№ 41

EMINENTISSIMI DOMINI IOANNIS CARDINALIS DE LVGO HISPALENSIS, E SOCIETATE IESV,

RESPONSA MORALIA.

IOANNIS DE LVGO HISPALENSIS, SOCIETATIS IESV, S.R.E. TIT. S. BALBINÆ PRESBYTERI CARDINALIS, *Spirinx sculp.*

EMINENTISSIMI DOMINI IOANNIS DE LVGO HISPALENSIS,

E SOCIETATE IESV,

S. R. E. TIT. S. BALBINÆ PRESBYTERI CARDINALIS,

RESPONSORVM MORALIVM LIBRI SEX,

Cum gemino INDICE, *uno Librorum, & Capitum, altero Rerum, & Verborum.*

NVNC PRIMVM LVCEM VIDENT.

LVGDVNI,

Sumptib. PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. DC. LI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ADMODVM

R. P. SFORTIÆ PALLAVICINO, E SOCIETATE IESV.

EN tandem ſeu iure, ſeu vi ac perpetuo tanquam concuſſu ſuaſionum, precum, minarum, denuntiationum expugnaſti repugnantiam illam meam, (quam ipſe pertinaciam vocabas,) vulgatione Reſponſionum, ſiue Conſiliorum moralium meorum refragantis. Ingenuè fateor; non modicè animus ab ea auocatus erat, poſtquam eiuſmodi diſſertatiunculas colligere aggreſſus, longè minus re inueni, quàm opinione præceperam, quando & magna earum pars à me ipſis Conſultoribus tradita, ne autographis quidem, præ temporis ad exſcribendum inopiâ, reſeruatis; pars in talibus verſabantur argumentis, quæ, vel tacitis Conſultorum nominibus, eoſdem præ attributorum proprietate prodidiſſent, non ſine eorumdem incommodo, moleſtiâve: pars de-

ã 3. mum

mum quæſtiones tractabant, quibus reſpondere priuatâ quidem ſcriptione licet, reſponſionem in vulgus dare non licet: vt enim corporibus pharmaca, ſic & conſcientiis conſilia non eadem omnibus attemperata. Quamobrem pauca ex multis reperi ab his exceptionibus libera; ea verò pauca ſine illo doctrinæ atque eruditionis decore, quem publicæ lucis theatrum deſiderat. Noſti ſiquidem quanto leuiùs ſatisfiat neceſſitati cuiuſpiam interrogantis, qui pro arcano conſcientiæ foro ſubitarium Theologi reſponſum quærit. Neque verò iam aut indeclinabilia publici muneris officia, aut ſenium, ſeniíque comes inualetudo, ſpongiæ ac limæ adhibendæ, vt opus eſſet, tempus viréſque concedunt. Ita planè ſe res non habet; haud tamen mihi animus fuit, quo diuturniorem à te obſidionem, enimuero præduram, tolerarem. Quin ſatius habui, me ipſum redimere exiguâ huiuſmodi pagellarum iacturâ. Non quòd illarum editioni conſentiam, ſed eis te donatum volo, qui in lumine diuini vultus rem conſpicatus, perinde ſuper illis te geras, ac ſuper tuis. Si enim ita videris expedire, ineditas ſerua; ſin, euulgatas nonnihil è ſalute animarum fore intellexeris, nullo exiſtimationis meæ reſpectu exequere vt libet. quod poſterius ſi decreueris, par eſſet

vt

vt aliquid conferres de tuo; adeóque allaborares, quò lumen, atque ornamentum allineres publico aſpectu non indignum. Cæterùm tui planè arbitrij res eſto. Vale mi Pater amantiſſime. Romæ 6. Idus Iulij anno 1650.

Frater & ſeruus in Chriſto

IOANNES CARDINALIS
DE LVGO.

SFORTIA PALLAVICINVS, E SOCIETATE IESV,

Lectori beneuolo S.

VISVNTVR hodie in Regiis, vt gazæ, in Muſeis tamquam archetypi, fictilia quædam per luſum depicta à Raphaele Vrbinate, nihil tum opinante, olim euenturum, vt ipſe, eiúſque in pingendo excellentia ex eiuſmodi tamquam eiectamentis æſtimaretur. Id namque ſi vel ſuſpicatus eſſet, ludicra illa, neglectaque opera, vt acor, accuratiùs quàm concinnauerat, diffregiſſet. Haud rara ſunt huiuſcemodi exempla. Quot nunc extant, & cum admiratione leguntur præſtantium Scriptorum reiectanea? Quorum ſanè Scriptorum ſeueriori in egregios fœtus proſcriptioni niſi æquior euentus interceſsiſſet, ſimul Latium, ſimul Poëſis vniuerſa maximo ſuorum decorum, hoc eſt, Virgilianâ Æneide, caruiſſent. Hæc ipſe reputans, exiſtimaui amantiùs mihi, quàm obſequentiùs agendum cum Eminentiſsimo Cardinale de Lugo, (quem eò Præceptorem meum appello, quo obliquè meipſum appellatione ſplendidiſsima cohoneſtem,) vt ab eo exculperem hoc moralium Reſponſionum volumen. Hæc ſiquidem ipſe conſtruxerat, perinde ac principes Viri tentoria, hoc eſt, ad ſubitarium vſum, non ad ſtabilitatem. Memini, cùm ſodales ordine, iuncti cubiculis, ſed conſuetudine, & charitate coniunctiores degebamus, ad ipſum ceu ad ſacram cortinam Conſultores vndique adire in arduis quibuſque, magníſque conſcientiæ quæſtionibus. Quibus ille dum non ſapientiùs, quàm humaniùs ſatisfaciebat, ingens nil tale ſentienti peculium exercuit; ſed adeò neglectum, vt ſine furti noxâ ſubripi potuiſſet: quippe non tam animo poſſeſſum, quàm derelictum. Quid ille ſuper horum editione ſentiret, quantum ego induſtriæ & laboris impenderim, vt eam exorarem, teſtatur illius ad me epiſtola, quam ex Italica fideliùs, quàm elegantiùs Latinam reddidi, atque huic Operi præfixi tamquam tabulas mei in litteratorum nationem promeriti.

Enimuerò Io. de Lugo, (ita ſimpliciter nuncupauerim; vt enim in maximo aſtro, ita in maximis nominibus, nihil illuſtrius, quàm nuditas,) hac geminâ laude ſemper inclaruit, vt nemini ætatis ſuæ, vel ingenij acumine, vel iudicij ſoliditate conceſſerit. Neque fuit in contemplatrice Theologia ſubtilior, quàm in morali prudentior; quamuis ego huius poſtremæ coniunctionis decus, non tamquam ſingulare aliquid in illo ſuſpexerim. Rarum hoc eſſe, atque inſociabile dictitant homunciones nonnulli, quibus expediret, ipſam vnius doctrinæ vacuitatem, alterius eſſe probabilem coniecturam: perinde ac ſi vera omnia, atque adeò ſcientiæ omnes cognato fœdere non coïrent: perinde ac ſi quæcumque rata concluſio in rerum agendarum quæſtionibus ex meditantis Philoſophiæ initiis non emergeret: perinde ac ſi Metaphyſica, (quod Ariſtoteles demonſtrauit,) non eſſet diſciplinarum omnium præceptrix, ac parens. Quid enim? an non, quem modò laudaui, Ariſtoteles inter Ethicos, Ariſtotelique proximus Aquinas inter Chriſtianos, denique inter ſodales noſtros Toletus, Vaſquius, Suarius, Molina in vtroque ſciendi genere præcipui ſunt? ita vt id potiùs admirabile ſit, quempiam in ſolis moralibus præſtare, quàm vtique horum præſtantiam, vt in humanis illuſtrem, veneror, ſed in eâdem per ſe ſpectata ſubobſcurum neſcio quid, ac luſcum, adeóque lapſibus obnoxium, introſpicio. Illi verò diuinorum contemplatores, qui actuoſam Theologiæ partem omninò prætereunt, ſuſpicabile eſt, ne pro vero factitium aurum venditantes, moralia argumenta, ceu lydium lapidem, reformident; vtpote in quibus procliue eſt, opinionum labem vel popularibus oculis eſſe conſpicuam. Non ſum inſcius, in eiuſmodi quæſtionibus pariter, atque in forenſibus, multos eſſe vnâ auctoritate contentos: nec morem damno; quemadmodum non improbarem ſi cæcutientes noctem diemve ex horologio potius, quàm ex feneſtra diiudicarent. Enimuerò, cùm vtrumque forum innumerabilem exigat Præfectorum multitudinem, cúmque in multitudine moralium, adeóque in vſu earum artium, quæ multitudinis ſunt, ingenij præſtantia ſit inſperabilis, præſertim vbi opus tædij plenum, ſtipendij plerumque inops; tutius fuit vt quorumdam magnorum auctoritate, quàm vt propriâ ratiocinatione cæteri paſſim ducerentur. Ita ſe res habes. Verumtamen Scriptores illi, quorum diſputationes ſola auctoritate nituntur, teſtium fidem, (quam etiam haud raro in illis deſidero,) vendicare ſibi poſſunt, iudicum auctoritatem arrogare ſibi non poſſunt. Neque pro ſententiis, quas tuentur, numerum augent ſuffragatorum: quo modo nec multa parelia pro multis Solibus numeranda ſunt, nec Echo, quantumuis multiplicata, pluſquam vna vox eſt. Iuris ergo, ac recti qua exterioris, qua interioris præceptores ij tantùm ſunt, qui rem exigunt non ad alienas priuatorum opiniones, ſed vel ad ſcriptas Principum leges, vel ad rationem, quæ legitima eſt interpres legis æternæ.

Hos

Hos inter præcipuus eminet Cardinalis de Lugo ; cuius libri tum cæteris dotibus affluunt , tum verò aſsimulant mare illud vitreum ſimile cryſtallo ; ſcilicet perſpicui pariter, ac profundi. Quis in eo non admiretur inſignem ſtyli ſolertiam , nil omittentis eorum, quæ omiſſa ſermonem inobſcurarent , nil dicentis eorum, quæ dicta , caliginem, non lucem affunderent ? Quod cùm in quocumque ſcribendi genere præſtabiliſsimum ſit , tum verò præſtabilius eſt in eo , quod agendi regulam præfert : nil enim ad regulæ ſubſtantiam tam proprium atque intimum , quàm vt pateat.

Sed ego , dum te Lector diutiùs moror , tanti Scriptoris gloriam laudibus ipſis imprudens detero ; hanc enim longè vberiorem illi pariet legentis experientia , quàm laudantis exornatio.

Imprimatur,

Imprimatur, ſi videbitur R. P. ſacri Palatij Apoſtolici Magiſtro.
ASCANIVS RIVALDVS *Viceſgerens.*

Imprimatur, Fr. VINCENTIVS CANDIDVS, *ſacri Palatij Apoſt. Magiſter.*

APPROBATIO SFORTIÆ PALLAVICINI, in Collegio Romano Societatis IESV *ſanctæ Theologiæ Lectoris.*

IVBENTE Reuerendiſſimo Patre Vincentio Candido, ſacri Apoſtolici Palatij Magiſtro, perlegi *Reſponſa moralia Eminentiſſimi Domini Ioannis Cardinalis de Lugo*, & omnia inueni orthodoxæ fidei, piiſque moribus apprimè conſona: quin etiam illis ingenij ac doctrinæ luminibus præfulgida, quæ Theologorum ætatis noſtræ Principem, vníque ſapientiæ decus purpuræ debentem, decent.

SFORTIA PALLAVICINVS, *in Collegio Romano Societatis* IESV *ſanctæ Theologiæ Lector.*

E*Minentiſſimi Domini Ioannis Cardinalis de Lugo Reſponſa moralia*, nos in Alma facultate Pariſienſi Doctores perlegimus, nihilque quod fidei orthodoxæ, & bonis moribus aduerſetur reperimus, ſed plurima ſelectiſſima, & quæſtionum mirâ varietate contexta, proinde in lucem prodeant. Datum Lugduni die 30. Nouembris, anno Domini 1650.

Fr. FRANCISCVS LORNET, *Ordinis Prædicatorum.*

Fr. PAVLVS LOMBARD, *Prior Carmelitarum Lugdun.*

SVMMA

SVMMA PRIVILEGII
Regis Chriſtianiſſimi.

LVDOVICVS XIV. Dei gratiâ Galliarum, & Nauarræ Rex Chriſtianiſſimus, ſingulari Priuilegio ſanxit, ne quis per vniuerſos Regnorum ſuorum fines, intra decem annos à die finitæ impreſſionis computandos, imprimat, ſeu typis excudendos curet, & vænales habeat Libros, tam editos, quàm edendos, *Ioannis Cardinalis de Lugo*, *è Societate* IESV, præter PHILIPPVM BORDE, Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos quibus ipſemet conceſſerit: prohibuit inſuper eadem auctoritate Regiâ omnibus ſuis ſubditis eoſdem libros extra Regni ſui limites imprimendos curare, vel quempiam vbicunque fuerit, ad id agendum impellere ac inſtigare, ſine conſenſu dicti PHILIPPI BORDE. Idque omne ſub confiſcatione Librorum, aliiſque pœnis contra delinquentes expreſſis, vti latiùs patet in litteris datis Pariſiis, die 30. Auguſti 1650.

Ex mandato Regis

Signatum

BERAVD.

INDEX

INDEX
Librorum, & Dubiorum.

LIBER I.

De quæſitis variis circa Sacramenta.

Dvb. 1. De Baptiſmo in Capillis, an ſit validus, & an repetendus pag. 1.

2. An baptizandus ſit iterum ſub conditione, qui à Miniſtro Caluiniſta baptizatus fuit. 4

3. Vtrùm hæc ſit valida forma Baptiſmi: *Ego te Chriſtizo, vel te Chriſtianum facio, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* 6

4. An in [illegible] eius filius volens baptizari, quando dubitatur de vſu rationis. 8

5. Vtrùm pater poſſit eſſe patrinus in Baptiſmo ſui filij illegitimi. 10

6. An liceat committere Sacerdoti ſimplici facultatem conferendi Sacramenta Confirmationis in aliquibus locis. 12

7. Vtrùm ille Abbas, cui conceduntur [illegible] Epiſcopales, poſſit cõferre Sacramẽtum Confirmationis, ſi expreſsè non prohibetur. 14

8. Vtrùm Chriſma confectum ex aliis ingredientibus vltra oleum, & balſamũ, poſſit adhiberi in Sacramento Confirmationis. ibid.

9. Vtrùm aliquid tabachi in fronte ſumptum ore, vt dentibus ſolùm conteratur, ſoluat ieiunium naturale ad Communionem neceſſarium. 15

10. An Sacerdos ſecundò celebraturus poſſit prima Miſſa dare ablutionem in calice laico Communionem accipienti. 17

11. An liceat deferre Euchariſtiam infirmo adorandam, qui eam ſumere non poteſt. 20

12. An Parochus bis celebrans diebus feſtis in duabus Parochiis, quas habet, poſſit permitti in eiſdem bis etiam celebrare diebus profeſtis. 21

13. An qui poteſt approbare Oratorium ad celebrandum, poſſit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in aula, vbi conſtruitur præſepe Dominicum. 22

14. An facultas, de qua dubio præcedenti, delegari poſſit à Prouinciali, cuius nomine alius deputet, & approbet Oratorium. 23

15. Vtrùm qui in Paſchate recipit Sacramenta in Eccleſia Cathedrali, ſatisfaceret Eccleſiæ præcepto. 24

De Sacramento Pœnitentiæ.

16. Vtrùm, ſi aliquis nunc à S. Petro abſolueretur, deberet adhuc iterum peccata illa confiteri Sacerdoti mortali. 25

17. Cur Epiſcopus extra ſuam diœceſim non poſſit approbare Confeſſarios pro ſuis ſubditis extra Diœceſim exiſtentibus. 28

18. An Epiſcopus poſſit ſuſpendere totum Conuentum Regularium à confeſſionibus audiendis. ibid.

19. An facultas abſoluendi conceſſa Prælato Regulari tranſeat ad eius ſucceſſorem. 29

20. Quid dicendum de facultate ad abſoluendum nondum mandata executioni, quando poteſtas ceſſat in concedente. 30

21. Vtrùm reſeruatio caſuum facta ab Epiſcopo, & promulgata à Capitulo Sede vacante obliget. 31
22. An habens facultatem ab Epiſcopo ab omnibus caſibus ei reſeruatis poſſit abſoluere à caſu reſeruato poſt conceſſam licentiam. 33
23. Vtrùm ceſſante approbatione, ceſſet etiam facultas ad caſus reſeruatos, itaut per ſubſequentem approbationem non reuiuiſcat. 34
24. De eo, qui poſt conceſſionem illimitatam ad caſus reſeruatos obtinuit aliam magis limitatam. 35
25. An poſſit Confeſſarius abſoluere, adueniente reſeruatione poſt inceptam confeſſionem. 36
26. An teneatur Confeſſarius ſemper abſoluere pœnitentem, cuius confeſſionem audiuit, & ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem. 37
27 An Confeſſarius ordinarius Regularium poſſit eos abſoluere à reſeruatis Papæ. 39
28. Vtrùm negare poſſit Confeſſarius abſolutionem Nouitio nolenti egredi, & ad ſæculum redire. 42
29. An poſſit pœnitens accipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de vno veniali, etiamſi non doleat de aliis venialibus ſpecie diuerſis, etiam grauioribus. 44

De Sacramento Ordinis.

30. An ſit validè ordinatus, cui in Subdiaconatu nõ fuit datus calix vacuus, ſed plenus vino, & aqua. 46
31. De Hermaphrodito, an ſi poſt ordinationem validam incipiat in eo præualere ſexus fœmineus, poſſit validè celebrare. 48
32. An Epiſcopus ſuffraganeus poſſit cum licentia Epiſcopi nondum reuocata, poſt eius mortem exercere Pontificalia, & Ordines conferre Sede vacante. 51
33. Vtrùm Sacerdos, qui non tetigit calicem, & patenam, dum forma proferebatur, ſed immediatè pòſt, debeat, vel poſſit iterum ſub conditione ordinari. 52
34. Vtrùm Ordines minores conferri poſſint in quocumque feſto duplici, etiamſi non ſit feſtiuus ex præcepto. 54

De Sacramento Matrimonij.

35. An validum ſit matrimonium contractum coram Sacerdote ex licentia Parochi, mortuo tamen Parocho ante contractum matrimonium. 55
36. Vtrùm poſſit Sacerdos regularis aſſiſtere matrimonio, vbi nec eſt, nec vnquã fuit vllus Parochus. 56
37. De matrimonio celebrato coram Parocho minùs principali. 57
38. An poſſint Religioſi aſſiſtere validè matrimonio ſuorũ familiariũ. 60
39. An facultas diſpenſandi, excepto primo gradu, extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita. 62
40. An poſſit Pontifex diſpenſare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum ſua nuru. 63
41. An Ordinarius poſſit credere viro neganti copulam cum conſanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eamdem copulam antea iuramento confirmaſſet. 72
42. An ad valorem matrimonij requiratur acceptatio conſequens ex parte coniugis, qui prior conſenſum expreſſerat. 73
43. Vtrùm cõcedi poſſit diſpenſatio ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis ſimul cum ſecundo cõſanguinitatis. 74
44. An non obſtante promiſſione, poſſit non contrahi matrimonium promiſſum, cedente fœmina cum damno prolis. 76
45. An Epiſcopus poſſit ſua lege irritare matrimonia contrahenda ſine

præmiſſis

præmiſſis denuntiationibus. 77
46. Circa fauorem matrimonij ſacti coram ſimplici Sacerdote ex delegatione Vicarij deputati ab Epiſcopo nondũ confirmato. 78

LIBER II.

De quæſitis varijs circa cenſuras.

DVB. I. An incurrerit excommunicationem ob duellum, non qui procurauit explicitè, ſed confusè. 81
2. An Regulares poſt decreta Clemẽtis VIII. & Pauli V. abſoluere adhuc poſſint iuxta ſua priuilegia à peccatis circa duellum, excepta prouocatione, & pugna. 82
3. An incurrerit cenſuras Parochus, retenta ſibi penſione ſine conſenſu Epiſcopi alium deputauit Vicarium ſuum irreuocabilẽ. 83
4. An fœmina procurans abortum in ſe, incurrat excommunicationem latam à Sixto V. 84
5. Vtrùm excommunicatus nominatim per edicta publica, niſi intra certum terminum ſatisfecerit, tranſacto termino ſit virãdus. 86
6. Vtrùm appellatio à denuntiatione excommunicationis ſuſpendat effectum. 89
7. Quid agendum cum Epiſcopo irregulari ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione Epiſcopatus. 90
8. An in diſpenſatione irregularitatis ex homicidio neceſſe ſit ad eius valorem narrare diſpenſationem præcedentem ob alterum homicidium. 91
9. De irregularitate cuiuſdã Parochi Regularis incitantis ſubditos ad occidendos aggreſſores. 92
10. Vtrùm ſuſpenſus occultus celebrare poſſit ſine periculo irregularitatis ad alendum ſe, & matrem indigentem. 94
11. An irregularis occultus retinere poſſit beneficium habens ſolùm annexam recitationem Officij. 96
12. De irregularitate ex infamia, occulta tamen, in loco diſtanti. 98

LIBER III.

De varijs caſibus ad Regulares ſpectantibus.

DVB. I. Vtrùm tacens homicidium ad iudicium deductum, licitè, vel validè Profeſſionem emiſerit. 100
2. De Profeſſione illius qui annum probationis interruperat. 102
3. An, & quomodo Regulares cuiuſdam Congregationis reclamare potuerint contra Prælatos à quibus regebarur. 104
4. An Generalis Regularis poſſit præcepto obligare ſubditum ad acceptandum Epiſcopatum. 106
5. An Summus Pontifex poſſit cogere Religioſum ſuo præcepto ad acceptandum Epiſcopatum. 112
6. An Regulares virtute Bullæ Cruciatæ poſſint ſaltem extra Confeſſionem abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis. 118
7. An extrahentes puellam è Monaſterio, vbi ad educationem commorabatur, incurrerint excommunicationem. 122
8. An Regulares licitè promittant communitati ſæculari, ſe nunquam empturos bona immobilia in eo territorio. 123
9. Vtrùm bona, quæ Regulares poſſident ſupra ſummam ſtatutam, poſſint alienari ſine licentia ſacræ Congregationis. 124
10. An fructus à donatore deſtinati ad emptionem bonorum immobilium poſſint ex eius conſenſu applicari ad ſoluenda debita eiuſdem Conuentus. 128
11. Incidens de obligatione Prælato impoſita

impoſita extinguendi cenſum, vel inueſtiendi pecunias intra certum terminum. 132
12. De promiſſione à Regularibus facta locandi fundum per plura triennia ſucceſſiuè. ibid.
13. De alienatione facta contra formam facultatis conceſſæ à ſacra Congregatione. 133
14. De Religioſo non manifeſtante hæreditatem ſibi delatam. 135
15. Vtrùm grangia Regularium gaudeat immunitate. 136
16. De prætenſa inualiditate Profeſſionis cuiuſdam Monialis ex cauſa metus, & poſtea ab eâdem ratificatæ. 137
17. Quouſque extendatur conceſſio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem. 148
18. Vtrùm ex cauſa correctionis, & punitionis poſſet Monialis extrahi ad aliud Monaſterium eiuſdem Ordinis ſine licentia ſpecialis Sedis Apoſtolicæ. 149
19. An ſubditus poſſit, & debeat obedire Prælato, quando dubitat, an ſit licitum id, quod præcipitur. 152
20. An liceat negotiatio Religioſis ad recuperandum debitum, vel ad ſuſtinendam illam pro cenſu extincto. 158
21. An qui Profeſſionem fecit, non præmiſſis informantibus, quam exigit Sixtus V. poſſit poſt quinquennium reclamare. 159

LIBER IV.

Continens dubia aliqua pertinentia ad inſtitutum Societatis Ieſu.

DVB. I. An qui poſt vota biennij è Societate dimittitur, & poſtea iterum recipitur, indigeat nouitiatu nouo. 162
2. De Nouitio, qui per errorem dimiſſus fuit, & poſt ſex dies receptus eſt, an poſſit continuare biennium ſuæ probationis. 164
3. De eo, qui petiit dimitti è Societate, vt hæreditatem patrui ab inteſtato obtineret, an potuerit validè dimitti, & hæreditatem acquirére. 165
4. An Societas prætendere poſſit hæreditatem ab inteſtato nomine Profeſſi, qui ante Profeſſionem omnia ſua iura ceſſerat Collegio cuidam Societatis. 168
5. Cui acquiratur legatum relictum Profeſſo Societatis, qui ante Profeſſionem renuntiauerat omnia ſua bona. 172
6. Quando aliquis è Societate ante Profeſſionem relinquit legatum cuidam Collegio, an Generalis poſſit poſt mortem teſtatoris illud acceptare. 175
7. Quid faciendum de eleemoſyna annua relicta domui Profeſſæ Societatis Ieſu. 176
8. An potuerit teſtator obligare Collegium Societatis ad dandos domui Profeſſæ redditus annuos per 20. annos. 178
9. An Collegium Societatis grauari poſſit à teſtatore ad dandos redditus annuos perpetuos domui profeſſæ ad fabricam Eccleſiæ à ſe fundatæ. 180
10. In quo reſpondetur ad quæſita nonnulla circa fructus horti ſuburbani, quem habeat Domus profeſſa Societatis. 183
11. Vtrùm Domus profeſſa Societatis domum ſibi legatam poſſit vendere in ſolam vitam emptoris: vbi, quid de venditione cum pacto retrouendendi. 189
12. De ſupellectile Congregationis Parthenicæ, an diſſoluta Congregatione pertineat ad Collegium Societatis. 193

13. An

13. An fuerit valida Profeſſio emiſſa ante tempus, quod Generalis præſcripſerat. 195
14. An fuerit valida Profeſſio facta in manibus Epiſcopi ſæcularis ex commiſſione Prouincialis. 198
15. An habitus religioſus aſſumptus ſit ſemper impedimentum eſſentiale ad ingreſſum in Societatem. 201
16. De homicidio non probato, an ſufficiat ad dimittendum nondum Profeſſum in Societate. 202
17. De homicidio quodam caſuali facto in defenſionem, an fuerit impedimentum ad ingreſſum Societatis. 206
18. An Profeſſio non lecta ex ſcripto, ſed memoriter recitata, valida ſit. 208
19. An concedi debeat ſecundum examen ei, qui in primo non fuit approbatus ad Profeſſionem. 210
20. Quid dicendum de ſuffragio examinatoris dicentis illum vix, aut ægrè poſſe docere. 211
21. An ſit valida Profeſſio in Societate facta ante ſolitam ætatem, & an iura antiquitatis debeant à die Profeſſionis computari, an verò à die ætatis completæ. 212
22. Quæ verba ſufficiant ad peccatum reſeruatum contra votum obedientiæ: & quid, quando non dicuntur ipſi Superiori immediatè, ſed per alium. 214
23. An poſſit Generalis Societatis dimittere aliquem ſub conditione reincidendi in obligationem votorum, ſi ad talem locum redierit. 216
24. De formula Congregationis Prouincialis non obſeruata, an reddiderit inualidam electionem ſubſequutam. 217
25. An incurrat pœnas ambitus, qui ambit pro perſona incerta. 218
26. Vtrùm Profeſſus legitimè carceratus ſit ad Congregationem Prouincialem vocandus, vel poſſit in ea eligi. 220
27. Vtrùm Prouincialis Societatis in India debeant, aut poſſint venire ad Congregationem Generalem. 222
28. An Præpoſitus, vel Rector poſſit ſibi eligere Confeſſarium, à quo abſoluatur à reſeruatis. 224
29. Circa ſenſum regulæ prohibentis omnibus Societatis perſonis officia exſequutoris teſtamenti, & procuratoris. 226
30. An poſſit Generalis Societatis applicare Miſſas ſuorum ſubditorum loco illarum, quas Collegium aliquod ex teſtamento debebat. 228
31. Vtrùm poſſit Generalis Societatis acceptare legatum rei immobilis alicui Collegio relictum cum animo alienandi. 231
32. Quid faciendum ſit de pecunia donata, & legata ad fundationem Collegij, quando Epiſcopus non conſentit fundationi. 232
33. An conuictores Seminarij reputentur vt familiares Societatis in ordine ad recipienda Sacramenta. 234
34. Quouſque poſſint Magiſtri Societatis tradere in ſcholis materias iuris Canonici. 237
35. De ſuffragio dubio in Congregatione Prouinciali. 238
36. An poſſit Profeſſus Societatis IESV ſine præcepto Summi Pontificis aſſiſtere loco Ordinarij in Tribunali ſancti Officij. 241
37. Quid iudicandum ſit de Profeſſo Societatis fugitiuo. 244
38. Continens quæſita aliqua circa iudices conſeruatores Societatis. 345

39. An Prouinciales Societatis, & Rectores Seminariorum poſſint benedicere ſacra ornamenta. 249

40. An poſſit erigi Congregatio ſodalium B.Virginis in loco, qui non ſit ſub dominio Societatis. 254

41. De Profeſſo Societatis tranſeunte ad alium Ordinem, & inde poſtea ad Clericos regulares S.Ioannis Hieroſolymitani. 256

42. Vtrùm Generalis Societatis poſſit ſubdelegare Prouinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos. 259

43. De Profeſſione data ex errore commiſſo à Secretario, qui litteras Generalis ſcripſit. 261

44. Vtrùm teſtator excludens Profeſſum ab aliquo legato, cenſeatur excludere eum, qui emiſit vota ſimplicia in Societate. 263

45. An ſine facultate Sedis Apoſtolicæ poſſit Societas ei, quem dimittit, cedere bona immobilia, quæ antea ab ipſo per renuntiationem acceperat. 265

46. An ille, qui iam eſt plenè emendatus, poſſit in Societate denuntiari Prælato vt Patri. 270

47. An conſulens homicidium, ipſo ſequuto ſit inhabilis ad ingrediendam Societatem. 273

48. Vtrùm priuilegia Societati conceſſa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, competant iis, qui vel in India naſcuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur. 274

49. An poſſint Profeſſionem in Societate emiſſuri examinari ante finem ſtudiorum. 276

50. Vtrùm Legatus à latere poſſit vti priuilegiis Societatis circa perſonas eiuſdem Societatis, ſicut poſſunt Prælati Societatis.

LIBER V.

Continens dubia circa beneficiarios, & perſonas Eccleſiaſticas.

DVB. I. DE donatione facta ab Epiſcopo regulari ægrotante in fauorem ſui nepotis. 279

2. De vnione duarum Eccleſiarum Parochialium, an fieri potuerit ab Epiſcopo poſt decretum Concilij Tridentini *ſeſſ.24. c.13.* 281

3. An ſine læſione Eccleſiaſticæ immunitatis, potuerint Clerici cogi ad ſoluendum, quod in vtilitatem etiam ipſorum expenſum fuerat. 283

4. An poſſit quis habere animum reſignandi beneficium, dum adhuc procurat expeditionem Bullæ. 285

5. An debeat recitare diuinum Officium, qui cum titulo colorato accepit poſſeſſionem beneficij, non tamen pacificam, ſed litigioſam. 287

6. Vtrùm beneficiarius non habens Ordinem ſacrum peccet grauiter non recitando Officium, cum animo tamen reſtituendi fructus. 291

7. Vtrùm Officia aliquorum Sanctorum, quæ in quadam ciuitate recitari ſolebant, & diu omiſſa, ac interrupta fuerunt, poſſint ſine noua Sedis Apoſtolicæ licentia reſumi, atque iterum recitari. 293

8. Vtrùm qui per errorem recitauit hodie Officium craſtinum, debeat cras recitare Officium hodiernum, vel iterum recitare craſtinum. 296

9. De numero Miſſarum in beneficij erectione aſſignandi. 301

10. De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, nouit vacationem

nem præbendæ,quam impetrari curauit pro quodam ſuo amico. 303
11. De obligatione Prælati,aut beneficiarij Eccleſiaſtici ad dandam eleemoſynam. 305
12. An Religioſus factus Epiſcopus maneat adhuc Religioſus, & cum voto paupertatis, & an acquirat dominium fructuum ſui Epiſcopatus. 307
13. De Epiſcopo petente diſpenſationem à Summo Pontifice vt à ſua Eccleſia per aliquot menſes abeſſet. 318
14. An Epiſcopus non conſecratus poſſit ſine diſpenſatione ducere exercitum. 320
15. An poſſit Summus Pontifex creare Epiſcopum Titularem eum, qui non habeat doctrinam, quæ pro Epiſcopis petitur à Concilio Tridentino. 321
16. An, & quomodo poſſet Epiſcopus conſentire,vt Abbatia quædam ſepararetur ab eius dignitate Epiſcopali. 325
17. In quo reſpondetur ad duo quæſita circa Officia propria Sanctorum Eccleſiæ Palentinæ. 326
18. An expediat, Epiſcopum taxare Miſſæ ſtipendium, ita vt maius accipi non poſſit, nec dari. 328
19. Vtrùm Archidiaconus diſpenſatus à Summo Pontifice in defectu ætatis poſſit habere votum in Capitulo. 330
20. An poſſit Epiſcopus prohibere,ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis diebus Quadrageſimæ, quibus eâdem hora habetur concio in Eccleſia Collegiata eiuſdem loci. 332
21. An Epiſcopus poſſit procedere ad taxam contributionis pro Seminario faciendam cum tribus ſolis deputatis, renuente Clero quartum eligere. 334
22. An Clericus tranſiens ad armatam militiam perdat penſionem,quam ex diſpenſatione retinere poterat in ſtatu matrimonij, & ſine habitu clericali. 335
23. An tertius addendus Adiunctis capitularibus, quando ipſi non concordant cum Epiſcopo, debeat eſſe ex eodem Capitulo. 337
24. An Epiſcopus poſſit deputare Confeſſarium extraordinarium in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari. 340
25. An potuerit Epiſcopus prohibere Regularibus, ne in Eccleſiis ſæcularibus Miſſas celebrent. 342
26. An ſufficiant coniecturæ de mente teſtatoris, vt Capellanus teneatur celebraſe per ſeipſum, quando teſtator id ſatis non expreſſit. 343

LIBER VI.

Continens dubia ad varias materias ſpectantia.

DVB. I. AN maneat reſeruatum Summo Pontifici votum caſtitatis, poſtquam diſpenſatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium. 347
2. De legato relicto ſub conditione prolis legitimæ, an ſit ſoluendum, quando dubitatur de valore matrimonij. 350
3. Vtrùm Bulla Gregorij XIII. contrà dantes, & accipientes pro rebus gratiæ, vel iuſtitiæ, locum habeat contra dantes, & accipientes in tribunalibus laicis ſtatus Eccleſiaſtici. 351
4. In quo aliqua obſeruantur circa Bullam proximè citatam Gregorij XIII. de datis,& promiſſis: vbi quando ignorantia ab eius pœnis excuſet. 353

5. Vtrùm

5. Vtrùm priuilegia conceſſa Indis poſſint iis, qui nati ſunt ex patre Hiſpano, & matre India, vel è contrario. 358
6. An poſſit Summus Pontifex de poteſtate abſoluta delegare iuriſdictionem ſpiritualem homini non baptizato. 360
7. An poſſit aliquis per contractum ſe alteri obligare ad eos actus, ad quos lege, vel præcepto humano obligari non poſſet. Vbi, an Prælatus ex voto obedientiæ poſſit præcipere actus internos. 363
8. Vtrùm poſſit aliquis votum emittere non ſe obligando ſub peccato, ſed ſub imperfectione. 367
9. Vtrùm qui pro debitore ſoluit, poſſit ab eo exigere non ſolùm Capitale, ſed etiam fructus. 369
10. An in legato ſupellectilis ſacræ comprehendatur planeta, quæ nondum fuerat ad vſum adhibita. 371
11. An nomine pecuniæ numeratæ veniat maſſa argenti rudis. 373
12. De cenſu ſoluendo ſequuta mutatione monetæ, & deficiente etiam ex parte hypotheca. 374
13. De pœna à teſtatore impoſita, an obliget hæredem hæredis. 376
14. De venditione vini facti communis per admixtionem. 378
15. De valore, vel inualiditate cuiuſdam cenſus. 379
16. A quo ſit reſarciendum damnum illatum dominis prædiorum pro extruenda arce tempore belli. 381
17. An pauper poſſit petere eleemoſynam ſupra id, quo actu indiget. 382
18. De ceſſione debiti acerbi, an cenſeatur facta pro tota ſumma, an pro minori. 384
19. De deflorante conſanguineam per vim, & cum ſpe coniugij. 386
20. Quomodo Senatus, vel Capitulum generale obligetur propriis legibus, v. gr. quando præcipit, ne congregetur niſi in tali loco, vel ne agatur ibi de tali materia. 388
21. Vtrùm iuriſdictio ſpiritualis poſſit accipi ex conſenſu partium, ſicut accipitur de facto ex eo conſenſu iuriſdictio ciuilis. 391
22. An peregrinus incurrat excommunicationem latam ab Epiſcopo illius loci, v. gr. ob furtum ibi ab ipſo commiſſum. 392
23. An licitum ſit in dote pactum, vt reſtitui debeant totidem nummi aurei, ſtante ferè certitudine, quòd valor auri creſcere debeat. 393
24. & vlt. An tuti ſint in conſcientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitimæ debitæ, & cogunt eas renuntiare legitimæ. 395

RESPONSORVM MORALIVM DIVERSORVM

LIBER PRIMVS

De quæſitis variis circa Sacramenta.

DVBIVM I.

De Baptiſmo in capillis, an ſit validus, an repetendus?

1 DVo quæſita fuerunt caſu occurrente. Primum, an ille, cuius ſolos capillos aqua attigerat, validè baptizatus fuiſſet? Secundum, an ſaltem repetendus eſſet Baptiſmus ſub conditione? Variæ fuerunt ſententiæ Theologorum. Aliqui enim abſolutè dixerunt, Baptiſmum fuiſſe inualidum: quam ſententiam antea docuerat Bonacina *de Sacramentis diſp.2.quæſt.2.punct.3 num.21.* quia nimirum capilli non ſunt pars hominis, ſed quædam ſuperfluitas, & excrementum non informatum animâ: non ergo baptizatur ipſe homo, ablutis ſolis capillis, cùm nulla pars hominis aquâ lauetur.

2 Alij dixerunt, Baptiſmum non ſolùm fuiſſe validum, ſed ita certum, vt nec deberet, nec licitè poſſet etiam ſub conditione reiterari. Primæ partis valorem affirmantis Auctores afferentur poſtea. Secundam verò partem, nempe non debere nec poſſe reiterari etiam ſub conditione, probabant, quia non poteſt licitè reiterari Baptiſmus etiam ſub conditione, niſi quando ad minus de valore prioris Baptiſmi eſt aliquod dubium morale, atque probabile: neque enim quilibet ſcrupulus ad hanc reiterationem ſufficit, ſed requiritur dubium prudens, ita vt poſſimus probabiliter, & prudenter dubitare de valore prioris Baptiſmi. In hoc autem caſu non eſt fundamentum probabile, & morale ad dubitandum, vt ex fundamentis afferendis conſtabit: neque etiam per principia extrinſeca, & ab auctoritate contrariæ ſententiæ poteſt hoc dubium ſuboriri, cùm omnes Baptiſmum illum validum ſupponant, vno excepto Bonacinâ, qui contra communem Doctorum ſententiam id negauit, cuius auctoritas non poteſt probabilitatem dare illi ſententiæ adeò ſingulari, nec certitudinem tollere ſententiæ contrariæ.

Ego mediam viam tenendo, reſpondi, Baptiſmum fuiſſe validum; poſſe tamen, & debere reiterari ſub conditione. 3
Vtramque partem docent communiter Theologi omnes: & in primis validum eſſe hunc Baptiſmum in capillis, quando alia requiſita concurrunt, docent Henriquez *lib.2. de Sacramentis cap.7.* Toletus *lib.2. ſumma c.18.num.10.* Valentia *tom.4. diſp.4.quæſt.5.punct.2.verſ Sextò quæritur.* Coninch *in 3.p.q.66.art.7.dub.2.num.78.* Graffis *2.p.lib.1.cap.4.num.9.* Poſſeuinus, Bartholomæus ab Angelo, & Ledeſma apud Bonacinam *vbi ſuprà num.21.* Item Filliucius *tom.1. tract.2.num.31.* Vaſquez *tom.2. in 3. part. diſp.14.* Sotus *in 4.diſt.3. quæſt.vnica, art.7. §.tertium argumentum.* Ioan. Præpoſitus *in 3.part. quæſt.66. art.8. dub.3.n.90.* & alij plures, quos affert, & ſequitur P. Diana *part.5. tract.3. de caſibus occurrentibus tempore mortis, reſolut.4.* & in

4 Probatur primò à priori ex fundamento omninò contrario; quia nimirum capilli ſunt pars vera hominis, & non ſolùm ſuperfluitas, vel excrementum, vt prima ſententia ſupponebat: nam licèt fiant ex iis materiæ partibus, quas alia corporis membra, vel organa reiiciunt; illa tamen materia, quæ aliis partibus non deſeruit, non reiicitur vt omninò inutilis, ſicut reiiciuntur mera excrementa, ſed retinetur tanquam vtilis ad capillos formandos. Sicut vngues etiam fiunt ex partibus, quas aliæ partes reiiciunt; & tamen deſeruiunt non ſolùm ad ornamentum, ſed etiam vt manus ſint habiles ad operationes humanas, quæ ſine vnguibus difficillimè poſſent exerceri. Sic etiam pars illa, quæ conuertitur in capillos, non cenſetur homini ſuperflua, & inutilis, cùm ipſi capilli deſeruiant non ſolùm ad ornamentum, & decorem, ex quo Abſalonis facies multò magis ſpecioſa, & amabilis reddebatur; ſed etiam ad tuendam, & fouendam capitis cutem: vnde homo caluus non videtur omninò integer, & completus, ſed aliqua ex parte mancus, & diminutus; nec immeritò caluities omni ſtudio, & diligentia vitari ſolet, & impediri, imò & ab aliis ſolet fictitiis, & appoſitis capillis occultari, qui ſanè capilli aduentitij, & extrinſeci non ſunt hominis pars, nec in illis ſolis valeret Baptiſmus, niſi aqua ad cutem capitis penetraret: ſecùs verò de propriis, & naturalibus capillis dicendum eſt, qui ſunt aliquid ipſius hominis, vt dicemus.

5 Et quidem ſcio, eſſe controuerſiam inter Philoſophos, an rationalis anima informet etiam capillos, aliis negantibus, aliis verò affirmantibus, quam ſententiam ego *in lib. de Anima*, vt probabiliorem amplexus ſum. Quia verius videtur, capillos non nutriri ſolùm per iuxtapoſitionem, ſed etiam per intus ſumptionem, & habere ſubtiliſſimas venulas, per quas alimentum, & nutrimentum diſtribuatur, quod variis experimentis, & exemplis in prædicto loco probabam. Cæterùm ad caſum noſtrum abſtinendum eſt ab ea controuerſia: ſiue enim animâ rationali informentur, ſiue non informentur, ſunt vera pars hominis, & compoſiti humani. Sicut ſanguis, qui in ſententia probabiliori non informatur anima rationali, adhuc eſt vera pars naturæ humanæ, & ideò ſubſiſtere debuit in Chriſto eadem Verbi diuini ſubſiſtentia increata; quia alioquin non aſſumpſiſſet Verbum totam, & integram naturam humanam, & omnes eius partes, vt ex Concilio Tridentino, & aliis Scripturæ, & Patrum verbis latè probaui *diſp. 14. de Incarnatione ſect. 2. & 8.* Hinc etiam eſt, quòd in ſtatu beatifico corpora glorioſa non reſurgent certè ſine capillis; alioquin fruſtrà Chriſtus Dominus Apoſtolis promiſiſſet, *capillus de capite veſtro non peribit*: non erant ergo mera corporis excrementa, ſed partes humanæ naturæ, quas reſurgente homine, reſurgere oportet, vt totus, & integer homo reſurgat. Dum ergo capilli abluuntur, pars hominis abluitur, & quidem pars capitis humani, cùm capilli ad caput ipſum pertineant, & per conſequens caput in aliqua ſui parte baptizatur, quod ſufficit ad verum hominis Baptiſmum.

6 Probatur ſecundò, quia ſicut cutis capitis capillis tegitur; ita & cute tegitur caput: ſuppono autem ex Medicorum, & Philoſophorum doctrina, in humano corpore eſſe duplicem cutem, alteram omninò externam, quam communiter ex Galeno, & aliis Medici dicunt non informari animâ rationali; alteram verò internam, & animatam. Et tamen ad valorem Baptiſmi nemo exiget, quòd aqua non ſiſtat in cute, & ſuperficie externa, ſed quòd penetret ad cutem internam. Cur ergo non ſufficiet, ſi aqua ſiſtat in capillis ipſis, qui ſunt quaſi pellis ad cutis ornatum, & tutelam poſita? Habent enim ſe capilli reſpectu capitis, ſicut pellis in oue, vel ſicut pennæ in aue: nemo autem dicet non eſſe propriè, & in omni rigore madefactam ouem, vel auem, quatum pellis, & lana, vel pennæ madefactæ ſunt.

7 Confirmari poteſt primò, quia quando requiritur contactus phyſicus capitis, ſufficit tangere capillos. V.g. quando Epiſcopus debet imponere manus ſupra caput Presbyteri ordinandi, non tangit immediatè capitis cutem, ſed capillos, & id ſatis eſt, vt dicatur caput ipſum phyſicè tangere. Similiter ergo dicetur aqua effuſa ſuper caput, & illud fluxu ſuo tangere, quando tangit capillos, & ſuper illos effunditur, ac fluit, quod videtur ſufficere omninò vt caput dicatur baptizatum.

8 Confirmari poteſt ſecundò, quia vngues etiam, ſiue ſint, ſiue non ſint animati, ita ſunt manuum, & digitorum pars, vt quando manu, vel digitis aliquid apprehendi debet, ſatis ſit, ſi vnguibus digitorum tangatur. Sic Sacerdos in ſua ordinatione, qui tangere debet cuppam calicis digitis mediis, ſufficit ſi vnguibus eorum

digitorum tangat, quia ij pars digiti cenſentur. Cur ergo minùs capilli cenſebuntur pars capitis, aut cur minùs aqua dicetur attigiſſe caput pueri, quando ſuper capitis capillos effunditur, cùm eodem modo ſe habeant capilli ad caput, quo vngues ad digitos, vel manus ſe habent.

9 Dicet aliquis, ex hoc ſequi, quòd ſufficeret ad Baptiſmum, ſi aqua ſolùm effunderetur ſuper extremam partem capillorum pendentium ab vtroque capitis latere, & extra ipſum caput, quæ pars ab aliquibus ligari ſolet in crinem ſericâ vittâ, vel aliter: quod tamen durum videtur, quia crines illi, licèt primam radicem in capite habeant, longè tamen à capite diſtant, & videntur ita eſſe extra hominem, vt eorum ablutio non denominet ſimpliciter hominem ablutum.

Reſpondetur negando ſequelam: nam ſi ablutio vnius digiti pedis non ſufficit ad Baptiſmum, iuxta communem ſententiam, multò minùs ſufficiet ablutio extremæ partis comæ pendentis, quæ minus videtur pertinere ad hominis complementum, quàm digitus. Eſt autem magna differentia inter capillos illos, qui caput ipſum tegunt, & illos, qui ex capite pendent per humeros, qui certè non ſunt capitis pars, nec qui illos tangit, dicitur caput tetigiſſe; quare nec qui illos abluit, dicitur caput abluere. Secus dicendum eſt de illis, qui in capite ſunt, & illud tegunt; ſunt enim quaſi pellis, & cutis externa ipſius capitis: quare ſicut tangens cutem capitis, vel illam abluens, dicitur tangere, vel abluere caput, ita & qui capillos tangit, vel abluit. Quod à poſteriori conſtare poteſt, quia ſi aliquis videret extremitatem ſolam comæ Petri ex humeris pendentis, & nihil aliud, non diceretur vidiſſe Petri caput: ſi tamen vidiſſet caput ipſum ita capillis coopertum, vt cutem, aut carnem non videret, adhuc diceretur caput vidiſſe: vnde apparet cæſariem pendentem ad humeros non eſſe partem capitis, ſicut ſunt capilli in ipſo capite poſiti, & illud tegentes.

10 Hoc ergo ſuppoſito circa priorem reſponſionis partem, reſtat iam explicanda, & probanda pars poſterior, qua dixit, poſſe, & debere reiterari ſub conditione Baptiſmum ita collatum: quod licèt quidam doctus Theologus negauerit, Doctores tamen concedentes illum eſſe Baptiſmum validum, id affirmarunt multi; ceteri verò non negarunt. Ita Sotus, & Henriquez *locis citatis*, Nuñus *in* 3. *p. q.* 66. *art.* 8. *concluſ.* 2. Ioann. Baptiſta Conradus Dominicanus *in reſponſis moralibus p.* 2. *p.* 8. Domitius Chamerota *de Sacramentis tract.* 2. *de Baptiſmo, cap.* 1. *dub.* 6. Molfeſius *in ſumma tract.* 4. *cap.* 1. *num.* 36. Layman *dub.* 5. *Theolog. moralis*, *tract.* 2. *cap.* 3. Ochagauia *de Sacramentis*, *tract. vnico de Baptiſmo q.* 4. *num* 3. ſignificans certiorem eſſe Baptiſmum in digito, quàm in capillis, Petrus Cabrera *in* 3. *p. q* 66. *art.* 7. *n.* 6. dicens, magis debere reiterari Baptiſmum in capillis, quàm in digito, Valentia *tom* 4. *diſp.* 4. *q.* 1. *puncto* 1. §. *ſextò ſequitur*, dicens ſolùm, eſſe probabilius, quòd Baptiſmus ille ſit validus. Eodem modo loquitur Ioannes Præpoſitus *in* 3. *p. q.* 66. *art* 8. *dub.* 5. *num.* 90. dicens, eſſe omninò reiterandum, & alij, quos affert, & ſequitur Diana *dicta reſol.* 4. & 11.

Vnde probatur hæc pars reſponſionis, 11
quia, quidquid ſit de aliis Sacramentis, an in eorum collatione, & ſuſceptione liceat amplecti opinionem probabilem; in Baptiſmo tamen, Sacerdotio, & Epiſcopatu, propter eorum neceſſitatem, & damnum irreparabile, quod ex eorum inualiditate conſequeretur, debemus, quoties fieri poteſt, certam, & ſecuram viam amplecti: non eſt autem omninò certus valor Baptiſmi in caſu præſenti. Nam vltra Bonacinam ſuprà adductum, negant eius valorem Emanuel Rodericus *in ſumma p.* 1. *cap.* 15. *concl.* 2. *in fine.* Ioannes de la Cruz *in Directorio conſcientiæ p.* 2. *q.* 1. *de Baptiſmo, dub.* 2. *concluſ.* 1. Syluius *in* 3. *p. quæſt.* 66. *art.* 7. Melchior Zambranus *c.* 1. *de Baptiſmo, dub.* 3. *n.* 7. & Villalobos, quem affert Diana *dicta reſolut.* 4. Quomodo ergo poteſt medium omninò certum exiſtimari, quod tot Doctores, viſis, & conſideratis fundamentis noſtræ ſententiæ, inualidum eſſe decernunt? Aut quis dicet, imprudenter, & temerè reiterari Baptiſmum, ſtante ſententiâ tot Doctorum, quæ dicit, illum nondum eſſe baptizatum? præſertim cùm illi ipſi, qui dicunt eſſe validum, fateantur eſſe incertum.

Probari poteſt hoc ipſum ſecundò, & 12
explicari (quod deſeruire poteſt ad ſoluendum fundamentum eorum, qui hanc reiterandi obligationem negabant,) quia etiamſi ſententia negans valorem illius Baptiſmi nunc non æſtimaretur probabilis, adhuc ſufficiens eſt ad Baptiſmi reiterationem. Ad hoc enim non eſt neceſſe, quòd iudicemus probabiliter, Baptiſmum priorem fuiſſe irritum: ſufficit, ſi prudenter formidare poſſimus, ne fortè id ſit

probabile. Quando verò Doctores aliqui dicunt, non eſſe reiterandum Sacramentum etiam ſub conditione, niſi adſit morale, & probabile dubium de eius valore, non ſunt intelligendi quòd requirant iudicium probabile de Sacramenti inualiditate. Nam qui ſolùm habet dubium negatiuum, & non poſitiuum de Baptiſmo ſuſcepto, poteſt vtique, & debet illum ſub conditione reiterare. Dubium autem negatiuum dicitur, quando neutri parti poſſumus probabiliter aſſentiri, quia pro neutra parte ſunt rationes probabiles: quo caſu non poſſumus probabiliter iudicare, defuiſſe Baptiſmum: non ergo requiritur iudicium illud poſitiuum probabile de defectu, aut nullitate Baptiſmi ad obligationem reiterationis. Sub nomine ergo dubij moralis, & probabilis requiſiti, intelligi debet iudicium probabile ſaltem in actu ſignato, vt ita dicam, hoc eſt, quo ex probabili fundamento iudices, poſſe prudenter, & non temerè formidari de valore Baptiſmi prioris. quod quidem ad minus in caſu noſtro reperitur: nam licèt hodie ſententia illa non eſſet probabilis; eſt tamen in eo ſtatu, vt prudenter timeri, & formidari poſſit, quòd aliquando perueniat ad gradum probabilitatis ſaltem per principia extrinſeca; quia ſicut hodie habet quinque, vel ſex Auctores, poterit paulatim plures habere, ita vt iam negari non poſſit, quòd ſit ſaltem ab auctoritate probabilis: quod periculum eſt proculdubio morale, & ſufficiens ad prudentem formidinem præſentem. Nam morale dicitur illud, quod iuxta morem, & conſuetudinem contingit: ſæpè autem, & frequenter contingit, quòd aliæ ſententiæ, quæ paucis abhinc annis minus habebant ponderis, & auctoritatis, quàm hodie habeat ſententia illa negans valorem Baptiſmi in capillis, poſt aliquot annos probabiles euadant: quare prudenter, & moraliter formidare poſſumus, ne hoc ipſum contingat illi ſententiæ, & hoc ipſum ſufficit nunc ad reiterationem faciendam. Habemus enim iam nunc dubium probabile, & morale, hoc eſt, iudicium probabile de periculo morali, ne fortè ſententia illa aliquando probabilis futura ſit: quod periculum morale in re tanti ponderis vitare debemus, & adhibere Baptiſmum, cuius valor huic morali periculo expoſitus non remaneat. Ratio autem à priori eſt, quia nulla fit iniuria, vel irreuerentia Sacramento, quando prudenter aliquis operatur: prout re vera operatur prudenter, qui adhibet medium tutum in re tanti ponderis, non contentus medio periculis expoſito, quale eſt medium Baptiſmi in capillis, quod ad minus eſt expoſitum remotè periculo falſitatis, quatenus eſt expoſitum huic periculo, quòd ſententia eius valorem negans, probabilis à Theologis prudenter iudicetur, atque adeò iidem iam hodie poſſint prudenter de eius valore formidare, prout de facto formidant ij etiam, qui nunc dicunt Baptiſmum illum eſſe validum, dum id ſolùm dicunt probabilius eſſe, atque adeò cum formidine docent, & ideo monent debere Baptiſmum ſub conditione reiterari, vt conſtat ex eorum verbis *ſuprà adductis*.

DVBIVM II.

An baptizandus ſit iterum ſub conditione, qui à Miniſtro Caluiniſta baptizatus fuit?

1 CErtum iam eſt apud Catholicos, Baptiſmum ad ſui valorem non requirere fidem in Miniſtro, ſed validè conferri poſſe à quolibet vſum rationis habente, etiamſi ſit Hæreticus, vel Paganus, dummodò adhibeat materiam, vel formam debitam, & habeat intentionem faciendi quod Chriſtus inſtituit, vel quod facit vera Eccleſia. quod clarè colligitur ex verbis Concilij Florentini *ſeſſ. vltima in decreto pro Armenis*, vbi de Baptiſmo dicitur: *in cauſa autem neceſſitatis, non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus, & mulier, imò & Paganus, & Hæreticus baptizare poteſt, dummodo formam ſeruet Eccleſiæ, & facere intendat quod facit Eccleſia.* quod idem colligitur ex Leone, & Gelaſio, relatis *in cap. hi de quibus, & cap. ſi reuera, de conſecratione diſtinct.* 4. & ex Auguſtino *lib. 6. contra Donatiſtas cap. 25.* & ex Iſidoro, & Nicolao I. relatis *in cap. à quodam Iudæo, & cap. Romanus, dicta diſtinct.* 4

2 Cùm ergo in iis locis nullus Hæreticus excipiatur, dummodò ritu, & intentione Eccleſiæ baptizet, non videtur dubitandum de Baptiſmo à Caluiniſtis collato, quos ſcimus debitam materiam, & formam adhibere. Vnde cùm hoc dubium proponeretur ſacræ Congregationi Cardinalium die 19. Aprilis 1570. prout relatum inuenio in notis manuſcriptis ad Concilium

Concilium Tridentinum Patris Ioannis de Salas eiuſdem manu collectis, & compilatis, vbi notat, id coram Sanctiſſimo deciſum fuiſſe (eo tempore erat proculdubio Pius V. vir doctiſſimus, & piiſſimus,) verba reſponſionis recitat hæc: *Caluiniſtas non errare in forma Baptiſmi, ſed in effectu: baptizati ergo à Caluiniſtis non rebaptizandi, vt aliàs cenſuit Congregatio.* Quod quidem reſponſum fuiſſe videtur ſuudamentum omninò in ſimili reſponſo Nicolai Papæ *in dicto cap. à quodam Iudæo, de Conſecratione, diſt.* 4. vbi conſultus Pontifex, quid faciendum eſſet de multis, qui baptizati fuerant à quodam, qui neſciebatur, an eſſet Chriſtianus, vel Paganus, aut Iudæus: reſpondit, ſi materia debita, & verba formæ obſeruata fuerant, non eſſe rebaptizandos: vbi noto ex ſola materia, & forma debitis appoſitis præſumere Pontificem debitam intentionem in baptizante, quicumque ille fuerit, niſi contrarium ex aliis indiciis præſumi, vel dubitari poſſit: quare cùm Caluiniſtæ in materia, & forma non eſſent, meritò Pius V. cum Cardinalium conſenſu de Baptiſmi valore dixit non dubitandum.

3 His tamen non obſtantibus, non deſunt qui de huiuſmodi Baptiſmo dubitent, & reiterandum poſtea ſub conditione velint. Dicunt enim, experientiâ conſtare defectus ſubſtantiales in Baptiſmo commiſſas: nam illi miniſtri hæretici putant verba formæ non eſſe operatoria, ſed concionatoria, atque adeò proferri ſolùm ad excitandam fidem in eo, qui baptizatur, vel in aliis, qui interſunt: quare non ita curant de formæ prolatione ſuo tempore facienda: imò dicunt, aliquando maioris auctoritatis gratia, miniſtrum proferre formam, ablutionem verò interim fieri ab alio inferiori miniſtro, cui eam imperat. Denique, cùm ij omnes efficaciam in verbis formæ non agnoſcant, non videntur eam debita intentione proferre, nempe vt formam operatoriam, ſed tantùm concionatorio modo, atque adeò iam ex defectu ſaltem intentionis debitæ Baptiſmus erit irritus. Quare in Synodo ſecunda Prouinciali Mechlinienſi, & in Paſtorali item Mechlinienſi edito anno 1608. *can.* 11. *de Baptiſmo*, iubetur baptizatos ab eiuſmodi hæreticis iterum ſub conditione baptizari, vt referunt, & approbant Syluius *in* 3. *p. q.* 66. *art.* 9. *quæſito* 3. & Ioannes Præpoſitus *dicto art.* 9. *dub* 2. *num.* 99.

4 Ego hoc dubium, & controuerſiam totam non puto eſſe de iure, ſed de facto: nam loquendo de iure, non eſt dubium, Baptiſmum ab hæreticis collatum, validum eſſe, nec eſſe reiterandum, ſi debito ritu circa materiam, & formam, & debita intentione baptizant, vt rectè Pontifices ſuprà adducti reſponderunt. Cum hoc tamen ſtat, poſſe, & debere baptizari iterum eos ſub conditione, ſi alicubi tales ſint circumſtantiæ, vt prudenter dubitari, aut formidari poſſit de defectu materiæ, vel formæ, aut intentionis debitæ. An verò circumſtantiæ tales ſint, pendet ex factó, & vſu, locis, & perſonis, quæ omnia prudenter examinari, & conſiderari debent. Quare Syluius, & Præpoſitus *locis citatis*, hoc pacto tuentur decretum illius Synodi; quia nimirum *qui eorum hæreticorum mores probè norunt*, (inquit Præpoſitus) *meritò dubitant, num legitimè baptizent, cùm dicantur vſi formâ minus legitimâ. Item aliqui dicuntur minùs rectam habere intentionem: quando tamen nulla eſt ſuſpicio de inualiditate Baptiſmi ab hæreticis collati, nullo modo eſt repetendus.* Addit Syluius, quòd hæretici illi, *cùm incredibili odio ferantur in Eccleſiam, & Sacramentorum formas peruertunt, & materiam contemnunt, & ab Eccleſiæ intentione mentem alienam habent. imò & inueniuntur alicubi alius quidem verborum formam proferre, alius autem abluere, ſæpè deprehenſum eſt, ait Molanus, neceſſariam eis in baptizando defuiſſe intentionem.* Hæc Syluius, & Præpoſitus, vterque Belga, atque adeò potuerunt meliùs mores, & circumſtantias vicinorum hæreticorum noſſe, vt poſſent de re ad factum pertinente iudicare. Vbi obiter noto in verbis relatis Ioannis Præpoſiti, ipſum ad repetitionem licitam Baptiſmi ſub conditione faciendam, contentum fuiſſe ſuſpicione prudenti de defectu prioris Baptiſmi; ſubdit enim: *Quando tamen nulla eſt ſuſpicio de inualiditate Baptiſmi ab hæreticis collati, nullo modo repetendus.* quod conſonat iis, quæ diximus *dub. præcedenti*, nempe non requiri ad hanc repetitionem, probabilitatem proximam de inualiditate prioris Baptiſmi, qua probabiliter iudicemus, illum irritum fuiſſe, ſed ſufficere prudentem formidinem, quæ ab aliis latiori nomine ſolet dubium appellari, quatenus ſcilicet excludit certitudinem Baptiſmi validi: nam communiter quæ certa non ſunt, dici ſolent incerta, & dubia: certitudo autem non ſolùm excluditur per dubium rigoroſum, aut probabilitatem contrariam, ſed etiam per quamlibet formidinem, quæ cum aſſenſu certo ſtare non

poteſt: quare ſi formido illa non ſit omnino imprudens, ſed prudenter fundata, ſufficit ad reperendum ſub conditione Baptiſmum.

Dubium III.

Vtrùm hæc ſit valida forma Baptiſmi: Ego te Chriſtizo, *vel,* te Chriſtianum facio, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

1 Dubium hoc motum fuit propter formam, qua Dalmatæ linguâ ſuâ vulgari vtuntur, & dicunt: *Ia tebe karſtim*, &c. quæ voces correſpondent noſtris Latinis, *Ego te baptizo*, &c. Ratio autem dubitandi erat, quia verbum illud *karſtim*, reſpondens noſtro verbo *baptizo*, videtur deriuari à nomine Dalmarico *Iſu Karſt*, quo ſignificatur *Ieſus Chriſtus*, ita vt ab illo *Karſt*, quod eſt *Chriſtus*, deriuetur verbum *Karſtim*, & ſit idem, quod *Chriſtizo*, vel, *Chriſtianum facio*, quod non videtur ſufficere ad formam Baptiſmi, in qua debet ſignificari actio abluendi, quæ non exprimitur per verbum *Chriſtizo*, ſed ſolùm effectus Baptiſmi. Et quidem ſi aliquis apud Latinos omitteret verbum *baptizo*, & diceret, Ego te *Chriſtizo*, ego non dubitarem de inualiditate illius Baptiſmi. Aliunde tamen non videbatur damnanda conſuetudo illius Eccleſiæ ab immemoriali obſeruata in tot prouinciis, quæ ſub ea comprehenduntur, nec dicendum eos per tot ſæcula caruiſſe vero Baptiſmo, præſertim apud quos vera fides illibata cum pietate ſimul conſpicua coniuncta perſeuerauit, & floruit. Quare conſulendum duxi virum doctum Dalmatam, & illius linguæ ſatis peritum, de vera, & gemina illius vocis ſignificatione, qui reſponſum ſuum iuxta materiæ capacitatem, & dignitatem mihi ſuggeſſit, quod idem, & iiſdem Auctoris verbis ſubiiciendum cenſui, & ita ſe haber.

2 De forma Baptiſmi in lingua vulgari Dalmatarum quæritur, quid propriè ſignificent illa verba: *Ia tebe karſtim*, quibus redduntur illa Latina, *Ego te baptizo*. Videtur enim quòd verbum *karſtim* ſignificet potiùs Chriſtizare, vel Chriſtianizare, quàm baptizare, ſeu abluere. nam lingua eadem Dalmatica Ieſus Chriſtus dicitur *Iſu Karſt*, vnde Chriſtianus dicitur *Karſtianin*, vtique per denominationem à Chriſto; ergo & verbum *karſtim* deriuabitur à poſteriore parte illius vocis *Iſu Karſt*, quæ pars reſpondet Latino *Chriſtus*: ac proinde verbum *karſtim* ſignificat Chriſtizare, vel Chriſtianizare.

Oritur autem hinc alia interrogatio, ſcilicet: Vtrùm ſatis tuta ſit forma Baptiſmi in cæteris linguis omnibus, quibus Dalmarica affinis eſt, quales ſunt Polonica, Bohemica, Ruthenica, Moſcouitica, Morauica, Sclauonica, &c. 3

Hac in re non eſt requirendum in primis quæ ſit in linguis iſtis omnibus vulgaris, & ordinaria notio verbi *Abluo*, vulgaria enim verba, & quorum vſus in ſermone de rebus profanis eſt, magna ex parte in linguis iſtis à ſignificatione rerum diuinarum remota ſunt, inuentaque ſunt ſacra vocabula, quæ ſacras res ſignificarent, eo prorſus modo, quo *Baptizo* apud Latinos verbum ſacrum effectum eſt, ita nimirum eius ſignificatione reſtricta, vt iam ſupponat pro ablutione tantùm ſacramentali. Quo poſito, 4

Certum eſt quòd verbum *karſtim* apud Dalmatas impoſitum eſt ad ſignificandam ablutionem ſacram: ac proinde idem ſignificat quòd *baptizo*, nullo autem modo *Chriſtizo*, vel *Chriſtianum facio*. 5

Patet id primò ex vocibus deriuatis à verbo *karſtim*. Nam S. Ioannes Baptiſta à Dalmatis vocatur *Sfeti Iuan Karſtitel*: quis autem Dalmatarum dixerit, aliquem à S. Ioanne Baptiſta aut Chriſtizatum, aut Chriſtianum factum? & tamen dictionem *Karſtitel*, quæ ſignificat *Baptiſta*, à verbo *karſtim* deduci, manifeſtum eſt. Multò minùs Dalmatæ dixerint Chriſtum Dominum aliquando Chriſtianum factum, aut Chriſtizatum à S. Ioanne Baptiſta, & tamen Baptiſmus Chriſti Domini, perinde atque alius quiuis Baptiſmus, à Dalmatis dicitur *Karſtenye*. 6

Patet ſecundò. Quia verbum *karſtim* tam apud loquentem Dalmaticè, quàm apud audientem, nullius alterius conceptûs eſt ſignum, niſi eius, quo repræſentatur ablutio ſacra. Nam, cùm Dalmatæ loquuntur de ablutione ſacra, ſeu de Baptiſmo, tam genericè ſumpto, quàm de ſpeciebus ipſius contradiſtinctis à ſpecie Baptiſmi Chriſtianorum, ſemper vtuntur verbo *karſtim*, & nomine *karſtenye*. Itaque loca illa Actuum: *In quo ergo baptizati eſtis? In Baptiſmo Ioannis. Ioannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu ſancto*, &c. Hæc, inquam, loca Dalmatæ 7

matæ interpretantur ſine diſcrimine per verbum *karſtim*, quod verbum ſi Chriſtizare, vel Chriſtian zare ſignificaret, profectò Dalmatæ Scripturam per ſummam indignitatem interpretarentur, condemnantes non Epheſios modò ſummæ ignorantiæ, ſed & Paulum, atque adeò ipſum Chriſtum contradictionis, & falſæ doctrinæ. Nam, v. g. poſterior ille Actorum locus ſic in Dalmatico explicaretur. Ioannes quidem Chriſtizabat, vel Chriſtianos faciebat aquâ, vos autem Chriſtizabimini, vel Chriſtiani efficiemini per deſcenſum Spiritus ſancti ſuper vos, die Pentecoſtes. Quòd ſi tanto ſcelere, perperam ſcilicet explicatæ Scripturæ, Dalmatas exemerimus, maiores certè Dalmatarum, qui Scripturam primi interpretati ſunt, viri nimirum illi ſanctitate, & doctrinâ longè clariſſimi, neque vim verbi *baptizo*, quod interpretabantur, intellexiſſe, neque res, de quibus Scriptura agit, cepiſſe arguerentur: arguerentur, inquam, ſi verbum *karſtim* Chriſtizare, aut Chriſtianum facere ſignificaret. Ex alia parte ſi Dalmatam quis roget, vt conceptum eum, quem ſignificet verbum *Chriſtizo*, vel *Chriſtianizo*, exprimat vno verbo Dalmatico, equidem hærebit, & ad nouatam aliquam dictionem, atque pro tempore confictam recurrere debebit. Quòd ſi ſuggeratur verbum *karſtim*, refugiet, atque hoc verbo idem ſignificari dicet, quod apud Latinos, & Græcos verbo *baptizo* ſignificatur, non verò *Chriſtizo*, aut *Chriſtianizo*.

8 Patet tertiò, idque clariſſimè in linguis aliarum gentium, quæ dialectis ſolùm à Dalmatia differunt, in quibus id verbum quod in Dalmatiæ dialecto dicitur *karſtim*, nihil aliud omninò, quàm *ablutionem* ſacram ſignificat. Nam verbum *baptizo*, Polonicè dicitur *Krzeze*, Sclauonicè, Ruthenicè, Moſcouiticè *Kreſzeze*; vel *Kreſzezain*, Bohemicè *Kerſtim*, Dalmaticè *Karſtim*. Baptiſmus autem dicitur Polonicè *Krzeſe*, Bohemicè *Kerſt*. Reliquæ gentes non vtuntur dictione abſoluta, quæ æquiualeat dictioni huic *Baptiſmus*, ſed vtuntur verbali, quod ſignificat quaſi actionem baptizandi, & æquiualet huic dictioni *baptizatio*. Ita Sclauones, Ruſſi, & Moſchi Baptiſmum dicunt *Kreſzezenie*. Dalmatæ porrò dicunt *Karſtenye*, quod ipſum Poloni efferunt voce *Krzezenie*. Atqui quicumque mediocriter eſt harum linguarum peritus, nunquam negabit primò, idem omninò ſignificare verbum Dalmaticum *Karſtim* quod ſignificat Bohemicum *Kerſtim*, Sclauonicum, Ruthenicum, & Moſcouiticum *Kreſzezain*, & Polonicum *Krzeze*. Item dictionem Dalmaticam *Karſtenye*, idem penitus ſignificare, quod Sclauonicum *Kreſzezenie*, & Polonicum *Krzezenie*, & *Krzeze*, atque Bohemicum *Kerſt*. Secundò numquam negabit, ſuprapoſitas voces apud Polonos, Bohemos, Sclauones, Ruſſos, Moſchos, nihil omninò aliud ſignificare, quàm *Baptizare*, & *Baptiſmum*, (quod ipſum oſtendetur infrà.) ergo neque Dalmaticum *karſtim* aliud quidquam ſignificabit, quàm *baptizo*, neque *Karſtenye* aliud quàm Baptiſmus.

Ad rationem dubitandi, etſi reſpondere Grammatici ſit planè negotij, neque in ea difficultatem ſentire poſſit qui tandem cogitauerit, multa eſſe in linguis gentium omnium æquiuoca; nihilominus reſpondetur, inter *Iſu Karſt*, & *Karſtim*, atque *Karſtenye* eſſe tantùm affinitatem quamdam vocis, & ſoni, non verò deriuari vnum ab alio. Quòd ſi quis contendat omninò deriuari, facilè concedetur deriuari ab *Iſu Karſt*, ſumpto materialiter, id eſt, ſecundùm ſonum vocis, non verò ab *Iſu Karſt* ſumpto formaliter, id eſt, ſecundùm quod ſignificat. Sic in Latino quis dixerit, *vitare* deriuari à *vita*, aut à *vite?* ita vt, *Ego te vito*, ſignificet: *Ego tibi do vitam*, aut *te facio vitem*. Huiuſmodi exempla paſſim occurrunt in linguis omnibus, ſed maximè ad propoſitum facit illud in lingua Sclauonica, in qua Baptiſmus dicitur *Kreſzezenie*, Crux verò dicitur *Kreſt*, & tamen in tanta vocum affinitate nullus dixerit *Kreſzezenie* deriuari à *Kreſt*, itavt *Kreſzezenie* ſignificet ſignari cruce, aut crucifigi, cùm alterum à Sclauonibus dicatur *Blohoſlanlenie*, alterum verò *Rozpiatye*. Ita apud Latinos dicitur *cruciare*, etiam, vbi nulla crux adhibetur, & è contrà actio illa externa, in qua efformantur manu cruces ſuper aliquam rem, nulla facta de crucibus mentione, dicitur *benedictio*, etiamſi ex alia parte, illa actione præcisè, non ſolùm neque benè, neque malè, ſed ne dicatur quidem aliquid. Hæc tamen omnia nimis otioſum eſt perſequi apud eum, qui ſcit, voces ſignificare ad placitum. 9

Deinde (quamquam hoc minus ad quæſtionem facit) negatur, ab *Iſukarte* deduci *Karſtianin*, id eſt, *Chriſtianus*. Nam in linguis iſtis omnibus, quæ in præſentem quæſtionem veniunt, appellatio *Chriſtiani* complectitur vtramque partem 10

tem definitionis, qua Catechiſmus definit, quis dicendus ſit Chriſtianus? Chriſtianus eſt, inquit, qui Baptiſmatis Sacramento initiatus Ieſu Chriſti, (&c.) doctrinam profitetur. Itaque in appellatione *Chriſtiani* in dictis linguis, facta eſt quædam quaſi onomatopœia vocis Latinæ *Chriſtianus*, ita vt dicatur Chriſtianus ab aliis *Krzeſcianin*, ab aliis *Kreſtianin*, ab aliis verò *Karſtianin:* de reliquo vox ipſa deriuata eſt potius à Baptiſmate, quàm à Chriſto. Sic apud Polonos, v. g. *Chriſtus* dicitur perinde *Chriſtus*, *Baptiſmus* dicitur *Krzeſt*. Chriſtianus verò dicitur *Krzeſcianin*. Idem de reliquis idiomatis. Facta eſt autem hæc denominatio tanto faciliùs, quanto magis affine eſt in his linguis nomen Chriſti, & Baptiſmi; præſertim cùm in vtroque vocabulo tam ſcribendo, quàm loquendo, primæ literæ tenues, frequenter mutentur in aſpiratas, & aſpiratæ in tenues.

11 Denique in Dalmatico ſermone *Karſt* non eſt ſimpliciter dictio per ſe, neque enim abſolutè *Chriſtus* dicitur *Karſt*, ſed eſt particula tantùm iſtius vocis *Iſu Karſt*, quæ æquiualet Latinis duabus *Ieſus Chriſtus*; ſyllaba verò *Karſt* reſpondet Latinæ voci *Chriſtus*. Ex quo labefactatur magis fundamentum rationis dubitandi, & rationes factæ contrà deriuationem verbi *Karſtim*, ab *Iſu Karſt*, à fortiori tenent.

12 In ſecunda interrogatione nullum eſt fundamentum dubitandi. Nam apud Polonos, v. g. propoſitio illa, *Ego te Chriſtizo*, ſic vulgari lingua effertur: *Ia ciebie Chriſtuſuie*. Illa verò propoſitio, *Ego te Chriſtianizo*, ſic redditur, *Ia ciebie Chriſteſcianinuie*. At verò, *Ego te baptizo*, dicitur, *Ia ciebie Krzeze*. Idem dicendum de cæteris linguis, quæ propoſitiones illas, *Ego te Chriſtizo*, vel *Chriſtianizo*, potius per circumlocutionem efferrent, quàm per ea verba, quibus verbum *Baptizo* efferunt.

13 Solùm reſtaret dubium, quòd apud Sclauones, & Ruthenos, & Moſchos forma Baptiſmi ſit hæc, *Kreſzezaiet ſia od mene rab Bozy*, id eſt: *Baptizatur à me ſeruus Dei*. Earumdem verò gentium linguâ *Crux* dicitur *Kreſt*, à quo videtur deriuari *Kreſzezaiet ſia*, id eſt, *baptizatur*. Sed ad hoc reſponſum eſt iam in primo puncto reſponſionis ad rationem dubitandi, &c.

14 Hoc fuit reſponſum illius docti viri, quod mihi ſat benè fundatum viſum eſt, & quod ſuppoſita praxi, & conſuetudine immemoriali illius regionis, me poterat tutum reddere. Præſertim cùm videamus, in forma Baptiſmi in lingua non ſolùm Latina, ſed in aliis vulgaribus, non adhiberi verbum commune illius idiomatis, quod ablutionem vulgarem ſignificet, ſed apud Latinos retineri verbum Græcum *Baptizo*, quod quidem apud eoſdem non benè vſurparetur ad ſignificandam profanam ablutionem, ſed ſolùm retinetur ad ſignificandam ablutionem ſacram, & myſticam. Imò (quod mirum eſſe poſſet,) idem verbum in lingua vulgari qualibet retinetur ad idem ſignificandum, & in forma Baptiſmi adhibetur, etiamſi forma vulgari lingua proferatur. Adeò vt etiam apud Indos Occidentales, quorum idiomata tam varia, & à lingua Latina omninò diuerſa, remotaque ſunt, idem verbum *baptizo*, in eo Sacramento vſurpatur, etiamſi forma proferatur vulgari idiomate ab iis, apud quos nullo modo verbum illud ablutionem profanam ſignificare poſſet. Vnde conſtat, licèt verbum illud *Karſtim* apud Dalmatas non ſignificet ablutionem communem, potuiſſe tamen ad illud genus ablutionis ſacræ ſignificandum adaptari, & vſurpari in ea ſignificatione ſacræ, & religioſæ ablutionis: quòd verò ita factum fuerit, probat vſus; quoad nominandum S. Ioannem Baptiſtam, & eius Baptiſmum, eodem vocabulo Dalmatæ vtuntur.

Dvbivm IV.

An inuito patre Iudæo, poſſit eius filius volens baptizari, quando dubitatur de vſu rationis?

Contigit Romæ, vt paruula quædam puella caſu inueniretur longè ab Hebræorum domibus, quæ interrogata de ſuis parentibus reſpondit, ſe parentes habere Hebræos, & velle fieri Chriſtianam: conducta ergo ad Catechumenorum domum, parens petiit filiam ſibi reſtitui, quæ adhuc ſui iuris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de religione. Conſultus ego tunc fui, & examinaui puellam, nec perfectum rationis vſum affirmare potui, nec etiam ſufficientem negare, ſed manſi dubius. In quo dubio Henriquez *lib. 2. de Baptiſmo, c. 11.* Naldus *verb. Baptiſmus, num. 6.* Chamerota *de Baptiſmo, c. 6. dub. 3.* & alij, quos refert Bonacina *de Sacramentis, diſp. 2. q. 2. puncto 6. num. 11.* Azor. *p. 1. lib. 8. cap. 25 quæſito 11.* 1

quos

quos refert Diana *part. 7. tract. 11. reſol. 40.* dicunt non eſſe baptizandum filium inuitis parentibus, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & tunc parentes poſſident filium; ipſe verò Bonacina idem concedit, ſi filius non compleuit ſeptennium, quia tunc in dubio non præſumitur vſus rationis: ſecus ſi illud compleuit, quia tunc in dubio vſus rationis præſumitur.

2 Ego, quoniam puella illa ſeptennium non compleuerat, & de ſufficienti rationis vſu dubitabatur, dixi Baptiſmum quidem ſuſpendendum eſſe, donec cum pleno rationis vſu certò conſtare poſſet de ſufficienti eius voluntate: interim tamen non debere, nec poſſe reſtitui, ſed cuſtodiæ cauſa retinendam in eadem Catechumenorum domo: quod quidem non puto negandum ab Auctoribus primæ ſententiæ, quippe qui ſolùm dicunt, non eſſe in eo dubio, parentibus inuitis, baptizandam, non tamen dicunt eſſe illis reddendam. Alij autem communiter dicunt, in dubio fauendum eſſe puero, & dandum illi Baptiſmum, ita Suarez 3. *tom. in 3. part. diſp. 25. ſect.* 3. qui tamen monet, vt ſi fieri poteſt, differatur; ſi verò vrgeat neceſſitas, baptizetur. Videri etiam poſſunt alij *in 3. part. quæſt. 6 art.* 10. Vaſquez, Coninch, Cabrera, & alij ſcribentes de Sacramento Baptiſmi, vt Layman, Camerota, & Ochagauia, atque etiam Sotus *in 4. diſtinct. 5. quæſt. vnica, art* 10. *dub* 2. Ioannes Antonius Nouarius, quem affert Diana *loco ſuprà citato*; qui omnes dicunt iudicandum eſſe in fauorem Baptiſmi, quando dubium eſt de vſu rationis ſufficienti in puero volente, inuitis parentibus, baptizari.

3 Et quidem ratio illa, quòd parentes ſunt in poſſeſſione, & in dubio melior ſit conditio poſſidentis, parum probat in caſu noſtro. Primò, quia regula intelligi debet in pari cauſa, qualis non eſt in præſenti cauſa patris, & filij, ſed valdè diſpar. nam pater agit de vitando leui detrimento, nempe poteſtatis patriæ ad modicum tempus: filius verò agit de grauiſſimo detrimento, nempe de damnatione æterna, cuius aperto periculo exponitur, ſi redeat ad infideles, & proterni parentis poſſeſſionem. Imò nec in cauſa ciuili circa bona fortunæ fauendum eſſet eo caſu poſſeſſori; finge enim gemmam, quam à Rege, vel Principe tuo in ſignum eximiæ beneuolentiæ dono habuiſti, tibi clam ablatam, vel caſu amiſſam, veniſſe ad manus Titij, vbi cùm illam recognoſcens, eam tibi vindicaſti, Titius clamat, ſe in ſua poſſeſſione tuendum: tu contrà opponis, periculum graue eſſe, ne interim, dum tu probas gemmam eſſe tuam, Titius eam alienet, vel in remotiſſima loca mittat, & id cum grauiſſimo ſuo periculo, ſi Princeps gemmam tibi datam apud alium eſſe cognoſcat, & idcircò te à ſua gratia, & beneuolentia expellat. Quis dicat, non debere iudicem ad te incolumem reddendum gemmam ſaltem interim in loco tuto deponere, niſi fortè talis fideiuſſio exhiberi poſſit, quæ periculis omnibus ſufficienter occurrat? Exemplum etiam commune eſſe poteſt, ſi vxor periculum vitæ à viro ſuo timens fugiat, quam vir reddi ſibi petit, dum periculum non probatur, quia in dubio non debet ſua poſſeſſione priuari. Certè iudex non debet eam viro reddere, ſed collocare in loco tuto, quandiu periculi grauitas examinatur, quia non eſt poſſeſſori fauendum cum tanto vxoris periculo. Multò ergo minus in caſu noſtro puella reddenda eſt patri Iudæo, nec poſſeſſio prodeſſe debet cum tanto puellæ periculo, quæ apud patrem facilè à fide concepta deficiet, vel blanditiis paternis affecta, vel verberibus, aut minis deterrita, vel fortaſſe ne baptizetur occidetur, vel in remotiſſimas prouincias infidelium tranſmittetur. Quis credat, fauendum eſſe poſſeſſioni parentum cum tanto puellæ detrimento, & periculo, & non potiùs deponendam puellam in loco tuto, vt eius voluntas liberè examinetur, & dubium omninò tollatur?

Secundò non obſtat poſſeſſionis fauor 4
in caſu noſtro, quia obſtat regula alia communis, & fortior: nam ſicut in pari cauſa, & in dubio melior eſt conditio poſſidentis, ita & multò magis in dubio fauendum eſt potius innocenti, quàm nocenti; id enim poſtulat æquitatis ratio, vt quando vtrique ſatisfacere non poſſumus, faueamus potius innocenti, quàm nocenti, cùm ex innocentis fauore duo bona appetibilia reſultent, nempe defenſio innocentiæ, & honeſtatis, ac etiam punitio iniquitatis, & malitiæ: è contra verò, ſi faueamus nocenti, duo contraria mala reſultant, nempe vexatio, & confuſio honeſtatis, & innocentiæ, ac exaltatio, & quaſi remuneratio iniquitatis, & malitiæ. Ratio ergo totius æquitatis exigit, vt in cauſa dubia ſemper magis innocenti, quàm nocenti faueamus: nec dubitari poteſt, in hoc caſu patrem nocentem eſſe, cui non ſatis eſt

eſt propria infidelitas, & perfidia, ſed filium etiam perfidum, & infidelem eſſe conatur. Filius autem innocens eſt, quia vel vſum rationis non habet, & tunc conſtat, eſſe adhuc in ſtatu innocentiæ expertis totius culpæ perſonalis: vel ſi habet vſum rationis, tunc conſtat, eum in hac cauſa innocentem eſſe, cùm fidem, & ſalutem æternam quærat, & idcirco parentes proprios fugiat, & relinquat.

5 Videri denique poteſt de toto hoc argumento Ambroſius Catarinus in ſuis opuſculis, vbi habet opuſculum quoddam de pueris Iudæorum filiis baptizandis, quando parentes ea de cauſa fugiunt: ſed cautè legendus, quia excedit probans, non eſſe validum Baptiſmum, ſi ante rationis vſum inuitis parentibus baptizentur. Meminit etiam in confuſo cuiuſdam Martini Papæ (quem non dicit, an fuerit Quintus, vel aliquis alius,) cuius dicit referri ſolere neſcio quam conſtitutionem, qua decernit, eiuſmodi filios Hebræos non poſſe ante decimum, vel duodecimum annum baptizari: cui reſpondet opponendo reſponſum, & factum Iulij III. qui ante eam ætatem puerum inuito tutore baptizari iuſſit. Hæc tamen omnia ad caſum noſtrum non pertinent, in quo non erat controuerſia, an puella baptizanda eſſet, ſed an patri reddenda in dubio de vſu rationis ſufficiente, in quo dubio de facto reddita non fuit, ſed in loco tuto depoſita, donec ſuo tempore, & explorata iam eius voluntate cum certiſſimo rationis vſu, baptizata fuit.

Dubium V.

Vtrùm pater poßit eſſe patrinus in Baptiſmo ſui filij illegitimi.

1 Titius habuit filium ex Berta, quam volebat poſtea in vxorem ducere; ſed tamen Seius, qui hoc matrimonium impedire volebat, ſuaſit Titio, vt patrinus eſſet, & è ſacro fonte ſuſciperet filium illum illegitimum: hac quippe via obtinebat Seius, contracta cognatione ſpirituali inter Titium, & Bertam, vt matrimonium omninò impediretur. Quæſitum fuit à me primò, an Seius peccauerit conſulens Titio fieri patrinum ſui filij, contra iuris prohibitionem. Secundò, an mentio ab Epiſcopo ob id criminis puniri deberet.

Suppono, Titium reuera contraxiſſe 2 cognationem ſpiritualem cum Berta, atque ideò impedimentum irritans matrimonium ſubſequens cum illa; quia leges Eccleſiaſticæ inducentes hanc cognationem ſpiritualem inter patrinum, ſeu ſuſceptorem, & inter parentes baptizati, generaliter loquuntur de omnibus filiis, ſiue legitimis, ſiue illegitimis, nec Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 2. *de reformatione matrimonij*, quoad hoc reſtrinxit hoc impedimentum, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 54 *n.* 14. ſolùm enim attẽditur, quòd ſint parentes carnales, & veri, quales ſunt etiam reſpectu filij illegitimi. Quare, ſicut non contrahitur hæc cognatio cum parentibus legalibus, & adoptiuis, vt notat Sanchez *ibi*, quia non ſunt parentes carnales: ita fatendum eſt contrahi cum parentibus illegitimis, quia verè ſunt parentes carnales.

Hoc ſuppoſito, videri poſſet, Seium 3 peccaſſe grauiter conſulendo Titio, vt faceret id, quod ſine peccato facere non poterat, nempe extra caſum neceſſitatis patrinum fieri proprij filij. Nam S. Thomas 3. *p. quæſt.* 67. *art.* 8. *ad* 2. vniuerſaliter dicit, prohibitum eſſe, ne pater filij ſui patrinus ſit, quem alij Theologi, & Canoniſtæ ſequuntur, quos affert Sanchez *lib.* 9. *de matrimonio diſp.* 26 *num.* 5. qui cum eadem vniuerſalitate videtur regulam illam proponere, & approbare, & rationem reddit vniuerſalem deſumptam ex S. Thoma, quia alius debet eſſe pater carnalis, & alius ſpiritualis, quæ ratio in omnibus patribus carnalibus procedit.

Hanc tamen vniuerſalem regulam alij 4 expreſsè limitant ad ſolos parentes, & filios legitimos, de quibus ſolis decreta canonica loquuntur, quando prohibent patrem, vel matrem ſuſcipere proprium filium de fonte Baptiſmatis. ita loquuntur de ſolis coniugatis Suarez 3. *tom. in* 3. *part. q.* 67. *art.* 8. *in comment. articuli, verſ. Quocirca.* Syluestr. *verb. Baptiſmus* 5. *n.* 5. Angelus *verb. Baptiſmus* 8. *n.* 1. & indicat Chamerota *de Sacramentis, in tract. de Baptiſmo*, & alij. Ratio autem eſt clara, quia prohibitio facta coniugatis fuit, ne per eum actum contraherent cognationem ſpiritualem cum propria coniuge. Vnde non ſolùm prohibetur ſuſcipere filium communem vtriuſque coniugis, ſed etiam filium ſuæ coniugis ex alio marito, quia tunc etiam contraheret cognationem ſpiritualem cum ſua vxore, quæ eſt mater baptizati, vnde reſultaret inter coniuges impedi

impedimentum ſufficiens ad irritandum matrimonium, ſi nondum fuiſſet contractum, quod impedimentum non poreſt ſine peccaro admitti, cùm per illud ſequatur eadem indecentia, nempe quòd aliquis habeat pro vxore cognatam ſuam ſpiritualem. Hæc autem ratio non procedit in caſu noſtro, & ante conrractum matrimonium. nam ex eo actu ſolùm ſequitur quòd fiat cognatus fœminæ, quam carnaliter cognouerat, atque adeò non poſſit eum illa matrimonium contrahere; ex quo impedimento nouo nullum ſequitur inconueniens. Quare conſulere illum actum, non fuit conſulere Titio aliquid illicitum, neque ex hoc capite conſilium Seij fuit peccaminoſum. Aliter verò dicendum eſſet, ſi poſt filium illegitimum natum Titius Bertam iam duxiſſet vxorem: tunc enim non poſſet licitè Titius filium illum in Baptiſmo tenere; quia eo ipſo ficret cognatus Bertæ, quam iam in vxorem habebat: quare prohibitio vniuerſalis eſt circa omnes filios legitimos, vel illegitimos ſuæ coniugis, ſiue ſint filij communes vtrique, ſiue non ſint communes.

5 Petet tamen aliquis, quid dicendum, ſi vxor iam mortua eſſet tempore, quo eius filius baptizatur? an tunc pater poſſet licitè illius patrinus fieri? Ego nullum decretum inuenio, in quo id prohibeatur; ſolùm enim prohibentur coniugati ſuum, vel coniugis filium in Baptiſmo tenere: ille autem iam non eſt coniugatus, nec tenet filium ſuæ coniugis, cùm iam non habeat coniugem, ſed illius quæ fuit ſua coniux, & ideo Syluester *loco ſuprà citato* cautè dixit prohiberi coniugatos filium tenere in Baptiſmo, *ſi ſunt in matrimonio*, ſignificans, ſoluto matrimonio ceſſare hanc prohibitionem. Ratio autem ex dictis eſt, quia iam nullum inconueniens ſequi poteſt cognationis ſpiritualis cum coniuge contrahendæ, nec cum mortua poteſt nunc cognatio contrahi, nec etiam, ſi poſſet, quidquam referret, cùm iam non contraheret cum coniuge. Imò conſequenter dicendum videtur, ſi mortua vxor iterum per miraculum poſt menſem, v. g. reſurgeret, quo caſu Theologi communiter ſupponunt matrimonij vinculum ſolutum eſſe, & maritum poſſe alteram vxorem ducere, non prohiberi maritum, ne filium ſuæ vxoris antea natum, & poſt matris reſurrectionem baptizandum è ſacro fonte leuet: quia niſi denuò matrimonium cum eadem renouaſſet, iam non eſt ampliùs eius coniux, imò nec poſſet ampliùs cum ea matrimonium contrahere, poſtquam eius filium in Baptiſmo renuiſſet, quia iam impedimentum contraxerat irritans ſubſequens matrimonium.

6 Dixi tamen, Seium non peccaſſe ex hoc capite, quòd Titio peccatum conſuluerit, cùm Titius in eo actu nihil prohibitum fecerit; potuit enim Seius ex alio capite peccare, ſi ſuo conſilio præiudicium attulit Titio, quatenus matrimonium cum Berta vtile, & fortaſſe Titio neceſſarium, impediuit. In quo Seius potuit peccare grauiter ad minus contra charitatem, imò, ſi dolus interceſſit, etiam contra iuſtitiam. Si verò nullum intulit Titio præiudicium, ſed potiùs vtile ei erat, quòd eiuſmodi matrimonium impediretur, non video cur deficiente dolo, & fraude, Seius in eo conſilio peccauerit. Pone enim, iuuenem tibi amicum nobilem ſollicitari ad nuptias cum fœmina inferioris conditionis, ad quas ipſe propendere cœpit; nónne poteris prudenter ei prætextu recreationis, vel ſanitatis conſulere, vt Tuſculum, vel Florentiam eat per menſem, quo tempore ſciebas eum Romæ ad eas nuptias ſollicitandum, & efficaciter inducendum? Nónne poteris ei officium aliquod publicum honorificum procurare, quod ſecum afferat neceſſitatem, & obligationem abſtinendi à nuptiarum tractatu per biennium; & hoc quamuis ipſe hanc officij conditionem ignoret? Hæc certè abſque vlla iniuria in amicum facies, imò ex magna erga ipſum beneuolentia, qui ipſe poſtea, ſi ſapit, gratias aget, agnoſcens, ſe tua induſtria imminenti periculo ereptum. Idem ergo in caſu noſtro dicendum erit ſi matrimonium illud noxium erat Titio, & ex parte Seij fraus, vel dolus non interceſſit. Nec obſtat, quòd Bertæ damnum intulerit; id enim Seius non intendebat, ſed bonum Titij, quod procurare Seius poterat ſine vi, & dolo, quamuis inde damnum alteri reſultet in re illi non debita.

7 Hinc iam conſtat, quid dicendum ſit ad vltimam dubij partem, an Seius poſſit, & debeat ob præſtitum conſilium ab Epiſcopo puniri. Si enim Seius non peccauit, imò vtiliter Titij negotium geſſit, non videtur Seius puniendus, ſed laudandus, quòd ingenioſè Titio nuptias ei indecoras impoſſibiles reddidit. Si autem Seius peccauit, diſtinguendum iterum eſt: nam potuit dolus aliquis, & fraus interuenire, qua explicitè, vel implicitè Titio ſignificauit,

cauit, nullum ex eo actu impedimentum ſuboriri, quo Bertam ſibi vxorem accipere non poſſit: & tunc credo, poſſe Epiſcopum contra Seium procedere, illúmque punire. Nam licèt non ſoleat Epiſcopus punire in foro externo omnia peccata mortalia, ſed aliqua grauiora, & quæ magis ad eius forum ſpectant, de quibus agit Azor. 2. *tom lib* 3 *cap*. 53. delicta tamen quæ ſpectant ad matrimonium, potiſſimum pertinent ad forum iudiciale Epiſcopi, ſicut & cauſæ omnes matrimoniales. Vnde in Tridentino *ſeſſ* 24. *cap*. 9. *de reformatione matrimony*, ſub anathematis pœna ipſo facto incurrenda prohibentur omnes, ne directè, vel indirectè alios cogant, ne minùs liberè matrimonia contrahant: cùm autem dolus æquiparetur coactioni, videtur meritò crimen illud ad Epiſcopale iudiciom pertinere. Si verò nulla interceſſit fraus, aut dolus, non ita apparet peccatum contra libertatem matrimonij, ſed contra charitatem, propter damnum proximo non iniuſtè illatum: atque adeò non ita clarè videtur ex iis peccatis, de quibus Epiſcopi ſolēt de facto cognoſcere poſt factum, cùm Seius non teneatur ad reſtitutionem, quippe qui non peccauit contra iuſtitiam, & ſolùm agatur de peccato merè præterito. Aliud enim eſſet ſi adhuc impēderet damnum in futurum: tunc enim ad impediendum peccatū futurum poſſet, & deberet Epiſcopus cogere Seium ad reuocandum illud conſilium, quamuis faciliùs poſſet ipſe Epiſcopus reuocare Titium ab ea intentione, edocendo eum de damno, quod incurrere poterat, & de impedimento contrahendo, ſi filium in Baptiſmo teneret.

DVBIVM VI.

An liceat committere Sacerdoti ſimplici facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis in aliquibus locis.

1 PEtebatur à Summo Pontifice facultas, vt in Prouincia Paraquaiæ in India occidentali poſſent aliqui Sacerdotes Regulares, in locis, in quibus non inuenitur Epiſcopus, conferre Sacramentum Confirmationis Chriſtianis Indis, vtendo chriſmate ab Epiſcopo conſecrato, dubitabatur, an poſſet Papa hanc facultatem concedere.

Suppono autem, licèt miniſtet ordinarius huius Sacramenti ſit Epiſcopus, 2
poſſe ramen ex commiſſione Summi Pontificis ſimplicem Sacerdotem illud aliquando conferre, vt colligitur ex Concilio Florentino in decreto Eugenij; vbi dicitur, *Legitur tamen aliquando per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem ex rationabili, & vrgenti admodum cauſa ſimplicem Sacerdotem chriſmate per Epiſcopum confecto hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum.* Vbi alludi videtur omninò ad factum Gregorii Magni ab ipſo narratum *in lib*. 3. *epiſt*. 26. & habetur *in cap peruenit*. 95. *diſt*. Nam cùm Gregorius accepiſſet, in Sardinia ſolitos fuiſſe baptizatos confirmari à Presbyteris, id prohibuit: ex qua prohibitione cùm ortum fuiſſet ſcandalum, Gregorius facultatem conceſſit, his verbis: *Nos quidem ſecundum vſum veterem Eccleſiæ noſtræ facimus, ſed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi Epiſcopi deſunt, vt Presbyteri etiam in frontibus baptizandos chriſmate tangere debeant, concedimus* Vnde Concilium Tridentinum *ſeſſ*. 3 *can*. 3. cautè dixit, ordinarium miniſtrum huius Sacramenti eſſe ſolùm Epiſcopum, ſignificans poſſe ex diſpenſatione Sacerdotem ſimplicem eſſe miniſtrum extraordinarium. Atque ideò in Concilio Senonenſi *in decretis morum cap*. 38. ſupponendo id ex priuilegio fieri poſſe, additur. *Quòd ſi qui ſint, qui contendant ſibi competere hanc facultatem ex priuilegio, volumus, quòd cùm primùm fuerint requiſiti à Suffraganeis noſtris, de priuilegio fidem facere teneantur.* Quamuis autem non ſit de fide, quòd hæc facultas poſſit committi Sacedoti ſimplici, quia id non videtur definitum in dictis Conciliis, ſed narratum, & non reprobatum, vt probat Suarez *tom*. 3 *in* 3. *part. diſp*. 36. *ſect*. 2. *circa finem*; fatetur tamen non poſſe iam hodie abſque temeritate negari: & ideò omnes communiter id concedunt, & videri poſſunt S. Thomas 3. *p. q*. 62. *art*. 11. *& in* 4. *diſt*. . Richard Palud. Maior. Capreolus, Alexand. Marſilius, Antoninus, Ferrar. Syluester, Angelus, Nauarrus, & Couarruu. quos affert Suarez *vbi ſuprà in* 1. *concluſ*.

Ex verbis autem relatis Concilij Floren- 3
tini infert idem Suarez cum aliis primò, non poſſe hoc committi Clerico non Sacerdoti. Secundò nec Sacerdoti ſimplici poſſe committi, niſi à Summo Pontifice. Tertiò nec poſſe ab ipſo licitè concedi, niſi ex cauſa rationabili. Quartò poſſe ab eodem Pontifice Summo, vel eius ſucceſſoribus

ribus limitari, & remoueri facultatem hanc ſemel conceſſam, quo caſu collatio Sacramenti in poſterum facta erit irrita. Ex quibus oriebatur ratio dubitandi, an poſſit Summus Pontifex concedere hanc facultatem aliquibus Sacerdotibus ſimplicibus in Prouincia Paraquaiæ, in locis, in quibus Epiſcopi non inueniuntur, adhibito tamen Chriſmate ab Epiſcopo benedicto.

4 Reſpondi, poſſe procul dubio validè, & licitè concedi; cauſa enim requiſita ad hanc conceſſionem non debet afferre ſecum neceſſitatem ſimpliciter, & abſolutè, cùm huius Sacramenti vſus, & ſuſceptio non ſit de neceſſitate ſalutis; ſed ſufficit, quòd talis conceſſio neceſſaria exiſtimetur, vt incolæ alicuius Prouinciæ, vel certè magna pars carere non debeat hoc Sacramento ex defectu miniſtri. quæ cauſa ſufficiens iudicari ſolet à Sede Apoſtolica ad hunc effectum, imò & aliæ cauſæ minores, vt inductione conſtare poteſt. Et in primis referri ſolet Gregorius III. conceſſiſſe aliquibus Sacerdotibus in regionibus remotiſſimis infidelium, in quibus non erant Epiſcopi, vt id facere poſſent, ne multi eorum, qui ad fidem conuertebantur, ſine hoc Sacramento decederent, vt habetur apud Suarium *vbi ſuprà* §. *Hæc verò expoſitio*.

5 Secundò meminit *ibidem* Suarez alterius ſimilis conceſſionis Adriani Sexti pro fratribus Minoribus in Indiis; quam dicit ab aliquibus affirmari, conſeruari authenticam Hiſpali in Conuentu S. Franciſci. Ego illam adhuc inuenire non potui, & vereor, ne ſit illa, quæ habetur apud Eman. Rodericum in ſuo Bullario Regularium, & eſt prima inter Bullas eiuſdem Adriani: in qua concedit aliquibus fratribus Minoribus in India multas facultates, atque etiam totam, & omnimodam ipſius Pontificis authoritatem in vtroque foro, quantam Prælati eorum iudicauerint opportunam, & expedientem pro conuerſione dictorum Indorum, & manutentione, ac perfecta conſeruatione eorum in fide Catholica, &c. ſtatim tamen addit, *quòd præfata auctoritas extendatur etiam quoad omnes actus Epiſcopales exercendos, qui non requirunt Ordinem Epiſcopalem*. Quare non videtur conceſſa facultas ad Sacramentum Confirmationis conferendum.

6 Meliùs poſſe tertiò afferri Bulla Leonis Decimi, quæ eſt tertia ipſius Leonis in eodem Bullario Roderici, in qua Pontifex aliquibus fratribus Minoribus concedit facultatem hoc Sacramentum in India conferendi in caſu neceſſitatis, Epiſcopis in Prouincia non exiſtentibus, & refert, idem aliis conceſſum fuiſſe ab aliis Pontificibus, nempe à Nicolao IV. Ioanne XXII. Vrbano Quinto, Eugenio Quarto, & aliis. Hæc autem eadem ratio procedit in caſu præſenti: ergo concedi poſſet ſaltem cum eadem limitatione, vt non habeat locum, niſi Epiſcopo nullo in Prouincia illa exiſtente.

Similem facultatem audio conceſſam 7
fuiſſe in Prouincia Braſiliæ, vt ob defectum Epiſcopi Sacerdos ſæcularis, qui Adminiſtratoris munus, & nomen habet, poſſit hoc Sacramentum conferre.

Quartò afferri poſſunt in exemplum 8
Abbates plures, qui ab antiquo hoc priuilegium habent à Sede Apoſtolica confirmandi baptizatos, quorum meminit Concilium Senonenſe in verbis ſuprà relatis, & præcipiens ſolùm quòd oſtenderent ſuum priuilegium, vt conſtare poſſet de eius conceſſione. Ad quod etiam facit reſponſio quædam Gregorij XIII. quæ habetur inter reſponſa Congregationis Concilij, qui voluit Abbatem habentem ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ, vt Sacramentum Confirmationis poſſit conferre, non poſſe id facere, niſi de licentia Ordinarij. Et quidem minor videtur eſſe cauſa in conceſſione huius facultatis pro Abbatibus, quàm ſit in caſu noſtro, cùm in primo caſu non fiat cauſa neceſſitatis, ſed ad remuneranda merita, & ad maiorem dignitatem illorum Abbatum, quos Pontifex vult eminere ſupra alios ſimplices Sacerdotes: in noſtro autem caſu eſt neceſſitas clara, ne maneat Prouincia integra ſine Confirmationis Sacramento.

Vltimò denique afferri poteſt vſus Ec- 9
cleſiæ Orientalis, in qua Sacerdos ex antiquo vſu vngit ſacro Chriſmate baptizatum, & ei Sacramentum Confirmationis tribuit; qui vſus originem habere cenſetur ex conceſſione Sedis Romanæ, quæ ideò illum permittit, eúmque latè, & eruditè defendit Petrus Arcudius *lib. 2. de Sacramentis Eccleſiæ Orientalis*, agens de hoc Sacramento. Sicut & in Sardinia S. Gregorius conceſſit expreſsè eumdem vſum, vt *ſuprà* vidimus. Et quidem nec in Sardinia, nec in Græcia erat eadem cauſa, & neceſſitas, quæ reperitur in caſu noſtro: ſi ergo in iis Prouinciis id licuit, à fortiori in caſu noſtro hoc ipſum licitè concedetur.

Dvbivm VII.

Vtrùm ille Abbas, cui conceduntur functiones Epiſcopales, poßit conferre Sacramentum Confirmationis, ſi expreſſe non prohibetur.

1 HOc dubium annexum eſt præcedenti, & controuerſum fuit aliquando in ſacra Congregatione propter quoſdam Abbates, quibus conceſſa fuerat facultas excercendi omnia Pontificalia, & ſpiritualia, excepta dumtaxat collatione Ordinum, conſecratione Eccleſiæ, & Altarium. Quare videbatur aliquibus conceſſa facultas conferendi Sacramentum Confirmationis, quia exceptio in non exceptis firmat regulam: præſertim quando caſus excepti ſunt ſpeciali nota digni, & excipiuntur taxatiuè, vt notat Decius *leg.* 1. *numero* 30. *& 36. de regulis iuris.*

2 Cæterùm audita ſententia ſacræ Congregationis, Gregorius XIII. die 13. Martij anno 1574. reſpondit, non comprehendi in ea conceſſione collationem huius Sacramenti, quia in generali conceſſione non intelliguntur ea, quæ ſunt ſpecialiter reſeruata, & de quibus facienda eſt ſpecialis mentio: quamuis enim exceptio firmet regulam, non tamen ampliat vltra eius naturam, iuxta conſil. Butrij 19. & Tiraquel *de retractu lign gloſſ.* 14. *num.* 93. Nec ſolet concedi hæc facultas ſimplici Sacerdoti ſine cauſa vrgenti, vt colligitur ex *cap. peruenit.* 95. *diſt.* & ex decreto Eugenij in Concilio Florentino relato dubio præcedenti, quæ cauſa in præſenti non apparebat.

3 Ad rationem verò in contrarium adductam reſponderi poteſt, caſus exceptos nominatim in dicta conceſſione non fuiſſe æquè reſeruatos, ſicut eſt collatio huius Sacramenti: quia conſecratio Eccleſiæ, & eius reſeruatio Epiſcopo, eſt ſolùm de iure merè humano: quod idem multi dicunt de collatione Ordinum Minorum. At verò collatio Sacramenti Confirmationis ab ipſo Chriſto reſeruata fuit ſolis Epiſcopis, relicta tamen facultate Summo Pontifici, vt ex cauſa vrgenti poſſet illam inferiori Sacerdoti committere, vt multis probat Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 36. *ſect.* 2.

Dvbivm VIII.

Vtrùm Chriſma confectum ex aliis ingredientibus vltra oleum, & balſamum, poßit adhiberi in Sacramento Confirmationis.

OCcaſio huius dubij eſt vſus Græcorum, qui cum oleo, & balſamo miſcebant olim alia duodecim aromata diuerſa, ex quibus omnibus ſimul concoctis Chriſma conſecrandum conficiunt, vt colligitur ex eorum Euchologiis antiquis manuſcriptis: poſtea verò adeò extenſa fuit hæc aromatum diuerſorum mixtio, vt in Euchologiis recentioribus impreſſis ritus cōficiendi Chriſma contineat vltra oleum, & balſamum alias triginta-tres aromatum diuerſorum ſpecies, quæ ſimul in vino, & oleo conſequuntur, & quidem in magna quantitate, ex quibus ita coctis fit maſſa non liquida, ſed tamen mollis, & morbida, qua frontes confirmandorum vnguntur. Quare dubitatum fuit, an hæc æſtimanda eſſet materia legitima, & valida ad Confirmationis Sacramentum; obſtare enim videbatur Concilium Florentinum in decreto Eugenij, vbi materia huius Sacramenti dicitur Chriſma ex oleo, & balſamo confectum: illa autem alia maſſa ex tot diuerſis mixtilibus compoſita videtur phyſicè, & moraliter diuerſa à compoſito ex oleo, & balſamo. Sicut neque etiam ſufficeret ad conſecrationem calicis potus confectus ex vino, melle, & pluribus aliis rebus aromaticis, præſertim ſi concoctio præcederet, quia potus ille multum differret à vino, quod eſt materia ſacra conſecrationis. 1

Aliunde tamen pro defenſione, & retentione illius ritus afferebatur auctoritas in primis Dionyſij Areopagitæ, qui *in lib. de Eccleſ. Hierarch. c.*4. agens de Chriſmate, ita loquitur. *Dicimus igitur vnguenti confectionem eſſe collectionem quamdam ſuauiter ſpirantium materiarum, quæ in ſe magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum contineat. cuius qui facti ſunt participes, odorem bonum ex ſe efflant, proportione flagrantis communionis, quæ in eis ineſt.* in quibus verbis plura certè mixtilia ſignificantur, quàm oleum, & balſamum: nam oleum non eſt materia ſuauiter ſpirans, nec fragrantes qualitates continens, ſed potiùs olfactui grauis, & ingrata, vt experientia 2

rientia conſtat. Dionyſius autem non vnicas,ſed plures materias odoriferas,& ſuauiter ſpirantes dicit in Chriſmate contineri, imò & in copioſa multitudine, vt ſignificant verba illa, *magnam vim, & copiam fragrantium qualitatum*; non ergo ſolùm balſamum oleo miſcebatur, ſed plures aliæ ſpecies odoriferæ.

3 Secundò ponderabatur, quòd neque in Concilio Florentino,vbi multa à Patribus Latinis oppoſita fuerunt Græcis circa ritus Sacramentorum, neque alibi legimus nunquam oppoſitum illis fuiſſe defectum Sacramenti Confirmationis ob illegitimam materiam adhibitam. Nec etiam Innocentius I V. in ſua Bulla, vbi de ritibus à Græcis obſeruandis multa decernit (& eſt Bulla 14. eiuſdem in 1. tomo Bullarij communis,) quidquam circa materiã huius Sacramenti apud Græcos corrigendum ſtatuit. Sicut nec etiam Clemens V I I I. in ſua inſtructione pro Græcis Catholicis edita, imò illis liberè permiſit accipere Sacramentum ab Epiſcopis Græcis non ſchiſmaticis, quæ omnia arguunt, non fuiſſe deprehenſum defectum ſubſtantialem in materia huius Sacramenti à Græcis communiter vſurpata.

4 Tertiò ad idem ponderabatur myſterium in Chriſmatis ſignificatione intentum, quòd ideò mixtum eſſe ex oleo, & balſamo, notarunt Scriptores ſacri, vt per oleum ſignificaretur ſplendor, & candor vitæ, & per balſamum bonus odor ſanctitatis, quem Chriſtianus confirmatus præbere debet, & ad quos ſpirituales effectus datur ſpecialis gratia in hoc Sacramento. Ad hanc autem ſignificationem non minùs conducere videntur aliæ ſpecies odoriferæ, quàm balſamum, imò quò plures ſpecies aromatum miſcentur, eò ſuauior,& grarior odor exhalatur: non eſt ergo contra finem, vel ſubſtantiam huius Sacramenti mixtio aliarum ſpecierum, quæ magis ad perfectionem boni odoris conducit. Quòd denique mixtio illa per concoctionem fiat,parùm videtur referre, cùm concoctio illa non auferat ſubſtantiam Chriſmatis, ſed deſeruiat, vt mixtio perfectior fiat,& virtute caloris diſſoluantur mixtilia, & faciliùs miſceantur. Nec enim oleum, vel balſamum igne calefactum, aut coctum deſinit eſſe oleum, vel balſamum, vel cauſare eoſdem effectus, ſiue ad lucem lampadis nutriendam, ſiue ad alios vſus humanos, imò ſi congelata ſint, ſolent ad eos vſus potiùs in igne liquefieri, & poſtquam refri-

guerint, manent ſicut antea, vt conſtat experientiâ.

Hæc pro vtraque parte cogitari poterant. Verùm quia de antiquitate eius vſus non ſatis conſtabat, ſaltem quoad tantum numerum, & copiam diuerſorum aromatum,& credibile erat paulatim excreuiſſe tam quoad numerum, quàm quoad maiorem quantitatem ſingulorum; & quia in his Sacramentorum materiis non facilè recedendum eſt à certa,& ſecura materia, viſum mihi eſt, vt Græcis aliquid in hoc puncto præſcriberetur, & monerentur ſi aliquid præter oleum, & balſamum in confectione Chriſmatis addendum eſſet, ea & pauca eſſent, & in tali quantitate, vt balſami odor præualeat, & oleum ita ſub ratione olei perſeueret, vt olei effectus ſemper retineat: his enim ſtantibus, non videtur damnanda aliqua aliorum aromatum mixtio. Sicut etiam in rubricis Miſſalis Romani ita permittitur ad thurificationem aliarum ſpecierum fragrantium admixtio, vt tamen ſemper thuris odor præualeat. Sic etiam ſi præualet odor balſami, & olei qualitates,non videtur materia illa differre ſubſtantialiter à noſtra. Omninò tamen putabamus, curandum, vt inueſtigaretur, & inueniretur, ſi fieri poſſet, initium huius mixtionis, quod ſi poſſet deprehendi, non ita eſſe antiquum, vel certè poſt inchoatum ſchiſma, & ſeparationem ab Eccleſia Romana cœpiſſe illum vſum, omninò tollendum, & inducendam mixtionem ex oleo ſolùm, & balſamo, cùm traditio Romanæ Eccleſiæ tutior ſemper, & certior exiſtimari debeat. 5

DVBIVM IX.

An aliquid tabachi in fronte ſumptum ore, vt dentibus ſolùm conteratur, ſoluat ieiunium naturale ad Communionem neceſſarium.

NOn eſt ſermo de iis, qui naribus puluerem, vel fumũ tabachi ſumunt ad purgandum caput: hoc enim licèt in aliquibus locis grauiter ſit ab Epiſcopo, vel Synodis prohibitum, præſertim in Concilio Limenſe, & Concilio Mexicano: id tamen nõ eſt propter ieiunij naturalis violationem,ſed propter indecentiã, vt notauit poſt alios Zacharias Paſqualigus *in praxi ieiuny dec.*438. ſicut ob eamdẽ rationẽ ſanctæ memoriæ Vrbanus VIII. ſpeciali Breui 1

prohibuit in ciuitate, & Diœceſi Hiſpalenſi quamlibet tabachi ſumptionem, ſiue ore, ſiue naribus intra Eccleſiam, vbi non attenditur ad ieiunium, cùm tam poſt Miſſam, vel Communionem, quàm ante illam, imò etiam laicis non communicaturis prohibeatur intra Eccleſiam tabachi vſus. Quare licèt Antonius de Leone *in quæſtionibus moralibus de chocolate p.* 1. § 4. *num.* 10. *& ſeqq.* quem affert, & ſequitur Lezana *tom.* 3. *verb. Euchar. n.* 16. dicant violari ieiunium naturale ad Communionem requiſitum, quando aliquis fumum, vel puluerem tabachi naribus ſumit; hanc tamen ſententiam reiiciunt Diana *p.* 5. *tract.* 13. *reſolut.* 1. *& p.* 8. *tract.* 7. *reſolut.* 3. & Paſqualigus *locis citatis*, quia illa non eſt vera comeſtio, aut potatio, quibus actionibus ieiunium ſoluitur.

2 Difficultas eſt de iis qui folium tabachi ore ſumunt, & dentibus conterunt ad ſputa, & phlegmata ex ore proiicienda, de quibus Antonius de Leone *loco citato* dicit, non eſſe dubium quòd violent Ieiunium naturale, quia ſemper aliquid ex ſucco in ſtomachum traiicitur. Alij verò dicunt, ſi nihil in ſtomachum traiiciatur, non violari ieiunium, ſecùs ſi aliquid traiiciatur, ita Alfonſus de Leone, & Ioannes Præpoſitus, quos affert, & ſequitur Diana *loco citato.* Addit Paſqualigus *vbi ſuprà num.* 5. ſi quid minimum in ſtomachum deſcendat caſu, & præter intentionem, non violari ieiunium, ſicut idem dixerat *deciſ.* 435. de aromatibus ori impoſitis, & dentibus contritis ad confortandum caput, quando aliquid ex iis præter intentionem, & cum ſaliua in ſtomachum deſcendit. Denique Lezana *loco citato* dicit, frangi ieiunium, niſi moraliter certum ſit nihil in ſtomachum perueniſſe.

3 Difficultas ergo tota reducitur, an hic tabachi vſus ita ſit ordinatus ad effectus dependentes à traiectione alicuius partis in ſtomachum, vt eo ipſo, quòd aliquis ore illud ſumit, non poſſit dici caſu, & præter intentionem traiicere partem in ſtomachum, ſed ex intentione ſaltem implicita, quatenus accipit ore herbam illam ad eos effectus, qui haberi non poſſunt, niſi aliqua ſucci, vel ſubſtantiæ particula in ſtomachum tranſmiſſa; quare tranſmiſſio illa non erit caſu, & præter intentionem, ſed potiùs ex intentione ſaltem implicita intendentis finem per medium illud neceſſarium, & per conſequens volentis illud medium.

Ratio autem dubitandi eſſe poteſt, quia 4
non videtur negari poſſe, quòd dum tabachum dentibus conteritur, aliquis ex illo ſuccus exprimatur, cuius pars in ſtomachum traiiciatur: nam eius virtus ſentitur ſtatim in ſtomacho, qui non ſolùm alteratur, & prouocatur aliquando ad vomitum, ſed etiam plerumque commouetur corpus ad purgationem ventris, qui effectus non videntur fieri poſſe, niſi virtus, & qualitates huius herbæ traiiciantur, quæ qualitates cùm ſint accidentia, non poſſunt ſine ſubiecto tranſire, & per conſequens fatendum erit, aliquam particulam ipſius ſubſtantiæ tranſire, & deglutiri, quæ licèt videatur mixta cum ſaliua deglutiri ſicut gutta aquæ, quando os abluitur; hoc tamen in caſu noſtro non videtur fieri præter intentionem, ſed potiùs ex intentione ſaltem implicita, ſi quidem herba illa ad hunc finem ſumitur, & habetur in ore, vt eos effectus cauſet in ſtomacho, & in corpore; neque ſumitur ad delectationem, cùm herba ipſa guſtui ingrata ſit, vt experientiâ conſtat, ſed ſumitur gratia medicinæ, & per conſequens ſolùm vt efficax, & vtilis ad eiuſmodi effectus, & purgationem cauſandam.

In contrarium tamen eſt praxis Doctorum, & piorum virorum, qui abſque vllo ſcrupulo tabacho vtuntur, & eius herbam primo manè ore verſant, & dentibus conterunt, & poſtea ad Communionem, vel ad Miſſam celebrandam accedunt, quem vſum, quia ſciebam Neapoli poriſſimùm eſſe, volui plures viros doctos, & Theologiæ Profeſſores Neapolitanos conſulere, qui omnes reſponderunt, ſe abſque vllo ſcrupulo id facere, idque pluribus rationibus defendi poſſe. Primò, quia non eſt neceſſe, quòd aliqua ſubſtantiæ pars traiiciatur in ſtomachum, vt ij effectus fiant; imò ſumma cura adhibetur ne aliquid tranſeat, quia propter ſummam eius mordacitatem, & acrimoniam vehementer læderet ſtomachum, vt conſtat experientia, ſi aliqua ex ſucco guttula caſu deglutiatur, reluctante ſtatim ſtomacho ad nauſeam, & vomitum prouocato; quare continuò ſpuitur quidquid ſaliuæ in ore cum herba illa commiſcetur. Poteſt tamen ſufficere applicatio ad linguam, & os, vt virtutem tranſmittat in ſtomachum; videmus enim ſufficere aliquando quod applicetur ad nares, vt ſimiles ferè effectus cauſet, licèt tunc nihil 5

per

per fauces traiiciatur; quantò magis ſufficiet, quod in ore, & lingua habeatur?

6 Secundò, quia licèt non poſſint qualitates eædem, quæ ſunt in ipſa herba, traiici ſine ſubiecto, & per conſequens ſine aliqua particula ſubſtantiæ, poſſunt tamen producere ſimiles qualitates in medio, & in lingua, quæ poroſa eſt, & participat eamdem tunicam cum ore ſtomachi, quæ qualitates productæ in medio deferunt ſecum virtutem ad eos effectus producendos. Sic enim videmus etiam, ſi vino generoſo os abluatur, etſi nihil traiiciatur per fauces, apparere effectus confortato capite, atque etiam ſtomacho per conſenſum partium, & per communicationem qualitatum ſimilium, quod non minus poterit in tabacho contingere.

7 Tertiò, quia poſſunt ij effectus oriri ex virtute attractiua, qua hæc herba poſſit, dum eſt in ore, trahere ad ſe pituitam, & alios humores ex capite, & ſtomacho, ſicut multa alia ſunt, quorum virtus potiſſimùm apparet in vi attractiua horum, vel illorum humorum per ſympathiam, vel aliam virtutẽ occultam, quorum vſus in medicina frequens eſt, & videtur magis in tabacho hæc virtus apparere, cùm ex ſola applicatione ad nares hi effectus aliquando ſequantur, & ex ſola ſumptione in ore, antequam poſſit quidquam illius ſubſtantiæ in ſtomachum tranſiici. Hæc, & alia Magiſtri illi pro praxi ſua, & aliorum tuenda afferebant, quæ mihi ad minus eam licitam probant, quãdo aliquis ea ſolùm intentione herbam illam ori applicat, vt ſine traiectione ſubſtantiæ operetur effectus, quos ſine illa traiectione per attractionem, vel per productionem ſolùm ſimilium qualitatum operari poteſt, quicumque illi ſint, & curando, prout omnes curare ſolent, ne ſuccus, vel quidquam aliud in ſtomachum traiiciatur: ſi enim tunc aliquid ex ſucco mixtum cum ſaliua tranſierit, hoc erit præter intentionem, & caſu, ſicut de guttula aquæ, vel vini, qua os abluitur, dici ſolet, atque adeò non violabitur ieiunium naturale. Monerem tamen, ne id in Eccleſia, vel eius ambitu fiat, cùm propter reuerentiam illorum locorum Sanctiſſimus D. N. Vrbanus VIII. id in Diœceſi Hiſpalenſi prohibuerit, vt vidimus: quæ prohibitio licèt ad alias Prouincias non extendatur, ſupponit tamen, ſine irreuerentia aliqua loci ſacri id fieri non poſſe.

Dvbivm X.

An Sacerdos ſecundò celebraturus poſſit in prima Miſſa dare ablutionem in calice laico Communionem accipienti.

Contingit, vt aliqui Sacerdotes, vel propter duo beneficia Parochialia, quæ habent in duobus oppidis, vel propter populi frequentiam, qui non poteſt ad vnam Miſſam conuenire, facultatem habeant bis eadem die celebrandi, dum tamen ablutionem in prima Miſſa non ſumant, ne poſtea iterum non ieiuni celebrent. Volebant ergo ii aliquando in prima Miſſa calicem quidem abluere, eamque ablutionem laico ex iis, qui in ea Miſſa Euchariſtiam accipiebant, porrigere in ipſo calice loco ablutionis, quæ ex vino, & aqua laicis poſt communionem dari ſolet; idque iis videbatur religioſè fieri, & ad maiorem Euchariſtiæ cultum, & reuerentiam conducere, ne ſcilicet reliquiæ ſanguinis in calice remanentes, quæ omnes ab ipſo Sacerdote ſine ablutione ſumi non poſſunt, cùm ſemper guttæ aliquæ calici adhæreant, ne, inquam, reliquiæ illæ remaneant, & corrumpantur ibi, ſed conſumantur eo modo, quo cum maiori decentia poſſunt, nec apparet decentior modus, quàm abluendo calicem, & data ablutione vni ex fidelibus actu communicantibus. 1

Dixi tamen, hunc vſum non eſſe facilè admittendum, vel introducendum; eſt enim in primis contra conſuetudinem, & praxim totius Eccleſiæ Latinæ, atque etiam contra prohibitionem vniuerſalem eiuſdem Latinæ Eccleſiæ, in qua hodie communio ſub vtrâque ſpecie laicis non permittitur, vt conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. quod præceptum in nullo caſu, niſi à ſolo Summo Pontifice, diſpenſabile eſt. Vnde, etiam ſi caſus occurreret, quo infirmus moribundus non poſſit deglutire hoſtiæ particulam, ſed tamen poſſet aliquid ex calice conſecrato deglutire, non eſſe ei dandam Communionem ſub ſpeciebus vini, ſed permittendum potiùs ſine viatico mori, docet Suarez 3. *tom. in* 3. *part. diſp.* 71. *ſect.* 3. *circa finem*; quia præceptum viatici ſumendi non obligat, quando illud ab Eccleſia propter graues cauſas negatur. Sicut neque etiam obligat, 2

quando non habentur veſtes ſacræ, quibus Sacerdos celebret ad conſecrandam hoſtiam pro infirmo iamiam moriturο. Nam reuerentiæ huic Sacramento, & ſacrificio debita eſt iuſta cauſa, vt Eccleſia non permittat eo caſu celebrari, aut miniſtrari hoc Sacramentum propter grauia inconuenientia, quæ ex hac permiſſione oriri poſſent.

3 Imò plus aliquid addit Sotus *in 4. diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 6. dicens, ſi contingat, Sacerdotem celebrantem mori poſt conſecrationem ante ſumptum ſanguinem, & nullum adeſſe poſſe Sacerdotem, qui conſumere illum poſſit, non poſſe laicum illas vini ſpecies conſecratas ſumere, etiamſi ea de cauſa ſpecies corrumpendæ eſſent, vel in acetum conuertendæ, aut paulatim conſumendæ. quod idem dicunt alij, quos tacito nomine refert Suarez *vbi ſuprà*, ſi contingat, ſanguinem Domini in terram cadere, & nullum eſſe Sacerdotem, qui velit, vel poſſit illum lambere: quo caſu laicus id facere non poſſet, ſed ſolùm deberet diligenter cauere, ne conculcaretur, & ſeruare donec ſpecies exſiccarentur, & poſtea radere, ac comburere. Vterque tamen caſus rigidus nimis videtur eidem Suario *ibi*, quia cùm hæc prohibitio ſumendi vtramque ſpeciem ſit de iure Eccleſiaſtico, & introducta ſit ob maiorem Sacramenti reuerentiam, non obligat, vbi cedit in maiorem eiuſdem Sacramenti irreuerentiam, prout in illis caſibus cederet. Sicut ſi calix conſecratus venturus eſſet in manus infidelium, à quibus effundendus, vel etiam irreuerenter potandus eſſet, poſſet laicus in abſentia Miniſtri conſecrati eum reuerenter ſumere.

4 Ex hac tamen doctrina poſſet aliquis colligere, quòd etiam in caſu dubij propoſiti poſſit laico porrigi illa ablutio: nam tunc etiam videtur id fieri propter reuerentiam Sacramenti, & ne guttæ illæ ſpecierum in calice remanentes, vel aceſcant, vel paulatim conſumantur, & exſiccentur, neque enim conſeruari ibi poterunt vſque ad diem craſtinam, qua Sacerdos in eodem loco iterum celebrare poterit, & ſumere illas ſimul cum ſpeciebus tunc conſecrandis: aliunde regula generalis, quam Suarez illo loco approbare videtur, hæc eſt, vt propter vſum ſolùm Sacramenti, & vtilitatem ſuſcipientis, non poſſit laicus ſumere aliquid ex calice ſine diſpenſatione: poſſit tamen propter neceſſitatem ortam ex parte ipſius Sacramenti, qualis videtur etiam in hoc caſu interuenire, ne reliquiæ ſpecierum aceſcant, vel corrumpantur.

Cæterùm adhuc non credo regulam illam ad hunc caſum extendendam, nec approbandum eum vſum, ſi aliquis fortè conatus eſt illum inducere. 5

Pro quo aduerto, hanc totam prohibitionem fundatam eſſe in conſuetudine Eccleſiæ Latinæ, quam conſuetudinem ipſa Eccleſia approbauit pro lege in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 13. & in Tridentino *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. oportet ergo attendere ad ipſam conſuetudinem, & videre qualis, & quanta ſit, vt appareat quouſque extendatur lex Eccleſiaſtica, quæ conſuetudinem ipſam præcipit obſeruari. Non poteſt autem negari, conſuetudinem huc vſque non fuiſſe dandi laico ſpecies vini conſecratas in eo caſu, ſed potiùs conſuetudinem poſitiuè contrariam; caſus enim non eſt rariſſimus, ſed ſatis frequens in multis Parochis habentibus curam duarum Eccleſiarum: nemo autem tentauit ablutionem calicis dare laico poſt communionem. Singuli etiam Sacerdotes in die Natalis Domini ter celebrant, & multi interrumpunt inter vnam Miſſam, & aliam per horas, quo tempore exſiccari poſſunt ſtillæ calici adhærentes; nemo tamen auſus eſt abluere calicem, & ablutionem laico porrigere. 6

Adde, eſſe alios caſus ſimiles, in quibus ab Eccleſia de contrario remedio prouiſum eſt in rubricis Miſſalis *de defectibus in miniſterio ipſo occurrentibus*, vbi dicitur ſi muſca in calicem poſt conſecrationem ceciderit, & non poſſit ſine nauſea à Sacerdote ſumi, debere extrahi, & lauari cum vino, & comburi: ablutionem verò in Sacrarium, ſeu piſcinam proijci. Quo caſu in ipſa ablutione muſcæ aliquid ſpecierum vini conſecrati, quæ muſcæ adhærebant, mixtum erit: & tamen ablutio non debet dari laico communicanti, ſed proijci in Sacrarium. Similiter, ſi aliquid de ſanguine ſuper lapidem Altaris ceciderit, debet Sacerdos ſorbere ſtillam, & lapidem abluere, & ablutionem in Sacrarium proijcere. Idem fieri debet, ſi ceciderit ſuper lintea Altaris, vel ſuper corporale, aut veſtes ſacras: quæ conſuetudo antiquiſſima eſt, vt conſtat ex *cap. ſi per negligentiam, de conſecratione diſt.* 2. Nunquam ergo fuit vſus dandi laico ſpecies ſanguinis mixtas ablutioni in iis caſibus: igitur ex Eccleſiæ approbans conſuetudinem non dandi ſpecies vini laicis, qualis tunc erat ea conſuetudo, 7

tudo, comprehendit etiam hunc caſum, in quo conſuetudo erat non dandi, ſed alia e media adhibendi.

8 Secũdò addere poſſumus falsò ſupponi, quòd hæc calicis prohibitio facta ſit ſolùm ob reuerentiam Sacramenti: nam hodie magis fundatur in odio hæreticorum, vt extirpetur hæreſis dicentium, non contineri totum Chriſtum ſub ſingulis ſpeciebus, vel vſum calicis eſſe neceſſarium, & Eccleſiam erraſſe miniſtrando vnam ſpeciem ſine alia, quæ ſunt tanti ponderis motiua, vt Eccleſia meritò cum tanto rigore vſum calicis laicis prohibuerit. Vnde idem Suarez *loco citato* negat, poſſe dari guttam calicis conſecrati moribundo, qui non poſſit accipere ſpecies panis pro viatico, & poſſet accipere ſtillam ſanguinis, quia in re tanti momenti non eſt aperiendum oſtium ad alias licentias, etiamſi homo ille moriatur ſine viatico.

9 Tertiò arguere poſſumus retorquendo argumentum ſuprà indicatum: ex eo enim quod prohibitio laicis facta ſumendi calicem ſit de iure ſolùm Eccleſiaſtico, non ſequitur, quòd Eccleſia nolit hoc caſu obligare. Nam prohibitio etiam commonicandi, vel celebrandi non ſeruato ieiunio naturali, eſt ſolùm de iure Eccleſiaſtico, & quæ pariter de iure aliquas exceptiones: & tamen in die Natalis Domini non vult Eccleſia, quòd Sacerdos in prima Miſſa ſumat ablutionem ante ſecundam, & tertiam Miſſam, ſed reputat minus inconueniens, quòd ſtillæ ſpecierum maneant in calice, & ibi exſiccentur, quàm quòd celebret ſoluto ieiunio. Multòq́; ergo minùs volet Eccleſia, quòd ablutio calicis detur laico in caſu noſtro, cùm multò ſtrictius ſit præceptum prohibens laicis calicem, quod nullam in iore patitur exceptionem, etiam in caſu mortis, quàm præceptum ieiunij naturalis ante communionem, quod exceptiones aliquas habet in eodem iure expreſſas.

10 Quartò retorquere poſſumus argumentum; quia ſi neceſſitas irreuerentiæ vitandæ id licitum reddit, ſequitur quòd poſſet etiam ablutio illa porrigi laico non communicanti ſub ſpeciebus panis, dum tamen ieiunus ſit: quod tamen adoerſarij non concederent, nec volebant, niſi quòd id liceret laico communicanti, vt poſt hoſtiæ ſumptionem, illam etiam ablutionem acciperet. Sequela verò probatur, quia in caſibus ſuprà enumeratis, & à Suario admiſſis, non eſt neceſſe, quòd laicus accipiat etiam hoſtiam, ſed poteſt ſolùm ſanguinem ſumere, qui ſolus in terram effuſus eſt, vel qui ſolus à Sacerdote in Miſſa ſumptus non fuerat, quando ſumptâ hoſtiâ repentè mortuus eſt; quia nimirum ob reuerentiam ſolam Sacramento debitam, laicus tunc ſanguinem ſumit: nec attenta inſtitutione Sacramenti, eſt magis neceſſe ſumere hoſtiam ſimul cum calice, quàm calicem ſimul cum hoſtia: quare cùm hæc ſine calice paſſim ſumatur, non videtur, cur in illo caſu non poſſet è contra calix accipi ſine hoſtia.

Vnde quintò arguere poſſumus à poſteriori, quia ſi reuerentia Sacramenti id in illo caſu redderet licitum, poſſet etiam laicus non ieiunus ablutionem calicis tunc ſumere: nam in caſibus aliis ſuprà enumeratis, vbi irreuerentia Sacramenti vitanda eſt, deficiente aliquo ieiuno, poteſt, & debet à non ieiuno conſumi, vt concedunt communiter Doctores, & videri poteſt idem Suarez *dict. tom. 3. diſp. 68. ſect. 6. in fine*. Vnde rurſus videtur inferri, quòd in caſu noſtri dubij non debuiſſet Eccleſia prohibere in vniuerſum Sacerdoti iterum celebraturo, ne in prima Miſſa ablutionem accipiat; quia maior eſt obligatio vitandi irreuerentiam Sacramenti, quàm non illud accipiendi ſine ieiunio: deberet ergo tunc ſolùm prohiberi ablutio in prima Miſſa, quando non eſt periculum, quòd reliquiæ ſpecierum in calice relictæ aceſcant, vel conſumantur, quia magis vitanda eſt irreuerentia Sacramenti, quàm ſit procuranda ieiunij obſeruatio ante ſecundam Miſſam. Cùm ergo Eccleſia prænidens reliquias illas in calice relinquendas, adhuc eam cautionem, vel exceptionem non adhibuerit, ſed vniuerſaliter prohibuerit ſumere ablutionem; conſequens eſt non agnouiſſe irreuerentiam talem in eo, quòd reliquiæ illæ remaneant in calice, vt propter illam diſpenſandum ſit in ieiunio ad commonionem requiſito, atque adeò nec ſufficiet, vt diſpenſetur laicus in prohibitione bibendi ſanguinem Domini ſub ſpeciebus vini, quæ prohibitio neque etiam in mortis articulo tollitur, licèt tunc ieiunij requiſiti neceſſitas locum non habeat. 11

Ratio à priori ex dictis colligi poteſt, quia nimirum in eo caſu non eſt irreuerentia talis, quæ vitari debeat permittendo vel communionem abſque ieiunio, vel ſumptionem calicis à laico. Nam, licèt hoc Sacramentum confici non debeat, niſi ad vſum illius, id eſt, vt ſacramentaliter à fidelibus ſumatur in cibum, vel potum, & 12

licèt diligenter curandum ſit, ne ſpecies conſecratæ corrumpantur, ſed quòd ſumantur antè à fidelibus, ne ſuo fine fraudentur: id tamen totum non eſt procurandum diligentia Metaphyſica, vel Mathematica, ſed morali, & humana, ad quam non ſpectat, vt nulla prorſus ſanguinis guttula, aut ſubtiliſſimus hoſtiæ puluis pereat; id enim quantumcunque procuretur, non poterit obtineri. Sed Chriſtus Dominus Sacramentum hoc in cibum, & potum humanum inſtituens, reuerentiam quidem, & diligentiam exegiſſe videtur à nobis, ſed humanam, quæ non poteſt caſus omnes, & iacturas etiam minimas in cibo, & potu impedire. Nec ipſe Chriſtus legitur talem diligentiam ab Apoſtolis in Cœna exegiſſe: nec Eccleſia eam adhibuiſſe, vt nihil prorſus ſpecierum corrumpi ex ſe poſſit. Quot enim fragmenta minuſcula periiſſe neceſſe erat, quando ſinguli fideles particulas conſecratas in domos proprias ſecum ferebant? quot etiam guttulas cecidiſſe, vel in exteriori calicis parte adhæſiſſe, quando fideles omnes ex eodem calice ſumebant? imò nunc etiam, quando Sacerdos poſt ſanguinem ſumptum, & antequam ablutionem accipiat, Communionem dat populo, quem vidi ego aliquando pluſquam ad millenarium communicantium numerum aſcendere, neceſſe eſt, vt interim guttulæ, ſeu reliquiæ ſanguinis calici adhuc adhærentes, quoad aliquam ſaltem ſui partem, conſumantur, imò tantum poteſt eſſe temporis interuallum, vt omninò exſiccentur; quod tamen periculum Eccleſia non æſtimat ita graue, vt ideo velit communionem populi differri vſque ad Miſſæ finem: quod etiam in aliis caſibus repetiri poteſt, ex quibus conſtat, Eccleſiam curare quidem, vt cibus ille, & potus in vſum fidelium cedat: moraliter tamen, non mathematicè quoad ſingulas omninò particulas minimas, quarum aliquas neceſſe eſt ante ſumptionem corrumpi. Ad quod etiam ponderari poteſt decretum S. Pij Papæ, quo iuſſit, vt ſi quid Dominici ſanguinis in lintea cadetet, lamberetur ſi poſſet, alioquin lauaretur, & mitteretur in piſcinam; vbi ſatis apparet, non adhiberi Metaphyſicam diligentiam: nam potuiſſet præcipi, vt linteum illud vino lauaretur, & ablutio ipſa ſumeretur à Sacerdote, quippe quæ contineret adhuc Chriſti ſanguinem. Vides, nunquam tantam obligationem agnitam eſſe, qua obligatione non exiſtente, non eſt, cur laico detur ablutio cum guttis ſanguinis, ſtante prohibitione vniuerſali, & certa, ne laicus ſub vtraque ſpecie Communionem accipiat.

Satis ſit ergo ſumendo totum poculum moraliter, & adhibendo moralem diligentiam, vt nihil remaneat, quamuis per accidens aliquando neceſſe ſit aliquid minimum vtriuſque ſpeciei remanere, prout in caſibus ſuprà adductis Eccleſia non reputat magnum abſurdum, quòd aliquæ ablutiones in piſcinam mittantur. In caſu autem noſtro grauiſſima intercedit cauſa, ne adhibeatur illa extraordinaria diligentia dandi ablutionem laico, ad quam renetentia Sacramenti proculdubio non obligat. Denique non video, quomodo in hoc caſu ſit locus Epiichiæ circa mentem Eccleſiæ, cùm ipſa in caſibus ſimilibus noluerit Sacerdotem ſumere ablutionem, ſed ſtatuerit quid de ea faciendum ſit, nempe quòd mittatur in piſcinam. Quantò minus velle cenſebitur, quòd detur laico? Quare nec credo, quòd P. Suarez id diceret in hoc caſu, cùm ipſe nunquam locutus ſit de ablutione, ſed de ſpeciebus panis nōdum à Sacerdote ſumptis, ſed manentibus adhuc non permixtis. Quando verò iam poculum totum ſumptum eſt, & agitur de ſtillis per accidens remanentibus in calice, non credo id dictum P. Suarez, cùm ſit caſus ab Eccleſia præuiſus, in quo ipſa expreſsè aliter prouidit, nec de tali remedio adhibendo mentionem vllam aliquando fecit. 13

Dvbivm XI.

An liceat deferre Euchariſtiam infirmo adorandam, qui eam ſumere non poteſt.

Certum eſt, non eſſe obligationem eam deferendi: nam Parochus ſolùm tenetur ad miniſtranda Sacramenta; quare ceſſante eo fine, quando conſtat infirmum non poſſe viaticum accipere, vel quia deglutire non poteſt, vel quia timetur vomitus cum irreuerentia Sacramenti, ceſſat Parochi obligatio. Solebant tamen aliquando Parochi ad conſolandum ægrotum deferre ſolemniter Sacramentum ad eius domum, eique ſacram Hoſtiam adorandam oſtendere, imò & oſculandam quandoque, vt hoc ſaltem actu ægrotus affectum ſuum oſtenderet, & deſiderium realiter, & ſacramentaliter Chriſtum accipiendi, 1

cipiendi, ſi poſſet, eique præſenti ſemetipſum in extremo illo neceſſitatis articulo commendare. de quo vſu dubitatum eſt, an laudabilis, & pius æſtimandus eſſet, an verò imprudens, & contra reuerentiam venerabili Sacramento debitam.

2 Reſpondeo in primis, ſi dubium ſit de potentia, vel impotentia infirmi ad communionem ſuſcipiendam, probandum antea eſſe, & tentandum, an deglutire poſſit paruulam ſaltem partem vnius particulæ non conſecratæ, vel ſolam, vel cum hauſtu aquæ, vel vini, & an eam ſumptam retineat ſine vomitu Si verò non vacat, nec temporis breuitas permittit, vt habeatur hæc experientia, quia periculum eſt, ne interim ægrotus moriatur, vel vſum ſenſuum, aut rationis amittat: tunc in eo dubio deferri poteſt Euchariſtia, vt ſi facto dicto experimento, potens inueniatur, detur ei ſtatim abſque alia mora: ſi verò inueniatur impotens, eam ſaltem adoret, & veneretur, iam enim tunc non defertur ſolius adorationis cauſa, ſed vt ſumatur ſi poſſit, de cuius potentiæ defectu nondum conſtat.

3 Si verò certum ſit, non poſſe ab infirmo accipi Euchariſtiam, licèt attenta ſola inſtitutione huius Sacramenti, non appareat culpa grauis, ſi ad eum adorationis finem deferretur, & ad ægroti conſolationem: nam in prioribus Eccleſiæ ſæculis feruor fidelium, & charitas erga Chriſtum Dominum, quæ maiorem inducerat familiaritatem, permittebat, vt & in itinere, & in nauigatione ſecum hoc Sacramentum deferrent: illa tamen charitate refrigeſcente, & apparente neceſſitate procurandæ reuerentiæ erga Chriſti maieſtatem, ne familiaritas contemptum pareret; prudentiſſimè cautum eſt, ne etiam ad ægrotos, niſi ſolemni pompa deferatur: & ob eandem rationem Pius V. prohibuit, ne Euchariſtia ad ægrotum deferretur, qui eam ſumere non poſſet. Sic enim Pontificis prohibitio refertur in declarationibus Sacr. Congregationis Concilij Tridentini tam impreſſis, quàm etiam manuſcriptis. in vtriſque ea declaratio habetur *in ſeſſ.* 13. *can.* 7. his verbis. *Non licet ſanctam Euchariſtiam ad ægrotantes deferre, qui morbi grauitate impediti ſumere eam non poſſunt, ſed venerationis gratia ſolent eam deoſculari Et, ſi fortè aliquo in loco talis eſt conſuetudo, ea prorſus eſt tollenda, quod Pius V prohibuit* Hæc ibi. & quidem meritò id prohibuit, quia ſi ad priuatam ægroti conſolationem, & ſine ſpe refectionis ſacramentalis, tanta Seruatoris maieſtas loco mouenda, & per vias publicas circumferenda eſſet, paulatim eadem infirmorum pietas introduceret, vt ſicut Sanctorum reliquiæ ad eos deferuntur, & applicantur curationis gratia, ita & ad eoſdem non communicaturos, nec periculoſè decumbentes deferretur Euchariſtia, & applicaretur partibus læſis, & dolentibus, ſpe impetrandæ curationis, quæ & alia ſimilia cultum, & reuerentiam debitam tantæ maieſtati paulatim minuerent. Multò autem minùs permittendum videtur, quòd infirmus deoſculetur ſacram Euchariſtiam, quod eſt contra vſum totius Eccleſiæ Latinæ, in qua nunquam laici aliter eam contingunt, niſi lingua, & ore, dum eam ſumunt, imò nec Sacerdos, aut Diaconus, niſi veſtibus ſacris, vel ſaltem ſtola ornatus; quod totum ad cultum, & venerationem eiuſdem Sacramenti tuendam, videtur omnino retinendum, hoc præſertim tempore, quo recentiores hæretici diabolica rabie cultum huius venerabilis Sacramenti de medio tollere nituntur.

DVBIVM XII.

An Parochus bis celebrans diebus feſtis in duabus Parochijs, quas habet; poſſit permitti in eiſdem bis etiam celebrare diebus profeſtis.

DAta fuit ea facultas in quadam Synodo diœceſana Parochis habentibus duas Eccleſias parochiales, in quibus diebus feſtis bis celebrabant. Aliqui tamen dubitarunt, quia licentia bis eodem die celebrandi in duplici Parochia, fundatur in verbis Innocentij III. relati *in cap. conſuluiſti, de celebratione Miſſarum*, vbi prohibita duplici Miſſa eadem die, addit Pontifex exceptionem, *niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat*; ex quibus verbis Doctores communiter colligunt, poſſe Parochum bis celebrare, quando habet duas Eccleſias parochiales, & non poteſt commodè habere coadiutores, vt cum aliis docet Suarez 3. *tom. in* 3. *p. diſp.* 8. *ſect.* 3. §. *tertia enim.* Hæc autem cauſa neceſſitatis non videtur inueniri niſi diebus feſtis, vt populus vtriuſque Parochiæ poſſit Miſſam audire, quam tamen in diebus ferialibus audire non eſt neceſſe; quare non eſt ne-

ceſſita

ceſſitas iis diebus duplicis Miſſæ celebrandæ. Vnde Magiſter Nuñus Cabezudo *in* 3. *part. quæſt.* 80. *art.* 2. dixit abſolutè, id ad dies profeſtos extendere eſſe omninò improbabile, & contra omnes.

2 In hoc tamen vir doctus exceſſit, ſicut etiam ibidem dixit eſſe contra omnes, quòd ex quacumque neceſſitatis cauſa liceat aliquando ter celebrare; quod tamen licitum eſſe poſſe ex cauſa neceſſitatis, docuerat, & probauerat benè idem Suarez *vbi ſuprà verſ. ſextus autem caſus,* quia iura indifferenter loquuntur de pluribus Miſſis, non determinando ad duas, vel plures, & ante illum idem docuerat Philiarchus *de officio Sacerdotis tom.* 1. Sic ergo immeritò dixit, neminem concedere licentiam illam Parochis ad dies profeſtos, nec poſſe probabiliter concedi. Nam id conceſſit expreſsè idem Suarez *ibidem verſ. ſed quæri poteſt.* quòd etiam docuit Gaſpar Hurtado *de ſacrificio Miſſæ, difficult.* 3. & Ioannes de la Cruz Dominicanus *in directorio p.* 2. *de Sacrificio Miſſæ, dub.* 3. *concluſ.* 2. & alij, & mihi etiam probabile videtur poſſe à legitimo ſuperiore concedi eam licentiam; quia, vt notant ij Doctores, ſatis grauis eſt cauſa, ne populus ſuo ſacrificio priuetur, & opportunitate audiendi Miſſam; ad hoc enim ſingulis Parochiis ſuus Parochus deſtinatur, vt in ſingulis populus ſacrificio non careat, ſed poſſit illud cum Sacerdote offerre, & ei reuerenter intereſſe.

3 Difficultas eſſe poſſet, quando diebus ferialibus populus ad Miſſam non conuenit; nam tunc ceſſare iam videtur cauſa neceſſitatis, quæ duplicem celebrationem iuſtificat, & videtur ad nihil aliud licentia illa deſeruire, niſi vt eo prætextu Sacerdos duplex ſtipendium lucretur duas Miſſas celebrando, nec verò ad populi vſum. Sed tamen hæc ratio non videtur omninò conuincere; quia in primis non videtur moraliter contingere poſſe, vt licèt non omnes, pars tamen incolarum non veniat ad Miſſam audiendam, ſi ſciant quotidie celebrandam, & campana ad hunc finem hora ſtatuta pulſetur, & quidem neceſſitas cauſæ requiſitæ non videtur ſolùm eſſe, vt Miſſam audiant, ſed etiam vt habeant opportunitatem, & facultatem eam audiendi, qua facultate priuarentur, ſi Parochus non poſſet bis celebrare. Si tamen experientiâ longâ conſtaret inutilitas huius licentiæ, quod incolæ ad Miſſam non veniunt diebus profeſtis: aliter fortè dicendum eſſet; ceſſaret enim neceſſitas, cùm opportunitas illa, & licentia audiendi Miſſam eſſet inutilis eo loco, & fruſtrà ſit potentia, quæ non reducitur ad actum; quare non æſtimaretur neceſſitas, quæ ſolùm eſſet ad dandam opportunitatem talem, quæ attenta longa experientia inutilis, & ſuperuacanea iudicaretur. Meritò ergo P. Suarez *vbi ſuprà* addidit, in hoc puncto *optimum conſilium eſſe ſeruare conſuetudinem, quæ in his rebus magnam vim habet.* quia nimirum conſuetudo ipſa indicium eſt neceſſariæ, vel non neceſſariæ celebrationis: quare ſtante decreto Synodi diœceſanæ legitimam ad id auctoritatem habentis, (vt ſupponitur,) & permittentis eam in caſu propoſito, præſumendum eſt, non ſine fundamento id ita fuiſſe ſtatutum, imò ex eo quod conſtabat de neceſſitate, & de populi deſiderio, quo opportunitatem audiendæ Miſſæ diebus ſingulis deſiderabant.

Dvbivm XIII.

An qui poteſt approbare Oratorium ad celebrandum, poſſit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in aula, vbi conſtruitur Præſæpe Dominicum.

PRouinciales Societatis Ieſu poſſunt in locis, in quibus aliqui eiuſdem Societatis reſident, approbare per ſe, & deputare Oratoria, & Capellas, quæ ad diuinum dumtaxat cultum deſeruiant, in quibus Miſſæ, & diuina Officia celebrari poſſint, vt habetur ex conceſſione Gregorij XIII. in Bulla data apud S. Petrum die 3. Maij anno 1575. & incipit, *Decet Romanum Pontificem*, &c. quo ſuppoſito, contigit, vt in quodam Societatis loco, in quo erat alia Capella deputata, & ſtabilis ad quotidie celebrandum, fieret tamen deuotionis gratia in alia communi aula in feſtis Natalitiis Præſepe Dominicum cum Altari, in quo ad fouendam pietatem volebant nocte illa ſacratiſſima Miſſam celebrare. Dubitatum itaque, & quæſitum fuit, an Prouincialis virtute prædictæ facultatis poſſet pro ea nocte deputare locum illum, & licentiam dare ad ibi celebrandum. 1

Reſpondi,

2 Reſpondi, meo iudicio, non poſſe: quia ex verbis conceſſionis ſuprà relatis ſolùm habetur facultas deputandi Oratoria, & Capellas, quibus nominibus intelligitur ſolùm locus permanens, permanenter deputatus ad illum vſum. Quando enim ob aliquam neceſſitatem concederetur facultas celebrandi ſemel in cubiculo alicuius infirmi, ad dandum ei viaticum, non dicitur fieri Capellam, vel Oratorium, ſed potiùs concedi, vt fiat Miſſa extra Capellam, vel Oratorium. quem ſenſum verba conſequentia magis exprimunt, dum petunt deputari in loca illa ad illos dumtaxat vſus Miſſæ, & diuini Officij celebrandi, ita vt iam locus ille ſegregatus maneat ab omni alio vſu profano. Certum autem eſt, aulam illam, in qua Præſepe conſtruitur, non deputari in futurum ad vſus dumtaxat ſacros, ſed adhuc ex intentione habitantium deſtinatam eſſe ad alios vſus domeſticos, ſicut antea. Non eſt ergo caſus ille, ad quem datur facultas à Pontifice, ſed alius diuerſus, ad quem ego non inueni priuilegium, nec facultatem eſſe conceſſam.

Dubium XIV.

An facultas, de qua dubio præcedenti, delegari poſſit à Prouinciali, cuius nomine alius deputet, & approbet Oratorium.

1 Hoc dubium annexum eſt dubio præcedenti. Diximus enim poſſe Prouincialem approbare per ſeipſum, & deputare Oratoria, & Capellas ad celebrandas Miſſas, & diuina Officia in iis locis, in quibus aliqui Societatis reſident. Hac occaſione dubitatum eſt, an ſi Prouincialis in ea ciuitate non ſit, poſſit committere Rectori, vel alteri, vt approbet, & deputet Oratorium aliquod, vel Capellam nouam in aliquo Collegio, vel domo Societatis. Ratio dubitandi eſt, quia non conceditur facultas quomodocumque approbandi, ſed approbandi per ſe. quæ verba videntur exigere induſtriam perſonæ, vt ipſe Prouincialis videat locum, & iudicare poſſit, an ſit decens, & idoneus ad eam deputationem faciendam: quare non poteſt iuxta regulam generalem delegari, ſicut nec alij actus, qui exigunt induſtriam perſonalem. quod confirmari poteſt à ſimili, quia Epiſcopus non poteſt delegare facultatem ſibi conceſſam in Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 6. de reformatione*, ad abſoluendum ab hæreſi occulta in foro conſcientiæ, quia ibi requiritur induſtria perſonæ, & ideò negatur facultas delegandi; vt cum aliis diximus *diſp. 23. de fide ſect. 3. §. 1.* imò *eodem cap. 6.* conceditur Epiſcopis facultas abſoluendi ab aliis caſibus reſeruatis occultis *per ſeipſos, aut Vicarium ad id ſpecialiter deputatum.* in quibus verbis ſatis indicatur facultas abſoluendi *per ſeipſos*, non includere facultatem abſoluendi *per Vicarium*, ſed potiùs eam excludere: alioquin non fuiſſet neceſſe addere facultatem delegandi Vicario ſpecialiter deputato. Cùm ergo in caſu noſtro facultas conceſſa ſit Prouincialibus approbandi Oratoria *per ſeipſos*, non poterunt id facere per alium delegatum.

2 Reſpondi tamen, diſtinguẽdum eſſe: dupliciter enim poſſet Prouincialis id velle committere Rectori. Primò committendo ei, vt approbet, & deputet Oratorium: & id non videtur mihi poſſe facere Prouincialis, propter rationem dubitandi propoſitam, quia hoc eſſet delegare actum ſibi perſonaliter commiſſum, & quia ſuperflua fuiſſet particula illa *per ſe*, quod non eſt credibile, ſed conſtat fuiſſe additam ad limitandam facultatem, & ad requirendam induſtriam perſonæ. Poteſt tamen ſecundò Prouincialis non quidem dare Rectori facultatem approbandi, & deputandi Oratorium, vel Capellam, ſed ſolùm videndi locum, & iudicandi de eius decentia, & idoneitate, & ſtante iudicio Rectoris, & quaſi ab eo informatus Prouincialis, eique fidem adhibens, approbare per ſe, & deputare locum illum, etiamſi abſens ſit, & eum non viderit, & id quidem credo fieri poſſe; tunc enim Rector non approbat, vel deputat tanquam delegatus à Prouinciali, ſed ipſemet Prouincialis, informatione accepta à Rectore, approbat per ſeipſum, & deputat, & exercet immediatè, & nullo alio mediante actum ſibi commiſſum approbandi, & deputandi locum idoneum ad Oratorium, vel Capellam.

3 Confirmari autem poteſt primò ex *d. loco, & cap. 6. Tridentini, dicta ſeſſ. 6.* vbi licèt Epiſcopo ſolùm concedatur facultas abſoluendi per ſe ipſum ab hæreſi occulta (poteſt tamen Epiſcopus ſi facultas illa non eſſet reuocata per Bullam Cœnæ,) informatus à Confeſſario de ſtatu pœnitentis abſentis eum in abſentia abſoluere per ſeipſum ab excommunicatione ob hæreſim

ſim incurſa, vt cum aliis multis dixi *dicta diſp.* 23. *de fide ſect.* 3. §. 1. tunc enim non per alium abſoluit, ſed per ſe ipſum, & exequitur ipſe immediatè actum abſoluendi ſibi commiſſum, nec abſolutio à cenſura requirit præſentiam illius, qui abſoluitur. Sic ergo in caſu noſtro Prouincialis abſens poteſt per ſe ipſum immediatè approbare, & deputare locum in Oratorium, informatione habita à Rectore de idoneitate loci: neque enim magis videtur approbatio, & deputatio Oratorij requirere præſentiam approbantis, quàm abſolutio à cenſura, cùm neutra ex ſua natura, vel ex iure poſitiuo diuino, vel humano eam præſentiam requirat.

4 Confirmatur ſecundò, quia approbare locum Capellæ non eſt viſitare illud, in rigore loquendo, vt colligitur ex verbis Tridentini *ſeſſ.* 22. in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ, vbi Epiſcopi iubentur prohibere, ne Miſſæ celebrentur *extra Eccleſiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eiſdem ordinarijs deſignanda, & viſitanda.* vbi Concilium vtramque actionem *deſignandi, & viſitandi*, expreſsè condiſtrinxit, & eo ipſo ſignificauit poſſe alteram ſine altera reperiri: quare, licèt viſitatio requirat præſentiam viſitantis, deſignatio tamen, vel approbatio eam non requirit: nec minus poteſt Epiſcopus approbare, & deputare Confeſſarium abſentem, quàm præſentem, nec minus dicetur, cum per ſe ipſum immediatè approbare, & deputare, quàm ſi eum præſentem approbaret, vel deputaret. Non ergo excedit Prouincialis limites facultatis ſibi conceſſæ, ſi abſens locum idoneum approbet, & deputet in Oratorium, vel Capellam, quia tunc etiam per ſe ipſum immediatè approbare, & deputare dicetur.

Dvbivm XV.

Vtrùm qui in Paſchate recipit Sacramenta in Eccleſia Cathedrali, ſatisfaciat Eccleſiæ præcepto.

1 Nfœmina cùm diſſidia aliqua cum ſuo Parocho habuiſſet, adueniente Paſchate, abiit ad Eccleſiam Cathedralem, in qua confeſſa fuit Pœnitentiario eiuſdem Eccleſiæ, ibíque ſtatim Euchariſtiam accepit, vt ſatisfaceret præcepto Communionis Paſchalis. Vicarius tamen generalis contra eam poſtea procedere volebat eo titulo, quòd Eccleſiæ præcepto non ſatisfeciſſet; ipſa verò apud Summum Pontificem conqueſta eſt, quòd iniuſtè à Vicario generali vexaretur, cùm re vera vtriuſque Sacramenti præcepto ſatisfeciſſet.

Reſpondi, diſtinguendum eſſe: nam 2 quoad præceptum Confeſſionis, proculdubio oratrix ſatisfecit. In primis, quia de eo, qui confitetur Pœnitentiario deputato, ita deciſum fuit in ſacra Congregatione Concilij Tridentini interpretum, die 16. Februarij anno 1595. vt habetur in deciſionibus editis Coloniæ anno 1621. ſuper *cap.* 1. *de reformatione ſeſſionis* 24. vbi dicitur: *Qui tempore Paſchæ fuerit confeſſus Pœnitentiario deputato, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ contento in cap. omnis vtriuſque ſexus, extrà de Pœnit. & remiſſ.* Secundò, quia ſicut Papa dat iuriſdictionem Regularibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confeſſiones, ita Epiſcopos, vel quicumque deputat Pœnitentiarium in Cathedrali, dat ei licentiam generalem audiendi confeſſiones; ad hoc enim deputatur, & obligatur ex officio. Certum eſt autem eum, qui confitetur Regulari approbato, ſatisfacere præcepto Confeſſionis, vt cum aliis ex Pontificum decretis probaui *diſp.* 19. *de pœnitentia, ſect.* 2. *num.* 25. *& ſeqq.* & videri poteſt Pellizzarius *tom.* 2. *manual. regular. tract.* 8. *cap.* 3. *num.* 289. qui addit, nec debere Parochum ab iis pœnitentibus petere ſchedulam Confeſſarij de confeſſione apud eum facta; ergo idem dicendum erit, ſi confiteatur Pœnitentiario ad hoc munus à Summo Pontifice, vel Epiſcopo deputato. Tertiò, & à priori, quia per eiuſmodi confeſſionem ſatisfit præcepto contento *in dicto cap. omnis vtriuſque ſexus*; in quo ſolùm exigitur confeſſio apud proprium Paſtorem, vel alterum de eius licentia. Qui autem confitetur Pœnitentiario, iam ei confitetur de licentia proprij Paſtoris, nempe vel Epiſcopi, vel Summi Pontificis, qui eum deputarunt, vt audiret confeſſiones omnium ad eum confluentium: ergo ſatisfacit præcepto in toto verborum rigore. Denique addi poteſt, eſſe ſententiam communem, & veriorem, eum, qui habet ſolùm peccata venialia, non obligari præcepto annuæ confeſſionis, vt cum aliis probaui *diſp* 15. *de Pœnitentia ſect.* 6. § 4. *num.* 132. Qui autem confeſſus eſt Pœnitentiario, & ab eo obtinuit abſolutionem mortalium, non habet

habet poſtea niſi venialia, quæ Parocho cõfiteatur; ergo ex hoc etiam capite, nempe ex defectu materiæ neceſſariæ, excuſatur à noua confeſſione Parocho facienda.

3 Maior eſt difficultas circa Communionem. Sunt enim multi ex antiquis, qui agnoſcunt in Archipresbytero Eccleſiæ Cathedralis poteſtatem adminiſtrandi Sacramenta omnibus ſubditis illius Diœceſis, atque ideò videntur ſupponere, Eccleſiam Cathedralem eſſe communem totius Diœceſis, quos refert, & congerit Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 27. n. 1.* Quare qui recipit Communionem in Eccleſia Cathedrali, videtur eam accipere in Parochia communi totius Diœceſis. Vnde ſicut ſi eam acciperet de manu Epiſcopi, ſatisfaceret proculdubio præcepto Eccleſiæ, cùm Epiſcopus ſit Parochus totius Diœceſis; ſic ſi eam accipit in Eccleſia Epiſcopali, videtur eidem præcepto ſatisfacere.

4 Ego tamen magis credebam, in rigore non ſatisfieri, niſi in propria ſingulorum Parochia, vel niſi Epiſcopus expreſsè, vel tacitè conſentiat: quia imprimis, quamuis Pœnitentiarius poſſit omnium confeſſiones audire, non ideò eſt omnium Parochus; ſicut nec Regulares, qui etiam in Paſchate audiunt omnium confeſſiones, dicuntur eorum Parochi, nec poſſunt illis alia Sacramenta parochialia miniſtrare. Non ergo ſufficeret licentia Pœnitentiarij (etiamſi adfuiſſet,) vt Oratrix poſſet ibi Communionem accipere. Deinde nec Parochus Eccleſiæ Cathedralis eſt Parochus omnium incolarum ciuitatis, vt, ſaltem loquendo de iure, & conſuetudine hodierna, docet Thomas Sanchez *d. diſp. 27. n. 2* & inde infert, non eſſe validum matrimonium celebratum coram Archipresbytero Eccleſiæ Cathedralis ab incolis habitantibus in alia Parochia eiuſdem ciuitatis, quod idem docet Baſilius Pontius *lib. 5. de matrim. cap. 12. num. 7.*

5 Vnde arguere rurſus poſſumus, quòd ſicut Concilium Tridentinum exigit præſentiam proprij Parochi ad valorem matrimonij, ita præceptum Communionis Paſchalis exigit, quòd accipiatur à proprio Parocho, vel de eius licentia. quod idem argumentum fieri poteſt ex eodem Concilio iubente denunciationes fieri à proprio contrahentium Parocho in Eccleſia ante matrimonium; & tamen nemo dicet, ſufficere ſi denunciationes fiant à Parocho Eccleſiæ Cathedralis, ſi contrahentes ſint alterius Parochiæ. Si ergo in Tridentino nomine Parochi proprij non intelligitur Parochus Eccleſiæ Cathedralis, niſi in ordine ad incolas illius peculiaris Parochiæ, quæ ipſius curæ aſſignata eſt; eodem modo in præcepto Communionis Paſchalis nomine proprij Parochi non debet intelligi Parochus Eccleſiæ Cathedralis, niſi in ordine ad incolas ſuæ peculiaris Parochiæ.

Ratio denique eſt, quia præeminentia 6
Eccleſiæ Cathedralis ſupra alias Eccleſias non tollit, quòd ſingulæ habeant terminos proprios curæ ſibi commiſſæ; ſicut præeminentia Archiepiſcopi ſupra Epiſcopos ſuffraganeos non tollit terminos proprios, & territoria ſingulorum Epiſcoporum, intra quos nec ipſe Metropolitanus poteſt ſeſe ingerere, niſi in certis caſibus à iure ſtatutis. Sic etiam Parocho Eccleſiæ Cathedralis aſſignatum eſt territorium, & termini, intra quos deferre poteſt viaticum ægrotantibus, eoſque Oleo ſancto vngere, & mortuos ſepelire, & partem candelarum funeralium accipere, quando alibi ſepeliuntur: extra illos verò terminos ſuæ propriæ Parochiæ nihil horum exercet, quia non pertinet ad eum cura animarum, quæ ſunt in aliis Parochiis. Sicut ergo iis non miniſtrat viaticum, vel Extremam vnctionem, non debet eis dare Communionem Paſchalem, quæ non minùs ſpectat ad proprium Parochum, quàm illa alia. Poterit quidem Epiſcopus, ſi velit, permittere, quòd omnes ſui ſubditi Communionem Paſchalem accipiant in Eccleſia Cathedrali, cùm ipſe ſit eorum omnium Parochus: quamdiu tamen Epiſcopus hanc licentiam non tribuit, ſinguli debent in propriis Parochiis peculiaribus Communionem accipere, vt Eccleſiaſtico præcepto ſatisfaciant: quia tamen Oratrix bona fide in Eccleſia Cathedrali Communionem accepit, dictum fuit Vicario Epiſcopi, ne eam vlteriùs ea de cauſa pro hac vice moleſtaret.

De Sacramento Pœnitentiæ.

DVBIVM XVI.

Vtrùm, ſi aliquis nunc à S. Petro abſolueretur, deberet adhuc peccata illa confiteri iterum Sacerdoti mortali.

DVbium hoc non videtur practicum, 1
de illo tamen ex ciuitate Florentina interrogatus ſum, cuius filij, quia ingenio

nio ſunt fœcundo, in eiuſmodi fortaſſe quæſtiones prorumpunt. Ratio autem dubitandi eſſe poterat ex iis, quæ notaui *tomo de Sacramentis, diſp.* 8. *de Sacramentis in genere, ſect.* 1. & P. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 13. *de Sacramentis in genere, ſect.* 1. & alij communiter, qui ex S. Thoma 3. *p. q.* 64. *art.* 7. communiter dicunt, quamuis Angeli & homines beati non ſint ordinarij Miniſtri Sacramentorum, ſi quando tamen extra ordinarium curſum aliquid eiuſmodi operentur, credendum eſſe id ex ſpeciali Dei voluntate fieri, cuius operatio non alligatur ad communes Sacramentorum Miniſtros. Si ergo S. Petrus nunc aliquem abſolueret, credendum eſſet, id ex voluntate ſpeciali Dei fieri, qui non minùs per S. Petrum, quàm per Sacerdotes viatores abſoluere poteſt. quod magis adhuc locum haberet in ſententia eiuſdem Suarij, qui *loco citato* docet, etiam ex vi præſentis inſtitutionis poſſe Sacerdotem comprehenſorem, & glorioſum etiam in corpore glorioſo validè Sacramenta conferre, cùm ſit tunc verus homo, & Sacerdos retinens characterem ſacerdotalem, & potens exercere actiones humanas, & proferre humana verba per organa corporis glorioſi, atque adeò nihil videtur deeſſe ad valorem Sacramenti ex parte materiæ, vel formæ, vel etiam debiti miniſtri.

2 Cæterùm in prædicto loco dixi, ex vi præſentis inſtitutionis homines ſolùm viatores eſſe deputatos miniſtros ad validè conficienda Sacramenta, quod ibi aliquibus rationibus probaui, quæ ibi videri poſſunt, quia id totum ad præſentem difficultatem non ſufficit. Neque enim nego, poſſe Deum non ſolùm per homines glorioſos, ſed etiam per Angelos, & eorum actiones conferre effectum noſtrorum Sacramentorum: quare quidquid ſit, an Sacramentum à S. Petro collatum eſſet eiuſdem rationis cum Sacramentis noſtris, vel an eius valor, & efficacia eſſet ex vi præſentis inſtitutionis, ſufficeret tamen, quòd haberet eumdem effectum. Sicut enim baptizatus, vel ordinatus ab Angelis non deberet iterum à miniſtro mortali baptizari, vel ordinari; ita qui abſolutus eſſet à S Petro, non indigeret noua abſolutione, quæ à Sacerdote mortali, & viatore ei conferretur.

3 Reſpondi tamen, adhuc in eo caſu manere obligationem confitendi eadem peccata Miniſtris, & Sacerdotibus Eccleſiæ viſibilis, & militantis. Fateor quidem, quòd pœnitens ille per abſolutionem à S Petro collatam maneret iuſtificatus; neque enim ſine impietate credi poteſt, quòd à S. Petro in re tanti momenti decipi poſſet: adhuc tamen obligatus maneret præcepto confitendi eadem peccata Miniſtro Eccleſiæ militantis, & viſibilis. Sicut qui per actum contritionis iuſtificatur, adhuc manet cum obligatione confitendi peccata ſibi iam remiſſa, antequam ad Communionem accedat, vt declarauit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. *& can.* 11. ita etiam qui modo illo extraordinario iuſtificaretur, deberet adhuc eadem peccata clauibus Eccleſiæ ſubiicere: quas quidem claues habuit S. Petrus quamdiu vixit in hac vita mortali; poſt mortem tamen, ſicut iam non eſt Summus Pontifex, ſed alius eius ſucceſſor, ita non habet iam Eccleſiæ claues, nec eſt eius Miniſter, ſed Aduocatus in Cœlo; quare peccata ei ſoli ſubiecta, nondum ſubiecta intelliguntur Eccleſiæ clauibus, & foro. Neque enim in S. Petro poſſumus maiorem quoad hoc poteſtatem tribuere, quàm ipſimet Chriſto: & tamen ſi aliquis ſua peccata Chriſto confiteatur, & ab eo per contritionem impetret eorum remiſſionem, non ideò liberatur ab obligatione confitendi eadem peccata Miniſtris Eccleſiæ, vt præcepto diuino, & eccleſiaſtico ſacramentalis confeſſionis ſatisfaciat.

Porrò præcepto confeſſionis non ſatisfieri, niſi peccata tua confitearis Miniſtris Eccleſiæ viſibilis, colligi videtur ex verbis Concilij Tridentini. Nam *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. probat differentiam inter Baptiſmi, & Pœnitentiæ Sacramenta, quia in Baptiſmo miniſter non debet eſſe iudex, *cum Eccleſia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipſam per Baptiſmi ianuam fuerit ingreſſus. Quid enim mihi*, inquit Apoſtolus, *de ys qui foris ſunt, iudicare?* Pro baptizatis autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ Chriſtus inſtituit, quos *ante hoc tribunal, tanquam reos ſiſti voluit, vt per Sacerdotum ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes confugerint, poſſent liberari.* In quibus verbis ſermo manifeſtè habetur à tribunali ſolùm Eccleſiæ militantis, quæ ſola non poteſt iudicare eos, qui baptizati non ſunt: nam Eccleſia cæleſtis, & triumphans non minùs poteſt iudicium exercere in non baptizatos, quàm in baptizatos: tribunal ergo illud, & iudicium ſacramentale, cuius neceſſitas in fine eiuſdem capitis definitur, erectum ſupponitur in Eccleſia viſibili

ſibili, & militante, atque adeò coram eius miniſtris confeſſio facienda eſt, vt confeſſionis præcepto ſatisfiat.

5 Hoc ipſum ſignificauit idem Tridentinum *eadem ſeſſ. cap.* 5. probans, peccatorum omnium confeſſionem neceſſariam eſſe ex Chriſti præcepto omnibus poſt Baptiſmum lapſis. *Quia Dominus noſter Ieſus Chriſtus, è terris adſumptus ad Cælos, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit tanquam præſides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuncient.* vbi pondero verbum illud *reliquit*, quod ſolùm de miniſtris in terra remanentibus verificatur, nam qui in Cœlo ſunt, non relinquuntur, ſed aſſumuntur, vt ſint ſimul cum ipſo Chriſto. Quod idem colligitur ex illo *clauium* nomine, quo ibi poteſtas hæc appellatur, ſicut & *cap.* 6. & alibi; claues enim eiuſmodi datæ ſunt Eccleſiæ viſibili, & S. Petro dum vixit, non tamen detulit eas ſecum in Cœlum, ſed reliquit ſuis ſucceſſoribus, qui omnes, & ſinguli non habent claues Eccleſiæ, niſi pro tempore huius mortalis vitæ, & ideò mortuo Pontifice, eius ſtemmata gentilitia depinguntur ſine clauibus. Si ergo omnes fideles obligantur ad deferenda ſua peccata mortalia ad claues Eccleſiæ, non ſatisfit huic præcepto per confeſſionem factam S. Petro, & per abſolutionem ab eo obtentam; imò nec quamuis ab ipſomet Chriſto abſolutio haberetur, niſi idem Chriſtus diſpenſaret ſimul in præcepto confitendi miniſtris Eccleſiæ, quæ diſpenſatio in dubio præſumi non debet, cùm ſit contra id, quod ipſemet Dominus lege ſua vniuerſaliter ſtatuit, & voluit ſemper in Eccleſia obſeruari.

6 Accedit deinde obligatio confeſſionis annuæ ex præcepto Eccleſiaſtico, contento *in cap omnis vtriuſque ſexus, de pœnitentijs, & remiſſionibus*, vbi expreſsè præcipitur, vt omnes adulti ſingulis annis confiteantur ſua peccata *proprio Sacerdoti*: nomine autem proprij Sacerdotis certum eſt intelligi eum, ad quem ex officio ſpectat cura illius animæ, hoc eſt, Paſtori ſpirituali illius. Cui Eccleſiæ præcepto nondum eſt ſatisfactum magis per confeſſionem factam B. Petro, quàm ſi fieret B. Ioanni Baptiſtæ, aut etiam B. Mariæ Magdalenæ, cùm modò S. Petrus non magis ſit Paſtor ex officio, quàm illi. Si enim nunc haberet adhuc officium Paſtoris, eſſet vtique Papa, quia nullum aliud officium cogitari poteſt, quod nunc retineat, & quod habeat curam animarum; ſemper ergo remanebit obligatio ex præcepto Eccleſiæ confitendi peccata proprio Paſtori, niſi expreſsè conſtaret de diuina diſpenſatione, quæ in dubio præſumi non debet.

Hac tamen occaſione diſputatum fuit 7
ab eiſdem, & interrogatus ſum, an qui ex peculiari Dei gratia ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum de manu S. Petri, vel alicuius Angeli acciperet, poſſet adhuc eadem die iterum de manu proprij Paſtoris Euchariſtiam ſumere.

Reſpondi, non poſſe, quia prohibitio 8
non eſt, ne quis de manu proprij Paſtoris eadem die bis communicet, ſed ne quis bis eadem die communicet. Vnde, ſi aliquis ab alieno Sacerdote ſine proprij Paſtoris licentia hodie Communionem accepit, peccauit quidem Communionem ſine licentia proprij Paſtoris ab alieno accipiendo, niſi per ignorantiam, vel præſumptam ſui Paſtoris voluntatem excuſetur; non tamen poteſt iterum eadem die de manu Paſtoris ſui communicare: imò quamuis ipſemet temerè ſibi Euchariſtiam furtiuè acceptam miniſtraſſet, non poſſet iterum eadem die communicare. Ratio autem eſt, quia Miniſter dans Euchariſtiam, nimis extrinſecè ſe habet ad effectum, & valorem Sacramenti, cuius vſus non eſt miniſtratio porrigentis, ſed ſumptio, & manducatio ſumentis. Quare, ſicut prohibitio celebrandi bis eadem die, non eſt ſolùm non celebrandi bis cum licentia proprij Paſtoris, ſed quomodocunque, atque ideò, ſi hodie, contra prohibitionem tibi à tuo Epiſcopo factam, ſacrilegè celebraſti, etiamſi ſtatim confitearis, & abſoluatis, & Epiſcopus reuocet ſuam prohibitionem, non poteris hodie iterum Miſſam celebrare: ita prohibitio bis communicandi eſt æquè vniuerſalis, nec eſt, vnde debeat intelligi de ſola Communione à proprio Paſtore accipienda; ſed quomodocunque prima Communio ſit poſita, impedit ſecundam eadem die, niſi Eccleſiæ diſpenſatio interueniat, prout in die Natalis Domini diſpenſat, vt Sacerdotes ter poſſint in Miſſarum celebratione communicare.

***

Dvbivm XVII.

Cur Epiſcopus extra Diœceſim non poßit approbare Confeſſarios pro ſuis ſubditis extra Diœceſim exiſtentibus.

1 EPiſcopus Oſtienſis, v.gr.Romæ adeſt, vbi etiam ſunt aliqui ciues Oſtienſes, qui proculdubio poſſunt Romæ confiteri Confeſſariis à Vicario Romano approbatis. Sed tamen illi vellent confiteri alteri Sacerdoti Romano, qui non eſt approbatus ab Ordinario Romano, & ideò petunt ab Epiſcopo Oſtienſi, vt eum approbet pro ſuis ſubditis audiendis. Quod tamen fieri non poſſe, dixi *diſp.* 21. *de pœnitentia num.* 37. vbi conceſſi, poſſe ad hunc effectum approbari Romæ ab Epiſcopo Oſtienſi Sacerdotem Oſtienſem ibidem exiſtentem, qui adhuc ſit ſubditus eiuſdem Epiſcopi: non tamen poſſe approbari Romanum Sacerdotem Romæ degentem, qui non ſit ſubditus Epiſcopi Oſtienſis. Hac verò occaſione quæſitum eſt à me, cur id negarem, cùm aliunde approbatio Confeſſarij ſit actus iuriſdictionis voluntariæ, atque adeò poſſit ab Epiſcopo extra ſuam Diœceſim exerceri? Quare ſicut poteſt Epiſcopus Oſtienſis approbare Sacerdotem Romanum Oſtiæ exiſtentem, vt Oſtiæ confeſſiones audiat; ſic videtur poſſe eundem approbare Romæ exiſtentem, vt confeſſiones ciuium Oſtienſium Romæ audiat.

2 Reſpondi tamen, id fieri non poſſe, vt *loco citato* probaueram: quod rurſus probari poteſt ex declaratione Congregationis Concilij Tridentini illo loco adducta, quâ Eminentiſſimi Patres dixerunt, Epiſcopum ipſum in aliena Diœceſi commorantem non poſſe confiteri Sacerdoti alieno non approbato ab Ordinario illius loci, in quo fit confeſſio. Si ergo Epiſcopus ipſe non poteſt ſibi eligere Confeſſarium non approbatum ab Ordinario loci, in quo eſt; minùs poterit eum ſuis ſubditis aſſignare. Si enim poſſet Sacerdotem Romanum Romæ approbare ad confeſſiones Oſtienſium Romæ audiendas, poſſet vtique ipſe Epiſcopus Oſtienſis eidem confiteri, cùm non minùs ipſe ſit Oſtienſis, quàm ſui ſubditi: quare ſi ipſe non poteſt, nec ciues Oſtienſes poterunt illi Sacerdoti confiteri.

Ratio autem à priori ex dictis *loco citato* 3
hæc eſt, quia Confeſſarius ex decreto Tridentini debet eſſe approbatus à ſuo Ordinario: in caſu autem poſito Sacerdos Romanus Romæ exiſtens non eſſet approbatus à ſuo Ordinario: nam Epiſcopus Oſtienſis non eſt Ordinarius Sacerdotis Romani, nec eum poteſt punire, etiamſi Romæ circa confeſſiones Oſtienſium audiendas delinqueret, ſed ſolùm is poterit puniri ab Ordinario Romano. Poſſet quidem Epiſcopus Oſtienſis Sacerdotem Oſtienſem Romæ commorantem punire, vt volunt Gonzalez *in regulam* 8. *Cancellariæ gloſſ.* 62. *num.* 11. & Barboſa *de officio, & poteſtate Epiſcopi, allegat.* 6. *num.* 17. poſſet etiam punire Sacerdotem Romanum Oſtiæ commorantem, & ibi approbatum, ſi ibi circa confeſſiones delinqueret, & ideò ſiue Sacerdos Oſtienſis Romæ commoretur, ſiue Sacerdos Romanus ſit Oſtiæ, vtriuſque poteſt dici Ordinarius Epiſcopus Oſtienſis, cùm vtrumque poſſit punire, & ideo vterque dicetur approbatus à ſuo Ordinario, ſi approbatur ab Epiſcopo Oſtienſi: non eſt tamen Ordinarius Sacerdotis Romani Romæ commorantis, quia ſuperior & ſubditus ſunt correlatiui, & non poteſt Sacerdos ille Romanus Romæ exiſtens cenſeri ſubditus Epiſcopi Oſtienſis, à quo nullo modo coërceri, & puniri poteſt.

Dvbivm XVIII.

An Epiſcopus poßit ſuſpendere totum Conuentum Regularium à confeßionibus audiendis.

EPiſcopus quidam zelo commotus, 1
quia putauit violatam fuiſſe immunitatem Eccleſiaſticam, dum Regulares conſignarunt miniſtris Curiæ ſæcularis quemdam intra eorum ſepta commorantem, qui ibidem delinquebat, ſollicitans iuuenes ad turpia, & obſcœna, ea de cauſa Conuentum totum ſuſpendit à confeſſionibus audiendis. Quæſitum fuit, an hæc ſuſpenſio valida fuiſſet?

Reſpondi, conſiderandum eſſe, quomodo illa ſuſpenſio facta fuerit, an ſcilicet per modum cenſuræ, & ſuſpenſionis canonicæ;

nonicæ; vel potiùs per modum reuocationis facultatis, & approbationis antea conceſſæ illis Religioſis ad confeſſiones audiendas. Primo modo, quamuis communitas, vel Collegium non poſſit excommunicari, poteſt tamen ſuſpendi, vt cum aliis docet Suar. *tom.* 5. *de cenſuris diſp.* 28. *ſect.* 3. Vnde, ſi aliunde non deerat culpa ſufficiens, nec poteſtas, & iuriſdictio in Prælato, potuit totus Conuentus ſaltem quoad Clericos ſuſpendi. Videndum tamen eſt, an caſus eſſet talis, & ex iis, in quibus poteſt Epiſcopus proferre cenſuras contra exemptos ſaltem vt Legatus Sedis Apoſtolicæ.

3 Si verò ſuſpenſio facta fuit ſecundo modo per modum reuocationis facultatis conceſſæ, regula generalis, & communis Doctorum eſt, vt Epiſcopus non poſſit ſine rationabili cauſa noua reuocare approbationem, qua ipſemet Religioſos abſolutè, & non ſolùm ad beneplacitum approbauit ad audiendas confeſſiones, quamuis eius ſucceſſor poſſit eos denuò examinare, vt conſtat ex reſponſo ſacræ Congregationis, & motu proprio Pij V. de quibus latè dixi *diſp.* 21. *de Pœnitentia ſect.* 3. *à num.* 61. vbi cum aliis docui, ſi ſine cauſa ſufficienti id fiat, reuocationem illicitam, & inualidam eſſe; oportere tamen, & conſulendum eſſe Religioſis, vt Epiſcopis obedientiam præſtent, præſertim cùm præſumendum regulariter ſit pro ſufficientia cauſæ, quæ tamen difficile ſubeſſe potuit in caſu præſenti reſpectu omnium Sacerdotum, cùm non omnes cooperari potuerint in conſignatione facta illius delinquentis.

Dvbivm XIX.

An facultas abſoluendi conceſſa Prælato Regulari tranſeat ad eius ſucceſſorem.

1 Conceſſa fuit ad ſeptennium cuidam Titio Regulari, & Prælato quaſi Prouinciali, facultas ad diſpenſandum, & abſoluendum à reſeruatis Summo Pontifici, cum poteſtate etiam eandem facultatem communicandi ſuis ſubditis. Poſtea ante finem ſeptennij ceſſauit Titius à ſua Prælatura: quæſitum fuit, an facultates illæ tranſirent ad eius ſucceſſorem in officio.

2 Dixi rem hanc totam pendere, & colligendam eſſe ex coniecturis: nam regula illa, quòd conceſſio intelligatur perſonalis quando exprimitur nomen perſonæ, cui conceditur, & è contra intelligatur realis, ſeu facta officio, quādo exprimitur nomen officij, non eſt vniuerſalis, ſed eſt vltimum remedium, quando aliunde non poteſt concedentis intentio ex aliis coniecturis indagari, vt in ſimili fatetur Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio diſput.* 27. *num.* 3.

Cæterùm, ſi attentis omnibus circumſtantiis, res adhuc maneat dubia, nec ſit magis præſumptio pro conceſſione reali, quàm pro perſonali, nec è contra; probabilior ſententia tenet, præſumi perſonalem, ſaltem quando nomen perſonæ exprimitur primo loco, & ante nomen officij, quam tenent multi, quos refert, & ſequitur idem Sanch. *vbi ſuprà num.* 18. 19. *&* 20. quamuis fateatur probabilem alteram ſententiam ab ipſo relatam *n.* 17. dicentem, quòd in eo dubio præſumitur realis, & tranſire ad ſucceſſorem. Addidi tamen, in caſu propoſito inueniri non leuem coniecturam ad cogitandum, quòd non fuerit conceſſio perſonalis, ſaltem ſi additum fuit nomen officij, quia cùm Titius ceſſare deberet ab officio multò ante ſeptennium expletum, fruſtrà concederetur ei facultas illa ad ſeptennium, cùm conſtaret non fore vtilem pro perſona Titij ad ſeptennium: in dubio autem verba conceſſionis ita ſunt interpretanda, vt conceſſio ſit vtilis illi, cui fit, vt obſeruauit idem Sanchez *vbi ſuprà num.* 21 Hoc denique certum mihi videtur, quòd ſcilicet ſocij, ſeu ſubditi illi, quibus Titius, dum erat ſuperior, facultates illas communicauit, eas retinent durante toto illo ſeptennio, etiamſi Titius ab officio fuerit amotus, ſaltem niſi à ſucceſſore in eodem officio reuocentur; quia communicatio facta fuit tempore habili, nec alia conditio requiſita fuit, vt ſubditis acquirerentur facultates, niſi quòd à Titio eis communicarentur. Quod autem dictum eſt de ceſſatione muneris ante finem ſeptennij, hoc idem dicendum eſt ſi Titius ante ſeptennium moriatur; parum enim refert, quòd mors, vel alia quæuis cauſa Titium ab officio remoueat.

***

DVBIVM XX.

Quid dicendum de facultate ad abſoluendum, nondum mandata executioni, quando poteſtas ceſſat in concedente.

1 NOn eſt animus examinandi quæſtionem illam celebrem, quando facultates conceſſæ expirent mortuo concedente, vel ceſſante eius officio, de qua latè Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimon. diſp.* 28. & Suarez *de legibus lib. 8. cap.* 31. & de facultate ad abſoluendum dixi *diſput. 19. de pœnitentia ſect.* 2. §. 2. Sed illa doctrina generali ſuppoſita, difficultas ſpecialis fuit in caſu peculiari ſubſequenti.

2 Titius operâ, & iotetuentu Seij ſui amici, impetrauit apud ſacram Pœnitentiariam Romanam facultatem pro foro conſcientiæ componendi ſe ſuper fructibus aliquibus malè perceptis, & percipiendæ abſolurionis ab aliquibus caſibus reſeruatis: quæ facultas conceſſa fuit Seio pro Confeſſario nomioaodo ab eodem Seio, ita tamen, vt Titius daret Romæ 40. aureos in eleemoſynam, & alios 20. in ſua patria. quos omnes Titius conſcius largitus eſt, ſed per vndecim menſes confeſſionem, & abſolutionem diſtulit, neo Confeſſarius à Seio nominatus fuit, quia Titius non vrgebar. Interim Sanctiſſimus facultatem ſacræ Pœnitenriariæ moderatus eſt, ita vt iam facultatem illam denuò concedere non poſſet. Quæſitum fuit, an poſſet adhuc Seius ex facultate antea conceſſa Confeſſatium nominare, à quo Titius abſolui poſſet, & liberari à debito fructuum malè perceptorum.

3 Res hæc difficultate noo carebat, propter communem doctrioam Theologorum, & Canooiſtarum, qui dicunt, facultates conceſſas alicui io materia gratiæ ad diſpenſandum cum perſona determinata, expitare morte concedentis, (quod idem eſt ceſſante officio, vel poteſtate concedentis,) ſaltem quando facultas conceditur in fauorem illius, cum quo eſt diſpenſandum, & non illius, qui diſpenſaturus eſt. quam doctrinam latè explicat, & probat aliis multis ciratis Thomas Sanchez *dicta diſput.* 28. *num.* 48. & 64. & quamuis Suarez *dicta cap.* 31. *num* 14. indicet, quòd id non habeat locum io facultatibus ſpiritualibus, qualis eſt hæc: fatetur tamen, ſe non audere id omninò affirmare, quia nullum auctorem inuenit pro illa ſententia; concedit verò id eſſe verum, quaodo facultas illa cooceditur directè ipſi pœnitenti, vt poſſit eligere Confeſſarium: ſecus quando conceditur directè alteri, vt poſſit abſoluere, aut diſpenſare cum illo, vel oominare Confeſſarium, aut dare illi facultatem, &c. Ex oarratiooe autem ſuprapoſita magis videtur facultas coonceſſa poſteriori modo, ſcilicet Seio directè, quàm Titio pœnitenti.

4 Adhuc tamen probabile mihi, & aliis multis doctiſſimis viris, qui conſulti fuerunt, viſum eſt, quòd in caſu poſito facultas non expitauerit.

5 Primò, quia ex ſpecie facti colligi videtur, quòd conceſſio gratiæ facta fuerit directè ipſi etiam Titio pœnitenti, vt indicant verba illa: *Titius opera, & interuentu Sey impetrauit*, &c. atque ideò iam ipſe Titins acquiſiuit ius poſtquam facultatem ſibi conceſſam acceptauit.

6 Secundò, quia doctrina illa communis in contrarium adducta limitari ſolet, vt non habeat locum, quando exequutor non eſt liber, ſed neceſſarius, & ideò facultas diſpenſandi in litteris Pœnitenriariæ demandata non expirat, quia apponitur verbum *mandamus*, per quod fit exequutor neceſſatius. quam limitationem probat, & exornat Thomas Sanchez *vbi ſuprà num.* 87. Quamuis autem in caſu noſtro non ſit appoſitum verbum illud *mandamus*: videtur tamen factus miniſter neceſſarins, tum per acceptatiooem officij, iuxta doctrinam aliquorum Doctorum: tum per ſolutionem pecuniæ, & eleemoſynæ, quam Titius ex eiuſdem Seij præcepto fecit.

7 Tertiò, quia omnes fatentur, gratiam, & facultatem conceſſam non expirare, quando res non eſt integra: prout in caſu propoſito res non videtur integra, cùm Seius proceſſiſſet ad exactionem pecuniæ, & Titius ad eius ſolutionem.

8 Quartò, quia doctrina illa communis in contrarium adducta, videtur aliquibus difficilis, & ideò Suatez *ſuprà* citatus Inclinat ſatis in contrarium, & idem expreſſè docet Sà *verb. diſpenſatio*, *n.* 6. & *verb. gratia, num.* 4. cuius ſententiam refert, & oon improbat Salas. *de legibus diſput* 20. *ſect.* 17. & expreſsè eam amplectitur Caſtro Palao *tom. 1. tract. 3. diſp. 4. punct.* 16. §. 4. dicens eſſe in conſcieotia ſecuram, licèt contrarium conſulendum ſit: & idem latè, & doctè probat Baſilius Pontius *lib. 8. de matrim. cap.* 19. §. 1. *num.* 5. & 8.

Nec

9 Nec denique obſtat videri abſurdum, quòd aliquis nunc ex conceſſione Pœnitentiariæ poſſit id, quod ipſa Pœnitentiaria non poteſt, atque adeò delegatus poſſit pluſquam ipſe delegans. Ad hoc enim reſpondi in loco citato de pœnitentia *dicta ſect. 2. num. vlt.* vbi attuli exempla facultatum, quibus plures Religiones fruuntur ex conceſſione maioris Pœnitentiarij potentis tunc illas concedere, quas facultates nunc Pœnitentiarius maior concedere non poteſt, nec ideò Religiones, quibus antea conceſſæ fuerant, illarum vſum amittunt, quandiu Summus Pontifex eas non reuocat; ſolet enim aliquando Summus Pontifex non ſolùm ipſam concedendi poteſtatem auferre, ſed reuocare etiam facultates conceſſas. Propter hæc ergo probabile viſum fuit in caſu noſtro, Seium poſſe adhuc Confeſſarium nominare, à quo Titius abſolui, & diſpenſari poſſet. Non tamen poſſet Confeſſarij facultas à Pœnitentiaria extendi ad componendum ſuper fructibus perceptis poſt primam conceſſionem, quia hæc eſſet iam noua conceſſio, ad quam non eſt ampliùs facultas in Pœnitentiaria, vt ſupponitur.

Dubium XXI.

Vtrùm reſeruatio caſuum facta ab Epiſcopo, & promulgata à Capitulo Sede vacante, obliget.

1 Epiſcopus in Synodo Diœceſana reſeruauit ſibi in futurum aliqua peccata, & aliquas cenſuras. Mortuo Epiſcopo, Capitulum Sede vacante iuſſit imprimi hanc caſuum reſeruationem, vt ad notitiam veniret omnium Confeſſariorum: dubitatum fuit, an ea reſeruatio vim ſufficientem haberet? Aliqui negabant, quia lex non obligat ſubditos, niſi ſufficienter promulgetur, vt cum S. Thoma 1.2.q.90. *art.* 4. & Caietano *ibi*, tenent Theologi omnes, quos afferunt, & ſequuntur Vaſquez *ibi diſp.* 155. *cap.* 2. Suarez *de legibus lib.* 1. *cap.* 11. Molina *tract.* 5. *de iuriſdictione diſp.* 70. Sotus *de iuſtitia lib.* 1. *q.* 1. *art.* 4. Nauarrus *in manuali cap.* 23. *n.* 44. Salas *diſp.* 1. *de legibus ſect.* 10. & alij communiter. Synodus autem illa, quæ celebrata fuerat ianuis clauſis apud aliquos paucos, nondum viuente Epiſcopo fuerat promulgata, atque adeò nondum obligabat: ergo nec pars Synodi ſpectans ad caſus reſeruatos, poterat adhuc obligare. Editio autem, ſeu impreſſio illius partis facta à Capitulo poſt mortem Epiſcopi, non videtur ſufficiens ad obligationem inducendam: quia promulgatio inducens obligationem, debet fieri iuſſu, & auctoritate ipſius legiſlatoris: nam eiuſdem eſt legem promulgare, cuius eſt condere; cùm ergo lex illa Synodalis facta fuerit ab Epiſcopo, ab eodem, vel eius iuſſu deberet promulgari: quod tamen non ita factum fuit, cùm eo tempore iam omninò ceſſaſſet auctoritas Epiſcopi defuncti: non ergo fuit promulgatio ſufficiens.

Nec ſatisfacit dicere, quòd Capitulum ſuccedit loco Epiſcopi tempore Sedis vacantis in iis, quæ pertinent ad iuriſdictionem, atque adeò promulgationem factam auctoritate Capituli habere eamdem vim, ac ſi ab Epiſcopo facta fuiſſet. hoc, inquam, non videtur ſatisfacere. Primò, quia non omnes concedunt Capitulo poteſtatem Sede vacante condendi leges, qualem habet Epiſcopus; id enim negant aliqui, quos affert, & ſequitur Salas *diſp.* 8. *de legibus ſect.* 16. *num.* 8. quorum ſententiam non eſſe improbabilem, fatetur Suarez *lib.* 4. *de legibus cap.* 6. *num.* 17. Quare non potuit Capitulum Sede vacante dare valorem ſtatuto Synodali, quod ante Epiſcopi mortem validum nondum fuerat. Secundò, quia etſi Capitulum poſſet legem reſeruationis condere: non tamen videtur vſum tali poteſtate in caſu poſito: non enim ſignificauit, ſe legem illam condere auctoritate propria, ſed ſolùm iuſſit, imprimi caſus reſeruatos ſub titulo reſeruationis ab Epiſcopo factæ. Hunc enim ſolum titulum appoſuit folio illi denuo edito, & impreſſo, his verbis: *Caſus, & cenſuræ in Synodo N. Diœceſis, habita anno* 1637. vbi tota auctoritas refundi videtur in Synodum, & per conſequens in Epiſcopum, cuius eùm iam tunc nulla eſſet auctoritas, non videtur promulgata lex legiſlatoris potentis lege ſua obligare, quando lex ipſa promulgatur.

Alij tamen volebant, reſeruationem illam deinceps obligare: quia ſi tota Synodus typis edita fuiſſet, tota Synodus quoad omnia decreta obligaret: eadem autem eſt ratio totius ad totum, & partis ad partem; ergo pars illa typis edita, & euulgata, obligabit deinceps in Diœceſi. 3

Addi poteſt pro hac ſententia, quia licèt aliqui pauci negent, poſſe Capitulum Sede vacante condere leges: communis tamen omnium aliorum ſenſus eſt, quòd 4

poſſit, prout docet Suarez *dicto cap. 6.* &, aliis multis relatis, P. Nicolaus Baldellus *tom. 1. diſp. moral. lib. 5. diſp. 8. num. 7.* imò quamuis id negaretur in ordine ad alias leges, non tamen videtur negari poſſe de lege reſeruationis caſuum; quia poteſtas reſeruandi caſus, ſi attentè conſideretur, non videtur diſtingui à poteſtate iuriſdictionis in foro ſacramentali. Qui enim habet in eo foro iuriſdictionem ordinariam, quam poteſt alij delegare, & communicare, poteſt conſequenter eam limitare reſeruando ſibi abſolutionem aliquorum caſuum, ad quam abſolutionem non vult aliis inferioribus communicare poteſtatem, & iuriſdictionem; cùm ergo Capitulum Sede vacante habeat plenam iuriſdictionem ordinariam in ordine ad forum ſacramentale, poterit conſequenter eam iuriſdictionem in aliis inferioribus ampliare, vel limitare, quod eſt in rigore reſeruare Vicario Capituli abſolutionem aliquorum caſuum, & cenſurarum.

5 In hac controuerſia ego magis inclinaui in primam ſententiam, negantem valorem illius reſeruationis. Ad quod tamen non moueor ex defectu poteſtatis in Capitulo condendi leges Sede vacante: nam reuera communis ferè omnium ſententia eam poteſtatem in Capitulo agnoſcit. Nec videtur poſſe negari, quòd ſaltem poſſet condere ſtatutum aliquod temporale obligans pro tempore Sedis vacantis, ſiue diceretur lex, ſiue non diceretur, ob defectum perpetuitatis, in quo poſſet eſſe quæſtio de nomine; cùm tamen re ipſa conſtaret de obligatione ſaltem pro illo tempore. Moueor tamen potiſſimùm ratione ſuprà indicata, quia ſcilicet Capitulum non viſum eſt vti ſua auctoritate ad reſeruationem illam promulgandam, & eius obligationem inducendam. Neque enim ſignificauit Capitulum, ſe reſeruare caſuum illorum abſolutionem, nec dixit ſe ſupplere auctoritatem, quam mortuo ante promulgationem Epiſcopo non habebat; ſed ſolùm fecit illos caſus imprimi tanquam ab Epiſcopo in Synodo Diœceſana reſeruatos, non interpoſita auctoritate propria Capituli Sede vacante, ſed ſolùm commemorata Synodi Diœceſanæ cum Epiſcopo. Cùm ergo Epiſcopi auctoritas iam expiraſſet, non potuit obligatio legis incipere, quando legiſlator non poteſt iam præcipere, & obligare. Suppono enim ante promulgationem legem non eſſe legem, niſi inchoatiuè, nec eſſe promulgationem ſolam conditionem, ſeu applicationem legis iam præexiſtentis, ſed potiùs eſſe partem conſtitutiuam ipſius legis in ratione legis, vt colligitur ex *cap. in iſtis, diſt. 4.* vbi dicitur quòd leges tunc inſtituuntur, cùm promulgantur, & probant Suarez *lib. 1. de legibus cap. 11. num. 6.* Vaſquez 1. 2. *diſput. 55. cap. 2. num. 16.* Baldellus *dicto lib. 5. diſp. 13. num. 5.* & alij, & quidquid ſit de hoc, fatendum tamen eſt, promulgationem ad legis obligationem requiſitam non eſſe promulgationem per notitiam priuatam, quam ſinguli ſubditi habeant de lege iam facta, etiamſi maior ſubditorum pars eam notitiam haberet, ſed debere eſſe notitiam publicam, hoc eſt, ortam ex actu ſolemni, quo iuſſu Legiſlatoris lex publicetur, vt notant communiter Doctores. Ratio autem ex dictis eſt, quia actus præcipiendi, qualis eſt lex, includit locutionem, qua Princeps, ſeu Legiſlator præcipit, & manifeſtat ſubditis ſuam voluntatem, quod tunc fit quando lex promulgatur. Non poteſt autem promulgatio eſſe loquutio Principis, niſi Principis iuſſu, & auctoritate fiat. Cùm ergo Epiſcopus mortuus non poſſit iam ſubditis loqui, aut præcipere, conſequens eſt, vt promulgatio à Capitulo ſolo facta non poſſit fieri nomine Epiſcopi, nec ab eodem Epiſcopo auctoritatem accipiat; non eſt ergo promulgatio illa ſufficiens ad obligationem inducendam, cùm per illam promulgationem nullus ſuperior loquatur, & præcipiat: non etiam Epiſcopus mortuus, qui iam nunc nec loqui poteſt, nec præcipere. Non etiam Capitulum, quod licèt præcipere poſſet, non tamen ſignificat ſe præcipere, nec interponit ſuam auctoritatem, ſed ſolius Epiſcopi iam mortui. Defuit ergo promulgatio requiſita ad obligandum, nimirum promulgatio facta ab ipſo ſuperiore per eamdem promulgationem præcipiente.

6 Nec obſtat, quod pro ſecunda ſententia obſeruaui, Capitulum, eſto quòd non poſſet in vniuerſum leges condere Sede vacante, poſſe tamen reſeruare abſolutionem caſuum, quæ reſeruatio pertinet ad iuriſdictionem in foro pœnitentiali, quæ plenè reſidet penes Capitulum. Hoc, inquam, non obſtat, quia inprimis id ad ſummum probaret de iis, quibus à Capitulo datur iuriſdictio ad confeſſiones, quales ſunt Sacerdotes ſimplices ſæculares, non verò regulares, qui ſola approbatione Ordinarij indigent, iuriſdictionem verò accipiunt à Summo Pontifice per ſua priuilegia, & Bullas Apoſtolicas: nam licèt

reſpectu

reſpectu horum etiam poſſit Epiſcopus reſeruare caſus ſaltem intra Italiam; controuerſum tamen eſſe poteſt, an Capitulum id poſſit facere. Sed quidquid de hoc ſit, non apparet in caſu præſenti, Capitulum id feciſſe, cùm non fuerit vſum auctoritate propria ad eos caſus reſeruandos, ſed ſolùm eos propoſuerit, & ediderit tanquam reſeruatos auctoritate Epiſcopi in Synodo Diœceſana nondum antea promulgata, vt in facti narratione ſupponitur.

Dvbivm XXII.

An habens facultatem ab Epiſcopo abſoluendi ab omnibus caſibus ei reſeruatis, poſſit abſoluere poſt conceſſam licentiam.

1 Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia facultas abſoluendi à reſeruatis non extenditur ad reſeruanda; quod principium, ſeu axioma refert Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 2. *cap.* 21. *num* 3. *in principio.* Vnde cùm dubitaretur, an facultas conceſſa in Tridentino Epiſcopis ad abſoluendum in foro conſcientiæ à reſeruatis occultis, extenderetur ad caſus reſeruatos in Bulla Cœnæ, quæ Bulla poſt illam conceſſionem promulgatur de nouo? Gregorius XIII. reſpondit conceſſionem illam Tridentini non extendi ad ea, quæ poſtea reſeruantur, vt refert Thomas Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 11. *num.* 26. idem ergo dicendum erit de facultate qualibet ab Epiſcopo conceſſa ad caſus reſeruatos, quòd non extendatur ad reſeruationes futuras.

2 In contrarium tamen praxis eſſe videtur Religionum habentium à Sede Apoſtolica facultatem abſoluendi à reſeruatis Papæ, ex vi quorum priuilegiorum abſoluunt indifferenter ab omnibus etiam poſt illas conceſſiones reſeruatis, quandiu prior facultas non reuocetur totaliter, vel ſaltem ex parte quoad aliquem, vel aliquos caſus particulares. Nam conceſſio facta verbis generalibus, & quæ non vergit in præiudicium tertij, ſed ſolius concedentis, cenſetur fauorabilis, & latè interpretanda, & ideò Suarez *dicto cap.* 21. *n.* 3. indicat eiuſmodi priuilegia extendi ad reſeruationes futuras, quia conceduntur vt priuilegia generalia, & perpetua ad omnes caſus reſeruatos. Et poſtea *num.* 4 id confirmat primò exemplo illius oppidi, quod Rex eximit in perpetuum ab omni onere: nam etiamſi poſtea onera noua imponerentur, omnia comprehenduntur in illa exemptione generali, vt tradunt Baldus *in l. cùm fundus, ff. de legatis* 2. & Couar. *in pract. cap.* 2.

Confirmat ſecundò exemplo Regis, cui Pontifex conceſſit præſentationem beneficiorum talis Prouinciæ, vel ciuitatis, quæ facultas extenditur ad beneficia poſtea erecta, argumento *c. quia circa, de priuilegiis*, quia in beneficiis pleniſſimè eſt interpretatio facienda: ergo multò magis in priuilegio, & facultate abſoluendi à reſeruatis: tum quia nouæ reſeruationes ſunt quotidianæ, & ideò faciliùs Pontifex creditur de iis cogitaſſe, quando priuilegium conceſſit: tum etiam, quia hæc priuilegia data ſunt propter magnam, & publicam vtilitatem, ſcilicet ſpiritualem, iuxta ea quæ tradunt Ioan. Andr. *in cap. qui ſentit, de regul. iuris in* 6. & Panormit. *in cap. quia circa, num.* 5. & Alexand. *lib.* 2. *conſil. conſilio* 178. *num.* 21. Denique confirmat ex vſu ſequentium Pontificum, qui quando volunt, quòd priuilegia illa non proſint in Ordine ad aliquem caſum, quem de nouo reſeruant, reuocant expreſsè illas facultates; ergo ſupponunt, quòd niſi reuocarentur, prodeſſent ad caſum etiam illum de nouo reſeruatum. 3

Ego dixi, id totum pendere ex intentione concedentis, quæ ſi aliunde colligatur non eſſe ita vniuerſalis, ſed limitata ad caſus antea reſeruatos, non eſt extendenda ad reſeruandos. Si tamen id non colligatur ex coniecturis, vel circumſtantiis loci, perſonæ, & aliis, videtur vniuerſalis ad reſeruationes futuras, in quibus explicitè, vel implicitè non reuocetur prior conceſſio, prout frequenter ſolet reuocari, addita in reſeruatione noua clauſula derogatoria præcedentium facultatum, quas omnes ſuperior non vult locum habere in illo caſu, à quo vult neminem poſſe abſoluere vigore alicuius facultatis antea conceſſæ. 4

Vltra argumenta verò illa à Suario allata, ponderabam ad hoc ipſam facultatem conceſſam in Bulla Cruciatæ ad eligendum Confeſſarium approbatum, qui poſſit abſoluere ab omnibus Papæ, vel Ordinariis reſeruatis: imò & ſemel etiam in vita, & ſemel in morte ab omnibus contentis in Bulla Cœnæ, excepta hæreſi. Ex vi cuius facultatis nemo dubitauit poſſe pœnitentem abſolui à caſibus reſeruatis Papæ, vel Epiſcopo, vel etiam in Bulla 5

Cœnæ,

Cœnæ, licèt reſeruatio facta fuerit poſt conceſſionem Cruciatæ. Quod idem poteſt ex Pœnitentiaria colligi, cuius facultates ad futuras etiam reſeruationes extendi videntur, niſi fiat in illis reuocatio explicita, vel implicita præcedentium facultatum abſoluendi ab omnibus reſeruatis. Et quidem mirum eſt, ſi aliquis habuiſſet facultatem abſoluendi ab omnibus reſeruatis etiam in Bulla Cœnæ, & poſtea reſeruaretur aliquis alius caſus extra Bullam Cœnæ, Confeſſarium illum poſſe adhuc abſoluere à caſibus Bullæ Cœnæ, non tamen poſſe ab illo alio peccato denuò reſeruato, quæ reſeruatio ſemper eſt multò leuior, quàm reſeruatio Bullæ Cœnæ, & facilius conceditur facultas abſoluendi ab illo, quàm ab iſto.

6 Ratio denique eſſe poteſt, quia intentio Superioris reſeruantis hæc ſola eſſe videtur, vt ſcilicet deinceps facultas ordinaria non ſufficiat, nec vllus ab eo caſu abſoluat, niſi Superior, vel habens ſpecialem facultatem à Superiore reſeruante, vel ab eius Superiore: non ergo excluditur ille, qui iam habet facultatem eiuſdem Superioris ad abſoluendum ab omnibus reſeruatis eidem Superiori.

7 Nec obſtat reſponſio illa Gregorij XIII. ſuprà citata, & relata à Thoma Sanchez: nam etiamſi de illa reſponſione conſtaret, caſus tamen eſt diuerſus, nam ibi agebatur de reſeruatis in Bulla Cœnæ promulgata poſt conceſſionem facultatis, in qua Bulla non ponitur mera reſeruatio, ſed cum derogatione explicita omnium facultatum præcedentium, etiamſi in Concilio generali conceſſæ fuiſſent: ex quibus verbis colligi videtur derogatio facultatis Epiſcopis in Tridentino conceſſæ, vt cum communi probaui *diſputat.* 23. *de fide, ſect.* 3. §. 1. nunc autem loquimur de reſeruatione noua ſimplici, quæ fiat ſine derogatione explicita, vel implicita facultatum ſpecialium præcedentium.

***

DVBIVM XXIII.

Vtrùm ceſſante approbatione, ceſſet etiam facultas ad caſus reſeruatos, ita vt per ſubſequentem approbationem non reuiuiſcat.

Titius Sacerdos Regularis approbatus fuit ab Epiſcopo ad annum: rurſus ab eodem Epiſcopo habuit facultatem abſoluendi à reſeruatis. Tranſacto anno ceſſauit approbatio, & indiguit noua approbatione. Quæſitum fuit, an indigeret noua etiam conceſſione ad caſus reſeruatos, an verò præcedens conceſſio ſubſequuta noua approbatione reuiuiſceret. 1

2 Ratio dubitandi erat, quia acceſſorium ſequitur ſtatum principalis, & deſtructo fundamento, omnia alia deſtruuntur, nec poteſt facultas perſeuerare in ſubiecto incapaci. Sacerdos autem non approbatus redditus eſt à Concilio Tridentino incapax iuriſdictionis accipiendæ ad audiendas confeſſiones; & hæc approbatio eſt fundamentum requiſitum ad accipiendam iuriſdictionem in eo foro: ſi ergo tranſacto anno deficit approbatio, non poterit ampliùs perſeuerare iuriſdictio, & facultas delegata ad abſoluendum à reſeruatis, cuius iuriſdictionis incapax eſt Sacerdos non approbatus.

3 Reſpondi tamen, reuiuiſcere conceſſionem ad caſus reſeruatos, habita noua approbatione annua, ſed ſeorſim diuerſo tempore. Nam ex natura rei non repugnat, nec etiam ex lege poſitiua quòd alicui Sacerdoti concedatur iuriſdictio ad confeſſiones, antequam ſit approbatus, licèt non poſſit ante approbationem exercere illam iuriſdictionem; ſic enim praxis habet, quòd Generalis Societatis IESV ſuis Sacerdotibus communicet iuxta ſua priuilegia ea ipſa die, qua Sacerdotibus fiunt plures facultates circa vota, & peccata ſuorum pœnitentium, quibus facultatibus vti non poſſunt, antequam ab Ordinario approbentur. Nec neceſſe eſt quòd Generalis denuò eis concedat illas facultates, quoties ceſſante prima approbatione indigent noua Ordinarij approbatione ad audiendas confeſſiones, ſed ſemper perſeuerat illa communicatio facultatum, impedita tamen quandiu

non ſunt approbati; imò poteſt hoc ipſum concedi iis antequam fiant Sacerdotes: ſicut ſi Pontifex concederet Titio nondum Sacerdoti, vt factus Sacerdos poſſet, quoties celebraret, animam defuncti à Purgatorio liberare, conceſſio valet, licèt maneat impedita ante Sacerdotium: nam conceditur id ex nunc pro tunc. Similiter ergo poteſt facultas ad caſus reſeruatos concedi Sacerdoti nondum approbato, vt poſita approbatione habeat ſuum effectum: quare ſicut poteſt incipere ante approbationem, ſic poteſt ceſſante approbatione perſeuerare, vt approbatione redeunte, maneat etiam facultas illa expedita ad ſuum effectum habendum. Imò hoc modo videtur concedi à Summo Pontifice Regularibus facultas, & iuriſdictio ad confeſſiones audiendas, & ad abſoluendum ab aliquibus caſibus reſeruatis, nempe vt non poſſit executioni mandari, donec ſint approbati ab Ordinario, & ceſſante approbatione, ceſſet vſus illius facultatis, & reuiuiſcente approbatione reuiuiſcat. Eodem ergo modo poterit Epiſcopus dare facultates ad caſus ſibi reſeruatos, nimirum ſtante approbatione eiuſdem Epiſcopi. Itaque loquendo de poſſibili, non eſt dubium quòd poſſit ita concedi, vt non exſpiret ceſſante prima approbatione: ſolùm poteſt eſſe difficultas, an de facto ea ſit intentio concedentis, an potiùs ſolùm concedat eam facultatem, ſicut & approbationem pro tempore determinato, quandiu durat prior approbatio.

4 Hoc autem videtur omninò ex circumſtantiis indagandum. Et quidem ſi ſimul cum approbatione concedatur ea facultas ad caſus reſeruatos, non leuis eſt coniectura, quòd vtraque concedatur cum eadem temporis limitatione. Si verò ſeorſim, & tempore diuerſo ante approbationem detur ex tunc facultas ad reſeruata, non videtur dependens à limitatione temporis, quæ poſtea in approbatione apponetur, ſed dari pro eo tempore, pro quo fuerit poſtea approbatus, ſiue approbatio ſubſequuta fuerit vnica perpetua, ſiue multiplex renouata. Maior difficultas eſſe poſſet, ſi conceſſio facultatis ad reſeruata fiat tempore ſequenti, poſtquam iam Sacerdos menſe præterito fuit approbatus ad annum. Nec tamen tunc videtur præſumenda limitata hæc ſecunda conceſſio, ſi veriſimile ſit concedentem non recordari tunc limitationis annuæ antea in approbatione appoſitæ. Denique abſolutè illa temporis interruptio affert magnam coniecturam, quòd ſecunda conceſſio non ſit ad tempus, ſed abſoluta pro omni tempore, quo Confeſſarius inueniatur approbatus, ſiue ex præcedenti approbatione, ſiue ex eius renouatione. Nam ſi biduo ante finem illius anni, quo durat præcedens approbatio, Confeſſarius petat, & obtineat ab Epiſcopo facultatem abſoluendi pœnitentem quemdam à reſeruatis, durabit proculdubio ea facultas, etiamſi pœnitens illo biduo non potuerit confiteri, ita vt renouata poſt biduum approbatione pro anno ſequenti poſſit Confeſſarius abſoluere pœnitentem illum à reſeruatis abſque alia noua conceſſione: nec credo aliquem in dubium illam facultatem reuocaturum. Idem ergo erit præſumendum, licèt facultas non fuerit petita pro vno pœnitente, ſed pro omnibus vniuerſaliter; in vtroque enim caſu facultas videtur concedi ſuppoſitis terminis habilibus, nempe quòd Confeſſarius ſit approbatus, ſiue ex vi approbationis præſentis, ſiue ex approbatione poſtea concedenda, vel renouanda. Concedi enim videtur eo modo, quo Summus Pontifex ſimiles facultates concedere ſolet Regularibus, vt poſſint abſoluere ab aliquibus reſeruatis, dummodò approbati ſint ab Ordinario, quando facultatibus illis vtentur.

Dubium XXIV.

De eo, qui poſt conceſſionem illimitatam ad reſeruata, obtinet aliam magis limitatam.

Titius Sacerdos facultatem obtinuerat ab Epiſcopo abſque vlla limitatione ad caſus reſeruatos ſuæ Diœceſis; poſtea eamdem facultatem, immemor fortaſſe prioris conceſſionis, ab Epiſcopo petiit, qui eam tunc conceſſit cum aliqua reſtitutione, & limitatione. Quæſitum fuit, an hæc ſecunda conceſſio limitauerit primam, ita vt Sacerdos memor poſtea prioris conceſſionis, non poſſit ea vti, niſi cum illa reſtitutione, & limitatione. Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia in primis poſteriorem gratiam impetrans eo ipſo videtur renuntiare priori, vt in ſimili de diſpenſatione ſecunda magis limitata impetrata dixerunt aliqui, quos affert Thomas Sanchez *lib.8. de matrim diſp. 22. num. 16.* Deinde, quia priuilegio poſteriori magis limitato videtur reuocari illimitatio prioris. 1

2 Denique quia videtur eſſe regula generalis,

ralis, vt ſecunda diſpenſatio non facta ab impetrante mentione prioris cenſeatur ſubreptitia, de qua regula latè idem Sanchez *ibi num. 2. & ſequentibus.*

3 Dixi tamen, regulariter non cenſeri reuocatam primam conceſſionem illimitatam, ſed adhuc, quandiu non ſunt indicia alia voluntatis reuocandi, poſſe impetrantem illâ vti. quod in ſimili docuit idem Sanchez *ibi dicto num.* 16. vbi loquitur de eo, qui impetrauit diſpenſationem, & ob aliquos ſcrupulos ſibi obiectos iterum impetrauit aliam, quæ conceſſa eſt cum aliquibus moderationibus; poſtea verò cùm certior factus eſſet de valore prioris, reſpondit Sanchez, poſſe adhuc illâ vti; quia petendo ſecundam, non videtur regulariter priori renunciare. quod idem in noſtro caſu dicendum videtur, cùm Confeſſarius nullo modo voluerit priorem conceſſionem amittere, imò ad illam facultatem magis certificandam voluit ſecundam conceſſionem habere.

4 Sed neque ex parte concedentis arguitur reuocatio prioris conceſſionis ex limitatione addita in poſteriori. Aliud enim eſt nunc non concedere quantum antea conceſſerat; aliud reuocare poſitiuè conceſſionem factam: nec ſemper ſuperior eſt æquè diſpoſitus ad concedendum, nec ex hac inæquali diſpoſitione ſequitur, vt eo ipſo quòd ſi nunc rogaretur, non concederet, cenſeatur reuocare: nam *turpius eiicitur, quàm non admittitur hoſpes,* & durius eſt auferre quod conceſſiſti, quàm non concedere quod petitur. Alioquin etiamſi diuerſa eſſet perſona æqualis meriti, cui nunc facultas denegatur, vel limitatur, argueretur reuocata, vel limitata conceſſio facta priùs alteri perſonæ æqualis meriti, quod nemo dicet. Imò ſæpe Pontifices cautiores, vel rigidiores facti negant, vel limitant gratias denuò petentibus, quas antea largiùs, & liberaliùs concedebant aliis; quibus tamen non ideò cenſentur reuocatæ, vel limitatæ, niſi hoc etiam explicetur. Ideò tamen dixi, *regulariter* non intelligi reuocatam priorem conceſſionem, quia cùm id totum pendeat ex circumſtantiis, ex quibus indaganda eſt intentio Superioris; fatendum eſt poſſe aliquando circumſtantias eſſe tales, vt limitatio addita poſteriori conceſſioni præiudicet priori. Nam in primis poteſt taliter Superior illam limitationem apponere, vt explicitè, vel implicitè ſignificet, ſe ſemper limitationem illam in tali conceſsione ſubintellexiſſe, neç vnquam intentionem habuiſſe concedendi facultatem abſque illa limitatione. Quare iam ſubditus deinde erit in mala fide, ne poſsit abſque illa limitatione conceſsionem priorem intelligere, cùm auctor ipſe proteſtetur ſe talem limitationem ſubintellexiſſe. Hoc ipſum dicendum erit, ſi in ſecunda conceſſione limitata Superior addat verba excludentia vſum illimitatum: vt ſi, v.g. dicat, *Nolo aliter abſoluas, prohibeo vſum ampliorem*, aut alia verba ſimilia, quæ videntur afferre ſecum reuocationem ſaltem implicitam, & hanc intimatam ſufficienter ipſi priuilegiato.

DVBIVM XXV.

An poſſit Confeſſarius abſoluere adueniente peccati reſeruatione poſt inceptam confeſſionem.

Titius cœpit confiteri, & confeſſus eſt aliquod peccatum, quod tunc non erat reſeruatum, ſed quia oportuit confeſſionem poſt aliquot dies interrumpi, & continuari, interim peccatum illud reſeruatum fuit: quæſitum fuit, an Confeſſarius, cui licentia delegata fuerat ſimpliciter ad audiendas Confeſſiones, abſque noua facultate poſſit ab eo peccato abſoluere. Ratio dubitandi erat, quia reſeruatio non attenditur in ordine ad peccatum pro tempore, quo committitur, ſed pro tempore, quo abſoluitur: quare poſtquam commiſſum eſt, poteſt reſeruari etiam abſolutio; ſicut è contra, licèt eſſet reſeruatum, quando commiſſum eſt, poteſt non eſſe ampliùs reſeruatum quando abſoluitur, ablata iam à Superiori reſeruatione præterita. Ratio autem à priori eſt, quia reſeruatio non eſt aliud, quàm negatio, vel ablatio iuriſdictionis, quam Superior poteſt inferiori Sacerdoti negare, vel collatam auferre, & ablata iuriſdictione, eo ipſo peccati abſolutio remanet reſeruata Superiori. Cùm ergo in caſu noſtro tempore abſolutionis ablata fuiſſet iam Confeſſario ordinario à Prælato ſuperiori iuriſdictio, & poteſtas, non videtur prodeſſe, quòd peccatum antea non eſſet reſeruatum, ſi tamen tempore abſolutionis conferendæ iam erat reſeruatum ablata inferiori Confeſſario iuriſdictione, & poteſtate ad abſoluendum ab illo peccato. Vnde aliqui dicunt, eum qui cum iuriſdictione delegata cœpit audire confeſſionem, 1

nem, non poſſe abſoluere, ſi ante abſolutionem expiret delegatio; vel ſaltem id eſſe probabile, ita Petrus Ledeſma *in ſumma cap. 2. de Sacramento Pœnitentiæ, poſt 5. concluſionem*, & Zambrano *de caſibus in articulo mortis, cap. 4. dub. 5. num. 4.*

2 In caſu tamen propoſito dixi, probabile eſſe potuiſſe Confeſſarium abſoluere abſque alia facultate obtenta; eſt enim doctrina communis Theologorum, & Iuriſtarum, quòd iuriſdictio ſemel habita prorogatur in iudice delegato inceptâ ſemel causâ in eius foro. quam doctrinam in foro Sacramenti Pœnitentiæ locum regulariter habere, dixi eum aliis *diſputat. 18. de pœnitentia, ſect. 2. numero 33. & diſputat. 19. ſect. 2. numero 14. & diſputat. 20. numer. 131.* & videri poſſunt Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio, diſputat. 15. numer. 17. & lib. 2. in Decalog. cap. 13. numer. 15. & lib. 4. cap. 54. numer. 34.* qui in iis locis alios affert, & Eman. Roder. *in Bullam Cruciatæ. §. 5. numer. 2.* Acoſta *ibidem quæſt. 36.* Villalobos *in ſumma tract. 27. clauſula 4. numer. 12.* Diana *1. p. tract. de Bulla Cruciatæ reſolut. 94.* & colligitur ex *cap. gratum, & cap. relatum, de officio delegati.* qui auctores licèt non loquantur de noſtro caſu in eiſdem terminis, videntur tamen loqui in æquiualentibus, nempe de Sacerdote ſimplici habente iuriſdictionem in articulo mortis ob defectum Confeſſarij approbati, vel proprij Paſtoris, quo caſu ſi incepta confeſſione adueniat Sacerdos approbatus, poteſt adhuc Sacerdos ſimplex perſequi, quia cauſa incepta eſt: vel quando ex Cruciata durante anno, poterat aliquis abſoluere, & cœpit audire Confeſſionem, quæ ob legitimum impedimentum non poteſt perfici, niſi tranſacto anno Cruciatæ.

Qui caſus videtur eſſe ſimilis noſtro, quia, per ſe loquendo, finitur etiam iuriſdictio Confeſſarij, & ſolùm prorogatur, eo quòd cauſa ſit iam incepta.

Parum enim videtur referre, quòd iuriſdictio ceſſet per negationem, quatenus non fuit conceſſa ab initio, niſi pro tali articulo, & tempore, vel quòd ceſſet per reſeruationem peccati, & ablationem poſitiuam: cùm in vtroque caſu Confeſſarius initio Confeſſionis habuerit iuriſdictionem ad ea peccata, & illa in tempore habili fuerint iam ſubiecta clauibus, & deducta, ac prolata coram legitimo iudice habente tunc iuriſdictionem ſufficientem ad illa ſoluenda: eſſetque onus graue pœnitenti, quòd Sacerdos haberet tunc iuriſdictionem dependentem à conditione futura, atque adeò cogeretur iterum eadem peccata confiteri, quæ ratio ponderatur ab aliquibus ex prædictis Doctoribus.

DVBIVM XXVI.

An teneatur Confeſſarius ſemper abſoluere pœnitentem, cuius confeſſionem audiuit, & ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem.

DE hoc egi *diſputat. 22. de pœnitentia, ſect. 2. §. 2.* vbi dixi, debere Confeſſarium abſoluere, ſiue is ſit Confeſſarius ex officio, vt Parochus, ſiue ſit ſpontaneus, quales ſunt Religioſi, & alij ſimiles, qui poſſunt, ſed non debent audire confeſſiones. 1

Circa illam tamen doctrinam vir aliquis doctus dubitauit, quaſi videretur nimis graue onus Confeſſarij, qui, ſi debet conſentire pœnitenti, eúmque abſoluere, quoties ipſe opinione probabili ſe poteſt tueri, tenebitur vtique ſemper in praxim deducere omnes probabiles opiniones laxiores in fauorem pœnitentis.

Nam, licèt pœnitens id explicitè non petat, ſemper tamen implicitè, & interpretatiuè petit, & præſumitur velle meliori modo, quo poſſit abſolutionem obtinere. Vnde videretur idem Confeſſarius conſequenter obligatus ad habendam notitiam omnium opinionum probabilium laxiorum, quæ in fauorem pœnitentis facere poſſunt: quarum vſum, vt diximus, pœnitens tacitè, & implicitè à Confeſſario expoſcit, quæ omnia graue admodum onus Confeſſario videntur afferre.

Cæterùm, vt ab vltimo incipiam, non eſt hac de cauſa obligandus Confeſſarius ad notitiam omnium opinionum probabilium, ſed ad eam ſcientiam, quam mediocriter 2

diocriter doct commnniter habent; ſicut nec Aduocatus, Iudex, Medicus, aut artifices etiam, obligantur ad ſummam, & exquiſitam ſcientiam, & peritiam In ſua profeſſione; ſed ad mediocrem iuxta gradum ſui muneris, & conditionis. Nam, ſicut ægrotus in morbo ſuo non exigit à Medico communi, niſi notitiam communem medicamentorum, & morborum, ſi autem difficiliori medicina indigeat propter morbi alicuius ſingularitatem, & difficultatem, peritiorem Medicum accerſit, à quo maiorem exigit peritiam, quia ſe doctiorem profitetur, & maiora ſtipendia petit: ſic pœnitens à Confeſſario obuio non debet exigere, niſi notitiam communem de peccatis communibus, & communibus etiam opinionibus; ſi verò ſubtiliora remedia deſideret, adeat Confeſſarium doctiorem. Itaque ex hoc capite non debemus Confeſſarium obligare ad notitiam omnium opinionum probabilium, quæ conducere poſſint ad abſolutionem pœnitenti conferendam.

3 Quoad opiniones verò, quarum iam Confeſſarius notitiam habet, diſtinguendum videtur. Aliæ enim ſunt opiniones, quæ tenent ſe ſolùm ex parte pœnitentis, v. gr. an pœnitens teneatur in tali caſu ad reſtituendum, an poſſit celebrare talem contractum, an debeat acceptare talem pœnitentiam. Et in his, ac ſimilibus caſibus puto, Confeſſarium debere amplecti opinionem pœnitentis, ſi probabilis ſit, & eum abſoluere, vt dixi *diſputat.* 22. *de pœnitentia ſect.* 2. *num.* 39. Ratio autem eſt, quia, licèt Confeſſarius voluntarius poſſit non audire confeſſionem, poſtquam tamen eam audiuit, iam pœnitens ius certum acquiſiuit ad ſententiam obtinendam, nec poteſt Confeſſarius hoc ius lædere, & abſolutionem negare, ſi inuenit pœnitentem benè, & legitimè diſpoſitum ad abſolutionem obtinendam. Eſt autem pœnitens ſufficienter diſpoſitus ad abſolutionem, licèt amplectendo opinionem probabiliorem, nolit aliquam occaſionem relinquere, vel aliquid reſtituere, &c. quia cum hac voluntate poteſt ſtare dolor de peccatis præteritis, & propoſitum efficax non peccandi, ſed ſeruandi omnia Dei præcepta. Obſeruat enim ſufficienter Dei præceptum, qui ſequendo probabilem ſententiam, omittit aliquid, ad quod iuxta probabilem Doctorum ſententiam iudicat ſe diuino, vel humano præcepto non obligari. quod multò magis locum habet in Confeſſario proprio, qui ex officio tenetur confeſſionem ſubditi audire. Vnde nec Ipſe Summus Pontifex poſſet abſolutionem negare ad ipſum recurrenti, eo quòd pœnitens nolit aliquid exequi; ſi tamen pœnitens iuxta probabilem Doctorum ſententiam ad id exequendum, & obediendum non ſit obligatus. Nam tunc pœnitens eſt ſufficienter diſpoſitus ad abſolutionem, quam Pontifex tenetur ei conferre, vel ſi nolit totam confeſſionem audire, tenetur delegare facultatem alteri Confeſſario, ad quem pœnitens recurrat.

Ratio autem à priori fundatur in huius 4 Sacramenti inſtitutione, quod Chriſtus Dominus ita inſtituit, vt ſicut ſubditi tenentur ad confitenda ſua peccata grauia proprio Paſtori, ita Paſtor teneatur iudicium legitimum in eo foro exercere, & retinere peccata, ſi pœnitens non ſit ſufficienter diſpoſitus, vel ſoluere, ſi benè diſpoſitus ſit: nec enim pro mero arbitrio iudicium exercere poſſunt, ſed iuxta merita cauſæ, quæ obligatio annexa eſt iudicis officio, quod In hoc Sacramento Confeſſarius habet ex Chriſti inſtitutione. Cùm ergo in caſu noſtro pœnitens ſit benè diſpoſitus, & dolorem habeat, atque propoſitum firmum obſeruandi omnia præcepta, non poterit Confeſſarius negare illi abſolutionem, eo quòd non velit ſequi opinionem rigidiorem ipſius Confeſſarij, quam ſequi non tenetur pœnitens, ſed ſufficit, ſi operetur iuxta ſententiam probabilem aliorum Doctorum.

Si verò ſermo ſit de opinionibus, quæ 5 non tenent ſe ex parte pœnitentis, ſed potiùs ex parte Confeſſarij, aliter dicendum eſt: quia ſicut pœnitens poteſt amplecti ſententiam probabilem circa ſuam obligationem, ſic etiam Confeſſarius circa obligationem ſuam amplecti poterit probabilem ſententiam.

Quare, ſi ſint duæ Doctorum ſenten- 6 tiæ, quarum altera negat, altera affirmat Confeſſarium poſſe in talibus circumſtantiis negare abſolutionem pœnitenti, & vtraque ſit probabilis: poterit Confeſſarius amplecti ſententiam probabilem affirmantem, & abſolutionem negare: quia iam in illo actu operatur iuxta probabilem ſententiam, nec lædit ius aliquod certum, quod pœnitens habeat ad abſolutionem obtinendam, cùm ſolum ſit probabilis obligatio illum abſoluendi, in quo apparet differentia à puncto præcedenti: quando enim

enim opinio tenet ſe ex parte pœnitentis, qui in ſua operatione amplecti vult opinionem probabilem ſibi fauorabilem, pœnitens habet ius certum ad abſolutionem: quamuis enim non ſit certa, ſed ſolùm probabilis ſententia, quam vult amplecti; certum tamen eſt practicè, ipſum ſatisfacere ſuo debito operando iuxta ſententiam probabilem, atque adeò ex hoc capite ipſum inueniri ſufficienter diſpoſitum ad abſolutionem: in ſecundo autem caſu pœnitens non habet ius certum ad abſolutionem, quia Confeſſarius probabiliter iudicat, in talibus circumſtantiis non eſſe obligationem conferendæ abſolutionis, & ideò, per ſe loquendo, poterit practicè illam negare.

7 Dixi tamen *per ſe loquendo*: quia per accidens tenebitur aliquando etiam in iis caſibus Confeſſarius abſoluere, v. gr. ſi pœnitens ſit in mortis articulo, & non ſit alius Confeſſarius, tenebitur ipſe ex charitate non negare abſolutionem, quam iuxta probabilem ſaltem ſententiam debet, vel poteſt conferre. Cùm enim prodeſſe poſſit pœnitenti, non poteſt, ſalua charitate, illum in tali neceſſitate derelinquere ſine remedio, quod licitè poteſt illi impendere. Rurſus idem à fortiori dicendum erit, quando Confeſſarius audita confeſſione dubitat de iuriſdictione, vel approbatione ſua requiſita ad valorem abſolutionis. Si enim certum ſit, quod multi Theologi dicunt, ſtante probabili ſententia de iuriſdictione, vel approbatione ſua requiſita ad valorem abſolutionis, abſolutionem validè conferri, eo quòd Eccleſia ſuppleat tunc defectum iuriſdictionis, etiamſi ſententia illa probabilis falſa eſſet; iam tunc pœnitens cenſeretur habere certum ius ad abſolutionem obtinendam, quia Sacerdos haberet iam tunc non dubiam, ſed certam poteſtatem ad validè abſoluendum, atque adeò per accidens deberet non negare abſolutionem, quia iam non eſſet probabilis carentia iuriſdictionis. quod in aliis ſimilibus caſibus dicendum erit.

DVBIVM XXVII.

An Confeſſarius ordinarius Regularium poſſit eos abſoluere à reſeruatis Papæ.

1 NOn eſt quæſtio, quando Summus Pontifex ita reſeruat ſibi aliquod peccatum, vt nolit etiam Regulares abſolui poſſe à ſuis Prælatis ſine noua ipſius Pontificis facultate: tunc enim certum eſt, ſicut nec ipſe Prælatus Regularis abſoluere poteſt, ſic nec Confeſſarium ordinarium poſſe Regulares abſoluere; cùm hic totam ſuam facultatem accipiat delegatam ab ipſo Prælato Regulari, qui non poteſt Confeſſario communicare poteſtatem, quam ipſe non habet.

Quare idem dicendum eſt, quando licèt Prælati alicuius ordinis habuiſſent antea ex priuilegio Pontificio facultatem abſoluendi ſubditos ab omnibus Papæ reſeruatis, quale (nonnullis caſibus exceptis,) habuerunt olim plures Ordines Mendicantes; poſtea tamen Recentiores Pontifices facultatem illam reuocarunt, reuocando, vel addendo reſeruationem cum clauſula reuocatoria efficaci omnium facultatum ad abſoluendum antea conceſſarum: iam enim ex tunc nec Prælatus ipſe abſoluere poſſet, atque ideò multò minùs Confeſſarius ordinarius ab ipſo delegatus.

Dubium ſolùm procedit, quando in Ordine aliquo Regulari remaneret ex priuilegio Pontificio facultas in Prælatis ad abſoluendum ſubditos ab aliquibus peccatis, vel cenſuris Summo Pontifici reſeruatis, an eo ipſo quòd inſtituatur aliquis Confeſſarius ordinarius in aliquo Conuentu, cenſeatur Prælatus communicare illi facultatem abſoluendi etiam à peccatis Papæ reſeruatis, à quibus Prælatus ipſe poſſet ſuos ſubditos abſoluere; an verò peccata illa cenſeantur adhuc manere Prælato reſeruata.

Nec hoc dubium procedit, quando facultas Pontificia conceſſa eſſet limitata, vt Prælati *per ſe ipſos* abſoluere poſſent; tunc enim non poſſent, etiamſi vellent, eam facultatem Confeſſario ordinario delegare: ſed dubium procedit, quando facultas Prælatis conceſſa fuiſſet abſque ea limitatione, & ita vt poſſent iure ſuo eam alteri delegare.

3 Totum hoc pendet ex intentione Prælatorum, quæ ex variis circumſtantiis in ſingulis Ordinibus religioſis indaganda eſt. Dubium autem hoc propoſitum fuit aliquoties in Societate IESV, ad quod non ſemel in ea reſpondere debui, quod meum

meum reſponſum redditum fuit à R. P. Murio Vitelleſco Generali, & tranſmiſſum ad Prouincias, vnde dubium illud proponebatur. Quare miror P. Antonium de Quinranadueñas *tom. 1. ſingularium Theologia moralis tract. 3. ſingulari 19. numer. 4.* affirmatiuè ad hoc dubium reſpondiſſe. Dixi autem ſemper, peccata illa in dicta Societate remanere reſeruata ſoli Superiori, nec eorum abſolutionem cenſeri communicatam Confeſſario ordinario ſine alia magis ſpeciali delegatione: quod poſtea in eiſdem terminis reſponſum inueni apud Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 8. lib. 2. cap. 22. numero 17.*

4 Ratio autem dubitandi deſumi poterat ex eo, quòd in Societate duplex eſt catalogus caſuum reſeruatorum, à quibus ordinarius Confeſſarius abſoluere non poteſt ſine ſpeciali facultate Superioris. Alter continet caſus illos, quos Clemens VIII. ſuo decreto permiſit in omnibus Religionibus reſeruari Superioribus: alter addit alios caſus, quorum abſolutionem Congregatio generalis eiuſdem Societatis reſeruauit eiſdem Superioribus iuxta conceſſionem eiuſdem Clementis VIII. qui permiſit alios inſuper caſus reſeruari poſſe, quos Capitulum generale cuiuſlibet Ordinis reſeruandos cenſuerit. In neutro autem horum catalogorum reſeruantur caſus Pontificij, à quibus Prælatus poteſt abſoluere: non ergo cenſentur reſeruari Superioribus, ſed eorum abſolutio videtur Confeſſario commiſſa, cui ſola aliorum peccatorum ibi contentorum abſolutio prohibetur.

5 Meritò tamen Suarez hos etiam caſus dixit reſeruatos intelligi Superioribus. quod probat ipſe ex eo quòd, in rigore loquendo, hi caſus Pontificij non reſeruantur à Superiore Societatis, ſed à Summo Pontifice, qui ſibi illos reſeruat, & poſtea committit Prælatis, vt poſſint ſubditos ab iis abſoluere: non eſt ergo neceſſe, quòd Prælati Regulares ſibi illorum abſolutionem reſeruent: iam enim ſunt à Pontifice reſeruati; ſed ſufficit, quòd Prælatus non committat ſpecialiter Confeſſario ordinario facultatem ab iis abſoluendi; quod in rigore non eſt reſeruare, ſed non communicare facultatem ſibi ſpecialiter à Pontifice commiſſam. Quare Confeſſarius non poterit ab iis abſoluere, non quidem, quia Prælati regulares eos caſus ſibi reſeruarunt; ſed quia Pontifex illos ſibi reſeruauit, nec voluit abſolui, niſi à Prælato, vel ab eo cui Prælatus id poſitiuè commiſerit. Quandiu ergo Prælatus id poſitiuè non committit, manent reſeruati Pontifici, & Prælato regulari ex vi ſolius reſeruationis à Pontifice factæ.

Vnde addit idem Suarez, licèt concedat Superior Societatis facultatem Confeſſario abſoluendi à reſeruatis, non intelligi conceſſam ad hos caſus Pontificios, à quibus ipſe Superior potuiſſet abſoluere; quia reſeruatio horum caſuum eſt altioris ordinis, & non comprehenditur ſub generali conceſſione, ſicut nec Epiſcopus concedens facultatem ad caſus reſeruatos, intelligitur concedere ad caſus Pontificios, à quibus aliquando Epiſcopus poteſt abſoluere, nec ipſe Pontifex concedens facultatem abſoluendi à ſibi reſeruatis, cenſetur concedere ad caſus Bullæ Cœnæ, quorum reſeruatio altioris ordinis eſt. Similiter ergo Prælatus Societatis non intelligitur, hos caſus Pontificios comprehendere in facultate generali ad caſus reſeruatos, niſi ſpecialiter eos exprimat, vel vtatur verbis ita generalibus, vt mentem ſuam explicet ſufficienter, & intentionem hos etiam caſus comprehendendi. 6

Addideram ego argumenta alia ad idem probandum. 7

Primum poteſt eſſe ab abſurdo; quia ſi Confeſſarius ordinarius poſſet in Societate abſoluere à caſibus Pontificiis, ſequeretur quòd ſi vnus ex Societate trucidaret, & occideret ſuum Prouincialem, poſſet abſque alia facultate abſolui à ſuo Confeſſario ordinario. Si autem percuteret ſæcularem vulnere non admodum graui, non poſſet à Confeſſario abſolui ſine ſpeciali facultate Superioris, quod certè maximum eſſet abſurdum. Seqnela verò probatur, quia quælibet percuſſio grauis, eſt caſus reſeruatus in Societate; qnare qui qnolibet modo percuteret grauiter ſæcularem, non poſſet abſolui à Confeſſario ordinario: percuſſio autem, & occiſio Prouincialis eſt reſeruata Summo Pontifici, nec poteſt Prælatus inferior reſeruare ſibi caſus, quos Summus Pontifex ſibi reſeruat, quod intelligi debet ſaltem quoad abſolutionem peccati, quidquid ſit, an poſſit Prælatus inferior addere excommunicationem ſibi reſeruatam vltra excommunicationem latam à Summo Pontifice, de quo cum Suario, & aliis dixi *diſputat. 20. de pœnitentia*

tentia ſect. 8. *numer.* 149. *& ſequentibus.* Si ergo Confeſſarius ordinarius poteſt abſoluere à peccatis Summo Pontifici reſeruatis, poſſet etiam abſoluere ab illa occiſione Prouincialis, non tamen poſſet abſoluere à vulnere inflicto alicui ſæculari, quod peccatum non eſt reſeruatum Summo Pontifici, ſed Prælato Societatis, quod tamen ex ſe apparet maximum abſurdum.

8 Ratio verò à priori colligi poteſt ex intentione Prælatorum Societatis, qui nullo modo intendunt eiuſmodi facultatem Cõfeſſario ordinario communicare. quod conſtare poteſt primò ex compendio priuilegiorum Societatis *verb. abſolutio.* §. *6.* vbi relata facultate, quam ex Pontificiis priuilegiis habet Præpoſitus Generalis ad abſoluendos ſubditos per ſe, vel per alios ab aliquibus peccatis reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, ſubdit ſtatim Generalis: *Communicatur hæc facultas Superioribus, & iis, quibus ipſi commiſerint.* Non ergo communicatur omnibus Confeſſariis eo ipſo quòd deputentur Confeſſarij ordinarij alicuius Collegij, vel domus: alioquin in prædicto loco adderetur, & explicaretur communicari omnibus Confeſſariis, ſicut additur, & explicatur in aliis locis eiuſdem compendij, vt *in verb. diſpenſatio.* §. 2. *& in verb Confeſſarius.* §.6. Deinde ſecundò id conſtat, quia in reſeruatione caſuum Societatis, à quibus Confeſſarius ordinarius abſoluere non poteſt ſine licentia Superioris ſpeciali, non apponuntur alia verba, ſed eadem omnino, vt habetur *in decreto* 51. *Congregationis quintæ Generalis*, vbi dicitur, *Ab his caſibus non licet abſque licentia expreſſa Superioris Domus, vel Collegij abſoluere*; ex quibus verbis omnes pro comperto habent, Confeſſarium ordinarium non poſſe abſque noua facultate Superioris ab iis caſibus abſoluere. Eadem autem verba ſunt, quibus abſolutio à caſibus Pontificiis reſeruatur Superioribus, nam dicto loco compendij *verb. abſolutio.* §. 6 vt *ſuprà* vidimus, dicitur, *communicatur hæc facultas Superioribus, & iis quibus ipſi commiſerint.* Sicut ergo alij caſus non cenſentur conceſſi Confeſſario ordinario, quia ſoli Superiores, & alij de eorum licentia abſoluere poſſunt, idem dicendum erit de caſibus Pontificiis, quorum abſolutio ſimiliter exprimitur competere ſolis Superioribus, & aliis ex eorum commiſſione, & licentia.

9 Vnde conſtat iam reſponſio ad rationem dubitandi propoſitam ex eo quòd caſus illi Pontificij non inueniantur expreſſi in catalogo caſuum reſeruatorum in Societate, atque ideò cenſetur conceſſa eorum abſolutio Confeſſario ordinario, cui aliorum ſolùm caſuum enumeratorum facultas denegatur. Reſpondetur enim ex dictis, hos caſus Pontificios non eſſe reſeruatos in Societate ex vi reſeruationis ab eadem Societate factæ, ſed eſſe reſeruatos à Summo Pontifice, qui tamen pro aliquibus ex iis facultatem conceſſit Prælato regulari, qui eam etiam poteſt delegare. Prælatus itaque regularis non reſeruat ſibi illos caſus, ſed ſolùm ſe habet negatiuè non communicando facultatem abſoluendi, quam habet à Summo Pontifice, qui eos ſibi reſeruauit; quare non oportuit eos caſus enumerare in catalogo reſeruatorum, in quo illi ſoli enumerantur, qui ab ipſa Societate reſeruantur, non quos Summus Pontifex ſibi reſeruat.

Dicet aliquis, Confeſſarium ordinarium ſubſtitui loco Superioris in foro ſacramentali, ne ſubditi cogantur confiteri Prælato: quare Prælatus cenſetur ei ſuas vices in foro ſacramentali committere, niſi aliquid expreſsè ſibi reſeruet. Sed contrà, quia Epiſcopus etiam facultatem tribuit Sacerdotibus inferioribus audiendi confeſſiones ſuarum ouium, ne ſubditi omnes cogantur ſuo Epiſcopo confiteri: & tamen non ideo cenſetur Epiſcopus concedere facultatem abſoluendi à caſibus Pontificiis, à quibus in aliquibus circumſtantiis poteſt Epiſcopus per ſe, vel per alios abſoluere. Sic deputatur Confeſſarius ordinarius in Societate, ſicut Parochus, vel alij Sacerdotes, quibus Epiſcopus concedit facultatem audiendi confeſſiones, nimirum ad ea peccata, & cenſuras, quæ nec de iure, nec de facto Superioribus reſeruantur. 10

Vrgebit tandem aliquis, quia Confeſſarius ille ordinarius alicuius Collegij, ſi ſit ab Ordinario approbatus, poteſt iuxta Societatis priuilegia abſoluere à multis caſibus Pontificiis, verbi gratia, à percuſſione clerici, & ſimilibus. Sicut ergo poteſt ſæculares ab iis peccatis abſoluere, cur non poterit abſoluere Religioſum Societatis, cùm deputatus ſit ad eorum Religioſorum confeſſiones audiendas, non minùs, quàm ad confeſſiones ſæcularium? Reſpondeo, hoc argumentum probare nimium: nam poteſt etiam ſæculares abſol- 11

uere à peccatis furti, fornicationis, &c. & tamen Religioſos Societatis non poteſt abſoluere, quorum hæc peccata reſeruata ſunt Superiori. Non ergo mirum, quòd non poſſit abſoluere eoſdem à caſibus Pontificiis, quorum abſolutionem Pontifex ſibi reſeruat, & ſolis Superioribus committit. Quamuis enim Confeſſarius Societatis approbatus ab Ordinario poſſit ſæculares ab aliquibus caſibus Pontificiis abſoluere: id tamen eſt, quia Præpoſitus Generalis hanc eis facultatem communicat in ordine ad pœnitentes ſæculares: quam facultatem in ordine ad pœnitentes regulares eis non communicat, ſed expreſsè negat, vt conſtat ex dicto compendio priuilegiorum, *verb. abſolutio* §. 1. *in fine*, vbi expreſsè declaratur, quòd Confeſſarij Societatis non poſſunt abſoluere Religioſos, qui licentiam non habent à ſuis Prælatis extra Ordinem confitendi. Cùm ergo Religioſi Societatis non habeant talem licentiam, non poteſt Confeſſarius ordinarius eos virtute illius priuilegij à caſibus Pontificiis abſoluere, ſicut nec poſſunt cæteri Confeſſarij Societatis ab Ordinario approbati, & qui non ſunt deputati ad confeſſiones eorumdem Religioſorum audiendas, eos abſoluere, quamuis ſæculares abſoluere poſſint.

12 Adde, ſubditos Societatis non poſſe à Confeſſario abſolui ſine licentia ſuorum Superiorum, virtute cuiuſlibet Indulti, & conceſſionis Pontificiæ, ita decernentibus ipſis Summis Pontificibus, niſi hoc ipſum Pontificum decretum expreſsè reuocetur, vt conſtat ex prædicto compendio *verb. Abſolutio* §. 11. *& verb. Gratiarum vſus.* §. 2. Quamuis ergo Confeſſarius haberet facultatem, & conceſſionem Pontificis generalem, & illimitatam ad abſoluendos omnes pœnitentes à caſibus Pontificiis, non tamen poſſet perſonas Societatis abſoluere ſine conſenſu Superiorum Societatis, qui non ſolùm non conſentiunt, ſed expreſsè negant facultatem ad talem abſolutionem, quandiu ab iis ſpecialiter non exigitur.

DVBIVM XXVIII.

Vtrùm negare poßit Confeſſarius abſolutionem Nouitio nolenti egredi, & ad ſæculum redire.

1 Nouitius quidam in Religione Obſeruante, & perfecta, patiebatur frequenter lapſus carnis voluntarios, quos Confeſſario in confeſſione manifeſtabat, & poſtea ſæpiùs reincidebat. Confeſſarius itaque iudicans, eum non eſſe aptum Religioni, cuius alumni caſtitatis puritatem obſeruabant, ſuadebat illi frequenter, vt ad ſæculum rediret, vel Superiori fragilitatem ſuam extra confeſſionem aperiret, imò ad id tandem pœnitentem obligare tentauit, ſignificans, ſe deinceps, niſi obediret, abſolutionem ei negaturum.. Quæſitum fuit, an Confeſſarius iure id facere potuerit, an verò ſuæ poteſtatis limites fuerit tranſgreſſus.

Suppono, Confeſſarium, quamuis ipſe ſit etiam Prælatus Nouitij, & ad quem ex officio ſpectat Nouitios inutiles, ineptos, vel noxios dimittere, non poſſe id facere vllo modo ex notitia, quam in confeſſione habuit, niſi ex licentia expreſſa pœnitentis, vt ex decreto Clementis VIII. & ex natura, & inſtitutione huius Sacramenti probaui latè *diſp.* 23. *de pœnitentia ſect.* 5. §. 1. obligatio enim dimittendi Nouitios inutiles, non debet vllo modo dirigi à notitia Sacramentali, nec vnum forum cum alio miſceri: ſed debet ſe habere Prælatus, ac ſi nihil prorſus ſciret, & confidere in Domino, quòd vel Nouitius ſeſe corriget, vel certè parum nocumenti Religio patietur ex eo, quòd ad vota religioſa poſt Nouitiatum admittatur, quia poſtea paſſiones illæ ſeſe prodent, & materiam ſuggerent dimittendi eum, (ſi ſit in Societate,) vel debito modo corrigendi notitia aliunde habita. Omninò autem oportet Sacramentale forum ab omni alio reſpectu, & regimine longiſſimè ſeparare, atque ideo debet ſe Prælatus conſiderare eo caſu, perinde ac ſi eſſet Confeſſarius aliquis ſæcularis, qui caſu in itinere audit Nouitij confeſſionem, & ita, & non aliter illi conſulere. 2

Hoc ſuppoſito, dubium eſſe poteſt, an, licèt confeſſarius non poſſit vti notitia confeſſionis ad dimittendum Nouitium, vel ad aliquid extra Sacramentum operandum; poſſit tamen Nouitium cogere ad manifeſtandam extra Sacramentum ſuam inhabilitatem, vel certè, vt ipſe ſponte ſua redeat ad ſæculum. Et quidem in genere loquendo, regula generalis eſt, tunc ſolùm poſſe Confeſſarium Nouitio negare abſolutionem, quando videt, illum non eſſe ſufficienter diſpoſitum. v.gr. quia non vult relinquere occaſionem 3

proximam

proximam peccati grauis, quam ipſe ſine graui incommodo relinquere poteſt, vel quia Religionem iniuſtè deceperit in re graui, & nolit fraudem tollere, vel propter ſimiles rationes. An verò eiuſmodi cauſæ de facto interueniant, ob quas negari poſſit, & debeat abſolutio, pendet ex circumſtantiis, ex quarum notitia Confeſſarius debet id prudenter iudicare: nec frequenter fortaſſe caſus ita continget, vt ob meram peccandi frequentiam debeat ſub peccato graui Nouitius ſe extra confeſſionem prodere, vt à Religione dimittatur, nec rationes, quas Confeſſarius ille afferebat, id veriſimiliter probabant.

4 Primò enim arguebat ex obligatione relinquendi occaſionem proximam peccati, qualis eſſe videbatur Nouitio illi ſtatus religioſus. Hoc tamen parum credibile eſt: nec facilè ſibi pœnitens perſuadebit, minorem ſe habiturum in ſæculo occaſionem peccandi contra caſtitatem, quàm in Religione, præſertim, ſi non poſſet ſine magno incommodo vxorem ducere.

5 Minùs obſtat, quod ſecundo loco pro ſe afferebat Confeſſarius, nempe pœnitentem debere ſuo peccato graui obedire Confeſſario, atque adeò, dum non obediebat, manifeſtare, ſe non eſſe diſpoſitum ad recipiendam abſolutionem. Hoc, inquam, minùs probat, quia pœnitens ſolùm debet implere pœnitentiam ſibi à Confeſſario impoſitam: quoad reliqua verò poteſt quidem Confeſſarius declarare pœnitenti ea, ad quæ aliunde pœnitens ſub peccato tenetur, v. gr. reſtitutionem, relinquere occaſionem peccandi proximam, abſtinere à tali contractu vſurario, & alia ſimilia, quæ ſi pœnitens non habet animum obſeruandi, non eſt diſpoſitus ad abſolutionem: non tamen poteſt Confeſſarius quidquam aliud ſub peccato ei præcipere, niſi id, quod in pœnitentiam imponit, in qua imponenda habet ſe vt iudex: quoad alia verò ſe habet vt Medicus, cuius non eſt præcipere, ſed conſulere, & declarare ægroto, quæ ſint media neceſſaria, vel vtilia ad ſanitatem tuendam, vel recuperandam. Egreſſus autem à Religione non eſt materia apta, quæ imponatur pœnitenti pro pœnitentia ſuorum peccatorum, vt ex ſe conſtat, poſſétque meritò pœnitens eiuſmodi pœnitentiam nolle acceptare, quam prudenter putaret ſaluti propriæ ſpirituali obfuturam magis, quàm profuturam.

6 Dices, Confeſſarius prudenter iudicat, ſtatum religioſum non expedire illi Nouitio in peccata frequenter relabenti: poteſt ergo ſaltem in pœnitentiam imponere, vt ſtatum illum relinquat. Reſpondetur, poſſe prudenter credere Nouitium, ſibi expedire magis ad ſalutem ſtatum religioſum, in quo tranſactâ vehementiâ tentationis illius, faciliùs poterit reſipiſcere, & corrigi, cùm habeat optima ſociorum exempla, diſciplinæ obſeruantiam, exhortationes, & alia eiuſmodi media, quibus in ſæculo carebit; quare ex hoc capite non eſt, cur obedire teneatur Confeſſario.

Arguebat tertiò, quia Nouitius debet impedire damnum, quod ſuo Ordini inferre poteſt, cùm vna ouis malè infecta inficere poſſit omne pecus; quare exire debet, ne ſuo exemplo alios ad perditionem trahat. Reſpondetur facilè, In primis, pœnitentem non teneri cum tanto detrimento ſuo impedire, & præcauere damnum alienum, quod per accidens ſequi poſſet, & præter eius intentionem. Deinde, etiamſi ad ſæculum redeat, non minus, ſed maius poterit aliis nocumentum afferre; quò enim ſæculares faciliùs prauis exemplis afficiuntur, quàm Religioſi Obſeruantes, eò magis poterit illis vitioſa ſua conuerſatione nocere. Denique non videtur eſſe magnum periculum grauis huius nocumenti; quia dum vitia ita ſunt occulta, vt non niſi intra confeſſionem manifeſtentur, non tranſeunt ad ſodales: ſi autem tranſire incipiant, iam tunc ſeſe prodent, ita vt ex notitia illa poſſit debitum remedium extra Confeſſionis Sacramentum adhiberi. 7

Vltimò allegabat pro ſe Confeſſarius, quòd Nouitius ille grauiter, & iniuſtè deciperet Religionem, tacendo, & occultando defectum, qui eum ineptum reddit ad ſtatum religioſum, quem defectum ſi Prælati ſcirent, proculdubio eum non admitterent ad vota religioſa, nec ad profeſſionem. Reſpondetur, hunc Nouitium, de quo agitur, non decepiſſe Religionem quia quando ingreſſus fuit, vel fortè non habuerat in ſæculo hæc vitia, vel conuerſione ſua mores correxerat, & ſpem habebat melioris vitæ: morbum autem ſpiritualem poſtea contractum, non tenetur ex iuſtitia manifeſtare Prælato, vt eiiciatur: ſufficit aperire in confeſſione ad quærendum remedium. 8

***

Dvbivm XXIX.

An poßit pœnitens recipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de vno veniali, quin doleat de alijs venialibus ſpecie diuerſis, etiam grauioribus.

1 SVppono primò, ſi motiuum deteſtationis ſit ratio generica, & vniuerſalis offenſæ Dei, non poſſe nos deteſtari vnum veniale, quia præcisè eſt offenſa Dei, quin eo ipſo deteſtemur omnia alia, cùm omnia participent malitiam offenſæ Dei, nec poſſimus odio habere mendacium propter offenſam Dei vt ſic, quin odio habeamus ipſam malitiam offenſæ diuinæ: ſicut non poſſumus diligere proximum propter Deum, quin magis diligamus Deum, quia propter vnumquodque tale, & illud magis, vt latè explicaui *diſp.* 5. *de pænitentia ſect.* 6.

2 Suppono tamen ſecundò, poſſe nos dolere de vno peccato veniali propter eius grauitatem ſpecialem, qua Deo diſplicet, vel Deum offendit, quin eo ipſo etiam virtualiter doleamus de aliis venialibus, quæ quia minùs grauia ſunt, minùs Deo diſplicent, & leuiùs Deum offendunt; quia tunc motiuum deteſtationis non eſt offenſa Dei vt ſic, ſed talis grauitas offenſæ, qualis non reperitur in aliis peccatis venialibus leuioribus, vt dixi *dicta ſect.* 6. *num.* 81. Vnde poſtea *diſp.* 9. *ſect.* 2. *num.* 25. inferebam, poſſe in Sacramento Pœnitentiæ remitti aliquod peccatum veniale, de quo ſufficienter dolet pœnitens propter eius peculiarem grauitatem, licèt non doleat etiam virtualiter de aliis, quæ leuiora ſunt, nec attingunt illum grauitatis gradum, propter quem dolet pœnitens de tali peccato veniali.

3 Vnde rurſus ſequitur, ſi dolor ſit de vno peccato veniali propter talem gradum grauitatis, qua diſplicet Deo, vel Deum ita grauiter offendit, non poſſe dolorem illum non extendi virtualiter ad alia venialia, quæ ſint æquè grauia, cùm in illis etiam reperiatur malitia, & grauitas talis, quam formaliter odio habet pœnitens in dolore de tali peccato particulari. Imò intra eamdem ſpeciem contingere poteſt, quòd pœnitens doleat de aliquo veniali propter peculiarem eius malitiam, & grauitatem, quin doleat virtualiter de omnibus aliis venialibus eiuſdem ſpeciei, quæ non habent talem gradum malitiæ, & grauitatis, ſed leuiora ſunt intra eamdem ſpeciem, & dolor ille ſufficienter diſponere poſſet ad remiſſionem illius peccati venialis in Sacramento Pœnitentiæ, vt olim cum aliis dixi *diſp.* 14. *de pænitentia ſect.* 9. *num.* 141.

His ſuppoſitis, difficultas videtur ſolùm reſtare, quando aliquis pœnitens debet, v. gr. de peccato veniali mendacij officioſi, an debeat virtualiter ſaltem dolere de peccatis aliis venialibus aliarum ſpecierum, quæ ſint grauiora, vel ſaltem æquè grauia ac mendacium illud, de quo dolet: an verò poſſit habere dolorem de illo peccato mendacij ſufficientem ad abſolutionem ſacramentalem, quin doleat virtualiter de peccatis venialibus aliarum ſpecierum æquè grauibus, vel grauioribus. Et quidem, ſi vera eſſet ſententia, quam retuli *diſp.* 5. *de pænitentia*, *ſect.* 9 *num.* 142. affirmantem, eſſe ſufficientem attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ, quia ſine vllo reſpectu explicito ad Deum dolemus de peccato propter oppoſitionem, quam habet cum regula rationis, ſeu cum natura rationali: tunc conſequenter dici deberet, poſſe aliquem dolere de mendacio officioſo propter oppoſitionem quam habet cum veracitate, & cum dictamine rationis prohibente mendacium, quin doleat de peccato veniali gulæ, vel furti, quamuis hæc ſupponerentur grauiora; quia nimirum hæc peccata non habent oppoſitionem cum virtute veracitatis, ſed cum temperantia, vel iuſtitia, atque adeò amor veracitatis non inclinat ad odium, & deteſtationem gulæ, vel furti, ſed mendacij. Quare poſſet haberi attritio de mendacio, & propoſitum non mentiendi ſufficiens ad Sacramentum abſque dolore, & propoſito circa alia peccata grauiora. 4

Quia tamen in eodem loco diximus, attritionem ſufficientem cum Sacramento debere habere ſemper aliquem reſpectum explicitum ad Deum, vel tanquam ad punitorem peccatorum, ſi ſit ex timore pœnæ, vel tanquam ad offenſum, ſi ſit ex motiuo pœnitentiæ, vel tanquam ad ſuperiorem, ſi ſit ex motiuo obedientiæ, vel tanquam ad excellentem, ſi ſit ex motiuo Religionis, & ſic de aliis virtutibus: ideo oportet nunc explicare, an ſuppoſita illa noſtra ſententia, poſſit adhuc concipi dolor de vno peccato veniali, quin ſit dolor virtualis de aliis grauioribus, vel æquè grauibus aliarum ſpecierum. 5

Reſpondi itaque ad hoc quæſitum, poſſe id contingere, quoties motiuum formale

deteſtationis

deteſtationis eſt diuerſum, prout aliquando eſſe poteſt. Fateor quidem, non poſſe facilè id contingere, quando dolor eſt ex motiuo pœnitentiæ, v. gr. quod eſt offenſa Dei: nam ſi dolemus de mendacio officioſo præcisè, quia eſt offenſa Dei, non poteſt intelligi, quòd non doleamus virtualiter de peccato veniali furti, quod contineret grauiorem Dei offenſam, cùm non poſſimus odio habere offenſam Dei, quia offenſa eſt Dei, & ſimul velle aliam offenſam Dei grauiorem, vel æquè grauem. Idem eſt, ſi ex odio, vel metu pœnæ Purgatorij doleamus efficaciter, & ſuper omnia de verbo otioſo: cum quo dolore non poteſt eſſe ſimul voluntas mendacij, quod grauiorem, vel æquè grauem pœnam afferat; quia iam tunc non deteſtamur ſuper omnia illum gradum pœnæ.

6 Poteſt tamen aliquando motiuum deteſtationis eſſe diuerſum, vt ſi doleas de irreuerentia Dei, quia opponitur cultui debito diuinæ excellentiæ, quod eſt motiuum religionis; non eſt neceſſe, quòd doleas etiam virtualiter de quolibet peccato veniali alterius ſpeciei grauiori, vel æquè graui, niſi in illo inueniatur etiam æqualis irreuerentia oppoſita religioni. Imò idem dici poteſt de attritione, quæ concipiatur ob motiuum pœnæ temporalis à Deo infligendæ, quod motiuum ſufficere ad veram attritionem ſupernaturalem, diximus cum aliis *diſp. 5. de pœnitentia ſect. 9. num.* 137. Solet autem Deus ſpeciali pœna temporali huius vitæ punire aliqua peccata, qua non punit alia grauiora, licèt ea grauiùs puniat poſt mortem, v. gr. ob irreuerentiam erga proprios parentes, comminatur Deus temporalis vitæ breuitatem, ob immiſericordiam in pauperes, iacturam fortunarum, & ſic de aliis. Poteſt ergo aliquis ex timore talis pœnæ ſpecialis dolere de peccato veniali irreuerentiæ erga parentes. v. gr. vel immiſericordiæ in pauperes: quod motiuum non extenditur etiam virtualiter ad alia peccata venialia grauiora, pro quibus Deus hanc pœnam ſpecialem non ſit comminatus. Et quamuis iis grauior pœna in Purgatorio debeat correſpondere: ſed tamen dolor ille non habet pro motiuo pœnam vt ſic, ſed talem pœnam tolerandam in hac vita, à cuius pœnæ timore magis mouetur tunc pœnitens, quàm à pœna Purgatorij, atque adeò attritio illa non extenditur virtualiter ad alia venialia etiam grauiora aliarum ſpecierum.

7 Poſſet eſſe difficultas de motiuo obedientiæ, an quid doleret ex motiuo obedientiæ de aliquo peccato veniali, v. gr. de mendacio officioſo, eo quòd ſit contra legem, & præceptum Dei prohibentis mendacium, intelligatur virtualiter dolere de aliis peccatis venialibus aliarum ſpecierum, ſaltem ſi æquè grauia, vel grauiora ſint; videtur enim ita dicendum, cùm in iis omnibus reperiatur etiam malitia inobedientiæ contra legem, & præceptum diuinum, & grauior inobedientia, ſi grauiora ſint peccata. Diſtinguendum tamen eſt: nam ſi doleas de peccato veniali particulari præcisè propter rationem inobedientiæ, vt ſit contra diuinam legem, dolor extenditur ad omne peccatum veniale, cùm in omnibus reperiatur malitia inobedientiæ, cuius rationem genericam efficaciter deteſtaris. Si verò doleas de mendacio aliquo, v. gr. propter grauitatem inobedientiæ, quæ in eo includitur, quam grauitatem inobedientiæ odio habes, dolor extenditur ad omnia peccata venialia, quæ inobedientiam æquè grauem, vel grauiorem includant. Si denique doleas de peccato leui, v. gr. de furto leui, propter talem peculiarem inobedientiam propriam illius peccati, probabile videtur, quòd non extendatur dolor ille etiam virtualiter ad alia venialia diuerſæ ſpeciei, etiamſi ſint grauiora, aut æquè grauia.

Ratio huius vltimi dicti petenda eſt ex iis, quæ dixi *diſp. 16. de pœnitentia ſect. 5. num.* 255. & alibi, nempe præceptum Superioris conſtituere rem præceptam in ſpecie illius virtutis, ad quam ſpectat ipſa materia, quæ præcipitur; quare peccatum violantis ieiunium, & violantis feſtum, pertinent ad diuerſas ſpecies, quia primum eſt contra temperantiam, ſecundum eſt contra religionem. Vnde præcepta etiam ipſa differunt ſpecie inter ſe, quia ſingula reſpiciunt formaliter honeſtatem illius virtutis, cuius materiam præcipiunt. Ex hac autem doctrina ſequi videtur, poſſe aliquem dolere de peccato veniali contra præceptum ieiunij propter malitiam inobedientiæ ſpecialis, quatenus eſt contra tale præceptum, & talem obedientiam, quod motiuum non extenditur ad violationem venialem feſti, cùm præceptum illud, vt tale eſt, afferat obedientiam ſpecie diuerſam, atque ideò dolor, qui procedit ex odio contra talem inobedientiam, prout talis eſt, & prout præcisè opponitur contra talem obedientiam, & conformitatem ad talem legem; prout talis eſt, non extenditur virtualiter ad peccata venialia, quæ habent inobedientiam ſpecie diuerſam, 8

ſam,

ſam, & aduerſantem aliis legibus ſpecie diuerſis. Aliter verò ſentiendum eſt de peccatis venialibus contra votum: cùm enim omnes votorum tranſgreſſiones ſint eiuſdem ſpeciei, ſi conſiderentur intra genus ſuum, niſi aliunde participent malitiam contra alia præcepta, vt dixi *dicta ſect.* 5. *loco citato*, non videtur eſſe poſſe dolor de veniali propter malitiam tranſgreſſionis voti, quin extendatur virtualiter ad omnes tranſgreſſiones voti veniales, quæ ſint grauiores, vel æquè graues, ac eſt illa, de qua dolor explicitè concipitur à pœnitente. Atque ex his exemplis poterit iudicium fieri de aliis peccatis venialibus aliorum generum ad decernendum, an dolor de vno extendatur virtualiter ad alia venialia grauiora, vel æquè grauia.

De Sacramento Ordinis.

Dvbivm XXX.

An ſit validè ordinatus, cui in Subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, ſed plenus vino, & aqua.

1 Per errorem datus fuit Epiſcopo, pro iis, quos ad Subdiaconatum promouebat, calix plenus vino, & aquâ patenâ coopertus, cùm dari debuiſſet calix vacuus cum patena: dubitatum fuit de valore huius ordinationis. Ratio dubitandi erat, quia, vt conſtat ex Concilio Florentino in decreto pro Armenis, materia in ordinatione Subdiaconi eſt calix vacuus cum patena vacua, per quam materiam ſignificatur Ordo Subdiaconi, qui ex officio debet miniſtrare Diacono in Miſſæ ſacrificio: non videtur autem ſignificari ſufficienter officium Subdiaconi, prout differt ab officio aliorum per calicem, & patenam plenam: nam Presbytero in ſua ordinatione datur calix cum vino, & aqua, & patena cum hoſtia, ad ſignificandum eius officium: non poteſt ergo per eamdem materiam ſignificari quod proprium eſt Subdiaconi: idem enim ſignum commune non poteſt ſignificare id, in quo Subdiaconus differt à Presbytero: debet ergo id, quod proprium eſt Subdiaconi, ſignificari per aliquid proprium, nempe vacuitatem inſtrumentorum, quæ ſignificat inferioritatem Subdiaconi reſpectu Presbyteri.

Cæterùm in caſu propoſito reſpondi, id 2 minus probabile eſſe, quòd ordinatio Subdiaconi valida fuerit: quare licèt in Presbyteratu, vel Epiſcopatu non eſſet ſuſtinenda ordinatio probabilis, ſed reiteranda ſub conditione propter inconuenientia grauiſſima, quæ afferret inualida collatio Sacerdotij, vel Epiſcopatus: in Subdiaconatu tamen non videtur neceſſaria repetitio conditionata, etiamſi ſolùm probabilis ſit eius valor. Porrò validam fuiſſe illam ordinationem, probari poteſt primò à fortiori ex iis, quæ paucos ante annos dicta, & ſcripta à multis fuerunt de illis, qui dum in Presbyteros conſecrabantur, acceperunt patenam cum hoſtia, ſed calicem ſine vino, & aqua, de cuius ordinationis valore multi meritò dubitarunt. Ipſe tamen Epiſcopus, qui illam ordinationem celebrauerat in Hiſpania, pertinaciter tuebatur non ſolùm validam, ſed certam fuiſſe, atque ideò non repetendam, pro qua aſſertione opuſculum edidit, cùm eſſet doctiſſimus Theologus, & ex aliis ſcriptis, quæ ediderat, vbique notiſſimus. Cui ſententiæ fauet Henriquez *lib.* 10. *cap.* 6. *num* 2. & valorem ſaltem fateri videntur Filliucius, Homobonus, & Bonacina, quos affert, & ſequitur Diana 3. *part. tractat.* 4. *reſolution* 186. addens, non eſſe obligationem reiterandi ordinationem ſub conditione. Poſtea tamen *part.* 4. *tractat.* 4. *Miſcell. reſolution.* 119. hanc ſententiam retractauit, & dixit, non fuiſſe validè ordinatos. Valorem tamen illum ſpeculatiuè probabilem eſſe, dixit Tannerus adductus ab eodem Diana *in illo* 2. *loco quartæ partis*; ego tamen, ſicut & alij multi, cenſui, eſſe omninò repetendam ordinationem illorum Presbyterorum, ſub conditione, prout de facto repetita fuit iuſſu Eminentiſſimi Cardinalis Sandoualij, tunc Toletani Archiepiſcopi.

Ex illo tamen caſu, & ex illa doctrina 3 arguitur benè ad caſum noſtrum. Si enim Sacerdos validè ordinatur accipiẽdo vnam partem materiæ requiſitæ, nempe hoſtiam, licèt non accepiſſet alteram, nempe vinum; & hoc quia non poteſt dari poteſtas ad conſecrandam vnam ſpeciem ſine poteſtate ad conſecrandam alteram, cùm poteſtas ſit vna indiuiſibilis ad offerendum ſacrificium, quod vtriuſque ſpeciei oblationem includit; idem dicendum videtur de Subdiacono in caſu noſtro, in quo accepit ad minus patenam vacuam, per quam ſignificatur poteſtas Subdiaconi ad miniſtrandum in oblatione corporis Chriſti,

quæ

quæ poteſtas eadem eſt indiuiſibilis ad miniſtrandum in oblatione ſanguinis Chriſti, & qui dat poteſtatem ad vnum, dat poteſtatem ad alterum. Si ergo probabilis eſt valor Sacerdotis collati per porrectionem hoſtiæ, & calicis vacui, probabilis etiam erit valor Subdiaconatus collati per porrectionem patenæ vacuæ, & calicis pleni; nec enim magis requiruntur inſtrumenta vacua in Subdiaconatu, quàm plena in Sacerdotio.

4 Dixi tamen, ex doctrina illa de Sacerdotio, probari hoc poſſe *à fortiori* in Subdiaconatu; quia multò magis videntur requiri vaſa plena in Sacerdotio, quàm vacua in Subdiaconatu; quando enim deeſt vinum in calice, deeſt quidem aliquid, quod exigitur ex parte materiæ, quæ debet eſſe vtraque ſpecies conſecranda: quando verò datur Subdiacono calix plenus vino, nihil deeſt ex parte materiæ requiſitæ, ſed abundat aliquid, quod non exigitur, nempe vinum. Minus autem videtur nocere additio aliqua vltra materiam requiſitam, dum tamen adſit tota materia, quàm noceat defectus partialis materiæ, nam in ſecundò caſu non adeſt tota materia; in primo autem adeſt tota, & aliquid aliud vltra materiam requiſitam: poteſt enim intentio Miniſtri ferri ad id ſolum, quod eſt materia, & non ad alia, vt ſi Sacerdoti proponantur decem hoſtiæ triticeæ, & vna hordacea, additio huius non vitiat conſecrationem aliarum decem, quia iuxta vulgarem iuris regulam, *vtile per inutile non vitiatur*; quod idem in materiis aliorum Sacramentorum obſeruare licebit. Cùm ergo in caſu noſtro affuerint calix, & patena, quæ eſt tota materia porrigenda Subdiacono, additio vini non nocebit, cùm vinum non fuerit appoſitum vt materia, ſed per errorem, nec Epiſcopus habuerit intentionem dandi illud pro materia, ſed ſola vaſa ſacra.

5 Confirmatur primò, quia in ordinatione eiuſdem Subdiaconi datur ei liber etiam Epiſtolarum, quem aliqui dicunt eſſe materiam partialem neceſſariam: nec eſt in vſu apud omnes, vt detur liber continens ſolas Epiſtolas ſine Euangeliis, ſicut nec quòd Diacono detur tangendus liber continens ſola Euangelia ſine Epiſtolis. Ecce ergo vterque tam Diaconus, quàm Subdiaconus tangunt eumdem librum materialem; ſed tamen ex diuerſa intentione Epiſcopi porrigentis datur ille liber Subdiacono, quatenus ſolùm continet Epiſtolas: Diacono autem quatenus ſolùm continet Euangelia, licèt vterque tangat librum continentem alia vltra ſolas Epiſtolas, vel ſola Euangelia: ergo ſimiliter, licèt Subdiacono detur calix continens vinum, poterit ex intentione Epiſcopi porrigentis limitari, vt ſolùm intelligatur dari calix ſecundùm ſe, vt contradiſtinctus à quolibet contento, & vt ſic poterit eſſe materia legitima Subdiaconatus, licèt idem calix prout continens vinum, & aquam, ſit materia Presbyteratus.

Confirmatur ſecundò, quia, ſi quando 6
calix ille porrigendus eſt Subdiaconis, Magiſter ceremoniarum animaduerteret, eſſe intus vinum, & idcirco vinum effunderet, nemo dubitaret de validitate ordinationis; & tamen certum videtur, quòd ex vino recenter effuſo remanerent aliquæ guttæ adhærentes calici, quæ poſſent eſſe materia conſecrationis, & ſufficerent in rigore ad ordinationem Presbyteri, ſi calix cum illis guttis ei porrigeretur. Parum autem videtur referre, quòd calix plus, vel minus vini contineat: videtur enim eſſe differentia ſecundùm magis, & minus. Idem eſt ſi in patena remanſiſſet adhærens aliqua leuiſſima particula hoſtiæ non conſecratæ, quæ antea ſuper patenam fuerat. Non ergo vitiatur valor Subdiaconatus ex eo, quòd calix, vel patena habeat in ſe aliquid panis, vel vini, cùm adhuc intentio porrigentis poſſit præſcindere à contento, & intendere dare ſolùm calicem, & patenam ſecundùm ſe ad ſignificandum miniſterium quod Subdiacono traditur.

Vnde ad rationem dubitandi initio pro- 7
poſitam reſponderi facilè poteſt, in primis licèt vacuitas inſtrumentorum exigeretur ad ſignificandum miniſterium, quod Subdiacono traditur, id ſufficienter ſignificari per patenam vacuam, ſicut probabile eſt dari ſufficienter Sacerdotium per porrectionem ſolius hoſtiæ ſine vino: deinde negari poteſt, requiri vacuitatem illam ad rationem materiæ: Sufficit, quòd ſola vaſa intendantur dari ſine materia in iis contenta; ſicut liber Miſſalis datus eidem Subdiacono ſignificat potentiam cantandi ſolas Epiſtolas, & non Euangelia, licèt Euangelia etiam in libro eodem contineantur. Neque enim ſignificat Epiſcopus, quòd ordinandus non accipiat poteſtatem ad alia (quia poſſet ſimul validè ordinari aliquis in Subdiaconum, & Diaconum accipiẽdo ſimul vtriuſque Ordinis materiam,) ſed ſolùm ſignificat, ſe per porrectionem calicis, & patenæ, quæ ſola vaſa, & non materiam in iis contentam dare intendit,

non

non dare illi, niſi poteſtatem ad miniſterium Subdiaconatus. Vacuitas ergo in vaſibus non eſt pars materiæ neceſſariæ ad valorem, ſed aliquid neceſſarium ex præcepto, vt meliùs ſignificetur diminutio poteſtatis, quam Subdiaconus accipit in ſua ordinatione, atque adeò ex defectu ſolius vacuitatis non eſt arguendus defectus ordinationis validæ, ſed licitæ, ſi culpabiliter defectus ille contingat.

Dubium XXXI.

De Hermaphrodito, an ſi poſt ordinationem validam, incipiat in eo prævalere ſexus fœmineus, poſſit validè celebrare.

1 Suppono, hermaphroditum, ſi in eo prævaleat ſexus fœmineus, reputari fœminam, atque adeò non poſſe validè recipere Ordines, nec profiteri in Ordine religioſo virorum, nec ducere vxorem, ſicut non poſſet quælibet alia fœmina. Si verò prævaleat in eo ſexus virilis, reputari maſculum, atq; adeò non poſſe validè profiteri in Monaſterio Monialium, nec nubere viro: poſſe autem validè ſuſcipere Ordines, quamuis non licitè, propter irregularitatem iure poſitiuo impoſitam. Denique, ſi neuter ſexus prævaleat, ſed vterque æqualis appareat poſt probationes, & Medicorum, aut matronarum peritarum teſtimonia, debet ipſe decernere, quo ſexu vti velit, & iuramento promittere, ſe altero ſexu non vſurum, & tunc poterit iuxta ſexum à ſe electum matrimonium contrahere, non tamen poterit Ordines validè recipere, quia verè eſt fœmina, atque adeò ordinationis incapax. Quod etiam ad profeſſionem in Religione ſiue virorum, ſiue fœminarum extendunt Doctores, vt illa etiam inualida ſit: quæ omnia videri poſſunt apud Thomam Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp.* 106. *& lib. 7. conſil. moral. cap.* 1. *dub.* 31. qui auctores refert, & rationibus hæc omnia confirmat.

2 Suppono ſecundò, ſi fœmina profiteatur in Conuentu Monialium, & poſtea erumpente ſexu virili, euadat vir, aliquos voluiſſe, perſeuerare adhuc obligationem profeſſionis, atque adeò cogendum eſſe, vt ingrediatur Monaſteriũ virorum; alij tamen meliùs dixerunt in caſu occurrente, Profeſſionem non durare, quia nec ex parte Profitẽris, nec ex parte Prælati acceptantis Profeſſionem, fuit alia intentio, niſi ad Profeſſionem Monialium, cuius vir incapax eſt, atque adeò ex incapacitate ſubiecti ceſſat Profeſſio præterita, atque ita in praxi obſeruatum eſſe teſtantur Doctores, qui hanc ſententiam amplexi ſunt, quos refert, & ſequitur Diana *p.* 5. *tr.* 14. *Miſcell. reſ.* 49.

Suppono tertiò caſum quæſtionis fortaſſe non eſſe naturaliter poſſibilem: quamuis enim contingat aliquando, fœminã, erumpente ſexu virili, tranſire in virum, prout noſtra etiã ætate aliquoties vidimus contigiſſe duabus Monialibus; nunquam tamen vir tranſiit in fœminam, nec id fieri poſſe affirmant Medici. Quòd ſi id ita eſt, poterit cum eadem rationis proportione credi, quòd quamuis hermaphroditus, in quo prævalebat ſexus fœmineus, poſſit tẽpore præcedenti perfici in virili ſexu, ita vt non iam fœmineus, ſed virilis potiùs ſexus in eo prævaleat; non tamen è contra, ſi in eo virilis ſexus prævaleat, poterit naturaliter contingere, quod poſtea incipiat fœmineus ſexus prævalere. Nam, ſicut non poteſt vir in fœminam euadere, ita nec qui prævalente virili ſexu, vir cenſebatur, poterit prævalente poſtea ſexu fœmineo, fœmina cenſeri; quia ſicut ſe habet ſimpliciter, ita magis ad magis. Quæſtio tamen procedere poteſt ex ſuppoſitione, quòd mutatio illa fieret, ſiue ſit poſſibilis, ſiue impoſſibilis, an tunc hermaphroditus maneret adhuc Sacerdos habilis ad validè conſecrandum, & abſoluendum, &c. 3

His poſitis, conſequenter in quæſtione propoſita dicendum videtur, hermaphroditum illum validè antea ordinatũ, quando virilis ſexus in eo prævalebat, prævalente poſtea ſexu fœmineo, retinere quidem illum characterem Sacerdotalem animæ impreſſum, non tamen poſſe validè conſecrare, vel abſoluere. Et quidem quòd character adhuc remaneat, probari facilè poteſt, quia cùm hîc non ſit qualitas materialis, ſed ſpiritualis animæ impreſſa, & ſuapte natura indelebilis, vt ſuppono ex tractatu de Sacramentis in genere, manente eâdem prorſus anima in illo compoſito, non deberet deleri character Sacerdotalis, ſicut nec deleretur character Baptiſmi, vel Confirmationis. quod à fortiori explicari poteſt poſito alio caſu naturaliter quidem impoſſibili, non tamen ſupernaturaliter, & miraculosè. Si Deus, v.g. animã viri Chriſtiani, & Sacerdotis transferret in corpus fœminæ non baptizatæ, & infidelis; & è contra, animam huius fœminæ transferret in corpus illius Sacerdotis: tunc enim compoſitum humanum reſultans ex corpore fœminæ, & anima Sacerdotis eſſet quidem fœmina, 4

fœmina, cùm corpus eſſet fœmineum, anima tamen retineret gratiam, & characterem Baptiſmi accepti in corpore priori, & characterem etiam Sacerdotalem: ſed non poſſet fœmina illa conſecrare, cùm fœmina ſit incapax eiuſmodi functionis, imò nec in rigore fœmina illa eſſet baptizata, cùm eius corpus nunquam fuiſſet ablutum aquâ Baptiſmi, ſed deberet denuò baptizari; ſicut è contra compoſitum alterum reſultans ex corpore Sacerdotis, & anima fœminæ infidelis, licèt eſſet vir, non tamen eſſet Sacerdos, nec baptizatus, cùm anima neutrum characterem haberet. Nec obſtat ex characteris impreſſione argui tria illa Sacramenta, quæ illum imprimunt, non poſſe reiterari. nam fatemur, id de facto bene probari, & in ordine ad idem ſubiectum. Nunc autem loquimur ex hypotheſi impoſſibili, in qua Baptiſmus non eſſet reiterandus in eodem, ſed in diuerſo compoſito humano: vnde nec illa eſt propriè reiteratio Baptiſmi, cùm ille homo nunquam fuiſſet baptizatus. Vides ergo, in hoc caſu non ſufficere characterem Sacerdotalem in anima impreſſum, & perſeuerantem ad hoc, vt compoſitum illud eſſet Sacerdos, vel poſſet validè celebrare propter impedimentum proueniens ex incapacitate ſexus fœminei. Similiter ergo in caſu noſtro, licèt anima hermaphroditi retineret characterem Sacerdotalem; non tamen poſſet pro eo ſtatu validè Sacerdotij actus exercere propter impedimentum proueniens ex fœmineo ſexu præualente iam in illo compoſito; eadem enim videtur eſſe ratio quoad hoc in vtroque caſu.

5 Neque obſtat, manere characterem, qui eſt ſignum poteſtatis Sacerdotalis; nam etiam in anima ſeparata manet idem character, qui quidem in ſtatu illo adhuc eſt ſignum poteſtatis, non tamen poteſtatis exercendæ in illo ſtatu, ſed poteſtatis acceptæ ad actus exercendos in illo corpore, in quo erat anima, quando accepit illam poteſtatem. Sic ergo in caſu noſtro maneret adhuc in anima hermaphroditi character Sacerdotalis, qui eſſet ſignum poteſtatis acceptæ ad actus Sacerdotales validè exercendos in corpore, & ſexu illo, quem habebat homo, quando poteſtatem accepit non in alio corpore, vel ſexu diuerſo.

6 Vnde obiter infero, ſi hermaphroditus, in quo præualebat ſexus virilis, matrimonium contraxiſſet cum fœmina, & poſtea per poſſibile, vel impoſſibile inciperet in eò præualere ſexus fœmineus, in quo ſtatu non potuiſſet denuò matrimonium cum fœmina contrahere, conſequenter dicendum, quòd matrimonium diſſolueretur, quia ſicut non potuiſſet incipere, ita nec poſſet conſiſtere verum matrimonium inter duas fœminas. qui caſus faciliùs poſſet contingere, ſi hermaphroditus, in quo præualebat ſexus fœmineus, contraxiſſet matrimonium cum viro, & poſtea inciperet in ipſo præualere ſexus virilis, ſicut in aliquibus fœminis erumpit poſtea ſexus virilis: tunc enim proculdubio diſſolueretur prius matrimonium, eo quòd non poſſet iam verum matrimonium conſiſtere inter duos viros. quem caſum miror apud Thomam Sanchez prætermiſſum fuiſſe in magno illo ſuo opere de matrimonio; ego ſaltem id inuenire non potui, vbi de impedimentis agit, & vbi agit de matrimonij inſolubilitate, ad quem locum pertinet hæc exceptio ſingularis continens caſum, quo matrimonium ratum, & conſummatum diſſoluitur etiam quoad vinculum, & id obiter pro comperto ſuppoſuit Baſilius Pontius *lib. 7. de matrim. cap. 57. num. 2.* Quare conſequenter etiam dicendum eſſet, ſi poſt diſſolutum hac occaſione matrimonium, hermaphroditus, vel fœmina illa, quæ tranſierat in virum, rediret per poſſibile, vel impoſſibile ad ſexum fœmineum, non ideò debere conualeſcere prius matrimonium, quod cùm iam fuiſſet omninò diſſolutum, non poſſet ſtare, niſi denuò celebraretur, & ſæpè contingeret, quòd prior maritus cum alia iam legitimè contraxiſſet, quòd ſecundum matrimonium, cùm validum fuiſſet, & conſummatum, non poſſet diſſolui per reditum prioris vxoris ad ſexum fœmineum, vt conſtat.

Non tamen ideò cogimur, concedere id, quod Baſilius Pontius *loco citato* ex caſu noſtro, quem pro comperto ſupponit, probare intendit, nempe poſſe conſiſtere verum matrimonium celebratum inter coniuges habentes impedimentum impotentiæ perpetuæ etiam antecedenter ad celebrationem matrimonij, dum tamen non intendant contrahere in ordine ad copulam, ſed ſolùm in ordine ad coniunctionem coniugalem animorum, quod auctor ille probare intendit ex caſu noſtro, quia ſi iure naturæ vir impotens eſſet incapax contrahendi matrimonij, ſequeretur, quòd etiamſi ea impotentia perpetua aduenirct poſt contractum matrimonium, deberet eo ipſo diſſolui; quod tamen conſtat eſſe 7

falſum: ſequelam verò probat, quia, ſicut mutato ſexu vxoris in ſexum virilem, eo ipſo matrimonium antea celebratum diſſoluitur, eo quòd materia illius Sacramenti ſint corpora virile, & fœmineum, & ablata materia, non poteſt manere Sacramentum, ita, ſi de iure naturæ materia Sacramenti ſint corpora habilia ad copulam, ceſſante hac habilitate per impotentiam perpetuam ſuperuenientem, deberet perire matrimonium ob defectum materiæ neceſſariæ, vel fatendum eſt, poſſe conſiſtere verum matrimonium de iure naturæ ſine illa potentia coniugum, ſi ſolùm celebraretur in ordine ad coniunctionem coniugalem animorum.

8 Sed quidquid ſit de veritate illius doctrinæ, de qua nunc non eſt neceſſe diſputare, quia non requiritur ad caſum noſtrum: dicimus non cogere deciſionem noſtri caſus ad concedendum illud de valore poſſibili matrimonij inter impotentes: differentia autem aſſignari debet ab eodem etiam Auctore, nam ipſe concedit, licèt inter impotentes fieri poſſit matrimonium validum in ordine ad coniunctionem ſolam coniugalem animorum; non tamen poſſe fieri matrimonium validum in ordine ad copulam, ſed hoc matrimonium irritum eſſe iure naturæ. Peto ergo ab ipſo, cur ſi impotentia perpetua adueniat poſt matrimonium in ordine ad copulam contractum, non diſſoluitur matrimonium, quod cum tali impotentia contrahi non potuiſſet. Sicut adueniente ſexus mutatione, diſſoluitur matrimonium, quod à principio cum perſona talis ſexus contrahi non potuiſſet? Debet ergo ipſe fateri, non valere argumentum à defectu in ſexu ad alia impedimenta, nam alia, ſi aduenianr poſt contractum matrimonium, neutiquam illud diſſoluunt. Vnitas autem in ſexu, quocumque tempore aduenniat, impedit, & diſſoluit etiam matrimonium contractum in ordine ad copulam coniugalem; ſimiliter ergo dici poſſet, licèt adueniente impotentia poſt contractum quodlibet matrimonium, illud non diſſoluatur, diſſolui tamen matrimonium, quodcunque illud ſit, adueniente ſexus mutatione. Ab omnibus enim concedi debet, non eſſe eundem matrimonij reſpectum ad copulam, & ad ſexum: nam copula attenditur ſolùm vt obiectum, quod promittitur, & ad quod coniuges dant ſibi adinuicem ius; ſexus autem reſpicitur, non vt obiectum, ſed vt ſubiectum, quod traditur: nam vir tradit vxori virum, & vxor tradit viro vxorem. Quare ſicut mortua vxore, diſſoluitur matrimonium, ſic deficiente vxore in ratione vxoris, & alterato ſexu ita vt iam non ſit vxor, debet etiam ipſo facto diſſolui, cùm non poſſit matrimonium conſiſtere, niſi inter maritum & vxorem; neque enim poteſt matrimonium permanere, niſi inter duos coniuges, nec poteſt eſſe coniux, niſi qui ſit maritus, vel vxor: non poteſt autem ampliùs eſſe vxor, quæ iam non eſt fœmina, ſed vir. Deficit ergo tunc matrimonium ex defectu ſubiecti, quia non ſunt ampliùs maritus, & vxor, inter quos ſolos, & in quibus debet perſiſtere matrimonium. Adueniente autem impotentia, ſolùm deficit obiectum matrimonii, quod ad ſui valorem exigit ſolum obiectum, quando celebratur; ſi enim tunc copula eſt poſſibilis, iam tunc promiſſio valida eſt, cùm ſit de re aliqua poſſibili. Quòd autem poſtea copula reddatur impoſſibilis, non tollit, quòd aliquid poſſibile promiſſum fuerit, quod ſufficit vt promiſſio valida fuerit, & generauerit vinculum, quod maneat etiam adueniente impotentia ad rem promiſſam; non enim eſt fruſtrà vinculum, quod aliquando habuit, vel habere potuit ſuum actum principalem, præſertim cùm adhuc obliget ad ſeruandam fidem coniugij, ita vt quilibet actus externus, imò & conſenſus interni impudici participent malitiam adulterij, eo quòd perſeueret adhuc vinculum coniugij inter veros coniuges.

Denique quod dictum eſt de matrimonio, dicendum eſt cum proportione de Profeſſione religioſa, quæ eodem modo diſſoluetur, & extinguetur, ſi ea quæ fœmina erat, & Profeſſionem fecerat in Conuentu Monialium, tranſeat in ſexum virilem, aut ſi per poſſibile, vel impoſſibile qui profeſſus fuerat in Conuentu virorum, tranſeat in ſexum fœmineum: nam eadem eſt ratio in vtroque caſu, cùm tam requirat profeſſio Monialis ſexum fœmineum in fieri, & in conſeruari, quàm matrimonium vxoris exigit eundem ſexum, vt fiat, vel perſeueret vxor, quod idem eſt de ſexu virili, ad hoc vt aliquis perſeueret Monachus, vel frater Ordinis, v. gr. Mendicantium. 9

***

Dvbivm XXXII.

An Epiſcopus ſuffraganeus poßit cum licentia Epiſcopi nondum reuocata poſt eius mortem exercere Pontificalia Sede vacante.

1 EPiſcopo Vilnenſi datus fuit Epiſcopus Suffraganeus à Summo Pontifice, qui in ſuo diplomate ad eũdem Suffraganeum directo, ſic loquitur. *Concedimus tibi facultatem Pontificalia officia in ciuitate, ac Diœceſi Vilnenſi de expreſſo venerabilis moderni, & pro tempore exiſtẽtis Epiſcopi Vilnenſis conſenſu, & ſpeciali licentia exercendi.* & rurſus poſtea: *téque in Suffraganeum dicti moderni, & pro tempore exiſtentis Epiſcopi Vilnenſis conſtituimus.* & inferiùs addit: *& vt omnia & ſingula ad eiuſmodi ſuffraganeatus officium quomodolibet modo pertinentia in Eccleſia, ciuitate, ac Diœceſi Vilnenſi, facere, exercere, & conferre poßis, dicti moderni, & pro tempore exiſtentis Epiſcopis Vilnenſis ad id expreſſo accedente conſenſu, facultatem damus.* Poſtea Epiſcopus Vilnenſis Suffraganeum illum admiſit, eique facultatem dedit exercendi quidquid ipſemet poſſet, qua facultate Suffraganeus vſus eſt viuẽte Epiſcopo: ipſo autem mortuo, dubitauit, an ex vi illius facultatis à Capitulo non reuocatæ poſſet adhuc exercere Pontificalia, & Ordines conferre habentibus litteras dimiſſorias legitimas ſuorum Prælatorum, præſertim, ſi Capitulum id videat, & non contradicat. An verò néceſſe ſit petere denuo expreſſum Capituli conſenſum? quod idem quæritur reſpectu Epiſcopi ſucceſſoris, an oporteat ab eo nouum expreſſum conſenſum obtinere; an verò ſufficiat facultas Præceceſſoris, quandiu à ſucceſſore non reuocatur.

Huic dubio poſſet facilè reſponderi ex doctrina, quam ex Emanuele Themudo, & Portelio affert P. Diana *p. 8. tract. 4. de poteſtate Capituli Sede vacante, reſ.* 72. quæ docet, Capitulo non reuocante licentiam datam ab Epiſcopo defuncto, poſſe adhuc Epiſcopum hoſpitem, qui illam habet ad exercenda Pontificalia, & Ordines conferendos, ea exercere, & Ordines conferre Religioſis ſine noua licẽtia Capituli. quod clariùs (inquit) procedit in Epiſcopo titulari, quàm in Epiſcopo hoſpite, quia cùm Epiſcopus titularis non habeat propriam Diœceſim in actu, iſta certo modo eſt ſua Diœceſis, quia in ea moratur, in qua creatus fuit, & conſtitutus ad Pontificalia exercenda, & ita conferendo Ordines Regularibus, Sede vacante, & ſine Capituli licentia; cum licentia tamen Epiſcopi mortui, quæ etiã durat, non poterit dici quòd Pontificalia exercet in aliena Diœceſi ſine licentia. Ex qua doctrina videbatur ad noſtrũ quæſitum omnino reſpondendum, non eſſe neceſſariam nouam Capituli licentiam.

Ego tamen, cùm dictus Suffraganeus ſuis 2
litteris me de hoc conſuluiſſet, rem totam detuli ſacræ Congregationi Eminentiſſimorum Cardinalium Tridentini Concilij interpretum, cùm totum penderet ex intelligentia dicti decreti Trid. *ſeſſ. 6. c. 5. de reform.* vbi cauetur, quòd *nulli Epiſcopo liceat cuiuſuis priuilegij prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia.* præſertim cùm nomine *Ordinarij loci*, intelligatur etiam ibi Capitulum, Sede vacante, vt ſæpiùs reſponſum fuit in eadem ſacra Congregatione, & habetur in reſponſis impreſſis, & manuſcriptis, quæ apud me ſunt. In hoc caſu Emiẽntiſſimi Cardinales poſtquam ſemel, & iterum de re tota cogitarunt, reſponderunt die 22. Febr. anno 1631. his verbis: *Sacra Congregatio Concil. Trident. cenſuit, ſecundùm ea, quæ proponuntur, prædictum ſuffraganeum non poſſe.*

R. Card. Vbaldinus.

Franciſc. Paulutius Sacr. Cong. Secr.

Huic reſponſioni obſtare videtur doctrina communis, quòd licentiæ, & facultates à præceſſore ſine limitatione cõceſſæ durant poſt mortem cõcedentis, donec à ſucceſſore reuocentur. quam communẽ doctrinam latè explicat, & probat Th. Sanch *lib 8. de matrim. diſp* 28. *n.* 72. & alij, quos retuli, & quibus cõſenſi *diſp. 19. de pœnit. ſect 2. n. 37. & ſeqq* Vnde inferri videtur, quòd licentia etiam Epiſcopi Vilnenſis, ſaltem quandiu à Capitulo, vel ſucceſſore non reuocatur, ſufficiat ad exercenda Pontificalia poſt eius mortem, ſicut in aliis caſibus ſufficit.

Potuit tamen ſacra Congregatio in hoc 3
caſu ſpecialem rationem inuenire, vt iuxta communem regulam in eo non reſponderet. quia nimirum ratio, ob quam Tridentinum Concilium prohibuit alienis Epiſcopis Pontificalium vſum ſine conſenſu, & licentia expreſſa Ordinarij loci, fuit reuerentia debita Epiſcopo in ſua Diœceſi, cui opponi videtur, ſi alius, eo non annuente, ſe vt Epiſcopum gerat, & Epiſcopalia munera exerceat. Sicut ſi hoſpes in aliena domo vt dominum ſe gerat ſine domini conſenſu. Ideo enim ipſe etiam Epiſcopus in propria Eccleſia prohibetur benedicere, præſente Legato à latere, quia id contra reuerentiam Legato debitam eſſe videtur. Imò & Cardinales ipſi, quando Cardina-

lem alium domi ſuæ excipiunt,non audent coram ipſo dominos ſe oſtendere, & imperioſis vti verbis,ſed id totum hoſpiti deferunt,quia reuerentia, & honor id exigit, vt coram maiori, vel ſaltem coram eo, quem vt maiorem colere volumus,non aſſumamus nobis ea munera, quæ ad maiorem ex vſu,& ex natura rei ſpectare videntur. Hæc ergo eſt ratio prohibendi Pontificalium exercitium Epiſcopo hoſpiti in aliena Diœceſi,ne videatur ſibi in aliena domo aſſumere ea, quæ propria ſunt domini,ſeu Paſtoris proprij: vnde nec Archiepiſcopi extra ſua loca pallio vti poſſunt,nec Cardinales ipſi Romæ celebrantes coram Summo Pontifice baculo Paſtorali vtuntur,quia hæc omnia ſigna ſunt poteſtatis, & dominij. Vt ergo hæc irreuerentiæ nota omnino vitetur,neceſſaria eſt licentia,& conſenſus Epiſcopi præſentis; reuerentia enim non debetur iam Epiſcopo mortuo,ſed præſenti, nec fieret contra reuerentiam Epiſcopo mortuo debitam exercendo Pontificalia, ſed contra reuerentiam debitam Epiſcopo præſenti,cuius conſenſus exigitur,vt debitus honor obſeruetur. Sicut in exemplo ſuprà adducto,quantumuis Titius tibi permiſiſſet, vt domi ſuæ re vt dominum gereres,& faceres, quæ ſine domini reuerentia fieri non poſſunt:ſi tamen domus illa independenter à Titio ad alium dominũ tranſiret,non poſſes ſine conſenſu noui domini licentiam illam tibi aſſumere; hoc enim eſſet proculdubio contra noui domini reuerentiam,quia honor & cultus eſt aliquid perſonale, & reſpicit hanc perſonam in particulari:nec Epiſcopus prædeceſſor poteſt tibi dare facultatem, vt cum eius ſucceſſoribus familiariter,& ſine titulis honorificis agas, quamuis poſſet hoc facilè tibi permittere in ordine ad ſuam perſonam. Sicut ergo rogatus ab Epiſcopo vt ei capite aperto non aſſiſtas, nec dominationis illuſtriſſimæ, v.gr.titulo eum eo vtaris,poteris id facere cum eo viuente, non tamen cum eius ſucceſſore, quantumcunque amplam tibi facultatem prædeceſſor dediſſet; quia nimirum hæc pertinent ad reuerentiam perſonalem ſucceſſori debitam, quam prædeceſſor ei auferre non potuit: ita nec potuit prædeceſſor concedere Epiſcopo hoſpiti facultatem exercendi Pontificalia ſine conſenſu ſucceſſoris, quia abſtinere ab vſu Pontificalium in domo, & Eccleſia alieni Paſtoris,pertinet ſimiliter ad reuerentiam perſonalem debitam ſucceſſori. Denique cùm Capitulum Sede vacante ſuccedat in iuriſdictione, & poteſtate Epiſcopali, meritò Congregatio cenſuit, Capituli etiam eo tempore conſenſum requiri ad exercenda Pontificalia,quia fieret contra reuerentiam Capitulo eo tempore debitam, ſi in eius Diœceſi ſine eius conſenſu Epiſcopus hoſpes, vt proprius Paſtor ſe gereret, & munera paſtoralia ſibi vſurparet.

DVBIVM XXXIII.

Vtrùm Sacerdos qui non tetigit calicem, & patenam, dum forma proferebatur,ſed immediatè pòſt, debeat,vel poſſit iterum ſub conditione ordinari.

Titius,dum accederet ad Sacerdotium accipiendum,prohibitus fuit à Magiſtro ceremoniarum parum ſui muneris perito,ne tangeret calicem,& patenam,dum Epiſcopus verba illa formæ proferebat: *Accipite poteſtatem*,&c.ſed immediatè poſt formam totam prolatam iuſſus fuit tangere;dubitauit poſtea de valore & ſecuritate ſuæ ordinationis, & an poſſet, vel deberet iterum ſub conditione ordinari. 1

Videtur autem difficile,quòd in prædicto caſu repeti poſſit ordinatio, cùm communis Theologorum ſententia non exigat ſimultatem mathematicam, ſed moralem inter materiam,& formam Sacramenti, vt docent Henr.*lib.1.de Sacram.in genere,c.9.n.10.* Laym.Villalob.Victoria,Suar.& alij, quos affert,& ſequitur Diana *p.3.tr.4.de Sacr.reſ.6.* Nec contraria ſententia videtur probabilitatem habere, cùm non ſit ſufficiens fundamentum ad ſimultatem illam mathematicam exigendam; imò in collatione Diaconatus,& Subdiaconatus de facto id non obſeruatur, ſed prolata ab Epiſcopo forma in numero plurali pro omnibus ordinandis, ſinguli ſucceſſiuè tangunt librum,vel inſtrumenta: cur ergo idem in collatione Sacerdotij fieri non poſſet, vt Epiſcopus omnibus diceret: *Accipite poteſtatem, &c.* & poſtea ſinguli ſucceſſiuè materiam tangerent, vel ſi numerus ordinandorũ magnus fortaſſe eſſet,eandẽ formam Epiſcopus ter, vel quater per interruptas morulas repeteret, ne nimis diſtaret prolatio formæ à contractu materiæ? Scio,aliquando Epiſcopum aliquem id ita feciſſe, &,(ſi benè memini,)P.Luiſius ab Alcazar, doctiſſimus in Apocalypſim interpres,narrauit mihi,ſe ita de facto Sacerdotem fuiſſe ordinatum,nec potuiſſe Epiſcopum adduci,vt iterum ſub conditione formam repeteret, & materiam porrigeret, conſtanter aſſeuerans, id ſine vllo prorſus fundamento, 2

to exigi. Quare in caſu à nobis addncto à fortiori idem dicendum eſſet, in quo multo maior ſimultas interceſſit, & ideò multi Epiſcopi rogati ab eodem Titio, vt ſub conditione iterum eum ordinarent, conſtanter id recuſârunt, non audentes ob leuiſſimum illum ſcrupulum ſacram ordinationem etiam ſub conditione reiterare.

3 Ego in prædicto caſu dixi, Titium potuiſſe in prima ordinatione quieſcere abſque vlla reiteratione, etiam conditionata; non tamen peccaturum, ſi ad maiorem ſui animi quietem iterum ſub conditione ordinaretur, quod etiam Epiſcopus poterat licitè in eius gratiam facere. Vt verò fundamentum huius reſponſi intelligatur, recolenda ſunt quæ dixi *diſp. 7. de pœnitentia ſect. 13. num. 273. & ſeqq.* vbi oſtendi obligationem quidem eſſe repetendi ſub conditione Sacramentum Baptiſmi, & Ordinis Sacerdotalis, vel Epiſcopalis, propter maxima inconuenientia, & damna, quæ ex inualiditate horum Sacramentorum ſequerentur, quoties dubius eſt valor, vel quoties probabilis ſententia dicit, non fuiſſe valida. Id tamen non procedere, quando ſententia negans valorem non æſtimatur probabilis, quamuis ſit probabilis ſententia affirmans obligationem reiterandi Sacramentum; ſunt enim diuerſæ quæſtiones, an ſit validus, v.gr. Baptiſmus taliter collatus: & an ſit poſtea ſub conditione repetendus, & contingere poteſt, non eſſe probabilem ſententiam negantem valorem; & tamen probabilem eſſe ſententiam affirmantem obligationem reiterandi Baptiſmum ſub conditione. Quando ergo probabilitas verſatur circa defectum valoris, fatemur, eſſe obligationem repetendi Baptiſmum: quando verò probabilitas ſolùm verſatur circa obligationem repetendi, tunc non ſemper tenetur homo Sacramentum repetere, ſed poteſt amplecti opinionem contrariam probabilem, negantem illam obligationem, quia ſicut in aliis omnibus materiis practicis, ſic etiam in obligatione repetendi Sacramentum poſſumus amplecti iudicium probabile Doctorum dicentium, in eo caſu non eſſe talem obligationem, quamuis alij probabiliter dicant eſſe, quia probabilitas hæc non verſatur circa valorem, ſed circa licitum, & iudicium practicum, dictans, hìc & nunc poſſe licitè non repeti Sacramentum, quod iudicium probabile practicum, & vltimum in omni materia poſſumus licitè amplecti, vt explicaui *loco citato*

4 Hinc autem ad caſum noſtrum applicando prædictam doctrinam, dixi, poſſe Titium non repetere ordinationem; quia ſententia docens, primam ordinationem non eſſe validam, quamuis habeat pro ſe nonnullos auctores antiquos: eſt tamen iam adeò derelicta, vt videatur antiquata, & omni probabilitate carere. Quare graues Theologi non ſolùm dicunt, eam eſſe falſam, ſed addunt, non eſſe obligationem practicam reiterandi Sacramentum ita ſuſceptum, ita enim docent Sotus *in 4. diſt. 3. quæſt. vnica, art. 8.* & Henriquez *lib. 1. de Sacramentis cap. 9. §. 10.* qui, quamuis loquantur de Sacramento Baptiſmi, eadem tamen eſt ratio de Sacramento Ordinis, cùm non minus, ſed maius ſit periculum ex inualiditate Baptiſmi, quàm Ordinis, qui certè ſine Baptiſmo valido præcedente validus eſſe non poteſt. Cùm itaque hi Auctores non ſolùm dicant, ordinationem illam validam eſſe, ſed etiam doceant, non eſſe obligationem practicam reiterandi etiam ſub conditione Sacramentum, potuit licitè Sacerdos ita ordinatus amplecti opinionem probabilem horum Doctorum, & formare ſibi iudicium practicum, quo iudicet, ſe poſſe licitè perſiſtere in prima ordinatione ſine vlla illius iteratione, etiã conditionata; hoc enim iudicium non verſatur circa validum, ſed circa licitum: & quamuis in Baptiſmo, Sacerdotio, & Epiſcopatu non poſſimus amplecti opiniones probabiles circa valorem, propter maximam neceſſitatem valoris certi in his Samentis, ſed debemus amplecti opiniones magis tutas, etiamſi ſint minus probabiles; quando tamen probabilitas verſatur circa licitum, regula generalis eſt abſque vlla exceptione, quòd poſſumus amplecti in praxi opiniones probabiles, & ſufficere iudicium vltimum probabile, quo iudico probabiliter, me hic, & nunc nullam habere obligationem, quale iudicium Sacerdos ille poteſt habere ſaltem per principia extrinſeca, & ſentire cum prædictis Doctoribus, ſententiam contrariam negantem valorem dictæ ordinationis, non eſſe talem, vt reddat ordinationem dubiam, moraliter loquendo. Neque enim ad dubium morale ordinationis ſufficit. quòd aliqui Auctores dixerint, illam non eſſe validam; ſi tamen conſtet eos abſque fundamento ſufficienti id dixiſſe. Alioquin ſi aliquis non exceptis Ordinibus minoribus acce-piſſet Ordines ſacros, & Sacerdotiũ, debèret iterum ſaltem ſub conditione ordinari Sacerdos, nec ſufficeret accipere Ordines minores omiſſos; quia non defuerunt Auctores,

ctores, qui negarunt, tunc validè Sacerdotium conferri, quorum meminit Cardin. Toletus *in ſumma lib.* 1. *cap.* 50. *paulò ante finem.* Conſequens autem eſt omninò abſurdum: quis enim dicat, Sacerdotium collatum ante Diaconatum validum eſſe, vt conſtat ex titulo *de clerico per ſaltum promoto*; non tamen eſſe validum, ſi conferatur ante Ordines minores? ſic ergo in caſu noſtro, quamuis aliqui negauerint, validè conferri Sacerdotium ſine mathematica ſimultate probationis formæ, & contractus materiæ; poteſt tamen probabiliter iudicari, aſſertionem illam ita eſſe deſtitutam fundamento ſufficienti, vt in praxi non reddat dubiam ordinationem, nec inducat obligationem reiterãdi, prout Auctores citati iudicarunt, & docuerunt.

5 Addidi tamen, potuiſſe Titium ad maiorem ſuæ mentis quietem iterum ſub conditione ordinari, nec peccaturum Epiſcopum, qui poſitis aliis requiſitis id in eius gratiam præſtaret. Hæc autem aſſertio eodem ferè modo probari poteſt, quo præcedentem probauimus; quia nimirum, quamuis probabile ſit, non eſſe obligationem tunc reiterandi obligationem, vt vidimus: probabile tamen videtur ſaltem per principia extrinſeca, poſſe eam ſub conditione reiterari. Nam valorem primæ ordinationis negarunt Caiet. *opuſculorum tom.* 1. *tract.* 26. *de collatione Ordinis*, Scotus *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 2. *art.* 3. Richard. *diſt.* 3. *art.* 4. *q.* 2. Nauarr. *in ſumma c.* 22. *n.* 17. Zambran. etiam *de caſibus occurrentibus tempore mortis, cap.* 1. *dub.* 2. *dicto* 2. quem affert Diana *p.* 3. *tract.* 4 *de Sacramentis, reſol.* 6. vbi, licèt contrariam ſententiam ſequatur; illam tamen ſolùm vocat probabiliorem. Vnde P. Iacobus Granado *in* 3. *p. controu.* 9. *de Sacramentis, tract.* 1. *diſp.* 6. dicit, poſſe in prędicto caſu reiterari ſub conditione Sacramentum, imò addit, probabile eſſe, quòd ſit obligatio illud reiterandi. quæ omnia proculdubio licitam reddunt ad minus reiterationem ſaltem per principia extrinſeca ex auctoritate horum Doctorum, quorum aliqui licèt loquantur de Baptiſmo, iam tamen diximus, eamdem eſſe rationem de Ordine: & quamuis hi Doctores non reddant probabilem ſententiam negantem valorem illius ordinationis; reddunt tamen probabilem licitam illius reiterationem conditionatam. quia, ſicut diximus, iudicium illud dictans probabiliter ſaltem per principia extrinſeca, non eſſe hîc & nunc obligationem reiterandi ordinationem, ſufficere, vt poſſit quis licitè eam non reiterare, cùm in illa omiſſione amplectatur ſententiam probabilem de omiſſione licita: ita è contra dicendum videtur, vt poſſit quis licitè ordinationem ſub conditione reiterare, ſufficere aliud iudicium practicum, dictans probabiliter ſaltem per principia extrinſeca, poſſe licitè reiterari, quod ſufficiet, vt aliquis poſſit licitè amplecti practicè illud iudicium, & reiterare ſub conditione ordinationem: nam in vtroque caſu operatur prudenter amplectens ſententiam, & iudicium vltimum probabile dictans, eſſe licitum hîc & nunc reiterare, vel omittere ordinationem, quæ probabilitas non verſatur circa valorem primæ ordinationis. (nam ſi illa iudicaretur ſolùm probabiliter valida, deberet ſub conditione repeti,) ſed verſatur circa licitam reiterationem, vel omiſſionem reiterationis, cùm vna ſententia probabilis dicat, hîc & nunc poſſe, alterâ non debere repeti ordinationem.

Dubium XXXIV.

Vtrùm Ordines minores conferri poßint in quocunque feſto duplici, etiamſi non ſit feſtiuus ex præcepto.

Ratio dubitandi oritur ex verbis Pontificalis Romani, vbi *in tit. de Ordinibus conferendis*, dicitur in rubrica: *Minores verò Ordines poſſunt dari ſingulis Dominicis, & feſtiuis diebus duplicibus, vbicumque, in manè tamen.* quæ verba aliqui intelligunt de diebus quibuſcumque, in quibus fiat Officium duplex, etiamſi non ſit feſtum, quo ex præcepto populus debeat à ſeruilibus operibus vacare; quia illa etiam dies in rubricis Miſſalis, & Breuiarij vocatur *feſtum duplex*. Ita nouiſſimè tenet Diana *p.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 97 qui affert pro eâdem ſententia Homobonum de Bonis *in reſponſ. caſuum conſcientiæ volum.* 2. *p.* 5. *reſponſ.* 207. Tannerum *tom.* 4. *diſp.* 7. *q.* 3. *dub.* 2. *num.* 44. & Franciſcum Hallier *de ſacris Ordinibus p.* 2. *ſect.* 7. *cap.* 1. *art.* 1. *num.* 2. Fauet etiam Eman. Rodriquez *tom.* 3. *quæſt. regul. q.* 23. *art.* 5 *in fine*, licet non ſatis clarè loquatur. Clariùs loquitur Fagundez *de præceptis Eccleſiæ, præcepto* 1. *lib.* 1. *num.* 15. qui ſimilia verba ita etiam applicat; & in noſtris terminis Ioannes Præpoſitus *in* 3. *p. q. vnica, de Sacramento Ordinis dub.* 15. *num.* 150. 1

Ego in ea fui ſemper ſententia, vt feſtiui dies ibi intelligi deberent ij ſoli, qui ex 2

præcepto ſeruari deberent. quod etiam tenent Naldus *in ſumma verb. Ordo num.* 15. Barboſa *de poteſtate Epiſcopi p.* 1. *alleg.* 11. *num.* 22. *& in Collectan ad ius Canon. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 11. *cap.* 3. *num.* 5. Azor. 2 *p. lib.* 1. *cap.* 27. *quæſ. vltimo*, & alij multi, quos refert Diana *dicta reſolut.* 97. Ratio autem eſſe poteſt, quia in vulgari ſignificatione, & loquutione, *feſti* nomine intelligitur dies, in quo ab operibus ſeruilibus vacandum eſt, vt conſtat ex toto titulo *de feriis*. Vnde quando in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reformatione matrimonij*, præcipitur, vt denunciationes fiant publicè in Eccleſia tribus diebus feſtiuis, antequam matrimonium celebretur, ſemper intelligitur de tribus diebus feſtiuis ex præcepto, vt declaratum fuit in Concilio Prouinciali Mediolan. teſte Diana *vbi ſuprà*, & notat Baſilius Pontius *lib.* 5. *de matrimonio, cap.* 30. *num.* 7. Et quidem in eiuſmodi loquutionibus debere ita intelligi nomen *feſti*, vel *diei feſtiui*, probari poteſt, quia, licèt in ordine ad ritum recitandi Officium, & in rubricis Breuiarij *feſtum* ſoleat latiùs accipi, & comprehendere etiam dies, in quibus non ſit præceptum abſtinendi ab opere ſeruili; in dicto tamen decreto Concilij Tridentini, & aliis ſimilibus non poſſet ſine magno abſurdo intelligi in ea lata ſignificatione. Nam in Breuiario, & in Miſſali nomine *feſti* appellantur, nõ ſolùm quando fit Officium duplex, ſed etiam quãdo fit Officium ſemiduplex, imò etiam ſimplex alicuius Sancti. Vnde paſſim in Miſſali apponitur Miſſa cum eo titulo, *in feſto ſancti N.* etiam quando Officium fit de Sancto ſimplici. Nemo tamen dicet, in Tridentino, & aliis decretis ſimilibus nomine *diei feſtiui*, intelligi quamlibet diem, qua fiat Officium de Sancto etiam ſimplici. Non ergo accipitur *feſti* nomen ibi iuxta rubricas Miſſalis, aut Breuiarij, ſed iuxta vulgarem, imò iuxta iuridicam ſignificationem. Nam in Breuiario pleno ore appellatur *feſtum*, quando fit Officium de Sancto ſimplici, vt conſtat ex rubrica 3. quæ eſt *de Officio ſimplici*, vbi *num.* 1. dicitur fieri Officium ſimplex in feſtis, quibus in Kalendario non apponitur hæc vox *duplex*, vel *ſemiduplex*, & *num.* 2. dicitur *de feſto ſimplici, fit eo die quo cadit*. Vnde aduertendum eſt diſcrimen magnum, quo hæc vox *feſtum*, vſurpatur in rubricis Miſſalis, vel Breuiarij, & in iure: nam in dictis rubricis nomen *feſti*, accipitur, vt contradiſtinguitur à diebus ferialibus, ſeu à feriis: in iure autem feriæ intelliguntur eſſe dies feſtiui, in quibus ſcilicet feriandum eſt, & vacandum ab operibus laborioſis, vt conſtat ex toto titulo *de feriis*. Quando ergo in iure reperitur nomen *feſti*, non eſt intelligendum prout in rubricis, ſed prout in ipſo iure vſurpari conſueuit.

Quia tamen obſtinati erant in priori 3 opinione defendenda, quam ſaltem in praxi probabilem, & tutam putabant; ideò iuſſu fel. record. Vrbani VIII. in noua recognitione, & correctione Pontificalis Romani, in titulo *de Ordinibus conferendis*, expreſsè additum fuit, Ordines minores conferri poſſe omnibus Dominicis, & diebus feſtiuis *ex præcepto*, vt nemo ampliùs poſſet prætendere, ibi etiam comprehendi dies, qui in Breuiario appellantur *feſta*. Nec obſtat, quòd poſtea in titulo de Ordinibus minoribus non repetatur eadem correctio, ſed ſolùm dicatur, poſſe dari Ordines minores diebus Dominicis, & diebus feſtiuis duplicibus; iudicârunt enim, ſatis fuiſſe in titulo præcedenti explicuiſſe, quid intelligi debeat nomine *diei feſtiui*, ad collendam omnem prætenſam æquiuocationem. Et quidem, ſi ad rigorem Latinæ vocis attendamus, feſtus dies eſt ſolus, quo vacare oportet, ſicut profeſtus, in quo licitus eſt labor: vt apparet ex illo Virgilij Georg.

> *Quippe etiam feſtis quædam exercere diebus*,
> *Fas, & iura ſinunt.*

Sicut etiam nunc apud Chriſtianos quædam opera licita ſunt diebus feriis ob neceſſitatem, vel conſuetudinem. Cùm ergo dies omnes, quibus laborare licet, dicantur *profeſti*, conſequens eſt, vt in rigore illi ſoli dicantur dies feſti, in quibus ab iis laboribus abſtinendum eſt. Vnde meritò illa alia interpretatio iuſſu Vrbani VIII. facta prædicta explicatione, reiecta fuit, vt dictum eſt.

De Sacramento Matrimonij.

DVBIVM XXXV.

An validum ſit matrimonium contractum coram Sacerdote ex licentia Parochi, mortuo tamen Parocho ante contractum matrimonium.

RAtio dubitandi ſumi poteſt ex doctrina generali, quam cum aliis tradunt 1

Thomas Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, diſputat.* 28. *num.* 71. & Baſilius Pontius *de matrimonio, lib.* 8. *cap.* 19. dicentes, licentiam datam abſolutè ab Epiſcopo alicui Sacerdoti ad audiendas confeſſiones, non ceſſare mortuo Epiſcopo, aut amoto ab Epiſcopatu: quod idem dicendum videtur de licentia, ſeu delegatione ad aſſiſtendum matrimonio, cùm eadem ſit ratio in vtroque caſu.

In hoc tamen caſu diſtinguendum duxi. Nam vel mors Parochi ignorabatur, quando matrimonium contractum fuit, vel non ignorabatur; in primo caſu matrimonium validum fuit, non verò in 2. Ratio prioris partis eſt, quia, licèt regula generalis ſit, quòd mortuo delegante, re integra, perit poteſtas delegati, nec ampliùs valida ſunt quæ ab ipſo deinceps aguntur, vt tradunt Doctores, quos congerit Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 22. *num.* 55. Excipitur tamen caſus, quo mors delegantis communiter ignoratur. quo caſu communis error ſuſtinet valorem eorum, quæ geruntur per delegatum, iuxta regulam communem traditam *in l. Barbarius. ff de officio Prætoris*, & multis adductis confirmat idem Sanchez *ibi num.* 59. qui poſtea *num.* 61. in caſu ferè ſimili breuiter notat, validum eſſe matrimonium, ſi Parochus licentiam aſſiſtendi matrimonio legitimè conceſſam occultè reuocaſſet, ſtante communi reuocationis ignorantia, quia retinetur adhuc licentia ob titulum initio habitum, & communem errorem. Quare idem omnino dicere debuit hic Auctor caſu, quo poſt datam legitimè licentiam moriatur Parochus, & eius mors communiter ignoretur, vbi matrimonium celebratur communi errore interueniente, cùm eadem ſit ratio de reuocatione licentiæ, & de morte delegantis, vt conſtat.

3 Secunda verò pars, quòd ſcilicet matrimonium non valeat, ſi iam de morte Parochi conſtabat, probatur, quia iam tunc communis error, & ignorantia non proderat ad valorem actus, & aliunde poteſtas delegata ad vnum actum ſpecialem, & determinatum, re integra, ceſſat morte delegantis, vt colligitur ex *cap ſicut nulla, de præbendis lib.* 6. & multis adductis probat idem Sanchez *lib.* 8. *de matr. diſp.* 28 *n.* 64 65. 73. *&* 89. vbi differentiam affert, & probat inter delegationem ad caſum determinatum, & eam, quæ fit ad caſus, & perſonas indeterminatas. Videatur etiam Baſilius Pontius *de matrimonio, cap.* 24. vbi expreſsè noſtram ſententiam ſuſtinet.

Dvbivm XXXVI.

Vtrùm poſſit Sacerdos regularis aſſiſtere matrimonio, vbi nec eſt, nec vnquam fuit Parochus.

Dubium hoc propoſitum nuper fuit ab iis Societatis Religioſis, qui apud Indos prædicationem fidei Chriſtianæ procurant, & qui ea occaſione ſæpè ad eas Prouincias perueniunt, in quibus nec Euangelij notitia habita fuerat, & multò minus Parochiales Eccleſiæ erectæ, vel Parochi deſtinati. 1

Reſpondi, de ipſis Indis, qui accolæ ſunt illius regionis, de quibus ſolis quærebatur, non eſſe dubium, quòd poſſint, etiam poſtquam baptizati ſunt, contrahere abſque proprio Parocho, qui ibi nullus eſt: alioquin ob ſuſceptum Baptiſmum cogerentur omnes cælibes manere, vel in longinquas regiones peregrinari, vt vxores ducerent; quod longè abeſt à ſenſu Eccleſiæ. Ratio autem eſt, quia decretum Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de matrimonio*, in quo præſentia proprij Parochi, vt neceſſaria inducitur ad valorem matrimonij, expreſsè id limitat, vt non obliget, niſi poſt 30. dies elapſos à die primæ publicationis eiuſdem decreti in illa Parochia factæ numerandos: quare, non extante Parochia, in qua publicatio fiat, nunquam incepit obligatio; debet tamen vitari, ne clandeſtinè fiat matrimonium: quia licèt validum eſſet, illicitè id fieret propter iura antiqua, & leges Eccleſiaſticas, quæ matrimonia clandeſtina prohibuerunt, & quæ ſuam vim vbique retinent. 2

Maior eſſet difficultas de Hiſpanis, vel aliis, qui ad illas regiones denuò perueniunt, de quibus etiam, dum animum ibi permanendi, & domicilium conſtituendi haberent, idem eſſet dicendum. De iis verò, qui ſine animo permanendi, aut domicilium acquirendi ibi ſunt, variæ ſunt opiniones, quas refert Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 18. *num.* 31. *& ſequentibus*, qui *num.* 35. affirmat, captiuos, & mercatores Chriſtianos, qui per modum hoſpitij ſunt apud Infideles, poſſe validè contrahere ibi matrimonium abſque Parocho, quamuis incolæ ſint eorum locorum, in quibus Tridentinum obligat, cùm ibi, vbi tunc ſunt, nunquam fuerit publicatum Tridentini decretum: quod etiam ſequitur Baſilius Pontius cum aliis, quos refert 3

lib. 5. de matrimonio, cap. 9. num. 2. & 7. imò Sanchez *ibi num.* 29. & Pontius *num.* 4. addunt, idem dicendum, quamuis aliquis ex induſtria tranſiret ex loco ſuo, quo obligat Tridentini decretum, ad locum vbi non obligat, vt ibi ſine Parocho contraheret matrimonium, & poſtea ad ſuum locum rediret.

4 Hoc tamen vltimum de tranſeuntibus cum fraude ad alium locum, vt poſſint abſque Parocho contrahere, abſque animo ibi permanendi, ego non auderem probare, cùm non placeat Eminentiſſimis Cardinalibus ſacri Concilij Tridentini interpretibus, à quorum ſacra Congregatione reſponſum fuit, eiuſmodi matrimonia valida non eſſe, & eorum reſponſum ad inſtantiam Archiepiſcopi Colonienſis, Vrbanus VIII. ſpeciali Breui muniuit, cuius exemplar decem ab hinc annis accepi ex autographo, quod (vt mihi ſcriptum fuit) in Archiuio D. Officialis prædicti Archiepiſcopi aſſeruabatur. quare placuit ad verbum prædictum Pontificium Breue ſubiicere.

VRBANVS Papa VIII.

AD futuram rei memoriam. Exponi nobis fecit Venerabilis frater Archiepiſcopus Colonienſis, quòd habito nuper per eum ad Venerabiles fratres noſtros S. R. E. Cardinales ſacri Concilij Tridentini interpretes recurſu ſuper infrà ſcriptis dubiis, videlicet. Primò, an incolæ tam maſculi, quàm fœminæ loci, in quo Concilium Tridentinum in puncto matrimonij eſt promulgatum, retinentes idem domicilium, validè poſſint in iſto loco matrimonium ſine Parocho, & teſtibus contrahere. Secundò, quid ſi eò præfati incolæ, tam maſculi, quàm fœminæ, ſolo animo ſine Parocho, & teſtibus contrahendi ſe transferant, habitationem non mutantes? Tertiò, quid ſi iidem incolæ tam maſculi, quàm fœminæ eò transferant habitationem illo ſolo animo, vt abſque Parocho, & teſtibus contrahant? Iidem Cardinales ad primum, & ſecundum, non eſſe legitimum matrimonium inter ſic contrahentes cum fraude: ad tertium verò dubium huiuſmodi, ſi domicilium verè transferatur, matrimonium eſſe validum reſponderunt, & reſoluerunt, prout in decreto deſuper emanato pleniùs continetur. Cùm autem, ſicut eadem expoſitio ſubiungebat, dictus Archiepiſcopus reſponſum, ſeu dubiorum prædictorum reſolutionem huiuſmodi, pro illius ſubſtantia, & validitate firmiori Apoſtolicæ noſtræ confirmationis robore communiri ſummopere deſideret. Nos eumdem Archiepiſcopum ſpecialibus fauoribus, & gratiis proſequi volentes, ſupplicationibus illius nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, reſponſum, ſeu dubiorum prædictorum reſolutionem huiuſmodi, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adiicimus. Decernentes illud, ſeu illam, nec non præſentes litteras, valida, firma, & efficacia exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere; ſicque, & iuxta illa per quoſcumque iudices ordinarios, & delegatos, etiam cauſarum Palatij Auditores, iudicari, & definiri debere, ac irritum, vel inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quauis auctoritate, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die 14. *Auguſti anno* 1627. *Pontificatus noſtri anno quinto.*

In quo Cardinalium reſponſo aduerto, 5 illos doctrinam reſtrinxiſſe ad eos, qui ex induſtria per breue tempus tranſibant ad locum alium, vt ſine Parocho, & teſtibus contraherent, & ideò addiderunt fortaſſe in reſponſo verba illa, *cum fraude*, quæ in interrogatione non fuerant formaliter expreſſa: quo caſu negari non poteſt, communem Doctorum ſententiam negare matrimonium illud poſſe validè fieri, quidquid ſit, an in aliis caſibus valeat, quando ob negotia, vel mercimonia, aut ob alios euentus ibi contrahentes inueniuntur, de quibus Cardinales nihil voluerunt definire. Vnde meritò P. Diana *lib. 6. tract. 7. reſolut.* 29. licèt propenderet ad ſententiam affirmantem, matrimonium valere etiam quando ex induſtria acceditur ad illum locum; quia tamen cuiuſdam alterius ſimilis declarationis notitiam habuit, ab ea ſententia diſceſſit.

DVBIVM XXXVII.

De matrimonio celebrato coram Parocho minùs principali.

CAſus hic non eodem, ſed diuerſo modo olim proponebatur à duobus litigantibus. Titius impugnans matrimonium cum Berta contractum dicebat, Bertam domicilium ſuum in vno oppido habuiſſe, in quo communiter degebat; ſolitam tamen æſtate ad alium frigidiorem locum diuerti, 1

diuerti, in quo ad vitandum æſtum quatuor æſtiuis menſibus morabatur. quo tempore Titius illac tranſiens, & illius hoſpes, egit de illa in coniugem ducenda, & denique coram Parocho illius oppidi, & teſtibus cum ea matrimonium contraxit, quod prætendebat validum non fuiſſe, cùm ille non eſſet proprius ſponſæ Parochus, ſed ille alius loci, in quo per octo menſes degebat.

2 Et quidem ſtante veritate huius narrationis, videbatur mihi ſatis benè fundata intentio Titij contra valorem matrimonij, quia in cap. is qui, de ſepulturis, in 6. expreſsè deciditur, transferentem ſe ad villam cauſâ recreationis, vel ad ruralia exercenda, non fieri villæ Parochianum, ſed illius loci, in quo habet domicilium. Et ita in caſu matrimonij videtur expreſsè deciſum à ſacra Rota in nouiſſimis, *deciſione 656. initio, volum.* 1. quam affert Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio, diſp.* 13. *num* 12. *poſt medium*, vbi decretum fuit, non valere matrimonium contractum coram Parocho morali, quia probatum fuit, non ſolere contrahentes eſſe ruri maiore parte anni, neque etiam pro dimidia, ſed tantùm per tres, aut quatuor menſes, quod à fortiori magis conſtabit ex dicendis *puncto ſequenti.*

3 Maior itaque difficultas oriebatur ex narratione Bertæ, quæ pro matrimonij valore allegabat, dicens, ſe habuiſſe duplex domicilium in illis duobus locis, in quorum altero degebat hyeme per ſeptem menſes, in altero æſtate per menſes quinque. Eſt autem conſtans apud Theologos, & Iuriſtas doctrina, eum, qui duo habet domicilia, poſſe in ſingulis Sacramenta recipere, & matrimonium contrahere ſaltem eo tempore, quo ibi commoratur, vt cum aliis multis, quos refert, probat Sanchez *dicto lib.* 3. *diſp.* 24. *num.* 2. Quamuis autem communiter exigatur, quòd habitatio in ſingulis Parochiis debeat eſſe pro æquali parte anni, vt quis cenſeatur habere domicilium in vtraque, & contrahere matrimonium in præſentia Parochi vtriuſque, argumento textus *in cap.* 2. *de ſepulturis in* 6. illa tamen æqualitas non exigitur mathematica, ſed moralis, ita vt vel æquali, vel ferè æquali parte in alterutra Parochia quis habitet, vt cum aliis docet idem Sanchez *vbi ſuprà, numero* 3. Quare videbatur Berta habere domicilium in Parochia æſtiua, ſi in ea per quinque menſes æſtatis degeret, cùm quinque menſes parum diſtent à dimidia anni parte, atque adeò videretur ferè dimidia anni parte ibi habitare.

Adhuc tamen dixi, ſtante etiam Bertæ narratione, non carere difficultate valorem matrimonij; quia in primis Doctores ad duplex domicilium, & Parochiam videntur communiter exigere æqualem habitationem in vtroque loco, argumento textus *in dicto cap.* 2. *de ſepulturis in* 6. in illis verbis, *cùm ab eo qui duo habet domicilia, ſe collocans, æqualiter in vtroque; & in l. aſſumptio.* §. *viris prudentibus. ff. ad municipalem*, vbi dicitur: *Viris prudentibus placuit, duobus locis poſſe aliquem habere domicilium, ſi vtrobique ita ſe inſtruxit, vt non ideò minus apud alteros ſe locaſſe videatur.* Quo etiam rigore loqui videntur Nauarrus apud Sanchez *ibi num.* 2. & Cephalus apud Menochium *tom.* 4. *conſil.* 398. *num.* 12. & Tiraquell. adductus ab eodem *num.* 24. Deinde, quamuis demus ſufficere illam æqualitatem moralem, qua ferè æqualiter vtrobique habitatur; non videtur tamen in caſu noſtro æqualitas moralis reperiri. 4

Pro quo aduertendum eſt primò, hanc comparationem non debere fieri cum dimidia parte anni, ſed cum tempore, quo habitatur in altero loco: debet enim verificari, quòd æqualis, vel ferè æqualis ſit habitatio in vtroque loco; quare non eſt conſiderandum, an habitatio per quinque menſes ſit æqualis, vel ferè æqualis cum habitatione per dimidium anni, ſed an ſit ferè æqualis cum habitatione per ſeptem menſes, quibus Berta in altero loco habitabat. 5

Aduertendum ſecundò, quando aliqua duo dicuntur ferè æqualia, vel quaſi æqualia, arbitrio prudentis viri, conſiderandum eſſe exceſſum vnius ſupra aliud, vt verificentur illa verba. Et in primis certum eſt, quatuor menſes comparatos cum octo, non poſſe dici partes æquales, vel ferè æquales, vt ſuppoſuit Rota apud eumdem Menochium *vbi ſuprà, num.* 5. imò idem Menochius 1. *de arbitr. iudic. caſu* 45. dicit, ſtatuto Mediolanenſi declaratum eſſe, quòd particula, *vel circa*, comprehendit quinque pro quolibet centenario, & non plus; ſed in lege *hac adiectio* 191. *ff de verborum ſignificatione, gloſſ.* 4. indicat, ſignificari poſſe ad ſummum quartam partem ſummæ, de qua agitur. 6

Quibus ſuppoſitis, non videntur poſſe dici ferè æquales illæ duæ habitationes, & per conſequens non poterit verificari quòd Berta habitaret ferè æqualiter in vtraque 7

Parochia: nam quinque menſes æſtiui habent ad ſummum 154. dies, ſeptem autem menſes hyberni habent ad minus 210. dies. quas ſummas nemo dicet eſſe ferè æquales: nec exceſſus eſt in ſola quarta parte, nam exceſſus continet ad minus 56. dies, qui ſunt pluſquam quarta pars ſummæ etiam maioris: non ergo ſunt moraliter æquales illæ duæ habitationes, cùm tempus vnius non ſit æquale, aut ferè æquale tempori alterius, atque adeò non ſufficit ad conſtituenda duo domicilia. Nam, ſicut homo 50. annorum non dicetur ferè coætaneus homini annorum 70. ſic quinque menſium habitatio non poteſt dici ferè æqualis habitationi ſeptem menſium, cùm eadem ſit proportio.

8 Accedebat primò inæqualitas non ſolùm in quantitate, ſed etiam in qualitate: nam Berta Principiſſa erat, cuius curia, & Magiſtratus reſidebant ſemper in loco, vbi maiori parte ipſa Berta degebat. quod ſolent attendere, & conſiderare Doctores ad decernendum, quod ſit Principis domicilium, de quo videri poſſunt Gabriel *in 4. diſt. 17. q. 2. art. 3. dub. 2.* Marianus Socinus *in cap licèt, de foro competenti, num. 21.* & ex Paludano Syluester *verb. Confeſſor 1. num. 3.*

9 Secundò accedebat, quod alij Doctores conſiderare ſolent ad hunc effectum contrahendi matrimonium, illud tempus attendendum eſſe, in quo includitur Paſcha, quo tempore fideles Parochum ſuum agnoſcere ſolent in Sacramentorum receptione. Conſtat autem Bertam tempore Paſchatis non apud Parochum illum ruralem, ſed apud illum alium degiſſe, cùm ſolis quatuor, vel quinque menſibus æſtiuis in illum alium locum minùs calidum diuertere ſolita eſſet. Quare hæc temporis qualitas auget exceſſum vnius partis ſupra aliam, vt notarunt plures, quos affert Menochius *dicto conſil 398. num. 32.*

10 Nec videtur obſtare id, quod pro parte Bertæ allegabatur, nempe Principem cenſeri habere domicilium in ſingulis locis ſibi ſubditis. Nam præterquam quòd id non ſolidè probatur, & dato quòd eiuſmodi priuilegium alicubi extaret, intelligi deberet in ordine ad aliquos alios affectus, non verò in ordine ad contrahendum matrimonium in præſentia cuiuſlibet Parochi ſui principatus, vt in ſimili obſeruauit Thomas Sanchez *dicto lib. 3. diſput. 19. num. 4.* Nam Concilium Tridentinum exigens præſentiam proprij Parochi, apertè intelligit de Parocho proprio, apud quem verè, & non per iuris fictionem contrahentes habitant in proprio domicilio. Sicut etiam ſi aliquis Romæ habitans fiat ex priuilegio ciuis, & nobilis Venetus, non ideò poterit coram Parocho Veneto Romæ matrimonium contrahere.

Quod rurſus ab abſurdo probari poteſt, 11 quia ſi domicilium illud, quod Princeps prætendebat habere in ſingulis locis ſui dominij, ad hunc effectum deſeruire poſſet, peto ſi in aliquo loco plures Parochiæ, & Parochi ſint, cuiuſnam ex illis Parochis præſentia deſideratur ad valorem matrimonij? an alicuius determinati, an cuiuſlibet ex iis omnibus? Si dicas primum, non apparet, cur huius magis, quàm illius: ponamus enim, Principem nec ibi habitare, nec habere palatium, aut domum propriam vllam in loco illo; non eſt ergo ratio, cur magis ad Parochum huius, quàm illius Eccleſiæ recurrere debeat pro contrahendo matrimonio. Si verò dicas ſecundum, nempe poſſe eligere Parochum, quem voluerit illius loci, videtur id omninò falſum: nam domicilium fictum, & ex priuilegio, non debet eſſe melioris conditionis, nec plus operari, quàm domicilium verum. Qui autem habet verum domicilium in eo loco, non poteſt contrahere matrimonium coram quolibet Parocho illius loci, ſed ſolùm coram illo, in cuius Parochia domicilium habet: nec ipſemet Princeps, ſi ibi degeret, poſſet contrahere, niſi coram Parocho illo, qui eſt Parochus palatij Principis, & eorum, qui in eo habitant. Ratio autem eſt, quia quamuis daremus, Principem habere priuilegium domicilij in ſingulis oppidis ſui principatus; nemo tamen dicet, quòd habeat domicilium in ſingulis Parochiis ſuæ curiæ, & multò minùs aliarum ciuitatum, vel oppidorum ſui territorij. Fatendum ergo eſt, ne ad hæc abſurda deueniamus, Principem in ordine ad contrahendum matrimonium non habere domicilium in omnibus ſuis locis, ſed debere contrahere coram Parocho illo, apud quem habet verum, & reale domicilium, & non per ſolam iuris fictionem.

Scio, Baſilium Pontium *lib. 5 de matrim. cap. 13.* velle parui etiam temporis habitationem ſine vero domicilio ſufficere, vt coram Parocho illius habitationis validè contrahatur matrimonium; eius tamen ſententia communiter non admittitur. 12

Hæc itaque tunc reſpondi, proteſtatus, 13 me id ſolùm dicere in ordine ad conſcientiam Titij interrogantis, non ad inſtruendos

dos iudices in foro externo, qui maiori attentione merita, & allegationes vtriuſque partis in cauſa illa grauiſſima conſiderare debebant, vt pro valore matrimonij, vel contra illum iudicialiter definirent.

Dubium XXXVIII.

An poſſint Religioſi aſsiſtere validè matrimonio ſuorum familiarium.

1 Videbatur aliquibus poſſe id fieri, qui mouebantur verbis priuilegij à Paulo III. conceſſi Societatis Religioſis in Bulla incipiente, *Licèt debitum*, data anno 1549. decimoquinto Kalend. Nouembris; vbi inter alias conceſſiones ponitur hæc: *iis verò, qui in ipſorum Præpoſitorum, & Sociorum morantur obſequiis, cunɛta liberè miniſtrare poſſint Eccleſiaſtica Sacramenta, & ipſos, cùm decedunt, in eorum cæmeteriis ſepelire.* vbi illa Sacramentorum vniuerſalitas videbatur matrimonium etiam comprehendere. quam facultatem agnoſcere videtur Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 10. de Inſtituto Societatis, lib. 9. cap. 4. num. 20.*

2 Reſpondi tamen, id proculdubio fieri non poſſe, niſi in illis locis, vbi Regulares munus Parochi exercent: pront etiam fatetur Ioan. Baptiſta Lezana *tom. 2. quæſt. Regul. cap. 15 num. 18.* Ratio autem eſt, quia poſt decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 1. de reformatione matrimonij*, præſentia proprij Parochi eſt de ſubſtantia ad valorem contractus; fieri ergo non poteſt, vt qui Parochus non eſt, id ſuppleat, niſi de eiuſdem licentia aſſiſtat. Sicut nec poteſt ſine aliis duobus teſtibus ab eodem Tridentino requiſitis validè contrahi; Parochus enim exigitur etiam vt teſtis qualificatus: quare deficiente Parocho, deficeret valor matrimonij, non ex defectu miniſtri, propriè loquendo, ſed ex defectu teſtis requiſiti ad valorem talis contractus.

3 Nec Suarez *loco citato* dixit, priuilegium ad id etiam extendi, imò id expreſsè negat *num. 19.* dicens, hanc aſſiſtentiam ad valorem matrimonij loco Parochi nunquam eſſe Religioſis conceſſam aliquo priuilegio extra loca, in quibus Parochi munus exercent. Poſtea verò *num. 20.* non loquitur de hac aſſiſtentia, ſed de benedictione ſolemni nuptiarum, quæ quidem non ſpectat ad valorem matrimonij, ſed ad ritum, & ceremoniam quamdam Eccleſiaſticam, quam benedictionem fatetur etiam non poſſe licitè adhiberi à Religioſis, in iis ſaltem regionibus, in quibus alij ſunt Parochi, vel Epiſcopi proprij, & hoc quamuis caſu ob aliquod impedimentum contingat Parochum tunc deeſſe, quia nimirum defectus ille non eſt de re admodum neceſſaria. Non ergo putat Suarez, poſſe Religioſum aſſiſtere matrimonio, vbi Parochi ſunt, ſed ſolùm dixit, poſſe Religioſos Societatis ex priuilegio benedicere nuptias in illis regionibus, in quibus nec Parochi, nec Epiſcopi proprij ſunt.

Nec etiam obſtant verba illa Pauli III. 4
ſuprà adducta concedentis Religioſis Societatis facultatem miniſtrandi Sacramenta ſuis familiaribus actu inſeruientibus; quia in primis, etiamſi ibi data etiam eſſet facultas aſſiſtendi eorum matrimonio, id totum reuocatum poſtea fuit per Tridentinum, in quo ſicut exigitur ad valorem matrimonij præſentia duorum teſtium, ſic etiam exigitur ad eumdem valorem præſentia tertij teſtis qualificati, qui ſit contrahentium Parochus: quare, ſicut non deſeruiret illud priuilegium, vt poſſent Religioſi aſſiſtere matrimonio familiarium ſine teſtibus; ſic nec deſeruiret, vt poſſent aſſiſtere eidem matrimonio, ſine præſentia trium teſtium, quos Tridentinum exigit, quorum vnus debet eſſe Parochus contrahentium, qui non minus à Tridentino exigitur, quàm alij duo teſtes: præſente autem Parocho, & aliis duobus teſtibus, certum eſt poſſe etiam validè contrahi matrimonium familiarium coram Religioſis; imò ipſi Religioſi poterunt eſſe ex numero trium teſtium requiſitorum, dummodò vnus ex illis teſtibus ſit ipſe Parochus.

Adde, priuilegium illud ſolùm dare fa- 5
cultatem miniſtrandi Sacramenta familiaribus; Parochus autem non miniſtrat in rigore Sacramentum matrimonij contrahentibus, ſed eſt teſtis qualificatus aſſiſtens: quare facultas mera miniſtrandi non poteſt extendi ad aſſiſtendum loco teſtis qualificati ad valorem contractus requiſiti; qui enim proximè miniſtrat, & confert hoc Sacramentum, ſunt ipſimet contrahentes, qui ſibi adinuicem illud conferunt, & miniſtrant, vt eum aliis tradunt Thomas Sanchez *lib. 1. de matrim. diſp. 6.* & Baſilius Pontius *lib.* etiam *1. de matrim. cap. 3.*

Obiici poſſent verba quædam, quæ Sua- 6
rez *loco ſuprà citato* attulit ex compendio priuilegiorum Societatis *verb. Sacramenta, in fine*, vbi relata priùs facultate à Paulo III.

lo III. Religioſis Societatis conceſſa, *miniſtrandi fidelibus Euchariſtiam, & alia Sacramẽta ſine alicuius præiudicio*. Subditur à collectore nomine Præpoſiti Generalis hæc declaratio. *De Extrema Vnctione quoad familiares*, vide *verb. Extrema Vnctio, & verb. familiares: quæ quoad reliquos poterit etiam, in neceſſitate tamen, & ſine præiudicio adminiſtrari. Baptiſmus autem in neceſſitate omnibus, quod ius commune habet. Matrimonium verò nulli, niſi in Prouinciis illis, in quibus neceſſitatis cauſa id à Generali Præpoſito permiſſum fuerit*. quæ verba P. Suarez intelligit, non de aſſiſtentia loco Parochi requiſita ad valorem matrimonij, ſed de benedictionibus nuptiarum, quas dicit poſſe ex licentia Præpoſiti Generalis adhibere prædictos Religioſos in iis locis, vbi non ſunt Parochi, nec Epiſcopi, vt *ſuprà* retulimus.

7 Ego tamen prædicta verba magis intelligo de aſſiſtentia ipſa ad contractum matrimonij: neque enim niſi impropriiſſimè dicitur miniſtrare matrimonij Sacramẽtum, qui coniuges biennio poſt contractum matrimonium ſolemniter benedicit. Quamuis autem nec Parochus ipſe, dum aſſiſtit, miniſtret propriè Sacramẽtum matrimonij, vt ſuprà diximus, aliquando tamen iuxta ſubiectam materiã ſolet ſub verbo miniſtrandi comprehendi: atque ideò quãdo Parochus generaliter alicui cõmittit, vt loco ſui miniſtret omnia Sacramenta, intelligitur data licentia aſſiſtendi matrimonio, vt de facto reſpondit ſacra Congregatio Interpretum Tridentini, his verbis: *Requiritur vel cõmiſſio generalis adminiſtrãdi omnia Sacramenta, vel ſi hæc non adſit expreſſa, & ſpecialis*, &c. prout habetur in meis manuſcriptis, & refertur etiam ex Farinac. apud Baſilium Põtium *lib. 5. de matr. c. 29 n. 1. & 2.* vbi impugnat Ægidium de Coninch dicentem, illis verbis non comprehendi matrimoniũ, quia ibi Sacerdos nõ eſt miniſter. Sed ſacra Cõgregatio cenſuit ſufficere, quia in regulari ſermone frequenter dicitur Parochus illud etiam Sacramentum adminiſtrare: in eo ergo ſenſu vſurpatur verbũ illud in prædicto loco Compendij, priuilegiorũ Societatis.

8 Hinc tamen non ſequitur, quòd putauerint, Generalem Societatis poſſe vi ſui priuilegij dare ſuis ſubditis facultatẽ aſſiſtendi matrimonio loco Parochi, vbi Epiſcopi, vel Parochi alij ſunt. Nam, ſi hoc eſſet, ſequeretur, quòd non ſolùm matrimonio familiarium, ſed etiam non familiarium, & extraneorum poſſent ex licentia ſui Generalis aſſiſtere, ſicut poſſunt illis alia Sacramenta miniſtrare, quod eſt manifeſtè falsũ. Verba ergo illa non debent intelligi quaſi communicatio priuilegij, quòd Generalis communicet pro aliquo caſu, ſed quaſi declaratio præcedentis priuilegij, nimirum, vt ſciant ſubditi, virtute illius priuilegij non poſſe omnia Sacramenta miniſtrari, ſed aliqua, nimirum confeſſionem, & Euchariſtiã; reliqua verò non niſi in certis caſibus, quod ex ipſius cõceſſionis forma colligi poterat, in qua adminiſtratio Sacramentorum conceditur *ſine alicuius præiudicio*. Quare, cùm Baptiſmus, & Extrema Vnctiò non poſſint miniſtrari ſine præiudicio proprij Paſtoris, niſi in caſu neceſſitatis, ideò ibi hoc ipſum declaratũ, & in memoriam redactum fuit, exceptis ſolis familiaribus domeſticis, quibus aliàs ex ſpeciali priuilegio Extrema Vnctio conferri poterat. Imò etiam Euchariſtia in articulo mortis, & in Paſchate, in quibus caſibus eſt Sacramentum neceſſarium, & ideo eius adminiſtratio ad propriũ Parochum ſpectat, non poteſt à Religioſis miniſtrari, quia id non fieret tunc ſine Parochi præiudicio. Conſequenter ergo idem de matrimonio ibidem explicatur, non comprehendi ſub ea generali conceſſione eius adminiſtrationem, quod quidem veriſſimum eſt, tum quia id ſine Parochi præiudicio non fieret, tum etiam, quia deeſſet aliquid ſubſtantiale ad valorem Sacramenti requiſitum, nempe præſentia proprij Parochi. Illa ergo verba in prædicto compendio addita, non ſunt ad coarctandam facultatem, quam ex conceſſione Pauli III. Religioſi poſſunt habere, ſed ad declarandum defectum facultatis, ne aliquis generalitate verborum deceptus putaret, ad hos etiam caſus conceſſionem poſſe extendi.

Petet aliquis, quam vim habeant in conceſſione verba illa: *Euchariſtiam, & alia Sacramenta miniſtrare?* videtur enim ibi dari 9 ſpecialis facultas ad plura Sacramenta præter Euchariſtiam: ergo non ad ſolam confeſſionem, & Euchariſtiam. Reſponderi poteſt cum Patre Suarez *vbi ſuprà dicto cap. 4. num. 9.* priuilegium illud deſeruire, vt deficiente, vel abſente Parocho, & in caſu neceſſitatis, non ſolùm poſſint illi Religioſi ſine ſcrupulo ob varias opiniones, quæ in eo puncto non deſunt, miniſtrare, v. gr. Extremam Vnctionem, nec quoad poſſint ab aliquo impediri, ſed etiã, vt eo caſu non poſſit alius ſimplex Sacerdos id facere, præſente Religioſo Societatis, qui cùm ſit à Summo Pontifice delegatus ad miniſtrandũ, eo caſu ceſſat iam neceſſitas, & abſentia miniſtri ordinarij, & delegati, in qua ſola neceſſitate, & abſentia talis miniſtri, poſſet quilibet Sacerdos

Sacerdos id munus exercere: quod idem cũ proportione de Baptiſmo in caſu neceſſitatis dicendũ eſt. Ex quibus omnibus conſtat id quod ab initio intendimus, certum eſſe, nempe non habere Religioſos priuilegium aſſiſtendi matrimonio ſuorũ familiarium loco Parochi in iis locis, in quibus Parochi, vel Epiſcopi deſtinari ſolent. quod vſus, & conſuetudo ſatis oſtẽdit, cùm nunquam Religioſi id munus auſi fuerint ſibi virtute ſuorum priuilegiorum vſurpare.

DVBIVM XXXIX.

An facultas diſpenſandi, excepto primo gradu, extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita.

1 ALiquibus in regione longinqua conceſſa fuerat pro faciliori teddenda Infidelium conuerſione, facultas diſpenſandi in impedimentis matrimonij, excepto primo gradu: dubitatum fuit, an poſſent adhuc diſpenſare in impedimento affinitatis ſaltem in linea tranſuerſa in primo gradu, quando ortum fuit ex copula illicita. v. gr. vt aliquis duceret vxorem, cuius ſororem antea cognouerat: videbatur enim aliquibus nõ fuiſſe excepta diſpenſatio in eo impedimento, quia faciliùs concedi ſolet diſpenſatio in illo, quàm in ſecundo gradu conſanguinitatis: cùm ergo ad hunc caſum extendatur illa facultas, extendi etiam credẽdum eſt ad illum alium faciliorem, iuxta regulã vulgarem, quòd cui cõceditur quod eſt plus, cõcedi etiam videtur quod eſt minus. quam regulam pluribus exẽplis exornant, & declarant Doctores, quos congerit Thom. Sanch. *lib.* 8. *de matr. diſp.* 1 *n.* 31. & videtur à fortiori locum habere in caſu noſtro, in quo non eſt ſermo de diſpẽſatione, quæ regulariter eſt ſtrictè interpretanda; ſed de facultate ad diſpenſandum, quæ eſt latè interpretanda, vt ex communi Doctorum ſententia probat latè idem Sanch. *ibi diſp.* 2 *n.* 1 qui poſtea *n.* 6 probat, hanc latam interpretationem locum habere, quando non cõceditur facultas ad petitionem illorum, cum quibus diſpenſandum eſt, ſed ad petitionem eorum, qui diſpenſaturi ſunt.

2 Reſpondi tamen, ex vi illius facultatis nõ poſſe diſpenſari in primo gradu affinitatis etiam ex copula illicita. Et quidem, ſi impedimentum ſit in linea recta: vt ſi aliquis copulam habuit cum matre, vel filia illius, quam ducere vult in vxorem, res videtur certa, quia in primo gradu lineæ rectæ ſemper æſtimatur difficilior diſpenſatio, quàm in ſecundo cõſanguinitatis lineæ tranſuerſæ. Vnde ſæpè expediuntur diſpenſationes in ſecundo gradu conſanguinitatis in foro externo, nunquam autẽ conceſſa eſt in primo affinitatis ex copula licita in linea recta, vt *infrà* videbimus *dubio ſequenti.* Quamuis autem in foro conſcientiæ aliquando concedatur in eo gradu affinitatis ex copula illicita in linea recta, id non arguit, faciliorem eſſe eam diſpenſationem, quàm in ſecundo gradu conſanguinitatis.

3 Loquendo verò de impedimento affinitatis in gradu tranſuerſo ex copula illicita, adhuc non credo, cõceſſum in prædicta facultate excipiẽte generaliter primum gradum; quia illa reuera eſſet diſpenſatio in primo gradu, & Pontifex ſolùm conceſſit facultatem pro aliis gradibus, & expreſsè negauit pro primo. Regula autem illa, quòd cui conceditur quod eſt plus, conceditur quod eſt minus, plures habet fallentias, vt conſtat ex *c. cui de non ſacerdotali, de præbendis in* 6. vbi, cui integra præbenda conferr mãdatur, vacante interim aliqua præbenda dimidia, non poteſt hæc ei conferri, quia non hæc, ſed aliqua ex præbendis integris conferenda ei erat ex vi conceſſionis factæ. Quare regulam illam intelligi debere de iis, quæ ſub te conceſſa, vt partes, vel vt particularia ſub genere vniuerſali conceſſo comprehẽdi poſſunt, notauit Baſil. Pontius *lib.* 8. *de matr. c.* 21. *n.* 6. *& ſeqq & c.* 13. *n.* 10. vbi ferè in terminis noſtri dubij aduertit, quamuis Commiſſarius Cruciatę in Hiſpania habeat facultatem diſpẽſandi in impedimento ad petendum debitum orto ex ſuperueniente affinitate; non tamen poſſe diſpenſare in ſimili impedimento orto ex cognatione ſpirituali ſuperueniente. *eo quòd verba conceſſionis* (ait ille) *ſint expreſſa de impedimẽto affinitatis, neque liceat colligere extendẽdam eſſe conceſſionem. Nam, licèt diſpenſandi poteſtas latè interpretãda ſit; ad eos tamen caſus extẽdi debet, qui ſub cõceſſionis verbis comprehenduntur, vt dixi ſuprà.* Hæc ille. quam doctrinam antea tradiderat expreſsè Thom. Sanch. *dicto lib.* 8 *de matr diſp.* 2. *n* 15. & clariſſimo exemplo comprobauerat his verbis: *Regula,* (inquit) *Cui licet quod eſt plus, licere quod eſt minus, locum habet, quando minus continetur in maiori tãquam pars in toto, vel ſpecies in genere, vt communiter ibi tradunt Doctores, & conſtat, nam potens ex priuilegio in irregularitate homicidij volũtary diſpenſare, non poteſt in irregularitate excõmunicati celebrãtis, quæ multò minus eſt. Ad quod*

poſſet

poſſet etiam aſſerri exemplum ex Tridentino ſeſſ 14 cap. 6 de reform vbi conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi in omni irregularitate ex delicto occulto in foro cōſcientiæ, excepta irregularitate ex homicidio volũtario: quare poterit Epiſcopus diſpenſare in irregularitate orta ex prauo vſu Ordinum, vel ex homicidio grauiter culpabili caſuali, non tamē poterit ex illa conceſſione diſpenſare in irregularitate orta ex defectu lenitatis, quæ multo minor eſt; quia nimirũ hæc non continetur ſub irregularitatibus ex delicto, de quibus ſolis conceſſionis verba loquuntur. Nec obſtant aliqua iura, quæ in contrariũ ſolent afferri ad probandum, conceſſionem extendi debere ad caſus minores: quia in iis vel ſermo eſt de minori cōtento in maiori conceſſo, vel ſunt conceſſiones contentæ in corpore iuris, quæ idcirco latiùs ſunt interpretãdæ; vel ad eſt in illis ſpecialis ratio, vt videri poteſt apud Sanchez *dicto lib. 8. diſp. 1. n. 32.* & Baſilium Pontium *vbi ſuprà, c. 21 n. 9. & ſequentibus.* Cùm ergo in caſu noſtro verba conceſſionis loquantur ſolùm de aliis gradibus præter primum, non videtur poſſe tutò ad primum affinitatis extendi, etiamſi oriatur ex copula illicita in linea tranſuerſa; quia hæc nullo modo comprehenditur in gradibus aliis præter primum, de quibus ſolis facultatis verba loquuntur.

Dvbivm XL.

An poßit Pontifex diſpenſare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum ſua nuru.

1 CAſus hic acriter fuit in Vrbe controuerſus publicè inter viros doctos aliquot ante annos, poſtulãte ſupremo aliquo Principe eiuſmodi diſpenſationem. Poteſt autem duplex eſſe ſenſus. Primus eſt, an poſſit validè Pontifex in eo impedimento diſpenſare. Secundus eſt, an poſſit etiam licitè, & an prudenter ageret diſpenſando. Circa primum pũctum affirmat prima ſententia, poſſe Summum Pontificem validè diſpenſare. Pro hac afferuntur Alexander Alenſis, Caiet. Abulenſ. Albertus Pighius, Supplem. Gabrielis, Ancona, Loazes, Armilla, Martinus, & Petrus Ledeſma, Veracuz, Ouandus, Henriquez, Sà, Vega, & alij, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib. 7. de matr. c. 34. n. 5.* Rebellus *de obligat. iuſt. 2. p. lib. 3 q. 15. n. 10.* quibus adde Ioannem Præpoſitum, Gaſparem Hurtadum, Mæratium, Bonacinam, & alios, quos affert, & ſequitur Diana *p. 4. tract. 4. Miſtellaneo, reſol. 93.* quare negari non poteſt, eam ſententiam probabilem eſſe, atque adeò, ſi Pontifex de facto diſpenſaret, id faceret iuxta probabilem tot doctiſſimorum hominum ſententiam. Fatentur tamen ingenuè aliqui ex his Auctoribus, quamuis hoc matrimonium non ſit iure naturæ irritum, atque adeò poſſit validè à Pontifice in eo impedimento diſpenſare: continere tamen tantam turpitudinem, & indecentiam, vt ſine maxima cauſa non poſſit licitè fieri, ob cuius cauſæ defectum nunquam hactenus Pontifices diſpenſarunt. Ita Sanchez *vbi ſuprà, num 9. in fine.*

Secunda ſententia dicit, eſſe iure naturæ 2
irritum, nec poſſe à Summo Pontifice validè diſpenſari. hanc tenent à fortiori, qui dicunt affinitatem in linea recta impedire iure naturæ non ſolùm in primo gradu, ſed in infinitum, ſicut in conſanguinitate, hi ſunt Ioannes Andreas, Præpoſitus, Henricus, Paludanus, Aſtenſis, Lambertinus, Montaiuus, Gregorius Lopez, Syluester, Petrus de Soto, Philiarcus, & alij, quos affert idem Sanchez *vbi ſuprà, n. 5.* Loquentes autem de hoc primo gradu, eam tenent S. Thomas in illud 1. ad Cor. 5. *Omninò auditur inter vos fornicatio, &c. ſect. 1.* Antoninus, Frãciſcus Somnius, Victoria, Catherinus, Dominicus Soto, Nauarrus, Couarru. Valentia, Vaſquez, Ludouic. Lopez, Viualdus, Humada, Cannedo, & alij, quos affert Sanchez *ibi, num. 6.* item Canarienſis apud Pontium *vbi ſuprà*, Syluius, Tannerus, Layman, Coninch, Zanardus, Zecchius, Eſtius, Chamerota, & alij, quos affert Diana *loco citato*, & grauiter eam ſententiam probat Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim cap 38.*

His itaque duabus ſententiis ſuppoſitis, quarum vtraque, ſpeculatiuè loquendo, probabilis eſt; ego in prædicta controuerſia breuiter dixi, dubium quidem eſſe, an poſſet Summus Pontifex validè diſpenſare: certum tamen eſſe requiri maximam, & extraordinariam cauſam ad diſpẽſandum, & certum mihi etiam tunc eſſe non expedire, vt diſpenſaret. Prima, & ſecunda pars conſtat manifeſtè, cùm tot tantique Doctores negent Pontifici eam poteſtatem, & cùm omnes fateantur ob maximam illius coniunctionis turpitudinem, ſeu indecentiam, maximam exigi neceſſitatis cauſam ad eam purgandam; ideóque nunquam in eo impedimento Pontifices diſpenſaſſe.

Hinc autem probabam, non expedire, quòd Pontifex annueret, & diſpẽſationem concederet. Primò, quia ſententia docens,

hoc eſſe impedimentum de iure naturæ,atque adeò nō eſſe à Pontifice validè diſpenſabile,grauiſſimis nititur fundamẽtis.Nam Scriptura,& Patres non videntur aliter de eo coniugio, aut inceſtu loqui,ac loquatur de aliis criminibus iure naturæ prohibitis. *Leuit.*20. ſic legitur. *Qui dormierit cum nouerca ſua, & reuelauerit ignominiam patris ſui, morte moriantur ambo. Si quis dormierit cum nuru ſua, vterque moriatur, quia ſcelus operati ſunt. Qui ſupra vxorem filiam,duxerit matrem eius,ſcelus operatus eſt: viuus ardebit cum eis,nec permanebit tantum nefas in medio veſtri.* quæ verba licèt aliquis explicet de coniugio cum vtraque ſimul viuente,parum refert;ſcelus enim,& nefas grande non oriebatur ex polygamia, quæ alioquin ſæpe Iudæis licita erat, ſed ratione ſtrictiſſimæ illius affinitatis.Appellatur autem cum emphaſi *ſcelus*, & *tantum nefas*, quæ nomina non tribuuntur ibi aliis peccatis contra ſolum ius poſitiuum,ſicut nec eo loco imponitur tā grauis pœna aliis copulis illicitis contra affinitatem in aliis gradibus iure ſolo poſitiuo prohibitis. Vnde notat Auguſtinus, pœnam illam ducenti nurum,nō imponi propter adulteriū in filium commiſſum, ſed quia relictam filij duxit.

5 Similiter *Deuter.*27.vbi ex præcepto Dei proponſitur duodecim maledictiones,quæ à Leuitis ſolemniter pronunciari debebāt, reſpondente ad ſingulas vniuerſo populo *Amen*, quæ erant contra grauiora peccata contra legem naturæ. v. gr. idololatriam, beſtialitatem,homicidium proditorium,& ſimilia; duæ ex illis ſunt contra eum, qui dormit cum nouerca, vel ſocru ſua. quas quidem maledictiones Auguſtinus *q* 61 & 65. *ſuper Leuit.* obſeruauit,vt diximus,non tendere ad puniendam copulam adulterij, ſed inceſtuoſam copulam, vel coniugium. Conſtat ergo, illud etiam coniugium habuiſſe grauiſſimam indecentiam contra legem naturæ,cùm nulla alia peccata ibi recenſeantur, niſi quædam ex grauiſſimis contra legem naturalem, quæ ſolemniter anathematizabantur ab vniuerſo populo.

6 Nec aliter de turpitudine huius coniugij loquitur S.Gregorius Magnus,qui interrogatus ab Auguſtino Anglorum Epiſcopo, quid fieri deberet circa matrimonia cum eo impedimento inito tempore infidelitatis,& an eſſent coniuges ſeparandi?reſpondet his verbis: *Cum nouerca miſceri graue eſt facinus, quia in lege ſcriptum eſt: Turpitudinem patris tui non reuelabis: Neque enim turpitudinem patris filius reuelare poteſt; ſed quia in lege ſcriptum eſt: Erunt duo in carne vna, qui turpitudinem nouercæ, quæ vna caro cum patre fuit,reuelare præſumpſerit,profectò patris turpitudinem reuelauit.* Sic legitur in interrogationibus Auguſtini Cantuarienſis, quæ habentur poſt epiſtolas S.Gregorij *interrogat.*6.& *reſponſ.*7. ſubditur: *Quia verò multi ſunt in Anglorum gente,qui dum adhuc in infidelitate eſſent,huic nefando coniugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonẽdi ſunt,vt ſe abſtineant,& graue hoc peccatū eſſe cognoſcant. Tremendū Dei iudicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrāt.* quo loco,licèt Gregorius de coniugio cum nouerca loquatur,de quo ſolo interrogatus fuerat;eadẽ tamen eſt ratio de coniugio cū nuru,cùm idẽ ſit gradus affinitatis in linea recta,vt omnes fatentur.

7 Denique de nuru eodẽ modo loquitur Auguſtinus *lib.*22. *contra Fauſtum,c.*61. relatus *in c.*15.35.*q.*2.& 3.his verbis: *Si vir,& vxor, ſicut Dominus dicit,non iam duo, ſed vna caro eſt,non aliter nurus eſt deputanda,quàm filia.*

8 Secundò principaliter probabam, abſtinendum eſſe ab illius diſpẽſationis conceſſione,quia,vt teſtatur Card Bellarm.*tom.*3. *lib. vnico de matr. c.*28. nulla vnquam exiſtunt exempla Sanctorum, qui in eo gradu matrimonia contraxerint,nec vnquam Eccleſia in eo impedimento diſpẽſauit.Quare ſi nunc Sedes Apoſtolica in hoc impedimẽto diſpenſaret, hic eſſet primus inter fideles,qui ab Orbe condito cum nuru ſua matrimonium contraxiſſet,ſicut in lege naturæ,ſiue in lege ſcripta,ſiue in lege Euangelica.quod maxima conſideratione dignum apparet, tum quia nouitas ipſa in re adeò graui ſine offenſione non eſſet; tum quia,ſi ſemel Pontificis auctoritas hanc portam ab Orbe condito clauſam aperiat, non facilè iterum recludi poterit:nam alij poſtea Principes etiam non ſupremi, quin & Barones, & alij forſan inferioris notæ nobiles viri prætenſis cauſis eamdem diſpenſationem ſibi efflagitabunt, & hoc exemplo ſuffulti fortaſſe impetrabunt.

9 Nec ſatisfacit dicere, quòd ad diſpenſandum ſufficit Summo Pontifici amplecti opinionem probabilem,dicentem poſſe ipſum validè diſpenſare. Hoc, inquam, non ſatisfacit; nam præterquam quòd,ſi reuera opinio illa non eſt vera,prout tot Doctores negant eſſe veram, diſpenſatio reuera non erit valida,cùm ſit in materia iuris naturalis,in quo Pontifex diſpenſare non poteſt, & matrimonium non erit validum, ſed turpis inceſtus; adhuc in caſu ſimili, non obſtante opinionum varietate,Sedes Apoſtolica nunquam audire voluit preces po-

ſtulantium

ſtulantium diſpenſationem, nimirum in matrimonium fratris cum ſorore. Eſt enim etiam opinio multorum, & grauiſſimorum Doctorum, qui tenent illud impedimentum eſſe ſolùm de iure poſitiuo humano, & poſſe à Papa validè diſpenſari, quam ſententiam relatis eius Auctoribus, probabilem eſſe fatetur Thomas Sanchez *dicto lib.7. de matrim. diſp.52. num.16.* & vt veriorem amplectitur Baſilius Pontius *dicto lib.7. c.22.n.3.* & aliis relatis Diana *loco ſuprà citato*, imò multi, qui negant validum eſſe de iure naturæ ſoceri cum nuru, dicunt non eſſe iure naturæ irritum, ſi ſoror nubat fratri ſuo, vt videri poteſt collatis auctoribus, quos Sanchez pro vtraque ſententia affert dicta *diſp.52. & 66.* & tamen nunquam Pontifex auſus eſt amplecti ſententiam illam probabilem, vt diſpenſaret in matrimonio fratris cum ſorore, quamuis ſæpè precibus importunis à magnis Principibus fuerit interpellatus. Duriſſimum ergo eſſet ſi ob illam etiam aliam ſententiam probabilem nunc Pontifex ob ſimiles preces cogeretur ad diſpenſandum in matrimonio ſoceri cum nuru, præſertim cùm ſemper maneat certum, turpitudinem huius coniugij talem, ac tantam eſſe, vt ob eam ſaltem nunquam inuenerint Pontifices cauſam ad licitè diſpenſandum.

10 Tertiò principaliter pro eâdem reſponſione adducebam id, quod perdoctus vir P. Ioſephus de Acoſta Societatis IESV, refert *in libro de natura noui Orbis, & procuranda Indorum ſalute; lib.6. cap.21.* vbi dicit, Concilium Prouinciale Limenſe ex ſententia Pauli IV. declaraſſe irrita matrimonia ab Indis ante Baptiſmum contracta cum ſuis affinibus in primo gradu lineæ rectæ. Vnde inferebam, non decere, quòd ab eâdem Sede Apoſtolica emanaret diſpenſatio in eodem gradu, & in caſu magis ſtricto. nam in illo primo caſu non agebatur de petenda diſpenſatione à Pontifice, ſed ſolùm conſulebatur Pontifex an toleranda eſſent matrimonia ita contracta tempore infidelitatis, quo tempore legibus Eccleſiæ non tenebantur, &, an eſſent relinquendi in ſua bona fide, an verò cogendi omninò ad ſeparationem faciendam, tanquam à matrimonio iure naturæ irrito. Et tamen Pontifex reſpondit, ſeparandos omninò eſſe, nec toleranda illa matrimonia, quamuis fuiſſent ante Baptiſmum contracta. In noſtro autem caſu agebatur de licentia, & diſpenſatione poſitiua obtinenda ad contrahendum, & ineundum eiuſmodi matrimonium nouum poſt Baptiſmum vtriuſque coniugis: quæ conceſſio ſpeciem aliquam inconſtantiæ Sedis Apoſtolicæ apud hæreticos, & malercolos poſſet prætendere: quamuis reuera vterque Pontifex potuiſſet licitè operari amplectendo duas opiniones diuerſas ſuprà relatas.

Nec ſatisfacere videbatur, quod aliqui Doctores reſpondebant, non conſtare de decreto illo Concilij Limenſis, nec eius Concilij acta Romæ inueniri potuiſſe. Contra hoc enim vrgeri poterat, quamuis decreta Concilij Romæ non inuenirentur; magnam tamen fidem facere teſtimonium Hiſtorici grauiſſimi, & Theologi ſimul doctiſſimi, qui eo tempore in illis Prouinciis verſabatur, & tanquam rem apud ipſos notiſſimam factum illud referebat. Poſſe item intra biennium Acta illius Concilij à ciuitate Limenſi Romam afferri, quæ ſi tunc conſona apparerent narrationi illius Hiſtorici, conſtaret nimis feſtinanter diſpenſationem fuiſſe conceſſam, nõ præmiſſo examine circa veritatem illius narrationis. 11

Poſtea verò maiori adhibita diligentia, mihi ex Hiſpania tranſmiſſus fuit liber typis editus Hiſpali anno 1614. apud Matthiã Clauium Typographum, continens nõ quidem acta, ſed decreta ſolùm duorum Conciliorum Prouincialium Limenſium, quæ ibi alio recentiori nomine appellatur *ciuitas Regum*, quorum alterum habitum fuit anno 1567. alterum verò anno 1583. & in hoc ſecundo cõfirmata fuerunt decreta illius anterioris Concilij, cuius etiam decretorum ſumma, & compendium iuſſu eiuſdem poſterioris Synodi editũ fuit ad vſum Parochorum, quibus præceptum fuit, vt illud ſaltem compendium ſinguli penes ſe haberent. Hæc autem poſterior Synodus poſtulantibus Patribus Concilij, & inſtante Rege Catholico Philippo II. oblata fuit Sixto V. Summo Pontifici pro approbatione, & confirmatione habenda, cuius iuſſu in Congregatione Cardinalium examinata fuerunt ſingula decreta, & quoad aliquas pœnas, & nonnulla alia temperata, & correcta, & cum approbatione, & laude ad Metropolitanum remiſſa, & poſtea typis edita; quæ omnia conſtant ex præfatione ibi addita, & ex epiſtola Cardinalis Caraffæ, & teſtimonio authentico Congregationis Concilij Tridentini ibidem appoſito. 12

In hoc ergo libro, quem apud me habeo, inuenio in ſummario, ſeu compendio prioris Synodi (quæ ibi appellatur ſecunda Synodus Prouincialis Limenſis, quia iam antea præceſſerat aliud primum anno 1552.) in eo nimirum compendio *p.2. decreto, ſeu* 13

cap. 38. inuenio hæc verba Hiſpano ſermone, quoad vſum Parochorum compendium editum fuit. *Que el que ſiendo infiel eſtaba caſado con ſu madraſtra, ò con hermana, ò con alguna en linea recta de parenteſco, primero ſea apartado, que reciba el Batiſmo; pues por ley natural eſtan reprobados tales caſamientos. Mas ſi eſtuuiere caſado en grados ſolamente por la Igleſia prohibidos, recebido el Batiſmo ſe ratifiquen los tales matrimonios.* quæ Latino ſermone ita ſe habent. *Vt qui in infidelitate contraxerat matrimonium cum ſua nouerca, vel cum ſorore, vel cum aliqua in linea recta ſibi coniuncta, ante Baptiſmum ſeparetur, cùm naturali lege eiuſmodi coniugia reprobentur: ſi verò matrimonium contraxerat in gradibus lege ſolùm Eccleſiæ prohibitis, ſuſcepto poſtea Baptiſmo, ratificentur eiuſmodi matrimonia.* Hæc ibi, vbi licèt non nominet nurum, ſtatuit tamen regulam generalem de perſonis coniunctis in linea recta, & exemplum de nouerca id ſatis probat, cùm eadem ſit prorſus ratio quoad hoc de nuru, & de nouerca.

14 Fateor ibi nihil exprimi de reſponſo Pauli IV. ex cuius ſententia id decretum fuiſſe referebat Acoſta. Id tamen ex multis capitibus contingere potuit. Primò, quia illa non ſunt Acta Concilij, ſed decreta, in quibus non ſolent referri fundamenta, ſed mera præcepta, quæ debent ab omnibus ſciri, & obſeruari. Secundò, quia ne quidem decreta illa ſunt, ſed compendium breue decretorum. Nam, cùm iuſſum eſſet Parochis in poſteriori illa, ſeu tertia Synodo Limenſi, habere penes ſe decreta ſecundæ Synodi præcedentis, poſtea *actione* 5. *cap.* 2. iidem Patres moderati ſunt, vt ſufficeret et habere compendium decretorum, his verbis. *Præterea ne in tranſcribendis, ac perlegendis tam multis ſuperioris prædictæ Synodi paginis, Parochi, cæteríque grauentur, quibus ex præcepto huius Synodi neceſſitas penes ſe illam tenendi incumbit: placuit ſummarium omnium conſtitutionum inibi contentarum fieri, quod à deputatis à nobis factum, atque à Reuerendiſſimo Metropolitano approbatum omnibus noſtræ Prouinciæ Eccleſiis communicetur.* Hoc ergo ſolùm decretorum ſummarium eſt, quod in meo libro continetur; quare non mirum quòd ibi mentio non fiat de Sede Apoſtolica priùs ſuper illo dubio conſulta. Videtur tamen ferè certum eam conſultationem præceſſiſſe, non quidem tempore illius ſecundæ Synodi, ſed plùſquam viginti antea annis, nempe tempore Pauli IV. cuius Pontificatus durauit ab anno 1555. vſque ad 1559. quare non potuit conſuli Paulus à prima Synodo Limenſi, quæ habita fuit anno 1552. quo tempore Paulus IV. nondum erat Pontifex, ſed facta fuit conſultatio aliquot annis poſt illam Synodum, nec videtur poſſe prudenter dubitari ſuppoſita teſtificatione Ioſephi de Acoſta, qui totius huius materiæ plenam omninò notitiam habebat; erat enim vir doctiſſimus, & interfuit tertiæ Synodo Limenſi, & in quinta, ſeu vltima eius actione concionem habuit, vt ex ipſa actione conſtat; imò, & curam etiam habuit vulgandi, & typis dandi vtramque Synodum, vt apparet ex eiuſmodi Acoſtæ præfatione, quæ legitur initio illius libri; quare non potuit moraliter ignorare, aut decipi circa reſponſum illud Pauli IV. quod ipſe alio loco retulit, & de quo neceſſe fuit in illo Concilio ſermonem ſæpe occurrere, quibus omnibus attentè ponderatis, manet ferè certum prædictum reſponſum Pauli IV. de hoc dubio interrogati, verè ab ipſo Paulo dimanaſſe: quo ſtante, durum, & difficile eſſet ab eadem Sede Apoſtolica poſt aliquos annos diſpenſationem ſuper eodem impedimento impetrare.

Reſtat tamen reſpondere ad plura argumenta, quæ Theologi plures pro diſpenſatione concedenda congeſſerunt. Primum, & præcipuum, quo vſus eſt Baſilius Pontius *loco citato*, Diana, & alij, deſumitur ex eo, quòd Eccleſia in eo gradu, & impedimento cum multis diſpenſauerit. Ad quod probandum afferunt tria Concilia Prouincialia, nempe Agathenſe, Epaunenſe, & Aurelianenſe; *quæ quia non viderunt noſtri Theologi* (inquit Pontius *ibi n. 6.*) *non eſt mirum ſi ex antiquæ doctrinæ ignoratione in varia placita diſtrahantur.* Oportet itaque attentè examinare verba, & auctoritatem illorum Conciliorum, vt conſtet an ex ipſis ita validè probetur Eccleſiam legitimè diſpenſaſſe, vt debuerint Theologi eorum auctoritate deterreri. 15

Verba Concilij Agathenſis *can* 61. hæc ſunt: *De inceſtis coniunctionibus nihil prorſus veniæ reſeruamus, niſi cùm adulterium ſeparatione ſanaueriut; inceſtos verò nullo coniugij nomine deputandos, quos etiam deſignari funeſtum eſt. Hos enim cenſemus eſſe: ſi quis relictam fratris, quæ penè priùs ſoror extiterat, carnali coniunctione polluerit: ſi quis frater germanam vxorem acceperit: ſi quis nouercam duxerit: ſi quis conſobrinæ ſuæ ſe ſociauerit: ſi quis relictæ, vel filiæ auunculi miſceatur, aut patrui filiæ, vel priuignæ ſuæ: aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit, concubitu polluat, aut* 16

aut duxerit vxorem. quos omnes & olim,atque ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter Catechumenos vſque ad legitimam ſatisfactionem manere,& orare præcipimus. quod ita præſenti tempore prohibemus,vt ea,quæ ſunt hactenus (in aliis legitur *ante nos*) *inſtituta, non diſſoluamus.* Eadem ferè ſunt verba Concilij Epaunenſis *can.* 30. vbi enumeratis variis inceſtuoſæ copulæ caſibus,inter quos numeratur coniugium cum nouerca, ſubditur: *quos vt à præſenti tempore prohibemus,ita ea, quæ ſunt anterius inſtituta, non ſoluimus.* In vtroque itaque Concilio videtur diſpenſatio facta cum iis, qui tempore præcedenti contraxiſſent in primo gradu affinitatis lineæ rectæ, vt matrimonia iam contracta non diſſoluerentur.

17 Cæterùm in decretis horum Conciliorum non debuit ita tutò conquieſcere vir ille alioquin ſatis doctus, vt Thologorum oſcitantiam reprehenderet;in neutro enim Concilio conceditur diſpenſatio ſuper matrimoniis antea factis, ſed ſenſus eſt longè diuerſus: nimirum,quia gradus aliquos enumerauit,ex quibus inceſtuoſa copula reſultabat,& poterant eſſe alij gradus, vel impedimenta antiquioribus Conciliorum canonibus & ſtatutis inducta, proteſtati ſunt Patres,enumeratis illis gradibus, mentem ſuam non eſſe, antiquiora ſtatuta circa alios gradus, vel impedimenta relaxare, ſed in his nouæ legis expreſſionem adiungere.qui eſt planus ſenſus verborum illorum. *Quod ita in præſenti tempore prohibemus, vt ea quæ ſunt hactenus*, (ſeu, vt alij legunt, *ante nos*) *inſtituta, non diſſoluamus.* Et idem eſt ſenſus illorum verborum Concilij Epaunenſis, *quod vt à præſenti tempore prohibemus,ita ea, quæ ſunt anteriùs inſtituta, non ſoluimus.*

18 Portò horum verborum vtriuſque Concilij ſenſum non eſſe, approbare eiuſmodi matrimonia antea contracta, ſed potiùs non reprobare decreta præcedentium Conciliorum circa impedimenta matrimonij diuerſa alibi enumeratis, conſtat tum ex ipſa litteræ conſtructione, matrimonia enim non dicuntur *inſtituta*,ſed *contracta*, vt loquitur Concilium Aurelianenſe ſtatim afferendum: neque etiam dictum bene fuiſſet *ante nos*, ſed debuiſſet dici, *ante hanc diem*, vt comprehenderet omnia matrimonia vſque ad illam diem facta, nam quæ heri facta fuerunt, non dicuntur facta *ante nos*, cùm iam heri nos etiam extaremus. Tum etiam his aliis ſpecialibus argumentis.

Primò ex gloſſa *in cap. de inceſtis*, 35. 19
q. 2. *verb. conſtituta*, vbi relato canone illo Concilij Agathenſis,ſic explicat illud verbum,ideſt, *antiquos canones*. Secundò,quia in illo canone Patres profitentur, ſe eiuſmodi inceſtuoſis coniunctionibus *nihil prorſus veniæ reſeruare* ante ſeparationem. Quæ autem maior venia eſſe potuiſſet, quàm licentia permanendi? Tertiò, quia in vtroque illo canone, ſi ſermo eſſet de matrimoniis contractis,ſermo eſſet vniuerſalis de omnibus, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter contractis. Quis autem credat, iis omnibus, qui poſt Baptiſmum ſcienter ita contraxerant cum impedimento ſibi noto, fuiſſe conceſſam generalem diſpenſationem? Quartò, quia ibi ſermo etiam eſt de fratre ducente ſororem in vxorem, in quo gradu non eſt auditum aliàs, quòd Eccleſia vnquam diſpenſauerit; minùs ergo credi poteſt, quòd data fuerit diſpenſatio generalis omnibus qui cum propria ſorore,vt vxore cohabitabant.Quintò denique item probatur, quia ſi per verba illa non ſignificarentur decreta antiqua, quæ in ſuo robore relinquebant, ſed matrimonia iam facta, in quibus diſpenſabant, ſequeretur Patres illos limitaſſe ad ſolum ſecundum gradum impedimenta,quæ in Eccleſia vniuerſali ad ſeptimum vſque extendebatur; quod quidem non dico facere, ſed attentare, fuiſſet omnino intolerabile, vt conſtat ex facto S. Gregorij Magni, qui voluit per aliquod breue tempus apud Angelos denuo ad fidem conuerſos limitare impedimenta ad ſecundum gradum, donec fides magis ibi radicaretur; & tamen hoc ipſum occaſio fuit ſcandali non leuis in Eccleſia aduersùs Gregorium, vt conſtat ex epiſtola eiuſdem Gregorij ad Felicem, quæ eſt trigeſima prima libri 12. & affertur *in cap.equidem lex*, 35. *q.* 2. Quantò magis incredibile eſt, quòd Epiſcopi pauci auderent in Concilio Prouinciali vniuerſalis Eccleſiæ legem adeò notabiliter limitare? & tamen in illo *can.* 30. Concilij Epaunenſis enumerantur ſolùm copulæ inceſtuoſæ in primo, & ſecundo gradu. Prudenter ergo proteſtati ſunt, ſe ita illos gradus proponere, & pœnas tranſgreſſoribus ſtatuere, vt antiqua alia Patrũ decreta non diſſoluerent. & hic eſt verus, & legitimus ſenſus illorum verborum, vt appareat abſque fundamento ex vtroque illo Concilio colligi, diſpenſatum fuiſſe vniuerſaliter in primo gradu affinitatis in linea recta.

Reſtat ſolùm Concilium Aurelianenſe 20

tertium *can.* 10. vbi ſic habetur : *De inceſtis coniunctionibus ita, quæ ſunt ſtatuta, ſeruentur, vt hi, qui aut modò ad Baptiſmum veniunt, aut quibus Patrum ſtatuta Sacerdotali prædicatione antea in notitiam non venerunt, ita pro nouitate conuerſionis, aut fidei ſuæ credimus conſulendum, vt contracta huc vſque huiuſmodi coniugia non ſoluantur, ſed in futurum quod de inceſtis coniunctionibus in anterioribus canonibus interdictum eſt, obſeruetur : id eſt, ne quis ſibi ſub coniugij nomine ſociare præſumat relictam patris, filiam vxoris, ſororem vxoris, conſobrinam, aut ſobrinam, relictam auunculi, vel patrui.* vbi numerantur aliqua impedimenta in primo gradu affinitatis in linea recta : & tamen matrimonia antea contracta tolerantur.

21 Reſpondetur tamen, ex hoc loco non poſſe colligi diſpenſationem vllam factam à Concilio. nam vel matrimonia illa fuerant facta ante Baptiſmum : & tunc ſi illud impedimentum erat de iure naturæ, non poterat ab Eccleſia diſpenſari. Si verò impedimentum erat de ſolo iure Eccleſiaſtico, cùm hoc non obligaret infideles nondum baptizatos, matrimonia fuerunt valida, nec vlla indigebant diſpenſatione. Vel matrimonia fuerunt contracta poſt Baptiſmum, ſed ante promulgationem ſufficientem legis Eccleſiaſticæ, vt in ipſo canone ſupponitur; & tunc etiam redit idem argumentum, quia ſi hæc matrimonia ſunt iure naturæ irrita, non poterit Concilium in iis diſpenſare : ſi verò ſolo iure Eccleſiaſtico irrita ſunt ; & lex hæc non fuerat illis gentibus ſufficienter promulgata, non obligabat, & per conſequens non erat neceſſaria diſpenſatio ad valorem matrimonij. Nulla ergo ex toto illo canone colligi poteſt diſpenſatio facta in illo impedimento ad validè contrahendum.

22 Porrò Patres illius Concilij non habuiſſe animum poſitiuè diſpenſandi, vt tale matrimonium fieret, confirmari poteſt primò ex Concilio Aruernenſi, quod in eâdem Gallia biennio ante Concilium illud Aurelianenſe fuerat celebratum ; & in *can.* 11. definitum fuerat, eiuſmodi copulam eſſe contra legem diuinam, & iura naturæ. Non eſt ergo credibile, quòd Patres Concilij Aurelianenſis aſſumerent ſibi licentiam diſpenſandi, vt fieret id, quod ante biennium declaratum fuerat eſſe contra legem diuinam, & naturalem.

23 Confirmatur ſecundò ex Concilio Turonenſi I. quod paulò pòſt in Gallia celebratum fuit, vbi *can.* 22. latè probatum eſt, matrimonia illa fieri non poſſe, ideóque noluerunt promittere Regi Chariberto, vt cum ſorore vxoris contraheret ; non eſt enim credibile, quòd nollent diſpenſare cum Rege in leuiori illo impedimento, ſi paulò antè in Concilio Aurelianenſi cum tot aliis diſpenſatum fuiſſet in impedimento adeò grauiori, præſertim cùm ex ſeparatione, & diſſolutione illius coniugij Regis iam celebrati, tot, & tanta damna ſequerentur, de quibus videri poteſt Baronius *tom.* 7. *anno Chriſti* 570. & Gregorius Turonenſis *hiſt. Franc. cap.* 26. Potuiſſet quippe Rex meritò conqueri, dicens, negari ſibi vni rem leuiorem multo, quàm quæ paulò antè plebeis omnibus fuerat conceſſa.

Ad ſummum ergo Patres Aurelianenſes 24
noluerunt poſitiuè declarare matrimonia illa eſſe irrita, nec auctoritate Eccleſiaſtica illa diſſoluere ; quia cùm pro illorum valore allegari poſſet, illa quidem eſſe prohibita, & turpia iure naturæ, non tamen inualida, prout Auctores primæ ſententiæ dicunt : noluerunt Patres contra illorum valorem definire, aut procedere, ſed declarare ſolùm id, quod certum erat, nempe eſſe inceſta, & turpia, ac, ſi deinceps à fidelibus fierent, eſſe irrita, & abſtinere à re minùs certa. Exiſtimarunt tamen talem, ac tantam turpitudinem continere, vt eſto non eſſent irrita iure naturæ, adhuc indiſpenſabilia eſſent illa impedimenta, hoc eſt, non poſſe diſpenſari, vt licitè contraheretur indifferenter in illis gradibus: quod potiſſimè dictum propter impedimentum caſus noſtri in linea recta affinitatis, conſtat ex verbis ſubſequentibus, vbi adducta maledictione ex *Deuter.* 27. qua maledictus enunciatur qui dormit cum vxore patris ſui, vel cum priuigna, ſubdunt Patres : *quo fit, vt quos Deus maledixit, nos niſi emendatos benedicere non poſſumus.*

Aduerte denique, canonem illum Au- 25
relianenſem poſtea in decreto Gratiani inſertum eſſe : illam tamen clauſulam de matrimoniis antea factis non diſſoluendis nunquam acceptatam, vel approbatam, ſed ab omnibus prætermiſſam fuiſſe, vt conſtat ex *dicto cap. de inceſtis* 35. *quæſt.* 2. ante cuius capitis titulum notatur, textum illum quoad aliqua deſumptum eſſe ex Concilio illo Aurelianenſi, demptis tamen aliquibus, quæ non ſine cauſa omnes emiſerunt. Vnde quamuis Concilia Prouincialia auctoritatem aliquam habeant ; non tamen in iis, in quibus non ſunt ab Eccleſia recepta, ſed in iis, quæ veteri doctrinæ non repugnant, imò potiùs ex ipſa colligi poſſunt,

poſſunt, vt aduertit Suarez *diſp. 4. de fide*
sect. 7. num 3. Et quidem in hac eâdem
materia turpiter errarunt Patres Concilij
VVormaticenſis *can. 63.* vbi his verbis ſan-
xerunt: *Si quis cum matre, & filia in adulte-*
rio manſit, neſciente matre, quòd cum filia
manſiſſet, ſimiliter & filia neſcia, quòd cum
matre manſiſſet, & poſtea ille vir, ſi accepe-
rit mulierem, dimittat eam, & vſque in
diem mortis ſuæ non habeat vxorem, & illa
mulier, quam reliquerit, accipiat virum. vbi
vides, matrimonium validè contractum
cũ aliqua tertia fœmina poſt crimen ince-
ſtus, (cùm hoc crimen non afferat, nec vn-
quam attulerit impedimentum dirimens
ſubſequens matrimonium, ſed ſolùm im-
pediens:) diſſolui tamen, & permitti vxo-
ri dimiſſæ, vt cum alio contrahat de nouo.
Cui non eſt diſſimile, quod ex Concilio
apud Vermerios refertur à Gratiano in
Decreto, & habetur 31. *quæſt. 1. cap. ſi qua*
mulier, in hæc verba. *Si qua mulier in mor-*
tem mariti ſui cum alijs conſiliata ſit, & ipſe
vir aliquem illorum ſe defendendo occiderit;
ſi probare poteſt ille vir eam ream eſſe conſilij,
poteſt (vt nobis videtur) ipſam vxorem di-
mittere, etſi noluerit aliam ducere. & rur-
ſus, quod ex eodem Concilio refertur *in*
cap. ſi quis cum nouerca, 32. quæſt. 7. his ver-
bis: *Si quis cum nouerca ſua dormierit, neu-*
ter ad coniugium poteſt peruenire: ſed vir
eius poteſt, ſi vult, aliam accipere, ſi ſe conti-
nere non poteſt. In quibus locis putatur,
poſt inceſtum, ita diſſolui matrimonium,
vt coniux innocens poſſit cum alio con-
trahere.

26 Quod turpiſſimè etiam decretum fuit
in Concilio Aquiſgranenſi, & Concilio
Metenſi, habitis tempore Nicolai I. in qui-
bus ob prætenſum Reginæ adulterium,
matrimonium Regis cum illa diſſolutum
fuit, Regíque alia vxor conceſſa, & quod
peius eſt, probantibus id poſtea Sedis Apo-
ſtolicæ Legatis, quorum decreta reproba-
uit poſtea Pontifex in Concilio Romano
III. de quibus videri poſſunt Card. Ba-
ron. *tom. 10. anno 862.* & Coriolanus *in*
Breuiario Chronologico, eodem anno. quæ
omnia dicta ſunt, vt appareat, quàm debi-
le fundamentum deſumi poſſit ex illo ca-
none Concilij Aurelianenſis, ad proban-
dam conceſſionem diſpenſationis, cùm
nec ibi diſpenſatio vlla ſit, neč ſi fuiſſet,
ſufficeret ad probandum id fieri potuiſſe.
Quanto validius argumentum ſumi poteſt
ex decreto Concilij Limenſis *ſuprà* addu-
cto, quod ferè certò eſt factum ex reſponſo
Pauli IV. & quod expreſsè affirmat inua-
liditatem illius matrimonij etiam de iure
naturæ, & tempore infidelitatis.

Secundò principaliter alij arguunt in 27
fauorem diſpenſationis, quia indubitatum
eſt, Papam poſſe diſpenſare in impedi-
mento, quod probabile eſt, eſſe de ſolo iu-
re Eccleſiaſtico, quale eſt hoc impedimen-
tum, quod omnes Doctores fatentur eſſe
ſaltem probabile, quòd non ſit de iure na-
turæ: ergo omnes pro indubitato habent,
quòd poſſit Papa diſpenſare. Reſpondetur,
in his committi fallaciam à propoſitione
modali ad abſolutam; id enim, quod om-
nes fatentur, non eſt, quòd ſit indubitatus
valor illius diſpenſationis, ſed eſſe cer-
tum, quòd ſit probabiliter valida. Nam, ſi
re ipſa ſententia dicens, impedimentum
illud eſſe de iure naturæ, ſit vera, diſpen-
ſatio re ipſa non erit valida, eſto Pontifex
abſque peccato illam conceſſerit: neque
vllus Theologus dicit, valorem illius di-
ſpenſationis fore certum, ſed ſolùm fore
probabilem. Fateor quidem, aliquando
in materiis aliis ſtante varietate opinio-
num, Pontifices diſpenſaſſe amplectendo
opinionem dicentem poſſe fieri; certum
eſt tamen, non id feciſſe in omnibus ca-
ſibus. nam probabile etiam eſt, impedi-
mentum fratris cum ſorore non irritare
matrimonium de iure naturæ: & tamen
huc vſque Pontifices nunquam in eo im-
pedimento diſpenſarunt, ſicut nec in caſu
noſtro. Ratio autem eſt propter turpitu-
dinem ſummam illius coniugij, ob quam
adeò vehementer illud deteſtantur ſacræ
litteræ.

Tertiò arguunt, quia Papa diſpenſare 28
poteſt in iis, in quibus de facto diſpenſare
ſolet. Quòd autem in hoc impedimento
ſoleat, probant ex praxi ſacræ Pœnitentia-
riæ, & Datariæ, quæ ſemel etiam diſpen-
ſaſſe dicitur cum A.M. Item, quia Marti-
nus V. diſpenſauit, vt aliquis duceret ſuam
ſororem, vt refert S. Antoninus *3. p. tit. 1.*
cap. 11, de affinitate, & Archidiaconus apud
Armillam *verb. diſpenſatio, num. 10.* & de-
nique Henriquez *lib. 12. de matrim. cap. 9.*
§. 5 in margine, littera P. dicit Martinum V.
diſpenſaſſe in matrimonio cum nouerca.

Reſpondetur, in Pœnitentiaria, & Da- 29
taria nunquam diſpenſatum eſſe in hoc
impedimento affinitatis in primo gradu
lineæ rectæ contracto ex matrimonio, ſed
ſolùm, quando oritur ex copula illicita,
quod eſt impedimentum valdè diuerſum,
& de quo non eſt dubium, quòd non ir-
ritet matrimonium de iure naturæ: nam
ea affinitas non affert ea inconuenientia,
quæ

quæ affert affinitas orta ex matrimonio: imò, licèt aliquis tempore infidelitatis aliquam fornicariè cognouiſſet, poſſet poſt Baptiſmum eius filiam ducere abſque vlla diſpenſatione, quia affinitas ex copula illicita non eſt naturalis, ſed merè Eccleſiaſtica. videatur Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp 6; num.9. & 10. & diſp.ſeq.num. 3.* At verò affinitas ex matrimonio, ſiue ſit impedimentum dirimens de iure naturæ,ſiue non; certiſſimè tamen eſt affinitas naturalis: vnde non poſſet quis poſt Baptiſmum contrahere cum filia illius vxoris, quam ipſe legitimè habuit tempore infidelitatis. Nihil ergo probat in ordine ad caſum noſtrum vſus diſpenſandi aliquando cum affinibus in primo gradu lineæ rectæ ex copula illicita; de illo enim impedimento nunquam dubitatum eſt, an poſſit diſpenſari. Sicut paſſim etiam diſpenſatur ad contrahendum cum ea, cuius ſororem idem vir antea illicitè cognouerat: & tamen non ſolet, niſi fortè rariſſimè, diſpenſari, vt contrahat cum vxore ſui fratris relictis filiis ex priori matrimonio; quia nimirum affinitas hæc orta ex matrimonio multò fortior eſt, quàm quæ oritur ex copula illicita: & ideò in Concilio Tridentino hæc limitata eſt ad ſecundum gradum, illa verò extenditur ad quartum.

30 Exemplum, quod affertur ex S. Antonino diſpenſationis à Martino V. conceſſæ, vt frater duceret ſuam ſororem, falſiſſimum eſt: nec S. Antoninus id dicit, ſed quòd poſt matrimonium contractum, diſpenſauit, vt vir retineret vxorem illam, cuius ſororem ante matrimonium fornicariè cognouerat, & hoc cum maxima difficultate. verba Antonini ſunt hæc. *Reperitur tamen Papa Martinus V. diſpenſaſſe cum quodam, qui contraxerat, & conſummauerat matrimonium cum quadam eius germana, quam fornicariè cognouerat, cum magna tamen difficultate, & quia res erat occulta, nec ille erat aptus ad Religionem, vel ad remota eundum, vnde ſcandalum ex diuortio, ſi factum fuiſſet, ſequendum erat. Prius ordinauit plures Theologos, & Canoniſtas ſuper hac re habere collationem, vtrùm ipſe poſſet in hoc diſpenſare, nec conuenerunt in concluſione, ſed aliqui dixerunt quòd poterat, alij contrarium affirmauerunt* Hæc Antoninus; cuius verba, licèt clariſſima ſint, hæretici tamen, vt reprehenderent imprudentiam Martini V peſſima conſtructione adhibita, intellexerunt de matrimonio fratris cum propria ſorore, vt notauit Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim.cap. 25. in fine*; cùm tamen ibi non ſit ſermo de ſorore illius fœminæ, quam maritus antea fornicariè cognouerat. Alioquin enim non deberet dicere, *cum eius germana, ſed cum ſua germana*, nec in diſpenſatione attenderetur, quòd copula fuerat occulta; quid enim hoc referebat, ſi fraternitas erat publica? imò magis inuaret ad diſpenſationem, quòd publicè conſtaret de copula præcedente, vt remedium adhiberetur ſorori iam violatæ. Sicut autem hæretici ex malitia, ita Armilla, & aliqui ex inconſiderantia decepti ſunt in conſtructione verborum illorum, & intellexerunt de diſpenſatione cum ſorore contra manifeſtum verborum ſenſum. Hac etiam occaſione deceptus eſt Henriquez *loco ſuprà citato*, tribuens Martino V. quòd diſpenſaſſet in matrimonio cum nouerca; quia nimirum Antoninus propoſuerat ſimul vtrumque impedimentum, ſcilicet primum gradum affinitatis in linea recta, & in tranſuerſa, & ſtatim ſubdit: *Reperitur tamen Papa Martinus V. diſpenſaſſe cum quodam, &c.* vt *ſuprà* retulimus; quæ tamen diſpenſatio non fuit in linea recta, ſed in tranſuerſa. Conſtat ergo manifeſtè, Henriquez fuiſſe deceptum; ipſe enim non potuit ſcire de diſpenſatione illa Martini V. ad matrimonium cum nouerca, niſi vel per reuelationem, vel per relationem alicuius Auctoris: certum eſt autem, apud nullum prorſus auctorem ex innumeris, qui poſt Martinum Quintum ſcripſerunt, mentionem fieri eius diſpenſationis, ſed illius ſolùm quam retulimus. Citant alij Archidiaconum pro illa diſpenſatione à Martino conceſſa ad matrimonium fratris cum ſorore: id tamen eſt omninò falſum, & decepti ſunt eo quòd apud Armillam citatur Ar. Flor. hoc eſt, Archiepiſcopus Florentinus, qui eſt S. Antoninus; ipſi verò intellexerunt ab Armilla citari Archidiaconum. Nulla ergo afferri poteſt diſpenſatio huc vſque à Sede Apoſtolica conceſſa in caſu noſtro.

Quartò arguunt aliqui, quòd id, quod alicui prohibetur in pœnam delicti, id ei licitum erat, vel poſſibile, ſi delictum illud, & pœna non interueniſſent: ſed non poſſe ducere affinem in primo gradu lineæ rectæ, nempe filiaſtram, prohibetur in pœnam ei, qui illam inceſtuosè cognouit *in cap. 1. de eo qui cognouit, &c.* ergo ſecluſa illa pœna, id non erat illicitum, vel impoſſibile. 31

Reſpondetur in primis, textum illum non eſſe alicuius Pontificis, ſed inſcribi ex Concilio Metenſi, quod Concilium non inuenitur, 32

inuenitur, & fortaſſe eſt illud, cuius meminit Baronius *tom. 1. anno* 869. & dicit fuiſſe Concilium deprædarorium, ac iniuſtum: vnde in margine illius Decretalis notatum inuenitur ex Soto, textum illum cautè legendum eſſe. Refertur tamen magis integer apud Burcardum *lib.* 17.*cap.*10. vbi doctrinam continet abſurdiſſimam; habet enim hæc verba. *Si quis cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, nec matrem, nec filiam poteſt habere, nec illa, nec ille alijs poterunt ſe coniungere vllo vnquam tempore. Attamen vxor eius, ſi ita noluerit, & ſi ſe continere non poteſt, ſi poſtquam cognouit, quòd cum filia ſua vir eius fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habeat, ſi vult, alij nubere poteſt.* vbi vides errorem manifeſtum, quòd ſcilicet matrimonium diſſolui poſſit propter adulterium inceſtuoſum.

33 Adde, non oportere quòd intelligatur per modum pœnæ inhabilitas illa ad contrahendum cum filiaſtra, ſed poteſt intelligi, quòd declaretur ſolùm inhabilitas, quam aliunde habet. Et quidem certum eſt, quòd, etiamſi non interueniat adulterium cum filiaſtra, non poteſt cum ea poſt mortem matris validè contrahi matrimonium, ſiue ea inhabilitas proueniat ex iure naturæ, ſiue ex iure Eccleſiaſtico. Tota ergo doctrina, quæ habetur *in dicto cap.* 1. veriſſima eſt. Verba, prout in compilatione Decretalium habentur, hæc ſola ſunt. *Si quis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam vnquam poteſt habere vxorem: nec filiaſtra, nec ille vllo vnquam tempore alij ſe poterunt matrimonio copulare.* quæ omnia veriſſima ſunt, ſed non omnia eodem modo intelligi debent; tria enim impedimenta ibi numerantur. Primum eſt, quòd vir non poſſit ampliùs debitum petere ab vxore propter affinitatem contractam: & hæc eſt mera pœna, & ideò appoſita fuit particula *ſcienter*, quia ſi ignoranter cognita fuiſſet filiaſtra, non incurreretur illa pœna. Secundum eſt impedimentum contrahendi cum filiaſtra, & hoc eſt impedimentum irritans, & in rigore, vt dixi, non eſt pœna inceſtus, quia etiam abſque vlla culpa procedit, ſiue de iure humano, ſiue de iure naturæ. Tertium eſt impedimentum viri, & filiaſtræ ad vllum matrimonium vnquam contrahendum, & hoc eſt impedimentum impediens ſolùm, non verò irritans matrimonium ſubſequens: eſt tamen pœna, & ideò ſine culpa non incurritur. Sicut ergo illa duo impedimenta vltima non ſunt eiuſdem rationis, ſed alterum eſt irritans, & alterum impediens: ita alterum non eſt pœnale, atque adeò datur abſque vlla culpa.

Denique, ſi contendas, inhabilitatem 34
illam ad contrahendum vllo tempore cum filiaſtra inceſtuosè cognita, aliquid pœnæ includere, poterit in aliquo ſenſu id concedi. Cùm enim aliqui Doctores probabiliter, vt vidimus, dicant, matrimonium cum filiaſtra non eſſe irritum iure naturæ, atque adeò poſſe validè ab Eccleſia diſpenſari in eo impedimento; potuit hæc etiam pœna adulterio inceſtuoſo cum filiaſtra imponi, vt ſi fortè poſſibilis ſit talis diſpenſatio; ille tamen adulter careat omni ſpe talis diſpenſationis obtinendæ. Sicut etiam in Tridentino *ſeſſ.* 24.*cap.*5. generaliter dicitur, *eos, qui intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præſumpſerint, ſeparandos eſſe, & ſpe diſpenſationis conſequendæ carere.* quibus verbis non ſignificatur, potuiſſe in illis omnibus gradibus prohibitis ab Eccleſia diſpenſari; atque inter fratrem, & ſororem, auum, & nepotem, &c. ſed ſolùm in pœnam aufertur ſpes diſpenſationis in iis caſibus, in quibus diſpenſatio poſſibilis fuiſſet quicunque illi ſint.

Quintò arguunt aliqui, vt probent lici- 35
tè, & ſanctè poſſe dari diſpenſationem ad ducendam nutum, nec debere, quòd inſolita ſit, Pontificem ab ea conceſſione deterreri; quia imò ea de cauſa expediret in re adhuc controuerſa inire poſſeſſionem iuris, & poteſtatis Pontificiæ, quam poſito vſu, nemo vlteriùs in hoc caſu negaret, aut in controuerſiam adduceret. Reſpondeo, hoc argumentum probare, quòd expediret etiam à Pontifice diſpenſari in matrimonio fratris cum ſorore, vt re ipſa caperet poſſeſſionem huius facultatis, cùm multi negent: alij autem multi, & doctiſſimi dicant, poſſe à Pontifice validè diſpenſari. Expediret etiam eum multa facere, quæ iuxta multorum ſententiam facere poteſt de poteſtate abſoluta: quæ tamen nec facit, nec faciet, quia non expedit tam carò emere vſum, & poſſeſſionem ſui iuris cum tanto Eccleſiæ detrimento.

Ego quidem non definio abſolutè, quòd 36
Summus Pontifex non poſſit in prædicto impedimento validè diſpenſare, puto tamen, ſi ea poteſtas ſit, non niſi in extremo periculo, & extraordinaria neceſſitate licitè poſſe exerceri: alioquin certiſſimè expedit ab ea poteſtate abſtinere, nec introducere vſum nouum diſpenſandi in coniugio, quod à Spiritu ſancto, *ſcelus tantum nefas maledictione dignum*, iudicatur, quod

communi

communi populi maledictione proſequendum præcipitur, & cuius turpitudo vltimo ſupplicio ex diuino præcepto puniebatur, & quod apud Patres, & Concilia *graue facinus, & nefandum coniugium*, vt in ſuperioribus vidimus, exiſtimabatur.

Dubium XLI.

An Ordinarius poßit credere viro neganti copulam cum conſanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eandem copulam antea iuramento confirmaſſet.

1 Contigit in quadam ciuitate Marchiæ, vbi Titius volebat ducere vxorem, quæ eius conſanguineis non placebat; ideóque oppoſita fuit illis ſuſpicio affinitatis ortæ ex copula illicita, & adulterina, quam dicebatur habuiſſe cum conſanguinea illius, quam nunc ducere volebat. Negauit ille copulam eiuſmodi præceſſiſſe: poſtea tamen à conſanguineis perſuaſus copulam faſſus eſt cum iuramento in ſcriptis, & corã duobus teſtibus. Denique qua erat ingenij volubilitate, vel recaleſcente affectu, iterum copulam negauit, addens, ſe ſcripturam illam inductum à ſuis conſanguineis feciſſe; rogatus fui, an Ordinarius in tanta iuuenis inſtantia poſſet matrimonij contractum permittere.

2 Reſpondi, non poſſe, niſi Titius ſufficientibus ſaltem indiciis probet falſitatem confeſſionis. quod à fortiori probari poteſt ex caſu, quem affert Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 15. *num.* 6. vbi refert, quòd quidam ducere volebat in coniugem concubinam ſuam, quam viuente adhuc vxore ipſemet cognouerat: rogatus autem à Parocho, an durante priori matrimonio, fidem dediſſet concubinæ futuri coniugij, ſi vxor moreretur, ipſe ingenuè confeſſus eſt fidem datam: dicente autem Parocho, id eſſe impedimentum dirimens, negauit fidem fuiſſe datam. quo caſu Sanchez dicit, non eſſe concedendam licentiam contrahendi ſecundum matrimonium cum concubina Primò, quia nimis indignum eſt, vt quod ſua voce quiſque dilucidè proteſtatus eſt, id in eundem caſum infirmare poſſit, & proprio teſtimonio reſiſtere, *cap. per tuas, de probationibus, & l. generaliter* 13. *C. de non numerata pecunia.* quod potiſſimum in hoc caſu habet locum, in quo occurrunt vehementes coniecturæ pro veritate prioris confeſſionis ſpontaneæ, nempe affectus nimis erga concubinam, præproperus tractatus matrimonij cum illa ſtatim ac mortua eſt vxor, vſus inter concubinarios pollicendi ſibi inuicem matrimonium, vt mutuum ſibi amorem oſtendant. Secundò, quia facilè præſumi poteſt mendacium in negatione ſubſequenti, ex deſiderio nuptiarum, & metu, ne matrimonium concupitum impediretur. Denique, quia confeſſio extraiudicialis probat contra confitentem, donec de eius errore conſtet, vt docet Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſumpt.* 130. *num.* 50.

3 Hæ ſunt rationes, quibus Sanchez vtitur ad illum caſum, ex quibus, vt dixi, à fortiori argui poteſt ad caſum noſtrum, in quo non præceſſit ſola ſimplex confeſſio copulæ, ſed in ſcriptis cum iuramento, & coram teſtibus ad faciendam plenam fidem, quam confeſſionem licèt ipſe dicat factam ex inductione, & ſuaſione ſuorum conſanguineorum; id tamen non probat, non fuiſſe veram: potuit enim inductus, & ſuaſus à ſuis confiteri authenticè copulam, quam antea ex matrimonij deſiderio negauerat. Nec credendum eſt, voluiſſe falsò imponere crimen adulterij fœminæ alioquin honeſtæ, ídque cum iuramento, & in ſcriptis, & coram teſtibus, ſi id falſum fuiſſet; ſed potiùs credi poteſt, quòd ex deſiderio nuptiarum, & amore fœminæ eam poſtea neget. Præſertim cùm inuentus fuerit in eodem lecto cum illa priori, quæ eſt validiſſima præſumptio copulæ cum ea habitæ, quam poſtea cum iuramento faſſus fuit. quibus ſtantibus, non apparet, quomodo poſſit Ordinarius licentiam dare ad celebrandum matrimonium, quandiu vel contrarium non probatur, vel diſpenſatio Sedis Apoſtolicæ non obtinetur. pro qua ſententia videtur etiam eſſe Baſilius Pontius *lib.* 5. *de matrimon. cap.* 3. *num.* 3. vbi ait, *ſi contrahentes, oppoſito per vnum teſtem impedimento, nec probato, primùm confeßi ſunt impedimentum, poſtea negauerunt, ſtandum eſſe primæ confeßioni, niſi probent ſecundam veram.* Quid diceret, ſi prima confeſſio fuiſſet iuramento, ſcriptura, teſtibus, & tot aliis præſumptionibus adminiculata?

***

Dvb.

DVBIVM XLII.

An ad valorem matrimonij requiratur acceptatio conſequens ex parte coniugis, qui prior conſenſum expreſſerat.

1 CAſus hic magis videtur metaphyſicus, quàm moralis: quia tamen coactus ſum reſpondere, proponã illum, prout propoſitus mihi fuit. Titius, & Seia matrimonium per verba de præſenti coram Parocho, & teſtibus contrahũt. Titius prior cõſenſum verbis expreſſit: mox Seia, prout moris eſt, rogatur, & reſpondet: *Ego etiam accipio Titium in meum coniugem.* Titius immediatè poſt prolata hæc verba à Seia, non acceptat eius conſenſum, imò poſitiuè non vult acceptare. Quærebatur, an hic diſſenſus eo temporis momẽto ſuperueniens impedire potuerit valorem matrimonij? Ratio dubitandi deſumi poterat ex doctrina communi, quã latè explicuimus, & probauimus *tom. 2 de Iuſtitia diſp. 22. ſect. 3. n. 26. & ſeqq.* vbi diximus, in contractibus mutuis onerosis non intelligi contractum perfectum, & irreuocabilem, donec vterque cõtrahens ſuum conſenſum in obligationem expreſſerit, & quilibet eorum cognouerit alterum ſeſe obligaſſe, & acceptaſſe ſimul ſuam obligationem. Vnde, cùm matrimonium ſit contractus mutuus onerosus, non videtur perfectus, & irreuocabilis, donec vterque coniux conſenſum expreſſerit, & acceptauerit conſenſum alterius, & nouerit eiuſdem acceptationem. Non ergo ſufficit, quòd ſecundus coniux conſenſum expreſſerit, ſi primus hunc conſenſum, & acceptationem in eo incluſam non acceptauerit: quare ſi non acceptat, ſed reiicit, contractus non videtur ſubſiſtere.

2 Dixi tamen, vix concipi poſſe, quòd matrimonij valor ex eo præciſè capite defecerit. Pro quo aduerto, coniuges iiſdem omnino verbis, quibus proprium conſenſum exprimunt, ſignificare etiam, ſe acceptare obligationem, & conſenſum ab altero coniuge expreſſum; neque enim alia verba proferunt præter illa, *Accipio te in meum, vel in meam,* quæ verba vtrũque ſignificant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obligationis alterius coniugis, nec poſſunt vnum ſine altero exprimere; cùm enim ſit contractus conſtans eſſentialiter ex mutua vtriuſque obligatione, nec poſſit ex vna parte claudicare, quin ex vtraque deficiat, non poteſt vir, v. gr. dicere, *Volo eſſe tuus vir,* quin eo ipſo dicat, *Volo habere te in vxorem,* ac per conſequens habere te mihi obligatam, ſine qua obligatione non eſſet vxor, nec vir eſſet eius maritus: debet ergo velle indiuiſibiliter vtramque obligationẽ, & per conſequens iiſdem verbis exprimit & ſuam obligationẽ, & quòd vult, ſeu acceptat obligationem alterius. quę voluntas ſufficit, vt abſolutis verbis ſecundi coniugis, cenſeatur perfectus vndique contractus, nulla alia expectata morula temporis ſubſequenti; iam enim vterque expreſſit ſuum conſenſum, & nouit conſenſum alterius, & illum acceptauit. Et quidẽ de conſenſus expreſſione conſtat, ſiquidem vterque ſupponitur protuliſſe verba neceſſaria ad exprimendũ conſenſum. Rurſus ſinguli ea verba audierũt. Quilibet conſenſum alterius acceptauit, & dixit ſe acceptare: nam dicendo ſe velle habere alterum in coniugem, dixit, ſe velle habere alterũ ſibi obligatum, cùm non poſſit eſſe coniux, niſi qui coniugi obligatus eſt, atque adeò dixit, ſe velle acceptare alterius obligationem, & conſenſum. Ille ergo, qui prior conſenſum expreſſit, iam habuit, & manifeſtauit volũtatem acceptandi obligationem à coniuge poſteriùs loquuturo mox exprimendã. Vel ergo ille prior permanſit in hac voluntate, quandiu poſterior verba protulit, vel non permanſit, ſed reuocauit ſaltẽ interiùs ſuam voluntatem, antequam poſterior proferret verba, quantum ſatis erat ad exprimẽdum conſenſum. Si dicatur hoc ſecundum, proculdubio matrimonium in foro cõſcientiæ non erit validum, quia eo tempore, ſeu inſtanti vltimo, quo Sacramentum conficiendum erat, deerat iam voluntas requiſita in priori coniuge, qui non poterat inuitus recipere validum Sacramentum, nec de hoc poteſt eſſe dubitatio, quia vndecunque deficiat voluntas ante confectum Sacramentum, corruit valor Sacramenti, pręſertim in matrimonio, in quo ad valorem non ſolùm requiritur voluntas, ſed voluntas libera à metu, & coactione, qui metus, & coactio nõ irritant valorem aliorum Sacramentorum.

Dixi, *in foro conſcientiæ* matrimonium non fore validum in prædicto caſu; quia in foro externo difficilè probari, & credi poterit ille defectus, niſi adſint aliæ coniecturæ, & circunſtantiæ, quæ id perſuadeant. Cùm enim immediatè antè prior coniux expreſſerit ſuum conſenſum, & ſignificauerit voluntatem acceptandi obligationem mox à poſteriori coniuge exprimendam, non credetur priori coniugi aſſerenti, ſe interiùs retractaſſe hanc voluntatem, quandiu verba à poſteriori coniuge proferebantur: ſed magis credetur verbis eiuſdem, quibus paulò antè dixerat, ſe cum cõſenſum, & obligationem acceptare, quibus 3

bus verbis in foro externo ſtandū erit, quādiu contrarium ſufficienter non conſtabit.

4 Si verò dicatur primum, nempe, quòd voluntas prior non fuit retractata, ſed perſeuerauit ſaltem moraliter toto illo tempore, quo verba à poſteriori coniuge prolata fuerunt, quantum ſufficiebat ad ſignificandum conſenſum: & quod immediatè pòſt, prior coniux retractauit conſenſum, & voluntatem acceptandi conſenſum alterius; non videtur poſſe ex hoc capite dubitari de valore matrimonij, cui obſtare non potuit mutatio illa voluntatis, quæ iam inuenit matrimonium perfectum. Si enim toto illo tempore, quo verba proferebantur à ſecundo coniuge, primus habebat voluntatem acceptandi moraliter perſeuerantem, neceſſe eſt, quòd in fine verborum acceptatus fuerit conſenſus poſterioris coniugis ex vi illius voluntatis moraliter perſeuerantis: quare mutatio voluntatis poſtea ſubſequuta nimis ſera eſt, & poſt perfectum irretractabiliter matrimonium; ſicut volens baptizari, & in voluntate perſeuerans, quandiu effunditur aqua, & proferuntur verba formæ, non poterit impedire valorem Baptiſmi, quamuis immediatè poſt ablutionem, & prolationem verborum, mutet voluntatem, & nolit baptizari: quia poſita materia, & forma neceſſe eſt, quòd fiat Sacramentum, ſi non fuit obex contrariæ voluntatis in conferente, vel ſuſcipiente Sacramentum. Idem ergo dicendum erit in caſu noſtro de valore matrimonij.

5 Dixi tamen ſuprà, *vix concipi poſſe*, quòd ea mutatio voluntatis impediat valorem matrimonij: quia poſſet aliquis contendere, & excogitare caſum metaphyſicum, quo id fieri poſſet. Diximus enim loco ſuprà citato, contractus huiuſmodi mutuos, & onerosos tunc perfici, quando ſingulorum conſenſus ſingulis notus fit, & à ſingulis acceptatur, & hæc acceptatio ſingulis etiam innoteſcit. Poſſet ergo aliquis excogitare, quòd intercederet aliquando breuiſſima temporis morula inter abſolutam prolationem verborum à Seia, & auditionem, qua verba illa à Titio percipiuntur propter diſtantiam aliquam localem, quæ facit vt ſonus verborum non percipiatur eodem momento, ſed poſt morulam breuiſſimam, qua ſpecies perfecti poſſint ad organum auditus. Poſſet ergo fingi, quòd intra illam breuiſſimam morulam poſt prolata verba à Seia, & antequam audiri potuerint omnia à Titio, Titius mutet voluntatem, & nolit acceptare Seiæ conſenſum: quo caſu voluntas noua contraria Titij impedire poterit valorem matrimonij, quod nondum erat perfectum, cùm nondum veniſſet completè ad Titij notitiam Seiæ conſenſus verbis expreſſus. Nec tunc dici debet, quòd poſita materia, & forma Sacramenti non reſultat Sacramentum: nam re vera, poſita ea hypotheſi, nondum poſita eſt materia Sacramenti, quæ quidem eſt contractus humanus legitimus, & perfectus: qui eo caſu poſitus non fuit, cùm ſupponamus, contractum humanum mutuum onerosum non poni, donec vtriuſque conſenſus, & eius mutua acceptatio ſingulis innoteſcat. Deficiente ergo voluntate, & intentione ex parte Titij, qui ſimul eſt miniſter, & ſuſcipiens hoc Sacramentum, & poſita in ipſo voluntate contraria, non eſt mirum, quòd non reſultet Sacramentum matrimonij; ſicut non reſultat contractus humanus legitimus propter defectum voluntatis ex parte vnius ex contrahentibus.

Cæterùm, quidquid ſit de poſſibilitate 6
huius caſus, quæ magis videtur metaphyſica, & ſpeculabilis, quàm practica, nobis in præſenti ſatis eſt, quòd poſt prolata verba à Seia, & audita à Titio, non poteſt Titius retractare ſuam voluntatem, nec ita nolle acceptare conſenſum Seiæ, vt ea noua voluntas Titij reddat irritum, & inualidum matrimonium, quod erat quæſitum à proponente dubium.

DVBIVM XLIII.

Vtrùm concedi poſſit diſpenſatio ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, & ſecundo ſimul conſanguinitatis.

Illuſtriſſimus quidam enixè petebat diſpenſationem, vt poſſet ducere vxorem relictam ſui fratris defuncti, quæ ſimul coniuncta erat Oratori in ſecundo gradu conſanguinitatis. Et quidem de valore diſpenſationis, ſi concederetur, non dubitabatur, cùm neutrum eſſet impedimentum iuris diuini, vel naturalis, ſed vtrunque eſſet de iure humano Eccleſiaſtico. Difficultas tota erat, an deceret, & expediret id concedere; coniunctio enim vtriuſque impedimenti ſimul reddebat diſpenſationem multo difficiliorem: & (quod in eiuſmodi caſibus maximi ponderis eſſe ſolet,) res videbatur eſſe ſine exemplo, vt in vtroque ſimul impedimento diſpenſatum vnquam fuerit. 1

Dixi tamen, difficiliorem quidem eſſe 2
eiuſmodi diſpenſationem propter concurſum vtriuſque impedimenti in eâdem perſona, quia ſicut ſingula quæ non proſunt, ſimul

ſimul collecta iuuant, ita ſingula, quæ non obſunt, ſimul collecta nocent; atque adeò maiores deſiderari cauſas ad eam diſpenſationem iuſtificandam, quàm ſi vnum ſolum eſſet impedimentum; poſſe tamen tales eſſe cauſas, & rationes, vt etiam ſtante vtroque impedimento, Summus Pontifex diſpenſare meritò poſſit. Nec id dicetur ſine exemplo concedere: poſſumus enim alia exempla inuenire, vel eiuſdem rationis, vel ſaltem æquiualentis. Nam in primis opinio eſt multorum, quos affert Thomas Sanchez *lib.8. de matrim.diſp.23.n.1.* quam ipſe ibi fatetur eſſe probabilem, qui dicunt quando aliquis habet impedimentum ſimul affinitatis, & conſanguinitatis, ſatisfacere ſi in diuerſis ſupplicationibus diuerſa impedimenta proponat, & quamlibet earum diſpenſationem validam eſſe quoad impedimentum in ea explicatum, quamuis nunquam fuerit explicatus concurſus vtriuſque impedimenti in eadem perſona: quod etiam probabile putat Diana *1.part. tract.* 10. *de legibus, reſolut.*39. in prima editione: loquuntur autem ij Doctores, etiam quando vtrumque impedimentum eſt publicum, vt notauit Sanchez *loco citato*, qui adhibet aliquas limitationes, quæ tamen non tangunt caſum noſtrum. Si ergo Orator ipſe amplectendo eam ſententiam, quam tot Doctores veram, vel probabilem eſſe docent, potuiſſet duas diſpenſationes obtinere vtriuſque impedimenti, tacendo concurſum vtriuſque in eadem perſona: quantò magis Summus Pontifex interuenientibus cauſis grauiſſimis, quales interuenire dicebantur, potuiſſet rationabiliter diſpenſare, vt eius auctoritate fiat id, quod abſque eius notitia potuiſſet iuxta multorum ſententiam duplici diuerſa diſpenſatione obtineri?

3 Secundò multi dicunt, habentem facultatem generalem diſpenſandi in ſecundo gradu conſanguinitatis, & in ſecundo affinitatis, poſſe diſpenſare, quando vtcunque impedimentum ſimul concurrit, quia in poteſtate generali caſus mixtus comprehenditur conceſſis ſimplicibus, vt tradit Thomas Sanchez *d lib.8.diſp.*22.*n.*10. *iuncta diſp.*2. *num.*28. Credibile autem eſt eiuſmodi facultatem diſpenſandi communicatam aliquando fuiſſe aliquibus, præſertim pro regionibus remotiſſimis: imò contineri videtur in iis facultatibus, quas Leo X. communicauit aliquibus Religioſis in regionibus infidelium prædicantibus, quæ habentur in Bulla III. eiuſdem Leonis in Bullario Regularium Eman. Roderici: nam ibi conceditur eis facultas generalis diſpenſandi cum Schiſmaticis, qui ad fidem conuertuntur, vt poſſint retinere vxores, cum quibus contraxerant in gradibus à lege diuina non prohibitis. Certum eſt autem, primum gradum affinitatis in linea tranſuerſa, & ſecundum conſanguinitatis in eadem linea tranſuerſa, non irritare matrimonium de lege diuina, ſed de iure humano. Credibile ergo eſt, Religioſos illos vſos fuiſſe facultate ſibi conceſſa, & diſpenſaſſe cum aliquibus etiam concurrente ſimul vtroque illo impedimento, cùm Summus Pontifex abſque limitatione facultatem illis conceſſiſſet.

Tertiò ille, qui habet facultatem à Summo Pontifice diſpenſandi in ſecundo gradu conſanguinitatis, poteſt diſpenſare concurrente duplici impedimento, ex duplici ſecundo gradu conſanguinitatis, vt cum aliis docet idem Sanchez *diſp.* 24 *num.* 9. Fortius autem etiam eſſe impedimentum, quod reſultat ex ſecundo gradu conſanguinitatis, quàm quod reſultat ex primo affinitatis in linea tranſuerſa, aſſeruit idem Sanchez *lib.7. de matrimonio, diſp.*66.*n.*11. Quare in eius ſententia, vt conſequenter loquatur, difficiliùs diſpenſari poterit cum habentibus duplex impedimentum ex duplici ſecundo gradu conſanguinitatis, quando, v. gr. ex parte vtriuſque parentis ſunt conſanguinei in ſecundo gradu, quàm cum habentibus impedimentum ſimul ex ſecundo gradu conſanguinitatis, & primo affinitatis in linea tranſuerſa; cùm in primo caſu vtrumque impedimentum ſit fortius, quàm vnum ex impedimentis concurrentibus in ſecundo caſu. 4

His ergo, & aliis quæ adducta fuerunt, attentè perpenſis, & præſertim, quòd diſpenſatio cedebat in bonum publicum Religionis, & fidei, & quòd Oratrix conſtanter affirmabat, non fuiſſe ſe carnaliter cognitam a primo marito, atque adeò non fuiſſe contractum impedimentum affinitatis, ſed ſolùm publicæ honeſtatis: quamuis ad maiorem cautelam, & ne ad difficiles probationes veniendum eſſet, diſpenſatio peteretur, etiam quatenus reſultaſſet impedimentum affinitatis in primo gradu: his, inquam, conſideratis, poſt longam diſputationem, & conſiderationem, fœlic. record. Vrbanus VIII. anno, ni fallor, 1643. diſpenſationem conceſſit. 5

***

Dvbivm XLIV.

An non obſtante promiſſione, poſſit non contrahi matrimonium promiſſum, cedente fœmina cum damno prolis.

1 Titius, dum vxorem haberet Seiam, violauit Iuliam, fœminam quidem non ſibi parem, ſed tamen conditionis honeſtæ: quam iterum, mortua iam vxore Seia, violauit, ac demum, vt ſeſe à peccato abſterreret, obligauit ſe, & cum iuramento eidem Iuliæ promiſit, quòd eam in vxorem accipere deberet, ſi rurſus eam carnaliter cognoſceret; ſed propoſiti parùm tenax ab ea ſæpiùs copulam extorſit: deſiderabat ergo relaxationem iuramenti, & promiſſionis factæ, ne ad matrimonium cum Iulia in eundem teneretur, ex qua poſt mortem vxoris quatuor filios, qui adhuc exſtabant, ſuſceperat.

2 Dixi, ſi promiſſio matrimonij etiam cum iuramento facta fuiſſet à Titio, viuente adhuc propria vxore, non fuiſſet opus relaxatione, cùm promiſſio ipſa ad nihil obligaret, quippe quæ fuiſſet de re turpi, & illicita; copula enim per adulterium habita, & promiſſio matrimonij, durante primo matrimonio, inducunt impedimentum criminis, quod irritat ſubſequens matrimonium, vt conſtat ex *cap. finali, de eo qui duxit, &c* & tradunt communiter Doctores, quos vide apud Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 79. qui *num.* 3. benè aduertit, nihil referre quòd promiſſio præcedat, vel ſubſequatur adulterium; in vtroque enim caſu naſcitur idem impedimentum dirimens futuri matrimonij.

3 Quia tamen in caſu propoſito nihil dicebatur de fide data à Titio, durante primo matrimonio, atque ideò non præſumimus, eiuſmodi impedimentum irritans ortum fuiſſe: negare non poſſumus, promiſſionem illam validam fuiſſe, atque ideò, per ſe loquendo, Titium, poſita conditione ſubſequentis copulæ, teneri ad eam adimplendam, cùm promiſſio ex animo facta, & præſertim ſubſequuta copula, obliget promittentem, vt tradunt omnes, & dixi *tom.* 1. *de Iuſtitia diſp.* 12. *ſect.* 2. *num.* 1. Nec facilè ſperari poteſt, quòd Summus Pontifex concedat relaxationem illius iuramenti, & liberet Titium ab obligatione contracta. Nam, licèt ex rariſſima, & grauiſsima cauſa, quando id ad bonum publicum neceſſarium iudicatur, poſsit Pontifex relaxare iuramenta, quibus ius alicui tertio fuerat acquiſitum; id tamen facere non poteſt, niſi ex grauiſſima cauſa ad bonum commune ſpectante, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib.* 3. *in Decalog. cap* 21. *num.* 9. & nos diximus *tom.* 1. *de Iuſtitia diſp.* 22. *ſect.* 8. *num.* 192. In caſu autem noſtro non aderant cauſæ ſufficientes, vt Pontifex vti poſſet plenitudine poteſtatis ad tollendum ius quæſitum tertio ex promiſſione matrimonij cum iuramento.

Vnica reſtabat via, vt Titius liberari poſ- 4
ſet, obtinere ſcilicet à Iulia, quòd remitteret obligationem Titio; ipſa enim remittente, & reſpuente nuptias promiſſas, ceſſabit obligatio iuramenti, quod eſt acceſſorium promiſſioni, cuius obligatio ex voluntate promiſſarij nolentis rem promiſſam, poteſt diſſolui. Er quidem fortaſſe id non nimis ægrè à Iulia impetrari poſſet: ego tamen verebar, ne id Iulia vel metu reuerentiali, vel certè contra conſcientiam faceret; ſupponebatur enim habere quatuor filios à Titio genitos poſt mortem vxoris, atque adeò eius conditionis, vt per ſubſequens matrimonium legitimi fierent, quorum commoda, & honores, qui ex legitimitate ſequerentur, videtur eorum mater vel ex iuſtitia, vel certè ex charitate, & pietate, quam propriis filiis debet, non poſſe ſine graui culpa negligere, cùm facilè poſſit filios ab infamia, & paupertate liberare, retinendo ius, quod habet aduersùs Titium, vt ſibi fides promiſſa ſeruetur, præſertim cùm filij ipſi ſub ea ſpe futuri matrimonii concepti videantur quaſi ius aliquod ad futuram legitimitatem comparaſſe, nec genitrix excuſanda ſit, ſi prodiga honoris, & fortunarum filiorum ſine cauſa ſufficienti eorum omnium iacturam non impediat, cùm impedire facilè poſſit. Quare conſului, vt Titius quamprimùm promiſſa impleret, omni prorſus tergiuerſatione, vel dilatione ſublata, ne fortè (quod frequenter contingit) dum cauſas differendi prætendit, morte præoccupatus ſatisfacere non poſſit, & filios ſuos, quos legitimare poterat, & debebat, illegitimos, & egenos relinquat.

***

Dvbivm XLV.

An Epiſcopus poſſit ſua lege irritare matrimonia contrahenda ſine præmiſſis denuntiationibus.

1 ARchiepiſcopns quidam, cùm tentaris variis mediis, & impoſitis aliis pœnis, non poſſer extirpare abuſnm, qui in ſua Diœceſi nimium irrepſerat, quo aliqui variis de cauſis occultè matrimoninm contrahere volētes, ſub prætextu infirmitaris, vel alio ſimili, Parochum ad ſe vocabant, illóque præſenre, & duobus teſtibus matrimonia repentè contrahebanr, anrequam Parochus effugere poſſet; ex quibus matrimoniis multa ſcandala, & diſſenſiones oriebantut: idcirco lege, & edicto publico non ſolùm id prohibuir, ſed abſtulit facultatem Parochis, & aliis Sacerdotibus de eorum licentia aſſiſtendi einſmodi matrimoniis, non præmiſſis denunriationibus, eóſque omnes quoad hunc actum aſsiſtendi ſuſpendit, ac declarauir, matrimonia, ſi quæ deinceps hoc modo fierent, fore inualida, ob defectum poteſtaris aſsiſtendi ex parte Parochi, vel alrerius Sacerdoris, quæ iam hac lege ablata fuerat. Quæſitum fuir, an id Archiepiſcopus validè facere poruerit.

2 Reſpondi, Archiepiſcopum potuiſſe vltra pœnas iure communi ſtaturas, alias pœnas addere ad eiuſmodi abuſum impediendum. Dixi, *vltra pœnas iure communi ſtatutas*, quia certum eſt, Parocho aſsiſtenri, non præmiſsis denunciarionibus, imponi triennalem ſuſpenſionem *in cap. finali, de clandeſt. deſponſat.* & ipſis contrahentibus dicirur *ibidem* imponendam condignam pœnitentiam; quare reſpectu contrahentium eſt pœna arbirraria, vr cum aliis docer Thomas Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 46. num. 7.* ſuſpenſionem verò triennalem non eſſe ipſo facto, ſed ferendam, obſeruar idem Sanchez *ibi diſp. 48. num. 2. & 5.* Teſtes verò, quamuis iis nulla pœna ibi imponatur, cùm ramen delinquant auctoriratem ſuam præſtando matrimonio ab Eccleſia inrerdicto, puniendos eſſe condigna pœnirentia pro delicti qualitare, docer cum aliis idem Sanchez *dicta diſput. 46. num. 8.* Vltra has ergo pœnas de iure communi ſtatutas, potuit Archiepiſcopus propria lege grauiores pœnas addere ad obſeruantiam legis Eccleſiasticæ; quod facere poſſe Epiſcopum ad adiuuandas pœnas iure communi ſtaturas, docet idem Sanch. *d. diſp. 46. num. 9.*

Quoad irritarionem verò matrimonij deinceps eo modo conrrahendi, an Archiepiſcopus potuerit eam inducere, non leuem dubirandi occaſionem præbere poſſet Thomas Sanchez *d. lib. 3. diſp. 32. n. 2.* vbi propoſita quæſtione, an ſi Epiſcous, aur conſtiturio ſynodalis interdicat Parochis dare licentiam aſſiſtendl matrimonio, niſi approbatis ab Epiſcopo, vel ſi Epiſcopus prohibeat aliqnos nominarim marrimonio coniungere, validum ſit matrimonium contra eiuſmodi prohibitionem factam; reſponder *num. 2.* matrimonium valere, *niſi Epiſcopus, vel conſtitutio ſynodalis expreſsè addiderit decretum irritans aliter geſta.* quibus verbis ſignificare videtur, additâ eâ clauſulâ, prout in caſu noſtro addita fuit, matrimoninm non valere. Ratio autem eſſe poreſt, quia Epiſcopus in ſua Diœceſi poreſt ferre leges in omnibus materiis, in quibus id ei prohibitum non inuenitur, vr farenrur Doctores *in tractatu de legibus*, & videri poteſt Suarez *lib. 4. de legibus cap. 4. num. 2.* 3

4 Nihilominus cenſui, Archiepiſcopum non potuiſſe matrimonia ſic contracta irrita reddere. quod videtur eſſe iuxta mentem ſacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini, quorum declararionem affert idem Sanchez *dicto lib. 3. diſp. 21. num. 12.* his verbis: *Prohibitione facta ab Ordinario, ne Parochus aliquos deſponſet, an ita tollatur iuriſdictio Parochi, vt ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem non ſit legitimus Parochus, cùm poſſit Ordinarius in totum, vel in partem auferre à Parocho iuriſdictionem: ſicut fit quando reſeruantur aliqui caſus, & in propoſita quæſtione maiorem vim habet, quia prædictus Sacerdos non erat principalis Parochus, nec verus proprietarius, ſed annuus Vicarius, qui ad nutum Ordinarij poterat remoueri. Congregatio Cardinalium reſpondet, valere matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum eſt ab Epiſcopo ne interueniat.* Rationem verò reddir idem Sanchez *num. 11.* quia adhuc ille eſt verè Parochus, terinétque Parochiæ titulum. quæ ratio milirat etiam in caſu noſtro: nam Parochus adhuc maner Parochus; quare matrimonium coram eo, & duobus teſtibus contractum habet omnes conditiones, quas Concilium Tridentinum exigit ad valorem matrimonij, licèt non habeat conditiones alias ab eodem Concilio requiſitas, vt licitè fiat.

5 Poſſumus autem hoc ipſum confirmare, & explicare exemplo, quod affert idem Sanchez *dicto lib.* 3. *diſp.* 46. *num.* 10. vbi refert factam fuiſſe conſtitutionem quandam ſynodalem Salmanticæ, cuius meminit Couarruu. 4. *decret.* 2. *part. cap.* 6. *initio num.* 9. qua excommunicabantur ipſo iure clam contrahentes matrimonium, & cauebatur, hos excommunicatos vitandos eſſe etiam ante denuntiationem excommunicationis. quam tamen conſtitutionem ipſe Sanchez cum aliis dicit, non potuiſſe validè id ſtatuere, quia *in Extrauaganti, Ad euitanda*, requiritur denunciatio, vt debeat vitari excommunicatus, niſi ſit notorius Clerici percuſſor. Cùm ergo Concilium Tridentinum ad valorem matrimonij ſolùm requirat præſentiam Parochi, & duorum teſtium, non potuit Archiepiſcopus irritare matrimonia coram Parocho, & teſtibus facta, qualia ſunt ea, de quibus agitur, cùm ille re vera adhuc maneat verus Parochus retinens titulum ſuæ Parochiæ, præſertim cùm aſſiſtentia illa non ſit actus iuriſdictionis in Parocho; quare licèt ob excommunicationem, vel aliam cenſuram ſuſpenſus eſſet ab omni iuriſdictione, adhuc validè aſſiſteret matrimonio, vt cum communi docet idem Sanchez *d. lib.* 3. *diſp.* 21. *num.* 4.

6 Ratio denique à priori, & fundamentalis eſt, quia, quidquid ſit de aliis materiis; in hac tamen materia non poteſt Epiſcopus lege ſua inducere impedimentum irritans matrimonij vltra illa, quæ iure communi inducta ſunt, hoc enim vtpote grauiſſimum negotium, & ex quo grauiſſima inconuenientia ſequuntur, meritò reſeruauit ſibi vni Summus Pontifex, vt fatentur communiter Doctores, quos ſequuntur Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 1. *num.* 9. Baſilius Pontius *lib.* 6. *de matrim. cap.* 1. *num.* 12. & alij omnes. Cùm ergo Eccleſia vniuerſalis defectum denunciationum præcedentium, ſolùm voluerit eſſe aliquid impediens matrimonium, ne licitè contrahatur; non potuit Archiepiſcopus facere quòd impedimentum hoc tranſierit in numerum impedimentorum dirimentium: vnde meritò à Sacr. Congregatione Concilij beneuolè monitus fuit, vt quamprimùm edictum in hac materia promulgatum reuocaret.

***

DVBIVM XLVI.

Circa valorem matrimonij facti coram ſimplice Sacerdote ex delegatione Vicarij deputati ab Epiſcopo nondum confirmato.

CVm vacaret Eccleſia Cathedralis N. 1 deſignatus fuit ad eam à Summo Pontifice vir quidam doctus, & dignus: qui cùm variis negotiis, & impedimentis detineretur, non potuit per aliquod tempus ad examen in Curia fieri ſolitum venire, vt procedi poſtea poſſet ad præconizationem, & propoſitionem in Conſiſtorio ſecreto, vt à Pontifice ibi legitimè confirmaretur. Ne autem interim Eccleſia in ſpiritualibus, & temporalibus detrimentum pateretur, Summus Pontifex eidem N. adminiſtrationem eiuſdem Eccleſiæ commiſit Breui ſuo ſpeciali ſequentis tenoris:

Venerabilis frater, ſalutem, &c. Cùm nos Eccleſiæ N. Paſtoris ſolatio destitutæ de perſona tua prouidere, téque illi in Epiſcopum, & Paſtorem præficere ſub certis modo, & forma decreuerimus, prout in litteris Apoſtolicis ſub plumbo deſuper expediendis latiùs explicabitur. Tu verò ob diuerſa impedimenta, quibus detentus fuiſti, & adhuc detineris, ſolito examini in Romana Curia te non ſubieceris. Nos, ne interim Eccleſia prædicta aliqua propterea in ſpiritualibus, & temporalibus detrimenta patiatur, prouidere volentes, ac de tua fide, prudentia, doctrina, & religionis zelo plurimùm in Domino confiſi, motu proprio, & ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, te ipſius Eccleſiæ N. Adminiſtratorem in ſpiritualibus, & temporalibus cum facultate omnes, & ſingulos ipſius Eccleſiæ N. fructus, redditus, & prouentus, iura, obuentiones, & emolumenta quæcunque etiam decurſa à die, &c. percipiendi, exigendi, & leuandi, in tuóſque vſus, & vtilitatem conuertendi ad noſtrum, & Sedis Apoſtolicæ beneplacitum, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium facimus, conſtituimus, & deputamus, mandantes propterea dilectis filijs Clero, & populo ciuitatis, & Diæceſis N. cæteriſque ad quos ſpectat, vt tibi in omnibus officium tuum concernentibus, & quæ eis in Domino mandanda duxeris, promptè pareant, & obediant, &c. non obſtantibus conſtitutionibus, &c. Dat. Romæ, &c.

Huius ergo Breuis virtute prædictus N. deputauit ſibi Vicarium N. litteris ad eum miſſis, tenoris ſequentis:

Molt

Molt' Illuſt. Dall' accluſo Breue conceſſomi dalla benigna di N. S. dell' umminiſtracione della mia Chieſa, finche poſſi eſaminarmi, & hauerne leſpedicioni neceſſarie delle Bolle, vedrà la facoltà conceſſami da ſua Santità del guerno di eſſa. E perche la principale cura è appogiata al Vicario Generale; per tanto confidato non meno nella bontà, e valore di V.S. che nella diſpoſicione mi promette l'affetto, che io le porto, la deputo con queſta lettera mio Vicario Generale, dandole la cognicione di tutte le cauſe ciuili, criminali, miſte, e matrimoniali, e nelle cauſe d'appellacioni, &c. *e come tale voglio che ſij da tutti obedita, e riconoſciuta, dandole in eis vices, & voces noſtras, & attendo di ſentire quello, che l'accaderà per l'occorrenze della medeſima Curia, e per fine,* &c.

Hoc ſuppoſito ab eodem Vicario petita fuit licentia coniungendi duos in matrimonio in propria domo, non præmiſſis denuntiationibus, & coram Sacerdote non Parocho, quam licentiam ipſe in ſcriptis conceſſit. his verbis:

Con la preſente concediamo licenza, e facoltà al R. Padre fra N. della Religione di N. di poter coniungere in matrimonio il Signor N. & Madonna N. &c. *dandoli licentia per cauſe note à noi, che il tutto poſſa fare ſenſa denuncie, & anco in caſa dell' habitacione del Signor N. ò in altro luogo più opportuno, alla preſenta di doi teſtimonij. Del ſeguito poi dourà fare fede il detto Padre à tergo di queſta, e portarla à noi, acciò venga conſernata à perpetua memoria,* &c.

N. Vicarius Generalis.

N. Cancellarius.

2 Facto itaque, & celebrato matrimonio coram illo Sacerdote Regulari, & teſtibus iuxta tenorem licentiæ, dubitari cœpit de valore matrimonij. Contra valorem enim videbatur eſſe, quòd tota hæc facultas videbatur fundari in iuriſdictione Epiſcopi deſignati, qui reuera non erat Epiſcopus, atque ideò non videbatur habere iuſdictionem ordinariam, ſed ſolùm delegatam ad tempus. Quamuis autem Delegatus Principis, qualis videbatur eſſe ille Adminiſtrator, poſſit ſubdelegare; non tamen poteſt eius ſubdelegatus iterum ſubdelegare; quia, licèt Delegato Principis ad Vniuerſitatem cauſarum reperiatur in iure conceſſa facultas ſubdelegandi, nullibi tamen reperitur conceſſa facultas dandi ſubdelegato facultatem ſubdelegandi, vt cum communi Iuriſtarum, quos congerit, probat Thomas Sanchez *lib. 3. de matr diſp. 31. num. 9. & 17.* & communem omnium ſententiam eſſe, teſtatur Baſilius Pontius *lib. 5. de matrim. cap. 26. num. 14.* Si ergo Adminiſtrator non habebat iuriſdictionem ordinariam, ſed delegatam à Principe, ipſe quidem delegare poterat: eius tamen Delegatus, qualis erat Vicarius, non potuit rurſus ſubdelegare etiam ad vnum caſum ſpecialem.

3 Dixi tamen, matrimonium iuxta narrata reputandum validum, vtpotè factum coram teſtibus, & Sacerdote deputato ab eo, qui deputare poterat, nempe à Vicario Generali Adminiſtratoris Generalis habentis totam poteſtatem Epiſcopalem, vt conſtat ex Breui ſuprà relato. Suppono enim, quando Vicarius Generalis Epiſcopi dat licentiam Sacerdoti ſimplici aſſiſtendi matrimonio, validum eſſe matrimonium, vt cum communi Doctorum, quos affert, probat Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimonio, diſp. 29. num. 18.* quod multò verius eſt, quando in ſua deputatione accepit expreſsè facultatem ad cognoſcendas cauſas matrimoniales, vt notat idem Sanchez *ibi.* In noſtro autem caſu Vicarius acceperat ſuam deputationem cum ea clauſula expreſſa, vt conſtat ex litteris deputationis ſuprà relatis. Porrò Adminiſtratorem potuiſſe conſtituere Vicarium cum facultate delegandi cauſas ſpeciales, probatur fundamento contrario; quia nimirum Adminiſtrator ille à Summo Pontifice deputatus ad regendam Eccleſiam vacantem, non eſt cenſendus Delegatus, ſed Ordinarius; ad quod eſt gloſſa ſingularis *in cap. is, cui, 42. verb. confirmatus, de electione, lib. 6.* vbi in textu Summus Pontifex deſcribit noſtrum Adminiſtratorem his verbis: *Is, cui procuratio, ſeu adminiſtratio Cathedralis Eccleſiæ, plena, & libera in ſpiritualibus, & temporalibus à Sede Apoſtolica (cui ſoli hoc competit) eſt conceſſa: poteſt (alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta) omnia, quæ iuriſdictionis Epiſcopalis exiſtunt, & quæ poteſt electus exequi confirmatus, liberè exercere. Illa quippe, quæ miniſterium conſecrationis expoſcunt (niſi fuerit Epiſcopus) per alios faciat Epiſcopos expediri.* Vnde gloſſa prædicta quærit, an iſtius Adminiſtratoris officium expiret mortuo Papa? & reſpondet non expirare, *quia ordinariam poteſtatem habet.*

4 Si verò rationem indagare velimus, cur Adminiſtratoris iuriſdictio dicatur potius ordinaria, quàm delegata, ratio petenda erit ex doctrina, quam optimè explicuit

Pater Molina *tom. 6. de Iuſtitia, tract. 5. de iuriſdictione, diſp. 14. num. 2. & ſequentibus*; vbi regulam generalem ſtatuit ad dignoſcendum, quando ſit iuriſdictio ordinaria, vel delegata, ex Bart. *in l. more, num. 8. ff. de iuriſdict. omnium iudic.* & Panorm. *in cap. relatum, num. 5. de officio delegati*; nempe iuriſdictionem ordinariam eam eſſe, quam confert lex, conſuetudo, aut Princeps; non quòd Princeps non poſſit etiam, & ſoleat dare iuriſdictionem delegatam, ſed quòd poſſit etiam dare ordinariam. Quare, quando alicui committit aliquod, vel aliqua negotia particularia, cenſetur ſolùm dare iuriſdictionem delegatam; quando verò committit negotiorum vniuerſitatem, cenſetur dare ordinariam, niſi aliquid apponat, quo ſignificet, vt procedat non propria auctoritate, ſed auctoritate committentis: vt ſi dicat, *Noſtra auctoritate facias*; vel procedas *appellatione poſtpoſita*; cùm de iure in tali negotio à iudice inferiori deberet concedi appellatio. In dubio autem Princeps, vel lex potens dare iuriſdictionem ordinariam, & delegatam, præſumitur dare ordinariam ad vniuerſitatem cauſarum, quia cenſetur creare officium, & Magiſtratum, cui inſit ea iuriſdictio. Inferiores autem, quia non poſſunt conſtituere nouos Magiſtratus, & munera publica, non poſſunt dare iuriſdictionem ordinariam, ſed delegatam, niſi quando conſtituunt officiales inferiores ex tacito, vel expreſſo legis, vel Principis conſenſu, vt quando Epiſcopus deputat ſibi Vicarium generalem, qui vnum, & idem tribunal cum Epiſcopo faciat, vt ex gloſſa *in cap. Romana, verb. generaliter, de appellat. lib. 6.* & ex Couarru. *3. variar. reſolut. cap. vlt. num. 4.* notauerat idem Molina *vbi ſuprà diſput. 10. num. 6.* tunc enim ij Vicarij iuriſdictionem etiam ordinariam habent, quia à lege conſtituuntur, ex qua regula varias illationes ſubdit idem Molina, quæ apud ipſum videri poſſunt.

5 Ex hac ergo regula, & doctrina poſſumus rationem colligere, & applicare ad caſum noſtrum, in quo Adminiſtrator conſtitutus fuit à ſupremo Principe, nempe à Summo Pontifice, ad vniuerſitatem cauſarum, & cum tota, & plena iuriſdictione Epiſcopali, neque appoſita fuit clauſula aliqua indicans, vel imponens, vt operaretur, & ageret auctoritate ipſius Pontificis; quare omninò cenſetur accepiſſe poteſtatem, & iuriſdictionem ordinariam annexam muneri, & officio Adminiſtratoris. Potuit ergo iure ſuo conſtituere Vicarium generalem, qui Vicarius potuit etiam licentiam aſſiſtendi matrimonio ſpeciali committere Sacerdoti non Parocho: nam ſiue dicamus, Vicarium generalem habuiſſe iuriſdictionem delegatam, ſiue dicamus, habuiſſe iuriſdictionem ordinariam, id facere potuit; ſi enim habebat iuriſdictionem ſolùm delegatam, habebat tamen illam ad vniuerſitatem cauſarum, vt conſtat ex eius deputatione *ſuprà* relata. Eſt autem regula generalis, Delegatum ad vniuerſitatem cauſarum ab habente iuriſdictionem ordinariam, poſſe vnam, vel aliam cauſam in particulari ſubdelegare, vt cum communi Doctorum ſupponit pro certo Thomas Sanchez *dicto lib. 3. de matrimonio, diſp. 31. num. 2. & 3.* Si autem dicas, Vicarium habuiſſe iuriſdictionem ordinariam, prout reuera habebat, quia deputatus fuit ab Adminiſtratore habente poteſtatem Epiſcopalem, ac lege permittente, vt deputetur Vicarius generalis faciens vnum, & idem tribunal cum deputante: tunc, inquam, compertum eſt, potuiſſe Vicarium committere Sacerdoti ſimplici aſſiſtentiam matrimonij, atque adeò matrimonium validum fuiſſe, cùm factum fuerit coram Sacerdote de licentia Ordinarij, & duobus teſtibus, quod ſolùm exigit Concilium Tridentinum ad valorem matrimonij.

Denique id totum confirmatur ex declaratione ſacræ Congregationis Concilij Tridentini, in qua cùm hoc ſemel, & iterum proponeretur 12. Septembris & 14. Nouembris 1648. re benè diſcuſſa, Congregatio pro matrimonij validitate reſpondit. 6

LIBER

LIBER SECVNDVS

De quæſitis variis circa Cenſuras.

Dvbivm I.

An incurrerit excommunicationem ob duellum qui non prouocauit explicitè, ſed confusè.

1 Titivs nobilis litteras miſit ad Seium pariter nobilem, dicens: Deſidero à te audire explicationem, & ſenſum talium verborum, quæ heri mihi dixiſti: ad hoc autem expectabo te ſolus in tali loco remoto, tali hora, & ſpero, facturum te iuxta debitum tuum. Venit Seius, & gladiis pugnauerunt, neutrius tamen morte ſubſequuta. Quæſitum fuit, an incurrerint excommunicationem, & pœnas ſpirituales duelli prohibiti, quæ eſt excommunicatio Papæ reſeruata, vt conſtat ex decretis Pontificiis, quæ affert, & explicat latè Thomas Sanchez *lib. 2. in Decalog. cap. 39. num. 18. & ſequentibus.*

2 Aliqui volebant, in caſu noſtro non incurriſſe Titium, & Seium in pœnas duelli prohibiti, quia ſcriptura ſua Titius non vocabat Seium ad pugnandum, ſed ad declarandum ſenſum verborum, quæ die præcedenti protulerat. Pœnas autem illas non incurrunt niſi prouocantes, vel acceptantes, condicto loco, & tempore, ad pugnandum. Quòd autem animus ſcribentis, & acceptantis fuerit de pugna ineunda, non videtur ſufficere ad incurrendas pœnas, quæ non incurruntur, niſi propter delictum externum: quare, quandiu illa intentio manſit in animo, & non fuit exteriùs ſufficienter explicata, non videtur fuiſſe prouocatio externa ex condicto, qualis requiritur ad eas pœnas incurrendas.

3 Reſpondi tamen, procul dubio Titium, & Seium cenſuram incurriſſe; quia intentio pugnandi fuit ſufficienter manifeſtata exteriùs per ſcripturam à Titio miſſam, & à Seio acceptatam: ſenſus enim verborum illorum fuit vel diſiunctiuus, vel conditionalis. Diſiunctiuè quidem intelligebatur hoc modo, nempe: Venias tali hora ad talem locum, & ibi ſatisfacies mihi circa verba, quæ mihi dixiſti, vel mecum pugnabis. Seius autem acceptauit ſecundam partem vt pugnaret; ergo ex ſenſu vtriuſque fuit electus locus, & hora certaminis; nam quod ſub diſiunctione offertur, data optione, ſimpliciter offertur. Conditionaliter etiam verba illa potuerunt intelligi, & tunc in idem recidit, & ſenſus erit: Veni tali hora in talem locum, vt ſi non ſatisfeceris mihi circa verba à te prolata, inuicem ibi pugnemus. Hæc autem conditio poſita fuit: nec enim Seius ſatisfecit Titio, nec explicuit verba iuxta eius voluntatem; ergo prouocatio, & condictio certaminis tranſiit in abſolutam, cùm perſeueraret adhuc voluntas præcedens.

Confirmaríque poteſt, quia locus talis non fuit à Titio electus ex induſtria ad explicationem verborum audiendam; ad hoc enim non erat neceſſarius locus ille remotus, ſed ſolùm ad pugnam: nam ad merum colloquium quilibet alius locus erat opportunus. Vnde conſtat ad rationem in contrarium adductam: illa enim intentio duelli non fuit merè interna, ſed ſufficienter externa, quam litterarum tenor, & reliquæ circumſtantiæ loci, & temporis ſufficienter ſignificabant. Et quidem Seius viſis litteris ſufficienter intellexit, ad quid vocaretur, & ideò ad pugnam adiit præparatus; nec vllus, qui praxim duellorum haberet, potuit alio ſenſu litteras interpretari: non eſt ergo ratio, ob quam, ſequutâ pugnâ, potuerit vterque à cenſura contrahenda excuſari. 4

Quam etiam ſententiam ſignificat Diana *3. p. tract. 6. reſolut. 1. verſ. dico ſecundò,* vbi, ſi quis inueniens alium ei dicat: Si ſuſtinere velis quod mihi dixiſti, mentiris, & hoc dicens manum enſi apponat, ex eo tantùm capite à pœnis duelli excuſatur, quia non fuit ex condicto ſtatutus locus, 5

&

& tempus; non ergo, quia ſub conditione, vel diſiunctione prouocauerat.

Dvbivm II.

An Regulares poſt decreta Clementis VIII. & Pauli V. abſoluere adhuc poſsint iuxta ſua priuilegia à peccatis circa duellum, excepta prouocatione, & pugna.

1 SVppono, poſt decretum ſacræ Congregationis iuſſu Clementis VIII. editum anno 1602. ſublatam fuiſſe facultatem ſaltem intra Italiam omnibus Regularibus abſoluendi intuitu ſuorum priuilegiorum à caſibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab aliis quinque Pontificiis, quorum vnus erat, *prouocantium, & pugnantium in duello iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini & Conſtitutionem fœlic. record. Gregorij XIII. incipientem, Ad tollendam*, &c. quorum verborum occaſione dubitatum fuit, an Regulares habentes priuilegia ad abſoluendum à caſibus Pontificiis, poſſent poſt illud decretum abſoluere conſilium ad duellum dantes, aſſociantes, ex compoſito adſpicientes, patrocinantes, & ſimiles; an verò horum etiam omnium abſolutio ſublata fuerit Regularibus, & aliis pariter priuilegiatis.

2 Ratio dubitandi eſt, quia ex vno capite in prædictis verbis non exprimuntur, niſi *prouocantes & pugnantes in duello.* Cùm ergo decretum ſit odioſum, non debet ad alias perſonas extendi. Ex alio tamen capite videntur omnes alij comprehenſi propter verba illa ſequentia, *iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini, & Conſtitutionem Gregorij XIII.* Nam in Tridentino, & in conſtitutione illa Gregorij omnes illæ perſonæ comprehenduntur. Cùm ergo decretum Clementis referat ſe ad Tridentinum, & ad conſtitutionem Gregorii, videtur de iiſdem perſonis loqui. Quare in hoc ſenſu verba decreti Clementis intellexit Bonac. *de cenſuris diſp.* 2. *q.*6. *puncto* 2. in vltima editione, ita vt per illam relationem ad conſtitutionem Gregorij voluerit Clemens omnes perſonas comprehendere, quæ à Gregorio enumeratæ fuerant: atque adeò peccata eorum omnium erunt ita reſeruata, vt à Regulari priuilegiato abſolui non poſſint.

3 Reſpondi tamen, probabilem videri aliorum explicationem, qui prædicta verba, *iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini, & conſtitutionem Gregorij XIII*, &c. ita intelligunt, vt referantur ſolùm ad caſum præcedentem *prouocantium, & pugnantium in duello*, atque adeò ſolùm auferri facultatem priuilegiatis abſoluendi prouocantes, & pugnantes in duello iuxta terminos Tridentini, & conſtitutionis Gregorianæ: quia decretum illud Congregationis verſatur in materia odioſa, cùm auferat facultatem Regularium ad abſoluendum, atque adeò ſtrictè eſt interpretandum, quantum verborum proprietas permittat, prout re vera permittit in caſu noſtro, cùm verba illa applicata ad ſolum delictum prouocantium, & pugnantium in duello iuxta terminos Tridentini, & conſtitutionem Gregorij habeant optimum ſenſum. Neque enim verba illa, *iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini, & conſtitutionem Gregorij XIII.* fruſtrà addita ſunt, ſed ad explicandam reſeruationem, & reuocationem priuilegiorum.

Pro quo notandum eſt, Gregorium XIII. 4
in ſua conſtitutione ibi citata, extendiſſe ad duella etiam priuata pœnas, & cenſuras, quæ in Tridentino, & aliis Bullis antiquioribus impoſitæ fuerant duellis ſolùm publicis, vt cum aliis aduertit Sanchez *lib.* 2. *in Decalog. cap.* 39 *num.* 20. Quare, ne fortaſſe decretum Congregationis ita intelligeretur, vt cenſeretur ablata facultas abſoluendi ſolùm prouocantes, & pugnantes in duello publico, & ſolemni, de quibus antiquiora decreta loquebantur, additum eſt, debere intelligi iuxta decretum Tridentini, atque etiam conſtitutionem Gregorij XIII. vbi de duellis etiam priuatis, & ſecretis actum fuerat, hoc eſt, debere intelligi de duello publico iuxta decretum Tridentini, atque etiam de priuato iuxta Bullam Gregorij.

Adde, addita etiam fortaſſe illa verba 5
ad limitandam quoad aliquid reſeruationem explicatam illo decreto, quod quidem editum fuit anno 1602. & ante decem annos, nempe anno 1591. Idem Clemens Bullam ediderat, quæ incipit, *Illius vices*, in qua præter alia, quæ addidit, voluit etiam prædictam excommunicationem reſeruatam incurrere prouocantes etiam pugna non ſequuta, vt cum aliis explicuit Filliucius 1. *tom. tract.* 29. *cap.* 8. *num.* 170. qui tamen caſus non fuerat comprehenſus, nec excommunicationem reſeruatam incurrebant prouocantes pugna non ſequuta, iuxta conſtitutionem Gregorij XIII. vt docuit Thomas Sanchez *dicto cap.* 39. *num.* 28.

Dum

Dum ergo in decreto Congregationis auffertur priuilegiatis facultas abſoluendi prouocantes,& pugnantes in duello, iuxta decretum Tridentini, & conſtitutionem Gregorij, ſenſus eſt,intelligi de prouocantibus,& pugnantibus in duello publico,de quo loquitur Tridentinum, & in priuato, de quo loquitur Gregorius XIII. ſequuta tamen pugna,quo ſolo caſu Tridentinum, & Gregorius excommunicationem tulit contra prouocantes,& ideò additæ ſunt illæ particulæ, ne in ea ablatione facultatis, & priuilegij procederet Bulla rigidior eiuſdem Clementis VIII. qui etiam pugna non ſequuta, reſeruauerat excommunicationem contra prouocantes latam. Vnde particulæ illæ non fuerunt ſuperfluæ, ſed cum magno myſterio additæ,quamuis non comprehenderint ſocios, & alios, contra quos in Tridentino etiam, & in conſtitutione Gregorij lata fuerat excõmunicatio.

DVBIVM III.

An incurrerit cenſuras Parochus, qui retenta ſibi penſione ſine conſenſu Epiſcopi alium deputauit Vicarium ſuum irreuocabilem.

1 FRanciſcus Parochus pactum fecit cum Antonio Sacerdote, eúmque ſuum OEconomum,Procuratorem,& Vicarium in ſpiritualibus,& animarum cura à ſe irreuocabilem nominauit, ita vt daret ipſi Franciſco 140. ducata annua ex fructibus, & addidit, quòd peteretur, & accederet conſenſus Epiſcopi, ad quem ſpectabat confirmatio OEconomi,& Vicarij ſed ante Epiſcopi conſenſum tes fuit mandata executioni. Poſtea Franciſcus accuſatur ab Antonio de contractu ſimoniaco, & quod in pœnas ſimoniæ incurrerit.

2 Reſpondi, mirum eſſe, quòd Antonius accuſet Franciſcum, cùm, ſi quod fuit ſimoniæ crimen, ipſemet Antonius fuerit particeps illius. Deinde dixi, non contraxiſſe Franciſcum ipſo facto pœnas contra ſimoniacos ſtatutas. Primò,quia hæ omnes procedunt in materia beneficiali: Vicaria autem ad vitam proprietatij non eſt, propriè loquendo,beneficium,vt docent Suarez *lib.4. de ſimonia, cap.57. num.47 & ſequentibus*, & aliis relatis Thomas Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 3. dub. 107. num. 3. & 6.* quia nimirum Vicariatus temporalis non dat ius perpetuum, quæ perpetuitas eſt de ratione beneficij,& requiritur etiam in beneficiis manualibus ſaltem quantum eſt ex parte ipſius beneficij,quod morte,vel amotione poſſeſſoris non expirat, ſed debet tranſire ad alium ſucceſſorem, quod non reperitur in illo Vicario temporali deſtinato pro libito Parochi.

Secundò probatur, non contraxiſſe eiuſmodi pœnas, quia hæ non contrahuntur niſi ob ſimoniam completam ex vtraque parte, nimirum ex parte conferentis ſpirituale,& dantis temporale,vt cum communi docet Thom.Sanch. *dicto cap. 3. dub. 106. num. 4.* qui notat, id certius eſſe, quando, licèt pretium ſit ſolutum, non tamen fuit beneficium datum. quod quidem accidit in caſu noſtro: nam quamuis Antonius promiſerit, & fortaſſe eum effectu ſoluerit 140. ducata annua Franciſco: ipſe tamen Franciſcus non dedit cum effectu Vicariatum: quia etiamſi fuiſſet Vicariatus ille temporalis, beneficium, atque ideò ſimonia in eo contractu inferret pœnas Eccleſiaſticas impoſitas ſimoniæ commiſſæ in materia beneficiali; ſed tamen inſtitutio illa Vicarij non fuit valida ob defectum confirmationis Epiſcopi, quæ, vt in caſu ſupponitur, fuerat neceſſaria ad eius valorem. Hæc autem regula generalis eſt in materia ſimoniæ quòd quoties actus eſt inualidus aliunde,quàm ex vitio ſimoniæ ob eum actum, vt ſi quis renunciet ſimoniacè beneficium ſine auctoritate Superioris potentis eam renuntiationem admittere,non incurrit pœnas ſimoniæ; quia renunciatio eſt nulla, licèt ſimonia non obſtaret. Quamuis enim eiuſmodi actus, interueniente ſimonia, ſemper ſint ipſo iure inualidi; requiritur tamen ad pœnas incurrendas quòd actus non ſit ex aliis capitibus inualidus,ſed potiùs ſit talis,vt niſi ſimonia intercederet, poſſet ſubſiſtere, vt ex Nauarro *lib. 5. conſil. tit. 3. de ſimonia, conſil 48.* & in nouis *conſil. 33. num. 2.* tradit Thomas Sanchez *dicto cap. 3. dub. 34. num. 14.* Cùm ergo dicta Vicarij conſtitutio fuerit aliunde inualida, deficiente Epiſcopi conſenſu, conſequens eſt, vt etiamſi Vicariatus ille æſtimaretur beneficium, non incurriſſet Franciſcus pœnas ſimoniæ ob inualiditatem actus,quem geſſit,ob quam non cenſetur ſimonia completa ex parte Franciſci. 3

Quia tamen poſſet aliquis dicere, licèt Franciſcus propter rationes adductas non incurrerit pœnas in iure ſtatutas contra ſimoniacos,poſſe tamen accuſari de crimine ſimoniæ commiſſæ in inſtitutione Vicarij pro pretio, & hoc ad effectum vt puniatur 4

à

à iudicę aliqua pœna extraordinaria: ideò dixi, defendi meritò poſſe Franciſcum ab omni ſimoniaca ſuſpicione. nam ex duplici capite poterat in ſuſpicionem ſimoniæ adduci Franciſcus, nempe vel quia emit ab Antonio functiones ſpirituales exercendas, dando ei pro pretio fructus beneficij præter 140. ducata, quæ ſibi reſeruauit: vel quia dedit Antonio aliquid ſpirituale delegando eum, & dando ei facultatem ad actus ſpirituales exercendos, & hoc pro pretio 140. ducatorum annuorum, ad quæ ſoluenda Antonius ſe obligauit. Neutrum autem horum conuincit Franciſcum ſimoniacum fuiſſe.

5 Non primum, quia fructus beneficij potuerunt non dari Antonio vt pretium functionum ſpiritualium, ſed in ſtipendium ſuſtentationis ipſius, vt qui miniſtraturus erat loco Parochi, haberet vnde ſuſtentaretur: quod quidem ſtipendium poteſt abſque ſimoniæ labe in pactum adduci, vt cum communi tradit Sanchez *dicto cap.* 3. *dub.* 11. *num.* 8. *&* 9. Neque etiam ex altero capite poteſt ſimonia probari, quatenus Franciſcus delegauit Antonium, & Vicarium conſtituit pro penſionę 140. ducatorum ab eo ſoluenda, quia illa non præſumitur venditio delegationis pro pretio, ſed potiùs reſeruatio partis fructuum, quam ſibi Franciſcus reſeruauit, qui potuit dare Antonio reliquam fructuum partem in ſtipendium, reſeruando ſibi aliquam partem, quam nollet dare, & quam ipſe non acciperet ab Antonio, ſed ſibi retineret, quo caſu nullum prorſus pretium temporale ab Antonio acciperet pro delegatione, ſed potiùs ipſe daret Antonio omnes alios fructus in ſtipendium præter partem illam, quam ſibi retinuit. Vnde idem Sanchez *dicto c.* 3. *dub.* 24. *num* 6. ingenuè fatetur, quòd ſi eiuſmodi pacta, & reſeruationes penſionum non fuiſſent iure Eccleſiaſtico in materia beneficiorum prohibitæ, nullam continerent ſimoniam: *quia ibi* (inquit) *nihil datur temporale, ſed tantùm renuntians beneficium non integrè renuntiat fructus beneficij, ſed aliquos ſibi reſeruat.* Cùm ergo caſus noſter non procedat in materia beneficij, vt vidimus, ſtandum erit iuri naturali, iuxta cuius terminos in eo pacto, & reſeruationę nulla inuenitur ſimonia.

6 Clariſſimè tamen idem Sanchez *eodem cap.* 3. *dub.* 7. *num.* 4. noſtrum caſum ferè in iiſdem terminis breuiter propoſuit, & reſoluit his verbis, quæ noſtrum reſponſum clariſſimè approbant. *Non eſt tamen ſimonia, ſed licitum, ſi Parochus, à quo petitur licentia miniſtrandi Sacramenta, eam neget, niſi ſtipendium, quod ſibi obtingeret, ſi ipſe miniſtraret, ſibi concedatur; quia id non petit quaſi licentiam vendens: hoc enim eſſet ſimonia, cùm hæc facultas procedat ex iuriſdictione ſpirituali, ſed quaſi ſtipendium ſibi debitum, & vt ſeruet ſe indemnem: vt ſcriba per miniſtrum ſcribens contractum, iuſtè petit ſtipendium ſibi debitum, idem eſt de licentia audiendi confeſſiones, & concionandi, quando Parochus erat concionaturus: poteſt enim paciſci cum eo, cui dat licentiam, vt ſtipendium, quod ſibi dandum erat, conferatur ab eo, cui dat licentiam, vt ſeruet ſe indemnem. Sic Panorm. & Verberius, quos refert, & ſequitur Sylueſter* verb. ſimonia q. 8. dicto 2. *Aragon.* 2. 2. q. 100. art. 2. in fine, *qui omnes addunt, quòd ſi exigat maiorem ſummam, quàm dicta portio valet, præſumetur licentiam vendere, & ſic committere ſimoniam.* Hæç Sanchez, ex qua doctrina à fortiori apparet, non poſſe Franciſcum in caſu noſtro, vt pacti ſimoniaci reum damnari, quidquid ſit, an ob negligentiam petendi confirmationem ab Epiſcopo debuerit puniri.

DVBIVM IV.

An fœmina procurans abortum in ſe, incurrat excommunicationem latam à Sixto V.

1 Sciendum eſt, Sixtum V. anno 1588. conſtitutione ſua incipiente, *Effrænatum*, quæ habetur in Bullario, & eſt 87. inter Bullas Sixti, grauiſſimas pœnas ſtatuiſſe in procurantes abortum, vel ad hoc cooperantes, & poſtea excommunicationem ipſo facto incurrendam tulit in perſonas dantes potionem ad abortum, his verbis: *omnes & ſingulos cuiuſcumque ſtatus, gradus, Ordinis, & conditionis exiſtentes, tam laicos, quàm clericos ſæculares, & cuiuſcumque Ordinis Regulares, nec non mulieres ſæculares, vel quemcumque Ordinem profeſſas, qui, vel quæ vti principales, vel vt ſociæ ad tale facinus committendum, opem, conſilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuſcumque generis medicamenta ſcienter dederint, ac etiam ſcribendo litteras priuatas, vel apochas, vel aliàs verbis, aut ſignis, iuuerint, aut conſuluerint* (*vltra ſupradictas pœnas*) *ipſo facto nunc prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus, decernentes, ac declarantes, quòd per quæcumque Iubilæa, & Indulgentias per nos, & ſucceſſores noſtros etiam anno Iubilæi, aut quouis alio tempore etiam Cruciatæ ſanctæ, Iubilæi,*

Iubilei, vel quouis alio titulo conceſſas, & concedendas, nec non per quaſcumque litteras Apoſtolicas quibuſuis Principibus, ſeu ad eorum inſtantiam per nos, & ſucceſſores noſtros pariter conceſſas, & concedendas, ac etiam vigore priuilegiorum, Mare magnum, vel aliàs quomodolibet nuncupatorum quibuſuis Congregationibus Regularium, aut Epiſcopis vigore Concilij Tridentini, vel aliàs per nos, & prædeceſſores noſtros quomodocumque conceſſorum, vel in futurum concedendorum, nec perſona ſic, vt præfertur, delinquentes, & excommunicata, præterquam in mortis articulò, abſolui valeant, nec cum his Clericis, qui huiuſmodi delicta perpetrauerint, etiamſi eorum crimen occultum fuerit, ſuper irregularitate præmiſſorum occaſione contracta, nec per locorum Ordinarios, nec per alios quauis auctoritate fulgentes, quàm per nos & Romanos Pontifices ſucceſſores noſtros, & tunc non niſi vrgentiſſimis de cauſis diſpenſari poſsit. Ac tam abſoluendi, quàm diſpenſandi facultatem huiuſmodi, & quoad forum conſcientiæ in caſibus ſuperiùs expreſsis nobis, & ſucceſſoribus noſtris dumtaxat reſeruamus, &c.

2 Hanc tamen Sixti conſtitutionem moderatus fuit Gregorius XIV. eius ſucceſſor anno 1591. conſtitutione ſua, quæ incipit, *Sedes Apoſtolica*, & habetur in Bullario, & eſt octaua inter Bullas eiuſdem Gregorij, in qua decernitur, quòd à prædicta excommunicatione vltimo loco addita poſſit quilibet Confeſſarius approbatus abſoluere in foro conſcientiæ ex ſpeciali commiſſione Ordinarij loci: & quoad ſumentes, vel procurantes venena ſterilitatis, vel procurantes abortum in ſe, vel in aliis fœtus nondum animati, reducitur hoc ad terminos iuris communis, & ſacrorum Canonum, & Concilij Tridentini.

3 His ſuppoſitis, dubitatum fuit, an excommunicatio illa à Sixto V. appoſita, quæ erat antea Summo Pontifici reſeruata, nunc verò poteſt de licentia Ordinarij tolli, comprehendat etiam ipſam fœminam, quæ in ſe ipſa potione ſumpta, vel aliter abortum procurat. Communis ſententia videtur id omninò affirmare, dum communiter dicunt in vniuerſum, excommunicationem latam à Sixto V. contra omnes procurantes abortum, cum qua generalitate loquuntur P. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica, p. 2. cap.* 1. *de abortus procuratione, n.* 1. & apud ipſum Filliucius, Quaranta, Barboſa, Farinacius, & Homobonus, & magis expreſsè de fœmina ſumente potionem, Bonacina *de reſtitutione, diſp. 2. q vltima, ſect. 1. puncto 7. n. 6.* qui addit, ita eſſe vſu receptum, & colligi ex ipſa Bulla Sixti V. qui exprimit excommunicari fœminas omnes, *quæ vti principales, vel vt ſociæ ad tale facinus committendum*, &c. Comprehendit ergo primo loco delinquentem principalem, quæ eſt fœmina quæ abortum ſibi procurat.

Alij tamen ſentiunt, quamuis aliis pœnis 4 in ea Bulla contentis comprehendatur fœmina abortum proprium procurans; quia in iis expreſsè nominatur illis verbis: *ac etiam prægnantes ipſas mulieres, quæ ſcienter præmiſſa fecerint*; & inferiùs, quando de veneno ſterilitatis agitur, additur: *ac mulieres ipſas, quæ eadem pocula ſponte, ac ſcienter ſumpſerint*; in ordine tamen ad excommunicationem ab eodem Sixto additam, non videri comprehendi fœminam ſuum proprium abortum procurantem, quia ibi nec ipſa nominatur, ſicut nominata fuerat ad alias pœnas; nec excommunicatio illa fertur generaliter in omnes procurantes abortum, ſed in eos, vel eas, *qui, vel quæ vti principales, vel vt ſociæ ad tale facinus committendum opem, conſilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuſcumque generis medicamenta ſcienter dederint, ac etiam ſcribendo litteras priuatas, vel apochas, vel aliàs verbis, aut ſignis iuuerint, aut conſuluerint*. quæ omnia non habent locum in fœmina ipſa, quæ quidem non dat ſibi opem, potionem, conſilium, fauorem, litteras, auxilium, &c. Quare hanc ſententiam tenent Naldus *in ſumma verb. Abortus, num.* 1. Auila *de cenſuris, 2. p. cap. 5. diſp. 3 dub. 11. §. quintò ſequitur*, & Lezana *in ſumma quæſt. regular. tom. 3. verb. Abortus, num.* 11. & mihi etiam ſtando præcisè in verbis dictæ Bullæ ſatis probabile videtur.

Ad hoc autem ponderari poteſt, non po- 5 tuiſſe niſi ex induſtria omitti in ſola excommunicationis pœna nominationem ipſius fœminæ prægnantis, quæ adeò diligenter in ſingulis aliis pœnis ſeorſim nominata fuerat. Nam, licèt ſatis potuiſſet intelligi contenta nomine *procurantis abortum*; voluit tamen Pontifex ad omne dubium tollendum eam fœminam ſpecialiter nominare. Quando verò venit ad excommunicationem ferendam, non imponit eam procurantibus abortum, ſed ſolùm cooperantibus, nec vllam ipſius mulieris prægnantis mentionem facit.

Nec obſtat fundamentum Bonacinæ ex verbis illis, *quæ vti principales, vel vt ſociæ ad tale facinus committendum*, &c. vbi nomine *principalis* dicit intelligi ipſam fœminam prægnantem. Reſpondetur enim, debuiſſe totam clauſulam referri, ex qua con-

ſtat tam principales, quàm ſocias intelligi de cooperantibus: nam inter ipſas cooperantes poſſunt eſſe & principales, & ſociæ. v. gr. quæ poculum ad abortum mittit, eſt principalis; famula quæ nomine ſuæ dominæ portat, eſt ſocia criminis: ſicut & qui poculum procurat, emit, & dat: pharmacopola verò, qui eius iuſſu præparat, & vendit, eſt ſocius, & ſic in aliis caſibus.

7 Si autem petatur, cur cooperantes potius, quàm ipſa principalis delinquens feriatur excommunicatione, & cur ab hac potius pœna, quàm à reliquis ipſamet fœmina prægnans exempta fuerit? Ratio congruentiæ eſſe potuit, quòd Pontifex compaſſus fuerit infirmitati fœminarum, quæ quidem, non niſi ex grauiſſimi damni timore, & ex vehementiſſima paſſione tantum malum ſibimet procuraturæ præſumuntur. Et quidem, ſi damnum corporale proprium abortus ſequutri eas non deterret ab illo facinore, nec etiam excommunicatio regulariter deterrebit: quare hæc plus noceret ad illaqueandas earum animas, quàm prodeſſet ad impedienda peccata. quæ ratio non ita procedit in cooperantibus ad abortum: hi enim minora motiua habent ad cooperandum crimini, cùm non timeant communiter ex partu ſequuturo eam infamiam, & grauiora aliquando mala, quæ timere poteſt fœmina prægnans. Quare faciliùs poſſunt excommunicationis metu deterreri, quoad alias verò pœnas non oportuit fœminam prægnantem eximi, quia cùm illæ omnes non incurrantur ipſo facto, ſed poſt iudicis ſententiam, ad iudicem ſpectabit examinare grauitatem culpæ, & excuſationes minuentes crimen ex parte fœminæ, vt poſſit iuxta varias circumſtantias pœnas moderari.

8 Dixi tamen, hanc ſententiam probabilem mihi videri, *attentis verbis dictæ Bullæ;* quia ſi vſus, & praxis aliter illam explicuit, vt videtur ſignificare Bonacina *loco citato*, ſtandum erit ſtylo, & vſui communi. Conſulendus tamen erit vſus, & conſiderandum, an ſolùm fundetur in ſententia communi docente ipſam etiam fœminam comprehendi quoad excommunicationem, in qua ſententia fundatæ pœnitentes abſolutionem petunt ab excommunicatione, ſaltem ad cautelam, quod non videtur ſatis ad inducendam excommunicationem, ſi verè Sixtus V. eam imponere non intendit.

9 Poſt hæc ſcripta vidi P. Dianam 7. *p. tract.* 5. *reſolut.* 7. vbi pro ſecunda ſententia negante affert etiam Alfonſum de Leone *de cenſur. recollect.* 7. *num.* 34. licèt ipſe Diana primam ſententiam communem amplectatur.

Dubium V.

Vtrùm excommunicatus nominatim per edicta publica, niſi intra certum terminum ſatisfecerit, tranſacto termino ſit vitandus.

Cum incolæ locorum N. N. N. decimas fructuum, maximè vini, nucum, caſtanearum, & animalium, quæ in diſtributiones quotidianas conuertuntur, vel omninò ſubtraherent, vel notabiliter fraudarent, vel penitus negantes, vel quid minimum pro libito ſoluentes; quam ob cauſam cultus Eccleſiæ paulatim à miniſtris negligebatur, & deſerebatur. Præpoſitus Eccleſiæ litem contra prædictas communitates, & quamplures particulares coram Ordinario inſtituit; nec minis, aut pollicitationibus deterritus ab eius executione voluit deſiſtere: quia tamen Ordinarius pluries requiſitus nunquam declarauit, Præpoſitus ad ſacram Rotam Romanam confugit, quæ conſtito legitimè de non tuto acceſſu, decreuit, quòd per affixionem in certis locis ita afficerentur, ac ſi perſonaliter eſſent citati. Citantur ergo permulti nominatim, alij etiam generatim, omnes habẽtes bona in illis territoriis. quòd ſcientes aduerſarij ad Senatum, & Gubernatorem confugerunt, procurantes intimari ſibi præceptum ſub pœna capitis, & confiſcationis bonorum non comparendi in hac cauſa: quod quidem præceptum ipſi dicunt factum ſibi fuiſſe, quamuis de eo in actis non conſtaret. Sub eo tamẽ prætextu comparere neglexerunt, & cauſa in contumaciam propoſita, decretum eſt in fauorem Præpoſiti, & omnes tum nominatim, tum etiam generatim citati condemnati ſunt ad integram decimarum ſolutionem à die motæ litis, atque etiam ad expenſas litis. Pro cuius ſententiæ executione, quæ in rem iudicatam tranſierat, litteræ exequutoriales in forma decretæ fuerunt, quibus inter cætera mandatum fuit, omnibus citatis, vt intra 30. dies poſt affixionem deberent Præpoſito, & Canonicis ſatisfacere de omnibus decimis decurſis à die motæ litis, & de ducatis 90. ratione expenſarum ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. quas litteras Præpoſitus in locis decretis affigi curauit, & ad maiorem 1

cautelam

cautelam ex Altari per Parochos euulgari, vt nemo ignorantiam prætendere poſſet. Sed tamen aduerſarij non paruerunt, imò aliqui eorum deinceps nō ſoluerunt id parum, quod antea ſoluere ſoliti fuerant, idque omnibus publicum, & notorium fuit.

2 Qua facti ſerie poſita, quæſitum fuit à Theologis, an omnes nominatim citati, & condemnati ad ſolutionem ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ,& qui notoriè non parent, ſed ſubtrahunt decimas etiam illas, quæ ſine controuerſia, & lite ſoluebantur, ſint publicè vitandi, atque ab vſu Sacramentorum, & diuinis Officiis excludendi. qua occaſione quæſitum eſt vlteriùs, an eſſent etiam excommunicatæ mulieres ſub poteſtate viri conſtitutæ, habentes bona decimis ſubiecta, ſiue ex cauſa dotis, ſiue hæreditatis, ſiue vſusfructus, ſiue ex alia cauſa, ſi decimæ ex ij bonis non ſoluantur.

3 Et quidem quoad perſonas non nominatas in citatione, & ſententia, non videtur dubium, quia illæ non ſunt nominatim excommunicatæ,& denunciatæ, prout requiritur ad hoc, vt ab aliis fidelibus vitari debeant. Tota controuerſia eſſe poterat de illis, qui ſpecialiter fuerant nominati: ij enim cùm ſint notorij excommunicati, & per ſententiam publicati, non videntur poſſe ad communicationem ſacram, vel ciuilem recipi. quod ſuaderi poteſt primò, quia ſatis abundè publicatur excommunicatus, qui per publicam iudicis ſententiam excommunicatur, vt docent Adrianus in materia de confeſſione *dub.* 9. Medina *Cod. de confeſſione, quæſtione de confeſſione. Confeſſori excommunicato ſcienter facta*, Petrus de Soro *ſectione* 6. *de confeſſione, & ſect. vlt. de excommunicatione*, & Felinus apud Suarez *de cenſuris, diſp.*9.*ſect.*2.*n.*8 præſertim, cùm ipſa ſententia poſtea affixa ſit in locis publicis iudicum iuſſu, vt ad omnium notitiam veniret, & ex Altari à Parochis promulgata, quæ ſolemnem, & legitimam publicationem, & denuntiationem inducere videntur.

4 Secundò, quia decretum Concilij Baſilienſi *ſeſſ.* 10. *ad finem*, in quo ad euitanda ſcandala, inducta fuit differentia excommunicati tolerati, non videtur requirere determinatè denuntiationem excommunicationis, vt aliquis debeat vitari, ſed videtur ſufficere publicatio ſententiæ excommunicationem inferentis: imò videtur ſufficere notorietas facti,& excommunicationis incurſæ. Verba Concilij ſunt hæc: *Ad euitanda ſcandala, & multa pericula, ſubueniendumque conſcientiis timoratis, ſtatuit etiam quòd nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut aliis quibuſcumque diuinis, vel extrà, prætextu cuiuſcumque ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio huiuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Vniuerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam, à iudice publicata, vel denuntiata ſpecialiter, & expreſſè, aut ſi aliquem ita notoriè excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſſit tergiuerſatione celari, aut aliquomodo iuris ſuffragio excuſari. Nam à communione illius abſtineri vult iuxta canonicas ſanctiones. Per hoc tamen huiuſmodi excommunicatos, ſuſpenſos, interdictos, ſeu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet ſuffragari.* in quibus verbis ſufficit notorietas excommunicationis, vt vitari debeat excommunicatus, & multò magis, ſi, prout in caſu noſtro, præceſſit ſententia iudicis promulgata, & in Eccleſiis publicata.

5 Tertiò, quia, licèt hoc indultum aliter ex Concilio Conſtantienſi referri ſoleat, ita vt ſoli nominatim denuntiati, vel notorij percuſſores Clerici ſint vitandi: alij tamen dicunt, ſtandum eſſe decreto prædicto Concilij Baſilienſis, quia hoc poſterius fuit, & potuit limitare indultum à Conſtantienſi datum: & quia de decreto Concilij Baſilienſis conſtat ex actis eiuſdem Concilij; de decreto autem illo Conſtantienſi non conſtat, cùm non reperiatur in tota Concilij ſerie tale decretum, ſed ſolùm ab aliquibus auctoribus referatur. Quamuis autem Cōcilium Baſilienſe non fuerit ſemper legitimum, confirmatum tamen fuit quoad multa à Nicolao V. imò hoc ipſum ſpeciale decretum receptum fuit poſtea in Concilio Bituricēſi, & in ſtatutis Eccleſiæ Gallicanæ, & concordatis inter Leonem Papam X. & Franciſcum Regem Galliæ, quæ habentur, & approbantur in Concilio Lateranenſi ſub eodem Leone *ſeſſ.* 11. & eamdem formam amplexi ſunt Patres in Concilio Maguntino *cap.*104. Quare huius decreti verbis ſtandum eſſe docuerunt Abbas, Felin. & Nauarr. quos affert Suar. *dicta ſect.*2.*n* 4.

Reſpondi tamen, ſtante veritate narratorum, illos non eſſe reputandos excommunicatos vitandos, ſed toleratos; quia iuxta communem iam Theologorum ſententiam, quos congerit, & ſequitur Suarez

ibi num. 5. in hoc non eſt hodie ſtandum Concilio Baſilienſi, ſed Conſtantienſi anteriori, cùm Baſilienſe nec fuerit legitimum, nec approbatum à Romano Pontifice. Neque enim Nicolaus V. illud approbauit, niſi quoad aliquas cauſas beneficiales, & alias quaſdam ibi tractatas, quæ ad factum ſpectabant, & non ad ius nouum conſtituendum, vt ex Bulla eiuſdem Nicolai, quæ habetur in fine eiuſdem Concilij, probat idem Suarez *num.* 2. *&* 5. in qua Bulla nihil continetur pertinens ad illius decreti approbationem. Nec etiam Leo X. in Concilio Lateranenſi reuocauit decretum Conſtantienſe, ſed ſolùm Gallis, qui forma illa Baſilienſi contenti erant, permiſit vt eâ vterentur, ſi vellent. Quare nec ipſi Galli poſtea amplexi ſunt rigorem decreti Baſilienſis, ſed tam ipſi, quàm omnes alij fideles vbique amplectuntur decretum Conſtantienſe, quod licèt in corpore Concilij non reperiatur; refertur tamen ab Antonino grauiſſimo illius temporis Scriptore *3.p.tit.25.cap.3.& in tract.de cenſuris,c.83.* aliàs *in tract. de excommunicatione, cap.79. num.16.* qui habetur *in tom.14.tractatuum diuerſorum Doctorum*, qui ex teſtimoniis fide dignis refert, Martinum V. de hac re interrogatum reſpondiſſe: *illa eſt vna de concordatis, & volo quòd ſemper duret.* Denique praxis, & conſuetudo vniuerſalis totius Eccleſiæ eam formam vbique recepit, & approbauit, quæ eſt optima legum interpres, vt videri poteſt apud Suarez *loco citato.*

7 Suppoſita autem neceſſitate denuntiationis nominatim factæ, vt alios præter Clerici percuſſores, vitare debeamus, dicendum videtur, ceſſare eam obligationem in caſu noſtro, in quo non fuit denuntiatio talis, qualis ad hoc requiritur; defecit enim ex duplici capite. Primò, quia communior, & verior ſententia tenet, ad hanc obligationem non ſufficere ſententiam excommunicationis in aliquem latam, etiamſi de ea ſententia notoriè conſtet, niſi etiam publicè, & legitimè denuntietur excommunicatus vitandus, vt probat idem Suarez *vbi ſuprà, num.*8. & alij communiter.

8 Quæ denuntiatio in caſu noſtro defuit: nam ſolùm publicata fuit ſententia excommunicationis, vt veniret ad notitiam eorum, qui ſoluere debebant; non tamen fuit intimatum populo, vt eos vitaret, nec ad eum finem fiebat publicatio, cùm aliquæ etiam perſonæ incertæ, & non nominatæ in ea continerentur, qui vitari non poterant, nec debebant, cùm non agnoſcerentur, nec nominatim denuntiarentur.

Secundò defecit denuntiatio debita, 9
quia dato quòd ſufficiat notorietas ſententiæ, qua aliquis excommunicatur, vt excommunicatus vitari debeat; ſententia tamen illa non debet eſſe conditionalis, & talis, vt effectus pendeat à conditione futura, ſed debet eſſe abſoluta: quare non ſufficit proferre ſententiam, qua Petrus nominatim excommunicetur ipſo facto, niſi intra octo dies, v. gr. ſoluat, vt Petrus vitari debeat, quamuis intra terminum præſcriptum non ſoluerit; ſed requiritur, quòd elapſo termino, iterum abſolutè, & publicè iudicis iuſſu denuntietur; quia prima ſententia, & denuntiatio, etiamſi publicè, & in Eccleſia facta ſit, non fuit abſoluta, ſed conditionata: quare ex vi illius non habetur abſoluta notitia cenſuræ, ſed ſolùm ſub conditione: quòd autem conditio impleta ſit, non ſcitur ex denuntiatione, ac per conſequens non habetur ex vi ſolius denuntiationis notitia cenſuræ à Petro incurſæ. quod breuiter notauit Suarez *vbi ſuprà, numer.* 10. cum Couarru. & aliis, quos affert. Cùm ergo in caſu noſtro ſolùm publicata fuerit ſententia excommunicationis incurrendæ ipſo facto ſub conditione futura, non potuit ex vi illius denuntiationis induci obligatio vitandi illos debitores, qui intra terminum aſſignatum non ſatisfeciſſent; per quod patet reſponſio ad primam rationem in contrarium adductam. Negamus enim, ſufficere notitiam publicam cenſuræ, vt teneamur aliquem vitare, niſi vel ſit Clerici percuſſor, vel notitia illa habeatur ex vi denuntiationis publicæ, & iuridicæ. Nec in hoc ſtandum eſt Concilio Baſilienſi, ſed potiùs decreto Conſtantienſis, ſeu Martini V. propter rationes ſuprà adductas.

Aduertendum tamen eſt, quamuis ob 10
defectum denuntiationis non eſſet obligatio vitandi illos excommunicatos, quoad Officia diuina, aut commercium, & conuictum ciuilem: debere tamen vitari quoad Sacramenta, quæ quidem non poſſent illis licitè miniſtrari, ſi de eorum excommunicatione conſtat, quamuis denuntiati non ſint. Regula enim generalis eſt, quòd peccatori publico neganda ſunt Sacramenta, ſiue in publico, ſiue in occulto petat; de qua regula dixi latè *diſputat. 8. de Sacramentis in genere, ſectio. 10. & ſequentibus.* Multo ergo magis repellendus erit à Sacramento recipiendo excommunicatus publicus, & notorius,

quamuis

quamuis quoad alia toleratus ſit. Hæc tamen prohibitio non eſt Eccleſiaſtica, atque adeò eius violatio non inducet excommunicationem minorem ob indebitam communicationem cum excommunicato; hæc enim pœna ſublata eſt in Concilio Conſtantienſi quoad communicantes cum excommunicatis toleratis etiam in Sacramentis; ſed eſt prohibitio iuris diuini, quo tenemur non conferre Sacramenta indignis, quæ obligatio ſemper perſeuerat eo modo, quo *loco citato* lariùs explicui, neque huic obligationi in Concilio Conſtantienſi derogatum eſt.

11 Ad illud verò quod vltimo loco quærebatur, an excommunicationem incurrerint mulieres, quæ ex bonis ſuis decimas non ſoluunt? Breuiter reſpondendum eſt, ſi bonorum adminiſtratio libera ad ipſas mulieres pertineat, ita vt de fructibus poſſint pro arbitrio diſponere, ſiue bona ſint dotalia, ſiue paraphernalia, ſiue allodialia, vel quæcumque illa ſint, incurrere procuIdubio excommunicationem ſupradictam mulieres, quæ decimas non ſoluerint, cùm poſſent: ſecus, ſi vſusfructus, vel adminiſtratio ad virum pertineat, nec vxores poſſint de fructibus diſponere. in quo regionum, & prouinciarum conſuetudo attendenda eſt.

Dubium VI.

Vtrùm appellatio à denuntiatione excommunicationis ſuſpendat effectum.

1 Quidam Generalis Ordinis cuiuſdam religioſi præcepit ſubdito Regulari ſub excommunicatione ſibi reſeruata ipſo facto incurrenda, vt intra tot dies recederet à quodam munere, quod ſine Religionis præiudicio exercere non poterat. Subditus friuolis rationibus ab obedientia ſe excuſauit. Vnde Generalis tranſacto termino cum ſententia in ſcriptis prolata declarauit excommunicatum, quæ declaratio ei fuit coram teſtibus intimata: ipſe tamen à declaratione appellauit ad iudices competentes; atqui Prouincialis voluit, vt alij Religioſi abſtinerent ab audienda eius confeſſione, cùm appellatio friuola, & ſine cauſa ſufficienti appareret. Sed adhuc vnus ex Religioſis noluit deſiſtere ab audienda eius confeſſione, dicens, appellatione interpoſita ſuſpenſum fuiſſe excommunicationis effectum: quare Prouincialis voluit eidem Confeſſario auctoritatem, & iuriſdictionem auferre ad audiendam illius ſubditi confeſſionem.

Reſpondi, prædictum Religioſum, poſita conditione inobedientiæ, & tranſacto termino, incurriſſe ipſo facto excommunicationem, atque adeò non potuiſſe ſuſpendi poſtea per appellationem à declaratione interpoſitam, vt probant Suarez *de cenſuris, diſp.* 3. *ſect* 6 *num.* 5. *&* 6 & Thomas Sanchez *lib.* 1. *conſil. cap. vnico, dub.* 32. *num.* 140. & conſtat ex *cap. Paſtoralis, §. verùm, de appellationibus, & cap. is cui, in fine, de ſent. excommunicat. in* 6. vbi habetur, per appellationem ab excommunicatione poſt latam ſententiam, non ſuſpendi eius effectum, quia hæc ſententia affert ſecum exequutionem, & eodem tempore, quo profertur, operatur; quare appellatio ſubſequens inuenit iam excommunicatum ipſum appellantem. Potuiſſet quidem ſuſpendi effectus excommunicationis, ſi ante elapſum terminum præfixum ſubditus appellaſſet, vt cum aliis docet idem Sanchez *ibi num.* 236. ex *cap. præterea il* 2. *de appellat.* quod ipſe Sanchez *num.* 160. extendit ad eum, qui poſt decem dies elapſos, qui communiter ad appellandum conceduntur, ſed tamen ante elapſum terminum præfixum ad obediendum appellauit: in noſtro autem caſu ſubditus appellauit poſt elapſum terminum totum præfixum, atque adeò poſt excommunicationem iam contractam, quæ ſemel contracta non poteſt, niſi per abſolutionem, auferri. 2

3 Addidi tamen, in caſu poſito, quamuis appellatio non ſuſpenderit excommunicationem; ſuſpendiſſe tamen effectum declarationis, atque adeò ſubditum manſiſſe quidem excommunicatum, non tamen declaratum, nec vitandum, ſed toleratum. Quòd enim appellatio non ſuſpendat cenſuras latas, non extenditur ad alia, atque adeò ad ſententiam declarationis, & denuntiationis, vt cum communi Doctorum, quos congerit, tradit idem Sanchez *dicto dub.* 32. *num* 243. *& dub.* 33. *num.* 2. qui addit, hoc eſſe verum, etiamſi delictum ſit notorium, ita vt nulla tergiuerſatione celari poſſit; quia hodie poſt Extrauagantem *Ad euitanda*, multò magis grauatur quis per excommunicationem, & denuntiationem, quàm per ſolam excommunicationem, cùm ex tolerato fiat non toleratus. Cùm ergo à declaratione ſtatim appellauerit, debuit declarationis effectus impediri.

4 Vnde vlteriùs dixi, non debere prohiberi

beri Confeſſarium ordinarium ab audienda eius confeſſione: nec enim poteſt iudex copiam Confeſſarij reo negare, cùm ſit forum valdè diuerſum, & in quo Confeſſarius debet pœnitenti pro ſe, & contra ſe dicenti credere, & poterit pœnitens aliquas cauſas occultas afferre, ob quas Confeſſarius iudicet, eum non eſſe excommunicatum: imò poterit eum cum ſolis venialibus reperire, ad quorum abſolutionem habet poteſtatem talem, quæ non poſſit per Prælatum regularem auferri. Vnde ipſimet Inquiſitores, quando reum conuictum, & adhuc negantem tradunt curiæ ſæculari, eo quòd in foro externo præſumatur hæreticus obſtinatus: adhuc non poſſunt ei negare copiam Confeſſarij, nec hunc poſſunt prohibere, ne eum abſoluat à peccatis; ſed debent relinquere, vt ipſe iuxta notitiam in confeſſione acceptam iudicet pœnitentem, quem non debet iudicare ex allegatis, & probatis in proceſſu, ſed ſolùm ex ipſius confeſſione ſacramentali, vt cum aliis dixi *diſp. 13. de fide, ſect. 3. num 94. & ſequentibus.* Sicut ergo non derogatur iuriſdictioni Inquiſitorum iudicantium illum vt hæreticum, quamuis detur ei copia Confeſſarij, imò quamuis vnus ex Inquiſitoribus audiret ſacramentaliter eius confeſſionem, vt dixi *ibi numer. 95.* quia nimirum nihil commune habet forum iudiciale cum foro ſacramentali, nec notitia vnius fori deſeruit ad iudicium alterius: ita nihil derogat auctoritati Prælati generalis excommunicantis, quòd Confeſſarius audiat confeſſionem ſubditi, & talem eum iudicet, qualem eum in confeſſione inuenit, ſaltem quandiu ſubditus nondum eſt legitimè denunciatus, & vitandus.

5 Si tamen Generalis ſciret, Confeſſarium illum in particulari habere opiniones aliquas improbabiles, v. gr. quòd appellatio ſuſpendat effectum excommunicationis antea latæ, vel alias ſimiles, poſſet meritò prohibere, ne audiret confeſſionem illius ſubditi. Nam ob eandem cauſam, & propter doctrinas laxas & improbabiles poſſet Confeſſarium aliquem arcere ab audiendis omnium confeſſionibus; ergo à fortiori propter tale periculum poterit prohibere, ne audiat confeſſionem talis ſubditi. Deberet tamen tunc aliis Confeſſariis permittere, vt eum in confeſſione audirent; & expediret, quòd ſimul declararet, ob quam cauſam talem Confeſſarium in particulari prohibeat ab eo munere, ne det anſam ſuſpicandi, quòd id faciat cum detrimento libertatis requiſitæ in eo Sacramento, vel ob alias rationes æquè odioſas.

DVBIVM VII.

Quid agendum cum Epiſcopo irregulari ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione Epiſcopatus.

N. Epiſcopus ſæcularis illegitimus ex ſoluto, & ſoluta acceptauit Epiſcopatum ſibi oblatum, tacita ſcienter irregularitate ex defectu natalium, imò inductis duobus teſtibus ad probandam legitimitatem, quorum alter dubitat, an eius nomine fuerit aliquid promiſſum; ſcit tamen poſtea datum. Suſcepit deinde omnes Ordines ſacros, & conſecrationem Epiſcopalem, ac per decennium exercuit munera Pontificalia. Petiit denique occulto nomine, & loco, à Sanctiſſimo diſpenſationem irregularitatis, renalidationem tituli, & retentionem fructuum, dubitatúmque fuit, an expediret petitioni annuere poſt delictum adeò diuturnum. 1

Dixi, poſſe concedi, & non paucas rationes eſſe, vt concederetur. Primò, quia agitur de impedimento occulto: nam, licèt defectus natalium eſſet publicus, in ratione tamen impedimenti manebat occultus; omnes enim, quibus illegitimitas conſtabat, ſuppoſuerunt pro certo, præceſſiſſe diſpenſationem, vt Epiſcopus fieret. Quòd autem hoc ſufficiat vt impedimentum reputetur occultum, & vt diſpenſetur in eo, ſicut in caſibus occultis, ſi manet occultum in ratione impedimenti, probat latè Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio, diſputat. 34. num. 56.* & quidquid ſit, an id ſufficeret, vt poſſet in hoc caſu diſpenſare inferior, qui poteſt in irregularite occulta; certum tamen eſt, hanc eſſe rationem ſufficientem, vt Summus Pontifex, exſtantibus paribus cauſis diſpenſandi, poſſit æquè prudenter diſpenſare in hoc caſu, ac ſi eſſet illigitimitas ipſa occulta. 2

Secundò, quia plures, & graues Doctores tenent, etiam ſtante irregularitate, collationem Epiſcopatus, & aliorum beneficiorum eſſe validam, & feciſſe fructus ſuos: ita Syluester *verb. excommunicatio 4.* Ioannes Præpoſitus *in 3 part. quæſt. 5 de irregularitate*

regularitate dub. 3. *num.* 17. & probabilem putant Suarez *de cenſuris diſp.* 40. *num.* 35. Luiſius Turrianus *de cenſuris lib.* 7. *diſp.* 58. *dub.* 2. Gaſpar Hurtado *diſp.* 1. *de irregularitate, difficultate* 20. *num.* 21. Coninch *in* 3. *p. diſp.* 18. *de cenſuris dub.* 1 *num.* 6. Diana 4. *part. tract.* 2. *de irregularitate reſolut.* 37. & alij antiquiores, quos ipſi referunt.

4 Tertiò, quia non deſunt etiam, qui dicant, illegitimum iuuari regula Cancellariæ triennalis poſſeſſionis ad acquirendum titulum, nempe Pariſius, Probus, & Nauarrus apud Sanchez *lib.* 7. *in Decalogum cap.* 29. *num.* 87. & quos ego retuli *tom.* 1. *de Iuſtitia, & iure, diſp.* 7. *num.* 109. vbi licèt contrariam opinionem ſequutus ſim; hanc tamen amplectitur Sanch. *lib.* 2. *conſ. cap.* 1. *dub.* 31. *num.* 24. & potuiſſet Epiſcopus eandem amplecti quoad valorem tituli, quamuis non quoad licitam acceptationem, aut retentionem.

5 Quamuis autem ad fruendum regulâ illâ de triennali poſſeſſione, neceſſaria ſit bona fides, vt cum communi ſententia dixi *dicta diſp.* 7. *num.* 115. Sunt tamen qui dicant, non requiri, vt Ludouicus Gomezius ſupra illam regulam *quæſt.* 42. vbi affert duas Rotæ deciſiones pro ea ſententiâ.

6 Quartò mouebar ex *cap.* 2. *de clerico non ordinato miniſtrante*, vbi Vrbanus III. loquens de Diacono, qui ſine Sacerdotio celebrauit, ideóque manſit irregularis, dicit Epiſcopo Legionenſi, vt iniuncta ei pœnitentia, miſericorditer ei de beneficio prouideat, ne egeat ad ſuam ſuſtentationem: quod vel de retentione intelligitur, vt aliqui volunt, vel vt alij fortaſſe meliùs intelligunt, de noui beneficij collatione. hoc autem inueniri videtur in caſu noſtro, in quo, ſi Epiſcopus ſine Epiſcopatu maneret propter irregularitatem, indigeret magno cum dedecore dignitatis Epiſcopalis ad ſuam ſuſtentationem, atque adeò expedit cum eo diſpenſare ad eiuſdem Epiſcopatus retentionem, præſertim cùm ſit vnus ex tenuioribus Epiſcopatibus, & vix ad pauperem ſuſtentationem ſufficiat.

7 Hæc autem omnia probare videntur, ad minus poſſe diſpenſari cum illo: cùm enim ſint rationes, quibus tot Auctores dicunt, eum validè accepiſſe titulum, & feciſſe fructus ſuos, & alij dicant, acquiſiuiſſe ſaltem poſtea verum titulum per triennalem poſſeſſionem; ſufficient ſaltem hæc omnia, vt diſpenſetur cum illo, præſertim, cùm ſit iam ſenex, & tot annis in ſuo munere laborauerit, cui labori reſpondere debet ſtipendium proportionatum, & denique ſcandalum magnum ſequeretur ex dimiſſione Epiſcopatus, nec alia via ei ſuppetat ad ſui ſuſtentationem; debere itaque ei grauis pœnitentia occulta imponi pro præteritis, non tamen pecuniaria, quia fructus omnes in ſuſtentationem conſumpſit, & ad eandem indiget omninò futuris.

8 Nec denique obſtat id, quod proponebatur de ſimonia commiſſa cum duobus teſtibus pretio inductis ad teſtificandum eius legitimitatem: nam cum primo teſte nulla ſimonia commiſſa fuit, cùm ante teſtificationem nihil ei promiſſum fuerit. Cum ſecundo etiam teſte, poſt diligens examen non apparet, quòd præceſſerit promiſſio: in dubio autem quod diligentia adhibita ſuperari non poteſt, nemo debet ſe reputare ſimoniacum, vel excommunicatum. Adde, à grauiſſimis Doctoribus æſtimari probabile quòd propter ſimoniam iuris humani non incurrantur pœnæ, exceptis quibuſdam ſpecialibus caſibus, vt videri poteſt apud Thom. Sanch. *lib.* 2. *conſ. cap.* 3 *dub.* 108. qui etiam *dub.* 26. *num.* 9. dicit, non eſſe ſimoniam de iure diuino, ſed ſolùm de iure Eccleſiaſtico, dare aliquid mediatori, vt intercedat apud alium, qui mihi beneficium conferat, atque adeò non incurri tunc pœnas ſimoniæ, quia non emitur beneficium, ſed interceſſio: quod idem dici poſſet ab aliquo in caſu noſtro, pretium datum teſti ob falſum teſtimonium non inducere ſimoniam de iure diuino, ſed ſolùm de iure humano, quia non emitur beneficium à teſte, ſed ſola teſtificatio falſa circa legitimationem; ſed quidquid ſit de hoc, ad minus hæc omnia iuuant, vt appareat congruitas ad faciliorem diſpenſationem. Propter quæ in ſpeciali Congregatione iuſſu Vrbani VIII. facta coram Cardinali maiori Pœnitentiario, & aliquibus Prælatis, ac Theologis, omnium ſententiâ iudicatum fuit, diſpenſationem concedendam, impoſitâ pœnitentiâ, & abſque vlla mulcta pecuniaria.

Dvbivm VIII.

An in diſpenſatione irregularitatis ex homicidio, neceſſe ſit ad eius valorem narrare diſpenſationem præcedentem ob alterum homicidium.

1 COmmunis ſententia affirmat, quia Pontifex vel non concederet ſecundam,

dam, vel certè difficiliùs concederet, ſi præcedentis diſpenſationis notitiam haberet; quia difficilius eſt remittere pœnam duplicis delicti, quàm vnius, & grauiùs ſolet puniri relapſus, quàm ob primum lapſum: vt latè probat Suarez *lib. 6. de legibus cap. 23. num. 12.* & multis relatis Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio diſp. 21. numer. 2. & 20.* quibus conſentit Baſilius Pontius *de matrimon. lib. 8. cap. 17. num. 8.*

2 Hoc tamen non caret difficultate, quia, vt bene notat Suarez *dicto cap. 23. num. 9. & ſeqq.* ratio ſubreptionis in hoc caſu debet oriri vel ex iure poſitiuo exigenti quòd narretur prior diſpenſatio ad valorem ſecundæ; & hoc ius non facilè reperietur: vel debet oriri ex præſumpta voluntate Pontificis non habentis animum diſpenſandi in ſecundo crimine, ſi præceſſit diſpenſatio prioris. Et quidem, licèt ad hoc præſumendum, ſit aliquod fundamentum *in leg. 3. C. de Epiſcopali audient.* dicente, *vt remiſſionem veniæ crimina, niſi ſemel commiſſa, non habeant, &c.* vnde arguitur, non facilè indulgendum eſſe in ſecundo crimine: in contrarium tamen eſt, quod teſtatur verſatiſſimus in ſacra Pœnitentiaria Filliucius *tractat. 10. part. 2. cap. 10. num. 325.* vbi de hac neceſſitate exprimendi priorem diſpenſationem ſuper primo crimine, ſubdit, *non credo eſſe receptum*; quod etiam teſtati ſunt Illuſtriſſimi, Datarius, atque etiam Ioann. Baptiſta Coccinus Decanus ſacræ Rotæ, & Regens ſacræ Pœnitentiariæ pietate, & doctrinâ vbique notiſſimus; quorum vterque interrogatus die 13. Martij anno 1631. aſſeruit non eſſe neceſſarium id explicare ad valorem ſecundæ diſpenſationis: cùm autem ij duo melius, quàm alij omnes teſtari poſſent de vſu pro foro externo in Dataria, & pro foro interno in ſacra Pœnitentiaria, videtur potuiſſe iis credere, qui ob non narratam priorem diſpenſationem, de valore ſecundæ diſpenſationis dubitabat; quia tamen totum hoc pendet ex intentione concedentis, & hæc poteſt variationem accipere, poterit etiam fieri, quòd vel tempore præterito contrarius vſus fuerit, vel etiam futuro tempore contrarium vſum, & regulam pariat contraria intentio concedentis eiuſmodi diſpenſationes, prout de facto hodie modernus Regens ſacræ Pœnitentiariæ hanc ob cauſam addi iubet in Breuibus hanc clauſulam, *Et, ſi Orator ſimile delictum iterum admiſerit, diſpenſationemque ſuper eo, à ſacræ Pœnitentiariæ officio denuò obtinuerit, eiuſmodi diſpenſatio nequaquam ei ſuffragetur, ſi præſentis gratiæ mentionem in illa non fecerit, & ita illum monere, &c.* quam tamen clauſulam non niſi in diſpenſationibus de abortu inductam eſſe audio. Vnde à contrario arguitur, eâ clauſulâ non poſitâ, non eſſe neceſſariam eiuſmodi expreſſionem; cui ſententiæ fauere videntur Henriquez *lib. 24. cap. 17. num. 5. littera I.* Molina *de primogenijs lib. 2. cap. 4. num. 55.* & Padilla, Bart. & Bald. quos affert Henriquez *loco ſuprà citato*, qui ſaltem in foro conſcientiæ id approbat.

DVBIVM IX.

De irregularitate cuiuſdam Parochi Regularis incitantis ſubditos ad occidendos aggreſſores.

IN quodam oppido Indiæ Parochi munus legitimè exercebat Sacerdos quidam è Societate Ieſu. Accidit autem, vt illuc aduenirent Æthiopes quidam, mancipia nimirum fugitiua, qui turmatim accedentes non leuiter Indos incolas turbarunt, dum illis mortem, & deuorationem minabantur. Accurrunt territi Indi ad ſuum Sacerdotem conſilij causâ; ipſe verò reſpondit: Ite, & occidite illos, vel (vt alij referunt,) Ite, comprehendite eos; ſi verò reſiſtant, occidite. Sacerdos non recordatur horum verborum: probabile tamen putat, attenta ſua natura, & indole, ſe ea verba protuliſſe. Indi ergo his verbis facti animoſiores procedunt ad capiendos aggreſſores, & dum reſiſtunt, occidunt ex eis ſex, aut ſeptem. Sacerdos ergo irregularis reputatus recurrit ad ſuum Prouincialem, à quo diſpenſatur cum ipſo, quia propter difficilem recurſum ad Generalem ex loco remotiſſimo, iudicauit facultatem Prouinciali competere, iuxta id quod habetur in prœmio compendij priuilegiorum eiuſdem Societatis. Quæſitum ergo eſt, quid ſentiendum ſit de valore diſpenſationis, & de poteſtate ad diſpenſandum in eo caſu. 1

Dixi, in primis in prœmio dicti Compendij non contineri dictam facultatem: nam ibi prohibetur quidem vſus aliorum priuilegiorum, de quibus non fit mentio in eo compendio, & poſtea additur: *Si tamen* 2

men illorum vſus alicubi neceſſarius fuerit, is à Præpoſito Generali impetrandus erit, aut ſi periculum in mora eſſet, cenſeatur Prouincialibus, & Viſitatoribus, & dumtaxat in caſu communicatus, dummodò Societatis inſtituto non repugnet. Facultas ergo conceſſa Prouincialibus ad alicuius priuilegij vſum, non monito priùs Generali, propter periculum, & diſtantiam, ſolùm eſt in ordine ad priuilegia non contenta in compendio. Quare, cùm facultas diſpenſandi in irregularitate homicidij, ſi quæ eſt, ſit contenta in compendio, non potuit prætextu diſtantiæ, & periculi in mora Prouincialis eam ſibi vſurpare, fundatus in illis Proœmij prædicti verbis.

3 Dixi ſecundò, ſi in hoc caſu interceſſit irregularitas homicidij, nec ipſum Generalem potuiſſe diſpenſare, multò minùs Prouincialem: quia, quidquid ſit, an pro foro conſcientiæ, & in occultis poſſit diſpenſare; hoc tamen fuit publicum. Et quidem quoad caſus publicos derogata fuerunt omnia Regularium priuilegia in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. *de reformat* Vnde in eodem compendio priuilegiorum Societatis *verb. diſpenſatio, poſt* § 6. monentur Superiores omnes de hac Concilij reuocatione, & de ablata facultate diſpenſandi in caſibus publicis.

4 Dixi tertiò probabile videri, quòd aliunde potuerit Prouincialis cum illo Sacerdote diſpenſare ad vſus Ordinum: nimirum primò ex conceſſione Pauli III. facta per Bullam, & relata in dicto compendio Societatis, *verb. diſpenſatio*, §. 2. quæ *ibidem* Prouincialibus communicatur, vt ſcilicet vniuerſaliter poſſint cum ſubditis poſt vota emiſſa diſpenſare in omni irregularitate ad vſus Ordinum, excepta irregularitate homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum: & de eâdem irregularitate homicidij voluntarij loquitur Tridentinum *dicto cap.* 7. quando eam indiſpenſabilem reddit. In caſu autem noſtro videtur probabile, non fuiſſe irregularitatem propriam homicidij, nedum homicidij voluntarij, nam homicidium propriè non eſt, niſi ſit iniuſta occiſio. Videtur autem veriſimile, in caſu noſtro non fuiſſe occiſionem contra iuſtitiam: tum quia præceſſerunt minæ incutientes metum granem probabilem, & ab iis, qui eas ſolebant exſequi, vt multi teſtantur: tum etiam, quia cùm Æthiopes illi eſſent delinquentes in Indorum territorio, & aggreſſores iniuſti, habebant Indi ius eos capiendi auctoritate Gubernatoris Indi, qui cum aliis etiam tunc aderat, & præſtabat auctoritatem publicam actui: vſi ergo ſunt iure ſuo occidendo eos, qui luſtæ capturæ reſiſtebant. Non ergo fuit homicidium iniuſtum, nec Parochus ſuo conſilio cooperatus fuit iniuſtæ occiſioni, atque adeò non contraxit irregularitatem homicidij propriè dicti.

Secunda ratio eſſe poſſet, quia, eſto 5 illud fuiſſet homicidium proprium contra iuſtitiam: irregularitas tamen conſulentis non videtur excepta in facultate illa Pauli III. ſuprà relata, in qua excipitur irregularitas ex homicidio voluntario: nam pœnæ impoſitæ homicidio ſimpliciter non comprehendunt mandantes, & conſulentes homicidium, niſi per legem ipſam extendatur ad mandantes, & conſulentes. Vnde ſi irregularitas non fuiſſet in iure expreſsè extenſa ad mandantes, non incurreret eam mandans, quantumuis homicida eſſet irregularis, vt cum aliis fatetur Thomas Sanchez *dicto cap.* 10. *num.* 44. & alibi. Hæc tamen ratio non videtur ſolida: quia quamuis conſulens, vel mandans homicidinm non incurreret irregularitatem homicidij, niſi eſſet in iure expreſſum, & extenſa irregularitas homicidij ad mandantes, & conſulentes: at poſtquam id in iure expreſſum eſt, & extenſa irregularitas ad vtroſque; iam nomine irregularitatis homicidij voluntarij intelliguntur etiam mandantes, & conſulentes, quia ij etiam quoad hoc intelliguntur homicidæ voluntarij. quod videntur ſupponere Doctores communiter, dum agentes de irregularitate homicidij voluntarij, & de eius diſpenſatione, vel indiſpenſabilitate comprehendunt mandantes & conſulentes. quod clarè ſignificat P. Suarez *diſp.* 44. *de cenſuris ſect.* 3. *num.* 16. *&* 31. & idem ſupponere videntur reſponſa ſacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini: nam *ſeſſ.* 14. *cap.* 7. vbi de indiſpenſabilitate huius irregularitatis homicidij voluntarij agitur, duæ declarationes reperiuntur eiuſdem Congregationis, tam in impreſſis, quàm in manuſcriptis, quæ id ſupponunt. Prima eſt ſubſcripta à Cardinale Caraffa nomine Congregationis ad Epiſcopum Hieracenſem anno 1587 his verbis. *Mandans homicidium committi in perſonam vnius, ſi committatur in perſonam alterius, an dicatur incurriſſe irregularitatem, adeò vt ſuper ea nec diſpenſari debeat iuxta hoc decretum, nec Epiſcopus poſſit ex* cap. 6. ſeſſ. 24. *quamuis homicidium ſit occultum. Congregatio cenſuit non incidiſſe in irregularitatem,*

laritatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

6 Secunda verò reſponſio habetur poſtea his verbis. *Quærebatur, an is, qui mandauit aliquem baculo verberari, eo expreſſo ne occideretur, ſi mandatarius armis percuſſerit, & occiderit, intelligatur incidiſſe in hoc decretum Concilij, adeò vt omni Ordine, atque beneficio, & officio Eccleſiaſtico abſque ſpe diſpenſationis perpetuò carere debeat. Congregatio cenſuit negatiuè.* In vtrâque autem reſponſione ſupponitur contrahi irregularitatem homicidij voluntarij indiſpenſabilem à mandante, quando mandans intendebat mortem illius, quem eius iuſſu occiditur. nam in illis duobus caſibus excuſant mandantem ab hac irregularitate indiſpenſabili ex eo ſolùm quòd vel non intendebat mortem, ſed percuſſionem, vel certè non intendebat mortem huius, ſed alterius. Vnde Nauarrus *in manuali cap.* 27. *n.* 240. apertè fatetur, mandantem contrahere eiuſmodi irregularitatem homicidij voluntarij, etiam quando ipſe mandatarius eam non contrahit. v. gr. quando famulus propinat potum veneno infectum animo iocandi, mandato heri perſuadentis eſſe ſolo ſale inſperſum: quo caſu dicit, herum incurrere irregularitatem homicidij voluntarij. Vnde, redeundo ad caſum noſtrum, ſi Prælatus non poteſt diſpenſare in irregularitate homicidij voluntarij, non poterit diſpenſare cum hoc Sacerdote eo ſolùm prætextu quòd non occiderit, ſed mandauerit, vel conſuluerit occaſionem: nam hæc etiam venit, vt vidimus, nomine irregularitatis homicidij voluntarij.

7 Tota ergo ratio reduci debet ad hoc quòd probabile ſit, vt diximus, non fuiſſe illud homicidium iniuſtum: quia tamen de hoc non conſtabat, dixi procurandam, & mittendam eſſe illi Sacerdoti diſpenſationem aliam magis ſecuram, & certam ab eo, qui eam impertiri poſſet.

DVBIVM X.

Vtrùm ſuſpenſus occultus celebrare poſsit ſine periculo irregularitatis ad alendum ſe, & matrem egentem.

1 NAnte legitimam ætatem fraudulenter Presbyteratum accepit, nec obtinere poteſt ab Epiſcopo diſpenſationem: celebrat tamen quotidie ad ſe, & matrem egentem alendam. Quæſitum fuit, an id ſine periculo irregularitatis incurrendæ facere poſſet?

Suppono, hunc propter prauam Ordinis ſuſceptionem incurriſſe ipſo facto ſuſpenſionem ab Ordine malè ſuſcepto, quæ, licèt à Sixto V. in Bulla, *Sanctum, & ſalutare,* quæ eſt in Bullario 91. inter eiuſdem Sixti Bullas, fuerit reſeruata Summo Pontifici: poſtea tamen reducta eſt ad terminos iuris communis à Clemente VIII. in Bulla incipiente, *Romanum Pontificem*, quæ habetur apud Quarantam *verb. Ordo*, & eſt 40. in Bullario communi, de quibus videri poſſunt Suarez *de cenſuris diſp.* 31. *ſect.* 1. & alij plures, quos congerunt Carolus Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica p.* 1. *verb. Ordines cap.* 1. & Diana ab eodem citatus. 2

Quomodocunque autem ſit, conſequenter fatendum erit, hunc, ſi abſque diſpenſatione celebret, vel abſque ſufficienti excuſatione, fieri irregularem, iuxta regulam generalem, quòd ſuſpenſus ab Ordine, ſi illum exerceat, eo ipſo contrahit irregularitatem: dubium ergo ſolùm eſt, an neceſſitas ſe, & matrem inopem alendi excuſet ab incurrenda irregularitate ob non obſeruatam ſuſpenſionem, & licitam reddat celebrationem Miſſæ. 3

Dixi in primis, non mihi probari hanc viam excuſandi N ab obſeruanda cenſura, nec aperiendam hanc portam ita latam, quæ, ſi ſemel aperiatur, cenſuræ Eccleſiaſticæ ſuum rigorem maxima ex parte amittent. nam hoc prætextu, poſita ceſſatione à Diuinis, omnes pauperes Sacerdotes celebrare præſument, ſicut in diebus feſtis poſſunt laborare, ſi indigent ad ſui ſuſtentationem; imò eodem prætextu Sacerdos pauper dicet, ſe poſſe Miſſam celebrare feria 6. Hebdomadæ ſanctæ, vel etiam ſine veſtibus ſacris, aut ſine pane azymo, quando is non habeatur: quia nimirum hæc omnia ſunt præcepta merè Eccleſiaſtica, quæ non obligant in ea neceſſitate, ſi non obligat præceptum ſeruandi cenſuram ſuſpenſionis. quæ omnia ſunt manifeſtè abſurda. Conſideranda ergo ſunt in quolibet præcepto pondus, & ſubſtantia rei præceptæ, & finis à præcipiente intentus, vt iudicetur de damno, quod ſequitur, vel de commodo, quod impeditur, an ſufficiant ad excuſandum ab obſeruantia præcepti; nec enim poteſt vna generalis pro omnibus regula aſſignari, cùm non ſint omnia hæc præcepta æqualia, & tota hæc excuſatio fundetur in præſumpta Legiſlatoris voluntate nolentis obligare cum tanto, vel 4

tanto

tanto incommodo, aut damno. Oportet etiam aduertere, an agatur de vitando damno, quod aliquis hîc, & nunc patitur in rebus ſuis, ſi obſeruet præceptum; an verò ſolùm de lucro, quod impeditur obſeruando præceptum. Faciliùs enim excuſatur quis ob iacturam rerum ſuarum, quam incurret, quàm ob ſpem lucri, quod poſſet habere, & obſeruatione præcepti impeditur. Hinc enim videmus, faciliùs excuſari aliquem ab obſeruatione feſtorum ob damnum, quod inde patietur, quàm ob lucrum, quod ſperare poterat, vt colligi poteſt ex *cap. licèt, de ferÿs*, vbi Pontifex diſpenſat cum piſcatoribus Archiepiſcopatus Tiburienſis, vt diebus feſtis, exceptis maioribus ſolemnitatibus, ſi halecia terræ ſe inclinauerint, poſſint eorum capturæ intendere, ita tamen vt Eccleſiis vicinis, & pauperibus congruam portionem diſtribuant. Vide, cum quot conditionibus diſpenſeri in feſti obſeruantia, quando periculum erat magni lucri admittendi, eo quòd piſces illi non niſi in tranſitu, & temporibus incertis appareant, & capi poſſint. Cùm tamen ad damnum vitandum diſpenſatio non ſit neceſſaria, quia tunc cenſetur neceſſitas adeſſe, quæ lege caret. quæ etiam differentia in cenſurarum obſeruatione locum habet: nam ad vitandum ſcandalum, infamiam, & ſimilia, licitè poteſt non obſeruari cenſura, quando damnum, quod timetur, proportionem habet ad eum effectum ſufficientem. Non tamen ita facilè danda eſt licentia, quando agitur de lucro captando, alioquin poſſet irregularis licitè Epiſcopatum oblatum acceptare, ne tranſacta occaſione Epiſcopatus alteri detur, & ipſe careat lucro ingenti ſibi tunc temporis obueniente, & ſic de aliis ſimilibus.

5 Hæ autem omnes circunſtantiæ oſtendere videntur obligationem obſeruandi ſuſpenſionem in caſu noſtro. Nam in primis non agitur de vitando damno, ſed de non captando lucro, quod haberi poſſet ex celebratione Miſſarum; & quidem de lucro, ad quod Sacerdos ante ſuſpenſionem contractam nullum ius habebat, cùm antea nondum eſſet Sacerdos, & in ipſamet illegitima Sacerdotij ſuſceptione ſuſpenſionem incurrerit. Deinde conſiderandum eſt, hanc ipſam lucri amiſſionem non aduenire per accidens ad cenſuram, ſed ex intentione imponentis cenſuram. Ad hoc enim etiam imponitur ſuſpenſio, vt Sacerdos ſuſpenſus careat honoribus, & emolumentis, quæ conſequuntur ad Ordinum exercitium. Quare non ſe habet ſicut detrimenrum in ſalute corporea, vel in re familiari, quod incurritur obſeruatione feſti, quod quidem eſt præter intenrionem Legiſlatoris.

Quamuis autem N. non videatur mihi excuſandus eo titulo ab incurſione irregularitatis, ſi mala fide velit celebrare; dixi tamen, poſſe fortaſſe alia via faciliùs liberari: expleta enim iam ætate neceſſaria, poſſe illum accipere abſolutionem ſuſpenſionis contractæ non ſolùm à ſuo Epiſcopo, ſed à quocunque Confeſſario priuilegiato habente facultatem abſoluendi à cenſuris, atque adeò à ſuſpenſionibus non reſeruatis, quæ tamen non ſint pœnæ, & in punitionem, ſed cenſuræ propriæ, colligi poteſt ex iis, quæ multi Doctores communiter docent, dum dicunt, eiuſmodi Confeſſarios poſſe abſoluere à ſuſpenſionibus non reſeruatis, quando ſunt propriæ cenſuræ, prout docent Auila, Alterius, & Garzias, quos affert, & ſequitur P. Carolus Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica p. 1. c. 24. verſùs finem.* Aliundè verò ſuſpenſionem in caſu noſtro incurſam, eſſe propriè cenſuram, & non pœnam, docet Suar. *diſp.* 31. *de cenſuris ſect.* 1. *num.* 24. quem ſequitur Theſaurus *vbi ſuprà part. 2. verb. Ordines cap.* 1. *num.* 2. Ex quibus fit, poſſe non ſolùm Epiſcopum, ſed dictos Confeſſarios priuilegiatos poſt expletam ætatem abſoluere à dicta ſuſpenſione, quæ quidem, vt ſuprà vidimus, non eſt hodie reſeruata, quamuis olim à Sixto V. reſeruata fuerit. quod ampliùs colligi poterit ex regula, quam clarius fortaſſe, quàm alij, tradit Ioannes Præpoſitus *in 3. p. quæſt.* 3. *de cenſuris dub.* 4. vbi dicit, poſſe eiuſmodi Confeſſarios abſoluere à ſuſpenſione non reſeruata, quæ non ſit impoſita ad certum tempus, ſed indefinitè; tunc enim regulariter intelligirur eſſe cenſura, vt fatetur Suarez *diſp.* 29. *de cenſuris ſect.* 1. *num.* 19. Porrò ſuſpenſio impoſita à Pio II. in Bulla ſuprà citata contra ordinatos ante ætatem, non eſt perpetua poſitiuè, hoc eſt, cum clauſula inferente poſitiuè perpetuitatem, ſed indefinitè, vt conſtat ex verbis Bullæ, vbi ſolùm dicitur, *à ſuorum Ordinum exequutione ipſo iure ſuſpenſi ſint; & ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante in eiuſdem Ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſo irregularitatem incurrant.* in quibus verbis potiùs ſignificatur, eam ſuſpenſionem non eſſe ſine ſpe abſolutionis, ad quod videntur alludere verba illa, *ſi huiuſmodi diſpenſatione durante*; ſupponitur enim non eſſe poſitiuè perpetuam. 6

Quamuis

Quamuis autem Sixtus V. eam poſitiuè perpetuam impoſuerit; addendo particulam *perpetuò ſuſpendimus*; ſed tamen Clemens VIII. in Bulla citata reduxit eam Sixti Bullam ad terminos iuris, & Bullæ Pij II. & Concilij Tridenrini, in quibus non habetur ſuſpenſio reſeruata, & poſitiuè perpetua. Vnde colligitur, hodie hanc ſuſpenſionem tolli poſſe per Confeſſarium habentem facultatem ad abſoluendum à ſuſpenſionibus non reſeruatis: qua abſolutione habita, & ætate completa, non video, cur prædictus Orator non poſſit celebrare, niſi fortè irregularitatem iam incúrrit celebrando mala fide, durante ſuſpenſione; à qua tamen irregularitate, ſi occulta ſit, poterit per ſuum Epiſcopum in foro conſcientiæ diſpenſari iuxta facultatem Epiſcopis in Concilio Tridentino conceſſam.

DVBIVM XI.

An irregularis occultus poſſit retinere beneficium ſolùm habens annexam recitationem Officij.

1 NIrregularis irregularitate orta ex homicidio voluntario occulto, cùm aliunde capax eſſet ob primam tonſuram, quam habebat, accepit beneficium quoddam, cuius titulus nullum actum Ordinis, vel miniſterium habebat annexum, niſi meram recitationem Officij diuini. Quæſitum eſt, an in foro conſcientiæ poſſet illud licitè retinere, non obtenta diſpenſatione.

2 Suppono, circa validitatem collationis duas eſſe ſententias. Prima aſſerit irregularem non ſolùm illicitè, ſed etiam inualidè accipere beneficium Eccleſiaſticum, quam tenent Leſſius, Villalobos, Nauarrus, Auila, Saytus, Couarruuias, Henriquez, & alij apud Dianam *part. 4. tract. 2. de irregularitate*, *reſolut.* 37. Vnde obtenta poſtea diſpenſatione irregularitatis, debet vel dimittere beneficium, & reddere fructus perceptos, vel obtinere denuo reualidationem tituli, & retentionem fructuum. Secunda ſententia docet, non potuiſſe, irregularem ſine peccato graui beneficium acceptare; collationem tamen fuiſſe validam, quamuis retentio ſit illicita, quandiu non obtinetur diſpenſatio irregularitatis. quam ſententiam probabilem fatentur Suarez *de cenſuris diſp. 4. ſect. 2. num. 35.* Turrianus, Gaſpar Hurtado, Ioannes Præpoſitus, Sylueſter, Plouius, & Coninch, quos refert, & ſequitur Diana *loco citato*, quibus adde Caſtrum Palao *tom. 2. tract. 13 de beneficijs diſp. 1. punct. 11. §. 3. num. 8.* & Filliucium *tom. 1. tract. 19. cap. 3. num. 85.*

Hoc ergo ſuppoſito, dicendum videtur, 3
in caſu noſtro, quamuis iuxta ſecundam ſententiam collatio beneficij valida fuerit, fuiſſe tamen illicitam, atque illicitam etiam eſſe retentionem, niſi diſpenſatio irregularitatis obtineatur, qua obtentâ, non erit neceſſaria noua tituli reualidatio, cùm valida fuerit prima collatio; ea tamen diſpenſatione non obtenta, illicitam eſſe beneficij retentionem: quia Doctores vtriuſque ſententiæ in hoc conuenire videntur, quòd acceptatio, & retentio illicita ſit, quamuis aliqui eorum magis benignè loquantur, non obligantes ad ſtatim dimittendum, ſed permittentes quòd poſſit aliquo tempore beneficium retinere, vt diſpenſationem irregularitatis obtineat, dummodo in ea procuranda nimium negligens non ſit, & interim ex redditibus beneficij ſufficienter prouideat Eccleſiæ, vt ſaltem per alium ei inſeruiatur, ſi neceſſe ſit: hoc enim ad tempus facere propter cauſam adeò grauem non eſt contra iuſtitiam. ſic videtur loqui Suarez *vbi ſuprà num. 35.* adiuncto *num. 19.* ad quem videtur *ibi* ſe remittere. Omnes autem videntur ſupponere obligationem dimittendi beneficium, ſi diſpenſationem irregularitatis non vult, vel non poteſt impetrare. quod in caſu noſtro videtur à fortiori procedere, in quo irregularitas procedit ex homicidio voluntario, cui ſtrictiſſimè ablata eſt ſpes obtinendi quodlibet beneficium in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 7.* Vnde P. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica part. 2. verb. homicidium cap. 1. num. 5.* fatetur, homicidium voluntarium ex illo decreto Tridentini incurrere inhabilitatem indiſpenſabilem ad acquirenda Eccleſiaſtica beneficia.

His autem non obſtantibus, quæ apud 4
Doctores communia, & certa eſſe videntur, non defuerunt in caſu noſtro, qui dicerent, Oratorem poſſe tuta conſcientia retinere beneficium, etiam non obtenta, nec petita diſpenſatione, cuius obtinendæ nullam ferè ſpem poterat habere. fundamentum præcipuum erat ex doctrina P. Suarez, qui *dicta ſect. 2. num. 35.* de irregulari accipiente beneficium dicit quidem,

dem, debere beneficium dimittere, ſi diſpenſationem irregularitatis non potuerit obtinere: addit tamen, *ſaltem cum limitatione poſita in præcedenti puncto.* vbi videtur, ſe omninò referre ad id, quod dixerat in puncto præcedenti *numer.* 19. vbi loquens de irregulari habente beneficium ante irregularitatem, & de obligatione dimittendi, diſtinguit de qualitate beneficij, & ſeruitij illi annexi: *nam interdum* (inquit) *eſt adeò ſimplex beneficium, vt ſolùm obliget ad recitandum Officium canonicum, vt Praſtimonium (quod ſit gratia exempli dictum.) Aliud ſolùm requirit miniſterium, quod per alium exerceri poteſt: & in his, & ſimilibus nulla eſt ratio obligationis dimittendi illud, cùm poſſit irregularis obligationi beneficij ſatisfacere per ſe, vel per alium. Alia etiam ſunt beneficia Eccleſiaſtica, quæ perſonalem reſidentiam cum exercitio alicuius operis poſtulant: & in his maximè procedit iſta ſententia; ſed limitanda, ac declaranda eſt. Quia non tenetur ſtatim irregularis dimittere beneficium, ſed poteſt aliquo tempore retinere, vt diſpenſationem irregularitatis obtineat, dummodo in ea procuranda nimium negligens non ſit, & interim ex redditibus beneficij ſufficienter prouideat Eccleſiæ, vt ſaltem per alium ei inſeruiatur, ſi neceſſe ſit: hoc enim ad tempus facere propter cauſam adeò grauem non eſt contra iuſtitiam.* Huc vſque Suarez, qui duo videtur ibi permittere, nempe, & retinere beneficium ſine diſpenſatione, ſi tale ſit, & adeò ſimplex, quale in caſu noſtro ſupponitur, & retinere ſaltem ad aliquod tempus, dum diſpenſatio procuratur, ſi beneficium ſit, quod perſonalem reſidentiam cum ſeruitio aliquo exigat. Quamuis autem limitatio, cuius poſtea meminit *num.* 35. videatur ſolùm debere intelligi de ſecunda parte, nempe de retentione ad aliquod tempus, quandiu diſpenſatio procuratur: nam ante illam partem immediatè præcedunt verba illa, *ſed limitanda, ac declaranda eſt.* quare illam ſolam videtur ſub nomine *limitationis* poſtea intellexiſſe, atque adeò illud ſolùm conceſſiſſe irregulari, qui ſtante irregularitate beneficium nouum acceptauit: aliqui tamen volebant, vtramque partem comprehenſam fuiſſe à P. Suario, dum *numer.* 35. limitationem ſuprapoſitam dixit habere locum etiam in beneficio accepto in irregularitate.

Quod rurſus confirmabant ex doctrina Ioannis Præpoſiti, qui *in* 3. *part. quæſt.* 5. *de irregularitate, dub.* 3. *num.* 15. regulam generalem ſtatuit, his verbis: *Notandum conuenire inter Doctores, quòd quando irregularitas præcedens non impedit functiones beneficij, aliquis non redditur inhabilis ad illud obtinendum. v. gr. ſi beneficium ſolùm obligat ad lectionem horarum canonicarum, clericus contrahens irregularitatem, eo quòd priuatus manu non redditur inhabilis ad illud obtinendum, imò licitè poteſt beneficium recipere, & retinere.* Hæc ille, cui fauere videtur Suarez, qui *dicta ſect.* 2. *num.* 38. loquens de beneficio poſt irregularitatem obtento, dicit clericum irregularem non eſſe incapacem, niſi recipiendi beneficium, cuius actus impedit irregularitas, & reprobat Nauarrum, qui hoc limitauerat ad irregularitatem abſque peccato contractam.

Ratione denique hoc ipſum probatur: 4
quia ſuppoſita ſententia probabili, dicente, collationem beneficij irregulari factam, eſſe validam, eo ipſo quòd irregularis bona, vel mala fide beneficium accepit, iam illud eſt verè ſuum, nec apparet præceptum dimittendi: quare ſicut poteſt licitè retinere beneficium quod ante irregularitatem obtinebat, ſi id ſit adeò ſimplex, vt ad ſolam recitationem Officij ordinetur, non apparet, cur non poſſit retinere aliud ſimile beneficium poſt irregularitatem validè acceptum, cùm hoc ſit tam ſuum, quàm illud aliud, & cùm tota obligatio dimittendi beneficium ante irregularitatem acceptum fundetur in eo quod non poteſt ſatisfacere muneribus, & officiis, ad quæ beneficium ordinatur, & datur, quæ ratio ceſſat in caſu noſtro. Nec videtur obſtare Tridentini decretum ſuprà adductum loquens de homicida voluntario: quia præterquam quòd non ſit prohibitio accipienti, ſed conferenti beneficium, nullum verbum eſt de retentione, ſed de collatione, nec ea ibi irritatur, ſed prohibetur illis verbis, *nec illi aliqua eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferri liceat.* & quamuis ſtatim addatur aliquid, quod ad retentionem ipſam pertinere videtur, nempe, *ſed omni Ordine, ac beneficio, & officio Eccleſiaſtico perpetuò careat.* hæc tamen videntur intelligenda de priuatione per iudicem facienda, alioquin deberet ipſo facto, & ante ſen-

tentiam amittere beneficia, quæ ante irregularitatem habebat, cùm verba illa vniuerſaliter loquantur de omni beneficio, quam tamen pœnam communis ſententia negat ipſo facto incurri ante ſententiam.

6 Hæc tamen reſponſio, vt verum fatear, videtur mihi ſatis dubia: quia communis Doctorum ſenſus, & Curiæ in vtroque foro ſtylus apertè repugnat. Nec loca illa, quæ ex Suario afferebantur, oſtendunt eam fuiſſe eius mentem: nam *num.* 35. ſolùm approbauit in caſu noſtro limitationem, quam *num.* 19. tradiderat, vbi ſub nomine *limitationis*, ſolùm permiſit retentionem ad tempus, dum diſpenſatio irregularitatis procuratur. quod verò afferebatur ex *num.* 38. minùs videtur fauere, quia ibi loquitur Suarez ſolùm de irregularitate partiali, quæ non impedit *omne exercitium Ordinis*, vt ipſe loquitur, ſed aliqua; non verò de irregularitate vniuerſali & totali, qualis proculdubio eſt irregularitas homicidij, ſi quæ alia in toto iure. Et in eodem ſenſu loqui videtur Præpoſitus *ſuprà* allegatus, qui doctrinam Suarij tranſcripſit, & in eo ſenſu intelligitur, & refertur doctrina illa Suarij apud Lezanam *tom.* 3. *verb. Irregularitas, num.* 5. Quare non videtur mihi in re tanti ponderis facilè recedendum à communi ſententia, & ſenſu Doctorum. Volui tamen motiua vtriuſque partis producere, vt alij meliùs cogitare poſſint.

Dvbivm XII.

De irregularitate ex infamia occulta in loco diſtanti.

1 N. Abſens à ſua diœceſi per duas dietas, in loco, vbi aderat, denuntiatus fuit de crimine falſæ monetæ, & indiciis quaſi euidentibus deprehenſus. Fugit igitur ex eo loco, & citatus, aliiſque diligentiis factis, nunquam comparuit. Poſtea Romam venit, & beneficium Eccleſiaſticum bona fide obtinuit, & factus Sacerdos celebrauit. Quærebatur, an eſſet irregularis, & an poſſet ſacra Pœnitentiaria cum eo diſpenſare tanquam cum irregulari occulto.

2 Supponitur autem, & Romæ, & in patria ſua id totum occultum eſſe, neque eſſe ſpem, quòd vnquam publicetur, præſertim lapſo iam quadriennio à tempore delicti.

Reſpondi, videri quidem eſſe irregularem: poſſe tamen quoad irregularitatem à ſacra Pœnitentiaria diſpenſari. Prima pars probatur, quia vel in loco delicti lata fuit ſententia, & condemnatus fuit reus in contumacia; & tunc proculdubio incurritur irregularitas infamiæ ex ſententia, cùm crimen falſæ monetæ ſit vnum ex incurientibus infamiam: eſt enim crimen læſæ Maieſtatis, vt tradit P. Molina *tom.* 3. *de Iuſtitia diſput.* 702. *num.* 1. *in fine*, & videri poteſt Thomas Sanchez *lib.* 6. *conſil. moral. cap.* 3. *dub.* 6. *num.* 14. & Coninch *in* 3. *part. diſp.* 18. *de irregularitate dub.* 7. *num.* 56. Si verò ſententia non fuit prolata, adhuc videtur incurriſſe irregularitatem; ſunt enim aliqua enormia delicta, in quibus etiam ante ſententiæ prolationem incurritur infamia, ex qua conſequenter oritur irregularitas, inter quæ computari debere hoc crimen, colligi poteſt à fortiori ex Maiolo *de irregularitate lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 9. & 10. vbi docet, omnes capitali crimine irretitos, hoc eſt, dignos ſententia capitali, eſſe infames ipſo facto, & ante ſententiam, & *num.* 14. exprimit reos læſæ Maieſtatis, qualis certè eſt monetam falſificans, vt ſuprà diximus. quod idem docere videtur Molina *tract.* 4. *de Iuſtitia diſp.* 7. *in fine*, vbi ait, accuſatum de crimine furti, fieri infamem, etiamſi ſolùm veriſimilia indicia delata ſint ad iudicium, cognitáque ſint ex delatione, eſtò nondum in iudicio plenè probata ſint. Conſtat autem, in caſu noſtro, eſto non fuiſſet peruentum ad ſententiam, (quod tamen vix præſumi poteſt;) factum tamen fuiſſe delictum publicum, deprehenſo reo quaſi euidentibus indiciis, eóque poſtea fugâ elapſo, & publicè citato. quæ publicatio ſufficit ad infamiam contrahendam, vt cum aliis docet Suarez *de cenſuris diſp.* 48. *de cenſuris ſect.* 1. *num.* 21. vbi dicit, ſufficere probabilem, & publicam opinionem de crimine patrato. Cùm ergo hæc opinio publica fuerit in loco delicti in caſu noſtro propter ſupradicta, non potuit poſtea mutatione loci auferri irregularitas infamiæ ſemel contracta, vt cum Vgolino notauit Bonacina *de cenſuris diſp.* 7. in antiqua editione, *quæſt.* 3. *punct.* 1. *num.* 1. & Maiolus *dicto cap.* 1. *versùs finem.* Ratio autem eſſe poteſt, quia irregulari

regularitas, quamuis non ſit propriè cenſura, imitatur tamen cenſuras in eo, quòd ipſo facto incurratur, & quòd ſemel contracta afficiat perſonam, quocunque ierit, donec legitimè auferatur: erit ergo irregularis fugitiuus, ſiue in patria ſua, ſiue Romæ vbi delictum eius ignoratur.

Secunda verò pars, quòd ſcilicet ſacra Pœnitentiaria poſſit in ea irregularitate diſpenſare in foro conſcientiæ, probari poteſt ex iis, quæ in ſimili docent Auila *de cenſuris part.* 2. *cap.* 7. *diſp.* 1. *dub.* 11. *concluſ.* 3. Sanch. *in Decalog. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 20. & Durandus, ac Paludanus apud ipſum, Fagundez item, & Barboſa quos affert, & ſequitur Lezana *tom.* 4. *verb. occultum, num.* 10. qui dicunt, facultatem diſpenſandi, vel abſoluendi in caſibus occultis extendi ad eum caſum, quo delictum in loco remoto eſt publicum, non tamen ibi, vbi pœnitens, vel diſpenſandus commoratur, & in quo petit abſolutionem, vel diſpenſationem, neque eſt ſpes quòd ibi publicetur; quamuis contrarium doceant Suarez *tom.* 4. *de pœnitentia diſp.* 30. *ſect.* 2. *num.* 2. *in fine*, & P. Theſaurus *in praxi part.* 1. *cap.* 21. §. *aduertendum tertiò.* Cùm ergo in caſu noſtro, quadriennio iam elapſo, non ſit ſpes, quòd Romæ publicandus ſit caſus ille, qui in loco remotiſſimo contigit, probabiliſſimum videbatur, poſſe à ſacra Pœnitentiaria diſpenſari in irregularitate contracta: non tamen diſpenſabit in reualidatione tituli, & retentione fructuum, niſi priùs compoſitione facta, & conſenſu obtento per Datariam Apoſtolicam, ad quam ea omnia iam ſpectant ex decreto Vrbani VIII.

LIBER TERTIVS

De variis caſibus ad Regulares ſpectantibus.

DVBIVM I.

Vtrùm tacens homicidium ad iudicium deductum licitè, & validè Profeſſionem emiſerit.

1 NON eſt ſermo de Ordine religioſo, in quo homicidium antea commiſſum ſit impedimentum ſubſtantiale irritans ingreſſum, & Profeſſionem ſubſequentem, iuxta eius conſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatas, prout de facto habetur in conſtitutionibus Societatis Ieſu: nunc verò loquimur de alio Ordine, in quo talis conſtitutio irritans Profeſſionem non habetur: caſus quippe propoſitus fuit, quòd in eiuſmodi Ordinem Nouitius quidam reciperetur, qui re vera fuerat delatus: poſtea verò in loco, vbi id ignorabatur, habitum religioſum petiit, & informationes ante Profeſſionem ſolitæ factæ fuerunt iuxta Bullam Sixti V. & Clem. VIII. ex quibus apparuit, ipſum nec criminoſum eſſe, nec debitis, aut ratiociniis obnoxium. Ipſe autem circa hæc interrogatus homicidium commiſſum tacuit, atque adeò ad Profeſſionem admiſſus fuit. Quæſitum eſt, an validè, & licitè eam emiſerit.

2 Suppono, Sixtum V. anno 1587. Bullam edidiſſe, quam refert integram Eman. Roder *tom. 3. q. 56. poſt art. 6.* in qua homicidas, & aliis quibuſdam criminibus obnoxios reddidit inhabiles ad Profeſſionem religioſam, vanáſque pœnas impoſuit recipientibus eos, non præmiſſa informatione iuridica de eorum qualitate. Poſtea verò anno ſequenti alia ſua Bulla, quæ habetur apud eundem Roder. *vbi ſuprà*, declarauit, non obſtare Profeſſioni prædicta crimina, niſi quando *actis publicis conſtiterit, ipſos iudices, & curiam ſæcularem ante ſuſceptionem habitus de ipſo crimine aduersùs eos accuſationem ſuſcepiſſe, vel inquiſitionem inſtituiſſe.* Denique Clemens VIII. anno 1602. moderatus eſt dictas Sixti conſtitutiones, & valorē Profeſſionis reſtituit, remanentibus aliis pœnis aduersùs ſuſcipientes ad Religionem eiuſmodi criminoſos. quæ Bulla habetur in Bullario communi, & eſt 83. inter Bullas eiuſdem Clementis, vbi eandem formam in informationibus capiendis obſeruari vult ab iis, ad quos pertinet, ſicut antea, & ſub eiſdem pœnis.

Hinc conſtat, Profeſſionem in caſu noſtro fuiſſe omninò validam: tum quia caſus ſupponitur accidiſſe poſt Bullam dictam Clementis VIII. qua reſtiturus fuit valor illis Profeſſionibus: tum, quia ſeruata fuerat forma à Sixto V. præſcripta ad earum valorem, nec enim temerè receptus fuerat ille ad Profeſſionem, ſed præmiſſa diligenti informatione, quamuis in ea non conſtiterit de crimine patrato. Sixtus autem ſolùm tunc reddit nullam Profeſſionem, quando temere data fuiſſet, hoc eſt, non præcedente eiuſmodi informatione, vt obſeruauit Emanuel Roder. *d. q. 54. art. 1.* Difficultas ergo ſolùm reſtat, an ipſe Profeſſus potuerit licitè etiam interrogatus tacere ſuum crimen, & Profeſſionem emittere. 3

Circa quod dubium, ſuppono etiam primò, ſi Prælati, vel ij, ad quos ſpectabat Profeſſionem acceptare, proteſtati ſint antecedenter, ſe non habere animum acceptandi Profeſſionem, ſi re vera ille affectus eſſet iis criminibus, vel notatus iis defectibus, de quibus interrogabatur, Profeſſionem certè ſubſequutam nullum valorem habere: quia, cùm ad eius valorem requiratur & voluntas profitentis, & voluntas acceptantis Profeſſionem; deficiente hac voluntate ex parte acceptantis, deficiet valor Profeſſionis ex defectu acceptationis validæ, vt notarunt Thom. Sanch. & Eman. Rod. quos affert, & ſequitur Lezana *de obligat. Regul. tom. 1. cap. 24. num. 26. & tom. 4. verb. Profeſſio regularis, num. 18.* 4

Suppono ſecundò neque etiam potuiſſe Profeſſum tacere licitè, vel negare crimen ſuum, quoties ex hoc prouenire poſſet Religioni aliquod graue detrimentum; hoc enim eſſet contra iuſtitiam, & decipere iniuſtè in re graui, vt in ſimili docet Sanchez 5

lib. 5.

lib.5. *in Decal.c*.4 *n*.57. Tota ergo difficultas eſt, an deceptio in hoc caſu fuerit ita grauis, vt reddat illicitã habitus ſusceptionẽ,& Profeſſionem ex parte ipſius Profeſſi.

6 P.Laurentius Portel *in reſponſionibus caſuum moralium p*.1.*caſ*.8.*n*.7.indicat etiamſi homicidium non fuiſſet omninò occultum, ſi tamen occultum ſit in eo loco, vbi habitus religioſus petitur, nec ſit ſpes, quòd aliquando detegatur, poſſe Nouitium tacere,& negare,quamuis ſub iuramento interrogetur, an habeat impedimentum aliquod ex iis,quæ apposita ſunt à Sixto V.intelligendo apud ſe, quòd non habeat impedimentum dirimens Profeſſionem, cùm poſt Bullam Clementis VIII. iam non ſit impedimentum irritans, ſed impediens Profeſſionem, & ſit in hoc loco occultum, nec teneatur ſeſe infamare. Addit tamen, ſe non audere hoc reſoluere,aut cõſulere.

7 Poſſet tamen confirmari hæc opinio ex eo,quòd Clemens VIII.ablata irritatione Profeſſionis per Sixtum V.inducta,reliquit ſolùm pœnas,& præcepta admittendi eiuſmodi homicidam ad Profeſſionem,vel habitum religioſum. Illa autem præcepta, & pœnæ videntur dirigi ſolùm ad Prælatos, & alios,ad quos pertinet admittere ad Profeſſionem,vel habitum,niſi præmiſſa informatione ſufficienti ſuper his.Quare in caſu noſtro videtur obſeruari totũ illud præceptum,cùm informatio diligenter facta fuerit,& nihil tale compertum ſit,atq;adeò ex parte Prælati, & recipientium nulla culpa commiſſa fuit,nec pœna incurſa. In ipſum autem Nouitium nulla pœna ſtatuta fuit à Sixto V. nec etiamſi fuiſſet, maneret poſt Bullam Clem.VIII.qui expreſsè dicit, ſe relinquere in ſua vi pœnas *ſuſcipientium ad Religionem*;non verò dixit pœnas ingrediẽtium cum eiuſmodi impedimẽtis.Nihil ergo fit contra Bullas Sixti V.vel Clem.VIII. qui ſolùm voluerunt ligare recipientes, non verò receptos ad habitum religioſum.

Sed, vt verum fatear,eſto quòd hæc ra-
8 tio probaret caſu,quo Nouitius non interrogaretur ab admittente illum,non tamen videtur excuſare Nouitium à peccato graui, quando legitimè interrogatur à Prælatis ſuper eiuſmodi impedimẽtis. Ratio eſt, quia independenter à Bullis Sixti, & Clementis,receptio ipſa ad habitum, vel Profeſſionem videtur eſſe contractus mutuus inter Religionem,& Profeſſum,vel Nouitium receptum,in quo ſicut in aliis contractibus,dolus,& fraus, licèt non ſemper annullet contractum,quando nõ verſatur circa ſubſtantiam,ſed circa accidẽtia; ſemper tamen reddit illicitum,& iniuſtum,quoties infert graue damnum alteri contrahẽti,qui fraude cognita,nollet cõſentire,vt conſtat in matrimonio, & ſimilibus: extorquetur enim conſenſus per dolũ occultando vitia, & defectus in re graui, quam contrahens meritò exquirit,& interrogat,vt cognoſcat ſtatum,& cõditionem materiæ,circa quam cõtractus fieri debet.Vnde in terminis Profeſſionis religioſæ omnes fatentur, habentẽ morbum Gallicum, vel alium defectum ſimilem,ſi interrogatus ante Profeſſionem, neget, etiamſi non ſemper Profeſſio ſit inualida,peccare tamen grauiter contra Prælatos,& Religionem;vt docent Nau.Eman. Roder.Sorb.& Vega, quos affert, & ſequitur Th.Sanch.*lib* 5.*in Decal cap*.4 *n*.57.

Solùm ergo dubitari poſſet, an fraus in 9
caſu noſtro æſtimanda ſit in re graui, eo quòd homicidium occultum in loco habitus religioſi ſuſcepti, parum, vel nihil detrimẽti Religioni poſſit afferre,atque adeò parum ei nocet, quòd taceatur, vel negetur, tanquam aliquid impertinens ad rem de qua agitur,cũ ſatis ſit,quòd id nec ſciatur,nec timor ſit, quòd aliquando manifeſtetur,ſi aliunde Nouitius aptus,& vtilis ſit ad Ordinem illum profitẽdum.Hoc tamen non videtur ſatis ad excuſandum dolum, neque enim negari poteſt,homicidium ſecundùm ſe, etiamſi nunquam fuiſſet in iudicium adductum, prout adductum fuit in caſu noſtro,rem eſſe tanti momenti,vt poſſit prudenter Religio illa Nouitium illo defectu laborantem nolle ad habitum acceptare Sic videmus,ex vi conſtitutionum Societatis Ieſu à S.Ignatio conditarum,homicidium ſolùm, abſque eo quòd in iudicium deducatur,eſſe impedimentum adeò ſubſtantiale, vt eo ipſo inualida ſit Profeſſio,& votorum emiſſio,ac ipſe etiam in Ordinem ingreſſus,& hoc quamuis occultiſſimum ſit & nullus ſit timor,quòd vllo tempore ſciri poſſit,vt fatetur Suarez *tom*.4.*de Relig tr*.10.*lib*.2.*c*.1.*n*.11.qui *n*.13.rationẽ aſſignat congruentiæ hoc impedimentum ſtatuendũ,quia nimirum hoc crimen commiſſum oſtendit naturã nimis iracundam, & ferocem,atque adeò minùs aptam ad vitam religioſam. Meritò ergo poteſt Religio ipſa æſtimare ſe deceptam in re graui, quando hominem tali vitio affectum doloſè cogitur recipere, præſertim, cùm, vt idem Suarez *ibi n* 13. notat,licèt delictum hîc & nunc ſit occultum, ſemper manet periculum, quòd aliquando manifeſtetur cum graui nota ipſius Religionis,quæ huic periculo nollet vlla ratione ſeſe exponere.

Dvbivm II.

De Profeſſione illius, qui annum probationis interruperat.

1 QVidam Nouitius poſt 21. dies à ſuo ingreſſu, relicto habitu, ſponte diſceſſit animo non redeundi, ſed elapſis ſeptem diebus rediit, & obtento iterum habitu nouitiatum proſequutus eſt, & elapſis vndecim menſibus, & decem diebus, qui cum illis 21. diebus annum integrum faciebant, bona fide Profeſſionem emiſit, ac poſtea per quindecim alios annos in Ordine permanſit, factuſque ibi Sacerdos omnes Profeſſorum actus etiam Capitulares geſſit, nunquam tamen Profeſſionem poſitiuè ratificauit, de cuius quippe valore dubium nunquam illi occurrit.

2 Quæſitum eſt primò, an Profeſſio valida fuerit? Secundò an ſaltem poſtea Profeſſio tacita interuenerit. Tertiò, quia dubitat, quòd Conuentus nunc non facilè nouum conſenſum præſtabit, an non requiſito nouo conſenſu, poſſit nunc primam Profeſſionem ratificare ſaltem coram Prælato, & teſtibus. Quartò quid tandem faciet, vt validè profiteatur. Quintò denique, an ad hoc neceſſe ſit annum integrum probationis denuò præmittere; an verò ſine nouo anno nouitiatus poſſit prior Profeſſio ſtatim ratificari?

3 Ad primum reſponſum fuit, Profeſſionem illam proculdubio fuiſſe inualidam. nam, licèt aliqui antiqui, quos referunt Thomas Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 30. & Suarez *tom.* 3. *de Relig. tract.* 7. *lib.* 5. *de ingreſſu Religionis, cap.* 15. *num.* 2. dixerint, non eſſe de ſubſtantia nouitiatus, quòd annus ſit continuus; ſed tamen alij communiter dicunt, eſſe de ſubſtantia, præſertim poſt Concilium Tridentinum, vbi annullatur Profeſſio, niſi nouitius poſt ingreſſum perſeuerauerit per annum in probatione, prout docent ferè omnes, quos congerunt, & ſequuntur Sanchez, & Suar. *vbi ſuprà*, & alij, quos affert, & ſequitur Lezana *tom.* 4. *verb. profeſſio regularis, n.* 20. & quamuis aliqui indicent interpolationem breuem non nocere, id tamen reprobant Suarez *vbi ſuprà n.* 6. & Sanch. *n.* 32. & in caſu noſtro res eſt extra controuerſiam, cùm interruptio fuerit per ſeptem dies, quę à nemine parua interruptio æſtimatur.

4 Ad ſecundum videtur etiam certum, ſecundum fuiſſe Profeſſionem illam ſanatam, & factam validam: quia ad valorem Profeſſionis requiritur conſenſus poſitiuus profitentis, ad quod neceſſe eſt, quòd vel profitens ſciat defectum Profeſſionis, & velit denuò ſe obligare, vel ſaltem, quod habeat voluntatem conditionatam, qua dicat: Si fortè ego non ſum verè Profeſſus, ex nunc volo me denuò obligare. Non tamen ſufficit mera perſeuerantia in Religione, & exercitium actuum, quos faciunt Profeſſi: nam qui putat, ſe eſſe Profeſſum, perſeuerando in Religione, non vult profiteri, ſed implere Profeſſionem, quam putat ſe emiſſe, vt cum Caietano, Nauarro, & aliis notant Suar. *vbi ſuprà lib* 7. *cap.* 1. *n.* 4. & Sanch. *lib.* 7 *de matrim diſp.* 37. *num.* 59.

Ad tertium, quamuis Suarez *vbi ſuprà num.* 20. dicat, in hoc caſu requiri nouum conſenſum ex parte Religionis ſcientis priorem acceptationem fuiſſe inualidam, quod etiam ſecurius, & probabilius eſſe fatetur Sanch. *d. diſp.* 37. *n.* 64. Idem tamen Sanchez *ibi* cum Nauarro, & aliis dicit, eſſe tutum, & probabile, quòd non requiratur noua ſcientia, & conſenſus ex parte Prælati, vel Conuentus, quandiu prior eius conſenſus non fuit reuocatus, quod idem fatetur Lezana *tom.* 1 *c.* 2. *n.* 7. *& tom.* 4. *verb. Profeſſio regularis*, *num.* 20. & videtur non leuiter colligi ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de Regularibus*, vbi poſt quinquennium in eiuſmodi defectibus non admittitur reclamatio contra Profeſſionem, quia ſupponitur eo tempore ratificata, atque adeò per ſolum conſenſum profitentis, nulla etiam ſtante noua acceptatione ex parte Religionis poſſet ergo Religioſus in caſu noſtro hanc ſententiam amplecti. quod quidem benè procederet, quatenus ſolùm attenditur ad Profeſſionem reualidandam; difficilè tamen ſuſtineri poteſt in ordine ad nouitiatum, vel eius partem ſupplendam, vt conſtabit ex dicendis. 5

Ad quartum conſtat ex dictis, poſſe Religioſum hunc amplectendo hanc vltimam ſententiam, ratificare Profeſſionem, vel ſolum, vel coram Prælato, aut aliquo teſte, quæ ratificatio, vt notat Suarez *vbi ſuprà num.* 6. debet fieri ſigno aliquo externo explicitè, vel ſaltem implicitè ſignificante voluntatem ſe obligandi, quale eſſet permanere in habitu, & obedientia animo ſe obligandi, quæ permanentia duret tempore requiſito ad Profeſſionem tacitam inducendam, iuxta ea quæ notat Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 21. Vel, ſi iuxta alteram ſententiam velit nouum Prælati, & Conuentus conſen- 6

ſum

ſum habere, poterit vti medio illo, quod conſulit idem Sanchez *d. diſp.* 37. *num.* 57. vt ſub ſecreto Prælato rem totam detegat, & Prælatus tacito petentis nomine, id Conuentui proponat, & explicata Profeſſionis nullitate, conſenſum ad ſecundam Profeſſionem obtineat: vel pro foro conſcientiæ, ſi res occulta ſit, diſpenſationem à Pontifice impetret ad Profeſſionem occultè ratificandam, & nouitiatum ſupplendum: quæ diſpenſatio neceſſaria videtur ſaltem ad retinenda iura antiquitatis in rebus alicuius momenti, vt notat idem Sanchez *dicta diſp.* 37. *num.* 68.

7 Hæc tamen procedunt, vt dixi, quatenus ſermo eſt de reualidatione Profeſſionis: eſt tamen in caſu noſtro peculiaris difficultas circa tempus probationis, quæ vel tota, vel eius pars videtur ſupplenda, & ad hoc videtur requiri ſcientia Prælati, & Conuentus, vt ex reſponſione ad quintum punctum conſtare poterit.

8 Ad quintum ergo de nouitiatu repetendo, ſciendum eſt, aliquos ſentire, quòd debeat reiterari annus integer nouitiatus: quia prior nouitiatus interruptus moraliter fuit per Profeſſionem inualidam, qua facta, iam ille Religioſus putabat, ſe Profeſſum, atque adeò non erat in probatione, ad quod requiritur libertas manendi, vel diſcedendi, quam libertatem non habebat putans ſe Profeſſum; & licèt poſtea cognito defectu Profeſſionis, incipiat iam habere libertatem, & conſtituatur iterum in ſtatu Nouitij: hoc tamen tempus non continuatur cum nouitiatu priori, qui interruptus fuit per Profeſſionem putatam validam: cùm ergo annus probationis debeat eſſe continuus, vt cum communi probant Suarez *vbi ſuprà, lib.* 5. *cap.* 15. *num.* 3. & Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 31. conſequens eſt, vt debeat denuo fieri annus integer continuus Profeſſionis; ita Suarez *vbi ſuprà, lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 31. putat tamen probabile, poſſe computari tempus præcedens, additis poſtea diebus qui ad annum deerant, quia non videtur fieri interruptio moralis, cùm ſemper fuerit continuatus ſtatus, & habitus religioſus, quod etiam pro comperto ſupponit Sanchez *dicto lib.* 7. *de matrim. diſp.* 37 *num.* 50. cum communi.

9 Aduertit tamen Suarez *dicto cap.* 1. *n.* 22. *&* 24. oportere quòd notus ſit defectus Profeſſionis præteritæ ipſi Prælato, & aliis, ad quos pertinet admittere ad Profeſſionem, & hoc antequam tempus probationis, & nouitiatus incipiat continuari: quia, ſicut non computatur pro legitimo nouitiatu, niſi quandiu Nouitius ſcit, ſe non eſſe Profeſſum, ſed Nouitium; ita non computatur, niſi quandiu Prælatus, & alij idem ſciunt. Eadem enim ſcientia requiritur ex parte vtriuſque, vt & Nouitius probet Religionem, & vt Religio ipſa probare poſſit Nouitium. Oportet ergo eam notitiam dare, vt nouitiatus tempus legitimè currat, & continuetur. quod etiam in caſu occurrenti olim reſponderat, & ſubſcripſerat idem Suarez cum P. Ioanne de Salas in Collegio Salmanticenſi Et mihi quidem videtur conſequenter dictum, cùm eadem videatur eſſe ratio de Nouitio, & de Religione, vt non poſſit computari ad probationem, quandiu vtrique non eſt notus defectus probationis.

Non tamen facilè apparet, quàm conſequenter id dictum ſit à P. Suarez, qui *eodem cap.* 1. *num.* 11 inde probauerat, ad valorem nouitiatus non exigi habitum proprium Nouitiorum, & diuerſum ab habitu Profeſſorum, quia nimirum in Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap* 19. de Regularibus ſtatuitur, non eſſe audiendos eos, qui poſt quinquennium allegant nullitatem ſuæ Profeſſionis propter vim, aut metum, vel ob defectum ætatis, aut quid ſimile. vbi in illis verbis, *aut quid ſimile*, dicit comprehendi omnes alios defectus, etiam qui fuit in integritate anni nouitiatus, quem tamen defectum, & alios omnes temporales, dicit ſuppleri perſeuerantia quinquennij ſubſequentis, in quo præſumitur ratificatio ſubſequuta. Vnde conſequenter videtur admittere, quòd potuit nouitiatus legitimè, & validè continuari non data notitia Prælatis: nam Concilium etiam eo caſu præſumit ratificationem ſufficientem ad valorem Profeſſionis. Et quidem ipſe Suarez poſtea *n.* 14. pro ratione dubitandi contra obligationem id manifeſtandi Religioni obiicit ſecundo loco hoc Tridentini decretum, in quo abſque eiuſmodi manifeſtatione præcedente ſupponitur validè ratificata Profeſſio quinquennio ſubſequenti. Ad quam tamen obiectionem, & difficultatem ex Tridentino propoſitam non inuenio ipſum reſpondiſſe ſaltem in eodem *cap.* 1. nam poſtea *cap.* 4. *num.* 8. *&* 9. cùm idem Tridentini decretum incidiſſet, fatetur tandem, in eo ſermonem eſſe de nullitate allegata Profeſſionis factæ per vim, & metum, aut ante debitam ætatem, *aut quid ſimile*, hoc eſt, cauſas tales, vt poſtea potuerit ratificari tacitè Profeſſio per voluntatem ſolam ipſius Religioſi, ſine nouo conſenſu Religionis, atque adeò non eſſe comprehenſum noſtrum

ſtrum caſum, in quo neceſſaria erat ſcientia, & voluntas ex parte ipſius Religionis, niſi ſolùm cum accommodatione quadam, vt in his etiam caſibus non audiatur Religioſus poſt quinquennium, niſi quando ceſſat præſumptio ratificatæ Profeſſionis ex parte Religioſi, & ex parte etiam Religionis, vel certè non audiatur, niſi velit probare, non potuiſſe tempore illo ratificari Profeſſionem, vndecumque hæc impotentia proceſſerit, atque ita mihi videtur conſequenter dicendum.

Dvbivm III.

An, & quomodo Regulares cuiuſdam Congregationis potuerint reclamare contra Prælatos, à quibus regebatur.

1 Congregatio quædam Regularium in India Orientali ſubiecta erat cuidam eiuſdem Ordinis Prouinciæ in Europa, à qua fuerat fundata, & ab eâdem regebatur auctoritate Apoſtolica, ab eâque ſucceſſiuè accipiebat electiones præcipuas, ſcilicet, Prouincialis, Definitorum, Viſitatorum, &c. Dubitatum diu fuit à Patribus eiuſdem Congregationis, an Prouincia iſta Europæa haberet legitimam auctoritatem ſuper ipſam Congregationem, & conſequenter, an Prælati ab illa Prouincia electi, & ad hæc munera illuc tranſmiſſi eſſent legitimi. Imò doctiſſimorum hominum iudicio, non ſolùm ex eadem Congregatione, ſed ex ipſamet Prouincia gubernante, dubium hoc ferè tranſibat ad certitudinem de defectu legitimi tituli. Quare, vt rem totam Superioribus proponerent, ad Generalem Ordinis, Summúmque Pontificem recurrere volentes, vt controuerſiâ cognita, de opportuno remedio prouideretur, à ſuis Prælatis impediti ſunt. Vnde cognita omnimoda recurſus negatione, & impoſſibilitate, voluerunt ſe eximere à gubernio illius Prouinciæ Europææ, & à Prælatis ab ea tranſmiſſis.

2 Ad hunc finem vniti, & capitulariter congregati mentem ſuam, & motiua litteris ab eorum antiquiſſimo omnium nomine ſubſcriptis ad Vicarium Prouincialem dictæ Congregationis, tunc fortè extra ciuitatem degentem, mandauerunt, exponentes, & poſtulantes, quomodo negato eis toties recurſu ad Sedem Apoſtolicam, & Ordinis Generalem, nullâque alia ratione manente, qua ſuis conſcientiis poſſent conſulere, pateretur, quòd per iudices ab ipſo deputandos res tota examinaretur, qui & ipſum Viceprouincialem, & Patres etiam eiuſdem Congregationis audiret.

Vicarius Prouincialis initio viſus eſt annuere, & iudices deputauit, ſed poſtea mutato conſilio, ad Proregem, qui ſtatus Concilium actu habebat, recurrit, ſignificans, quomodo Congregationis fratres contra ipſum rebellaſſent, atque adeò eius auxilium, & opem implorauit. 3

Prorex Vicarium Prouincialem interim pro bono pacis in alio alterius Ordinis Conuentu manere voluit, deputauítque Archiepiſcopum illius vrbis, & Inquiſitores Apoſtolicos, vt auditis partibus rem totam componerent. Hi habito vtrimque tractatu, propoſuerunt fratribus Congregationis, vt ab inſtantia deſiſterent, & in obedientia Vicarij Prouincialis manerent; ita tamen, vt recurſum ad Generalem, & Summum Pontificem toties denegatum liberè haberent, & ſecuritatem, ac impunitatem de iis, quæ in Vicarium intentauerant. 4

Conſentiunt fratres Congregationis, ea conditione addita, vt concederetur ipſis facultas eligendi Procuratores ad recurſum profecturos, qui à nemine quouis prætextu impedirentur ab ipſo Prorege, Archiepiſcopo, & aliis pacificatoribus. Item pro itineris, & negotiorum expenſis, certa pecuniæ ſumma ex communi Congregationis ærario Procuratoribus daretur, & quòd has conditiones Vicarius Prouincialis, eiuſque in officio ſucceſſores deberent obſeruare, & D. Prorex, Archiepiſcopus, & alij ad hoc ipſum deberent concurrere. Interim, quantum de ſe erat, ſub eodem ſolito gubernio ſe promiſerunt manſuros vſque ad nouam Summi Pontificis, vel Generalis declarationem. Subſcripſerunt huic concordiæ Prorex, Archiepiſcopus, Inquiſitores Apoſtolici, Vicarius Prouincialis, & fratres Congregationis, & ſic tandem tumultus compoſitus fuit. 5

Dubitatum Romæ fuit primò, an dicti fratres rei facti fuerint rebellionis contra Prælatum. Secundò, vtrùm Vicarius Prouincialis incurrerit cenſuras, & pœnas contra recurrentes ad iudices laicos in cauſis ſpiritualibus. Tertiò, an fratres iniquas, & irrationabiles conditiones à ſuo Prælato poſtulauerint. Quartò, an Vicarius Prouincialis eas conditiones acceptare potuerit. Quintò, an ipſe, & eius ſucceſſores 6

pœnas

pœnas ſimoniæ incurrerint obligando ſe ad illas conditiones, vt ad exercitium ſuæ Prælaturæ admitterentur. Vltimò, an fratres potuerint ſe propria auctoritate ab obedientia Vicarij Prouincialis eximere.

7 Ad primum dixi, fratres non incurriſſe verum rebellionis crimen, quia non negarunt obedientiam legitimo Prælato, ſed orto dubio circa Prælati titulum, intentarunt litem legitimè coram ſuo Prælato, petendo ab eo id, quod ipſe legitimè facere poterat, nempe vt deputaret iudices ad cognoſcendum de legitimitate ſuæ prælationis; de qua cum magno fundamento dubitabatur.

8 Ad ſecundum dixi, Vicarium Prouinlem recurrendo ad Proregem non incurriſſe pœnas, aut cenſuras; quia ille non fuit recurſus ad iudicium ſæculare, ſed inuocatio brachij ſæcularis ad coërcendos eos, quos ipſe pro ſubditis habebat, & in quorum ſubditorum poſſeſſione erat. Certum eſt autem, iudices Eccleſiaſticos, & Prælatos Regulares poſſe inuocare auxilium à Magiſtratu laico ad capiendos, & coërcendos ſuos ſubditos.

9 Ad tertium dixi, prædictas conditiones iuſtas, & rationabiles fuiſſe, cùm fratres Congregationis ferè pro certo haberent, Prælatos illos non eſſe legitimè electos; quare potuerunt petere à Vicario Prouinciali ea omnia, quæ ipſe etiam non rogatus in eorum opinione facere tenebatur.

10 Ad quartum dixi, Vicarium Prouincialem potuiſſe ſaltem prudenter, & pro bono pacis eas conditiones acceptare. nam, ſi vera ſunt, quæ fratres Congregationis afferunt contra legitimum titulum illius Prælaturæ, Prælatus ipſe ex ſe debebat eas conditiones offerre, & dare recurſum ad Generalem, & expenſas, &c. ad quod facit doctrina, quam tradit Eman. Roder. *tom.* 2. *quæſtion. regular q.* 53. *art.* 13. vbi cùm Prælatus ſuperior nollet confirmare electionem à Conuentu factam, & ex parte Conuentus fuiſſet appellatum, dicit, debuiſſe ſaltem ex honeſtate iudices compromiſſarios dari ad cognoſcendum de iuſta, vel iniuſta electione. Quantò ergo magis in caſu noſtro potuit Vicarius Prouincialis deſignare iudices, & poſtea concedere recurſum liberum ad Generalem, & expenſas, &c. cùm ageretur de legitimitate ſuæmet Prælaturæ? Vnde eiuſdem etiam ſucceſſores in vicariatu potuerunt, & debuerunt acceptare eaſdem conditiones, eaſque obſeruare. Nam ſicut primus potuit, & debuit, ita etiam & eius ſucceſſores, in quibus ratione eiuſdem officij procedebat eadem omninò ratio.

Ad quintum dixi, nec Vicarium Prouincialem, nec eius ſucceſſores incurriſſe pœnas ſimoniæ ſtatutas, obligando ſe ad illas conditiones obſeruandas, atque adeò non fuiſſe ex hoc capite intruſos, ſi aliunde legitimum titulum habebant, neque eorum acta ex hoc capite reddi irrita, vel irritanda. Primò, quia electio valida non redditur inualida per confirmationem ſimonicam ſubſequentem, ſed ipſa ſola confirmatio ad ſummum vitiabitur, vt notauit Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib* 4. *de ſimonia, cap.* 58. *num.* 7. Multò ergo minùs electio, & confirmatio præcedens potuit reddi inualida (ſi valida fuerat,) propter poſſeſſionem meram ſubſequentem ſimoniacè obtentam. Secundò, quia *in Extrauaganti* 2. *de ſimonia*, vbi ſtatuitur inualiditas Prælaturæ regularis ſimoniacæ, ſolùm nominantur electiones, poſtulationes, confirmationes, prouiſiones, & quæuis aliæ diſpoſitiones, non verò nominatur adeptio poſſeſſionis; quare ex hoc capite non videtur Prælatura fuiſſe inualida. Tertiò, quia probabile eſt, Prælaturas regulares, quæ Præbendam, ſeu redditus non habent annexos, non comprehendi in dicta Extrauaganti ſecunda, quoad pœnas ſtatutas contra ſimoniam in beneficiis, vt cum aliis tradit Lezana *tom.* 4. *verb. ſimonia quoad regulares, n.* 19. & alij, quos affert P. Theſaurus *in praxi eccleſiaſtica, verb. ſimonia, cap.* 2. *num.* 10. *verſ. Amplia prædictas pœnas.* 11

Ad vltimum dixi, ſi fratres Congregationis habebant certitudinem de illegitimitate Prælati, potuiſſe illi negare obedientiam, cùm eſſet certum, quòd non erat Prælatus, vt fatentur omnes, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 29. Si autem ſolùm erat opinio probabilis, quòd ille non erat verus, & legitimus Prælatus, aliqui adhuc dicunt, quòd poterant ei negare obedientiam; quos refert Sanchez *ibi num.* 28. Alij verò, quos ipſe ſequitur, id negant, quia non poterant eum ſpoliare poſſeſſione, in qua erat. Hoc tamen ad propoſitum videtur parum referre, cùm de facto fratres ſolùm petierint iudices deputari ad cognoſcendum de legitimitate Prælati, & recurſum ad Prælatos ſuperiores, quod iure petere potuerunt. Quòd ſi id acerbiori modo extorquere conati ſunt, & terrore aliquo iniecto, id vtique fecerunt ad propulſandam iniuriam, quam ex negato, & impedito recurſu patiebantur, & quia videbant, propriam 12

Congrega-

Congregationem, & eius bona à Prælatis aliunde venientibus dilapidari, & tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus tendere indies in euidentem interitum, & ruinam. Quare conſultum cenſui, quòd relicta quæſtione de tumore ſequuto ageretur ſolùm de examinanda legitimitate illorum Prælatorum, & de remedio in futurum adhibendo, quo Congregatio legitimè, & religioſè regeretur.

Dubium IV.

Vtrùm Generalis Regularis poſſit præcepto obligare ſubditum ad acceptandum Epiſcopatum.

1 INitio anni 1643. magna fuit in Vrbe diſputatio de hoc caſu; erat enim Religioſus quidam Profeſſus in Ordine quodam Excalceatorum, in quo Profeſſionis formula poſt tria vota ſolemnia conſueta, continet quartum votum, & ſolemne, quo Religioſi ſe obligant ad non procurandum Epiſcopatum, imò nec acceptandum, niſi cogantur præcepto potentis ſub peccato præcipere. Quamuis autem præfatus Religioſus poſtea valetudinis cauſa tranſiiſſet cum licentia ad Calceatorum familiam, in qua prædictum votum quartum non fiebat; exiſtimatur tamen eodem voto adſtrictus propter conſtitutionem Vrbani VIII. editam anno 1635. qua decreuit, & declarauit, huiuſmodi Profeſſos, etiamſi cum debita facultate ad alium Ordinem transferrentur, in quo tale votum non emitteretur; adhuc voto illo ſemel in priori Ordine facto adſtrictos remanere. Vnde cùm prædictus Religioſus deſignatus fuiſſet cuidam Eccleſiæ Epiſcopus, & ipſe ſine diſpenſatione, vel præcepto acceptare non poſſet; Generalis ſui Ordinis ei præcepit, vt acceptaret. qua occaſione dubitatum, & acriter diſputatum fuit, an Generalis potuerit id præcipere taliter, vt iuxta voti formulam ſubditus poſſet acceptare, eo quòd iam id faceret coactus præcepto potentis præcipere.

2 Non defuerunt Theologi docti, qui id affirmarent, pro qua ſententia afferebatur Eman. Roderic. 2. *tom. quæſt. regular. q.* 58. *art.* 1. *in fine*, vbi de Profeſſis Societatis id affirmat ex Bulla Pauli III. & rurſus de omnibus Religioſis id videtur affirmare in ſumma *tom.* 4. *cap.* 66. *num.* 2. Item Hieronymus Rodriquez *in compendio reſolut.* 60. *num.* 2. & Henriquez *lib.* 7. *de Indulgentiis, cap.* 22. *in comment. littera H.* Rurſus afferebatur S. Thomas 2. 2. *q.* 185. *art.* 2. *ad* 3. vbi dicit, *Accipere Epiſcopatum fieri neceſſarium ex Superioris præcepto,* &c. & *infrà* addit: *Qui autem votum emittit de non ſuſcipiendo Epiſcoptu, ſi per hoc intendat ſe obligare ad hoc, quod nec per obedientiam ſuperioris Prælati accipiat, illicitè vouet.* quo loco nomine *Prælati* intelligi debet Prælatus Regularis, qui ſemper venit intelligendus, quoties de ſubditis Religioſis ſermo habetur.

Confirmabant denique exemplis, quia P. Fr. Ludouicus de Granata, ex Ordine Prædicatorum, cùm eſſet Prouincialis Luſitaniæ, præcepto coëgit fratrem Bartholomæum de Martyribus ad acceptandum Archiepiſcopatum Bracarenſem; & alius Prouincialis Auguſtinianus ſimili præcepto coëgit B. Thomam de Villanoua ad acceptandum Epiſcopatum Valentinum: erant autem & Prouinciales ipſi, & ſubditi viri doctiſſimi, qui tamen eiuſmodi poteſtatem agnouerunt. 3

Ego tamen cum aliis multis doctiſſimis viris in contraria ſui ſententia, & dixi, Generalis præceptum non fuiſſe ſatis in caſu noſtro, vt Epiſcopus deſignatus acceptare poſſet. quam ſententiam tradiderunt auctores omnes Societatis, in qua ab eius Profeſſis huiuſmodi votum (non tamen ſolemne, ſed ſimplex,) emittitur. Suarez *tom.* 3. *de Religione, lib.* 10. *cap.* 10. Thomas Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap* 8. *num.* 38. *& lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 49. Leſſius *lib.* 2. *c* 41. *dub.* 9. *n.* 76. Caſtro Palao *tom* 3. *tract.* 16. *diſp.* 4 *puncto* 5. qui addit, hanc eſſe certiſſimam regulam, Valentia *tom.* 3. *diſput.* 10. *q.* 3. *puncto* 3. Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 1. & alij, qui ſolius Summi Pontificis præceptum ſufficere ſemper agnouerunt. 4

Ratio à priori eſt, quia Prælatus regularis non poteſt præcipere, niſi ea, quæ, tenta regulari ſubiectione ad ipſum, impleri poſſunt, & multò minùs præcipere poteſt ex obedientia id, per quod debitum eiuſdem obedientiæ diſſoluitur; repugnat enim, quòd dicat: Quia es meus ſubditus, præcipio tibi, vt non ſis meus ſubditus; quia hoc eſſet præcipere ex obligatione obedientiæ id, per quod ſubditus ipſo facto eximeretur ab obligatione obediendi; quare ex debito obedientiæ careret debito, & obligatione obediendi, & obedientia deſtrueret ſimul ſeipſam. quod vt clariùs appareat, ponamus Religioſum illum non ſolùm eſſe deſignatum, ſed electum à Summo Pontifice, ita vt ſola deſit eius acceptatio, 5

tio, vt eo ipſo ſit iam Epiſcopus electus, & confirmatus, ac per conſequens exemptus à Prælatis Regularibus. Præcipiat ei tunc Generalis, quòd acceptet. Ecce tunc eo ipſo inſtanti, quo acceptat, eſt Epiſcopus electus, & exemptus ab obedientia Generalis. Eſt quidem, ſi metaphyſicè loquamur, prò priori naturæ ante acceptationem indifferens, vt ſit, vel non ſit ſubditus ipſius Generalis, quatenus eſt indifferens ad acceptandum, vel non acceptandum Epiſcopatum. Si tamen acceptat, non eſt ſubditus, ſed exemptus, atque adeò non eſt capax præcepti, nec obligationis erga ſuum Generalem, qui vt eum obliget, deberet eum tunc inuenire poſitiuè ſubditum, quod repugnat, ſi eo inſtanti acceptet, & fiat non ſubditus: operaretur enim ex motiuo obedientiæ erga Prælatum, cui tamen eo inſtanti, quo obedit, nullam obedientiam debet, cùm iam non ſit eius ſubditus.

6 Confirmaríque poteſt, & ampliùs explicari primò exemplo quodam deſumpto ex Generali Societatis IESV, qui ex facultate Pontificum poteſt Profeſſo cuilibet Societatis facultatem concedere ex cauſa tranſeundi ad alium Ordinem etiam laxiorem. Nemo autem dicet, quòd poſſit etiam ex cauſa obligare ſubditum ſub præcepto, vt tranſeat ad alium Ordinem, & in eo Profeſſionem faciat: cuius nulla alia videtur eſſe poteſt ratio, niſi quia non poteſt ſuo ſubdito præcipere, niſi quæ ſubditus manens ſubditus poteſt exequi. Profeſſio autem in alio Ordine non eſt talis, quia eo ipſo, quòd validè fiat, eximit Profeſſum ab obedientia Prælatorum Societatis, & transfert in obedientiam Prælati alterius Religionis, in qua fit Profeſſio. Idem ergo erit de præcepto acceptandi Epiſcopatum, cuius acceptatio non poteſt mandari exſecutioni à manente ſubdito Generalis, qui eam præcipit.

7 Confirmatur ſecundò alio exemplo deſumpto ex poteſtate eiuſdē Generalis Societatis, qui quidem iuxta conſtitutiones à Sede Apoſtolica confirmatas, & iuxta Bullas Pontificias, poteſt ſubditos ſuos non Profeſſos, ligatos tamen votis ſimplicibus, quibus veri Religioſi conſtituuntur, dimittere ex Societate liberos ab obligatione votorum. Quamuis autem poſſit Generalis iis ſubditis omnia præcipere, quæ intra Societatem poſſunt exſequi; & quamuis poſſit illos ex cauſa dimittere è Societate: non tamen poteſt iis præcipere, quæ includunt exemptionem, & liberationem à voto obedientiæ, v. gr. ante Bullam Gregorij XIII. qui eiuſmodi Religioſos Societatis nondum Profeſſos, ſed votis poſt nouitiatum ligatos, reddidit inhabiles ad matrimonium contrahendum, potuerant ij quidem non licitè, ſed tamen validè matrimonium contrahere. Nemo tamen dicet, quòd potuiſſet tunc Generalis ſubdito ſuo ex cauſis etiam iuſtis præcipere in virtute obedientiæ, vt duceret vxorem. cuius eadem videtur eſſe ratio, quia ipſamet obedientia, & conſenſus in matrimonium transferret ſubditum in alium ſtatum incompoſſibilem cum ſtatu regulari; quare non poterat obedientia debita Prælato Societatis extendi ad præcipiendum conſenſum in matrimonium, quo ipſo conſenſu redderetur ſubditus inhabilis vt maneret ſub obedientia Societatis. Hoc autem ipſum videtur procedere in caſu noſtro, in quo Epiſcopus contrahit matrimonium ſpirituale cum ſua Eccleſia, vt ſupponitur *in cap. inter corporalia, de tranſlatione Epiſcopi*, per quod ſpirituale matrimonium, & per conſenſum præſtitum electioni factæ à Pontifice, eximitur ipſo facto Religioſus à ſubiectione debita ſuis Prælatis regularibus: non ergo poterit magis Generalis obligare ſubditum ad eum conſenſum, quàm potuiſſet olim Generalis Societatis ex voto religioſæ obedientiæ obligare ſubditum ad conſenſum in matrimonium corporale, cùm eadem videatur eſſe ratio de vtroque.

Adde, formulam, ſub qua votum hoc 8 emittitur in illo Ordine, eſſe ſtrictiſſimam. Primò, quia fit ſimul, & eodem tenore cum aliis tribus votis ſolemnibus, Paupertatis, Caſtitatis, & Obedientiæ; quare non eſt votum ſimplex, vt in Societate IESV (in qua votum non acceptandi Epiſcopatum eſt votum ſimplex, & emittitur poſt Profeſſionē ſolemnem alio tempore, & loco,) ſed eſt ſolemne, additum aliis tribus ſolemnibus, vt de quarto voto Profeſſorum Societatis obedientiæ Summo Pontifici circa miſſiones, propter eaſdem rationes probant eſſe ſolemne, Suarez *tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 38. & Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſp.* 5. *puncto* 3. *n.* 5. Deinde conſtat, illud votum, de quo erat quæſtio, proferri per ſtrictiſſima verba; non enim dicunt: Voueo non acceptare, *niſi coactus obedientia*, &c. prout dicunt Profeſſi Societatis; ex quibus verbis (vt notat Suarez *vbi ſuprà*, *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 16.) potuiſſet aliquis colligere, quòd ſufficiat obedientia ſimplex ſine præcepto ſub peccato: & tamen ipſe, & alij dicunt, requiri præceptum obligans ſub peccato. At verò

illud

illud aliud votum de quo agebatur, dicit, *niſi adſtringar præcepto*, &c. quod verbum *præcepti* ſignificat obligationem ſub peccato, vt declaratur in Clementina, *Exiui, de verb. ſignificat. & in cap. exiit, eod. tit. lib. 6.* & notat Suarez cum aliis *lib. 3. de legibus, cap. 26 num. 5.*

9 Reſponderunt aliqui primò, verba illa, *niſi adſtringar præcepto*, &c. verificari ſufficienter poſito præcepto Generalis. non enim dicit, *niſi adſtringar præcepto eius, qui id præcipere poſſit*; ſed dicit, *niſi adſtringar præcepto eius, qui præcipere poſſit*. Quamuis autem Generalis non poſſit id præcipere; poteſt tamen alia præcipere, quare iam interuenit præceptum eius, qui ei præcipere poteſt in aliis materiis. Hæc tamen reſponſio ſubſiſtere non poteſt. Primò, quia, ſi id ſufficeret, poſſet etiam ſufficere præceptum Prouincialis, vel Prælati localis, nam hi etiam præcipere poſſunt in aliis materiis. Conſequens autem ex ſe affert abſurditatem, quòd Prioris, vel Prælati localis præceptum ſufficiat ad acceptandum Epiſcopatum, non obſtante voto ſolemni non acceptandi. Secundò, quia ex ſubiecta materia conſtat, verba illa intelligenda eſſe in ſenſu formali de præcepto eius, qui in hac materia præcipere poſſit, cùm poteſtas præcipiendi ſolùm in aliis materiis per accidens ſe habeat ad præceptum hoc, quod ſuperat poteſtatem præcipientis. Tertiò, hoc ipſum manifeſtè conſtat ex illis verbis, *niſi adſtringar præcepto*, &c. Nam præceptum non potentis hoc præcipere, non poteſt adſtringere, cùm non poſſit obligare: non ergo acceptabit adſtrictus præcepto, & per conſequens violabit votum.

10 Propter hæc reſponderunt ſecundò, Generalem quidem ex ſe non poſſe hoc præcipere; poſſe tamen facultate ipſi data ab ipſo ſubdito vouente tali verborum formula, qua ſatis ſignificat, ſe nolle acceptare ſine præcepto ſui Generalis, atque adeò ſubdit ſe Generali in hac etiam materia, quæ aliunde non comprehendebatur in materia obedientiæ religioſæ.

11 Hæc reſponſio apertè impugnatur. Primò, quia ſi tota hæc poteſtas præcipiendi prouenit Generali ab ipſo ſubdito, qui eo peculiari voto eam illi communicat, deberet etiam ſubditus in ipſomet voto explicare, cuinam Prælato in hac materia ſe ſubdat; an ſoli Generali, an etiam Prouinciali, vel Priori, aut Prælato locali, quod tamen vouens non explicat, vt conſtat ex formula voti.

12 Secundò à priori, quia ſubditus in rigore non poteſt hanc poteſtatem præcipiendi in rigore communicare. Poteſt quidem ſubditus vouere, & promittere Deo, quòd in ea materia faciet id, quod Generalis ei faciendum dixerit, & ad hoc poterit ſe ex virtute Religionis obligare, contra quam peccabit id non faciendo, ſi tamen melius ſit id facere, quàm non facere. Non tamen poteſt dare ſuo Generali poteſtatem ei propriè, & in rigore in ea materia præcipiendi. Sicut etiam Papa poſſet ex priuata deuotione promittere Deo, ſe petiturum conſilium in aliqua materia à viro aliquo religioſo, & id facturum, quod ipſe conſuluiſſet, ſi meliùs id iudicaret. Per hoc tamen non conſtitueret Papa ſuperiorem ſuum virum illum religioſum etiam in illa materia (hoc enim facere non poteſt, nec fieri ſubditus alterius quandiu maneat Papa,) atque adeò ſi votum violaſſet, peccaret quidem contra Religionem, & votum, non tamen contra obedientiam, aut præceptum proprium, cùm Religioſus ille non poſſit Papæ præcipere. Sic in caſu noſtro ſubditus peccabit contra votum, ſi voluit ſe obligare ad faciendum id, quod Generalis dixerit: non tamen peccabit contra præceptum, cùm ipſe non poſſit Generali communicare poteſtatem præcipiendi in illa materia, quam poteſtatem Generalis ex iure, & munere ſuo à Summo Pontifice non habet, atque adeò non acceptabit Epiſcopatum adſtrictus præcepto Generalis, ſed voto acceptandi, quando Generalis id dixerit; quod tamen conſtat eſſe contra mentem vouentis, qui non vult acceptare, niſi adſtrictus præcepto potentis propriè præcipere.

Tertiò denique id conſtat ex formula 13 ipſius voti, promittit enim, quòd non acceptabit, *niſi adſtringar præcepto eius, qui iure præcipere poſſit*: non dicit, *præcepto eius, qui ex mea facultate præcipere poſſit*, ſed, *qui ex iure præcipere poſſit*, hoc eſt, qui ex lege, & officio ſuo habet poteſtatem præcipiendi in hac materia. Solus autem Papa poteſt ex iure id præcipere Religioſo exempto; ergo ſolius Papæ præceptum ſufficit, & requiritur, vt ille Religioſus poſſit acceptare.

Nunc reſpondeamus breuiter ad aucto- 14 ritatem, & exempla in contrarium adducta, & in primis Emanuel Rodericus *tom. 2. dicta quæſt.* 58. *art.* 1. loquitur ſolùm de Profeſſis Societatis, de quibus dicit debere acceptare Epiſcopatum, ſi eorum Prælatus eos ad hoc obliget, quia ita ordinauit Paulus III. in ſua Bulla. Vnde magis

magis videtur ibi eſſe pro noſtra ſententia: ſi enim ad hoc, vt Generalis poſſit eos obligare ad acceptandum Epiſcopatum, neceſſaria fuit Bulla Summi Pontificis, non potuiſſet Generalis id præcipere. Sed re vera hic Auctor deceptus fuit, nec ſatis benè notum habuit Societatis inſtitutum: nam Paulus in ſua Bulla data anno 1549. loquutus fuit de omnibus perſonis Societatis Profeſſis, & non Profeſſis, & dixit, eos omnes non poſſe acceptare Epiſcopatum ſine conſenſu Generalis, nullâ facta mentione præcepti; quia tunc temporis nondum fiebat hoc votum non acceptandi Epiſcopatum in Societate, imò nec conſtitutiones Societatis factæ fuerunt vſque ad annum 1553. votum verò hoc introductum fuit poſtea mortuo iam S. Ignatio. Quare Paulus III. non dedit Generali facultatem id præcipiendi, ſed conſentiendi, ita vt ſine eius conſenſu ſubditi non poſſent acceptare. Quando verò idem auctor *in ſumma tom. 4. cap. 68. num. 2.* dixit, poſſe Religioſos ad hoc à Prælato obligari, non expreſſit à quo Prælato, id enim debet intelligi de Prælato ſupremo, nempe Summo Pontifice, nec S. Thomas, quem *ibi* affert, eam facultatem tribuit Prælato Regulari, vt mox videbimus. Sed de mente illius auctoris non eſt locus dubitandi, cùm ipſe poſtea *tom. 1. quæſt. regul. q. 19. art. 8.* ex profeſſo hoc dubium tractauerit, & concludit, Prælatos Regulares non poſſe id ſuis ſubditis præcipere, quia hoc eſſet eos inuitos extra Ordinem trahere. Fatetur tamen, poſſe eos obligare, vt ad Indos tranſeant, & acceptent Epiſcopatum, *ſi à Summo Pontifice præcipiantur, cùm Summo Pontifici incumbat cura vniuerſalis boni communis.* Hæc ſunt verba, & hæc eſt mens expreſſa illius Auctoris.

15 Henriquez etiam non benè affertur pro illa ſententia: nam in illo *lib. 7. de Indulgentiis, cap. 22.* nihil dicit, in alio tamen loco, nempe *lib. 10. de Sacramento Ordinis, cap. 32. num. 2.* dicit, aliquos benè vouere non acceptare Epiſcopatum ſine præcepto Generalis, vel Pontificis, quod non eſt ad rem noſtram, cùm in voto, de quo agimus, nulla fiat mentio Generalis, ſed illius ſolùm, qui id iure præcipere poſſit. Porrò idem Henriquez etiam eo caſu, quo mentio facta fuiſſet in voto de præcepto Generalis, videtur dubitare de eius poteſtate ad præcipiendum; nam ſtatim ſubiungit; Generalem vix vnquam poſſe id præcipere, & ratio-

nem reddit in gloſſa, quia non poteſt præcipere, quæ non pertinent ad ſtatum regularem, & quamuis ibi afferret Sotum *lib. 10. de Iuſtitia, quæſt. 2. ad 2.* quaſi contrarium ſentientem; Sotus tamen ibi nihil tale ſignificat.

16 Immeritò etiam affertur S. Thomas, qui *dicta quæſt. 185. art. 2.* nomine *Prælati ſuperioris*, non intelligit Prælatum Regularem, ſed Prælatum potentem id præcipere, quicumqne ille ſit. Supponit enim S. Doctor, non ſolùm Summum Pontificem id poſſe præcipere, ſed etiam alios, vt Archiepiſcopum, & Primatem, vt colligitur clarè ex eius doctrina *in reſponſione ad 2.* vbi dicit, Superiorem obligantem ſuum ſubditum ad acceptandum Epiſcopatum, aliquando poſſe ab eo auferre impedimentum irregularitatis (qui eſt ſolus Papa,) aliquando non poſſe, vt eſt Archiepiſcopus. Non ergo loquitur de Prælato regulari, ſed de ſæculari, qui poteſt id præcipere ſuis ſubditis ſæcularibus non exemptis: in quibus non procedit eadem ratio, quæ in ſubditis Regularibus, quibus Prælati Regulares non poſſunt præcipere, quæ non ſunt iuxta inſtitutum, & diſciplinam ſui Ordinis.

17 Ad exempla denique, quæ afferebantur, dico in primis, ſi quid probant, nimium probare, nimirum non ſolùm Generalem, ſed alios Prælatos inferiores poſſe id præcipere, cùm exempla illa non ſint de præcepto Generalis. Vnde Lezana *1. tomo cap. 4. num. 18.* dicit, illos ſubditos laudabiliter quidem feciſſe obediendo, non tamen ex obligatione. Non ſunt ergo ad rem noſtram, quia illi ſubditi non habebant votum non acceptandi Epiſcopatum ſine præcepto obligante ſub peccato. Sic etiam S. Ignatius noluit acceptare Generalatum Societatis ante præceptum ſui Confeſſarij, vt legitur *in eius vita*; & S. Franciſcus imponebat Socio, vt ei præciperet. Si tamen habuiſſent votum expectandi præceptum obligans ſub peccato, non fuiſſent contenti præcepto illo Confeſſarij, vel Socij. Sic ergo illi venerabiles viri ad acceptandum Epiſcopatum acceperunt pro præcepto iuſſionem ſui Prouincialis, cui poſſent ſine peccato inobedientiæ reſiſtere, ſaltem per principia extrinſeca, cùm ſit ad minus communis Doctorum ſententia, vt vidimus, non poſſe ipſum etiam Generalem ad id obligare. Quòd ſi Prouinciales illi addiderunt cenſuras, excuſandi ſunt

propter conſuetudinem, quam habebant præcipiendi ſub cenſura in rebus grauioribus. Sicut etiam aliquando in meris licentiis ſolent addere præceptum in virtute ſanctæ Obedientiæ ad maius ſubditorum meritum augendum.

18 Addo, id, quod referebatur de Bartholomæo à Martyribus, noluiſſe ipſum acceptare Archiepiſcopatum Bracarenſem ante præceptum ſui Prouincialis, videri vel falſum, vel dubium, vt conſtat ex Reuerendiſſimo Ioanne Lopez Epiſcopo Monopolitano *in* 4. *p. Chronicæ Ordinis Prædicatorum, lib.* 3. *cap.* 27. vbi dicit, ipſum ſtatim abſque excuſatione acceptaſſe Archiepiſcopatum illum à Regina Luſitaniæ ſibi oblatum. Vnde conſtat, minùs accuratè loquutum Barboſam 1. *parte de officio, & poteſtate Epiſcopi, tit.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 25. vbi dicit, illum coactum iuſſu Superioris acceptaſſe, ſed ſtatim obtinuiſſe à Summo Pontifice facultatem renuntiandi, & rediiſſe ad Conuentum: quod eſt omninò falſum, nam vixit in eo munere vſque ad extremam ſenectutem, vt conſtat ex *loco citato.* Quamuis autem idem Ioannes Lopez poſtea *eodem lib.* 3. *cap.* 37. ſibi contrarius dicat, iuſſum fuiſſe à ſuo Prouinciali ſub excommunicatione acceptare: addit tamen cautè idem Auctor, quòd illius Prælati verbis territus, nec volens videre, aut diſputare, an Prælatus poſſet id præcipere, ceſſit, & acceptauit; quibus verbis ſatis indicat potuiſſe non acceptare ob defectum poteſtatis Prælati præcipientis. Certum mihi eſt, quòd non acceptaſſet, ſi adſtrictus fuiſſet voto non acceptandi ſine præcepto potentis ad id propriè, & rigoroſè obligare.

19 Propter hæc ergo, & alia, quæ producta fuerunt, fœl. record. Vrbanus VIII. Congregationem peculiarem diſtinauit ex variis Prælatis, & Theologis, ac Iuriſperitis doctiſſimis, qui re plenè examinata dixerunt, Generalis præceptum in caſu noſtro non ſufficere. Id quod idem Pontifex proprio motu litteris ſuis Apoſtolicis editis 26. Februarij anno 1643. & in locis publicis de more affixis, & publicatis declarauit. Quare, ſi quando aliter in hoc puncto ſentiendi facultas fuit, prout ſenſiſſe videtur Villalobos *in ſumma tract.* 35. *difficultate* 40. & ſi quis alius ita ſenſit, iam nunc poſt Sedis Apoſtolicæ declarationem nemini fas eſt aliter opinari. Tenor autem litterarum Apoſtolicarum, quia non omnibus fortaſſe copia data fuit illas videndi, talis eſt.

VRBANVS PAPA VIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

Honorum, dignitatúmque vana ambitio adeò quorumdam Regularium mentes interdum excæcat, vt ab eo, quòd abnegantes ſemetipſos ſponte vouerunt, poſtmodum inanis gloriæ cupiditate ducti reſilire conentur, cùm tamen dicat Propheta, Vouete, & reddite vota veſtra Deo. *Quamuis igitur, vt accepimus, tam fratres Diſcalceati S. Auguſtini, & B. Mariæ de Monte Carmelo, etiam Diſcalceati Ordinum, quàm Clerici Regulares miniſtrantes infirmis reſpectiuè nuncupati, & nonnulli aliorum Ordinum, ſeu Congregationum Regulares, etiam Societatis IESV, & alij Regulares etiam indiuiduam expreſſionem requirentes, aut in ipſa Profeſſione vnà cum tribus eſſentialibus votis, Paupertatis ſcilicet, Caſtitatis, & Obedientiæ, aut ante, vel poſt Profeſſionem prædictam ſiue ſolemne, ſiue, vt dicunt, ſimplex votum, in manibus tamen Superioris Regularis emittant de non procurando, nec acceptando aliquam dignitatem, ſeu Prælationem, vel Prælaturam extra Religionem, niſi coacti, vel adſtricti fuerint præcepto eius, qui ſibi iure præcipere poteſt, & aliqui addant etiam illa verba, videlicet,* ſub pœna peccati, *iuxta formam ſuarum conſtitutionum à Sede Apoſtolica confirmatarum; nihilominus aliqui ex ipſis Regularibus etiam tranſlati ad Ordines Regularium, etiam Mendicantium, qui prædictum, aut ſimile votum non emittunt, retrò adſpicientes, emiſſíque à ſe voti huiuſmodi immemores, Prælationes, ſeu Prælaturas, vel dignitates ambiunt, imò etiam Epiſcopatus, maiorúmque dignitatum ſolium conſcendere moliuntur, prætendentes, quòd ſuis ſuperioribus Regularibus, præſertimque Generalibus, liceat eis præcipere, vt dignitatem, Prælationem, ſeu Prælaturam, vel Epiſcopatum, maiorémve dignitatem extra Religionem acceptent, aut ipſum votum relaxare, & cum ipſis deſuper diſpenſare, licèt per præcepta, & diſpenſationes huiuſmodi ipſi ab obedientia præcipienti, ſeu diſpenſanti debita eximantur, ac etiamſi vota prædicta, tanquam emiſſa in manibus ſuperioris Regularis dicantur ſolemnia, vel ſaltem efficaciam voti ſolemnis habeant, Regulariumque conſtitutiones ſint confirmatæ auctoritate Apoſtolica, & cum decreto irritante, à quo propterea manus quorumcumque*

inferiorum

inferiorum ligata exiſtunt. Quapropter Nos ambitum hunc retundere, & prætenſionem huiuſmodi excludere, ac etiam omnem dubitationem ſuper præmiſſorum interpretatione à nonnullis excitatam Apoſtolicæ declarationis auctoritate penitus tollere volentes, motu proprio, certáque ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, déque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac perpetua noſtra conſtitutione declaramus, ſuper prædicto voto, etiam per tranſlatos ad Ordinem, ſeu Congregationem Regularem capacem, ante tranſlationem emiſſo de non procuranda, nec acceptanda extra quemlibet ex ipſis Ordinibus, ſeu Congregationibus Regularibus, aut Societate prædicta reſpectiuè aliqua dignitate, ſeu prælatione, vel Prælatura, ſiue aliquo Epiſcopatu, aut maiori dignitate, neminem ſuperiorem Regularem, etiam Generalem, aut Capitulum, ſeu Congregationem Generalem, nec etiam Nuncium Apoſtolicum, aut prædictorum Ordinum, ſeu Congregationum Protectorem, etiam S R.E. Cardinalem, nec etiam Legatum Sedis Apoſtolicæ etiam de latere, nec quemlibet alium etiam ſpeciali, & indiuidua mentione dignum, ſed tantummodò Nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem poſſe diſpenſare, taleque votum relaxare, aut aduersùs illud aliquam licentiam, vel indultum concedere, aut aliquod præceptum procurandi, ſeu acceptandi, vel aliud ſimile ipſis Regularibus vouentibus facere, cuius vigore prædicti Religioſi illas, & illos procurare, vel acceptare poſſint, aut teneantur, aut aliàs quomodolibet vouentes prædictos à prædicto voto liberare. Prout pariter declaramus, quaſcumque facultates generales diſpenſandi ſuper quibuſcumque votis, ſeu illa relaxandi, aut commutandi, vel aduersùs illa præcipiendi, aut aliàs quomodolibet vouentes habilitandi, etiam in foro conſcientiæ dumtaxat, ſiue per dictas conſtitutiones à Sede Apoſtolica confirmatas, ſiue per litteras etiam in forma Breuis Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, aut noſtras, vel ſucceſſorum noſtrorum, etiam motu, ſcientia, deliberatione, ac poteſtatis plenitudine paribus, etiam conſiſtorialiter, etiam ad ſupplicationes, ſeu contemplationes quorumcumcumque, etiam Imperatoris, Regum, & Principum, ſeu Rerumpublicarum, ac prædictorum Ordinum, Congregationum, & Societatis, aut vigore cuiuſcumque Iubilei, etiam vniuerſalis, vel Cruciatæ ſanctæ, aut ſanctæ Inquiſitionis, ſeu miſſionum, & aliàs quouis modo, & ex quacumque cauſa quantumlibet pia, fauorabili, publica, & priuilegiata conceſſæ, & emanatæ, concedendæque, & emanandæ, nuncque, ac pro tempore competentes ad præmiſſa omnia, & ſingula nullatenus ſe extendere intelligantur, ſed eſſe Nobis, & Romanis Pontificibus ſucceſſoribus noſtris dumtaxat reſeruata, prout tenore præſentium decernimus, & reſeruamus. Decernentes quoque eaſdem præſentes litteras etiam ex eo quòd prædicti Regulares, & alij quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere prætendentes illis non conſenſerint, nec ad id vocati, citati, & auditi, cauſæque propter quas illæ emanarunt ſufficienter, aut nullatenus adductæ, ſeu probatæ fuerint, de ſurreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis noſtræ, aut alio quoquam defectu, vel ex quacumque alia cauſa, occaſione, prætextu, colore, & capite notari, impugnari, reſcindi, in ius, vel controuerſiam reuocari nunquam poſſe, ſed eaſdem præſentes litteras ſemper, & perpetuò validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuóſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & inuiolabiliter obſeruari, ſícque & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque iudices ordinarios, & delegatos, & cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere Legatos, & quoſuis alios quacumque auctoritate fungentes, nunc, & pro tempore exiſtentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, irritumque, & inane, ſi ſecùs ſuper his à quocumque quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari Non obſtantibus præmiſſis, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis etiam Conciliaribus, & quatenus foret opus noſtra, & Cancellariæ Apoſtolicæ regula de iure quæſito non tollendo, nec non quorumuis Ordinum, & Congregationum Regularium, dictæque Societatis, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia, roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis eiſdem Ordinibus, Congregationibus, & Societati, illorumque ſuperioribus, fratribus, Clericis, & perſonis, ac generaliter quibuſuis aliis etiam indiuiduam mentionem requirentibus, ſub quibuſcumque verborum tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, efficaciſſimis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque, & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliàs in contrarium quomodolibet conceſſis,

 confir

confirmatis, & pluries innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficiente derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda foret, tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum exprimerentur, & insererentur, præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, ad præmiſſorum effectum dumtaxat ſpecialiter, & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem vt præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ alicuius in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 26. Februarij 1643. Pontificatus noſtri vigeſimo.

M. A. MARALDVS.

Anno à Natiuitate D.N Ieſu Chriſti 1643. indictione 11. Pontificatus verò S. D. N. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. anno eius vigeſimo, die verò 11. menſis Martij, ſupradictæ litteræ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis, per me Ioſephum Maſſeum eiuſdem Sanctiſſimi D.N. Papæ Curſorem.

FRANCISCVS ANGELICVS
Mag. Curſ.

DVBIVM V.

An Summus Pontifex cogere poſſit Religioſum ſuo præcepto ad acceptandum Epiſcopatum.

1 HOc dubium meritò annectitur præcedenti, in quo diximus, neminem præter Summum Pontificem, poſſe ſuo præcepto obligare Religioſum ad Epiſcopatum acceptandum. De ipſo autem Summo Pontifice dubitatum aliquando fuit, an id poſſit abſolutè, & conſtanter præcipere ſubdito Religioſo acceptare renuenti.

2 Pro negatiua ſententia videntur eſſe aliqua decreta antiqua, & præſertim verba Simplicij Papæ relata *in cap. vbi iſta, diſt. 17.* In quo Pontifex acriter reprehendit Epiſcopum Rauenatem, quòd Presbyterum quemdam inuitum ad Epiſcopatum promouerit, & concludit his verbis: *Denuntiamus autem, quòd ſi poſthac quicquam tale præſumpſeris, & aliquem, ſeu Epiſcopum, ſeu Presbyterum, ſeu Diaconum inuitum facere fortè credideris, ordinationes tibi Rauenatis Eccleſiæ, vel Æmilienſis noueris auferendas.* quod idem ex Concilio Aurelianenſi III. *cap. 7.* refertur *cap. 1. ead. diſt.74* his verbis: *Epiſcopus, qui inuitum, aut reclamantem præſumpſerit ordinare, annuali pœnitentiæ ſubditus Miſſas facere non præſumat.* quod videtur etiam ſupponere Gregorius relatus *in cap. geſta, diſt.74.* vbi de eo, quem inuitum volebant aliqui ad Sacerdotium promouere, ſubiungit: *& ſicut iuſtum eſt, vt nemo creſcere compellatur inuitus, ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab Ordinis ſui miniſterio deiiciatur iniuſtè.* quæ decreta, dicunt aliqui, in hoc ſaltem ſenſu locum habere, vt ſi ſubditus non ſolùm initio fugiat, & renuat, ſed poſtea etiam conſtanter, vel obſtinatè in ſua renitentia perſeueret, nullo modo ſit cogendus. Ita expreſsè docuit gloſſa *in cap. ante omnia, verb. mihi, diſt.40. & in cap. ſicut is, verb. renuit, 1.q.6. & in cap. diſplicet, verb. inuiti, 23.q.4.*

Pro affirmante tamen parte ſunt alia clariſſima decreta: nam in primis in Concilio Carthagin. relato *in cap.3. & 4.diſt.74.* de iis qui reſiſtunt promotioni ad ſuperiorem gradum, ſic ſtatuitur. *Placuit, vt quicumque Clerici, vel Diaconi pro neceſſitatibus Eccleſiaſticarum rerum,* (vel, vt alij legunt, *Eccleſiarum*) *non obtemperauerint Epiſcopis ſuis, volentibus eos ad honorem ampliorem in Eccleſia ſua promouere; nec illic miniſtrent in ſuo gradu, vnde noluerunt recedere.* Hoc ipſum ſupponit Gregorius Magnus *1.p. Paſtoralis, cap.6.* vbi de nolentibus hæc munera acceptare ſic ait. *Quorum profectò humilitas ſi cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera eſt, cùm ad reputandum hoc quod vtiliter ſubire præcipitur, pertinax non eſt. Neque enim verè humilis eſt, qui ſuperbi nutus arbitrio, vt debeat præeſſe intelligit, & tamen præeſſe contemnit. Sed diuinis diſpoſitionibus ſubditus, atque à vitio obſtinationis alienus, cùm ſibi regiminis culmen imperatur, ſi iam donis præuentus eſt, quibus & aliis proſit, & ex corde debet fugere, & inuitus obedire.* Idem ſignificat Auguſtinus relatus *in cap. diſplicet, 23. quæſt. 4.* vbi vſum Eccleſiaſticum refert, vt hæretico ſuadeat, poſſe 3

abſque

abſque iniuria illum cogi ad hæreſim relinquendam, exemplo eorum, qui ad Epiſcopatum ſuſcipiendum coguntur. *Sed neque hoc* (inquit) *putas tibi fieri debuiſſe, quia neminem exiſtimas cogendum eſſe ad bonum. Attende, quid dixerit Apoſtolus: Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Et tamen tam multi, vt Epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec eis adſit voluntas ſuſcipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioſo, in quo vobis inimici eſtis, trahendi eſtis, & perducendi ad veritatem vel cognoſcendam, vel eligendam, non ſolùm vt honorem ſalubriter habeatis, ſed etiam ne peſſimè pereatis?* In quo etiam ſenſu idem Auguſtinus relatus *in cap. vos autem*, 16. *quæſt.* 1. Monachos quoſdam ſic alloquitur: *Vos autem fratres exhortamur in Domino, vt propoſitum veſtrum cuſtodiatis, & vſque ad finem perſeueretis: ac ſi quam operam veſtram Mater Eccleſia deſiderauerit, nec elatione auida ſuſcipiatis, nec blandiente deſidia reſpuatis; ſed miti corde obtemperetis Deo cum manſuetudine, portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet manſuetos vias ſuas, nec veſtrum otium neceſſitatibus Eccleſiæ præponatis, cui parturienti ſi nulli boni miniſtrare vellent, quomodo naſceremini, non inueniretis.* Quare gloſſa *in cap. Catinenſis*, *diſt.* 61. verb. *compellat*, apertè fatetur, poſſe aliquem cogi ad Epiſcopatum acceptandum.

4 Hanc ſententiam docent omnes Theologi communiter cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 185. *art.* 2. Bonauentura *ſuper regulam cap.* 2. *circa medium*, vbi loquens de Religioſis, ſic ait. *Si coacti ab Eccleſia huiuſmodi ineuitabili neceſſitate ſuſcipiant regimen animarum, non ſunt reputandi ab Ordine egreſſi, ſi quantum in ipſis eſt, ſemper appetant in ſinu Ordinis confoueri.* Suarez *tom.* 4. *de Religione*, *tract.* 10. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 3. S. Antoninus 3. *p. titul.* 20. *cap.* 2. §. 6. Richardus *quodlib.* 3. *quæſt.* 21. Syluester *in Summa*, *verb. electio* 1. *q.* 19. Armilla *ibi num.* 3. Summa Angelica *ibi num.* 30. Miranda *in manuali Prælatorum*, *tom.* 2. *quæſt.* 23. *art.* 31. Lezana *tom.* 1. *cap.* 4. *num.* 18. Valentia, Corduba, Ludouic. Lopez, & Roderic. quos affert, & ſequitur Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 38. *& lib.* 6. *cap.* 2. *num.* 49. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 9. *num.* 76. & alij communiter; quam doctrinam certam omninò puto, nec in genere loquendo poſſe de ea dubitari, quamuis in aliquibus circumſtantiis poſſit dubitari de obligatione talis præcepti, vt poſtea videbimus.

Poteſt autem probari primò à poſteriori ex voto quod multi Religioſi emittunt non acceptandi Epiſcopatum, niſi adſtringantur præcepto Summi Pontificis, vt vidimus *dub. præcedenti*, quod votum & eius formula continetur in eorum conſtitutionibus approbatis, & confirmatis à Sede Apoſtolica. Eſſet autem votum illud vanum, & ridiculum, ſi Summus Pontifex non poſſet obligare ad acceptandum Epiſcopatum: ſi enim non poteſt ſubditus adſtringi à Summo Pontifice id præcipiente, dicere, *niſi adſtringar præcepto Summi Pontificis*, perinde eſſet ac dicere, niſi Cœlum terram tetigerit, cùm vtrumque eſſet impoſſibile. Damnare autem illam vouendi formulam à Sede Apoſtolica approbatam, & confirmatam, non careret maxima temeritate. 5

A priori autem ratio ea eſſe videtur, quam prædicti Doctores reddunt, quia ſcilicet Eccleſia debet in ſe habere poteſtatem neceſſariam ad ſui gubernationem, & conſeruationem, ad quam neceſſaria eſt poteſtas cogendi aliquando ad hæc munera acceptanda. Sicut poteſtas ſæcularis, & ciuilis propter bonum publicum cogere poteſt ciues ad munera publica obeunda, vt conſtat ex *l. ſi magiſtratum*, *Cod. de decurionibus*, *lib.* 11. *& toto tit. de excuſat. muner. eod. lib.* quod multo magis in Republica Eccleſiaſtica neceſſarium eſt, in qua qui meliores, & aptiores ſunt ad Prælaturas Eccleſiaſticas, magis eas effugient, & dignitates abhorrebunt, prout fecerunt plures ſanctiſſimi viri, quorum alij omninò eas refutarunt, alij non niſi coacti acceptarunt; debet ergo eſſe poteſtas in Eccleſia ad eos obligandos, ne careat Paſtoribus & Prælatis. 6

Tertiò denique afferri poſſunt multorum exempla, quos Summi Pontifices, præcepto formali impoſito, coëgerunt ad eiuſmodi dignitates acceptandas, à quibus omninò abhorrebant. Sic legimus de B. Laurentio Iuſtiniano, qui quantum potuit, Epiſcopatum recuſauit, donec reſiſtere non potuit Eugenio Papæ ter iubenti, vt refert Bernardus Iuſtinianus *in eius vita, cap.* 4. *in fine*. Idem legimus de S. Antonino Archiepiſcopo Florentino, quem omninò recuſantem Eugenius IV. Papa ſuo præcepto coëgit ad aſſentiendum, vt refert Platus *de bono ſtatus religioſi*, *lib.* 1. *cap.* 38. Idem fecit Martinus Papa V. cum venerabili, & laudatiſſimo Patre Nicolao Albergato, Monacho Carthuſiano, & Epiſcopo 7

Bononienſi, quem recuſantem, & renuentem non potuit, niſi obedientiæ præcepto, & ſub excommunicationis pœna cogere ad Cardinalatum acceptandum:quo etiam præcepto, & excommunicationis pœna coactus fuit à Clemente VIII. Cardinalis Bellarminus ad eamdem dignitatem acceptandam, vt omittam Cardinalem Franciſcum Toletum, & alios, quibus Summi Pontifices ſimilia præcepta impoſuerunt, probantes re ipſa, ſe in ſe ipſis hanc poteſtatem agnoſcere: quam etiam in me ipſum omnium nouiſſimum exercuit fœlic. record. Vrbanus Papa VIII. cui vſurpanti verbum illud *mandamus*, poſt repetitum ſæpiùs illud verbum, ego quidem aliquandiu non acquieui; ſciebam quippe non deeſſe, qui de obligatione ſaltem graui eo verbo ſignificata dubitent, quos refert Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap.* 4. *num.* 35. donec expreſsè dixit, ſe qua proculdubio pollebat poteſtate ſuprema, *præcipere* id mihi præcepto formali in virtute ſanctæ Obedientiæ, quod in exemplum ſit poteſtatis ad præcipiendum, & obligandum ſub peccato graui, quam in hac materia Pontifices Summi credunt ſibi competere.

8 Reſtat nunc ad auctoritates in contrarium adductas breuiter reſpondere: ad quas aliqui dicunt, non poſſe inuitum cogi ad acceptandum Epiſcopatum, quia ſine eius conſenſu non erit valida ordinatio; poſſe tamen cogi præcepto vt conſentiat. quæ quidem doctrina in ſe vera eſt, ſed aliqua loca ex ibi adductis plus aliquid volunt. Quare pro eorum intelligentia diſtinguendum eſt inter eum, qui ita inuitus eſt, vt non conſentiat interiùs, qui proculdubio non eſt ordinandus per vim, cùm eſſet irrita ordinatio: & inter eum, qui reſiſtit electioni, & à quo petitur conſenſus; qui quidem, ſi non poteſt ab eo facile obtineri, tentanda erunt pro gradu neceſſitatis diuerſa media: aduertunt enim in hoc puncto Sanchez *dicto lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 39. & clariùs *lib.6. cap.* 2. *num.* 49. *in fine*, iuncto *num.* 48. *in fine*, Suarez *dicto tom.*4. *de Religione, tract.* 10. *lib. 6. cap.* 8. *num.* 3. debere ad hoc præceptum imponendum interuenire Eccleſiæ neceſſitatem, cuius ratio eſſe poteſt, quia præceptum de re adeò graui, & periculoſa non videtur poſſe pro libito imponi, ſed ex neceſſitate boni publici, propter quam, & vt Eccleſia rectè gubernari poſſit, & ne careat miniſtris, & Prælatis ad ea munera idoneis, eiuſmodi poteſtas cogendi Eccleſiæ collata cenſetur, vt *ſuprà* vidimus. Quare ea cauſa ceſſante, videretur ſuperior abuti collata ibi poteſtate. Nomine tamen *neceſſitatis* ego intelligerem magnam etiam Eccleſiæ vtilitatem, qua Eccleſia careret, ſi talis perſona ad Prælaturam non aſſumeretur, quia hæc etiam publica vtilitas bono priuato præferenda eſt.

Hinc ergo ad ſingula loca ſuprà adducta 9 reſponderi facilè poteſt. Ad primum ex *cap. vbi iſta, diſt.* 74. conſtat ex ipſo textu ibi non fuiſſe impoſitum præceptum, ſed per violentiam fuiſſe ſubditum in Epiſcopum conſecratum, quod factum Archiepiſcopi meritò reprobat Summus Pontifex. Primò, quia ibi nulla erat neceſſitas, vt ſignificat illis verbis, *non dilectione, ſed inuidia*, & rurſus, *non per animi tranquillitatem, ſed per amentiam.* Secundò, quia etiamſi intercederet neceſſitas, non erat ad violentiam deueniendum, ſed tentanda alia media, vt ex nolente fieret volens, & tandem veniendum ad præceptum, cui ſi non obediret, poſſet tanquam inobediens puniri, prout puniendus dicitur *dicto cap.* 4. *eadem diſt.* 74. numquam tamen vis inferenda propter indecentiam, & propter periculum, ne fortè ordinatio eſſet irrita ob defectum conſenſus interni ex parte illius, qui ordinatur. In quo etiam ſenſu intelligitur decretum *ſuprà* relatum ex *cap.* 1. *eadem diſt.*74. vbi punitur *Epiſcopus, qui inuitum, aut reclamantem præſumpſerit ordinare*, vbi non eſt ſermo de Epiſcopo præcipiente, ſed de ordinante per vim eum, qui actu inuitus eſt, vel reclamans.

Colligi autem poteſt horum decreto- 10 rum mens ex Gelaſio Papa relato *in cap. conſuluit, ead. diſt.*74. vbi Pontifex conſultus à Victore Epiſcopo, quid facere deberet in ſua Eccleſia, in qua Diaconi nolebant tranſire ad gradum Presbyterij, cùm tamen Eccleſia pluribus Presbyteris indigeret. Ad quod Pontifex reſpondet his verbis. *Quapropter quia inuitos fieri eccleſiaſtica moderatio, grauitaſque non patitur; vt ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa poteſt perficere; ſi quos habes vel in Acolythis, vel Subdiaconis maturiores ætate, & quorum ſit vita probabilis, hos in presbyteratum ſtudeas promouere, vt qui in ſuis Ordinibus proficere noluerint, reddantur ſuis inferioribus poſt minores; ipſaque commoda Presbyteri propenſius, quàm Diaconi conſequantur: vt hac ſaltem ratione conſtricti, & honorem, quem refugerant,*

appetere

appetere nitantur, & quæſitum. Vbi vides prudentiam Summi Pontificis, qui in primis non vult violentiam iniici contra modeſtiam, & grauitatem Eccleſiaſticam. Deinde vult, quòd ſuauiter reddantur volentes, & conſentientes, dum vident alios inferiores in gradu honoris, & in emolumentis præferri. Nec conſuluit, vt præcepto cogeret ad conſenſum, quia non apparebat tanta neceſſitas, cùm poſſent ad Diaconatum, & Sacerdotium aliqui ex Subdiaconis ætate, & meritis prouecti, vel etiam ex Acolythis ad ſacros Ordines, & Sacerdotium promoueri. Si tamen nulla eſſet alia via ad prouidendum Eccleſiæ neceſſitati, non dubium, quin poſſet etiam ad præceptum peruenire.

11 Denique hinc conſtat reſponſio ad verba Gregorij *in d. cap. geſta, eadem diſt.* 74. vbi dicit, *iuſtum eſſe, vt nemo creſcere compellatur inuitus*, pro cuius intelligentia ſciendum eſt, ibi ſermonem eſſe de quodam Honorato Archidiacono Eccleſiæ Salonitanæ, cuius cauſa refertur ex profeſſo ab eodem Gregorio *in cap. Honoratus, ead. diſt.* 74. quem Natalis Epiſcopus volebat ad Sacerdotij gradum promouere, non quidem neceſſitate ductus, vel zelo boni publici, ſed ex affectu priuato, vt eum ab Archidiaconatu remoueret, in quo munere ſe eidem Epiſcopo Eccleſiæ bona diſſipanti conſtanter opponebat. Quapropter Gregorius Archidiaconi cauſam ſuſcipiens, Epiſcopum per ſpecialem delegatum à propoſito abſterret, pœnam etiam priuationis pallij, & excommunicationis comminatus, niſi à propoſito deſiſtat. nam, vt *ſuprà* diximus, neceſſitas, vel magna Eccleſiæ vtilitas iuſtificat eiuſmodi coactionem, & præcepta: nec permittendum eſt, quòd Prælatus ſuperior ob rationes priuatas, & affectus inordinatos prætextu honorandi ſubditum; ſed re vera, vt eum ſuo loco deiiciat, & ſpecioſè remoueat, compellat eum ad Epiſcopatum acceptandum: hoc enim eſſet abuti poteſtate data in bonum Eccleſiæ, & armare ſuperiorem ad dehonotandos ſubditos ſub ſpecie maioris honoris.

12 Circa hoc tamen duo aduertenda ſunt. Primum eſt, ſi Religioſo habenti votum non acceptandi Epiſcopatum Summus Pontifex præcipiat, quòd acceptet, non debere formidare, ne fortè Pontifex affectu potius humano, & priuato ducatur, quàm vtilitatis Eccleſiæ; ſed poſſe tutò acceptare, quia votum non fuit non acceptandi, niſi Pontifex ex cauſa neceſſaria id præcipiat, ſed ſolùm non acceptandi, ſine præcepto Pontificis quomodocunque, & ex quocunque fine id præcipiat, vt expreſsè obſeruauit Thomas Sanchez *dicto lib.* 4. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 39. vbi pro eadem ſententia affert Hoſtienſem *in ſumma tit. de voto num.* 4. & Abulenſem *in cap.* 30. *Numer. quæſt.* 58.

Alterum notandum eſt, optimum eſſe 13
conſilium eo caſu, ne fortè ſubditus nimium obſtinatus prætendat, ſine cauſa ſufficienti id ſibi præcipi, vt aperiatur ſubdito cauſa neceſſitatis, vel vtilitatis publicæ, vel certè in genere Pontifex teſtetur, & aſſerat, conſtare ſibi de eiuſmodi cauſis, cuius dicto tenetur ſubditus credere; nec debet eas cauſas in particulari exquirere: neque enim agitur de foro contentioſo, & iudiciali, ſed de materia ad rectam gubernationem Eccleſiæ pertinente; nec tenetur ſupremus Gubernator rationes ſemper explicare, quas ipſe pro maiori rerum notitia, quam habet, cognoſcit, quibus vti debet ad Eccleſiæ gubernationem. Sicut etiam Princeps ſæcularis poteſt ex iuſta cauſa aliquem miniſtrum ab officio remouere, quin teneatur ei cauſam reddere, quam interdum oportebit in occultò retinere. Nec apud ſanctos viros inuenio vllum, qui Summo Paſtori præcipienti, & conſtanter imponenti ei munus Epiſcopale, auſus fuerit poſt vnam, vel alteram excuſationem obſtinatè reſiſtere. Exemplum potiùs Apoſtoli Petri ſequendum eſt, qui, licèt, propoſita propria indignitate, recuſauerit ſemel, & iterum pedum ablutionem; vbi tamen Chriſtus Dominus communicatione grauiſſimæ pœnæ conſtanter perſeuerauit, totum ſe abluendum eius arbitrio commiſit: quamuis facti rationem noluerit antea Dominus ei reddere, ſed aliquandiu occultare verbis illis, *Quod ego facio, tu neſcis modò, ſcies autem poſtea*; vt doceret fidendum, credendumque eſſe ſubditis, quamuis Summi Paſtoris motiua, rationéſque occultas penetrare, vel comprehendere non poſſint.

Hac tamen occaſione vnum reſtare po- 14
teſt dubium, an quæ dicta ſunt de obligatione acceptandi Epiſcopatum præcipiente Summo Pontifice, locum habeant in Ordine ad acceptandum Pontificatum, quando aliquis legitimè eligitur, nimirum per ſuffragia Cardinalium, concurrentibus in eius electionem duabus tertiis partibus Cardinalium præſentium in Conclaui. Non quærimus autem, an votum non acceptandi Epiſcopatus, & dignitates, quod

in aliquibus Ordinibus religioſis emitti ſolet, impediat acceptationem etiam Summi Pontificatus: de hoc enim puncto latè, & benè tractat P. Suarez *dicto tom.4. de Relig. tract.*10.*lib.6.cap.9.à num.*11. vbi iuxta formulam, qua votum hoc in Societate fit, dicit in primis, ſi iam aliquis è Societate ad Cardinalatum præcepto Pontificis tranſiuit, poſſe poſtea Epiſcopatum, & Summum Pontificatum acceptare. Deinde addit *num.*15. etiamſi contingeret, Profeſſum Societatis nondum Cardinalem, nec Epiſcopum, ſed commorantem adhuc ſub obedientia Generalis, eligi immediatè ad Summum Pontificatum, poſſe non obſtante prædicto voto illum acceptare, quia votum non videtur ad illum caſum extendi, propter multas rationes, quas ibi adducit, & doctiſſimè ponderat. Dubium ergo noſtrum non eſt, an poſſit, non obſtante illo voto, acceptare, ſed an debeat; hoc eſt, an electores, vel aliquis alius poſſint præcepto obligare electum ad acceptandum ſummum Pontificatum.

15 De hoc dubio non inuenio aliquid à Doctoribus definitum. Et quidem P. Suarez *dicto num.*15. obiter vnico verbo id attigit, ſed in ambiguo reliquit: nam inter alias rationes, quibus probat votum illud Societatis non impedire acceptationem ſummi Pontificatus, hanc affert: *Neque enim,* inquit, *eſt credibile conſtitutionem Societatis voluiſſe limitare modum acceptandi electionem adeò ſingularem, & ad totius Eccleſiæ bonum pertinentem, & quæ eo tempore fit, in quo Eccleſia caret vniuerſali Paſtore, qui huic bono proſpiciat, & vix poteſt moraliter fieri, vt præceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiamſi maxima inſtet neceſſitas.* In quibus verbis non videtur omninò negare poſſibile eiuſmodi præceptum, cùm ſolùm dicat, vix poſſe moraliter contingere, vt imponatur. quod ſi ab aliquo imponi poteſt, non apparet, à quo alio, niſi ab ipſis Cardinalibus, penes quos poteſtas reſidet ad electionem neceſſaria.

16 Vnde deſumi poteſt ratio pro ſententia concedente Cardinalium Collegio illam poteſtatem præcipiendi, & obligandi electum, quia, quamuis veriſſimum ſit, Sede vacante non remanere penes Collegium Cardinalium poteſtatem iuriſdictionis, quam habebat Summus Pontifex, ſed ſolùm poteſtatem ad eligendum ſucceſſorem Pontificem, & alia quædam agenda, quæ expreſsè illis conceſſa ſunt, vt cum aliis probat Suarez *lib.* 4. *de legibus cap.* 6. *num.*7. & plures, quos congerit Diana *p.*5. *tract.*2. *de poteſt. & priuileg. Cardinalium, reſolut.* 9. & conſtat ex *cap. vbi periculum, de electione lib.* 6. & ex *Clementina ne Romani, eodem tit.* Semper tamen intelligitur iis conceſſa poteſtas neceſſaria in Ordine ad eam electionem conficiendam, & breuiter expediendam, prout eam poteſtatem referre, & agnoſcere videntur Suarez *loco citato,* & Baldellus *tom.*1. *lib.*5. *diſp.*7. *num.* 9. vnde Diana *dicta reſolut.* 9. *verſus finem*, cum Lauorio concludit, mentem Pontificum in dictis conſtitutionibus fuiſſe non denegare Cardinalium Collegio neceſſaria, & ſignanter ea, quæ retardare poſſunt negotium electionis. Cùm ergo poſſit ad electionis expeditionem maximè expedire, quòd electus non renuat, ſed acceptet electionem, non videtur adempta Cardinalium Collegio poteſtas cogendi, ſed potiùs hæc videtur incluſa in poteſtate eligendi iuxta vulgarem iuris regulam, ex *l.*2.*ff.de iuriſdict.omnium iudicum,* quòd illi, cui conceditur iuriſdictio, intelliguntur conceſſa omnia, quæ neceſſaria ſunt ad eam exercendam.

Quæ ratio confirmari magis poteſt ex 17
ſupradictis: nam inde probauimus poteſtatem Summi Pontificis ad cogendos ſuo præcepto ſubditos, vt Epiſcopatus acceptent, quia aliter non eſſet ſufficienter Eccleſiæ prouiſum, quæ indiget bonis Prælatis ad ſuam rectam gubernationem, ſi non poſſet illos obligare ad hæc munera ſuſcipienda; ſicut etiam Reſpublica ſæcularis obligare poteſt ſuos ſubditos ad munera publica, & Præfecturas ſuſcipiendas, quia hæc poteſtas neceſſaria eſt ad rectam Reipublicæ gubernationem: videtur autem multò magis neceſſaria Eccleſiæ deſtinatio, & electio bona ſupremi capitis, ex cuius bonitate magna ex parte pendet bonitas, & ſalus totius corporis, & Reipublicæ Chriſtianæ; ergo debuit Eccleſiæ dari poteſtas non ſolùm ad eligendum, ſed ad cogendum electum ad acceptandam electionem, ſine qua poteſtate non poterit aliquando finis neceſſarius obtineri. Hæc autem poteſtas non poteſt per alios commodè exerceri, niſi per illos, quibus competit ius eligendi, quod ius reſidet penes Collegium Cardinalium, quibus ſolis poteſtas hæc demandata eſt.

Ex alia parte difficile videri poteſt hanc 18
poteſtatem abſolutam Cardinalibus concedere, nam eius exercitium nunquam expreſsè reperitur; quamuis enim nonnullos reſtitiſſe legamus ſuæ electioni, eos tamen precibus, & Cleri ac populi Romani inſtantia,

ſtantia, aliquando etiam per annum ferè perſeueranti, vt in Victore III. anno 1086. per vim etiam ferè illarum ad conſenſum inductos, nunquam tamen præcepto coactos inuenimus. Ratio autem à priori videtur colligi poſſe ex dictis dub. præcedenti: quia nullus videtur reperiri in terra, qui id poſſet præcipere, cùm nemo ſit Summo Pontifice ſuperior, cui ipſe obedientiam debeat. Quamuis autem ante acceptationem non ſit adhuc Summus Pontifex, atque adeò ſit ſubditus Eccleſiæ, & eius legibus, ac præceptis teneatur: in ipſo tamen momento, quo acceptat, eo ipſo deſinit eſſe ſub vllius poteſtate, & iuriſdictione, atque adeò non apparet, quomodo eodem momento poſſit tanquam ſubditus exercere actum propriæ obedientiæ, & acceptare Pontificatum propter obligationem obedientiæ, quam obedientiam eo ipſo inſtanti exercere non poteſt, cùm iam tunc, ſi acceptat, nullius in terris ſit ſubditus, nec poſſit alicui propriè obedire. quæ ratio, ſi quid probat, videtur etiam probare, nec id fieri poſſe ex præcepto ſibi impoſito à prædeceſſore ſuo; poſſet enim aliquis cogitare, quòd prædeceſſor ante mortem præciperet ei, ne reſiſteret ſuæ electioni, ſi fortè à Cardinalibus eligeretur: ſed nec id videtur ad hoc ſatis eſſe, tum quia præcepta perſonalia à prædeceſſore impoſita, eius morte expirant, iuxta communem Theologorum doctrinam: tum etiam, quia, quamuis id fieret, non ſimplici præcepto, ſed lege, quæ de ſe eſt perpetua, & non finitur morte Legiſlatoris, ita vt propter Eccleſiæ bonum Pontifex viuens ſtatueret, vt nemo legitimè electus poſſet aſſenſum negare; adhuc repugnare videtur, quòd ex lege illa obligaretur ad aſſentiendum, cùm eo ipſo, quòd acceptaret, non eſſet eodem inſtanti ſubditus legibus ſuorum prædeceſſorum, ſed par omninò illis, nec par in parem poteſtatem habeat præcipiendi, vel obligandi. Quare vnica videtur via ad illum obligandum, ſi nimirum prædeceſſor faceret, vt propter Eccleſiæ bonum, & maiorem libertatem electionis, omnes Cardinales iurarent, & promitterent ſe non reſtituros electioni, ſed conſenſum præſtituros; quia tamen Eccleſiæ neceſſitas non eſt tanta, vt remedio adeò violento indigere credatur, meritò vſque adhuc adhibitum non eſt, nec in poſterum adhibebitur, præſertim cùm frequentiùs contingere poſſit quòd expediat diſſenſus electi, vt electio aliqua minùs fortaſſe diligenter facta corrigatur per ſpontaneum diſſenſum, & ceſſionem electi, quàm quòd neceſſaria ſit obligatio antecedens ad conſenſum, ob cuius defectum vix vnquam electio dignioris caruit effectu: concurrente aliquando ipſo Deo ſignis manifeſtis externis ad extorquendum conſenſum in eiuſmodi caſibus, vt contigiſſe legimus in electione Sanctorum Fabiani, & Gregorij.

Ex quibus ad rationes dubitandi ſuprà adductas poſſet aliquis reſpondere. Ad primam dicere poſſet, datam eſſe Cardinalibus poteſtatem omnem neceſſariam ad electionem Pontificis faciendam, hoc eſt, vt ex parte ipſorum ſit valida, & legitima: non tamen datam ad obligandum electum; hanc enim poteſtatem nec ipſimet Pontifices auctores illorum decretorum habebant ad obligandos ſuos ſucceſſores, vt vidimus. Quare non benè applicatur ad hoc regula illa communis ex *leg. 2 ff. de iuriſdictione omnium iudicum.* Nam electoribus in hoc caſu datur quidem tota poteſtas neceſſaria, quæ dari potuit, non tamen illa, quæ dari non poterat, cùm ipſi in hoc caſu non ſint ſuperiores electi, ſed potiùs eo ipſo quòd acceptet, ſint ei inferiores; quare nec conferunt ei iuriſdictionem, aut poteſtatem, ſed deſtinant, & eligunt perſonam, cui Chriſtus immediatè poteſtatem, & iuriſdictionem conferat. 19

Ad confirmationem denique dici poſſet, etiam ſine hac poteſtate præcipiendi ſufficienter eſſe prouiſum Eccleſiæ, cùm experientia tot ſæculorum probauerit, nunquam ex huius poteſtatis ad præcipiendum defectu electionem aliquam Summi Pontificis ad bonum publicum neceſſariam effectu caruiſſe, ſupplente Deo, & manifeſtando ſuam voluntatem aliquando ſignis externis; ſæpiùs verò per lumen internum, quo electus agnoſceret ex variis circunſtantiis, reſiſtere ſe diuinæ voluntati, ſi in diſſenſu perſiſteret. Nec eſt eadem ratio in electione ad Epiſcopatus inferiores qui, cùm multi ſint, & multis indigeant miniſtris optimis, frequentiùs contingere poſſet, quòd deficerent idonei ad tot Eccleſias: vix autem contingere poteſt non reperiri, niſi vnum, qui Summum Pontificatum benè & vtiliter gerere poſſit: ad quem tamen caſum ſufficit prouidentia Dei peculiaris, ad quem ſpectabit eius voluntatem flectere ad conſenſum, quæ Dei prouidentia ſpecialiſſima non eſt ad caſus communiter occurrentes alliganda, ſed lege aliqua communi occurrendum erat. Non itaque nego, potuiſſe Chriſtum hanc 20

etiam

etiam poteſtatem Eccleſiæ relinquere, vt poſſet electum cogere præcepto ad acceprandum Summum Pontificatum, & quoad hoc relinquere illum ſubditum Eccleſiæ. Cùm ramen regula generalis ſit, Summum Pontificem nullius in terris imperio ſubiici, non videtur hæc exceptio admittenda ſine magno fundamento, præſertim cùm in tot retroactis ſæculis nullum inueniamus exemplum huiuſmodi poteſtatis, aut præcepti impoſiti, ſed ſi qui fuerunt reluctantes, & reſiſtentes aliis artibus, & modis ad conſenſum præſtandum fuerint inducti. Et hæc ſufficiat breuiter de hoc puncto pro vtraque parte attigiſſe; quia tamen (vt verum fateat) ratione etiam ſecundo loco allatæ poſſent fortaſſe non difficile diſſolui; ego in hoc puncto nihil definire auderem, ſed caſu occurrente, iudicio Eccleſiæ acquieſcerem, quæ meliùs poteſtatem ſuam Deo illuminante agnoſcere poſſet.

Dvbivm VI.

An Regulares virtute Bullæ Cruciatæ poſſint ſaltem extra confeſſionem abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis.

1 Non quærimus nunc, an Bulla Cruciatæ proſit Regularibus ad eligendum Confeſſarium, à quo ſine licentia ſuorum Prælatorum abſolui poſſint à peccatis reſeruatis, de hoc enim puncto dixi ſatis *diſp.* 20. *de Pœnitentia ſect* 9. vbi ex Pontificum decretis, præſertim nouiſſimo Vrbani VIII. comprobaui, id fieri non poſſe, & *num.* 195. oſtendi, id etiam extendi ad peccata mortalia non reſeruata, à quibus etiam non poſſunt Regulares ſine conſenſu ſuorum Prælatorum abſolui virtute Cruciatæ, niſi à Confeſſario per eoſdem Prælatos deputato. Aliqui tamen totam illam doctrinam admittentes, nec potentes amplius apertiſſimis Pontificum verbis contradicere, contendunt, omnia illa intelligi debere de ſolo Sacramento Pœnitentiæ. Quare, cùm iuxta probabilem Doctorum ſententiam poſſit virtute Cruciatæ conferri abſolutio à cenſuris extra Sacramentum Pœnitentiæ, & ſine abſolutione ſacramentali à peccatis, conſequens eſt, vt Regularibus quoad hoc non ſit interdictus vſus Bullæ Cruciatæ, ſed poſſint adhuc eiuſdem fauore abſolui à quibuſlibet cenſuris etiam Papæ reſeruatis, excepta hæreſi, itaut à reſeruatis Papæ, & à contentis etiam in Bulla Cœnæ abſolui poſſint ſemel in vita, & ſemel in articulo mortis, prout in eadem Bulla Cruciatæ conceditur.

Ratio præcipua huius opinionis deſumitur ex verbis Pontificum, qui in ſuis decretis, quibus hunc vſum Cruciatæ Regularibus negant, loquuntur ſemper de vſu in ordine ad Sacramentum Pœnitentiæ; ſic enim videtur loqui Pius V. in quodam Breui edito anno 1571. pro Ordine Prædicatorum, quod refert Roderic. *in explicatione Bullæ Cruciatæ*, §. 9. *num.* 24. & cuius verba attuli *dicta ſect.* 9. *num.* 171. vbi inter alia hæc habet: *Talem conceſſionem ſanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi Confeſſorem, & abſoluendi à caſibus reſeruatis, cum fratribus, & ſororibus totius Ordinis prædicti locum minimè habere, ſed noſtræ intentionis exiſtere, quòd iidem fratres, & ſorores, quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu Confeſſionis adminiſtrationem, diſpoſitioni ſuorum Prælatorum ſubiecti ſint, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium perpetuò declaramus* iiſdem verbis vſi ſunt Clemens VIII. in ſuis litteris pro fratribus Carmelitanis, & Paulus V. in ſuis litteris datis anno 1608. pro omnibus Regularibus, quorum verba attulimus *d. ſect.* 9. & iiſdem verbis vſus nouiſſimè fuit Vrbanus VIII. in dictis ſuis litteris expeditis pro omnibus Religioſis anno 1630. Cùm ergo hæc omnia decreta ſint odioſa, quatenus vſum Cruciatæ Regularibus negant, non ſunt amplianda, ſed potiùs reſtringenda ad merum Sacramentum Pœnitentiæ, de quo ſolo Pontifices præfati loquuti ſunt. 2

Confirmari verò poteſt ex decreto illo, quod iuſſu Clementis VIII. anno 1601. Congregatio pro negotiis Epiſcoporum, & Regularium edidit, quo Confeſſarij omnes intra Italiam, & extra Vrbem prohibiti ſunt abſoluere à caſibus, quos Ordinarij locorum ſibi reſeruant, quod habetur apud Ludouicum à Cruce in expoſitione Bullæ Cruciatæ *diſp.* 1. *cap.* 3. *dub.* 5. *num.* 5. Poſt illud enim decretum volebant aliqui, quòd poſſent adhuc Confeſſarij Regulares abſoluere à cenſuris, quas Ordinarij ſibi reſeruabant. Vnde oportuit poſtea iuſſu Pauli V. anno 1617. eandem Congregationem declarare, nec à peccatis, neque etiam ab excommunicationibus reſeruatis poſſe illos abſoluere, quam etiam declarationem, & decretum nouum refert ad litteram 3

teram idem Ludouicus à Cruce *vbi ſuprà num.7*. Quanto ergo magis dubitari poteſt in caſu noſtro, in quo Pontifices prohibitiones ſuas reſtringunt ad Sacramentum Pœnitentiæ?

4 Reſpondi tamen, nec à cenſuris etiam extra Sacramentum poſſe Regulares virtute Cruciatæ abſolui. Primò, & à poſteriori, quia ſi einſmodi interpretationem, & reſtrictionem leges illæ Pontificiæ reciperent, vanæ omninò eſſent, ſuóque fine omninò fraudarentur. Intendunt enim, quòd Religioſi virtute Cruciatæ non poſſint abſolui à caſibus reſeruatis ſuis Prælatis, neque etiam à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. id quod expreſsè dixit, & explicuit de ſua, & aliorum mente Vrbanus VIII. *in præfata Bulla*, vbi Pontifex, poſtquam retulit facultatem per Cruciatam fidelibus aliis conceſſam obtinendi abſolutionem à caſibus reſeruatis etiam in Bulla Cœnæ, excepta hæreſi in foro conſcientiæ, ſubdit, hanc conceſſionem, *quantum ad prædictum articulum eligendi Confeſſarium, & abſoluendi à prædictis caſibus reſeruatis etiam in Bulla Cœnæ contentis, cum fratribus, & Monialibus quorumcunque Ordinum, & Congregationum, Societatiſque, & inſtituti, &c. locum minimè habuiſſe, nec habere, &c. ſed noſtræ intentionis eſſe, quòd tidem fratres, & Mon iales quantum ad Sacramenti Pœnitentiæ, ſeu Confeſſionis adminiſtrationem, ordinariæ diſpoſitioni ſuorum Prælatorum, & Sedi Apoſtolicæ quoad ſibi reſeruata ſubiecti ſint, earumdem tenore præſentium perpetuò declaramus.* Vnde conſtat, Pontificem velle quòd non obſtanre indulro Cruciatæ, Regulares non poſſint abſolui à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, etiam in Bulla Cœnæ, niſi ab eadem Sede Apoſtolica, vel de eius licentia. quæ lex eſſet omninò inutilis, & vana, ſi contraria opinio vera eſſet; caſus enim Sedi Apoſtolicæ reſeruati omnes, vel ferè omnes habent annexam excommunicationem reſeruatam, & de omnibus caſibus Bullæ Cœnæ id compertum eſt. Et quidem reſeruantur ratione excommunicationis, atque adeò ablata cenſura, peccatum illud non manet ampliùs reſeruatum, ſed poteſt abſolui à Confeſſario Ordinario potenti abſoluere ab aliis peccatis mortalibus non reſeruatis, vt ex communi ſententia ſuppono. Si ergo virtute Cruciatæ poſſunt extra Sacramentum Regulares abſolui ab excommunicatione quacunque reſeruata, etiam in Bulla Cœnæ, excepta cauſa hæreſis, & ablatà excommunicatione peccata ipſa iam non remanent reſeruata, prodeſſet omninò Bulla Cruciatæ Religioſis ad abſolutionem ab omnibus reſeruatis Sedi Apoſtolicæ, etiam in Bulla Cœnæ, excepta hæreſi, cùm ipſi facerent ſe à cenſura abſolui extra Sacramentum, & poſtea à peccatis ſacramentaliter à quocunque Confeſſario potente abſoluere illos à non reſeruatis, atque adeò non minus poſſent virtute Cruciatæ Regulares, quàm ſæculares abſolutionem obtinere à caſibus Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. quod quidem conſtat manifeſtè quàm ſit contra intentionem, & mentem Summi Pontificis relatis verbis clariſſimè expreſſam. Cùm ergo verba legis, ſi aliquid fortaſſe in illis ambiguum, & dubium eſſe appareat, interpretanda ita ſint, vt maximè ad Legiſlatoris intentionem attendendum ſit, vt cum communi docet P. Suarez *lib. 6. de legibus cap. 1 num. 12.* imò debeant verba à propria ſignificatione ad impropriam detorqueri, quando aliàs lex remaneret inutilis, vt pro comperto, & ex omnium ſententia ſupponit idem Suarez *ibi cap. 1. num. 7.* vbi probat, id etiam in lege odioſa locum habere, quod ex variis iuribus, & Doctoribus oſtendit: conſequens eſt, vt verba illa Pontificum, *quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu confeſſionis adminiſtrationem*, non de ſola abſolutione ſacramentali à peccatis ſtrictè ſumpta debeant intelligi, ſed de abſolutione etiam à cenſuris, quæ regulariter ſimul cum abſolutione à peccatis conferri ſolet. Tum quia alioquin lex inutilis foret, vt clarè probatum eſt. & mens legiſlatoris ex verbis præcedentibus manifeſtè conſtat, iuxta quam mentem verborum ſignificatio temperanda eſt. Tum, quia verba illa, *confeſſionis adminiſtrationem*, in ſignificatione non impropria ſignificare, & comprehendere poſſunt etiam abſolutionem à cenſuris ſaltem in ſignificatione vulgari, & vſui populi accommodata, quæ popularis vſurpatio vocis communiter præferenda eſt ad legis interpretationem, vt cum Bartolo, Panormit. & Felino obſeruat Suarez *dicto cap. 1. num. 9.* nomine enim *confeſſionis*, in communi loquendi modo, omnia illa intelliguntur, quæ à pœnitente, & Confeſſario peraguntur: ſicut autem pœnitens non ſolùm peccata, ſed cenſuras etiam incurſas explicat, vt ab vtriſque ſoluatur, ita Confeſſarius ab vtriſque abſoluit, & in vtroque dicitur Confeſſarij munus exercere, vt confeſſionis miniſter, neque aliquod aliud ſpeciale nomen habet quo appelletur, quatenus à cenſuris

cenſuris abſoluit, niſi nomen commune *Confeſſarij*. Quare non mirum, ſi Pontifex volens vtrumque interdicere Religioſis virtute Cruciatæ, vſus ſit vocabulo communi *confeſſionis adminiſtrationis*.

5 Secunda ratio à priori peti poteſt ex verbis Pontificum in dictis decretis, ſi attentè conſiderentur, duo videntur Regularibus prohibita; duo enim ſæcularibus in Bulla Cruciatæ conceduntur: nempe quòd poſſint eligere Confeſſarium ex approbatis ab Ordinario; & rurſus quòd idem Confeſſarius ſic electus poſſit eum abſoluere ab omnibus reſeruatis, excepta hæreſi, quæ duæ conceſſiones ſunt diuerſæ, cùm poſſit prima ſine ſecunda haberi, & poſſit aliquis eligere Confeſſarium ad alios effectus, nempe ad obtinendam licentiam veſcendi carnibus, cui tamen Confeſſario non confiteatur, vt in ſimili docet Sanchez *lib.* 4. *in Decalog. cap.* 54. *num.* 17. & cum aliis idem obſeruaui *diſput.* 27. *de pænitentia num.* 120. Similiter ergo hæc duo prohibent Pontifices Religioſis, ne ea faciant virtute Bullæ Cruciatæ, itaut nec poſſint obtinere abſolutionem à reſeruatis, nec etiam poſſint Confeſſarium pro libito ex approbatis eligere. Vnde fit, nec poſſe eos abſolutionem à cenſuris reſeruatis, etiam extra Sacramentum obtinere virtute eiuſdem Cruciatæ; ad hoc enim deberet præcedere electio Confeſſarij, quæ illis prohibita eſt.

6 Porrò non ſolùm abſolutionem Sacramentalem à peccatis, ſed etiam electionem Confeſſarij, & per conſequens abſolutionem etiam à cenſuris prohiberi; conſtat ſatis ex verbis eorumdem Pontificum. Nam in primis Gregorius XIII. in Bulla edita 3. Maij anno 1575. quæ incipit, *Decet Romanum Pontificem*, inter alia dicit, *non eſſe, nec fore vnquam mentis ſuæ, aut Sedis Apoſtolicæ, vt perſonæ Societatis abſque expreſſa ſuperiorum eiuſdem Societatis licentia, vtantur facultatibus, quæ in Iubileis, Bullis Cruciatæ, confeſſionalibus, aut alijs quibuſlibet Apoſtolicis indultis, ſiue communitatibus, ſiue priuatis perſonis, ſiue pijs locis, aut quomodocunque aliter hactenus conceſſæ ſunt, aut in poſterum concedentur, etiamſi in illis expreſsè indulgeatur, vt omnes Regulares etiam Mendicantes, huiuſmodi facultatibus vti poſſint. Si quando autem vſus aliquarum ex prædictis facultibus, perſonis ex dicta Societate ab eiſdem Societatis ſuperioribus concedetur, vt nulli earum liceat, niſi intra numerum eorum, qui ad confeſſiones perſonarum eiuſdem domus, aut Collegij audiendas deputati ſunt, Confeſſarium eligere, niſi ratione itineris, aut alia de cauſa ab iiſdem ſuperioribus alijs Confeſſarijs, intra, aut extra Societatem confitendi facultas ad id ſpecialiter daretur.* Hoc ipſum declarauit quoad vtramque facultatem Clemens VIII. in ſuis literis datis 14. Iunij anno 1595. vbi dicit, *nulli Religioſorum Societatis licere facultatibus Cruciatæ in quacunque mundi parte publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum Confeſſarium, & obtinendam abſolutionem à caſibus reſeruatis vti; nec eis quoad hanc eligendi Confeſſarium, & obtinendi abſolutionem prædictam facultatem Cruciatæ huiuſmodi ſuffragari.* Eodem modo loquitur idem Clemens in litteris, quas retulit Paulus V. in aliis ſuis litteris datis 24. Decembris anno 1608. vbi eas iterum perpetuò confirmauit, & approbauit, in quibus de omnibus mendicantibus dicitur: *conceſſionem ſanctæ Cruciatæ, & aliorum indultorum particularium, quantum ad prædictum articulum eligendi Confeſſarium, & abſoluendi à caſibus reſeruatis cum fratribus, &c. locum minimè habere, neque cenſeri.* Idem iiſdem verbis declarauit Gregorius XV. loquens de perſonis Societatis in ſuis litteris datis 26. Februarij anno 1622. dicens, *nulli Religioſorum eiuſdem Societatis facultatibus Cruciatæ huiuſmodi publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum Confeſſarium, & obtinendam abſolutionem prædictam, facultatem Cruciatæ huiuſmodi ſuffragari.* Denique idem iiſdem verbis declarauit pro omnibus Regularibus vtriuſque ſexus Vrbanus VIII. ſuis litteris datis 19. Iunij anno 1630. dicens, *conceſſionem ſanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi Confeſſarium, & abſoluendi à caſibus reſeruatis, cum ijs Regularibus locum minimè habuiſſe, neque habere, neque illis vllo modo ſuffragari potuiſſe, neque poſſe.* Vides, quoties Summi Pontifices teſtantur, ſe vtrumque Regularibus negare, nempe & eligere Confeſſarium virtute Cruciatæ, & abſolui à reſeruatis. Sicut ergo, quia vtrumque eiſdem verbis ſæcularibus in Bulla Cruciatæ, concedunt, docent Theologi, poſſe ſæcularem vti prima facultate eligendi Confeſſarium, licèt non vtatur ſecunda, nec abſoluatur à peccatis: imò quamuis Confeſſario ſic electo non confiteatur peccata in Sacramento, poſſe extra Sacramentum per illum abſolui à cenſuris reſeruatis, & commutationem votorum obtinere, & diſpenſationem ad carnes edendas in diebus ieiunij, quia ad hæc omnia, & ad ſingula ſeorſim poteſt eligi Confeſſarius: cur

negata vtraque facultate Regularibus per eadem verba, non dicemus, negari etiam electionem Confeſſarij ad abſolutionem à cenſuris reſeruatis.

7 Confirmari denique poteſt ad hominem,quia aduerſarij non contendunt, poſſe Regulares intra confeſſionem Sacramentalem abſolui à cenſuris reſeruatis;ſolùm enim volunt, poſſe id extra confeſſionem fieri, quia Pontifices ſolùm in confeſſione Sacramentali negant iis Cruciatæ vſum. Ex hoc autem manifeſtè infertur, etiam extra confeſſionem id fieri non poſſe. quia in primis alioquin eluderetur tota hæc prohibitio. Si enim Confeſſarius dum confeſſiones audit,inueniret peccatum cẽſura reſeruata,poterit ſtatim pœnitenti regulari dicere:Ego non poſſum te abſoluere ab hac cenſura intra confeſſionem,poſſum tamen extra illam : quare relinque pro nunc confeſſionem, & abſoluam te ab hac excommunicatione, & poſtea redire poſſumus ad confeſſionem. Ad nihilum ergo deſeruiret prohibitio toties à Summis Pontificibus repetita, & inculcata,cùm diſpendio ſolùm dilationis per horam totius Cruciatæ fructus à Regularibus obtineretur.

8 Vnde vlteriùs idem argumentum ad hominem vrgeri poteſt, quia non poterit facilè explicari, quid intelligatur per illas voces, *extra confeſſionem*, quando dicunt, Religioſos abſolui poſſe virtute Bullæ Cruciatæ à cenſuris extra, non verò intra confeſſionem, vel intra Sacramentum. Nam loquendo in rigore abſolutio à cenſuris, quocunque loco, & tempore detur, non eſt ſacramentalis, nec pars Sacramenti, ſed diſpoſitio extrinſeca ad abſolutionem ſacramentalem, ad quam æquè diſponit, ſiue extra confeſſionem, ſiue in ipſa confeſſione detur, cùm ſemper reddat habilem pœnitentem ad accipiendam abſolutionem à peccatis. Si ergo Pontifices ſolùm negarunt Regularibus quæ pertinent propriè ad Sacramentum Pœnitentiæ, non negarunt abſolutionem à cenſuris, etiam in confeſſione, vel ſi eam negarunt, quia pertinent aliquo modo ad Sacramentum, quatenus diſponit pœnitentem ad abſolutionem ſacramentalem: eodem modo negarunt illam etiam extra confeſſionem, cùm ſemper æquè diſponat ad ſacramentalem abſolutionem, præſertim quando datur pro foro conſcientiæ, cui vtrobique eodem modo remedium adhibetur.

9 Ex quibus facilè iam erit ad rationem pro contraria ſententia adductam reſpondere: dicimus enim, quamuis Pontifices in illis decretis aliquando dixerint ſuam intentionem eſſe, vt in Sacramento Pœnitentiæ,vel confeſſionis Regulares ſubdantur ſuis Prælatis; aliquando tamen verbis magis generalibus vſos fuiſſe,negando generaliter Regularibus facultatem Cruciatæ ad eligendum Confeſſarium, qui eos à caſibus reſeruatis, etiam Sedi Apoſtolicæ, poſſit abſoluere. Imò in illis etiam decretis, in quibus Sacramenti Pœnitentiæ meminerunt, antea loquuti fuerunt de tota illa facultate eligendi Confeſſarium,& abſolutionem obtinendi à cenſuris reſeruatis. Deinde, etiamſi ſenſus vocis illius *confeſſionis* ambiguus eſſet, indagandus eſſet ex ſubiecta materia, & ex intentione Pontificum, de qua in præſenti dubitari non poteſt, cùm velint, Regulares non poſſe virtute Cruciatæ abſolui,à caſibus reſeruatis in Bulla Cœnæ, quæ lex inutilis omnino, & vana eſſet, ſi poſſent extra confeſſionem abſolui, cùm caſus Bullæ Cœnæ non ſint reſeruati, niſi ratione cenſuræ reſeruatæ,cuius abſolutione extra confeſſionem ritè habita, auferretur tota eorum reſeruatio; quam tamen Pontifices volunt non poſſe per Cruciatam Regularibus auferri, vt ex eorum verbis manifeſtè oſtendimus.

10 Ad confirmationem denique dici poteſt, in primis immeritò dubitatum fuiſſe, an prohibitio Regularibus facta, ne abſoluerent à caſibus Ordinario reſeruatis, extenderetur ad cenſuras eidem Ordinario reſeruatas: nam harum etiam abſolutionem proculdubio comprehendebat,vt benè notauit Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 15. *cap.* 10. *num.* 153. ſed quamuis dubium illud tunc rationabile fuiſſet, quia de mente legiſlatoris non ſatis conſtabat; in noſtro tamen caſu dubitari non poteſt, cùm ex ſubiecta materia, & ex verbis ipſorum Pontificum conſtet clarè, eos voluiſſe omnem vſum Cruciatæ paſſiuum Regularibus negare etiam ad abſolutionem à cenſuris,cùm loquantur etiam de caſibus Bullæ Cœnæ,qui non reſeruantur niſi ratione cenſuræ, & lex nullum haberet effectum, niſi abſolutio à cenſura intra, & extra confeſſionem prohiberetur, vt *ſuprà* vidimus; quare non eſt ad alias coniecturas recurrendum, cùm legiſlatoris mens manifeſtiſſimè nobis conſtet.

Dvbivm VII.

An extrahentes puellam è Monaſterio, vbi ad educationem commorabatur, incurrerint excommunicationem.

1 NObiles quidam viri puellam in Monialium Monaſterio educationis cauſâ commorantem, conſentientem tamen, & quidem, vt creditur, petentem, ſine Prælatæ, vel Monialium conſenſu, extraxerunt, timebant enim, ne quandiu in Monaſterio erat, deſponderetur in nuptias minori, quàm oporteret, ipſius libertate. Quæſitum fuit, an contra ipſos procedi poſſet, quaſi incurriſſent pœnas & cenſuras impoſitas iis, qui cooperãtur Monialibus ad violationem clauſuræ, vel eas comitantur, &c.

2 Suppono, Pium V. Kal. Febr. anno 1570. edidiſſe Bullam, quæ incipit, *Decori, & honeſtati*, & eſt octaua inter eius Bullas *tom.* 2. *Bullarij communis:* vbi poſtquam ſtrictiſſimis verbis egreſſum è clauſura prohibuit, addit: *Aliter autem egredientes, ſeu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices perſonas, ſiue laicas, aut Sacerdotes, vel Eccleſiaſticas, conſanguineas, vel non, excommunicationis maioris latæ ſententiæ vinculo ſtatim eo ipſo abſque aliqua declaratione ſubiacere, à quo, præterquam à Romano Pontifice, niſi in mortis articulo, abſolui nequeant. Et inſuper tam egreſſas, quàm Præſidentes, & alios ſuperiores prædictos eis licentiam huiuſmodi concedentes, dignitatibus, officijs, & adminiſtrationibus per eas, & eos tunc obtentis priuamus, & illos, & illas ad obtenta, & alia in poſterum obtinenda inhabiles*, &c.

3 Hoc ergo ſuppoſito, aliqui dixerunt, tam virginem egreſſam, quàm qui eam extraxerunt, incurriſſe pœnas huius conſtitutionis Pij V. quod probabant ex Tamburino, qui *tit.* 2. *de iure Abbatiſſ. diſp.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 14. cum Gregorio Pollacco ab eo relato, dixit, prædictas pœnas extendi ad puellas, quæ educantur in Monaſteriis, & ad eas comitantes, vel iuuantes in egreſſu à clauſura. Fundamentum autem deſumi potuit ex decreto ſacræ Congregationis edito 31. Auguſti anno 1575. vbi inter alia quæ pro prædictis puellis ſtatuuntur, dicitur, quòd dum in Monaſteriis ſunt, *eandem ſeruent clauſuræ legem, quam Moniales ipſæ; & ſi ſemel exierint, nullam habeant ad ea reuertendi facultatem.* quod decretum integrũ refert Quaranta *verb. Monaſteria Monialium.* Vnde videri poſſet eodem modo, & ſub eiſdem pœnis ad clauſuram obligari.

Dixi tamen, conſtitutionem Pij V. & pœnas in ea contentas ad puellam, & extrahentes in caſu noſtro non extendi; & in primis de extrahentibus res eſt clara, quia in dicto decreto Congregationis, in quo lex clauſuræ extenditur ad eiuſmodi puellas, nullum eſt verbum de comitantibus, aut extrahentibus, ſed de ſolis puellis. Quamuis ergo lex Pij V. ad eas extenſa fuiſſet etiam quoad pœnas egredientium, non poteſt tamen dici extenſam fuiſſe ad extrahentes, cùm de iis mẽtio nulla facta fuerit.

Deinde neque ipſam puellam incurriſſe pœnas illas, probatur, quia in primis ex Bulla Pij V. eas non incurrunt, in qua ſermo ſemper eſt de Sanctimonialibus, ſeu Monialibus, quales illæ puellæ non ſunt, ſed merè ſæculares. Vnde communis Doctorum ſententia tenet, non comprehendi, nec incurrere pœnas illas Monialem nouitiam, vt fatentur Azor 1. *tom. lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. §. *item quærebatur*, & alij multi, quos refert, & ſequitur Thom. Sanch. *lib.* 6. *in Decalog. c.* 15. *n.* 16. quibus adde eundem Tamburinum *vbi ſuprà diſp.* 18. *q.* 6. *n.* 1. & fauent illi, qui dicunt, excommunicationem latam contra alloquentes Moniales, non comprehendere loquentem cum Nouitia, vt cum Graffio docet Diana 3. *part. tract.* 2. *de dubijs regul. reſolut.* 48. Multò ergo minùs comprehendit conſtitutio illa puellam ſæcularem, quæ multò minùs poteſt intelligi ſub nomine *Monialium, vel Sanctimonialium*, quàm Nouitiæ. 4

Sed nec decreto illo Congregationis, aut ex vi illius, poſſunt incurrere dictas pœnas, cùm in eo decreto ſolùm ſtatuatur, quòd obſeruent clauſuram, ſicut Moniales, non verò ſtatuuntur contra illas eædem pœnæ, quæ ſtatutæ ſunt Monialibus. Imò nec lex clauſuræ eodem modo illis imponitur, ſicut Monialibus, ſed ſolùm quoad hoc, vt ſi ſemel exierint, non ampliùs poſſint redire, quod verba ipſius decreti ſatis ſignificant: dicit enim, *atque in eis* (ſcilicet Monaſteriis) *dum erunt, eandem ſeruent clauſuræ legem, quam Moniales ipſæ; & ſi ſemel exierint, nullam habeant ad ea reuertendi facultatem.* quaſi dicat, ipſas poſſe abſque noua licentia exire non reuerſuras; dum tamen ibi permanere volunt, debere ab iis clauſuram obſeruari, contra quam non facit, quæ iure ſuo vtens vult in domum propriam reuerti, ſicut & Nouitia non indiget licentia, vt è Monaſterio exeat ad propria, non reuerſura 5

ſura ad ſtatum religioſum, neque ad Monaſterium.

7 Porrò hunc eſſe ſenſum prædicti decreti, clariùs adhuc apparere poteſt ex aliis declarationibus eiuſdem ſacræ Congregationis Concilij, quarum plures, nempe 17. congerit Eman. Roder. *tom. 1. qq. regul. q. 46. art. 10.* ex quibus conſtat, eiuſmodi perſonis libertatem relinqui exeundi, vt non reuertantur ad Monaſterium. nam in tertia dicitur: *nec inde, niſi non reuerſuræ, poſſunt exire, & obligatæ ſunt ad clauſuram, & ad cætera, ſicut ipſæ Moniales.* & *in quinta* dicitur expreſsè, *Puellæ, quæ ſunt in Monaſterijs educationis gratia, debent reddi patri, quandocumque eas petierit* & *in ſeptima* dicitur, *& dum ibi erunt, ſeruare debēt clauſuræ eandem legem, quam Moniales ſeruant.* & *in octaua* dicitur, *& quandiu ibi ſunt, clauſuram ſeruare tenentur, & reliquam viuendi rationem prout ipſæ Moniales.* Vides, legem clauſuræ non imponi his puellis, niſi in ſenſu compoſito (vt ita loquar,) & ex ſuppoſitione, quòd ibi manere volunt. In quo earum clauſura differt à clauſura Monialium, ſicut & obligatio ſeruandi modum viuendi regularem, quòd Moniales abſolutè obligantur ad eam vitæ rationem, & ad clauſuram: puellæ autem prædictæ non niſi ſuppoſito, quòd velint in Monaſterio manere, & ad proprias domos non reuerti. Vnde meritò huic ſententiæ ſubſcripſit, (quem poſt hæc ſcripta vidi,) P. Franc. Pellizzar. *in tract. de Monialibus cap. 5. ſect. 4. n. 187.*

8 Addidi tamen in caſu propoſito, quia puella illa erat quaſi in depoſito, & cuſtodia Monaſterij, cui videtur facta aliqua iniuria, vel irreuerentia per illam clandeſtinam, & occultam extractionem puellæ, poſſe fortaſſe Epiſcopum procedere contra Nobiles illos, vt, niſi rationem probabilem affeRant ſui facti, quatenus vim aliquam, vel importunas preces timebant, quibus puella reſiſtere non auderet, & conſenſum puellæ, vel eorum, quorum curæ ſuberat, poſſit Epiſcopus eos aliqua pœna extraordinaria pro ratione delicti punire.

DVBIVM VIII.

An Regulares licitè promittant Communitati ſæculari, ſe nunquam empturos bona immobilia in eo territorio.

1 CVm ageretur de fundatione Domus religioſæ in quadam ciuitate, & ad *D. Io. Card. de Lugo Reſponſ. mor.* hoc requireretur conſenſus Magiſtratus ſæcularis, hic renuebat conſentire; timebat quippe ne ea via minuerentur gabellæ publicæ, ſi fortè Religioſi paulatim emerent multa bona immobilia, quæ poſtquam ad eorum manus deuenirent, eſſent immunia à gabellis. Petierunt ergo ab illis Religioſis, vt pacto firmarent, ſe nunquam in eo territorio bona immobilia empturos. quæſitum fuit, an poſſent Regulares, ſalua Eccleſiaſtica immunitate, hoc pactum inire cum Magiſtratu?

2 Videbatur aliquibus. poſſe id pactum acceptari, quia, licèt Magiſtratus intenderet indemnitatem ſuarum gabellarum; in pacto tamen nihil dicebatur de gabellis ſoluendis, ſed ſolùm de non comparandis bonis immobilibus, ex quibus ſæculares gabellas ſoluere ſolent. Ego tamen planè dixi, me nunquam in eo conſilio futurum, vt pactum illud fieret ſine conſenſu Summi Pontificis, quod mihi valde ſuſpectum erat, quòd Eccleſiaſticam immunitatem lædere poſſet. Primò, quia quidquid verba ſonarent, re tamen ipſa, & æquiualenter erat contra legis canonicæ mentem. Perinde enim erat in re ipſa, ac ſi Magiſtratus ſæcularis daret quidem conſenſum ad erigendum Conuentum, ſed ſimul prohiberet Religioſis, ne poſſent bona immobilia acquirere, quod apertè eſſet contra immunitatem Eccleſiaſticam. Pacti autem appoſitio nihil aliud videtur eſſe, niſi palliatio ſpecioſa grauaminis, quod Relioſis imponitur, qua ratione poſſet Magiſtratus alia vice negare conſenſum alteri Religioni, niſi Conuentus ſe obligaret ex pacto ad donandum ſingulis annis communitati illius ciuitatis 200. aureos, eam nempe ſummam, quæ probabiliter ab iis Religioſis contribuenda foret, ſi contribuerant ad ſolutionem gabellarum communium, quæ non eſſet aliud, niſi ſolutio gabellarum nomine donationis ex pacto, & hoc modo poſſent pacta diuerſa inueniri ad eludendas omnes immunitates Eccleſiaſticas.

3 Secundò, quia non videtur, quòd Religioſi propria auctoritate, & ſine conſenſu Summi Pontificis, poſſint cedere libertati, quam habent, vt ex teſtamento, donatione, vel etiam emptione, aut alio titulo oneroſo, poſſint acquirere bona immobilia. Pro quo ſuppono, hoc eſſe vnum ex capitibus libertatis, & Immunitatis Eccleſiæ, quòd non poſſint ſæculares Principes impedire translationem dominij circa bona immobilia factam, vel faciendam in

ipſam Eccleſiam à legitimis eorum bonorum dominis; quam Eccleſiæ libertatem plurimi doctiſſimi viri acerrimè propugnarunt, quos omnes, & eorum præcipua fundamenta, videre in compendio poteris apud Antoninum Dianam variis in locis, ſed præſertim 1. *parte tractat.* 2. *de immunitate Eccleſiaſtica, reſolut.* 57. *&* 63. *&* 3. *part. tract.* 1. *reſolut.* 14. *&* 4. *part. tractat.* 1. *reſolut.* 13. *&* 57. *&* 70. *&* 5. *part. tract.* 1. *reſolut.* 3. & denique 6. *part. tract.* 3. *per totum.* quo poſito, certum etiam videtur, non poſſe Religioſos propria auctoritate cedere huic libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ; quia exemptiones, & immunitates conceſſæ toti ſtatui Eccleſiaſtico, non intuitu ſingularum perſonarum, ſed totius ſtatus, non poſſunt à ſingulis renuntiari, vt conſtat ex *cap. ſi diligenti, de foro competenti*, & teſtantur Doctores, quos congerit idem Diana 1. *part. tract.* 2. *reſolut.* 3. Sicut ergo non poſſent Religioſi, vt conſenſum prædictum à Magiſtratu obtinerent, obligare ſe ad ſoluendas gabellas, & renuntiare immunitati, quam habent ab iis ſoluendis, quia hæc renuntiatio, & ſubiectio cederet in præiudicium libertatis Eccleſiaſticæ, quam læderet. Sic non videntur poſſe renuntiare libertati, quam Eccleſia habet ad acquirenda bona immobilia, cùm non minus pertineat ad Eccleſiaſticam immunitatem hæc libertas, quàm illa alia à gabellis. Quid autem aliud eſt pactum illud, quod ab illis exigitur, non comparandi bona immobilia, niſi ceſſio, & renuntiatio facultatis, quam habent ad illa acquirenda? Non videbatur ergo tutum, quòd Religioſi pacto illo conſentirent ſine conſenſu Summi Pontificis, vel certè non conſulta ſacra Cardinalium Congregatione de immunitate Eccleſiaſtica, cuius cenſuram, & correctionem potuiſſent meritò timere, ſi ea inconſulta aliquid eiuſmodi intentaſſent.

4 Similis valdè præcedenti caſui fuit alius, quo Baro quidam Catholicus in prouincia hæretica deſiderabat habere in ſuo territorio Patres Societatis, vt ſubditos ſuos ad fidem Catholicam inducerent. Volebat tamen rebus ſuis præcauere, & Patres Societatis ſeſe obligare ad non acceptanda ibi bona vlla immobilia ſine ipſius conſenſu: teſtabatur autem, ſe conſenſurum ad rationabilia. Dixi tamen iuxta reſponſionem præcedentem, Societatem non debere pacto ſe ad id obligare; citra pactum tamen poſſe P. Generalem non ſolùm hortari Patres, ne acceptent bona immobilia ſine Baronis conſenſu, ſed etiam id eis prohibere, auferendo ab eis facultatem acceptandi: quam tamen prohibitionem ipſe Generalis non debeat ex obligatione ſuſtinere, ſed poſſit pro libito auferre. Poſſet item à Barone petere, vt probet, an inueniat Patres Societatis ſibi in hoc obſequentes, & placentes. Quòd ſi quæ fortaſſe bona immobilia Patres iam antea acceptaſſent, hæc quidem dimitti non poterunt ſine licentia Sedis Apoſtolicæ: quare orari poterit Baro prædictus, vt vel patienter expectet, dum conſenſus impetrari procuratur Summi Pontificis, vel certè hæc bona computet pro parte eorum bonorum, ad quæ promiſerat ſe conſenſum præſtiturum. Hæc tamen omnia ſine pacto, vel obligatione fiant, ne aliqua ratione præiudicetur immunitati Eccleſiaſticæ.

DVBIVM IX.

Vtrùm bona, quæ poſſident Regulares ſupra ſummam ſtatutam, poſſint alienari ſine licentia S. Congregationis.

PRæcedenti dubio annexum eſt hoc, quod ſequitur. In Belgio, prout mihi narratum eſt, habetur lex ſtatuens religioſis Conuentibus certam ſummam bonorum immobilium, vltra quam non poſſint retinere, de cuius legis iuſtitia modò non diſputamus, ſed ſupponimus ad præſens dubium, iuſtam fortaſſe eſſe, atque factam de conſenſu Sedis Apoſtolicæ, ideóque diligenter, & exactè obſeruari. quo ſuppoſito, quæſitum eſt, an Domus regularis, cuius bona immobilia eam ſummam excedunt, poſſit propria auctoritate bona excedentia alienare, vt pretio emat cenſus aliquos perpetuos redimibiles, vel irredimibiles, (hi enim non ſunt illi prohibiti,) & hoc ſine licentia ſacræ Congregationis. 1

Reſpondi poſſe, ſi lex illa ſit iuſta, & in illa Prouincia obſeruetur; eſt enim communis Doctorum ſententia, quòd lex prohibens alienationem bonorum Eccleſiaſticorum non obliget quando ea bona quouis titulo acquiruntur alicui loco Eccleſiaſtico, qui lege incapax eſt ad ea retinenda; tunc enim ſine alia licentia poteſt ea alienare, cùm neceſſitas alienandi adſit, 2

ſit, quæ plus eſt, quàm mera licentia; nam, licèt non omnis, qui poteſt, debeat alienare, omnis tamen, qui debet, poteſt; & lex ipſa obligans dat ſimul licentiam ad id faciendum, quod iubet. Ita de Religione non potente retinere bona immobilia, docent plurimi Doctores, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 26. num. 30. & cap. 27. num. 17.* Carolus Antonius Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica part. 2. verb. alienatio, cap. 1. num. 3.* Lezana *tom. 1. cap. 10. num. 4.* & alij, quos affert, & ſequitur Diana *part. 5. tract. 13. Miſcellaneo, reſolutione 6.* vbi refert declarationem ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, qui in dubio propoſito, an ſacra Patrum Theatinorum Religio poſſet alienare bona immobilia ſine licentia eiuſdem Congregationis, reſponderunt his verbis. *Congregatio cenſuit, Religionem Clericorum Regularium Theatinorum, quandiu inſtitutum propoſitum retineat quoad bona immobilia, non comprehendi in prohibitione nuper edita de rebus Regularium non alienandis.* cuius reſponſionis nulla alia fuit ratio, niſi quia ex ſua regula ſupponebantur non poſſe eiuſmodi bona retinere, vt ſignificant illa verba, *quandiu inſtitutum propoſitum retineat*, ſcilicet viuendi ex ſolis eleemoſynis, & non ex redditibus. Eadem autem eſt ratio, ſi incapacitas retinendi proueniat ex lege extrinſeca iuſta, quæ taxat bona immobilia, quæ à ſingulis Monaſteriis retineri poſſint. Nam aliqui ex auctoribus ſupracitatis loquuntur etiam de neceſſitate extrinſeca proueniente ex contractu, vel teſtamento, vt quando teſtator legauit Monaſterio fundum cum obligatione vendendi illum intra tantum tempus, vt videri poteſt apud Sanchez *vbi ſuprà dicto cap. 26. num. 30.* Idem ergo dicendum eſt in caſu noſtro.

3 Vnde obiter inferret fortaſſe aliquis, in caſu propoſito, poſſe Domum illam regularem, quæ iam habebat bona immobilia vſque ad taxam lege præſcriptam, & denuo acquiſiuit legato, vel donatione bona alia immobilia, poſſe, inquam, alienare aliqua ex iis, quæ antea habebat, vt ex pretio emat cenſus, vt dictum eſt, & retinere bona quæ vltimo loco acquiſierat: nam lex, vt ſuppono, non prohibet acquiſitionem nouam bonorum, ſed ſolam retentionem ſupra taxam præſcriptam; non ergo obligat magis lex ad alienanda hæc bona poſteriora, quàm priora, nec prohibet magis retentionem poſteriorum, quàm priorum bonorum, ſed ſolùm prohibet retentionem bonorum vltra taxam: retinendo ergo ſolùm bona taxata, ſatisfit plenè legi, & illa, quæ alienantur, ex legis neceſſitate alienantur, quæ non obligat ad hæc determinatè alienanda, ſed ea ſolùm, quibus taxa ſuperatur, quæcunque illa ſint.

Quod explicari poteſt exemplo Societatis Ieſu, quæ ex ſuo inſtituto à Sede Apoſtolica confirmato retinere non poteſt bona immobilia fructifera, neque etiam cenſus in Domibus profeſſis. Poteſt tamen ex eodem inſtituto quælibet Domus profeſſa retinere domum aliquam, ſeu villam ſuburbanam ad recreationem, ex qua nullos habeat redditus, nec fructus tritici, vini, aut olei, &c. Ponamus ergo, quòd Domui profeſſæ Romanæ, quæ iam habet vnam villam ſuburbanam ad recreationem, legetur alia magis opportuna: quo caſu aliquis diceret, quòd quamuis non poſſit vtramque retinere, ſed debeat retinere vnicam, poſſit tamen ex iis alienare, quam voluerit, quia ex ſuo inſtituto non magis ligatur ad hanc, quàm ad illam alienandam; ergo cùm vtriuſque dominium interim habeat, poteſt vnam, vel alteram, quam maluerit retinere, præſertim, cùm contingere poſſit, quòd faciliùs inueniat emptorem vnius, quàm alterius. Hoc tamen ego intelligerem, quando vtraque eſſet æqualis valoris, vel certè illa, quam retinet, eſſet maioris valoris, quàm altera, quam alienat. Alioquin ſi prima villa valebat quatuor millia, & illa, quam acquiſiuit, & retinet, valeat ſolùm duo millia, iam cenſeretur ſponte, & nulla lege cogente alienare totum illum exceſſum rei immobilis, quem ſtante ſuo inſtituto retinere poterat, & quoad illum exceſſum non fieret alienatio ex neceſſitate legis, quæ ſola neceſſitas excuſat à petenda licentia ſacræ Congregationis ad alienandum. Ex hoc autem exemplo argui poteſt, vt dicebam, ad caſum propoſitum, in quo eadem videtur eſſe ratio, ſolúmque eſt differentia, quòd in exemplo neceſſitas ſit quaſi ab intrinſeco ex proprio inſtituto: in caſu autem propoſito neceſſitas ſit extrinſeca ex lege; quod tamen ad intentum nihil referre videtur. 4

Hoc tamen non videtur carere difficultate, quia, ſi tunc non eſſet neceſſaria licentia, ſequeretur, quòd nec eſſet neceſſaria, ſi occurrente aliquo emptore, qui deſideraret emere à Regularibus prædium illud, 5

illud, ipſi dicerent, nos non poſſumus alienare ſine licentia ſacræ Congregationis; poſſumus tamen alienare ea, quæ non poſſumus retinere, atque adeò, ſi haberemus iam prædium alterum, cum quo non poſſemus ſimul retinere illud prius, poſſumus tunc ſine alia licentia illud antiquum alienare. Tunc enim ſi ad hunc finem, vel hoc pacto daretur illis alterum nouum prædium, vt illud prius alienarent, hæc proculdubio eſſet implicita permutatio. Conſtat autem, eum qui vendere, & alienare non poteſt, non poſſe pariter permutare, quæ permutatio non procedit tunc ex neceſſitate, ſed ex voluntate alienandi prius prædium. Vnde ego doctrinam huius corollarij non facilè admitterem: vereor enim, ne ſacræ Congregationis mens contraria ſit.

6 Inferebam ſecundò ex eadem reſponſione, ſi lex illa præſcribens Religioſis taxam bonorum immobilium iuſta ſit, & obliget ante ſententiam, non opus eſſe, quòd interueniat iudicis decretum, vt poſſint Religioſi abſque alia licentia alienare bona immobilia quoad illum exceſſum, cùm lex ipſa obligans ſit quaſi quoddam decretum perpetuum vrgens pro alienatione facienda; ſecùs eſſet, ſi lex non cenſeretur immediatè obligare, ſed poſt ſententiam, vel decretum iudicis: nam tunc antequam alienatio vrgeretur ex parte illorum, quorum intereſt, non videtur eſſe neceſſaria, atque adeò, cùm fieret abſque neceſſitate intrinſeca, requireretur licentia ſpecialis ſacræ Congregationis, à qua licentia petenda excuſantur ſolùm ii, qui retinere non poſſunt, vel ex proprio inſtituto, vel ex lege iuſta talem retentionem immediatè prohibente.

7 Circa prædictam tamen declarationem ſacræ Congregationis pro Patrum Theatinorum Religione datam, aliqua aduertenda videntur. Primò enim aduerto, nonnullos eam extendere ad alienanda etiam mobilia pretioſa, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, ita ut pro his etiam alienandis non ſit neceſſaria facultas ſacræ Congregationis iis, qui bona immobilia alienare poſſunt. Pro qua ſententia affertur Ioannes Antonius Nouatius *in ſumma Bullarum, de alienatione rerum Regularium prohibita, num.* 29. & in eandem inclinat Diana *vbi ſuprà, dicta reſolut.* 6. quia mobilia pretioſa ideò comprehenduntur in prohibitione alienandi, quia inter immobilia reputantur; ergo cui licet alienare immobilia, licebit etiam hæc mobilia pretioſa alienare, quæ pro immobilibus computantur; & ideò hanc ſententiam approbare videtur Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 12. *diſp. vnica, puncto* 15. §. 1. *num.* 13.

Hæc tamen explicatio mihi nunquam placuit, & video diſplicuiſſe etiam Peregrino *in compendio priuilegiorum Clericorum regularium, verb. alienatio, in principio ſui ſcholij*, & colligi poteſt ex verbis eiuſdem declarationis ſacræ Congregationis ſuprà adductis, in quibus cautè addita ſunt illa verba, *quoad bona immobilia non comprehendi*; noluit enim excludere ab omni prohibitione non alienandi, ſed ſolùm quoad immobilia, quæ ex proprio inſtituto non poterant retinere, quam eſſe legis mentem in hoc caſu docuerunt etiam Riccius *reſolut.* 53. *num* 5. & Barboſa *allegat* 95. *num.* 59. *in fine*, apud Caſtro Palaum *vbi ſuprà*, & ideò Doctores limitantes prohibitionem alienandi, vt non procedat in Religioſis incapacibus retinendi, loquuti ſunt cautè, dicentes eos quoad bona immobilia non obligari prædicta prohibitione. Vnde credo, Domos profeſſas Societatis nullo modo poſſe eiuſmodi bona mobilia pretioſa alienare ſine licentia ſacræ Congregationis. 8

Ratio autem videtur clara, quia lex prohibens alienationem bonorum Eccleſiaſticorum, maximè pertinentium ad Regulares, generalis eſt, & ab ea non excipiuntur prædicti Regulares incapaces retinendi bona immobilia, niſi propter rationem generalem, quòd ſcilicet obligatus ad alienandum non comprehenditur prohibitione alienandi. Hæc autem ratio procedit ſolùm in bonis immobilibus, quæ dicti Regulares retinere non poſſunt; non verò procedit in bonis mobilibus pretioſis, quæ vtique poſſunt retinere, ſicut & alij omnes Religioſi. Cùm ergo ipſi non habeant facultatem ex priuilegio ad alienandum, per quod legi derogetur, ſed habeant meram facultatem fundatam in iure, quatenus incapacitas retinendi facit, quòd lex non loquatur de illis; non poteſt facultas hæc extendi, niſi ad bona illa, quorum retinendorum ſunt incapaces, qualia non ſunt pretioſa mobilia, vt conſtat. 9

Confirmari poteſt exemplo; nam ſi teſtator relinquat Conuentui Religioſorum bona immobilia cum clauſula, vt poſſint, & debeant ea vendere ad hoc, vt ex pretio aliquid aliud faciant, poterunt vtique ea bona abſque licentia ſacræ Congregationis alienare, cùm ex teſtamento ad id ſint 10

obligati;

obligati: non tamen ideò poterunt alienare bona mobilia pretioſa eiuſdem Conuentus; quia facultas alienandi non magis extendirur, quàm neceſſitas, & hæc non eſt niſi ex teſtamento, quod ſolùm obligat ad alienanda bona illa immobilia; imò, licèt eodem teſtamento legata iis fuiſſent bona mobilia pretioſa: ſi tamen teſtator ſolùm obliganit ad vendendam domum, vel vineam, quam in eodem teſtamento iis relinquebat; non poſſent alienare bona illa mobilia, propter eamdem rationem; quia neceſſitas ex teſtamento orta ſolùm erat ad alienandam domum, vel vineam: ſimiliter ergo in caſu noſtro, cùm facultas alienandi tota fundatur in neceſſitate, & obligatione, & hæc ſit ex incapacitate retinendi, quæ incapacitas ſolùm eſt in ordine ad bona immobilia, fatendum erit, facultatem alienandi non extendi ad mobilia pretioſa, ad quæ non extenditur neceſſitas retinendi.

11 Nec obſtat modus loquendi aliquorum, qui dicunt, mobilia pretioſa computari cum immobilibus quoad effectum non alienandi ea: per hoc enim ſolùm intendunt, eamdem eſſe prohibitionem alienandi vtraque; non verò quòd non poſſit diſpenſari, vel etiam excuſari aliquis ad alienanda bona vnius generis, quin diſpenſetur, vel excuſetur quoad alienanda bona alterius generis: quod maximè intelligitur, quando exceptio fit expreſsè quoad vnum bonorum genus, prout facta fuit in prædicta declaratione ſacræ Congregationis quoad bona immobilia, eo quòd neceſſitas, & obligatio alienandi excuſabat ſolùm quoad eorum alienationem.

12 Vnde aduerto ſecundò quoad eamdem declarationem, non debere ita intelligi, vt omnia, & quæcumque bona etiam immobilia poſſint ſine facultate ſacræ Congregationis alienari ab eiuſmodi Regularibus incapacibus retinendi: nam, ſi velint partem aliquam propriæ habitationis, & Conuentus, in quo degunt, vendere alicui vicino ſæculari, non poterunt id facere ſine licentia ſacræ Congregationis; hanc enim alienationem non facerent ex neceſſitate proprij inſtituti, à quo non prohibentur habere domum propriam, Eccleſiam, & Conuentum, in quo habitent, ſed ſolùm prohibentur habere alia bona immobilia, ex quorum fructibus, & redditibus viuant; quare quoad hæc ſola bona alienanda, quæ retinere non poſſunt, intelligi debent non comprehenſi in lege prohibente alienationem. Atque idem dicerem, ſi Domus profeſſa Societatis, quæ iuxta ſuas conſtitutiones retinere poteſt, vltra domum propriæ habitationis, domum aliam ruralem, & villam ad recreationem. Si hanc, inquam, vendere vellent, & priuari commoditate illa ad recreationem permiſſa; indigerent enim conſenſu ſacræ Congregationis, propter eamdem rationem, cùm alienatio illa non eſſet ex neceſſitate, & obligatione proprij inſtituti, cui nullo modo repugnat retentio illius horti, aut villæ ad religioſam recreationem.

Tertiò denique, & conſequenter aduerto, in iis caſibus, in quibus alij Regulares indigent conſenſu ſacræ Congregationis ad vendendum cenſum, & hypothecanda ſua bona ad eius ſolutionem, indigere etiam eàdem licentia Domos profeſſas Societatis, & Regulares alios incapaces retinendi bona immobilia; cuius contrarium ſupponere videtur *loco ſuprà citato* Diana ex ſententia Nouarij, qui in ſua Theatinorum Religione dicunt, poſſe etiam hodie cenſus redimibiles imponi ex conſenſu Præpoſitorum, & duarum partium vocalium. Sed certè non credo, id eſſe ex mente ſacræ Congregationis, quæ ſolùm declarauit, eos non comprehendi prohibitione alienandi quoad ea, quæ ex proprio inſtituto alienare tenentur; cenſus autem imponere ſuper bona, quæ retinere poſſunt, non eſt illis neceſſarium ex proprio inſtituto. Aliud eſſet, ſi cenſum imponerent ſuper prædio aliquo ſibi donato, quod ex proprio inſtituto intra paucos annos alienare debent, quia non poſſunt illud retinere. Nam, ſicut hoc prædium poſſent ſine alia licentia omninò alienare; ita poſſent grauare interim cenſu aliquo, quæ eſt quaſi partialis alienatio. Super aliis verò bonis, quæ retinere perpetuò poſſunt, non video, quomodo poſſit cenſus ſine licentia Congregationis imponi. Suppono enim recentioribus decretis ſacræ Congregationis Vrbani VIII. iuſſu editis ablata fuiſſe Religioſis omnibus priuilegia, & facultates alienandi, & imponendi ſibi quoſlibet cenſus, imò & mutuum accipiendi ad cambium, vel cum intereſſe, vel lucri ceſſantis, vel damni emergentis ſoluendo, quæ decreta videri poſſunt apud Lezanam 1. *tom. cap* 10. *num.* 2. *&* 3. Et in hoc ſenſu intelligo declarationem aliam ſacræ Congregationis, quam ex Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. domus*, refert idem Lezana *tom.* 2. *cap.* 19. *num.* 55. qua dictum eſt, Domos profeſſas Societatis IESV comprehendi etiam in decretis prohibentibus alienationem re-

rum Eccleſiaſticarum. Si quæ enim fuit talis declaratio, fortaſſe agebatur de mobilibus pretioſis alienandis, aut de re immobili, quæ retineri poterat, vel, (quod verius puto,) de cenſu aliquo redimibili imponendo; quæ omnia diximus, Domos illas profeſſas non poſſe facere ſine licentia ſacræ Congregationis. Si autem aliquid plus ſacra Congregatio intendit, eius intentioni, & declarationi ſtandum erit.

DVBIVM X.

An fructus à donatore deſtinati ad emptionem bonorum immobilium poßint ex eius conſenſu applicari ad ſoluenda debita eiuſdem Conuentus.

1 N. Sæcularis Donauit cuidam domui regulari aliqua bona immobilia, quorum retinendorum erat capax, & impoſuit inter alia hoc onus, vt fructus deberent rurſus applicari ad emenda bona immobilia fructifera, donec totum capitale adſcenderet ad tantam ſummam. Religioſi acceptarunt donationem cum illis oneribus, atque ita obſeruarunt per aliquod tempus ementes bona alia fructifera ex redditibus. Poſt nouem verò annos, quia domus illa grauata erat ære alieno, petierunt Religioſi à donatore, vt quamuis fructus nondum adſcenderant ad ſummam ab ipſo præfixam, conſentiret tamen, quòd ex fructibus ſubſequentibus ſoluerentur debita, quibus domus illa grauata erat. Donator itaque denuo in ſcriptis donationis præteritæ nonnulla onera abſtulit, & conſenſit, vt ſi Generalis ita iudicaret, fructus in poſterum ad ſoluenda debita applicarentur; qua occaſione dubitatum fuit, an accedente conſenſu donatoris, ſine alia ſacræ Congregationis licentia, fructus, qui ex vi prioris donationis applicandi erant ad emptionem bonorum immobilium, applicari iam poſſent ad debita ſoluenda.

2 Videbatur, non ſufficere conſenſum donatoris, vt applicarentur redditus ad debita ſoluenda; quia quamuis aliqui voluerint pecuniam non computari inter bona immobilia, vel mobilia pretioſa inalienabilia: contraria tamen ſententia communis eſt de magna pecuniæ ſumma, vel de pecunia, quæ ſemel deſtinata eſt ad emenda bona immobilia, vt poſt alios, quos affert, videri poteſt apud Filliucium *in Appendice tract.* 44. *cap.* 4. *num.* 25. & Lezana 2. *tom. cap.* 19. *num.* 59. & omnes fatentur, id ſaltem verum eſſe, quando deſtinatio illa ad emenda bona immobilia facta eſt ex obligatione orta ex lege, teſtamento, vel contractu: tunc enim illa pecunia ſic deſtinata reputatur inter bona immobilia, vt fatetur Vaſquez *in opuſculis, tract. de redditibus, cap.* 2. § 2. *dub.* 13. *num.* 44. in noſtro autem caſu redditus omnes vſque ad talem ſummam deputati, & deſtinati fuerunt à donatore, & à Religioſis acceptantibus talem donationem, ad emenda bona immobilia. Quare non ſolùm primum capitale, ſed tota illa ſumma conflanda ex redditibus, facta fuit inalienabilis, & computari debet inter bona immobilia. Nec iam erit in poteſtate donatoris eam pecuniam reddere alienabilem; conſiderãdum enim eſt duplex impedimentum in illa pecunia, vt applicetur ad alios vſus. Primum eſt ex voluntate donatoris, qui voluit, non poſſe conuerti ad alios vſus, niſi ad emenda bona immobilia: & hoc quidem impedimentum poteſt idemmet donator auferre, quia eius eſt ſoluere, cuius fuit ligare, & obligatio per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Secundum tamen impedimentum oritur ex lege Eccleſiaſtica, qua bona immobilia Regularium (in quibus diximus computari pecuniam ſemel deſtinatam ad emenda bona immobilia,) redduntur inalienabilia, & inconuertibilia in alios vſus; quod quidem impedimentum non poteſt auferri à donatore, nec ab alio, niſi à Sede Apoſtolica: quod adeò verum eſt, vt quamuis teſtator, vel donator dicat expreſsè, quòd relinquit, vel donat Conuentui talem fundum ad hoc, vt poſſint Religioſi illum liberè alienare, nullius ad hoc petita licentia; adhuc Conuentus fundum illum ſemel habitum alienare non poſſet ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, vt cum aliis obſeruat idem Filliucius *vbi ſuprà, num.* 29. Ratio autem eſt, quòd res illa ſemel poſita ſub dominio Eccleſiæ, debet omninò participare conditiones rei Eccleſiaſticæ, quas non poteſt teſtator, vel donator impedire, niſi impediendo dominium Eccleſiæ ſupra illam rem: vt ſi diceret, Relinquo talem fundum Eccleſiæ ea lege, vt eum vendat: tunc enim non dat Eccleſiæ plenum fundi dominium, cùm obliget Eccleſiam ad eum alienandum. Quando verò non obligat Eccleſiam ad alienandum, ſed permittit ſolùm ei alienationem, iam dat Eccleſiæ plenum rei dominium, & aufert impedimentum alienandi ex parte ſua, non tamen

tamen ex parte legis Eccleſiaſticæ, in qua ipſe non poteſt diſpenſare. Cùm autem bona illa ſint iam ſub pleno dominio Eccleſiæ, atque ideò bona Eccleſiaſtica, ſubduntur planè legi Eccleſiaſticæ,& participant inalienabilitatem, à qua non poſſunt, niſi auctoritate Eccleſiæ, liberari.

3 Confirmatur, quia ſi donator ille poſt dictam donationem irreuocabilem factam, & poſt nouem annos voluiſſet bona illa, etiam quoad primum capitale, & quoad bona immobilia,quæ donauit,& iam erant facta bona ipſius Conuentus, liberare ab inalienabilitate, & conſentire, vt liberè alienarentur; non ſufficeret vtique hic conſenſus donatoris, vt accedente etiam conſenſu Prælatorum Ordinis, & conſenſu Religionis, poſſent alienari ſine licentia ſacræ Congregationis; quia iam ſemel facta fuerant bona Religionis inalienabilia. Eadem autem ratio videtur eſſe de redditibus vſque ad ſummam præſcriptam,cùm tota illa ſumma donata fuerit irreuocabiliter,& ad bona immobilia,atque hoc pacto acceptata, atque adeò videntur iam pertinere ad bona Eccleſiaſtica immobilia,ad quæ fuerat deſtinata: non ergo poterit magis ex conſenſu donatoris alienari, quàm poſſent bona immobilia ab eodem donatore primò donata. propter quæ videtur mihi hæc pars non ſolùm magis tuta, ſed etiam in puncto iuris, & in rigore magis vera.

4 Non tamen auderem damnare vt omninò improbabilem,contrariam ſententiam, quæ diceret poſſe à Religioſis conuerti ſubſequentes redditus ad ſoluenda debita ex conſenſu donatoris auferentis grauamen,quod in prima donatione appoſuerat. Ratio autem hæc eſſe poteſt,quia redditus illi conſiderari poſſunt inalienabiles,vel ex obligatione impoſita à donatore, & pacto cum ipſo inito, vel ex lege Eccleſiaſtica, quatenus illa ſunt bona religioſa ſubdita legibus Eccleſiæ prohibentibus alienationem. Ex primo quidem capite, nempe ex voluntate donatoris, fatemur eſſe inalienabilia; hoc tamen impedimentum, ſicut totum fundatur in voluntate donatoris,ſic eiuſdem conſenſu, & voluntate auferri poteſt, cedente donatore iure ſuo, atque ideò ex hoc capite ceſſat obligatio applicandi eos redditus ad emenda bona immobilia,quia tota illa obligatio reſpicit donatorem, quo cedente iure ſuo, diſſoluitur.

5 Ex ſecundo autem capite, nempe ex legibus Eccleſiæ, non videntur redditus illi eſſe inalienabiles, quia lex Eccleſiæ ſolùm prohibet alienari mobilia pretioſa, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, & bona immobilia, non verò eorum fructus,& redditus: hi enim ex natura ſua ordinantur ad vſum quotidianum, ad quem finem neceſſe eſt, quòd alienentur. Quamuis autem pecunia in magna ſumma alicui Conuentui legata, vel donata participet naturam rei immobilis,& debeat applicari ad emendam rem immobilem, vt cum aliis notat Filliucius *dicto cap.* 4. *num.* 25. quando tamen pecunia colligitur ex fructibus, vel redditibus bonorum immobilium Eccleſiæ, non ſubiacet prohibitioni Eccleſiaſticæ alienandi. Talis autem videtur eſſe pecunia ex redditibus in caſu noſtro: nam in rigore loquendo donator ſolùm donauit Conuentui prædia ipſa, ſeu bona immobilia; fructus verò ſubſequentes non ſunt obiectum, vt ita dicam, donationis, ſed acquiruntur Conuentui,eo quòd ſint fructus rerum ſuarum, & omnis res fructificat ſuo domino. Donator ergo præſcribens, quòd fructus vſque ad talem ſummam applicarentur ad emptionem immobilium, non vtique id fecit tanquam diſponens de fructibus,qui futuri erant ſui,ſed per modum grauaminis, quo grauauit Conuentum, vt teneretur fructus (qui futuri erant ſub dominio ipſius Conuentus,vtpote fructus bonorum eiuſdem Conuentus) applicare ad emenda bona immobilia. Si ergo fructus illi ex natura ſua fiebant Conuentus eo titulo, quòd eſſent fructus rerum ſuarum, non comprehendebantur ſub lege Eccleſiaſtica non alienandi, quæ lex ſolùm loquitur de bonis immobilibus, non de eorum fructibus, & redditibus. Tota ergo prohibitio alienandi oriebatur, non quidem ex lege Eccleſiaſtica,quæ eorum fructuum alienationem non prohibet, ſed ex mero pacto oneroſo inito cum donatore, quo Conuentus acceptauit donationem bonorum ſtabilium cum onere, & obligatione non expendendi fructus,niſi ad vſum emendi alia bona ſtabilia; quod grauamen cùm ſolùm obliget Conuentum donatori, condonante,& cedente ipſo donatore,manebunt fructus omninò liberi,tam à pacto, & debito erga donatorem, quàm à prohibitione legis Eccleſiaſticæ, ratione cuius nunquam alienatio fructuum impediebatur.

Poſſet tamen aliquis dicere,in caſu noſtro fructus non requiri Conuentui,ſed donatori,cuius mens in illo contractu ea fuiſſe videtur, vt ſcilicet transferret in Conuentum dominium ſolum directum bonorum immobilium, 6

immobilium, & reſeruaret ſibi dominium vtile, ſeu vſumfructum per tot annos, quo tempore donabat eoſdem fructus Conuentui, ad hoc ſolum, vt ex iis emerentur alia bona immobilia. Non ergo naſcuntur fructus illi immediatè Conuentui, vt domino rei fructificantis, ſed naſcuntur donatori, qui reſeruauit ſibi dominium vtile, ſeu fructus per tot annos; qui tamen denuò illos donat Conuentui, vt ex iis emantur bona immobilia. Cùm ergo fructus, & pecunia ex iis conflata, donati ſint ad bona ſtabilia comparanda, & hæc donatio fructuum ſit acceptata à Conuentu, iam videtur ſumma illa manere affecta lege Eccleſiaſtica, & inalienabilis ad alios vſus: nam pecunia relicta, vel donata Conuentui ad emendum fundum, iam eo ipſo reputatur inter bona immobilia inalienabilis.

7 Propter hæc dixi, tutius, & verius videri, quòd non poſſint fructus illi conuerti in alios vſus, vel in ſoluenda debita ſine licentia ſacræ Congregationis, quia mens donatoris videtur fuiſſe donare immediatè non ſolùm capitale, ſed fructus etiam tot annorum, vt conuerterentur in bona ſtabilia: quare videtur eſſe quaſi donatio pecuniæ numeratæ ad emenda bona ſtabilia, quæ pecunia ſic donata, & deſtinata non poteſt in alios vſus expendi. Addidi tamen, non audere me reprobare, vt improbabile, ſi quis diceret, ſufficere in caſu propoſito conſenſum donatoris, vt fructus annorum ſubſequentium applicentur ad ſolutionem æris alieni; quia in primis poſſet aliquis dicere, donatorem in noſtro caſu non appoſuiſſe conditionem illam circa fructus, retinendo ſibi dominium vtile, & vſumfructum; ſed potiùs donaſſe ſimpliciter totum capitale, & tranſtuliſſe in Conuentum dominium totum, & directum, & vtile: appoſuiſſe tamen grauamen illud conuertendi fructus in bona immobilia; quod grauamen non ſupponit, fructus manere ſub dominio donatoris, ſed potiùs acquiri Conuentui tanquam fructus rei ſuæ; cum onere tamẽ ex pacto inito cum donatore conuertendi illos in bona immobilia, quod pactum, & grauamẽ ex voluntate donatoris poſtea auferri poteſt, vt dictum eſt.

8 Deinde, quia etiamſi ex pacto, & voluntate donatoris, tota illa ſumma deſtinata iam ſit ad emenda bona immobilia: illa tamen deſtinatio non videtur certo ſufficere ad hoc, vt cenſeatur legibus Eccleſiaſticis comprehenſa, & prohibita ne alienetur; poteſt enim conſiderari deputatio illa vel quatenus procedit à voluntate donatoris deputantis ad bona immobilia, vel quatenus procedit etiam à voluntate Conuentus acceptantis donationem ad eum effectum. Loquendo ergo de deputatione facta à donatore, ea non videtur ſufficere ad obligandum ipſum donatorem, qui certè non intendit ſe ipſum obligare, ſed donatarium, cui grauamen illud appoſuit. Nec enim ſe obligat aliquis ad perſiſtendum in decreto, & voluntate, quam ſemel habuit, emendi bona ſtabilia pro aliqua Religione, niſi fortè votum emiſit, ſed poteſt liberè ab ea intentione deſiſtere.

Difficultas ſolùm poteſt eſſe ex parte 9 Regularium, qui acceptarunt eius ſummæ donationem ad eum finem, atque adeò iam ex parte ſua deputaſſe videntur eam ſummam ad bona immobilia. Quare, cùm donator non poſſit, mutata voluntate, auferre ius, quod Regulares acquiſierunt ad ea bona, & aliunde ipſi non poſſint mutare voluntatem, & conuertere in alios vſus pecuniam, quam deputauerunt ad bona immobilia, videtur iam ex hoc capite ſumma illa ſubdita legibus Eccleſiaſticis prohibentibus alienationem. Cæterùm dicere aliquis poſſet, nec deputationem, prout oritur ex voluntate Regularium, inducere hanc obligationem; eſt enim ſententia grauiſſimorum Doctorum, non ſufficere ad hunc effectum deputationem meram extrinſecam, qua Prælati, & Conuentus deputant, & reſeruant aliquam ſuam pecuniam ad emenda bona immobilia; ita cum aliis, quos affert, docet P. Vaſquez *in opuſculis, tract. de redditibus, cap.* 2. § 2. *dub.* 13. *n.* 44. & in terminis Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 11. *diſp. vnica, puncto* 15. §. 1. *num.* 5. vbi dicit, deputationem à Prælato, & Monaſterio factam ad emenda bona immobilia ex aliqua pecunia, tunc ſolùm impedire alienationem, quando pecunia fuit à teſtatore ad illum effectum relicta, vel habita fuit ex pretio rei immobilis venditæ, cuius loco ſubſtitui debet res alia immobilis; vel denique, quoties pecunia in ſe habet intrinſecè illam obligationem. Aliæ namque deſtinationes, inquit, videntur accidentariæ, neque conditionem pecuniæ mutant; quo ſuppoſito, non videtur ſufficere ad inducendam eam obligationem deputationem, qua Conuentus deſtinauerat pecuniam fructuum ſubſequentium ad emenda bona immobilia, cùm hæc non poſſit mutare conditionem fructuum, qui ex natura ſua ſunt conſumptibiles, ſine alia licentia Sedis Apoſtolicæ.

Solùm

10 Solùm poſſet obſtare, quòd hæc deſtinatio non fuit omninò ſpontanea, ſed ex obligatione, & pacto impoſito ab ipſo donatore, qui voluit, quòd ad hunc effectum deputaretur pecunia illorũ fructuum, quo caſu prædicti Doctores faterentur, per deſtinationem reddi pecuniam inalienabilem. Ad hoc tamen dici poſſet, caſum noſtrum differre ab omnibus exemplis, quæ illi Doctores afferunt: ea enim ſunt de pecunia ad eum effectum deſtinata ex obligatione irreuocabili, qualis eſt pecunia ex pretio cenſus redimibilis extincti, vel ex re immobili vendita, quæ quidem pecunia ſubrogatur loco cenſus, vel rei immobilis, cuius pretium eſt, nec hoc habet ex voluntate alicuius hominis, ſed ex ſua natura. Idem eſt de pecunia à teſtatore relicta Conuentui, vt emat rem immobilem, quæ debet in eum vſum conuerti ex voluntate teſtatoris, quæ voluntas reuocari non poteſt iam à teſtatore mortuo. At verò in caſu noſtro obligatio tota eſt ex voluntate donatoris, qui poteſt ſuam voluntatem reuocare, & remittere obligationem, quam ipſe ſolus impoſuit: quare deinceps non erit iam pecunia ad eum effectum deputata ex obligatione, cùm obligatio ab ipſo, qui obligauit, ſublata fuerit, atque adeò manebit pecunia illa deputata non ex obligatione. nam Prælati, & Religio non habuerunt animum abſolutè ſe obligandi, ſed ſolùm ſub conditione, quandiu donator, cui ſe obligarunt, iure ſuo non cederet; quod commune eſt in omnibus contractibus onerofis, excepto matrimonio, & Profeſſione religioſa, & ſimilibus, qui diſſolui non poſſunt ex conſenſu contrahentium: in cæteris enim contrahentes ſe obligant ſolùm ſub conditione, ſi ille, cui ſe obligant, non ceſſent iure ſuo. Non ergo videtur pecunia illa deputata ex obligatione abſoluta, ſed ſolùm ſub conditione, qua conditione deficiente, obligatio tota, atque adeò deputatio ex obligatione ceſſare videtur. Et hæc ſunt quæ mihi pro vtraque parte dicenda occurrebant.

11 Hinc obiter infero, quid dicendum ſit ad alium caſum, qui in facti contingentia propoſitus fuit. Legata quippe fuit Conuentui Regularium res immobilis. Prælatus Conuentualis, & Prouincialis acceptare volebant, ſed relicta ſibi libertate ad alienandum; quare non ita volebant rem illam Conuentui incorporare, vt redderetur inalienabilis, ſicut alia bona immobilia eiuſdem Conuentus, nec defuerunt qui probarent, poſſe eo animo, & cum ea limitatione acceptari. Sicut & teſtator, vel donator poſſet eam conditionem in legato, vel donatione rei immobilis addere, & obligationem alienandi imponere.

Dixi tamen, id fieri non poſſe, nec acceptari legatum rei immobilis, reſeruando ſibi facultatem alienandi. Ratio eſt clara, quia, antequam alienetur res illa à Prælatis, debet acquiri Conuentui: nemo enim poteſt alienare rem non ſuam, neque transferre in emptorem dominium, quod non habet: debet ergò priùs acceptari legatum, per quam acceptationem res legata acquiritur legatario, imò poſita acceptatione, retrotrahitur acquiſitio rei legatæ ad tempus mortis teſtatoris, vt ſuppono. Eo autem ipſo quòd Prælatus acceptat legatum, res illa manet ſub dominio Eccleſiæ, & Conuentus: quare non eſt differentia inter rem illam denuò acquiſitam, & reliqua bona Conuentus, ſed omnia æquè ſunt bona Conuentus: nec nomen *incorporationis*, quòd attinet ad hunc effectum, explicat, vel addit aliquid ſupra nomen acquiſitionis, cùm nullus alius actus requiratur ad incorporationem præter dominij pleni acquiſitionem, vt bene obſeruauit Filliucius *in Appendice, diſp. 44. cap. 4. n. 14.* & quamuis aliquid adderet, id quidquid ſit, non requiritur ad alienationem: nam lex Eccleſiaſtica prohibens alienationem, loquitur vniuerſaliter de omnibus Eccleſiæ bonis immobilibus, vt bene ad hoc propoſitum obſeruauit Caſtro Palao *tom. 2. tract. 10. diſp. vnica, puncto 15. §. 1. num. 9.* inferens, quamuis teſtator non obliget ad conſeruandam rem legatam, non tamen poſſe ab Eccleſia alienari: quia per meram acceptationem fiunt bona Eccleſiæ, atque adeò comprehenduntur lege prohibente generaliter alienationem omnium bonorum Eccleſiæ; quam etiam ſententiam ſupponere videtur Filliucius *vbi ſuprà dicto cap. 4. num. 19.* cùm nolit poſſe alienari rem immobilem relictam, vel donatam Eccleſiæ, cum conditione expreſſa addita à donatore, vel teſtatore, vt poſſit Eccleſia eam rem liberè alienare, quantò magis quando ſine ea conditione donata, vel legata fuit?

Nec obſtat, quòd, quando teſtator obligauit ad rem alienandam, poteſt ſine alia facultate alienari: tunc enim non ſolùm poteſt, ſed debet alienari; quare non fuit vnquam ſub pleno, & libero dominio Eccleſiæ, cùm Eccleſia non poſſit eam rem ſibi retinere: lex verò Eccleſiaſtica prohibet alienari bona Eccleſiæ, hoc eſt, quæ ita ſunt ſub

ſub Eccleſiæ dominio, vt poſſit Eccleſia ea ſibi liberè retinere, qualis eſt res legata, & acceptata in caſu noſtro. Quia tamen de obligatione emendi immobilia loco rei immobilis cum licentia alienatæ loquuti ſumus: hac occaſione aliquid inſinuabimus de obligatione extinguendi cenſum, qui cum licentia ſacræ Congregationis impoſitus eſt ob neceſſitates Regularibus occurrentes, vel etiam inueſtiendi pecunias pro capitali, quod fuerat alienatum.

Dubium XI.

Incidens de obligatione Prælato impoſita extinguendi cenſum, vel inueſtiendi pecunias intra certum terminum.

1 Solet quippe Sacra Congregatio, quando ob neceſſitates vrgentes concedit Regularibus facultatem imponendi ſibi cenſum redimibilem, apponere in ipſa licentia præceptum, & obligationem extinguendi cenſum totum, vel ſaltem partem intra tantum tempus, prout maior, vel minor eſt ſpes extinctionis poſſibilis. quod idem fit, quando alienatur cum licentia res aliqua immobilis, impoſito præcepto inueſtiendi pecunias intra tempus determinatum.

2 Cùm ergo ex facultate Sacræ Congregationis alienata fuiſſent aliqua bona ſtabilia, eadem Congregatio impoſuit præceptum Prælato eiuſdem Domus religioſæ, ad quem ſpectabat, inueſtiendi ſingulis annis centum aureos in bonis ſtabilibus, donec compenſaretur alienatio facta; & hoc ſub pœna ſuſpenſionis, à qua non poſſet abſolui, niſi facto inueſtimento prædicto. Cùm ergo anno præſenti nihil inueſtiſſet Prælatus, qui diebus quinque ante finem anni ceſſauit ab officio, ſucceſſor illius non inuênit ex fructibus anni præcedentis, niſi decem aureos; quare dubitauit, an ſequenti anno deberet inueſtire 200. aureos, an ſatisfaceret inueſtiendo centum pro illo anno ſequenti, qui erat primus annus ſuæ Prælaturæ.

3 Reſpondi, diſtinguendum eſſe: nam vel Prælatus ſucceſſor inuênit prouiſiones factas ad victum, veſtitum, & alia neceſſaria pro anno ſequenti in totum, vel in partem, vel non inuênit. Si eas inuenit, falsò dicit, ſe non inueniſſe, niſi decem aureos; nam res illæ anticipatò emptæ ad annum ſequentem æquiualent pecuniæ, quæ anno ſequenti ad prouiſionem præſentem inſumenda erat. Quare ſicut teneretur inueſtire pro anno præcedenti, ſi pecuniam inueniſſet collectam ex fructibus eiuſdem anni, ſic tenebitur, ſi inuênit prouiſiones ex iiſdem fructibus antecedenter factas ad annum ſequentem; quia res illæ emptæ ſuccedunt loco pecuniæ, & redditnum anni præcedentis. Si verò non inuênit eiuſmodi prouiſiones, videndum rurſus erit, an Prædeceſſor ex culpa ſua non obſeruauerit præceptum ſibi impoſitum: quo caſu probabile mihi viſum fuit, non obligari ſucceſſorem ad inueſtiendum pro vtroque anno, ſed ſolùm pro anno ſequenti, addita ad ſummum illa parua ſumma, quam inuênit ex redditibus anni præcedentis, & rata illorum quinque dierum, hoc enim videtur ſignificari in illis verbis Congregationis, *Prælatus ad quem ſpectabit*, &c. Ad illum enim Prælatum videtur ſpectare inueſtire centum ex pecuniis huius anni, qui eſt Prælatus hoc anno, qualis non eſt ſucceſſor, qui diebus ſolis quinque anni huius fuit Prælatus, atque ideò ipſe non videtur eſſe Prælatus, ad quem ſpectat præceptum pro hoc anno. Si tamen Prædeceſſor in vtilitatem Conuentus diſtulit inueſtire, tunc videtur ſucceſſor obligari etiam pro anno præcedenti, quia tenetur ad debita contracta à prædeceſſore in vtilitatem Conuentus, inter quæ videtur etiam computandum hoc debitum, quod oritur ex prædicto decreto Sacræ Congregationis.

Dubium XII.

De promiſſione facta à Regularibus locandi fundum per plura triennia ſucceſſiuè.

N. Donauit Domui religioſæ in Prouincia vltramontana longinqua ſex mille florenos, vt ex iis Conuentus frueretur cenſu durante donatoris vita, & ipſo mortuo, ex capitali diſponerent Prælati pro ipſorum libito. Petiit etiam vt locaretur ei fundus quidam Conuentus eiuſdem minori pretio per triennium, & renouaretur ſucceſſiuè locatio per ſingula triennia durante eius vita, alioquin redderentur ei 6000. floreni donati: conſenſit Conuentus, & per nouem annos locationes continuatæ ſunt. Quæſitum eſt, an ſit obligatio continuandi eodem minori pretio ſub obligatione reddendi capitale illius cenſus. 1

Reſpondi,

2 Reſpondi, videndum in primis eſſe, an donatio 6000. florenorum, & promiſſio locationum fuerint factæ eodem tempore, & contractu, an diuerſis temporibus, prout facti narratio indicare videbatur. Nam, ſi donatio facta fuit primo modo, non videtur fuiſſe donatio abſoluta, ſed conditionalis, & talis, vt deficiente poſtea conditione, reſoluatur, & debeat reſtitui capitale donatori, quoties locatio fundi poſtea non renouabitur, prout verè renouari ſemper poteſt. Nam quamuis daremus, quòd non poſſit ſe obligare Conuentus ad renouandas locationes per alia triennia ex vi conſtitutionis Pauli II. de quo poſteà: donator tamen potuit non dare capitale abſolutè, ſed ſub conditione illa renouandi locationem, ad quam nolebat obligare Conuentum, ſed ſolùm reſeruatè ſibi ius repetendi ſuam pecuniam donatam: vnuſquiſque enim eſt dominus rei ſuæ, & poteſt illam ad tempus, vel in perpetuum, abſolutè, vel ſub conditione donare, præſertim cùm interim permitteret Conuentum frui redditibus illius cenſus, quibus abundè compenſari videbatur diminutio pretij in locatione fundi ſubeunda.

3 Si verò (quod magis videtur re ipſa factum,) non fuit promiſſio illa locationum petita eodem tempore, vel contractu, ſed tempore diuerſo poſteriori; dixi, etiamſi Conuentus nolit continuare locationes, non debere reddere illos 6000. florenos, neque enim poſtea potuit ſe ad hoc obligare, cùm hoc eſſet alienare cenſum Conuentui iam incorporatum. Imò, quamuis donator in ipſa prima donatione dederit facultatem Conuentui diſponendi de capitali pro libito poſt mortem donatoris, id non ſufficit, vt abſque Sedis Apoſtolicæ licentia poſſit alienari; poteſt enim donator, vel teſtator obligare quidem donatarium, vel legatarium ad alienandam rem donatam, vel legatam: ſi tamen nullam imponat obligationem, non poteſt facere, vt poſſit abſque licentia Sedis Apoſtolicæ eam alienare, cùm res immobilis incorporata Conuentui eo ipſo fiat inalienabilis. Non ergo potuit poſtea Conuentus obligare ſe ad relinquendum cenſum illum ſibi iam incorporatum, neque ad id obſeruandum tenebitur.

4 Quia verò obiter quærebatur, an Prælati incurriſſent cenſuras, & pœnas Extrauagantis Pauli II. cùm ſe ad illas locationes faciendas obligarunt, dixi, veriſimile ſatis eſſe, quòd eas non incurrerint. Primò, quia in conſtitutione Paulina exigitur dolus, & præſumptio, vt conſtat ex eius verbis: præſumptio autem importat temeritatem, & dolum, vt cum aliis notat in terminis huius Bullæ Filliucius *in Appendice, tract. 44. cap. 6. §. 1. num. 5.* in caſu autem noſtro non fuit præſumptio, ſed bona fides, vel ad ſummum ignorantia vincibilis. Secundò, quia conſtitutio illa prohibet ſolùm locationem vltra triennium: in noſtro autem caſu non fuit vnquam facta locatio, niſi ad vnum triennium; & quamuis ſe obligauerit Conuentus ad renouandas locationes de triennio in triennium, viuente donatore; hæc tamen non fuit locatio, ſed promiſſio locationis faciendæ, quæ quando eſt ſola promiſſio perſonalis, qualis videtur hæc fuiſſe, non dat ius in re promiſſario, neque intelligitur comprehenſa in prohibitione illa Paulina, ex ſententia grauium Doctorum, quos refert, & ſequitur Filliucius *dicta diſp. 44. cap. 2. num. 19.*

Vnde vltimò inferebam, quidquid ſit, an Conuentus poſſit reclamare contra promiſſionem illam, ſiue quia fit infra dimidium iuſti pretij, ſiue ob aliud caput, & petere reſtitutionem in integrum Minoribus conceſſam: prudenter tamen factum Generalem, ſi conſideret, an diminutio illa pretij locationis faciendæ ſit talis, vt non excedat id quod intra terminos donationis remuneratoriæ poteſt Conuentus prudenter donare benefactori ſuo bene merito, qualis fuit donator; quo poſito, expediret magis bono nomini, & debitæ gratitudini, continuare locationes eodem pretio ſingulis annis, condonando defectum iuſti pretij ad vitandas ſaltem lites, querelas, & offenſiones, quæ ſine iactura nominis religioſi excitari non poſſent. 5

DVBIVM XIII.

De alienatione facta contra formam facultatis conceſſæ à ſacra Congregatione.

Petita fuit facultas à ſacra Congregatione Cardinalium Interpretum ſacri Concilij Tridentini, vt domus quædam Regularium poſſet alienare tres cenſus ibi nominatos, dando illos in pretium pro certo fundo. Fuit autem commiſſa facultas Ordinario, vt prævio examine ab ipſo faciendo 1

ciendo circa euidentem vtilitatem, &c. diſpenſaret. Poſtea verò in decreto ab Ordinario facto, poſiti ſunt alij duo cenſus diuerſi loco duorum ex tribus propoſitis ſacræ Congregationi, & contentis in commiſſione eiuſdem Congregationis, ſed tamen eiuſdem valoris. Itaque venditori fundi dati ſunt in pretium fundi tres cenſus, quorum vnus ſolus continebatur in commiſſione ſacræ Congregationis, pro aliis verò duobus ſubrogati ſunt duo diuerſi, ſed eiuſdem valoris. Quæſitum ergo fuit primò, an Conuentus ex hoc defectu facultatis poſſit allegare poſtea, & agere contra emptionem fundi, (quæ apparuit temporis decurſu parum vtilis Conuentui,) & contra alienationem cenſuum. Secundò, quo remedio liberari poſſit Prouincialis, ne fortè in foro ſaltem externo accuſetur, tanquam qui incurrerit pœnas ſtatutas contra Regulares alienantes ſine debita facultate Sedis Apoſtolicæ.

2 Ad primum dixi, alienationem cenſuum proculdubio fuiſſe inualidam, cùm ex dicta Extrauaganti Pauli II. quæ incipit, *Ambitioſæ*, & ex decretis ſacræ Congregationis iuſſu Vrbani VIII. editis, irritæ ſint alienationes à Regularibus factæ ſine licentia eiuſdem Congregationis: quæ licentia defuit, cùm petita fuerit, & conceſſa ad alienandos alios cenſus nominatos in indiuiduo, & eorum loco alij diuerſi ſint alienati, ad quorum alienationem nec fuit petita, nec conceſſa facultas. Nec obſtat, hos cenſus fuiſſe eiuſdem valoris, & qualitatis cum illis aliis, quare eodem modo, & æquè facilè data fuiſſet licentia ad illos, ſicut ad iſtos; hoc, inquam, non obſtat, quia adhuc defuit voluntas concedendi facultatem ad horum alienationem, cùm data fuerit facultas ſolùm ad illorum aliorum alienationem nominatim. Nec fuit error in nomine, ſed in ſubſtantia, deſignando vnum cenſum realem pro alio diuerſo. Regula autem generalis eſt, vt conceſſio facultatis non extendatur ad caſum ſub verbis conceſſionis non comprehenſum, quamuis ad illum etiam caſum, ſi peteretur, æquè facilè conceſſio facta fuiſſet. quæ regula potiſſimum locum habet in mandato, quale fuit in præſenti mandatum ſacræ Congregationis deſtinatum Ordinario, cuius mandati termini ſtrictiſſimè ſunt obſeruandi, vt cum communi Doctorum, quos affert, notat Thomas Sanchez *lib. 8. de matrimonio, diſp. 21. num. 36.* & colligitur ex *cap. cui de non ſacerdotali, de præbendis, lib. 6.* & *cap. ſuſceptum, de reſcriptis, eodem libro*, in quibus deciditur, mandatum de conferenda alicui præbenda certi valoris, vel beneficio vacante per reſignationem, non extendi ad conferendam præbendam minoris valoris, nec beneficium, quod vacaret per obitum. Aliud item ſimile, & magis ſtrictum exemplum afferunt Doctores, quos refert, & ſequitur idem Sanchez *ibi n. 39.* ſi, v. gr. reſcriptum impetretur ad recuperandum debitum, quod tibi debetur ex mutuo: quod reſcriptum nihil poterit conducere ad recuperandum debitum, quod non ſit ex mutuo, ſed ex alio contractu, quamuis æquè facilè, & faciliùs ad id conceſſum fuiſſet. Cùm ergo reſcriptum, & mandatum ſacræ Congregationis fuerit ad tales cenſus alienandos, & ad facultatem pro iis ab Ordinario concedendam; non potuit validè Ordinarius extendere mandatum ad alios cenſus alienandos, quamuis æquè facilè ad eos conceſſa fuiſſet facultas, ſi petita fuiſſet.

Nec etiam obſtat, quòd poſita facultate 3
alienandi hos cenſus, videatur leuis transgreſſio, ſi commutentur pro aliis æqualibus: hoc, inquam, non obſtat, quia ſi hæc eſſet leuis tranſgreſſio legis, ſequeretur, quòd poſſent hodie Prælati Regulares abſque alia facultate Sedis Apoſtolicæ permutare fundos, vel alia bona immobilia pro aliis æqualibus, vel melioribus, quod tamen eſt falſum omninò, & contra omnes Doctores, qui non minùs dicunt eſſe prohibitam permutationem, quàm venditionem horum bonorum, quos refert, & ſequitur Filliucius *in Appendice, tractat. 44. cap. 2. num. 23.* & conſtat expreſsè ex *cap. nulli, de rebus Eccleſiæ alienand.* & *cap. 2. de rerum permutatione,* & *ex Extrauaganti Ambitioſæ.*

Denique nec dici poteſt, hanc alienatio- 4
nem fuiſſe validam ſaltem quoad partem, nempe quoad cenſum illum contentum in iis tribus, ad quos data fuerat commiſſio, & facultas à ſacra Congregatione. Hoc, inquam, non ſubſiſtit, quia, cùm tres cenſus dati fuerint pro pretio fundi, qui indiuiſibiliter permutabatur pro illis tribus cenſibus; ſi non potuit permutatio valere quoad partem propter defectum licentiæ, conſequens eſt, vt quoad nihil valere potuerit, cùm fundus non potuerit ſolùm quoad ſui partem Conuentui acquiri. Reſtat ergo quòd alienatio cenſuum, & totus ille contractus inualidus omninò iudicari debeat.

5 Ad ſecundum verò punctum de liberando Prouinciali à pœnis, & cenſuris ob alienationem indebitè factam, cui contractui ipſemet perſonaliter auctoritatem, & conſenſum præſtitit; dixi, quamuis Prouincialis poſſit etiam in foro externo ſe excuſare, dicens, ſe probabiliter deceptum auctoritate Ordinarij concedentis facultatem: videri enim potuit Ordinarius viſa, & conſiderata commiſſione ſacræ Congregationis, agnouiſſe adhuc in ſe poteſtatem ad id faciendum, etiam deficiente identitate cenſuum: adhuc tamen ad maiorem ſecuritatem tentandum eſſe pro abſolutione obtinenda à Sacra Pœnitentiaria, quæ habere ſolet in ordine ad Regulares facultatem pro vtroque foro, & abſoluendi, & diſpenſandi, & habilitandi, & liberandi ab aliis ſimilibus pœnis Canonicis. Peti etiam hoc ipſum poteſt à ſacra Congregatione Concilij, & attenta errandi occaſione prædicta, facilè impetrabitur abſolutio, & diſpenſatio. Denique poteſt idem intentari apud Datarium, vel etiam apud Secretariam Apoſtolicam, vt abſolutio, & diſpenſatio habeatur per Breue Pontificium. Quoad forum verò internum, probabilis eſt ſententia multorum, qui dicunt, pœnas inhabilitationis, & priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ non incurri ante ſententiam criminis declaratoriam; quam ſententiam docent cum aliis multis, quos afferunt, Thomas Sanchez *lib 2. in Decalog. cap. 39. num. vlt.* & Filliucius *dicto tract. 44. cap. 6. num. 7.*

Dubium XIV.

De Religioſo non manifeſtante hæreditatem ſibi delatam.

1 Titius antequam fieret Religioſus, inſtitutus fuit hæres vniuerſalis à Sempronio auunculo materno; poſtquam verò Titius Profeſſionem emiſerat in Religione capaci ſucceſſionis hæreditariæ, longo pòſt tempore mortuus eſt Sempronius, nullo alio teſtamento condito: quia tamen teſtamenti facti temporis lapſu notitia communiter non habebatur, exiſtimatus eſt deceſſiſſe ab inteſtato, atque adeò propinquiores conſanguinei teſtamenti facti conſcij hæreditatis poſſeſſionem acceperunt. Nec id Titio diſplicuit, qui mallet hæreditatem à ſuis propinquis retineri, quàm ad Religionem transferri. Quæſitum fuit, an Titius diſſimulare poſſet, & tacere, ac permittere teſtamenti ignorantiam, ob quam Religio, ad quam ex teſtamento ſpectabat hæreditas, eam non exigebat.

2 Suppono, eſſe controuerſiam apud Doctores, an Religioſo aliquo hærede inſtituto, hæreditas acquiratur immediatè ipſi, & eo mediante, & adeunte hæreditatem, acquiratur Religioni; an verò ius adeundi acquiratur immediatè Monaſterio, ita vt non ſit neceſſe, quòd Religioſus inſtitutus adeat hæreditatem, ſed Monaſterium immediatè poſſit eam acceptare: quam quæſtionem latè tractat Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 12. n. 35. & ſequentibus*, & nos de hoc ipſo egimus *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 3. ſect. 5. num. 94. & ſequentibus*; & quamuis aliqui aſſerant non niſi mediatè acquiri Monaſterio, atque adeò requiri quòd Religioſus inſtitutus adeat hæreditatem; nos tamen cum Sanchez, & aliis multis diximus, poſſe Monaſterium immediatè adire hæreditatem, ignorante etiam Religioſo ipſo ſuam inſtitutionem.

3 Quia tamen primam ſententiam tenent graues Doctores, eámque probabilem eſſe fatetur Sanchez *vbi ſuprà, num. 36.* ideò in caſu noſtro aliqui volebant, propinquos potuiſſe hæreditatem poſſidere, & nihil de teſtamento dicere, quandiu Religioſus ipſe inſtitutus non contradiceret, ſine cuius voluntate hæreditas non poterat ad Monaſterium deuolui. Nec etiam ipſum Religioſum obligari ad aliquid Monaſterio manifeſtandum, ſed poſſe tacere, quia quandiu ipſe non acceptat, nullum videtur ius acquiſitum Monaſterio ad bona illa hæreditaria. Poſſet autem confirmari ex doctrina communi Doctorum, qui dicunt, poſſe Religioſum, cui donum offertur, illud reſpuere ſine licentia Prælati ad reſpuendum, neque in hac refutatione peccare contra votum paupertatis, aut contra iuſtitiam, licèt aliquando peccare poſſit contra charitatem, quando ſine rationabili cauſa impedit Monaſterio lucrum, quod dono acceptato poſſet habere; quod docet idem Sanchez *lib. 7. cap. 19. num. 75.* & nos etiam *dicta diſp. 3. ſect. 8. num. 166.* cum aliis *ibidem* à me relatis. Poterit ergo etiam in caſu noſtro Religioſus non acceptare hæreditatem abſque vlla iniuria contra Monaſterium, amplectendo ſententiam probabilem, quòd ſine acceptatione Religioſi non poſſit hæreditas Monaſterio acquiri.

4 Dixi tamen, Religioſum non poſſe Monaſterio occultare ſuam inſtitutionem, & hæreditatem ſibi delatam. Primò, quia præterquam quòd Religioſus peccatet contra charitatem defraudando Monaſterium lucro ex hæreditate obueniente, ſine iuſta, & rationabili cauſa excuſante, ſtatuendum eſt, in vtraque ſententia ſuprà relata, Religioſum non poſſe ſine licentia Prælati adire, vel etiam repudiare hæreditatem ſibi delatam, imò aditionem, vel repudiationem eſſe nullam, vt cum aliis aduertit Thomas Sanchez *dicto cap.* 12. *num.* 37. & nos etiam *dicta ſect.* 5. Vnde conſtat, Religioſum in caſu noſtro non poſſe ſine conſenſu Prælati licitè, nec validè repudiare hæreditatem, quam ſcit ſibi ex teſtamento delatam, præſertim cùm in iis circumſtantiis eo ipſo, quòd hæreditatem non adit, nec petit, ceoſeatur illam omninò repudiare; nam hæres ab inteſtato, qui notitiam habet teſtamenti antea facti, & videt Religioſum nolle vti eo teſtamento, nec illud Monaſterio manifeſtare, ſed potiùs velle quòd hæreditas veniat ad hæredes ab inteſtato, prudentiſſimè iudicat, Religioſum oolle hæreditatem, ſed potiùs, quantum in ſe eſt, eam repudiare, eóque titulo hæreditatem poſſidet. Cùm ergo repudiatio illa tota ſit inualida, vtpote facta ſine licentia Prælati, peccat Religioſus repudiando hæreditatem repudiatione illicita, & ioualida, & quæ non ſolùm eſt contra iuſtitiam, ſed etiam contra votum paupertatis.

5 Vode fieri poteſt ſecunda ratio, quia hæres ab inteſtato peccat poſſidendo quaſi ab inteſtato hæreditatem, non præcedente valida, & legitima repudiatione hæredis, quem ſcit teſtamento deſignatum eſſe; hæres enim ab inteſtato nullum habet ius, antequam hæredes teſtamentarij repudient. Huic autem peccato cooperatur ipſe Religioſus, dum ſuo ſilentio, & occultando teſtamentum, fiduciam, & animum generat in hærede ab inteſtato, qui alioquin hæreditatem non peteret, nec caperet, ſi ſciret teſtamentum manifeſtandum, & hæredem teſtamentarium velle ſuccedere. Cooperatur ergo iniquæ vſurpationi bonorum, qua hæres ab inteſtato ſine titulo ſufficienti hæreditatem poſſidet. Denique addi poteſt iniuria contra legatarios: fortaſſe enim plures alij præter hæredem aliquid ex illo teſtamento capere debebant, qui quandiu teſtamentum occultum manet, carebunt iis, quæ ſibi debentur: quod præſertim locum habebit in iis, quæ etiam hærede repudiante hæreditatem, adhuc ab hærede ab inteſtato ſolui deberent, qualia ſunt legata pia in teſtamento relicta, imò & legata etiam non pia, quando in teſtamento appoſita fuit clauſula codicillaris, vel aliquid æquipollens, vt adductis etiam aliis caſibus obſeruat P. Molina *tom.* 1. *de iuſtitia, tract.* 2. *diſp.* 181. omnes ergo legatarij in illo teſtamento ſcripti habent ius ad legata illa ab hærede etiam ab inteſtato accipienda, quia communiter clauſula codicillaris apponi ſolet, & ea etiam non appoſita, debentur ſaltem legata pia; quæ tamen omnia, non habita notitia teſtamenti, effectu ſuo carebunt. Nec Religioſus tacendo excuſari poterit ab his omnibus detrimentis, ſi, vt conſanguineis indulgeat, veritatem occultet in præiudicium Monaſterij, & aliorum.

DVBIVM XV.

Vtrùm grangia Regularium gaudeat immunitate.

DElinquens ſæcularis captus fuit à miniſtris curiæ ſæcularis in Capella quadam, quæ erat in grangia Regularium. Reclamatum fuit à Regularibus, & coram Epiſcopo accuſati miniſtri curiæ, eo quòd immunitatem Eccleſiaſticam violauerint, dum reum ex Capella illa extraxerunt; ipſi tamen excuſabant factum, allegantes illum fuiſſe capturatum in villa, quæ non eſt locus ſacer, vt docet Cardio. Tuſchus *in concluſionibus iuris, verb. grangia*, his verbis: *Grangia eſt membrum ſuppoſitum Monaſterio, in quo eſt Oratorium ad celebrandum, ſed non eſt locus ſacer, nec fundatus de licentia Epiſcopi, ideò Epiſcopo non ſubeſt.* Quare Barboſa, & Gambacurta, quos affert, & ſequitur Lezana *tom* 3. *verb. immunitas Eccleſiarum, num.* 3. dicunt, domos, ſeu villas, quas Religioſi habent recreationis gratia, ſeparatas ab eorum Eccleſia, non gaudere immunitate. 1

Ego tamen oppoſitum Epiſcopo conſului; conceſſi quippe libenter, eum non eſſe locum ſacrum, nec etiam eſſe Monaſterium, in rigore loquendo, atque ideo de rigore iuris non gaudere immunitate; & in hoc ſenſu loquuti ſunt prædicti auctores. 2

Secùs

Secùs tamen dicendum, ſi ſpeciali priuilegio id conceſſum ſit: quod quidem priuilegium, quia prædicti Auctores vel non viderunt, vel illius memores non fuerunt, ideò abſolutè negarunt immunitatem; extat tamen eiuſmodi priuilegium ab Eugenio IV. conceſſum Ciſtercienſibus, prout ex compendio Ordinis Ciſtercien. refert Eman. Rodericus *tom. 2. quæſt. regular. q. 75. art. 2.* his verbis: *Conceſſit, quòd grangiæ Monaſteriorum Ciſtercienſium, ſicut Eccleſiarum atria, prauorum hominum incurſu, & violentia, liberæ, & quietæ debeant eſſe; ita vt nemo in eis hominem capere, ſpolium, aut ruinam exercere præſumat in virtute Spiritus ſancti inhibendo ſtatuit.* ex quibus verbis conſtat, id non fuiſſe conceſſum viuæ vocis Oraculo, ſed per litteras âuthenticas. Nam, licèt Oraculo concedi ſoleant priuilegia pura, quia id ſufficiebat ad ſecuritatem conſcientiæ ipſius priuilegiati; nunquam tamen eo ſolo Oraculo ſtatuuntur pœnæ facientibus contra priuilegium; ad hunc enim finem id nihil deſeruiret, cùm non conſtaret tunc de priuilegio, niſi ex teſtimonio priuilegiati, cui alij, de quorum præiudicio agitur, credere non tenerentur; quod potiſſimè locum habet in materia immunitatis, quæ nihil aliud eſt, niſi prohibitio miniſtrorum curiæ, & inhibitio eorum circa aliquas perſonas, vel loca: quæ inhibitio nihil operabitur, niſi legitimè, & authenticè de ea conſtet. Cùm ergo hoc ſit ſpeciale priuilegium Ordinis Ciſtercienſis, atque adeò competat illis aliis Ordinibus, qui pleniſſimam priuilegiorum communicationem habent cum cæteris (qualis erat Ordo religioſus, ad quem grangia illa ſpectabat) conſequens eſt, vt extractio delinquentis fuerit contra immunitatem, atque ideò reus reſtituendus omninò eſſet: quod etiam in propriis terminis tenet Villalobos *in ſumma tom. 2. tract. 39. difficultate 5. num. 6.* vbi id probat ex eodem priuilegio Ciſtercienſibus conceſſo, & Peregrinus *de immunitate, cap. 4. num. 58.*

3 Quapropter Epiſcopus ſacram Congregationem Romæ conſuluit, quæ reſpondit, *ſi Capella illa erat in grangia, obſeruandum priuilegium*; qua occaſione iterum ex parte curiæ ſæcularis apud Epiſcopum oppoſitum fuit, illam non eſſe grangiam, ſed villam: quaſi ſub grangiæ nomine non veniant meræ villæ, ſed hoſpitia quædam, ſeu paruæ domus Religioſorum, quæ ſunt quaſi membra Monaſterij, & ſub eiuſdem Prælati gubernatione; quod videtur intellexiſſe P. Diana 6. *p. tract. 1. de immunitate Eccleſiarum, reſolut. 6. poſt medium*, (quæ poſt litem illam in lucem prodiit,) vbi, cùm aduersùs nonnullos teneat grangias gaudere immunitate, addit hæc verba: *& grangiæ ſunt quædam paruæ domus Religioſorum, quæ ſunt veluti hoſpitia ipſorum, & membra Monaſterij, quæ ſunt ſub poteſtate, & iuriſdictione Prælati Monaſterij, cuius ſunt grangiæ.* Quare videtur velle, quòd ibi habitent aliqui Religioſi permanenter, in quos Prælatus exerceat iuriſdictionem.

Ego tamen dixi, *grangiæ* nomine intelligi villam etiam illam cum Capella, in qua Religioſi recreationis gratia adeuntes, vel ibi commorantes celebrant; quod probaui ex *cap. vltimo, de cenſibus*, vbi Pontifex dicit, *Auctoritate præſentium inhibemus, ne quis pro eo, quod in Oratoriis, quæ in grangiis veſtris habetis, interdum aliqui veſtrûm celebrant, procurationes, quæ ratione viſitationis debentur, à vobis exigere, vel extorquere præſumat.* vbi gloſſa *verb. ratione viſitationis*, notat, quòd in illis grangiis, licèt ibi quandoque Monachi celebrent, non conſueuerunt Monachi morari, ſed conuerſi cauſa colendi agros ſuos: & gloſſa marginalis addit, *in multis Hiſpaniæ locis, grangias vocari, quæ Latini rura appellant.* Et quidem Italica etiam lingua eamdem appellationem retinet, & eiuſmodi villas Religioſorum ſolet *grangias* vocare. Quare meritò Epiſcopus perſtitit in defenſione immunitatis ſacræ Congregationis mentem ſequutus, quæ prudenter addidit verbum illud, *obſeruandum priuilegium*, vt ſignificaret, immunitatem in hoc caſu non eſſe de iure communi, ſed ex priuilegio ſpeciali; quare reus tandem ratione immunitatis reſtitutus fuit. 4

DVBIVM XVI.

De prætenſa inualiditate Profeſſionis cuiuſdam Monialis ex cauſa metus, & poſtea ab eadem ratificata.

DE hoc caſu per multos annos litigatum fuit in variis tribunalibus, & vltimò in ſacra Rota Romana controuerſum, cuius variæ fuerunt, & contrariæ deciſiones ob circumſtantias facti pluries altera- 1

tas,& teſtes etiam diuerſis temporibus aliter deponentes, de quo etiam caſu, vt opinor, loquutus eſt Laurentius Portel *in reſponſionibus moralibus*, *p.* 3. *caſu* 32. qui tamen reſpondiſſe videtur ante ratificationem ab eadem Moniali factam, & caſu ipſo principali paulò aliter narrato. Ego itaque relicto ſuo loco narrationi veriori, proponam caſum prout mihi propoſitus fuit, & ſubiiciam, quid ipſe iuxta eam facti ſeriem in hac controuerſia ſenſerim.

2 Fœmina quædam ingreſſa eſt Monaſterium, & facta intra bimeſtre ante Profeſſionem iuxta decretum Tridentini renuntiatione bonorum, & iurium ad fauorem ſui patris, Profeſſionem emiſit, coacta tamen, vt ipſa prætendit, metu, & minis parentis, ac proteſtata priùs ante imaginem Crucifixi, & coram multis aliis Monialibus, ſe inuitam profiteri; ſed pars aduerſa negat & metum, & minas, & proteſtationem prædictam. Poſtea per multos annos more Profeſſarum actus omnes exercuit tam in electionibus Prælatarum, quàm in admittendis Nouitiis ad habitum, & Profeſſionem, & hoc non ſolùm viuente patre, ſed etiam eo mortuo per longum tempus. Occaſione tamen cuiuſdam hæreditatis, quæ ipſi obueniebat, ſollicitata ab aliis conſanguineis, qui ea bona per manus prædictæ Monialis ſibi comparare volebant, vt dicebatur, obtenta priùs à Summo Pontifice licentia reclamandi poſt quinquennium, reclamauit contra valorem Profeſſionis propter metum. Quia tamen cauſa in longum trahebatur, ſuadentibus nonnullis viris piis, & doctis, quibus res illa non videbatur ſcandalo carere, vt poſt annos 30. negaret ſe eſſe Monialem, quadam die, dum Vicarius generalis Archiepiſcopi tanquam iudex à Papa ad id muneris delegatus, teſtes examinaret, ipſamet acceſſit ad crates, eidémque Vicario coram Notario, & teſtibus palàm edixit, ne vlteriùs procederetur in teſtium examine, quia ipſa ſponte ſua cedebat liti, *ac ſi antea*, inquit, *Monialis non fui, hodie Monialis eſſe volo.* Quare Vicarius ab examine teſtium ceſſauit. Conſanguinei tamen, qui ex renuntiatione præcedente, bonis fruebantur, & idcircò pro valore Profeſſionis agebant, conſcij huiuſmodi ceſſionis, noluerunt eam acceptare, niſi ſimul ratam haberet renuntiationem bonorum antiquam; timebant enim, ne adhuc remaneret titulus eam annullandi ob nullitatem prioris Profeſſionis. Ipſa etiam Monialis parùm conſtans, paulo pòſt iterum rediit ad litem contra valorem ſuæ Profeſſionis, & contendit pro liberatione, & reditu ad ſæculum.

Videbatur itaque res in primo ſtatu 3 conſtituta, quia ceſſio litis facta, cùm non fuiſſet ab aduerſariis acceptata, non potuit habere effectum, atque ideò potuit liberè reuocari. Ratificatio etiam Profeſſionis non videtur fuiſſe valida, quia Profeſſio, vt validè fiat, debet fieri in manibus Abbatiſſæ, vel Prælati potentis acceptare Profeſſionem: illa autem ratificatio non fuit facta in manu alicuius potentis eam acceptare, ſed coram quodam iudice delegato, ad quem non ſpectabat dare, vel acceptare Profeſſionem.

Dixi tamen, ratificationem illam vi- 4 deri fuiſſe omninò validam, & non relinqui ampliùs locum reclamandi. Ne autem quæſtio noſtra ad alia diffundatur, omitto totum id quod ſpectat ad nullitatem prætenſam Profeſſionis prioris ob metum; de quo alia quæſtio erat: nam metus non probatur ſufficienter, ac, etiamſi præceſſiſſet, purgatus videbatur ex eo quòd mortuo patre, qui metum dicebatur inieciſſe, ipſa per multos annos perſeuerauit, ingerens ſe in omnibus actibus propriis Profeſſarum, quales ſunt electiones Prælatæ, admiſſiones Nouitiarum, & alij ſimiles, per quos actus arguitur tacita ratificatio Profeſſionis. Sed quia non eſt animus de hoc articulo diſputare, reducitur tota quæſtio præſens ad valorem ratificationis expreſſæ ſubſequutæ, quæ videtur totam controuerſiam dirimere.

Et in primis concedo, ceſſionem litis, 5 quatenus intra ſuos terminos continetur, non habere ſuum effectum, niſi acceptetur ab aduerſario; quia eſt contractus humanus, & ſequitur naturam aliorum contractuum: quare ante aduerſarij acceptationem potuit ab ipſa Moniali reuocari. Et quidem, vt hoc obiter dicam, minùs prudenter aduerſarij fecerunt, dum illum actum recuſarunt acceptare, eo timore ducti, ne fortè, ſi prior Profeſſio cenſeretur inualida, declararetur etiam inualida renuntiatio, cuius virtute ipſi bona poſſidebant; debuiſſent enim aduertere, quando renuntiatio fit expletis decem menſibus nouitiatus, quamuis Profeſſio ſubſequuta ſit irrita ex metu; quocumque tamen tempore poſtea tacitè, vel expreſsè ratificetur Profeſſio, renuntiationem confirmari, vt cum Eman. Roderico notauit

optimè

optimè Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 5. num* 56. quod ſaltem de proprietate bonorum intelligi debet, quamuis de fructibus tempore intermedio decurſis poſſet eſſe controuerſia, iuxta ea, quæ addit idem Sanchez *ibi num.* 62.

6 Dixi itaque, ratificationem Profeſſionis illis verbis contentam non indiguiſſe ad ſui valorem acceptatione aduerſarij, ſed ſolùm conſenſu eiuſdem Monialis volentis validè profiteri. Ratio eſt, quia ad valorem præcedentis Profeſſionis, dato, quòd illa ob metum fuiſſet inualida, ſolùm deerat conſenſus liber, quo, accedente quolibet tempore, Profeſſio fit valida, etiamſi ratificatio non fiat cum noua ſolemnitate in manibus Prælatæ, vel Prælati. Nec id videtur poſſe negari ſtante doctrina Concilij Tridentini *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*, vbi poſt elapſum quinquennium à die Profeſſionis factæ negatur audientia Regulari alleganti Profeſſionis ſuæ nullitatem ob metum, quia nimirum præſumitur tacita ratificatio, & ſufficiens ad valorem Profeſſionis, etiam ſine noua ſolemnitate, vel acceptatione Prælati, aut Capituli, quorum acceptatio iam antea præceſſerat, & nodum eſt reuocata. Quanto ergo magis iuxta mentem Concilij ſufficiet ratificatio expreſſa coram iudice delegato, Notario, & teſtibus, qualis in caſu noſtro reperitur?

7 Ad hoc tamen ex parte Monialis reſponſum fuit, ſupponi falsò, quòd præceſſerit vnquam acceptatio, & conſenſus ex parte Conuentus; nam tempore primæ Profeſſionis conſtabat Monialibus omnibus, vel pluribus earum, quòd Profeſſio fiebat ex metu, qua notitia ſtante, non poterant Moniales habere animum acceptandi eam, quam ſciebant inuitam, & reluctantem venire. Primò, quia delicta non ſunt præſumenda: peccarent autem Moniales grauiſſimè acceptando Profeſſionem factam ex metu, & incurrerent excommunicationem impoſitam cooperantibus ad eiuſmodi Profeſſionem in Tridentino *dict. ſeſſ.* 25. *cap.* 18. *de Regular.* Secundò, quia non potuit eſſe conſenſus ex parte Monialium, & voluntas obligandi ſe ad alendam, & regendam eam, quæ ex parte ſua non ſe obligabat ad obedientiam, & vitam religioſam, vt explicat Caſtro Palao *tom.* 3. *tract. de ſuſceptione Religioſi ſtatus, diſp.* 2. *punct.* 5 *num.* 2. *& ſeqq.*

8 Contra hanc tamen reſponſionem oppoſui, eam videri eſſe eluſionem decreti Tridentini ſuprà citati approbantis ratificationem tacitam Profeſſionis factæ ex metu ſine noua ſolemnitate, aut conſenſu ex parte Prælati, vel Conuentus. Suppono, ſi vitium illud nullitatis ex metu fuiſſet occultum, non requiri poſtea ad valorem ratificationis tacitæ, vel expreſſæ nouum conſenſum Prælati, vel Monaſterij, ſed ſufficere priorem illum conſenſum antea præſtitum, & non reuocatum, etiamſi plurimi anni interceſſiſſent, vt cum aliis multis, quos affert, docet Thomas Sanchez in terminis fortioribus de matrimonio ex metu facto, *lib.* 2. *de matrim. diſp.* 22. *num.* 12. & de Profeſſione ex metu, idem Auctor *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 37. *n.* 60. *&* 61. *in Decalog. cap.* 5. *num.* 81. Quare difficultas ſolùm reſtat in præſenti, eo quòd prætenditur pluribus Monialibus tempore Profeſſionis conſtitiſſe de metu, atque ideò non potuiſſe tunc habere conſenſum ex parte ſua ad eam acceptandam.

9 Cæterùm, acceptationem illam ex parte Monaſterij fuiſſe validam, & voluiſſe Moniales, quantum ex ſe erat, Nouitiam acceptare, ſi ipſa liberè, & ſponte vellet profiteri, probari poteſt multis argumentis.

10 Primò retorquendo argumentum ab aduerſariis adductum ex Tridentino *dicto cap.* 18. vbi excommunicantur, qui ſcienter conſenſum præbent Profeſſioni ex metu faciendæ; ſupponit ergo Concilium, quòd cùm notitia metus incuſſi poteſt ſtare ex parte acceptantis voluntas acceptandi Profeſſionem, quantum eſt ex ſe; alioquin nemo illam excommunicationem incurrere poſſet. Ergo ſi non eſt præſumendum delictum Monialium, non eſt præſumendum, quòd certam notitiam de metu incuſſo habuerint, ſed ad ſummum aliquæ earum rumorem aliquem audierint. Neque enim euaderent illam Tridentini excommunicationem abſtinendo ſolùm à conſenſu interno, ſed ad eam incurrendam ſufficeret præſtare conſenſum externum, & auctoritatem, vt Prælatus acceptaret Profeſſionem, quam ipſæ ſcirent procedere ex metu. Nam in dicto Tridentini decreto excommunicantur omnes, qui ſcientes eam non ingredi ſponte Monaſterium, quo quo modo eidem actui, vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint. Non ergo euaderent peccatum, vel pœnam per ſolam omiſſionem conſenſus interni.

11 Secundò probatur ex regula generali, quòd in dubio ſemper præſumendum eſt pro valore actus. Cùm ergo expreſsè dixerint,

rint, etiam per ſuffragia ſecreta, in quibus maior libertas eſt, ſe eam acceptare, non eſt præſumendum, quòd voluerint ſolùm fingere ſine vlla voluntate eam ex parte ſua acceptandi.

12 Tertiò, & à priori, quia, etiamſi conſtaret illis de metu, non eſt dubium, quòd adhuc potuerint, ſi vellent, habere conſenſum, & voluntatem eam acceptandi validè, quantum erat ex parte ſua. Erat enim voluntas efficax conſentiendi ex parte ſua ad hoc, vt ſi metus ceſſaret in profitente, vel ſi ipſa non moueretur ex metu, ſed alio motiuo, Profeſſio haberet effectum. Vnde certum videtur, quòd, ſi poſt acceptationem Monialium, & antequam ventum eſſet ad actum Profeſſionis, metus ceſſaſſet, vel profitens, non eam ex metu, ſed ex alio motiuo voluiſſet profiteri, Profeſſio fuiſſet abſque dubio valida ſine noua acceptatione, vel ſcrutinio faciendo, nec vllus de Profeſſionis valore dubitaſſet. Acceptatio ergo prior non fuit ficta, ſed vera, & ſaltem conditionalis, vt valeret Profeſſio, ſi ipſa ſponte ſua profiteri vellet. Cùm ergo poſtea ſponte ſua profiteri voluerit, ratificando expreſsè priorem Profeſſionem, non fuit neceſſarius nouus conſenſus ex parte Monaſterij; ſuppono enim, non requiri acceptationem Profeſſionis conſequentem, ſed poſſe validè acceptari, etiam antequam fiat Profeſſio.

13 Quartò probatur hoc ipſum clarè exemplo matrimonij, in quo ſi vterque coniux falsò exiſtimet ſubeſſe impedimentum dirimens, & adhuc contrahat, valet matrimonium, non ſolùm, ſi falsò putabat, poſſe eſſe validum, non obſtante conſanguinitate, v.gr. ſed etiam, ſi putaſſet non poſſe eſſe validum, vt ex *cap. 1. de ſponſalibus lib. 6.* & ex *Clementina vnica, de conſanguinitate*, probat, & tenet cum multis aliis, quos affert Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim diſp. 33. num. 2.* quia adhuc potuit eſſe conſenſus validus, quo voluerunt facere matrimonium quantum in ipſis erat. Et ſaltem in foro externo, & Eccleſiæ, non eſſe tunc credendum contrahentibus, ſi dixerint, ſe non habuiſſe verum conſenſum, obſeruat cum Cardinali, & Couarruuia idem Sanchez *ibi num. 3.* Si ergo exiſtimatio de conſanguinitate, & impedimento irritante non tollit conſenſum validum ad matrimonium, & in foro externo, debet præſumi interueniſſe tunc animum contrahendi, quantum in ipſis erat, quanto magis præſumere debet Eccleſia in caſu noſtro animum conſentiendi, & acceptandi ex parte ſua in Monialibus, etiamſi illis conſtaſſet de metu, cùm poſſet conſenſus ille deſeruire ſaltem ad valorem Profeſſionis, quoties poſtea ceſſante metu, vel mutata voluntate ipſa vellet ſponte conſentire?

Quintò probari poteſt hoc ipſum exemplo Confeſſionis ſacramẽtalis, ad cuius valorem requiritur etiam intentio confitendi, vt conſtat. Et tamen quamuis pœnitens videat, ſe adhuc non habere dolorem ſufficientem de ſuis peccatis, & ſciat, ſine dolore confeſſionem, & abſolutionem non habere effectum gratiæ; poteſt adhuc habere intentionem confitendi ſacramentaliter, ita vt, ſi poſt confeſſionem, & ante abſolutionem concipiat verum dolorem, non ſit neceſſe poſtea repetere totam confeſſionem, quia confeſsio iam fuit facta cum vera intentione confitendi, licèt ſine ſufficienti dolore. Et ita plerumque contingit in multis qui accedunt, & confitentur ſine dolore ſufficienti, quem poſtea hortante Confeſſario concipiunt. Sicut ergo poteſt aliquis habere intentionem confitendi seriò, & ſacramentaliter, ſine fictione, ſciens impedimentum ad effectum Sacramenti, & abſolutionis, quia vult confiteri ponendo requiſita præcisè ex parte confeſsionis, vt ſi poſtea auferantur impedimenta alia, & accedat debitus dolor, confeſsio illa habeat ſuum effectum: ſic poſſent Moniales, etiamſi eſſent conſciæ metus incuſsi, velle ponere acceptationem, & conſenſum validum ex parte acceptationis, vt ſi poſtea auferretur metus, vel Nouitia vellet ſponte profiteri, acceptatio haberet ſuum effectum, & Profeſsio fieret valida. Et hæc intentio ſemper præſumitur, nec contrarium dicentibus creditur, ſaltem in foro externo Eccleſiæ, vt vidimus. 14

Nec obſtant adducta pro parte contraria; potuerunt enim Moniales præſtare conſenſum validum ex parte ſua. Primò, quia non conſtabat eis certò de metu illato, & in dubio poterant velle acceptare, quantum in ipſis erat. Secundò, quia dato, quòd aliquibus conſtaret de metu incuſſo, poterant adhuc parte ſua velle dare conſenſum, vt, ſi ante, vel poſt Profeſſionem ceſſaret metus, vel mutata voluntate ſponte profiteretur, valida eſſet Profeſſio; quæ voluntas conditionata præſumitur ab Eccleſia in foro externo, vt vidimus, etiam in putante ſubeſſe impedimentum dirimens ad valorem matrimonij. quod multò magis procedit in caſu noſtro, in quo nulla 15

ratio

ratio erat ex parte Monialium ad fingendum conſenſum, cùm ipſis nemo metum iniiceret, nec erat, cur non dicerent, ſe nolle eam acceptare, quia non ſponte, ſed coacta veniebat. Dicentes ergo, ſe velle eam acceptare, cenſentur ex parte ſua conſenſiſſe, in quantum poterant, cùm nulla eſſet cauſa fingendi, & mentiendi.

16 Quod confirmari etiam poteſt exemplo optimo, quod affert Sanchez *vbi ſuprà d. diſp. 33. num. 2.* hæretici putantis ex ſuo priuato errore Baptiſmum noſtrum eſſe cæremoniam irriſoriam: qui tamen, ſi vtatur debita materia, & forma, validè baptizat; poteſt enim adhuc habere intentionem ſufficientem faciendi id, quod facit Eccleſia: imò & Iudæus poteſt validè baptizare, vt conſtat, licèt nihil prorſus credat de valore Baptiſmi. Vnde, ſi dicat, ſe velle validè baptizare, Baptiſmus præſumitur validus, quia non obſtante falſa illa exiſtimatione de inualiditate actus, potuit habere intentionem ſufficientem, vt conſtat ex *cap. à quodam Iudæo, de conſecratione diſt 4.* & de facto ita obſeruatur in Gallia; vt baptizati ab hæreticis Caluiniſtis non rebaptizentur, ſi debitam formam, & materiam adhibuerunt, vt reſpondit ſacra Congregatio Concilij ex ſententia Pontificis. quia, licèt ij hæretici putent formæ verba non habere efficaciam, ſed eſſe ſolùm verba concionatoria ad inſtruendam plebem; præſumuntur tamen habere intentionem proferendi ea verba, vt formam efficacem, ſi talis ſit: quanto ergo magis præſumendum eſt de Monialibus Religioſis, quòd verba acceptationis protulerint cum voluntate ſufficienti, etiamſi putaſſent Profeſſionem tunc fore inualidam propter metum? præſertim cùm in caſu noſtro potuiſſent efficaciam intendere ſaltem ad caſum poſſibilem, quo ceſſaſſet metus.

17 Nec etiam obſtat, quod dicebant, non præſumi delictum, atque ideò non præſumi Moniales conſenſiſſe, ne incurrerent excommunicationem Tridentini contra cooperantes ad Profeſſionem, quæ fit ex metu. Ad hoc enim iam diximus, Moniales non potuiſſe euadere illam excommunicationem, etiamſi interiùs non conſenſiſſent: nam excommunicatio non imponitur iis ſolis, qui concurrunt ad Profeſſionem validam, alioquin nemo eam incurreret, cùm nunquam ea Profeſſio ſit valida. Sufficit ergo cooperari ad Profeſſionem inualidam, prout re vera Moniales cooperarentur, acceptando exteriùs, & dando ſuffragia, licèt interiùs non conſentirent nam ſine illa acceptatione externa, & ficta, non poſſet veniri ad actum Profeſſionis, vt conſtat. Sicut ergo pater cogens filiam ad Profeſſionem, incurrit excommunicationem, quamuis ipſe ſciat, Profeſſionem fore inualidam: ita Moniales, licèt idem ſcirent, incurrerent cooperantes exteriùs ad illam Profeſſionem inualidam. Ex hoc ergo capite non præſumitur defectus conſenſus interni, qui defectus non impediret excommunicationem.

Nec obſtat etiam, quòd dicebatur, non potuiſſe, nec voluiſſe Monaſterium ſe obligare ex parte ſua ad alendam, & regendam eam, quæ non ſe obligabat Religioni. Reſpondetur enim ex dictis, Monaſterium non ſe obligaſſe abſolutè ad hæc, ſed ſub conditione, ſi ipſa etiam ſe obligaſſet, & acceptando ex nunc obligationem, & Profeſſionem ipſius, quoties poſtea ſponte, & validè fiat; in qua obligatione conditionata antecedenti nullum onus ſubit Monaſterium, cùm ſemper ante Profeſſionem validè emiſſam liberum maneat ad eam expellendam: quòd autem interim ſub prætextu Profeſſionis emiſſę alimenta percipiat, non cenſetur onus graue Monaſterio ſruenti interim eius dote. Et probatur ab euentu, ſiquidem libenter eam aluit per 24. annos ante litem motam, etiamſi rumor eſſet de reclamatione ipſius futura contra Profeſſionem; denique hoc onus, quodcumque eſſet, non vitaretur magis per defectum conſenſus interni in acceptatione: ſiue enim conſenſerint interiùs, ſemper quandiu ipſa tacitè, vel expreſsè non ratificaret Profeſſionem, & ſe obligaret Monaſterio, maneret Monaſterium liberum ad eam expellendam, cùm conſenſus fuiſſet ſolùm conditionalis, & conditio poſita nondum eſſet. 18

Nec Caſtro Palao ſuprà in contrarium adductus huic doctrinæ contradixit: nam licèt *num. 2.* videatur requirere in ratificatione nouam ſcientiam, & conſenſum ex parte Monaſterij; poſtea tamen *num 4.* propter decretum Concilij Tridentini ſuprà adductum ex *ſeſſ. 25. cap. 19. de Regularibus*, vel reuocat, vel declarat, quod dixerat, & fatetur, in caſu noſtro non requiri ſcientiam, vel acceptationem nouam Monaſterij, ſed ſufficere, quòd non contradicat, quia Religione non contradicente, Summus Pontifex, qui eſt ſupremus Prælatus Religionis, ratificationem Profeſſionis ex metu factæ acceptat, quoties poſtea ſponte fiat. quod etiam docuerant Leſſius 19

libr 2.

lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 61. in fine. & Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. diſput. 37. num. 64.*

20 Nec ſatisfacit, quod aliqui reſpondent, hanc doctrinam intelligi, quando antea Monaſterium validè conſenſerat, & ſolùm deſiderabatur conſenſus profitentis, quo ſolo caſu Pontifex acceptat poſtea ratificationem Profeſſi: non verò quando Monaſterium à principio ſciens inualiditatem futuræ Profeſſionis, propter metum, non potuit nec voluit conſentire. hæc, inquam, reſponſio non iuuat, iam enim vidimus ſcientiam de metu, etiamſi fuiſſet, non impediſſe, quòd Moniales potuerint ex parte ſua validè conſentire ſaltem ſub conditione, & debere præſumi in foro Eccleſiæ externo, ita conſenſiſſe; quare nihil deeſt, vt Pontifex poſtea acceptet ſpontaneam ratificationem Profeſſionis.

21 Denique immeritò pro contraria parte adducitur P. Suarez *tom. 3 de Relig. lib. 7. cap. 1. num. 20.* vbi petit ex parte Monaſterij nouam ſcientiam, & conſenſum ad acceptandam ratificationem Profeſsionis inualidæ. nam ibi loquitur de Profeſsione quæ fuerat inualida ex defectu tenente ſe ex parte Religioſi profitentis, & ipſius Religionis, v. gr. quando defuit annus probationis. Quando verò defectus tenuit ſe ſolùm ex parte profitentis, & ſpecialiter, quando defectus fuit propter metum, expreſsè fatetur *num. 6. & ſeqq.* non requiri nouum conſenſum ex parte Religionis, quia prior conſenſus ſemper remanet, quandiu non reuocatur, & ſolùm dicit requiri conſenſum nouum ex parte profitentis aliquo ſigno externo proditum; quanto magis quando fuit proditus coram iudice delegato, Notario publico, & teſtibus?

22 Propter hæc, qui contra validitatem ratificationis agebant, aliam viam tentarunt, contendentes, quòd conſenſus priorà Monialibus præſtitus reuocatus poſtea fuerat, atque ideò tempore ratificationis ſubſequutæ non perſeuerabat ampliùs virtualiter conſenſus prior, quo iam deficiente, non poterat ratificatio valere, aut validitatem communicare Profeſſioni præteritæ. Adueniente enim poſtea notitia metus incuſſi, & poſita tali ac tanta mutatione circa rei ſtatum, non præſumitur perſeuerare conſenſus, quo Nouitiam in Capitulo acceptauerant ad Profeſſionem, ſed potiùs præſumitur reuocatus vel ante Profeſſionem, vel certè ante ratificationem poſtea ſubſequutam, quando ſcilicet notitiam habuerunt coactionis, & metus incuſſi.

Contra hanc reſponſionem probaui iterum, non potuiſſe in caſu noſtro priorem conſenſum præſumi reuocatum. Et in primis non videtur potuiſſe reuocari ante primam Profeſſionem; & hoc, licèt concedatur, (quod tamen falſum eſſe dicitur,) metum fuiſſe incuſſum, & ad notitiam Monialium, ſeu maioris partis earum veniſſe. quod primò probari poteſt ex dictis, quia adhuc ſtante illa notitia, potuerunt Moniales præſtare conſenſum ex parte ſua, quo quantum erat ex ſe, vellent eam acceptare, ſi impedimentum ex parte Nouitiæ auferretur, vt *ſuprà* probauimus; ergo multò magis cum eadem notitia potuerunt non reuocare conſenſum à ſe antea bona fide præſtitum; plus enim eſt denuò conſentire, quàm conſenſum non reuocare. 23

Secundò probatur, quia potiſſima ratio, ob quam aduerſarij dicunt, debuiſſe, & præſumi Moniales reuocare conſenſum habita notitia metus, ea eſt, quia non præſumitur quis delinquere, & eiuſmodi reuocatio conſenſus neceſſaria erat, vt vitarent excommunicationem Tridentini contra acceptantes ad Profeſſionem interueniente metu. hæc autem ratio nihil probat, quia, vt *ſuprà* vidimus, deſiſtendo interiùs à conſenſu priori, nullo modo vitabant excommunicationem, aut peccatum, imò illud aggrauabant: nam Tridentinum eo loco non ſolùm excommunicat conſentientes Profeſſioni Monialis coactæ, ſed etiam eos omnes, qui ſcientes eam non ingredi ſponte Monaſterium, quo quo modo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint. Vel ergo Moniales ſciebant tunc, Profeſſionem eſſe coactam, vel id neſciebant. Si neſciebant, non reuocarunt conſenſum; ſi ſciebant, non vitabant delictum, & cenſuras reuocando interiùs conſenſum, ſed debebant fugere ab eo loco, ne præſentiam interponerent Profeſſioni coactæ: debebant intimare Prælato reuocationem conſenſus, & impedire, ne Profeſſionem acciperet ipſis diſſentientibus, quia dum hoc non intimabant Prælato, dabant auctoritatem actui, qui fiebat ex earum commiſſione, & conſenſu, dum Nouitiam ad Profeſſionem offerebant: quod erat grauiſſimum delictum, nempe offerre ad Profeſſionem deficiente Monialium conſenſu, ſine quo Profeſſio fieri non poteſt. 24

Vnde tertiò retorquetur contra aduerſarios doctrina illa; quia Moniales, dum aderant illi actui, & non monebant, nec impediebant, ne fieret, eo ipſo poſitiuè explicabant, 25

plicabant, ſe conſentire, & acceptare, adeò vt etiam ſi antea in Capitulo non acceptaſſent, ſufficeret præſentia illa; & ſilentium ad explicandum ſuum conſenſum, vt docet expreſsè cum aliis Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 3. num. 14. in fine*, dicens, ſcientiam, & patientiam potentis admittere ad Profeſſionem, ſufficere ad explicandum conſenſum in Profeſſione tacita, ac etiam in expreſſa, ſi intercesſit aliquis actus externus, qualis in caſu noſtro proculdubio interueniebat ex parte Monialium, quæ Nouitiam comitabantur, & deferebant, ac offerebant Prælato, per quæ ſatis expreſsè declarabant ſuum conſenſum: quod eſſet grauiſſimum peccatum, ſi re vera non conſentiebant, ſed potiùs priorem conſenſum iam reuocauerant.

26 Quartò hoc ipſum probatur ex communi doctrina Doctorum, qui dicunt, etiam in his actibus, in quibus requiritur poſitiuus conſenſus, ſufficere interpretatiuum, quando aliquis videns, & potens facilè impedire, non impedit: hoc enim idem omninò eſt, ac ſi actu diceret, *conſentio*. Vnde Prælatus videns ſubditum audire confeſſiones, quas ſine eius licentia non poteſt validè audire, & non impediens, cùm facilè poſſit, cenſetur dare poſitiuam licentiam, vt docet Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 26. ſect. 1.* & alij, quos adduxi, & idem probaui *in tom. de pœnitentia diſp. 19. ſect. 2. num. 23.* & plurimos congerit, & ſequitur Sanchez *lib. 3. de matrim. diſp. 35. num. 26.* inde inferens, Parochum, qui videt alium Sacerdotem aſſiſtere matrimonio, quem cùm facilè poſſit, non impedit, eo ipſo dare licentiam aſſiſtendi, quia ſcientia, & patientia in his, quæ ſine magno incommodo poſſumus impedire, habetur pro conſenſu. Cùm ergo in caſu noſtro Moniales adeſſent, & viderent, Prælatum acceptare Profeſſionem, quam ſine earum conſenſu non poterat validè acceptare, & tacerent, eo ipſo ſignificabant, ſe conſentire actu: nam ipſæ poterant facilè impedire, cùm ſi quis intercederet metus, non ipſis, ſed ſoli Nouitiæ fuiſſet incuſſus. Fatendum ergo eſt, vel ipſas nullam habuiſſe tunc notitiam de metu, & inualiditate Profeſſionis, vel certè non reuocaſſe conſenſum, cùm per præſentiam, & patientiam actu ſignificarent Prælato, ſe actu præſtare conſenſum requiſitum ex parte ſua ad valorem Profeſſionis.

27 Quintò probatur, quia præſumptio orta ex actu externo ſignificante conſenſum ad acceptationem Profeſſionis, eſt adeò vehemens, vt, ſi Prælatus poſtea affirmet, ſe non habuiſſe conſenſum internum, nec voluntatem acceptandi Profeſſionem, etiamſi id iuret, non debeat ei in foro externo credi, neque Profeſſus debeat id credere, ſed debeat ſe pro verè Profeſſo habere, quia magis debet credere actui externo Prælati, quo ſignificauit ſuum conſenſum, vt docet expreſsè Suarez *tom. 3. de Relig. tract. 7. lib. 6. cap. 4. num. 20.* Cùm ergo Moniales in caſu noſtro per præſentiam, & patientiam, & multò magis per actus poſitiuos, quibus Nouitiam detulerunt, & obtulerunt ad Profeſſionem, ſufficienter explicuerint ſuum conſenſum præſentem, non deberet iis credi, etiamſi poſt tot annos iurarent modò, ſe reuocaſſe conſenſum, quod tamen nulla earum cauſa eſt dicere, ſed, etiamſi id dixiſſent, non poſſumus in foro externo iis credere.

Sextò probatur retorquendo idem argumentum aduerſariorum, quia ſicut non ſunt præſumenda delicta, ita difficiliùs præſumenda ſunt plura, & grauiora delicta: ſi autem Moniales tunc reuocaſſent conſenſum, plura, & grauiora delicta perpetraſſent poſtea admittendo dictam Monialem ad actus Profeſſarum in electionibus Abbatiſſarum, in admiſsione Nouitiarum ad habitum, & Profeſsionem, & aliis ſimilibus, qui omnes actus fierent inualidi admittendo ad ſuffragium ferendum in Capitulo eam, quam publicè ſcirent, non eſſe Profeſſam, nec habere ius ſuffragij, iuxta communem doctrinam Canoniſtarum, quos refert Suarez *de cenſuris diſp. 14. ſect. 2. num. 13.* qui eam ſequitur *tom. 4 de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. ... num. 9.* & ſaltem exponerentur periculo claræ inualiditatis, ſi fortè numerus requiſitus ſuffragiorum compleretur per ſuffragium illius perſonæ inhabilis; quare non poſſent à grauiſsimo peccato excuſari, quoties eam ad ſuffragium in Capitulo ferendam admittebant, ſcientes ſe in eius Profeſsionem non conſenſiſſe, quæ delicta cùm plura, & grauiora ſint, & continuata per tot annos, non ſunt vllo modo præſumenda. 28

Vnde probatur ſeptimò, præſumi potiùs, & omninò non fuiſſe reuocatum conſenſum à Monialibus, quæ poſt Profeſsionem emiſſam perſeuerarunt per tot annos, admittentes, & vocantes eam ad omnes actus Profeſſarum. Sicut ergo actus proprij Profeſſorum inducunt in eos exercente præſumptionem conſenſus in Profeſsionem; vt conſtat ex *cap. vidua. de Regularibus;* 29

bus, & cum communi Doctorum, quos affert, probat Sanchez *lib.5. in Decalog. cap 8. num.* 20. Sic admiſſio ad actus Profeſſorum inducit in admittente conſenſum in Profeſſionem eius, qui admittitur, cùm eadem ſit ratio. Ergo à fortiori inducet præſumptionem perſeuerantis conſenſus expreſſi anteà praſtiti, ſeu non reuocationis illius, quod facilius præſumitur, quàm nouus conſenſus.

30 Octauò denique probari poteſt argumento practicè concludente, ſi res hæc ſincerè conſideretur, & *ſuprà* inſinuato; quia, ſi dicta Monialis poſt Profeſſionem emiſſam nunquam reclamaſſet, nec intentaſſet litem, imò non obſtante metu præcedente (ſi quis fuiſſet,) eo ipſo tempore, quo Profeſſionem faciebat, ſponte, & non coacta Profeſſa fuiſſet ſpiritu deuotionis commota, nemo prorſus ſcrupulum ei ingeſſiſſet circa valorem ſuæ Profeſſionis, nec dixiſſet: Tua Profeſſio non eſt valida, quia, licèt non metu, ſed ſponte eam feceris, ſed tamen Moniales in corde ſuo reuocauerant iam conſenſum propter notitiam, quam paulò antè habuerant de metu tibi incuſſo. Imò potiùs dixiſſent, Profeſſionem fuiſſe validam, quippe quam mutato animo, non iam ex metu, ſed ſponte emiſerat, & ipſam poſſe eſſe quietam, ſaltem dum non conſtaret ei expreſsè, quòd Moniales conſenſum antea reuocaſſent. ita certè omnes tunc iudicarent, & conſulerent, in quo vnuſquiſque conſcientiam ſuam conſulat, & videat, quòd tunc dixiſſet, ſi à dicta Moniali interrogatus fuiſſet. Ex hoc autem ſequitur clarè, quòd non ſit fundamentum ad præſumendum, quòd Moniales in corde ſuo reuocarent conſenſum; alioquin, etiamſi Nouitia mutato animo, ſponte, & non ex metu nouiſſet, dicendum fuiſſet Profeſſionem non fuiſſe validam propter defectum conſenſus Monialium, quæ iam tunc in corde ſuo conſenſum reuocauerant: quod tamen in illo caſu nemo prudens dixiſſet. Ergo fatendum eſt, non eſſe ſufficiens fundamentum ad præſumendam reuocationem illam conſenſus à Monialibus in corde factam ante Profeſſionem.

31 Reſtat nunc probanda pars altera, nempe neque eſſe fundamentum ad præſumendum, quod ſaltem poſt Profeſſionem in manibus Prælati factam, Moniales reuocauerint ſuum conſenſum ante ratificationem eiuſdem Monialis factam coram iudice delegato, Notario, & teſtibus, quam ratificationem ideo aduerſarij contendunt, non fuiſſe validam, quia iam tunc non perſeuerabat virtualiter conſenſus antea à Monialibus præſtitus, ſed potiùs ab eiſdem reuocatus iam fuerat: quod probant primò, quia in contractibus mutuis, & oneroſis, quando inter conſenſum vnius, & alterius contrahentis intercedit multum temporis, non cenſetur manere virtualiter conſenſus primi contrahentis, ſed cenſetur reuocatus, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp.* 32. *num.* 7. exemplum afferens in lapſu ſeptennij, vel biennij, & tandem concludens, arbitrio prudentis iudicandum. In caſu autem noſtro elapſi ſunt multò plures anni ante ratificationem Profeſſionis poſt conſenſum præſtitum à Monialibus: ergo non potuit tandiu perſeuerare virtualiter. Ad hoc tamen conſtat reſponſio ex eodem Sanchez *ibi num.* 12. & 14. dicente, in matrimonio, & Profeſſione non obſtare quamcunque temporis diſtantiam, ſed ſemper præſumi perſeuerantem conſenſum priorem, non ſolùm virtualiter, ſed formaliter, & actu, cùm ſemper intercedant actus, quibus cum ſemper coniux tractat tanquam coniugem, vel Religio tanquam ſuum Religioſum: quare ex hac temporis diſtantia nunquam cenſetur reuocatus prior conſenſus Monaſterij.

Secundò tamen id probare volebant, 32
quia licèt in aliis caſibus diſtantia temporis non impediret perſeuerantiam conſenſus; in hoc tamen caſu debuit impedire propter notitiam, quam Moniales habuerunt de metu incuſſo, & de defectu conſenſus ex parte profitentis, quo defectu cognito, non potuit in illis perſeuerare conſenſus antea præſtitus, ſed præſumuntur ab eo diſceſſiſſe.

Sed hæc etiam ratio parum vrget: tunc 33
enim haberet aliquam apparentiam, quando vel Moniales poſtea ſignificaſſent ſuum receſſum à primo conſenſu, vel certè non ſignificaſſent poſitiuè ſuam perſeuerantiam per tot actus, vocando eam ad omnes electiones, & ad omnes actus capitulares, tanquam Profeſſam: qui actus ſignificant ſatis clarè, ſe ex parte ſua velle illam vt Profeſſam habere, ac perſeuerare in eadem voluntate. Quare tantum abeſt, quòd notitia illa de metu (ſi quæ fuit) inducat præſumptionem reuocati conſenſus à Monialibus, vt potiùs inducat præſumptionem maiorem conſenſus perſeuerantis; ſi quidem, non obſtante notitia metus incuſſi, volebant adhuc eam ex parte ſua

ſua

ſua tanquam Profeſſam habere, & admittere ad omnes actus, & iura Profeſſarum, quod nihil aliud erat, quàm illas dicere, ſe ex parte ſua permanere in eadem voluntate, & conſenſu antea præſtito: ſi enim ab eo diſceſſiſſent, ſtatim eam à capitulis, & iuribus Profeſſarum excluderent.

34 Eſt autem adeò vehemens, & fortior præſumptio conſenſus perſeuerantis ex admiſſione ad actus Profeſſarum, quando fit poſt notitiam prioris defectus, vt, etiamſi defectus non fuiſſet ſolùm ex parte vnius patientis metum, (qualis prætenditur fuiſſe in hoc caſu,) ſed etiam ex parte Conuentus propter defectum, v. gr. nouitiatus integri, vel propter aliud impedimentum irritans conſenſum ex parte Monaſterij: ſi tamen poſtea cognito eo defectu, proſequatur Monaſterium admittens ad actus Profeſſorum, eo ipſo cenſeatur denuò conſentire, & acceptare, vt cum communi docet Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp. 35. numer. 45.* & idem de matrimonio dicit poſtea *diſputat. 36. §. tertia concluſio*, vbi ait, eum, qui cum ſerua contraxit ignarus ſeruitutis, ſi poſtea cognito errore, eam affectu vxorio per copulam cognoſcat, eo ipſo abſque aliis verbis conſentire in verum matrimonium; quia factum illud poſt ſcientiam prioris defectus affert ſuum conſenſum præſentem: vnde fit argumentum concludens in caſu noſtro, quia vel Moniales Profeſſione ſubſequuta, ſciebant poſtea eius defectum, vel non ſciebant. Si non ſciebant; ergo perſeuerat prior conſenſus, qui per diſtantiam temporis non euanuit, vt vidimus, atque adeò, accedente ratificatione ipſius Monialis, conualuit Profeſſio. Si verò ſciebant defectum prioris Profeſſionis, & tamen perſeuerauerunt admittentes eam ad actus Profeſſarum, eo ipſo multò magis ſignificarunt conſenſum præſentem, vt pro comperto ſupponit Sanchez *dicta diſput. 35. numer. 45.* Nec apparet, quid poſsint aduerſarij reſpondere, ſtante facto, quòd pro toto illo tempore dicta Monialis admiſſa fuerit ad actus capitulares.

35 Quòd autem poſt ratificationem aliquæ Moniales ſcripſiſſe dicantur ad Pontificem, ſe deſiderare, quòd eiiciatur tanquam non Profeſſa, non obſtat: tum, quia expreſsè contradicunt ſibi in ipſis, quæ antea dixerant: tum etiam, quia illa ſcriptura dicitur facta poſt ratificationem eiuſdem Monialis, poſtquam iam non poterant diſcedere à conſenſu, qui antea non reuocatus, ſed continuatus per admiſsionem ad actus capitulares Profeſſarum, accedente ratificatione eiuſdem Monialis, habuerat iam ſuum effectum reualidandi Profeſsionem.

Huius autem argumenti, & præſumpti conſenſus veritas roboratur validè ex doctrina communi *ſuprà* adducta ex Sanchez *lib. 2. de matrimon. diſput. 33. num. 2.* & ex *cap. 1. in principio, de ſponſalibus lib. 6.* & ex *Clementina vnica, de conſanguinitate*, nempe quando duo falsò credentes, ſe non poſſe validè contrahere matrimonium ob impedimentum dirimens, adhuc tamen illud contrahunt, matrimonium valere, ſi poſtea conſtet non interueniſſe impedimentum, & conſenſum præſumi validum. Imò eſt adeò vehemens hæc præſumptio conſenſus validè præſtiti, vt, quamuis poſtea dicant, ſe ob illam falſam exiſtimationem de impedimento dirimente, non verè conſenſiſſe, non ſit eis credendum in foro Eccleſiæ, vt cum aliis notat idem Sanchez *ibi num. 3.* Cùm ergo in caſu noſtro Moniales tempore Profeſſionis ſignificauerint ſuum conſenſum deferentes Nouitiam, & offerentes ad Profeſſionem, & poſtea ante ratificationem ſignificauerint toties eundem conſenſum perſeuerantem continuatis, & repetitis actibus admittendo, & reuocando eam ad actus proprios Profeſſarum: nihil oberit, quòd habuerint notitiam defectus, & metus incuſſi. Imò, etiamſi dicerent, ſe reuocaſſe conſenſum ante poſitam ratificationem, (quod tamen nec dixerunt, nec audebunt dicere,) non eſſet eis credendum in foro Eccleſiæ, quia præualet ſemper præſumptio ex facto proprio contrario, præſertim cùm neque metum, neque aliam cauſam habuerint ipſæ Moniales, vt fingerent conſenſum, quem non habebant, vel quem iam reuocauerant. 36

Hæc autem omnia dicta ſunt ad maiorem abundantiam, & data hypotheſi, quòd metus interceſſerit, & quòd Moniales eius notitiam habuerint; quod tamen vtrumque negant ij, qui Profeſſionis valorem tuentur. 37

Reſtat nunc diſſoluere aliqua argumenta, quæ aduerſarij poſtea contra ſupradicta cumularunt. 38

Primum eſt, vt probent conſenſum primum Monialium non potuiſſe poſtea per- 39

ſenetare, quia conſenſus, ſeu acceptatio Monialium ad ſummum fuit conditionalis, nempe ex parte noſtra acceptamus Profeſſionem huius Nouitiæ, ſi valida ſit. Cùm ergo non fuerit valida propter metum, euanuit acceptatio, quia voluntas conditionata, deficiente conditione euaneſcit, & datum ſub vna conditione, ſub contraria cenſetur ademptum. Hoc tamen argumentum nimium probaret, nimirum Profeſſionem per metum factam nunquam poſſe tacitè reualidari ceſſante metu, etiam per quinquennium, ſine noua acceptatione Monaſterij; quia, ſi prima acceptatio euanuit deficiente conditione in prima Profeſſione, neceſſaria eſt noua acceptatio. quod tamen, vt *ſuprà* vidimus, eſt contra Tridentinum *ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de Regular.* vbi habetur, quòd elapſo quinquennio, abſque alia acceptatione ex parte Monaſterij Profeſſio præſumitur reualidata: fatendum ergo eſt primam acceptationem fuiſſe abſolutam, quà quantum eſt ex parte ſua acceptarunt. Vel certè, ſi dicenda eſt conditionata, non adſtringitur ad illud tempus, ſed dicetur acceptatio Profeſſionis, ſi valida ſit, quandocunque fiat, atque adeò erit acceptatio Profeſſionis etiam poſtea ratificandæ.

38 Adde, non defuiſſe in caſu noſtro nouum conſenſum Monialium, nam quando inſciæ, vel multò magis conſciæ metus Nouitiæ incuſſi, eam poſtea ad actus Profeſſarum vocabant, toties denuò in ſuo primo conſenſu perſeuerabant.

39 Secundò arguunt, quia Profeſſio, ſicut & matrimonium, quoad ſui valorem requirit executionem, & actualem traditionem, ſi fiat ſub conditione de futuro, non perficitur adueniente conditione, ſine nouo conſenſu de præſenti, vt docent Suarez *tom.* 3. *de Relig. tract.* 7. *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 18. & Baſilius Pontius *lib.* 3. *de matrim cap.* 14. quod idem dicendum videtur de acceptatione Profeſſionis. Cùm ergo Moniales acceptauerint ſub conditione de futuro, ſi nempe Nouitia poſtea ſponte validè, & ſine metu ratificaret, neceſſarius fuit poſtea nouus conſenſus Monialium, vt acceptatio præterita ſortiretur effectum.

40 Hoc etiam argumentum nimium probaret, nempe ferè nunquam Profeſſiones validè fieri, quia ferè ſemper acceptatio ex parte Monaſterij præcedit per aliquod tempus ante Profeſſionem. Ergo acceptatio facta fuit ſub conditione de futuro, nempe ſi valida Profeſſio ſequatur, atque adeò requiritur poſtea nouus conſenſus Monaſterij, qui tamen communiter non exhibetur: omnes ergo debemus reſpondere. Et quidem ego latè reſpondi, & explicui *tom.* 2. *de Iuſtitia, & iure, diſp.* 22. *ſect.* 14. vbi Doctores conciliaui, & oſtendi, ſufficere, & requiri, adueniente poſtea conditione, conſenſum virtualiter permanentem, quatenus conſenſus præſtitus non fuit reuocatus, ideò virtualiter perſeuerat, & in virtute illius perficitur tunc contractus de præſenti, quando aduenit conditio. quod totum in caſu noſtro poſitum eſt: nam oſtendimus *ſuprà*, conſenſum primum Monaſterij non fuiſſe reuocatum, ſed potiùs ſæpè fuiſſe renouatum, dum Nouitiam ad Profeſſionem deruleṙunt, & eam poſtea ſemper ad actus Profeſſatum vocabant: quare ex eo conſenſu virtualiter perſeuerante, quando ipſa validè voluit ſe obligare ſpontaneè, perfecta eſt valida Profeſſio abſque vllo nouo conſenſu explicito ex parte Monaſterij.

Tertiò accumulant plura motiua ad probandam inualiditatem illius ratificationis. 41 Primò, quia præceſſit promiſſio illorum, qui intereſſe habebant in valore Profeſsionis, qui promiſerunt ei ſoluere eius debita, ſi Profeſsionem ratificaret. Secundò interceſsit metus grauis etiam in ipſa ratificatione: timebat enim, ne ab aduerſariis lis in longum protraheretur cum magna & temporis, & expenſarum iactura. Tertiò interceſsit dolus, quia decepta à prædictis conſanguineis, qui multa ei promiſerunt, protulit verba illa: Dolus autem dans cauſam contractui bonæ fidei, reddit illum inualidum, & nullum. Quartò denique interceſsit error, quo Monialis putauit, ſe hoc modo liberandam ab ære alieno, & conſequuturam alimenta, nec aliter finem litis habendum eſſe.

Ad hæc facilè reſpondetur, in primis 42 promiſsiones etiamſi dolum continerent, non poſſe inualidam reddere Profeſsionem, vel ratificationem Profeſsionis, quia regula illa, quòd dolus dans cauſam contractui irritat contractus bonæ fidei, non habet locum in matrimonio, & Profeſſione religioſa, quando dolus non verſatur circa ſubſtantiam, aut in matrimonio circa conditionem ſeruitutis, vt cum communi probaui *tom.* 2. *de Iuſtit. diſp.* 22. *ſect.* 6. *n.* 88. vbi rationem differentiæ reddidi inter hos duos contractus, & cæteros omnes. Adde, ſupponi falſum, quòd promiſsiones illæ doloſæ fuerint.

Vnde idem dicendum eſt de errore, 43 quando

quando enim is non verſatur circa ſubſtanriam, non irritat Profeſſionem, vt *loco citato* cum communi Doctorum probaui. Quod verò additur de minis, & metu incuſſo, præterquam quòd id falſum eſt, vt conſtat ex atteſtatione virorum grauium, & piorum, qui internuntij tunc fuerunt, vt ei ratificationem ſuaderent, & negant, vllas prorſus minas interueniſſe: adhuc ſi ipſa metum concepiſſet litis protrahendæ, & expenſarum, id non redderet inualidam ratificationem Profeſſionis. Suppono enim, cum communi ſententia, non quemcunque metum ad id ſufficere, ſed metum grauem iniuſtè incuſſum, vt cum aliis probaui latè *dicta diſputatione* 22. *de Iuſtitia ſect.* 7. *num.* 165. *& ſequentibus.* Metus autem litis, & expenſarum non erat iniuſtus, cùm ij, qui pro Profeſſionis valore agebant, iuſtam, & rationabilem cauſam haberent litigandi, & experiendi in iudicio circa valorem Profeſſionis, & Concilium Tridentinum *dicta ſeſſ.* 25. *cap.* 19. *de Regularibus*, nolit eo caſu Profeſſionem irritam haberi, niſi in iudicio, & cauſa cognita res tota examinetur, & inualiditas probetur. Non ergo erat metus iniuſtè illatus, ſed ex re, quam iure ſuo vtentes poterant litigantes exſequi.

44 Quartò arguunt ex declaratione quadam ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum die 13. Septembris anno 1629. quam affert Barboſa *in Collectan. Bullarum, verb. matrimonium pag* 45. quæ cenſuit, *matrimonium contractum à filia per metum à matre illatum, eſt inualidum, etiamſi mulier metum paſſa per multos annos poſt mortem matris permanſerit cum marito, & filios procreauerit.* Cùm ergo eodem modo iudicandum ſit de Profeſſione religioſa, ac de matrimonio, pariter dicendum erit, Profeſſionem ex metu factam nunquam fieri validam, quamuis pòſt mortem patris, qui metum intulit, per multos annos Monialis perſeuerauerit, & ſe actibus Profeſſarum ingeſſerit.

45 Reſpondetur tamen facilè negando paritatem quoad hoc inter matrimonium, & Profeſſionem. nam matrimonium ex ſententia ſacræ Congregationis Concilij, quam ſemper etiam amplectitur ſacra Rota, non poteſt poſt decretum Tridentini reualidari, niſi coram Parocho, & teſtibus, quæ ſolemnitas eſt de ſubſtantia matrimonij; quare cohabitatio quæcunque non ſufficit ad purgandum vitium nullitatis præcedentis. Hoc autem in Profeſſionis reualidatione non ſequitur, vt conſtat ex eodem Tridentino *dicta ſeſſ.* 25. *cap.* 19. vbi elapſo quinquennio abſque alia ſolemnitate præſumitur reualidata Profeſſio per conſenſum legitimum, qui antea in prima Profeſſione defecerat. Non poteſt ergo quoad hoc fieri argumentum à reualidatione matrimonij ad reualidationem Profeſſionis.

Quintò denique opponunt, non fuiſſe veram ratificationem Profeſſionis, quando Monialis dixit: *Si antea Monialis non fueram, hodie Monialis eſſe volo.* nam verba illa non ſignificant in rigore Profeſſionem præſentem, ſed voluntatem, & animum ratificandi poſtea Profeſſionem; quia verbum *volo* iunctum alteri verbo infinitiui temporis, non importat diſpoſitionem de præſenti, ſed voluntatem propenſam agendi de futuro, vt ex multis notat Barboſa *diction.* 436. *numer.* 14. & colligitur ex gloſſ. *in leg. ſerui electiones, verb. poſſumus. ff. de legatis* 1. Quare corruit totum fundamentum in illa ratificatione à nobis collocatum. 46

Reſpondetur, verba illa, præſertim in iis circunſtantiis, in quibus de examinanda nullitate prioris Profeſſionis agebatur, & ad hoc ipſum teſtes iuridicè interrogabantur, non potuiſſe in alio ſenſu intelligi, niſi in ſenſu reualidandæ Profeſsionis, & in primis doctrinam illam, quod verbum *volo*, adiunctum alteri verbo infinitiui temporis, non importat diſpoſitionem de præſenti, veram in vniuerſum eſſe, negat gloſſ. *in leg. vendentis, Cod. de contrahenda emptione*, quæ dicit verbis illis, *volo vendere, volo emere*, perfici contractum emptionis, & venditionis, & Cardin. *in cap. ex litteris, de ſponſalibus*, & nouiſsimè Baſilius Pontius *lib.* 2. *de matrim. cap.* 9. *num.* 8. qui dicunt, *Volo te ducere, volo te accipere, volo tecum contrahere*, ſignificare conſenſum de præſenti ad matrimonium, niſi conſuetudo, vel circumſtantiæ contrarium perſuaderent. Deinde alij plures, qui de prædictis verbis id negant, quando verbo *volo* iungitur verbum ſignificans inchoationem contractus, vt, *volo ducere, volo contrahere*; fatentur tamen ſignificare conſenſum de præſenti, quando adiungitur verbum ſignificans executionem, & exercitium contractus, vt ſi dicat, *Volo te habere vt vxorem, volo tenere te, vel tractare te vt vxorem*; quia ad habendum, & tractandum vt coniugem, præſupponitur neceſſariò 47

coniugium, ita Panorm. Ioannes Andreas, & Paludan. quos ſequitur Pontius *vbi ſuprà num.* 7. & probabile putat Sanchez *lib.* 1. *de matrim.diſp.* 18. *num* 24. in noſtro autem caſu non dixit, *Volo hodie Profeſſionem facere*, ſed dixit, *Volo eſſe Monialis*, ad quod præſupponitur Profeſſio;neque enim intelligi poterat de Moniali Nouitia, cùm nunquam dubitatum fuiſſet, an ipſa fuiſſet Nouitia, ſed dubium, & lis erat, an eſſet Monialis Profeſſa, atque ideò verba illa, *ſi antea non fui Monialis, hodie volo eſſe Monialis*, non poterant aliud ſignificare, niſi, *ſi vſque adhuc non fui Profeſſa, iam ex nunc volo eſſe Profeſſa.*

48 Denique quamuis Sanchez *d. diſp.* 18. *num.* 18. non admittat vt certum, matrimonium fieri per illa verba, *Volo te habere, te tractare vt vxorem*; idem tamen *n.* 28. fatetur, ſi adiungatur particula temporis præſentis. v. gr. *ex nunc volo te habere in vxorem*, matrimonium perfici: ſicut *n.* 14. dixerat de illis verbis, *deinceps*, vel *ab hoc tempore habebo te in vxorem.* quibus æquiualere videntur verba illa, *hodie volo eſſe Monialis*, præſertim cùm poſita fuerit particula illa *hodie* ad diſtinctionem explicandam à tempore præterito, nam dixit, *ſi antea non fui, hodie volo eſſe*, quaſi diceret ſi vſque ad hoc punctum non fui, deinceps, & in poſterum, & poſthac volo eſſe Monialis, in quibus caſibus nemo negat ſignificari ſatis conſenſum de præſenti. hæc autem omnia, vt initio monui, dicta ſint iuxta ſeriem facti mihi propoſitam, in quo ſi res aliter ſe habere probetur, facilè cum aliter ſentientibus, quos ſcio plures eſſe, conueniam. Video tamen ſacram Rotam pro hac noſtra ſententia in eodem caſu decreuiſſe in deciſione facta ſub Carrillo Vlixbonenſis nullitatis Profeſſionis 17. Maij 1641. quæ ad litteram integra habetur apud Dianam *in fine ſextæ partis.* An verò poſtea Rota mutata ſpecie facti ab ea deciſione receſſerit, non ſcio.

DVBIVM XVII.

Quouſque extendatur conceſſio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem.

1 INter alias conceſſiones Leonis X. facta Minoribus continetur quædam, cuius verba Emanuel Rodericus refert in Bullario Regularium, inter viuæ vocis Oracula eiuſdem Leonis *num.* 12. *& tom.* 1. *quæſt. regular. quæſt.* 42. *art.* 4. & eiuſdem meminit Nauarrus *de oratione*, *& horis Canonicis cap.* 19. *num.* 88. & Lezana *tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 31. Verba autem petitionis, & conceſſionis hæc ſunt. *Placeat Sanctitati veſtræ, vt ne fratres mutuò ſe impediant in Officio diuino, aut alijs ſint faſtidioſi, quòd illa, quæ in Ordinario iubentur dici ſecretè ſub ſilentio tam in horis Canonicis, quàm etiam in Miſſa, non teneantur proferre vocaliter, ſed ſatisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intra ſe per librum, quia aliqui deuotiùs ſic dicunt, & abſque impedimento, & faſtidio aliorum, & eodem modo poſſit facere, qui dicit Officium per ſe ſolus, cùm prolatio verbalis ſit præcipuè vt ab alijs intelligatur.* Hæc fuit poſtulatio, cui cum aliis ſimul propoſitis annuit Leo Papa, ita per ſuas litteras authenticas atteſtante Laurentio Presbytero Cardinali Sanctorum quatuor Coronatorum die 15. Aprilis anno 1516.

Hanc conceſſionem P. Lezana *loco citato* dicit reuocatam eſſe, quia facta fuit viuæ vocis Oraculo; eiuſmodi autem Oracula Religionibus facta reuocata fuerunt antea à Gregorio XV. & poſtea magis vniuerſaliter ab Vrbano VIII. anno 1631. 2

Alij tamen contendunt, conceſſionem hanc factam non fuiſſe merum viuæ vocis Oraculum,ſed interueniſſe ſignaturam Papæ: nam in calce memorialis, in quo multæ gratiæ poſtulabantur, petitum etiam fuit, *vt eiuſmodi gratiæ, & conceſſionis, ſola ſignatura ſufficeret, & eundem effectum ſortiretur, ac ſi litteræ ſub plumbo, aut in forma Breuis expedirentur, attento quòd omnia eſſent in foro conſcientiæ tantùm.* & ſtatim prædictus Cardinalis in ſuis litteris addit: *omnia præinſerta modo præfato, vt fuerunt petita, à præfato Sanctiſſimo Domino Noſtro vobis conceſſa fuerunt, ideò in omnium, & ſingulorum fidem, &c.* reſtatur ergo Cardinalis fuiſſe appoſitam ſignaturam, nam eo moſto petita fuerunt. Signatura autem Papæ videtur extrahere conceſſionem à viuæ vocis oraculo: nam vbi interuenit manus, & ſcriptura Papæ, non eſt ſola vox, ſed ſcriptura, atque ideò non videtur reuocari, quando ſola viuæ vocis Oracula reuocantur. 3

Quidquid tamen de hoc ſit, dixi, præ- 4
dictam

dictam conceſſionem parum vrilem eſſe, & ideò fortaſſe in compendio priuilegiorum Societatis Ieſu non fuit appoſira, nec Præpoſitus Generalis Societatis voluit vti communicatione priuilegiorum latiſſima, quam haber, vt eam Religioſis Societatis communicaret, atque ideò iſti non poſſunr ea vti, cùm non ſit ipſis à Generali communicata. Et quidem meritò, nam in primis non poteſt, nec debet ea conceſſio inrelligi de iis, quæ Sacerdos, dum celebrat, deber ſecretò dicere in Miſſa, alioquin poſſet nihil Canonis proſerre, præter verba conſecrationis, & Orationem Dominicam: Orationes etiam quæ ad oblationcm panis, & vini pertinent, poſſet non proferre, & alia ſimilia. quod abſurdiſſimum eſſet, nec facilè apparer, quomodo qui eiuſmodi ſacrificio adeſſent, Miſſam integram audirent, cùm Miſſa ſit actio quædam externa, & tunc magna pars Miſſæ externæ omitteretur, & reduceretur ad orationem mentalem, & internam Sacerdotis. quod etiam ex verbis conceſſionis facilè colligitur; petitur enim ea conceſſio, *vt ne fratres mutuò ſe impediant in Officio diuino, aut alys ſint faſtidioſi, quòd illa, quæ in Ordinario iubentur dici ſecretò ſub ſilentio, tam in locis Canonicis, quàm in Miſſa, non teneantur proferre vocaliter, &c.* ex quibus verbis apparet, hoc non fuiſſe petitum pro ipſo celebrante, ſed pro fratribus, qui ſunr in Choro ſimul pſallentes, & qui ſi omnes proferant voce clariori, quæ debenr ſub ſecreto, & ſilenrio dicere, poſſunt ſeſe mutuo rumore illo perturbare. Celebrans autem, qui ſeorſim eſt in Altari, non poteſt alios impedire, aur perturbare. Atque ideò forraſſe non fuit petitum pro iis, quæ in Miſſali iubentur ſecretò dici, ſed quæ in Ordinario iubentur dici ſecreto: nam in Miſſali agitur de Sacerdote ipſo celebrante, & de iis, quæ ipſe debet ſecretò, vel voce eleuata dicere. In Ordinario autem, præſertim illius Ordinis, iubentur forraſſe fratres aliqua recitare tempore Miſſæ, v. gr. dum organum pulſatur, ſupplere verſus organo correſpondentes, preces etiam aliquas, prout nunc aliquando pro neceſſiratibus occurrentibus dicuntur: & Confeſſionem, quam aliqui etiam in Choro dicunt, dum à Miniſtris dicitur in Altari; qua de cauſa in Miſſali etiam Romano præſcribitur in rubr. de ordine genuflectendi, quòd in Choro ij, qui Prælati non ſunr, dum dicitur Confeſſio genuflectant. quod Gauantus *ibi part. 1. tit 17. num. 5.* intelligit de omnibus præter Cantores, qui ſi tunc cantant introitum, non poſſunr genuflectere. Ad hæc ergo, & ſimilia mentaliter dicenda propter maiorem quietem deſeruire poterat illa diſpenſatio.

5 In Officio verò, & horis Canonicis in Choro deſeruire poterat ad ea ſolùm, quæ in Breuiario iubentur ſecretò dici, qualia ſunr Oratio Dominica, ſalutatio Angelica, Symbolum Apoſtolorum, & ſi quæ ſunt alia; reliqua iubentur clara, & eleuata voce dici. Quare ad reliqua non extenditur illa conceſſio, vt ex eius verbis conſtar. Vnde nec extra Chorum in priuata recitatione deſeruire poteſt, niſi ad illa pauca. nam extenſio facta illius conceſſionis ad eos, qui extra Chorum priuatim recitant, non ampliauit materiam, ſed perſonas, vel loca. Cùm enim poſtulatio eſſet ad illa ſolùm, *quæ in Ordinario iubentur dici ſecretò ſub ſilentio*, & poſtea ſubdatur extenſio ad recitantes extra Chorum illis verbis, *& eodem modo poſſit facere qui dicit Officium per ſe ſolus*; debet omninò intelligi de eâdem materia, circa quam petita fuerat diſpenſatio pro recitantibus in Choro cum aliis, ne ſeſe inuicem impedirent. Non video ergo, quo fundamento poſſir conceſſio illa ad totum Officium diuinum extendi, nec in eo ſenſu videtur vnquam fuiſſe vſu recepta.

DVBIVM XVIII.

Vtrùm ex cauſa correctionis, & punitionis poßit Monialis extrahi ad aliud Monaſterium eiuſdem Ordinis ſine licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ.

1 DE hoc multum fuit diſputatum Salamanticæ anno 1611. quo anno ego ibi eram, & diſputatio perrranſiit ad alias Caſtellæ Vniuerſitates. Et quidem ferè omnes Theologi, & Iuriſtæ ſententiæ affirmanti ſubſcripſerunt, quarum ſubſcriptionum exemplar penes me retinui. In iis antem fuerunt Eman. Rodericus, qui citauit ſeipſum *tom. 1. quæſt. regular. q. 49. art. 5.* Petrus Herrera Dominicanus, primarius Theologiæ Salmanticenſis Profeſſor, qui poſtea Epiſcopus factus fuit, Petrus etiam de Ledeſma Dominicanus, Ioannes de Salas, Antonius Perez Genera-

lis Ordinis S. Benedicti, & poſtea Epiſcopus, qui multa opera in lucem edidit, Ioannes Guttierrez, qui citauit ſe pro eadem ſententia in quæſtionibus Canonicis, Didacus Nugnus Dominicanus, Valentinus Herize Societatis Ieſu, Doctor Sobrino Theologus primarius Canonicus, & poſtea Epiſcopus Valliſoletanus, Baſilius Pontius, & alij 30. Theologi, & Iuriſtæ doctiſſimi, qui pro ſua ſententia alios citarunt, nempe Petrum Lorcam *in 1.2. tom 2 tract de legibus diſp. 23. exemplo 5. tertij argumenti*, Paulum Tuſcum *de viſitatione lib. 2. cap. 16. num. 42.* Ioann. Baptiſtam Confettium *in collatione priuilegiorum cap. 19.* Nauarrum *conſ. 47. de regul num. 4. & 6.* aliàs *conſ. 5. de ſtatu Monachorum, & in cap. ſtatuimus, 19. quæſt. 3. n. 48. commentario 4 de Regul. verſ. nota quarto.* Azeuedum *lib. 8. nouæ recopil. tit. 20 à num. 55. vſque ad 60.* qui quamuis non afferat Motum proprium Pij V. cùm tamen iam fuiſſet publicatus, non potuit illum ignorare. Eandem ſententiam videtur amplecti P. Suarez *tom. 4. de Relig. tractat. 8. lib. 1. cap. 4. n. 6. in fine*, vbi poſtquam dixit in caſibus non expreſſis à Pio V. expectandam eſſe licentiam Sedis Apoſtolicæ, addit, *quotieſcunque cauſa mutationis talis non fuerit, quæ vel in iure ſit expreſſa, vt dictum eſt de officio Abbatiſſæ, vel niſi per æquiparationem rationis poſſit cauſa ad numeratas à Pio V. reduci: vt eſt, v. gr. quando oportet ob prauos mores Monialem aliò transferre: nam illa cauſa non immeritò contagioſo morbo comparatur, vel ſcandalo communi, pro quo modo vitando Bonifacius etiam egreſſum conceſſit.* Eandem denique ſententiam tenere videntur Bonacina *in tractatu de clauſura quæſt. 1. punct. 9. num. 12.* Portel *in dub. regular. verb. Clauſura Monialium n. 22.* & ſtando in decreto Tridentini, & Bulla Pij V. idem ſentit Franciſcus Pellizzarius *tract. de Monialibus cap. 3. num. 23.* niſi obſtet quædam declaratio ſacræ Congregationis Regularium infrà referenda.

2 Fundamenta præcipua huius ſententiæ ſunt. Primum, quia, quamuis Pius V. ſolos tres caſus expreſſerit, in quibus Moniales cum licentia poſſint exire, nempe ob incendium, lepram, & epidemiam: Doctores tamen communiter dicunt, idem debere intelligi in aliis caſibus, qui his tribus ſint omnino ſimiles, qualis videtur eſſe noſter caſus; nam, ſicut ob periculum contagij corporalis permittitur Moniali exire ob lepram, vel epidemiam; multò magis ob periculum contagij ſpiritualis oportet, quòd moribus corrupta exeat, & corrigatur in alio loco, ne ſuo exemplo alias Moniales corrumpat.

Secundò, quia in iure non ſolùm permittitur, ſed etiam præcipitur, quòd recepta ad Profeſſionem per ſimoniam eiiciatur à Monaſterio, vt in arctiori Monaſterio pœnitentiam agat, vt habetur *in cap. quoniam, de ſimonia*, cui decreto non eſt derogatum in Tridentino, nec in Bulla Pij V. ſicut neque etiam ibi derogatum inuenitur Bullæ Vrbani IV. quam refert Miranda *quæſt. 3. de Monialibus, art. 2.* in qua Pontifex pro Monialibus S. Claræ approbat tranſlationem ab vno Conuentu in aliud pro eo caſu. Denique aliqui dicunt, ita reſponſum fuiſſe à Sacra Congregatione: hanc tamen reſponſionem nuſquam inuenire potui. 3

Alij tamen in caſu noſtro dicunt, requiri facultatem Sedis Apoſtolicæ ad hoc, vt Monialis correctionis cauſa transferatur ad aliud Monaſterium. ita Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. Monialium tranſlatio, num. 8.* Tamburinus *de iure Abbatiſſarum diſp. 21. quæſt. 3 n. 4.* Zerola *in praxi Epiſcop. 1. part. verb. Moniales, ad finem*, Lezana *tom. 3. verb. clauſura num. 16.* atque idem ſentire videtur Franciſcus Pellizzarius *loco ſuprà citato*, ſi quædam Cardinalium declaratio, quam ibi affert, authentica ſit. 4

Fundantur præcipuè in declaratione Cardinalium, quam referunt Barboſa, & alij, his verbis: *Monialem nullam ſibi ſubiectam ex vno Monaſterio ad aliud transmittere poſſunt locorum Ordinarij, vel ſuperiores Regulares, etiam ex cauſa ſeditionis, vel incorrigibilitatis, aut criminis perpetrati.* quam declarationem Lezana dicit eſſe factæ Congregationis circa negotia Epiſcoporum, & Regularium. Vnde oportet eſſe duas declarationes; nam ego in deciſionibus meis manuſcriptis ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum (quæ eſt diuerſa Congregatio, vt conſtat,) inuenio aliam in cauſa Mediolanenſi, his verbis. *Non poteſt Epiſcopus cauſa correctionis, pœnitentia, vel examinis, etiam in cauſis criminalibus Moniales è Monaſterio facere exire, nec minus ipſa egredi valent.* Ita habetur in deciſionibus prædictæ Congregationis *ad ſeſſ. 25. cap. 5. de Regular.* in meo Codice antiquo, & manuſcripto. 5

Mihi placuit ſtando ſaltem in iure communi quod tunc temporis reſpondit doctiſsimus P. Franciſcus Cornejo Auguſtinianus, qui poſtea primariam Theologiæ 6

Cathedram in Salmanticenſi Academia rexit, & denique meritiſſimè ob eminentiam doctrinæ ad Epiſcopalem Sedem aſſumptus fuit. Hic ergo auſus eſt tot tantorúmque virorum ſenſui non omninò conſentire, his verbis. *Quod quæritur de egreſſu Monialis ex cauſa iuſtæ correctionis, ſi id ſolùm fiat ad puniendam delinquentem exilio à propria domo in pœnam delicti, non verò ob euidens periculum ſcandali, & alias peruertendi; non æſtimo tutum, quòd propria auctoritate Prælatus id faciat; daretur enim latiſſimus aditus, & facultas Prælatis Moniales ab vno in alium locum frequenter transferendi; eiſdemque Monialibus daretur occaſio delinquendi, ſpe concepta eiuſmodi mutationis; quæ quidem iis, quæ ſub clauſura adeò ſtricta ſunt, apparet appetibilis, & grata. Si verò interueniret ſpiritualis neceſſitas communitatis, cui delinquentis præſentia ſcandalum affert, & occaſionem, vt reliquæ peruertantur, puto fieri poſſe non obſtante conſtitutione Pij V. in qua cùm excipiatur expreſſè caſus peſtis, & epidemiæ ob temporalem finem ſanitatis corporeæ ipſius communitatis: meritò præſumi poteſt exceptus etiam caſus noſter, in quo agitur de ſalute ſpirituali eiuſdem familiæ.* Huc vſque doctiſſimus ille Magiſter, qui prudenter diſtinxit inter egreſſum ob meram punitionem, & egreſſum ob ſcandalum, & periculum peruertendi cæteras, vt in primo caſu Prælati non poſſint egreſſum imponere, aut permittere; in ſecundo autem poſſint.

7 Qua diſtinctione poſita, poteſt vtraque ſententia aliquo modo conciliari: imò ſi auctores attentè legantur, conſtabit, non ita generaliter loquutos fuiſſe. Et in primis Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 15. num. 47.* cautè ſententiam ſuam expreſſit; numerans enim caſus, in quibus ſufficit Prælati auctoritas ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, ſubdit, *Similiter idem eſt dicendum cauſa correctionis eius Monialis, quando in proprio Monaſterio timore cognatorum, aut alia cauſa corrigi commodè non poteſt.* Non ergo vult, ob ſolam punitionem poſſe ad alium Conuentum transferri, ſed quando aliter puniri non poteſt; qui quidem caſus moraliter non contingit: nam cognati, vel alij, qui punitionem eo loco impediunt, multò magis impedient exilium, & abſentiam cum punitione inde ſequutura; nec puto eam cauſam approbandam à ſacra Congregatione ſaltem, vt Prælatus poſſit propria auctoritate Monialem ad alium locum transferre, & ſcio, Sanctiſsimum Dominum Noſtrum deſiderare, vt Moniales, ſi puniendæ ſunt, puniantur ibi, vbi deliquerunt; cum eadem limitatione loquitur loquitur Bonacina *dicta q. 1. puncto 9. num. 13.* qui alios affert, & Eman. *dicto tom. 1. quæſt. Regular. q. 49. art. 5.* Denique in hoc ſolùm ſenſu loquitur Suarez in verbis ſuprà relatis, nam tunc ſolùm approbat ad egreſſum hanc cauſam correctionis, quando *illa cauſa non immeritò contagioſo morbo comparetur, vel ſcandalo communi.* in quo caſu non videntur repugnare declarationes, & reſponſa Congregationum ſuprà adducta: nam illa prima Congregationis circa negotia Epiſcoporum ſolùm negat poſſe extrahi Monialem *cauſa incorrigibilitatis, vel criminis perpetrati:* quod eſt dicere, quòd non poſsit ob ſolam punitionem delicti commiſsi. Aliud verò eſt, quando transfertur ad vitandum ſcandalum, & contagium ſpirituale reliquarum, de quo caſu Congregatio ibi nihil dicit. Sicut nec illa alia reſponſio Congregationis Concilij Tridentini, in qua ſolùm dicitur, non poſſe extrahi *cauſa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis.* quod nos etiam concedimus, non verò negat, quòd ad vitandum reliquarum periculum extrahi poſsit. Hæc ergo regula omnia videtur conciliare, ſi dicatur, Monialem puniendam omninò eſſe in ſuo Monaſterio, nec hoc titulo extrahendam. Si verò agatur de contagio morum vitando, quod aliter vitari non poteſt, ſiue punienda ſit, ſiue non punienda, extrahi poſſe ad aliud Monaſterium ab Epiſcopo, & eius Prælatis.

Dixi tamen, hanc regulam, & diſtinctionem mihi placere, *ſtando ſaltem in iure communi*, quia contra illam ſcrupulum iniicere poteſt priuilegium quoddam conceſſum ab Vrbano IV. vt refert Miranda *q. 3. de Monialibus S. Claræ*, & Eman. Roderic. *tom. 1. quæſt. Regular. q. 49. art. 1.* pro Monialibus S. Claræ, quæ ob aliquas cauſas ibi numeratas transferri poſſunt ab vno ad aliud Monaſterium, inter quas ponitur *cauſa correctionis.* Quamuis autem hæc omnia priuilegia reuocata ſint in prædicta conſtitutione Pij V. poſtea tamen Gregorius XIII. in ſua Bulla, quæ habetur apud Roderic. *in Bullario Regular.* & eſt prima inter Bullas eiuſdem Gregorij, confirmauit, & innouauit omnia priuilegia Minorum de Obſeruantia, & Monialium S. Claræ cum clauſulis efficaciſsimis, *ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine,* vbi poſtea derogat omnibus contrariis conſtitutionibus, & in ſpecie litteris Pij V. Et quamuis addat, ſe confirmare, 8

& innouare omnia illa priuilegia, *quatenus ſint in vſu, & ſacris Canonibus, & decretis ſacri Concilij Tridentini non aduerſentur*; in illis tamen verbis, *ſacris Canonibus*, non eſt ſermo, niſi de Canonibus eiuſdem Tridentini, non de aliis, vt cum aliis, quos afferr, probat Lezana *tom. 3. verb. clauſula num.* 27. innouatio autem *ex certa ſcientia*, eſt noua conceſsio, & reſtituit priuilegia reuocata, vt docet *ibidem num.* 29. *& tom.* 4. *verb. priuilegia Regularium, numer.* 23. Nec priuilegium illud videtur contrarium Concilio Tridentino, cùm potiùs *in Tridentino ſeſſ.* 25. *cap.* 5. *de Regularibus*, permittatur egreſſus Monialis ex cauſa legitima declaranda ab Epiſcopo. Vnde Nauarrus 1. *tom. conſil. lib.* 3. *tit. de Regularibus, conſil.* 48. *num.* 6. *in editione antiqua*, fatetur planè, tranſlationem ex cauſa correctionis non eſſe contra decretum Tridentini.

9 Sed tamen ob ſolam hanc Bullam Gregorij XIII. confirmantis priuilegia illius Religionis, qua videntur frui poſſe qui habent omnimodam communicationem priuilegiorum cum illo Ordine, ego non auderem concedere eam facultatem. Nam, licèt non obſtent verba illa conceſſionis, *quatenus ſacris Canonibus, & decretis ſacri Concilij Tridentini non aduerſentur*; videntur tamen obſtare verba illa priora, *quatenus ſint in vſu.* Difficilè autem credi poteſt, quòd tunc temporis eſſet in vſu facultas transferendi Moniales ob ſolam correctionem, cùm iam præceſſiſſet conſtitutio Pij V. qui egreſſum Monialium ad tres ſolos caſus reduxit, in quorum nullo, vt vidimus, continetur explicitè, nec etiam per æquiualentiam, vel paritatem cauſa meræ correctionis, & punitionis, ſecluſo ſcandalo, & periculo peruerſionis aliarum. Si ergo iam erat facultas illa reuocata, credibile eſt, quòd non erat ampliùs in vſu, & per conſequens confirmatio, & innouatio priuilegiorum ex certa ſcientia, quatenus ſolùm eſſent in vſu, non videtur potuiſſe tunc extendi ad facultatem, de qua loquimur, & ſaltem præſumptio videtur eſſe, quòd lex fuerit acceptata, & facultas contraria non eſſet iam in vſu.

***

Dubium XIX.

An ſubditus poßit, & debeat obedire Prælato, quando dubitat, an ſit licitum, quod præcipitur.

Magiſter quidam Theologiæ partem negantem docuit, qui ea de cauſa malè audiuit, & ad ſuperiores Prælatos delatus fuit, quaſi religioſæ obedientiæ fundamenta labefactaret, & ſubditos aduersùs ſuperiores armaret, qui propriam inobedientiam excuſare pro libito poſſent, eo prætextu, quòd dubitarent, an tuta conſcientia rem præceptam exequi poſſent. Et quidem occaſionem dare potuit, quod Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 3. *num.* 3. *& ſequentibus*, vniuerſaliter docet, ſubditum poſſe, & debere obedire, quando dubitat, an res præcepta ſit licita, vel illicita, quod multis argumentis probare nititur, & pluribus exemplis illuſtrare. Ego tamen Magiſtri illius tutelam ſuſcepi, & oſtendere curaui, ſi quæſtionis termini diſtinguantur, & explicentur, vix poſſe controuerſiam remanere de vno puncto, de quo tamen quid ſentiendum, & quomodo loquendum ſit, poſtea ſubiiciam. 1

Vt ergo faciliora, & clariora præmittamus, & ne ad alias controuerſias digrediamur, ſuppono primò, nos non loqui nunc, quando ſubditus dubitat de auctoritate legitima Prælati, nempe, an ſit verus, & legitimus Prælatus, nec etiam quando dubitat, an res præcepta contineatur ſub eius poteſtate, v. gr. ſi cùm non poſſit præcipere, niſi ea, quæ ſunt ſecundùm regulam, dubitat ſubditus, an res præcepta ſit iuxta, vel potiùs ſupra regulam, atque adeò excedens poteſtatem Prælati; hæ enim ſunt quæſtiones diuerſæ, de quibus nunc non loquimur, ſed ſolùm, quando conſtat illum eſſe Prælatum, dubitatur tamen, an res ipſa ſit licita, v. gr. ſi iubeatur aliquod delictum reuelare, vel carnes edere in die ieiunij, & ſimilia, quæ dubitat, an licitè, & ſine peccato fieri poſſint. 2

Suppono ſecundò, nec nos loqui, quando dubium eſt probabile, quia nimirum ex vtrâque parte ſunt opiniones probabiles affirmans, & negans, rem illam licitam eſſe, quo caſu poteſt proculdubio ſubditus amplecti opinionem probabilem affirmantem, atque adeò tenetur eam amplecti, & obedire; habet enim iam tunc locum regula generalis, quòd obediendum eſt Prælato, 3

lato, quoties res præcepta poteſt ſine peccato fieri: nunc autem poteſt id fieri ſine peccato, cùm poſſit ſubditus ſaltem per principia extrinſeca amplecti illam opinionem, & exſequi rem præceptam. Hoc enim ipſum Prælatus præcipit, nempe quòd amplectatur ſententiam illam, quam ipſe ſubditus iudicat probabilem: quare præcipit rem extra controuerſiam licitam, nimirum quòd in ea operatione amplectatur opinionem probabilem; ita cum aliis Sanchez *vbi ſuprà n.6.* & Suarez *tom.4. de Religione, tract.* 10. *lib.*4. *cap.*15. *num.*21. qui addunt, etiamſi opinio dictans, eſſe licitum, quod præcipitur, vt minùs probabilis, ſi tamen probabilis ſit, adhuc deberi obedientiam; quia iam tunc præcipitur id, quod ſubditus licitè facere poteſt, cùm poſſit licitè, communiter loquendo, amplecti opinionem probabilem, relicta probabiliori. Nũc ergo ſolùm loquimur de dubio, in quo non habet ſubditus fundamentum probabile ad iudicandum licitum, quod præcipitur, licèt nec conſtet euidenter, ſpeculatiuè loquendo, quòd ſit illicitum.

4 Suppono tertiò, ad iudicandum de ſtatu dubio rei præceptæ, conſiderandos eſſe, & diſtinguendos duos ſtatus, quos habere poteſt. Primus eſt ipſius rei ſecundùm ſe, & antecedenter ad præceptum Prælati. Secundus eſt eiuſdem rei in ſenſu compoſito cum præcepto; poteſt enim contingere, quòd res ipſa ſecundùm ſe, & antecedenter ad præceptum ſit illicita, & tamen adueniente præcepto, fiat licita. v. gr. ſi Religioſus ex voto priuato obligatus ſit ad audiendas hodie duas Miſſas, & Prælatus ei imponat eâdem hora aliam occupationem incompoſſibilem cum auditione duplicis Miſſæ, omiſſio quidem duplicis Miſſæ erat illicita ſecundùm ſe, & antecedenter ad præceptum Prælati, quo tamen adueniente, ea omiſſio ſit licita, & neceſſaria, quia melior eſt obedientia, quàm ſacrificium, nec votum obligat, niſi data opportunitate, quam non habet, dum impeditur ex obedientia. Quare, etſi Prælatus non diſpenſet in voto, adhuc ceſſat voti obligatio, quia Prælatus vtitur iure ſuo imponendo, & imperando rem illam, cum Prælatus non debeat attendere ad votum, quod ſubditus emiſit, nec votum illud præiudicet facultati, & libertati, quam Prælatus habet præcipiendi ſubdito, & illum in variis rebus occupandi. Quæſtio ergo noſtra non procedit in hoc ſenſu, prout aduertit etiam Suarez *vbi ſuprà num.* 22. ſed quando de re præcepta ſecundùm ſe, & ſecluſo præcepto, dubium erat, an eſſet licita, vel illicita, an merum præceptum Prælati, non addens, vel tollens aliquam aliam circumſtantiam, niſi quod facit, eſſe præceptam, an, inquam, per hoc ſolùm reddatur licita, atque adeò debita ex obligatione obedientiæ.

Suppono quartò, duplex poſſe eſſe hoc dubium. Primum ſolet appellari ſpeculatiuum. Secundum verò practicum. Primum verſatur circa rem præceptam ſecundùm ſe, & antecedenter ad præceptum, quo dubitatur, v. gr. an poſſit reuelari Prælato tale delictum ſubditi. Secundum verò verſatur circa ipſam obedientiam, & dubitatur, an hîc, & nunc licitum ſit obedire Prælato in hac materia; & ideò vocatur practicum, quia opponitur vltimo iudicio practico requiſito ad licitè operandum, quo iudico me hîc, & nunc licitè poſſe obedire, quod iudicium vltimum practicum eſſe poteſt, licèt præceſſerit dubium ſpeculatiuum de re ipſa. Quare illud primum dubium poſſumus appellare remotum, hoc verò ſecundum, proximum: quia hoc ſecundum reperitur in ipſo ſtatu proximo ante operationem. Et quidem, ſi omnibus penſatis, & poſito præcepto, & attentis omnibus circumſtantiis, adhuc ſubditus non formet iudicium ſaltem probabile dictans practicè, quòd poſſit hîc, & nunc licitè obedire, ſed maneat etiam circa hoc vltimum merè dubium, non apparet, quomodo in hoc dubio debeat, vel poſſit obedire; quare id meritò negat Suarez *vbi ſuprà*, *num.* 17. & ratio videtur clara, quia operari cum conſcientia practica dubia nunquam eſt licitum, cùm eo ipſo exponat ſe homo periculo peccandi: quare ad licitam operationem neceſſe eſt vt formetur conſcientia per vltimum iudicium practicum, quo iudicetur non obſtante præcedenti dubio, licitè poſſe hîc, & nunc operari, vt docet Suarez *loco citato*, & aliis relatis latiùs ex omnium ſententia Thomas Sanchez *lib.*2. *de matrim. diſp.*41. *num* 6. *& in Decalog. lib.* 1. *cap.*10. *num.*2. Si ergo ſupponamus, ſubditum adhuc ſtante præcepto, non poſſe formare conſcientiam, nec habere iudicium practicum, quo iudicet, ſe poſſe non obſtante dubio, licitè obedire; certum erit, illum non poſſe in eo ſtatu licitè obedire, quia non obediet iuxta conſcientiam, cùm conſcientia non dictet, poſſe licitè id fieri. Quæſtio ergo non eſt de hoc dubio proximo, practico, & vltimo, ſed de dubio remoto, & quaſi ſpeculatiuo, an eo non obſtante, poſſit

ſubditus

ſubditus ratione præcepti formare ſibi conſcientiam, & iudicium practicum, & verum dictans licitam obedientiam.

6 Suppono quintò, ſi non ſolus ſubditus, ſed Prælatus etiam ipſe dubitet, an poſſit licitè rem illam ſubdito præcipere, nec habeat vltimum iudicium practicum, quo ſaltem probabiliter iudicet, ſe poſſe id præcipere, non poterit Prælatus præcipere, propter eamdem rationem, quia non præciperet iuxta conſcientiam, cùm conſcientia non dictet ei, quod poſſit præcipere. Tunc autem multò minùs tenebitur ſubditus obedire, tum ratione dubij quod habet de licita obedientia: tum etiam, quia conſtat ei, Prælatum ſine legitima auctoritate præcipere. Sicut enim non poteſt Prælatus validè præcipere illicita, ita nec poteſt validè præcipere id, de quo dubitat, an ſit licitum, & an licitè poſſit præcipi, cùm in hoc etiam caſu abutatur ſua poteſtate, non ſolùm quoad modum extrinſecum, ſed etiam quoad materiam præcepti, quæ ſolùm extenditur ad licita: res autem de qua dubitatur modo explicato, an ſit licita, eo ipſo non eſt licita, ſed illicita, & per conſequens præcipitur ſine ſufficienti poteſtate, atque adeò non affert obligationem, nec facultatem obediendi; quod ingenuè fatetur, & probat ipſemet Sanchez *dicto lib. 6. in Decalog. cap. 3. num. 21. & lib. 2. de matrimonio, diſp. 41. num. 45. in fine*, docens, ſubditum non poſſe licitè militare, quando certò ſcit Principem ſuum dubitare de iuſtitia belli. Addit verò Sanchez *dicto num. 21.* ſi ſubditus ſciat, rem ſibi præceptam eſſe licitam, poſſe & debere obedire, quamuis certò ſciat, Prælatum dubitare, an ſit licita, vel fortaſſe credere eſſe illicitam; quia ignorantia Prælati non tollit, quòd res illa ſit materia præcepti, & Prælato debeatur. Sicut, ſi quis ex errore putet rem à me poſſeſſam non eſſe ſuam, & malè petat reddi ſibi tanquam ſuam teneor reddere illi, ſi ſciam reuera eſſe ſuam. Hæc ille, de quibus non eſt neceſſe diſputare, quia non ſpectant ad noſtram quæſtionem, vt conſtat.

7 His ergo ſuppoſitis, reſtat difficultas ſolùm, an quando ſecluſo præcepto, ſubditus nullam habet rationem probabilem ad formandam ſcientiam, & iudicandum licitum id quod præcipitur, ſufficiat præceptum, & auctoritas Prælati ad formandum eiuſmodi iudicium, atque adeò ad exſequendum id quod præcipitur: in quo puncto rurſus diſtinguendum eſt; neque enim poteſt vna regula vniuerſalis tradi affirmans, vel negans: etenim frequenter ſufficiet, aliquando tamen non ſufficiet; frequenter enim continget, quòd præceptum ipſum afferat ſubdito motiuum nouum ad iudicandum licitum, quod antea non iudicabat. Primò, quia ipſa auctoritas Prælati, qui aliunde noſcitur vir doctus, & probus, & qui non ſolet temerè præcipere, nec ignorat circumſtantias rei præceptæ, poteſt eſſe magnum motiuum ad deponendum dubium, & formandam conſcientiam, & iudicium probabile de honeſtate rei præceptæ. In quo tamen non attenditur Prælatus merè vt Prælatus, ſed vt vir doctus, probus, & prudens. Secundò, quia aliquando materia eſt talis, vt in dubio prodeſſe poſſit diſpenſatio Prælati, v. g. ſi ſit dubium de cauſa ſufficienti ad non ieiunandum, vel non recitandum Officium diuinum, in quibus caſibus aliqui Prælati ſolent habere facultatem ad diſpenſandum: tunc enim Prælatus prohibens ieiunium, vel Officij recitationem, cenſetur in illo dubio diſpenſare, atque ideò ſubditus poteſt, & tenetur acquieſcere. Et cum his limitationibus fatetur, ſubditum non poſſe in dubio obedire, niſi aliquid huiuſmodi interueniat, per quod tollatur dubium, & formetur iudicium probabile, Suarez *vbi ſuprà dicto cap. 15. n. 19. & ſequentibus*. Vaſquez *tom. 1. in 1. 2. q. 19. diſp. 66. cap. 9. num. 52. & ſequentibus*, Salas *in 1. 2. q. 21. tract. 8. diſp. vnica, ſect. 17. num. 152. & 159.* & alij, cum quibus nos idem diximus *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 18. ſect. 1. num. 20. & ſequentibus.*

Poſſumus autem tertiò addere, ipſummet Prælati præceptum aliquando iuſtificare, & honeſtare rem, quæ aliunde non habebat de ſe iuſtam cauſam, vt honeſtè fieret; cuiuſmodi fuit id, quod Beato Ioanni Damaſceno impoſuit eius Magiſter, ſeu Prælatus, vt ex Ioanne Patriarcha Hieroſolymitano refert Surius *in vita eiuſdem Damaſceni*, die 6. Maij, tom. 3. miſit nempe illum in ciuitatem, vt venderet ſportas, & peteret duplò maius pretium ſupra iuſtum valorem; quod dum faceret, & operam cum irriſione perderet, à quodam, qui virum agnouit, pretium totum accepit. Certè actio illa, ſecluſo præcepto, vix potuiſſet ab actione otioſa excuſari, quamuis excuſari poſſet ab iniuſtitia, eo quòd non eſſet futurus, qui ex ignorantia pretium illud ſolueret. Accedente tamen præcepto, erat actio honeſta ordinata à Prælato ad eximiam obedientiam, & mortificationem ſubditi probandam. Actio etiam illa rigandi 8

di per annum quotidie lignum aridum; quam de Ioanne Monacho refert Caſſianus *lib. 4. cap. 14.* ſi propria ſponte fieret, eſſet actio otioſa; facta tamen ex obedientia fuit honeſtiſſima, & perfectiſſima, quam Deus miraculo comprobauit, reuireſcente; & fructificante arido illo ligno. In his, & ſimilibus caſibus præceptum ipſum mutat materiam, & de actione inutili, & otioſa, reddit vtilem, & honeſtam, quia facere hoc ipſum ex obedientia non eſt inutile, ſed habet honeſtiſſimam cauſam operandi, nempe obedientiam.

9 Cæterùm aliquando poſſunt hæc, & alia ſimilia deeſſe, & remanere ſubditus adhuc dubius, an liceat exſequi rem præceptam, & tunc dicimus, non debere, nec poſſe obedire. Rationem à priori reddidi *in dicto loco de Iuſtitia, num. 21.* quia concluſio probabilis debet fieri ex aliquo nouo motiuo, ex quo probabiliter inferatur: ex hoc autem principio, *Prælatus id præcipit*, non poteſt ſemper probabiliter colligi; *ergo licitum eſt.* quando præſertim ſcirem, Prælatum ſolere temere, & imprudenter præcipere pro libito, quæ non licent. Debent ergo concurrere alia adminicula præter merum præceptum in genere ad inferendam illam probabilem concluſionem, ſine qua non poteſt ſubditus practicum iudicium neceſſarium habere ad licitè operandum, quibus adminiculis Prælati auctoritas roboretur ad inferendam illam probabilem concluſionem.

10 Poſſumus autem hanc rationem, quam ibi indicauimus, explicare, & vrgere magis ad noſtrum propoſitum. Et in primis, ſi Prælatus etiam ipſe dubitet, res videtur clara, quòd non poſſit id ſubdito præcipere. Quomodo enim poteſt præcipere ſubdito id, quod ipſemet Prælatus non poſſet licitè operari? Cùm eiuſmodi autem dubio Prælatus ipſe operari non poſſet, propter regulam generalem, quòd nemo poteſt licitè operari ſine iudicio practico de licita operatione: ſi poſſet autem imperare, ſequeretur, quòd quando Prælatus vellet fieri aliquid, de quo dubitat, an ſit licitum, tunc quia per ſe ipſum non poteſt illud licitè facere, imponeret alicui ſubdito, vt faceret, atque ita obtineret per ſubditum, quod ipſe per ſe non poterat licitè obtinere: quod quidem abſurdiſſimum eſſet, vt conſtat. Non poteſt ergò concedi quòd licèt Prælatus ipſe dubitet, poſſit adhuc ſubdito id præcipere.

11 Cæterùm quamuis ſubdito non conſtet de dubio Prælati, non tamen debere, aut poſſe ipſum obedire, quandiu res manet ei dubia, & niſi dubium deponat, probari rurſus poteſt, quia antecedenter ad præceptum non poterat ſubditus licitè cum eo dubio operari: præceptum autem non poteſt facere de illicito licitum; ergo nec accedente præcepto poterit. Maior, & conſequentia ſunt claræ: minor autem, in qua poteſt eſſe difficultas, probatur, quia vis, & obligatio præcepti oritur ex obligatione voti obedientiæ, quo ſubditus obligauit ſe ad obediendum Prælato, hoc eſt, ad facienda ea omnia, quæ Prælatus præcipiat: ergo ea obligatio ſolùm ſe extendit ad ea, ad quæ ſe poterat voto obligare. Non poteſt autem quis ſe voto obligare ad operandum in dubio: alioquin etiam ſine præcepto Prælati poſſet aliquis licitè operari in dubio, nimirum faciendo votum de operando in dubio circa talem, vel talem materiam: quod tamen nullo modo concedi poteſt. Non ergo potuit ſubditus voto obedientiæ hanc poteſtatem Prælato tribuere, vt præcipiente Prælato, poſſet facere, quæ ſibi antea illicita erant. Nam, ſi hoc fieri poſſet, ſequeretur idem abſurdum in ſubdito, quod inferebamus in Prælato: nam, ſi aliquid deſiderares facere, quod tamen propter dubium, quod habes, facere non potes, peteres à Prælato, vt tibi illud præciperet, vel promitteres alicui ex voto obedientiam, vt eo iam præcipiente, licitúm tibi fieret id, quod antea illicitum erat. Fatendum ergo eſt, merum præceptum obedientiæ non transferre de illicito in licitum, niſi adueniat aliquod motiuum ad deponendum dubium, & formandum iudicium probabile circa operationem licitam.

Confirmatur, & explicatur primò, nam 12
ſi Prælatus præcipiat, vt dubius circa factum homicidij celebrem ſine metu irregularitatis, non poſſum obedire, quia celebrare cum dubio homicidij perpetrati eſt intrinſecè malum, & præceptum Prælati non potentis diſpenſare in ea irregularitate, non poteſt auferre illam malitiam. Sed antecedenter ad præceptum æquè eſt intrinſecè malum operari in dubio, imò malitia non orta ex iure poſitiuo humano; (qualis eſt malitia celebrationis cum dubio homicidij,) ſed ex iure naturali; ergò præceptum Prælati non magis poteſt tollere hanc malitiam, quàm illam: neutrum enim tollere poteſt, niſi tollendo dubium, & ſubminiſtrando motiua noua, vt iam non dubitem, ſed ſaltem probabiliter credam rem illam, quæ præcipitur, non eſſe illicitam:

illicitam: quæ tamen motiua in caſu noſtræ aſſertionis non afferuntur, vt ſuppono, ſed ſubditus manet æquè dubius de re ipſa, ſicut antea.

13 Confirmatur ſecundò, quia, ſi Prælatus ſuperior, v. gr. Prouincialis, vel Generalis aliquid tibi prohibuit, & poſtea Prælatus localis inferior conſcius, vel ignarus illius prohibitionis id tibi facere præcipiat, proculdubio non debes, nec potes Prælato locali obedire, quia præceptum eſt de re, quæ antecedenter erat illicita ex prohibitione Prælati ſuperioris. Sed non minùs in caſu noſtro antecedenter ad præceptum Prælati, prohibitum eſt præcepto naturali, & diuino ſupremi legiſlatoris operari in dubio; ergo præceptum Prælati, niſi afferat noua motiua ad deponendum dubium, non poteſt præiudicare præcepto ſupremi legiſlatoris, nec reddere licitum id, quod ex præcepto ſuperiori erat illicitum.

Aliæ rationes huius aſſertionis in ſolutionibus obiectionum indicabuntur.

14 Obiiciunt enim primò, quia in dubio fauendum eſt poſſeſſori: Prælatus autem eſt in poſſeſſione præcipiendi; quare quandiu non conſtat, eſſe iniquum, quod præcipitur, non debet in dubio ſua poſſeſſione priuari.

15 Reſpondetur in primis, Prælatum non eſſe in poſſeſſione præcipiendi, niſi intra limites ſuæ poteſtatis, ſcilicet ea, quæ licita, & honeſta ſunt, & in hac poſſeſſione debet conſeruari, non verò in poſſeſſione præcipiendi dubia, quam poſſeſſionem nunquam habuit, ſi maneant dubia. Vel aliter clariùs dici poteſt (& in idem fortaſſe reſidet,) eo ipſo quòd dubium non poſſit ſuperari, non eſſe iam dubium, quòd non ſit materia præcepti: cùm enim ſupponatur præceptum naturale, & diuinum non operandi cum dubio de operatione, an ſit, vel non ſit licita, eo ipſo quòd res manet dubia, manet illicita, atque adeò eſt clarè extra poteſtatem Prælati inferioris. Ponamus enim, quòd Prælatus ſuperior, v. gr. Prouincialis, vel Generalis prohibuiſſet ſubditis, ne operarentur, nec obedirent Prælato locali in tali, vel tali materia, quando eſſet dubium, an eſſet licita, numquid poſſent obligari tunc ſubditi à Prælato locali, vel poſſent ei obedire in dubio, eo prætextu, quòd Prælatus eſſet in poſſeſſione? imò eo titulo deberent magis obedire Generali, vel Prouinciali, qui etiam ſunt in poſſeſſione, & quorum præceptum tunc clarè vrget. Cùm ergo Deus, & lex naturæ ſint multò magis in poſſeſſione, & antecedenter prohibeant, ne operemur in dubio manente dubio, nihil iuuat poſſeſſio Prælati inferioris, quia præuenitur ſubditus præcepto legiſlatoris ſuperioris, quo redditur eo caſu illicita operatio à Prælato impoſita, atque adeò hîc & nunc non negatur obedientia in dubio, ſed in caſu certo, quia ſtante dubio, eſt certa prohibitio legis diuinæ, & naturalis.

Vrget Sanchez *vbi ſuprà dicto cap. 3. n. 3.* 16
quòd in dubio præſumptio ſtat pro Prælato, quòd præcipiat licita, & ſubdito incumbit onus probandi, quod ſit illicitum; quatenon probante, præſumptio fauet præcepto Prælati.

Reſpondeo, hunc non eſſe caſum no- 17
ſtræ quæſtionis: nos enim loquimur, quando etiam accedente præcepto Prælati res manet in dubio, nec auctoritas, doctrina, probitas, vel prudentia Prælati ſufficit ad deponendum dubium, qui caſus poſſibilis eſt, nam fieri poteſt, quòd ſubditus ſit multò doctior Prælato, & circumſtantias omnes in facto, & in iure meliùs penetret, & quòd prudentia, ac probitate Prælatum ſuperet, atque adeò quòd Prælati auctoritas non ſufficiat ad formandum iudicium probabile de honeſtate actionis, quæ præcipitur. Quare aſſertio noſtra procedit ſolùm ex hypotheſi, quòd hîc & nunc auctoritas Prælati non ſit talis, vt pro ipſo ſtet præſumptio, quòd præcipiat rem licitam: ſi enim præſumptio eiuſmodi eſſet, iam res non maneret dubia, ſed ſubditus poſſet, & deberet formare conſcientiam, & iudicare operationem eſſe licitam, atque adeò deberet obedire.

Secundò obiiciunt, quia coniux orto 18
poſtea dubio circa valorem matrimonij, non poteſt quidem petere debitum coniugale, poteſt tamen, & debet reddere alteri coniugi petenti, qui non debet in eo dubio priuari ſua poſſeſſione, de quo dixi latiùs *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 7. ſect. 4. n. 87. & ſequentibus*; ergo idem dicendum eſt in caſu noſtro, propter eamdem rationem.

Reſpondeo, retorqueri poſſe argumentum, quia ſi coniugi dubitanti de valore matrimonij conſtaret, alterum coniugem ſimiliter dubitare, non teneretur, nec poſſet ei etiam petenti reddere, quia qui cum dubio petit, ſine iure petit, vt loco citato latiùs oſtendi; ergo ſimiliter ſi ſubdito conſtet, quòd Prælatus præcipiens dubitat de honeſtate, vel inhoneſtate rei, quam præcipit, non tenebitur, nec poterit

ei obedire, nec poſſeſſio iuuabit Prælatum, ſicut nec iuuat coniugem dubitantem, & exigentem.

19 Eſt tamen differentia aliqua quoad hoc inter coniugem, & ſubditum dubitantem: nam ſubditus, etiamſi putet, Prælatum bona fide præcipere, ſi tamen auctoritas, & ratio Prælati non habent pondus, & vim ad ſuperandum dubium, quod ſubditus habet de turpitudine rei præceptæ, non poteſt, nec tenetur obedire: coniux verò dubitans de valore matrimonij, poteſt, & tenetur reddere coniugi petenti debitum, ſi ſciat coniugem non dubitare, ſed credere bona fide matrimonium eſſe validum. Ratio autem huius differentiæ eſt, quia coniux poſſidet corpus coniugis ſibi traditum, nec poteſt qui bona fide poſſidet, ſpoliari, antequam probetur iniuſtitia, vel inualiditas tituli, alioquin ei iniuria irrogatur: dum ergo non conſtat de impedimento, non poteſt coniux dubitans negare debitum coniugi petenti, quia hoc eſſet eum ſpoliare re, quam poſſidet; quare reddendo debitum non operatur cum conſcientia dubia, ſed certa, quatenus reddit id, quod ratione poſſeſſionis debetur omnino coniungi poſſidenti bona fide, quandiu contrarium probari non poſſit. At verò in caſu noſtro ſubditus in dubio de turpitudine rei præceptæ non obediens non priuat Prælatum re, quam poſſidet, quia Prælatus non poſſidet ius ad omnes actiones ſubditi, ſed ad actiones licitas, & honeſtas, qualis non eſt hæc, de qua dubitatur, an ſit licita, & per conſequens ſecluſo præcepto eſt illicita, manente illo dubio, atque adeò non comprehenditur ſub poteſtate præcipiendi, quam Prælatus poſſidet, quæ poteſtas ſolùm eſt ad ea, quæ antecedenter ad præceptum non ſunt illicita, prout re vera erat hæc actio, quandiu de eius turpitudine dubitatur, & dubium ſuperari non poteſt.

20 Sed contrà obiiciunt tertiò, quia ſubditus poteſt, & debet parere Prælato, quoties in re præcepta non apparet manifeſtè peccatum; ergo in eo dubio poteſt & debet parere. Maior conſtat ex modo loquendi ſanctorum Patrum, quos affert Suarez *dicto lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 18. *& ſequentibus*, qui dicunt faciendum eſſe quidquid Superior præcipit, quoties non conſtat, vel non eſt certum diſplicere Deo. Quando ergo ſolum eſt dubium, obediendum eſt, cùm non appareat manifeſtè peccatum, nec ſit certum, quod Deo diſpliceat.

Reſpondetur, doctrinam horum Patrum non eſſe contra noſtram aſſertionem. nam in caſu noſtro conſtat manifeſtè peccatum, ſi res adhuc cum dubio illo exequutioni mandetur; non ergo volunt ſancti Patres obedientiam ſubditi in caſu noſtro, quem potiùs à regula ſua omninò excludunt. 21

Obiiciunt quartò eoſdem Patres, & Magiſtros rerum ſpiritualium, qui frequenter laudant, & exigunt in ſubditis obedientiam cæcam: non ergo debet ſubditus iudicare circa rem præceptam, ſed id totum Prælati iudicio relinquere. Ad hoc optimè reſpondet Suarez *dicto cap.* 15. *num.* 26. *& ſequentibus*, obedientiam exigi cæcam, ita vt excludat prudentiam carnis, non vt excludat prudentiam ſpiritualem, & ſupernaturalem. Cùm enim ſit virtus, dirigi debet à regula prudentiæ, quæ circumſpicere debet, án illud opus ſit contra præceptum Dei, vel alicuius Prælati ſuperioris. Non ergo debet ſubditus conſiderare, an opus illud ſit vtile, vel inutile, commodum, vel ingratum, & alia huiuſmodi: & in eo ſenſu Bernardus, & Bonauentura apud eumdem Suarez exigunt obedientiam *indiſcretam*, vel *inſipientem*. Debet tamen conſiderare, an ſit licitum, vel illicitum: & in hoc ſenſu S. Thomas 2. 2. *q.* 104 *art.* 5. *ad* 3. reprobat obedientiam indiſcretam: eſſet ergo vitioſè indiſcreta, & temeraria obedientia, quæ poneret opus præceptum cum dubio perſeueranti, an id eſſet contra diuinum præceptum, vel ipſius Eccleſiæ. 22

Obiiciunt quintò, quia ſola Doctorum auctoritas poteſt facere ſententiam probabilem, cui ſubditus poſſit acquieſcere: ergo multò magis id poterit auctoritas Prælati, cui ſe loco Dei regendum tradidit. 23

Reſpondetur, ſi in Prælato ſupponatur doctrina, & prudentia requiſita, concedo: ſi ſola Prælatura ſine illis dotibus, nego: poteſt enim Prælatus errore, & paſſione moueri, vt imperet id, quod cum Dei lege repugnat, & dum ſubdito conſtat, non habere Prælatum motiuum aliquod probabile ad honeſtam rem præceptam, vel ad vincendum dubium de eiuſdem rei turpitudine, non poteſt ſola, & nuda Prælati auctoritate moueri. 24

Dices, ergo non damus plus in hoc negotio Prælato præcipienti, quàm amico, aut Theologo conſulenti, ſi in vtroque doctrina, & prudentia, non verò auctoritas, vel poteſtas conſiderandæ ſunt. 25

Reſpondeo negando ſequelam: nam amico docto poſſum credere, Prælato, niſi 2

apertè conſtet defectus motiui, & poſſum, & teneor credere. Doctor priuatus etiamſi probabiliter conſulat, non poteſt me cogere ad amplectendam eius ſententiam: Prælatus, ſi probabile habeat motiuum, poteſt me præcepto, & cenſuris cogere, vt eius ſententiam in operando amplectar: non ſunt ergo pares Prælatus, & Doctor amicus.

27 Obiiciunt ſextò periculum ex hac doctrina eſſe eludendi obedientiam eo prætextu, quòd materia ſit dubia.

28 Reſpondetur, ſi ſubditus malitiosè prætextus quærit, non dicet, rem eſſe dubiam, ſed eſſe manifeſtum peccatum, quo caſu omnes ab obedientia excuſant. Sicut ergo tunc Prælatus debet oſtendere ſubditi errorem, & eum ad obediendum cogere; ſic in caſu noſtro debet Prælatus motiua proferre, (ſi ea habet,) quibus probabile fiat rem præceptam eſſe licitam, quibus adductis ſubditum reddit inexcuſabilem, niſi acquieſcat, & obediat.

Dubium XX.

An liceat negotiatio Religioſis ad recuperandum debitum, vel ad ſubſtituendam illam pro cenſu extincto.

1 De vtroque hoc caſu interrogatus ſum ex parte cuiuſdam Domus religioſæ, & ideo vtrumque ſimul propono. Primus ergo eſt talis: Conuentus ille religioſus habebat redditus annuos ſibi à communitate illius ciuitatis ſoluendos, quos cum ob pecuniæ caritatem exigere, & recipere non poſſet, communitas obtulit loco pecuniæ facultatem extrahendi triticum ex Prouincia, quæ facultas tanti æſtimabatur, quanti redditus decurſi. Acceptarunt Religioſi, vt ſibi eo ſaltem modo ſolueretur. Vt tamen facultas illa vtilis eis eſſet, oportebat triticum emere, quod virtute facultatis conceſſæ extraherent, & alibi cariùs venderent: alioquin facultas otioſa, & inutilis omninò remaneret. Dubitatum itaque fuit, an ad ſe indemnes conſeruandos poſſent emere triticum extrahendum, quod cariori pretio alibi diſtraherent.

2 Dixi primò, id non licere ſi facultas conceſſa poſſet, (prout fieri ſolet,) mercatoribus vendi, quo pacto pretium ipſum cederet in ſolutionem pecuniæ ſibi debitæ; nam re vera emere triticum ad illud alibi cariùs vendendum, eſt propria, & vera negotiatio Religioſis prohibita. Nec obſtat, quòd facultatem illam acceperint ad pecuniam ſibi debitam recuperandam; hoc enim probat quidem, quòd poſſunt illam facultatem accipere loco pecuniæ debitæ: non tamen quòd ideò poſſunt per ſe ipſos negotiationem ſibi aliunde prohibitam exercere ad fruendum facultate conceſſa. Sicut ſi concederetur à communitate Conuentui facultas habendi macellum publicum, & cum prohibitione aliorum: poſſent quidem Religioſi vendere illam facultatem, non tamen poſſent illam per ſe ipſos exercere. Sicut etiam, ſi daretur eis ſimilis facultas faciendi chartas luſorias, poſſent illam vendere, non tamen per ſe ipſos artem illam exercere; quia vtrumque exercitium & macellarij, & faciendi eiuſmodi chartas propter maximam indecentiam prohibita ſunt Religioſis. Cùm ergo propter indecentiam prohibita ſimiliter inueniatur Religioſis negotiatio, dici non poteſt, quòd conceſſa illis facultate extrahendi triticum, licita ſit illis negotiatio, quæ ſecundùm ſe, & propter ſuam indecentiam prohibita illis erat; alioquin omnis ars, vel occupatio Religioſis iure Eccleſiaſtico prohibita poſſet illis reddi licita, conceſſa eis à Principe ſæculari facultate illam exercendi, quoties aliunde requiritur etiam Principis, vel Magiſtratuum ſæcularium facultas ad illam exercendam, vt contingit in extractione tritici, & in macello publico, & aliis multis.

Nec obſtat id, quod dixi *tom. 2. de Iuſtitia, & iure, diſput. 26. ſect. 3. num. 33.* vbi conceſſi, non eſſe negotiationem Religioſis prohibitam, ſi quando pecunias ex propriis redditibus, vel fructibus habent in alio loco, cuius moneta minus valeat in loco, vbi ipſi degunt, atque adeò non poſſunt pecunias ad ſuum locum transferre ſine magno detrimento, & iactura; tunc, inquam, in loco, vbi ſunt pecuniæ, emunt merces aliquas, quæ ad ſuum locum tranſlatæ vendi ibi poſſunt eodem pretio. hoc, inquam, non obſtat, quia in illo caſu non emunt merces, vt poſtea cariùs, ſed eodem pretio vendant, atque ita pecuniam ſuam indemnem transferant. Quòd ſi aliquando maiori pretio eas poſtea vendant; id tamen non intendunt, ſed emiſſent, etiamſi eodem pretio vendendæ eſſent, quia non intendunt lucrum, ſed tranſlationem faciliorem eiuſdem pretij; ſuppoſui enim ibi mone- 3

tam

tam eſſe eiuſdem valoris in vtroque loco.
At verò in caſu noſtro emptio tritici fit
omninò ad vendendum maiori pretio,
alioquin eſſet omninò inutilis facultas ex-
trahendi illud, nec poteſt vtilis eſſe, niſi
interueniente negotiatione Religioſis pro-
hibita, vt dictum eſt.

4 Si verò non inueniatur, qui velit à Re-
ligioſis emere facultatem illam extrahen-
di triticum, poſſent Religioſi, ne facul-
tas remaneat inutilis ad finem intentum,
non emere ſibi, & ſuo nomine triticum,
ſed mutuare ipſi communitati ſæculari
pecunias, quibus nomine eiuſdem com-
munitatis ematur triticum, & extraha-
tur, ac vendatur in alio loco, vt ex pre-
tio recuperetur mutuum, & ex lucro recu-
perentur pecuniæ, quas communitas ſol-
uere debebat Religioſis; hoc enim modo
finis intentus habetur, & Religioſi non
negotiantur, ſed ipſa communitas ſæcu-
laris. Quòd ſi communitas laica nolit ſuſ-
cipere in ſe periculum negotiationis, ne
fortè pereunte tritico, maneat cum debito
priori, & rurſus cum nouo debito ex mu-
tuo contracto ad emendum triticum: po-
terit Conuentus Regularis ſuſcipere in ſe
periculum illud, ita vt non remaneat tunc
obligatio ex mutuo, niſi quoad partem
tritici non pereuntis, in qua aſſecuratione
non ſentiunt Regulares nouum grauamen.
Si enim ipſi ſuo nomine triticum emerent
ad extrahendum, eidem prorſus periculo
ſubiacerent, imò maiori, cùm pereunte
tritico, non ſolùm perderent pretium pro
tritico, ſed etiam creditum, quod aduer-
sùs communitatem antea habebant, &
pro quo facultatem triticum extrahendi
acceperant, quæ facultas extincta iam
fuerat per primum vſum, & actualem
tritici extractionem; hoc autem alio mo-
do, licèt perdant pretium tritici, quod
communitati ſæculari mutuarunt; reti-
nent tamen adhuc ius antiquum ad ſuum
creditum, pro quo in hoc caſu non acce-
perunt facultatem extractionis, ſed ma-
luerunt mutuum nouum dare ipſi com-
munitati, vt illa poſſet triticum ſuo no-
mine emere, & extrahere, atque ita lu-
crari ad ſoluendum etiam primum debi-
tum. Monui tamen, negotiationem hanc
ita nomine communitatis ſæcularis pera-
gendam eſſe, vt id non ſit nomine tenus,
re autem ipſa fiat per Religioſos ementes,
extrahentes, & vendentes triticum no-
mine communitatis ſæcularis; tunc enim
Religioſi verè negotiarentur, quamuis
ſub nomine laicorum, & incurreretur in-

decentia, quam ſacri canones vitare vo-
luerunt, quando negotiationem interdi-
xerunt Eccleſiaſticis perſonis.

Dvbivm XXI.

An qui Profeſſionem fecit non præmiſſis informationibus, quas exigit Sixtus V. poſſit poſt quinquennium reclamare.

SCiendum eſt, Sixtum V. in quadam 1
ſua Bulla edita anno 1587. quæ inci-
pit, *Cùm de omnibus*, & eſt 71. eiuſdem
in Bullario Cherubini, prohibuiſſe, ne
maiores 16. annis reciperentur ad habi-
tum regularem, niſi præmiſſa informa-
tione, quod non eſſent crimino ſi, vel in-
genti ære alieno grauati, vel obnoxij red-
dendis ratiociniis; alioquin Profeſſio eo-
rum eſſet irrita, & ſub aliis pœnis contra
recipientes, quas pœnas, quamuis in ſuo
robore reliquerit Clemens VIII. in
quodam proprio motu edito annò 1602.
quoad inualiditatem tamen Profeſſionis
reduxit Bullam Sixti ad terminos iuris
communis: de quibus Bullis, & earum
moderationibus, & interpretationibus vi-
deri poſſunt vltra alios Suarez *tom. 2. de
Religione, lib. 5 cap. 10. num. 11. & ſe-
quentibus*, Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 19.
num. 21.* Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica,
verb. crimino ſi, cap* 1. Lezana *tom. 1. cap. 24.
num. 12. & ſequentibus.*

Hoc ergo ſuppoſito, accidit, vt qui- 2
dam maior ſedecim annis in quadam Re-
ligione profiteretur, non præmiſſis infor-
mationibus illis, quas Bulla Sixti V exi-
gebat, & hoc ante annum 1602. quo Cle-
mens VIII. abſtulit Profeſſionis inuali-
ditatem, quam Sixtus V. induxerat; poſt-
ea verò, cùm rumorem audiſſet de præ-
dicta Bulla Sixti V. dixit Deo in corde ſuo:
Domine, ego vellem eſſe Religioſus. Deni-
que elapſo quinquennio reclamare vole-
bat contra valorem ſuæ Profeſſionis: quæ-
ſitum eſt, an id tuta conſcientia facere
poſſet?

Pro parte negante occurrebant argu- 3
menta non leuia. Primum, quia multi, &
graues Doctores dicunt, inualiditatem
Profeſſionis, quam Sixtus V. induxit,
non habuiſſe locum, niſi quando Profeſ-
ſio fiebat, omiſſis informationibus, quæ
præmitti debuiſſent, & ille, qui pro-
fitebatur, re vera habebat aliquem ex

defectibus ibi enumeratis, ad quorum manifeſtationem ordinabatur informatio; quia nimirum erat criminoſus in illo genere ibi explicato, vel grauatus ingenti ære alieno, vel ratiociniis obnoxius, &c. Si enim nihil horum habebat, dicunt, omiſſionem informationis, licèt culpabilis fuerit, non nocuiſſe Profeſſionis valori; ita ſentit Eman. Roderic. *in quæſt. Regular. tom.* 3. *q.* 54. *art.* 5 *&* 6. & ſatis indicant Portellus, & Vecchius; quos affert, & ſequitur Diana 3. *p. tract.* 2. *de dubijs Regularium, reſolutione* 83. & Lezana *tom.* 1. *cap.* 24. *num.* 15. *& tom.* 3. *verb. Nouitij, num.* 21. quamuis oppoſitum doceat Suarez *vbi ſuprà, num.* 20. Supponimus autem in caſu noſtro, illum, de quo agitur, nullum ex impedimentis ibi aſſignatis habuiſſe.

4 Sed quidquid ſit de hoc, ſecundò pro eadem parte argui poteſt, quia elapſo quinquennio, reclamari non poteſt contra valorem Profeſſionis, vt cum aliis latè explicat Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrimonio, diſput.* 37. *num.* 30. *& ſequentibus*; quia nimirum præſumitur ratificatio ſufficiens ad reualidandam Profeſſionem: in caſu autem noſtro interceſſit pluſquam quinquennium, imò & videtur interueniſſe ratificatio expreſſa verbis illis ad Deum prolatis, quando de periculo nullitatis audiuit: Domine ego vellem eſſe Religioſus.

5 Tertiò denique argui poteſt, quia in dubio, an ratificata fuerit Profeſſio antea inualida, præſumptio debet fieri pro ratificatione. Ideò enim ſtabilitum eſt quinquennium ſolùm ad reclamandum, quia Eccleſia præſumit, non potuiſſe toto illo tempore non interuenire aliquam ratificationem tacitam, vel expreſſam, vt probat idem Sanchez *dicta diſput.* 37. *num.* 12. Quoties autem præſumptio aliqua à iure approbatur, illi ſtandum eſt in dubio; quare etiamſi in caſu noſtro dubium eſſet de valore Profeſſionis, & de ratificatione ſubſequuta, in dubio præualere debet præſumptio ab ipſo Concilio Tridentino approbata.

6 His tamen non obſtantibus, dixi, verius eſſe, quòd Profeſſio non fuerit valida, & quòd poſſit etiam nunc reclamare contra eius valorem; verior enim ſententia, imò Doctores communiter fatentur, Sixtum V. irritaſſe Profeſſionem eorum, qui maiores ſedecim annis reciperentur, & non præmiſſa informatione ibi præſcripta Profeſsionem emitterent; & hoc quamuis defectus ibi enumeratos re ipſa non haberent, vt latè probat Suarez *loco ſuprà citato*, & colligitur manifeſtè hæc Pontificis mens ex alia Bulla ab eodem edita anno ſequenti, *Ad Romanum ſpectat*, quam integram refert Quaranta *in ſua ſumma Bullarij, verb. Monaſteria, & Conuentus*, in qua Bulla idem Pontifex declarat dubia aliqua, quæ emerſerant circa præcedentem conſtitutionem, & *in* §. *quod autem*, ſic loquitur: *Quod autem pertinet ad Profeſſionem tam illegitimorum, quàm eorum, qui poſt* 16. *ætatis annum expletum regularem habitum ſuſceperunt, quia tunc demum verè, & propriè Religioſi effici dicuntur, cùm Profeſſionem emittunt; declaramus, eos, qui ante prædictam noſtram editam conſtitutionem habitum ſuſceperunt, & poſt ipſius promulgationem cupiunt profiteri, non aliàs ad Profeſſionem admittendos eſſe, quàm facta inquiſitione, & ſeruata forma in ipſa conſtitutione præſcripta, & eorum qui poſt dictam promulgationem, etiam ignoranter, non habita dicta inquiſitione, & non ſeruata forma, ad Profeſſionem admiſſi fuerint, Profeſſionem nullius eſſe roboris, & momenti.* quæ verba licèt Eman. Roderic. *loco ſuprà adducto* explicare conetur; ſatis tamen clara ſunt, & vniuerſaliter comprehendunt omnes, qui ſine inquiſitione profitentur, nec diſtinguunt inter habentes, vel non habentes re ipſa illa impedimenta, ſed omnes Profeſſiones declarat irritas fuiſſe, & fore; quem eorumdem verborum ſenſum agnouit planè Clemens VIII. quando inualiditatem earum Profeſsionum à Sixto inductam abſtulit in futurum in ſua conſtitutione edita anno 1602. quæ incipit, *In ſuprema*, & eſt 83. eiuſdem *in tom.* 3. *Bullarij* apud Cherubinum, vbi habet hæc verba. *Conſtitutiones prædictas Sixti Prædeceſſoris quoad eam partem, per quam eorum, qui formam in eiſdem conſtitutionibus præſcriptam de cætero non ſeruauerint, & quoad alios etiam caſus ibidem expreſſos, in quibus receptorum in quibuſcumque etiam Mendicantium Ordinibus Profeſſio nulla declaratur, ad terminos iuris, & ſacrorum canonum perinde, ac ſi prædicta conſtitutiones in illa parte edita non fuiſſent, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium reducimus.* Et certè hic fuit omnium ſenſus poſt editam ſecundam conſtitutionem Sixti ſuprà adductam. Cùm ergo ille, de quo nunc quæritur, ſupponatur abſque inquiſitione præuia Profeſſionem emiſiſſe poſt Sixti conſtitutiones, & antequam

quoad

quoad irritationem à Clemente VIII. reuocarentur, conſtat eius Profeſſionem inualidam fuiſſe.

6 Quòd autem lapſus quinquennij non addiderit valorem, probari poteſt. Primò, quia in foro conſcientiæ non debet ſe exiſtimare Profeſſum, ſi nunquam habuit animum poſitiuum ratificandi, vt cum aliis probat Thomas Sanchez *dicta diſp.* 37. *num.* 9. Deinde ſecundò, & magis efficaciter hoc ipſum probari poteſt, quia in hoc caſu non ſufficeret ad reualidationem Profeſſionis nouus conſenſus ipſius Religioſi, niſi accedat nouus conſenſus ex parte Religionis, cuius prior acceptatio inualida fuit. Quamuis enim ad ratificationem, & reualidationem Profeſſionis ſufficiat aliquando conſenſus ſolius profitentis, vt quando ficté, vel per metum conſenſit: quando verò Profeſſio fuerat inualida propter defectum ſe tenentem ex parte vtriuſque, nempe & ex parte profitentis, & ex parte Religionis; ex vtràque parte requiritur nouus conſenſus, cùm nunquam poſitus fuerit conſenſus validus ex parte Religionis, vt latè probat Suarez *tom.* 3. *de Religione, lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 20. & fatetur etiam Sanchez *dicta diſput.* 37. *num.* 63. qui in exemplum affert defectum informationis præmiſſæ requiſitæ à Sixto V. ille enim defectus inualidat conſenſum tam ex parte Religionis acceptantis, quàm ex parte facientis Profeſsionem. Cùm ergo conſenſus ille ex parte Religionis non fuerit validus, neceſſe erat quòd reualidaretur ab eâdem Religione per nouam acceptationem, quæ in hoc caſu non fuit: atque ideò dato etiam quòd Religioſus ipſe ex parte ſua ratificaſſet, id non ſufficiebat ad validitatem Profeſsionis.

Vnde ad argumenta in contrarium adducta facilè reſpondetur. Ad primum enim iam diximus, ſententiam illam communiter reiici, nec poſſe benè ſuſtineri ſtante declaratione eiuſdem Sixti in ſecunda Bulla, & Clementis VIII. in Bulla ſuprà adducta, qui ſupponunt, quòd informatio requirebatur neceſſariò ad valorem Profeſsionis, ſiue Profeſſus haberet, ſiue non haberet impedimenta ibi nominata. 7

Ad ſecundum reſpondetur, lapſum quinquennij ſolùm impedire reclamationem, quando impedimentum ceſſauit, non quando perſeuerat, vt in terminis noſtris non factæ informationis præſcriptæ à Sixto V. tenet cum aliis, & probat Sanchez *dicta diſp.* 37. *num.* 34 durante enim eodem impedimento, nunquam potuit validè ratificari Profeſsio, ſicut nec durante illo impedimento poterat fieri. 8

Ad tertium denique reſpondetur, nos non verſari nunc in dubio, ſed conſtare de inualiditate Profeſsionis, cùm clarè probetur defectus conditionis neceſſariò requiſitæ ad validam Profeſsionem emittendam. 9

LIBER QVARTVS

Continens dubia aliqua pertinentia ad Inſtitutum Societatis Iesv.

Quia conſtitutiones Societatis Iesv in multis differunt à iure communi aliorum Ordinum, & quia ego frequentiùs de his conſultus fui, volui ſeorſim hæc reſponſa ſeparare; quorum tamen aliqua, proportione ſeruata, deſeruire poſſunt pro aliis religioſis Ordinibus.

Dvbivm I.

An qui poſt vota bienniј è Societate dimittitur, & poſtea iterum recipitur, indigeat nouitiatu nouo.

1 QVIDAM peracta ſolita probatione, & nouitiatu integro per biennium, iuxta Societatis conſtitutiones, admiſſus eſt ad vota ſubſtantialia ſimplicia, & ita per aliquot annos in Societate vixit. Poſtea tamen, antequam ad Profeſſionem ſolemnem admiſſus eſſet, iuſtis de cauſis, iuxta eiuſdem Societatis leges, ab ea dimiſſus fuit; quam dimiſſionem, & litteras patentes, quibus continebatur, ipſe acceptauit, & aſſumpto habitu ſæculari diſceſſit. Sed paulò pòſt, nempè vix elapſis nouem horis, pœnitentiâ ductus rediit, & conſtantiſſimè petiit, ne dimitteretur, vel vt iterum reciperetur. Cogitarunt Patres, & compaſſione ducti poſt biduum illum receperunt, eique religioſas veſtes reſtituerunt; quia verò ob moram illam breuiſſimam dimiſſio fuerat occulta, nec in Prouincia quidquam de exitu, & reditu ſciebatur, & conſulendum videbatur exiſtimationi Sacerdotis, qui per plures annos in Societate fuerat, viſum fuit aliquibus, poſſe illum ſtatim admitti ad vota ſimplicia denuò emittenda, (quæ per dimiſſionem ſoluta iam fuerant,) nullo nouitiatu nouo præcedente, vt hoc pacto res tota magis occulta remaneret.

2 Fundamentum eorum, qui ita ſentiebant, deſumebatur ex doctrina aliquorum, qui docent, ſi Nouitius peracto toto anno nouitiatus, non admittatur ad Profeſſionem, ſed dimittatur, vel ipſe ſponte recedat, & poſt breuem morulam redeat, & admittatur, poſſe ſtatim profiteri abſque nouo alio anno nouitiatus, quia iam hic per annum integrum probatus eſt, quod ſolum à Tridentino requiritur. Ita ſentiunt Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. c. 4. n.* 34. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica, p. 2. verb. profeſſio, cap.* 1. & alij, quos affert, & ſequitur Lezana *tom. 4. verb. profeſſio, n.* 10. In caſu autem noſtro iam præmiſſus fuerat nouitiatus per biennium integrum, prout in Societate requiritur: non ergo neceſſe erat præmittere alium nouum nouitiatum, vt iterum ad eorumdem votorũ emiſſionem admitteretur.

Reſpondi tamen, non poſſe ante aliud 3
biennium probationis exactum admitti ad vota ſubſtantialia emittenda, quibus ſubſtantialiter Religioſus conſtituatur, quod etiam dixit Suarez, qui vnus de hoc puncto tractauit *tom. 4. de Religione, tract.* 10. *lib. 2. cap. 4. num.* 8. qui dicit, ad minus ad valorem votorum ſubſequentium requiri vnum annum nouum probationis, quod ideò dixit, quia ipſe poſtea addidit, biennium non eſſe ita eſſentialiter requiſitum ad validitatem votorum, vt quamuis non licitè, validè tamen non poſſit Generalis illud contrahere ad vnum annum. Illi autem Auctores, qui pro contraria ſententia adducti ſunt, non loquuntur in caſu noſtro, ſed de mero Nouitio, qui nondum per Profeſſionem, vel vota ſubſtantialia factus eſt

eſt Religioſus,& quidem adhuc in eo caſu doctrinam illam reprobant Suarez *tom.3. de Religione,lib.5.cap.15.num.8.* & Caſtro Palao *tom.3 tract.16.diſp.1.puncto 12.§.2. num.* 10. Sed quidquid de hoc ſit, non ſumus in eo caſu, ſed in diuerſo: nam primuns ouitiatus habuit iam ſuum effectum, & in virtute illius admiſſus fuit Nouitius ad ſtatum religioſum per vota ſubſtantialia, qua acceptatione reuocata, & ſolutis votis per dimiſſionem, extinguitur prior probatio,& requiritur alia ad aliam nouam acceptationem.

4 Quæ ratio explicari poteſt hoc exemplo. Ponamus quòd Profeſſus Societatis aliquis cum licentia tranſeat ex Societate ad alium Ordinem, in quo poſt annum probationis emittat Profeſſionem, poſt aliquot deinde annos impetret nouam licentiam redeundi ad Societatem. Certè is, quoniam prior Profeſſio Societatis extincta fuerat, vel commutata in ſecundam Profeſſionem alterius Ordinis, indiget noua Profeſſione, vt ſit Societatis Profeſſus, & ad eam Profeſſionem probandus eſt, atque adeò præmitti debet ad minus annus integer nouitiatus, iuxta regulam generalem, quòd tranſlatus ab vno Ordine ad alium,non poteſt profiteri in ſecundo, niſi præmiſſo anno integro nouitiatus, vt fatentur Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Lezana 1. *tom cap* 22. *num.* 16. *& tom.4. verb.tranſeuntes Regulares, n.* 13. hic autem, de quo loquimur, tranſiret, & transferretur ab illo alio Ordine ad Societatem,in qua computandus eſſet,ac ſi nunquam in ea fuiſſet;atque adeò Profeſſionis antiquitas computanda eſſet, non à prima, ſed ab hac ſecunda Profeſſione, quam poſt reditum emitteret. Sicut ergo nunc non prodeſſet biennium probationis olim in Societate peractum, nec excuſaret à noua probatione, quando ab alio Ordine, ad quem tranſlatus fuerat, & in quo Profeſſionem emiſerat,transferturiterum ad Societatem: ita in caſu noſtro dimiſſus à Societate poſt vota biennij, & poſtea iterum receptus, debebit præmittere nouitiatum, antequam per vota ſubſtantialia incorporetur; ratio enim eſt eadem in vtroque caſu: quia ſicut Profeſſio facta in ſecundo Ordine extinxit Profeſſionem factam in Societate, & conſequenter probationem præcedentem; ita dimiſſio è Societate extinguit vota,& conſequenter probationem præcedẽtem:nec apparet cur magis extinguatur probatio præcedens,quando extinguitur Profeſſio Societatis per Profeſſionem alterius Ordinis, quàm quando extinguuntur vota ſubſtantialia, quibus homo conſtituebatur Religioſus Societatis per dimiſſionem legitimam, per quam ex Religioſo fit non Religioſus.

Confirmatur primò, quia illi, qui dicunt, Nouitium, qui peracto anno integro nouitiatus non vult profiteri, & exit, vel à Prælatis dimittitur, poſſe profiteri non repetito nouitiatu, ſi poſt breuem morulam redeat, vel recipiatur; addunt tamen, id intelligi, dummodò non ſit mutata conditio perſonæ,vel Religionis. Ita Sanchez, & Lezana ſuprà citati pro illa ſententia. Theſaurus verò *ibidem* adductus addit, dummodò non tantum tempus intercesserit, vt mutatio morum argui poſſit. quod ego iuxta mentem horum Doctorum intelligo,vt inter tempus probationis,& Profeſsionis non fuerit ea mora, vel mutatio: cùm enim ex probatione debeat deſumi iudicium ad Profeſsionem, ſi poſt probationem mutatio fit,parum, vel nihil deſeruiet probatio præcedens ad iudicium illud ferendum. Cùm ergo in caſu noſtro inter probationis biennium, & ſecundam receptionem plures effluxerint anni, in quibus magna morum mutatio facta eſt in Religioſo, & talis, vt neceſſe fuerit illum dimittere, & vota diſſoluere; fatendum eſt, etiam ex mente eorum Doctorum probationem longè ante præcedentem non ſufficere ad hoc vt iterum receptus admittatur ad vota ſubſtantialia Religionis, cùm fieri non poſsit iudicium de moribus, & idoneitate Nouitij ex iis,quæ olim in nouitiatu geſſerat,cùm ab illo ſtatu notabiliter mutatus inueniatur. 5

Confirmatur ſecundò ex praxi,quæ optima eſt legis interpres: quoties enim aliqui poſt vota biennij è Societate dimiſsi ad eamdem Societatem redire deſiderant, quorum ego non paucos noui,eodem prorſus modo recipiuntur, ac ſi nunquam in Societate fuiſſent, atque adeò per aliud biennium Nouitij manent, vt iterum ad vota emittenda probentur;quia tamen Societas non obligatur lege Clementis VIII. quoad deſignata habenda certa loca, in quibus nouitiatus peragatur, quamuis & ipſa etiam habeat ſemper Domum probationis ad exercendos, & educandos Nouitios totius Prouinciæ; ideò ſolet illos, qui poſt dimiſsionem ad Societatem iterum redeunt, breuiori tempore in Domo probationis retinere,v.gr.per vnum annum,& poſtea ad ſtudia proſequenda,vel ſi Sacerdotes ſint, ad miniſteria exercenda mitte- 6

re: ita tamen vt Nouitij maneant, donec finito biennio ad vota ſubſtantialia emittenda admittantur, ad quæ ante illud tempus nunquam admiſſi ſunt, quia Societas nunquam putauit, nouitiatum in priori ingreſſu factum ſufficere ad hunc ſecundum ingreſſum.

7 In caſu tamen noſtro, quia dimiſſio ſecreta adhuc erat, & breuiſſimum tempus intercesserat inter dimiſſionem, & ſecundam admiſſionem, ego conſului, quòd quamuis ille Pater deberet manere ſubſtantialiter Nouitius per biennium, vt eius tamen exiſtimationi conſuleretur, haberetur exteriùs quaſi antiquus, & vt antea, donec expleto biennio coram Prælato, & teſtibus emitteret iterum vota; ex hac enim ſimulatione publica nihil incommodi ſequebatur, eo quòd Societas non habet aliqua vel ſigna, vel exercitia, quæ ſint neceſſariò propria Nouitiorum, vel antiquorum, & aliunde nemini præiudicabatur quoad iura antiquitatis, quia hæc ſolùm poſſunt prodeſſe in antiquitate Profeſſionis, quam Profeſſionem ille Pater nondum fecerat: ex reputata autem maiori antiquitate votorum ſimplicium, nullum prorſus præiudicium alteri antiquiori prouenire poterat.

DVBIVM II.

De Nouitio, qui per errorem dimiſſus fuit, & poſt ſex dies iterum receptus, an poſſit continuare biennium ſuæ probationis.

1 PRæcedenti dubio affine eſt hoc, quod errore cuiuſdam Medici ortum eſt. Cùm enim Nouitius quidam in Societate fuiſſet iam in probatione per 21. menſes, ita vt tres ſoli ad complementum biennij illi deeſſent, iudicatus fuit à Medico laborare morbo quodam, qui eum ad Societatem reddebat inhabilem, atque adeò Superiores eum dimiſerunt. Adhibito tamen examine magis accurato, apparuit prioris Medici error, & iuuenis expers ſuſpicionis talis morbi, & ideò poſt ſex dies iterum fuit ad nouitiatum admiſſus: volebant autem, vt poſt tres menſes ad vota admitteretur, nec illi Medici error noceret, ad quod afferebantur Sanchez *lib.* 5. *in Decalog cap.*4.*num.*34. & Suarez *tom.*3.*de Relig. lib.*5.*cap.*15.*num.* 10. ipſi tamen id non dicunt: nam Sanchez loquitur de eo, qui finito nouitiatu exit, & poſt breuem morulam redit, quem dicit, ſi aliquæ adſint conditiones, non indigere nouo nouitiatu. Suarez verò neque id admittit, quamuis ſuam ſententiam contrariam appellet ſolùm probabiliorem, & non omninò certam. Quando verò tempus nouitiatus non erat finitum, & Nouitius exit etiam per vnum diem, vel horam, dicunt, nouitiatum interrumpi, & debere de nouo inchoari, idem Suarez *ibi n.*6. *&* 8. *& tom.*4. *tract.*10. *lib.*2. *cap.*4. *num.* 10. & Sanchez *vbi ſuprà num.*20. *&* 32. & quidem quamuis aliqui voluerint, modicam interpolationem non obſtare continuationi ſufficienti; loquuntur tamen de interpolatione multò breuiori, quàm in caſu noſtro. Nam Francus *in cap.* 2. *verb. per annum, de tempor. ordinat. in* 6. dicit, interpolationem duorum, aut trium dierum non obſtare; quam tamen obſtare dicit Nauarrus apud Sanchez *dicto num.* 32. in noſtro autem caſu interruptio fuit per ſex dies, de qua non videtur dubium, quod in omni ſententia interrupit continuationem requiſitam.

Quamuis autem præceſſerit iam annus integer continuus, quem ſolùm petit Tridentinum, & ſecundus annus in Societate non ſit ita ſubſtantialis, vt non poſſit à Generali contrahi, ſciendum tamen eſt, hanc facultatem ita eſſe apud Generalem, vt licèt eius vſus ſit validus, non tamen ſit licitus, quia prohibitus ei fuit in ordine ad vota ſimplicia biennij à generali *Congregatione V. can.* 10. *& decreto* 12. Poſſet ergo validè, & licitè Congregatio generalis diſpenſare in caſu noſtro, vt continuaretur biennium requiſitum: poſſet etiam Generalis validè diſpenſare, non tamen licitè, quia vſus illius facultatis illi prohibitus eſt à Congregatione generali, cui obedire tenetur. Neceſſe eſt ergo vt biennium probationis denuò inchoetur. Nec hoc difficile erat ipſi Nouitio, quia, vt dixi *dubio præcedenti*, ad hoc vt currat biennium probationis, non eſt neceſſe, quòd Nouitius maneat toto illo biennio in Domo probationis, ſed tranſactis tribus illis menſibus, qui ad biennium deerant, quamuis non admittatur ad vota ſubſtantialia emittenda, ſed re vera maneat Nouitius; poterit tamen mitti ad ſtudia in Collegiis proſequenda, ſicut ſi vota emiſiſſet, & ibi finito nouo biennio admittetur ad ſubſtantialia vota emittenda, ſi ſufficienter Religioni ſatiſfecerit; id enim ob iuſtas cauſas fieri ſolet aliquando cum aliis Nouitiis, & ego ipſe, qui iam 21. ætatis annum compleuerā, miſ-

ſus

ſus ſui poſt 18. nouitiatus menſes ad Collegium ſtudiorum cauſa, vt eorum curriculum citiùs abſoluerem.

Dvbivm III.

De eo, qui petiit dimitti è Societate, vt hæreditatem patrui ab inteſtato obtineret, an potuerit validè dimitti, & hæreditatem acquirere.

1 Titius nobilis quidam iuuenis in ingreſſu Societatis renuntiauerat cum iuramento ſolito patri ſuo, & eius ſucceſſoribus omnia ſua bona, & iura, præſentia, & futura; ita tamen, vt ſi fortè ante Profeſſionem factam è Societate exiret, renunciatio illa ex nunc haberetur pro non facta. Elapſo itaque biennio vota ſimplicia emiſit, & dum ſtudiis more ſolito attenderet, poſt aliquot annos mortuo iam eius patre, obiit quidam patruus, nempe eius patris frater ab inteſtato, opulenta quadam hæreditate relicta, quæ videbatur competere Monaſterio, in quo Monialis erat ſoror quædam defuncti, ex cuius Monialis perſona Moniales hæreditatem apprehendere volebant. Id ægrè tulit Titius, qui putabat vtilius, poſſe bona illa applicari ad conſtituendum dotandùmque Seminarium ſcholaſticorum nobilium pauperum, quo ſua illa ciuitas indigebat. Videbat, hæreditatem ſibi priùs deferendam fuiſſe propter ſtatutum municipale illius vrbis, quo nepos ex fratre præponitur ſorori in ſucceſſione ab inteſtato; obſtabat tamen renuntiatio in ingreſſu Religionis facta, quod impedimentum, vt tolleret, petiit à Patre Generali, vt dimitteretur: credebat enim fore maius Dei obſequium, ſi poſſet in opera pia, & publicam vtilitatem omnia illa bona expendere, & adminiſtrare: ſub ſpe autem obtinendæ dimiſſionis, quam litteris petierat, oppoſuit ſe Monialibus, & voluit etiam bonorum poſſeſſionem apprehendere. Iudex, ne alteri parti præiudicaret, vtramque à poſſeſſione prohibuit, & bona interim ſequeſtrauit. Obtinuit Titius dimiſſionem, & iam cùm ſui iuris eſſet, hæreditatem directè petiit tanquam defuncto proximior. Cauſa denique ad ſacram Romanam Rotam delata, ego pro Titio conſului, & pro ipſo tandem iudicatum fuit. Dicam nunc breuiter quæ potiſſimum contra Titium opponebantur, & quomodo ad hæc reſponſum fuerit.

2 Primò ergo opponebant, quòd Titius vota ſubſtantialia in Societate emiſerat, quibus ſe ex parte ſua in perpetuum obligauerat, nec ab hac obligatione poterat per alium, quàm per Summum Pontificem, liberari. hoc tamen argumentum procedit ex ignorantia inſtituti Societatis, in qua vota illa ſimplicia non omninò abſolutè fiunt, ſed cum perpetuitate quidem ex parte vouentis; ſub conditione tamen illa, *quandiu Societas me retinere voluerit*, quæ conditio implicitè continetur in verbis illis, quæ in formula votorum adduntur, ſcilicet, *omnia intelligendo iuxta conſtitutiones Societatis*, quia in eiſdem conſtitutionibus explicatur, Societatem ſemper manere liberam ad dimittendum eum, ſi in Domino iudicauerit, eum non eſſe promptum huic inſtituto, & tunc dimiſſum liberum omnino manere ab obligatione votorum, quia ſub hac conditione facta fuerant: quod totum auctoritate, & Bullis Pontificum confirmatum eſt. Quare, in rigore loquendo, quando Generalis aliquem è Societate dimittit, non diſpenſat cum eo in votis, nec ea irritat, ſed tollit conditionem ſub qua ea vota facta fuerant, & eo ipſo quod Generalis non vult illum ampliùs in Societate retinere, ceſſat obligatio voti, quod nunquam pro eo caſu obligauerat: ad quod ſufficit ſubtractio materiæ, ſeu conditionis, qua ſola durante, votum obligabat. Falluntur ergo aduerſarij ſupponentes, eodem modo ligatos eſſe his votis, ac Profeſſi ligentur ſua Profeſſione; hoc enim falſiſſimum eſt: nam, licèt vtrique ex parte ſua ſe perpetuò obligent; Profeſſi tamen obligant ſe abſolutè: illi autem alij ſolùm ſub illa conditione, *quandiu Societas me retinere voluerit.*

3 Sed contra hoc inſtabant ſecundò ex verbis, quibus Generalis in ipſa dimiſſione vtitur, dicens, *ſe eum liberare ab obligatione erga Societatem.* vbi ponderabant, Generalem non eum liberare, vel abſoluere à votis, quia his adhuc manet ligatus, ſed ſolùm ab obligatione, quam habebat erga Societatem. Hæc autem inſtantia manifeſtam inuoluit contradictionem, quia, ſi Titius abſoluitur ab omni obligatione erga Religionem, eo ipſo non manet Religioſus, cùm ſit impoſſibile, aliquem eſſe Religioſum certi Ordinis, & nullam habere obligationem erga eum Ordinem, neque erga eius Prælatos. Si enim manet Religioſus huius Ordinis; manet cum voto obedientiæ;

obedientiæ; ergo debet obedientiam Prælatis. Fatendum ergo eſt, ſi abſoluitur ab obligatione erga Societatem, ipſum non manere Religioſum Societatis atque adeò vota non perſeuerare, quæ ex intentione vouentis obligarunt ſolùm in Ordine ad ſtatum religioſum: imò quamuis daremus, vota perſeuerare, (quod falſum eſt,) non manerent tamen vt vota religioſa, ſed vt alia vota ſimplicia facta ex deuotione, & non conſtituentia ſtatum religioſum, cùm ſupponatur Titius liber iam ab omni obligatione erga Religionem. Quare quod ad rem noſtram attinet, etiamſi votis adſtrictus maneret, non minùs prætendere poſſet hæreditatem, cùm renuntiatio præterita ſolùm id impediat, quandiu non exierit è Societate, ſiue habeat, ſiue non habeat aliquam obligationem ex votis.

4 Tertiò opponebant, quòd dimiſſio ipſa fuiſſet inualida, & nulla; quia quamuis Generalis poſſit cum cauſa ſufficiente dimittere eum, qui nondum eſt Profeſſus: ſine cauſa tamen ſufficiente non poteſt, nec licitè, vt docet Suarez *tom. 4. de Relig. tractat.* 10. *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 10. Nulla autem cauſa, aut culpa apparet in caſu noſtro, niſi quòd Titius contra iuramentum, quo ſuam renunciationem confirmauerat, tentauit apprehendere poſſeſſionem hæreditatis, quam cum omnibus ſuis iuribus iam renuntiauerat: quod quidem grauiſſimum periurij crimen magnam cauſam dedit, & ſufficientem ex parte Societatis, vt Titium dimitteret Sed hæc dimiſſio non potuit Titio prodeſſe, nec eum liberum reddere, quia dimiſſio proprij delicti obtenta non reddit liberum in conſcientia ipſum dimiſſum, vt tradit Sanchez *lib. 6. in Decalog cap. 9. num. 66.*

5 Hoc erat potiſſimum argumentum, ſed procedit, vt dixi, ex ignorantia inſtituti Societatis; & in primis non deſunt, qui dicant, Generalem, licèt non licitè, validè tamen dimittere ſine cauſa, quos tacito nomine refert Suarez *tom. 4. de Relig. tractat.* 10. *lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 7. ipſe tamen, & Sanchez *loco citato* dicunt, & nos etiam admittimus, ad valorem dimiſſionis requiri cauſam rationabilem, cum limitatione tamen, quam adhibet idem Suarez *ibi num* 19. quòd ſcilicet ſufficiat cauſa, quæ non temerè, ſed prudenter iudicata fuit ſufficiens, licèt poſtea conſtet deceptionem interueniſſe, & non fuiſſe talem, qualis proponebatur. Hoc tamen admiſſo, negamus cauſam in caſu noſtro fuiſſe periurium illud prætenſum, quod Titius dicitur commiſiſſe. Nec enim cauſa dimiſſionis fundari ſemper debet in peccatis, aut delictis illius, qui dimittitur; poſſunt enim occurrere aliæ cauſæ ſufficientes, præſertim, ſi accedat conſenſus eius, qui dimittitur, vt conſtat ex conſtitutionibus Societatis *part.* 2. & in examine *cap.* 7. §. 2. & quidem in caſu noſtro cauſa dimittendi Titium non fuit peccatum periurij, quod nec Generalis ſciebat, nec ſi illud ſciret, iudicaret dignum tali pœna, cùm fieri potuiſſet, quòd Titius ſine vllo peccato tentare voluiſſet, & prætendere poſſeſſionem hæreditatis propter ius, quod intra paucos dies habiturus erat, & iam quaſi in proximo habebat, & ne alius inciperet poſſidere, à quo difficilè poſſet bona illa recuperare; quare voluit præcauere periculum proximum: ſicut creditor in diem, vel ſub conditione poteſt petere ſecuritatem ſui crediti, cuius dies, vel conditio breui ponenda eſt, vt ex *cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem*, colligit cum aliis Molina in caſu ſimili *tom.* 2. *de Iuſtitia, diſp.* 245 *num.* 3. Ad quod facit doctrina Baldi, Couarruuiæ, & aliorum multorum, quos affert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib.* 4. *conſil cap.* 3. *dub.* 29. qui dicunt, ſpurium hæredem inſtitutum à patre ſub conditione, ſi à Principe legitimetur, poſſe interim pendente conditione, & antequam legitimetur, petere bona paterna, vt ea interim non vt dominus, ſed vt curator adminiſtret, quia impleta conditione, ad ipſum pertinere debent; & colligitur ex *l. ſi quis inſtituatur hæres in diem*, 23. *ff. de hæredibus inſtituendis*, vbi inſtitutus hæres in diem incertum, vel ſub conditione poteſt bonorum poſſeſſionem agnoſcere. Cùm ergo in caſu noſtro Titius eſſet hæres ſub cõditione, ſi egrederetur è Societate, & ſub ea conditione haberet ius ad ea bona, potuit abſque periurio, pendente conditione, quam ſciebat breui ponendam, petere bonorum poſſeſſionem, ne interim in eius præiudicium diſtraherentur, vel diminuerentur; non ergo fuit dimiſſus propter delictum periurij, quod quidem Generalem latuit, nec eum mouere potuit, imò nec tale delictum probare poterit, vt vidimus; & quidem ad maiorem abundantiam poterit id ex teſtimonio eiuſdem Generalis conſtare, qui planè teſtabitur, ſe ab hoc delicto motum non fuiſſe ad Titium dimittendum.

Sed dato, & non conceſſo, dimiſſum 6
fuiſſe ob illud periurium, non ideò dimiſſio minùs valida erit: nam, etſi periurium interue

interueniſſet; non tamen fuit commiſſum ad eum finem, vt propter illud peccatum dimitteretur è Societate, neque ea intentio probari vnquam poterit, nec eſt vllo modo veriſimilis. Eſt autem certiſſimum iuxta Societatis inſtitutum, eos, qui ob culpas, & delicta dimittuntur, validè dimitti, ipſoſque manere liberos à votis, quando culpas non commiſerunt ad hunc finem, vt è Societate ob eas culpas dimitterentur. Imò ad hoc potiſſimùm data fuit Societati facultas dimittendi non Profeſſos, vt à ſe reiiceret eos, qui ob ſuas culpas redditi erant minùs apti ad Societatis miniſteria, vt conſtat ex conſtitutionibus Societatis *p. 2. cap. 2.* & in examine *c. 7. §. 1.* vbi expreſsè habetur, eos etiam, qui ob culpas commiſſas dimittuntur, liberos manere, & ſolutos à votis, his verbis: *libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittẽdos ad Profeſſionem, nec in coadiutores formatos, ſi ſtudiorum tempore malè ſe gererent, adeò vt Superior Societatis exiſtimaret, Deo gratum non fore, ſi in eam admitterentur; & tunc ipſis etiam ſuis votis ſoluti erunt*: quod tamen in Congregatione ſeptima generali, *decreto* 22. *num.* 4. explicatum eſt, vt non debeat intelligi de iis, qui ad hunc ipſum finem delicta commiſerunt, vt dimitterentur; hi enim non manent tuti in conſcientia, nec liberi à votis, niſi ſuam malitiam, & fraudem detegant, & adhuc Societas nolit eos retinere. Cùm ergo periurium illud (ſi quod fuiſſet,) non eſſet ad hunc finem dimiſſionis obtinendæ commiſſum, vt conſtat, non poſſet dimiſſionis valor ex hoc capite in dubium reuocari.

7 Quòd ſi petatur, quænam fuerit rationabilis cauſa Titium dimittendi? Reſpondebimus, in primis Generalem non teneri ad eam declarandam, ſed ipſe eam debet in Domino conſiderare, & dum dicit, ſe *iuſtis de cauſis* eum dimittere, præſumendum eſt habuiſſe cauſam ſufficientem. Loquendo tamen de poſſibili, poſſumus nos per diſcurſum inuenire, poſtquam Titius Generali propoſuit deſiderium, quod habebat, &c. (vt ſibi videbatur,) à Deo expendendi vtiliter bona hæreditatis opulentæ in operibus piis, & in Reipublicæ, ac propriæ patriæ vtilitatem ſpiritualem, potuiſſe Generalem prudenter iudicare Titium accenſum ſemel deſiderio illo, & ſpe fructus ſpiritualis, non facilè habiturum quietem internam in ſtatu religioſo, impedito ſibi illo maiori bono, quod ſemel apprehenderat: atque ideò, quamuis humiliter, & ſine obſtinatione peteret dimiſſionem, & promptum ſe exhiberet ad remanendum, ſi negaretur, non tamen facilè pacem internam habiturum, ſine qua non ita idoneus futurus eſſet Societati, nec par fructus ab eo iam in Religione ſperari poſſet, ac eſſet, quem in bonum commune Reipublicæ ferre poſſet, ſi ſuo deſiderio duci ſineretur. quam prudenter iudicare potuit eſſe cauſam ſufficientem ad eum dimittendum, vel alias fortaſſe cauſas, quas ipſe habuit, & nobis manifeſtare non tenetur.

Vnde facilè ſoluitur quod quarto loco 8 opponebant contra dimiſſionis valorem, ſupponentes, dimiſſum non remanere tutum, nec liberum à votis, quoties ipſe petiit, aut procurauit dimiſſionem, pro quo afferebant teſtimonia aliquorum Doctorum è Societate. Sed grauiter ſunt decepti in intelligentia illorum Doctorum: nam ij loquuntur ſolùm de eo, qui fraudibus, aut iniuſtè extorquet dimiſſionem, non verò de eo, qui ſimpliciter proponit cauſas veras, & humiliter petit dimiſſionem, promptum ſe oſtendens ad remanendum, ſi non dimittatur. De hoc enim nemo dixit, non manere liberum à votis, imò nec peccare ita petendo, fatetur Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 9. num.* 70. qui contrarium dixerat de eo, qui fraudibus dimitti procurat. Vnde in Congregatione generali 7. *decreto* 22. *num.* 1. definitum fuit, eum, qui petit dimiſſionem, debere veras cauſas Superiori proponere, & eius iudicio, ac decreto ſtare: quo caſu, ſi Superior eas cauſas approbauerit, ſuo iam debito ſatisfecit. & poſtea *num.* 4. additur, *eos, qui ex cauſis non veris, fraude, aut dolo dimiſſionem à Societate obtinuerunt, aut ex cauſis quidem veris, & iuſtis, grauibuſque delictis, ſed ea intentione perpetratis, quò faciliùs dimiſſionem extorquerent, nullo modo tutos in conſcientia eſſe, & eiuſmodi facultatem in conſcientiæ foro irritam, ac nullam prorſus eſſe.* vbi duo ſoli caſus ponuntur, in quibus dimiſſio non ſit valida. Primus eſt, quando cauſæ falſæ doloſè allegantur; ſecundus verò, quando delicta vera fiunt ad hoc, vt è Societate dimittatur. Quòd ergo in caſu noſtro Titius petierit, & procurauerit dimiſſionem, non reddit illam inualidam, cùm neque falſas cauſas adduxerit, nec delicta commiſerit ad hunc finem, vt dimitteretur, ſed potiùs promptum ſe exhibuerit ad obediendum, & remanendum, ſi Superior non iudicaret dimittendum.

Quintò opponebant magis apparenter, 9 quòd quamuis Titius nunc, poſtquam egreſſus eſt ex Societate, ſit capax ſucceſ-

ſionis;

ſionis, non tamen debet attendi ſtatus præſens, ſed tempus delatæ hæreditatis, & mortis patrui, quo tempore Titius nondum erat capax propter renuntiationem factam, & quæ adhuc tunc in ſuo robore erat, cùm adhuc Titius eſſet Religioſus. Cùm ergo eo tempore non potuerit deferri Titio hæreditas, quia tunc erat incapax, debuit deferri ſorori defuncti, quæ non poteſt pérdere ius ſemel acquiſitum, propter capacitatem poſtea Titio ſuperuenientem. Hoc argumentum difficilius eſſet, niſi in renuntiatione appoſita fuiſſet in ipſo corpore renuntiationis clauſula illa: *vt ſi Titius aliquando ante Profeſſionem è Societate exiret, renuntiatio illa intelligatur non facta.* quæ clauſula quoties ita apponitur in contractu, habet vim, non quidem reſcindendi contractum adueniente conditione, ſed oſtendendi, ab initio contractum non fuiſſe validum, quia poſita conditione, retrotrahitur contractûs inualiditas ad initium ipſius, de quo aliquid dixi *tom. 2. de Iuſtitia diſput. 21. ſect. 13. num. 203.* & latiùs Molina *tom. 2. de Iuſtitia diſp. 377. per totam.* Quare, in rigore loquendo, valor renuntiationis ex vi illius clauſulæ erat ſemper ſuſpenſus, & valida erat, ſi Titius nunquam è Societate ante Profeſſionem exiturus eſſet: ipſo autem exeunte, apparet nunquam fuiſſe validam. Vnde, quando mortuus eſt patruus, Monialis eius ſoror non habebat abſolutè ius ad illa bona, ſed ſolùm ſub conditione, ſi Titius perſeueraturus erat in Societate: quæ conditio cùm ponenda non eſſet, apparet poſtea illam tunc nullum habuiſſe ius ad hæreditatem, quia exeunte Titio è Societate retrotrahitur conditio, & omnia reducenda ſunt ad eum ſtatum, ac ſi nunquam renuntiatio facta eſſet: hoc enim eſt, illam intelligi debere nunquam factam. De hoc tamen, quia res ſpectabat ad Aduocatos Iuriſtas, qui optimè id probarunt, breuiter ſufficiat indicaſſe.

10 Vltimò opponebant, ob peccatum periurij commiſſi debere Titium repelli à petitione hæreditatis. hoc tamen nullius eſt ponderis. Primò, quia negatur, Titium aliquid egiſſe contra iuramentum, vt ſuprà vidimus: & confirmari rurſus poteſt ex proximè dictis. Si enim valor renuntiationis, & iuramenti erat in ſuſpenſo ſub conditione perſeuerantiæ Titij in Societate, & ipſe ſciebat, conditionem illam non eſſe ponendam, ſed in breui defecturam, ſciebat conſequenter, iuramentum nec habuiſſe, nec habiturum vim obligandi. Secundò, quia, etiamſi commiſiſſet peccatum periurij; in ſacra tamen Rota non agitur cauſa criminalis de puniendo periurio, ſed ſolùm ciuilis de iure ſuccedendi. Tertiò denique, quia illud peccatum impertinenter omninò ſe haberet ad ſtatum ſæcularem, quem Titius nunc habet, quia nec propter illud dimiſſus fuit è Societate, vt vidimus, nec illa poſſeſſio intentata eſt cauſa iuris ſuccedendi, quod nunc habet, ſed defectus validæ renuntiationis ob defectum conditionis perſeuerantiæ in Societate, qua conditione deficiente, non cenſetur vnquam facta renuntiatio, vt conſtat ex eius verbis. Atque ita tandem à ſacra Rota in eius fauorem deciſum fuit.

Dvbivm IV.

An Societas prætendere poſſit hæreditatem ab inteſtato nomine Profeſſi, qui ante Profeſſionem omnia ſua iura ceſſerat Collegio cuidam Societatis.

PRæcedenti dubio poſſumus hoc aliud connectere, quod partim ſimilem, partim diſſimilem caſum habet; quidam enim è Societate, antequam Profeſſionem faceret, renuntiauit in fauorem cuiuſdam Collegij Societatis omnia ſua bona, & iura, præſentia, & futura, & poſtea Profeſſionem emiſit. Moritur poſtea eius quidam conſanguineus ab inteſtato, cui quidem ipſe erat omnibus proximior, ſed opponentibus aliis, ipſum eſſe iam Profeſſum Societatis, in qua Profeſſi licèt ſint capaces legatorum, non tamen ſunt capaces ſuccedendi in hæreditate; aliqui dicebant, id non obſtare: quia quamuis ipſe Profeſſus non ſit iam capax ſucceſſionis hæreditariæ, Collegium tamen, cui ipſe ceſſerat omnia ſua iura præſentia, & futura, capax eſt legati, atque etiam hæreditatis, ideò Collegium poteſt, & debet ſuccedere ob renuntiationem præcedentem, cui ſententiæ fauere videtur Caſtro Palao 3. *tom. tract. 16. diſp. 1. puncto 18. in fine;* vbi dicit, ſi quis in Societate poſt vota biennij hæreditati paternæ renuntiauit in fauorem Societatis, & viuo patre Profeſſionem, ſeu vota Coadiutoris formati in Societate fecit, & poſtea deceſſit pater viuente filio, Societatem ſuccedere debere in hæreditatem paternam. 1

Reſpondi

2 Reſpondi tamen, Collegium in caſu noſtro non poſſe ſuccedere ab inteſtato prætextu renuntiationis factæ ab illo Religioſo ante Profeſſionem. quod idem antea dixeram *tom. 1. de Iuſtitia, diſputat. 3. ſect. 9. num. 191.* & expreſsè docet Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 9. numer. 25.* qui hoc ipſum in caſu magis ſtricto, & difficili dixit *cap. 15. numer. 9. & 10.* vbi negat, eum, qui maioratum poſſidet, poſſe, antequam Profeſſionem faciat in Religione incapaci eum maioratum poſſidendi, teſtamento relinquere vſumfructum illius maioratus alicui alteri, durante vita ipſius Religioſi, ſed debere ſtatim, facta Profeſſione maioratum tranſire ad ſequentem ſucceſſorem. Quanto minus poterit teſtamento, vel donatione transferre hæreditates, quæ ſibi poſt Profeſſionem obuenire poſſunt, quando iam ob incapacitatem non poteſt ipſi hæreditas vlla deferri?

3 Ratio autem in caſu noſtro videtur clara, quia nemo dare, vel donare poteſt id, quod ſuum non eſt, nec erit: ad eum autem, qui Collegio donauit omnia ſua præſentia, & futura, non pertinebat tunc hæreditas conſanguinei adhuc viuentis; ſed nec pertinet poſtea, quando moritur conſanguineus, propter incapacitatem, quam habet Profeſſus Societatis, vt ſit alicuius hæres: non ergo comprehenſa fuit hæc hæreditas in renuntiatione illa generali, in qua ſolùm tranſlata fuerant bona, & iura omnia, præſentia, & futura: ius autem ad illam hæreditatem non erat præſens tempore renuntiationis, vt conſtat, cùm viueret adhuc conſanguineus illorum bonorum dominus; ſed nec erat futurum, cùm poſtea moriente conſanguineo, non poſſet ad Profeſſum pertinere ius ad illam hæreditatem ob incapacitatem Profeſſi: non potuit ergo comprehendi in illa renuntiatione ius illud ad hæreditatem, quod neque erat præſens, neque futurum. Sicut, ſi Petrus ante Profeſſionem renuntiaſſet in fauorem Ioannis omnia, quæ poſt Profeſſionem amici dabunt ipſi Petro ſine conſenſu ſui Prælati: nihil certè renuntiaſſet in fauorem Ioannis, quia poſt Profeſſionem nihil prorſus poſſunt amici ei dare abſque conſenſu Prælati. Eodem modo eſt inutilis renuntiatio, qua ante Profeſſionem renuntiet in fauorem alterius hæreditatem, quæ ad eum ab inteſtato ſpectabit poſt Profeſſionem in Societate, quando propter incapacitatem nulla talis hæreditas ad eum ſpectare poteſt. Sicut, ſi ante mortem naturalem renuntiaret hæreditatem, quæ ei poſt mortem aduenire poteſt, cùm certum ſit, nullam poſt mortem hæreditatem deferri poſſe. Et quidem non magis poteſt deferri hæreditas Profeſſo Societatis, quàm mortuo: nihil ergo donat, qui hæreditatem ſibi poſt Profeſſionem in Societate deferendam donat.

4 Hinc autem facilè ſolui poſſunt ea, quæ Caſtro Palao in fauorem contrariæ ſententiæ videtur afferre. nam, licèt ipſe loquatur de hæreditate Patrum, de qua poſſet eſſe maior difficultas, quia filius etiam viuente patre videtur habere ius aliquod ad bona patris, præſertim in Caſtella, vbi pater non poteſt diſponere extra filios, niſi de quinta bonorum parte: quia tamen argumenta illius Auctoris videntur vniuerſaliter probare, oportebit ad ſingula reſpondere. Primò itaque probat, quia Profeſſio, quæ eſt mors ciuilis, tunc æquiparatur morti naturali, quando non poteſt habere diuerſum effectum: pro quo affert Thomam Sanchez *lib. 7. in Decalogi cap. 3. numer. 68. & 78.* in caſu autem noſtro Profeſſio in Societate poteſt habere diuerſum effectum à morte naturali, quatenus non extinguit iura in tertium tranſlata, ſed quæ ipſe Profeſſus eo tempore haberet.

5 Reſpondetur, in primis Thomam Sanchez vtroque illo loco reprobare potiùs illam doctrinam, & ideo tenet, teſtamentum ante Profeſſionem factum debere, (niſi aliud à teſtatore cautum fuerit,) ſtatim facta Profeſſione, & ante mortem naturalem exequutioni mandari; & rurſus, ſi is, qui iuſſus fuerat reſtituere hæreditatem poſt mortem, Profeſſionem faciat in Monaſterio incapaci ſuccedendi ſuis Religioſis, debere ſequuta Profeſſione, non expectata morte naturali, reſtitui hæreditatem fideicommiſſario; & vtrumque probat, quia Profeſſio æquiparatur morti. Deinde, quamuis daremus, in iis caſibus expectandam eſſe mortem naturalem, non poſſet argui ad caſum noſtrum: aliud enim eſt, quærere, an Profeſſus debeat reputari mortuus, quoad omnes effectus, & Profeſſio veniat nomine *mortis* in odioſis, de quo poteſt eſſe magna difficultas. Aliud verò eſt

eſt dicere, eum, qui cedit omnia ſua bona, & iura præſentia, & futura alicui Collegio, transferre etiam iura, quæ neque habet, neque habebit, neque habere poterit: quod dicimus fieri non poſſe.

6 Secundò arguit, quia hæreditas illa non defertur Profeſſo Societatis, qui eſt incapax, ſed defertur Collegio, in cuius fauorem facta fuit renuntiatio, ob ius per renuntiationem acquiſitum, vt ipſemet Sanchez probauit *dicto lib. 7. cap. 6. numer. 2.* & quidem ob ius conceſſum à Profeſſo tempore, quo validè concedere poterat.

7 Reſpondetur, Collegium non potuiſſe, vt iam diximus, ex renuntiatione acquirere aliquod ius ad hæreditatem, ad quam Profeſſus ante Profeſſionem nullum ius habebat, cùm non eſſet ei delata, nec poſt Profeſſionem poterat vllum ius habere, cùm non poſſet ei deferri. Nec doctrina illa Sanctij, quæ affertur, eſt ad rem: nam eo loco agit de eo, qui ante Profeſſionem renuntiauit hæreditati parentum viuentium, cuius hæreditatis ipſe poſt Profeſſionem, vel Monaſterium in eius perſona capax erat: quo caſu dicit, ad valorem renuntiationis non requiri conſenſum, vel renuntiationem Monaſterij, quia Monaſterium non poteſt habere ius, niſi quatenus Profeſſus, cuius perſonam repræſentat, habet ius. In eo autem caſu Profeſſus nullum habebat ius, cùm per renuntiationem omne ius à ſe abdicarit; ergo Monaſterium etiamſi renuntiationi non conſenſerit, nullum habebit ius ad illam hæreditatem. quod totum nos libenter admittimus, ſed differt multum à caſu noſtro; aliud enim eſt dare ius alteri ad hæreditatem, aliud verò abdicare à ſe ius ad hæreditatem. Illud prius non poteſt, cui hæreditas non defertur, nec deferetur, quia nemo dat quod non habet, nec donatarius poteſt habere plus iuris ad hæreditatem, quàm haberet is, qui dedit ius; quando verò aliquis non dat alteri ius ad hæreditatem, ſed abdicat à ſe ius, quod habet, vel poterit vnquam habere, non intendit facere, quòd nomine ſuo alius ſit hæres, ſed ſolùm aufert ex parte ſua impedimentum, quod aliquando poſſet eſſe, vt alius ſit hæres, & permittit alium eſſe hæredem, ſi ei aliunde hæreditas competat. quod quidem Nouitius facere poteſt ante Profeſſionem, etiamſi ei tunc hæreditas delata non ſit; quia hoc ferè non eſt aliud, quàm obligare ſe, quaſi ſub conditione ad non acceptandam talem hæreditatem, ſi aliquando delata fuerit; quæ obligatio conditionalis tranſit ad Conuentum, qui per Profeſſionem ſuccedit in omnia bona, & iura illius Religioſi. Sicut enim Conuentus capax ſuccedit per Profeſſionem in omnia iura, & actiones Profeſſi, ita ſuccedit in omnia debita, & obligationes, quas Profeſſus ante Profeſſionem habebat; inter quas erat hæc obligatio conditionalis non acceptandi talem hæreditatem, ſi aliquando ei deferretur. Cùm ergo Conuentus capax repræſentet perſonam Profeſſi, debet ſuſtinere eius obligationes, & quia obligatus erat ad non acceptandam illam hæreditatem, hinc eſt, quòd adueniente caſu, quo hæreditas illa deberet ab inteſtato, vel alio iure illi Profeſſo deferri, debeat Conuentus ab ea abſtinere ob renuntiationem præcedentem, vel debeat illam dare iis, in quorum fauorem renuntiata fuit. In Societate autem, quia ipſa non ſuccedit Profeſſo, nec Profeſſus eſt capax ſucceſſionis hæreditariæ; eiuſmodi renuntiatio ſolùm poteſt deſeruire ad hæreditates, quæ deferuntur Religioſo ante Profeſſionem, vel gradum Coadiutoris formati: ante quos gradus etiam poſt vota biennij Religioſus eſt capax hæreditariæ ſucceſſionis, & ideò poteſt ius ſuum renuntiare in fauorem alterius. Vnde, ſi Nouitius, vel ſcholaris etiam Societatis poſt vota biennij renuntiat hæreditatem parentis viuentis, in fauorem alicuius conſanguinei: tunc ſi parens moriatur antequam renuntians ſit Profeſſus, vel Coadiutor formatus, & hæreditas ad ipſum, vel ab inteſtato, vel iure filiationis pertinere deberet, pertinebit ad illum, in cuius fauorem renuntiata fuit. Si verò renuntians factus ſit iam Profeſſus, vel Coadiutor formatus, non pertinebit hæreditas ad illum, in cuius fauorem renuntiata fuit, niſi aliunde ad ipſum ab inteſtato, vel ex teſtamento defuncti ſpectaret, ſed deferetur ad illos, qui vel ex teſtamento defuncti, vel ab inteſtato ei ſuccedere debent; quia ex renuntiatione nullum ius ad hæreditatem eo tempore delatam acquirere potuerunt, vt dictum eſt.

Tertiò opponitur doctrina, quam de- 8
fendit cum aliis ipſemet Sanchez *eodem lib. 7. cap. 3. num. 81.* vbi docet, ſi aliquis grauatus reſtituere poſt mortem hæreditatem Titio, Profeſſionem faciat in Ordine incapaci ſuccedendi, v. gr. in Ordine

dine Minorum, quamuis facta Profeſsione debeat hæreditas tradi fideicommiſſario, quia Profeſsio eſt mors ciuilis; ſi tamen ante Profeſsionem ipſe venditione, donatione, aut quouis alio contractu, ius in ea bona tempore vitæ ſuæ ad ſe pertinens in alium tranſtulit, hunc debere frui bonis illis, durante vita naturali Profeſsi; quia fictio, qua Profeſsio reputatur mors, non debet operari in præiudicium tertij, cui per tranſlationem, vel venditionem eſt ius acquiſitum. Imò *num.* 82. addit, idem eſſe dicendum, etiam ſi bona non eſſent alienata in illum tertium antea, ſed tempore Profeſsionis Profeſſus renunciaſſet expreſsè, vt ab hora ſuæ Profeſſionis tertius ille ius hoc obtineret. Idemque docet poſtea *cap.* 13. *num.* 57. de eo, qui habet maioratum, & profitetur in Religione incapaci ſuccedendi, de quo dicit poſſe ante Profeſſionem teſtamento, venditione, vel alienatione diſponere pro tempore vitæ ſuæ in fauorem tertij, ad quem ſpectabunt fructus durante vita naturali Profeſſi, & non ad ſucceſſorem maioratus. Quare idem dicendum videtur in caſu noſtro, in quo Religioſus ante Profeſſionem renuntiauit in fauorem Collegij.

8 Reſpondetur tamen, in primis eundem Sanchez non videri ſatis firmiter, vel conſequenter in illa doctrina permanſiſſe, vt obſeruaui *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſputat.* 3. *ſect.* 9. *num.* 209. *& ſequentibus*, nam poſtea *cap.* 15. *num.* 10. dicit, hæredem illius Religioſi non debere frui fructibus maioratus, ſed à die Profeſſionis pertinere ad ſequentem vocatum: non ergo potuit teſtamento transferre ius pro tempore vitæ ſuæ in hæredem. Deinde caſus ille valdè diuerſus eſt à noſtro; quia in illo caſu Profeſſus ante Profeſſionem diſponit de re ſua, quam iam habet; ſiquidem tunc habet verè ius retinendi hæreditatem, vel maioratum pro toto tempore vitæ ſuæ, quod ius tranſferr in alium. Quamuis autem lex voluerit, Profeſſionem æquiparari morti, & ideò facta Profeſsione, tranſeant bona ad fideicommiſſarium, vel ſucceſſorem vocatum: multi tamen dicunt, fictionem iuris non operari in præiudicium tertij, cui iam ius ſit acquiſitum, quos affert, & ſequitur Sanchez *dicto cap.* 3. *num.* 81. Quidquid ergo ſit de veritate illius doctrinæ, ea nihil deſeruit ad caſum noſtrum, in quo nulla eſt iuris fictio, ſed mera incapacitas, & defectus conditionis requiſitæ. Nam Religioſus renuntiauit in fauorem Collegij hæreditates, quæ ipſi deferrentur: hæc autem hæreditas ab inteſtato ei non defertur, propter incapacitatem, quam ex vi Profeſsionis habet ad ſucceſsionem hæreditariam. Deficit ergo conditio neceſſaria, vt comprehenſa fuerit in renuntiatione præterita. Vnde conſtat diſcrimen, quòd in primo caſu renuntiatur ius abſolutè, quod renuntians habebat in bona retinenda per totam vitam, quod ius ſtatim abſolutè acquiſitum eſt emptori, vel donatario, & ideò volunt ij Doctores, non poſſe hoc ius acquiſitum lædi per iuris fictionem euentus per accidens ſubſequentis. In noſtro autem caſu ius ad hæreditatem non acquiritur Collegio abſolutè, ſed ſub conditione, ſi hæreditas deferatur renuntianti, quæ cùm nunquam ei deferatur poſt Profeſsionem, non purificatur conditio, & renuntiatio quoad illam partem manet inutilis.

Quia tamen res hæc adhuc dubia videbatur, volebant aliqui, quòd Generalis Societatis vteretur facultate ſibi conceſſa declarandi dubia ſpectantia ad Societatis inſtitutum, de qua fit mentio in compendio priuilegiorum Societatis *verb. Generalis.* §. 5. & declararet capacitatem Collegij ad habendam illam hæreditatem ob renuntiationem præcedentem, & hoc modo maneret res hæc extra controuerſiam. Ego tamen dixi, nec hanc declarationem ad Generalem pertinere, neque, etiamſi pertineret, expedire, quòd id ita declararet. Prima pars colligitur ex verbis dicti priuilegij, quod quidem habetur ſolùm per communicationem conceſsionis cuiuſdam factæ Generali Ordinis Prædicatorum à Iulio II. ea autem conceſsio non videtur deſeruire pro foro externo, præſertim ſæculari, ſed ſolùm ad quietem ſubditorum in foro conſcientiæ, vt conſtat ex verbis conceſsionis, quibus dicitur, Generalem poſſe declarare eiuſmodi dubia, *quoad ſerenitatem illarum conſcientiarum, quæ ſibi ſubiecta ſunt dumtaxat.* 9

Nihil ergo deſeruiret ea declaratio ad perſuadendum iudicibus Eccleſiaſticis, vel laicis, apud quos de hac cauſa tractaretur. Deinde, quia hoc dubium in rigore non eſt circa inſtitutum Societatis, ſed circa ius commune, quia non controuertitur nunc, an Collegium Societatis ſit capax 10

iuxta conſtitutiones acquitendi ex bonis, & iuribus Profeſſorum, per donationem, aut renuntiationem ab ipſis ante Profeſſionem factam; de hoc enim nemo dubitauit. Sed nunc agitur de alio puncto iuris communis, an renuntians, quando eſt capax hæreditatis, poſſit transferre ius, quod tunc non habet, ad hæreditatem, ſed quod haberet poſt Profeſſionem, ſi tunc non eſſet redditus incapax omninò ſucceſſionis hæreditariæ: quod, vt dixi, non eſt dubium circa inſtitutum Societatis, ſed commune omnibus renuntiantibus ante Profeſſionem in ordine incapaci ſucceſſionis, atque adeò circa omnes tractatur à Doctoribus, vt vidimus. Non ergo pertinet eius declaratio ad Generalem Societatis, quia non dubitatur de ſenſu conſtitutionum Societatis, ſed de ſenſu legis, & iuris communis.

11 Secunda denique pars, quòd nec, etiamſi ad ipſum ſpectaſſet, expediret, Generalem id declarare in fauorem Collegij, probaui, quia poſita, & approbata eiuſmodi declaratione, poſſet ſatis apparenter dici, quòd tota incapacitas Profeſſorum Societatis ad ſucceſſionem hæreditariam ab inteſtato, & tota incapacitas ipſius Societatis ad acquirendum hæreditates, in perſona Profeſſorum erat incapacitas de ſolo titulo: nam de facto poſſet Societas frui hæreditatibus, quæ obuenirent Profeſſis, ſiue ab inteſtato, ſiue ex teſtamento, (cùm eadem ſit ratio de vtriſque,) facta priùs renuntiatione à Profeſſo in fauorem Societatis omnium hæreditatum, quæ ipſi Profeſſo poſt Profeſſionem obuenirent. qua renuntiatione poſita, non minùs erunt capaces ſucceſſionis hæreditariæ Profeſſi Societatis, quàm Profeſſi aliarum Religionum capacium; ſiquidem tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato acquirent omnes hæreditates Societati, ſicut eidem, & non ſibi acquirerent, ſi ipſi, & Societas eſſent capaces, & ſicut Profeſſi aliorum Ordinum capacium acquirunt hæreditates, non quidem ſibi, ſed ſuis Ordinibus: quare daretur occaſio dicendi totam hanc incapacitatem eſſe ſolùm quoad modum, non quoad ſubſtantiam, cùm ſola renuntiatio præcedens redderet eos, & Societatem capaces ad quaslibet hæreditates lucrandas; quod nihil aliud eſſet, quàm habere eundem effectum, mutato nomine, & per aliam viam. Scio, alios viros doctos aliter ſenſiſſe, quibus fauet, vt vidimus, Caſtro Palao; ego tamen dico ſolùm meum ſenſum, iudicio Aduocatorum, & Prælatorum remittens, an occurente caſu lis iuſtè, & prudenter intentanda, vel ſuſtinenda ſit.

Dubium V.

Cui acquiratur legatum relictum Profeſſo Societatis, qui ante Profeſſionem renuntiauerat omnia ſua bona.

Nprofeſſus Societatis, antequam Profeſſionem faceret, renuntiauit in fauorem cuiuſdam Collegij Societatis omnia ſua bona, & iura, præſentia, & futura; poſtea verò, cùm iam eſſet Profeſſus, quidam eius frater reliquit ei legatum, qua occaſione dubitatum fuit, an non obſtante Profeſſione, validum eſſet legatum, atque adeò acquirendum eſſet Collegio, cuius fauorem ante Profeſſionem renuntiauerat. 1

Dixi, de validitate legati nullum eſſe dubium, quia Profeſſi Societatis, quamuis non poſſint eſſe hæredes ex teſtamento, nec ab inteſtato: poſſunt tamen eſſe legatarij, vt cum aliis tradit Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 27. numer. 25.* & nos etiam diximus *tom. 1. de Iuſtitia, diſputat. 3. ſect. 5. num. 100.* Quare, ſiue Profeſſus ille ante Profeſſionem renuntiationem fecerit, ſiue non fecerit, manet capax legati, licèt non potuiſſet hæres inſtitui. Difficilius mihi eſt, quòd in caſu propoſito pro comperto ſupponebatur, nimirum ſi legatum validum ſit, pertinere ad Collegium illud, in cuius fauorem ante Profeſſionem ipſe Profeſſus renuntiauerat. 2

Hoc, inquam, mihi difficile eſt; nam, ſi Profeſſus ille ante Profeſſionem non renuntiaſſet, certiſſimum eſt, quòd legatum illud poſt Profeſſionem adueniens pertineret ad domum, vel Collegium, in quo tunc habitaret, iuxta communem regulam, quòd *quidquid acquirit Monachus, Monaſterio acquirit.* Et quamuis Societas non ſit capax ſuccedendi ſuis Profeſſis; hoc tamen non debet intelligi, vt poſt Profeſſionem non acquirat Societas per ſuos Profeſſos, ſed ſolùm, quòd per Profeſſionem non tranſeant bona Profeſſi ipſo iure in Societatem, ſed potiùs debeant ſpectare vel ad hæredes à Profeſſo deſtinatos, vel ad hæredes ab inteſtato, niſi ipſe 3

ante

ante Profeſſionem in fauorem alicuius renuntiaſſet, quomodo poſſet etiam renuntiare in fauorem eiuſdem Societatis; & tunc Societas ſuccederet non vigore Profeſſionis, ſed vigore renuntiationis; poſtquam verò Profeſſus eſt, non eſt incapax Societas, ſicut nec vlla alia Religio, acquirendi per Profeſſum: nam ſi amicus det eleemoſynam, vel quidquam aliud Profeſſo, non eſt dubium quòd id totum acquiratur Societati, ſeu domui, aut Collegio, in quo habitat. Et quamuis Profeſſus Societatis non poſſit eſſe hæres ab inteſtato, neque ex teſtamento, atque ideò, ſi ei hæreditas aliqua deferretur, non poſſet Societas illam acquirere, quia Profeſſus non poteſt eſſe hæres, vt vidimus dubio præcedenti: eſt tamen capax Profeſſus ille legati, atque ideò illud etiam acquireret Societati, & Collegio, vel domui in qua eſſet. Hinc autem videtur colligi, quòd renuntiatio præcedens, facta in fauorem vnius Collegij, non facit, quòd legatum poſt Profeſſionem relictum illi Profeſſo, non acquiratur Collegio, in quo tunc temporis commoratur, quando legatum illud legatario debet acquiri.

4 Poteſt autem hoc dupliciter probari. Primò à poſteriori, quia, ſi renuntiatio præcedens extenderetur ad omnia illa bona, quæ Profeſſo quocunque modo poſt Profeſſionem aduenirent, ita vt ea omnia deberent ad Collegium illud pertinere, in cuius fauorem renuntiatio facta fuit; ſequeretur quòd etiamſi Profeſſus ille in alia domo, vel Collegio permanenter habitaret; omnia tamen dona, etiam minima, quæ ab amicis ei darentur, eleemoſynæ, quæ ei tribuerentur, libri, & vtenſilia, & alia eiuſmodi deberent acquiri ipſo facto Collegio illi, in cuius fauorem renuntiauit. quæ omnia certiſsimum eſt eſſe contra praxim Societatis, in qua hæc omnia pertinere intelliguntur ad domum, vel Collegium, cuius ſubditus eſt Profeſſus, perinde ac ſi in illius fauorem antea renuntiaſſet: fatendum ergo eſt, renuntiationem non extendi ad eiuſmodi bona, quæ poſtea adueniunt Profeſſo, atque adeò nec ad illud legatum. Neque enim apparet probabilis differentia inter legatum illud, & alia bona enumerata. nam in hoc ſolùm differre videtur legatum à donatione inter viuos, quòd hæc fiat à viuente, & irreuocabiliter; legatum verò relinquatur à moriente, & reuocabiliter quandiu viuit. Si ergo centum aurei donati Profeſſo ab amico, vel fratre, pertinent ad Collegium illud, in quo tunc eſt, cur iidem centum aurei relicti eidem Profeſſo ab amico, vel fratre moriente non pertinebunt ad idem Collegium, ſed ad aliud, in cuius fauorem renuntiauit ante Profeſſionem?

Vnde colligi poteſt ſecunda ratio à priori, quæ partim fundari poteſt in intentione renuntiantis, qui ſolùm videtur intendere renuntiare id, quod habet, quam intentionem oſtendit clarè effectus ipſe, cùm poſt renuntiationem adhuc Profeſſus acquirat alia omnia quotidie alteri Collegio, ſine vlla hæſitatione orta ex renuntiatione præcedente: partim etiam fundari videtur ratio, & hæc ipſa intentio in repugnantia ad renuntiandum alio modo; in rigore enim non poteſt quis in aliud transferre id, quod nec habet, nec ad id vllum ius habebit. Ea autem, quæ Profeſſo poſt Profeſſionem dabuntur, non habet, quando renuntiat, nec ius quidem ad rem; ſed nec poſt Profeſſionem illa habebit, nec vllum ius ad ea, cùm ſit incapax dominij, vel iuris habendi; ſed totum ius eſt ipſius Conuentus, vt conſtat. Quomodo ergo poteſt per renuntiationem transferre in alium tertium illa iura, quæ nec tunc habet, nec habere poterit? 5

Poteſt autem hoc declarari exemplo ſerui, cui quoad hoc videtur æquiparari Profeſſus: nam, ſicut ſeruus acquirit domino, ita Profeſſus acquirit ſuo Monaſterio: imò difficilius, & minùs poſſibile eſt, quòd Profeſſus non acquirat Monaſterio, quàm quòd ſeruus non omnia acquirat domino, vt multis exemplis probaui *tom. 1. de Iuſtitia diſp. 3. ſect. 3. num. 56. & ſequentibus.* Ponamus ergo, quòd Titius, dum liber erat, renuntiauit omnia ſua bona, præſentia, & futura, renuntiatione valida in Seium; poſtea verò bello captus contrahat iuſtam, & legitimam ſeruitutem. Nemo dicet quòd ea, quæ Titius ſeruus poſtea acquirit, non acquirat domino, ſed quòd pertineant ad Seium, ob renuntiationem præcedentem. hoc certè eſſet in fraudem veri domini: omnes enim, quando ad bella procedunt, poſſent antea diſponere de bonis omnibus præſentibus, & futuris, vt dominos, ſi fortè in ſeruitutem inciderent, fraudarent bonis omnibus, quæ in ſtatu ſeruitutis poſtea acquirerent. Similiter ergo Profeſſus non poteſt ante Profeſſionem in fauorem alterius de bonis, quæ poſt Profeſſionem acquiret, in præiudicium Religionis, vel Monaſterij, 6

cui poſtea neceſſariò debet acquirere; nec poteſt dicere: Ego quidem me trado Religioni; ita tamen vt poſtea non acquiram Religioni, ſed meis amicis. Ratio autem eſt, quam indicauimus, quia de iis, quæ nec ſua ſunt, nec erunt, nec ad ea ius habet, aut habebit, non poteſt diſponere, vt in alium pro libito ea transferat. Bona ergo, quæ poſt Profeſſionem, ſiue ex donatione, ſiue ſua opera, & induſtria acquiſierit, cùm iure ipſo, non ad Profeſſum, ſed ad Monaſterium pertineant, non poſſunt pro ſolo libito Profeſſi in alium transferri.

7 Nec obſtat, quòd in renuntiatione poſita ſit clauſula vniuerſalis, *de omnibus bonis, & iuribus, præſentibus, & futuris.* tum quia illa verba ponuntur ex vſu Notariorum, qui in aliis renuntiationibus vniuerſalibus vti ſolent verbis illis, & ideò etiam in renuntiatione Religioſi eadem verba apponunt ad ſignificandam, & exaggerandam vniuerſalitatem renuntiationis: tum, quia in hac etiam poſſunt aliquem effectum habere, ſi, v. gr. medio illo tempore inter renuntiationem, & Profeſſionem aliqua bona, vel iura Religioſo aduenirent, quæ virtute illorum verborum comprehenſa intelligerentur in renuntiatione præcedenti; denique verba illa nihil nocere poſſunt, cùm eorum ſenſus ſit conditionalis, nempe, *ſi aliqua bona, vel iura in futurum habebo*; quæ tamen conditio poſt Profeſſionem non poteſt verificari, cùm Profeſſus nullius boni, vel iuris habendi ſit capax, vt dictum eſt.

8 Vna poteſt ſupereſſe difficultas ex dictis dubio præcedenti, vbi diximus, poſſe Profeſſum ante Profeſſionem renuntiare validè hæreditati futuræ, ad quam tunc nullum adhuc ius habet, itaut ſi poſt Profeſſionem hæreditas, vel ſucceſſio adueniat, Monaſterium non poſſit nomine Profeſſi hæreditatem illam prætendere, quæ iam renuntiata ſupponitur: ergo iam videtur poſſe Religioſus ante Profeſſionem diſponere validè de iure, quod nondum habet; ſed poſt Profeſſionem adueniet, atque adeò poterit validè transferre in alium ius illud, quod poſt Profeſſionem ei relictum fuerit.

9 Reſpondetur tamen ex dictis eodem loco, renuntiationem illam ante Profeſſionem factam poſſe dupliciter conſiderari. Primò, quatenus eſt abdicatio iuris poſt Profeſſionem aduenti. Secundò, quatenus eſt tranſlatio illius iuris in alium. Primo modo diximus, poſſe renuntiari ius ad hæreditatem, vel legata futura: nam, in rigore loquendo, tunc non renuntiatur aliquid futurum, ſed præſens, nempe capacitas ad illa, qua capacitate renuncians ſe ſpoliat; & quidem in gratiam alterius, cui non dat ius ad illam hæreditatem, vel legata, ſed in eius gratiam aufert impedimentum reddendo ſe incapacem, vt eo impedimento ablato poſſint poſtea bona illa ad ipſum pertinere, vel ab inteſtato, vel alio modo, & ad hoc potiſſimum deſeruire videtur illa renuntiatio. Secundo autem modo non videtur poſſe renuntiari ius quod nondum habetur, nec vnquam habebitur, transferendo illud in alium in præiudicium alterius, nempe Conuentus, ad quem poſtea ius illud ſpectabit, quia tunc renuntians poſitiuè daret alteri id, quod ipſe nec habet, nec vnquam habebit. Aliter dicendum eſſet de renuntiatione legitimæ, quam quidem licèt filius actu non poſſideat viuente patre, habet ius ad illam, & hæc eſt filio debita: quare de hac non nego poſſe ante Profeſsionem renuntiari à filio in fauorem alterius, cui ex nunc eam donet: ſed loquimur nũc de hæreditate, vel legatis, quæ renuntianti non debentur. Hæc autem dicta ſunt ad maiorem abundantiam, vt oſtenderemus non poſſe in fauorem alterius loci pij renuntiari legata ventura, ita vt poſt Profeſsionem non acquirantur Conuentui, ad quem Profeſſus pertinet, ſed illi alter; quidquid enim de hoc ſit, certum videtur, intentionem renuntiantis ante Profeſsionem non extendi ad ea bona, vt praxis ipſa oſtendit, cùm multi ante Profeſsionem renuntient omnia ſua bona præſentia, & futura, in fauorem alicuius conſanguinei, vel loci pij; & tamen poſt Profeſsionem quidquid iis ab amicis datur, ſiue ſit pecunia, ſiue res aliæ magni pretij, abſque controuerſia, vel ſcrupulo ab iis accipiuntur, & acquiruntur Conuentui, ad quem Profeſſus pertinet, qua praxi ſuppoſita, non video, cur non ſit idem dicendum de legatis, quæ nihil aliud ſunt, quàm donationes quædam à moriente relictæ. Poſt hæc autem ſcripta vidi Lezanam *tom. 5. parte poſteriori*, vbi ſuper Mare magnum Seruitarum *num.* 106. eamdem ſententiam in ſimili caſu defendit, ob eaſdem ferè rationes, & affert pro ea Paſqualigum *in centuria quæſtionum moral. quæſt.* 14.

***

DVB.

Dvbivm VI.

Quando aliquis è Societate ante Profeſſionem relinquit legatum cuidam Collegio, an Generalis poſſit poſt mortem teſtatoris illud acceptare.

1 QVidam è Societate poſt vota biennij, ſed adhuc non Profeſſus, cùm nondum renuntiationem feciſſet, incidit in morbum, & morti proximus legatum reliquit cuidam Collegio Societatis exiſtentis intra eamdem Prouinciam, ſub ratihabitione Patris Generalis, hoc ei ſuadente Prouinciali. Quæſitum fuit, an mortuo iam teſtatore, poſſit Generalis ratum habere, & acceptare illud legatum?

2 Ratio dubitandi erat, quia idem Generalis anno 1618. & anno 1620. & aliàs ſuis priuatis litteris reſpondit, *validam quidem eſſe donationem ab eiuſmodi perſonis Societatis factam Societati in genere, etiam abſque conſenſu Superiorum: non verò ſi fieret alicui Collegio particulari abſque approbatione Generalis: quare, ſi ante hanc approbationem contingat donatorem mori, deuolui bona ad hæredes ab inteſtato.* Videbatur ergo in caſu noſtro legatum illud deuolutum ad hæredes, cùm mortuus ſit teſtator ante acceptationem, vel approbationem Generalis.

3 Dixi tamen, poſſe Generalem ratum habere, & acceptare legatum illud etiam mortuo teſtatore. Pro quo ſuppono primò, eiuſmodi Religioſos Societatis ligatos ſolùm votis biennij, & antequam fiant Profeſſi, vel Coadiutores formati, poſſe validè teſtari de ſuis bonis: nam, quamuis non poſſint licitè de iis diſponere, atque adeò nec etiam teſtari ſine licentia Superioris, diſpoſitio tamen valida erit, vt cum P. Suarez, & Sanchez dixi contra alios *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 3. ſect. 6. num. 116. & ſect. 4. num. 79.* vbi *num 81.* addidi, teſtamentum illud eſſe irritabile à Prælato, quandiu teſtator viuit, non tamen eo mortuo, quia iam tunc non ſubordinatur voluntas defuncti voluntati Prælati, cùm iam non ſit ampliùs eius ſubditus.

4 Suppono ſecundò, hanc prohibitionem renuntiandi in fauorem alicuius loci determinati Societatis ſine facultate Generalis fundari in ipſis Societatis conſtitutionibus, vt conſtat ex earum *p. 3. cap. 1. §. 9. & in margine littera H.* vbi S. Ignatius dicit, melius, & perfectius eſſe, ſi is, qui in ingreſſu Societatis aliquam bonorum ſuorum partem eidem Societati vult applicare, nullum deſignet locum, ſed id totum arbitrio Generalis relinquat. Si tamen velit omninò locum aliquem deſignare, monendum eſſe Generalem, vt videat, an renuntiantis imperfectioni in hac parte condeſcendum ſit. Vnde poſtea in Congregatione generali 2. *decreto* 23. ſtatutum fuit, vt ſi renuntiatio fieret in fauorem Collegij extra ſuam Prouinciam, (ſic enim legi debet, non verò *intra Prouinciam,* vt per errorem legitur,) renuntiatio non acceptetur; ſi verò in fauorem Collegij certi intra Prouinciam, ſit in manu Generalis probare, vel improbare eam applicationem. Denique in Congregatione generali 3. *decreto* 16. additum fuit, ne etiam intra eamdem Prouinciam acceptaretur, quando loca eiuſdem Prouinciæ erant ſub dominio diuerſorum Principum, & bona eſſent transferenda ab vno in aliud dominium, ſi Principum offenſio ea de cauſa timeretur.

5 His ſuppoſitis, probatur iam poſſe P. Generalem in caſu noſtro acceptare legatum illud. Primò, quia nec ex conſtitutionibus, nec ex decretis Congregationum prohibetur acceptare, quando donatio fit intra eamdem Prouinciam, & bona non ſunt ſub dominio diuerſorum Principum, prout erat in hoc caſu; in quo Collegium eſt intra eamdem Prouinciam, & ſub dominio eiuſdem Principis. Epiſtolæ autem illæ priuatæ, quibus dicit, donationem, quæ fiat ſine conſenſu Generalis Collegio determinato, non eſſe validam, imò ſi donator ante Generalis approbationem decedat, bona deuolui ad hæredes ab inteſtato, illæ, inquam, epiſtolæ vel fuerunt ad terrorem, ne fierent tales donationes, vel certè Generalis non ideò abdicauit à ſe facultatem acceptandi donationes. Quomodo enim potuit validè, & irreuocabiliter abdicare à ſe ius acceptandi, ſi abdicatio illa nec fuit intimata iis, qui habere poterant intereſſe, nec ab iis acceptata? Semper ergo retinent facultatem acceptandi eas donationes, quod multò magis procedit in caſu noſtro, in quo legatum relictum fuit cum clauſula expreſſa ratihabitionis futuræ ipſius Generalis.

6 Secundò probatur hoc ipſum clarè, quia epiſtolæ illæ, ſeu declarationes Generalis loquuntur de ſolis donationibus, non de legatis, quæ multum à donationibus differunt, nec de illis Generalis cogitauit. Et quidem de legatis nemo vnquam dubitauit,

uit, quòd poſſint poſt mortem teſtatoris acceptari: imò non poſſunt ante eius mortem acceptari, cùm adhuc valida non ſint. De donationibus verò eſt duplex ſententia. Prima dicit, mortuo donatore ante acceptationem donatarij, donationem non valere. Secunda dicit, poſſe adhuc donatarium validè acceptare poſt mortem donatoris; quam vt probabiliorem amplexus ſum *tom.* 2. *de Iuſtitia, diſp.* 23. *ſect.* 5. *n.* 75. vbi auctores vtriuſque ſententiæ retuli. Potuit ergo P. Generalis in illis litteris priorem ſententiam amplecti, & ideò ſupponere, quòd mortuo donatore ante acceptationem bona deuoluebantur ad hæredes ab inteſtato. De legatis tamen id non dixit, nec dicere poterat, quæ in omnium ſententia acceptari poſſunt poſt mortem teſtatoris.

7 Solùm poſſet obſtare, quòd in noſtro caſu teſtator non potuit eo modo de ſuis bonis diſponere iuxta Societatis conſtitutiones, in quibus habetur quòd Nouitius, vel ligatus votis biennij, debeant abdicare ſe bonis ſuis, & quidem irreuocabiliter, vt ex iiſdem conſtitutionibus ſupponit Thomas Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 8. *n.* 21. diſpoſitio autem teſtamentaria non eſt irreuocabilis, ſed reuocabilis ad nutum, vt conſtat: non ergo potuit per modum legati id fieri.

8 Reſpondetur facilè, in primis id ad ſummum probare, quòd non potuit licitè, non tamen quòd non potuerit validè fieri; nam, vt ſuprà vidimus, peccant quidem contra votum paupertatis eiuſmodi non Profeſſi diſponentes de ſuis bonis ſine debita licentia; validè tamen diſponunt. Deinde in caſu noſtro interuenit licentia Prouincialis, & facta eſt diſpoſitio dependenter ab approbatione Generalis, & ſub eius ratihabitione: & quamuis Sanchez *vbi ſuprà num.* 23. dicat ſolum Generalem poſſe eiuſmodi perſonis concedere licentiam teſtandi; ſed tamen ipſemet fatetur, quòd in mortis periculo, quando Generalis conſuli non poteſt, & adeſt iuſta cauſa, poteſt Prouincialis eam licentiam concedere, imò eo abſente, Superior localis. Vnde ego etiam *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſp.* 3. *ſect.* 6. *num.* 116. dixi, ſufficere licentiam Prouincialis, quando teſtamentum fieret proximè ante Profeſſionem, per quam ſtatim redditur omninò irreuocabile, quam ſolam irreuocabilitatem intendunt conſtitutiones, vt Religioſus maneat ſine ſpe recuperandi bona ſua. Hæc autem omnia interuenerunt in caſu noſtro, erat enim teſtator morti proximus, nec poterat conſuli Generalis; nec fieri ita commodè donatio inter viuos, quæ cùm non poſſet acceptari à Generali viuente donatore, maneret ſub opinione eius valor. Vnde validè, & licitè potuit Prouincialis licentiam concedere, & expectare poſtea conſenſum Generalis ad acceptandum legatum.

Dvbivm VII.

Quid faciendum de eleemoſyna annua relicta Domui profeſſæ Societatis IESV.

N. Teſtator iuſſit, vt eius hæres ſingulis annis daret Domui profeſſæ Societatis certam ſummam in eleemoſynam, & ſingulis vicibus declararet, ſe illam ſummam dare ſolo titulo eleemoſynæ, & non propter ius aliquod, quod Domus profeſſa haberet ad illam petendam. Patres tamen nolebant illam accipere, quia videbantur ſub eo titulo palliari reddītus annui, quorum Domus profeſſa incapax eſt. Dubitabatur, quid expediret, quia ſi fabrica S. Petri ſciret, illud legatum pium non poſſe impleri, fortaſſe iure ſuo illud ſibi vſurparet. 1

Dixi, in illa teſtatoris diſpoſitione nihil reperiri, quod repugnet conſtitutionibus Societatis, vel paupertati Domus profeſſæ; quæ quidem nullum ius ciuile, vel naturale acquirit ad illam eleemoſynam accipiendam, vel petendam. Hæres tamen ex obligatione non erga Societatem, ſed erga teſtatorem, debet illam erogare. in quo conueniunt omnes Scriptores Societatis, Suarez *tom* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 4. *de votis ſimplicibus, cap.* 9. *num.* 9. & clariùs *tom.* 3. *lib.* 8 *cap.* 17. *num.* 19. Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 27. *num.* 9. Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſp.* 3. *puncto* 10. *num.* 5. & ego idem aſſerui *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſp.* 3. *ſect.* 5. *num.* 106. dummodò hæres grauatus non ſit aliquod Collegium Societatis: nam in hoc caſu non poſſet acceptari cum illo grauamine, vt declarauit Congregatio generalis VII. *decreto* 50. Vnde *num.* 107. addidi poſſe etiam teſtatorem imponere ſuo hæredi ſæculari, vt ſuo filio Profeſſo Societatis offerat ſingulis annis centum aureos, non intendens dare ius vllum filio, ſed ſolùm imponere onus hæredi. 2

Ratio eſt, quia, licèt quoad fratres Minores de Obſeruantia dubitetur, an poſſint pecuniam illam annuam ſic relictam accipere, quibuſdam id affirmantibus, quos affert 3

affert Sanchez *dicto lib. 7. in Decalog. c. 26. num. 48.* aliis id negantibus, quos ſequitur idem Sanchez *ibi num. 49.* id prouenit ex prohibitione ſpeciali illis facta acceptandi, niſi hæres agnoſcat, ſe nullam habere obligationem dandi, ſed gratis, & libenter id dare. Societati autem hæc prohibitio non eſt facta, ſed potiùs contrarium ex eius conſtitutionibus clarè colligitur. Nimirum *6. p. cap. 2. num. 2. in margine littera B.* ſic dicitur: *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum, vellet redditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere, dummodò nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat; nec ſit vnde ei competat actio ad illos; (quamuis id illi cura eſſet, vt is, cui tale munus commiſſum eſt, ſuum officium faceret.) & ſic in rebus ſimilibus, non eſſet id à Societatis paupertate alienum.* In quibus verbis ſolùm aufertur à Domo profeſſa ius, vel actio ad illas pecunias petendas, non tamen poteſtas eas acceptandi, ſi teſtator iubeat hæredi eas dare. Quamuis autem exemplum ponatur de redditibus relictis à fundatore Domus profeſſæ, vel Eccleſiæ; idem tamen intelligitur de relictis ab aliis, vt conſtat ex illis vltimis verbis, *& ſic in rebus ſimilibus*, &c. quæ verba, vt ponderat Suarez *loco citato*, debent extendi ad alias perſonas teſtatorum: nam quod attinet ad res annuas, quæ relinqui poſſunt, iam omnes comprehenſæ fuerant ſub nomine *redditnum*; extenſio ergo eſt ad alia, quæ à quibuſcumque aliis eo modo relinqui poſſent, nullo dato iure ipſi Societati ad exigendum.

4 Quod rurſus clariùs conſtat ex *eodem cap. 2. § 6.* vbi ſupponitur omninò libertas in teſtatoribus ad id faciendum: Societati autem aufertur ius ciuile ad petendum, & deinde ob ædificationem prohibentur perſonæ Societatis, ne inuitent teſtatores ad eas eleemoſynas perpetuas relinquendas, ſed propriæ deuotioni eis permittant. Verba conſtitutionis ſunt hæc: *Quamuis ad bona, & ſancta opera, & maximè perpetuò duratura inuitare laudabile ſit; ob maiorem tamen ædificationem nullus de Societate debet, nec poteſt quemquam ad eleemoſynas perpetuas domibus, vel Eccleſiis eiuſdem Societatis relinquendas incitare: & ſi aliqui ſponte ſua illas relinquerent, nullum ius ciuile ad eas petendas in iudicio acquiratur; ſed cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, tunc eas elargiantur.* quæ poſtrema verba poſſent aliquem mouere, vt putaret, non poſſe Societatem eos redditus ab hærede accipere, quando ipſe hæres ex obligatione dat, ſed ſolùm, quando ſponte ex charitate, & liberè dat. Atque ideò P. Suarez reſpondet, verba illa non excludere obligationem in hærede; ſed ſolùm obligationem iuſtitiæ erga Societatem: poteſt tamen charitas Dei hæredem mouere, vt ſatisfaciat debito ſuo erga teſtatorem. Hæc tamen explicatio duriuſcula eſt; & ſenſus planus illorum verborum eſt, vt non intelligantur de hærede, ſed de teſtatoribus relinquentibus illas eleemoſynas, qui propriè illas elargiuntur. Conſtat autem hic ſenſus ex illa aduerſatiua *ſed*, nam præmiſerat, non eſſe incitandos, aut inſtigandos teſtatores ad eas eleemoſynas annuas relinquendas: quare de eiſdem ſubdit; *ſed cùm ad id charitas propter Deum eos mouerit, tunc eas elargiantur.* hoc eſt, non extorqueantur, ſed ſinamus, vt ipſi à Deo ſolo moti eas ſponte relinquant; qui ſenſus clarè ex contextu liquet, & ita ea verba intellexit Sanchez *vbi ſuprà, num. 9.* Denique hæc fuit ſemper mens, ſenſus, & praxis Societatis, vt quoties Societas nullum ius ciuile, vel naturale habet, poſſit quaſlibet eleemoſynas recipere, etiamſi hæredes aliunde debeant illas dare.

Ratio à priori eſt, quia totum hoc non 5 opponitur voto paupertatis, etiam illius, quæ excludit à communitate dominium bonorum ſtabilium, & redditunm; non enim eſt contra mendicitatem, quòd alij Societati eleemoſynas dent ſingulis annis, nec quòd ipſi hoc faciant ex voto, & obligatione erga Deum, vel ex obligatione erga alium hominem, quia Domus profeſſa adhuc manet pauper, hoc eſt, ſine dominio, aut iure aliquo ad illas eleemoſynas, quòd ſolum ius facit diuites, non certitudo eleemoſynæ accipiendæ, quantumcumque, & quomodocumque fundata ſit, etiamſi in reuelatione Dei infallibili fundetur, dummodo non fundetur in iure Societati acquiſito.

Quod à poſteriori etiam conſtat, quia 6 id, quod noſtrum eſt, non poteſt, nobis inuitis, à nobis auferri: eiuſmodi autem eleemoſyna poſſet, Societate inulta, ei negari. Nam ſi Petrus, v. gr. ex obligatione ſola erga Ioannem deberet dare Societati eleemoſynam annuam, poſſet ſine Societatis conſenſu; ſed ex ſolo conſenſu Ioannis, illam ampliùs non dare; ergo nullum ius erat in Societate, ſed ſola potentia paſſiua ad recipiendum. Quòd autem in caſu noſtro hæres non poſſit, prouenit ex eo quòd teſtator mortuus eſt, quod eſt per accidens; nam, ſi teſtator reſurgeret, poſſet, Societate inuita, reuocare mandatum, &

de

de facto Summus Pontifex poſſet facilius commutare illam eleemoſynam ex cauſa in aliud opus pium, quàm ſi eſſet in præiudicium tertij, cui eſſet ius acquiſitum, quia nimirum nullum ius habet ad illam Societas, ſed tota obligatio eſt in hærede ad exſequendum mandatum teſtatoris. Cùm ergo nec ſecundùm ſe hoc repugnet mendicitati, nec in conſtitutionibus Societatis ſit ſpecialiter prohibitum, imò videatur clarè permiſſum, non eſt, cur voluntas illa teſtatoris cenſeatur caduca, præſertim cùm adeò cautè explicuerit futuram eſſe ſemper eleemoſynam, ne fortè putaretur ius aliquod Societati relinquere.

7 Ad id verò, quod vlteriùs quærebatur, an, ſi Societas non poſſet, vel nollet hanc eleemoſynam accipere, poſſet fabrica S. Petri eam petere ab hæredibus: dixi, mihi non vacare, vt facultates fabricæ examinem; ſi tamen illi applicantur legata omnia pia, quæ in propria ſpecie impleri non poſſunt, præſumi poſſet, quòd fabrica exiget in caſu noſtro. Nec obſtat, hoc non eſſe propriè legatum, cùm nullum transferatur ius in legatarium: nam in Bullis Clementis VII. & Pij V. & aliis non ſolùm nominantur *legata*, ſed *relicta* omnia, & hoc eſt verè relictum, & à teſtatore deſtinatum. Nec etiam obſtat ſecundò, quòd hæres inſtitutus, & obligatus ad illam eleemoſynam fuerit quidam Mons pietatis, qui propter patronatum regium prætenditur non ſubeſſe viſitationi Ordinarij: nam ſine vlla viſitatione poterit fabrica ex ipſo teſtamento, vel aliunde habere notitiam illius eleemoſynæ, quæ fieri debet, & non fit, & eam petere à Monte, ſicut peteret à quolibet hærede laico. Quare, ſi Domus profeſſa reuera non poſſet illam accipere, credo, quòd miniſtri, & Commiſſarij fabricæ actionem intentarent ad illam ſummam habendam.

8 Si verò Domus profeſſa poſſet quidem, (prout reuera poteſt,) capere illam eleemoſynam, ſed tamen ob alios reſpectus nollet illam accipere, remedium facile, ne fabrica poſſit ſe ingerere, eſſe poteſt, quòd Superior Domus profeſſæ ſingulis annis accipiat eleemoſynam illam de manu hæredis, qui eſt Mons pietatis, & poſtea illam reddat eidem Monti ad vſus pios; quod videtur facere poſſe ſaltem de licentia Generalis, qui propter ædificationem, & iuſtas cauſas videtur poſſe dare ſummam illam, quæ non excedit 170. ducata Regni Neapolitani annua, & applicare illam ad eleemoſynas. Solùm poſſent obſtare verba teſtatoris, qui iubet hæredi dare illam pecuniam *ad neceſſitatem Patrum*. Sed hæc verba non videntur inducere neceſſitatem expendendi pecuniam illam in victu domeſtico, iuxta ea, quæ in ſimili dixi *diſp*. 23. *de Iuſtitia*, *num*. 111. & docet Molina *tom*. 1. *de Iuſtitia*, *diſp*. 208. & certè ea, quæ quotidie fideles dant Domui profeſſæ in eleemoſynam, dantur ad domus eiuſdem neceſſitates, & tamen eorum pars conuertitur in eleemoſynas aliis pauperibus faciendas: poſſet ergo illa etiam pars conuerti. Alioquin, ſi nec hoc modo pecunia illa accipiatur à Patribus, timeri poteſt, ne fabrica ſe ingerat, & prætendat ius ad omnia, quæ de facto non expenduntur in vſus diſtinatos à teſtatore. Optimum autem, & tutiſſimum eſſet accipere illam eleemoſynam, & expendere in vſus eiuſdem Domus profeſſæ, prout tutiſſima conſcientia fieri poteſt.

Dvbivm VIII.

An potuerit teſtator obligare Collegium Societatis ad dandos Domui profeſſæ redditus annuos per viginti annos.

Svpponendum eſt, Collegia Societatis 1 poſſe habere bona ſtabilia, & redditus annuos, Domos verò profeſſas non poſſe, ſed debere viuere ex eleemoſynis: cum quo ſtat, quòd, vt diximus *dubio praecedenti*, poſſit teſtator obligare ſuum hæredem ad dandam ſingulis annis certam eleemoſynam Domui profeſſæ, ad quam tamen exigendam in iudicio, vel extra, nullum ius Domus ipſa profeſſa habeat; quia tamen aliqui teſtatores inſtituebant hæredem aliquod Collegium Societatis, & illud grauabant, & obligabant ad dandam eleemoſynam annuam Domui profeſſæ, nullum ius dando eidem domui, ſed ſolùm imponendo obligationem Collegio, quod quidem videbatur fieri in fraudem mendicitatis, ad quam Domus profeſſa tenetur: idcirco in Congregatione Generali VII. *decreto* 50. prohibitum fuit, ne hæreditas, vel legata relicta Collegiis cum eiuſmodi onere dandi aliquid annuum Domui profeſſæ, vllo modo admitterentur; quod quidem iure optimo ſancitum fuit quia quando Societatis conſtitutiones permittunt, quòd Domus profeſſa poſſit acquirere eleemoſynas, quas hæres à teſtatore obligatus

gatus elargitur, addunt id tunc ſolùm fieri poſſe quando ad Societatem nulla actio, nec diſpoſitio, aut diſpenſatio redditnum pertineat; ita enim habetur *6.p.cap.2.§.2.* his verbis: *Redditus nulli, ne Sacriſtiæ quidem, aut fabricæ applicari, haberíve poſſint: ſed neque vlla alia ratione; ita vt penes Societatem eorum ſit vlla diſpenſatio*;&c. & in declaratione littera B. *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere; dummodò nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineant, nec ſit, vnde ei competat actio in illos*, &c. *non eſſet id à paupertate Societatis alienum.* in quibus locis aduerto, non ſolùm excludi ab ipſa Domo profeſſa ius, actionem, & diſpoſitionem circa redditus, ſed etiam ab ipſa Societate. Non enim dicitur, dummodò actio, vel diſpoſitio non pertineat ad domum, ſed dummodò non pertineat *ad Societatem*: in eo autem caſu quamuis non pertineret ad Domum ipſam profeſſam; pertineret tamen ad Societatem, cuius Collegium haberet dominium illorum redditum, & obligationem diſponendi de illis in illos caſus: quare modus ille non poſſet eſſe iuxta Societatis conſtitutiones.

2 His ergo ſuppoſitis, & vt ſaluis conſtitutionibus poſſet fieri, teſtator quamdam viam inuenire volebat, nimirum relinquere certam ſummam, ſeu aliqua bona ſtabilia Collegio cuidam Societatis, cum hoc onere, vt ex fructibus daret Domui profeſſæ per 20. annos certam eleemoſynam annuam, quibus elapſis eidem Domui profeſſæ daret totum capitale, quòd iam deinde non fructificaret ampliùs, ſed conſumeretur in neceſſitatibus, vel vſibus eiuſdem domus; quod quidem aliquibus videbatur non eſſe contra conſtitutiones, nec contra decretum illud 50. Congregationis ſeptimæ generalis, quo prohibetur, ne Collegia admittant legata, vel relicta cum illo onere: nam in eo caſu videntur ſolo nomine bona illa Collegio dari: in re tamen non dari ei niſi meram adminiſtrationem, cùm totis illis 20. annis deberet omnes fructus domui dare in eleemoſynam, & illis elapſis deberet ei dare ipſum capitale, vel eius pretium: nihil ergo Collegio legatur, vel relinquitur, atque adeò non intrat decretum Congregationis, quo prohibentur Collegia eiuſmodi legata, vel relicta acceptare.

3 Dixi tamen primò, id eo modo fieri non poſſe, quia vel Collegium interuenit accipiendo aliquod ius ſuper illa bona, vel nullum prorſus ius accipit. Si accipit aliquod ius, id erit clarè contra decretum illud 50. Congregationis, quo prohibetur Collegium acceptare aliquod legatum, vel relictum cum onere dandi annuum aliquid Domui profeſſæ, quæ iam tunc acciperet redditus ex obligatione Collegij, quod tenetur ex ſuis, vel acceptatis à ſe dare illos redditus; ſi verò Collegium nullum ius acquirit, erit clariùs contra conſtitutiones *loco citato*: nam ex illo legato debuit ius acquiri: ſi ergo non acquiritur Collegio, acquiretur Domui profeſſæ, quæ quidem capax eſt legati etiam bonorum immobilium, ſed non eſt capax redditum, & fructuum per longum tempus, quale proculdubio eſt tempus 20. annorum, vt docet Sanchez *lib.7. in Decalog. cap. 26. num.39. & cap. 27. num. 6. & 22.* & nos diximus *diſp.3. de Iuſtitia, ſect.5. num.99.* non ergo poteſt illo modo vitari violatio conſtitutionum, & decretorum Societatis circa paupertatem Domus profeſſæ.

4 Dixi tamen ſecundò, poſſe, in rigore loquendo, id alio modo ſaltem ſpeculatiuè iuſtificari, quidquid ſit, an in praxi expediat; poſſet enim teſtator, vel donator in vita ſua dare, ſeu conſignare Collegio bona illa, ſeu ſummam pecuniæ, non vt donatatio, ſed vt merè mandaratio cum mandato expreſſo ea bona adminiſtrandi, & ei in vita ſua reddendi fructus: poſt ſuam verò mortem dandi fructus in eleemoſynam Domui profeſſæ per 20. annos (ipſa domo nullum ius acquirente ad fructus,) & iis annis elapſis vendendi bona, & dandi pretium eidem domui; hoc enim modo Collegium non acceptat legatum, vel donationem vllam cum onere dandi redditus Domui profeſſæ, ſed habet merum mandatum dandi eleemoſynam nomine alterius: quod mandatum ad opera pia non exſpirat morte mandantis, vt cum Sanchez dixi *tom.2. de Iuſtitia, diſput.23. ſect.5. num. 8.* Aliunde verò Domus ipſa profeſſa nullum ius acquirit ad redditus illis 20. annis, ſed eos accipit in eleemoſynam de manu donatoris per merum mandatarium: denique elapſis 20. annis non eſt neceſſaria facultas Sedis Apoſtolicæ ad alienanda, & vendenda ea bona, cùm Collegium nihil ſuum vendat, ſed bona defuncti ex eius mandato.

5 Ad lites tamen, & dubia vitanda, oporteret primò, quòd huiuſmodi mandatum expreſsè, & per publicam ſcripturam daretur. Secundò, quòd donator in ſuo teſtamento alium hæredem inſtituat, ad quem

directè

directè pertineat repræſentare perſonam defuncti, & eius mandatum ſuſtineat. Tertiò, vt explicetur mandatum duraturum etiam poſt mortem mandantis, atque ideò eius morte non exſpirare. Quartò, vt prohibeatur hæres impedire exſequutionem mandati, & rationem petere à Collegio de obſeruatione mandati. Quintò, vt bona conſignentur in vita donatoris Collegio ad vitandas lites cum hærede. Sextò, vt explicetur, nullum prorſus ius dari Domui profeſſæ ad fructus in illis 20. annis, ſed ſolùm ad capitale iis elapſis. Septimò, vt explicetur etiam, Collegium eſſe merum mandatarium ſine vllo iure ad bona, nec ad eorum fructus. Cum his cautelis probabile videtur, ſpeculatiuè loquendo, id non eſſe contra conſtitutiones, vel decreta Societatis; videtur enim eſſe ſolum legatum, vel donatio in diem capitalis, nempe poſt 20. annos reſeruante ſibi interim donatore fructus; & dante mandatum ad eos expendendos: quod non videtur eſſe aliud, quàm obligare hæredem ad dandos illos fructus in eleemoſynam toto illo tempore, & ad deputandum Collegium tanquam Procuratorem cum mandato irreuocabili ad exſequendum.

6 Dixi tamen, hoc videri probabile, *ſpeculatiuè loquendo*: nam in praxi non facilè crederetur, hoc non eſſe contra conſtitutiones, & decreta Societatis: ſi enim hæc via aperiretur, poſſet ipſemet Procurator pro tempore Domus profeſſæ deputari à teſtatore, vel donatore adminiſtrator illorū bonorum, & exequutor ad dandam eleemoſynam annuam ex fructibus ipſi domui per 30. vel 40. annos, & poſtea ad vendendum capitale, & applicandum pretium eidem domui: quod haberet ſpeciem poſſidendi bona fructifera per longum tempus, & re ipſa haberet eoſdem effectus. Quare, ſi hoc introduceretur, meritò in Congregatione generali ab ipſa Societate prohiberetur in futurum. Conſiderandum ergo eſt, an expediat etiam pro vna vice illud permittere.

DVBIVM IX.

An Collegium Societatis grauari poßit à teſtatore ad dandos redditus annuos perpetuos Domui profeſſæ ad fabricam Eccleſiæ à ſe fundatæ.

1 HOc dubium connexionem magnam habet cum dubio præcedenti, & de eo diſputatum multum fuit pro vtraque parte. N. teſtatrix hæredem reliquit quoddam Collegium Societatis, illúdque grauauit, vt daret ſingulis annis certam ſummam notabilem pro conſtruenda Eccleſia Domus profeſſæ, quam Eccleſiam eadem teſtatrix fundauerat. Dubitatum fuit, an finita Eccleſiæ fabrica, quæ quidem, non niſi poſt multos annos abſoluetur, continuari debeat ſolutio illa pro reparatione neceſſaria eiuſdem fabricæ.

Difficultas oritur ex decreto illo 50. Congregationis generalis ſeptimæ, citato præcedenti dubio, in quo prohibentur Collegia Societatis accipere redditus annuos donatos, vel legatos cum onere dandi, vel erogandi eorum partem annuam Domui profeſſæ; quia id inſtituto, & puritati paupertatis repugnare videbatur. Non tamen defuerunt, qui acriter defenderent, debere Collegium in perpetuum Domui profeſſæ partem illam à teſtatrice aſſignatam erogare, etiam conſtructa iam Eccleſia, pro eius reparatione. 2

3 Quod primò probabant ex P. Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 4. cap. 9. num. 7. & ſequentibus*, vbi, poſtquam dixit Domum profeſsam non eſse capacem vllius iuris ciuilis, vel naturalis ad annuos redditus, addit, neque etiam accipi poſset, licèt hæres ſit grauatus à teſtatore ad aliquid per modum annuæ eleemoſynæ dandum, niſi in ſolo caſu in conſtitutionibus Societatis expreſso *6 p. cap. 2. §. 2.* in declaratione littera B. vbi ponitur exceptio his verbis: *Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel Eccleſiarum vellet redditus aliquos ad fabricæ vſum relinquere, dummodo nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat, nec ſit, vnde ei competat actio in illos (quamuis id illi curæ eſſet, vt is, cui tale munus commiſſum eſt, ſuum officium faceret;) & ſic in rebus ſimilibus, non eſſet id à Societatis paupertate alienum.* in quibus verbis putat Suarez duas conditiones requiri, vt hæc exceptio habeat locum, nempe quòd teſtator, vel donator ſit ipſemet fundator Eccleſiæ, vel domûs, & quòd eleemoſyna annua ſit ſolùm ad fabricam, quia exceptio firmat regulam in contrarium: & quia id debebatur ſpecialiter fundatoribus propter gratitudinem, & quia ſunt veluti domini, & patroni, ad quos maximè ſpectat; & in quorum commodum redundat, quòd eiuſmodi ædificia perpetuò conſeruentur. Quamuis autem idem Suarez poſtea *num. 9.* probabile putet, etiam ad alios vſus præter fabricam,

fabricam, & ab aliis, quàm à fundatoribus poſſe eiuſmodi eleemoſynas annuas Domui profeſſæ relinqui, nullo remanente iure, vel cura penes Societatem; ex illa tamen priori eius doctrina colligere volebant, ipſum ſenſiſſe, caſum noſtrum non eſſe contra decretum illud ſeptimæ Congregationis. Primò, quia *numer.* 7. poſtquam illius decreti meminit; quo prohibentur Collegia annuos redditus cum illo onere accipere, ſtatim addit; quamuis Syluester, & alij dicant, Conuentus mendicantes poſſe illos redditus accipere, quando non habent ius exigendi, & dantur illis in eleemoſynam; id tamen Domos profeſſas Societatis non poſſe; niſi quando redditus ad fabricam à fundatore relinquuntur. Sentit ergo, in eo caſu, non eſſe contra decretum Congregationis, cuius proximè meminerat. Secundò, quia ipſe ſentit, quòd propter rationes ſpeciales fundatorum, & fabricæ, non fuit à Societate comprehenſus ille caſus in conſtitutione prohibente annuos redditus ab hærede ex obligatione erogandos Domui profeſſæ nullum ius ad illos habenti; ergo ſentit, quòd iuxta Societatis mentem non comprehenditur ille caſus ſpecialis fundatoris, & fabricæ in decretis generalibus prohibentibus eiuſmodi annuos redditus eleemoſynaliter accipiendos. Non ergo comprehenditur in decreto ſeptimæ Congregationis, quod generaliter loquitur, & prohibet Collegia acceptare legata cum onere dandi Domui profeſſæ eleemoſynam annuam.

4 Hoc totum argumentum ex doctrina Suarij inductum dixi infirmum eſſe ad intentum, quia idem Suarez *numer.* 6. & 7. omne ius ciuile, & naturale negauerat Societati ad illos redditus. Exceptio autem, quam addit de redditibus à fundatore ad fabricam relictis, nihil iuuat; illa enim exceptio intelligi debet cum limitationibus additis in eadem conſtitutione, & quas refert, & addit idem Suarez; nimirum, *dummodò nec diſpoſitio eorum ad Societatem pertineat, nec ſit, vnde ei competat actio in illos.* quæ conditiones in noſtro caſu deficiunt: nam, licèt Domui profeſſæ non competeret, nec ad ipſam pertineret diſpoſitio; pertineret tamen ad Societatem, cuius pars eſt Collegium, quod habet ius ad totum legatum, cum obligatione erogandi illam partem redditũum ad fabricam Eccleſiæ Domus profeſſæ; quare ad ipſam Societatem pertineret verè, & in rigore actio, & diſpoſitio circa redditus illos.

Similiter falſum eſt, quod dicebatur, caſum ſpecialem redditũum à fundatore relictorum ad fabricam non intelligi contentum in prohibitione generali redditũum, niſi expreſsè nominetur; idque ex mente conſtitutionis eſſe, & eiuſdem Suarij; hoc, inquam, falsò ſupponitur. Pro quo aduertendum eſt, *in dicto cap.* 1. *partis* 6. conſtitutionum prohiberi in vniuerſum Domui profeſſæ omnes redditus etiam ad Sacriſtiam, vel fabricam, de quibus ibi expreſsè mentio fit, neque ab hac regula fieri vllam exceptionem circa redditus à fundatore relictos ad fabricam. Dubitari tamen poterat de redditibus, ad quos Societas nullum haberet ius, ſed hæres haberet obligationem dandi illos per modum eleemoſynæ, nullo iure remanente penes Societatem. De his autem addita eſt *ibidem*, non quidem exceptio, ſed declaratio, quòd non comprehenduntur in illa prohibitione, appoſito exemplo redditũum, quos fundator iubet à ſuo hærede dari in eleemoſynam annuam ad fabricam, non remanente iure, vel diſpoſitione penes Societatem: & ſtatim additur, idem debere intelligi in aliis ſimilibus; quod totum non fuit diſpenſare in ſuprapoſita prohibitione, ſed declarare, quòd hi caſus non comprehenduntur in illa; ſolùm enim prohibiti fuerant redditus, ad quos Societas haberet ius ciuile, vel naturale. Nullum ergo ibi priuilegium ſpeciale conceditur fundatoribus, aut fabricæ contra conſtitutionem præcedentem, ſed ad tollendum omne dubium, explicatur id non eſſe contra paupertatem, vt obſeruauit etiam Caſtro Palao *tom.* 3. *tractat.* 15. *diſputat.* 3. *puncto* 10. *numer.* 5. vbi etiam notauit, factam fuiſſe nominatim mentionem fundatoris, & fabricæ ad indicandum, quòd in iis, & ſimilibus circumſtantiis erat maior conuenientia ad acceptan- 5

ceptandas ſimiles eleemoſynas annuas ab hærede ex obligatione ſiue iure ex parte Societatis, quas fortaſſe in aliquibus aliis caſibus non expediet accipere propter ædificationem, & maiorem paupertatis puritatem, quamuis in rigore non ſint contra votum, nec contra conſtitutiones Societatis. Nihil ergo ex toto illo loco, neque ex Suarij doctrina colligi poteſt ad caſum noſtrum, in quo ius, & diſpenſatio manet penes Societatem.

6 Vnde obiter reſponderi poteſt ad ſecundum argumentum, quod pro debito illorum reddituum fiebat ab illis Doctoribus: quia nimirum in illo decreto ſeptimæ Congregationis, quo prohibentur eiuſmodi eleemoſynæ annuæ ſoluendæ ex obligatione à Collegiis, Domibus profeſſis, non fit mentio de redditibus annuis relictis à fundatore ad reparandam fabricam, qui cùm ſint ſpecialiter priuilegiati ob gratitudinem debitam conſeruandi fabricam, debuiſſent ſpecialiter nominari; ſi prohibendi fuiſſent. Reſpondetur enim illos etiam redditus comprehendi ſub prohibitione vniuerſali omnium reddituum. nam decretum illud factum fuit ad explicandam mentem conſtitutionis, vt conſtat ex eius verbis; propoſitum enim fuit Congregationi, vt declararet, *an contra conſtitutiones, & inſtituti rationem eſſet admittere annuos perpetuos reditus Collegio alicui donatos, aut legatos, cum onere partem illorum annuè Domui profeſſæ dandi, & erogandi. Cenſuit Congregatio, videri cum inſtituto, & peculiari paupertatis Profeſſorum voto, noſtræque paupertatis puritate pugnare. Quare nullo modo eiuſmodi relictos Collegiis redditus admittendos*, &c. Hæc ſunt decreti verba, ex quibus conſtat, factum fuiſſe ad declarandam conſtitutionem: conſtitutio autem prohibuerat omnes in vniuerſum redditus etiam ad fabricam nominatim, ſi Societas ius aliquod retineret ad eos, vel eorum diſpoſitionem; ergo Congregatio de iis omnibus, de quibus loquitur conſtitutio, reſpondet pugnare cum inſtituto, ſi non extraneus, ſed Collegium aliquod Societatis obligationem habeat eos dandi, vel erogandi Domui profeſſæ: quæ repugnantia, vt diximus, fundatur in eo, quòd eo caſu ius, & diſpenſatio remaneret penes ipſam Societatem, quod etiam in ordine ad fabricam prohibuerat verbis expreſſis conſtitutio.

Simile erat tertium argumentum, 7 quod ducebant ex verbis dicti decreti Congregationis ſeptimæ, in quibus ſolùm prohibentur Collegia acceptare redditus *legatos*, vel *donatos*, cum onere dandi partem eorum Domui profeſſæ; in caſu enim noſtro redditus illi non venerunt ad Collegium per donationem, aut legatum, ſed per hæreditatem, ſub cuius appellatione nunquam legata, vel donationes veniunt, etiam in larga ſignificatione, iuxta doctrinam Bartoli *in leg. Centurio*, *num.* 59. & aliorum *ibi, ff. de vulgari.* In lege autem correctoria, & odioſa, non fit extenſio ad caſum verbis non comprehenſum, nec ex maioritate rationis, iuxta gloſſam receptam communiter *in Authent. quas actiones*, & Iaſonis *ibi numer.* 21. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* Cùm ergo in caſu præſenti annui redditus non veniant ad Collegium per legatum, vel donationem, ſed titulo hæreditatis, non intelligitur comprehenſus in prohibitione illius decreti Congregationis generalis ſeptimæ.

Reſpondetur facilè, in primis, quam- 8 uis Congregatio interrogata fuerit de annuis redditibus legatis, vel donatis Collegio; *legatum* tamen, *& donatio* appoſita fuiſſe per modum exempli. Vnde, quando ipſa Congregatio reſpondit ad dubium propoſitum, non fuit vſa nominibus *legati*, vel *donationis*, ſed vocabulo vniuerſali comprehendit etiam hæreditatem; & dixit nullo modo eiuſmodi *relictos* Collegiis redditus admittendos; qui ſenſus vniuerſalis conſtat clariſſimè ex contextu: quærebatur enim, an ejuſmodi obligatio Collegij dandi partem reddituum Domui profeſſæ pugnaret cum conſtitutione? & reſponſum eſt pugnare. Certum eſt autem, conſtitutionem non prohibere ſolùm redditus ex legato, vel donatione prouenientes, ſed omnes, vndecumque proueniant, ad quos Societas actionem habeat, vel quorum habeat adminiſtrationem. Non potuit ergo Congregatio iudicare, eiuſmodi redditus pugnare cum conſtitutione, quando ex legato, vel donatione facta Collegio proueniunt, quin iudicaret, æquè pugnare cum eâdem conſtitutione, quando proue

prouenïunt ex hæreditate Collegio relicta, cùm eadem ſit vtrobique ratio, quia nimirum in vtroque caſu æquè redditus illi ad Societatis bona, & ad eius diſpoſitionem pertinerent, quæ ſunt conditiones, quas conſtitutio in omnibus redditibus Domui profeſſæ erogandis omninò prohibuit.

9 Quartum denique fundamentum, quod afferebant, erat, quòd decretum illud Congregationis non poterat extendi ad redditus tempore antecedenti relictos Collegiis, & acceptatos cum iis oneribus eleemoſynæ annuæ dandi Domui profeſſæ pro reparatione fabricæ, ſed ad ſummum prohibere acceptationem in futurum. In caſu autem noſtro agebatur de hæreditate Collegio relicta cum eo onere multò ante decretum ſeptimæ Congregationis, & acceptata ex conſenſu P. Claudij Aquauiuæ Generalis Societatis, atque adeò non videtur ſubiacere decreto poſteriori.

10 Reſpondetur tamen, id quidem bene probare, ſi decretum illud factum fuiſſet per modum legis nouæ: re tamen vera non fuit noua lex, ſed declaratio conſtitutionis, & legis antiquæ, cum qua repugnare eiuſmodi redditus perpetuos Collegio relictos cum obligatione erogandi eorum partem annuam Domui profeſſæ, declarauit Congregatio generalis ſeptima. Si ergo declaratio vera eſt, fatendum erit, repugnaſſe etiam tempore præcedenti. Quare ex eo quòd P. Claudius acceptauit onus illud, colligitur potiùs, mentem teſtatricis, & P. Claudij acceptantis non fuiſſe, quòd illa pars redditũum danda eſſet in perpetuum Domui profeſſæ pro reparatione continua fabricæ Eccleſiæ, ſed quòd darentur ad fabricam, hoc eſt, ad fabricandam Eccleſiam, quam teſtatrix deſtinauit, & iuſſit in Domo profeſſa ædificari, ad quam conſtruendam, & fabricandam cùm magna ſumma requireretur, noluit fundatrix grauare ſuum hæredem, vt totam illam ſummam ſtatim, & ſemel ſolueret, ſed quòd daret illam per partes, nempe ſingulis annis 1500. ducatos, qui ſufficiebant ad fabricam continuandam, quæ obligatio duraret, quandiu Eccleſiæ fabrica non eſſet abſoluta. Sicut enim qui à teſtatore iubetur ei conſtituere ſepulchrum, ſatisfacit ſepulchro ſemel conſtructo, nec obligatur, ſi fortè poſt aliquod tempus corruit, iterum illud reædificare. Sic hæres grauatus ad fabricandam Eccleſiam, ſatisfacit eâ ſemel fabricatâ, nec tenetur illam poſtea reſtituere, ſi diruta fuerit, vel ſemper reparare, ne corruat.

Porrò hunc ſolùm fuiſſe ſenſum illius grauaminis, confirmari adhuc poteſt ex ſumma annua relicta pro fabrica, nempe 1500. ducatorum, quæ quidem ad ædificium proſequendum idonea erat: ad reparationem autem perpetuam erat exorbitans, & ſuperflua, nec ſine fraude, & violatione paupertatis relinqui poterat, cùm multò minor ſumma ad reparationem ordinariam ſufficeret. Vnde non eſt credibile P. Generalem Claudium in alio ſenſu intellexiſſe illam Collegij obligationem, cùm ſciret optimè redditus annuos, perpetuos etiam ad fabricam reparandam, vel ad Sacriſtiæ expenſas, quorum ius, vel diſpenſatio ad Societatem ſpectaret, non poſſe iuxta conſtitutiones acceptari. Addidi vltimò, inutilem nunc omninò videri totam hanc controuerſiam, & diſputationem de hoc puncto; remanent enim adhuc quamplures anni, vt tota fabrica ad perfectionem perducatur: qua abſoluta Generalis, qui tunc erit, non facilè ſtabit deciſioni, quæ nunc fieret, ſed rem totam iuxta conſtitutiones examinabit; nec etiam ſpes vlla erat, quòd Generalis præſens, (qui tunc erat P. Mutius Vitelleſcus,) in eam ſententiam veniret, vt declararet grauamen illud Collegio impoſitum erogandi perpetuò partem redditũum pro reparatione fabricæ Domus profeſſæ, non repugnare cum inſtituto Societatis, & cum paupertate ipſius Domus profeſſæ. 11

DVBIVM X.

In quo reſpondetur ad quæſita nonnulla circa fructus horti ſuburbani, quem habent Domus profeſſæ Societatis.

SVpponendum eſt, Domos profeſſas Societatis IESV non poſſe habere bona ſtabilia, aut redditus vllos, vt diximus *dub. præcedenti*; poſſe tamen habere dominium in communi propriæ habitationis, atque etiam villæ alicuius, vel horti 1

horti ſuburbani, ad quem recreandi animi gratiâ Religioſi, atque etiam valetudinarij ſeſe aliquando recipere poſſint, vt ex Bulla Iulij III. qua confirmauit Societatis inſtitutum, colligit Thomas Sanchez *lib.7. in Decalog. cap.27. num.3.* & habetur expreſsè *in 6. parte conſtitutionum Societatis, cap.2. §.5.* vbi dicitur, non eſſe contra paupertatem Domus profeſſæ, *ſi in vſum conualeſcentium, vel eorum, qui, vt rebus ſpiritualibus vacent, ſe ab hominum frequentia recipiunt, locus aliquis à communi habitatione ſeparatus, qui aere ſalubriori, & aliis commodis polleret, admitteretur, & tunc huiuſmodi ille ſit, vt nec aliis locetur, nec fructus, qui redditũum loco eſſe poßint, habeat.* In declaratione verò eius loci, quæ eſt in margine littera F. explicatur, quid intelligi debeat per fructus ibi prohibitos, his verbis: *Huiuſmodi eſſent, ſi vini, vel olei, vel tritici prouentum dictæ poſſeßiones ferrent, vel ſi fructus, & olera ex hortis venderentur; quorum nihil licebit, quamuis fructibus, aut parte ipſorum ad commodum domus ſuæ vti poßint; ſi tamen Societas colonum aliquem, vel ſæcularem hominem haberet, qui hortis, vel agris, quos dictæ domus habent, præeſſet; non eſſet etiam ei prohibendum, ne ad priuatam ſuam vtilitatem, quod videretur conuenire, ex illis faceret, dummodò tunc nec ad domos, nec ad particulares perſonas Societatis vtilitas interim vlla perueniret.*

2 His itaque ſuppoſitis, aliqua dubia emergebant circa fructus eiuſmodi horti, ſeu villæ, quouſque ex iis poſſet commoda aliqua licitè Domus profeſſa percipere. Certum autem videtur, in primis poſſe Religioſos Domus profeſſæ veſci ex oleribus, & fructibus illis, & hoc abſque vlla limitatione, comprehendendo etiam vuas, oliuas, & fructus etiam hyemales, ſeu quæ per totam hyemem conſeruantur. Non tamen liceret ex vuis ſuperfluis, aut oliuis vinum, vel oleum exprimere, quia hæc expreſsè prohibentur, & *redditũum* nomine ibi comprehenduntur. Quare idem dicerem, ſi ex pomis ſicera fieret, vel ex hordeo ceruiſia, quæ loco vini in multis locis ſumi ſolent, & videntur eſſe redditus contra mentem conſtitutionis. Non tamen crederem eſſe contra eam, ſi ex aliquibus vuis fieret *ſapa*, vt cum ſinape miſceretur, & fieret condimentum, quod vulgò *moſtarda* appellatur, ſicut licitum etiam eſt ex floribus, herbis, vel roſis aquam odoriferam, vel medicinalem conficere, & alia huiuſmodi.

Dubitatur primò, an etiam liceant in eodem horto legumina ad vſum Domus profeſſæ, v.gr. ciceres, lentes, & ſimilia. Credo, hæc non eſſe contra conſtitutionem: non enim deſeruiunt, niſi ad iuſcula, quæ ex iis fiunt, ſicut ex caulibus, cucurbita, & aliis oleribus; quare non magis videntur ad redditus pertinere, quàm olera, dum tamen non vendantur, ſed domi conſumantur. Non tamen crederem, poſſe ex cicere, vel alio legumine panem fieri in locis, vbi is panis in vſu ſit, ſicut diximus non poſſe ex pomis, aut fructibus fieri ſiceram, vel ceruiſiam, quia conſtitutionis mens hæc videtur fuiſſe, vt nomine tritici, & vini, panis, & potus vſualis prohiberetur; qui enim hæc ex propriis habet, videtur redditus habere ad ea, quæ potiſſimè ad victum exiguntur. 3

Dubitatur ſecundò, an poſſit ibi aliquid hordei, vel tritici ſeminari, non vt tempore meſſis hordeum, vel triticum colligatur, ſed vt in herba adhuc deſeruire poſſint veris tempore ad paſtum iumentorum, & animalium domeſticorum. Credo etiam id licere, quia ſicut licet plantare vineam, & veſci vuis, dummodò ex iis vinum non fiat; non video, cur non liceat ibi ſeminare triticum, hordeum, & ſimilia, non vt fiat panis, ſed herba pro iumentis, quæ ſicut poſſunt aliis herbis, vel graminibus, quæ in horto naſcuntur, veſci; ſic poterunt herbæ ex tritico, vel hordeo ſeminato. 4

Dubitatur tertiò, an liceat habere in eo horto gallinas, quarum oua deſeruiant ad vſum eorumdem Patrum? De hoc puncto ſcrupuloſè videtur loqui P. Suarez *tom.3. de Religione, lib.8. cap.17. num.14.* vbi dicit, *parum pro nihilo reputari, & ideò non eſſe contra paupertatis votum in toto rigore habere domeſticas aues nonnullas, dummodò ſint in paruo numero, ita vt ex eis non redundent fructus, qui ſimpliciter poßint reditus appellari, nec abſolutè pro ſuſtentatione computari, ſed magis ad recreationem, vel ad ſummum ad occurrendum alicui neceßitati repentinæ; hoc enim, niſi in aliqua ſpeciali regula ſit expreſſum, non videtur abſolutè repugnare paupertati in communi, nec intentioni ſic vouentium. Sicut etiam non repugnat Religioni profitenti paupertatem hanc, ex domeſtico horto fructus aliquos colligere, vel olera ad proprium vſum, quamuis ea vendere non liceat: ergo ſimiliter dicendum videtur in prædicto caſu* Hæc Suarez. Ego quidem inprimis certum puto, quòd liceat totidem in 5

eo

eo horto ſuburbano gallinas habere, & eodem modo earum oua edere, quot liceret domi habere, & ſicut liceret edere earum oua: neque enim eſt peioris conditionis villa ruſtica, imò reputatur pars quædam propriæ habitationis, & hoc ipſo titulo poſſidetur, vt valetudinarij, & alij aliquoties poſſint ibi commodiùs degere. Rurſus certum videtur, vtrobique poſſe ali gallinas in eo numero, quo moraliter requiritur, vt ſucceſſiuè pro infirmis, & aliis neceſſitatibus occurrentibus occidi poſſint, & ad eumdem finem adhiberi poterit cura, vt pulli naſcantur, qui ad eoſdem vſus deſeruiant, & vt gallinæ in numero ſufficienti conſeruentur.

6 Et quidem, quod attinet ad gallinas pro neceſſitatibus alendas, videtur à fortiori colligi ex eo, quòd licitè habetur triticum, & vinum pro toto anno, ne illa indies cariùs emere neceſſe ſit: cur ergo non licebit habere gallinas neceſſarias pro toto anno, ne cariùs, & deteriùs indies emantur? Nec magis ſunt bona immobilia gallinæ, quàm triticum, & vinum: nec Domus profeſſa, ſi ex donatione, vel legato accipiat 100. gallinas, obliganda erit ad eas diſtribuendas, ſi ſtatim conſumi honeſtè non poſſint, ſed poterit eas retinere, ſicut triticum, aut vinum legatum.

7 Quod verò attinet ad pullos ex iis procreatos, & earum oua, videtur non eſſe magis contra paupertatem, quàm fructus horti percipere: imò minùs, cùm hortus ſit aliquid ſtabile, & immobile; gallinæ verò, quarum fructus ſunt pulli, & oua, computentur inter bona ſe mouentia, & mobilia, quæ non ſunt prohibita Domui profeſſæ. Vnde nec videtur eſſe contra eamdem paupertatem, ſi ex iiſdem pullis ſuppleatur pro gallinis, quæ ſucceſſiuè deficiunt, & comeduntur: ſicut idem etiam fit in arboribus ipſius horti, quæ ſeneſcunt, & deficiunt, & earum loco aliæ vites de nouo, vel arbores plantantur.

8 Ratio à priori videtur eſſe, quòd Domui profeſſæ ſolùm prohibentur bona ſtabilia, & redditus: gallinæ autem, præſertim in paruo numero, non poſſunt nomine bonorum ſtabilium comprehendi, nec earum oua, aut pulli dici poſſunt redditus, propriè loquendo. Quamuis enim greges armentorum, aut pecorum ſoleant inter bona pretioſa mobilia computari, & ideò non poſſint ſine facultate alienari à religioſis Domibus, vt tradunt Molina *tom. 2. de Iuſtitia, diſput.465. in fine*, & alij communiter; imò immobilibus æquiparantur, vel annumerantur, vt notauit Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 8. lib. 2. cap. 27. num. 19.* id tamen eſt, quia greges illi ita ſunt fructiferi, vt redditus proprios habeant, atque ideò non minus cenſentur, & dicuntur diuites, qui multa millia armentorum, quàm qui alias poſſeſſiones, aut prædia fructifera habent. Non tamen fit idem iudicium de eo, qui gallinas aliquas domi habet, licèt oua, & pullos ea occaſione lucretur.

Ad quod etiam deſeruit exemplum olerum, & fructuum, qui ex proprio horto colliguntur; & tamen quandiu non venduntur, non cenſentur redditus paupertati contrarij: gallinæ autem, & earum pulli, & oua numerari aliquo modo poſſunt inter fructus ipſius horti: nam ſicut canes, & alia domeſtica animalia paſcuntur micis, quæ cadunt de menſa dominorum, ita gallinæ paſcuntur oleribus, & herbis ipſius horti, addito ad ſummum ſtercore ſtabuli proprij, & furfure remanenti ex farina, & panibus, qui ad propriæ familiæ vſum quotidie coquuntur; quare ad conſumenda potiùs ſuperflua, & inutilia deſeruiunt, quæ hoc pacto in proprium etiam vſum conuertuntur. Vnde, (vt hoc obiter dicam,) non probarem, quòd oua, vel pulli ſuperflui venderentur, aut eorum pars, vt ex pretio compararetur triticum, vel quidquam aliud, quod ad paſtum earumdem gallinarum deſeruiret; hoc enim videretur eſſe, ſicut ſi pars olerum, vel fructuum horti vendatur ad ſumptus pro eiuſdem horti cultura ſupplendos, quod facere non licet, vt poſtea videbimus. 9

Hinc infero, idem cum proportione dici poſſe de aliquibus columbis, & quidem eo magis, quò in has minus iuris videtur habere dominus, quàm in gallinas, cùm liberiùs poſſint euolare, & ad alia columbaria tranſire. Sicut ergo, ſi ipſæ ſponte venirent, dum ſylueſtres ſunt, vt in domo, vel horto Societatis profeſſæ nidificarent, poſſent illis pabula apponi, nec eſſet obligatio eas expellendi: cur non poſſunt ad hunc finem aliunde adſportari, dum non ſint in numero ita exorbitanti, vt ex pullis viderentur redditus ſimpliciter reſultare? 10

Dubitari poteſt quartò de apibus, an haberi poſſint in eadem villa, an verò earum fructus cenſeantur redditus prohibiti. Credo de iis, ſicut de oleribus, & aliis villæ fructibus reſpondendum, quòd vendi non poſſint, ſed tamen ad vſus proprios mel, 11

& cera etiam poſſint deſeruire. Apes enim paſcuntur floribus horti, & circumuicinis, earumque fructus multò plus videtur habere de induſtriali, quàm de naturali, cùm neque ſint bona ſtabilia, neque horto affixa, ſed ſe mouentia, & quæ in omnia loca poſſunt tranſportari, neque aliud ferè ab homine fiat, niſi præparare vas, in quod ipſæ ſpontè ſe recipiant, & ibi fauos ſuos operentur, vt tempore opportuno extrahi poſſint, ſicut extraherentur, quando in arbore campeſtri inuenirentur.

12 Magis dubitari poſſet quintò, an liceat in eodem horto porcos aliquos nutrire, qui dum paruuli ſunt, facili pretio comparantur, & poſtea paulatim creſcunt, & pingueſcunt, vt grandiores, ac pinguiores facti occidantur, & pro toto anno deſeruiant ad vſus neceſſarios domeſticos. In hoc etiam non puto, eſſe ſcrupulum: tum quia hæc etiam animalia ex caulibus, & fructibus ſuperfluis horti nutriuntur: tum etiam, quia ſicut licitè emi poteſt pretio viliori ſtatim poſt vindemiam vinum, ſeu muſtum nouum, & in doliis, ac cella vinaria commoda conſeruari, vt poſtea tempore opportuno, quando iam factum eſt vinum ſalubre, deſeruiat ad vſus domeſticos totius anni: cur non poterunt ſimiliter emi porci iuniores ſex, vel octo, vt paulatim creſcentes, & facti pinguiores apti fiant ad eoſdem domeſticos vſus? & quidem per accidens eſt, quòd id fiat in horto ruſtico: poſſet enim fieri idem in horto domeſtico, vel in ſtabulo, vt conſtat, ſicut & gallinæ in propria domo plerumque nutriuntur.

13 Dubitari poteſt ſecundò, an in eodem horto liceat piſcinam habere, in qua piſces etiam nutriantur, & ad hunc finem mitti piſciculi minuti poſſint, vt grandiores facti poſſint in cibos domeſticos capi. Reſpondeo, ſi cum debita moderatione fiat, licitum videri, non ſolùm in villa, vel horto ruſtico, ſed etiam in domeſtico, ſi fortè piſcina etiam eſſet in horto, qui intra ambitum Domus profeſſæ continetur. nam piſcina hæc pertinet ad honeſtam quamdam recreationem, ad quam hortus ille ordinatur. Nec videtur eſſe maior difficultas de piſcibus, quàm de gallinis, imò minor, quia piſces non ſunt fructuoſi, ſicut gallinæ quæ oua interim miniſtrant: tum etiam, quia piſces aliquando ſine vlla induſtria in ipſa aqua generantur, & videntur eſſe fructus aquæ, ſicut olera ſunt fructus terræ: quare ſicut licitè olera ſeminantur in horto, non apparet, cur non poſſint piſces in piſcina ſeminari, (vt ita dicam,) proiiciendo illuc paruulos piſciculos, qui grandiores fiant. Cùm ergo S. P. Ignatius ex fructibus horti ſolùm prohibuerit frumentum, vinum, & oleum, quoad alios verò ſolam venditionem, non videntur prohibiti quoad proprium vſum fructus piſcinæ, quæ eſt pars quædam horti, qui habetur ad commodam recreationem.

Dixi tamen, id licere, *ſi cum debita moderatione fiat.* non enim putarem ſine paupertatis præiudicio poſſe piſces in eo numero haberi, & nutriri, qui ſufficerent ad vſus totius Quadrageſimæ, & aliorum dierum, quibus carnibus veſci non licet: tum quia hoc iam eſſet magnam victus anni partem ex propriis fructibus habere: tum etiam, quia piſcina tot piſcium capax longè excederet piſcinas communes, quæ ad recreationem habentur, in quibus vix inueniuntur piſces, qui ad ſex, vel octo prandia familiæ numeroſæ ſufficiant: habere autem piſcinam tantam, videretur eſſe in fraudem paupertatis, ſicut ſi prætextu recreationis haberetur villa, quæ duo, vel tria milliaria contineret. 14

Vnde non concederem, poſſe prætextu recreationis haberi à Domo profeſſa villam, intra quam contineretur lacus magnæ piſcationis; hoc enim magis ad fructus, quàm ad religioſam recreationem pertineret. Aliter dicerem ſi villa eſſet ad ripam fluminis, vel lacus, ita vt vicinitas daret commoditatem piſcandi: dum tamen ius piſcandi commune eſſet aliis, & non proprium eorum, qui eſſent domini illius villæ. Si enim proprium eorum eſſet, videretur iam poſſeſſio alia ſtabilis fructifera annexa villæ, & quæ, ſeu facultas illa piſcandi, potuiſſet magno pretio locari. Hoc itaque rorum moraliter æſtimandum, & conſiderandum eſt, vt iudicetur, an ſit, vel non ſit contra mentem conſtitutionis circa paupertatem Domus profeſſæ, & in dubio in paupertatis fauorem inclinandum eſt. 15

Duplex reſtat maior difficultas. Prima eſt, an ſi aliquo anno frúctuum abundantia tanta ſit, vt conſumi non poſſint in vſus domeſticos, poſſit pars ſuperflua pro illa vice vendi, vt emantur fructus alij neceſſarij, qui vel in horto illo non ſunt, vel illo 16

illo anno defuerunt. Aut certè ſi vendi non poſſunt, an ſaltem poſſint cum domino villæ vicinæ permutari pro fructibus illis, quibus ille abundat, & horto Domus profeſſæ deficiunt. Non defuerunt, qui vtrumque licitum putarent. Primum quidem, quia illi non videntur redditus, cùm non ſint annui, ſed emolumentum caſuale vnius, vel alterius anni. Secundum verò, quia illa non eſt venditio, ſed permutatio prudens, vt ſi habito multo tritico ex eleemoſyna, commutaretur id, quod ſupereſt pro vino neceſſario.

17 Dixi tamen, neutrum licere Domui profeſſæ Societatis. Non primum, quia, ſi hoc concederetur, poſſet etiam, ſi anno aliquo vuæ multæ ſunt, nec omnes à domeſticis conſumi poſſunt, fieri vnum, vel plura vini dolia ex iis quæ ſuperſunt, quod tamen omninò eſt contra mentem Societatis: imò cùm aliquando dolium vnum vini ex vuis ſuperfluis Procurator ex ignorantia fieri curaſſet, P. Mutius Vitelleſchus Generalis iuſsit dolium totum pauperibus diſtribui. Ratio autem eſt, quia in conſtitutione prædicta non prohibetur venditio annua fructuum, ſed permittitur poſſeſsio, ſeu villa fructifera ad recreationem, & vſus eorum fructuum, dum tamen non vendantur; cùm ergo venditio fructuum in vniuerſum prohibeatur, nullo caſu eos vendere licebit.

Quòd verò nec permutare liceat fructus ſuperfluos pro fructibus aliis, aut oleribus neceſſariis, quæ fortè in eâdem villa, vel horto non habentur, probatur facilè primò ex regula generali quam ſtatuit Molina *tom. 2. de Iuſtitia, diſp. 396. num. 7.* nempe, *quoties res aliqua vendi prohibetur, cenſeri etiam permutari prohibitam.* quare prohibita venditione fructuum, cenſetur etiam prohibita eorum permutatio pro aliis fructibus. Secundò, quia, ſi permutatio liceret, lex hæc omninò eluderetur; poſſent enim procuratores Domus profeſſæ per duos contractus facere, quod per vnum non poſſent: nimirum permutando fructus illius horti pro fructibus alterius horti, & hos rurſus vendere, cùm non prohibeantur vendere, niſi fructus ſui horti, hoc autem manifeſtè eſſet eludere legem. Tertiò denique id colligitur ex verbis conſtitutionis, in cuius margine littera F. ab eodem ſancto fundatore notatur, *quòd, ſi Societas colonum aliquem, vel ſæcularem hominem haberet, qui hortis, vel agris, quos dictæ Domus habent, præeſſet, non eſſet ei etiam prohibendum, ne ad priuatam ſuam vtilitatem, quod videretur conuenire, ex dictis fructibus faceret, dummodo tunc nec ad particulares perſonas Societatis vtilitas interim vlla perueniret.* Vult ergo conſtitutio, ne ex fructibus horti directè, vel indirectè quidquam vtilitatis ad Domum profeſſam redundet, præter merum vſum, quo eos fructus in ſuorum victu conſumere poteſt. Si autem liceret fructus ſuperfluos permutare pro aliis, iam ex ipſis fructibus alia vtilitas perueniet ad Domum profeſſam, præter vſum eorum in ordine ad proprium victum, vt conſtat, cùm deſeruiret loco pretij ad obtinenda alia neceſſaria pro eodem victu.

Ex verbis tamen proximè relatis prædictæ conſtitutionis oritur altera, & maior difficultas, an ſcilicet liceat colono vineæ, qui illius culturæ præeſt, aſſignare partem eiuſdem vineæ in ſtipendium ſui laboris, & obſequij, vel partem fructuum, quos fructus ipſe vendere poſſit. hoc dubium attigit P. Thomas Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 27. num. 5.* & reſpondet, id non licere: tum, quia in conſtitutione abſolutè interdicitur fructuum venditio, aut terræ illius locatio: tum etiam, quia ſolùm conceditur permittere cultori horti aliquam in ſuum commodum partem colere, aut aliquos fructus percipere, dummodo nulla inde vtilitas Domui profeſſæ redundet: redundaret autem, ſi hoc eſſet ſtipendium culturæ horti, & ſic expenſis in eo colendo non indigeret. Addit denique, ita explicuiſſe, & reſpondiſſe P. Claudium Aquauiuam Generalem de hoc interrogatum die 4. Septembris anno 1589. 18

Diſtinguendum videtur de colono: nam, ſi Societas, vt ſe ab onere culturæ eximat, conſtituat colonum, qui ſuis ſumptibus, & vt villam propriam iam colat, & fructus ſibi accipiat, retento iure habitationis, & recreationis, vt illuc poſſint Religioſi ad recreationem ire, vel ad manendum per aliquos dies: tunc credo, poſſe colonum fructus illos vendere, & tunc locum habere verba conſtitutionis, quæ non fruſtrà *colonum* nominauit, quo nomine intelligi ſolet ille, qui ſuis ſumptibus, & ſibi ipſi prædium colit, vt in materia de decimis loquuntur Doctores, & videri poteſt Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 19. num. 13. & cap. 36. num. 13.* Neque enim in hoc caſu Societas locat hortum colono, à quo nihil prorſus accipit, ſed permittit ei culturam, & facultatem faciendi fructus ſuos, & retinet ſibi ius, quod antea habebat, adeundi ſuam villam: neque in rigore obligat colonum ad eam colendam, ſed 19

dat meram facultatem colendi, quam facultatem vtilem ſibi reputat Societas, ne villa, vel hortus incultus ſyluefcat. Sicut ſi permitteret, animalia aliena ingredi, & paſci, vt herbas inutiles tollant. Nec in hoc caſu procedit reſponſio illa Patris Claudij, cùm fructus non dentur colono loco ſtipendij debiti, ſed detur ei gratis totum ius ad fructus, ſi ipſe velit fructus ſibi capere: quamuis hoc ipſum vtile ſit villæ, ne maneat inculta. Sicut ſi permitteret alicui vſum equi, vel iumenti proprij, ne hæc animalia nimio otio in ſtabulo torpeant, & vitientur; quæ tamen animalia Domus profeſſa locare non poſſet. Sic nec hortum locare poteſt; & tamen poterit illius vſum, & fructum colono permittere, ne incultus deterioretur.

20 Si verò Domus profeſſa ita det colono horti fructus, vt retineat ſibi non ſolùm vſum ad recreationem, & habitationem ruralem, ſed etiam partem fructuum, qui coloni cultura indigent, hoc credo non licere: & in hoc caſu puto procedere reſponſum illud Patris Claudij. Ratio autem eſt, quia hoc eſſet in rigore hortum locare colono pro parte fructuum; neque enim ille ſolùm dicitur locare, qui pro pecunia locat: nam pater ille familias, qui in Euangelio legitur vineam ſuam agricolis locaſſe, miſit poſtea ſeruos, vt exigerent, non quidem pecuniam, ſed fructus: quos cùm non accepiſſet, locauit vineam ſuam aliis agricolis, qui *redderent ei fructum temporibus ſuis*, Matth. 21. Cùm ergo Domus profeſſa hortum ſuum locare non poſſit, vt habetur expreſsè in dicta conſtitutione, conſequens eſt, vt contractus ille licitus non ſit.

21 Petes, quid ſi Domus profeſſa concurreret ad expenſas cum ipſo colono, v. gr. ſoluendo partem mercedis operariorum: an tunc poſſet paciſci de parte fructuum? Credo, neque id licere. Primò, quia quamuis hæc non ſit in rigore locatio, ſed contractus Societatis, in qua Domus profeſſa afferret prædium, & partem expenſarum; colonus verò affert induſtriam, & aliam expenſarum partem: re tamen vera eſt æquiualenter locatio perinde ac ſi locaretur colono hortus pro parte fructuum, offerendo tamen ei aliquam pecuniam, vt ſubleuetur à parte ſumptuum, & vt poſſit faciliùs reddere tantam partem fructuum: quare, ſicut prohibetur locatio, prohiberi videtur Societas, quæ eadem habet inconuenientia. Secundò, quia in dicta conſtitutione ſolùm tunc conceditur, quòd permittitur colono diſponere de fructibus, & eos vendere, quando inde nulla vtilitas in Domum profeſſam redundat: in hoc autem caſu magna vtilitas in Domum profeſſam redundaret ex fructibus colono conceſſis, nempe excuſare magnam partem ſumptuum, quos facere deberet ad fructus illos habendos; quare perinde eſſet, ac ſi locaret illi dimidiam partem horti pro dimidio pecuniæ neceſſariæ ad ſoluendum operariis hortum colentibus.

Alius caſus excogitari poſſet, in quo 22 videtur eſſe maior difficultas, nempe ſi conducatur agricola, qui curam habeat, & præſit horti culturæ colendi omninò expenſis Societatis: huic tamen agricolæ in partem mercedis aſſignetur pars ipſius horti, ex qua poſſit ſibimet ſeminare, & fructus ſuos facere, in quo caſu videtur loqui Thomas Sanchez *loco ſuprà citato*, & reſpondet id non licere, quia iam ex fructibus à colono venditis redundaret commodum in Domum profeſſam, nempe diminutio mercedis, quæ colono ſoluenda eſſet.

Aliunde tamen videri poſſet, id licere, 23 quia Domus profeſſa, licèt non poſſit aliis vendere, vel locare fructus horti; poteſt tamen in ſuorum domeſticorum vſum, & victum eos conſumere: nomine autem *domeſticorum* intelliguntur non ſolùm Religioſi, ſed etiam famuli, & domeſtici: nam verba generalia ſunt, quibus dicitur, vt fructibus, & oleribus *ad commodum Domus ſuæ vti poſſint*, & ita praxis habet, vt ex iiſdem fructibus, & oleribus edant famuli, quibus victus tanquam pars mercedis debetur. Cùm ergo agricola ille, ſeu præfectus horti, famulus ſit ruſticus Domus profeſſæ, poteſt viuere ex fructibus, & oleribus eiuſdem horti, ſicut cæteri famuli domeſtici, atque ideò poterit ei aſſignari vna pars fructuum horti pro eius victu: quam partem ipſe poterit vendere, ſicut etiam alij famuli domeſtici, quibus datur victus quotidianus, poſſunt illum, vel eius partem poſtea vendere. quo caſu iam videtur Domus profeſſa expendere iure ſuo partem illam fructuum in victu ſuorum domeſticorum, quidquid ipſi poſtea de illis fructibus faciant; neque enim ex hoc redundat aliud Domus profeſſæ commodum, niſi illud, quod ei permittitur, nempe victus domeſticorum.

Hoc tamen fundamentum, vt verum 24 fatear, non videtur mihi ſolidum. Et in primis hoc ad ſummum procederet de fructibus ſolùm, qui compenſarent fructus ab

ab ipſo agricola conſumendos, ſi ipſe ex iis comederet. Quare, ſi agricolæ præter victum dandum eſſet, vt communiter fit, ſtipendium etiam pecuniæ, non poteſt diminui hoc ſtipendium pecuniæ propter illam partem horti, quæ illi in ſuam vtilitatem colenda conceditur. Hoc enim eſſet non ſolùm in famuli victu fructus conſumere, ſed etiam loco mercedis pecuniæ eos dare, imò nec poteſt aſſignari illa pars fructuum pro ſolo victu, qui ei dari debuiſſet; victus enim non conſtat ex ſolis fructibus, vel oleribus, ſed ex pane, carnibus, piſcibus, vino, & aliis. Si ergo loco horum omnium daretur pars fructuum, iam fructus horti non conſumerentur in ſolo vſu domeſtico, ſed darentur in pretium panis, vini, carnium, &c. quæ emi debuiſſent ad victum agricolæ debitum; quod eſſet contra conſtitutionem, quæ ſolùm permittit, quòd fructus, & olera horti comedi poſſint à Religioſis domeſticis, & famulis, nimirum quantum ipſi comedere poſſunt, non quòd famulis diſtribuantur in ea quantitate exorbitanti, vt inde emere poſſint totum victum, hoc enim eſſet manifeſtè in fraudem legis.

25 Adde, ſi conſtitutio attentè conſideretur, quamuis non repugnet illi, ſi cultori vineæ detur de fructibus, & oleribus eius in partem victus debiti, quia fructus hi expendi poſſunt in vſus domeſticos; hoc tamen intelligi de fructibus, & oleribus ipſis, non de ſpe, ſeu iure ad fructus, & olera. In caſu autem propoſito Patres non vterentur ſuis fructibus in victum familiæ, ſed darent agricolæ ius, vt poſſet colere ſibi partem villæ, & facere fructus ſuos. Eſt autem longè diuerſum comedere fructus iam decerptos; eoſque aliis domeſticis diſtribuere, quod quidem conſtitutio permittit, etiamſi deſeruiant ad partem victus famulis debiti. Aliud verò eſt loco victus debiti dare ius agricolæ ſeminandi, & procreandi ſibi aliquos fructus; quo caſu Domus profeſſa non conſumit fructus ſuos in ſuo victu, ſed vendit ius ſeminandi, & ſpem fructuum pro victu, quem famulo debet: quod quidem conſtitutio non permittit, ſed ſolùm conſumere fructus in vſus domeſticos. Nec dici poteſt, quòd Societas tunc vtitur iure ſuo dando fructus illos in victum ſui famuli; in victum enim dare quidem poteſt fructus ſuos, quos ipſa Societas priùs fecit ſuos: hi autem fructus non ſunt ſui, nec vnquam fuerunt ſub eius dominio, ſed ſeminati, & nati fuerunt agricolæ ipſi, & ſub eius dominio: non ſunt ergo ex illis fructibus, quos conſtitutio permittit expendi in victum domeſticorum, quamuis naſcantur in proprio horto. Optimè ergo reſpondit P. Claudius, non eſſe deducendum in pactum cum colono, vel præfecto villæ, vt partem fundi ſibi colat in ſtipendium pro cultura reliquæ partis.

Hinc à fortiori infertur, non licere vendere partem fructuum horti ad ſoluendam mercedem operariis, qui eundem hortum colunt, vel alias eiuſdem horti expenſas; omnis enim fructus venditio prohibetur in quemcunque finem fiat, alioquin liceret partem Domus profeſſæ locare, vt ex mercede locationis ſoluantur expenſæ annuæ, quæ fiunt in reparanda tota domo: quòd tamen nemo concedet, quia hoc eſſet habere redditus pro fabrica. Similiter ergo non licebit locare partem horti, aut vendere partem fructuum, vt pretium conuertatur in expenſas neceſſarias eiuſdem horti. Vnde etiam conſtat id quod ſuprà indicaui, non poſſe vendi oua gallinarum ad expenſas pro earum victu faciendas. Nam, ſicut non licet Domui profeſſæ locare equum, quem habet ad communem vſum, etiamſi locationis merces conuerteretur in victum emendum pro ipſo equo, vt colligitur ex doctrina P. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 8. cap. 17. num* 12 qui locationem equi vniuerſaliter dicit eſſe prohibitam: ſic dicendum erit de fructibus, ſeu ouis gallinarum, nam, vt probat idem Auctor, hæc bona ſe mouentia non poſſunt aliter Domui profeſſæ fructificare, niſi ad ſolos vſus eiuſdem domus. 26

DVBIVM XI.

Vtrùm Domus profeſſa Societatis domum ſibi legatam poſſit vendere in ſolam vitam emptoris: vbi, quid de venditione cum pacto retrouendendi.

SVppono, Domum profeſſam poſſe hæredem inſtitui, ac etiam legata ex teſtamento habere, quamuis legentur el bona ſtabilia, vt conſtat ex conſtitutionibus, & concedunt Doctores communiter, quos retuli, & ſequutus ſum *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 3. ſect. 5. num* 99 *&* 100. debet tamen Domus profeſſa rem illam ſtabilem alienare quamprimùm poſſit, quod intelligitur, moraliter loquendo, ita vt ad modicum 1

tempus

tempus retineri poſſit, & fructus percipi, dum emptor commodus inueniatur, quod *medium tempus* intelligitur communiter infra decennium, vt dixi eodem loco, & colligitur ex conſtitutionibus 6. *p. cap.* 2. § 5. & in margine ibi littera E. & videri poſſunt Thomas Sanchez *lib* 7 *in Decalog. cap* 27. *num.* 17. & Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 4 *num.* 16.

2 Hoc ſuppoſito, accidit, quòd Domui profeſſæ relicta fuerit domus quædam, quæ nec erat neceſſaria ad habitationem, nec ad recreationem rusticam ipſorum Profeſſorum, atque adeò debebat alienari, & vendi, quamprimùm commodè poſſet. Volebant autem Patres eam vendere in vitam emptoris minori pretio, itaut ipſo moriente, rediret in eorum poteſtatem, & iterum vendi poſſet in vitam alterius, & ſic deinceps: quæſitum itaque fuit, an hoc alienationis genere ſatisfieret conſtitutioni.

3 Dixi, proculdubio id non licere, quia reuera illa non eſt venditio, ſed locatio in vitam conductoris accepta penſione tota ſimul: vel certè, ſi aliqua venditio interuenit, eſt venditio ſolùm dominij vtilis, ſeu vſusfructus per totum tempus, quo emptor vixerit, remanente dominio directo, & proprietatis penes venditorem. Hoc autem totum apertè eſt contra conſtitutionem, quæ vult, ne Domus profeſſa habeat ius ciuile ad rem vllam ſtabilem, & ideò quamprimùm commodè poſſit, debet eam vendere, ac ſe omni iure ciuili exuere. In caſu autem noſtro Domus profeſſa retinet ius ciuile ad domum ſibi ad propriam habitationem non neceſſariam; dominium enim proprietatis, & directum, ius ciuile eſt, & illius ſpeciei nobiliſſima: ſi autem contractus ille reducatur ad locationem, multò magis eſt contra conſtitutionem prohibentem Domui profeſſæ locationem eiuſmodi bonorum ſtabilium.

4 Dicere poſſet aliquis, hanc eſſe propriam venditionem illius domus, non enim eſt contra leges venditionis, quòd vendatur ad tempus, prout fit, quando additur pactum retrouendendi, v. gr. reddendi domum venditam ipſi venditori, ſi poſt decennium pretium emptori reddat, vt cum alijs probaui *tom.* 2. *de Iuſtitia, diſp.* 26. *ſect* 13. § 1. ergo poterit etiam eſſe venditio, licèt mortuo emptore domus ad venditorem reditura ſit.

Reſpondetur tamen negando conſequentiam, eſt enim magnum diſcrimen. Primò, quia in venditione cum pacto retrouendendi, res tranſit in dominium emptoris, licèt non omnino abſolutum, & plenum: vnde, ſi intra tempus medium pereat, perit damno emptoris, non venditoris. At in caſu noſtro perit damno venditoris, cui non eſt ampliùs reſtituenda domus mortuo emptore, ſed perdit dominium directum, quod in domum ſibi venditor retinuerat. Secundò, quia in primo caſu venditor non poteſt recuperare rem venditam, niſi per nouam emptionem, & ſoluto pretio eam redimat à primo emptore, quod probat tranſiiſſe in dominium primi emptoris, qui tamen pacto ſe obligauit ad eam vendendam, ſi venditor eam vellet emere. At in noſtro caſu mortuo emptore, ipſo facto, & ſine vllo pretio, aut emptione, ſtatim res vendita manet plenè in poteſtate Domus profeſſæ, ſicut antea: vnde probatur non fuiſſe alienatam omninò, alioquin non poſſet ſine voluntate domini tranſire in dominium Domus profeſſæ: ſi tamen volueris illam vocare venditionem, non repugnabo dummodo ſolùm ſit venditum dominium vtile, ſeu vſusfructus in vitam, quæ non eſt perfecta alienatio, qualem conſtitutio Societatis exigit, vt vidimus.

Hac tamen occaſione dubitari vlteriùs poſſet, an ſtante dicta conſtitutione, poſſet Domus profeſſa vendere domum illam ſibi relictam, ſed cum pacto retrouendendi, itaut emptor obligaretur ad eam iterum vendendam Domui profeſſæ, quoties ipſa vellet eodem pretio, quod accepit, illam redimere. Ratio dubitandi eſſe poteſt, quia illa videtur eſſe perfecta venditio, & alienatio, qua res vendita tranſit in dominium emptoris, non ſolùm quoad vſumfructum, & dominium vtile, ſed etiam quoad proprietatem, & dominium directum; ergo ſatisfit conſtitutioni præcipienti venditionem, & alienationem. 5

Confirmarique poteſt primò, quia ex illo pacto retrouendendi ſolùm videtur remanere in Domo profeſſa ius quoddam ad rem illam iterum habendam titulo oneroſo: non videtur autem repugnare huiuſmodi ius Domui profeſſæ; ſi enim aliquis promittat Domui profeſſæ, ſe illi donaturum prædium poſt decennium, eo ipſo Domus profeſſa acquirit ius aliquod ad illud prædium, quod ius retinere poteſt per totum illud decennium, nec debet ius illud vendere, vel alienare; ergo ſimiliter poteſt retinere ius ad recuperandam domum venditam titulo nouæ emptionis. 6

Confirmari poteſt ſecundò, quia, quando Domus

Domus ipſa profeſſa vendit prædium ſibi relictum, adhuc retinet poſtea ius ad petendam reſtitutionem in integrum, & reſcindendam venditionem, ſi appareat læſam fuiſſe in eiuſmodi contractu, quod ius per quadriennium durat, vt dixi *tom. 1. de Iuſtitia, diſput. 22. ſect. 12. num.* 332. Nec enim peioris conditionis debet quoad hoc eſſe Domus profeſſa, quàm cætera loca pia, quæ hoc beneficio reſtitutionis gaudent. Hoc autem videtur eſſe ius aliquod ad rem, quod tamen ſine violatione ſuæ conſtitutionis poteſt Domus profeſſa retinere toto illo tempore: cur ergo ſimiliter non poterit retinere ius ad redemptionem fundi venditi reſtituto pretio ex pacto in venditione appoſito?

7 Ego tamen non auderem hanc licentiam, niſi pro vno fortaſſe caſu ſpeciali infrà aſſignando, Domui profeſſæ concedere; quia re vera venditio cum pacto retrouendendi non transfert ius, & dominium plenum in emptorem, nec tunc venditor exuit ſe, & abdicat à ſe totaliter ius ad rem venditam, ſed cum limitatione, & retentione alicuius iuris circa rem, quam vendit, vt obſeruaui *dicto tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 26. num.* 188. & 189. Et quamuis dubitari poſſit, an ius illud, quod venditor tunc retinet, ſit ius in re, & actio realis, an ſolùm ius ad rem, & actio perſonalis; *ibid.* tamen *num.* 190. dixi magis eſſe actionem realem, & ius in re, quod venditor ſibi retinet. Sed quidquid de hoc ſit, conſtitutio vtitur verbis generalibus, & ſtatuit, quòd, vt in litteris Apoſtolicis dicitur, *non eſt habitura Societas ius ciuile ad rem vllam ſtabilem, niſi ad ipſius habitationem, & vſum eſſet opportuna*; hæc enim ſunt eius verba *dicta 6. part. cap. 2. num. 5. littera E.* Vnde continuò infert, *quidquid ſtabile illi datum fuerit, teneatur eo, quamprimùm potuerit, ſe exuere, ac vendere; vt pauperibus Societatis, vel externis in ſua penuria ſubueniatur.* nimirum debet ita ſe exuere; vt nullum ius ciuile, non ſolùm in re, ſed etiam *ad rem ſtabilem*, retineat.

Adde, non poſſe excogitari, ad quem finem Societas pactum illud retrouendendi, poſſet licitè apponere: nam vel intenderet redimere poſtea fundum illum, ad ſibi retinendum: & hæc intentio eſſet illicita, cùm nunquam Domus profeſſa poſſet fundum illum ſibi retinere. Vel intenderet emere poſtea fundum illum reddito pretio, vt poſſet denuò illum vtiliùs, & maiori pretio vendere. Et hoc etiam non eſſet licitum, quia eſſet intentio negationis omnibus Religioſis prohibitæ: eſſet enim intentio emendi poſtea illum fundum ad illum cariùs vendendum, quod eſt in omni rigore negotiari. Vnum ergo ex duobus inferri videtur: nam vel apponitur pactum illud retrouendendi, retinendo ius in re, & actionem realem in fundo, qui venditur, vel ſolùm ius ad rem, & actionem perſonalem aduersùs emptorem, qui manet obligatus ad vendendum Domui profeſſæ eundem fundum, quando idem pretium abſtulerit. Primum fieri non poteſt, quia hoc eſſet retinere ius reale, & dominium radicale fundi, atque adeò non intercederet vera fundi alienatio. Sed neque ſecundum fieri poteſt, quia eſſet obligare emptorem ad vendendum fundum Domui profeſſæ eodem pretio, quoties ipſa vellet illum emere ad vendendum maiori pretio, hoc eſt, quoties vellet illum emere ad negotiationem ſibi illicitam: quod certè pactum ex ipſis terminis turpe, & illicitum apparet.

9 Vnde facilè iam reſponderi poteſt ad rationem dubitandi ſuprà poſitam; dicimus enim, non ſatisfieri hoc venditionis genere conſtitutioni: nam vel retineret ius aliquod in re, ad dominium radicale, atque adeò non perfectè, & plenè alienatur res ſtabilis, vel certè Societas obligat perſonam emptoris, vt vendat ipſi iterum, quando Societas velit emere ad meliori pretio vendendum, quæ eſt intentio negotiationis Religioſis omninò prohibitæ.

10 Ad primam confirmationem concedimus, non repugnare Domui profeſſæ, quòd habeat aliquando ius ad rem aliquam ſtabilem, vt conſtat ex exemplo ibi adducto, imò, cùm poſſit aliquandiu habere ius in re, quod eſt plus, non negatur illi habere ius ad rem, quod eſt minus, & quòd ſæpè debet præcedere ad ius in re. Conſtitutio ergo, vt ex eius verbis conſtat, ſolùm prohibet habere ius ad rem, vel, in re ſtabili, niſi ſit neceſſaria ad vſum Patrum, vel cum obligatione quamprimùm commodè poſſint alienandi, & conuertendi pretium in proprias, vel alienas neceſſitates ſubleuandas. Sicut ergo poſſunt ad tempus poſſidere rem ſtabilem, cum obligatione eam quamprimùm alienandi, ita poſſunt habere ex promiſſione, vel alio titulo ius ad rem ſtabilem cum eadem obligatione eam alienandi, nimirum quando eam adepti fuerint: antea enim alienare non poſſunt, quod nondum habent. In noſtro itaque caſu peccant contra conſtitutiones, quia quando eam rem habuerunt,

non

non eam perfectè alienarunt, vel quia obligant emptorem, vt eam Patribus iterum vendat, volentibus eam emere ad vendendam cariori pretio, quæ eſt negotiatio illis prohibita, vt dictum eſt.

11 Ad ſecundam denique confirmationem deſumptam ex iure ad reſtitutionem in integrum intra quadriennium petendam, quod ius Domus profeſſa poſt venditionem rei ſtabilis retinet, reſpondetur facilè, ex illo priuilegio reſtitutionis non ſequi inconuenientia ſuprà adducta. Nam in primis tunc Religioſi non emunt ad vendendum in rigore, ſed reſcinditur prior venditio, quæ beneficio legis debilis erat, & cognita læſione reſcindi poteſt. Nec Religioſi retinuerunt ſibi aliquod ius, imò quantum eſt ex parte ſua perfectè alienarunt, & vendiderunt: lex tamen ob fauorem loci pij non tribuit tantas vires illi contractui, ſed vult, quòd, ſi de errore, & læſione conſtet intra quadriennium, venditio reſcindi poſſit, vt res, & bona Eccleſiæ meliùs alienentur. Satisfecerunt ergo Patres ſuæ obligationi abdicandi à ſe rem immobilem: lex tamen poſtea concedit illis facultatem reſcindendi alienationem malè factam agnito errore, quam poteſtatem non potuerunt Religioſi legibus auferre.

12 Dixi tamen, poſſe fortaſſe pro aliquo ſpeciali caſu concedi alienationem cum pacto retrouendendi; poſſet enim contingere, quòd res illa ſtabilis Domui profeſſæ relicta, non ſit ei nunc neceſſaria ad ſuum vſum; ſit tamen ei futura neceſſaria ad hunc finem poſt aliquot annos; vt ſi ſit aliqua domus vicina, quam poſtea deberent emere ad propriam habitationem dilatandam, vel ad conſtruendam Eccleſiam, vel ſi ſit villa neceſſaria ad recreationem, quam modò non poſſunt colere propter nimiam paupertatem; ſperant tamen, quòd poſtea ex liberalitate, & pietate alicuius benefactoris amici poterunt eam comparare: videri poſſet, quòd eo caſu poſſent ita rem illam vendere, vt emptor maneret obligatus ad eam ſibi poſtea vendendam eodem pretio, quando ad eorumdem habitationem, vel vſum poſſet deſeruire. Nam conſtitutio præcipit ſolùm alienare ea bona ſtabilia, quæ ad Patrum habitationem, & commoditatem non ſunt neceſſaria, & hoc eo fine, vt non habeant bona fructifera, ſed ex eleemoſynis viuant. Videtur ergo ad finem conſtitutionis ſufficere ſi res alienetur, & vendatur, ita vt nullum ius reale maneat in Societate, quamuis maneat ius, & actio perſonalis in emptorem, qui debeat eam eodem pretio Patribus vendere, quando ipſi eam emere velint, non quidem ad iterum maiori pretio vendendam, ſed ad ſuos vſus. Hoc enim pacto obtinetur finis, quòd Domus profeſſa non habeat rem ſtabilem, niſi ad proprios vſus neceſſariam. Vnde poſſet aliquis dicere, idem procedere, quando Domus profeſſa ob raritatem, & exiguum numerum eleemoſynarum crederetur poſt aliquot annos conuertenda in Collegium, quod iam capax erit bonorum ſtabilium: itaque poſſet nunc alienare prædium ſibi relictum, quod nunc poſſidere non poteſt, obligando tamen emptorem obligatione ſolùm perſonali, vt ſi quando Domus profeſſa fiat Collegium, & capax ſit bonorum ſtabilium, debeat ei prædium eodem pretio reſtitui; tunc enim Domus profeſſa abdicat à ſe omninò rem ſtabilem, quandiu Domus profeſſa manet: obligat tamen emptorem, vt Collegio futuro idem prædium vendat. Cæterùm de vtroque caſu nihil definio, ſed iudicium, & ſenſum eiuſdem Societatis, quando caſus accideret, conſulendum puto.

Hac occaſione quæri poteſt, an quando habetur pecunia aliqua, quæ ex obligatione ſit inueſtiendis in bonis immobilibus, ſatisfiat huic obligationi, ſi ex ipſa ematur domus, vel fundus cum pacto retrouenditionis in fauorem venditoris, quoties ipſe intra tot annos æquale pretium reddiderit; videtur enim non eſſe emptum aliquid ſtabile, cùm non ſit acquiſitum eius dominium ſtabiliter, & firmiter, ſed ad beneplacitum venditoris. Cæterùm reſpondendum eſt affirmatiuè, vt conſtat exemplo ſenſus redimibilis, cuius quidem emptione ſatisfaciet proculdubio Prælatus regularis, qui debet inueſtire pecunias in bonis ſtabilibus, in quorum numero reputantur communiter cenſus redimibiles; qui tamen emuntur cum eâdem conditione, vt quoties venditor reddiderit pretium, extinguatur cenſus: quod etiam de domo, & fundo cum pacto retrouenditionis video concedi à Pellizzario *in manuali Regular. tract. 6. cap. 8. quæſt. 6. num.* 13. Ratio autem eſſe poteſt, quia bonum ſtabile humano modo non debet excludere omne prorſus periculum amittendi dominium: nam feudum ex multis cauſis poteſt recadere in dominium directum, & fundi poſſunt alluuione deperdi, & domus poſſunt ruinâ, aut vetuſtate corruere; quæ pericula maiora ſunt, quàm id, de quo nunc 13

nunc agimus; quando enim venditor velit redimere domum, quam vẽdiderat, reddit quidem totum pretiũ, quod accepit, in quo eadem domus virtualiter continetur, cùm ex ipſo poſſit domus alia, vel fundus comparari, ob quam rationem cenſus etiam redimibiles cenſentur meritò bona ſtabilia, quod idem in caſu noſtro dicendũ videtur.

Dvbivm XII.

De ſupellectile Congregationis Parthenicæ, an diſſoluta Congregatione pertineant ad Collegium Societatis.

1 IN domibus, & Collegiis Societatis erigi ſolent aliquæ Congregationes, ſeu ſodalitates ſcholaſticorum, & aliorum fidelium, ſub inuocatione Beatiſſimæ Virginis Mariæ ex litteris Apoſtolicis Greg. XIII. & Sixti V. in quibus ſodales conueniunt frequenter ad Sacramenta ſuſcipienda, ad orationem, & plura alia opera pietatis, quæ exercent in capella, vel aula aliqua ad hoc deſignata, quem finem, & ad cultum Altaris, & Miſſæ, vltra ornamenta ſacra eiuſdem Collegij, & domus, ſolent aliquando aliqui ex ipſis ſodalibus piè donare veſtes aliquas ſacras, candelabra, pallia, & alia eiuſmodi; quæ pro eâdem Capella deſeruiunt. Quæſitum ergo fuit, an ſi aliqua ex his Congregationibus, vel ſodalitatibus caſu aliquo diſſoluatur, veſtes illæ ſacræ, & alia ornamenta remanere debeant in Sacrario communi eiuſdem domus, vel Collegij, an aliter de iis diſponendum.

2 Dixi, totum hoc pendere ex voluntate, & intentione donantium res illas; potuerunt enim, ſi vellent, nolle eas donare Societati, vel Collegio, ſed ſolùm ſodalitio, ſeu Congregationi, quæ facit vnum corpus politicum: & tunc diſſoluta Congregatione, res illæ non tranſirent in dominium domus, vel Collegij, in quo erecta fuerat ea Congregatio; ſed Summus Pontifex, vel ille, ad quem pertinet diſponere de rebus ſacris vacantibus, deberet eas alicui, vel aliquibus locis piis applicare. Quando tamen de eiuſmodi voluntate, & intentione donantium non conſtat, manent in dominio, & ad vſum Collegij, vel domus Societatis, in qua erecta fuerat Congregatio, & hæc præſumitur intentio eorum, qui res illas ad vſum Congregationis donarunt.

Pro quo ſuppono, has Congregationes erigi auctoritate Sedis Apoſtolicæ, & Summorum Pontificum, quorum primus fuit Greg. XIII. in Bulla data Nonis Decembr. an. 1584. quæ incipit, *Omnipotẽtis Dei*, in qua erigitur primaria Congregatio in Eccleſia Annuntiatæ Collegij Romani, & datur facultas Præpoſito Generali erigendi alias Congregationes in domibus, & Collegiis Societatis, & eas aggregandi prædictæ primariæ Congregationi cum iiſdem priuilegiis, & Indulgentiis primariæ Congregationi conceſſis: quæ tamen omnes Congregationes ſubſint gubernio, viſitationi, & directioni Societatis, & regulis, quas Præpoſitus Generalis Societatis illis præſcripſerit, quam facultatem confirmauit Sixtus V. in Bulla data Nonis Ianuar. ann. Incarnationis Dominicæ 1586. quæ incip. *Superna diſpoſitione*, & extendit ad hoc, vt plures etiam Congregationes in eodẽ Collegio, vel domo Societatis erigerẽtur, & primariæ Congregationi aggregarentur. Addit autem ibi Pontifex hæc verba notabilia. *Volumus autem quòd ſi dictæ Cõgregationes, aut ſodalitia, vel eorum quæcũque aliquo modo eidem Societati, vel domibus, ſeu Collegijs aliquod impedimentum, ſeu præiudicium pro tempore attulerint, idem Præpoſitus, ſeu Vicarius illas, vel illa, aut eorum ſingulas, vel ſingula diſſoluere poſſit.* Denique Clemens VIII. litteris expeditis die 30. Auguſti ann. 1602. quæ incipiunt, *Dilecte fili*, extendit has conceſſiones ad ſodalitia etiã, & Congregationes quæ in reſidentiis Societatis erigerentur, quamuis non eſſent Collegia, vel Domus profeſſæ.

3 Hoc ergo ſuppoſito, P. Claudius Aquauiua Societatis Generalis inſtructionem ſpecialem toti Societati communem edidit de iis, quæ in erigendis, & aggregandis huiuſmodi Congregationibus obſeruãda erant, quæ inſtructio, ſeu ordinatio habetur in ordinationibus communibus impreſſis *c. 21.* in qua *n. 3.* habentur hæc verba. *Noſtri intelligant, atque omninò ſibi perſuadeant, Congregationes, quarum directio à Societate ſuſcipitur, nullo modo bona immobilia, aut certos redditus admittere poſſe, cùm nec Societas, penes quam eſt erigendi, aggregandíque facultas, capax ſit eorum redditũ; nec ipſa ſodalitia, quæ per ſe ſtabile, ac perpetuum quoddam corpus conſtituere nequaquam poſſunt, cùm eiuſmodi ea eſſe oporteat, vt quandocunque noſtri ſubducere ſe voluerint, eo ipſo diſſoluantur, quod ægrè fieret, ſi corpus vnum efficerent, certóque redditu potirẽtur. Accederet inter alia multa illud etiam incõmodi, quòd ſi ſodalitates noſtræ redditus certos haberent, eſſent omninò, ſicut & alia externorum confraternitates, viſitationibus externorum obnoxiæ, quo vno maximè*

mè à conſtitutione Clementis VIII., ne comprehenderemur, immunes fuimus. Hæc ibi P. Claudius Generalis.

5 Ex quibus verbis colligitur, intentionem Societatis in erectione, & aggregatione, & gubernio harum Congregationum eam eſſe, vt non faciant corpus capax acquirendi bona aliqua, quæ poſſint retardare earum diſſolubilitatem, quoties Societati neceſſaria, vel vtilis viſa fuerit earum diſſolutio; ſed ſit ſemper coadunatio quædam multorum ad exercitia piè ſimul obeunda ſub directione eiuſdem Societatis; qua directione, & gubernatione ceſſante, ſtatim diſſoluatur, nec poſſint ſodales ſeſe cum eâdem Congregatione aliò transferre, ſed in fieri, & in conſeruari dependeat ſemper à directione, & gubernio Societatis, ad cuius Eccleſiam, vel domum ſodales conueniunt, ſicut, & alij fideles; cum hoc tamen diſcrimine, quòd his ſodalibus, vt meliùs, & cum maiori quiete poſſint ſuis exercitiis vacare, præſtatur, & commodatur communiter locus aliquis ſeparatus ſeorſim, v. gr. aula aliqua, vel Capella interior, in qua tamen ipſi nullum prorſus ius habent, vel acquirunt. Vnde aliqui ex ipſis ſolent aliquando, vt Capella illa, vel Altare decentiùs ornetur, dare pallium, vel planetam, aut quid ſimile; quo caſu intentio donantis, niſi aliud exprimatur, ea videtur eſſe, vt ſicut in eo Altari deſeruire ſolent ornamenta ſacriſtiæ communis, vel alia peculiaria facta ſumptibus Collegij ſed minùs fortaſſe pretioſa; deſeruiant illa ad maiorem ſodalium conſolationem, & vt ſodales, dum conueniunt, donatoris recordentur. Quare dare videntur Collegio, vel domui, cum eo tamen onere, vt ad vſum illius Capellæ deſeruiant, quando ſodales conueniunt. Sicut, ſi aliquis ex deuotione erga Beatiſſimam Virginem, cuius aliqua Capella ſit in Eccleſia Societatis, offerret illi planetam, vel pallium ad vſum illius Altaris; dominium quidem non acquireretur illi Capellæ, quæ non eſt capax dominij, ſed ipſi Collegio, vel domui Societatis, cum obligatione ad ſummum vtendi in illo Altari; atque adeò diruta fortaſſe illa Capella, adhuc donaria, & ornamenta remanerent ſub dominio eiuſdem domus, vel Collegij; ita, ſi quis aliquid donat Capellæ, in qua conueniunt ſodales, dominium non acquiritur illi Capellæ, ſed domui, vel Collegio, vt vtatur rebus illis eo loco, in quo ſodales ſolent conuenire. Sicut etiam ad eundem finem fieri poſſunt, contribuentibus eleemoſynam iiſdem ſodalibus, ſedilia pulchriora, in quibus ſedeant, quando conueniunt, menſa, in qua ſuffragia numerentur, quando alios ſodales recipiunt, & alia eiuſmodi, quæ omnia vtenſilia ſunt ſicut cætera bona, mobilia eiuſdem domus; applicata tamen ad illum vſum ex intentione donantium. Sic enim videmus fœminas nobiles Romanas conſtruere ſibi in aliqua Eccleſia ſcamna pretioſa, in quibus cum ſua familia ſedere poſſint commodè, quando illuc ad concionem concurrunt, & ad hunc finem proprium nomen in illis imprimi faciunt: & tamen mortua donatrice, & poſteris, non minus remanent ſcamna illa in pleno dominio eiuſdem Eccleſiæ, in cuius etiam dominio ab initio fuerant, cum obligatione tamen ad illum vſum. Et quidem ſi Capella, vel Altare, ad quod ſodales conueniunt, eſſet in ipſa Eccleſia, nemo fortaſſe dubitaret; idem enim de donariis, & ornamentis illius Altaris iudicaretur, quod de rebus oblatis cæteris Altaribus, vel Capellis. Per accidens autem eſt, quòd Altare, vel Capella, in qua conueniunt, ſint extra ipſam Eccleſiam; hoc enim fit, vt commodiùs vacare poſſint ſuis exercitiis, & audire exhortationes priuatas, quæ illis fieri ſolent; atque etiam, ne detur locus fœminis ſe ſe ingerendi, quæ in eiuſmodi ſodalitia recipi non poſſunt. Nullum tamen maius ius ſodales acquirere poſſunt in Capellam, vel Altare illud, quàm ſi in Ara maxima ipſius Eccleſiæ ad Communionem conuenirent.

Ratio denique à priori deſumitur ex 6 ſupradictis: nam intentio donatoris accommodari debet circumſtantiis, & qualitatibus perſonæ, loci, rerum, &c. Cùm ergo Congregatio ipſa non ſit ex ſua inſtitutione corpus ſtabile, ſed temporaneum, & diſſolubile ad arbitrium Societatis, qua dimittente gubernationem, eo ipſo Congregatio diſſoluitur, nec poteſt in alio loco ſubſiſtere, vt ſecum deferat ſua bona: non præſumitur, quòd res oblata donetur ita Congregationi, vt diſſoluta Congregatione, donatio euaneſcat, quia res permanens iuxta ſuam naturam debet donari ſubiecto permanenti, vel ſaltem habenti hæredes, ad quos res donata tranſeat; quales hæredes Congregatio habere non poteſt. Intentio ergo prudens donatorum eſt illa, quam diximus, nempe donare domui, vel Collegio, vt deſeruiant res illæ ad vſum Congregationis, quandiu Congregatio ſubſiſtit; vt hoc modo minùs grauetur domus prouidendo Capellæ de ornamentis ne-

ceſſariis,& ipſa etiam Capella pulcheriùs, & decentiùs ornetur. Hanc denique eſſe praxim Societatis, vt diſſoluta aliquando Congregatione, ſupellex maneat penes domum, vel Collegium, in quo erat, teſtatus eſt etiam mihi P. Carolus Sangrius, Aſſiſtens tunc pro Italia, & qui paulò pòſt Vicarius Generalis fuit totius Societatis, & qui multas eius Prouincias rexerat, & praxim Societatis benè nouerat.

7 Hinc autem inferri rurſus poteſt, quòd occurrente eo caſu non debet ſupellex Congregationis extinctæ trãsferri ad aliam Congregationem, quæ in alia fortaſſe domo, vel Collegio Societatis ſit. Cùm enim dominium earum rerum acquiſitum ſemel fuerit domui, vel Collegio, in quo fuerat Congregatio; non poteſt iis rebus priuari, vt alteri domui acquirantur, præſertim, ſi ſint mobilia pretioſa ex iis, quæ ſeruando ſeruari poſſunt, nec alienari poſſunt ſine facultate Sedis Apoſtolicæ. Eſſet enim vera alienatio tranſlatio illa ab vna in aliam domum; ſicut nec poteſt vllum Collegium dare alteri Collegio fundum, vel alia bona ſtabilia, quæ poſſidet. Si tamen in eâdem domo, vel Collegio erectæ eſſent plures eiuſmodi Congregationes, congrueret, quòd extincta vna, applicaretur eius ſupellex ad vſum alterius Congregationis in eodem Collegio, vel domo exiſtentis, imò hoc videretur neceſſarium, quando ex duabus Congregationibus fieret vna, vel quando ſodales vnius extinctæ aggregarentur alteri Congregationi; hæc enim præſumitur intentio donantium, vt deſeruirent eiuſmodi ornamenta ad vſum eorum ſodalium, quandiu moraliter non deſinunt eſſe ſodales in eodem loco.

DVBIVM XIII.

Vtrùm fuerit valida Profeſſio emiſſa ante tempus, quod Generalis præſcripſerat.

1 SVppono primò, Profeſſionem ad ſui valorem requirere conſenſum liberum profitentis, & conſenſum etiam Prælati potentis Religionis nomine acceptare Profeſſionem, vt tradunt communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib.5 in Decalog. cap.4 num.62. & ſeqq.* Cùm enim intercedat contractus mutuus ex parte profitentis, & Religionis; neceſſarius eſt vtriuſque conſenſus, quorum altero deficiente, Profeſſio non ſubſiſtit. videatur Suarez *tom.4 de Religione tract.10. lib.6. cap.5 num.4. & 6.* vbi notat, Prælatum inferiorem à Generali non poſſe in Societate acceptare Profeſſionem, niſi iuxta formam illi à Generali commiſſam, & præſcriptam, quia non habet ad hunc actum, niſi facultatem delegatam, & non poteſt terminos tranſgredi, mandati ſibi dati.

Suppono ſecundò, Generalem, quia non poteſt per ſe ipſum immediatè recipere Profeſsiones omnium, ſolere, viſis informationibus de qualitatibus, profectu, & doctrina ſubditorum, committere Prouincialibus, vt ſubditos nominatos in catalogo, quem ad ipſos tranſmittit, admittant ad Profeſsionem, vel per ſe ipſos, vel per alios, quos ſibi ſubſtituant; in hoc tamen iuxta decreta eiuſdem Societatis ſeruari debet ordo, vt illi priùs Profeſsionem emittant, qui antiquiores ſunt, vel in ordine ipſo, vel in ſtudiis, ita vt etiamſi ſimul octo, aut decem Profeſsionem faciant; illi priores ſint in Profeſsione facienda, qui cæteros poſtea præcedere debent. quæ præcedentia deſeruit, non ſolùm, vt in Comitiis priores ſedeant, & loquantur, ſed etiam vt veniant ad Comitia prouincialia, ad quæ non conueniunt niſi antiquiores Profeſsi vſque ad certum numerum: quare contingit, ex illis, qui ſimul Profeſsionem fecerunt, vnum venire, altero non veniente ad comitia, eo quòd hic poſt illum Profeſsionem pronuntiauit. 2

His ſuppoſitis, accidit, quòd Generalis catalogum Prouinciali apud Indiam miſerit eorum, quos in ſua Prouincia ad Profeſſionem admittere debebat: quorum vnum, quia in Societate iunior erat, dixit, vt poſt alios antiquiores profiteretur. Vnde Prouincialis, quia ij in variis locis tunc degebant, ſingulis præſcripſit Profeſſionis faciendæ diem, atque ita dies diſtribuit, vt ſinguli pro ſua antiquitate in Profeſſione facienda præcederent. Superior tamen illius loci, vbi iunior ille reperiebatur, habita opportunitate neſcio cuius ſolemitatis, vel concurſus, parum id referre putans, ſi diem ſibi à Prouinciali præſcriptam præueniret, profiteri illum iuſſit ante diem præfixam, atque inter Miſſarum ſolemnia publicè ab eo Profeſſionem acceptauit. Dubitatum ergo fuit in primis de valore Profeſſionis: deinde, an deberet loco, & iure præcedere eos, qui ante ipſum profiteri in aliis Collegiis debuerant, & re ipſa diebus ſequentibus profeſſi ſunt. 3

4 Reſpondi, valorem huius Profeſſionis videri mihi dubium; pendet enim ex intentione Generalis, & Prouincialis, quorum quilibet habere potuit intentionem, non acceptandi Profeſſionem, nec committendi facultatem ad eam acceptandam, niſi tali tempore: & hoc propter magna inconuenientia, quæ ſequerentur, ſi Profeſſio ante illud tempus fieret, & propter querelas perpetuas futuras ſeniorum, qui excluſi eſſent à iuniore illos excludente, & præcedente. Quamuis autem ordo ſeruandus inter profeſſuros non videatur circumſtantia ſubſtantialis, ſed accidentalis: ex alio tamen capite, cùm in Societate non ſit tempus determinatum ad Profeſſionem faciendam, ſed pertineat ad Generalem ſingulis tempus determinare, ante quod tempus Profeſſio non eſt valida, quia fieret ante debitum tempus, ſicut ſi in aliis Ordinibus religioſis fieret ante finitum annum integrum nouitiatus, & Generalis in caſu noſtro deſignauerit tempus illud, nempe poſt Profeſſiones aliorum ſeniorum; videtur facta Profeſſio ante debitum tempus, quod debet eſſe tempus à Generali deſignatum, qui videtur eſſe defectus ſubſtantialis. Scio equidem, quando anno 1617. Prouincialis Caſtellæ petiit per litteras à P. Generali facultatem admittendi me ad Profeſſionem ſolemnem: datam quidem illi fuiſſe hanc facultatem, ſed cum ea limitatione, vt quia iunior eram in Societate multis aliis, qui ob ſeriùs abſoluta ſtudia non profitebantur, differretur mea Profeſſio vſque ad annum à data illarum litterarum: quod temporis ſpatium Prouincialis religioſè, & exactè obſeruauit, nec niſi die ſequenti poſt annum expletum, profeſſus ſum, vt nullum omninò dubium de actus valore relinqueretur.

5 Aliunde tamen certum etiam eſt, potuiſſe ordinem illum inter ſeniores, & iuniores non præſcribi à Generali tanquam ſubſtantialem, & neceſſarium ad valorem Profeſſionis, ſed ſolùm commiſiſſe Prouinciali, vt contentos illos ad Profeſſionem admitteret, quæ erat ſubſtantia commiſſionis: deinde iniunxiſſe, vt in Profeſſione admittenda ſeruaretur debitus ordo ſecundùm maiorem, vel minorem antiquitatem eorum, qui profeſſuri erant; in quo ordine, ſi deficeretur, violaretur præceptum, ſeu ordinatio ipſius Generalis, non tamen læderetur valor Profeſſionis. Porrò hanc fuiſſe Generalis mentem, ſuaderi poſſet, quia non ſatis prudenter videretur agere Generalis, ſi valorem Profeſſionis voluiſſet dependere à circunſtantia adeò extrinſeca, qualis eſt ordo inter eos, qui profitentur, & in qua ſine vlla culpa multi defectus, & errores contingere poſſunt; poteſt enim contingere, aut quando in eodem loco plures ſimul Profeſſionem emittunt, vnus per errorem poſt alium genuflectat, quem tamen iuxta ordinem debuiſſet præcedere. Deinde, quando in locis diuerſis emittunt Profeſſionem, & ideò monentur, vt ſeniores tali die, iuniores verò die ſequenti profiteantur, contingere poteſt, vt litteræ ad locum ſeniorum caſu aliquo non veniant tempeſtiuè, atque eâ de cauſa iuniores ante ſeniores profiteantur. In quibus, & aliis ſimilibus caſibus, non eſt credibile, quòd Generalis velit Profeſſionem iuniorum eo ordine non ſeruato factam, irritam eſſe. Præſumendum ergo eſt, ordinem illum iniungi ſolùm ex præcepto, non vt neceſſarium ad ſubſtantiam Profeſſionum.

Hæc autem, vt verum fatear, magis 6
conducere poſſent ad præſumendam intentionem Generalis, quòd non poſuerit pro ſubſtantia ad valorem Profeſſionis ordinem ſeruandum inter profeſſuros; quàm ad hoc ipſum præſumendum de Prouinciali, qui ſanè non præcepit Rectori illius loci ordinem ſeruandum inter Profeſſos, ſed potiùs ad ſeruandum hunc ordinem ſibi à Generali præſcriptum, commiſit illi Rectori, vt loco ſui admitteret Profeſſionem talis Patris eo loco commorantis tali die, & non antea. Quare videtur circumſtantia temporis incluſa in corpore ipſius mandati, cuius mandati terminos ipſe mandatarius exercere non poterat. Nam, ſicut Procurator conſtitus ad contrahendum matrimonium nomine alterius cum tali fœmina tali die, & non antea, non contraheret validè, ſi ante diem aſſignatum vellet contrahere, vt colligitur ex doctrina communi, quam tradit Thomas Sanchez *lib. 2. de matrim. diſp. 11. num. 17.* ſic mandatum acceptandi Profeſſionem talis Patris tali die, & non antea, videtur coarctare mandatarium, ne poſſit ante diem illam validè Profeſſionem acceptare.

Itaque propter hæc, & alia, quæ conſiderari poſſent, cenſui explorandam eſſe mentem Generalis, & Prouincialis, & videndum, an ita præſcripſerint ordinem, & tempus, vt eo etiam non ſeruato, voluerint Profeſſionem valere; quòd ſi de 7
ipſorum

ipſorum mente non conſtiterit, iudicari poterit, Profeſſionem, licèt ab initio non valuerit, valuiſſe tamen adueniente tempore à Generali, & Prouinciali præfixo, ab eóque puncto antiquitatem illius Profeſſi computandam eſſe. Ratio eſt, quia facta Profeſſione inualida ob defectum poteſtatis in acceptante, poteſt poſtea illam acceptare is, qui auctoritatem legitimam acceptandi habet, ſi tamen voluntas Profeſſi moraliter perſeuerat, nec fuit iam per contrariam voluntatem mutata; atque ex eo acceptationis legitimæ tempore incipit Profeſſio præterita valorem completum habere: dum tamen Profeſſio antea acceptata fuerit nomine legitimi Prælati potentis eam acceptare, vt cum communi Doctorum, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4. num.* 80. Ratio autem eſt, quia nemo quidem ratum habere poteſt, quod eius nomine non eſt geſtum: id tamen, quod eius nomine geſtum eſt, ratum habere poſtea poteſt, & tunc locum habet regula iuris, ratihabitionem retrotrahi, & mandato comparari, ex *reg. ratihabitionem, de regulis iuris lib. 6.* Hæc autem omnia in noſtro caſu concurrunt, in quo Prælatus inferior acceptauit Profeſſionem nomine Generalis, à quo putabat ſe mandatum, & commiſſionem habere: quare Generalis poſtea conſcius factus, poterit eam acceptationem ratam habere. Cùm enim ad Profeſſionem validam duo requirantur, nempe promiſſio ex parte Profeſſi, & acceptatio ex parte Prælati nomine Religionis acceptantis, & obligantis ipſam Religionem, & iam præceſſerit promiſſio ex parte Profeſſi; ſolùm deſideratur acceptatio legitima ex parte Prælati, qua adueniente, completur valor Profeſſionis, ſi medio illo tempore voluntas Profeſſi mutata non fuit. Valor tamen Profeſſionis non poteſt incipere, niſi ab eo tempore, quo acceptatur, quia antea verè ille nondum erat Profeſſus, atque adeò, ſi medio illo tempore matrimonium contraxiſſet, validum eſſet, vt notauit idem Sanchez *loco citato*, quod intelligi debet, niſi adeſſet aliud impedimentum irritans valorem matrimonij, quale in Societate præſtant vota ſimplicia poſt biennij nouitiatum emiſſa. Debet ergo antiquitas Profeſſionis in caſu noſtro computari à tempore ratihabitionis, & acceptationis ſubſequentis, quia ante illam nunquam fuit Profeſſus, niſi inchoatiuè, nec poteſt Generalis concedere illi antiquitatem temporis antecedentis in præiudicium eorum, quibus fuerat ius acquiſitum, eo quòd tempore intermedio Profeſſionem feciſſent.

5 Dixi tamen, hanc Generalis acceptationem in caſu noſtro præſumi poſſe ex eo tempore, quod ipſe præſcripſerat ad Profeſſionem illam acceptandam, quia hoc modo, & hanc intentionem habendo potuerunt Generalis, & Prouincialis omnia inconuenientia vitare, ne ex vno capite Profeſſio exponeretur periculo inualiditatis, & ne ex alio capite iunior ob Profeſſionem anticipatam præcederet poſtea ſeniores, & iis præiudicium vllum afferretur. Ad hæc, inquam, vitanda potuerunt velle, quòd Profeſſio fieret debito tempore: ſi autem ex errore anticiparetur, nolle eam acceptare, niſi poſt Profeſſiones illorum antiquorum, ſeu non niſi poſt tempus à ſe præſcriptum. Suppono enim, non eſſe contra valorem Profeſſionis, ſi nunc fiat, & acceptetur; ita tamen, vt non incipiat valere, niſi craſtina die, vt latè probaui *in tomo de pœnitentia diſp.* 13. *ſect.* 5. præſumi *num.* 128. Cùm ergo hoc modo intentionis potuerint omnia inconuenientia vitari, præſumi poteſt quòd Generalis, & Prouincialis, ſi voluerunt Profeſſionem non eſſe validam ante tempus ab ipſis præſcriptum; voluerunt tamen, quòd inciperet valere à tempore illo, atque adeò ab illo tempore eam acceptare. Requiritur tamen, vt dixi, quòd Profeſſus poſt Profeſſionem à ſe factam vſque ad illud tempus, in quo Prælatus legitimus eam acceptat, non mutauerit voluntatem, ſed perſeueret moraliter in eâdem voluntate profitendi, quia tempore intermedio adhuc non erat Profeſſus, ſed poterat reſilire, ſicut & Prælatus poterat eam non acceptare. Alioquin, ſi Profeſſus iam eſſet ligatus, & Prælatus eſſet adhuc liber ad acceptandum, & non acceptandum, contractus claudicaret cum maxima inæqualitate. Ratio autem, cur conſenſus in matrimonium, vel Profeſſionem præſtitus in diem ſub conditione de futuro poſſit validè reuocari ſemper ante aduentum diei, vel conditionis, quamuis in aliis contractibus reuocari non valeat, aſſignata, & declarata à nobis eſt latè *in loco ſupracitato de Pœnitentia*, vbi videri poteſt.

⁂

Dvbivm XIV.

An fuerit valida Profeßio facta in manibus Epiſcopi ſacularis ex commißione Prouincialis.

1 GEneralis Societatis more ſolito ſcripſerat Prouinciali, vt Patrem N. ad Profeſſionem admitteret. Cùm autem ob maiotem actus ſolemnitatem, & honoris gratia, magna Nobilium pars in templo intereſſet, ac inter alios Epiſcopus loci, Prouincialis honorem hunc Epiſcopo detulit, vt ipſe Profeſſionem acceptaret nomine Generalis, prout factum eſt: Re autem reſcita Romæ, dubitatum ſuit de valore talis Profeſſionis.

2 Suppono, poſſe Generalem validè committere alteri etiam ſæculari, vt eius nomine acceptet Profeſſionem alicuius è Societate, quod quidem commnne eſt aliis Prælatis, ad quos ſpectat Profeſſiones in ſuo ordine acceptare, vt ſupponit Thomas Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4. num.* 77. Suarez *tom. 3. de Religione lib. 6. cap.* 11. *num.* 5. & aliis communiter, & videtur etiam ſupponi in ipſis conſtitutionibus Societatis *part. 5. cap. 1.* §. 2. *littera B.* in margine; hoc enim commune eſt omnibus, qui ordinariam poteſtatem habent ad aliquem actum, vt eam poſſint alteri delegare: quod multò magis locum habet in acceptatione Profeſſionis, in qua ille alius videtur ſe habere tanquam merus Procurator ad Profeſſionem acceptandam, & ad obligandam Religionem ipſi Profeſſo; quare ſtante commiſſione ſufficienti, non poterit de valore Profeſſionis ex hac parte dubitari.

3 In Societate tamen eſt peculiaris difficultas propter verba conſtitutionis *loco citato*; ibi enim poſtquam dictum fuerat, facultatem admittendi in corpus Societatis eos, qui admittendi erunt, penes eius caput eſſe, additur. *Sed quia Prapoſitus generalis tam varys locis intereſſe non poteſt, alys de Societate eam partem huius facultatis, qua ad totius corporis huius bonum facere videbitur, poterit communicare.* & in margine *littera B.* declaratur magis hæc communicatio his verbis. *Aly, quibus ordinariè magis, & abſolutè communicabitur, Prapoſiti Prouinciales erunt; quibuſdam tamen Prapoſitis localibus, vel Rectoribus, & alys viſitatoribus, aut perſonis inſignibus, poterit Prapoſitus generalis hanc auctoritatem communicare; imò & alicui, qui de Societate non eſſet, aliquo in caſu, vt Epiſcopo alicui, vel perſona in dignitate Eccleſiaſtica conſtituta; cùm nullus ex Profeßis eiuſdem Societatis eo in loco, vbi aliquis ita eſt admittendus, inueniretur.* Vbi ergo aliqui Profeſſi Societatis inueniuntur, prout in caſu noſtro inueniebantur & Profeſſi, & Prælati Societatis, non potuit ea facultas Epiſcopo ſæculari committi.

Reſpondere aliquis poſſet, in prædicto 5 loco conſtitutionum ſermonem non eſſe de acceptatione Profeſſionis iuſſu Generalis faciendæ, ſed de facultate admittendi aliqnem ad Profeſſionem inconſulto Generali, quæ facultas ratò, & cum magna cautela communicanda eſt. Poteſt autem hæc interpretatio ſuaderi, primò, quia eiuſmodi facultas eſt, quæ communicari ſolebat aliquibus Superioribus inſignibus à S. Ignatio. Secundò, quia *in 9. part. earundem conſtitutionum.* §. 1. magis explicatur eadem facultas, & eius communicatio; dicitur enim, Generalem poſſe per ſe, & per alios admittere ad probationem, ad Profeſſionem, &c. & ſtatim *littera A.* in declaratione explicatur, qualiter aliis communicare poſſit hanc facultatem, his verbis: *cùm vnum, vel plures ad Profeßionem per alios admiſerit, priùs nominatim de eis certiorem fieri, & de eorum dotibus ipſi ſatisfactum eſſe oportebit: vel hoc munus admittendi pro ſuo arbitratu, (iuxta id quod in 5. part. dicitur,) alicui perinde, ac ſibi ipſi confidat, peculiariter committat.* & in margine citatur ex 5. *part.* locus ille, de cuius verborum ſenſu nunc agimus, & rurſus citatur caput ſecundum eiuſdem quintæ partis §. 1. *littera A.* vbi expreſsè agitur de communicatione facultatis ad dandam Profeſſionem inconſulto Generali. Vnde videtur, quòd etiam *in dicto cap.* 1. de hac eadem facultate ſermo ſit, quam quidem S. Ignatius nolnit communicari externis etiam Epiſcopis in locis, vbi ſint aliqui Societatis Profeſſi; non verò de facultate acceptandi Profeſſionem illius, cui nominatim Generalis iniungit, vt Profeſſionem emittat.

Tertiò denique hoc ipſum confirmari 6 poteſt à ſimili, quia quando agitur de communicatione facultatis ad dimittendum ex Societate, non intelligitur de facultate exſequendi dimiſſionem, quam Generalis mandat pro aliquo patticulari nominatim, ſed de facultate dimittendi inconſulto Generali, vt conſtat ex *part. 2. conſtit. c. 1.* §. 2. *per totum*, in textu, & in declarationibus,

bus, vbi traditur, quando, & quibus poſſit eiuſmodi facultas communicari: ergo quando agitur de communicatione facultatis admittendi ad Profeſſionem, eodem modo debet intelligi de facultate admittendi inconſulto Generali, non de acceptanda Profeſſione alicuius, cui nominatim Generalis Profeſſionem emittendam mandauit, cùm contrariorum eadem ſit ratio: atque adeò ex illo loco 5. *partis* non habetur prohibitio communicandi Epiſcopo facultatem acceptandi Profeſſionem, ſed ad ſummum quòd non detur ei facultas admittendi ad Profeſſionem inconſulto Generali, & hoc in locis, in quibus alij Societatis Profeſſi inueniuntur.

7 Hæc tamen interpretatio, vt verum fatear, difficultate non caret. Primò, quia ille etiam, qui conſulto, & iubente Generali, Profeſſionem admittit alicuius, dicitur ſimpliciter, & abſolutè *admittere Profeſſionem, & admittere ad Profeſſionem*, vt conſtat ex iiſdem conſtitutionibus *p.* 5. *c.* 3. §. 2. in textu, & in declaratione *littera A.* Cùm ergo *in dicto cap.* 1. dicitur non eſſe Epiſcopo loci communicandam facultatem admittendi Profeſſionem, vbi aliquis ex Societatis Profeſſis adeſt, intelligi debet de admiſſione etiam ad Profeſſionem conſulto Generali: & quidem iuxta ſubiectam materiam videtur ita intelligendum; quia agitur ibi de facultate, quam aliquando expedit Epiſcopo, vel aliis ſæcularibus communicare. Nunquam autem accidit caſus, nec futurum credo, in quo alicui ſæculari detur facultas, vt pro ſuo arbitrio admittat ad Profeſſionem in Societate, quos ipſe voluerit, ignorante, & inconſulto Generali, & aliis Prælatis Societatis de perſona admittenda, & eius qualitatibus. Non eſt ergo ibi ſermo de hac ſola facultate, ſed de facultate in genere, prout præſcindit ab admiſſione ad Profeſſionem conſulto, vel inconſulto Generali: quam facultatem S. Ignatius dicit committi poſſe Epiſcopo, vel perſonæ graui, &c. non quidem vniuerſalem, ſed limitatam, nempe *aliquo in caſu*, & cùm nullus ex Societatis Profeſſis eo loco reperitur. Vnde conſtat, facultatem hanc tunc non communicari ad acceptandam Profeſſionem eorum, quos voluerit, ſed pro caſu aliquo particulari, atque adeò ad Profeſſionem perſonæ particularis ab ipſo Generali approbatæ.

8 Poteſt autem ſecundò hic ſenſus confirmari ex verbis, quibus ibi hic caſus circumſcribitur, ex quibus colligitur agi de caſu particulari, in quo conſtat iam Generali de idoneitate perſonæ, quæ ad Profeſſionem admittitur, & quia non repetitur eo loco Profeſſus vllus Societatis, qui Profeſſionem acceptet, committi poteſt acceptatio Epiſcopo loci, vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ. Verba S. Ignatij ſunt: *Imò & alicui, qui de Societate non eſſet, aliquo in caſu, & Epiſcopo alicui, vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ; cùm nullus ex Profeſſis eiuſdem Societatis eo in loco, vbi aliquis ita eſt admittendus, inueniretur.* Supponitur ergo iam decretam eſſe admiſſionem illius, vt ſignificant verba illa, *vbi aliquis ita eſt admittendus*, atque adeò iam Generalem examinaſſe merita perſonæ, vt eam ad Profeſſionem ſolemnem admittat.

Propter hæc poſſet aliquis ſecundò, & magis veriſimiliter reſpondere, in illo *cap.* 1. *partis* 5. præſcribi quidem Generali ordinem, quem ſeruare debet in communicatione facultatis, & in deleganda acceptatione Profeſſionis, non tamen reddi inualidam facultatem aliter conceſſam, vel Profeſſionem ſic factam: nullum enim eſt verbum irritans; quare cùm de iure communi Generales poſſint aliis delegare, vel committere id, quod iure ordinario ipſis competit, quæ facultas non inuenitur cum irritatione ablata Generali Societatis, non eſt, cur neganda ſit ei poteſtas cõmittendi Epiſcopo, vt ſuo nomine Profeſſionem alicuius acceptet; præſertim cùm Profeſſio, ſicut poteſt per Procuratorem fieri, vt cum communi fatetur Suarez *tom.* 3. *de Religione, lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 22. ita etiam poſſit per Procuratorem acceptari, cùm ſit contractus mutuus, & æquè poſſit ex parte vtriuſque contrahentis ſubſtitui Procurator: cur ergo non poterit à Generali conſtitui Epiſcopus quaſi Procurator ad acceptandam eius nomine Profeſſionem? 9

Confirmarique poteſt, quia quamuis in eodem loco conſtitutionis mentio fiat de ſolis Prouincialibus, Viſitatoribus, & quibuſdam Præpoſitis localibus, & Rectoribus, aut perſonis inſignibus, quibus hæc facultas communicetur: vſus tamen obtinuit, vt in abſentia Prouincialis, cuilibet Superiori locali, atque eo impedito, aliis ſubditis committatur acceptatio Profeſſionis, licèt non ſint perſonæ inſignes: nec vllus vnquam de harum Profeſſionum valore dubitauit. Denique multa in iiſdem conſtitutionibus paſſim reperiuntur ad inſtructionem, & directionem Generalis, & aliorum Superiorum ſcripta, quæ tamen, 10

quia non habent clauſulam irritantem, non reddunt inualidos actus aliter factos, quod multis exemplis comprobari facilè poſſet.

11 Hæc quidem reſponſio oſtendit, potuiſſe Generalem validè acceptationem Profeſſionis Epiſcopo committere, etiamſi in eo loco Societatis Profeſſio inueniretur: non tamen oſtendit, Prouincialem, cui Generalis commiſerat Profeſſionem illam intimare, & acceptare, potuiſſe loco ſui Epiſcopum ad id muneris validè ſubſtituere; eſt enim regula vniuerſalis, quòd Procurator ad Profeſſionem conſtitutus non poteſt alium ſibi ſubſtituere, niſi id ei ſpecialiter in mandato concedatur, vt cum communi docet Thomas Sanchez *lib.5. in Decalog. cap.3. num.8.* qui hoc idem de Procuratore ad matrimonium dixerat *lib.2. de matr. diſp.11. num.5.* & de Procuratore ad Profeſſionem Suarez *dicto lib.6. cap.11. n.5.* Quamuis autem de facto Prouincialis, cui Generalis mittit Catalogum eorum, qui Profeſſionem in ſuâ Prouincia facturi ſunt, ſoleat quando abſens, vel impeditus eſt, nec per ſe ipſum poteſt Profeſſionem acceptare, id muneris aliis Superioribus localibus ſubdelegare, in quorum domibus, vel Collegiis profeſſuri reperiuntur: id tamen non fit ſine conſenſu Generalis, qui ſanè nouit optimè, Prouincialem non acceptare immediatè per ſe ipſum Profeſſiones omnium ſubditorum, atque adeò cenſetur illi imponere, vt vel per ſe, vel ipſo impedito, per alios faciat, vt Profeſſiones ab illis perſonis fiant: in hoc tamen mandato non videtur includi facultas id exſequendi per extraneos, & ſæculares, & eos ſibi ſubſtituendi. Primò, quia, cùm eiuſmodi vſus in Societate non ſit, non poſſumus talem intentionem Generalis interpretari, vt velit concedere Prouinciali facultatem ſubſtituendi ſibi ſæculares, etiamſi Prouincialis non ſit impeditus, nec deſint alij Profeſſi Societatis, quibus id committi poſſit. Secundò, quia, cùm ipſa conſtitutio contrarium Generali præſcribat, ne ſcilicet Epiſcopum ſubſtituat, niſi in caſu neceſſitatis; difficilè credi poteſt, quòd Generalis ſubſtituat ſibi Prouinciales cum facultate ſubſtituendi ſæculares, etiam ſine vlla neceſsitate. Illa ergo commiſsio Prouinciali facta interpretanda videtur iuxta vſum Societatis; atque ideò, cùm mandatarius, qui non habet poteſtatem à ſe, ſed ſolùm à mandante, non poſſit mandati terminos excedere, non videtur potuiſſe Prouincialis Epiſcopum ſæcularem ſibi ſubſtituere ſine vlla prorſus neceſsitate.

12 Hæc itaque reddunt mihi dubium valorem illius Profeſsionis, & acceptationis, niſi de Generalis mente conſtare poſsit, quòd noluerit arctare Prouincialem, ſed potiùs dederit ei liberam poteſtatem ſubſtituendi ſibi quos vellet. Ex dictis ergo dubio præcedenti remedium facile erit, quòd Generalis acceptet Profeſsionem illam inualidè factam ex defectu poteſtatis in recipiente: per quam acceptationem Profeſsio incipit eſſe valida, ſi Profeſsi voluntas tempore intermedio non fuit mutata, ſed eadem moraliter perſeuerat, vt ibi diximus; quod remedium probat, & conſulit Thomas Sanchez *lib.5. in Decalog. cap.4. num.80.* quoties Profeſsio à non habente poteſtatem admiſſa fuit nomine habentis poteſtatem, prout in caſu noſtro factum fuit.

13 Hoc tamen remedium in hoc caſu non approbat P. Suarez *dicto lib.6. cap.11. n.6. & 7.* quia non videtur ſufficere, quòd Generalis approbet Profeſsionem, & illam acceptet, niſi hæc ipſa acceptatio conſtet ipſi Profeſſo. Cùm enim Generalis per ſuam acceptationem conſentiat, & obliget ſe Profeſſo nomine Religionis, nec ſufficiat conſenſus internus ad pariendam obligationem, ſed debeat hic conſenſus eſſe externus, & manifeſtari alteri contrahenti; oportebit, hanc Generalis acceptationem, & conſenſum manifeſtari Profeſſo: & tunc, ſi Profeſſus diſſentiat, Profeſſio adhuc non valebit; ſi verò conſentiat, iam hæc erit noua ratificatio non ſolùm ex parte Generalis, ſed etiam ex parte Profeſſi, quâ poſitâ, non eſt dubium, quòd incipiat valere Profeſsio.

14 Hoc argumentum negari non poteſt, quin probabile ſit, quia, vt latè probauimus *tom.2. de Iuſtitia, diſp.22. ſect.3. n.29. & ſequentibus*, in contractibus oneroſis, qualis eſt Profeſsio, neceſſe eſt, vt voluntas, & acceptatio cuiuſque ex contrahentibus nota ſit alteri contrahenti: quod tamen ibidem diximus, regulariter verum eſſe; habere autem aliquas exceptiones, & ideò reſponderi poteſt, hanc eſſe vnam ex iis exceptionibus. Acceptatio enim ſubſequens Patris Generalis, non eſt mera acceptatio, ſed approbatio, & ratihabitio illius, quod eius nomine geſtum fuerat. Conſtat autem, eam eſſe vim ratihabitionis, vt mandato æquiparetur: quare facta ſemel Profeſsione, & acceptata ab Epiſcopo nomine Generalis, & ſequuta poſtea ratihabitione,

bitione, qua Generalis ratum habet, quod eius nomine geſtum fuerat; perinde erit, ac ſi ex eius mandato factum fuiſſet, quamuis valor non antea, ſed nunc ſubſiſtere incipiat. Sicut ergo præcedente legitimo mandato Generalis, non eſſet neceſſe, quòd Profeſſus haberet poſtea notitiam de noua acceptatione Generalis; ſic ſubſequuta ratihabitione, qua Generalis ratum habet, quod ſuo nomine geſtum fuerat, & quæ ratihabitio mandato æquiparatur, iuxta regulam iuris vulgarem, non erit neceſſaria notitia noua in Profeſſo de hac ſubſequenti acceptatione Generalis; quod potuit eſſe fundamentum eorum Doctorum, quos refert, & ſequitur Sanchez *loco citato*, & quos refert etiam, & impugnat Suarez *vbi ſuprà*, dicentium, Profeſſionem inualidam ob defectum poteſtatis in acceptante, fieri validam ſubſequuta acceptatione legitimi Prælati, ſi Profeſſus adhuc in priori voluntate moraliter perſeueret.

15 Poſt hæc autem ſcripta vidi in nouiſſima Congregatione octaua generali *decreto* 34. hoc dubium propoſitum fuiſſe, & re diſcuſſa, reſponſum fuiſſe his verbis. *Iudicauit Congregatio, nullius eſſe valoris ob defectum poteſtatis in admittente: quia facultas Prouincialis delegata ex Generalium intentione, non ſemel eorundem reſponſis expreſſa non extenditur ad hunc caſum.* quod quidem eſt iuxta doctrinam ſuperiùs traditam.

DVBIVM XV.

An habitus religioſus aſſumptus ſit ſemper impedimentum eſſentiale ad ingreſſum in Societatem.

1 SVppono, inter impedimenta, quæ ingreſſum, vota, & Profeſſionem in Societate IESV impediunt, & irritant, vnum eſſe, *ſi habitum ſuſcepit alicuius Religionis fratrum, vel Clericorum, vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, ſiue emiſſa, ſiue non emiſſa Profeſſione, vel eremitam cum veſtibus Monachalibus fuiſſe.* quod autem hoc ſit impedimentum irritans ingreſſum, & omnia ſub ſequentia, probat latè P. Suarez *tom. 4. de Religione, tract. 10. lib. 2. cap. 1. num. 28. & ſequentibus*, Sanchez *lib. 5. in Decalog. cap. 4. num.* 60. Caſtro Palao *tom. 3. tract. 16. diſp. 1. puncto 8 §. 1. num. 2.* & ita declaratum fuit ab eadem Societate *in Congregatione Generali ſeptima, decreto 42.*

Hoc ſuppoſito, contigit, vt poſtquam 2
aliquis in Societate per aliquot annos vixerat, notum, & comprobatum fuerit, ipſum ante Societatis ingreſſum habitum alterius Religionis ab eius Prælatis accepiſſe, & per quatuor, vel quinque horas ibidem manſiſſe; poſtea tamen dimiſſo habitu, & mutato conſilio ad propriam domum rediiſſe. Vnde ingreſſus ſubſequens in Societatem, & vota ibi emiſſa exiſtimabantur nullum habuiſſe valorem ob incapacitatem ſubiecti ex impedimento eſſentiali præcedenti.

Reſpondi tamen, eo caſu non præceſſiſſe 3
impedimentum irritans, quod reddat inualidum ingreſſum ſubſequentem, & vota in Societate emiſſa. Pro quo aduerte, in duobus potiſsimùm locis mentionem fieri à S. Ignatio huiuſmodi impedimenti. Primus eſt in examine *cap. 2. §. 3.* vbi inter caſus, quibus nemo poteſt in Societatem admitti, ponitur tertio loco, ſi fuerit Religioſus, vel Eremita cum habitu Monachali, his verbis. *Tertius eſt habitum ſumpſiſſe alicuius Religionis fratrum, vel Clericorum vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, ſiue emiſſa, ſiue non emiſſa Profeſſione, vel Eremitam cum veſtibus Monachalibus fuiſſe.* Secundus locus eſt *in conſtitut. 1. p. cap. 3. §. 5.* vbi inter primaria impedimenta ponitur, *aſſumpſiſſe Religionis habitum, vel Eremitam cum veſtitu Monachali fuiſſe.* in quo ſecundo loco additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine *littera E.* his verbis. *Non ſolum ſi Profeſſionem emiſiſſet, ſed ſi vel vnum diem habitum Religionis geſtaſſet, admitti, propter rationes in examine dictas, non poteſt.*

Ex his ergo verbis conſtare videtur, mo- 4
mentaneam habitus ſumptionem, & dimiſſionem non ſufficere ad induendum eiuſmodi impedimentum. Nam in primo loco exigitur, *vitam aliquandiu in obedientia cum eis egiſſe*; & quidem de eo, qui per vnicum momentum habitum induit, non verificatur, quòd habitu ſumpto vitam *aliquandiu* in obedientia cum aliis egerit. Si enim verba illa non ſignificarent moram aliquam ibi factam poſt habitum aſſumptum, fruſtrà fuiſſent addita, cùm ſufficeret dixiſſe, *habitum aſſumpſiſſe*; quod tamen ſolùm non ſufficit, ſed requiritur & habitum aſſumpſiſſe, & vitam aliquandiu cum aliis in obedientia egiſſe. Quare in ſecundo loco, quamuis verba illa non repetantur, ſed ſolùm dicatur, *aſſumpſiſſe habitum*, refert tamen ſe S. Ignatius ad illum primum locum examinis, in quo id expli-

catum

catum fuerat. Nam ideircò illo *cap.* 3. § 7. poſt enumerata omnia quinque impedimenta, addit, *vt in examine fuſius tractatur*, quæ verba non debent, nec poſſunt referri ad quintum impedimentum ſolùm; de quo non fuerat fuſiùs in examine dictum, ſed debent referri ad omnia impedimenta, de quorum aliquibus dixerat fuſiùs in examine.

5 Quia tamen dictio illa *aliquandiu*, expoſita manebat interpretationibus & non deeſſet fortaſſe, qui ad illius verificationem plurium dierum moram exigeret, ideò non ad ampliandum, ſed ad reſtringendum illius ſenſum, addidit in declaratione ſuprà adducta, ſufficere, *ſi vel vnum diem habitum Religionis geſtaſſet*. cùm enim dictio *aliquandiu*, excludat omnino momentaneam habitus aſſumptionem, & exigat moram temporis, quo ſub obedientia vitam egerit religioſam; reſtabat omninò declarandum, quale, vel quantum tempus illud eſſe debeat, vt impediat, & irritet ingreſſum ſubſequentem in Societatem: ad hoc ergo declaratio ab eodem S. Ignatio addita eſt, & quidem ſatis ſtricta, ſufficere nimirum moram vnius diei: ex qua declaratione manifeſtum videtur, non ſufficere ad hunc effectum moram quatuor, vel quinque horarum, quæ partem vnius diei quartam non attingunt, præſertim, cùm verſemur in odioſis, atque adeò legem non debeamus ſtrictiùs declarare, quàm ſit ab ipſo legiſlatore declarata, quando eius rigorem, & obligationem magis voluit exaggerare; quam meam in hoc puncto ſententiam confirmauit mihi poſtea magis auctoritas Patris Natalis qui fuit S. Ignatio in euulgandis conſtitutionibus miniſter, & comes fideliſſimus, & mentem ſancti Fundatoris omnium optimè callebat: hic ergo tantus vir in ſcholiis, quæ adhuc manuſcripta conſeruantur in Domo profeſſa Societatis Romana, apertè negat, moram illam adeò breuem impedimentum eſſe ad Societatis ingreſſum.

6 Scio, aliquem poſt Profeſſionem in Societate egiſſe in iudicio de eius nullitate, eo prætextu, quòd antea ad horam alterius Ordinis habitum aſſumpſerat. Sed certè Societas non probauit, nec confeſſa fuit Profeſſionis nullitatem, ſed vt ſe ab inuito, & litigante expediret, P. Mutius Vitelleſchus, tunc nouus Generalis, litteris publicis eum à Societate expulit: quibus quidem expulſionis litteris ipſe contendebat ſe non indigere, quippequi nunquam validè profeſſus fuiſſet. Sed Societas ſibi ſatis conſuluiſſe putauit, eum, quamuis Profeſſus eſſet, iuſtis de cauſis expellendo: ipſe de reliquo ſuæ conſcientiæ conſuleret, & videret, an merus ſæcularis, an verus Religioſus expulſus eſſet. Petiit quidem poſtea ille à Nuncio Apoſtolico declarari merus ſæcularis, atque adeò capax beneficiorum ſæcularium: id tamen ſine iudicio contradictorio factum fuit, nolente Societate ſe rurſus in eam litem ingerere, quippe quæ iam hominis curam abiecerat. Quod totum reuocare volui in memoriam, ne fortè poſteri eo exemplo decipiantur, & credant, Societatem agnouiſſe, moram illam adeò breuem ſufficere ad hoc impedimentum irritans, de quo loquuti ſumus.

Dubium XVI.

De homicidio non probato, an ſufficiat ad dimittendum nondum Profeſſum in Societate.

1 Inter impedimenta eſſentialia, & irritantia ingreſſum Societatis, vota, & Profeſſionem, ponitur homicidium, vt conſtat ex locis adductis dubio præcedenti. Nam in examine *cap.* 2. §. 2. aſſignatur hoc impedimentum ſub illis verbis, *homicidium aliquo tempore perpetraſſe*: ſub quibus etiam verbis apponitur *in conſtit. p.* 1. *cap.* 3. §. 4. vbi in margine *littera C.* additur declaratio ab eodem S. Ignatio, his verbis: *quod ad homicidij impedimentum attinet, nulla* (*vt nec in aliis*) *declaratio adhibetur Num autem ſit homicidium, nec ne, ſi dubitaretur, diſcernant Præpoſiti generales; nec ſe faciles in huiuſmodi dubiis exhibeant. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iuſſiſſet, ſi effectus eſt conſequutus, quamuis manu ſua non occiderit, inter homicidas erit exiſtimandus.* Hæc ibi.

Contigit ergo non ita pridem, vt ſcholaſtis quidam in Societate poſt nouitiatum, & vota biennij emiſſa, ſuperioribus manifeſtaret, quod cùm 14 vel 15. annorum eſſet, & in flumine cum ſodalibus nataret, puerum ex iis ob acceptam iniuriam inter natandum ſummerſerat, & ſuffocauerat. Quæſitum itaque fuit, an credendum ei eſſet, & dimittendus tanquam inualidè receptus, & quid faciendum in eiuſmodi caſibus, cùm ſine probatione fingi poſſint ad relinquendum ſtatum religio- 2

ſum

ſum prætextu impedimenti eſſentialis. Denique, an poſsit Societas ante dimiſsionem punire eos, qui in ingreſſu, & nouitiatu malitioſè impedimenta tacuerunt, vt per actis ſtudiis exirent.

3 Reſpondi ad primum, examinandum, & interrogandum eſſe diligenter de circumſtantiis actionis, an puerum ſummerſerit volendo directè, vel indirectè eius mortem, an ſine eiuſmodi voluntate etiam indirecta, vt conſtare poſsit, an fuerit verum homicidium; impedimentum enim ſoli vero homicidio alligatur. Quòd ſi ex confeſsione ipſius conſtiterit, fuiſſe verum homicidium, conſului omninò dimittendum è Societate, non quidem declarando, illum non fuiſſe validè admiſſum, ſed quomodo ſolent alij non Profeſsi iuſtis de cauſis dimitti. Ratio eſt, quia, quamuis non defuerint, qui velint, homicidium occultum non eſſe impedimentum eſſentiale in Societate, ſed ſolùm publicum, & notorium, quam ſententiam probabilem dicit Caſtro Palao *tom. 3. tract. 16. diſp. 1. puncto* 8. §. 7. *n.* 16. *&* 17. omninò tamen puto, non minùs impedimentum oriri ex homicidio occulto, vt latè, & optimè probauit P. Suarez *tom.* 4. *de Religione, tract.* 10. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 2. nam conſtitutio generaliter loquitur de homicidio, non diſtinguens inter publicum, & occultum. Sicut ergo irregularitas ex vtroque contrahitur, eo quòd lex Eccleſiaſtica generaliter loquatur, eodem modo Societatis conſtitutio de vtroque debet intelligi.

5 Quamuis tamen homicidium occultum irritet ingreſſum Societatis, & idcircò qui illud de ſe fatetur, non debeat admitti, poſtquam tamen ingreſſus eſt, & votis biennij ligatus fuit, non videtur ei credendum, ſi tunc ſe dicat fuiſſe homicidam, atque ideò non emiſiſſe validè vota religioſa; vt in ſimili probat Thomas Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 37. *num.* 14. de Religioſo dicente, & iurante ſe fictè profeſſum eſſe, vel ſe intra quinquennium nunquam ratificaſſe Profeſsionem inualidam, cui Prælatus credere non poteſt, niſi attentis circumſtantiis prudentiſsimus quiſque iudicare poſſet, id moraliter certum eſſe. Et quidem, ſi ſufficeret teſtimonium Religioſi ipſius fatentis, ſe olim homicidium perpetraſſe, plures ſibi id crimen imputarent, vt à Prælatis dimitterentur; quare ſicut coniugi poſt celebratum matrimonium non eſt credendum dicenti, ſe contraxiſſe cum impedimento irritanti, niſi illud ſufficienter probet; ſic nec Religioſo poſt contractum ſpirituale vinculum per vota religioſa credi poteſt reſtanti de ſuo præcedenti impedimento, niſi id probet. Ideo ergo dixi, in caſu noſtro non poſſe hunc è Societate dimitti, declarando, ipſum nunquam fuiſſe Religioſum, quia ad hanc declarationem exhibendam non ſufficit ipſius confeſſio de impedimento præcedenti.

Addidi tamen, Generalem Societatis prudenter facturum, ex meo conſilio, ſi eum ex Societate dimitteret, non declarando nullitatem votorum emiſſorum, ſed eo modo, quo iuſtis de cauſis ſolet alios non Profeſſos dimittere iuxta facultates, & conſtitutiones Societatis. Ratio videtur clara, quia vel ille re vera homicidium aſſertum perpatrauit, vel non. Si perpatrauit, nunquam fuit verè Societatis Religioſus, atque adeò meritò eiicitur, qui Societatis Religioſus nunquam fuit. Nec iniquè fit cum eo, aut conqueri iure poteſt, eo quòd non declaretur ſimul inualiditas votorum; hoc enim ſibi debet imputare, qui non probat ſufficienter impedimentum eſſentiale homicidij perpetrati: quo non probato, expedit ei ſaltem pro fori externo habere litteras Generalis dimittentis eum è Societate, ſine quibus poſſet facilè in foro externo tanquam Apoſtata iudicari, & puniri. Aliunde verò parum ei refert, quòd validè, vel inualidè vota emiſerit; ſiquidem qui è Societate ante Profeſsionem ſolemnem dimittuntur, non contrahunt ſicut Profeſſi expulſi ab aliis Ordinibus ſuſpenſionem aliquam, nec incapaces ſunt cuiuſlibet beneficij ſæcularis, imò nec primarum, & ſupremarum dignitarum. Benè itaque cum eo agitur, ſi more ſolito dimittatur, ſicut alij non Profeſsi dimittuntur, etiamſi ob homicidium verè perpetratum Religioſus non fuerit. 5

Si verò falsò ſibi homicidium imputauit, adhuc prudenter Generalis illum dimittit, & abdicat à Societate; conſtat enim, quàm ſit à religioſa vocatione alienus, & quàm parum Societati idoneus, qui non veretur ſingere, & imputare ſibi falſum homicidium, vt fraudibus ſaltem, & doloſè religioſæ vitæ iugum excutiat. Prudenter ergo, & ſine vllo prorſus lęuitatis periculo Generalis dimittit illum, qui ſi verax eſt, nunquam fuit Religioſus; ſi mendax, non eſt vllo modo Societati aptus. Oportet tamen illum diligenter admonere, vt ſciat, ſi falsò ſibi homicidium imponit, non manere ſe tutum in conſcientia, nec dimiſsionem eſſe validam, quam per dolum, & fraudem impetrauit, vt expreſsè 6

fuit

fuit deciſum in Congregatione generali ſeptima, *decreto 22. num 4.* vbi difinitum eſt, *eós, qui è cauſis non veris, fraude, ac dolo dimiſſionem à Societate obtinuerunt; aut ex cauſis quidem veris, & iuſtis, grauibúſque delictis; ſed ea intentione perpetratis, quo faciliùs dimiſſionem extorquerent, nullo modo tutos in conſcientia eſſe: & eiuſmodi facultatem in conſcientiæ foro irritam, ac nullam prorſus eſſe: eoſque in eodem foro omnibus ſubiacere Apoſtatarum cenſuris, ac pœnis.* Debet ergo ipſe, poſtquam dimiſſus fuit, ſi fortè mentitus fuerat, fateri Societati ſuum mendacium, & tunc quidem Generalis prudenter faciet ratificando priorem dimiſſionem, quia grauiſſima illa, & calumnioſa deceptio probat clarè, eum non eſſe aptum Societati; niſi fortè talia forent pœnitentiæ argumenta, & adeò præclaræ dotes, ac indoles alioquin bona, vt ſperari poſſet Societati vtilis, quia fortaſſe ex vehementi aliqua, & accidentali tentatione magis, quàm ex deprauatis moribus, aut habituali irreligioſitate mendacium illud meditatus fuiſſet.

7 Hinc ergo apparet, idem in aliis ſimilibus caſibus cum debita proportione faciendum eſſe. Si enim, qui eiuſmodi impedimenta ſubſtantialia poſt vota biennij emiſſa, manifeſtat, Profeſſus non ſit, regulariter videtur dimittendus à Generali, vel à Superiore habente dimittendi poteſtatem, datis ei litteris dimiſſionis, ſicut dari ſolent aliis non Profeſſis, & abſoluendo eum à votis emiſſis; præmiſſa tamen, vt dixi, monitione opportuna, vt ſciat, ſe non manere tutum in conſcientia, ſi fortè mentitus fuit. Dixi tamen, *regulariter* id expedire: quia poſſent adeò præclara talenta in eiuſmodi perſona reperiri; v.gr. ſi appareret eum ardenter deſiderare in Societate remanere, ſolóque ſcrupulo conſcientiæ coactum impedimentum manifeſtaſſe, vt non ſit imprudentia rem occultam retinere, & petere ſecretò diſpenſationem, & facultatem à Summo Pontifice, vt non obſtante impedimento, poſſit in Societate retineri. Imò id futurum ex mente S. Ignatij colligi poteſt ex duobus locis ſuprà citatis. Nam in examine *cap. 2. §.7.* poſtquam poſita ſunt quinque impedimenta irritantia, additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine *littera D.* his verbis: *Cæterùm, ſi in eo dona aliqua Dei illuſtriora cernerentur, ille, qui examinandi munere fungitur, antequam eum dimittat, rem cum ſuperiore conferat.* Ad quem autem finem dimiſſio differatur, explicat poſtea in conſtitutionibus *1. p. cap. 3.* vbi poſtquam enumerata ſunt eadem impedimenta, additur declaratio in margine *littera G.* his verbis: *In omnibus his impedimentis expedit, vt nec Generalis Præpoſitus, nec Societas vniuerſa diſpenſare poſſit: quandoquidem in vniuerſum ita Societati conuenit, vt in huiuſmodi non diſpenſetur. Sed ſi cerneretur aliquod ex his impedimentis in homine, qui talibus Dei donis ornatus eſſet, vt pro certo haberetur, Societatem ad Dei, & Domini noſtri obſequium eius opera admodum iuuari poſſe, ſi ille Summo Pontifici, vel eius Nuncio, vel Summo Pœnitentiario ſupplicaret ſibi concedi, vt in Societatem non obſtantibus conſtitutionibus admitti poſſet, Præpoſito Generali non repugnante; poſſet idem Præpoſitus conſenſum ad eum admittendum præſtare. Dum tamen oſtium non multis, imò nulli, qui raris (vt dictum) dotibus non ſit præditus, aperiatur.* Cùm ergo ex mente S. Ignatij ante ipſum ingreſſum poſſit aliquando diſpenſatio peti pro aliquo ob eximia talenta, faciliùs id fieri poterit, poſtquam iam aliquis Societati per vota religioſa incorporatus apparet, & pro Religioſo exiſtimatus eſt, ſi præclara talenta habuerit, ne cum ſcandalo, & nota dimittatur,

Turpiùs enim *eiicitur, quàm non admittur hoſpes.*

Præſertim ſi bona fide, & ſine culpa impedimentum in ingreſſu celauit: atque adeò maturiùs conſiderandum eſt, an expediat tunc eiicere, & dimittere volentem, & deſiderantem in Societate manere. Quòd ſi iudicetur diſpenſatio petenda, oportebit eam etiam petere ad repetenda vota poſt aliquot paucos dies nouitiatus: qua obtenta, ſecretò coram aliquibus teſtibus denuò in Societatem admittetur, & coram eiſdem poſtea vota emittere, & vtrumque ſcriptura confirmetur, cui & ſuperior, & teſtes, & ipſemet receptus ſubſcribant; & diſpenſationem obtentam agnoſcant, quæ etiam conſeruari debet, vt quamuis res ſecreta maneat, ſi quando tamen impedimentum manifeſtum fiat, vel ipſemet fortè leuitate ductus illud in publico manifeſtet, & reclamet contra valorem ſuorum votorum, vel Profeſsionis, Societas habeat probationem legitimam ad eum conuincendum.

Si verò ille, qui impedimentum præcedens Prælato manifeſtat, ſit iam Profeſſus, non facilè ei credi debet, aut poteſt, cùm de Profeſsione conſtet, & de impedimento non conſtet, niſi ex eius teſtimonio. 8

teſtimonio. Cùm ergo Societas non poſſit Profeſſum expellere, niſi in raro aliquo caſu, præſertim poſt decretum Vrbani VIII. faciliùs poſſet Generalis conſentire, vt diſpenſatio obtineretur ad eum retinendum, ſi talenta haberet bona, & ex corde deſideraret in Societate manere. Alioquin ſuadendum ei eſſet, vt ad alium Ordinem religioſum tranſiret, data ei ad hoc facultate, quatenus opus eſſet ab ipſo Generali, qui iuxta Societatis priuilegia eam concedere poteſt. Si verò nolit manere Religioſus, ſed ad ſæculum redire, cauſa peragenda, & examinanda erit, prout de iure ſimiles cauſæ nullitatis Profeſſionis examinari ſolent, & quandiu impedimentum non probatur, præſumptio pro valore Profeſſionis præualebit.

9 Reſtat vltimum punctum, an poſſit Societas punire illum, qui impedimentum irritans celauit, & mala fide in Societate permanſit? Ad quod dixi, me non inuenire fundamentum ſufficiens ad aſſerendum, quòd Societas habeat hanc poteſtatem, cùm iuriſdictio coactiua exerceri non poſſit in non ſubditos: hi autem eiuſmodi impedimentis ligati nec ſunt, nec vnquam fuerunt re ipsâ ſubditi Societatis, nec Religioſi, ne quidem Nouitij, ſed meri ſæculares, quorum delicta non ſubduntur Prælatis Regularibus. Quare ipſamet Societas videtur agnouiſſe hunc iuriſdictionis defectum in Congregatione ſeptima generali *decreto* 43. in hæc verba. *Ad illud verò quo petebatur, conſultum ne cenſeret Congregatio à Summo Pontifice petere, vt omnis cognitio indagandæ veritatis in celatis in Societatis ingreſſu impedimentis, malitia nimirum, an ignorantia id contigiſſet, penes ſolam Societatem reſideret, atque punitio etiam illorum, qui ſtudio illa celaſſent, pro delicti huius, atque aliorum in Societate commiſſorum qualitate, ad eamdem ſolam pertineret: cenſuit Congregatio ad tollendas difficultates omnes, quæ à variis moueri poſſint, vtrumque à ſua Sanctitate petendum.* Cum his tamen ſtat, quòd licèt non per modum punitionis, per modum tamen debitæ reſtitutionis poſſit obligari, qui malitioſè tacuit impedimentum irritans, ad reſarciendas expenſas, quas Societas interim fecit cum illo in nouitiatu, & in ſtudiis litterarum, dum eum quaſi proprium alumnum aluit, ad quas expenſas reſarciendas ipſemet in conſcientia tenetur, qui culpabilem cauſam damni dedit, atque adeò in foro etiam externo ad eam reſtitutionem poterit obligari, ſi mala fides probari poſſit. Sin minus, oneranda ſaltem erit eius conſcientia, vt ſuo debito ſatisfacere curet.

Solùm poſſet obſtare, quòd inter caſus reſeruatos, à quibus in Societate Confeſſarius ordinarius ſine ſpeciali Superioris licentia abſoluere non poteſt, vnum eſt, *impedimentum excludens à Societate, reticuiſſe in examine, vel in eo mentitum eſſe, vnde graue aliquod incommodum oriri poſſit*, vt habetur in Congregatione quinta generali *decreto* 51. Supponitur ergo aliqua iuriſdictio in illum, cùm reſeruatio ad iuriſdictionem pertineat, nec poſſit Prælatus reſeruare peccata non ſubditorum. 10

Ad hoc tamen reſponderi poſſet, in ea reſeruatione duas eſſe partes. Altera ſpectat ad mendacium, vnde graue incommodum oriri poſſit: & in hoc nulla eſt difficultas, quia mendacium hoc, celando aliquid, Societati quidem pernicioſum, ſed non irritans ingreſſum, vel vota religioſa, non facit, quòd ille non ſit verè Religioſus, & ſubditus, & cuius peccata reſeruari poſſint, ſicut alia ſubditorum peccata. Altera pars eſt de reticente impedimentum, & quidem ſi impedimentum non erat irritans, ſed vnum ex impedimentis ſecundariis, quæ non irritant; eadem eſt ratio, cùm illud etiam peccatum ſit Religioſi, & ſubditi, cuius aliqua peccata reſeruari poſſunt à Congregatione generali, prout de facto reſeruata ſunt. Si verò impedimentum erat ex quinque primariis, & irritantibus ingreſſum, non video quomodo poſſit cum toto rigore reſeruari, ſed ſolùm impropriè, & ſecundùm quid, quatenus poteſt Societas non dare iuriſdictionem Confeſſariis Societatis ad abſoluendum ab illo peccato. Cùm enim Confeſſarij Societatis habeant in Sacramento Pœnitentiæ iuriſdictionem à Summo Pontifice communicatam mediis Prælatis Societatis; poterunt Prælati communicare hanc iuriſdictionem limitatam, ita vt non communicetur in ordine ad tale peccatum, vt ſupponit Caſtro Palao *tom.* 3. *tractat.* 16. *diſputat.* 1. *puncto* 10. *num.* 9. vbi tamen non bene adducitur P. Suarez pro ea ſententia, nam in illo loco, nempe *tom.* 4. *de Religione, tractat.* 8. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 13. fatetur quidem, quando omnes Religioſi accipiunt per influxum Generalis iuriſdictionem ad audiendas confeſſiones, prout in Societate fit, poſſe Generalem nolle communicare ſuis ſubditis facultatem ad audiendas confeſſiones 11

Nouitiorum, & tunc non poſſe validè eas audire. Non tamen dicit id, quod Caſtro Palao dixit, nempe poſſe Generalem data licentia ad audiendam confeſſionem Nouitij, limitare illam iuriſdictionem quoad peccata, communicando iuriſdictionem ad aliqua peccata Nouitij, & non communicando quoad alia. Imò contrarium expreſsè docuit idem Suarez poſtea *tractatu* 10. *lib.* 9. *cap.* 2. *num* 6. vbi fatetur, Generalem poſſe communicare ſuis ſubditis iuriſdictionem, quæ ex Bullis Pontificum promanat, cum limitatione quoad perſonas pœnitentium, v. gr. ad confeſſiones virorum, & non ad confeſſiones fœminarum; non tamen poſſe licitè apponere
11 limitationem quoad peccata pœnitentium, quorum peccata non poteſt propriè ſibi reſeruare, niſi fortè illa peccata ſint iam aliunde reſeruata Pontifici, prout ibi explicat latiùs idem Suarez, qui nunquam dixit, poſſe Generalem Societatis reſeruare peccata Nouitiorum, niſi impropriè, quatenus poteſt non communicare ſuis ſubditis iuriſdictionem ad audiendus eorum confeſſiones. Quidquid tamen de hoc ſit, ſufficit ad noſtrum propoſitum quòd alij auctores non apponentes illam diſtinctionem videantur ſignificare, poſſe Generalem Societatis Confeſſariis ſuis ſubditis limitare iuriſdictionem in ordine ad confeſſiones audiendas non ſubditorum vtroque modo, nimirum & quoad perſonas, & quoad peccata; quorum ſententiam fortaſſe amplexa fuit Societas, quando reſeruauit peccatum reticentis impedimentum eſſentiale in examine; ſi illud etiam peccatum comprehendit in illa reſeruatione, & non peccata ſola reticendi, vel mentiendi circa impedimenta non eſſentialia, quæ quidem peccata omnino, & præcipuè reſeruare potuit, vt dixi: illud autem aliud non niſi minùs præcipuè & reſeruatione diminuta auferendo ad ſummum Confeſſariis Societatis iuriſdictionem ad illam abſolutionem; certum enim videtur, quòd habens eiuſmodi impedimentum eſſentiale, manet merus ſæcularis, atque ideo nullo modo fit à Prælatis Societatis punibilis, etiam propter illud peccatum, cùm non ſit eorum ſubditus: quare Societas non poteſt propria auctoritate illum punire, ſed quando legitimè conſtat de impedimento, illum dimittere tanquam qui non fuit vnquam Religioſus, & petere, ſi velit, debitam punitionem illius delicti à iudice competenti. Poſſet etiam petere apud eundem iudicem reſtitutionem pro expenſis factis in alimentis talis Religioſi putatiui, ſi probari poſſit ipſum mala fide in Societatem ingreſſum, & in illa perſeueraſſe, & niſi ſuis laboribus & miniſteriis præſtitis ipſi Societati ſufficientes compenſaſſet valorem ſumptuum, & expenſarum. Si autem mala fides probari non poſſit, relinquendum id erit conſcientiæ propriæ, onerando illam, & propoſita ei obligatione quam habet. Rarò tamen ad hoc deueniendum erit; quia vel non fuit mala fides, vel obſequia præſtita compenſabunt expenſas, vel expediet id totum condonare. Id denique præ oculis omnino habendum, vt quandiu de impedimento ſubſtantiali præcedenti dubitatur, nullo modo admittatur ad Ordines recipiendos, cùm nec Prælati Societatis poſſint dimiſſorias ad Ordines concedere, niſi ſit verus Religioſus, vt conſtat.

DVBIVM XVII.

De homicidio quodam caſuali facto in defenſionem, an fuerit impedimentum ad ingreſſum Societatis.

DIxi dubio præcedenti in principio, 1
homicidium etiam occultum eſſe vnum ex quinque impedimentis ſubſtantialibus irritantibus ingreſſum vota, & Profeſsiones in Societate. Contigit ergo, vt aliquis poſt ingreſſum in Societatem manifeſtauerit, ſe cùm in ſæculo miles eſſet, rixatum fuiſſe cum nonnullis commilitonibus, & cùm ipſe alium ex illis verbis contumelioſis affeciſſet, impatiens ille iniuriæ ſcoplettum, quod in manu tenebat, in eum direxit, vt eum occideret: ſed præuenit, qui contumeliam intulerat, & ſuo ſcopletto inuaſorem occidit: dubitatur, an cenſendus eſſet impedimento eſſentiali laborare, ne Societatem ingrederetur, nec deerant viri docti, qui affirmarent admittendum, & in Societate retinendum eſſe.

Ego tamen conſului, nec ad vota, nec 2
ad Profeſsiones admittendum. Et quidem fateor, occiſionem factam in meram defenſionem, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, non eſſe impedimentum eſſentiale in Societate, quia hoc impedimentum ſemper deſignatur nomine *homicidij*, vt ex verbis relatis dubio præcedenti conſtat. Quo

Quo quidem nomine non comprehenditur occiſio iuſta, ſed illa ſolùm, quæ contrahit malitiam grauem conrra iuſtitiam: quare iudex legitimè damnans reum ad mortem, non dicitur homicida, nec contrahit irregularitatem homicidij, ſed aliam leuiorem, & faciliùs diſpenſabilem, quæ appellatur *ex defectu lenitatis*; quæ non affert impedimentum irritans in Societate, vt docent Suarez *tom.* 4. *de Religione, tractat.* 10. *lib.* 2. *cap.* 1. *numer.* 7. & Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſput.* 1. *puncto* 6. §. 1. *num.* 10. Difficultas ergo eſt primò, an omne homicidium, etiam caſuale, ſit tamen impedimentum irritans. Secundò, an in caſu noſtro occiſio fuerit peccaminoſa contra iuſtitiam, an verò licita ob propriam defenſionem.

3 Et quidem, quoad primum Caſtro Palao *loco proximè citato*, tractat eam quæſtionem, & docet *numer.* 13. homicidium caſuale etiam culpabile non eſſe impedimentum in Societate. Sed hæc ſententia in primis non fauet caſui noſtro; quia ille Auctor, prout ipſemet explicat, nomine *homicidij caſualis* intelligit illud ſolum, quod non fuit intentum ab occidente, ſed præter eius intentionem, quamuis non ſine eius graui culpa ſequutum eſt: quare fatetur incurri impedimentum ad Societatem, quando aliquis in rixa repentina occidit, ſi reuera tunc habuit voluntatem, & intentionem occidendi, quod ſufficit ad caſum noſtrum; in quo occiſor habuit proculdubio voluntatem, & intentionem occidendi. Deinde ſententia illa etiam de homicidio caſuali culpabili non eſt vera, vt docet Suarez *dicto cap.* 1. *numer.* 9. qui bene reſpondet ad argumenta contraria. Ratio autem eſt, quòd voluntas directa, & indirecta regulariter non refundunt malitiam ſpecie diuerſam: quare non minùs dicitur reus amiſſionis Miſſæ in die feſto, quo vult dormire præuidens, quòd ſe exponit periculo morali non audiendi Miſſam; ſicut etiam, qui bibit cum morali periculo ebrietatis; dicitur propriè peccare peccato ebrietatis illa ſubſequuta, quamuis non velit directè, vel expreſsè ſe inebriare, imò vellet potiùs bibere, & non inebriari, & ſic de aliis. Similiter ergo peccabit peccato homicidij qui vult percutere cum periculo morali occidendi, quamuis non velit directè, & expreſsè occidere, atque ideo tenebitur ſequuta occiſione ad reſtitutionem, ſicut tenetur homicida: cùm ergo omnis homicida excludatur omnino ab ingreſſu Societatis, excludetur etiam qui abſque voluntate directa, ſed ſolùm cum indirecta peccaminoſa occidit.

4 Reſtat ergo ſecunda dubij pars, an in caſu noſtro excuſari potuerit ille, de quo agitur, à peccato homicidij ex titulo iuſtæ defenſionis, & inculpatæ tutelæ; quæ eſt quæſtio magis facti, quàm iuris. Poſſet autem in eius fauorem afferri doctrina eorum, qui dicunt, eum, qui contumeliis, vel iniuriis alium prouocauit, ſi tamen ab ipſo ad necem inuadatur, poſſe licitè ſe defendere, & inuaſorem occidere, vt tradunt Bañes, Molina, Salonius, Nauarra, & alij, quos affert & ſequitur Diana *parte* 5. *tract* 4. *de homicidio, reſolutione* 3. vnde adulter, qui à marito deprehenſus fugere non poteſt, ſi aliter non poteſt mortem vitare, poteſt maritum interficere, vt tradit idem Diana *ibi*, & alij, quos ego attuli *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſputat.* 10. *ſect.* 3. *numer.* 101. In caſu ergo noſtro, quamuis miles occaſionem dederit verbis contumelioſis, poſtea tamen inuaſus ius habuit ſe tuendi & occidendi eum, qui iamiam ad ipſum occidendum paratus erat.

5 In caſu tamen noſtro difficilè doctrina illa locum habere poteſt, quia iuxta narrationem facti priùs aduerſarius contumeliis laceſſitus ſcopletti clauem ſtrinxit, vt ignem conciperet, & tunc hic alius ſtrinxit clauem ſui ſcopletti ad eundem effectum: quo quidem tempore inutilis erat illa defenſio, per quam ictum aduerſarij non poterat effugere, ſed ſolùm repercutere; melius ergo erat tunc vel fugere, vel ictum declinare, ſi poterat, præſertim cùm licèt in aliis caſibus miles inuaſus non teneatur fugere, ſed poſſit ſe defendere occidendo, quando aliter non poteſt ab inuaſore eripi: quando tamen ipſe iniuſtam cauſam inuaſionis dedit, debeat fugere, nec poſſit licitè occidere inuaſorem, ſi detur fugæ locus, quia ipſe iniuſtè inuaſorem in eas anguſtias coniecit; quare debet eam indemnem reddere, vt docent Suarez *diſputatione* 46. *de cenſuris*, *ſect.* 1. *numer.* 10. & 12. & alij, quos attuli, & approbaui *dicta diſputatione* 10. *numer.* 168. deinde, & à priori oſtendi poteſt difficultas,

quia negari non poteſt, quòd occiſio in caſu noſtro fuerit culpabilis in cauſa, prolatis temerè verbis contumelioſis in militem iracundum, & armatum, in quibus circumſtantiis præuideri potuit, & debuit periculum occidendi illum, ſi vellet ſe vindicare, prout ferè certò timeri poterat, quod ſufficit, vt qui cauſam culpabilem iniuſtè dedit, reus ſit homicidij poſtea conſequuti; quod benè probat Suarez *vbi ſuprà*, *num.* 10. & alij, quos affert Diana 4. *parte*, *tract.* 2. *de irregularitate, reſolutione* 2. qui dicunt, tunc etiam contrahere irregularitatem. Pro quo notandum eſt, poſſe contingere, quòd aliquis, quando actu occidit, licitè occidat, quia, v. gr. poteſt licitè ſe defendere, vel ob aliam cauſam; ne tamen illa actio in cauſa ſua habuerit malitiam, & quidem malitiam homicidij. Sic enim, qui ſe inebriat præuidens periculum occidendi in ebrietate, peccat quidem, & contrahit malitiam homicidij, quando ſe inebriat, quamuis poſtea in ebrietate non peccet quando actu occidit, quia iam tunc occiſio neceſſariò conſequitur ex cauſa antea poſita. Sic ergo, qui verbis contumelioſis irritat aduerſarium iracundum, & armatum præuidens, quòd ille irruet ad vindictam, & idcirco neceſſarium fore illum occidere, poteſt non peccare tunc, quando poſtea actu occidit ſe defendendo: tunc tamen peccauit, quando cauſam iniuſtè appoſuit, ex qua ad illam neceſſitatem occidendi redigeretur; & quidem tunc contraxit malitiam non ſolùm contumeliæ, ſed etiam homicidij, quia iniuſtè poſuit cauſam, & neceſſitatem ad occiſionem ſequentem. Sicut, qui proiicit Breuiarium in mare, non peccat poſtea, quando non recitat, ſi iam recitare non poteſt: peccauit tamen contra præceptum recitandi, quando Breuiarium proiiciens reduxit ſe ad eiuſmodi neceſſitatem non recitandi. Peccauit ergo in caſu noſtro contra præceptum non occidendi, qui in iuſtis contumeliis poſuit cauſam, ex qua præuidebatur poſtea neceſſitas occidendi, vt ſe defenderet à volente vindictam accipere ob illatas contumelias: atque adeò ſequuto poſtea effectu, & occiſione, etiamſi iam tunc eſſet actu licita, & neceſſaria, cenſebitur homicida malitia extrinſeca proueniente ex cauſa culpabili, in qua præceſſit malitia homicidij præuiſi.

6 Nec mirum videri debet, quòd eadem actio in ſe ipſa ſit licita, & honeſta; & tamen in ſua cauſa ſit vitioſa, atque adeò ratione ſuæ cauſæ afficiat aliquam obligationem, vel impedimentum nouum. Ad quod deſeruire poteſt exemplum, quod adduxi *tom.* 1. *de Iuſtitia*, *diſput.* 16. *ſect.* 7. *num.* 178. *& ſequentibus*, de fure, qui, ſi non poteſt aliter ſuccurrere proximo indigenti, niſi ex re, vel pecunia furtiua, quam apud ſe habet; poteſt, & aliquando tenetur ex ea ſubuenire proximo, & contrahit obligationem eam poſtea dominio reſtituendi, quia ſua iniuria cauſa fuit, vt res in eo loco, & circumſtantiis reperiretur, in quo proximo indigenti dari deberet, quod damnum dominus non ſenſiſſet, ſi furtum non præcederet, ex quo furto obligatio naſcitur ſatisfaciendi domino pro damnis omnibus, quæ domino ea cauſa proueniunt. Ecce fur licitè, & aliquando ex obligatione dat rem illam indigenti; & tamen contrahit obligationem ſoluendi pretium domino, eo quòd malitia præcedentis cauſæ inficit extrinſecè totum effectum conſequentem.

7 Hæc ad minus reddunt caſum noſtrum dubium, in quo dubio conſului, non eſſe admittendum occiſorem in Societatem: quia ſanctus Ignatius *in conſtit.* 1. *p. cap.* 3. §. 4. in margine *littera C.* declarat ſuam mentem his verbis: *Quod ad homicidij impedimentum attinet, nulla, (vt nec in aliis,) declaratio adhibetur. Num autem ſit homicidium, nec ne; ſi dubitaretur, diſcernant Præpoſiti generales, nec ſe faciles in huiuſmodi dubiis exhibeant.* in re ergo adeò dubia non oportet Generalem illum ab homicidij impedimento liberum declarare, præſertim cùm circumſtantiæ tales fuerint, vt vix potuerit moraliter ab homicidij culpa excuſari.

DVBIVM XVIII.

An Profeſſio non lecta ex ſcripto, ſed memoriter recitata, valida ſit.

1 Difficultas oritur ex verbis conſtitutionis Societatis: nam *parte* 5. *cap.* 3. §. 2. vbi ponitur ritus emittendi Profeſſionem ſolemnem, nempe quòd celebrante Miſſam eo, qui Profeſſionem acceptat, poſt ſuam communionem, & antequam communionem profeſſuro tribuat, *voce alta votum ſuum ſcriptum, (quod aliquot ante dies conſiderauerit oportet) leget, cuius formula hæc eſt: Ego N.* &c. Poſtea verò in margine

gine *littera A.* S. Ignatius id declarat his verbis: *Particularia, quæ hic, & inferius attinguntur, decent quidem, & cùm fieri poteſt, obſeruanda ſunt: non tamen vt neceſſaria. Fieri enim poſſet, vt Sacerdos non eſſet, vel Miſſam celebrare non poſſet, qui ex ordinatione Præpoſiti Generalis Profeſſionem admittit: illud autem eſſentiale eſt, vt publicè votum legatur coram iis de Societate, & externis, qui adfuerint, atque vt tamquam ſolemne & emittatur & admittatur.* in quibus verbis videtur inter eſſentialia numerari, quòd Profeſsio legatur. Vnde P. Suarez *tom. 3. de Religione, lib. 6. de profeſſione, c. 12. num. 3.* dubitauit de valore talis Profeſsionis, quam dicit non carere ſcrupulo nullitatis, ſi aliter fiat, quàm in eo loco præſcribitur. quod etiam videtur ſupponere Caſtro Palao *tom. 3. tract. 16. diſp. 2. puncto 1. num. 1. & 10.*

2 Dixi tamen, Profeſsionem illam fuiſſe validam, quod etiam re magis conſideratâ videtur tandem conceſsiſſe idem Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 6. de Profeſſione Societatis, cap. 5. num. 10.* Poſtquam enim de ſubſtantialibus requiſitis ad valorem Profeſſionis egerat *num. 1. & ſequentibus*, incipit tractare *à num. 7.* de accidentalibus, ſeu pertinentibus ad quamdam illius actionis ſolemnitatem, inter quæ *num. 10.* conſtituit tertio loco quòd Profeſſio ex ſcripto legatur: & ibi in margine notatur, & dicitur *tertia ſolemnitas etiam non de eſſentia*, quem ſecundùm locum Suarij, Caſtro Palao *vbi ſuprà*, qui eum pro contraria ſententia attulit, videtur vel non vidiſſe, vel certè non meminiſſe.

3 Probari autem poteſt; quia incredibile eſt, quòd ſi aliquis Sacerdos poſt vota biennij emiſſa per 15. vel 20. annos in Societate laudabiliter vixit, & omnino probatus, & approbatus ad Profeſſionem ſolemnem fuit, & paulò antè cæcus factus fuerit, ea ſolùm de cauſa inhabilis ad Profeſſionem reddatur, ac debeat per totam vitam ſine Profeſſione perſeuerare, ideo, quia eam non poteſt ex ſcripto legere, quamuis poſſit æquè bene memoriter, vel alio ſuggerente recitare. Hoc certè impedimentum, ſi eſſentiale eſſet ad Profeſſionem in Societate, debuiſſet inter alia impedimenta eſſentialia numerari, cùm certum ſit, de iure communi vel in aliis Religionibus id eſſentialiter non requiri, vt fatentur Suarez, & Caſtro Palao *locis citatis ſuprà*.

4 Adde, non leuem occaſionem dari ſcrupulis, ſi id de ſubſtantia eſſet, vt formidare multi poſſent de valore ſuæ Profeſſionis. Quid enim, ſi dum Profeſsionem legebat, & ad verba ſubſtantialia vota exprimentia peruenit, caſu oculos aliò conuertit, & tamen verba proſequutus eſt, quæ iam antea mente tenebat? Numquid ideo Profeſsio irrita erit, quia oculi linguam indiuidua, ac perpetua aſsiſtentia non ſunt comitati: id quidem de ſanctiſsimo, & prudentiſsimo legiſlatore præſumi non poteſt. Debet ergo verbum *legat*, in latiori ſignificatione vſurpari, vt idem ſit, ac *recitet*: ſicut communiter dicitur Sacerdos legere Miſſam de feria, vel de tali Sancto, hoc eſt, recitare: continget enim, Sacerdotem maiori ex parte, vel ferè totam illam Miſſam mente tenere. Sic etiam Magiſter dicitur in ſchola legere, & ideo appellatur Lector, licèt doctrinam ſuam non ex ſcripto, ſed memoriter, vel ex mente auditoribus tradat. Vnde in Dictionario Calepini obſeruatur in verbo *lego*, deductum eſſe à Græco nomine λέξις, quod eſt *dictio*, & quidem, λέγω, apud Græcos idem eſt, quod *dico* apud Latinos: quare non impropriè legere dicitur, qui formulam recitat, ſiue ex ſcripto, ſiue ex mente. Hunc autem fuiſſe S. Ignatij ſenſum, nec voluiſſe alligare valorem Profeſsionis ad ſolam recitationem ex ſcripto oculis tunc perluſtrato, conſtare videtur ex *cap. 4. examinis §. 41. in fine*, vbi quòd in illo alio loco dicitur, *votum legatur*; ibi dicitur, *vota ſolemnia emittant*. vtrumque nimirum pro eodem vſurpando. Quamuis autem legiſlator deſiderauerit, & nominauerit lectionem ex ſcripto, ne in re tanti momenti ob memoriæ lapſus erretur, aliquod omittendo; non eſt tamen putandum, hanc etiam circumſtantiam eſſe eſſentialem, quando in æquiualenti id totum habetur fideli, & integra recitatione poſita: nam mutatio etiam in forma Sacramentorum non præiudicat valori, ſi apponuntur verba æquiualentia, vt conſtat in conſecratione calicis, quæ validè fit, ſiue dicatur, *hic eſt ſanguis meus*. ſiue dicatur, *hic eſt Calix ſanguinis mei*, ſiue dicatur, *hic Calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine*, &c. Quamuis certum ſit, Chriſtum vno modo ſolùm verba protuliſſe, & idem fatendum eſt de verbis formulæ Profeſsionis à S. Ignatio propoſitæ; nam, ſi non eadem, ſed æquipollentia proferantur; vtrique Profeſsio erit valida, vt ſi non dicat, *Promitto perpetuam paupertatem*, &c. ſed dicat, *Votum facio paupertatis*, &c.

hæc enim eſt regula generalis, vt quæcumque etiam pro forma præſcripta ſunt, ſufficiat in æquipollenti poni. Cùm ergo legere Profeſſionem ex ſcripto, vel eam fideliter recitare, habendo præſertim ſcripturam in manibus, omnino æquipolleanr, non eſt, cui ea de cauſa Profeſſio in dubium reuocetur, quòd Profeſſus non eam legerit ex ſcripto, ſed memoriter recitauit, habendo eamdem in manibus ſcriptam

DVBIVM XIX.

An concedi debeat ſecundùm examen ei, qui in primo non fuit approbatus ad Profeßionem.

1 QVi in Societate admittendus eſt ad Profeſſionem ſolemnem quatuor votorum, ſupponendus eſt antea examini, in quo quatuor examinatores deſignati debent eum iuramento teſtificari, an habeat doctrinam ad eum gradum requiſitam, hoc eſt, quæ ſufficiat ad publicè docendam Philoſophiam, & Theologiam in iis locis, in quibus eſt idoneorum auditorum, ac diſputantium concurſus. Solent autem aliquando ij, qui in examine minùs apti reperiuntur, petere, vt iterum examinentur, & non, niſi raro, & ob peculiares circumſtantias id exigentes, ſolet à Generali concedi. quod proculdubio facere ipſe poteſt, vt colligitur ex verbis S Ignatij *in conſt. parte* 5. *cap.* 2. §. 2. vbi poſt præſcriptam formam examinis faciendi, addit hæc verba: *Quòd ſi doctrina ea præditi eſſe, quæ ſatis ſit, non inuenientur, conducibilius erit, vt donec eam conſequantur, expectent; vt illos etiam expectare oportebit; qui in abnegatione ſui ipſorum, & virtutibus Religioſo dignis, teſtimonium, quod par eſſet, nondum omnino haberent.* vbi conſtat, ſicut ad ſpiritualis profectus defectum ſupplendum tempus prorogari conceditur à Generali, ita concedi ad ſupplendum defectum doctrinæ. Vnde in ordinationibus Generalium *cap.* 18. quod eſt de promouendis ad gradus *num.* 3. *in fine* monentur Prouinciales, vt in fine quarti anni Theologiæ ſinguli examinentur, & ſtatim examinatorum iudicia ad Generalem mittantur. *Hæc enim notitia* (inquit) *plurimum poſtea iuuabit; cùm de cuiuſque gradu ſtatuendum erit, & ſi is, qui examinatur, non plenè ſatisfecerit, commodiùs videbit Præpoſitus Generalis, an vlteriùs progrediendum ſit in litteris, iuxta eandem conſtitutionem.* alludit nimirum ad locum conſtitutionis ſuprà relatum.

Hinc tamen orta eſt dubitatio, & quæſitum, cùm conſtitutio æquè concedat, & ſtatuat, prorogandum tempus ad profectum in ſpiritu, vel in doctrina comparandum, qui deeſſe inuenitur, cur in praxi non ita fiat, ſed ad defectum ſpiritus ſupplendum, tempus quidem vlteriùs, & vlteriùs prorogari ſoleat: ad doctrinam verò ſupplendam non, niſi rariſſimè, prorogentur, aut ſecundum examen concedatur. Vnde *in ſeptima Congregatione generali, decreto* 32. commendatur Præpoſito Generali, vt ad ſecundum examen non admittat, niſi rariùs, & cùm dubium aliquod de aptitudine interceſſerit. 2

Reſpondi, Generalem quidem æqualem ad vtrumque poteſtatem habere: de facto tamen non æquè ad vtrumque eam vſurpare: ſed defectu reperto circa ſpiritualem profectum, differri ſolere Profeſſionem, & interim admonetur ſubditus circa defectus in eo animaduerſos, vt emendetur, & tempore ſequenti morum emendatione ſatisfaciat: quando verò defectus circa doctrinam examinatorum iudicio reperitur, iubetur aſſumere alium gradum inferiorem, nimirum vel Profeſſi trium votorum, vel Coadiutoris formati ſpiritualis, ad quos gradus ſufficit doctrina minor, nec ſolet, niſi rariſſimè, prorogari tempus, vel ſecundum examen concedi. Rationes autem huius diuerſitatis in praxi multæ ſunt, quæ illam iuſtificant. Prima eſſe poteſt, quia faciliùs ſperari poteſt mutatio, & melioratio quoad mores, quàm quoad doctrinam: poteſt enim ſubditus de ſuis moralibus defectibus, quos antea fortaſſe non cognoſcebat, vel non tanti faciebat, admonitus, mores ſuos corrigere, & breui tempore in melius mutari, cùm id totum ab eius ſola voluntate cum Dei gratia, quæ nemini deeſt, dependeat: & ita experientia comprobatur, intra annum, vel biennium, reddi eiuſmodi homines aptos ad Profeſſionem: quoad doctrinam verò, non, niſi raro, ſperari poteſt eiuſmodi mutatio in melius, ſed communiter timeri poteſt in peius; ſolent enim examinati in fine quarti anni curſus theologici, poſtquam ſeptennium Philoſophiæ, & Theologiæ ſtudiis, ac frequentibus diſputationibus attenderunt, atque adeò magis promptas habent ſcholaſticas ſpecies, quæ tempore ſubſequenti, ſucceden 3

ſuccedentibus aliis occupationibus, & mi-
niſteriis, ac ceſſanribus ſcholaſticis exerci-
riis, mirum eſt quantum emoriantur, vel
conſopiantur. Prudenrer ergo iudicarur,
eum, qui in ipſo adhuc ſcholaſtico pulue-
re inuenitur minùs aptus ad ſcholaſticam
palæſtram, non eo pollere ingenio, vt aptus
poſtea ſit futurus ad eas facultares publicè
in ſolemni Gymnaſio cum ſatisfactione
tradendas: ideò iudicium de eo ſtatim abſ-
que alia prorogatione ferri ſolet; quia ra-
men à fine ſtudiorum, & facto examine
ſolet communiter quadriennium ad mi-
nus tranſire, antequam ſit rempus emit-
rendi Profeſſionem, vel ſuſcipiendi alium
gradum inferiorem; ſi tempore illo appa-
ret doctrina talis, qualis antea non appa-
rebat, (quæ certè ranto rempore occultari
non poteſt, ſi reuera ſit,) Generalis con-
cedet, vt repetito examine iterum iudi-
cium fiat; quæ ramen muratio, quia rariſ-
ſimè accidit, ideò rariſſimè ſecundum exa-
men conceditur.

4 Secunda ratio eiuſdem diuerſitatis in
praxi eſſe poteſt, quia quando defectus
quoad mores apparet prorogatio rempo-
ris, viderur eſſe, quaſi ex ipſa rei natura
neceſſaria, quæ neceſſitas non eſt, quando
defectus eſt ex parte doctrinæ: tunc enim
poreſt aſſignari ei alius gradus inferior, ad
quem tanta doctrina neceſſaria non ſit; &
fieri poteſt vel Profeſſus trium votorum,
vel Coadiutor ſpiritualis, vt iam non ſit
ampliùs in probatione, ſicut ſunt alij om-
nes, qui Profeſſi, vel Coadiutores formati
non ſunt. Si verò defectus ſit in moribus,
debet neceſſariò, (ſi manet in Societate,
& defectus tales non ſint, vt iudicetur ob
eos è Societate dimittendus,) debet, in-
quam, manere adhuc in probatione. Ne-
que enim cum iis defectibus moralibus
debet fieri Profeſſus trium votorum, vel
Coadiutor formatus, donec debita emen-
datione ſatisfaciat. Neceſſe ergo omnino
eſt, quòd tempus prorogetur ad correctio-
nem experiendam, cùm non poſſit, duran-
te eo defectu, in vllo alio gradu inferiori
incorporari, ſicut poteſt cum ſolo defectu
doctrinæ. Non eſt ergo mirum, ſi Genera-
lis, (ad quem ſolum prærogationis con-
ceſſio ſpectat, vt conſtat ex *dicto cap.* 18.
ordinationum,) frequenter prærogет tem-
pus, vt poſtea de moribus iudicium
nouum fiat, non verò, niſi rariſſimè,
id proroget ad nouum iudi-
cium circa doctrinam
faciendum.

***

DVBIVM XX.

Quid dicendum de ſuffragio exa-minatoris dicentis illum vix, aut ægrè poſſe docere.

SVppono ex dubio præcedenti, ante 1
Profeſſionem quatuor votorum in So-
cietate debere præcedere examen circa
doctrinam profeſſuri, & quatuor exami-
natores debere ſub iuramento ſecreti, &
veritaris dicendæ, reſtificari, an ſit aptus
ad docendam Philoſophiam, & Theolo-
giam cum ſatisfactione. Poterat autem
Generalis ante octauam Congregationem
Generalem, ſtante approbatione duorum
examinatorum, admittere ad Profeſſionē:
quid verò mutarum ſit per octauam Con-
gregationem, poſtea dicemus. Hoc ſuppo-
ſito, quæſitum fuit, quid ſentiendum, aut
quomodo interpretanda eſſent ſuffragia
aliquorum examinatorum, quæ ad Gene-
ralem mittebantur, ſub his verbis, *Iuro, &
teſtor, Patrem N. ægrè poſſe docere Philoſo-
phiam, & Theologiam*, vel *vix poſſe*, vel *vt-
cunque poſſe*; an hæc ſuffragia ſint pro exa-
minato, vel contra ipſum, vel dubia.

Dixi, primò reprehendendum examina- 2
torem, quia in ſuo ſuffragio non obſeruat
verba formulæ tranſmiſſæ ad Prouincias
menſe Iulio anno 1623. vt ſine vlla per-
plexitate reſponderent, & cogendum, vt
iuxta eam formulam reſpondeat, an poſſit
cum ſatisfactione docere.

Dixi ſecundò, ſi examinator dixiſſet, 3
*poſſe ægrè, vix, vtcumque cum ſatisfactione
docere*; ſuffragium video eſſe pro exami-
nato, & in eius approbarionem, quia hæ
omnes dictiones non negant potentiam,
ſed determinant infimum gradum, & mi-
nimum potentiæ; ſic enim dicitur, *iuſtus
vix ſaluabitur*, & ſolemus dicere, *hæc opinio
eſt vtcunque probabilis*; per quæ verba ad-
mittimus illam intra terminos probabili-
tatis. nam, vt Grammatici obſeruant, *vix*
idem eſt, ac *cum difficultate, & labore*: qui
ergo vix poteſt, poteſt quidem, ſed cum
labore & difficultate. Sic etiam *vtcumque*
idem eſt, ac *quocumque modo*. Si ergo ali-
quomodo poteſt cum ſatisfactione docere,
iam ſimpliciter, & abſolutè poteſt. Deni-
que idem eſt de aduerbio *ægrè*, quod nihil
aliud denotat, quàm difficultatem ma-
gnam. Sic Cæſar 1. *Bell. Gall. ægerrimè con-
fecerant, vt flumen tranſirent*. Tranſierant
tamen, ſed cum magna difficultate. Hæc

ergo omnia non negant potentiam docendi cum ſatisfactione, ſed ſignificant difficultatem, & debilitatem potentiæ.

4 Dixi tertiò, ſi examinatoris iudicium non poteſt iterum exquiri, vt vel ſenſum ſui ſuffragij explicet, vel abſolutè, & clarè ſententiam proferat, poſſet quidem P. Generalis prudenter tanquam reprobatum iudicare eum, de quo agitur. Si enim ex quatuor examinatoribus duo clarè illum reprobant, vnus verò, vel alij duo non ſine obſcuritate, & ambiguitate approbant; plus habet intenſiuè, (vt ita dicam.) de reprobatione, quàm de approbatione, cùm, ſi non à pluribus, plus tamen à duobus reprobetur, quàm approbetur ab aliis duobus: nulla ergo ei fit iniuria, ſi magis iudicetur reprobatus, quàm approbatus.

5 Dixi quartò, ſi non poteſt examinator conſuli, vt ſe ſe explicet, vel clariùs loquatur, probabile videtur, quòd loquendo de iure antiquo, poſſet P. Generalis ad Profeſſionem illum, de quo agitur, promouere: maximè ſi habeat talenta ad gubernandum, vel concionandum, quamuis non eximia in eo gradu, quo à Congregatione *7. decreto* 33. exiguntur. Ratio eſt, quia, qui ſimpliciter, & abſolutè docere poteſt, cenſetur poſſe cum ſatisfactione docere: qui enim non poteſt id cum ſatisfactiōne præſtare, non dicitur ſimpliciter, & abſolutè poſſe: nam ſine ſatisfactione, & cum vituperio omnes poſſunt docere. Quamuis ergo examinator non explicuerit, quòd poſſet cum ſatisfactione docere, prout explicare debuiſſet, iuxta formulam: dicendo tamen, poſſe ægrè, vix, vel vtcumque docere, ſenſus videtur eſſe, quòd poſſet ægrè, vix, vel vtcunque cum ſatisfactione docere: de hac enim potentia agebatur, & interrogabatur, & in eodem ſenſu reſpondere præſumitur. Confirmaríque poteſt, quia certum eſt, examinatorem vidiſſe, & conſideraſſe decretum illud ſeptimæ Congregationis, in quo iudicium examinatorum inquiri præcipitur circa hoc ſolum punctum, an poſſit cum ſatisfactione docere: quare, dum in exſequutionem illius decreti reſpondet, & dicit, poſſe ægrè, vel vtcumque docere, præſumitur reſpondere in ſenſu illius decreti, de potentia ſcilicet docendi cum ſatisfactione. Alioquin omnino extra propoſitum, & ad petita reſpondiſſet.

6 Dixi tamen, id de iure antiquo fieri potuiſſe: poſtea enim nouiſſimè aliqua mutata video in hac vltima & octaua Congregatione generali *decreto* 37. vbi inter alia aufertur arbitrium, in paritate votorum, & vt approbatus cenſeatur, exigitur quòd ex quatuor examinatoribus tres ſaltem per ſuffragia clara, & minimè dubia eum approbauerint. Quare, ſi hoc tempore caſus noſter contingeret, proculdubio ille omnino reprobatus cenſetur, nec poſſet ad Profeſſionem quatuor votorum promoueri, niſi eximia & præclara talenta haberet ad gubernandum, vel concionandum arbitrio Generalis, cùm ſupponatur habuiſſe duo ſuffragia contraria, & ex approbantibus vnum non fuiſſe omnino clarum, ſed cum aliqua obſcuritate, & formidine.

Dubium XXI.

An ſit valida Profeſſio in Societate facta ante ſolitam ætatem, & an iura antiquitatis debeantur à die Profeſſionis computari, an verò à die ætatis completæ.

Svppono, non ſolere aliquem, niſi rarò ex diſpenſatione Generalis ob ſpecialiſſimas cauſas, admitti ad Profeſſionem quatuor votorum, niſi poſt 33. ætatis annum completum; quamuis enim S. Ignatius ſolùm exigat 25. annum completum, & ex cauſa velit Generalem poſſe diſpenſare in huius ætatis defectu, vt conſtat ex *1. parte conſtit. cap. 2.* §. 12. *&* *cap* 3. §. 15. in margine *littera K.* Praxis tamen à multis annis eſt, vt non, niſi poſt 33. annum expletum, ad eam Profeſſionem admittantur, quam praxim P. Claudius Generalis, & eius ſucceſſor P. Mutius obſeruarunt, niſi cùm ſpeciales circumſtantiæ id tempus anteuerti in aliquo raro caſu ſuaderent. 1

Contigit ergo, aliquem ex errore ante eam ætatem ad Profeſſionem quatuor votorum promoueri, exiſtimante P. Mutio Generali, illum iam ætatis annum exceſſiſſe, ſiue quia profeſſurus de hoc non interrogatus tacuit, ſiue quia interrogatus tergiuerſatione defectum diſſimulauit. Re itaque poſtea cognita, dubitatum fuit primò, an Profeſſio fuiſſet valida. Secundò, an deberentur ei iura antiquitatis Profeſſorum à die factæ Profeſſionis, an ſolùm à die debitæ ætatis completæ. 2

Ad primum dixi, Profeſſiones proculdubio fuiſſe validas. Primò, quia non defuit conſenſus requiſitus tam ex parte profitentis, 3

ſitentis, quàm ex parte acceptantis Profeſſionem: error autem, quem Generalis habuit circa ætatem, non irritat Profeſſionem, quia nec fuit error circa perſonam, nec circa ſubſtantiam, ſed circa quoddam accidens extrinſecum, quod ſcilicet nec in matrimonio, ita nec in Profeſſione religioſa irritat valorem actus: æquiparantur enim quoad hoc matrimonium, & Profeſſio, vt latè probat Thomas Sanchez *lib.* 10. *de matrimonio diſp.* 9. *num.* 20. & multis relatis idem de omnibus impedimentis non irritantibus etiam per dolum negatis, idem probat *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 57.

4 Secundò hoc ipſum probatur, quia multò magis requiritur ætas 25. annorum ad Sacerdotium, quàm ætas 33 annorum ad Profeſſionem in Societate, cùm illa requiratur à Concilio Tridentino, hæc verò ſolùm ſit ex voluntate Generalis, qui, quamuis id faciat ſine aliqua lege vniuerſali, non tamen ſolet ante illam ætatem ad Profeſſionem admittere: & tamen, quamuis ordinandus Epiſcopum decipiat, & fingat, ſe habere ætatem, quam non habet, Ordo validè ſuſcipitur. Atque idem eſt, quamuis aliquis fingat, ſe iam eſſe Diaconum, cùm non ſit, & Epiſcopus deceptus conferat Sacerdotium, quod quidem validè accipitur: ergo à fortiori valebit Profeſſio, etiamſi detur ex errore, quo Profeſſus mentitus eſt circa ætatem, quam nondum habebat.

5 Tertiò probatur, quia magis neceſſariò requiritur in Societate puritas ſanguinis non infecti, quàm ætas 33. annorum ad Profeſſionem, vt conſtat ex quinta Congregatione generali *decreto* 52. & tamen, ſi aliquis etiam dolum cum ea macula Societatem ingrediatur, quamuis quocumque tempore ante Profeſſionem ſolemnem defectus detegitur, dimittendus ſit; ſi tamen detegatur poſt Profeſſionem, dimitti non poteſt, vt conſtat ex verbis eiuſdem decreti; quia nimirum ſupponitur adhuc validè Profeſſus: à fortiori ergo idem dicendum eſt de decipiente circa ætatem ad Profeſſionem, quæ nulla Societatis lege præſcribitur, niſi 25. annorum, & hæc diſpenſabilis à Generali, cùm tamen defectus puritatis ſanguinis ſit omnino indiſpenſabilis à Generali, vt habetur *dicto decreto* 52. & iterum *decreto* 53.

6 Vltimò probari hoc ipſum poteſt, quia ille, qui in examine tacet, vel negat impedimentum aliquod excludens à Societate; quod tamen non ſit ex illis quinque, quæ ſunt eſſentialia, & irritant Profeſſionem, poſſet quidem poſtea à Societate expelli, dummodo Profeſſionem non emiſerit; ſecus poſt emiſſam Profeſſionem, vt docet idem Sanchez *dicto cap.* 4. *vbi ſuprà*; Profeſſionis ergo valor non dependet à carentia impedimenti cuiuſlibet, niſi ſit ex illis quinque determinatis. Hoc autem, quod circa valorem illius Profeſſionis anno 1641. reſponderam, approbauit poſtea Congregatio octaua generalis *decreto* 36. *anno* 1646. declarans, ex eo defectu Profeſſionem non reddi irritam, quamuis vſum non admittendi ante eam ætatem ad Profeſſionem laudauerit, & P. Generali in futurum commendauerit.

Ad ſecundum dubium de antiquitate illius Profeſſi, à quo tempore computanda eſſet, dixi, computandam à die factæ Profeſſionis: quod videtur tacitè approbaſſe dicta Congregatio generalis octaua, quæ dum validam eſſe Profeſſionem decernit, & nihil addit de ſuſpendendo initio antiquitatis ad diem ætatis impletæ, eo ipſo tacitè vult, non aliter ac cæteros Profeſſos, cenſendum eſſe. quam doctrinam in ſimili tradit Thomas Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 16. vbi dicit, Monialem, quæ ante finem nouitiatus in articulo mortis Profeſſionem facit, iuxta priuilegium à Pio V. conceſſum, ita eſſe reputandam verè Profeſſam, vt ſi ante finem anni nouitiatus moriatur, non ſuccedant ei venientes ab inteſtato, ſed Monaſterium, ſicut omnibus aliis Profeſſis; quia, quamuis per accidens ante tempus debitum profiteatur, verè tamen Profeſſa manet, nec indiget, ſi conualuerit, alia Profeſſione, ſed fruitur omnibus Profeſſionis priuilegiis. Gaudebit ergo iure antiquitatis à die factæ Profeſſionis, & non à fine anni nouitiatus, atque adeò, (quidquid ſit de veritate illius exempli, quod ſacra Congregatio Concilij non recipit,) in caſu tamen noſtro, in quo vera ſolemnis Profeſſio emiſſa eſt, debet computari antiquitas à die factæ profeſſionis, cùm ſit verè, & validè Profeſſus, & per conſequens frui debeat omnibus iuribus, quæ Profeſſionem conſequuntur. Nec enim conſtitutiones vocantes Profeſſos Societatis ad Congregationes, & habilitantes eos ad aliqua munera, ad quæ non Profeſsi habiles non ſunt, quidquam aliud requirunt, niſi quòd ſint Profeſsi, vel quòd à longiori tempore Profeſsi ſint, quod totum in caſu noſtro verificatur. 7

Confirmaríque poteſt, quia, ſi fortè per errorem ſubſtantialem in Profeſsione 8

commi

commiſſum, vel propter dolum, aut maliciam illius, qui Profeſſionem acceptaturus erat, Profeſſio fieret ab aliquo inualidè eo tempore, quo de iure debebat fieri, vel dilata fuiſſet per fraudem ad alium diem, vel menſem; antiquitas Profeſſionis non curreret à die, quo inualidè facta fuit, vel à die, qua fieri debebat, ſed à die, qua poſtea de facto validè facta fuit; antea enim non erat verè Profeſſus: quare non poteſt eſſe Profeſſus ſenior aliis, qui iam tunc erant verè Profeſſi; cùm ergo contrariorum eadem ſit ratio, dicendum erit, antiquitatem currere à die Profeſſionis factæ, quamuis ante tempus debitum per errorem, vel malitiam anticipata fuerit: quia iam tunc eſt verè Profeſſus, quãdo alij Profeſſi adhuc non ſunt, atque ideò præcedit Profeſſio eius tempore Profeſſiones aliorum, quod eſt eſſe antiquiorẽ Profeſſione.

9 Obiiciet aliquis, eo ſaltem caſu, quo Profeſſus doloſè Superiores decepit, fingens ætatem 33. annorum, quam non habebat, debere ex iuſtitia priuare ſe ipſum iure antiquitatis; qui enim per vim, vel dolum aliis præiudicat, debet ex iuſtitia reddere eos indemnes, & reſarcire damna, quæ iis iniuſtè intulit: hic autem dolo ſuo præiudicium intulit aliis, qui ætatem habentes debuiſſent ante illum profiteri; debet ergo ex iuſtitia renuntiare, & cedere in eorum fauorem iure ſuæ antiquitatis, vt eos reddat indemnes à damno, quod ipſius culpa patientur.

10 Reſpondetur tamen, ipſum nec debere, nec poſſe renuntiare, aut cedere iure antiquitatis, & functionibus, quæ ipſam iuxta conſtitutionem conſequi debent; ea enim non ſunt conceſſa perſonæ, ſed ſtatui, cui perſona priuata præiudicare non poteſt. Quando enim conſtitutio præcipit, v. g. vt antiquiores Profeſſi ad Congregationes Prouinciales veniant, & ſuffragium habeant; huic iuri non poteſt Profeſſus particularis renunciare, quia non eſt datum in fauorem Profeſſi, ſed in fauorem Societatis. Atque ita definitum fuit in ſexta Congregatione generali *decreto* 35. *num.* 2. his verbis: *Profeſſos omnes quatuor votorum adeſſe Congregationi oportere, qui iuxta Canones conuenire debent propter Societatis bonum; quare non eſt hoc libera illorum voluntati relinquendum, cùm Societatis interſit, atque expediat illos adeſſe. Poteſt enim quiſque iuri ſuo cedere, ſi venire nolit; at non iuri Societatis, quæ illius opera indiget in Congregatione* quod idem eſt de aliis functionibus, quæ antiquioribus Profeſſis in Societate deſtinantur, quibus Profeſſus Societatis renunciare non poteſt, quidquid ſit in aliis Religionibus.

DVBIVM XXII.

Quæ verba ſufficiant ad peccatum reſeruatum contra votum obedientiæ: & quid, quando non dicuntur ipſi Superiori immediatè, ſed per alium.

SVppono, inter peccata reſeruata in Societate vnum eſſe *inobedientiam expreſſam, qua quis aſſerit, ſe nolle parere*, vt habetur in Congregatione quinta generali *decreto* 51. Poſtea verò in Congregatione generali 7. *decreto* 45. declaratum eſt, eſſe reſeruatum, ſi quis fratrum diceret Miniſtro aliquid iubenti, licèt non præcepto, *nolo facere*; quod quidem iam antea declarauerat P. Claudius Generalis: quomodo autem illud ſit peccatum mortale inobedientiæ, præſertim cùm Miniſter nec præcipiat, nec præcipere poſſit in virtute ſanctæ Obedientiæ, explicui latiùs *in tomo de Pœnitentia diſp.* 20. *ſect.* 4. *à num.* 48. 1

Hoc ſuppoſito dubitatum fuit. Primò, quid ſentiendum de aliis verborum formulis, vt cùm Prælato aliquid iubenti ſubditus aliis verbis reſpondet, v. gr. dicendo: *che m'ha da commandare V. R.* item: *che ho io da fare con V. R.* item, *che mi curo io di V. R.* item, *Non la riconoſco in queſto per mio Superiore.* item: *Hò altro da fare adeſſo.* item, *lauada à commandare ad altri.* item: *la mi laſci in pace* Quid, inquam, ſentiendum de ſubdito his, & ſimilibus verbis reſpondente, quando cum contemptu dicuntur, & voluntatem non parendi ſignificant. Secundò dubitatum eſt, quid dicendum, quando Superior per internuntium aliquid ſubdito iubet, & ſubditus internuntio reſpondet, *nolo facere.* An in his caſibus cenſeatur admiſſum peccatum cum reſeruatione, an verò ſine illa. 2

Ad primum dubium dixi, caſum reſeruatum inobedientiæ in Societate eſſe quando ſubditus dicit, ſe nolle parere, & quidem, meo iudicio, idem erit, ſi dicat, ſe nolle facere quod iubetur; quia nolle id facere, eſt omninò nolle parere, cùm parere nihil aliud ſit, quàm exſequi quod iubetur; verba itaque, & formulæ reſpondendi ſuprà relatæ, tunc erunt peccata reſeruata, quando in his circunſtantiis ſignificant 3

ficant ſufficienter voluntatem non parendi. Quòd enim id dicatur his, vel illis verbis, parum referr, ſi reuerâ idem ſignificetur, vt videtur in quæſito ſupponi. Secùs verò dicendum erit, quando in his circumſtantiis eam voluntatem non omninò ſignificant; prout reuerâ aliquando non ſignificabunt, ſed ſolam repugnantiam, & tergiuerſationem. Nam qui dicit, *Hò altro di fare adeſſo*, magis videtur ſignificare impotentiam, ob quam ſe excuſat: & quamuis hæc friuola excuſatio impotentiæ aliquando coram Deo æſtimetur voluntas non obediendi; ſed tamen coram hominibus non eſt idem dicere, *non poſſum*, ac dicere, *nolo:* nec æquè grauiter contemnitur Prælatus ab excuſante ſe ob impotentiam, ac à reſiſtente, & proteruè nolente. Idem eſt de illis verbis: *vadat, & iubeat alijs*, vel de illis: *relinquat me in pace*; poſſunt enim ſignificare ſolam petitionem, qua videtur ſubditus conſcius ſuæ debilitatis velle præuenire, vt Prælatus non pergat, & vrgeat exponens eum periculo prorumpendi in verba inobedientiæ. Item verba illa, *Non la riconoſco in queſto per mio ſuperiore:* poſſunt ſignificare dubium de poteſtate Superioris ad præcipiendum ſaltem in tali materia. quod dubium aliquando poteſt fundamentum habere: & quamuis fundamentum non ſit ſolidum, ſed prætextus fortaſſe; ipſa tamen verba de ſe non videntur exprimere ſemper voluntatem non parendi in ſenſu compoſito, vt ita dicam, ſed in ſenſu diuiſo, quatenus non interuenit iuſſio Superioris legitimi, atque adeò non important ſemper eundem contemptum obedientię, quæ important illa verba, *nolo parere*, quæ ideò reſeruata fuerunt ob ſpecialem grauitatem contemptus magis expreſsi. Totum ergo hoc pendet ex circunſtantiis, ex quarum conſideratione colligi poteſt, an hîc, & nunc verba illa æquiualeant illis, *nolo parere*, quoad ſignificandam voluntatem non parendi.

4 Ad ſecundum quæſitum de illo, qui internuntio à Superiore miſſo reſpondet, *nolo facere*, an incurrat caſum reſeruatum? reſpondi, diſtinguendum eſſe. Nam poteſt id reſpondere ſubditus internuntio vt internuntio, hoc eſt, reſpondendo eius intimationi: & tunc credo, regulariter eſſe peccatum reſeruatum; quia perinde eſt, ac ſi ipſi Superiori id diceret: nam ſicut Superior non immediatè ei loquitur, ſed mediatè per alium, & tamen propriè dicitur iubere; qui enim mediatè, & per alium tibi loquitur, & mandat, propriè tibi loquitur, & mandat: ita reſpondens ſubditus internuntio, reſpondet, & loquitur mediatè, & per alium Superiori, atque ideò propriè loquitur, & reſpondet Superiori, & ei dicit, ſe nolle parere. Dixi tamen, *regulariter* eſſe reſeruatum, quia aliquando poteſt ea de cauſa non contrahi culpa mortalis, & conſequenter nulla reſeruatio. Suppono enim, Superiorem non præcipere in virtute ſanctæ Obedientiæ, ſed per ſimplicem ordinationem: quo caſu omittere ipſam rem præceptam non eſſet peccatum mortale; dicere tamen, ſe nolle parere, eſt peccatum mortale, propter contemptum, & irreuerentiam grauem, quam verba illa continent contra obedientiam, & contra perſonam Superioris, vt Superior eſt, vt latiùs ex Patribus, & Doctoribus probaui *loco citato de pœnitentia*. Poteſt ergo contingere, vt hæc irreuerentia grauis, & contemptus deſit magna ex parte, ex eo quòd ſubditus non coram ipſo Superiore, ſed in eius abſentia ea verba proferat, quæ ipſo præſente proferre non auderet, quia tunc longè maior audacia, & imprudentia appareret, & grauiorem indignationis cauſam Superiori præberet. Væ enim Superioribus, & ſubditis, ſi illi audirent omnia, quæ hi contra ipſos abſentes dicere audent. Poſſet ergo aliquando ex hoc capite adeò minui irreuerentia, & contemptus, vt non attingeret culpam mortalem, ac per conſequens non eſſet peccatum reſeruatum.

Quando verò verba illa à ſubdito diceerentur internuntio, non vt internuntio, 5
nec vt mandato reſpondeat, ſed vt amico, cui ſubditus manifeſtat, ſe nolle exequi quod Superior ſine præcepto obedientiæ iniungit, non video, vnde ſit peccatum reſeruatum. Poteſt enim ſubditus ſine peccato graui rem illam non facere, cùm abſque vllo præcepto obedientiæ imponatur. Poteſt etiam hunc ſuum animum amico manifeſtare, & id paſſim fit abſque vllo ſcrupulo peccati mortalis. Sicut etiam aliquis poteſt amico dicere ſe nolle abſtinere à carnibus in die ieiunij, neque ea de cauſa incurrit nouum peccatum mortale ſecluſo ſcandalo, & occaſione peccandi, quam amico aliquando dabit. Faciliùs ergo poterit ſubditus amico dicere ſe non facturum quod Superior abſque præcepto graui iubet. Quòd ſi hoc poteſt alteri amico dicere, cur non & ipſi internuntio, non vt internuntio, & vt reſponſum deferat, ſed vt amico priuato, cui ſuum animum notum

tum faciat? Fateor tamen, frequentiùs, & communiter verba illa cenſeri dicta internuntio vt internuntio, & quaſi reſpondendo mandato ex parte Superioris intimato, atque adeò communiter continebunt malitiam grauem inobedientiæ reſeruatæ; niſi ceſſet malitia grauis ex eo quod in abſentia Superioris proferantur, vt paulò antè explicatum eſt.

Dubium XXIII.

An poſsit Generalis Societatis dimittere aliquem ſub conditione reincidendi in obligationem votorum, ſi ad talem locum redierit.

1 SErmo eſt de non Profeſſo, ſed ligato votis emiſſis in fine nouitiatus, quem poſt aliquot annos Generalis è Societate dimittit ob delicta, vel culpas aliquas; quia tamen expediebat, ne vnquam ad locum delicti rediret cum ſcandalo, ſed potiùs in longinqua prouincia degeret, dubitatum fuit, an poſſit ſub ea conditione expreſsè dimitti, vt nunquam ad talem locum redeat, alioquin eo ipſo cenſeretur votis ſuis non ſolutus, ſed ligatus, ſicut antequam dimitteretur. Non tamen quærebatur, an poſſet Generalis ante dimiſſionem iudicialiter, & formato legitimo proceſſu procedere ad ſententiam, qua propter delicta eum condemnaret ad exilium perpetuum ab eo loco: quæ ſententia non ſolùm illum obligaret ante dimiſſionem à Societate, (de quo dubitari non poteſt, cùm maneat ſubditus ipſius Generalis,) ſed etiam videretur poſt dimiſſionem manere ligatus eâdem ſententiâ, cùm fuiſſet prolata à legitimo iudice; ſicut ſi fuiſſet ab eodem Generali excommunicatus ante dimiſſionem, & poſtea dimitteretur è Societate, adhuc maneret excommunicatus. Ad quod facere poteſt id, quod in caſu difficiliori docet Bonacina, quem affert, & ſequitur Diana *part.* 3. *tract.* 1. *reſolut.* 34. nempe, poſtquam Nouitius egreſſus eſt è Religione, & rediit ad ſæculum, poſſe puniri iudicialiter à Prælato Regulari ob delicta commiſſa, quando erat adhuc Nouitius, etiamſi ante egreſſum è Religione non fuiſſet accuſatus, aut denuntiatus de illis delictis. quod etiam docet Lezana *tom.* 3. *verb. Clericus, num.* 21. *& tom.* 4. *verb. Prælatus Regularis, num.* 9. qui alios afferunt. A fortiori ergo poterit Prælatus ſua ſententia ligare Nouitium, antequam è nouitiatu egrediatur, cùm tunc ſit eius legitimus iudex: & idem à fortiori dicendum erit de Religioſo Societatis non Profeſſo, qui tamen iam eſt verus Religioſus, & ligatus votis ſubſtantialibus religioſis: hunc enim Generalis Societatis ante dimiſſionem poterit tanquam eius legitimus iudex qualibet ſententia ob delicta in Societate commiſſa punire, &, ſicut poſſet ad triremes, ſic etiam ad exilium perpetuum condemnare illum poterit.

Dubium itaque non procedebat in hoc 2
ſenſu: ſed an in ipſamet dimiſſione è Societate poſſet Generalis imponere, ne ad talem locum vnquam redeat; alioquin illo redeunte, dimiſſionis valor ceſſet, & votorum obligatio reuiuiſcat. Ad quod reſpondi breuiter, id nullo modo fieri poſſe: non poſſunt enim vota religioſa quoad ſuum valorem manere in ſuſpenſo dependenter à futura conditione. Nam, quamuis poſſet aliquis emittere Profeſſionem ſub conditione de futuro, ita vt adueniente conditione, incipiat valere Profeſſio, quæ ante aduentum conditionis nondum erat valida, imò poterat reuocari conſenſus, itaut, quamuis poſtea poneretur conditio, Profeſſio non ſubſiſteret, vt latiùs probaui *tom.* 2. *de Iuſtitia, & iure, diſp.* 22. *ſect.* 14. *num.* 388. *& diſp.* 13. *de Pænitentia, ſect.* 5. non tamen poſſet hoc dependere à ſola voluntate alterius, prout dependeret in caſu noſtro à ſola voluntate Prælati. Ratio autem eſt clara: quia illo tempore intermedio, antequam dimiſſus redeat ad locum prohibitum, vel ille eſt adhuc Religioſus, vel eſt ſæcularis. Si eſt ſæcularis, non poteſt iterum fieri de nouo Religioſus, ſine eius conſenſu, quem etiamſi antea præſtitiſſet ſub conditione; poteſt tamen ſemper validè conſenſum reuocare, quo ante impletam conditionem reuocato, non poteſt fieri validè de nouo Religioſus. Adde, quòd, ſi rediens ad locum prohibitum fieret de nouo Religioſus, fieret quidem Nouitius: neque enim poteſt ſæcularis tranſire à ſtatu ſæculari ad ſtatum religioſum, niſi per nouitiatum, & quidem in Societate deberet manere Nouitius per integrum biennium, quo probaretur à Religione, & ipſe etiam Religionem probaret; nec poteſt Generalis in hoc biennio diſpenſare, nec ipſe Nouitius poteſt cedere huic iuri, & tempori probationis. Denique, ſi illo tempore intermedio, antequam redeat ad locum prohibitum, non

non eſt Religioſus, poterit validè ducere vxorem, ſi non habeat Ordinem ſacrum, atque adeò, etiamſi redeat ad locum prohibitum, non fiet Religioſus, cùm hoc ſit impedimentum irritans in Societate; ſicut, ſi eo tẽpore etiam intermedio homicidium perpetraſſet. Si verò dicas, ipſum manere adhuc Religioſum toto illo tempore intermedio; falsò ergo ſupponitur dimiſſus è Societate, manet enim propriè Religioſus Societatis, & ſubditus eius Prælatis, ſicut antea, & ita manebit vſque ad mortẽ, cùm non poſſit ante mortem verificari, quòd nunquam ad locum prohibitum redierit. Repugnat ergo omninò, quòd verè dimittatur è Societate, & tamen reincidat in vota, & in ſtatum religioſum, ſi vnquam poſtea rediret ad locum ſibi prohibitum.

3 Dices, poſſe ſtatũ manere in ſuſpenſo aliquo modo toto illo tempore, itaut, ſi dimiſſus nunquam rediturus ſit ad eum locum, verè fuerit ab initio dimiſſus, & ſæcularis; ſi verò rediturus ſit aliquando, nunquam fuerit ab initio dimiſſus, & liber à votis, ſed ſemper manſerit Religioſus. Hoc tamen intelligi non poteſt, quia, quãuis in vltimis voluntatibus introducta fuerit Mutiana cautio, vt ſi legantur centum, v.g. Titio ſub conditione negatiua, quę ante mortem impleri non poteſt, vtputa, ſi nunquam aſcenderit Capitolium; tunc, inquam, dẽtur ſtatim centũ, præſtita cautione, vt ſi vnquam Capitolium aſcendat, reſtituantur hæredi: id tamen ad contractus inter viuos non extenditur, ſed expectanda eſt mors, vt tunc, ſi nunquam aſcendit, ſoluantur 100. ſub ea conditione promiſſa, vt dixi *tom. 2. de Iuſt. diſp. 22. ſect. 13. n. 375.* Quare in caſu noſtro, ſi iuxta regulas aliorum contractuum inter viuos conditio eſſet interpretanda, ſenſus eſſet, vt ſi vſque ad mortem abſtinuiſſet à reditu in locum prohibitum, tunc, & non antea, à votis abſolutus cenſeretur: quod ridiculum eſſet, cùm iam votorum ſolutione non indigeret, quæ mors ipſa omnino ſolueret; durante autem vita, votis ſemper ligatus manſiſſet, pendente adhuc conditione, ſub qua à votis ſoluebatur. Si verò velis, quod in hoc caſu obſeruanda ſit regula vltimarum voluntatum, tunc manere deberet ex nunc votis ſolutus, præſtita cautione, vt ſi conditionem vnquam violaret, in votorum obligationem reincideret: quod tamen probauimus fieri non poſſe, quia ſemel factus ſæcularis, non poteſt iterum fieri Religioſus ſine noua admiſſione, & probatione per biennij nouitiatum in Societate præſcriptum, & quia poſſet medio illo tempore matrimonium contrahere, vel aliud impedimentum incurrere, quo inhabilis redderetur ad votorum obligationem validè contrahendam.

DVBIVM XXIV.

De formula Congregationis Prouincialis non obſeruata, an reddiderit inualidam electionem ſubſequutam.

1 SVppono, in ſingulis Societatis Prouinciis intra Europam cogendam eſſe ſingulis triennijs Congregationem Prouincialẽ, ad quam vocandi ſunt Præpoſiti omnes, & Rectores locales, & inſuper Profeſſi quatuor votorum antiquiores vſque ad numerum 40. ex omnibus congregatis complendum. Si qui autem ex iis, qui vocandi ſunt, eſſent impediti, debet Prouincialis ante tempus Congregationis decernere de impedimentis, an ſit legitima, ad quod decretum vocari debent Conſultores Prouincialis, & alij omnes, qui ſuffragium in eâdem Congregatione habituri ſunt, & præſentes fuerint tunc in eo loco; quorum omnium ſuffragiis de impedimentis allegatis decernitur pro maiori parte ſuffragiorũ, an ſint acceptanda, vel reiicienda, vt habetur in formula Cõgregationis Prouincialis approbata à Congregatione quarta generali, vbi *c. 3. n. 7.* hæc omnia expreſsè traduntur.

2 Contigit ergo, vt Prouincialis ante diẽ, & tempus Cõgregationis Prouincialis decernere volens de impedimentis adductis ab aliquibus, qui ſe excuſabant, vocaret ſolos ſuos Cõſultores ordinarios, & non alios omnes præſentes, qui ius ſuffragij in futura Congregatione habituri erant, ſine quorũ, & cum ſolis Conſultorum ſuffragiis impedimenta aliquorum acceptata ſunt vt legitima. Poſtea verò ſubſequuta fuit ſuo tempore Congregatio Prouincialis, & celebrata more ſolito electio vnius Procuratoris, qui nomine Prouinciæ Romam mittitur ad informandum Generalem de rebus ſuæ Prouinciæ, & ad decernendum cum aliis Procuratoribus aliarum Prouinciarum, an conuocãda ſit Congregatio generalis. Nec enim in Cõgregatione Prouinciali eligitur Prælatus vllus, nec leges vllæ ſtatuuntur, ſed ſolũ eligitur Procurator ad prædictum finem. Dubitatum ergo fuit de valore electionis, & Congregationis Prouincialis ob abſentias eorum, qui ſuffragium aliunde in ea habebant, & quorum excuſationes acceptatæ fuerant priùs à Prouinciali, & eius

Conſultoribus, non vocatis aliis, qui intereſſe debuerant ad iudicium ferendum de impedimentis, an eſſent legitima.

3 Reſpondi, electionem ſubſequentem, & Congregationem Prouincialem validam fuiſſe, non obſtante defectu illo præcedenti. Primò, quia Congregatio Prouincialis, vbi primum congregatur, in prima ſeſſione ſupplere ſolet omnes defectus præcedentes, & habet auctoritatem eos ſupplendi, ſi congregari excedat duas tertias partes congregandorum, vt conſtat ex formula Congregationis Prouincialis *cap.* 4 §. 17. Quod multò magis procedere videtur de defectu inculpabiliter commiſſo, qualis proculdubio fuit hic defectus, qui ortum fortaſſe habuit ex errore Typographi in editione Romana anni 1616. vbi in formula Congregationis Prouincialis *d c.* 3. §. 10. habetur: *de quorum impedimentis ante Congregationem, quo ei loco, & tempore opportunius videbitur, iudicabit ad plura ſuffragia Prouincialis cum ſuis Conſultoribus, qui in Congregatione ius ſuffragij habent.* cùm legi debuiſſet: *cum ſuis Conſultoribus, qui aderunt, & cæteris omnibus præſentibus, qui in Congregatione ius ſuffragij habent*; ſic enim habetur in Congregatione quarta Generali, ex qua formula illa deſumpta eſt. Quare non mirum, ſi Prouincialis deceptus fuit, qui formulam Romæ typis editam legit, & ſequutus fuit. Hoc autem multò clariùs remanet, ſi Prouincialis (prout veriſimile eſt feciſſe,) in prima ſeſſione retulit Congregationi non ſolùm impedimenta abſentium, ſed etiam quomodo Conſultores de illis iudicauerint: iam enim tunc Congregatio ignorare non poſſet, Conſultores ſolos vocatos fuiſſe ad iudicium illud, atque adeò eadem Congregatio approbat impedimenta (quod ſolum ſufficeret,) & ſupplet etiam defectum commiſſum in non vocandis aliis qui vocari debuiſſent ad iudiciū illud ferendum.

4 Secundò, idē probari poteſt, quia etiamſi impedimenta abſentium non fuerint legitimè approbata ante initium Congregationis, ob defectum eorum, ad quos approbatio ſpectabat, & qui ad id vocari debuerant: poſtquam tamen aduenit dies Congregationi inchoandæ præfixus, & adſunt duæ tertiæ partes congregandorum, Congregatio legitimè inchoatur: illi autem duo, vel tres, qui ordine Profeſſionis ſubſequuntur, & intrant loco abſentium, legitimè etiam intrant. Nam, quidquid ſit, an impedimēta fuiſſent legitima: tunc tamen legitima iam ſunt, præſertim ipſa electionis die, in qua non poſſūt iam illi ex longinquo venire, vt adſint electioni. Quare locum habet iam tunc id, quod in eadem formula Congregationis Prouincialis *c.* 3 § 11. & 12. dicitur, quòd ſi quis, etiam inchoata Congregatione, legitimè impeditus ſit, ne electioni adeſſe poſſit, ſubrogetur alius, nempe is, qui ordine Profeſſionis proximus eſt, ex iis, qui in eo loco ſunt, vt die præfixa electioni poſſint interuenire. In noſtro ergo caſu certum eſt, quòd die ipſa electionis iam tunc venire non poterant ij, qui ſe antè excuſauerant, & longè aberant. Iam ergo tunc ius ſuffragij omnino ſpectabat ad eos, qui proximiores erant ordine Profeſſionis. Sicut ſi pridie ante electionem aliquis in itinere ægrotaſſet, & peruenire non poſſet, pertinere proculdubio ius ſuffragij ad proximiorem ordine Profeſſionis: ſic ergo in caſu noſtro vocati quidem fuerunt ij, ad quos pertinebat, ſi ipſi ſe excuſarunt; excuſatio non fuit approbata à legitimis iudicibus, qui caſu fortuito vocati non fuerunt. Re tamen vera, vndecumque id proueneriт, iam illi ſunt omnino impediti die ipſa electionis, nec tempeſtiuè vocari poſſunt. Debet ergo de illis iudicari, ſicut de alio quocumque naturaliter impedito, & ſubintrare debent loco illorum alij proximiores, ad quos iam tunc legitime omnino ius ſuffragij deuoluitur.

Denique addidi, quòd ad tollendum 5 omne dubium, vel ſcrupulum, poſſet poſtea Romæ in Congregatione omnium Procuratorum, qui ex omnibus Prouinciis mittuntur, referri defectus hic illius Congregationis Prouincialis, vt in illa Congregatione Procuratorum ſuppleatur. Nam, ſicut Congregatio Prouincialis ſupplere poteſt, vt diximus, defectus, ſi qui fortè præceſſerunt: ita Congregatio ſubſequens omnium Procuratorum ab omnibus Congregationibus Prouincialibus electorum, quando primùm Romæ conueniunt, poteſt in prima ſeſſione decernere de defectibus, ſi qui fuerunt in Congregationibus Prouincialibus, vt habetur in formula Congregationis Procuratorum *c.* 1. §. 4. quod tamen ad maiorem ſecuritatem, & ad tollendum omnino ſcrupulum, vel dubium, dictum ſit.

DVBIVM XXV.

An incurrat pœnas ambitûs, qui ambit pro perſona incerta.

Antequam diſcedamus à Congregatione Prouinciali, reſpondere poſſumus breuiter ad hoc dubium. Pro quo 1 ſciendum

ſciendum eſt, prohiberi grauiſſimè in Societate, ne quis in Congregatione Prouinciali procuret electionem ſui, vel alterius, aut eam impediat, vt habetur *in formula Congregationis Prouincialis c.4 §.22.& ſeqq.* his verbis: *Illud præcipuè cauendum eſt, ne vllus per ſe, vel per alium, ne indirectè quidem, ſe, vel alium eligi, vel non eligi ſuadeat; etiam cùm de deputatorum, ac Secretarij electione agitur: ſed fiant electiones ſincerè, & candide ex ijs, quæ Spiritus ſanctus dignabitur ſuggerere; & ex informationibus cognita fuerint. Hoc verò, quod de ijs dicitur, qui ambitiosè agunt, & per ſe, vel per alios directè, vel indirectè ſuadent, vt ſe, vel certum aliquem eligant, vel excludant; ita extenditur, vt à die indicta Congregationis, vſque ad electionem intelligatur,* &c. *Si quis autem (quod auertat Deus) ad ſui, vel alterius electionem, vel excluſionem ambitiosè agere deprehenſus fuerit, idque ſufficienter probabitur, actiua, vel paſſiua, vel vtrâque voce priuetur in Congregatione tantùm, & alijs pœnis (ſi id merebitur) ſubijciatur iuxta delicti grauitatem, & probationis certitudinem.* Quo ſuppoſito, dubitatum fuit, an eaſdem pœnas incurreret, qui non procurauit electionem perſonæ certæ, vel eam impediuit, ſed perſonarum incertarum, v. gr. ambitiosè ſuadendo electoribus, ne aliquis ex Rectoribus eligeretur, ſed potiùs ex iis, qui Rectores non erant.

2 Reſpondi, id ex circunſtantiis pendere. Poterant enim circumſtantiæ tales eſſe, vt per illum modum generalem loquendi, & ſuadendi ſignificaretur ſufficienter animus includendi, vel excludendi aliquam certam perſonam, de cuius electione ageretur, v.gr. ſi cùm timeres eligendum Titium, qui Rector eſt, tu, ne deprehendaris reus, nolis eum nominatim excludere, ſed petas in genere, ac ſuadeas, ne eligatur aliquis Rectorum (ex quorum numero Titius eſt,) quod quidem eo animo à te fieri omnes interpretētur, vt Titium excludas: hoc quidem eſt ſaltem indirectè Titium ambitiosè excludere. Similiter, ſi extra Rectores vnus Seius eſſet, qui eligi poſſet, & quem tu eligi deſideras, atque ideo ſuadeas ambitiosè, vt eligatur aliquis extra numerum Rectorum, quod facilè intelligitur à te eo fine peti, vt Seius eligatur: hoc etiam eſt ambitiosè procurare, vt eligatur Seius. Cùm ergo ſub illis pœnis prohibeatur non ſolùm directa, ſed etiam indirecta ambitio pro aliquo certo eligendo, vel excludendo, fatendum eſt, in prædicto caſu pœnas incurri ob indirectam ſaltem procurationem, vel excluſionem; ſiquidem in verbis relatis ambientes etiam *indirectè* eiſdem pœnis ſubiiciuntur.

Pro quo recolenda ſunt, quæ in ſimili de 3 indirecta ambitione Prælaturæ docet Th. Sanch. *lib.6. in Decal. c.18. n.20. & 24.* & nos latè explicuimus, & probauimus *tom.2. de Iuſt.& iure, diſp.36. ſect. 9.n.135. & ſeqq.* vbi dixi, quando prohibetur aliquid fieri etiam *indirectè*, operationem indirectam, prout diſtinguitur à directa, eſſe, quando verba, vel actio non tendit directè, & immediatè ad talem perſonam, v. gr. ſed ad alios: in iis tamen circunſtantiis, quæ oſtendunt, & ſignificant, id fieri ex fine, & intentione agendi circa talem perſonam, vt multis exemplis adductis explicui *loco citato.* Ex qua doctrina idem videtur in caſu noſtro dicendum, ſi circunſtantiæ tales ſint, vt qui procurat excluſionem omnium Rectorum, intelligatur id facere ex fine excludendi Titium: tunc enim quamuis verba non exprimant, nec ſignificent Titium, ſed genus commune Rectorum, & ideo non cenſeatur directè excludere Titium: circumſtantiæ tamen oſtendunt, intentionem eſſe excludendi indirectè, & per circuitum Titium, dum excluduntur omnes Rectores ex fine excludendi ſolum Titium, quæ eſt excluſio indirecta prohibita certæ, & determinatæ perſonæ.

Si autem circunſtantiæ non ſint tales, vt 4 ſignificent animum excludendi Titium, vel quia re vera non erat ſpecialis ab illo auerſio, ſed in genere à Rectoribus in communi, vel certè, quia etſi propter Titium fieret excluſio; ea tamen intentio occulta erat, nec poterat ſigno illo deprehendi: tunc non credo incurri pœnas, nec hunc actum prohibitum eſſe verbis illius; verba enim legis ſuprà relata expreſsè loquuntur de iis, qui *per ſe, vel per alios directè, vel indirectè ſuadent, vt ſe, vel certum aliquem eligant, vel excludant.* quod non verificatur in caſu noſtro; qui enim ſuadet, ne eligatur vllus Rector, non ſuadet, vt certus aliquis eligatur, vel excludatur, ſed vt excludatur generalis Rectorum, quæ excluſio licèt aliunde poſſit eſſe vitioſa, & pernicioſa; non tamen prohibetur illis verbis. Vnde, quando legiſlator vult illam etiam comprehendere, exprimit eam aliis verbis, prout fecit Gregorius XV. *in ſua Bulla de electione Summi Pontificis, in §. de pactionibus, promiſſionibus,* &c. vbi prohibentur eiuſmodi obligationes, pactiones, conuentiones, &c. *tam reſpectu incluſionis, quàm excluſionis, tam vnius perſonæ, quàm*

plurium, aut certi generis, veluti creaturarum, aut huiuſmodi, &c. quod etiam in eâdem Societate factum eſt, quando agitur de electione Generalis facienda, vt habetur in formula Congregationis generalis *cap.2.§.11.* vbi excommunicantur, qui *egerint, aut tractauerint, vel litteras, aut fauorem Pralatorum, Principum, aut aliorum procurauerint, ad quamuis nationem, vel particularem perſonam promouendam ad generalatum, vel excludendam.* Quare cùm in formula Congregationis Prouincialis eiuſmodi extenſio omiſſa fuerit, & ſolùm de incluſione, vel excluſione certæ perſonæ ſermo ſit, conſtat, non ſine cauſa id fieri, ſed quia in electione leuiori non putabatur neceſſarius tantus rigor, quantus in electione grauiori Præpoſiti Generalis.

5 Addidi tamen vltimò, ſi ex verbis illis ſuadentibus excluſionem Rectorum non omnino conſtare poſſit euidenter animus excludendi, vel includendi perſonam certam, & determinatam; probetur tamen ſemiplenè, vel oriatur vehemens ſuſpicio de tali animo; quamuis non poſſit tunc procedi ad pœnam ordinariam, quæ imponi non poteſt, niſi delicto plenè probato: pro delicto tamen ſemiplenè probato poſſe reum puniri pœna extraordinaria minori, & arbitraria, pro qualitate delicti, & probationum, vt expreſsè habetur in inſtructione de modo procedendi iudicialiter confecto pro Superioribus Societatis *c. 5. ante finem*, & nos cum aliis probauimus *tom. 2. de Iuſtitia, & iure, diſp. 37. ſect. 12. num. 142. & ſeqq.*

Dvbivm XXVI.

Vtrùm Profeſſus legitimè carceratus, ſit ad Congregationem Prouincialem vocandus, vel poſſit in ea eligi.

1 RAtio dubitandi eſt, quia Prouincialis Societatis non poſſet impedire, nec occupare aliquem ex iis, qui habent ius ſuffragij in Congregatione Prouinciali, ita vt ad illam venire non poſſit, vt habetur expreſsè *in formula Congregationis Prouincialis cap. 3. n. 13.* quod prudentiſſimè ſtatutum eſt, ne detur Prouinciali facultas excludendi indirectè eos, qui fortaſſe in Congregatione eius ſententiæ non aſſentirentur. Non poterit ergo ſub prætextu carcerationis impediri, qui aliunde ius ſuffragij in Congregatione haberet.

In contrarium verò eſſe videtur regula 2
generalis, quam aliqui tradunt, quòd Religioſi carcerati, eo ipſo, voce actiua, & paſſiua priuantur. quam regulam ſupponere videtur Eman. Roder. *tom. 2. quaſt. Regul. quaſt. 9. art 6. in principio*: ergo eo ipſo, quòd Profeſſus aliquis Societatis carceratus eſſet, careret ſuffragij iure in Congregatione Prouinciali, atque adeò ad illam vocandus non erit. Hoc tamen argumentum (vt verum fatear,) non videtur ſatis ſolidum: neque enim regulam illam ita generalem inuenio, nec Eman. Roder. *loco citato*, illam generaliter tradit, imò indicat ſatis apertè, non eſſe generaliter veram. Verba illius Auctoris hæc ſunt: *Reſpondeo dicendo, quòd licèt carcer in Religionibus ſit pœna delicti, cùm incarcerati priuentur voce actiua, & paſſiua, prout infrà in quaſtione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; poſſunt iudices Regularium*, &c. Locus autem, ad quem ſe remittit, eſt *quaſt. 17* vbi *art. 4.* probat, Religioſum non eſſe carcerandum ſine præcedenti informatione ſummaria delictorum, propter infamiam, quam carceratio infert. Reddit autem rationem his verbis: *quod in captura Monachorum magis patet, cùm vltra clericatus gradum ſint Religioſi, quo incarcerati habitu Monachali priuantur, & ipſo iure, ſecundùm ſtatuta aliquarum Religionum, voce actiua, & paſſiua ſpoliantur, ideóque ſummaria informatio pracedere debet.* Vbi clarè fatetur, id non procedere de iure communi, ſed ſecundùm ſtatuta particularia aliquarum Religionum. Sicut nec commune eſt omnibus Religionibus, quòd carcerati habitu religioſo ſpolientur; nec in Societate, ſi quando ad carcerationem in caſu rariſſimo peruenitur, habitu communi religioſo ſpoliantur, imò nec in loco carceri deſtinato, ſed in cubiculo recluduntur. Quare de hoc carceris genere idem Auctor *eod. art. 4. ante finem*, fatetur apertè, non afferre ſecum priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ; ſic enim ait: *Et ſi veriſimiliter fuga Rei timeatur, licèt concedant Doctores communiter, Clericum poſſe deprehendi, cùm ſæpenumero perpenſa qualitate criminis, & delinquentis, & attentis, circunſtantijs plurimum circa capturam Presbyterorum deferendum ſit iudicis arbitrio: ego verò circa capturam Monachorum non plurimum illis deferrem, ſine magna præuia conſultatione, cùm iudices regulares de more Religionum poſſint Monachos delinquentes recludere in aliqua ſecura cellula, Domo pœnitentia vocata, in qua licèt recludantur, & detineantur, non*

tamen

tamen habitu regulari exuuntur, nec voce actiua, & paſſiua priuantur. Vides, hunc Auctorem apertè negare priuationem vocis actiuæ; & paſſiuæ, quoties Religioſus retento habitu recluditur ſolùm ad cuſtodiam in cellula aliqua ſecura, qui modus ſolus in Societate obſeruatur, ſi quando in caſu rariſſimo neceſſitas vrget ad Religioſum aliquem recludendum.

3 Vnde infero, ſi recluſus eſſet in eâdem domo, vel Collegio, in quo fit Congregatio Prouincialis, debere illum habere ſuffragium actiuum in electionibus, ſicut illud habent infirmi, à quibus, etiamſi non ſint præſentes in Congregatione, ſi tamẽ ægrotent in eâdem domo, exquirũtur ſuffragia, vt habetur *in formula Congregationis Prouincialis c.*5.§.30. prout etiam exquiruntur à Cardinalibus ægrotantibus intra conclaue ad electionem Summi Pontificis: cùm enim in Societate non priuetur voce actiua, & paſſiua ratione præciſę carcerationis; non eſt, cur eius ſuffragium non ſit exquirendum, quod multò magis procedit, ſi habet totam domum, vel Collegium pro carcere: tunc enim ad ipſum etiam locum Congregationis venire poteſt, & debet, cùm nullum habeat impedimentum phyſicũ, vel legale. Si autem recluſus eſt in aliquo cubiculo, debet ab eo ſuffragiũ ad electiones exquiri, ſicut exquiritur ab infirmis.

4 Difficultas eſt, quando aliquis legitimè carceratus eſt in alia domo, vel Collegio diuerſo, ſiue id ſit in eadem ciuitate, vel in alia: & ſiue recluſus ſit intra aliquod cubiculum, ſiue habeat domum, vel Collegium pro carcere. Et quidem eo caſu, ſi carceratio legitima ſit, puto, quòd non ſit carceratus ad Congregationem vocandus, ſed habẽdus ſit pro legitimè impedito; quia Prælatus vtitur iure ſuo, detinendo eum in carcere, nec debet eum ad hunc finem liberare: ſicut, non obſtante Eccleſię præcepto, non tenetur dare illi ſemper licentiam exeundi ad audiendam Miſſam in die feſtiuo.

5 Solùm poſſet obſtare id, quod habetur in eâdẽ formula Congregationis Prouincialis *c.*3.§.13. vbi dicitur, Prouincialẽ non poſſe impedire aliquem, qui ius ad Congregationem haberet, ita vt non poſſit ad Congregationem venire. Hoc tamen non videtur obſtare. Primò, quia ibi ſolus Prouincialis prohibetur, ne impediat eos, qui iure ſuo debent ad Congregationem venire: poſſet autẽ Profeſſus ille carceratus exiſtere non à Prouinciali, ſed à Generali, vel Viſitatore, cum quibus prohibitio illa non loquitur. Secundò, quia ibi ſolùm agitur de iis, qui antea impediti non eſſent, vt cõſtat ex verbis illis formulæ: *nullo tamen modo poteſt, aut debet quemquã impedire, qui antea impeditus non eſſet, & ius ad Congregationem haberet.* Quare, ſi ante indictam Congregationem iam ille carceratus fuiſſet à Prouinciali, nihil fieret contra illud decretũ. Tertiò, quia ibi ſolùm videtur agi de impedimento per occupationem, aut miſſionem in alium locum, ex quo venire non poſſet ad Congregationem, nam apponitur exemplum, ne Profeſſum illum manere iubeat in aliquo Collegio loco Rectoris ad Congregationem venientis. Quare non videtur ſermo ibi eſſe de impedimento canonico. Quid enim, ſi Profeſſus ille legitimè denunciatus, vel inquiſitus, & conuictus damnandus eſſet ad priuationem vocis actiuæ, & paſſiuæ: deberet ne Prouincialis abſtinere interim à iuſta ſententia proferenda, ne impediret reum à ſuffragio in futura Congregatione? Quid, ſi damnandus eſſet ad exilium, vel etiam ad triremes? Quid, ſi Rector alicuius Collegij non Profeſſus deberet è Societate dimitti, deberet ne Prouincialis alioquin poteſtatem dimittendi habens, eum retinere, donec Congregatio facta eſſet, ne eum à ſuffragio ferendo impediret? Hæc certè abſurdiſſima eſſent, neq de hoc impedimenti genere videtur decretum illud intelligendum quod idem de carceratione dicendum videtur. Quid enim, ſi Profeſſus eo tempore homicidium patraſſet, aut fugam, & Apoſtaſiam meditaretur? Nónne poſſet, & deberet carcerari? An verò facultas ei concedenda eſſet, non obſtante carceratione, iter agendi, vt iret ad locum Congregationis? Nemo hoc dicet; quare ille omnino vt legitimè impeditus iudicandus eſt.

6 Dicet aliquis, hoc modo dari viam, qua Prouincialis indirectè poſſit ſuffragia ad futuram Congregationem pro ſuo arbitrio diſponere, carcerando nimirum eos variis prætextibus, quorum ſuffragia ſibi non placerent. Reſpondetur, grauiora timeri poſſe damna, ſi poſſent Profeſſi eo tempore impunè delinquere abſque metu carcerationis, vel punitionis. Adde, periculo illi occurri ſufficienter poſſe: nam ante Congregationem, vt ſuprà vidimus, Prouincialis cum Conſultoribus, & omnibus, qui præſentes ſunt, & ſuffragium habent in futura Congregatione, iudicant, & decernunt ad plura ſuffragia de impedimentis eorum, qui alioquin ad Congregationem vocandi eſſent: quare tunc examinari poterit, an carceratio iuſta ſit, an ſolùm

quæſito colore facta ad impedimentum apponendum; non ergo poterit ſolus Prouincialis hac via Profeſſum impedire, cùm tot aliorum iudicia ad cauſæ approbationem requirantur, apud quos reus poterit, ſi velit, de Prouincialis dolo, vel malitia legitimè conqueri.

7 Hinc autem infero. Primò, carcerationem in prædicto caſu non ſolùm impedire per accidens, vt diximus, à ſuffragio actiuo, ſed etiam impedire poſſe per accidens à ſuffragio paſsiuo, ne Profeſſus ille eligatur in Procuratorem, vel electorem ad futuram Congregationem Romæ habendam: non quidem directè, quia carceratio in Societate, vt ſuprà vidimus, non affert priuationem vocis paſsiuæ, ſed indirectè, quatenus reddit eum legitimè impeditum, ne poſsit iter arripere, vt Romam petat.

8 Infero ſecundò, non pertinere ad Congregationem Prouincialem examinare de iuſtitia carcerationis, & an Profeſſus ſit legitimè impeditus, vt non poſsit ad Congregationem venire, ſi ante ipſam Congregationem inchoatam Prouincialis cum ſuis Conſultoribus, & aliis, qui tunc eo loco aderant ex iis, qui ius ſuffragij habent in Congregatione Prouinciali futura. Ad maiorem ſuffragiorum partem approbarunt impedimentum tanquam legitimum, formula enim Congregationis Prouincialis non committit eidem Congregationi examen, aut iudicium de legitimitate impedimentorum, niſi quando Prouincialis cum ſuis Conſultoribus, & aliis prædictis ante diem Congregationis de impedimentis non iudicarunt, vt conſtat ex eadem formula *cap.* 5. *n.* 10. *&* 13 vbi prohibetur expreſsè Congregationi iudicium Prouincialis, & aliorum dictorum antea factum reuocare, vel in nouum examen reducere.

Dvbivm XXVII.

Vtrùm Prouinciales Societatis in India debeant, aut poſſint venire ad Congregationem generalem.

1 Sciendum eſt, toto tempore præcedenti nunquam Prouinciales, ex vtraque India, tam Occidentali, quàm Orientali, vocatos fuiſſe, nec veniſſe ad vllam Congregationem generalem, nec de hoc fuiſſe vnquam dubitatum; cùm enim in Societate non eſſet tempus certum, & determinatum celebrandi Congregationes generales, ſed fierent, vel mortuo Generali ad eligendum ſucceſſorem, vel quando Generali cum Aſſiſtentibus, & Procuratoribus, qui ſingulis trienniis Romæ ex Prouinciis conueniunt, videbatur conuocanda Congregatio generalis, non poterant Prouinciales Indiarum vocari, cùm non poſſent tempeſtiuè venire; nec etiam ipſi poterant venire non vocati, cùm non poſſent ſcire, an eſſet, vel non eſſet cogenda Congregatio generalis. Dubium tamen exortum eſt occaſione Breuis Sanctiſſimi D.N. Innocentij X. qui anno 1645. iuſtis de cauſis præcepit, vt deinceps nono ſemper anno poſt vltimam cogeretur Generalis Congregatio in Societate; hoc enim decreto poſito, ceſſare videtur ratio contraria, cùm poſſint, & opportunè, vocari Prouinciales Indiæ, & ipſi etiam non vocati poſſint venire, vt tempore illo anni noni Romæ adſint, quo tempore certum iam eſt, Congregationem generalem cogendam eſſe.

Poſſunt ergo, & debent nunc in ſingulis Indiarum Prouinciis eligi in Congregatione Prouinciali duo Patres Profeſſi, qui ſimul cum Prouinciali veniant, & ſuffragium habeant in Congregatione generali, ſicut fit in reliquis Societatis Prouinciis, quæ ſunt per vniuerſam Europam. 2

Dixi tamen, etiam nunc poſt decretum illud Pontificium non debere, nec poſſe venire Prouinciales Indiarum cum duobus ſociis Profeſsis ad Congregationem generalem, ſed quoad ipſos retinendum omnino eſſe morem antiquum. Quod tribus potiſsimùm rationibus probari poteſt. Prima, & à priori ſit, quia ad hoc, vt venire poſſent, & ius ſuffragij in Congregatione generali habere, oporteret, quòd habuiſſent aliquando ex aliquo iure communi, vel ſpeciali ius illud ſuffragij in Congregatione generali, quod ius antea impeditum fuiſſet, nunc verò ablato iam impedimento reuiuiſceret: nemo enim ius ſuffragij in electione habere poteſt, niſi ex lege aliqua ius illud tribuente. Nulla autem lex generalis, vel ſpecialis eſt, quæ ius illud ſuffragij in Congregatione generali Prouincialibus Indiæ, & eorum ſociis in Societate tribuerit. Nec enim lex aliqua, aut conſtitutio Societatis tribuit hoc ius omnibus Prouinciis, vel omnibus Prouincialibus Societatis in vniuerſum, ſed ſolis Prouinciis, & Prouincialibus Europæ nominatim. quod in primis conſtat ex *conſtitut. part.* 2. *cap.* 3. cuius capitis titulus eſt, *Qui debeant congregari.* vbi §. 1. loquendo de iis, qui non ſunt conuocandi, additur exceptio 3 4

exceptio eorum, qui in India ſunt, his verbis: *Non itaque infirmi, ac valetudinarij, nec qui in regionibus remotiſſimis agunt, vt in Indiis, &c.* Non ergo habent ius aliquod ex vi conſtitutionis, in qua S. Ignatius non ſolùm eos non includit, ſed poſitiuè excludit.

4 Hoc idem manifeſtè conſtat ex formula Congregationis Prouincialis *cap. 1. in fine*, vbi enumeratis caſibus, in quibus Congregationes Prouinciales fieri debent, ſiue vt eligantur ij, qui ad Congregationem generalem ire debent, ſiue vt eligatur Procurator ſingulis triennis ex Prouinciis ſingulis Romam mittendus; ſubditur exceptio Indiarum Prouinciarum his verbis: *Hæc verò omnia in ſolis Europæ Prouinciis locum habere intelligenda ſunt. Nam cæteræ extra Europam, neque more aliarum ad electionem Generalis conuenire poſſunt, neque tertio quoque anno Procuratores mittere tenentur* Conſtat ergo, quoties de conuocandis ad Congregationem generalem agitur, non ſolùm verbis generalibus non includi Prouinciales Indiæ, ſed ſemper ſpecialiter, & poſitiuè excludi: ex nulla ergo lege vel generali, vel ſpeciali, habent in Societate ius ad Congregationem generalem. Quare ſi poſito nouiſſimo decreto Pontificio iudicaretur expediens, quòd illis etiam daretur ius ſuffragij in Congregatione generali, oporteret priùs lege aliqua, vel decreto Congregationis ius hoc illis concedere, cùm illud antea non habuerint, nec poſſit reuiuiſcere ius, quod nunquam habuerunt, etiamſi impedimentum ceſſaſſet.

5 Re tamen vera impedimentum non ceſſauit, & hæc poteſt eſſe ſecunda ratio principalis, & probari poteſt, quia etiam ſtante decreto nouiſſimo Sanctiſſimi, non poſſunt ſcire Prouinciales Indiarum tempus futuræ Congregationis generalis, vt poſſint ex illis remotiſſimis regionibus ad illam venire. Quamuis enim Pontifex iuſſerit, vt Congregatio generalis nunquam differatur vltra nouem annos ab vltima Congregatione computandos; non tamen prohibuit, ne ante illum terminum celebretur, prout contingere ſæpè poterit, quod antea fiat. Primò, ſi tempore intermedio Generalis moriatur, quod quidem communiter ita eueniet; neque enim niſi rarò continget eius mors ipſo anno octauo, vt poſſit anno nono electio fieri. Secundò, ſi Procuratores Prouinciarum, qui ſingulis trienniis Romæ conueniunt, ſimul cum Generali, & Aſsiſtentibus iudicent, Congregationem cogendam anno 6. vel 7. vel ante annum nonum. Tertiò ſi idem Generalis cum Aſſiſtentibus ob cauſas emergentes Congregationem indixerint ante nonum annum, in quibus, & ſimilibus caſibus, ſi Prouinciales Indiarum huius anticipationis ignari velint ex India anno ſeptimo, vel octauo proficiſci, vt anno nono Congregationi generali interſint, inuenient iam factam Congregationem, à qua computandi erunt alij nouem anni ad ſubſequentem, atque adeò ſe operam, & expenſas ſine vllo fructu perdidiſſe: non poſſunt ergo ex ſuis Prouinciis exire, niſi ſciant certò, Congregationem generalem non fuiſſe anticipatam, quod quidem impoſsibile eſt illos ſcire tempeſtiuè, vt poſsint ad certam Congregationem venire.

Confirmatur, quia, quamuis tempus Congregationis generalis non anticipetur, poteſt tamen contingere, quòd protrahatur: occurrunt enim ſæpè impedimenta ex bellis inter Principes Chriſtianos, ex peſte, & aliis ſimilibus accidentibus, quæ commercium perturbant, & itinera omnino impediunt, & experti ſumus annis præteritis, non rarò Capitula generalia aliorum Ordinum, etiam quæ ad electionem generalis conuocanda erant, fuiſſe per aliquot annos ob ſimiles cauſas dilata. Et in Societate ipſa Congregatio etiam triennalis Procuratorum Prouinciarum dilata fuit in annum ſequentem. Hæc autem impedimenta præuidere non poſſunt Prouinciales Indiarum, atque ideo ex hoc etiam capite ignorare debent tempus futuræ Congregationis generalis. Imò (vt hoc obiter dicam) ob hanc eamdem rationem, ſtante etiam dicto decreto Sanctiſsimi D. N. Innocentij X. non credo poſſe Prouinciales Europæ conuocare ad Congregationem Prouincialem pro eligendis iis, qui mittendi ſunt ad Congregationem generalem anno nono, niſi moniti ſint, & conuocati à Patre generali, quia cùm ob varias cauſas differri poſsit generalis Congregatio, approbante illas Summo Pontifice, non poſſunt ipſi certò ſcire, quòd re ipſa tempore à lege præfixo celebranda ſit Congregatio. Quantò minùs Prouinciales Indiarum conuocare poſſunt Congregationem Prouincialem pro eiſdem ſociis eligendis, in tanta rerum incertitudine, & in tali, ac tanta locorum diſtantia? 6

Tertia & vltima ratio eſſe poteſt, quia quando S. Ignatius in loco citato conſtituit. excluſit Prouinciales Indiarum, ne vocarentur ad Congregationem generalem ob 7

lis reſpectiuè: illa tamen inſtructio non reperitur confirmata ab vlla Congregatione generali: imò in Congregatione generali ſeptima *decreto* 81 declaratur, ordinationes Generalium anteriores nullam habere vim à Congregatione generali, ſed ſolùm quantam à Generali potuerunt accipere. Certum autem eſt, ex decreto Clementis VIII. nullum Superiorem regularem, nec ipſum Generalem poſſe reſeruare aliquod peccatum, niſi id fiat in Capitulo Prouinciali pro tota Prouincia, vel in Capitulo generali pro toto Ordine. Si ergo Congregatio generalis non magis peccata in Societate reſeruauit, quàm vt Superioris localis facultas ad abſolutionem exigeretur: non potuit P. Claudius ſtrictiorem reſeruationem facere pro Rectorum, & Prouincialium peccatis, ita vt ad horum abſolutiones neceſſaria ſit facultas Prouincialis, vel Generalis: hoc enim eſſet reſeruationem nouam, & maiorem illorum peccatorum inducere, quàm Congregatio generalis non impoſuerat.

4 Reſpondi tamen tunc rem hanc difficilem eſſe, & quæ declarationem aliquam in Congregatione generali futura exigeret: interim verò expedire omnino, quòd Prouinciales deſignarent ſingulis ſuperioribus localibus Confeſſarium aliquem in ſuis domibus, vel Collegiis, & Generalis deſignaret Prouinciali eius ſocium, ad quem occurrente caſu, poſſent & ipſi Prouinciales, & Superiores locales reſpectiuè recurrere pro abſolutione à reſeruatis, ſi (quod abſit) indigerent. quod quidem Generalis reſpectu Prouincialium plerumque facere ſolebat, & ſupponere videtur P. Claudius Generalis *loco citato*: declarat enim obligationem Prouincialis in eo caſu, *cùm præſens non eſſet is, qui ad eum finem à Generali eſſet deſtinatus.* Supponit ergo, aliquem deſtinari debuiſſe. quod eſt etiam maximè iuxta mentem Clementis VIII. qui in decreto de caſibus reſeruatis ſatis ſignificat, quòd ſinguli Regulares debent habere aliquem, ad quem recurrant pro abſolutione à reſeruatis præter Superiorem, ad quem etiam recurrere poſſint, ſi velint.

5 Non tamen auſus fui approbare, quòd Superiores Societatis poſſent propria auctoritate facere ſe abſoluere à ſuo Confeſſario à reſeruatis, niſi ad hoc eſſet ab eorum Superiore reſpectiuè deſignatus: id enim eſt contra praxim, & ſenſum Societatis, quæ ita ſemper reſeruationem caſuum intellexit, vt ipſos etiam Superiores comprehenderet, quem ſenſum benè nouerat P. Claudius Generalis, quando id pro comperto ſuppoſuit, non quidem faciendo nouam reſeruationem, quam ipſe, vt vidimus, facere non poterat: ſed declarando mentem quintæ Congregationis generalis, cui ipſe interfuerat, & præfuerat, & in qua caſuum reſeruatio facta, & promulgata fuerat.

Porrò eam fuiſſe Congregationis mentem probari, & colligi poteſt, non ſolùm ex communi ſenſu, ſed etiam, quia reſeruatio illorum peccatorum facta fuit, vt in grauioribus morbis ſpiritualibus, meliùs, & tutiùs poſſent ſubditi curari à ſuis Superioribus, ad quos per ſe, vel per alios debent pro abſolutione obtinenda recurrere. Hoc autem remedium adhibendum erat omnibus, qui intra Societatem Superiorem habent, prout illum de facto habent Rectores, & Superiores locales, & ipſimet Prouinciales: qui omnes, non minus, quàm eorum ſubditi, debent iuxta Societatis regulas ſinguli ſuis Superioribus propriam conſcientiam manifeſtare, vt ab iis in via ſpirituali dirigi poſſint. Quare multò magis debent in grauioribus neceſſitatibus ſpiritualibus, & in grauioribus tentationibus ad eoſdem recurrere, vt ab iis opportuna remedia poſſint accipere. Sicut ergo nunquam Societas exemit Superiores locales, vel Prouinciales à debito manifeſtandi ſuam conſcientiam ſuis Superioribus, imò Rectores eam manifeſtare debent Prouinciali, quando Collegium illud viſitat, & Prouincialis Viſitatori Prouinciæ, ſi adſit, vel ipſi Generali, ſi ibi adeſſet: non videtur veriſimile, quòd eoſdem voluerit eximere ab obligatione recurrendi ad ſuos Superiores in grauioribus tentationibus, & neceſſitatibus ſpiritualibus, in quibus maiora, & grauiora remedia requiruntur. 6

Confirmatúrque rurſus hic idem Societatis ſenſus poteſt, quia non ſoli Superiores locales, & Prouinciales carent in Societate Superiore locali, ſed alij etiam: nam in primis ſocij eiuſdem Prouincialis nulli Superiori locali propriè ſubiacent, cùm ſint in perpetuo motu, vt Prouincialem in Prouinciæ viſitatione comitentur. Rurſus ille, quem Prouincialis vocauit à Collegio, in quo erat, illuc non reuerſurum, eo ipſo, quòd diſcedit ab illo Collegio, iam non eſt ſubditus illius Rectoris, ſed neque vllius alterius, quia Prouincialis nondum ſtatuit de loco, ad quem eſſet illum miſſurus. Certè ſi illo medio tempore, dum Prouincialis deliberat, incidat in caſum reſer- 7

uatum,

uatum, abſolui non poteſt de licentia ſolius Rectoris illius loci, in quo per ſolam hebdomadam commoratur, ſine onere comparendi poſtea coram ſuo Superiore, vt habetur *in dicto cap.6 de caſibus reſeruatis* §. 6. & aliunde fortaſſe per annum non applicabitur alicui Collegio, quia ire debet interim ad ſuam patriam, vel ad Miſſionem in loco, in quo non ſit Collegium; hos ergo omnes, & alios ſimiles, qui Superiorem localem non habent, Congregatio certè non voluit eximere à caſuum reſeruatione. Debent ergo data occaſione, per ſe, vel per alium ad Prouincialem recurrere, qui ſolus eſt communis Superior immediatus. Idem ergo voluit Congregatio quod facerent Rectores, qui alium Superiorem immediatum non habent, niſi Prouincialem.

8 Quando ergo Congregatio quinta generalis reſeruauit caſus illos, ita vt nemo ſine ſpeciali licentia Superioris localis poſſet ab illis abſolui, noluit ipſum Superiorem localem à reſeruatione eximere: ſed fuit potiùs quædam benigna conceſſio pro ſubditis. Aliquando enim ita reſeruantur aliqua Regularium peccata, vt debeant ad Prouincialem pro abſolutione recurrere, nec poſſit Superior localis ab illis abſoluere, vt habetur in regula S. Franciſci *cap.7.* vbi ſic dicitur: *Si quis fratrum, inſtigante inimico, mortaliter peccauerit, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, vt recurratur ad ſolos Miniſtros Prouinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quanto citiùs potuerint ſine mora.* & quidem in ſtatutis illius Ordinis multa peccata reſeruantur Prouinciali, vt teſtatur P. Suarez *tom 4. de Relig. tract.* 10. *lib.*8. *cap.*5. *num.*6. Noluit ergo Societas tantum onus ſubditis imponere, ſed conceſſit benignè recurſum ad Superiorem immediatum. Loquitur ergo de ſubditis ſolis illius Superioris, non de illis, qui non habent Superiorem localem, quales ſunt Rectoris, Socij Prouincialis, & alij ſuprà enumerati, quos non intendit Congregatio excipere à reſeruatione caſuum communi pro omnibus Societatis perſonis.

6 Hæc, vt dixi, reſponderam anno 1642. Poſtea verò anno 1645. Congregatio generalis octaua conuocata ad electionem noui Præpoſiti Generalis, eodem dubio in conſultationem adducto, in eamdem ferè ſententiam reſpondit decreto 25. vbi ſuppoſita vt vera reſeruatione, & obligatione recurrendi pro reſeruatis in ipſis Rectoribus, & Prouincialibus, cogitatum fuit de remedio adhibendo his verbis: *Quod in ordinationibus dicitur, idem eſſe ſeruandum Confeſſariis Superiorum localium, ſi quando, (quod Deus auertat,) in aliquem caſum reſeruatum inciderent: videri magnum onus, nec ſatis eiuſmodi Superioribus eſſe prouiſum; aut ſigillo; ſi Prouinciali ſe ſiſtere teneantur, ſiue per ſe, ſiue per alium, & fortaſſe magis expedire, vt hoc onus differatur in tempus, quo Superior loco mouebitur. His in conſultationem adductis, diùque agitatis, magis placuit Congregationi liberam poteſtatem abſoluendi Superiores locales à reſeruatis committi à Prouinciali vni ex Confeſſariis Collegij, aut domus, quem ipſe deſignauerit. Id quoque, quod eodem loco dicitur, idem ſeruandum eſſe Confeſſariis Prouincialium, cùm præſens non eſſet is, qui ad eumdem finem à Generali eſſet deſtinatus, vix videri in praxim reduci poſſe, ſine periculo violandi ſigillum, aut ſine maximo onere Prouincialis, ſi Generali, per ſe, vel per alium, ſiſtere ſe teneatur, ideóque tutius fore, facultatem abſoluendi Prouincialem à reſeruatis, ſocio ipſius abſolutè concedere. Quod quidem Deputatorum iudicium Congregatio ſua auctoritate ſanciuit.* Vnde res hæc extra omnem controuerſiam iam remanet, cùm Congregatio generalis tacitè comprehenderit Prouinciales, & Superiores locales in caſuum reſeruatione, iíſque omnibus ſufficienter de remedio prouiderit.

Dubium XXIX.

Circa ſenſum regulæ prohibentis omnibus Societatis perſonis officia exequutoris teſtamenti, & Procuratoris.

In parte 6. conſtitut. Societatis *c.*3. §.7. ſic habetur. *Vt pleniùs poſſit Societas rebus ſpiritualibus iuxta ſuum Inſtitutum vacare, quoad eius fieri poterit, à negotiis ſæcularibus abſtineat, (qualia ſunt teſtamentariorum, vel executorum, vel Procuratorum rerum ciuilium, aut id genus officia,) nec ea vllis precibus adducti, obeunda ſuſcipiant, vel in illis ſe occupari ſinant.* In declaratione autem in margine *littera D.* additur. *Hoc obſeruetur, quoad eius fieri poterit: Superiori tamen ad caſum aliquem neceſſitatis, vel maioris momenti, ad finem diuini ſeruitij præfixum, facultas diſpenſandi ad tempus relinquatur. Hic autem Superior, Præpoſitus Generalis erit, vel qui ab eo facultatem ad hoc acceperit.* 1

Circa

Circa ſenſum itaque huius conſtitutionis dubia aliquot propoſita mihi fuerunt, pro quorum ſolutione, ſuppono in primis, in dicta conſtitutione tria potiſſimùm Societatis perſonis prohiberi. Primum eſt ſuſcipere ea officia ad comparendum in iudicio, vel in ordine ad lites. Secundum eſt ſuſcipere ea officia etiam ad actus extraiudiciales. Tertium eſt occupari in iis rebus, & negotiis ſæcularibus. De primo non eſt dubium, cùm id de iure etiam communi ſit prohibitum Religioſis, niſi de licentia Prælati, & cum certis conditionibus, de quo latè Thomas Sanchez *lib.6.in Decalog. cap.11. & cap.13.* Lezana *tom.4. verb.Procuratores Regularium, num.2. & verb. teſtamentum, num.3.* De ſecundo etiam conſtare videtur, quia munus Procuratoris, etiam ad actus extraiudiciales, prohibitum eſt Religioſis, vt cum aliis docet idem Sanchez *ibi num.38. & 41.* Denique tertium conſtat ex verbis illis conſtitutionis, *vel in illis ſe occupari ſinant*; & *in parte 9. cap.6.* §. 4. in illis verbis, *negotiis ſæcularibus implicari non debere.*

2 Hoc ſuppoſito, Primum dubium erat, an ſine inſtrumento, vel ſcriptura procurationis & mandati, vel executoris teſtamenti, poſſint Societatis perſonæ facere ea, quæ iure talis procurationis iuridicæ non poſſent, vt comparere in iudicio, & ſimilia. Reſpondi, ſi compareant in iudicio ad tuendas partes alicuius, iam hoc videretur etiam officium Aduocati, quod aliunde Religioſis omnibus prohibitum eſt iure communi, vt dixi *tom.2. de Iuſtit. diſp.41. ſect.1. num.1. & 3.* Si verò compareant ob alium finem, aut ſi exerceant alia ſine titulo iuridico Procuratoris, executoris, &c. erit ſolùm contra regulam prohibentem, ne iis negotiis ſe occupari ſinant.

3 Secundum dubium erat, an liceat ſaltem habere curam faciendi per alios functiones Procuratoris, executoris, &c. Reſpondi, ſi hoc fiat ſubſtituendo in virtute mandati legitimi ſibi dati ad ſubſtituendum, fieri non poſſe; quia ſubſtitutio ipſa eſt actus iuridicus, qui non fit, niſi ab eo, qui procurationem ſuſcepit: quare qui non poteſt eſſe Procurator, non poteſt alterum in aliena cauſa ſubſtituere, cùm ad hoc debeat ipſe prius eſſe Procurator, vt docet Sanchez *dicto cap.13. num.12.* Si verò Religioſus Societatis non ſubſtituat iuridicè, ſed habeat ſolùm curam dirigendi; id ſolùm erit contra regulam prohibentem, ne Societatis perſonæ curam ſuſcipiant huiuſmodi negotiorum.

Tertium dubium erat, an regula prohibeat procurationem, & executionem etiam extraiudicialem. Reſpondi, officium executionis teſtamenti, ſi verum titulum iuridicum habeat, eſſe prohibitum de iure communi omnibus Religioſis ſine licentia Prælati, vt ex *cap.2. de teſtam. lib.6. & Clement. vnica, eodem tit.* probat Thomas Sanchez *lib.6. in Decalog. cap.11.* & ego dixi *tom.2. de Iuſtit. diſp.24. ſect.18. num.125.* & rurſus in Societate idipſum prohiberi peculiariter ex regula ſuprà adducta, quæ addit, eiuſmodi licentiam à ſolo Generali poſſe concedi; de Procuratoris verò munere iam dixi etiam extraiudicialiter eſſe prohibitum. 4

Quartum dubium erat, ad quas ex illis functionibus licentiam dare poſſit Generalis Societatis? Reſpondi, ad eas non poſſe, quæ abſolutè prohibitæ ſunt Religioſis de iure communi. v. gr. vt Religioſus ſit Procurator in cauſis non conceſſis: ad alias verò, in quibus requiritur ſolùm licentia Prælati, vt fiant, poſſe quidem à Generali licentiam concedi: v. gr. vt ſit executor teſtamenti; item vt ſit Procurator etiam in iudicio in vtilitatem Societatis: item in aliis caſibus, quos enumerat Thomas Sanchez *dicto cap.13. num.19. & ſequentib.* 5

Quintum dubium erat, in quibus caſibus, & ad quæ ex prædictis non ſufficiat licentia Prælati localis in Societate? Reſpondi, in primis videri neceſſariam licentiam Generalis, vt aliquis acceptet munus executoris teſtamentarij propter grauitatem materiæ, & magnam diſtractionem, quam ſecum affert. Item vt aliquis ſit Procurator in iudicio. Item, vt ſit Procurator extraiudicialis ad negotia, quæ longum tempus, & magnam occupationem exigunt. Ad meram verò directionem, & curam extrinſecam breuem, & non magnæ occupationis, credo ſufficere licentiam Prouincialis, vel Rectoris, aut Præpoſiti localis; imò idem credo eſſe de procuratione extraiudiciali ad actum tranſeuntem, & breuem, vt ad recipiendum, vel ſoluendum debitum pro amico abſenti, ad acceptandum beneficium, & ſimilia: quod (ni fallor) praxis ipſa teſtatur; quia in his leuioribus difficilè recurri poſſet ſemper ad Generalem. Colligi autem videtur ex verbis ipſis regulæ, *à negotiis ſæcularibus abſtineant*, & *p. 9. conſtitut. cap. 6. negotiis ſæcularibus implicari non debent.* nam, vt notauit Nigronius *in regulas communes, regula 41. num.2.* nomine *negotij* intelligitur id, *quod multum temporis, laboris, ac moleſtiarum requirit,* 6

quirit, vt expediatur. Vnde Nauarrus, & alij apud Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 33. dicunt, non eſſe contra prohibitionem Eccleſiæ, ſi clericus aduocaret, quando modica eſſet occupatio. hanc tamen actionem aduocandi credo propter materiæ grauitatem non licere in Societate ſine licentia Generalis, etiam in caſibus iure permiſſis.

7 Sextum dubium erat, quale peccatum ſit facere abſque licentia prædicta negotia? Reſpondi, ſi ſermo ſit de iis, quæ iure communi prohibentur abſolutè Religioſis, eſſe peccatum graue ex genere ſuo, vt docet Sanchez *vbi ſuprà, cap.* 11. *num* 18. Aliqui tamen, quos affert *cap.* 13. *num.* 33. putant, leuitatem materiæ eſſe, ſi in vnica cauſa id faciat; ſi verò loquamur de iis, quæ ſolùm prohibentur per regulam Societatis, & non de iure communi, in iis ſola regulæ violatio interueniet. Difficultas eſt de iis, quæ iure communi prohibentur, fieri à Religioſo ſine licentia Prælati, vt eſſe executorem teſtamenti, & ſimilia. do quibus Sanchez *dicto cap.* 11. *num.* 18. & *cap.* 13. *num.* 10. docet eſſe peccatum mortale, ſi in Societate fierent ſine licentia Generalis, vel cum ſola licentia Rectoris, vel Prouincialis; quia in Societate nemo, præter Generalem, poteſt dare eiuſmodi licentiam, niſi Generalis id ſpecialiter alicui Superiori concedat. Ego tamen *in 2 tom. de Iuſt. & iure, dicta diſp.* 24. *loco ſuprà citato* dixi, futurum quidem id contra regulam, non tamen contra legem Eccleſiæ, quæ ſolùm prohibet, ne fiat ſine licentia Prælati ſaltem immediati. Regula autem prohibet ſpecialiter perſonis Societatis ea officia, & reſeruat Generali poteſtatem diſpenſandi in hac conſtitutione; non quidem diſpenſandi in iure communi: in hoc enim non diſpenſat, ſed obſeruat illud, quando dat licentiam; quia ius commune prohibet ſolùm, ne id fiat ſine licentia Prælati: in Societate autem Generalis diſpenſat in prohibitione, vt ſignificatur verbis illis conſtitutionis ſuprà adductis, *Superiori*, nempe Generali ſoli, *facultas diſpenſandi relinquitur.* Tota ergo diſpenſatio Generalis eſt circa ſolam regulam, non circa legem Eccleſiaſticam, quæ id non prohibet, ſed exigit licentiam Prælati: regula autem Societatis non obligat ſub peccato. Videantur quæ dixi latiùs *loco citato*, ad hoc ipſum comprobandum.

8 Septimum dubium erat, an prohibitio huius regulæ procedat, quando cauſæ pertinent ad eos, quorum intereſſe redundat aliquo modo in ipſam Societatem. Reſpondi, aliquos id aſſerere; ſed tamen Thomas Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 17. cum aliis multis, meritò id concedit licitum, ſi magna interueniat Collegij indigentia, vel magnum damnum ſentiret Societas non annuendo votis, & precibus amici vtiliſſimi. Semper tamen requiritur licentia Superioris; ad actus quidem iudiciales licentia Præpoſiti Generalis, ad extraiudiciales verò aliquando eiuſdem Generalis, aliquando Superioris inferioris, iuxta regulas ſuprà poſitas.

Octauum dubium erat, an hæc prohibi- 9
tio procedat in negotiis etiam pertinentibus ad cauſas pias? Reſpondi, prohibitionem de iure communi, quoad ea, quæ prohibet, procedere etiam eo caſu, vt fatetur Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 21. niſi ſit pro miſerabilibus perſonis præſidio deſtitutis tuendis, vt docet idem Auctor *num.* 23. quo tamen caſu requiritur etiam licentia Prælati, iuxta doctrinam traditam. Loquendo autem de prohibitione procedente ex regula Societatis, hæc clarè comprehendit etiam negotia, & cauſas pias, vt conſtat ex eius verbis *part.* 9. *conſtit. cap.* 6. *§.* 4. *eos, qui de Societate ſunt, negotiis ſecularibus, licèt pia alioqui eſſent, implicari non debere.* vbi tamen in margine *littera B.* facultas datur Generali in hoc diſpenſandi.

Nonum dubium erat, an prohibitio pro- 10
cedat in cauſis propriorum parentum, vel aliorum, quorum cauſæ videri poſſint propriæ? Reſpondi, omnino procedere, niſi perſonæ illæ, miſerabiles ſint, vt proximè diximus: & ita cum communi reſpondet Sanchez *dicto cap.* 13. *num.* 24. & quidem ad hoc potiſſimum vitandum facta eſt prohibitio Eccleſiaſtica, & regula etiam Societatis; eſt enim maximè indecorum, & religioſæ diſciplinæ perniciosum, quòd Societatis Religioſi his conſanguineorum negotiis, & curis ſine clariſſima, & vrgenti neceſſitate implicentur.

Dvbivm XXX.

An poßit Generalis Societatis applicare Miſſas ſuorum ſubditorum, loco illarum, quas Collegium aliquod ex teſtamento debebat.

Collegium quoddam Societatis fuit 1
hæres cum onere deſignandi Capellanos amouibiles, per quos fiant tot ſacra ſingulis hebdomadis pro anima teſtatoris.

Prætermiſſa

Prætermiſſa fuit hæc cura per obliuionem, vel inconſiderantiam vno anno. Quæſitum fuit, an poſſet licitè hic defectus ſuppleri, applicante Generali tot Miſſas ſuorum ſubditorum; quod facilè, & ſubitò ipſe præſtare poterat, nam ſinguli Societatis Sacerdotes ſingulis hebdomadis Miſſam vnam offerunt pro intentione Præpoſiti Generalis, quas omnes Miſſas ipſe Generalis applicat ſecundùm neceſſitates occurrentes, prout iudicat expedire.

2 Difficultas tota oritur ex peculiari inſtituto Societatis, quæ iuxta proprias conſtitutiones non poteſt ſtipẽdium vllum accipere pro Miſſarũ celebratione, vt expreſsè habetur in examine *c.*1. & in conſtitutionibus *part.*4.*c.*7.§.3.*&* *c.*15. *in fine,&* *part.*6. *c.*2.§.7. cũ declaratione *littera G &part.*10. § 5 & explicat latè Suarez *tom.*4 *de Relig. tract* 10.*lib.*4.*de votis Societatis,cap.*7.*n.*8.*& ſeqq.* Thom. Sanch. *lib.*7.*in Decalog.c.*28 *per totum*, & nos aliquid diximus *diſp.*21.*de Euchar.ſect.*1.*n.*15. & quidem nec ipſe Generalis poteſt in hoc diſpenſare, vt habetur in Congregatione Generali quinta *can.* 1. & obſeruat Sanchez *vbi ſuprà,n.*1 *&* 7.

3 In caſu tamen propoſito aliqui dixerunt, poſſe id fieri, quibus fauere videbatur id, quod dixit Sanchez *dicto cap* 28.*n.*18 nempe poſſe Sacerdotes Societatis facere Sacra gratis, quæ in teſtamento facienda relicta ſunt, etiamſi teſtator iuberet eleemoſynam conſuetam dari, & ſimilitet Sacra, ad quæ Capellani ratione Capellaniarum tenentur quotannis facienda ob annuos redditus illis cũ eo onere relictos, quamuis hæredes, & Capellani illi, & loca pia pecunias illas in hoc expendendas ſibi retineant. Rationem autẽ reddit, quia hæredes illi, Capellani, & loca pia non acquirunt dominium illius pecuniæ ratione horum Sacrorum, ſed ratione tituli hæreditarij, legatarij, aut Capellaniæ, & ſolùm virtute eorum Sacrorum eximuntur onere illis titulis annexo faciendi ea Sacra, & ſic merè gratis ea fiunt, quamuis per accidens alij eximantur obligatione pecunias expendendi, vt illa fiant.

4 Confirmat autem Sanchez hanc doctrinam, quia Religioſi Societatis poſſunt concionari, quamuis concionibus illis ſit deſtinata eleemoſyna à teſtatoribus, vel ab aliis, qui feſta aliqua cum concione habenda inſtituerunt; dummodo Religioſi ſtipendium illud non capiant, quod paſſim in Societate fit. Idem ergo dicendum eſt de ſacris, cùm non minùs interdictum ſit pro concionibus, quàm pro Sacris ſtipendium accipere. Nec obſtat, teſtatorem iuſſiſſe dari ſtipendium, ſiue ſolitum, ſiue ſolito maius, pro illis concionibus, aut Sacris; quia re vera, prima, & per ſe teſtatoris intentio eſt, vt Sacra illa, vel conciones fiant; & acceſſoria, & per accidens eſt iuſſio retributionis ſtipendij, ſiue ordinarij, ſiue maioris. Quare inuento gratis facienti Sacra, vel conciones, eximũtur ab ea eleemoſyna danda tanquam acceſſoria, & onere iniuncto principali obligationi. Huc vſque Sanchez ex ſua, & aliorum ſententia: ex quibus idem videbatur dicẽdum in caſu noſtro, in quo Collegium eſt hæres, vel legatarius cum onere dandi eleemoſynam pro Miſſis celebrandis, quæ ſi aliunde celebrentur, iam Collegium per accidens manebit liberum ab onere dandi ſtipendiũ pro Miſſis, nec illud ſtipendium retinebit pro Miſſis, ſed titulo hæreditatis, vel legati, cui onus illud adiunctum fuerat.

Pro eâdem doctrina afferri etiam poſſet 5 Caſtro Palao *tom.*3.*tract.*16 *diſp.*3.*punct* 11. *n.*7.*&* 8. vbi, cùm ſupponat, Religioſos Societatis peccare contra votum paupertatis, & non ſolùm contra regulam, ſi ſtipẽdium pro Miſſis accipiant; fatetur tamen, non eſſe contra votum, ſi ſe ad Miſſas obligent eo pacto, vt ſtipendiũ ſuo cõſanguineo detur: vel ſi Titio Sacerdoti, qui ſtipẽdio accepto ad Miſſas offerendas obligatus eſt, Religioſus Societatis Miſſas totidem offerat, vt Titiũ ab ea obligatione liberet, & Titius poſſit ſibi ſtipendium acceptum retinere; contendit enim prædictus Auctor, hoc ſolùm in Societate prohiberi, ſi eius Sacerdotes ſtipendium ſibi accipiant pro Miſſis, quas celebrant. Cùm ergo in noſtro caſu non accipiatur ſtipendiũ pro Miſſis, ſed legatum, vel hæreditas, cũ obligatione faciendi Miſſas celebrari, non ſit contra votum paupertatis, vel contra prædictã Societatis regulã.

Cæterùm his non obſtantibus in caſu 6 propoſito dixi, id eſſe contra Societatis conſtitutionem, atque adeò nullo modo introducendum, vel permittendum; quod primò poteſt à poſteriori probari, quia ſi id facere liceret pro præteritis, non apparet, cur non poſſet etiam fieri pro futuris: quare poſſent ſingulis annis diſtribui Miſſæ illæ inter Sacerdotes Societatis eiuſdem Collegij, omiſſis Sacerdotibus ſecularibus, qui illas ſtipendio accepto celebrarent, ſemper enim haberet locum eadem ratio, & dici poſſet, quòd pecunia illa non retinetur pro ſtipendio, ſed titulo hæreditatis, vel legati: oneri autem Miſſarum adiuncto, & debito ſatisfit per Miſſas à perſonis Societatis celebratis, & Collegium indirectè liberatur ab onere dandi ſtipendium Sacerdotibus

ſecularibus. Vnde conſequenter poſſet Societas acceptare in ſuis Eccleſiis Capellanias,& legata cum eiuſmodi oneribus Miſſarum, quibus poſtea ſatisfaceret per ſuos Sacerdotes,& retineret ſibi fructus,vel legata integra. quod quidem apertè eſſet in fraudem conſtitutionum, & meritò diceretur Societas decipere per ſimulationem, & hypocriſim,dum dicit,ſe gratis exercere functiones ſpirituales, ac ſine vllo ſtipendio; cùm tamen re vera indirectè perciperet æquale ſtipendium pro ſingulis functionibus,& parum referret, quòd teſtator iniungeret Miſſas celebrandas à Religioſis Societatis,vel ab externis, ſi tamen perſonæ Societatis poſſunt ſuis Miſſis eiuſmodi oneribus ſatisfacere; hac enim via non minores redditus haberet Societas ex ſuis Miſſis, quàm alij Regulares ex ſtipendio quotidiano, vel ex Capellaniis in eorum Eccleſiis fundatis, & anniuerſariis ab iiſdẽ Religioſis celebrandis. quæ omnia apertiſſimè ſunt contra mentem S. Ignatij,& redderent ferè inutilem eius conſtitutionem.

7 Secundò ergo, & à priori ratio reddi poteſt,quia quidquid ſit de veritate exemplorum,ex Sanchez,& Caſtro Palao ſuprà adductorum, in caſu tamen propoſito, Societas non celebraret gratis Miſſas illas, ſed ipſamet Societas lucraretur ſibi illas Miſſas celebrando. Supponitur enim Collegium habere obligationem adhibendi Capellanos amouibiles, qui ſingulis hebdomadis tot Miſſas celebrent, eiſque ſtipendia ſoluendi. hanc obligationem, quæ quidem pretio æſtimabilis eſt, redimit Collegium celebrando totidem Miſſas per ſuos Religioſos: lucratur ergo celebrando illas Miſſas quanti æſtimari poteſt redemptio illius obligationis:& hoc quidem non prouenit aliis externis per accidens, vt dicebatur in illis exemplis; ſed Societas ipſa ſibi hoc lucrum acquirit,quæ eadem obligationem, & onus illud antea patiebatur. Nam antea Societas non dicebatur in rigore habere in ſuis bonis fructus integros illius legati, vel hæreditatis, ſed id ſolùm, quod ſupererat ſolutis ſtipendiis Capellanorum; id enim ſolùm dicimur in bonis noſtris habere, iuxta vulgarem iuris regulam, quod deductis debitis habemus; celebratis verò totidem Miſſis per ſuos Religioſos, Collegium habet ſibi integros fructus hæreditatis, vel legati: fit ergo locupletius illa Miſſarum celebratione, quàm eſſet ante illam. Hoc autem repugnat omnino Societatis conſtitutioni, quæ vult vt Miſſæ gratis omnino celebrentur: ſic enim habetur *in part. 6. cap. 2. §. 7.* ſub his verbis: *Omnes, qui ſub obedientia ſunt Societatis, meminerint, ſe gratis dare debere, quæ gratis acceperunt.* & *part. 10. §. 3.* excludit etiam redditus eo titulo habendos: *Nullos* (inquit) *redditus, vel poſſeſſiones, vel ſtipendia pro verbi Dei prædicatione, aut lectione, aut Miſſis, aut adminiſtratione Sacramentorum, aut demum rebus quibuſlibet ſpiritualibus admittendo.* Si autem in caſu noſtro liceret Miſſis propriis oneri præcepto ſatisfacere, admitterentur proculdubio redditus pro Miſſarum celebratione ſaltem ſub diſiunctione; quia obligatio à teſtatore impoſita, & à Collegio cum legato annuo ſuſcepta, deberet ita explicari, vt teneretur Societas, vel per alienos Sacerdotes, vel ſaltem per proprios tot Miſſas ſingulis hebdomadis celebrare: quod quidem pactum diſiunctiuum æquiualet conditionato, hoc eſt,ad celebrandas Miſſas illas per proprios Sacerdotes,ſi non vtantur operâ externorum. Quare poſita conditione non vocandi Sacerdotes externos, remanet obligatio abſoluta celebrandi per proprios ob redditus annuos perceptos. Quamuis autem ſola intercederet obligatio conditionata, certum eſt, illum, cui aliquis contractus prohibetur, non poſſe illum etiam ſub conditione celebrare, vt conſtat in matrimonio, & in alienatione bonorum Eccleſiaſticorum, & aliis. Si ergo Societas non poteſt accipere redditus cum obligatione celebrandi Miſſas per ſuos Sacerdotes, nec poterit eam obligationem ſuſcipere etiam ſub conditione, ſi externos non vocauerit.

Vnde iam conſtat ad exempla in contrarium adducta. nam, quidquid ſit de eorum veritate, differentia eſt clara; nam in illis Societas, vel eius Sacerdotes nihil accipiunt pro Miſſarum celebratione, atque adeò gratis celebrant. In noſtro autem caſu Societas percipit emolumentum, & retinet fructus legati integros, ac ſe liberat onere ſoluendi ſtipendia; quod totum lucratur ob Miſſas à ſuis Sacerdotibus celebratas. Vnde retorqueri poteſt, quia ipſemet Sanchez *dicto c. 28 n. 23. & 25.* tunc ſolùm concedit, poſſe aliquem Sacerdotem Societatis ſuis, vel aliorum Sacerdotum eiuſdem Societatis Miſſis ſatisfacere obligationi, quam ex ſtipendiis antea acceptis contraxit, quando non poteſt aliter ſatisfacere ſoluendo ſtipendia externis Sacerdotibus. Secus ſi poſſit aliis ſtipendia erogare, prout in caſu noſtro poterat Collegium ſolutis ſtipendiis alios Sacerdotes vocare. Imò illo *num. 18.* vbi pro contraria ſenten- 8

tia

tia afferebatur, quatenus dicit, poſſe Sacerdotes Societatis facere ſacra gratis, quæ in teſtamento facienda relicta ſunt, etiamſi hæredes, vel Capellani lucrum inde reportent retinendo ſibi pecunias, quas in ea ſtipendia deberent expendere: addidit tamen limitationem hanc, *dummodo Religioſi hi nullum ſtipendium pro his ſacris recipiant, nec paciſcantur, vt aliis detur.* Si ergo ipſimet Religioſi Societatis lucrum, & emolumentum ex Miſſis celebratis ſentiunt, prout re vera ſentiunt in caſu noſtro, non intellexit vnquam ille Auctor, quòd poſſint propriis Miſſis ſe ab illo onere liberare.

Dubium XXXI.

Vtrùm poſſit Generalis Societatis acceptare legatum rei immobilis alicui Collegio relictum cum animo alienandi.

1 Dixi, *alicui Collegio relictum*, quia, ſi relictum fuiſſet Domui profeſſæ, quæ non eſt capax retinendi redditus, & bona immobilia, non poſſet acceptare legatum illud, niſi cum animo alienandi, cùm ex proprio inſtituto obligetur ad alienandum, quamprimum commodè poſſit, vt vidimus in ſuperioribus. Dubium ergo procedit, quando legatum relinquitur alicui Collegio, quod quidem redditus annuos perpetuos, & bona immobilia poſſidere poteſt; quia tamen bona illa immobilia vtilius venderentur, quàm retinerentur, dubitatum fuit, an poſſet Generalis acceptare legatum, ſed ea limitatione addita, vt poſſet liberè rem illam alienare ſine facultate Sedis Apoſtolicæ, ne cogeretur poſtea facultatem petere, de cuius impetratione poterat dubitari.

2 Videbatur aliquibus, poſſe id fieri, quia ſine Generalis conſenſu non poteſt acceptari hoc legatum: ipſe autem poteſt ſuam acceptationem limitare, & acceptare, vel ſine, vel cum aliqua limitatione. Sicut teſtator poſſet legare Collegio fundum, vel domum, addita libertate, vel etiam obligatione alienandi, quo caſu Collegium poſſet, vel etiam deberet, rem illam immobilem ſine alia licentia alienare.

3 Dixi tamen primò, mihi non apparere, cur ſit neceſſaria acceptatio ſolius Generalis, aut cur non poſſet Prouincialis, vel Superior localis acceptare legatum, quod ſine vllo onere relinquitur, ſicut poſſunt acceptare eleemoſynas, cuiuſcumque ſummæ ſint, & donationes à ſæcularibus factas, cùm legatum ferè non differat à donatione, niſi quatenus non ſortitur efficaciam, & effectum, niſi poſt mortem teſtatoris.

Dixi ſecundò, potuiſſe quidem teſtatorem obligare ad alienandam rem legatam, quo caſu non eſſet neceſſaria facultas Sedis Apoſtolicæ ad alienandum, cùm ad id faciendum præcedat obligatio, vt cum aliis dixi *ſuprà lib. 3. dub. 9.* Secus tamen dicendum eſſet, ſi teſtator non obligauit, ſed dedit facultatem vendendi, & alienandi rem legatam: tunc enim neceſſaria eſſet noua licentia Sedis Apoſtolicæ ad alienandum, vt cum aliis obſeruauit in his terminis Fillicucius *in Appendice tract. 44. c. 4. n. 29.* Ratio autem eſt, quia teſtatoris licentia non diſpenſat in lege Eccleſiaſtica non alienandi, nec facit, quòd domus legata; v.gr. non ſit in pleno dominio Collegij, ſicut ſunt alia bona habita titulo emptionis. Cùm ergo prohibitio Eccleſiæ comprehendat bona omnia, quæ ſunt in dominio Eccleſiarum, non minùs comprehendit domum illam legato acquiſitam. Quæ ratio non procedit, quando teſtator ipſe obligat ad alienandum: tunc enim res illa non ponitur ſub pleno, & libero dominio Eccleſiæ, ſed cum limitatione, & grauamine alienationis futuræ: ſicut ſi relicta fuiſſet grauata cenſu vitalitio, vel perpetuo. Poteſt ergo alienari poſtea, quia alienatur, non tum ab ipſo Collegio, quàm à teſtatore, qui iuſſit alienari. Quando verò teſtator non obligat, ſed dat licentiam alienandi, nihil diminuit de pleno domus dominio Collegio acquirendo, ille enim eſt plenè dominus, qui poteſt rem pro libito retinere, vel diſtrahere: quam poteſtatem legatarius tunc habet, cùm teſtator ex parte ſua conceſſerit facultatem ad retinendum, vel alienandum. Non ergo magis poteſt ſine facultate Sedis Apoſtolicæ alienari, quàm res aliæ immobiles, quæ ſunt in pleno dominio Collegij. Alioquin, ſi licentia teſtatoris ad alienandum ſufficeret, poſſent etiam alienari ſine alia licentia bona cætera immobilia, quæ Collegium emptionis titulo poſſidet. Nam venditores etiam, quando ea bona vendiderunt, & tradiderunt Collegio, dederunt ei quantum eſt ex parte ſua, facultatem retinendi, vel alienandi poſtea bona illa; nec maiorem facultatem dat teſtator, quàm venditor, cùm vterque & poſſit, & velit æqualem facultatem legatario, aut emptori concedere.

Vnde dixi tertiò, in caſu noſtro non poſſe Generalem, vel Societatem alienare rem illam immobilem legato acquiſitam ſine

ſine noua licentia Sedis Apoſtolicæ. Ratio autem eſt, quia non poteſt à Societate alienari, niſi priùs ſit ſub dominio Societatis; nemo enim vendere poteſt id, quod ſuum non eſt. Debet ergo priùs Societas acceptare legatum, atque adeò acquirere dominium rei legatæ, vt poſtea poſſit dominium illud in alium transferre. Eo autem ipſo, quòd bona illa ſint ſemel in dominio Societatis, comprehenduntur, & afficiuntur lege Eccleſiaſtica, prohibente alienationem bonorum omnium immobilium Eccleſiæ. Requiritur ergo licentia Sedis Apoſtolicæ, ſicut ad alia bona immobilia alienanda, nam licentia ſola teſtatoris non ſufficit, vt vidimus, ſi teſtator voluit, quòd plenè, & abſque vllo onere, acquirerentur Eccleſiæ, prout de facto voluit, dum non obligauit ad alienandum, ſed hoc totum reliquit in Societatis arbitrio: nam licentia illa teſtatoris, ſiſtendo intra limites meræ licentiæ, aufert ſolùm impedimentum, quod eſſe poterat ex parte ipſius; potuiſſet enim teſtator, ſi voluiſſet, obligare Societatem ad non alienandum. quo caſu non ſufficeret ad alienandum licentia ordinaria Sedis Apoſtolicæ, ſed oporteret ſpecialiter derogare voluntati, & prohibitioni teſtatoris, quod difficiliùs, & non niſi ob vrgentiſſimas cauſas fieri, & concedi ſolet à Summo Pontifice, qui difficillimè mouetur ad derogandum voluntati expreſſæ teſtatoris. Huic ergo difficultati occurrere voluit teſtator, proteſtans, ſe, quantum erat ex parte ſua, non prohibere, ſed permittere Religioſis alienare bona illa, ſi id vtile ab ipſis iudicaretur. Semper tamen ſubintelligitur conſenſus eius, qui conſentire de iure debet, qualis eſt conſenſus Sedis Apoſtolicæ ad alienanda bona immobilia locorum regularium.

6 Confirmari denique, & explicari poteſt, quia ſi teſtator expreſſiſſet, ſe legare Collegio Societatis domum ſuam magni valoris cum facultate, vt poſſent Religioſi, quandocumque vellent, illam domum gratis donare, cui ipſis placeret: nemo dicet, quòd poſt decem annos poſſent licitè pro ſuo libito domum illam gratis donare cuidam conſanguineo Prouincialis, vel Rectoris, hoc enim eſſet contra votum paupertatis, cui opponuntur ſumptus, & donationes ſuperfluæ, & exceſſiuæ, qualis illa eſſet. Peccarent etiam contra iuſtitiam dilapidando bona Collegij; quorum ipſi non ſunt domini liberi, ſed adminiſtratores, & quaſi vſufructuarij. Quare licentia data à teſtatore interpretanda eſſet ita ſolùm, vt talis donatio non inferret iniuriam ipſi teſtatori, non tamen, vt fieri poſſet ſine peccato contra religioſam paupertatem, vel contra iuſtitiam, in quibus teſtator diſpenſare non poterat, licèt poſſet ſubtrahere materiam peccati obligando Religioſos ad donandum poſt decennium; quo caſu licitè, & neceſſariò donarent domum, quia ex iuſtitia ad donandum tenebantur. Similiter ergo in caſu noſtro licentia teſtatoris ad alienandum interpretanda eſt in eodem ſenſu, cùm ipſe tam non poſſit diſpenſare in lege Eccleſiaſtica non alienandi, quàm in paupertate religioſa, vel in obligatione iuſtitiæ, licèt poſſet, vt diximus, ſubtrahere materiam peccati, obligando Religioſos ad alienandam domum legatam.

DVBIVM XXXII.

Quid faciendum ſit de pecunia donata, & legata ad fundationem Collegij, quando Epiſcopus non conſentit fundationi.

1 Titius, qui voto ſe obligauerat ad expendendam certam ſummam in erectione alicuius operis pij, vt voto ſatisfaceret, donauit inter viuos viginti millia aureorum ad fundandum vnum Collegium Societatis in regione quadam ſuæ ciuitatis, cùm iam Societas in alia eiuſdem vrbis regione Collegium aliud haberet. Addidit autem, ſi noui Collegij erectio executioni non mandaretur, velle ſe donationem, & ceſſionem illam bonorum eſſe irritam, reſeruareque ſibi diſpoſitionem illorum bonorum; interim donator moritur, & teſtamento ſuo grauauit hæredes aliis legatis piis. atque etiam ad tradenda bona illa ad fundationem noui Collegij. Mortuo Titio, dum de fundatione noui Collegij agitur, Epiſcopus loci ſeſe opponit, & negat conſenſum ad nouam fundationem requiſitum ex decretis Pontificiis, quæ habentur apud Lezanam *tom.1.c.1.n.34. & ſeqq. & tom.4. verb Monaſteria regularium.* Cùm ergo diutiùs inſiſteretur in procurando Epiſcopi conſenſu, & res in longum abiret, dubitatum fuit primò, an Generalis Societatis poſſet virtute ſuorum priuilegiorum commutare voluntatem teſtatoris, ita vt legatum cederet in augmentum antiqui Collegij. Secundò, an cenſeretur iam defeciſſe conditio poſita à teſtatore erectionis noui Collegij; an verò ampliùs adhuc expectandum eſſet, vt iterum tentaretur de

erectione

erectione procuranda. Tertiò, an deficiente cõditione nouæ fundationis, maneret liber hęres ab eo legato ſoluẽdo. Quartò, quis, & quomodo diſponere deberet de illo legato.

2 Ad primum quæſitum aliqui nolebant, poſſe Generalem commutationem illam facere ex priuilegio conceſſo minoribus, quod habetur *in compendio priuilegiorum Societatis verb. commutatio.* §. 4. Sed reuera priuilegia, quorum ibi fit mentio, fuerunt viuæ vocis Oracula, vt conſtat ex *compendio Minorum, verb. commutatio*, §. 1. & ex Roderic. *in Bullario Regularium in Oraculis Sixti IV. n.* 1 & in Oraculis Leonis X. *n.* 68. & quamuis vtraque illa conceſſio dicatur haberi per Bullam Bonifacij IX. facta Patribus Dominicanis, quam Bullam dicunt referri in priuilegiis eorumdem Patrum authenticatis, quæ aſſeruantur in Conuentu Patrum Prædicatorum Eborenſi in Luſitania, Romæ tamen Bulla illa, vel priuilegiũ Bonifacij inueniri non potuit: vnde meritò de tali facultate dubitat Lezana *tom.* 1. *c* 18. *n* 94. *&* *tom.* 2. *c* 19 *n.* 47. Et quidem, quamuis priuilegia illa extarẽt, & permanerent, parùm deſeruirent ad caſum præſentem: in illis enim additur limitatio, dummodo id fiat ſine ſcandalo eorum, ad quos ſolutio talium legatorum pertinet. quod in præſenti caſu vitari non poſſet, imò ſtatim ab hærede impugnaretur commutatio illa, cùm pretendat, deficiente fundatione Collegij, ſe liberum manere à ſolutione legati, vt videbimus. Quare Generalis alioquin alienus omnino à commutatione voluntatis teſtatoris nullo modo ſeſe ingeret, nec vſurparet ſibi poteſtatem adeò dubiam, & quæ in foro externo nunquã approbaretur.

3 Ad ſecundũ ergo quæſitũ dixi, non videri adhuc verificatũ ſufficiẽter defectũ conditionis, ſed adhuc aliquid ampliùs ad hoc requiri, vt legatũ cẽſeatur caducum; quare ex hoc capite hæres non poteſt prætendere retentionẽ legati. Quod probari poteſt,

4 Primò, quia tempus aſſignandum ad hunc effectum debet eſſe proportionatum operi, quod à teſtatóre iubetur: multum autem temporis requiritur ad facilitandam, & obtinendam licentiam Epiſcopi, & aliorum ad fundationem noui loci religioſi.

5 Secundò, quia videtur neceſſariò requiri, vt præcedat non ſolùm monitio, ſed etiam ſententia Iudicis declarans conditionis tẽpus præteriiſſe, vt in ſimili de hærede non exequente iuſſa teſtatoris, docent Gregor. Lopez, Couarr. Matienzo, Nouarra, & alij, quos refert, & ſequitur Thomas Sanchez, *lib.* 4. *conſil. cap.* 1. *dub.* 56. *num* 3. *&* 8.

Tertiò, quia teſtator ſolùm dixit, ceſſante erectione Collegij, donationem irritãdam: nõ videtur autem ceſſare erectio, quamdiu de ea agitur, & intentatur, & nõdum apparuit, an Collegium erigendum ſit, vel non. 6

Quartò denique, quia etiamſi elapſum eſſet tempus, non ideo legatum cederet hæredi, ſed deuolueretur ad Epiſcopum, ad quem ſpectaret commutare in aliud opus pium, vt ſtatim dicemus. 7

Ad tertium ergo dubiũ dixi, etiamſi conſtaret erectionẽ noui Collegij fieri non poſſe, atque adeò defeciſſe omnino conditionem legati; adhuc illud non cedere hæredi, ſed cõuertendum eſſe in alios vſus pios. 8

Primò, quia hæc eſt regula generalis in legatis piis, vt quoties non poſſunt in eâdem ſpecie impleri, conuertantur in alium vſum pium, vt docent communiter Doctores, quos afferunt, & ſequuntur Thomas Sanchez *lib.* 4. *conſil. cap.* 2. *dub.* 4. & alij, cum quibus idem probaui *tom.* 2. *de Iuſt. diſp.* 24. *ſect.* 13. *n.* 305. & colligitur ex Trid. *ſeſſ.* 25. *cap.* 8. *de reformat.* & ratio eſt, quia iam teſtator in bonum animæ ſuæ voluit hæredem tota ea ſumma priuari; quare adueniente illa impoſſibilitate, cenſetur teſtator adhuc magis amare bonum animæ ſuæ, quàm hæredem. Quamuis autem ab hac communi regula excipi ſoleat, quando teſtator expreſſit, vt adueniente impoſſibilitate conditionis exſequendæ, legatum redeat ad hæredem, vt cum aliis fatetur Sanchez *dicto dub.* 4. *n.* 6 id tamen in noſtro caſu non expreſſit in teſtamento, ſed in prima donatione, & aſſignatione bonorum, voluit, ſi Collegium non erigeretur, donationem illam irritam eſſe, ſibíque reſeruauit bonorum illorum liberam diſpoſitionem: in teſtamento autem poſtea non appoſuit in fauorem hæredis ſimilem clauſulam, nec illi reſeruauit diſpoſitionem illorum bonorum, ſed abſolutè hæredem grauauit ad ea bona conſignanda, ſicut ad cætera legata pia. Reſeruatio itaque illa non deſeruit hæredi, ſed ſoli donatori viuenti; poſt eius verò mortem potiùs retorquetur contra hæredem, quia, ſi donator diſpoſitionem eorum bonorum reſeruauit ſibi; ergo nunc expendenda ſunt ea bona, non iuxta hæredis voluntatem, ſed iuxta præſumptam voluntatem teſtatoris, qui in iis caſibus, vt diximus, ſemper præſumitur magis amare animam ſuam, quàm hæredem, niſi contrarium expreſſerit. 9

Secundò, & clariùs hoc ipſum probatur, quia hoc non fuit vtcumque legatum pium, ſed ad ſoluendam ſummam illam debitam 10

debitam ex voto, quo ſe obligauerat teſtator ad eam ſummam expendendam in aliquo opere pio in genere : quare, ſi in hoc opere expendi non poteſt, debet expendi in alio opere pio, vt ſatisfiat voto ; quoties enim de voto facto conſtat, (prout in caſu poſito conſtabat ex confeſſione teſtatoris,) hæres cogi poteſt, & debet ad illud ſoluendum, vt cum communi docet Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 15. num. 21. & ſeqq.* qui cum aliis obſeruat *num.* 28. id verum eſſe, etiamſi teſtator nihil iniunxiſſet hæredi, imò, licèt eum expreſsè abſolueret à tali obligatione ; quia, ſicut non poteſt eum abſoluere ab obligatione ſoluendi alia debita realia, ſic nec à ſolutione debiti ex voto reali. Cùm ergo in caſu noſtro teſtator deberet ex voto ſummam illam expendere in aliquo opere pio, ad id etiam tenebitur hæres, qui eius perſonam repræſentat, etiamſi teſtator id non expreſſiſſet.

11 Reſtat ſolùm quartum quæſitum, quis, & quomodo de illo legato diſponere poſſit, & debeat. Ad quod dixi primò, uon ſolùm Summum Pontificem, ſed etiam Epiſcopum poſſe de illo legato in aliud opus pium diſponere, quando fieri non poſſet Collegij erectio. Requiritur tamen iuxta aliquorum ſententiam couſenſus hæredis, & legatarij circa electionem operis pij, quos refert Sanchez *lib. 4. conſil. c. 2. dub. 5.* Alij veriùs ſolùm exigunt conſenſum Epiſcopi, & exequutorum teſtamenti, vt Molina *tom. 1. de Iuſt diſp.* 149. Si autem partes non concordent, arbitrio iudicis concordandæ ſunt, vt notat Sanchez *ibi.* Vide quæ dixi *diſput. 24. de Iuſtit. ſect. 13. num. 306. & 307.* vbi cum veriori ſententia dixi, non poſſe Epiſcopum ad libitum eligere opus pium, ſed debere illud eligere quod magis accedit ad voluntatem teſtatoris, vt colligitur ex *l legatum ff. de vſu, & vſufruct. legato*, vbi gloſſ. idem obſeruat, & ex Trident. *vbi ſuprà dicto c.* 8. vbi dicitur, debere conuerti in alium vſum pium, qui primæ inſtitutioni proximior ſit. Ratio autem eſt clara, quia de iure naturæ eſt, vt voluntas teſtatoris impleatur eo modo, quo poteſt : ſi ergo non poteſt in propria ſpecie, debet impleri in cauſa magis ſimili, quæ magis accedat ad mentem teſtatoris. Cùm ergo mens teſtatoris fuerit, vt fieret Collegium Societatis in tali loco illius ciuitatis, ſi in eo loco fieri non poteſt, fieri debet in alio eiuſdem vrbis loco, vel certè Collegium aliud contiguum Collegio antiquo, vel ſi ne hoc fieri poſſit, debet accreſcere Collegio antiquo indigenti, vt ibi alantur plures operarij, qui ad illam aliam ciuitatis regionem excurrere poſſint ad miniſteria ſua ſpiritualia ibi exercenda : vt cum aliis notat Sanchez *dicto cap. 2. dub. 7. num. 4.* dicens, ſi teſtator fieri iubeat Monaſterium nouum in aliqua ciuitate, in qua ſunt alia, quæ indigent reparatione, & non eſt, vnde iis ſubueniatur, poſſe auctoritate Epiſcopi conuerti in eorum vtilitatem. quod ſaltem in caſu noſtro locum habebit, quando id, quod teſtator voluit, mandari non poteſt exſequutioni.

Dubium XXXIII.

An conuictores Seminarij reputentur vt familiares Societatis in ordine ad recipienda Sacramenta.

SVpponitur, Societatem, ſicut & plures alios Ordines religioſos, habere nonnulla priuilegia pro ſuis familiaribus, inter quæ vnum eſt, quòd poſſit familiaribus ſuis, ſaltem intra Collegiorum, ſeu domorum ſepta commorantibus, miniſtrare Eccleſiaſtica Sacramenta, quoties opportunum fuerit : vt conſtat ex *compend. priuilegiorum Societatis, verb. familiares* §. 1. & habetur per communicationem conceſſionis factæ Monachis S. Benedicti à Martino V. per Bullam, vt refertur *in compendio Minorum, verb familiares* & idem conceſſit per Bullam Carmelitanis Alexander IV. vt refert Lezana *tom. 2. cap. 15. num. 4.* & idem conceſſit eiſdem Sixtus IV. vt habet idem Lezana *ibi n. 9.* in quo aliæ aliorum Pontificum ſimiles conceſſiones videri poſſunt. Vnde aliquis fortaſſe dicet, conuictores ſeminariorum poſſe virtute horum priuilegiorum accipere Extremam-vnctionem, & cōmunionem tam Paſchalem, quàm in articulo mortis per modum viatici à Patribus Societatis, qui Seminarij curam habent, & cum quibus habitant. Aliquando enim omnes cohabitantes, & commenſales nomine *familiarium* intelligi ſolent, vt refert Eman Roder. *tom. 2. quæſt. regul q 67 art. 1. in fine*, & Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 9. c. 4. n* 14. ipſe tamen aduertit, in prædictis, & ſimilibus induſtis intelligi ſolùm famulos inſeruientes, & intra ſepta Monaſterij habitantes, vt declarauit Concil. Trident. *ſeſſ. 24. c. 11 de reformat.* Conuictores autem illi non inſeruiunt Patribus, ſed potiùs ipſi inſeruitur in ſpiritualibus, & temporalibus. Magis poſſet dubitari de famulis

lis Seminarij, præſertim de illis, qui non inſeruiunt immediatè ſolis conuictoribus, ſed communi tertoti Seminario, vt coquus, & qui curam haber triclinij, & ſimiles, qui videntur famuli etiam ipſorum Pattum, quamuis non ſolùm illis inſeruiant, ſed etiam conuictoribus: verùm nec de iis cater difficultare, quòd dicto ptiuilegio fruantur, vt mox videbimus.

2 Magis ergo apparenter fundari poſſet faculras illa in alio priuilegio, quòd alij Auctores moderni referunt conceſſum ab Eugenio IV. fratribus Minotibus obſeruantibus, *vt eorum Pralati poſsint omnes, & ſingulos fratres Profeſſos, Conuerſos, Nouitios, nec non donatos, ſeu oblatos, præſentes, & futuros, & quoſcumque pro tempore familiares, ſeruitores, officiales, & continuè commenſales Conuentuum, Domorum, ſeu Eremitoriorum ab omnibus peccatis etiam Sedi Apoſtolica reſeruatis, &c. abſoluere, eiſque Euchariſtia Sacramentum, & Extrema Vnctionis, & alia Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtrare toties, quoties neceſſarium fuerit.* quod tefertur apud Mirandam *tom. 1. quaſt. 49. art* 1. & ab aliis Recentiotibus. qui tamen debuiſſenr aduertere, in primis conceſſionem illam Eugenij IV. fuiſſe per viuæ vocis oraculum, quod tefertur integrum *in Bullario regular.* Eman. Roder. & eſt nonum inter Oracula Eugenij IV. atque adeò poſt reuocationem factam à Gregorio XV. & Vrbano VIII. non ſubſiſtere. Deinde nomine *commenſalium*, ibi non intelligi eos, qui vtcumque in eâdem menſa comedunt de menſa, ſeu expenſis Regularium, qui ideo dicuntur eorum *commenſales*, quia participant de eorum menſa, vt explicat Eman. Roder. 2. *tom. quaſt. regular. dicta quaſt.* 67. *art.* 1. & colligi poteſt ex *cap vlt. de verb. ſignif. lib.* 6. vbi nominantut commenſales, qui continuò expenſis domini ſui viuunt.

3 Adhuc tamen extat priuilegium aliud conceſſum Monachis Benedictinis Hiſpanis peculiari diplomare, cuius conceſſio quamuis refetatur tanquam viuæ vocis oraculo facta *in compendio Minorum, verb. Vnctio extrema*; ſed re vera facta fuit per litteras à Nicolao Franco Nuncio cum poteſtate Legati à latere in tegnis Caſtellæ, & Legionis, & refertur ad literam apud Eman. Roder. *in Bullario regular. ſub titulo Bulla*, quæ eſt 42. ibi inter Bullas Sixti IV. vbi *num.* 4. conceditur illis Monachis miniſtrare Extremam Vnctionem abſque alia Parochi, vel Epiſcopi licentia, iis, qui intra ſepta Monaſteriorum ſuorum infirmati fuerint. Cùm ergo facultas hæc pet communicationem competat Societati, & nominatim refetatur in cõpendio priuilegiorum Societatis, *verb. Extrema Vnctio*, videtur, quòd virtute illius poſſint cõuictoribus Sacramenta miniſtrari etiam in mortis articulo de licentia Superiorum Societatis.

Sed in primis in hoc indulto non fit 4
mentio de Euchariſtia, ſed de ſola Extrema Vnctio: neque in eiuſmodi indultis fieri poteſt extenſio ad alia præter contenta in conceſſione, licèt in illis eadem ratio militet, quia intentio Pontificis determinatur ad ea, quæ concedit. Quare non video, quomodo virtute huius indulti poſſit dari viaticum, & multo minùs Communio in Paſchate, quæ à Parocho ſolo, vel de eius licentia accipi debet.

Poſſet fortaſſe reſponderi, vtrumque 5
Sacramentum concedi in alio indulto conceſſo à Pio V. Clericis Regularibus, qui vulgò *Theatini* appellantur, quod habetur in Bulla incipiente, *Ad immarceſcibilem*, & eſt 31. inter Bullas Pij V. *in* 2. *tom. Bullarij*, communis Laërtij Cherubini, in qua §. 17. conceditur illis Patribus, *vt Euchariſtia etiam pro viatico, ac etiam conſtitutis in articulo mortis, ac Extrema Vnctionis cateris Clericis, & fratribus Congregationis huiuſmodi, ac etiam Mercenarijs famulis, operarijs, & ſeruis eorumdem Congregationis, ac quibuſuis hoſpitibus etiam ſacularibus, & extraneis, quos in locis, vel habitationibus Congregationis huiuſmodi tunc reperiri contigerit, etiam Diœceſanorum, & Sacerdotum Curatorum quorumcumque, etiam in quorum ciuitatibus, & Diœceſibus, ac Eccleſiarum Parochis reſpectiuè, Eccleſia, & loca ipſorum Congregationis nunc, & pro tempore fuerint, aut aliorum, quorumcumque licentia minimè requiſita, nec obtenta; & in caſum, quo non daretur ſpatium petendi talem licentiam propter repentinam neceſſitatem, etiam quibuſcumque alijs perſonis, qua in huiuſmodi neceſſitate intra Eccleſias, Collegia, domos, & habitationes Congregationis reperiri contigerit, ac extra illa alijs quibuſcumque infirmis, etiam in mortis articulo conſtitutis, vbique in cauſa neceſſitatis ſupradicta, etiam nulla ad hoc per eos petita, nec eis conceſſa licentia cuiuſuis Sacerdotis curati, Pœnitentia Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrare poſsint* Verùm neque hoc indultum videtur extendi ad conuictores, cùm ſolùm loquatur de famulis, & hoſpitibus: nec enim in rigore conuictores dici poſſunt *hoſpites*, nam hoſpes commoratur tranſeunter in domo aliena: conuictores autem ſunt in Semi-

natio permanenter, vt in domo propria, cùm Seminarium non minùs ſit domus Seminariſtarum, quàm Patrum eorum curam habentium. Et quidem in verbis relatis videtur diſtinctio fieri inter hoſpites, & alios; ſiquidem poſt datam licentiam pro hoſpitibus abſque limitatione, extenditur licentia pro *quibuſcumque alijs perſonis*, quas in prædictis locis reperiri contigerit, cum limitatione tamen ad caſum neceſſitatis, & quo peti non poſſit licentia à proprio Parocho: non ergo intelliguntur *hoſpitum* nomine omnes, qui in prædictis locis reperiuntur.

3 Ego in hoc caſu diſtinguerem circa Seminaria, hæc enim aliquando ita fieri poſſunt, vt Patres Societatis habeant domum, vel Collegium proprium, in quo poſtea educationis gratia iuuenes aliquos recipiant, quos litteris, & bonis moribus inſtruant, concurrentibus eorum parentibus ad filiorum expenſas, quod quidem non eſſet alienum ab inſtituto Societatis, ſed proprium illius, vt notauit Suar. *d. lib* 9. *c.* 4. *n.* 16. & conſtat ex 4. *p. conſtit. Societatis c.* 3. §. 3. *in conſtitutionibus littera B. & cap.* 9. *littera A.* Porrò domum illam ad Societatem pertinere, & non ad conuictores, conſtabit ex eo, quòd ſi conuictores diſceſſerint, & alij non ſuccedant, adhuc Patres Societatis manebunt in eâdem domo, vt in Collegio proprio, in quo exteros quaſi in hoſpitio ad tempus recipiebant. Aliter verò contingere poteſt, vt locus ille non pertineat directè, & immediatè ad Societatem, ſed erectus ſit primariò in Seminarium, vel ex teſtamento, vel opera Epiſcoporum, iuxta decretum Conc. Trid. vt iuuenes aliquot ibi educentur, quorum cura demandetur Patribus Societatis, qui ad hunc finem illuc transferuntur, & ibi degunt; non tamen acquirit Societas dominium illius loci, imò poteſt aliquando Epiſcopus iuſtis de cauſis Societatem ab illa cura liberare, & aliis vel religioſis, vel ſæcularibus eam committere, niſi in fundatione fortè teſtator aliter diſpoſuiſſet. Hoc ſanè modo Romæ Seminarium Cleri Romani commiſſum eſt curæ, & regimini Patrum Societatis, ſicut etiam Collegia, & Seminaria Germanicum, Anglicum, Scoticum, Maronitarum & Græcorum: in quibus omnibus Societas non degit tanquam dominium habens illorum locorum, ſed gubernationem, & curam ex commiſſione Summi Pontificis: quare, ſi ea cura Societati auferretur, loca illa manerent pro iiſdem Seminariis, ad quæ directè & immediatè pertinent, non ad Societatem; ſicut & aliquando curam Collegij Græci dimiſit Societas, & diſceſſit ab eo loco, ſuccedentibus aliis, qui illud gubernarent, quamuis poſtea iubente Gregor. X V. redierit. Sic etiam curam Collegij de propaganda fide habuerunt per aliquot annos Patres Theatini, qui anno præterito à loco diſceſſerunt, ſuccedentibus Rectoribus, & Magiſtris ſæcularibus.

Hac ergo diſtinctione ſuppoſita, dicerem, ſi conuictores, vel alumni ſint prioris generis, poſſe illis ęgrotantibus Extremam Vnctionem miniſtrari de conſenſu Superiorum Societatis; tunc enim locum videtur habere priuilegium ſuprà relatum Benedictinis conceſſum, vt fatetur Suar. *dicto n.* 16. quia illi re vera ægrotant intra ſepta Collegij, vel domus Societatis: de Viatico autem dubitarem, & conſulerem, vt facultas ab Ordinario, vel Parocho peteretur, quia facultas illa à Pio V Patribus Theatinis conceſſa de ſolis hoſpitibus loquitur, vt vidimus: conuictores autem in rigore non appellantur hoſpites, ſed inquilini; & ipſe Suar. *d. num.* 16. condiſtinguit illos ab hoſpitibus, dicens, facultatem illam dandi Vnctionem Extremam iis, qui intra ſepta Monaſterij infirmantur, deſeruire poſſe non ſolùm pro famulis, ſed etiam quando contingat aliquem ſæcularem ibi ægrotare, *vel occaſione hoſpitij, vel ſi contingat aliquos ſæculares intra Monaſterium, vel Collegium ſtudij cauſa, vel per aliam ſimilem occaſionem diutius commorari*. quos noluit Suarez ſub *hoſpitum* nomine intelligere. 4

Si verò conuictores ſint poſterioris generis, itaut non tam ipſi in domo Patrum Societatis, quàm Patres in eorum domo ſint; non credo poſſe tutò illis miniſtrare Viaticum, & Extremam Vnctionem ſine generali, vel ſpeciali licentia Ordinarij, vel Parochi: atque ita obſeruari audio in Seminario Romano, vbi pro communione Paſchali etiam petitur facultas, vt in ipſo Seminario fiat. Ratio autem ex dictis videtur eſſe, quia illi re vera non ſunt intra ſepta Collegij Societatis, ſed Patres ſunt intra domum ipſorum. Nec credo in eo Seminario clauſuram religioſam rigoroſè obligare, itaut fœminæ ingredientes cenſuram incurrant; quamuis enim communiter ob decentiam non admittantur, aliquoties tamen vidi, dum aliqua ſpiritualis tragœdia recitaretur, admiſſas fuiſſe plures nobiles Matronas etiam in aulam ſuperiorem; imò, quamuis in Collegiis Germanico, Anglorum, Græcorum, 5

&

& Maronitarum in Vrbe ſint etiam Eccleſiæ; Religioſi tamen Societatis ibi degentes, quando moriuntur, non ibi ſepeliuntur, quia non reputantur Eccleſiæ Societatis, ſed deferuntur ad Eccleſiam Collegij Romani: & quidem Collegij Germanici alumni impetrarunt à Patre Generali, vt cadauer Patris Bernardini Caſtorij, Rectoris illius Collegij; ob præclara illius ergà ipſos merita, apud eorum Eccleſiam remaneret, quæ eſt Eccleſia celebris in Vrbe, & Parochialis; atque adeò habet ſemper Parochum ſæcularem, qui Parochianis Sacramenta miniſtret. Quare non eſt ſine reſtrictione accipiendum, quod quidam recentior Auctor nuper generaliter ſcripſit, Eccleſias horum Seminariorum eſſe Eccleſias Societatis, & gaudere omnibus indulgentiis conceſſis viſitantibus Eccleſias Societatis, id enim ad ſummum locum habere poteſt in iis Collegiis, quæ vel Societas erexit, vel fundatores ipſi pro Societate erexerunt, vt Societas dominium loci illius haberet, & itaut deficientibus alumnis, adhuc locus ille penes Societatem maneat, vt ſuprà dictum eſt. Secus verò dicendum erit de Eccleſiis illis, in quibus Societas, tanquam in alienis miniſtrat, quales ſunt, quas Romæ dari diximus.

Antonius de Quintanaduenas *tom. 1. ſingul. Theolog. in Appendice tract. 1. dub. 5.*

9 Addo denique, etiamſi Eccleſiæ, & domus illæ ſint propriè domus, & Eccleſiæ Societatis, & ideo conuictoribus, vel alumnis ibi ægrotantibus poſſit à Patribus Societatis Extrema Vnctio miniſtrari, ex facultate ſuprà relata, Monachis Benedictinis conceſſa: non video tamen, qua facultate poſſit illis viaticum, vel communio Paſchalis dari, ſine licentia Parochi, vel Ordinarij, cùm illi nec ſint famuli, nec hoſpites, pro quibus ſolis eiuſmodi priuilegia conceſſa fuiſſe vidimus.

DVBIVM XXXIV.

Quouſque poſſint Magiſtri Societatis tradere in ſcholis materias iuris Canonici.

1 SVppono, Religioſis prohibitum eſſe ſub excommunicatione audire in ſcholis lectiones iuris ciuilis, ex *cap. fin. ne Clerici, vel Monachi*, & videri poſſunt Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 8. num. 9.* & Lezana *tom. 1. cap. 9. num. 3.* quoad ius verò Canonicum nulla eſt prohibitio; ſed poſſunt Religioſi æquè ac ſæculares eiuſmodi ſtudio attendere, quippe quod eſt merè Eccleſiaſticum, & Eccleſiaſticas perſonas magnopere decet.

In Societate tamen reſtringitur facultas hæc quoad Præceptores, quibus non permittitur in ſcholis omnia tradere, quæ in iure Canonico continentur. Nam *in conſtitut. part. 4. cap. 12. §. 1.* inter illa, quæ Præceptores tractare debent in ſcholis, dicitur: *ac etiam expoſitiua, quæ ad hunc finem nobis præfixum conueniunt, (non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioſo inſeruit) pertractabunt*, præmiſerat enim, finem harum lectionum eſſe *proximos ad cognitionem, & amorem Dei, & ſalutem ſuarum animarum iuuare*. quò etiam alludere videtur conſtitutio eadem *part. 4. cap. 14. littera C.* vbi dicitur aſſumendam eſſe materiam *ex aliqua parte iuris Canonici*, quaſi non omnes partes, ſed aliquas ſolùm explanare deceat. Hoc ergo ſuppoſito, dubitatum fuit, quæ, & quales materiæ, aut partes iuris Canonici à Magiſtris Societatis in ſcholis diſcipulis tradendæ, & explanandæ ſint. 2

Reſpondi, mentem conſtitutionis eſſe, vt Societatis Magiſtri, ſicut ipſi Aduocati eſſe non poſſunt, ita nec in ſcholis formare debeant Aduocatos, vel iudices in iis, quæ eorum propria ſunt, qualia ſunt omnia, quæ ad forum contentioſum ſpectant; ſed potiùs docere curent ea ſolùm, quæ ad forum internum pertinent, & quæ neceſſaria ſunt Parochis, Confeſſariis, & illis, quibus incumbit conſcientias inſtruere, & informare. Seligendæ ergo ſunt in iure Canonico materiæ illæ, quæ ad hunc finem deſeruiunt, & è contra reiiciendæ ſunt, quæ pertinent ad forum contentioſum. Vt tamen magis in particulari ſcire poſſint prædicti Magiſtri materias, quæ ad ipſos pertinent, vel non pertinent, diſtinxi illas omnes in tres claſſes. In prima claſſe conſtitui poſſunt materiæ ſpectantes ad forum conſcientiæ, atque adeò ad ſcholas Societatis iuxta ipſius conſtitutiones. Hæ autem ſunt de Sacramentis in genere, & in ſpecie, de Sacramentalibus, de conſecratione Eccleſiæ, de ordinandis, & Ordinum collatione, de vſu pallij, de Apoſtatis, de cenſuris in communi, & in particulari, de irregularitate, de Eccleſiis, & Capellis, de celebratione Miſſarum, de ſponſalibus, & matrimonio, & de eius impedimentis, vt de conſanguinitate, affinitate, &c. de reſidentiâ Prælatorum, & de clerico non reſidenti, de pœnis omnibus, 3

ſpiritua

ſpiritualibus pro foro conſcientiæ, de conſtitutionibus, legibus,& conſuetudine, de decimis, de diuortiis, de feriis, de homicidio, & immunitate Eccleſiarum, de infidelibus, de hæreticis, & ſchiſmaticis, de delictis clericorum, de ieiunio, de Pœnitentiis,& remiſſionibus, de rebus Eccleſiæ non alienandis, de Regularibus, de conuerſione coniugatorum, de reliquiis,& veneratione Sanctorum, de Simonia, de ſacrilegiis, de tranſlatione Epiſcopi, de voto, de vita, & honeſtate clericorum, de vſuris, de furtis, de iuramento, de priuilegiis. Hæc omnia ex profeſſo poſſunt in prædictis ſcholis applicari.

4 Secunda claſſis eſſe poteſt earum materiarum iuris Canonici, quæ quia forum contentioſum ſpectant, non debent à prædictis Magiſtris tractari, ſed ad ſummum obiter, & quatenus ad forum conſcientiæ poſſunt conducere, attingi. Eiuſmodi autem eſſe poſſunt de foro competenti, de accuſationibus, de appellationibus, de arbitris, de calumniatoribus, de cauſa poſſeſſionis, de colluſione, de crimine falſi, de dilationibus, de dolo, & contumacia, de exceptionibus, de miſſione in poſſeſſionem, de feudis, de fide inſtrumentorum, de electionibus, de inſtitutionibus, de iurepatronatus, de in integrum reſtitutione, de iudiciis, de libelli oblatione, de litis conteſtatione, de mutuis petitionibus, de noui operis nuntiatione, de officio iudicis ordinarij,& delegati, & vicarij, & aliorum, de quorum officiis in iure Canonico tractatur, de ordine cognitionum, de plus petitionibus, de poſtulando, de præſumptionibus, de probationibus, de iuramento calumniæ, de procuratoribus, de purgatione canonica, de regulis iuris, de verborum ſignificatione magna ex parte, de reſcriptis, de reſtitutione ſpoliatorum, de ſequeſtratione, de ſupplenda negligentia Prælatorum, de ſyndico, & actore, de teſtibus, de ordine in lite ſeruando, nempe vt lite non conteſtata, &c. & vt lite pendente, &c. de ſucceſſione ab inteſtato, de tranſactione, de teſtamentis, de Parochis.

5 Tertia denique claſſis poteſt eſſe mixta, in qua conſtituuntur materiæ aliquæ, quæ poſſunt ex profeſſo tractari quoad aliquam earum partem, quæ forum conſcientiæ concernit, non verò quoad magnam etiam earum partem, quæ ſpectat ad forum contentioſum. Eiuſmodi eſſe poſſunt, de mutuo, de donationibus, de emptione, & venditione, de beneficiis, de pactis, de iniuriis, de fideiuſſione, de pignoribus, & aliis contractibus, de præſcriptione, de renuntiatione, de dolo, & metu,& ſimilia, quæ mixta ſunt,& ad vtrumque forum pertinere poſſunt.

Hæc autem diuiſio intelligenda eſt de 6
doctrina, vt dixi, in ſcholis tradenda, de quibus ſolis conſtitutio illa Societatis loquitur, nam extra ſcholas poſſunt quidem Patres Societatis de iis omnibus agere; ſic enim Thomas Sanchez, Ludouicus Molina, & alij Societatis Doctores in ſuis libris ex profeſſo agunt de materiis etiam ſecundæ claſſis, quia librorum materia latius patet, quàm ſcholarum, de quibus ſolùm ſcholis loquitur prædicta conſtitutio. Sicut etiam non prohiberetur aliquis ex Societate libros edere de materiis iuris ciuilis, vel medicinæ, ſi eas facultates benè calleret, quamuis in ſchola non poſſet eas docere, vt expreſsè prohibetur *in d. part. 4. conſtit. cap. 12. §. 4.* Sic etiam contingit, aliquos ex Societate libros edere de floribus, de agricultura, & ſimilibus, quæ tamen in Societatis ſcholis tradi non conſueuerunt.

Dvbivm XXXV.

De ſuffragio dubio in Congregatione Prouinciali.

Singulis trienniis in Societate fit Congregatio Prouincialis in qualibet Prouincia, in qua eligitur Profeſſus aliquis, qui vt Procurator eius Prouinciæ Romam ire debet, tum ad informandum plenè Generalem de ſtatu totius Prouinciæ, tum vt cum ipſo Generali, & Aſſiſtentibus, & cum Procuratoribus aliarum Prouinciarum, qui ſimul die præſcripta conuenire debent, decernatur per ſuffragia ſecreta, an ſit cogenda Congregatio generalis. Antea tamen in ipsâ Congregatione Prouinciali de hoc ipſo agitur, & per ſuffragia publica decernitur, an petenda ſit Congregatio generalis: quæ quidem petitio non habet vim deciſiuam, ſed quaſi conſultiuam, vt ſingulæ Prouinciæ aperiant ſuam mentem circa hoc punctum: in quo poſtea, vt dixi, Generalis, & Aſſiſtentes, & Procuratores Prouinciarum habent votum deciſiuum per ſuffragia ſecreta, & ſtatur maiori parti circa cogendam, vel non cogendam Congregationem generalem. 1

Hoc ſuppoſito, contigit, vt in quadam 2
Congregatione Prouinciali, dum de hoc articulo

articulo ageretur, vnus ex Congregatis ſuam ſententiam explicuerit, his verbis: *Ego quidem per principia intrinſeca iudico, cogendam Congregationem generalem: quia tamen in contrarium propoſitæ ſunt plures rationes, remitto me iudicio Patris Procuratoris electi, qui Romæ, viſis, & auditis omnibus, iudicabit, quod magis expediat.* Hoc itaque ſuffragio tanquam pro neutra parte decernente, non computato, apparuit maior vocalium pars cenſere, non eſſe Congregationem generalem cogendam, atque ita in actis notatum fuit. Sed antequam ſeſſio diſſolueretur, aliqui obmurmurare cœperunt, dicentes, non eſſe benè computata ſuffragia, nam circa illam dubiam ſententiam debebat eius auctor interrogari, vt mentem, & ſenſum ſuum declararet. Si enim ipſe diceret, ſe magis ſentire cum petentibus Congregationem generalem, iam non eſſet maior pars nolentium, quàm volentium Congregationem, ſed vel minor, vel æqualis. Fine tamen ſeſſioni per Prouincialem impoſito, omnes diſceſſerunt, ſed poſtera die aliqui reclamarunt clarè, & petierunt, vt ſenſus ſuffragij dubij ab eius auctore exquireretur: quorum petitioni Congregatio conſenſit, & Pater ille declarauit, ſe cum illis ſentire, qui Congregationem generalem petebant. Dubitatum ergo fuit, quæ, & qualis æſtimanda ſit legitima illius Congregationis mens, an pro cogenda, an pro non cogenda Congregatione generali?

3 Pro vtrâque parte rationes erant non contemnendæ; quòd enim Congregatio illa peteret Congregationem Prouincialem, probari poteſt primò, quia quando verba ſunt dubia, ſenſus ab eorum potiſſimùm Auctore petendus eſt: ipſe autem hoc caſu explicuit, ſe cum illis ſentire, qui Congregationem generalem petebant; debuit ergo interpretatio verborum dubiorum acceptari. Secundò, quia debuit ſaltem, antequam aliquid ſtatueretur, peti ab ipſo auctore ſenſus ſuorum verborum, præſertim cùm aliqui ante finem ſeſſionis obmurmurarent, & vellent id fieri ante finem ſeſſionis. Tertiò, quia die ſequenti hoc ipſum aliquibus clarè proteſtantibus, Congregatio cenſuit, ita faciendum prout factum eſt: quare videtur auctoritate eiuſdem Congregationis firmatum fuiſſe defectum præcedentis decreti, ob quem retractari debebat; & implicitè videtur retractatum, cùm interrogatus de ſenſu ſuorum verborum Pater ille ſuam ſententiam pro parte affirmatiuà clarè explicuerit. Congregatio enim Prouincialis videtur habere poteſtatem declarandi dubia, quæ concurrunt, vt colligitur ex formula Congregationis Prouincialis *cap.* 4. §. 17. Quare, ſi aliquid dubij erat circa illa verba, vel circa eorum auctorem interrogandum, potuit Congregatio de hoc dubio legitimè iudicare, & eius iudicio ſtandum omninò erat.

Cæterùm pro contraria etiam parte non 4
leuia erant argumenta, ob quæ primum decretum ſuſtineri debebat, nec poterat die ſequenti mutari, vel alterari. Primò, quia falsò videtur ſupponi, ſenſum illorum verborum fuiſſe dubium, & indiguiſſe interpretatione poſteriori; ſenſus enim clarus videtur, nempe, ſi ego ſola motiua intrinſeca haberem, iudicarem cogi debere Congregationem generalem. Nunc tamen, quia alias rationes audiui, nihil volo ex me iudicare, ſed id totum remitto iudicio Procuratoris, qui Romæ meliùs iudicare poterit. quorum verborum ſenſus clariſſimus eſt, & ex illis conſtat, Patrem illum non iudicaſſe abſolutè, cogendam Congregationem, ſed dixiſſe ſolùm, ſe id fuiſſe iudicaturum, ſi motiua ſola intrinſeca haberet, qua conditione deficiente, prout de facto deficiebat, cùm alia motiua audiſſet, noluit pro alterutra parte iudicare, ſed remiſit ſe iudicio à Procuratore Romæ faciendo: quare ſuffragium illud pro neutra parte debebat computari, nec eius interpretatio exquirenda erat, cùm ſatis de ſenſu Auctoris conſtaret.

Secundò, quia non obſtat, quòd Auctor 5
poſtera die aliter ſuam mentem explicuerit: tum, quia magis ſtandum eſt verbis, quæ quando clara ſunt, non poſſunt aliter ab Auctore explicari in præiudicium prioris ſuffragij: alioquin nulla electio, aut decretum maneret firmum; ſed ſemper ſuffragatores potuiſſent poſtea declarare mentem ſuam in alio ſenſu: tum etiam, quia declaratio illa facta fuit poſt tempus legitimum: nam decretum factum die præcedenti, non poterat die ſubſequenti alterari, vt conſtat ex formula Congregationis Prouincialis *cap.* 6. *num.* 49. vbi ſic dicitur: *Rerum tractandarum determinationes ad plura ſuffragia ſimpliciter definiantur: quæ nullo modo ſecreta eſſe debebunt, ſiue de negotiis aliis agatur, ſiue quæratur, cogenda ne ſit Congregatio, nec ne; ob multa, eaque grauia incommoda, quæ præter nouitatem ſequerentur. Neque in eis interceſſio permittatur, vt citiùs expediri poſſint; cùm præſertim de eo tantùm agendum ſit, num proponendæ*

nendæ videantur Congregationi, aut Præpoſito generali, & quænam ſit de iis plurium ſententia: licet autem cuique aliis auditis mutare ſententiam, antequam res omninò concludatur. Porrò quæ tranſigentur in actione vna, in ſequenti à Secretario legantur, vt Congregatio intelligat, ſint ne omnia rectè excepta, & explicata, an non. Ex quibus verbis conſtat, non licere variare ſententiam, niſi eadem die, & antequam res concludatur, cuius duplex ratio ibi inſinuatur: nempe vt citiùs res expediatur, & quia tota illa tractatio non eſt deciſiua, ſed ſolùm conſultiua, & vt conſtet Generali Præpoſito, vel Congregationi generali, quis ſit ſenſus vt inplurimum Societatis.

6 Vnde probari poteſt tertiò hæc pars, quia, etiamſi ſuffragium illud fuiſſet dubium, adhuc ad finem Congregationis illius non erat neceſſe quærere ſollicitè ab Auctore eius interpretationem. Cùm enim tota illa diſcuſſio tenderet ſolùm ad inſtruendum Generalem, & Procuratores Romæ congregandos de ſententiis in Congregationibus prouincialibus prolatis; id totum præſtari abundè poterat abſque aliâ interpretatione eorum verborum; poterat enim referri, quomodo, & quibus verbis Pater ille ſuam ſententiam dixerat, & quid etiam alij dixiſſent: quod ſatis erat ad ſimplicem relationem, & inſtructionem offerendam, quibus habitis Generalis, & Procuratores interpretari, & iudicare poterant, quo loco ſententia illa habenda eſſet, & an maior, vel minor pars ſenſiſſet, cogendam eſſe Congregationem generalem, & Congregatio Prouincialis ſuo debito ſatisfeciſſet, narrando ad litteram, & referendo verba ſingulorum. Neque enim, vt dixi, ad Congregationem Prouincialem ſpectat de hoc puncto decernere, ſed referre fideliter, quid ſinguli Patres interrogati de re illa reſponderint.

7 Nec obſtat, quòd poſtera die aliqui Patres interceſſerint, vt Pater ille interrogaretur de ſenſu ſui ſuffragij. Vocatur autem ibi *interceſſio*, quando aliqui ſe ſe opponunt decreto maioris partis, & petunt vt iterum de eadem re ſententiæ exquirantur. Reſpondetur enim eiuſmodi interceſſiones, licèt in Congregatione generali admittantur, intra triduum vna, vel in aliquo caſu duæ, vt habetur in formula Congregationis generalis *cap*.7.§ 73.in Congregatione tamen Prouinciali nulla prorſus interceſſio admittenda eſſet, vt conſtat ex verbis formulæ ſuprà relatis.

Nec etiam obſtat, quòd in eadem ſeſſione, antequam ab eo loco recederetur, aliqui reclamaſſe dicuntur, petentes, vt ſenſus ſuffragij ab eius Auctore peteretur; illa enim non potuit dici reclamatio, quippe quam nec Prouincialis, nec Secretarius Congregationis, nec maior eius pars audiuit: ſed fuit potiùs obmurmuratio, qua aliqui cum ſuis vicinis tacita querela ſuſurrabant. Nec reclamare dicitur, quem maior pars non percipit. Imò, etiamſi maior pars audiſſet, eo tamen ipſo quòd tacuit, videtur tacitè querelam illam reieciſſe, & iudicaſſe, non oportere Auctorem interrogare de ſenſu, qui in verbis ipſis clarus apparebat. Aliud eſſet, ſi Auctor ipſe reclamaſſet; tunc enim agere poſſet de nullitate, eò quòd non fuiſſet exauditus, cùm durante adhuc eadem ſeſſione, potuiſſet licitè, & validè ſententiam mutare, vt conſtat ex verbis formulæ ſuprà relatis.

Nec denique obſtat, quòd die ſequenti 8
propoſito dubio, Patres decreuerunt, interrogandum eſſe Auctorem ſuffragij de ſua mente, & iuxta illam iudicandum. Reſponderi enim poteſt, Patres fortaſſe non potuiſſe die ſequenti id facere, quia decretum vna die factum non poteſt die ſequenti ob interceſſionem reſcindi, vt ex formula ſuprà vidimus. Neque etiam potuerunt per modum declarationis procedere auctoritate Congregationi conceſſa ad declaranda dubia, quæ occurrunt; ſciendum enim eſt, eiuſmodi facultatem non eſſe generalem, ſed limitatam, vt conſtat ex eâdem formula Congregationis Prouincialis *cap*.4. §.17. vbi ea facultas Congregationi Prouinciali conceditur, his verbis: *Poſſunt enim Patres legitimè congregati (ſi modò duas tertias partes excedant,) ad præſentem praxim dubia omnia terminare, quorum explicatio Congregationi perficiendæ opportuna videbitur; quoties ea ex conſtitutionibus, decretiſve, aut Generalium reſponſis colligi non poterit.* quæ conditiones deficere videbantur in caſu præſenti: nam ex decretis, & formulis habebatur, non poſſe ſententiam in vna actione dictam die ſequenti alterari. Deinde, ſi quid ibi dubij remanebat, explicatio certè illius dubij non erat neceſſaria ad Congregationem perficiendam. Cùm enim in ordine ad conuocandam Congregationem generalem non habeat Congregatio prouincialis votum definitiuum, vt vidimus, ſed ſolùm conſultiuum, vt proponat Præpoſito generali, & Procuratoribus Romæ congregandis ſenſum Congregationis prouincialis,

cialis, & rationes vtrimque productas, id totum poterat optimè fieri non interrogato denuò auctore ſuffragij; poterat enim referri, tot Patres iudicaſſe cogendam Congregationem, tot verò iudicaſſe non cogendam: ac denique vnum talibus verbis ſententiam dixiſſe, ac ſe demum remiſiſſe ſententiæ à Procuratore Prouinciæ ex informationibus Romæ habitis ibi proferendæ, quo pacto integrè, & fideliter referebatur quidquid à Patribus in eo puncto dictum, factúmve fuerat; & Congregatio Prouincialis ſuo muneri abundè ſatisfaciebat. Non ergo neceſſaria erat explicatio illius dubij ad Congregationem Prouincialem conficiendam, atque adeò non erat ex iis dubiis, ad quorum explicationem poteſtatem habet Congregatio Prouincialis.

9 Hæ itaque rationes pro vtraque parte erant: cùm verò de re iam præterita ageretur, & de qua parum referebat ſcire, an ritè peracta eſſet, cùm ad finem Congregationis prouincialis ſatis eſſet ſcire, quid, & quomodo factum ſit, qualecumque illud fuerit: dixi videri mihi, magis iuxta formulam futurum fuiſſe, ſi res prout facta fuerat in prima ſeſſione, reducta fuiſſet in acta, & verba ſuffragij, de quibus poſtea dubitatum fuit. Nec dandam fuiſſe liberam facultatem auctori ſuffragij explicandi die ſequenti ſuum ſuffragium, cùm eo ipſo eſſet periculum mutandi ſententiam, (quod die ſequenti non permittitur;) quando verò iam interpretari permiſſus eſt ſuam mentem, non debuiſſe interpretationem illam pro ſuffragio legitimo, & certo computari, nec iuxta illam numeranda eſſe ſuffragia petentium Congregationem generalem, quaſi iam maior pars, addito illo ſuffragio id ſentiret: ſed narrandum ſolùm fuiſſe in actis, quid poſtera die contigiſſet, & quomodo Pater ille ſuam ſententiam explicuerit; hoc enim ſufficiebat, & requirebatur, vt poſtea Romæ Congregatio Procuratorum ſcire poſſet, quid de ſenſu illius Congregationis prouincialis æſtimandum eſſet, cùm hæc ſola notitia ad meram informationem Præpoſiti generalis, & Procuratorum requiratur, abſque eo quòd Congregatio prouincialis ſe ingereret in decernendo, an Pater ille potuiſſet validè die ſequenti ſuam ſententiam interpretari in alio ſenſu ab eo, in quo die præcedenti acceptata fuerat.

DVBIVM XXXVI.

An poſſit Profeſſus Societatis ſine præcepto Summi Pontificis aſſiſtere loco Ordinarij in Tribunali ſancti Officij.

SVppono, omnes Profeſſos Societatis 1 poſt factam Profeſſionem ſolemnem, emittere in loco ſeparato aliqua vota ſimplicia, quorum vnum eſt, nunquam ſe curaturos, prætenſuróſve extra Societatem prælationem aliquam, vel dignitatem, nec conſenſuros in ſui electionem, quantum in ipſis fuerit, niſi coactos obedientiâ eius, qui eis præcipere poteſt ſub pœna peccati. Suppono item, Inquiſitorem non poſſe ſine Epiſcopo, vel eius vicem gerente procedere, ad ſententiam condemnatiuam, vel ad torturam, ſed debere Epiſcopum requirere, & cum eo proceſſum communicare, vt vel ipſe Epiſcopus interueniat, vel alium loco ſui mittat, quem ſaltem per octo dies expectare debet, poſt quos dies poteſt Inquiſitor ſolus procedere, vt tradunt communiter Doctores, quos congerit, & ſequitur Carena *tract. de officio ſancta Inquiſitionis part. 1. tit. 4. §. 2. per totum.* Ad quod munus ſolebant aliqui Epiſcopi in locis, in quibus non reſident, & vbi reſident Inquiſitores, delegare ſuas vices alicui Patri Societatis, qui Epiſcopi loco interueniat in eiuſmodi cauſarum expeditione. Vnde dubitatum fuit, an Profeſſus Societatis poſſit eiuſmodi delegationem acceptare ſine præcepto potentis ad id ſub peccato obligare.

In hoc puncto duo poſſent dubitari. Primum eſt, an votum non procurandi, nec acceptandi, extendatur etiam ad eiuſmodi officia, ſeu delegationes. Secundum verò eſt, an ad hæc officia acceptanda requiratur præceptum Summi Pontificis, an verò ſufficiat præceptum Præpoſiti generalis, vel alicuius alterius. Quoad primum dubium, ego in eam partem ſemper propendeo, quòd prædictum votum comprehendat etiam eiuſmodi officia. Ratio eſt, quia verba voti generalia ſunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem vllam, vel Prælationem extra Societatem ſine præcepto obligante ſub peccato. Nomine autem *Prælationis* intelligi videntur munera omnia, quæ ſecum afferunt iuriſdictionem ſpiritualem, & Eccleſiaſticam in foro externo, vt explicant Suarez *tom. 4. de Relig. tract. 10.*

tract. 10 *lib.* 6. *cap.* 7. *num.* 13. & Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſp.* 5. *punct.* 6. *num.* 3. vbi inter Prælationes in voto comprehenſas numerat Vicariatum Epiſcopi. Imò Suarez *vbi ſuprà num.* 15. putant ſub nomine *Prælationis* intra Societatem, quam eius Profeſſi ex voto peculiari procurare non poſſunt, comprehendi etiam munus electorum, qui ad hoc eliguntur, vt in Congregatione generali eligere poſſint Præpoſitum generalem; quia ij iam videntur deputari ad aliquam iuriſdictionem exercendam in ipſa Congregatione generali, atque ideò faciet contra votum, qui procuraret fieri vnum ex prædictis electoribus. A fortiori ergo idem diceret de eo, qui procurat habere vices Epiſcopi in Tribunali ſancti Officij. Ratio autem eſſe videtur, quia munus illud affert ſecum iuriſdictionem non ſolùm pro vno, vel alio actu tranſeunti, ſed permanentem, & habitualem pro vniuerſitate cauſarum ad illud Tribunal ſpectantium, atque adeò videtur eſſe ſpecies aliqua Prælaturæ, cùm tamen nulla ſine præcepto cogente poſſit ab eiuſmodi Profeſſis procurari, vel acceptari.

3 Denique quoad hoc non videtur remanere dubium poſt declarationem factam à felic. record. Vrbano VIII. qui ſpeciali decreto facto die 25. Ianuarij anno 1632. declaiuit, & decreuit in dicto voto Profeſſorum Societatis, nomine *dignitatis*, ſeu *Prælationis extra Societatem*, comprehendi dignitates, ſeu Prælationes ſæculares, *& quæcumque officia, quorum officiales iuriſdictionem Eccleſiaſticam, vel laicalem, de iure, vſu, vel conſuetudine habent, ſeu quomodolibet extra ipſam Societatem exercent.* Porrò dubitari non poteſt, quod Vicarius Epiſcopi ad cauſas ſancti Officij iuriſdictionem habeat, & exerceat eccleſiaſticam, pertinentem ad forum externum in illo Tribunali, atque adeò quòd nomine *dignitatis*, ſeu *Prælationis* iuxta declarationem illam Vrbani debeat intelligi.

4 Reſtat ergo ſecundum punctum, quis poſſit hoc præceptum Profeſſo Societatis imponere, vt illud munus acceptet. Poſſet enim in primis aliquis contendere, poſſe Generalem Præpoſitum id præcipere, quia quamuis ipſe non poſſit Profeſſo præcipere acceptationem Epiſcopatus, Cardinalatus, vel alterius ſimilis Prælaturæ, vt vidimus *lib. præcedenti dubio* 4. id tamen ideò non poteſt, quia per eiuſmodi acceptationem Profeſſus eo ipſo extrahitur, & eximitur ab obedientia Præpoſiti generalis: quare non poteſt ſubdito præcipere, vt id acceptet, hoc enim eſſet præcipere ſubdito, ne ſit ſubditus. In caſu autem noſtro officium illud non extrahit ſubditum ab obedientia Societatis, ſed remanet adhuc ſubiectus regulæ, & diſciplinæ regulari, ac ſuorum Prælatorum correctioni, cùm nec ipſimet Inquiſitores exempti maneant à ſuis Prælatis, ſed ab iis corrigi poſſint, ſaltem in iis, quæ non pertinent ad ſua officia, & quando pœna non impediret, vel retardaret ſui officij exequutionem, vt tradunt communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Diana *part.* 4. *tractat.* 8. *reſolut.* 53. quod magis habet locum in caſu noſtro, in quo Profeſſus deputatus ab Epiſcopo, vt ſui loco aſſiſtat in Tribunali S. Officij, manet ſub eâdem diſciplina regulari, & non minùs liberè à Prælatis Regularibus regitur, & corrigitur, quàm alij omnes Religioſi eiuſdem domus, vel Collegii; non ergo apparet, cur Prælatus Regularis non poſſit ſubdito præcipere, vt eiuſmodi munus acceptet, ſicut poteſt ei præcipere, vt Confeſſarius ſit, vel Concionator alicuius Principis, vel Prælati.

Suppoſita tamen reſolutione puncti præcedentis, conſequenter dicendum videtur, nullum Prælatum Societatis, neque etiam ipſum Generalem, poſſe id præcipere. Ratio autem eſt, quia votum obedientiæ Regularis ſolùm obligat ad obediendum in iis, quæ ſunt iuxta regulam: vnde Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 2. *numer.* 49. probat, non poſſe Prælatum regularem præcipere ſubdito, vt acceptet Epiſcopatum, quia Epiſcopatus non eſt ſecundùm regulam, nec pertinet ad ſtatum, aut bonum Religionis, ſed ad bonum commune Eccleſiæ, & *num.* 30. addit ob eamdem cauſam, non poſſe illi præcipere, vt Parochi munus exerceat, niſi ſit beneficium regulare eiuſdem Religionis. quod etiam ob eandem rationem docet Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 16. *diſp.* 4. *puncto* 5. *num.* 3. vbi alios refert. Prædictum autem officium nec eſt ſecundùm regulam, nec pertinet ad ſtatum Societatis, ſed ad bonum commune Eccleſiæ, & in rigore eſt pars officij Vicariatus Generalis Epiſcopi; quare, ſicut non pertinet ad Prælatos Regulares imponere ſuis ſubditis, vt ſint Vicarij Epiſcoporum, ita nec poſſunt illis præcipere, vt ſint eorum Vicarij in ordine ad cauſas Tribunalis ſancti Officij, ob eaſdem rationes. 5

Maior

6 Maior poſſet eſſe difficultas, an Inquiſitores ipſi poſſint præcipere Religioſo Societatis, vt eiuſmodi delegationem, & officium acceptet, & exerceat, quando ab Epiſcopo nominatur. id enim probari poſſet primò ex doctrina generali, quòd Inquiſitores poſſunt cogere ad acceptandum officium Conſultoris in Sancto Officio, vt conſtat ex *cap. vt commiſſi*, *§ aduocandi, de hæreticis in 6.* & tenent Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Carena *tract. de officio Inquiſitionis part. 1. tit. 6. §. 1. num. 1.*

7 Secundò magis ſpecialiter poſſet idem probari ex iure ſpeciali ipſius Societatis, quæ, cùm haberet à Summis Pontificibus priuilegium exemptionis, vt non poſſent Religioſi Societatis obligari ad acceptanda officia Sanctæ Inquiſitionis, vel exercitium etiam in aliorum defectum, abſque expreſſo ſui Superioris conſenſu, ac etiam mandato, vt habetur *in compendio priuilegiorum Societatis, verb exemptio. §. 3.* ipſa tamen Societas *in quinta Congregatione generali, decreto 21.* ad inſtantiam Philippi II. Regis Catholici huic exemptioni renuntiauit, & ſeſe obedientiæ Tribunalis Sancti Officij, quoad hæc in Hiſpaniæ Regnis omninò ſubmiſit, vbi non fuit ſermo de ſolis officiis Conſultorum, aut Qualificatorum, ſed *de quouis munere, officio, vel exercitio*; quare videtur Societas agnouiſſe poteſtatem Inquiſitorum ad cogendum præcepto ſuos Religioſos, vt hæc munera acceptarent.

8 Aliunde tamen videtur, non potuiſſe prædictum officium ex præcepto Inquiſitorum acceptari. Primò, quia *in dicto cap. vt commiſſi*, ſermo ſolùm eſt de munere Conſultorum, de quibus etiam, & de Qualificatoribus agebatur, quando Societas in quinta Congregatione exemptioni ſuæ renuntiauit. Querelæ namque omnes Inquiſitorum, de quibus ibi mentio fit, erant ſolùm circa officia Conſultorum, & Qualificatorum, quos Inquiſitores eligere volebant liberè ex Societate, ſicut ex aliis Religionibus: quam libertatem conceſſit eis Societas in prædicto decreto, nec videtur tunc cogitatum fuiſſe de officiis Inquiſitorum, aut habentibus iuriſdictionem ordinariam, vel delegatam. quæ Societatis mens colligi poteſt primò ex decreto ſubſequenti 28. in quo, ne ex ceſſione illa exemptionis iam facta daretur ambitionis occaſio, prohibitum fuit ſub excommunicatione, ne vllus ex Societate officia Conſultoris, vel Qualificatoris in Inquiſitionibus Hiſpanis ambiret, vel procuraret; de illis ergo ſolis officiis cogitauerat, quando ſubiecit ſe Inquiſitoribus in acceptandis officiis illius Tribunalis. Secundò, quia priuilegium, cui ceſſit Societas, erat, ne cogerentur acceptare ex officio, ſine conſenſu, ac mandato Superiorum: Superiores autem Societatis non poterant ſubditos cogere præcepto ad acceptanda officia habentia iuriſdictionem Eccleſiaſticam, quia hæc comprehenduntur nomine *Prælationis extra Societatem*, vt vidimus; ergo tam in ipſa exemptione, quàm in illius ceſſione non erat ſermo de officiis habentibus iuriſdictionem, quale eſt illud, de quo agimus, ſed de aliis merè miniſterialibus.

Ex alio etiam capite ceſſio illa non videtur potuiſſe comprehendere hoc officium; quia ceſſio illa ſolùm fuit in gratiam Inquiſitorum, vt ex contextu patet, & vt Hiſpani Inquiſitores poſſent liberè vti opera Religioſorum Societatis; debet ergo intelligi circa officia, quæ ab ipſis Inquiſitoribus imponuntur, & ab eis dependent: quale non eſt munus interueniendi Tribunali loco Epiſcopi; hoc enim munus non dependet ab Inquiſitoribus, nec ab iis imponitur, ſed à ſolo Epiſcopo, qui pro ſuo libito eligit aliquem Vicarium loco ſui, cui ſuas vices delegat: non renuntiauit ergo Societas quoad hoc officium, ſuam exemptionem, atque adeò non poteſt ab Epiſcopi præcepto aliquis ex Societate obligari ad hoc munus acceptandum: quare cùm aliunde Prælati Regulares non poſſint hoc præcipere, vt vidimus, reſtat quòd ſolus Summus Pontifex id poſſit præcipere. 9

Sed, quidquid de his ſit, ſublata eſt iam omnis difficultas, & omne dubium in hoc puncto, ſtante proprio motu, ſeu decreto felic. record. Vrbani VIII. edito 26. Februarij anno 1643. vbi ad tollenda omnia dubia declarauit, & decreuit, Religioſos illos, qui iuxta ſuas conſtitutiones peculiare votum emittunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem aliquam, ſeu Prælationem extra Religionem, niſi coacti ſint, vel adſtricti præcepto eius, qui ſibi præcipere poteſt; hos, inquam, non poſſe acceptare dignitatem, vel Prælationem eiuſmodi ex præcepto cuiuſcumque Prælati, vel Superioris, quicumque ille ſit, niſi ſolius Summi Pontificis, vbi omnes alij etiam Legati à latere, & quacumque nota digni excluduntur à pote- 10

ſtate id præcipiendi, vel diſpenſandi in eo voto. Vnde etiamſi Epiſcopi, vel Inquiſitores potuiſſent hoc munus alicui ex Societate imponere, & præcepto cogere ad acceptandum: nunc tamen proculdubio non poſſunt, cùm ex vno capite Pontifex ibi ſibi vni, & ſuis ſucceſſoribus reſeruauerit facultatem cogendi præcepto ad quamlibet Prælationem extra ſuum Ordinem Religioſos, qui ex ſuo inſtituto eiuſmodi vota emittunt, non acceptandi Prælationes extra ſuum Ordinem: & ex alio capite idem Pontifex alio Breui, vt ſuprà vidimus, declarauerit, nomine *Prælationis* in eiuſmodi votis intelligi quæcumque officia, quorum officiales de iure, vel conſuetudine habent, vel exercent iuriſdictionem aliquam Eccleſiaſticam, vel laicalem, qualem Eccleſiaſticam iuriſdictionem etiam in foro externo habent, & exercent, qui loco Epiſcopi interueniunt Tribunali Sanctæ Inquiſitionis.

DVBIVM XXXVII.

Quid iudicandum ſit de Profeſſo Societatis fugitiuo.

1 PRofeſſus quidam Societatis, cùm ſuo Prouinciali non obediret, timuit, ne fortaſſe ea de cauſa in ſuo cubiculo carceraretur, & fuga arrepta, habitu tamen retento, per plures dies non comparuit, animo tamen redeundi, cùm primùm nouus Prouincialis ſuccederet. Multa ergo in hoc caſu, qui in Societate inſolitus erat, quæſita ſunt.

2 Primò, quærebatur, an cenſendus eſſet Apoſtata? Reſpondi, non deeſſe, qui id concedant. Nam in primis, quando non retinetur habitus, etiamſi ſit animus redeundi, ſi tamen ſit animus abſentiæ longæ, reputari Apoſtaſiam, docent aliqui, quos affert, & ſequitur Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 21. qui *num.* 24. addit, idem procedere, licèt Religioſus fugitiuus non dimittat habitum, quod etiam repetit *cap.* 2 *num.* 14. pro qua ſententia afferuntur etiam Antoninus, Tabiena, & Armilla, quamuis non omninò clarè loquantur apud Caſtro Palaum *tomo* 3. *tract.* 6. *diſp.* 4 *punct.* 16. *num.* 3. Addit autem Suarez *dicto cap.* 1. *numer.* 35. longitudinem temporis ſufficientem ad Apoſtaſiam iudicari debere arbitrio prudentis; ſufficere tamen animum ab initio illius longæ moræ, quamuis poſtea à Prælatis deprehenſus, vel mutato conſilio, redeat breui ad obedientiam regularem.

Communis tamen ſententia ad veram, 3
& propriam Apoſtaſiam requirit habitûs dimiſſionem cum animo non redeundi. ita tradunt communiter Doctores, quos congerunt, & ſequuntur Sanchez *lib* 6. *in Decalog. cap.* 8. *num.* 2. Caſtro Palao *vbi ſuprà num.* 2. *&* 4. & Lezana *tom.* 1. *cap.* 16. *num.* 7. Cùm ergo hæc ſententia ad minùs ſit probabiliſſima, non debemus in caſu noſtro Profeſſum illum tanquam Apoſtatam damnare; potuit enim ſe communi ferè omnium ſententia defendere, iuxta quam abſoluendus potiùs eſt à pœnis Apoſtaſiæ.

Secundò itaque quæſitum fuit, an ſal- 4
tem ob fugam incurrerit aliquam excommunicationem? Reſpondi, de iure communi excommunicationem impoſitam eſſe Religioſo fugitiuo, dimiſſo habitu, non verò ſi habitum retineat, vt ex Bullis Pauli V. & Pij V. probant Doctores, & videri poſſunt Suarez *vbi ſuprà dicto cap.* 2. *à num.* 10. & Sanchez *vbi ſuprà num.* 11. De iure autem ſpeciali Societatis nulla reperitur excommunicatio lata contra fugitiuos, ſi non ſint Apoſtatæ: imò aduertit idem Sanchez *ibi num.* 7. in Societate non dari propriè habitûs dimiſſionem, cùm Societas non habeat habitum ſibi proprium: in noſtro autem caſu neque hunc qualitercumque proprium, ſeu vſitatum Societas habitum fugitiuus dimiſit; quare nullam ex hoc capite excommunicationem incurrit.

Tertiò quæſitum fuit, quibus pœnis 5
ob fugam puniri poſſet? Reſpondi, pœnis arbitrariis, attenta qualitate perſonæ, delicti, & aliis circumſtantiis, vt colligi poteſt ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 4. *de Regularibus*, vbi eiuſmodi Regulares fugitiui ab Ordinario, ſeu Epiſcopo puniri præcipitur, non determinando pœnam imponendam. Poteſt ergo puniri carcere, ieiuniis, & aliis pœnitentiis ad tempus, pro maiori, vel minori culpa, quam in hoc caſu contraxiſſe reperietur.

Quartò quæſitum fuit de aliis ex So- 6
cietate, ſi qui fortè deprehendantur, cooperati ad illius fugam, vel ſaltem non impediuiſſe, cùm ex officio tenerentur impedire: an ij incurrerint pœnas contentas in compendio priuilegiorum Societatis *verb. Apoſtata*, §. 3. *&* 4. Reſpondi, pœnas

pœnas ibi contentas imponi cooperantibus Apoſtatæ, vel ſaltem recedenti à Societate, vt fatetur Caſtro Palao *vbi ſuprà punct.* 18. *num.* 7. Qui tamen amplecteretur ſententiam Suarij *ſuprà* adductam, conſequenter deberet dicere, quòd, ſi fuga durauit longo tempore, vel ab initio fuit animus differendi redditum per longum tempus, quorum quodlibet in illa ſententia ſufficit ad incurrendas pœnas Apoſtaſiæ; cooperantes etiam incurrerint pœnas in dictis locis impoſitas illis, qui cooperantur Apoſtatis, vel recedentibus à Societate.

7 Vltimò quæſitum fuit, quo peccati genere peccauerint eiuſmodi cooperantes: an non ſolùm contra iuſtitiam, quatenus Societatis in ſuos ſubditos ius læſerunt; ſed etiam contra Religionem, ſicut & ipſe fugitiuus peccauit etiam contra Religionem, & quibus pœnis puniendi ſint. Reſpondi, peccaſſe quidem grauiſſimè, & quidem in multorum ſententia peccato iniuſtitiæ contra iura Societatis, vt docet Suarez *vbi ſuprà cap.* 3. *num.* 3. Caſtro Palao *d. puncto* 18. & alij, quos retuli *tom.* 1. *de Iuſtitia diſp.* 9. *ſect.* 3. *num.* 42. vbi tamen probabilius eſſe dixi cum aliis, non eſſe peccatum iniuſtitiæ, quando non intercedit vis, vel fraus ex parte cooperantis, atque ideò in ipſo non eſſe obligationem reſtituendi pro damnis aliis ſubſequutis Religioni. Peccant tamen cooperantes illi peccato grauiſſimè contra Religionem, contra quam directè peccat ipſe Profeſſus fugitiuus, alij autem cooperantes peccant indirectè. Quare peccatum cooperantium non videtur eſſe eiuſdem ſpeciei cum peccato ipſius fugitiui, quia regulariter in aliis materiis præter materiam iuſtitiæ, malitia conſulentis, vel cooperantis non eſt eiuſdem ſpeciei, ſed indirectè opponitur eidem virtuti, contra quam principalis peccat directè. Quod latiùs explicui, & probaui *diſp.* 16. *de Pœnitentia, ſect.* 4. *num.* 156. *& ſequentibus.* Vnde poſſunt eiuſmodi cooperatores cum proportione puniri pœnis, & pœnitentiis debitis; leuioribus quidem, quàm ipſe fugitiuus, ſed grauibus, iuxta delicti qualitatem, & attentis circumſtantiis, & excuſationibus, quas fortaſſe afferre poſſunt ad excuſandum, vel diminuendum ſuum peccatum.

***

DVBIVM XXXVIII.

Continens quæſita aliqua circa iudices Conſeruatores Societatis.

SVpponendum eſt, poteſtatem, & iuriſdictionem iudicum Conſeruatorum, quos Regulares eligebant, & facultatem eorundem Regularium ad eos eligendos, multò ampliorem antea fuiſſe, quàm hodie ſit poſt conſtitutionem Gregorij XV. editam anno 1621. quæ habetur *in* 4. *tom. Bullarij communis*, & eſt nona inter Bullas eiuſdem Pontificis. Quare in hac materia ſtandum omninò eſt decretis in prædicta Bulla contentis, & declarationibus ſacræ Congregationis Cardinalium Tridentini Interpretum poſtea emanantis, quas congerit Lezana *tom.* 2. *c.* 10. per quæ decreta, & declarationes imminuta magna ex parte ſunt priuilegia tum aliarum Religionum, tum etiam, quæ Societas ampliſſima habebat ex Bulla Gregorij XIII. & quæ enumerantur in compendio priuilegiorum Societatis, *verb. Conſeruator.* Poſt prædictam verò Bullam Gregorij XV. Conſeruatores in primis eligi non poſſunt, niſi ſint in dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, vel Perſonatum obtinentes, vel Eccleſiæ Cathedralis Canonici; ſed neque hæc deficiunt, niſi ſint in Conciliis Prouincialibus, aut Diœceſanis deſignati, vt eligi poſſint: in quibus Synodis debent plures perſonę ad hoc munus deſignari, ex quibus, ſi aliquis interim obierit, deſignare debet interim Ordinarius loci cum conſilio Capituli alium eius loco vſque ad futuram Synodum. Quod etiam locũ habere, quando aliquis illorum per longum tempus abſit, atque ita reſponſum fuiſſe à S. Congregatione, docet cum aliis Lezan. *vbi ſup. n.* 56. deinde Regulares debuerũt intra Italiam infra duos menſes, extra Italiã verò infra ſex menſes à die publicationis dictæ Bullæ in Vrbe inchoãdos, eligere ſibi Cõſeruatores, & eiuſmodi electionis documentum penes acta Curiæ Ordinariorum dimittere, alioquin poterunt corã Ordinariis conueniri. Conſeruatorem verò ſemel electum non poſſunt durante quinquennio amouere, niſi ex cauſa legitima à Sede Apoſtolica, vel ab Ordinario approbanda. Poſtea tamen reſponſum eſſe à S. Congregatione, vt Religioſi, qui intra tempus deſignatum non deputarunt Conſeruatores, poſſint quandocunque eis libuerit, eos eligere, refert ex Barb. *in Collect. Bullarij, verb. Regulares* 1. Lez. *vbi ſup. n.* 58. 1

2 Addidit Gregorius, non poſſe Regulares vt actores trahere alios coram ſuo Conſeruatore. Nec poſſe Conſeruatores procedere contra quoſcumque extra ciuitatem, aut Diœceſim, in quibus fuerint deputati. Controuerſia autem orta inter Conſeruatorem, & Ordinarium ſuper iuriſdictione, in cauſa non procedendum, donec per arbitros in forma iuris electos fuerit ſuper iuriſdictionis competentia iudicatum. Denique additæ ſunt pœnæ contra inobedientes, aut excedentes limites in hac Bulla præſcriptos.

3 Hinc ergo orta ſunt aliquot dubia. Primò quærebatur, an hodie poſſint Conſeruatores cognoſcere de aliis cauſis præter caſum manifeſtæ iniuriæ, & violentiæ. Ratio dubitandi oriebatur ex conſtitutione Bonifacij VIII. quæ habetur *in cap. finali, de officio, & poteſtate iudicis delegati in 6.* vbi dicitur, eiuſmodi Conſeruatores dari ad manifeſtas iniurias arcendas; iuxta cuius conſtitutionis terminos, & non aliter, Congregatio Concilij Tridentini reſpondit, poſſe procedere Conſeruatores, cuius deciſionem poſtea adducemus. Vnde Lezana *vbi ſuprà num. 62.* pro comperto ſupponit, hodie poſt conſtitutionem Greg. XV. Conſeruatores Regularium non poſſe procedere ſiue in ciuilibus, ſiue in criminalibus, ſiue quando Regulares ſunt Rei, ſiue quando ſunt Actores, niſi in manifeſtis iniuriis, & violentiis: atque adeò antequam procedere incipiat, oportere, quòd appareat, iniuriam, ſeu violentiam fuiſſe manifeſtam, & notoriam: vbicumque enim iuriſdictio committitur alicui reſpectu certæ qualitatis, debet ei ante omnia de qualitate illa conſtare. Si tamen Conſeruator dubitet de illa *notorij* qualitate, vel de ea clarè non appareat, poterit ante omnia ſummariè examinare, an violentia, ſeu iniuria notoria ſit, & ſuper eam probationes aſſumere ad fundandam ſuam iuriſdictionem, itaut ſi inueniant eam notoriam, procedat, aliàs ſe incompetentem pronuntiet. Hæc Lezana *ibi.*

4 Cæterùm, quidquid ſit de mente huius Auctoris, omninò videtur dicendum, quando Regulares non ſunt actores, ſed rei, poſſe, & debere conueniri ipſos coram ſuo iudice Conſeruatore, non ſolùm in criminalibus, ſed etiam in cauſis ciuilibus, & debitis pecuniariis: prout alij Doctores ſupponunt, & notat P. Theſaurus *in praxi eccleſiaſtica part. 2. verb. Conſeruatores, cap. 1. num. 3.* dicens, in hoc etiam puncto limitata fuiſſe priuilegia Regularium à Gregorio XV. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 5. de reformatione,* dum prohibuit, ne aliquis apud ſuum iudicem Conſeruatorem in cauſis ciuilibus alios vt actor traheret, excluſit expreſsè ab ea prohibitione loca religioſa, relinquens illis ſua priuilegia, quæcumque eſſent, integra, quæ tamen hac in parte abſtulit Gregorius in dicto decreto, ſtatuens, ne Regulares, quando ſunt actores, poſſint alios ad ſuum iudicem Conſeruatorem trahere. Conſtat autem ex verbis ipſis, quòd quando non ſunt actores, ſed rei, poſſint, imò & debeant coram ſuo iudice Conſeruatore conueniri in omnibus cauſis. Verba enim decreti Gregorij ſunt hæc. *Ad hæc ſtatuit Sanctitas ſua, vt coram ipſis Conſeruatoribus Regulares, ac perſonæ ſupraſcriptæ conueniri quidem, aut trahi debeant, ſed aliàs conuenire, aut trahere non poſſint, itaut memorati Conſeruatores in cauſis, in quibus Regulares, & alij* (ſcilicet quorum Conſeruatores ſunt) *actores fuerint, nullam prorſus iuriſdictionem habeant, ſed in iis tantùm, in quibus rei extiterint.* vbi vniuerſaliter Conſeruatori datur iuriſdictio ad omnes cauſas, in quibus Regulares tanquam rei conueniuntur.

Hoc autem efficaciter confirmari poteſt, quia manifeſtè conſtat, Gregorium diſcrimen aſſignaſſe inter cauſas in quibus Religioſi ſunt actores, & illas, in quibus ſunt rei. Certum eſt autem, quòd etiam quando ſunt actores, poſſunt coram ſuo conſeruatore ſe tueri contra inferentes manifeſtas, aut notorias iniurias, & violentias. Ita enim reſpondit, & declarauit ſacra Congregatio anno 1624. vt habetur poſt dictam conſtitutionem Gregorij *in dicto 3. tomo Bullarij*, his verbis: *in conſtitutione de Conſeruatoribus edita à S. memoria Gregorio XV. inter cætera ſtatutum eſt, vt coram Conſeruatoribus Regulares conueniri quidem, aut trahi debeant, ſed alios conuenire, aut trahere non poſſint,* &c. *Dubitatur nunc, an per hæc verba ſublata ſit facultas, quam habent Conſeruatores defendendi Regulares, & alios à manifeſtis iniuriis, & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum à ſuis poſſeſſionibus deiiciuntur, & propriis bonis vti, & frui impediuntur. Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum cenſuit, eiuſmodi verbis minimè ſublatam fuiſſe facultatem, quam habent Conſeruatores defendendi Regulares à manifeſtis iniuriis, ac violentiis; dummodo obſeruent formam præſcriptam conſtitutionibus Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatis* in cap. 1. 5

&

& finali, de off. delegati in 6. Si ergo Gregorius X V. non prohibuit, quin Regulares poſſint coram ſuo Conſeruatore tanquam actores ad iudicium trahere alios in manifeſtis iniuriis, & violentiis, & tamen voluit, quòd non poſſint vt actores conuenire alios coram eodem Conſeruatore in eo cauſarum genere, in quo poſſunt, & debent coram eo conuenire, vt rei; conſequens eſt, vt etiam extra manifeſtas iniurias, & in omnibus cauſis poſſint coram eo vt rei conueniri. quo argumento conuictus idem Lezana paulò antè, nempe *num. 61.* id clarè conceſſit, etiam in cauſis ciuilibus, quoties Regulares ſunt rei; nec video quomodo *num. ſequenti* id potuerit negare, niſi ex Typographi errore addita ſint ibi verba illa, *quando Regulares ſunt rei*; quæ videntur opponi iis, quæ *num. præcedenti* rectè docuerat: imò idem auctor *tom. 3. verb. cauſa iudicialis, num. 4.* expreſsè fatetur, poſſe Regulares, quando ſunt rei, conueniri in cauſis ciuilibus coram ſuo Conſeruatore, prout ex Pauli V. & Gregorij X V. declarationibus apertè colligitur.

6 Secundò ergo quærebatur, an hodie Ordinarius, coram quo ex conſtitutione illa Gregorij X V. conueniri poſſunt Regulares, qui non elegerunt debito tempore Conſeruatorem, habeat iuriſdictionem in Regulares in omnibus cauſis ciuilibus; & quidem qui dicebant, iudicem Conſeruatorem hodie non poſſe cognoſcere de ciuilibus etiam, quando Regulares ſunt rei, niſi in manifeſtis iniuriis, & violentiis, conſequenter dicere debebant, & aliqui dixerunt, Ordinarium non poſſe de ciuilibus cognoſcere, niſi in iiſdem iniuriis manifeſtis, & violentiis; quia Ordinarius hodie ſubrogatur in locum Conſeruatoris: ſubrogatum autem ſapit naturam, & conditiones eius, in cuius locum ſubrogatur, vt conſtat ex allegatis per Euerardum *in loco, A vi ſubrogationis* 122. Quare, cùm Conſeruator nunc non habeat iuriſdictionem in omnibus cauſis, ſed tantùm in manifeſtis iniuriis, & violentiis, conſequens eſt, quòd Ordinarius, qui in eius locum ſubrogatur, maiorem iuriſdictionem non habeat.

7 Cæterùm, cùm dixerimus, Conſeruatores hodie habere iuriſdictionem in omnibus cauſis etiam ciuilibus, quoties Regulares ſunt rei; conſequenter dicendum eſt, eamdem iuriſdictionem competere Ordinario, quando non fuit Conſeruator electus, cùm Ordinarius in locum Conſeruatoris ſubrogetur. Imò hinc poteſt rurſus confirmari, & probari, quod diximus, iudicem Conſeruatorem habere hanc iuriſdictionem ad cauſas etiam ciuiles, quando Regulares ſunt rei; quia nimirum Ordinarius, qui in locum Conſeruatoris ſubrogatur, iuriſdictionem hanc habet etiam quando non agitur de manifeſtis iniuriis, & violentiis. quod videtur manifeſtè colligi ex verbis Gregorij X V. in prædicta conſtitutione. § 7. vbi dicitur. *Alioquin eo termino elapſo, quandiu Conſeruatores ſecundùm formam præſentis conſtitutionis non elegerint, coram iiſdem ordinariis conueniantur.* & §. 4. contra tranſgreſſores addita fuerat pœna carendi Conſeruatore ad annum. *Carent*, inquit, *Conſeruatore ad annum, ita vt illorum cauſæ interea coram locorum Ordinariis dumtaxat cognoſci, ac diffiniri debeant.* quæ verba manifeſtè vniuerſalia ſunt, & ad omnes cauſas etiam ciuiles extenduntur.

Nec obſtat ſupradictis textus *in cap. 1. & in cap. fin. de officio, & poteſtate iudicis delegati in 6.* in quibus dicitur, non poſſe iudicem Conſeruatorem cognoſcere, quoties opus eſt iudiciali indagine, ſed ſolùm de manifeſtis iniuriis, & violentiis. Nam ibi ſermo eſt de Conſeruatoribus datis ſine ſpeciali clauſula, & facultate cognoſcendi de omnibus cauſis, qualem clauſulam ex ſpeciali priuilegio habent ferè omnes Regulares, præſertim Mendicantes; quare in illis non habet locum illa reſtrictio, vt notauit *gloſſa 1. in dicto cap. 1.* his verbis: *Sed quid, ſi iniuria non ſit manifeſta, ſed requirit plenam cauſæ cognitionem, vtrùm Conſeruator poſſit ſe impedire? Reſpondeo, quòd non, ſed pro hoc eſt recurrendum ad Ordinarium. Et iſta vera ſunt, niſi in priuilegijs iſtorum Religioſorum, vel aliorum, quibus dati ſunt Conſeruatores, aliud diceretur, videlicet; vt poſſent cognoſcere de iniuriis, & aliis cauſis, etiamſi requirerent iudicialem indaginem. Et communiter in priuilegiis apponitur illa clauſula.* quod etiam adductis priuilegiorum verbis probat cum aliis, quos affert, Lezana *tom. 1 cap. 10. num. 23. & 24.* Quare hodie ſtare debemus, vt dixi, declarationibus, & conſtitutionibus ſolùm, ac reſtrictionibus modernorum Pontificum; quos *ſuprà* adduximus. 8

Tertiò, & magis ſpecialiter quærebatur, an poſſit coram iudice Conſeruatore Societatis conueniri ſcholaris eiuſdem Societatis, qui poſt vota biennij retinet adhuc dominium ſuorum bonorum, ſuper quibus intentatur ei lis à ſecularibus. Ratio dubitandi erat, quia illa non ſunt bona Societatis, ſed illius perſonæ priuatæ; quare 9

 non

non videtur Conſeruator datus ad illa bona tuenda.

10 Dixi tamẽ, poſſe proculdubio Conſeruatorem Domus, vel Collegij Societatis, in quo Religioſus ille degit, cognoſcere de eâ cauſa, quãdo Religioſus eſt reus, vel in maniſeſta iniuria, & violentia, etiamſi Religioſus non ſit reus, ſed actor. quod videtur maniſeſtè; conſtare ex verbis Bullæ Greg. XIII. data anno 1572. quæ incipit, *Æquum reputamus*, & habetur in Bullario eiuſdẽ Societatis, in qua iudices Conſeruatores ab eadem Societate eligendi deputantur ad cauſas Societatis, *& ſingularum illius perſonarũ*. Quamuis ergo bona, de quibus controuertitur, non ſint bona Societatis, ſufficit tamen, quòd perſona, quæ conuenitur, ſit propriè perſona Societatis, vt ad eam extendatur iuriſdictio iudicis Conſeruatoris; ideò enim fortaſſe poſtea in eadẽ Bulla iniungitur prædictis Conſeruatoribus impedire moleſtias, & grauamina inferri circa bona, & res ad dictam Societatem *communiter, vel diuiſim* ſpectantes: hoc eſt, vel ad corpus Societatis, vel ad ſingula eius membra. Cùm ergo hæc bona ſint ſub dominio vnius membri, & perſonæ Societatis, debent eſſe ſub tutela iudicis Conſeruatoris.

11 Cõfirmarique poteſt primò ſatis efficaciter, quia in eâdem Bulla extenditur iuriſdictio iudicis Cõſeruatoris nõ ſolùm ad cauſas Societatis, & ſingularum eius perſonarum, ſed etiã ad cauſas familiarium eiuſdẽ Societatis clericali charactere inſignitorũ. Certum autem eſt, quòd bona familiarium eiuſmodi, ſuper quibus lites poſſent cõſurgere, non eſſent bona Societatis quanto ergo magis ſpectabit cauſa ad iudicem Conſeruatorẽ, quando agitur de bonis cuiuſdã Religioſi Societatis, quæ aliquo modo pertinent ad Societatem, cùm non poſſit Religioſus de illis bonis diſponere ſine licentia Prælatorũ Societatis, propter votũ paupertatis religioſæ, quo ſupponitur adſtrictus?

12 Confirmari poteſt ſecundò, quia, quamuis concedamus, bona illa nõ eſſe bona Societatis: Conſeruator tamen non ſolùm datur ad tuenda bona Societatis, ſed etiã ad tuendas eius perſonas, & priuilegia, vt conſtar ex verbis pręfatæ Bullæ. Vnum autẽ ex pręcipuis Socię tatis priuilegiis eſt exemptio, qua Socię tas, & ſingulæ eius perſonæ, & earũ bona eximũtur in primis à iuriſdictione Ordinariorum, vt cõſtat ex Bulla Pauli III. data 15. Kal. Nou. anno 1549. & incipit, *Licèt debitum*. Quod etiam nominatim confirmauit de iis, qui emiſerũt voto ſimplicia poſt biennij nouitiatũ, in Bulla illa, quæ incipit, *Aſcẽdente Domino*, data 8. Kal. Iun. anno 1584. vbi eos ab omnium aliorum iudicum iuriſdictione exemptos eſſe declarat. Hoc ergo præcipuum Societatis priuilegiũ maniſeſtè lęderetur, ſi Religioſus ille ratione ſuorum bonorum conueniretur coram iudice non ſuo, cùm reus ſemper conueniri debeat corã ſuo iudice, non corã eo, à cuius iuriſdictione non dependet. Pertinet ergo ad iudicẽ Conſeruatorem inhibere quemcumque alium iudicẽ, qui ſeſe vellet ingerere, ſaltem eo titulo, ne priuilegia, & exẽptiones Societatis per contrariã iuriſdictionis vſurpationem maniſeſtè lęderentur.

(Gregor. XIII.)

Cõfirmatur tertiò, quia minùs pertinet ad Religionem Nouitius, & eius bona, quàm Religioſus Societatis expleto nouitiatu ligatus votis religioſis, & eius bona: & tamen Nouitius, & eius bona gaudent omnimoda exemptione, vt cum aliis docet Lez. *tom. 1. c. 24. n. 4.* & multis relatis Diana *1. p. tr. de immun. Eccl. reſ.* (iuxta primam editionem,) 40. quare, licèt illa non ſint bona Religionis; non tamen poſſunt ex illis exigi gabellæ, quia eorum dominus gaudet exemptione religioſa. Minùs ergo poterit trahi ad forum iudicis ſæcularis Religioſus nõ Nouitius, ſed Religioni iam incorporatus per vota religioſa; debet enim cõueniri coram ſuo iudice, cuius forum ſortitur ob exemptionẽ religioſam, quã omninò participat. 13

Hac ergo occaſione quartò deinde quærebatur, an poſſit eo caſu Religioſus eligere ſibi ſpecialem iudicem Conſeruatorem diuerſũ ab eo, qui eſt iudex Cõſeruator illius Collegij, in quo ipſe degit. Ratio dubitandi ſumi poterat ex verbis Bullæ Greg. XIII. ſuprà relatę, in qua conceditur facultas Societati, & *ſingulis illius perſonis* eligendi ſibi iudicem Conſeruatorem, &c. Dixi tamen, hodie id fieri non poſſe, ſed debere recurri ad iudicem Conſeruatorem Collegij, aut Domus, ad quam pertinet ille Religioſus. Nã, quidquid ſit de iure antiquo, Greg. XV. in relata conſtitutione, & abrogatis omnibus priuilegiis, præſcripſit formã nouã, ſine qua Cõſeruator nõ ſit legitimus. Inter alias autem cõditiones vna eſt, quòd vnus ex iudicibus Synodalibus in Synodo nominatis eligatur à Regularibus, vtique à Conuentu ipſo, nam additur, huius electionem debere ſtatim penes acta Curię Ordinariorũ legitimo documento exhiberi, & dimitti, nec variari intra quinquenniũ ſine legitima cauſa à Sede Apoſtolica, vel ab Ordinario approbanda. Non ergo poteſt alius eligi ad ſpecialẽ cauſam vnius particularis perſonę: ille enim, qui electus fuit à Conuentu, videtur electus, 14

electus, & deputatus ad cauſas omnes intra illam Diœceſim agitandas, vt colligitur ex decreto S. Congregationis Concilij, vel declaratione, quam refert Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. Conſeruator*, vbi habetur, debere Regulares eligere Conſeruatores, in ſingulis Diœceſibus, in quibus Monaſteria, Conuentus, ſeu Domos regulares habent. Adde, iuxta eamdem conſtitutionem Gregorij X V. debere Regulares, quoties rei ſunt, conueniri coram huiuſmodi Conſeruatore ſic electo: ille ergo eſt iudex vniuerſalis ad omnes eorum cauſas, nec poteſt ab alio impediri. Denique hanc eſſe mentem Sedis Apoſtolicæ, colligi poteſt ex Bulla Clementis V I I. quam refert Caſarubius *in compend. priuileg. Mendicant. verb. Procuratores fratrum*, Eman. Roder. *tom. 3. quæſt. regular. q.* 39. *art.* 4. & Lezana *dicto tomo* 2. *cap.* 10. *num.* 66. In qua Pontifex concedit Procuratori, & Syndico fratrum Minorum, vt non poſſint conueniri, niſi coram iudice Conſeruatore eorumdem fratrum, quem vocat Conſeruatorem domus illius, cuius fuerint Procuratores, vel Syndici. Supponit ergo, Conſeruatores non debere eſſe plures pro numero illorum, qui conſeruantur, ſed eumdem pro tota Domo, vel Conuentu, coram quo debeant omnes, & ſinguli iudicialiter conueniri.

15 Quærebatur quintò, an prædictus Religioſus Societatis poſſit cogere actorem, vt eum potiùs conueniat coram Conſeruatore, an verò ipſe actor poſſit pro libito adſtringere Religioſum, vt coram alio iudice reſpondeat.

16 Dixi, electionem ſemper eſſe penes actorem, qui incipit litem, atque ideò poteſt agere coram quocumque iudice, qui tamen ſit iudex competens ipſius rei. In noſtro ergo caſu poteſt actor litem mouere Religioſo in primis coram eius Prælato Regulari, qui procuIdubio eſt eius iudex legitimus, vel coram Legato à latere, vel Nuntio Apoſtolico (ſi habeat iuriſdictionem ſupra exemptos,) vel coram iudice Conſeruatore illius Collegij, vel domus, ad quam Religioſus ille ſpectat, vel denique poteſt petere ab Auditore Cameræ Apoſtolicæ iudicem ſpecialem ad cognoſcendum de illa cauſa.

17 Quærebatur ſextò, in quo loco poſſit actor agere contra illum Religioſum, an vbi eſt ipſe Religioſus, an vbi ſunt bona ſtabilia, quæ petuntur. Dixi, regulam generalem eſſe, quòd actor agere poſſit in altero ex illis locis, vbi actor voluerit, vt poſt alios obſeruat Baptiſta Fragoſus *de regimine Reſpublicæ Chriſtianæ p.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 10. §. 1 *num.* 107. In caſu tamen noſtro videtur fallere, nec poſſe recurri ad Prælatum Regularem, vel ad Conſeruatorem illius loci, in quo ſunt bona; non quidem ad Prælatum, quia ille non eſt Prælatus illius Religioſi, nec vllam in eum habet poteſtatem, cùm non magis reus ſubdatur illi Prælato, quàm Prælato alterius Religionis. Nec etiam habet iuriſdictionem ratione territorij, in quo ſunt bona, cùm Prælatus regularis non habeat territorium, ſed ſolùm ſit Superior domus, vel Collegij, & Prælatus illarum perſonarum: non ergo apparet, vnde habeat titulum ad illam cauſam cognoſcendam, & iudicandam. Sed neque ad iudicem Conſeruatorem illius loci, in quo ſunt bona, pertinere poteſt iudicium; quia in Bulla relata Gregorij X V. prohibetur, vt vidimus, ne iudex Conſeruator poſſit citare, aut trahere ad ſuum forum eos, qui ſunt extra Diœceſim, in qua deputatus eſt Conſeruator. Fruſtrà ergo recurreretur ad ipſum contra Religioſum alibi commorantem, quem ille iudex Conſeruator non poſſet ad reſpondendum citare, aut compellere. Alia ergo remedia accipienda ſunt, recurrendo ad Prouincialem proprium illius Religioſi, vel ad Legatum, aut Nuntium (ſi poſſit iudicare de exemptis,) vel ad iudicem delegatum ab Auditore Cameræ Apoſtolicæ, vt diximus.

DVBIVM XXXIX.

An Prouincialis Societatis, & Rectores Seminariorum poſſint benedicere ſacra ornamenta.

SOcietas, quamuis viuæ vocis Oraculo 1 habuerit facultatem aliquam quoad hoc, nihil tamen habet ſibi ſpecialiter conceſſum per litteras, ſed ſolùm per communicationem priuilegiorum aliarum Religionum poteſt frui facultatibus illis conceſsis. Inueniuntur autem plures conceſſiones illis per litteras Apoſtolicas factæ: & præcipua eſt, quæ habetur in Bulla Leonis X. edita die 3. Februarij anno 1514. quam affert Eman. Roder. *in Bullario Regularium*, & eſt ibi Bulla 6. eiuſdem Leonis, in qua conceditur Generali, Prouincialibus, Cuſtodibus, & Guardianis fratrum minorum, vt poſsint benedicere ornamenta, & paramenta, & alia quæcumque ad diuinum

diuinum cultum neceſſaria, in quibus chriſma non interuenit, pro vſu proprio tantùm. Cùm qua moderatione Societas hac facultate vtitur, vt conſtat ex compendio priuilegiorum Societatis *verb. benedicere*, quamuis ibi prædicta Bulla non referatur, quia fortaſſe à Collectore viſa non fuerat. Circa vſum ergo huius facultatis quæſitum fuit, an non ſolùm Præpoſiti locales, & Rectores Collegiorum Societatis benedicere poſſent eiuſmodi ornamenta, ſed etiam Prouinciales, atque etiam Rectores Seminariorum, in quibus ſeculares alumni ſub cura, & regimine Societatis educantur, quale eſt Seminarium Romanum, Collegium Germanicum, Anglicum, Græcum, & alia ſimilia. Ratio autem dubitandi eſt, quia in prædicto compendio priuilegiorum Societatis non fieri videtur mentio de illis, ſed de Generali, & de Præpoſitis, ac Rectoribus localibus Societatis, quales non videntur eſſe Rectores Seminariorum, qui quidem non videntur eſſe Superiores Societatis, ſed ſecularium, qui ibi reguntur, & educantur: & idcircò in Congregationibus Prouincialibus, in quibus Præpoſiti omnes, & Rectores congregantur; Rectores tamen Seminariorum non conueniunt, vt habetur *in quinta Congregatione Generali, decreto* 81. *& in 6. Congregatione, decreto* 25. §. 1. vbi aduerte, hos Rectores Seminariorum condiſtingui *in dicto decreto* 81. ab aliis, *qui Societatis domicilia adminiſtrant*: hi autem non dicuntur Societatis domicilia adminiſtrare, ſed *Seminariorum curam habere*.

2 Duplex poterat eſſe in hoc puncto difficultas. Prima, an potuerit Generalis eiuſmodi facultatem benedicendi veſtes ſacras communicare Prouincialibus, & Rectoribus Seminariorum. Secunda, an de facto eam illis communicaſſe cenſeatur. Circa primam partem dixi, probabile mihi eſſe, priuilegia, quibus Societas per communicationem fruitur, ad has etiam perſonas extendi. Et quidem, quod attinet ad Prouinciales, res videtur eſſe extra controuerſiam: quia Bulla Leonis X. ſuprà adducta, loquitur expreſsè de Prouincialibus fratrum Minorum: & *in compendio priuilegiorum Societatis, verb benedicere*, poſt §. 3. P. Generalis communicat illam facultatem omnibus Præpoſitis domorum, ac Rectoribus, & aliis Superioribus, quibus Prouinciales communicandam duxerint. A fortiori ergo Prouinciales eam facultatem habent, cùm poſſint ipſi eam aliis communicare. Præſertim, cùm & ipſi ſint Præpoſiti ſingularum domorum illius Prouinciæ, ita enim appellantur Præpoſiti Prouinciales; quare nihil prorſus competit Præpoſito, vel Rectori locali in ſua domo, vel Collegio, quod non competat multò magis Prouinciali in eâdem domo, vel Collegio, & in ſingulis aliis ſuæ Prouinciæ.

3 Difficilius videri poſſet, quod attinet ad Rectores Seminariorum: ſed ij etiamſi ſimul cum Conuictoribus, vel Seminariſtis ſecularibus, ſubditos habeant aliquos ex Societatis, videntur poſſe in dicta facultate comprehendi nomine *Rectorum*, atque ita olim interrogatus reſpondit P. Ioannes de Salas. Ratio autem eſſe poteſt, quia, quando eiuſmodi Rectores habent ſub ſe ſubditos ex Societate, quos gubernant, ſicut alij omnes Rectores, & ipſi nulli alij Præpoſito, aut Rectori locali ſubduntur, ſed ſoli Prouinciali immediatè (de huiuſmodi enim Rectoribus loquimur, qui ſoli Prouinciali immediatè ſubiacent,) iis, inquam, nihil videtur deeſſe, vt in toto rigore ſint veri Superiores, & Rectores, ac Prælati Regulares Societatis. Non ſunt quidem Prælati Regulares reſpectu Conuictorum, & ſubditorum ſecularium, quos habent; quia Prælatus Regularis habet relationem neceſſariam ad ſubditos Regulares: ſed tamen reſpectu ſubditorum Regularium, quos habet, non video cur non ſit verus Prælatus Regularis, cùm in eos habeat iuriſdictionem ordinariam permanentem, & circa illos poſſit, & exerceat, quidquid poſſunt, & exercent circa ſuos ſubditos alij Prælati Regulares, & nulli alteri Prælato locali ſubordinentur, ſed ſoli Prouinciali.

Nec obſtat, quòd maior pars ſubditorum ſint ſeculares: ſuffic it enim, quòd ſint etiam alij Religioſi, qui cum ſuo Rectore poſſint facere Collegium conſtans ex miniſtris, & officialibus religioſis, quales vltra Rectorem ſunt Miniſter, Subminiſter, Conſultores, Admonitor, Confeſſarij Religioſorum, & omnes, qui in aliis Collegiis reperiuntur. Regula namque generalis eſt, quòd vtile per inutile non viciatur, & communitas Religioſa non perdit ſuam naturam ex eo, quòd habeat ſibi adiunctam aliam communitatem ſecularem. Nec Moniales deſinunt habere verum Monaſterium regulare, quamuis habeant intra ſuam clauſuram puellas multas ſeculares ad educationem, quas eadem Abbatiſſa gubernat. Imò olim Monachi pueros multos ſeculares ad ſimilem educationem ſecum habebant, nec ideò minus cenſebantur Monaſterium regulare, ſub Abbate proprio 4

prio Regulari. Similiter ergo in eiuſmodi Seminariis, vbi ſunt plures ex Societate, reperitur verum Collegium regulare conſtans ex Rectore, & Religioſis Societatis, quamuis idem ſit Rector ſecularium, cum quibus componit aliam communitatem ſecularem.

5 Magis videtur poſſe obſtare, quòd domus, ſeu locus ille non ſit verè locus Societatis, nec ad eius dominium pertineat, ſed ad communitatem illam ſecularem, ad quam vocantur Religioſi Societatis quaſi hoſpites, & adminiſtratores, poſſúntque ex cauſis expelli, & vocari eorum loco alij Religioſi, vel ſeculares, qui curam loci, & alumnorum habeant, & non ſemel ita factum eſt, dimiſſis, & iterum reuocatis Patribus Societatis: non eſt ergo Collegium Societatis, ſed ſeculare, in quo Religioſi ob iuſtas cauſas hoſpitantur. Vnde diximus ſuprà *dub.* 35. Eccleſias illorum Seminariorum non eſſe propriè Eccleſias Societatis, neque in iis locis prohibitum eſſe ingreſſum fœminarum, ſicut in domibus Regularium, quia non tam alumni illi ſunt in domo Societatis, quàm Religioſi Societatis ſint in domo alumnorum, vt eorum curam habeant.

6 Propter hæc itaque fatendum videtur, loca illa non eſſe, in toto rigore, & ſtrictè loquendo, Collegia Societatis, quando nimirum Religioſi Societatis, vocati ſolùm ſunt ad curam loci, & alumnorum habendam, & dominium manet penes communitatem alumnorum. quod confirmari poteſt ex verbis conſtitutionum Societatis *p.* 4. *cap.* 2. §. 3. & Congregationis quartæ Generalis *decreto* 23. & 27. vbi prohibetur Generalis diſſoluere, vel relinquere Collegia ſemel acceptata, niſi accedat conſenſus Societatis in Congregatione generali; vel, ſi vrgeat neceſſitas, ſaltem per ſuffragia Prouincialium, & Aſſiſtentium, & duorum antiquiſſimorum Profeſſorum ex ſingulis Prouinciis Europæ. Et tamen certum eſt, poſſe ſaltem Generalem relinquere Seminarium, cuius curam Societas ſuſceperat, & iubere, vt Societatis Patres ab eo recedant. Non ergo comprehenduntur eiuſmodi Seminaria nomine Collegiorum, quando interpretatio ſtricta facienda eſt; quia tamen nunc non verſamur in odioſis, ſed in materia fauorabili, qualis eſt facultas benedicendi veſtes ſacras, probabile videtur, quòd nomine *Superiorum localium* comprehendantur Rectores horum Seminariorum, qui reſpectu ſubditorum Regularium ſunt veri Prælati Regulares locales; atque ideo videntur comprehendi in facultate conceſſa omnibus Prælatis localibus benedicendi ea ornamenta ſacra; ſunt enim veri Superiores locales affixi tali loco, & exercentes eamdem & plenam iuriſdictionem in ſuos ſubditos Regulares, quam exercent alij omnes Præpoſiti, & Rectores domorum, & Collegiorum Societatis.

Nec obſtat facilior diſſolubilitas huiuſmodi Collegiorum, aut quòd illa non ſit domus propria Societatis, ſed alumnorum ſecularium, quia id etiam ferè reperitur in Pœnitentiaria S. Petri in Vrbe, & Lauretana, in quibus Sacerdotes Societatis habitant in domibus deputatis Pœnitentiariis illarum Eccleſiarum, quandiu Societas illarum curam ex commiſſione Sedis Apoſtolicæ exercet; & poſſet Generalis iuſtis de cauſis curam illam dimittere, & petere à Summo Pontifice, vt alios Pœnitentiarios ſeculares, vel Regulares introduceret. Imò Societas in iis locis non habet Eccleſiam propriam, ſed ſicut in Eccleſia S. Petri, vel Lauretana confeſſiones audiunt, ita ibidem Pœnitentiarij celebrant. Et tamen, quandiu ibi ſunt, habent ſuum Rectorem, & ſub eius obedientia viuunt, ſicut in cæteris Collegiis; nec vllus dubitauit, an Rector ille poſſit benedicere veſtes ſacras, ſicut alij Rectores, à quibus quoad vſum omnium facultatum nullo modo differt: differt quidem Rector Pœnitentiariæ à Rectoribus Seminariorum, quòd hi habent etiam ſubditos ſeculares, quos ille non habet, ſed ſolos Regulares: & ideò forraſſe Rector Pœnitentiariæ locum habet in Congregatione Prouinciali cum aliis Rectoribus, quod non conceditur Rectoribus Seminariorum, quia Rector Pœnitentiariæ per ſe, & primariò conſtituitur Superior Regularium; Rectores verò Seminariorum ex primaria intentione videntur deputari ad regendos ſubditos ſæculares: & per accidens habet ſubditos religioſos, quorum opera indiget ad regimen ſecularium. Hoc tamen diſcrimen videtur eſſe extrinſecum, & pertinens ad cauſam finalem: intrinſecè verò non minùs eſt Superior ordinarius ſuorum ſubditorum Regularium, quàm ſit Rector Pœnitentiariæ; & aliquando plures habebit ſubditos Religioſos Rector alicuius Seminarij, quàm Rector Pœnitentiariæ. Vnde quamuis *in Congregatione generali quinta, decreto* 81. excluſi fuerint Rectores Seminariorum à Congregatione Prouinciali, ne nimium creſceret numerus congregandorum: *in*

Congregatione

Congregatione tamen quarta in formula Congregationis Prouincialis, cap. 3. §. 5. admiſſi fuerant, quoties Rectores illi immediatè Prouinciali ſuberant, & nouem è Societate in Seminario communiter habitant: quia in iis caſibus nihil videbantur à cæteris Rectoribus differre.

8 Magis obſtare poſſet differentia alia ſuprà inſinuata, quatenus Pœnitentiarij, & eorum Rector videntur magis eſſe in domo, ſeu loco Societatis, quia, licèt domus illa non ſit verè ſub dominio Societatis, ſicut ſunt alia loca, & Collegia, ſed ſolùm Patres habitent ibi ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, quandiu munus Pœnitentiariæ exercent; id tamen ſufficit, vt pro tunc domus illa Societatis dicatur. nam, ſicut dicitur domus mea, quam ego ex conductione habito, licèt non ſit mea quoad dominium proprietatis: ita poteſt dici domus Societatis, quam Societas ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ habitat; parum enim refert, quòd ex mercede, & pretio annuo, vel quòd gratis habitet Societas, vt eius domus interim dicatur. In Seminariis autem non ita propriè dicuntur loca illa loca Societatis, quia, licèt Rector, & alij Religioſi Societatis ibi habitent, etiam ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, vel eorum, ad quos ea loca pertinent, quandiu Societas conuictorum, vel Alumnorum curam gerit: non ſunt tamen ipſi Patres Societatis primarij inquilini, vt ita dicam, illorum locorum, ſed ipſi alumni, in quorum gratiam conſtructum eſt; Patres verò inducuntur quaſi principales officiales Alumnorum: quare magis dicitur locus ille domus Alumnorum, quàm Societatis; & ideò etiam minùs ſtrictè obligat ibi, vt ſuprà dixi, clauſura regularis, ne ingredi poſſint fœminæ, quàm in domo Pœnitentiariæ, quæ propriè eſt domus Regularis. Vnde fatendum eſt, Rectorem Pœnitentiariæ magis propriè eſſe Rectorem Societatis, quàm Rectorem Seminarij, quia ille eſt Prælatus localis in loco Societatis, quod in toto rigore non habet Rector Seminarij.

9 Cæterùm, quamuis quoad locum ſit hæc differentia; quoad communitatem tamen religioſam, quam vterque Rector gubernat, nulla videtur eſſe differentia: quare, cùm Rector magis ſit Rector ſubditorum, quàm loci, non videtur Rector Seminarij excludendus à nomine Rectoris, & Prælati localis Societatis. Nam Prælatus localis non ſolùm eſt, qui habet ius in locum, ſed etiam qui in certo loco determinato habet ius in perſonas degentes ibi, cùm vtroque modo verum ſit, reſtrictam eſſe eius iuriſdictionem ad certum locum. Adde, licèt locus ipſe non ſit ita propriè locus Societatis, ſicut alia Collegia, vel ſicut domus Pœnitentiariæ: in aliquo tamen ſenſu poſſe dici locum Societatis, & Societatem habere ius aliquod in locum ipſum, non quidem dominium, vt conſtat, ſed vſum, & habitationem quoad proprias perſonas ex conceſſione domini, à quo vocantur Patres, vt habeant curam illius loci, & vt ibi habitent, ac per conſequens habent ex voluntate domini ius ibi habitandi, non ſoli, ſed cum alumnis; quæ conceſſio proculdubio dat Patribus aliquod ius, non quidem contra Sedem Apoſtolicam, ſed contra alios omnes, & contra ipſos Alumnos, à quibus non poſſunt ſine manifeſta iniuria expelli, quia id fieret contra ius acquiſitum ex conceſſione potentis tale ius concedere: quod multò magis procedit in Seminariis illis, in quibus Societas curam, & regimen immediatum habet ex teſtamento fundatoris, vt in Seminario Hibernorum Romæ erecto, vel ex Bullis Summorum Pontificum, qui in perpetuum curam illorum locorum à Sede Apoſtolica erectorum Societati commiſerunt. Ex huiuſmodi enim teſtamentis, vel Bullis Pontificiis non leue ius Societas comparat ad loca illa regenda, & habitanda, & meritò cenſetur fixum, & ſtabile, quod ex teſtamento, vel Bulla Pontificia firmatum eſt; atque ideò in catalogo, qui aliquando typis vulgari ſolet, Prouinciarum, & Collegiorum Societatis, non minùs eiuſmodi Collegia, & Seminaria enumerantur, quàm cætera omnia: non ergo immeritò Collegia Societatis dici poſſunt, & eorum Rectores in materia fauorabili, qualis eſt iſta, poſſunt intelligi ſub nomine Rectorum localium Societatis.

Vnde facilè iam reſponderi poteſt ad id, 10
quod ſecundo loco proponebatur, an Præpoſitus Generalis habuerit intentionem communicandi hanc facultatem Rectoribus Seminariorum: quamuis enim priuilegia à Sede Apoſtolica conceſſa ad eos etiam Rectores extenderetur, id ſatis non erat, ſi Generalis illis hanc facultatem non communicaret, à quo vno debent facultates, & priuilegia omnia ſingulis Societatis perſonis poſitiuè communicari, vt licitè, & validè illis prodeſſe poſſint. Intentio ergo Generalis colligenda erit ex verbis, quibus eam facultatem communicat in compendio priuilegiorum Societatis, verb. *Benedicere*, vbi poſtquam *in* §. 4. dictum

dictum fuerat poſſe in Societate omnes Præpoſitos domorum, & Rectores ea ornamenta benedicere, additur poſtea nomine Præpoſiti Generalis: *Hac facultas conceditur omnibus in ea comprehenſis, & aliis Superioribus, quibus Prouinciales communicandam duxerint.* in quibus verbis videtur Generalis requirere ad minùs iudicium Prouincialis, vt alij Superiores præter Præpoſitos, & Rectores Collegiorum ea facultate vti poſſint. Non apparet autem, qui ſint *alij Superiores*, niſi Rectores Seminariorum: nam, licèt in ſingulis domibus, & Collegiis, præter Præpoſitum, & Rectorem, ſit etiam miniſter, qui eſt quaſi inſtrumentum Præpoſiti, vel Rectoris, & in aliis Ordinibus appellari ſolet Subprior, vel Vicarius, & in Societate cenſetur Superior, quamuis non poſſit præcipere in virtute ſanctæ Obedientiæ: hi tamen Miniſtri non poſſunt in caſu noſtro intelligi nomine aliorum Superiorum, quia hæc facultas benedicendi ornamenta non competit Societati, vt diximus, niſi ex communicatione priuilegiorum aliorum Ordinum. Nullibi autem reperitur conceſſa hæc facultas aliis Ordinibus pro Subprioribus, vel Vicariis Prælati localis: non poteſt ergo communicari Miniſtris in Societate, niſi quando ob abſentiam, vel mortem Rectoris, Miniſter remaneret Vicerector, & haberet plenè gubernium totius Collegij; quo caſu non indiget peculiari communicatione, qua Prouincialis ei communicet facultatem hanc benedicendi. Nam in proœmio dicti compendij priuilegiorum Societatis expreſsè declaratur, omnes facultates conceſſas Præpoſitis, vel Rectoribus, intelligi conceſſas eiuſmodi Vicepræpoſitis, vel Vicerectoribus, quando nullus alius eſt Præpoſitus, vel Rector, vel adeò longè abeſt, vt pro rei exigentia non ſatis commodè conſuli poſſit. Reſtat ergo, quòd nomine *aliorum Superiorum*, quibus non niſi de conſenſu Prouincialis, hæc facultas communicari cenſetur, intelligi debeant Superiores, ſeu Rectores horum Seminariorum, quibus non niſi per manus, & nutum Prouincialium hæc facultas communicatur.

11 Mihi ergo certum videtur, voluiſſe Generalem Rectoribus Seminariorum eiuſmodi communicare hanc facultatem, interueniente ſaltem conſenſu Prouincialis, hoc enim ad minus prædicta communicationis verba probare videntur; quare optimè facient eiuſmodi Rectores, ſi petant hanc communicationem à ſuis Prouincialibus, & ſcio, aliquos eorum Romæ illam à Generali petere: ídque magis tutum érit, vt ambiguitas prædictorum verborum omninò tollatur. Probabile tamen videtur, quòd intentio Patris Generalis abſolutè feratur ad eiuſmodi Rectores ſine neceſſitate noui conſenſus obtinendi à Prouinciali; quia in fauorabilibus, qualis eſt communicatio facultatis, & vbi aliunde non colligitur eorum excluſio, ipſi intelligi videntur nomine *Rectorum*, atque ita ab omnibus appellantur Rectores. Nec obſtant verba illa, quibus Generalis dicit poſſe communicari eamdem facultatem *aliis Superioribus*, quibus Prouinciales communicandam duxerint, quia verba illa poſſunt commodè intelligi de Superioribus Reſidentiarum, quæ non ſunt Collegia, ſed loca aliqua, in quibus aliqui è Societate ſub vno Superiore habitant, vt ibi Societatis miniſteria exerceant interim, dum opportunitas erigendi Collegium ſperatur. hi non appellantur Rectores, ſed Superiores talis, vel talis reſidentiæ.

Portò hanc eſſe interpretationem, 12 & ſenſum illorum verborum, probari poteſt ex verbis aliis præfationis oppoſitæ ante illud compendium priuilegiorum Societatis, vbi pro intelligentia omnium priuilegiorum, & facultatum ſubſequentium, explicatur, & declaratur qui ſint intelligendi nomine *Superiorum*, quando poſtea Generalis dicitur aliquam facultatem communicare Superioribus; declaratio autem eſt hæc: *Denique nomine Prouincialium, Præpoſitorum, & Rectorum, quorum non rarò in compendio fit mentio, ſubintelligendi quoque ſunt Viceprouinciales, Vicepræpoſiti, ac Vicerectores, quando nimirum nullus eſt Prouincialis, Præpoſitus, aut Rector, vel adeò longè abeſt, vt pro rei exigentia conſuli non ſatis commodè poſſit: qui omnes etiam nomine Superiorum in hoc compendio ſignificantur. Nam reliquis reſidentiarum, & miſſionum Superioribus, eorum Superiores, à quibus vel mittuntur, vel ſub quorum cura, & directione viuunt, eas ex ſibi conceſſis facultates iuxta conſtitutiones communicare poterunt;*

runt, quas pro ratione locorum, temporum, & perſonarum communicandas iudicauerint. In quibus verbis obſeruo, duas ſolùm claſſes Superiorum in Societate diſtingui quoad vſum priuilegiorum, & facultatum. In prima ſunt Prouinciales, Præpoſiti, Rectores, Viceprouinciales, Vicepræpoſiti, & Vicerectores, & hi omnes intelliguntur nomine *Superiorum*, quoties communicatur aliqua facultas omnibus Superioribus. In ſecunda claſſe ponuntur ſoli Superiores reſidentiarum, & miſſionum: & his debent communicari facultates à ſuis Superioribus immediatis. Quando ergo poſtea in caſu noſtro communicatur abſolutè facultas benedicendi ornamenta omnibus Præpoſitis, & Rectoribus, & deinde dicitur, quòd Prouincialis poterit decernere, an ſit aliis Superioribus communicanda; ij ſoli debent ibi intelligi nomine *aliorum Superiorum*, qui ſuprà in præfatione nominari, fuerant diſtincti à Præpoſitis, & Rectoribus, nimirum Superiores reſidentiarum, & miſſionum, ſolùm ſub conditione, ſi Prouincialis communicandam iudicaret. Dixi tamen, intentionem hanc habuiſſe *quantum de ſe erat*; quia fortaſſe aliqui erunt Superiores reſidentiæ, vel miſſionis, quibus iuxta Societatis priuilegia ſuprà adducta, ea facultas communicari non poſſit, eo quòd non habent conditiones requiſitas, vt poſſint abſolutè cenſeri Prælati locales. v. gr. ſi miſſio fiat ad tempus in aliquo loco, vel ſi duo, vel tres è Societate habitent etiam permanenter in aliquo, vt curam habeant bonorum temporalium, quæ ibi ſunt, & pertinent ad aliquod Colleginm principale: tunc enim qui ibi Superior appellaretur, non eſſet Prælatus localis regularis ſimpliciter, & abſolutè, ſed eſſet quaſi miniſter Rectoris Collegij principalis, ad quod bona illa ſpectant. Non video autem priuilegium alicuius Religionis datum per Bullam, ex vi cuius poſſint eiuſmodi Superiores ſubordinati, & qui non ſint abſolutè Prælati locales, benedicere veſtes ſacras. Et hæc de his ſufficiat tetigiſſe.

DVBIVM XL.

An poſſit erigi Congregatio ſodalium B. Virginis in loco, qui non ſit ſub dominio Societatis.

1 SVppono, ex Bullis Gregorij XIII. Sixti V. & Clementis VIII. quæ habentur in Bullario Societatis, poſſe erigi in omnibus domibus, Collegiis, & reſidentiis Societatis, ſodalitates, vel Congregationes ſcholarium, vel quorumcumque aliorum, qui iuxta regulas à Generali præſcriptas, ibi conueniunt ad frequentiam Sacramentorum, & alias pias exercitationes obeundas: quæ omnes Congregationes aggregantur Congregationi primariæ erectæ in Collegio Romano Societatis, & eo ipſo fruuntur omnibus gratiis, & indulgentiis eidem primariæ Congregationi conceſſis.

Hoc ſuppoſito, quæſitum fuit, vtrùm ad hoc, vt Congregatio, ſeu ſodalitas aliqua B. Virginis alicubi à Patribus Societatis erigenda primariæ Congregationi aggregari, eiúſque indulgentiis, ac gratiis frui poſſit, requiratur quòd ſodales conueniant, & ſua ſpiritualia exercitia conſueta peragant in loco, qui propriè ad Societatẽ pertineat; an verò ſufficiat, ſi locus ille Societati quoad vſum ſuorum miniſteriorum, ac functionum à vero eius domino conceſſus ſit.

2 Hoc vltimum ſufficere, probari videbatur. Primò ex mente Gregorij XIII. & Sixti V. qui, licèt in prædictis ſuis Bullis concedentes erectionem, & aggregationem aliarum Cõgregationum, vtantur illis verbis, *in quibuſcumque Collegiis, domibus Eccleſiis Societatis IESV:* non tamen videntur voluiſſe verba illa vſurpare in eo rigore, vt complecterentur ſolas domos, Eccleſias, &c. quæ verè, & quoad proprietatem, ſeu dominium ſint eiuſdem Societatis, ſed potiùs vt complecterentur etiam eas, quæ ſaltem quoad vſum ſuarum functionum ſunt eiuſdem Societatis ex liberali accommodatione, & conceſſione verorũ dominorum; partim, quia conceſſio hæc erigendi, & propagandi Congregationes eſt fauorabilis, atqne adeò extendenda, quantum ſine verborũ violentia extendi poteſt. Partim etiam, quia Societas plerumque in aliquibus locis per plures annos commoratur, ſuaſque exercet functiones, (inter quas non eſt poſtrema harum Congregationum inſtitutio,) antequam habeat propriam domum, vel ſaltem Eccleſiam, ſeu Capellam, vel Oratorium. Non videtur autem credibile,

credibile, dictos Pontifices tantopere laudantes in ſuis Bullis eiuſmodi Congregationes, earúmque ſpiritualia exercitia, & animarum fructus, voluiſſe fideles in illis locis priuare hoc fructu cum ſpirituali eorum iactura.

3 Secundò probatur, quia ad tollendum hunc ſcrupulum, ſeu hanc verborum ambiguitatem, Clemens VIII. in ſua Bulla data die 30. Auguſti anno 1602. quando facultatem à Gregorio XIII. & Sixto conceſſam extendere voluit etiam ad reſidentias, videtur de induſtria mutaſſe verba: nec enim dixit eiuſmodi Congregationes *erigendas in domibus, Collegiis,&c.* prout eius Prædeceſſores dixerunt, ſed dixit erigendas *apud reſidentias, domos, Collegia, Eccleſias Societatis*, &c. imò dixit *apud quaſcumque reſidentias Presbyterorum Societatis*; qui tamen plerumque reſidentiam habere ſolent ſine Eccleſia propria, & degunt in domo alienâ; quare ad eum etiam locum, & caſum facultas illa extenſa omninò videtur, ne falſa ſit locutio illa vniuerſalis Clementis, *apud quaſcumque reſidentias* poſſe erigi eiuſmodi Congregationes.

4 Tertiò probatur, quia ex aliquorum ſententiâ Indulgentiæ Eccleſiis Societatis conceſſæ locum etiam habent, & obtineri poſſunt in eo Templo, quo Societas propria Eccleſia adhuc carens, ita ad ſuas functiones in eo exercendas vti poteſt, & ſolet, vt communiter ab omnibus ibi haberi, dicíque ſoleat templum Societatis. Poterit ergo ibidem erigi ſodalitas ſub regimine Societatis, quæ primariæ Congregationi Romanæ aggregetur, & eiuſdem indulgentiis, & gratiis fruatur.

5 Denique vſus videtur huic ſententiæ fauere. nam in primis de facto in variis Conuictoriis, & Collegiis, ſeu Seminariis alumnorum ſecularium Societatis curæ commiſſis proprietate, & dominio loci ad alios, & non ad Societatem pertinente, Congregationes eiuſmodi multæ ſunt erectæ, & primariæ Congregationi aggregatæ, nec dubium fuit de earum erectionum valore, & quòd ſodales gratiis, ac Indulgentiis primariæ Congregationis fruantur; quod idem dici poteſt de aliis non paucis Congregationibus, quæ, licèt in Collegiis erectæ videantur, earum tamen ſodales ad ſua exercitia conueniunt extra Collegia in Sacellis, vel Oratoriis vſui ſodalitatis ad ſuas functiones conceſſis, dominio ad alios ſpectante: quæ tamen Congregationes non minùs ſolent primariæ Congregationi Romanæ aggregari, & eiuſdem gratiis, ac indulgentiis potiri, nec de iis vnquam dubitarunt.

Pro contraria tamen ſententia, & contra legitimum valorem huiuſmodi ſodalitatum videbantur eſſe in primis verba Summorum Pontificum in prædictis Bullis, in quibus ſolùm conceditur facultas erigendi eiuſmodi ſodalitates in Collegiis, Eccleſiis, domibus, & reſidentiis Societatis, ſeu apud ea loca, in qua voce nullum videtur ineſſe Myſterium, cùm ipſe Clemens VIII. referens conceſſionem à Gregorio, & Sixto factam, vtatur ea voce *apud*, quamuis illi non dixiſſent *apud*, ſed *in Eccleſiis, Collegiis*, &c. Quare non videtur aliud intendiſſe Clemens, dicens, *apud Collegia*, &c. quàm quod eius Prædeceſſores intenderant, dicentes *in Collegiis*, &c. Accedebant deinde reſponſa Præpoſitorum Generalium Societatis. Nam P. Claudius Aquauiua in litteris datis anno 1584. ad Prouinciam Neapolitanam, & anno 1600. ad Prouinciam Auſtriæ, reſpondit, *Congregationum, quæ ſunt extra domum, vel Collegium, non eſſe ſuſcipiendam aliam curam, quàm vt habendis exhortationibus, priuatíſque colloquiis ſodales ad pia opera excitentur.* Similiter anno 1610. die 7. Auguſti Prouinciæ Poloniæ reſpondit: *Congregatio haberi non poteſt in domo vicina noſtræ, quia Congregationes haberi debent in domibus noſtris, nec aggregatio ad primariam dabitur, niſi cùm locus idoneus domi noſtræ paratus fuerit.* Item P. Mutius Vitelleſchus Generalis, litteris ſuis datis 10. Iulij anno 1621. ad Prouinciam Flandriæ reſpondit: *Congregationes extra domicilia Societatis inſtitui, aut inſtitutæ ad noſtras aggregari non poſſunt.* Item 19. Auguſti anno 1631. Germaniæ ſuperiori reſpondit, *Oratorium Congregationis non poteſt alibi ædificari, quàm in fundo Societatis: ſi enim ita ſeiunctum ſit, vt pars Collegij cenſeri nequeat, non poterunt, qui in illo ſunt, frui indulgentiis.* Denique idem 3. Martij anno 1640. Prouinciæ Poloniæ reſpondit: *Congregationes domi noſtræ non erectæ, nec à Societate adminiſtrari, nec aggregari iis, quas adminiſtramus, nec harum priuilegiis, ac indulgentiis donari poſſunt.* 6

Vides rationes pro vtraque parte. Ego quidem die 26. Iulij anno 1642. cùm iterum apud eumdem P. Mutium de hoc quæreretur, ita reſpondi. Seclusis reſpon- 7

ſis Patrum Generalium, hæc mihi dicenda videntur, iuxta quæ fortaſſe eorum reſponſorum ſenſus intelligi poſſet. Primum, non ita debere locum, vbi erigitur Congregatio, & fiunt eius exercitia, eſſe ſub dominio proprietatis Societatis, vt non ſufficiat eſſe ſub iure Societatis ſaltem quoad vſum liberum. v. gr. ſi Collegium, vel reſidentia nondum habeat domum propriam,& ideò Patres habitent in domo conducta, prout habitarunt aliquandiu Patres Collegij Ianuenſis, & Seminarium Romanum,in quibus locis Congregationes ſcholarium, vel conuictorum erigi poterunt,quia illa dicuntur verè loca Societatis. Sicut etiam dicitur verè, & in rigore palatium, & domus Cardinalis, & fruitur omnibus priuilegiis, quæ Cardinalium Palatiis competunt, domus, vbi Cardinalis permanenter habitat, licèt ſit conducta; quia durante conductionis tempore quoad vſum liberum ſit ſua, atque ita ab omnibus appellatur, & exiſtimatur.

8 Vnde ſecundò dicendum videtur,idem eſſe ſentiendum, licèt abſque pretio concedatur vſus liber illius loci, cum eodem iure, & facultate libera, ac ſi eſſet domus conducta; quòd enim ſoluatur, vel non ſoluatur pretium, eſt per accidens, & parùm refert, ſi effectus eſt idem, & Patres habenr idem ius ad liberum vſum illius loci, perinde ac ſi eſſent domini proprietatis.

9 Tertiò, quamuis Eccleſia, vel Oratorium, in quo exercentur miniſteria, non eſſet locus coniunctus reliquæ Patrum habitationi: ſi tamen locus ille eſſet ipſorum Patrum, vel quoad proprietatem, vel ſaltem quoad vſum liberum, altero ex duobus modis ſupradictis, idem videtur dicendum. Nam alicubi Templum eſt ſeparatum à reliqua Patrum habitatione interiecta viâ publica, & tamen cenſetur, & appellatur Eccleſia Societatis. Et quidem Collegium Græcorum Romæ diuiditur à ſua Eccleſia, nec à Collegio, niſi per viam publicam, quæ interiacet, adiri poterat ad Eccleſiam, ad quam tamen nunc datur aditus internus per arcum, ſeu pontem paucis ab hinc annis ſupra viam publicam conſtructum; & tamen ſemper Eccleſia illa erat, & cenſebatur Eccleſia propria illius Collegij, cuius curam habebant, & habent Patres Societatis.

10 Dixi tamen,hæc intelligi debere,quando Societas habeat vſum liberum illius loci, ſiue id ſit ex conductione, ſiue ex conceſſione domini. Vnde non idem dicerem, quando adminiſtratio illius loci non ſit plenè penes Societatem, v. gr. ſi Parochi, vel Canonici permittant Patribus Societatis ſua miniſteria in eorum Eccleſia exercere, manentibus interim in ea ipſis Parochis, vel Canonicis, vt in Eccleſia ſua. Tunc enim Patres Societatis hon ſunt ibi vt domini, ſed vt hoſpites in domo aliena; adminiſtratio verò, & cura illius remaneret apud Parochos, vel Canonicos. Sic de facto Patres Societatis Pœnitentiarij celebrant, & audiunt confeſſiones in Eccleſia S. Petri Vaticana, & in Eccleſia Lauretana: quæ tamen non cenſentur Eccleſiæ Societatis, nec in illis erigi poſſent eiuſmodi ſodalitates, ſeu Congregationes: idémque dicendum eſſet, ſi Patres hoſpitio reciperentur apud aliquem ſecularem, dum quærunt locum proprium; illa enim domus non eſſet locus ſacer, nec gauderet immunitate, atque adeò non eſſet locus Societatis, nec in eo poſſent erigi Congregationes. Imò idem fortaſſe dicendum eſſet, ſi iiſdem Patribus domus aliqua precariò ſolùm concederetur, vt in ea ſoli habitarent; ſi tamen nec ad tempus ius aliquod irreuocabile haberent, ſed ſemper poſſent à domino pro libito expelli, quia nec ad vſum videretur ille eſſe locus Societatis, cùm nullum ius Societas acquiſiuiſſet ad ibi permanendum. Debet ergo eſſe locus Societatis ſaltem quoad vſum, cuius adminiſtrationem ipſi ſoli habeant cum iure ibi manendi, & cæteros expellendi, ſicut habet, qui vtitur domo ſibi conducta. ita tunc ad dubitationem propoſitam reſpondi.

DVBIVM XLI.

De Profeſſo Societatis tranſeunte ad alium Ordinem,& inde poſtea ad Clericos Regulares Sancti Ioannis Hieroſolymitani.

N. Profeſſus Societatis cum facultate Præpoſiti Generalis tranſiit ad Ordinem Sanctiſſimæ Trinitatis redemptionis Captiuorum: quam licentiam prædictus Generalis ex iuſtis cauſis dare potuit ex facultate ſibi conceſſa à Gregorio XIII. litteris datis die 22. Septembris 1

bris anno 1582. quæ Bulla habetur in Bullario eiuſdem Societatis, & incipit, *Cùm altàs.* Poſtquam verò in illo Ordine Profeſſionem emiſit, voluit inde tranſire ad Ordinem Clericorum Regularium S. Ioannis. Quæſitum eſt, an id poſſet facere ſine nouo conſenſu Præpoſiti Generalis Societatis.

2 Videbatur autem neceſſarius ille conſenſus, idque colligi ex verbis alterius priuilegij, quo Societas per communicationem fruitur, & habetur in compendio priuilegiorum Societatis verb. *Apoſtatæ*, §. 10. vbi dicitur, quòd *ſi poſt licentiam obtentam ad aliam Religionem tranſeundi, ex ea poſt Profeſſionem emiſſam receſſerint, & ad ſeculum redierint, vel ad aliam laxiorem tranſierint; contra ipſos, vt contra alios Apoſtatas, procedere poſſunt Societatis Superiores.* Fuit autem hoc priuilegium conceſſum Ordini Minorum à Iulio II. per Bullam, quæ habetur in Bullario Regularium apud Eman. Rodericum, & eſt 26. illius Pontificis, vbi §. 17. illud priuilegium continetur, qui videbatur eſſe caſus noſtræ quæſtionis.

3 Reſpondi, duo quæri poſſe in hoc caſu. Primum eſt, an Generalis Societatis poſſit licentiam illam concedere. Secundum eſt, an, licèt non poſſit concedere licentiam, poſſit tamen tranſitum illum impedire, ita vt licentia à Summo Pontifice ad eum tranſitum obtenta cenſenda ſit ſubreptitia, quandiu non explicatur, Profeſſum illum Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis fuiſſe antea Profeſſum Societatis, à qua nec immediatè, nec mediatè tranſire poterat ad Ordinem laxiorem. Et quidem, quod attinet ad primum, non credo, poſſe Præpoſitum Generalem Societatis licentiam illam eo caſu concedere. Primò, quia iam Profeſſus ille non eſt ampliùs eius ſubditus, ſed alterius Ordinis, ad quem antea tranſierat, & in quo Profeſſionem iam emiſerat. Neque enim priuilegium, & facultas Generali conceſſa, vt dare poſſit Profeſſis licentiam tranſeundi ad Ordinem laxiorem, intelligi debet, niſi reſpectu Profeſſorum ſuorum ſubditorum, de quibus ſolis loquitur Gregorius XIII. in Bulla ſuprà relata. Neque etiam Iulius II. conceſſit Prælatis Minimorum poteſtatem dandi hanc licentiam ſuis Profeſſis tranſeundi ad Ordinem laxiorem, ſed ſolùm dedit eis poteſtatem puniendi vt Apoſtatas eos, qui cum debita licentia tranſiiſſent ex ſuo Ordine ad alium, & ex hoc poſtea tranſiiſſent ad laxiorem. Ad quam quidem punitionem exercendam neceſſaria fuit ſpecialis conceſſio Summi Pontificis: nam in rigore iuris nec hoc poſſent facere Prælati Ordinis Minimorum, cùm iam illi non eſſent eorum ſubditi, poſtquam cum debita licentia Profeſſionem in alio Ordine emiſerant. Conceſſit tamen Pontifex quòd in hoc caſu poſſent eos vt Apoſtatas punire: non tamen conceſſit, quòd poſſent illis dare licentiam tranſeundi ad Ordinem laxiorem. Quare Societas nec ex propriis priuilegiis, nec per communicationem aliorum habet hanc poteſtatem, vt iis, qui iam non ſunt ſubditi Societatis, poſſit dare facultatem tranſeundi ad Ordinem laxiorem.

Secundò, & clariùs hoc ipſum probatur, quia licentia etiam à Summo Pontifice conceſſa alicui Mendicanti tranſeundi ad aliam Religionem etiam laxiorem, ſiue Mendicantium, ſiue non Mendicantium non ſufficit, vt poſſit tranſire ad Ordines militares, & hoſpitalarios, vt cum aliis tradit Eman. Rodericus *tom. 3. quæſt. regular. q. 52. art. 11.* vbi refert, ita reſponſum fuiſſe à ſacra Congregatione: ergo ſimiliter poteſtas conceſſa Generali Societatis, vt poſſit dare Profeſſis licentiam tranſeundi ad aliam Religionem laxiorem, non extenditur ad licentiam tranſeundi ad Ordinem militarem, vel hoſpitalarium, cùm eodem modo debeat intelligi facultas tranſeundi, & facultas dandi licentiam tranſeundi. Atque ita in terminis reſpondit ſacra Congregatio Patri Claudio Generali Societatis, non poſſe ipſum virtute ſui priuilegi, dare licentiam Profeſſo Societatis tranſeundi ad Ordinem Sancti Ioannis Hieroſolymitani. Imò Sanctiſsimus D. N. Innocentius X. ſæpè interpellatus, eiuſmodi licentiam cuidam Profeſſo Societatis, me præſente ſæpè conſtantiſsimè negauit. Reſtat ergo, quod attinet ad primum quæſitum, Generalem Societatis non potuiſſe in caſu noſtro dare licentiam ad illum tranſitum: tum, quia ille iam non erat eius ſubditus: tum quia, licèt ſubditus eſſet, non poterat concedere tranſitum ad talem Religionem. Ad ſummum ergo poterat præſtare ex parte ſua conſenſum, vt, ſi Summus Pontifex iudicaret licentiam concedendam, ipſe non cenſeretur Societatis nomine contradicere. 4

Difficultas ergo manet quoad ſecundum quæſitum, an potuerit Generalis Societatis impedire tranſitum illum ob ius, quod 5

quod Societas habet virtute præfati priuilegij, ne Profeſſus ad alium ordinem tranſlatus poſſit inde poſtea ad alium Ordinem laxiorem tranſire. Et quidem certum eſt, non obſtante illo priuilegio, poſſe Summum Pontificem, ſi velit, & adſit cauſa iuſta, concedere illum ſecundum tranſitum etiam inuita Societate: neque de hoc vllum dubium eſſe poteſt. Solùm poteſt dubitari, an ad valorem huius diſpenſationis, & ne ſit ſubreptitia, debuerit narrari Summo Pontifici, quòd ille fuerit antea Profeſſus Societatis, atque ideò impedimentum aliud habeat ad tranſitum in Religionem laxiorem; videtur enim debuiſſe referri priuilegium prædictum, quo diximus frui Societatem, ne eius Profeſſi, qui cum facultate debita tranſeunt ad alium Ordinem, poſſint ex illo poſtea ad alium laxiorem tranſire.

6 Vtrùm P. Suarez *tom.* 4. *de Religione, tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 12. *num.* 31. *&* 32. cùm mentionem huius priuilegij Societatis feciſſet, & conceſſiſſet communicari virtute illius nouam, & extraordinariam poteſtatem ſupra perſonam illius, qui iam non eſt ampliùs ſubditus Societatis, ſed alterius Ordinis, ad quem tranſierat, & in quo Profeſſus fuerat: ídque meritò concedi, ne fortè prior tranſitus ex Societate fiat cum fraude, eo quòd ex ſecunda Religione facilior ſit tranſitus ad alium laxiorem: addit tamen, non habere locum hoc priuilegium, nec Prælatos Societatis poſſe procedere contra illum Profeſſum, niſi quando poſtea ille ad tertium Ordinem laxiorem tranſtulit ſe ſine diſpenſatione; ſecus, ſi hanc obtinuit, etiamſi à Prælatis Societatis conſenſum non petiiſſet, quem conſenſum ipſe Suarez non reputat neceſſarium, vt diſpenſatio ſubreptitia non ſit. Nec enim eiuſmodi neceſſitas ex verbis, aut tenore priuilegij colligi poteſt. quæ interpretatio mihi etiam ſatis probabilis videtur, & magis conſona verbis priuilegij, quæ loquuntur ſolùm de iis, *qui poſt licentiam obtentam ad aliam Religionem tranſeundi, ex ea poſt Profeſſionem emiſſam receſſerint, & ad ſæculum redierint, vel ad aliam laxiorem tranſierint.* vbi eodem modo loquitur de tranſitu ad laxiorem, & de reditu ad ſæculum; qui tamen reditus ſupponitur proculdubio fieri ſine diſpenſatione debita; quare videtur ſermo eſſe de ſimili tranſitu ad laxiorem ſine diſpenſatione neceſſaria.

7 Magis tamen poteſt ex alio capite dubitari de valore huius diſpenſationis, niſi ſaltem Pontifici narretur, Oratorem iam antea ex diſpenſatione tranſiſſe ex Societate Iesv ad aliam Religionem. quæ neceſſitas fundari videtur in regula illa generali, quòd in ſecunda diſpenſatione obtinenda facienda eſt mentio primæ diſpenſationis obtentæ, ne ſecunda cenſeatur ſubreptitia. quam regulam veram eſſe, quando ſaltem ex vtraque diſpenſatione ſimul ſumpta diſpenſatio circa eamdem materiam ſit maior, atque adeò exigit maiorem cauſam, vt concedi poſſit, docent ij, quos affertur, & ſequuntur Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio, diſputat.* 22. Baſilius Legionenſis *de matrimonio, lib.* 8. *cap.* 17. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *diſput.* 6. *punct.* 6. §. 4. *num.* 5. & alij communiter. Et quidem in caſu noſtro id maximè locum habere videtur, cùm agatur de diſpenſatione voti ſolemnis facti in Profeſſione, quæ Profeſſio licèt maneat quoad ſubſtantiam vitæ religioſæ; diſpenſatur tamen magna ex parte quoad obſeruantiam, cùm re vera per vtramque illam diſpenſationem ſimul ſumptam reducatur obligatio obſeruantiæ debitæ in Societate ad obſeruantiam, quam poteſt habere clericus regularis Ordinis S. Ioannis, qui maiori ex parte domi ſuæ in ſæculo degit. Quamuis ergo potuerit ſubeſſe cauſa, vt Profeſſio Societatis commutata ſit in Profeſſionem alterius Ordinis mendicantis: non ita tamen facilè ſuberit cauſa, vt eadem Profeſſio Societatis commutetur in Profeſſionem ſolam, & obſeruantiam illius Ordinis S. Ioannis; quare ne ſit ſubreptitia poſterior diſpenſatio, videtur neceſſariò facienda Pontifici mentio prioris, vt ſciat id totum, in quo diſpenſatur prima Profeſſio facta in Societate.

Video, poſſe in contrarium afferti ſententiam multorum, qui dicunt, quando votum reſeruatum, v. gr. caſtitatis, vel Religionis commutatum eſt à Summo Pontifice in alia opera pia, vt in ieiunia, vel orationes, &c. obligationem ad hæc alia opera non eſſe reſeruatam, atque adeò poſſe ab alio inferiori commutari, vel etiam ex cauſa poſſe in iis ex parte diſpenſari: quod docent Sanchez *lib.* 8. *de matrimonio diſp.* 8. *num.* 20. *& lib.* 4. *in Decalog. cap.* 40. *num.* 46. Suarez *lib.* 6. *de voto cap.* 20. *num.* 25. Baſilius Legionenſis *lib.* 8. *de matrim. cap.* 8. §. 2. *num.* 24 Leſſius, & alij, quos affert, & ſequitur Caſtro Palao *tom.* 3. *tract.* 15. *diſput.* 2. *punct.* 11. *num.* 5. quia nimirum reſeruatio prioris voti iam eſt ablata, & per- 8

inde

inde eſt, ac ſi opera illa pia ſubrogata deberentur ex voto peculiari ad ipſa terminato, quod quidem non eſſet reſeruatum. Similiter ergo in caſu noſtro, cùm Profeſſio Societatis iam ſit legitimè extincta, & commutata in Profeſſionem ſecundæ Religionis, iudicandum erit de hac ſecunda Profeſſione, ac ſi ipſa fuiſſet prima, nec debet difficilior reddi eius diſpenſatio, aut commutatio ex eo, quòd fuerit ſubrogata in locum alterius Profeſſionis præcedentis.

9 Cæterùm doctrinam illam, (vt verum fatear,) quamuis ego etiam probabilem exiſtimem, puto tamen ſano modo eſſe intelligendam, quem modum eius auctores non negant, ſed fortaſſe illum ſupponunt; neque enim ij auctores dicunt, ſatisfacere eum, cuius votum caſtitatis commutatum fuit in ieiunia, & orationes. v. gr. ſi poſtea ſolùm dicat, Ego ex voto debeo ieiunia, & orationes, & petat huius voti commutationem, vel diſpenſationem, imò credo, mala fide procedere, ſi hoc ſolùm dicat, & non explicet, quòd hæc debeat propter votum caſtitatis, quod in illa opera pia commutatum fuit, vt hoc modo poſſit Confeſſarius iudicare, an ſubſit cauſa talis, quæ ſufficeret ab initio, vt votum caſtitatis reduceretur ad hæc pauciora opera, in quæ nunc vult totum debitum reduci. Fateor, & concedo, poſſe inferiorem commutare, & diſpenſare cum cauſa ſuper materia non reſeruata, in quam votum reſeruatum commutatum fuit à Summo Pontifice. Credo tamen, debere ad hanc ſecundam commutationem, vel diſpenſationem narrari ei, qui diſpenſaturus, vel commutaturus eſt, quomodo materia illa, & eius debitum oriatur ex obligatione voti anteà commutati. Alioquin enim eluderetur paulatim, & ſucceſſiuè obligatio prioris voti, quod ſupponimus ex cauſa fuiſſe partim diſpenſatum, & partim commutatum in aliam materiam. Si autem hæc alia materia poſtea commutaretur ex cauſa in aliam minorem, & ruſus hæc poſtea in aliam minorem, & ſic deinceps, nunquam facta mentione præcedentium commutationum; reduceretur aliquando votum caſtitatis, vel Religionis ad materiam minimam, & omnino improportionatam, v. gr. ad tria, vel quatuor ieiunia pro vna vice, quod eſſet omninò eludere obligationem primi voti; neque eiuſmodi intentio præſumi poteſt de mente diſpenſantis, vel commutantis. Neque id dicunt auctores illius ſententiæ, ſed ſolùm quòd poſſit inferior diſpenſare, vel commutare materiam ſubrogatam à Superiore, quæ quidem non retinet reſeruationem prioris voti. Id tamen intelligitur ſuppoſitis terminis habilibus, & narratis narrandis, ita vt commutanti, vel diſpenſanti narretur id, quod oportet, vt ſciat, quantum relaxetur de prima obligatione. Conſtat autem hæc eſſe illorum auctorum mens ex variis exemplis, quæ afferunt aliàs agentes de neceſſitate explicandi primam diſpenſationem obtentam, quando impetratur. Secunda diſpenſatio. v. gr. quando obtinuiſti diſpenſationem ad percipiendos fructus, & non reſidendum per quinquennium; quo elapſo, petis diſpenſationem ad aliud quinquennium. Debet tunc manifeſtari prior diſpenſatio; quia cauſa quæ ſufficit ad diſpenſandum per quinquennium, non ſufficit ad diſpenſandum per decennium. Idem ergo dicendum erit in caſu noſtro; quia cauſa, quæ ſufficit ad commutandam ſecundam Profeſſionem in tertiam laxiorem, non ſufficeret fortaſſe ad commutandam primam in hanc tertiam; oportebit ergo Pontifici narrare diſpenſationem priorem obtentam, cuius taciturnitas poſſet meritò ingerere ſcrupulum, & dubium de ſubreptione. Non tamen oportet require ad hunc ſecundum tranſitum licentiam, aut conſenſum Generalis Societatis, ſed ſufficit dicere Pontifici, quòd olim cum debita facultate poſt Profeſſionem in Societate factam tranſiit ad hunc alium Ordinem, ex quo nunc vellet tranſire ad Clericos Regulares ſancti Ioannis Hieroſolymitani ob talem, vel talem cauſam, de cuius cauſæ ſufficientia ipſe Summus Pontifex iudicabit.

DVBIVM XLII.

Vtrùm Generalis Societatis poßit ſubdelegare Prouinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos.

SVppono, à felic. record. Vrbano VIII. ablatas eſſe omnes facultates antea conceſſas quibuſlibet perſonis ad retinendos, aut legendos libros prohibitos. Vnde Generalis Societatis, qui antea ex ſuis priuilegiis poterat ſuis ſubditis eam licentiam concedere, obtinuit de nouo facultatem ad plures libros, quorum Catalogum exhibuit, quam licentiam obtinuit pro ſe, & 1

pro *Patribus ſibi bene viſis*, ad tempus tamen limitatum, quo transacto oportet licentiam illam renouare, & cum certis aliis conditionibus, quæ in reſcripto continentur.

2 Hoc ſuppoſito, dubitatum fuit, an poſſit Generalis hanc nouam facultatem communicare alicui Prouinciali, vt ſine recurſu ad Generalem poſſit ipſe Prouincialis Patribus ſibi bene viſis ſuæ Prouinciæ concedere licentiam ad legendos libros in eiuſmodi catalogo contentos.

3 Reſpondi, in primis fortaſſe Generalem non poſſe communicare Prouinciali facultatem, qualem ipſe habet, quia quamuis delegatus ſupremi Principis, qualis videtur eſſe Generalis in hoc caſu, poſſit cauſam ſubdelegare, vt multis relatis probat Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 31. *num.* 1. 10. *&* 31 dubitari tamen poteſt in primis, an hæc facultas conceſſa ſit Generali immediatè à Summo Pontifice, an verò à Congregatione Cardinalium, quorum nomine aliquæ eiuſmodi facultates concedi ſolent. Deinde obſtare videntur verba illa, *Patribus ſibi bene viſis*, in quibus videtur requiri induſtria perſonæ, vt Generalis ipſe iudicet de qualitate perſonarum, & poſtea licentiam illis communicet.

4 Addidi tamen, poſſe Generalem, non quidem fortaſſe, vt dixi, communicare Prouinciali poteſtatem dandi licentiam, ſed dare nomine ſuo immediatè eam licentiam illis, quos Prouinciali dixerit, & deſignauerit idoneos. quod probari poteſt in primis, quia verbis illis, *Patribus ſibi benè viſis*, ſufficienter videtur ſatisfieri, ſi Generalis ex Prouincialis teſtimonio credat, & ſciat illos tales eſſe idoneos, vt poſſint eam licentiam accipere. Hoc autem Generalis facit, quando communicat talem licentiam iis, quos Prouincialis iudicauerit idoneos: nimirum committit Prouinciali examen extraiudiciale de idoneitate, & iis, qui idonei reperiantur, & quos eo ipſo Generalis iudicat idoneos, communicat ex nunc eiuſmodi licentiam. Ad quod deſeruire poteſt id, quod in ſimili ferè caſu notauit Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrimonio diſp.* 26. *num.* 6. vbi ſupponit, ex conceſſione Pij V. poſſe Religioſos in India Occidentali aſſiſtere matrimonio Indorum in locis, in quibus Parochi munus exercent, & in locis, per quæ tranſeunt, ſi in iis ſine proprio Parocho habitant: debere tamen hos Religioſos deputari ad hoc munus à ſuis Prælatis in Capitulis Prouincialibus. Addit verò Sanchez, non requiri, quòd Religioſi perſonaliter præſententur, vel nominatim deſignentur à Capitulo, ſed ſufficere, quòd Capitulum Prouinciale decernat, vt omnes fratres, quos deſignauerit Prouincialis, vel Prior, vel Vicarius, &c. ex tunc ſint deſignati ab ipſo Capitulo Prouinciali, quia hoc non eſt delegare poteſtatem aſſignandi fratres, & conferendi illis facultatem miniſtrandi Sacramenta: ſed re vera ipſum Capitulum aſſignat, & dat prædictam licentiam; quod idem repetit, & confirmat poſtea *diſp.* 31. *num.* 18. vbi dicit, delegatum, licèt non poſſit ſubdelegare, atque ideò, licèt Parochus delegatus ad vniuerſitatem cauſarum non poſſit ſubdelegare facultatem iterum delegandi, nec poſſit dicere alteri Sacerdoti: Ego do tibi facultatem, vt poſſis alteri Sacerdoti dare licentiam aſſiſtendi matrimonio; poſſe tamen dicere, ego ex nunc do licentiam aſſiſtendi matrimonio Sacerdoti, quem tu deſignaueris, quia nimirum tunc delegatus non facit gradum, nec ipſe cenſetur delegare, vel dare iuriſdictionem, ſed ſolùm deſignat perſonam, cui Parochus immediatè concedit eam licentiam. Hoc autem ipſum diximus fieri poſſe in caſu noſtro, in quo Generalis non debet dare Prouinciali facultatem, qua ipſe poſſit concedere ſubditis licentiam ad libros prohibitos, ſed ipſe Generalis debet eam licentiam immediatè communicare illis perſonis, quas Prouincialis iudicauerit, & deſignauerit vt idoneas: nec tunc Prouincialis faciet gradum, ſed deſignat merè perſonam, cui Generalis immediatè licentiam communicari cenſetur.

Vnde obiter inferre aliquis poſſet, mortuo Generali, non poſſe ampliùs Prouincialem deſignare perſonas, quibus ea licentia communicetur: nam, licèt regulariter facultates, & licentiæ conceſſæ à Generali non expirent eius morte, donec à ſucceſſore reuocentur, atque ideò ij, quibus viuente Generali ea licentia communicata fuerat, poſſint Generali mortuo eâdem facultate vti. Prouinciali tamen non fuerat delegata poteſtas dandi eas licentias; ſed fuerat commiſſa mera deſignatio perſonarum, quibus toties, quoties Generalis ipſe immediatè cenſebatur licentiam communicare. Cùm ergo Generalis mortuus non poſſit ampliùs eas licentias communicare; fruſtrà Prouincialis deſignabit deinceps perſonas, quibus iam Generalis non poteſt ampliùs licentiam communicare. 5

Verum

6 Verùm hæc illatio, vt verum fatear, nimis ſcrupuloſa videtur; hinc enim fieret, quòd ſubditi à Prouinciali deſignati non poſſent tuta conſcientia vti illa licentia, donec certificatentur de vita Generalis durante tunc, quando ipſi à Prouinciali deſignati fuerant. Quid enim, ſi Generalis iam ſenio confectus Prouinciali apud Indos commoranti id per litteras commiſit datas ante biennium, quo elapſo non facilè creditur Generalis adhuc viuere? Deberet ergo ſubditus abſtinere ab vſu licentiæ, donec conſtet, quòd Generalis viuebat tempore deſignationis à Prouinciali factæ. Adde, exemplum illud, quo ex Thoma Sanchez vſi ſumus, contrarium probare: nam Capitulum Prouinciale, in quo Prouinciali, vel Priori committitur deſignatio Religioſorum, re vera non exiſtit, quando poſtea Prælati illi Religioſos deſignant. Imò, quando Capitulum diſſoluitur, tunc moritur, & adhuc poſtea Religioſi à Prouinciali deſignati, cenſentur deputari ab ipſo Capitulo, vt vidimus. Fatendum ergo eſt, accedente poſtea deſignatione à Prouinciali facta, certificari deputationem illius perſonæ factam antea à Capitulo, quando deputauit Religioſos poſtea à ſuis Prælatis deſignandos. quem ſenſum videtur apertè ſignificaſſe idem Sanchez *dicta diſp.* 31. *num.* 18. dicens, Parochum delegatum poſſe rurſus delegare, dicendo, *ex nunc ego de facultatem aſſiſtendi matrimonio Sacerdoti, quem tu deſignaueris.* quam formulam poſtea approbari dicit apud Paulum *in cap. is cui, de officio delegati, in* 6. & apud Dominicum *ibidem in fine.* Debet ergo delegans *ex nunc* dare licentiam, vel poteſtatem perſonæ poſtea deſignandæ: atque ita cenſetur facere Generalis communicando ex nunc eam licentiam perſonis poſtea à Prouinciali deſignandis, & hoc modo nihil obſtat mors Generalis ſubſequuta, cùm ipſe adhuc viuens licentiam hanc ex tunc huic perſonæ, quæ poſtea deſignatur, communicare voluerit.

DVBIVM XLIII.

De Profeſſione data ex errore commiſſo à Secretario, qui litteras Generalis ſcripſit.

1 CVm Pater N. in examine doctrinæ ad Profeſſionem quatuor votorum in Societate præmittendo examinatoribus non ſatisfeciſſet, atque ideò non fuiſſet ab illis ad eiuſmodi Profeſſionem approbatus, nec poſtea Romæ à Patribus Aſſiſtentibus, ſed potiùs numeratus, & ſepoſitus in eo numero, qui ad Profeſſionem ſolemnem promoueri non debebant: ex errore tamen Secretarij, ſeu ſcriptoris litterarum, appoſitus fuit cum aliis ad Profeſſionem promouendis in litteris Generalis ad Prouincialem, quibus litteris idem Generalis, errore non obſeruato, ſubſcripſit: quibus acceptis, Prouincialis eum cum aliis ad Profeſſionem admiſit; cùm tamen, vt *ſuprà dub.* 13. diximus, in Societate nemo, niſi ſolus Generalis, vel de ipſius licentia, poſſit validè Profeſſionem ſolemnem acceptare.

Duo poterant in hoc caſu dubitari. Pri- 2
mum, an Profeſſio fuerit valida. Secundum, an, dato, quòd à principio non fuiſſet valida, poſſit Generalis poſtea validè, & licitè eam ratam habere. Incipiendo autem ab hoc ſecundo, dixi, poſſe validè, & licitè ratam haberi à Generali, quandiù Profeſſus ille voluntatem profitendi non reuocauit. Defectus enim doctrinæ in examine deprehenſus non obſtat, cùm non ſit impedimentum eſſentiale, ſed eſt defectus cuiuſdam requiſiti, quod à conſtitutionibus Societatis exigitur, in quibus Generalis ex iuſta cauſa poteſt interdum diſpenſare; cùm in ipſo reſideat tota, & plena auctoritas, & facultas, qualis, & quanta reſidet in tota Societate, quoties non eſt ei ſpecialiter prohibitum, prout in aliquibus expreſsè prohibetur diſpenſare: ita docent Suarez *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib.* 2. *de ingreſſu in Societatem, cap.* 4. *n.* 10. & Thomas Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 20. *poſt medium*; & colligitur ex ipſis conſtitutionibus *part.* 9. *cap.* 3. §. 1. *&* 8. vbi expreſsè dicitur, ad Generalem pertinere diſpenſare in conſtitutionibus, vbi diſpenſatione opus eſt, habita ratione perſonarum, locorum, temporum, & aliarum circumſtantiarum, quod munus præſtabit finem earumdem conſtitutionum intuendo, qui alius non eſt, quàm maius Dei obſequium, & bonum ſubditorum. *Idque tam de experimentis eorum, qui in probationibus verſantur, quàm de alijs rebus, in quibus eam fuiſſe mentem eorum, qui conſtitutiones condiderunt ad gloriam Dei iudicabitur, dictum ſit.* Ita habetur *dicto* §. 8. vbi in declaratione *littera D.* additur. *Et intelligendum eſt, diſpenſare poſſe, vbi eam eſſe mentem conſtitutionum, vt dictum eſt, conſideratis circumſtantiis particularibus; & non aliter in Do-*

mino

mino indicant. Certum autem eſt, quòd Societas poſſet in hoc defectu diſpenſare, prout de facto diſpenſauit generaliter cum habentibus notitiam linguarum Indicarum, & cum viris eminentibus in litteris humanioribus, quamuis vtrique careant gradu illo doctrinæ theologicæ, qui in conſtitutionibus ad Profeſſionem quatuor votorum requiritur. Ergo & Generalis in caſu particulari diſpenſare poterit, occurrente neceſſitate, vel ratione, ob quam id neceſſarium iudicetur ad bonum ſubditorum. Quæ autem, aut qualis ratio magis vrgens deſiderari poteſt, quàm neceſſitas caſus præſentis, in quo ex epiſtola eiuſdem Generalis data eſt Profeſſio publicè, & de qua ad minus dubitari poteſt, an fuerit valida, nec ſine magna turbatione poteſt hoc dubium manifeſtari, & examinari? Porrò Generalem poſſe ratam habere, & acceptare Profeſſionem ab alio ſuo nomine inualidè acceptam, dummodo Profeſſus in eadem voluntate perſeueret, probaui cum communi Doctorum *dicto dubio* 13.

3 Maior difficultas eſſe poteſt, quoad primum dubium ſuprà indicatum, an Profeſſio illa fuerit valida: potuit enim in rigore Generalis validè acceptare Profeſſionem, non obſtante defectu doctrinæ ab examinatoribus deprehenſo. Nam æquè exigitur in conſtitutionibus probitas morum, ac requiritur doctrina ad Profeſſionem. Certum autem eſt, validam fore Profeſſionem, quam Generalis acciperet ab homine improbo, ſiue ignoranter, ſiue ſcienter id faceret: idem ergo erit ſi admittat ad Profeſſionem hominem indoctum.

4 Tota ergo difficultas eſt, an Generalis habuerit intentionem & voluntatem acceptandi Profeſſionem huius Patris, quem examinatores reprobauerant. Et quidem, ſi Generalis aliunde cognoſcebat illum Patrem, & antequam ſubſcriberet litteras, in quibus eius nomen ſimul cum aliis profeſſuris continebatur, eas legit, & tamen ſubſcripſit, quamuis id fecerit, vel oblitus reprobationis, vel deceptus ab aliis, & putans, illum fuiſſe approbatum; credo fuiſſe validam Profeſſionem, quia non fuit error, & deceptio circa perſonam, ſed ſolùm circa qualitatem doctrinæ. Hoc autem eſt proprium matrimonij, & Profeſſionis Religioſæ, vt error ſolus circa ſubſtantiam, & circa perſonam irritet actum; non verò error circa qualitatem, excepta conditione ſeruili ignorata, quæ irritat matrimonium, vt cum aliis probat latè Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 18. *num.* 18. *& ſeqq. & lib.* 10. *diſp.* 9. *num.* 20 Ratio autem eſt, quia habet Generalis voluntatem vltimam abſolutam circa perſonam determinatam, prout talis eſt in indiuiduo. Et quamuis ea voluntas procedat ex errore, quo putauit, examinatores eam approbaſſe; ille tamen error verſatur circa ſolam qualitatem. Videatur idem Sanchez *lib.* 5. *in Decalog. cap.* 4. *num.* 57. Exemplum autem optimum eſſe poteſt in Epiſcopo conferente Sacerdotium Titio, quem falsò ei dicunt, fuiſſe ab examinatoribus approbatum. Certè Titius Ordinem validè recipit; quia Epiſcopus habet intentionem, & voluntatem vltimam eum ordinandi, quæ voluntas oritur quidem ex errore, ſed ex errore, qui non verſatur circa ſubſtantiam, ſed circa qualitatem, qui non ſufficit ad irritandum eiuſmodi actum, quamuis relinquat Titium obnoxium pœnis, & cenſuris in iure latis contra ſurreptitiè ſacros Ordines ſuſcipientes.

Rurſus, ſi Generalis non cognoſcebat aliunde illam perſonam, ſed commiſit Aſſiſtentibus, vt examinarent informationes, & alia neceſſaria pro promouendis, & Aſſiſtentes viſis informationibus, hunc Patrem ob defectum doctrinæ excluſerunt, quem tamen Secretarius ex errore incluſit in epiſtola, quam ſiue lectam, ſiue non lectam, Generalis ſubſcripſit; præſumptio videtur eſſe quòd habuerit voluntatem ſufficientem circa Profeſſionem illorum omnium, niſi conſtet de voluntate contraria. Duplex enim voluntas potuit eſſe in Generali ſubſcribente. Prima eſſet: *Volo quòd promoueantur ad Profeſſionem illi, quos Aſſiſtentes approbarunt*; & hæc voluntas non includeret illum, quia ipſe non fuerat ab Aſſiſtentibus approbatus. Secunda voluntas eſſe potuit: *Volo vt promoueantur omnes hìc ſcripti, quia hi ſunt approbati ab Aſſiſtentibus*; & eiuſmodi voluntas includit hunc, quia erat ibi ſcriptus, licèt procedat ex errore qualitatis, ſcilicet, quòd fuiſſet ab Aſſiſtentibus approbatus. Videtur autem in dubio præſumi hæc ſecunda voluntas, niſi conſtet fuiſſe ſolam primam: quia Generalis ſubſcribens, oſtendit ſe ſufficienter informatum circa qualitatem eorum, qui ibi ſcripti ſunt, atque adeò ſe velle eorum promotionem, quia informatus eſt de illorum qualitatibus. Et quidem in rigore iam eſt ſufficienter informatus, cùm ſufficiat Secretarium teſtari, illos omnes approbatos fuiſſe ab Aſſiſtentibus, vt Generalis cenſeatur eſſe ſufficienter

ficienter informatus de qualitatibus eorum, qui ibi continentur. Sicut Epiſcopus non aliter eſt informatus de idoneitate illorum, quibus confert ſacros Ordines, niſi quatenus Secretarius teſtatur, eos omnes fuiſſe ab examinatoribus, & à Vicario Generali approbatos.

6 Denique, ſi Generalis ipſe affuit conſultationi præcedenti, & ipſemet excluſit à Profeſſione illũ Patrem N. ob inſufficientiam doctrinæ ab examinatoribus teſtificatam, & poſtea vel non legit epiſtolam, vel eâ lectâ, quia non cognoſcebat aliunde perſonam, putauit hunc eſſe vnum ex incluſis, & non ex antea excluſis: tunc error videtur eſſe circa perſonam, atque adeò deeſſe voluntatem ſufficientem, quia videtur alligaſſe intentionem ad illos, quos ipſe deſtinauerat, & quos in mente habebat, ex quorum numero putauit hunc eſſe, cùm non ſit. Sicut ſi Petrus volens contrahere matrimoninm per Procuratorem cum Maria, cuius qualitates examinauerat, ſubſcriberet mandatum Procuratori mittendum, in quo loco Mariæ ſcripta eſſet alia, proculdubio matrimonium cum illa alia non eſſet validum ob defectum intentionis, quia Petrus ad ſolam intentionem præſumitur ordinaſſe.

7 Tota ergo hæc difficultas circa valorem primæ Profeſſionis videtur ſolùm deſeruire in caſu noſtro ad decernendum, an debeat computari antiquitas à die factæ olim Profeſſionis; an verò à die, quo à Generali ratificatur: quoad reliqua enim res ponitur in tuto ratificata Profeſſione à Generali, dum Profeſſus ſupponitur in eâdem voluntate perſeuerare. Quare, ſi Generalis non nouerat aliunde perſonam, & ipſe non affuit conſultationi, ſed commiſit Aſſiſtentibus, vt viderent informationes, nec conſtat de voluntate contraria, qua alligauerit intentionem ad eos ſolos, quos Aſſiſtentes approbauerint; præſumi poteſt in dubio voluntas promouendi eos, qui ſcripti erant in epiſtola, quam ſubſcripſit iuxta ſupradicta, atque adeò poterit relinqui cum ſua antiquitate à die factæ Profeſſionis, quamuis ad maiorem cautelam ratificetur poſtea Profeſſio à Generali. Si verò Generalis affuit conſultationi, & ob defectum doctrinæ excluſit à Profeſſione illum Patrem N. præſumi poteſt defectus intentionis ſufficientis ad valorem Profeſſionis, atque adeò moneri debet Profeſſus, vt non computet antiquitatem, niſi à die ratificatæ Profeſſionis. Quare, (quod non facilè continget,) eueniret, quòd intuitu Profeſſionis prioris, vocetur ad Congregationem in præiudicium alterius Profeſſi, qui Profeſſionem fecit medio illo tempore ante ratificationem, excuſet ſe aliquo alio prætextu, & moneat ſecretò Prouincialem de ſuo impedimento, vt ſub alia ſpecie declaret illum eſſe legitimè impeditum, iuxta regulam, quam tradit Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 37. num. 68.* Ratificationem denique dixi fieri debere à Generali coram teſtibus, vt ſit acceptatio externa, & poſſit eam probari, ad quem finem oportet quòd maneat in ſcriptis, & expediet eam ipſi Profeſſo intimari, & ab eodem recognoſci, ne vllo vnquam tempore velit fortaſſe reclamare de nullitate prioris Profeſſionis.

DVBIVM XLIV.

An teſtator excludens Profeſſum ab aliquo legato, cenſeatur excludere eum, qui emiſit vota ſimplicia in Societate.

Teſtator in ſuo teſtamento reliquerat ſummam magnam pecuniæ, vt eius reditus diſtribuerentur ſemper inter ipſius poſteros æquali portione per ſingula capita, ita vt omnes, & ſinguli æquè participarent plus, vel minus pro minori, vel maiori eorum numero: ab hac autem participatione excluſit eos, qui eſſent Religioſi Profeſſi. Cùm ergo vnus ex iis Societatem Ieſu ingreſſus eſſet, & poſt biennij nouitiatum vota ſimplicia Societatis emiſiſſet, prætendebant cæteri conſanguinei non poſſe ipſum ampliùs in prædicta diſtributione locum habere, ſed eius portionem debere cæteris accreſcere, quippe qui Religioſus eſſet votis ligatus, quæ non minùs conſtituunt in vero ſtatu religioſo, quàm vota ſolemnia aliarum Religionum: atque adeò quoad hunc effectum comprehenſum intelligi ſub excluſione Religioſorum Profeſſorum, ſicut etiam quoad incapacitatem contrahendi validè matrimonium, & ad alios ſimiles. 1

Dixi tamen, proculdubio Religioſum illum, quandiu manet in eo ſtatu, & Profeſſionem ſolemnem adhuc non facit, participare debere ex diſtributione illorum redituum, & qua verbis teſtatoris excluſus non eſt: excluduntur enim ſoli Religioſi Profeſſi: & certum eſt, hunc nondum eſſe Profeſſum, ſed eſſe in via adhuc, & quaſi 2

quaſi in probatione ad Profeſſionem, in quo ſtatu quamuis ſit ligatus votis ſimplicibus, quibus votis Summi Pontifices communicarunt plures effectus Profeſſionis ſolemnis, quos expreſsè & nominatim declararunt, quibus poſtea Gregor. XIII. addidit etiam inhabilitatem ad matrimonium validè contrahendum; iidem tamen Pontifices in ſuis Bullis expreſsè declararunt, eiuſmodi Religioſos, durante eo ſtatu, nondum eſſe Profeſſos, vt expreſsè habetur in Bulla Iulij III. quæ incipit, *Expoſcit debitum*, edita anno 1550. & in Bulla Gregorij XIII. quæ incipit, *Quanto fructuoſius*, & aliis, quæ habentur in Bullario eiuſdem Societatis. Nominatim verò quoad capacitatem redituum, imò & dominium bonorum temporalium retinendum, & ſucceſſionem hæreditariam, vel legatorum acquiſitionem, non eſſe Profeſſis adæquandos, ſed ab iis omninò diſtinguendos, decernunt iidem Pontifices, & tradunt communiter Doctores Societaris, & externi, & nouiſsimè firmauit Rota *in quadam Bononienſi ſucceſſionis de Zanis, ſub Bicchio anno* 1641. nec de hoc puncto dubitari poteſt.

3 Difficultas ſolùm eſſe poterat, an in caſu noſtro, excluſis Profeſſis cuiuſcumque Ordinis à participatione illorum redituum, deberet per ampliationem extendi nomen *Profeſſi* ad eos, qui votis ſimplicibus Societatis ligantur, quæ ſunt verè vota ſubſtantialia religioſa, quamuis in rigore non ſint Profeſſi. Dixi tamen, non debere eiuſmodi ampliationem admitti, quia, licèt eiuſmodi Religioſi in fauorabilibus, & priuilegiis, & in odioſis etiam quoad aliquos effectus à Sede Apoſtolica expreſſos, æquiparentur Profeſſis; id tamen non procedit in odioſis non expreſſis, & multò minùs in excluſione à bonis temporalibus, in ordine ad quæ Summi Pontifices decreuerunt, & declararunt ſemper, quòd debeant omninò à Profeſſis contradiſtingui. Hanc autem eandem regulam debere in caſu noſtro obſeruari, conſtabit manifeſtè comparando caſum, & clauſulam huius teſtamenti cum aliis caſibus, & clauſulis ſimilibus, in quibus agitur vniuerſaliter de Profeſſis; & tamen ad eiuſmodi Societatis Religioſos, qui votis ſimplicibus ligantur, non extenduntur.

4 Primum ergo exemplum eſſe poteſt ex *cap. beneficiorum, de Regularibus in 6.* vbi traditur beneficia, quæ Nouitius habebat, vacare ipſo iure, ſequuta Profeſſione. Et tamen in Societate, niſi ipſemet beneficium reſignet, non cenſetur vacare beneficium emiſſis votis ſimplicibus poſt biennij nouitiatum, vt declaratum fuit in prima Congregatione generali Societatis *can.* 1. & quamuis poſtea *in Congregatione quinta Generali can.* 5. iuſſum fuerit, vt beneficia reſignent, antequam vota ſimplicia emittant; ſi tamen de facto ea non reſignent, nullo modo vocabunt ante Profeſſionem, vt fatetur Thomas Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 4 *num.* 7. Sicut ergo excluſis Religioſis Profeſſis à beneficio retinendo, non intelligitur excluſus Religioſus Societatis, quandiu Profeſſionem ſolemnem non fecit; ita excluſis Religioſis Profeſſis à participandis redditibus annuis legatis, non debet intelligi excluſus Religioſus Societatis, qui votis ſolùm ſimplicibus ligatur; eadem enim ratio in vtroque caſu procedit.

5 Secundum exemplum eſſe poteſt ex communi regula, quæ tradit, penſiones Eccleſiaſticas, quas Nouitius habebat, extingui Profeſſione religioſa, vt docent Doctores communiter, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 29. *num.* 8. & tamen Religioſi Societatis poſt emiſſa eiuſmodi vota ſimplicia, & poſt biennij nouitiatum, adhuc retinent penſiones Eccleſiaſticas, quas in ſæculo habebant, donec Profeſſionem ſolemnem faciant, vt docet idem Sanchez *ibi num.* 10. & eſt praxis frequentiſſima in Societate, nec vllus difficultatem præfert in iis ſoluendis, & ego ipſe vſque ad meam ſolemnem Profeſſionem per multos annos recepi ab Archiepiſcopis Hiſpalenſibus penſionem annuam abſque vlla ſpecie difficultatis, quia videbant ſola Profeſsione extingui penſiones. Idem ergo dicendum erit de legato annuo ſæculari, à quo ſoli Religioſi Profeſsi excluduntur, cùm eadem ſit ratio, & eadem ſint verba in vtroque caſu, quibus Profeſsi excluduntur.

6 Tertium exemplum eſſe poteſt ex *cap. cùm ſimus, de Regularibus*, & ex *§. ſi quis autem, verſ. ſi vero filios, Authent. de Monachis*, ex quibus Doctores communiter colligunt, poſt Profeſsionem patris ſtatim deberi legitimam filiis, vt multis relatis probat Sanchez *dicto lib.* 7. *in Decalog. cap.* 10. *num.* 3. & tamen non debetur filiis ea legitima, quando Pater ſola vota ſimplicia poſt biennij nouitiatum in Societate emiſit, vt docet idem Sanchez *ibi num.* 6. quia hæc vota non veniunt nomine Profeſsionis religioſæ.

7 Quartum exemplum eſſe poteſt ex vſufructu,

fructu, quem Nouitius habebat in fundo alterius, qui vſuſfructus eo ipſo extinguitur, & conſolidatur cum proprietate ſtatim ac vſufructuarius profitetur in Religione ſuccedendi incapaci, qualis eſt ordo Minorum, & Societas Iesv, vt cum communi Doctorum docet idem Sanchez *dicto lib. 7. cap. 13. num. 53.* & tamen non extinguitur vſuſfructus, ſed perſeuerat, quando vſufructuarius emiſit ſola vota illa ſimplicia poſt nouitiatum, donec poſtea faciat Profeſſionem ſolemnem, vt fatetur idem Sanchez *ibidem*, & P. Molina *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 9. columna antepenultima*, & alij.

8 Quintum exemplum eſſe poteſt de iure nominandi ad emphyteuſim, vel de iure reuocandi nominationem antea factam, quæ iura extinguuntur per quamcumque Profeſſionem religioſam, vt docent Molina *tom. 2. de Iuſtitia, diſp. 482. colum. penultima*, & Thomas Sanchez *dicto lib. 7. in Decalog. cap. 14. num. 16.* & tamen non extinguuntur per dicta vota ſimplicia in Societate, quandiu non fit Profeſſio ſolemnis, vt ſupponit Molina *ibi* initio diſputationis, & Sanchez *dicto cap. 14. num. 14.*

9 Sextum denique exemplum eſſe poteſt de iure renuntiandi officium publicum, quod Nouitius habebat in Republica, quod ius extinguitur per Profeſſionem, nec poteſt Profeſſus ampliùs illud renuntiare, & reſignare in fauorem alterius, ſed officium ipſo iure vacat, vt docet idem Sanchez *ibidem dicto cap. 14. num. 21.* & tamen per vota illa ſimplicia poſt bienniũ nouitiatum non extinguitur, nec amittitur illud ius in Societate, ſed poteſt Religioſus iis votis ligatus, & antequam Profeſſionem emittat, validè renunciare, & reſignare officium illud in fauorem alterius, vt docet idem Sanchez *ibi num. 22.*

10 Ex quibus omnibus exemplis conſtat manifeſtè, nomine Profeſſionis in eiuſmodi prohibitionibus, aut excluſionibus, præſertim quando agitur de bonis temporalibus, non intelligi vota ſimplicia Societatis, atque adeò teſtatorem excludentem poſteros ſuos Profeſſos à participatione illius legati annui, non excluſiſſe emittentem ſola vota ſimplicia Societatis, quandiu Profeſſus non eſt, ſicut in exemplis relatis leges excludentes ab aliquo iure Religioſos omnes Profeſſos, non intelliguntur excludere Religioſos Societatis ligatos votis ſimplicibus, quandiu Profeſſi non ſunt: nec enim excogitari poteſt ratio aliqua diuerſa in hoc caſu ab aliis ſuprà adductis.

Poſſunt autem hæc ampliùs confirmari 11
ex iis, quæ tradit Nauarrus *conſil. 6. de ſtatu Monachorum*.

Dvbivm XLV.

An ſine facultate Sedis Apoſtolicæ poſsit Societas ei, quem dimittit, reddere bona immobilia, quæ antea ab ipſo per renunciationem acceperat.

QVidam Societatem ingreſſus poſtea 1
debito tempore abdicauit ſe bonis ſuis, & ex eis aliqua Societati donauit, donatione, inquam, irreuocabili. Poſt multos verò annos à bono propoſito deficiens, & religioſam diſciplinam non curans, è Societate, ipſomet petente, dimiſſus eſt. Repetere autem volebat bona, quæ Societati donauerat, cùm donationes omnes factæ intuitu ingreſſus in Religionem irritæ ſint non ſequuta Profeſſione, iuxta decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 16. de Regularibus*. Societas autem opponebat, decretum illud Tridentini locum non habere in Nouitiis, aut Religioſis Societatis, quæ nominatim in eodem decreto excepta fuit verbis illis ſubſequentibus. *Per hæc tamen ſancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin Religio Clericorum Ieſu iuxta pium illorum inſtitutum à Sancta Sede Apoſtolica approbatum, Domino, & eius Eccleſiæ inſeruire poſſit.* Vnde Societatem eo in decreto non comprehendi, docent multi, quos affert, & ſequitur Sanchez *lib. 7. in Decalog. cap. 1. num. 34. & ſequentibus, & cap. 5 num 9.* & latè probat Suarez *tom. 4 de Religione tractat. 8. lib. 3. cap. 14. num. 22. & tractat. 10. lib. 4. cap. 4. num. 19.* P. Molina *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 139.* Caſtro Palao *tom. 3. tractat. 16. diſputat. 1. punct. 15. num. 6.* & alij communiter, atque id ita declaraſſe Patrem Generalem Societatis Iesv anno 1584. nimirum donationes illas non habere conditionem implicitam perſeuerantiæ in Societate, teſtatur Sanchez *vbi ſuprà, dicto cap. 1. numer. 34.* & colligi poteſt ex conſtitutionibus Societatis, vbi in examine *cap. 4. §. 1.* dicitur, hanc renunciationem bonorum fieri debere, *à ſe omnem fiduciam ſubmouende*

do eadem vllo tempore recuperandi. quod vtrique non fieret, ſi renuntians retineret ius ea bona recuperandi, quoties iuſtis de cauſis à Societate dimitteretur, imò hæc ſpes poſſet nonnullis occaſionem ſuggerere vacillandi in ſua vocatione. Vide alias rationes apud prædictos Auctores.

2 Quia tamen litis exitus dubius erat, & ne bona Societatis exiſtimatio periclitaretur, voluerunt cum donatore tranſigere, eique partem cedere bonorum immobilium, quæ Societati donauerat. Dubitatum ergo fuit, an Societas poſſet reddere donatori bona illa immobilia ſine facultate Sedis Apoſtolicæ, quæ de iure requiritur ad quamlibet alienationem bonorum immobilium, vel mobilium pretioſorum.

3 Aliqui in ea fuerunt ſententia, vt non eſſet neceſſaria in hoc caſu facultas Sedis Apoſtolicæ. Primum fundamentum erat; quia ceſſio illa fiebat iuxta mentem conſtitutionum Societatis: nam in examine *cap. 4. §. 4.* in declaratione *littera B.* dicitur: *ſi accideret, hunc à Societate dimitti, & Societati quid dediſſet, ei reſtitui debet iuxta declarationem tertij capitis ſecundæ partis.* in illo autem *cap. 3. littera B.* ſic dicitur: *ea, quæ ipſius eſſe conſtet, difficile non eſt ſtatuere, vt ſecum ferat. Verùm in iis, quæ vel expendiſſet, vel dediſſet Societati, vel alioqui, ſi accidiſſet, vt ficto animo in domo, vel Collegio ipſius habitaſſet, prudentiæ Superioris dimittentis relinquetur, vt habita ratione tum æquitatis, tum ædificationis, ſtatuat, num illi aliquid amplius, quàm quod inuenitur, de rebus ipſius dari debeat, nec ne, & ſi amplius, quantum.* quod idem fuiſſe de mente Societatis *in Congregatione quinta generali*, conſtat ex *decreto* 8. vbi propoſito hoc dubio, & petita interpretatione illius loci conſtitutionum, *Congregatio cenſuit, praxim Patris Præpoſiti arbitrio relinquendam* Ex quibus locis conſtare videtur, Societatem non ita acceptâſſe firmiter eiuſmodi donationem, vt non habeat animum reddendi totum, vel partem donatori ſi dimittatur ex Societate: quod & communis praxis teſtatur; ſemper enim bona redduntur, magna ſaltem ex parte, & ſæpe omnia, iis, qui ante Profeſſionem dimittuntur. Non ergo facta fuerunt inalienabilia, cùm Societas retinuerit ſibi facultatem reddendi ea donatario, atque adeò non acceptauit firmiter eorum dominium.

4 Confirmatur, quia ideò Domus profeſſa Societatis poteſt ſine licentia Sedis Apoſtolicæ vendere bona immobilia ſibi à teſtatore relicta (ſaltem de iure communi, niſi, prout aliqui referunt, neceſſitatem licentiæ etiam in hoc caſu impoſuerit ſacra Cardinalium Congregatio,) quia nimirum iuxta conſtitutiones Societatis Domus profeſſa debet eiuſmodi bona alienare: idem ergo erit in caſu noſtro, cùm iuxta ipſius Societatis inſtitutum retinenda non ſint hæc bona, ſed ſaltem ex parte reddenda.

5 Secundum fundamentum erat, quia aliquando continget neceſſariam eſſe omnium bonorum reſtitutionem: vt ſi donator ob infirmitatem contractam reddatur omninò ineptus ad vitam religioſam; & ideò conſentiens ipſe permittatur ad ſæculum redire, vt curari poſſit, vel ſi ob indigentiam ſuorum parentum dimittatur liber à votis religioſis, vt eis ſubueniat. In quibus, & ſimilibus caſibus impium videretur bona omnia retinere donatore dimiſſo: non ergo acceptantur illa bona ab initio, niſi retenta poteſtate reſtituendi illa, quando expedierit.

6 Tertium fundamentum erat, quia inter alias rationes, ob quas ſcholares Societatis poſſunt poſt votum ſimplex paupertatis retinere dominium ſuorum bonorum ad tempus; vna eſt, vt magis libera maneret Societas ad eos dimittendos, quando expediret, vt teſtatur etiam Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Aſcendente Domino.* Hæc autem Societatis intentio magna ex parte fraudaretur, ſi non poſſet illis, quando eos dimittit, reddere eorum bona Societati donata; cogeretur enim Societas eos cum ſuis defectibus tolerare, ne diceretur, quòd bonis ſuis ſpoliatos remittit eos, & quòd fortaſſe eo animo eos acceptat, vt bona retineat, & perſonas reiiciat: quæ nota tanti ponderis eſſet, vt cogeretur Societas cum magno religioſæ diſciplinæ diſpendio homines inutiles, & noxios retinere, ſi bona ab iis donata reddere non poſſet. Fatendum ergo eſt, quòd Societas non aliter eiuſmodi donationes acceptat, niſi retenta ſibi libertate eas reſcindendi in totum, vel in partem, quoties donatorem dimittendum iudicauerit.

7 Denique huic ſententiæ non parum fauere videtur P. Suarez *dicto tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 14. num.* 23. vbi, poſtquam latè probauit donationem hanc ex parte donatoris eſſe abſolutam, & irreuocabilem,

cabilem, atque adeò Societatem non obligari ad eam reſcindendam, etiamſi donatorem dimittat; ſtatim addit: *Quamuis autem Religio ex iuſtitia non teneatur hæc bona reddere in huiuſmodi caſibus, ex quadam æquitate, & ad tollendam omnem occaſionem offenſionis, poteſt licitè vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hæc non cenſetur alienatio ſimpliciter bonorum Religionis, ſed quædam iuſta diſpenſatio neceſſaria ad conſeruandam libertatem, quam talis Religio profitetur, ad dimittendas perſonas, quæ ſibi non congruunt: imò ex praxi, & conſuetudine inſtituto conſentanea videntur hæc bona à principio acceptari à Religione cum hac poteſtate, & libertate, dimittendi etiam illa ſimul cum perſona, ſi fuerit expediens ad finem Societatis, & ad communem ædificationem. In hac tamen æquitate facienda obſeruare etiam neceſſe eſt, ne nimium grauetur Religio, quæ per multos annos alit perſonam, quæ poſtea litteris, & alijs donis inſtructa dimittitur, & nihilominus integra vult recipere bona, quæ donauerat, quod non poteſt, non eſſe graue onus Religionis. Cauendum etiam eſt, ne facilitas in hac parte generet in ſubditis certam ſpem recuperandi bona in ſimili euentu: nam poſſet hæc eſſe occaſio licenter viuendi, vt ſuprà dicebamus. Denique præcauendum eſt etiam, ne hoc ſit tam frequens, & tali modo fiat, vt inducatur conſuetudo obligationem inducens.* Hæc P. Suarez, in quibus videtur ſignificare, quamuis Socieras non teneatur ad reddenda bona, poſſe tamen ea reddere, quin propter hæc dicatur bona Religionis alienare.

8 Vnde non videtur obſtare, quòd donatio facta fuerit abſoluta, & irreuocabilis, quia, quamuis fuerit talis ex parte donatoris, potuit Societas non acceptare omninò abſolutè, ſed ſub conditione, niſi donator ante Profeſſionem dimittatur; quo caſu reſeruat ſibi facultatem non acceptandi in totum, vel ex parte. Nec etiam videtur eſſe decretum Vrbani VIII. editum in ſacra Congregatione Concilij die 7. Septembris anno 1624. in quo prohibita fuit Religioſis omnis alienatio, reuocatis priuilegiis, & facultatibus, ſi quas habebant ad alienandum. Dici enim poteſt, Societatem in hac alienatione non fuiſſe vſam vllo priuilegio, ſed ex ipſamet forma ſui inſtituti ſolitam fuiſſe reddere bona, vel integra, vel partem iis, qui dimittuntur. Hæc ferè afferebant, qui ſentiebant, non eſſe neceſſariam facultatem Sedis Apoſtolicæ in hac bonorum reſtitutione.

Ego tamen dixi, rem hanc non carere difficultate, nec videri mihi ſolida argumenta ſuprà adducta, ſi ad debitam examinis trutinam reducantur. Nec enim apparet quomodo poſſint ſtare ſimul hæc duo, quòd donator nullum prorſus ius retineat in bonis illis, nec poſſit vllo caſu ea repetere; & tamen Societas debeat, vel poſſit ea reddere ſine facultate Sedis Apoſtolicæ. Nam, ſi donator abdicauit omninò à ſe totum ius ad illa bona, & omnem prorſus ſpem ea recuperandi: totum ergo illud ius tranſiit in Societatem, atque adeò bona illa ſunt ſub pleno dominio Societatis. Quid enim eſt aliud eſſe plenè dominum huius fundi, niſi poſſe illum retinere, & de illo diſponere ſine vllius iniuria? Poteſt autem Societas ſine vlla donatoris iniuria retinere ſibi ſemper bona illa. Alioquin, ſi id non poſſet facere ſine donatoris iniuria, quando illum dimittit; iam ergo donator retinet ius aliquod ad bona illa recuperanda, ſi dimittatur: cuius contrarium ſupponunt conſtitutiones Societatis, & Auctores ſuprà adducti, qui volunt, donatorem nullum prorſus ius ad illa bona retinere: nec poteſt fieri iniuria à Societate contra donatorem, ſi in donatore non ſit ius aliquod, cùm iniuria habeat reſpectum eſſentialem ad ius alterius. Poteſt ergò Societas retinere ſibi ſemper ea bona abſque vllius iniuria & per conſequens eſt omninò, & plenè domina illorum bonorum, atque adeò non poterit illa alienare ſine facultate Sedis Apoſtolicæ; lex enim generalis eſt, qua prohibentur Religioſi alienare quæcumque bona ſua immobilia, quorum nempe dominium ſit penes Religionem. 9

Confirmatur, & explicatur ampliùs hæc ratio; quia non poteſt Societas velle acquirere bona illa, cum facultate tamen alienandi ea auctoritate propria: hoc enim eſſet velle duo contraria, nempe, quòd bona illa ſint ſua, & quòd lex Eccleſiaſtica loquens de omnibus bonis ſuis non loquatur de illis; quod quidem Societas facere non poteſt: neque enim emere poteſt ſibi fundum aliquem, vel domum, retinendo ſibi facultatem illam auctoritate propria alienandi, quando voluerit. Poteſt quidem id fieri ex vi contractus, quando; v. gr. Petrus venderet Societati domum cum pacto, vt poſſit ab ipſo venditore redimi, quia tunc in 10

venditore maneret adhuc ius ad redimendam domum, nec Societas haberet plenum omninò, & liberum dominium illius. In caſu autem noſtro ſupponitur, nullum prorſus ius remanere in donatore; quare bona illa ſunt ſub pleno, & abſoluto dominio Societatis, quæ ſine vllius iniuria poteſt illa ſibi retinere: non poteſt ergo cum hoc perfecto, & pleno dominio retinere Societas facultatem alienandi ea bona ſine facultate Sedis Apoſtolicæ.

11 Confirmatur ſecundò, quia adhuc adueniente caſu quo dimittatur donator, non debet Societas etiam iuxta mentem conſtitutionis reddere omnia bona, ſed vel omnia, vel partem, vel nihil, prout in Domino iudicauerit magis expedire. Conſtat ergo, quòd ab initio conſtituta ſunt omnia ſub dominio pleno Societatis. ſi enim conſtituta eſſent ſolùm ſub conditione perſeuerantiæ donatoris, deficiente conditione, non poſſet Societas etiam partem retinere, cùm nulla eorum pars eſſet ſub eius dominio abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione. Repugnat ergo velle retinere partem bonorum, ſupponendo donationem fuiſſe firmam, & independentem à perſeuerantia donatoris in Societate, & ſimul velle reddere partem propria auctoritate, eo prætextu, quòd donatio non fuerit omninò firma, ſed dependens à futura conditione quoad ſui valorem, & firmitatem irreuocabilem.

12 Nec ſatisfacit dicere, donationem fuiſſe firmam, & irreuocabilem ex parte donatoris, non tamen fuiſſe acceptatam abſolutè ex parte Societatis, ſed ſub conditione, ſi donator poſtea non dimittatur. hoc, inquam, non ſatisfacit, quia in primis, vt modò dicebamus, ſi donatio non erat firma ex parte Societatis, eo quòd Societas eam non acceptauerat abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione; ergo non poteſt Societas partem bonorum retinere, quia deficiente conditione, deficit acceptatio, atque adeò deficit valor donationis. Vnde impugnari poteſt ſecundò illa reſponſio, quia, ſi toto illo tempore donatio nondum erat acceptata abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione; ergo toto illo tempore manebat adhuc ius in donatore ad reuocandam donationem, ſaltem pro caſu, quo è Societate dimitteretur. Suppono enim cum communi Doctorum, quos retuli *tom. 2. de Iuſtitia, diſputat. 23. ſection. 3.* antequam donatarius acceptet donationem, ſemper poſſe donatorem illam reuocare. Si ergo Societas nondum acceptauerat donationem pro caſu, quo donator ex illa dimitteretur, poterat ſemper donator donationem reuocare pro illo caſu. Quare biduo antequam è Societate dimittatur, poterit dicere: Ego nolo illa bona Societati donare, ſi ab ea dimittatur. quæ reuocatio valida erit, cùm nondum donatio ſit à Societate acceptata pro illo caſu: poſſe autem donatorem hoc facere, non videtur eſſe de mente illorum Auctorum, nec iuxta conſtitutiones ipſius Societatis, quæ volunt donatorem abdicaſſe à ſe omne ius, & omnem ſpem recuperandi. Fruſtrà autem hoc deſiderat, ſi ipſa non acceptante donationem abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione, non minùs remanet in donante ius ad reuocandam donationem, & recuperanda ſua bona, quàm ſi ipſemet expreſsè in donatione dixiſſet, *Dono mea bona Societati, ſi in illa permanſero; ſecus ſi ab ea exiero.* Fatendum ergo eſt, Societatem non acceptare donationem ſub conditione, ſed abſolutè, & ſtatim fieri dominam bonorum illorum, quamuis, vt poſtea dicam, habeat ſimul animum reddendi omnia, vel partem, ſi dimiſſo poſtea donatore, id expedire videbitur: non enim repugnat hæc intentio cum acceptatione abſoluta, & cum abſoluto dominio bonorum.

Dicet fortaſſe aliquis, Societatem ab 13 initio acceptare donationem, non quidem ſub conditione, ſi donator perſeuerauerit, ſed ſub alia conditione, nempe, niſi Societati poſtea viſum fuerit donationem reiicere, quod eſt propriè acceptare, reſeruata ſibi facultate recedendi ab acceptatione in totum, vel in parte; ſed reuera hoc eſt ludere vocibus: nam conditio illa non impedit plenam, & abſolutam acquiſitionem dominij, atque adeò quòd bona illa iam ſint abſolutè bona Societatis, & per conſequens non poſſint alienari ſine facultate Sedis Apoſtolicæ: conditio enim illa, etiamſi exprimeretur, non redderet acceptationem conditionatam, vt conſtat quando Petrus donat Ioanni domum, & Ioannes acceptat, certè Ioannes retinet facultatem reddendi poſtea, ſi voluerit, eamdem domum Petro: & quamuis Ioannes id exprimeret, & diceret, *Accepto domum, ſed reſeruo mihi facultatem reddendi eam tibi, ſi voluero;* certè non redderet acceptationem conditionatam, nec aliquid exprimeret, quod non ineſſet in ipſa natura acceptationis, cùm ſit de ratione dominij poſſe diſtrahere pro libito rem ſuam, niſi lege impediatur. Sicut ergo Ioannes in eo caſu eſſet perfectè dominus illius domus, ita

ita Societas manebit abſolutè domina bonorum illorum, quamuis reſeruet ſibi facultatem bona illa reddendi donatori, quæ facultas non impedit abſolutam acquiſitionem dominij. Cùm ergo Societas intendat acceptare, & quòd in donatore nullum maneat ius ad repetenda illa bona, & aliunde habeat animum reſtituendi omnia, vel partem, ſi expedierit; reſtat explicandum, quo ſenſu animum illum habere poſſit, ita vt non præiudicet valori acceptationis, nec reddat illam conditionatam, ita vt poſſit adhuc à donatore reuocari ob defectum acceptationis ſufficientis: hinc enim pendere videtur reſponſio ad ea, quæ in contrarium afferebantur.

14 Primum ergo argumentum deſumptum ex verbis conſtitutionum, & Congregationum Societatis probat ſufficienter, Societatis mentem hanc eſſe, vt, regulariter loquendo, vel omnia, vel pars bonorum acceptorum donatori reſtituantur, ſi dimittatur; nullo tamen iure apud donatorem interim remanente ad ea repetenda, cùm totum id relinquatur prudentiæ Superiorum, quorum arbitrium fruſtrà requireretur, ſi donator poſſet iure ſuo illa bona repetere. Nulla ergo relinquitur obligatio ex iuſtitia, ſed ſignificatur congruitas magna, & decentia, vt reſtituantur. Per hoc tamen nullo modo excluduntur quæ neceſſaria ſunt ad eam reſtitutionem faciendam: nec mirum eſſe debet, quòd non fiat ibi mentio de facultate à Sede Apoſtolica petenda ad reddenda bona illa; neque enim ſemper neceſſaria eſt ea facultas, quando nimirum dimittendus donauerat vel pecuniam, vel res mobiles, de quibus potiſſimùm videtur ſermo eſſe in illis locis, ſupponuntur enim aliqua eſſe conſumpta, pro quibus æquiualenter aliquid ſatisfacere aliquando expediet. Quando verò donata fuiſſent bona immobilia, non dicitur ibi quòd poteſt Societas ea reddere propria auctoritate, ſed quòd in aliquibus caſibus expediet ea in totum, vel in partem reddere: ſuppoſitis nempe terminis habilibus, & obtenta facultate neceſſaria, quam quidem ante decretum Vrbani VIII. poterat dare Generalis Societatis, poſtea verò Sedes Apoſtolica ob iuſtas cauſas eam ſibi reſeruauit. Hic autem ſenſus ex ipſa materia, de qua agitur, colligi pòteſt; ponamus enim quòd aliquis donauit Societati bona immobilia ad fundandum Collegium nouum, quod iam ex illis bonis erectum fuit; poſtea verò Prouincialis iuſtas ob cauſas eum è Societate dimittit, prout in dicta ſecunda parte conſtitutionum *c. 1.* ſupponitur, poſſe Prouincialem aliquando incouſulto Generali, aliquos dimittere. Peto ergo, num Prouincialis ſine alia facultate poſſit bona illa dimiſſo reſtituere, & Collegium fundatum diſſoluere? nam *in dicto cap* 3 prudentiæ Superioris dimittentis (quicumque ille ſit,) relinquitur, num bona donata reſtituenda ſint ei, qui dimittitur. Quis autem dicat, poſſe Prouincialem ſolum Collegium illud diſſoluere inconſulto Generali, cùm *in 4. p. conſtitut cap.* 2 negetur ipſi Generali eiuſmodi poteſtas diſſoluendi Collegium ſine conſenſu Societatis, vel in Congregatione generali præſtito, vel ſaltem per litteras requiſito? Sicut ergo, quando ibi relinquitur prudentiæ Prouincialis dimittentis, num bona donata Societati reſtituenda ſint dimiſſo, ſubintelligi debet, quòd petatur etiam facultas à Generali, quando bona talia fuerint, vt non poſſint ſine eius facultate alienari: ita quando dicitur expedire, quòd omnia, vel quoad partem reſtituantur, ſubintelligi debet, quòd, ſi talia ſint bona, quæ ſine facultate Sedis Apoſtolicæ reddi non poſſunt, ab ea petatur, & obtineatur facultas neceſſaria. Societas itaque acceptat abſolutè illa bona, & acquirit plenum, & abſolutum eorum dominium; ſed ſimul habet animum reddendi omnia, vel aliqua donatori, ſi eum ante Profeſſionem dimiſerit: hìc enim animus, ſi nulla intercedat obligatio, aut promiſſio, non impedit perfectam, & abſolutam dominij acquiſitionem, vt conſtat quādo ego emo librum, cum animo donandi illum poſtea Petro: quo caſu non minùs emptione ſio abſolutè, & perfectè dominus libri, quàm ſi eum animum non haberem. Hoc autem conſtitutiones Societatis ſignificant, nempe, quamuis nulla ſit obligatio reddendi bona donatori; expedire tamen aliquando illa, vel illorum partem reddere. Quomodo autem reſtitutio illa facienda ſit non explicant, ſed ſupponunt fieri debere modo legitimo, ita ut propter bonorum paruitatem ſufficiat Rectoris, vel Præpoſiti localis conſenſus, non requiratur alius: ſecus ſi propter bonorum qualitatem, vel quantitatem requiratur conſenſus Prouincialis, vel Generalis. Quod idem erit intelligendum, quando propter bonorum qualitatem neceſſarius erit conſenſus Sedis Apoſtolicæ, neceſſitas enim legitimi conſenſus requiſiti nullo modo excluditur in prædictis locis conſtitutionum.

Vnde ad confirmationem conſtat diffe- 15

rentia: nam Domus profeſſa iuxta conſtitutiones non poteſt retinere bona immobilia ſibi legata, atque ideò non mirum, quòd non indigeat facultate ad ea alienanda, cùm ob ſuam incapacitatem retinere non poſſit. At verò in caſu noſtro Societas in rigore iuris poteſt ea bona ſibi ſemel donata retinere: ſi autem aliquando expedit, quòd ea reſtituat, id quidem deſeruiet ad iuſtificandam cauſam, vt facultas concedatur, non verò, vt id ſine debita facultate fiat.

16 Ad ſecundum argumentum reſponderi poteſt, non debere nos nunc examinare ſingulos caſus in particulari, qui euenire poſſunt. Sufficit regulam generalem aſsignare, quòd ſi circumſtantiæ ſint tales, vt Societas non ſolùm poſsit, ſed debeat reddere bona donatori, poterit, imò debebit reddere, neque ad id indigebit facultate Sedis Apoſtolicæ. Si autem circumſtantiæ ſint tales, vt non debeat, poſsit tamen, & quidem expediat reddere, hæc erit cauſa ſufficiens, vt facultas concedatur à Sede Apoſtolica, à qua tamen peti debebit, ſicut & peti debet quando alienatio cedit in euidentem vtilitatem Religionis, & in aliis caſibus ſimilibus.

17 Ad tertium dici poteſt, requiri quidem ad perfectam Societatis libertatem in dimittendis dyſcolis, quòd poſsit eis reddere bona ab aliis accepta in totum, vel in partem: ad eamdem tamen libertatem requiri etiam, quòd Societas non teneatur bona illa reddere, ne fortè metu reſtitutionis neceſſariò faciendæ diſsimulentur, & tolerentur nimis donatoris vitia, & ne ipſimet donatores certi de bonorum recuperatione faciliùs relaxentur in diſciplina regulari, & dimiſſionem è Societate procurent. Satis ergo prouidetur illi priori periculo, ſi maneat in arbitrio Societatis, reddere omnia, vel partem bonorum, prout circumſtantiæ diuerſæ exigunt. quo caſu tota illa ratio, & congruitas iuſtificat facultatem, quæ petenda eſt à Sede Apoſtolica, ſicut in ſimilibus caſibus ob bonum etiam Societatis nomen conſeruandum peti, & obtineri ſolet.

18 Denique eodem modo interpretandum videtur, quod ex P. Suarez afferebatur, qui non eſt mirum quòd reſtitutionem hanc bonorum dixerit non eſſe alienationem illicitam, ſed prudentem diſpenſationem; quia ſolùm videtur voluiſſe, non eſſe intrinſecè malam, nec diſſipationem, ſed prudentem diſtributionem, nec enim tempore illo, quo P. Suarez id dixit, prohibita erat iure humano, cùm poſſet Generalis Societatis in iis caſibus alienare bona immobilia. Nos autem loquimur de iure nouo, quo eiuſmodi facultates abrogatæ ſunt decreto Vrbani VIII. qui non ſolùm prohibuit, ne alienationes fierent prætextu priuilegiorum, ſed in vniuerſum omnes alienationes de nouo prohibuit, quacumque cauſa fierent, & Sedis Apoſtolicæ conſenſum neceſſarium eſſe voluit. Quare, ſtante hoc ſtrictiſſimo decreto, difficile mihi eſt, quòd ſine eiuſmodi Apoſtolicæ Sedis conſenſu poſſit Generalis propria auctoritate bona immobilia ſemel Societati irreuocabiliter donata donatori reſtituere, & iam ſi id fiat per tranſactionem ad vitandas lites, cùm tranſactio in eiuſmodi bonis immobilibus enumeretur communiter à Doctoribus inter alienationes, quæ prohibitæ ſunt circa bona eccleſiaſtica, vt aliis relatis, obſeruat Filliucius *in Appendice tract.* 44. *cap.* 2. *num.* 25.

DVBIVM XLVI.

An ille, qui eſt iam plenè emendatus, poſsit in Societate denuntiari Prælato, vt Patri.

SVppono, in Societate poſſe ex peculiari eius regula deferri ad Superiores, 1
non vt iudices, ſed vt Patres, omnes defectus ſubditorum cum debito amore, & charitate, vt ipſi pro paterna diligentia poſſint debito modo conſulere bono ipſius delati, & bono etiam Societatis, ad quod maiori cum libertate exſequendum omnibus in ingreſſu Societatis proponitur diſtinctè hæc regula, & interrogantur, an ei conſentiant, & quatenus opus ſit, cedant iure, quod habere poſſent, ne deferantur eorum defectus ad Superiores, niſi præmiſſa antea fraterna correctione: quod tamen non intelligitur de iis, quæ vel ſub ſigillo confeſſionis, vel etiam conſilij petendi cauſa ſubditus alicui aperuit, vt latè hæc omnia explicata fuerunt in Congregatione ſexta generali *decreto* 52. & eiuſdem in Societate praxim latè, & doctè defendunt Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 18. *num.* 50. *& ſeqq.* & alij, quos affert latè, & ex profeſſo totam hanc controuerſiam tractans P. Petrus Hurtado *diſp.* 163. *de charit. ſect.* 5. quam in plures diuidit ſubſectiones, qui videri poſſunt.

Hoc ſuppoſito, dubitatum fuit, an hæc 2
ampla, & generalis facultas tanta ſit, vt

etiamſi

etiamſi ſubditus ſit perfectè emendatus, poſſit qui eius peccatum, aut defectum nouit, Prælato eum deferre vt Patri, non præmiſſa fraterna correptione: imò enim fraterna correptio in hoc caſu inutilis, & ſuperflua eſſet; ſi enim frater ſupponitur iam omnino emendatus, fruſtrà corripitur, vt emendetur, cùm iam finis correptionis habeatur ſine correptione. Aliunde verò vtile videtur, quòd Prælatus ſciat defectum, aut peccatum præteritum ſubditi, vt emendatio firmior, & magis diuturna ſit, & vt Prælatus paterna cura amoueat occaſiones, & impediat periculum relapſus. Quare, cùm ceſſio iuris fuerit vniuerſalis, & ſolùm excipiatur caſus ſigilli ſacramentalis, & notitiæ datæ ad petendum conſilium; videtur etiam in ceſſione illa iuris incluſus caſus fratris emendati, in quo etiam contentus fuit, vt eius defectus ad maiorem in Spiritu profectum Prælato vt Patri manifeſtari poſſent.

3 Dixi tamen, in primis caſum eſſe rariſſimum, in quo notitia Prælati non ſperetur vtilis futura ad maiorem ſecuritatem emendationis, vel ad bonum commune Religionis, vt ex multis coniecturis probant Suarez *dicto cap.9. num.11.& cap.10. num.12.*& Hurtado *vbi ſuprà* § 71 *& ſeqq.* vbi benè aduertit, poſſe contingere, quòd ſubditus ſit emendatus, & doleat de ſuo lapſu, quantum ſufficit, vt poſſit in Sacramento Pœnitentiæ abſolui, & iuſtificari, & tamen id non ſufficiat, vt non poſſimus prudenter timere reincidentiam, ſi noua occurrat occaſio, quotidie enim proponimus, & citò in propoſito deficimus. Ad hoc autem, & ad boni propoſiti perſeuerantiam, & conſtantiam multum deſeruit notitia Prælati, qui occaſiones auertet, & ſuis monitionibus ſecretis maiori rigore, & auctoritate ſubditum continebit, præſertim, cùm certi generis peccata eius ſint conditionis, vt ſi ſemel admittantur, difficilè eorum radices poſſint omnino extirpari, & verendum communiter ſit, ne vel pœnitentia ficta ſit ad conſopiendum zelum fratris, cuius denuntiatio timetur; vel certè, ſi vera ſit, non ſit futura conſtans, niſi adhibitis remediis efficacioribus, quæ Prælatus ſua paterna cura meliùs, & faciliùs adhibere poteſt. Eſt ergo caſus rariſſimus in Societate, quo aliquis non poſſit Prælato vt patri deferre ſubditi defectus, ſi Prælatus talis ſit, vt credatur ea notitia non niſi debito modo vſurus, ad finem ſolùm paternæ gubernationis cum debito amore & charitate procurandum.

Demus tamen, de facto caſum occurrere, in quo frater, qui errauit, ſit omnino, & perfectè emendatus, nec timor iam ſit futuræ reincidentiæ, nec ad hunc finem ſecuriùs obtinendum neceſſariam eſſe Prælati notitiam, nec ad alios fines procurandi commune bonum Religionis, vel aliquid ſimile. Data ergo ea hypotheſi, dixi, non poſſe etiam in Societate ſubditi crimen deferri ad Prælatum etiam vt patrem, quod eſt maximè iuxta ſenſum eiuſdem Societatis, vnde eius Doctores id expreſsè docuerunt, Thomas Sanchez *dicto cap 18. num.49. & 60.* Suarez *dicto lib. 10. cap. 8. num.11.& cap.9.n.8* & clariùs *num.17.* vbi dicit, conſiderandum eſſe in particulari, an ceſſet omnino ratio delationis immediatæ ad Prælatum. *Ceſſare autem poterit*, (inquit,) *ſi in aliquo caſu particulari contingat, vt penſatis omnibus circumſtantiis, prudenter iudicetur, notitiam Superioris nec neceſſariam, nec vtiliorem futuram eſſe ad emendationem fratris, ſecuritatem Religionis, & alios fines honeſtos, qui per talem denuntiationem intendi poſſunt, (quod quia rariſſimum erit, ideo à lege, ſeu regula non curatur,) nam tunc abſtinendum eſt à tali denuntiatione, ſi lapſus ſit occultus, & nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. Tunc enim vrget ratio illa charitatis, vt ſubueniatur proximo in maioribus bonis cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferioris Ordinis, ſi fieri poſsit.* Hæc Suarez, qui poſtea addit, peccatum denuntiantis in tali caſu eſſe ex genere ſuo mortale: in indiuiduo tamen poſſe facilè eſſe ſolùm veniale; quia bona intentio, qua fit denuntiatio, quamuis imprudenter fiat, purgabit tamen, & minuet magna ex parte culpam detractionis. Idem ſentit Caſtro Palao *tom.1. diſput.1. de charit. punct. 12. num.4.* Hurtado *dicta diſput. 163. §.221. & ſeqq.* & alij.

Ratio autem eſt, quia charitas ſemper obligat ad ſubueniendum proximo cum minimo eius damno: ſi ergo totum damnum, & periculum fratris lapſi, & ipſius etiam communitatis, vitari poteſt abſque vllo detrimento famæ, etiam apud Prælatum, charitas videtur obligare ad non adhibendum remedium illud difficilius, ex quo nullus maior fructus in his circumſtantiis ſperari poteſt. Nec obſtat ceſſio iuris, & licentia antea ab ipſo ſubdito conceſſa, vt omnes eius defectus poſſint Prælato vt patri manifeſtari; quia, quidquid ſit, an licentia illa, & ceſſio extendatur ad hunc etiam caſum, in quo delatio criminis

inutilis iudicatur; obligatio tamen charitatis ſemper videtur remanere, quæ dictat, ne aliis faciamus, quæ nobis fieri nollemus: quare etiamſi ob ceſſionem præcedentem ea manifeſtatio non eſſet contra iuſtitiam, (de quo adhuc dubitari poſſet,) adhuc eſſet contra charitatem, quæ ſemper obligat ad impediendum proximi detrimentum, quoties ſine incommodo poteſt impediri.

6 Dices, hanc etiam obligationem ſublatam eſſe per ceſſionem præcedentem, per quam videtur ceſſare non ſolùm obligatio iuſtitiæ, ſed etiam charitatis. Nam, ſicut ipſemet poterat ad maiorem ſuam humiliationem dicere Prælato ſua peccata præterita; ita poteſt velle, quòd alius ea Prælato dicat, qua voluntate poſita, non videtur eſſe contra charitatem ea Prælato dicere; charitas enim non obligat, vt conſerues famam fratris apud Prælatum, quando ipſemet non vult, quòd conſeruetur; quia præceptum præſtandi aliis, quod nobis volumus, non habet locum in hoc caſu. Imò tunc facies, quod tibi fieri velles: nam, licèt ſemper velis, ne te renuente fama tua lædatur apud Prælatum; non tamen vis, quòd te conſentiente, & volente, id non fiat: non ergo obligat charitas ad vitandum illud qualecumque detrimentum famæ tui fratris apud Prælatum, quando frater ipſe conſentit, & vult illud detrimentum pati ad ſuum maius bonum ſpirituale obtinendum. quod videtur ſignificare P. Suarez *dicto lib. 10. cap 9. num. 6.* dum loquens de hac renuntiatione iuris, quæ fit in Societate, ſubdit: *non minoris virtutis eſt conſenſus præſtitus Religioni, quàm qui inter ipſos priuatos Religioſos propria auctoritate præſtaretur, ad mutandam materiam, vt iam non ſit contra charitatem, hoc eſt, contra bonum temporale famæ, ſed potiùs pro charitate, hoc eſt, pro bono melioris correctionis prædicta manifeſtatio.*

7 Hoc tamen non videtur omnino ſatisfacere: nam quoad hoc propoſitum, non videtur eſſe eadem ratio de obligatione iuſtitiæ, & de obligatione charitatis: nam iuſtitia ſolùm reſpicit ius alienum, ne lædatur; & quidem, poſita renuntiatione iuris, nullum remanet ius, quod lædatur: nec ille, qui ſemel omnino renuntiauit ſuum ius, poteſt hanc ceſſionem reuocare, vt repetat ius, quod habebat, & quod à ſe omnino abdicauit. Sufficit ergo renuntiatio illa ſemel poſita, & à Religione acceptata ad vitandam poſtea malitiam contra iuſtitiam in tali manifeſtatione, ſi tamen intentio renuntiantis, vt ſuprà dicebamus, extendebat ſe ad hunc etiam caſum rarum, & extraordinarium, de quo nunc agimus. Charitas verò non reſpicit ius proximi, ſed præcisè id, quod tibi velles fieri. Si ergo velles, ne tibi inuito fama lædereture, hoc debes proximo præſtare. Nec obſtat, quòd frater tuus olim conſenſerit manifeſtationi delicti, quia ſi iam hodie non conſentit, ſed potiùs diſplicet ei, grauiter hæc famæ læſio iam nunc inuitus patitur hoc damnum, & deſiderat ſubleuari. Sicut ſi quis iratus, vel etiam bono ſpiritu ductus diuitias ſuas diſſipauit, & poſtea facti pœnitens paupertate oppreſſus auxilium à te petat, charitas ei ſubueniendum dictat, quia iam nunc malum illud inuitus patitur, in quo ſtatu tu etiam velles tibi ab aliis ſubueniri. Ceſſio ergo, & renuntiatio præcedens non tollit motiuum charitatis præſens, quoties iam nunc proximus malum illud graue inuitus patitur, in qua circumſtantia tu etiam velles ab aliis ſubleuari.

Nec huic regulæ aduerſatur doctrina illa Patris Suarij ſuprà relata: nam, ſi attentè legatur, non loquitur ibi de obligatione charitatis erga alios, ſed erga ſe ipſum. Præmiſerat enim paulò antè, renuntiationem iuris, ad propriam famam ex ſine melioris correctionis licitam eſſe, *ſine quo ſine talis renuntiatio abſoluta prodiga foret, atque adeò contra propriam charitatem* In hoc ergo ſenſu ſubdit ſtatim, hunc conſenſum præſtitum ob ſinem melioris correctionis non eſſe contra charitatem, nempe contra charitatem propriam erga ſe ipſum, de qua ſermo erat, & contra quam eſſet prodigere propriam famam ſine cauſa. Imò inde retorqueri poteſt argumentum pro noſtra doctrina; ſi enim P. Suarez docet, ipſummet ſubditum peccare contra charitatem, ſi renunciet ius ad famam ſine cauſa maioris boni; ergo multò magis putabit, peccare contra charitatem quemlibet alium, qui ſine tali cauſa prodigat, & lædat fratris famam, cuius non eſt ita dominus ſicut ille, de cuius fama agitur. Nec de mente Suarij in hoc puncto dubitari poteſt, quam ipſe clarè expreſſit in aliis pluribus locis, quæ ſuprà retulimus: & hæc de hoc puncto ſufficiant; caſus enim eſt rariſsimus, & ferè ſolùm locum habere poteſt in peccaris valde antiquis, in quibus, vt benè ponderat Hurtado *dicta diſput. 163. num. 224.* inutile omnino, & illicitum eſſet manifeſtate nunc Prælato peccata ſenis octogenarij, quæ in adoleſcentia commiſit, & diurna 8

turna pœnitentia deleuit,& quorum apud homines memoria non eſt: quamuis ipſemet poſſet ad ſuam maiorem humilitatem ea omnia Prælato manifeſtare.

DVBIVM XLVII.

An conſulens homicidium, ipſo ſequuto, ſit inhabilis ad ingrediendam Societatem.

1 Svppono, vnum ex impedimentis ſubſtantialibus ad ingrediendam Societatem eſſe *homicidium aliquod perpetraſſe*, vt habetur *in examine*, *cap.* 2. §. 2. *& in conſtitut. part.* 1. *cap.* 3. § 4. & quidem hoc impedimentum tale eſſe, vt Profeſsio ſubſequuta valida non ſit, declaratum fuit *in Congregatione generali* 7. *decreto* 42. quo ſuppoſito, quærebatur, an idem impedimentum haberet, qui non occidit propria manu, ſed homicidium conſuluit, ex quo conſilio homicidium ſequutum fuit.

2 Pro parte affirmatiua videtur eſſe in primis, quòd in dictis conſtitutionibus *dicto cap.* 3. in declaratione marginali,(quæ eamdem auctoritatem habet, ac ipſe textus,) *littera C.* dicitur: *Qui cum deliberatione homicidium perpetrari iuſſiſſet, ſi effectus eſt conſequutus, quamuis manu ſua non occiderit, inter homicidas erit exiſtimandus.* Vnde apparet *homicidium* ibi non accipi in ſtricta ſignificatione, ſed in latiori: alioquin non poſſet comprehendere mandantes. Si ergo mandantes comprehendit, poterit etiam conſulentes comprehendere. Deinde probari poteſt ex doctrina generali Sylueſtri, Roſellæ, & aliorum, quos affert Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 49. *num.* 1. qui dicunt, excommunicationem, & pœnam latam in facientes comprehendere etiam mandantes, quod idem de conſulente dicendum videtur, cùm vterque concurrat ſolùm vt cauſa moralis.

3 Reſpondi tamen, in rigore loquendo, mihi probabilius videri, quòd eiuſmodi impedimentum non afficiat conſulentem, quam ſententiam poſtea inueni amplexum etiam fuiſſe Caſtrum Palaò *tom.* 3. *tract.* 16. *de eſſentia,& requiſitis ſtatus religioſi, diſp.* 1. *punct.* 8. §. 1. *num* 18. Et probari poteſt ex fundamento contrario; quia communiſſima ſententia eſt, cenſuram, aut pœnam latam aduerſus facientes non comprehendere mandantes,& conſulentes, niſi exprimantur, vt multis relatis probat idem Sanchez *dicta diſp.* 49. *num.* 2. *& lib.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *num.* 44. vbi ponderat, irregularitatem homicidæ impoſitam non comprehenſuram conſulentem, niſi fuiſſet in iure etiam expreſſa ea extenſio; vnde poſtea infert conſulentem homicidium non eſſe reputandum irregularem, quando dubitatur, an occiſio ſequuta fuerit, quia licèt homicida in dubio facti cenſeatur irregularis; textus tamen id ſtatuentes loquuntur ſolùm de homicida, quo nomine in pœnalibus, & odioſis non intelligitur conſulens homicidium. Quare is ſolùm reputabitur irregularis, quando conſtat occiſionem ſequutam fuiſſe, & dubitatur, an conſilium influxerit ad homicidium: quia tunc præſumptio eſt contra conſulentem, niſi contrarium probetur: ſecus verò erit, quando dubium eſt, an homicidium ſequutum fuerit. quod in caſu ſimili docet idem Sanchez *lib.* 2. *conſil. cap* 3. *dub.* 104. *num* 6. *&* 30. vbi dicit, cenſuras à iure impoſitas ſimoniacis non incurri à conſulentibus, vel mediantibus, niſi quando expreſsè ad eos in ipſa lege extendantur. quod de omnibus pœnis latæ ſententiæ probat P. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica*, *part.* 1. *cap.* 10. Idem ergo videtur dicendum in caſu noſtro de inhabilitate ad Societatem, quæ odioſa eſt, & ideo ſub nomine *homicidium perpetrantis*, non debet intelligi conſulens, qui in rigore non perpetrauit homicidium, ſed conſuluit, quamuis impropriè, & tropicè dicatur occidiſſe. quod verbum etiam ipſum *perpetrandi homicidium*, quo impedimentum ſtatuitur, maximè ſignificat: nam *perpetrare*, vt Latinæ linguæ Magiſtri docent, non eſt vtcumque facere, ſed perficere, & ad finem vſque actionem perducere; quæ non conuenit conſulenti, ſed exſequenti: nam conſulens incipit remotè, quod exſequens poſtea ad finem perducit.

Nec obſtat, quòd mandans homicidium 4
eodem ibi impedimento teneri dicatur, imò hinc noſtra doctrina magis roboratur; quia enim Legiſlator volebat etiam mandantem homicidium, ipſo poſtea ſubſequuto, ab ingreſſu Societatis excludere, ideo expreſsè impedimentum hoc ad mandantem extendit; quia, niſi id explicaret, non excludebatur verbis præcedentibus de homicidium perpetrante. Potuiſſet autem ad conſulentem etiam extendere; & tunc id etiam de conſulente explicaret, quod non fecit, nec vſus eſt verbo aliquo generali, quo omnes cooperantes includeret, ſed ſolùm illum nominauit, qui animo deliberato homicidium mandaſſet;

quia

quia nimirum ille videtur auctor principalis, & magis culpabilis, cuius nomine, & auctoritate alius poſtea operatur, cùm homicidium exſequitur. Conſulens autem multò minùs influit, vt conſtat ex iis, quæ dixi *tom. 1. de Iuſtit. diſp. 19. ſect. 4. n. 124. & ſeqq.* vbi cum communi ſententia probaui, mandantem teneri primo loco ad reſtitutionem etiam ante ipſum exſequentem: conſulentem verò non teneri, niſi in defectum reſtitutionis factæ ab ipſo, cui conſilium dedit, & qui primo loco tenetur ante conſulentem, quia nimirum mandans eſt cauſa principalis, cuius nomine mandatarius operatur, vt inſtrumentum illius: conſulens verò eſt cauſa acceſſoria, nec eius nomine operatur, qui conſilium accepit, nec vllo modo eſt inſtrumentum conſulentis, ſed cauſa principalis. Non ergo mirum eſt, quòd S. Ignatius vltra homicidam proprium, voluerit etiam à Societatis ingreſſu excludere mandantem, quem ſolùm expreſſit, non verò conſulentem, aut alios ſimiles; imò ex expreſſione ſolius mandantis magis probatur, quòd alij non comprehendantur iuxta regulam vulgarem, quòd exceptio firmat regulam in contrarium.

5 Vnde, etiamſi daremus, ſtatutum odioſum extendi poſſe ad caſus ſimiles non expreſſos, quod falſum eſt, vt in pœnis latæ ſententiæ probat Theſaurus *dicta part. 1. cap. 9.* & in omnibus legibus odioſis probant alij, quos affert, & ſequitur Lezana *tom. 4. verb. leges Regularium, num. 42.* in noſtro tamen caſu id non procederet, cùm caſus in lege expreſſus de mandante non ſit ſimilis, ſed valde diſſimilis conſulenti, reſpectu cuius exſequens non eſt cauſa inſtrumentalis, ſed principalis, & principalior, ita vt conſulens non teneatur ad damna, niſi in defectum exſequentis, cùm tamen mandans, vt vidimus, teneatur primo loco, etiam ante ipſum exſequentem: quare prohibitio facta mandanti non poteſt vllo modo ob paritatem rationis extendi ad conſulentem. Porrò legem hanc non eſſe fauorabilem, ſed potiùs odioſam, atque ideo non largè, ſed ſtrictè interpretandam, conſtat ex iis, quæ poſt longam diſcuſſionem ſtatuit Suarez *lib. 5. de legib. cap. 2. num. 15.* vbi, quamuis ipſe in toto illo capite magis propendeat ad reputandam in dubio quamlibet legem fauorabilem, quàm odioſam; fatetur tamen, legem illam odioſam eſſe cenſendam, quæ irritat factum aliquod, quod prohibet directè, vel indirectè, & quæ exorbitans eſt à iure communi: quæ omnes conditiones reperiuntur in lege iſta, quæ non ſolùm prohibet homicidæ ingreſſum in Societatem, ſed etiam illum irritat, in quo recedit à iure communi, quo tales non prohibentur ab ingreſſu Religionis, niſi ad ſummum in certo caſu in Bulla Sixti V. & rurſus irritat factum, quod iure communi non irritatur; imò irritationes in caſu peculiari à Sixto V. inductas abſtulit Clemens VIII. & reduxit ad terminos iuris communis. Ex qua conſtitutione Sixti V. argumentum efficax deſumi poteſt ad probandum, hanc legem Societatis eſſe odioſam, & ſtrictè interpretandam; ſicut enim lex Societatis inhabiles reddit homicidas ad eam ingrediendam: ita Sixtus V. inhabiles reddidit ad Profeſſionem regularem criminoſos, & ære alieno oppreſſos in certis caſibus ibi expreſſis. Et quamuis illa inhabilitas videretur cedere in bonum ſtatus religioſi, ne ab eiuſmodi perſonis occuparetur, ſicut lex Societatis videtur cedere in eius bonum: nihilominus Doctores communiter iudicarunt, conſtitutionem illam Sixti V. reputandam eſſe legem odioſam, atque ideo ſtrictè interpretandam, vt cum aliis ſupponit Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap. 19. num. 23.* idem ergo dicendum erit de lege Societatis, per quam inhabiles redduntur homicidæ ad eam ingrediendam; debere, inquam, odioſam exiſtimari, atque ideo non latè, ſed ſtrictè eſſe interpretandam.

Dubium XLVIII.

Vtrùm priuilegia Societati conceſſa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, competant iis, qui vel in India naſcuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur.

Multa ſunt in Societate priuilegia à 1 Summis Pontificibus conceſſa pro iis, qui ad Indiam à Præpoſito Generali mittuntur, quibus in illis ſolùm regionibus vti poſſunt; quia tamen non omnes Sacerdotes, qui Societatis miniſteria in India exercent, mittuntur ex Europa, ſed aliqui ibi in Societatem recipiuntur, qui antea ob alios fines illuc ex Europa tranſierant in ſtatu ſeculari; aliqui etiam ibidem nati ſunt ex parentibus Hiſpanis, qui iam ibi domicilium habebant, & quidem hi origine Hiſpani ſunt, ſed patria, & domicilio

micilio Indi; ideo dubitatum ſuit, an huiuſmodi Sacerdotes vti poſſint prædictis priuilegiis, cùm ipſi non fuerint à Præpoſito generali ad Indiam miſſi, & priuilegia ijs ſolis conceſſa videantur, qui ad Indiam mittuntur à Præpoſito generali.

2 Dixi tamen, omnes eos Sacerdotes Societatis, qui in India ſunt, gaudere proculdubio eiſdem priuilegiis; de illis enim omnibus ſufficienter verificatur, quòd ad ſalutem animarum illarum mittuntur; duplex quippe miſſio intelligi poteſt, altera localis, qua aliquis corporaliter ab vno loco in alium ex mittentis imperio proficiſcitur: altera ſpiritualis, ſeu moralis, qua mittentis iuſſu aliquis deſtinatur ad munus aliquod circa aliquos exercendum, ad quod non requiritur mutatio loci, ſed officij. Et in hoc ſenſu accipitur communiter *miſſionis* nomen, quando de Miniſtris Eccleſiæ ſermo eſt; in hoc enim ſenſu de Prædicatoribus Euangelij dixit Paulus Apoſtolus *ad Rom.* 10. *Quomodo prædicabunt, niſi mittantur?* Et tamen non omnes Apoſtoli profecti ſunt in alium locum, vt prædicarent: nam Iacobus Apoſtolus Hieroſolymorum Epiſcopus creatus, ibidem permanſit, vt Euangelium prædicaret vſque ad mortem, ad quod munus miſſus dicitur ſine vlla loci mutatione. Vnde *Ierem.* 14. pro eodem accipitur *mitti*, & *deſtinari*, dum de falſis prophetis dicitur, *Non miſi eos, & non præcepi eis, neque locutus ſum ad eos* Sufficit ergo præcipi alicui, quòd aliquid alteri dicat, vt poſſit dici ad eum miſſus; imò & ipſæ diuinæ perſonæ dicuntur in toto rigore mitti ad nos ſine vlla loci mutatione: neque enim Spiritus ſanctus locum mutauit, quando die Pentecoſtes miſſus fuit ad Apoſtolos, in quibus ex totius Trinitatis decreto aliquid peculiariter debebat operari, illóſque inſtruere, & ſpecialiter in prædicatione dirigere. Poſſunt ergo in rigore dici, mitti à ſuis Prælatis ad ſalutem Indorum illi etiam, qui antea ibi erant, quando præcepto Prælati ad hoc munus denuo deſignantur, & deputantur.

3 Confirmari poteſt primò, quia idem videtur eſſe de nomine *Legati*, & de nomine *Miſſi*; nam Legatus eſt Nuntius honorificus vnius Principis ad alium, vnde communiter ij, qui mittuntur à Summo Pontifice, ſi non ſint Cardinales, vocantur Nuntij; ſi verò ſint Cardinales, vocantur Legati: quare ſemper reſpectum inuoluunt ad mittentem illos. Et tamen aliquando Legati deputantur illi ipſi, quia iam alia de cauſa in eodem loco commorabantur. Sic Romæ videmus Oratorem ordinarium Imperatoris apud Pontificem eſſe vnum ex ipſis Dynaſtis Romanis, qui ad hoc munus à Cæſare deputantur. Sic etiam aliqui ſunt Legati ipſius Pontificis, qui appellantur Legati nati, & ad quos ſucceſſione perpetua tranſit Legationis munus cum aliqua dignitate, quam in ea Prouincia obtinent. Sed & ad tempus ſoliti ſunt Pontifices Summi Legatum ſuum deputare aliquem Antiſtitem illius eiuſdem Prouinciæ, cui tale munus meritò fidere poſſint. Similiter ergo poterunt Miſſionarium deputare aliquem, qui iam ibidem reperitur; & ita, vt credo, praxis habet, vt ſacra Congregatio de propaganda fide deputet aliquem Miſſionarium ſuum in Prouinciis infidelium, & Hæreticorum, qui iam antea piè, ac fructuosè ibidem animarum ſaluti, & fidei propagationi attendebat. Incipit tamen vocari *Miſſionarius*, & frui priuilegiis, & facultatibus Miſſionariis conceſſis, eo ipſo quòd in Miſſionarium deputatur: tunc enim incipit mitti à Sede Apoſtolica, quamuis nullum iter eius iuſſu ſuſceperit. Eſſe autem Miſſionarium, & eſſe Miſſum idem omnino eſſe videntur, vt ex ipſis terminis conſtat.

Confirmari poteſt ſecundò alio exem- 4
plo indulgentiarum, quæ concedi ſolent confluentibus in feſto aliquo ad aliquam Eccleſiam; ſi enim aliquis ad eam Eccleſiam alia occaſione ierit, vel fortè ob debita, vel delicta commiſſa illuc confugiſſet, poteſt adhuc in eâdem Eccleſia indulgentiam lucrari, vt obſeruauit Ludouicus à Cruce in Bullam Cruciatæ *diſput.* 1. *cap.* 8. *dub.* 13. *num.* 3. & ante eum Nugnus *m.* 1. *p. tom.* 2. *tract. de Bulla* §. 10. quia nimirum ire ad Eccleſiam exigitur ſolùm præſuppoſitiuè, vt in ea poſſit orare, quod ſolùm formaliter deſideratur. Sic etiam facultates & priuilegia conceduntur Miniſtris Euangelij, qui ſalutem animarum in India procurant, quia tamen communiter hi ſolent ab Europa mitti, ideo ſub ea appellatione nominantur; ſi tamen itinere non indigeant, quia iam in India reperiuntur, ſufficiet deputatio ad eumdem finem; parum enim curat Pontifex, an nauigatione, vel natiuitate ibi ſint, dummodo à Præpoſito generali ad eadem miniſteria ibi exercenda applicentur, & deputentur. Praxis denique perpetua, quæ eſt optima legum interpres, in hoc ſenſu ſemper eiuſmodi conceſſiones, & priuilegia intellexit: quare non videtur ſcrupulus hac occaſione denuo iniiciendus.

DVBIVM

DVBIVM XLIX.

An poſsint Profeſsionem in Societate emiſſuri examinari ante finem ſtudiorum.

1 IN Societatis conſtitutionibus variæ conditiones requiruntur, vt quis ad Profeſsionem ſolēnem quatuor votorum admittatur. quarū vna eſt, vt quadriennio Theologiæ ſtudeat, & à quatuor deputatis examinatoribus rigoroſo examine probetur, & inueniatur in Philoſophia, & Theologia profeciſſe, vt conſtat ex *p.5.conſtit. c.2. §.2.* quem profectum Congregationes generales 7. & 8. eum debere eſſe declararunt, vt poſſit eiuſmodi facultates eum ſatisfactione docere, idque examinatores iuramento adhibito teſtari debent Ab hoc tamen examine ſubeundo excipiuntur, qui pro dignitate, & cum ſatisfactione audientium has facultates profeſſi ſunt, aut profitentur: vel qui actum generalem manè, & veſpere in Theologia habuerint, ſi iis Patribus, qui Prouincialis iudicio diſputationibus intereſſe debuerint, ſatisfecerint, vt habetur in ordinationibus Generalium auctoritate 7. Congregationis contractis *c.18.part.3.§.6.*

2 Hoc ſuppoſito, dubitatū, & quęſitum fuit, an ille, qui nō quarto Theologici curſus anno, (vt fieri ſolet,) ſed tertio anno actum habuit generalē Theologiæ manè, & veſpere, & iudicibus deputatis ſatisfecit, cogendus ſit poſtea ſequenti anno examen ſubire. Ratio autē dubitandi eſſe poterat, quia prius examen nō videbatur legitimū, vtpote non factum tempore legitimo; deberet enim fieri, vt appareat quantum profeciſſet quadriennio Theologici curſus, quod tunc apparere nō poterat, cùm nondum trienniū elapſum eſſet. Et confirmari poteſt primò ex verbis conſtitutionis loco ſuprà citato, vbi ſic dicitur: *Et quamuis aliqui breuiori tempore non minorem progreſſum, quàm alij longiori, facere poſſent; nihilominus, vt communis aliqua menſura ſtatuatur, ſpatium aliquod temporis præſcribetur; & hoc erit quadriennium integrum poſt Artium liberalium, & Philoſophiæ ſtudia, in Theologia expleuiſſe. Vt ergo ad Profeſſionem quis admittatur, in ea facultate hoc tempore ſe exercuiſſe, & quidem ad gloriam Dei, ſatis in ea profeciſſe conuenit; & in profectus huiuſmodi teſtimonium quiſque ante Profeſſionem aſſertiones Logicæ, Philoſophiæ, & Theologiæ ſcholaſticæ tuebitur*, &c. Et *ibidem* in declaratione *littera B.* dicitur, *hanc menſuram ſtudij quatuor annorum in ſacra Theologia, (præter litterarum humaniorum, & Artium ſtudia, & examinationem dictam, vt quem profectum in ea doctrina fecerint, videri poſſit,) vtplurimum obſeruandam*, &c. excepto caſu ſpeciali vno, vel altero, qui ibi ſubiicitur: ex quibus colligi videtur neceſſitas examinis in fine quadriennij.

Quod rurſus ſecundò confirmari poteſt 3 ex verbis Congregationis generalis ſeptimæ *decreto* 33. §. 3. vbi ſic ſtatuitur: *Nemo verò ad quatuor votorum Profeſſionem admittatur, niſi qui ſub finem anni quarti deprehenſus fuerit tantum eruditionis habere, quantum neceſſum foret ad Philoſophiam, ac Theologiam cum ſatisfactione docendam, niſi forſan ad gubernandum, vel ad concionandum illuſtria talenta haberet, idque iudicio Patris noſtri. Examē verò, quod ſub finem anni quarti inſtituitur, ſit vt minimum horarum in vnoquoque duarum, in quo varia è primis Philoſophiæ, & Theologiæ capitibus percurrantur.* in quibus verbis examen doctrinæ videtur omnino requiri ſub finem quadriennij.

Dixi tamen, omnino ſufficere examen fa- 4 ctum, vel actum generalem Theologiæ habitum anno tertio. Non dico, non requiri quadriennium integrum curſus theologici; hoc enim cōſtitutio ſuprà adducta videtur expreſsè exigere: ſed ſolùm dico, examen anticipatum prodeſſe poſſe, & ſufficere. quod verba ipſa ſeptimæ Cōgregationis ſuprà relata videntur ſignificare; non enim perūt, quòd in fine quarti anni examinetur profeſſurus, ſed quòd nemo ad Profeſſionem promoueatur, *niſi qui ſub finem anni quarti deprehenſus fuerit tantum eruditionis habere, quantum neceſſum foret ad Philoſophiam, ac Theologiam cum ſatisfactione docēdam.* Qui autē tertio anno publico examine oſtendit, ſe eum gradū eruditionis habere, is procul dubio ſub finē quarti anni noſcitur talē eruditionē habere; permanet enim adhuc apud omnes notitia examinis, & approbationis præteritæ. Verificatur ergo de illo in toto rigore, quod in fine quarti anni deprehenditur, talē habere eruditionem, qualis ad Profeſſorum gradum requiritur.

Quod rurſus cōfirmari poteſt verbis illis 5 ſequētibus: *Examē verò, quod ſub finem anni quarti inſtituitur, ſit vt minimum horarum in vnoquoque duarū*, &c. vbi non dicitur, *Examen, quod tunc inſtitui debet: ſed quod tunc inſtituitur.* quia nimirū tunc, & nō antea fieri ſolet: quibus verbis ſolùm refertur cōſuetudo, nō imponitur neceſſitas tēporis illius, itaut, ſi alio tempore fiat, validum non ſit.

Porrò non imponi hanc temporis præfixi 6 neceſſitatem, probari adhuc poteſt, quia ſi hoc

hoc eſſet, ſequeretur, non ſufficere ad Profeſſionem examen, ſi non ſub finẽ quarti anni, ſed biennio pòſt fieret. Non enim minùs, ſed magis diſtat finis biennij ſequẽtis à fine quarti anni, quàm annus tertius Theologiæ. Si ergo neceſſariò alligaretur examen ad finem quarti anni Theologiæ, non magis validum eſſet examen biennio pòſt factũ, quàm anno præcedenti. Conſequens autẽ eſt manifeſtè falſum, vt praxis oſtendit in multis, qui poſt duos, vel plures annos à fine curſus Theologici examinentur: quam vltimi examinis, & iudicij dilationẽ permittere videtur conſtitutio ipſa ſuprà allegata, vbi poſt neceſſitatẽ examinis præſcriptam ſubditur; *Quòd ſi doctrina ea præditi eſſe, quæ ſatis ſit, non inuenientur, conducibilius erit, vt donec eam conſequantur, exſpectent*, &c. Poſſunt ergo poſtea iterum examinati, vt iudicium vltimum de illorum ſufficientia ferri poſſit.

7 Ratio denique optima, & à priori eſſe poteſt, quia examen hoc ad id ſolùm adhibetur, vt Societati conſtet de doctrinæ ſufficientia illius, qui Profeſſionẽ emiſſurus eſt. Ad hunc autẽ finem non minùs, ſed magis conducit examen tertio anno factum; qui enim tertio anno inuentus eſt aptus ad docendam Philoſophiam, & Theologiã cum ſatisfactione, multò aptior erit ſub finem quarti anni: fruſtrà ergo iterũ examinabitur, vt de hac aptitudine Societati cõſtare poſſit.

8 Accedit regula generalis, quòd terminus alicui in eius fauorem præfixus non obligat illum ad nõ anticipandum, imò debitor poteſt ſemper anticipare, quando terminus in eius fauorem poſitus fuit, vt cùm communi Doctorum dixi *tom 1 de Iuſt diſp. 20. ſect. 9. n. 117.* Certum autem eſt, tempus illud ſub finem quadriennij in fauorem examinandi ſtatutum fuiſſe; duplex quippe fauor in ea tẽporis determinatione reſultat ei, qui examinandus eſt. Primus eſt, ne cogi poſſit antea examinari, quando nondum comparauerat eam doctrinæ ſufficientiam, nec tantũ potuerat profectum in illis facultatibus facere. Secundus fauor eſt, ne cogi poſſit ad differendũ poſtea diu examen, quod in magnum eius præiudicium ſæpiùs caderet, vt explicatur in ordinationibus Generaliũ *dicto c 18 de promouendis, part* 1. §. 3 his verbis: *Quoniam verò ſi examen de ſufficientia litterarum ad id tempus differretur, quo quis ad gradus promouẽdus proponitur, minùs commodè ſuccederet, (contingeret enim eos, qui examinandi tunc eſſent, ante aliquot annos ſtudia abſoluiſſe, & in variis Societatis miniſteriis occupatos, ac diſtractos fuiſſe, ac proinde ſcholaſticas res, vel certè ſubtilitates non ita in promptu habere: vnde non poſſent fortè ita ſatisfacere, vt ſatisfeciſſent, ſi ſtatim abſolutis ſtudiis fuiſſent examinati.) Propterea animaduertendum deinceps erit, vt examen iuxta inſtructionem à nobis miſſam, fiat poſtquam quiſque ſtudia abſoluerit, antequam ad tertium probationis annum mittatur, iuxta conſtitutiones*, &c. Conſtat ergo vndequaque in fauorem eius, qui examinatur, tempus illud deſignatum fuiſſe, ne anticipatio, vel dilatio ipſi noceat; ſi examini ſubiiciatur, vel nondum ſufficiẽter edoctus, vel eorum, quæ olim didicerat, oblitus. Non poteſt ergo reiici vt minùs validum examen, quod quis ſponte ante terminum ſubit, cùm terminus in eius gratiam deſignatus fuerit. Ex quibus conſtat iam reſponſio ad rationem dubitandi in contrarium adducta; negamus enim, in conſtitutione, vel in Congregatione generali, neceſſitatem illius temporis impoſitam fuiſſe, niſi quatenus cedit in fauorem eius, qui examinatur, ne cogi poſſit ante illud tempus examinari, dum nõdum fortaſſe doctrinam ſufficientem comparauit, atque adeò exponeretur reprobationis periculo. Si autem anticipato examine dignus comprobatus fuit, iam ſufficienter etiam ſub finem quadriennij Societati cõſtat ex vi examinis anni præcedentis, eum habere doctrinam, vt ad Profeſſionem quatuor votorum promoueatur: quam ſolam notitiam ſub finem quadriennij Congregatio generalis ſeptima poſtulauit, vt ſuprà obſeruatum fuit.

DVBIVM L.

Vtrùm Legatus à latere poßit vti priuilegiis Societatis circa perſonas eiuſdem Societatis, ſicut poſſunt Prælati Societatis.

SVppono, quãuis Regulares ratione ſuæ exemptionis non ſubdantur Nuntiis, aut aliis Legatis ſimplicibus; Legatis tamen à latere ſubiici, ſiue ex iure communi, vt aliqui volũt, ſiue ex ſpecialibus clauſulis, quæ in ipſa delegatione inſeri ſolent, in quibus id ſpecialiter exprimitur, vt cum aliis, quos afferunt, obſeruant Thomas Sanchez *lib. 6. conſil. cap. 9. dub. 1. n. 14. & ſeqq.* & P. Pelizarins *in Manuali Regul. tom. 2. tract. 8. c. 6. ſect. 1. q. 1.* Hinc ergo dubitatum fuit, an eiuſmodi Legatus à latere poſſit circa Religioſos Societatis ea omnia exercere, quæ Prælati eiuſdem Societatis circa ſuos ſubditos reſpectiuè exercere poſſunt. 1

Reſpondi breuiter, ea, quæ Prælati Societatis circa ſuos ſubditos exercere poſſunt, eſſe in duplici differentia; alia enim ſunt, 2

quæ ad meram, & ſolam iuriſdictionem ſpectant, qualem haberent etiam Epiſcopi reſpectu Regularium, ſi non fuiſſent ab eorũ iuriſdictione exempti. Alia verò ſunt, quæ competunt Prælatis, vel ratione voti obedientiæ, vel ratione priuilegiorum ſpeciali ipſis à Sede Apoſtolica conceſſorũ. Illa ergo ſola quæ pertinent ad primam claſſem, ſunt quæ ad ſummum competere poſſunt Legato à latere. Secus verò dicẽdum videtur de iis, quæ ad ſecundam claſſem ſpectant: nam in primis Legatus à latere non videtur poſſe ratione voti obedientiæ religioſæ quidquam Religioſis præcipere; ij enim non fecerunt votum obediẽdi, niſi Prælatis regularibus, quibus ſeſe tradiderunt. Poteſt quidẽ Summus Pontifex præcipere Regularibus etiam ratione voti obediẽtiæ regularis, quod ſicut fit Generali religionis, ita etiam fit Papę, qui eſt ſupremus Generalis omniũ, vt cum P. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 10. c. 11. n. 10.* Sanch. Lezana & aliis notat idem Pelliz. *in dicto Manuali, tom. 1. tr. 4. c. 4. ſect. 4. q. 4.* Cæteris verò extra Religionem nõ tenetur Religioſus ex voto obediẽtię religioſæ obedire, quia eo voto ſolùm intẽdit ſe obligare ad Prælatis regularibus obediendũ, vt conſtat ex eius formula, qua dicit, *Promitto Deo, & tibi,* (hoc eſt, Generali, vel eius locumtenenti,) *obedientiam,* &c. vt notat idẽ Pelliz. *ibi q. 6.* qui addit *q. 9.* nec etiã Religioſos nõ exẽptos teneri ex voto obedientiæ religioſæ obedire Epiſcopis, vel Ordinariis, de quibus poſſet eſſe maior controuerſia. Hinc autẽ à fortiori fit, Religioſos exemptos in iis, in quibus de facto ſubiiciũtur Epiſcopis, vel Legatis, non ſubiici, vt obediant iis ratione voti, ſed ratione iuriſdictionis, quam in eos habent. Quamuis ergo Prælatus regularis poſſit ſubditis pręcipere ratione iuriſdictionis, & ratione voti, Legatus tamẽ non poteſt illis præcipere, niſi ratione iuriſdictionis.

3 Alia etiam ſunt, vt dixi, quæ Prælatus regularis poteſt exercere circa ſuos ſubditos ex priuilegiis ſpecialibus eiuſmodi Prælatis cõceſſis, v.g. in Societate, de qua loquimur, poteſt Generalis per ſe, vel per alios diſpẽſare ex cauſa cũ ſuis ſubditis circa præcepta ieiunij, recitationis Officij tempore infirmitatis, celebrandi ante auroram, vel poſt meridiem, & aliis ſimilibus. Imò omnia priuilegia Societati cõceſſa cenſentur ſemper ex declaratione Gregor. XIII. conceſſa immediatè ipſi Generali, & eo mediãte cæteris, itaut nullo ex iis priuilegiis poſſit gaudere aliquis ex Societate, niſi ei à Generali cõmunicetur. Hæc ergo dicimus non poſſe à Legato etiã à latere fieri, nec ipſum poſſe alicui ex Societate communicare eiuſdem Societatis priuilegia, vel virtute taliũ priuilegiorum cum eo diſpenſare, vel aliquid ſimile exercere. Ratio autem videtur clara; quia hæc priuilegia ſoli Generali conceſſa ſunt, & quibus ipſe cõmunicauerit: nec vlibi Legato cõceſſa inueniuntur, ſed ſola, & mera iuriſdictio: nõ poteſt ergo Legatus cõmunicare, aut exercere priuilegia vltra tenorẽ conceſſionis eorumdẽ priuilegiorum.

Poſſumus autem hoc ipſum exẽplo declarare, & comprobare; ſunt enim aliqui Ordines regulares, in quibus Abbates ex priuilegio vti poſsũt baculo, & mitra, & exercere Pontificales aliquas functiones, imò & conferre Ordines minores ſuis ſubditis. Quis autem dicat, Legatum Pontificis, cui ex peculiari cõmiſſione illi religioſi ſubiicerentur, poſſe eo ipſo, etiamſi nec Epiſcopus, nec Cardinalis eſſet, vti baculo, & mitra, & exercere Pontificalia, ſicut poſſunt Abbates, & Pręlati illius Ordinis? Similiter in Societate poſſunt Prouinciales in actu viſitationis indulgentiam plenariã concedere ſuis ſubditis, quã certè Legatus concedere nõ poſſet. Ratio autẽ eſt, quia hæc ſunt priuilegia conceſſa peculiariter illis Prælatis regularibus: quæ ratio procedit æquè de aliis omnibus priuilegiis, & facultatibus, quæ ſolis Religioſis conceſſæ reperiuntur. Nõ ergo poteſt Legatus ea omnia, quæ Prælati regulares ratione ſuorũ priuilegiorũ exercere poſſunt. 4

Addere poſſumus alia multa, quæ Prælati regulares facere poſſunt, quæ non poteſt facere Legatus etiam à latere; hic enim non poteſt admittere aliquẽ ad habitum religioſum, vel ad Profeſſionem: vt cum aliis, quos affert, notat Pelliz. *tom. 1. tr. 3. c. 3. n. 5.* quia hi non ſunt propriè actus Iuriſdictionis, nec Prælatus procedit vt iudex, ſed potiùs tanquã acceptans, vel contrahens: Legatus autẽ ſolùm eſt iudex quoad forum contentioſum. Vnde ob eamdẽ rationem Legatus nõ poteſt diſponere de bonis Regularium, nec ea obligare per contractum in caſibus etiã, in quibus Prælati, & Capitulum poſſunt id facere. Similiter Prælati, & alij vocales habent ſuffragiũ in Capitulo ad electiones, & alia, quæ ibi fiunt; quod tamen ſuffragiũ Legatus non habet, quamuis Capitulo adeſſet, quia nimirũ hæc, & ſimilia iura competunt Prælatis, & Religioſis, quatenus ſunt pars intrinſeca illius corporis, & Ordinis religioſi, cuius Legatus non eſt pars, ſed Superior, & iudex extrinſecus pro certis caſibus. Idem ergo dicendũ erit de priuilegiis, quæ ſoli Religioni, & eius Prælatis intrinſecis conceſſa ſunt, non verò iis, qui extra Religionem ſunt, quamuis aliquam ſuperioritatem, & iuriſdictionem in eam exerceant, 5

LIBER

LIBER QVINTVS

Continens dubia circa Beneficiarios, & perſonas Eccleſiaſticas.

DVBIVM I.

De donatione facta ab Epiſcopo Regulari ægrotante in fauorem ſuis nepotis.

1 NEpiſcopus Regularis ſenex 70. annorum grauiter ægrotans, ex qua infirmitate mortuus eſt, aliquot diebus, imò & menſibus antè ſuam mortem nepoti ſuo, in cuius tunc domo ægrotabat, & qui tam de ipſo Epiſcopo, quàm de Epiſcopi parentibus, erat optimè meritus, iteratis vicibus dixit: *Voi ſiete patrone di tutto quello, che mi trouo: mi rincreſce che è poco;* ſubiungens, ſe habere aliquam pecuniæ ſummam. Poſteà octauo ante obitum die datæ fuerunt Epiſcopo litteræ cambij, quas ſtatim tradidit ſuo nepoti exigendas, prout cum effectu ſummam illam aureorum 1201 exegit, quam cùm miniſtri Cameræ Apoſtolicæ, mortuo Epiſcopo, ab illo exigerent, ipſe ſe defendit probans, & docens, ſe totam illam pecuniam in beneficium eiuſdem Prælati expendiſſe. Denique biduo, vel triduo ante mortem Epiſcopi, dictus nepos ab eius ſcrinio ex pecuniis, quæ ibi reperiebantur, accepit ſcuta circiter mille, nullo facto de hoc verbo cum Epiſcopo, cuius reliquas pecunias, & bona mobilia, ipſo mortuo, ſpolij nomine acceperunt Cameræ Apoſtolicæ miniſtri; qui etiam monitorium publicarunt, & poſtea etiam excommunicationem contra eos, qui detinerent aliquid ex defuncti Epiſcopi bonis, & eos, qui detinentes non reuelarent.

2 Quæſitum fuit primò, an nepos Epiſcopi potuerit tuta conſcientia pecunias illas accipere, & retinere? Secundò, an, ſi fortè non potuit, ſufficeret compoſitionem obtinere in foro conſcientiæ per ſacram Pœnitentiariam? Et quidem ad hoc ſecundum facilè reſponſum eſt, id fieri non poſſe, quia in eiuſmodi compoſitione ſacra Pœnitentiaria non apponit manus, vt teſtatur Filliucius, (qui & ipſe Pœnitentiarius erat,) *in Appendice, tract. 43. de ſpoliis, cap. 8 n. 13.* Sed compoſitio cum Camera Apoſtolica facienda eſt, ſiue pro foro externo, ſiue pro foro conſcientiæ, tacito nomine debitoris;

Tota difficultas eſt circa primũ punctum. 3
Quòd enim pecunia illa pertinuerit ad Cameram Apoſtolicam, nec potuerit nepos Epiſcopi eam ſibi vſurpare, & retinere, probari videtur primò, quia verba illa Epiſcopi dicta ſæpiùs nepoti: *Voi ſiete patrone di tutto quello, che mi trouo*, &c. vel non ſignificant donationem præſentem, vel certè non ſignificant donationem inter viuos, ſed ſolùm donationem cauſa mortis: neque enim videtur credibile, voluiſſe Epiſcopum ita ſe abdicare bonis omnibus, vt ſi conualuiſſet, non poſſet ea ſibi vſurpare: ſolùm ergo intendebat, quòd ipſo mortuo, nepos ſibi ea acciperet. Hoc autem Epiſcopus validè non poterat facere; qui enim teſtamentum non poteſt facere, nec donare etiam poteſt cauſa mortis: certum eſt autem Epiſcopum teſtari non potuiſſe ſine indulto Summi Pontificis, quod ipſe non habebat. quod multò magis locum habet in Epiſcopo Regulari, qui licèt habeat liberam adminiſtrationem ſuorum redditũum; non tamen habet eorum dominium iuxta communiorem ſententiam; nec poteſt de illis in morte diſponere, cùm eiuſmodi diſpoſitio poſt mortem interdicta ſit omnibus Regularibus, etiamſi ſint Epiſcopi, vt cum communi ſententia probat Thomas Sanchez *lib 6. in Decalog. cap 6. n. 10. & ſeqq.* & tenuit Rota in recent. poſth. apud Farinac. *tom. 2. deciſ. 548 num. 2.*

Accedit, quòd, etiamſi daremus, verbis illis ſignificari donationem inter viuos, illa tamen non videtur potuiſſe ſubſiſtere 4

quoad pecunias exactas biduo, vel triduo ante mortem donatoris ex litteris cambij. nam donatio præcedens ſolùm fuit de bonis, quæ tunc habebat donator, non de bonis, quæ poſtea habiturus erat: nec poſtea proximus morti poterat iterum donare, cùm neceſſe ſit ſuprauiuere 20. dies ad valorem donationis, vt cum aliis docet Filliucius *dicto tract.*43. *c.*8. *num.*9. Quamuis autem Diana 1.*parte, tract. de Legib reſolut.* (iuxta primam editionem) 43. cum Ioanne Valerio, quem affert, dicat, hanc ſuprauiuentiam 20. dierum non eſſe neceſſariam in foro conſcientiæ, ſi donatio verè, & irreuocabiliter fiat: in noſtro tamen caſu nulla eiuſmodi donatio apparet pecuniæ poſterioris, ſed ſola commiſſio ad exigendam illam cum mandato ab Epiſcopo ſubſcripto.

5 Pro contraria tamen parte, & quòd nepos potuerit tuta conſcientia accipere, & retinere illos 1000. aureos, non obſtante excommunicatione à Collectore Cameræ publicata, afferebantur aliqua non exigui ponderis fundamenta. Et in primis ponderabatur, Epiſcopum exiguos fructus Eccleſiaſticos habuiſſe, qui non perueniebant ad 400. ſcuta annua, vltra quæ habebat ſtipendium à quodam Epiſcopo magno, cui quaſi ſuffraganeus deſeruiebat, (non tenebatur ad reſidentiam in proprio Epiſcopatu,) quod ſtipendium præſumitur reſeruaſſe, & vixiſſe redditibus Eccleſiaſticis. Certum enim eſt, poſſe Epiſcopum viuere de fructibus Eccleſiaſticis, & liberè diſponere de bonis quaſi patrimonialibus, inter quæ computatur ſtipendium, quod accipit pro labore perſonali, etiamſi detur ad compenſandum laborem poſitum in functionibus Eccleſiaſticis. De huiuſmodi autem bonis poteſt liberè in vita, vel in morte diſponere, vt tradunt communiter Doctores, quos retuli, & ſequutus ſum *tom.* 1. *de Iuſtit. diſp* 4. *ſect.* 3. *num* 23. *& ſequentibus*, quod multò magis locum habere debebat in caſu noſtro, in quo bona illa data ſunt conſanguineo, de ipſo Epiſcopo optimè merito, & quidem conſanguineo indigenti, & habenti multos filios, & vnam neptem nubilem, quam honeſtè non poterat in matrimonio collocare. quam doctrinam locum habere etiam, quando Epiſcopus vixit de bonis ſuis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus. poſſeque poſtea tantumdem ſibi compenſare ex fructibus Eccleſiaſticis, quos reſeruarat, docent communiter grauiſſimi Doctores, quorum ſententiam amplexus ſum *dicta diſput.* 4. *ſect.* 3. *num.* 44. *& ſequentibus.*

6 Hæc tamen, vt verum fateat, probarent ad ſummum poſſe pecuniam illam à nepote retineri, ſi conſtaret de animo faciendæ donationis irreuocabilis inter viuos; ſi enim fuit donatio cauſa mortis, hæc non magis fieri poteſt ab Epiſcopo regulari de bonis quaſi patrimonialibus, quàm de acquiſitis ex fructibus Eccleſiæ, ſicut nec poteſt ab eo fieri teſtamentum de vllis bonis etiam ad cauſas pias, vt ex communi Doctorum ſententia cum Thoma Sanchez ſuprà retulimus. Tota ergo difficultas dubij præſentis reducitur ad hoc punctum, an ex illis verbis Epiſcopi, *tutto quello, che mi trouo, è voſtro: mi rincreſce, che è poco*, colligatur donatio inter viuos eorum bonorum, quæ tunc habebat.

7 Dixi itaque, probabile ſatis eſſe, quòd verba illa contineant donationem factam nepoti. quod primò probari poteſt ex regula generali, quòd verba in dubio accipienda ſunt in ſuo proprio ſenſu, & ſignificatione, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſputat.* 18. *num.* 8. illa autem verba æquipollent omnino his, *Ego dono tibi id, quod domi meum inuenitur, & vellem, vt plura inuenirentur.* Secundò, quia quando non conſtat de animo proferentis, vtendum eſt præſumptionibus, quibus in vtroque foro ſtandum eſſe, probat benè idem Sanchez *lib.* 7. *de matr. diſp.* 37. *num.* 12. præſumptiones autem omnes in caſu noſtro videntur eſſe in fauorem donationis. Quamuis enim donatio regulariter in dubio non præſumatur, ex *l. cùm de indebito, ff. de probationibus*; ex cauſa tamen remunerationis, & quando merita præceſſerunt, præſumitur donatio, ex *l. ſi verò non remunerandi.* §. *inde Papinianus, in fine, ff. mandati.* Mantica *de tacitis, & ambig. conuent. vol.* 2. *lib.* 13. *tit.* 15. *in princip.* Menoch. *de arbitrar. iudicum, caſu* 66. Supponitur autem, præceſſiſſe eximia merita ex parte nepotis, in cuius domo Epiſcopus habitabat, & ex parte etiam parentum illius, qui multa in Epiſcopi fauorem fecerunt. Quamuis etiam Bald. quem affert Mantica *loco ſuprà allegato, dicto lib.* 13 *tit.* 17. *num.* 19. dicat, non præſumi Prælatum donare pecunias conſanguineo, ſed mutuare: idem tamen Mantica addit, id non procedere, quando conſanguineus eſt pauper, & exemplum affert, vt ſi filiam habebat nubilem, quam aliter matrimonio honeſtè collocare non poterat,

quæ

quæ omnia in caſu noſtro concurrebant: habebat enim nepos plures nepotes, quos alere debebat, & non poterat, nec matrimonio collocare neptem nubilem, ad cuius dotem illi 1000. aurei deſeruire debebant: præſumptio ergo ſaltem in foro conſcientiæ eſt, quòd verba illa ab Epiſcopo dicta ſignificauerint animũ donationis perfectæ.

8 Porrò donationem illam factam fuiſſe inter viuos & irreuocabiliter, probari poteſt ſecundò hac ratione non parum efficaci, quia nimirum in dubio delicta non ſunt præſumenda: quare cùm Epiſcopus, præſertim Regularis, non poſſet licitè donare cauſa mortis, nec id præſumatur ignoraſſe hic Epiſcopus, qui erat vir doctus, præſumendus erat donaſſe modo licito, qui ſolus erat donandi inter viuos. Vnde Filliucius *in Appendice, tract.* 43. *cap.* 8. *num* 15. propoſito noſtro caſu in eiſdem terminis, ſic reſpondet: *Quæro decimoquartò, an quibus aliquid à beneficiario donatum eſt in vltima infirmitate, & dubium eſt, an cauſa mortis donauerit, tuti ſint in conſcientia. Reſpondeo, ſi donans mortuus non eſt infra* 20. *dies à donatione, donatarius tutus eſt in conſcientia, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis; nec debet in donante præſumi delictum, nimirum, quòd voluerit donare tantùm cauſa mortis, (quod facere non poterat,) niſi illa apertè conſtet: ſi autem intra* 20. *dies mortuus eſt, tenetur reſtituere, quia prohibitus eſt eo tempore donare.* Hæc Filliucius, qui alios affert. Confirmari autem poteſt ex alia doctrina communi, quòd ſcilicet in dubio, an aliqua fuerit donatio inter viuos, vel ſolùm cauſa mortis, interpretatio eſſe debet pro valore actus, itaut ſi vno ſolùm ex iis modis valida eſſe potuit, eo modo facta intelligatur, vt probat Menochius *de præſumptionib. lib.* 6. *præſumption.* 4. *n.* 22. quem ſequutus Naldus *in ſumma verb. donatio, num.* 7. & alij. In caſu autem noſtro Epiſcopus certè donare non poterat validè, nec licitè cauſa mortis, cùm teſtari non poſſet; poterat verò validè, & licitè donare inter viuos: eo igitur modo, & non alio interpretanda eſt eius donatio. Vnde in foro conſcientiæ nepos tutus eſſe videtur retinendo illos 1000. aureos, quos ſibi accepit, cùm ſupponatur Epiſcopus ſuperuixiſſe multò pluſquam 20. dies, atque ideo, non obſtante excommunicatione prolata contra retinentes Epiſcopi bona, poterit pecuniam illam ſibi retinere: niſi fortè ſciat, Epiſcopum, ſi ſuperuixiſſet, pecuniam illam eſſe repetiturum; hoc enim eſſet argumentum intentionis non donandi irreuocabiliter,

quo caſu ceſſarent præſumptiones aliæ fauorabiles ſuprà adductæ.

Difficultas reſtare poſſet de illis 120. ſcutis, quæ ex mandato Epiſcopi cum litteris cambij exegit octauo ante obitum Epiſcopi die, quæ ſumma non videtur comprehenſa in donatione præcedenti, nec cõſtat de donatione ſubſequenti, ſed de mandato ad exigendum; nec Epiſcopus ſuperuixit 20. diebus. Nepos tamen defendit ſe à Collectore Cameræ, probans, ſe ſummam illam expendiſſe in Epiſcopi obſequium: quod ſi ita ſe habuit, ſalua res eſt; ſin minus, adhuc ſunt, qui dicant poſſe retinere, cùm Collectores Cameræ acceperint pecunias ferè totidem relictas in illo ſcrinio, vnde nepos acceperat 1000. ſcuta: acceperunt etiam bona mobilia apud Epiſcopum inuenta, quæ omnia ratione præcedentis donationis ſpectabant ad nepotem, qui ea de cauſa poſſet ſibi compenſare ex pecunia illa denuo exacta, cùm aliter non poſſet illa, quæ ad ſe verè ſpectabant, recuperare; id tamen difficultate non caret. 9

DVBIVM II.

De vnione duarum Eccleſiarum parochialium, an potuerit fieri ab Epiſcopo poſt decretum Concilij Tridentini ſeſſ. 24. cap. 13.

IN quodam oppido erant duæ Eccleſiæ parochiales, & quidem ita tenues, vt neutrius Parochus haberet portionem ſufficientem ad congruam ſuſtentationem. Epiſcopus ergo voluit vnam ſupprimere, & omnium ſubditorum curam vni ex iis Parochis committere: fructus tamen, & redditus Parochi ſupprimendi nolebat applicare Parocho ſuperſtiti, cui oues vtriuſque Parochiæ committebat; ſed volebat fructus illos applicare aliis beneficiis ſimplicibus, vel aliis Sacerdotibus inſeruientibus in illa Parochia non ſuppreſſa, quibus tamen animarum cura non incumbebat, ſed ad ſummum ſeruitium Eccleſiæ, cùm Sacramentorum miniſtratio ad ſolum Parochum ſpectaret. Quæſitum eſt, an id Epiſcopus facere poſſet? 1

Ratio dubitandi eſſe poterat, quia Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 21. *cap.* 5. *de reformat* non ſolùm non reſtrinxit, ſed videtur ampliaſſe poteſtatem Epiſcopi in vnionibus beneficiorum, dicens: *Poſſint Epiſcopi etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati,* 2

iuxta formam iuris, ſine tamen præiudicio obtinentium, facere vniones perpetuas quarumcumque Eccleſiarum parochialium, & baptiſmalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter eorum paupertatem, & in cæteris caſibus à iure permiſſis, etiamſi dictæ Eccleſiæ, vel dicta beneficia eſſent generaliter, vel ſpecialiter reſeruata, aut qualitercumque affecta. Quamuis autem poſtea *ſeſſ.* 24 *c.* 13. *de reformat* prohibeatur, ne Eccleſiæ parochiales vniantur præbendis, aut beneficiis ſimplicibus; in hoc tamen caſu Eccleſia parochialis non vnitur beneficio ſimplici, ſed ſupprimitur, & vnitur alteri Eccleſiæ parochiali, vt idem Parochus curam habeat vtriuſque parochiæ, & ex duplici Eccleſia parochiali fiat vna ſola.

3 Dixi tamen, id Epiſcopum facere non poſſe, quia decretum Tridentini *dicta ſeſſ.* 24 *cap.* 13. *de reformat.* videtur obſtare, verba Concilij hæc ſunt: *Eccleſiæ parochiales Monaſteriis quibuſcumque, aut Abbatiis, ſeu dignitatibus, ſiue Præbendis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, ſiue aliis beneficiis ſimplicibus, aut hoſpitalibus, militiiſque non vniantur,* &c. Ex quibus verbis omnes poſt Tridentinum negant, poſſe Epiſcopum vnire beneficium curatum alicui beneficio non curato, de quo latè Thom. Sanch. *lib.* 7. *in Decalog. c.* 29. *n.* 178. *& ſeqq.* præſertim *n.* 184. & alij omnes recentiores. Non poteſt ergo Epiſcopus ſupprimere vnum beneficium curatum, niſi vt redditus illius addat alteri beneficio curato indigenti; quod tamen in caſu noſtro facere non vult, ſed ſuppreſſo vno Parocho, alteri Parocho addit oues ſuppreſſi, redditus verò vnit beneficiis ſimplicibus, relicto Parocho cum maiori onere, & cura, & ſine congrua ſuſtentatione, quo nihil magis alienum eſſe poteſt à mente Tridentini.

4 Dici ſolùm poſſet, in hoc caſu obſeruari quidem verba Tridentini, quatenus Eccleſia parochialis, quæ ſupprimitur, vnitur Eccleſiæ parochiali remanenti, cui ſubduntur omnes parochiani Parochiæ ſuppreſſæ, & ex duobus Parochis fit vnus Parochus, & ex duabus Parochiis fit vna Parochia. Sed hoc re vera eſt eludere decretum Concilij, cuius mens eſt, quòd fructus beneficij parochialis non vniantur alicui beneficio ſimplici. Certè Concilium non prohibuit, ne oues vnius Parochiæ, & earum cura vnirentur beneficio ſimplici; hoc enim omnino repugnabat, quod fieret Nam eo ipſo, quòd ouium cura vniretur beneficio ſimplici, iam beneficium illud mutaret naturam, & non eſſet ampliùs beneficium ſimplex, ſed curatum. Potiſſima ergo Concilij intentio fuit impedire, ne fructus deſtinati habenti curam animarum transferrentur per eiuſmodi vniones ad alios, quibus non inerat animarum cura, ex quo ſequebatur, quòd cura animarum deſpiceretur, & difficile inuenirentur Sacerdotes idonei, qui animarum curam debito modo haberent, tranſlatis Parochiæ prouentibus ad alias perſonas, quibus animarum cura non inerat. Vnde inter deciſiones ſacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, quæ in Codice manuſcripto apud me habentur, hæc etiam inuenitur pro Eccleſia Lancianenſi: *Non ſolùm vnio Parochialium eſt prohibita, ſed etiam aliqua pars fructuum earum vniri non poteſt.* Si Congregatio partem fructuum parochialis Eccleſiæ dicit non poſſe vniri beneficio non curato, quanto minùs iudicabit poſſe omnes fructus vniri beneficio ſimplici, commiſſis ouibus Parochi ſuppreſſi alteri Parocho non habenti congruam ſuſtentationem?

Dices, in caſu noſtro Eccleſiam parochia- 5
lem ſuppreſſam vniri, non ſolùm quoad curam animarum, ſed etiam quoad fructus, alteri Eccleſiæ parochiali: nam fructus Parochiæ ſuppreſſæ applicantur alteri Eccleſiæ parochiali remanenti, vt beneficia ſimplicia, quæ in ea ſunt, pinguiora remaneant, vel vt noui clerici aſſumantur, qui ad cultum diuinum in Eccleſia deſeruiant: iam ergo ſeruatur totum, quod Concilium voluit, nempe quòd Eccleſia parochialis non vniatur, nec etiam quoad fructus, niſi alteri Eccleſiæ parochiali.

Verùm hoc etiam effugium eſt apertè 6
contra mentem Concilij Tridentini, cuius intentio fuit prohibere vnionem Eccleſiæ parochialis non ſolùm materialem, vt ita dicam, ſed etiam, & multò magis, formalem cum beneficio non curato. Nam licèt in caſu noſtro beneficium parochiale vniatur materialiter cum alia Eccleſia parochiali: quoad fructus tamen non vnitur formaliter cum Eccleſia parochiali, ſed cum beneficiis ſimplicibus: nam fructus Parochiæ ſuppreſſæ non applicantur alteri Eccleſiæ remanenti, quatenus Parochialis eſt, ſed quatenus habet beneficia ſimplicia, & alios clericos nullam habentes curam animarum; ipſi verò Parocho habenti animarum curam, nulli fructus applicantur, atque adeò nec ipſi Eccleſiæ formaliter, quatenus Parochialis eſt. quæ vnio materialis ad Eccleſiam ſolùm, quæ ſpecificatiuè,

uè,& materialiter eſt aliunde Parochialis, non ſufficit ad intentionem Concilij, quæ proculdubio fuit prouidendi, vt boni, & idonei Parochi reperirentur, qui curam animarum exercerent.

7 Porrò hanc fuiſſe Concilij mentem, colligi poteſt primò ex ipſius verbis: neque enim Concilium dixit, ne parochiales Eccleſiæ vnirentur Eccleſiis non parochialibus, ſed dixit, non poſſe vniri *beneficiis ſimplicibus.* non ergo ſufficit, quòd fructus beneficij parochialis vniantur Eccleſiæ alteri parochiali, ſi tamen applicantur, & vniuntur beneficiis ſimplicibus Eccleſiæ parochialis, quod eſt expreſsè prohibitum à Concilio nolente, quòd vniantur vllis beneficiis ſimplicibus. Secundò colligitur, hoc ipſum ex eodem Concilio *ibidem*, explicante, non poſſe fieri hanc vnionem cum *præbendis, ſiue dignitatibus Eccleſiæ Cathedralis.* quo caſu vnio dici poſſet fieri cum Eccleſia parochiali, cùm ipſamet Eccleſia Cathedralis ſit etiam, communiter loquendo, Eccleſia parochialis, vnde dici poſſet, quòd Eccleſia parochialis vnitur cum alia Eccleſia parochiali; & tamen Concilium illam etiam vnionem expreſsè reprobat: ergo vult, quòd fructus Eccleſiæ parochialis non poſſint ab Epiſcopo applicari, niſi ad beneficium etiam parochiale, itaut deſeruiant ad alendum Parochum illum, cui oues Parochi ſuppreſſi committuntur. Non ergo poteſt Epiſcopus propria auctoritate ſuppreſſionem, & vnionem fructuum hîc narratam facere, ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, apud quam rationes, ſi quæ ſunt, ad id faciendum, proponi debent, vt ibi examinentur, & cognita earum iuſtificatione, licentia concedatur. Quam tamen, ni fallor, difficilè impetrabunt, dum Parochis, cui nouum onus accreſcit, nullum ſentit emolumentum, & aliunde ſupponitur non habere congruam ſuſtentationem.

DVBIVM III.

An ſine læſione Eccleſiaſticæ immunitatis potuerint Clerici cogi ad ſoluendum, quod in vtilitatem ipſorum etiam expenſum fuerat.

1 CVm militum copiæ per territorium cuiuſdam Principis tranſirent, ibique aliquandiu vellent commorari, idque ſibi licere dicerent ob directum dominium, quod ſuo Principi in eo loco competebat; Princeps timuit prudenter damna, & detrimenta grauiſſima ſubſequutura, ſi milites ibi moram aliquam traherent, arborum cæſiones, prædiorum vaſtationes, armentorum, ac pecorum ſtrages, quæ vt opportunè impediret, tranſitum, & commorationem exercitus pecunia voluit redimere, oblatis centum mille aureis, vt illac non tranſirent, quam ſummam communitas ciuitatis exſoluit. Poſtea verò, vt datam pecuniam recuperet, actum fuit de imponenda gabella ſoluenda in molendinis ex ſingulis tritici menſuris, quæ moluntur. Reclamarunt Eccleſiaſtici, quòd, ſalua eorum immunitate, non poſſent ad eam contributionem compelli. Laici tamen ſeſe opponebant, dicentes, agi de expenſis factis in vtilitatem ipſorum Eccleſiaſticorum, quorum prædia eidem iacturæ ſubiacuiſſent, ſi milites fuiſſent ad commorandum admiſſi. quod experientia comprobabat viciniorum ſtatuum, in quibus ab eodem exercitu ibi commorante non minus Eccleſiaſticorum, quàm laicorum prædia detrimentum ſuſtinuerant. Non debere ergo Eccleſiaſticos totum onus, & expenſas redemptæ vexationis in laicos ſolos refundere, vt ipſi alienis expenſis res ſuas in tuto habuerint.

In hoc ergo caſu, poſſe Eccleſiaſticos compelli, aliqui abſolutè dicebant, quia, quamuis hi non debeant contribuere ad ea, quæ mediatè, & conſequenter cedunt in eorum vtilitatem, immediatè verò, & directè ſunt in vtilitatem publicam communitatis, cuius Eccleſiaſtici ſunt partes, vt quando agitur de reparandis mœnibus, pontibus, fontibus, viis publicis, & his ſimilibus, vt docet communis ſententia, quam multis relatis probaui, & amplexus ſum *tom. 2. de Iuſtit. diſp.* 36 *ſect.* 8. *num* 123. ad ea tamen, quæ directè, & immediatè concernunt vtilitatem ipſorum Clericorum, debere contribuere ipſos Clericos, de quorum intereſſe agitur, docent Molina, Syluester, & alij innumeri, quos afferunt, & ſequuntur Thomas Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 4. dub.* 55. *num. 6. &* 7. & Diana 1. *part. tract. 2. reſolut.* 40. *&* 132. In caſu autem noſtro damnum vitandum ſpectabat directè, & immediatè ad ipſos etiam Eccleſiaſticos, quorum prædia damnis ab exercitu inferendis non minus erant obnoxia, quàm prædia laicorum. 2

3 In contrarium tamen vrgent facultates petitæ, & conceſſæ in his caſibus à Summis

Pontificibus modernis, vt pro illa vice ſoluerent etiam Eccleſiaſtici; & quidem non abſolutè, ſed cum limitatione, nempe ſi priùs fiat diſcuſſio bonorum laicorum, & conſtet illa non ſufficere, vt laici ſoli ſoluere poſſint. Sic enim Clemens VIII. conceſſit, vt pro reparatione facienda contra fluuium Arnum, qui agros vicinos Clericorum, & laicorum vaſtabat, poſſet Nuncius Apoſtolicus Florentiæ exiſtens cogere Clericos ad contribuendum, ſi tamen diſcuſſione bonorum facta, conſtaret ipſi Nuncio laicorum bona non ſufficere. Et poſtea Vrbanus VIII. conceſſit, quòd Clerici Panormitani contribuerent ad expenſas factas tempore peſtis; mandauit tamen Archiepiſcopo Panormitano, vt examinaret priùs, an verum eſſet, quod narratum fuerat de impotentia laicorum ad eam contributionem ſine Eccleſiaſticorum concurſu. Vnde colligi videtur, non eſſe mentem Summi Pontificis, quòd etiam in iis caſibus Eccleſiaſtici ſoluant, niſi in defectum facultatum laicorum.

4 Ego in caſu propoſito dixi, in primis verum eſſe, in genere loquendo, doctrinam illam in neceſſitatibus, quæ non mediatè, & conſequenter, ſed immediatè, & directè tangunt Eccleſiaſticos, poſſe, ſalua Immunitate, ipſos contribuere pro parte ſua, atque ideo poſſe ipſos antecedenter ad hanc contributionem pacto ſeſe obligare. Nam, ſicut poteſt Clericus, qui domum communem habet cum laico, contribuere ad eius reparationem, ne corruat: ita, ſi Clerici agros habent in territorio communi, in quo ſunt etiam agri laicorum, poſſunt cum laicis concurrere ad auertendum flumen, quod agros illos inundat, & vaſtat: neque hoc eſt tributum, ſed contributio ad expenſas communes, ſicut ſi concurrerent ad expenſas pro lite circa hæreditatem communem, vel ad quid ſimile, vt latiùs dixi *tom.2. de Iuſtit. diſp. 36. ſect. 8. num.* 129. vbi notaui, debere tunc præcedere conſenſum omnium illorum, quorum intereſt, & quorum cauſa agitur; id enim, quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari: nec poſſunt inuiti cogi ad conſentiendum, quia id iam eſſet tributum, & requireretur conſenſus Superioris, qui eo caſu eſt ſolus Summus Pontifex, qui ſibi reſeruauit hanc tributorum impoſitionem, vt conſtat ex *cap. aduersùs, de immunitate Eccleſiarum*, & dixi in eodem loco *num.* 127. Quare Papa tunc poteſt quidem cogere Clericos, etiamſi laicorum facultates ſufficiant: poſſet tamen eam licentiam non dare, niſi conſtet de laicorum impotentia ad eas expenſas faciendas. quam tamen conditionem fortaſſe Pontifex non adderet, ſi peteretur ſolùm facultas obligandi eos Clericos, qui intereſſe immediatum habent in illis communibus expenſis, ſed eos ſua auctoritate obligaret, vt pro rata ſui intereſſe contribuerent. Verùm in illis exemplis adductis, vt hoc obiter aduertam, petebatur à Clemente VIII. & ab Vrbano VIII. facultas ad tributum generale, quod ab omnibus Eccleſiaſticis ſoluendum erat. Neque enim omnes habebant agros inundationibus expoſitos, & tamen ab omnibus contributio petebatur. Sicut & à toto clero Panormitano exigebatur contributio pro expenſis factis tempore peſtis; quæ quidem expenſæ magis videbantur eſſe ex illarum genere, quæ tendunt immediatè, & directè in bonum communitatis, mediatè verò, & conſequenter in bonum Clericorum, quatenus ipſi ſunt pars illius communitatis, atque adeò Clerici in rigore non debebant ad eos ſumptus contribuere, ſicut nec ad reparationem mœnium, pontium, viarum, & ſimilia. Meritò ergo Pontifices in vtroque caſu appoſuerunt conditionem illam de diſcuſſione præmittenda, vt conſtaret de inſufficientia facultatum laicorum, quia in neutro caſu debebant ſoluere illi, à quibus ſolutio petebatur.

Hinc ergo ad caſum noſtrum præſentem deueniendo, certum videtur, non poſſe ſine facultate Summi Pontificis imponi gabellam illam ſuper molendinis. 5 Primò, quia gabella ſoluenda eſſet ab omnibus Eccleſiaſticis; cùm tamen non omnes, ſed pauci habuerint intereſſe immediatum in redemptione, & expenſis factis, ne milites caſtramentarentur in illo territorio; cùm non omnes Eccleſiaſtici haberent prædia ibi, & poſſeſſiones, quæ pati poſſent detrimenta ab exercitu ibi commorante. Secundò, quia ad eas expenſas faciendas, non fuerat habitus, nec petitus conſenſus Clericorum omnium, imò nec eorum, qui poterant habere intereſſe, & quibus militum tranſitus immediatè nocere poterat: quare non poterant inuiti cogi ad eos ſumptus faciendos, niſi à ſuo legitimo Superiore, qui in hoc caſu eſt ſolus Papa, vt vidimus. Tertiò, quia non ſatis conſtat, hunc caſum fuiſſe ex iis, in quibus contributio tendit immediatè, & directè in vtilitatem Clericorum: neque ad hoc videtur ſufficere, quòd certum moraliter ſit, ſi milites tranſirent aliquorum Clericorum

Clericorum poſſeſſiones paſſuras fuiſſe detrimenta, ſi tamen non ſciatur, quæ, & quorum poſſeſſiones illæ fuiſſent; quando enim dicimus, aliquas expenſas cedere ſolùm mediatè in vtilitatem Clericorum, non negamus, quòd Clerici immediatè in ſe ipſis, & in ſuis bonis ſentiant illud commodum; nam refecto ponte, vel via publica, certum eſt, Clericos aliquos tranſeuntes per pontem, vel bibituros ex fonte, commodum aliquod immediatè percepturos ſolùm: ergo ſignificare volumus, quòd vtilitas illa immediatè reſpiciat communitatem; mediante verò ratione communi ciuium, reſpiciat etiam hos, & illos in particulari, & in confuſo, quatenus continentur ſub illa ratione generica, & communi, quam ſolam immediate reſpicit vtilitas, quæ intenditur, ſic intenditur ſalus ciuium, qui ægrotabunt, quando communitas dato ſtipendio conducit Medicum, & quamuis aliqui etiam Clerici ægrotantes gaudeant illo beneficio, non tamen debent ſoluere gabellam fortè impoſitam ad ſoluendum ſtipendium Medico deſtinatum, quia nimirum finis immediatè intentus eſt ſalus ciuium in communi, nec attenditur ad hos, vel illos in particulari, nec ſciri poteſt, qui, & quales ſint poſtea ægrotaturi, & Medici operâ fruituri. Sic ergo in caſu noſtro finis immediatè intentus in erogatione pecuniæ non fuit liberatio Eccleſiaſticorum, ſed ciuium, quorum prædia detrimentum paſſura eſſent, quicumque illi ſint: nec enim ſcitur, quorum, & qualia prædia vaſtanda, vel deterioranda eſſent, cùm id ex multis circumſtantiis dependeat. Non ergo ordinantur immediatè illæ expenſæ ad Clericorum vtilitatem, ſed mediatè, quatenus illi etiam continentur ſub ratione communi ciuium habentium poſſeſſiones, quorum indemnitati in genere conſulere voluit ipſa communitas, præuidens in confuſo aliquos ciues paſſuros detrimenta, ſi exercitus illic commoraretur. Debet ergo omnino facultas exigi à Summo Pontifice, vt Eccleſiaſtici cogi poſſint ad contributionem pro expenſis factis in publicam vtilitatem laicorum, & Eccleſiaſticorum.

6 § Addidi verò, caſu, quo Summus Pontifex obliget Eccleſiaſticos ad contributionem illam, vel gabellam ſoluendam, non poſſe illos vi coërciua compelli à iudice, vel Magiſtratu laico ad ſoluendum, ſed ſi aliqui non ſoluant, recurrendum eſſe ad Superiores Eccleſiaſticos, qui eos compellat; laici enim nullam in Clericos exercere poſſunt iuriſdictionem: quare, ſicut in aliis creditis conuenire eos debent coram iudice Eccleſiaſtico, ita in hoc debito gabellæ ſoluendæ coram eodem iudice Eccleſiaſtico conueniri debent, vt cum communi Doctorum, quos retuli, contra nonnullos id negantes, dixi *dicta ſect.* 8. *num.* 131.

Putabant aliqui, poſſe Principem eo 7
caſu reſeruare ſibi diſtributionem aquæ neceſſariæ pro molendinis, & ſingulis molitoribus vendere portionem aquæ neceſſariæ, & hoc modo colligere pecuniam neceſſariam ad reſarciendas illas expenſas, nihil à Clericis, vel laicis, quorum frumenta moluntur, exigendo, ſed ſolùm à molitoribus pro pretio aquæ. Vel certè vendere ſingulis molitoribus facultatem molendini; & in vtroque caſu ipſi poſtea maiori pretio frumenta molant, vt reſarciant ſibi pretium pro aqua, vel pro molendini facultate ſolutum: dummodo tamen in vtroque caſu non cogantur Clerici in illis molendinis molere ſuum triticum, ſed poſſint liberè ſibi de alia molitura prouidere, vel curare, vt ſuum frumentum alibi molatur. Hæc tamen omnia, vt verum fatear, fierent in fraudem legis Eccleſiaſticæ, quæ cenſuris punit facientes, non ſolùm directè, ſed etiam *indirectè*, contra immunitatem Eccleſiaſticam. Quid enim eſt facere indirectè, niſi id, quod non poteſt directè, & immediatè à Clericis exigi, extorquere indirectè, & quærere vias reflexas, vt tandem Clerici non minus contribuant, quàm ipſi laici? vide quæ dixi *dicta diſp.* 36 *ſect.* 9. *num.* 136. *& ſeqq.* vbi latè explicui, quando verificetur læſio immunitatis indirecta, & quando in Principe, vel Magiſtratu laico præſumatur lex facta ex animo extorquendi indirectè à Clericis, quod directè ſoluere cogi non poterant; & inuenies, regulas ibi ad hoc poſitas verificari ad litteram in caſu noſtro.

Dvbivm IV.

An poßit quis habere animum reſignandi beneficium, dum procurat adhuc expeditionem Bullæ.

Titius in habitu ſeculari obtinuit à 1
Summo Pontifice facultatem habendi aliquas penſiones Eccleſiaſticas in quocumque

cùmque habitu, atque etiam in ſtatu matrimonij. Poſtea antequam haberet penſiones, mutato conſilio, aſſumpſit habitum Eccleſiaſticum, & eum animo permanendi in eo ſtatu obtinuit præbendam, & aliqua beneficia, & ſupplicatione ſignata, & regiſtrata, ante expeditionem Bullæ mutauit iterum animum, & habuit intentionem reaſſumendi habitum ſecularem, atque adeò reſignandi beneficia, & præbendam, reſeruata ſibi penſione, quam vigore primæ conceſſionis poterat in ſtatu ſeculari habere. Quæſiuit, an cum hoc animo poſſet procedere ad expeditionem litterarum prædictæ præbendæ, & beneficiorum.

2 Et quidem nulla eſſet dubitatio in hoc puncto, ſi vera eſſet doctrina, quam tradunt Leſſius *lib. 2. de Iuſtit. cap. 34. dub. 26.* & Thomas Sanch. *lib. 7. de matrim. diſp. 45. num.* 16. qui dicunt, non eſſe peccatum mortale accipere beneficium ſimplex non habens annexam obligationem Ordinis ſacri, etiam cum animo dimittendi illud poſt aliquod tempus, & ducendi vxorem: niſi fortè præbenda data in caſu noſtro eſſet ex iis, quæ afferunt obligationem ſuſcipiendi Ordinis ſacri. Hæc tamen doctrina reiicitur communiter à ſcriptoribus modernis, qui viderunt, & ponderarunt Bullam Pauli IV. editam anno 1557. quæ incipit, *Inter cæteras*, & eſt 12. in 1. tomo Bullarij Cherubini, in qua Pontifex prohibet, ne quis in Romana Curia beneficium ullum accipiat cum intentione illud reſignandi, & vltra alias pœnas, reddit irritam acceptationem talis beneficij. Quare, cùm beneficium, ſeu præbenda in caſu noſtro in Romana Curia conferatur, locum habebit Bulla prædicta, ſiue beneficium habeat, ſiue non habeat curam animarum, vel obligationem annexam Ordinis ſacri ſuſcipiendi, vt obſeruauit Filliucius, qui Romæ ſcripſit, *in Appendice tract. 41. cap. 5. num.* 42 & meritò credit, Auctores illos non vidiſſe hanc Bullam, cuius obſeruantia adeò in Vrbe procuratur, vt à ſingulis beneficia quælibet accipientibus exigatur iuramentum, quòd ea non accipiant animo dimittendi, vt teſtatur idem Filliucius *ibi*. & teſtes ſunt omnes, qui in Romana Curia verſantur.

3 In caſu ergo propoſito reſpondi diſtinguendo. Vel enim Titius fecerat iam ſolitum iuramentum, quòd non haberet animum reſignandi, & poſtea ante expeditionem Bullæ animum mutauit: vel iuramentum adhuc emittendum eſt. Et quidem in hoc ſecundo caſu non video, quomodo poſſit licitè iurare, ſe non habere animum reſignandi, cùm re vera nunc, quando iurat, eum animum habeat. Nec enim petitur ab ipſo, an antea acceperit cum animo non reſignandi, ſed an nunc talem animum habeat, an verò animum reſignandi. Si ergo Bulla non expedietur, niſi præmiſſo eo iuramento, quod iam ob animum mutatum emittere non poteſt, manet illi conſequenter, & per accidens impedita, & illicita Bullæ expeditio.

Si verò iuramentum illud factum iam 4
fuerat ante animi mutationem, & ſupplicatio tunc etiam ſignata fuerat, & regiſtrata, non in forma *Dignum*, ſeu commiſſoria, ſed in forma *Gratioſa*, cuius effectus non dependeat adhuc ab examine, & approbatione futura; probabile mihi eſt, quòd poſſit licitè Bullam expedire etiam poſt propoſiti mutationem, quia etiam ante Bullæ expeditionem præbendæ, & beneficia ſunt iam ipſius, & habet non ſolùm ius ad rem, ſed in re, quamuis pro foro externo litterarum expeditio neceſſaria ſit, vt latè probat Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp.* 19. & in propriis terminis Filliucius *dicto tract.* 41. *cap. 3. quæſt. 5. num.* 91. qui cum aliis, quos affert, aduertit, non ſufficere ſignaturam ſolam ſine regiſtratione; quia, quamuis per ſignaturam gratia videatur iam perfecta, non eſt tamen ius perfectè acquiſitum, vt conſtat experientia, cùm ſæpe poſt ſignaturam, antequam regiſtretur, ſoleat lacerari, & conferri alteri ad libitum Papæ ſine iniuria primi ſupplicantis, quod ſanè non fieret, ſi iam eſſet illi ius acquiſitum. Cùm autem hoc ius acquiſitum cenſeatur poſt regiſtrationem, fatendum eſt, quòd iam tunc accepit, & habet beneficium, & per conſequens verum erit, quòd illud accepit ſine animo reſignandi, quamuis poſtea ante Bullæ expeditionē propoſitum mutauerit. Aduertit autem idem Filliucius *ibi* cum Garzia 4 *part. cap. 2. num.* 28. Cancellariam non cenſere tranſlatum eſſe ius in re beneficiaria, niſi litteris expeditis, hoc tamen procedere pro foro externo. Denique aduertunt, doctrinam traditam locum habere tunc ſolùm, vt dixi, quando ſupplicatio eſt ſignata in forma *Gratioſa*, non verò quando eſt in forma *Dignum*, ſeu commiſſoria: tunc enim non fit prouiſio, ſed mandatum de prouidendo, atque ideo non eſt acquiſitum ius in re, ſed ad rem quatenus ſupplicans habet iam ius, vt ei tale beneficium conferatur. Quando verò ſignatur ſupplicatio in forma *Gratioſa*, & regiſtratur,

tur, acquiritur ius in re, & cum ſemel acceperit beneficium ſine animo reſignandi, poteſt curare expeditionem Bullæ, quæ eſt teſtificatio gratiæ iam antea factæ, quamuis iam nunc habeat propoſitum reſignandi cum penſione, quam iuxta indultum antea obtentum retinere poteſt in habitu ſeculari.

Dvbivm V.

An debeat recitare Officium diuinum, qui cum titulo colorato accepit poſſeſsionem beneficij, non tamen pacificam, ſed litigioſam.

1 SVppono communem, & probabilem multorum ſententiam, qui dicunt, beneficiarium non teneri ad recitandum Officium à die, qua beneficium ei collatum eſt, & ab ipſo acceptatum, ſed à die obtentæ poſſeſſionis, dummodo per ipſum non ſtet, ne poſſeſſionem conſequatur, ſed bona fide illam habere conetur. Ita multis relatis Bonacina *de horis canonicis diſput.* 1. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *num.* 2. à quo afferuntur Pariſius, Azorius, Leſſius, Filliucius, Naldus, Suarez, Molfeſius, Rodriquez, Menochius, Caietanus, Philiarchus, quibus adde Gauantum *in rubricas Breuiarij ſect.* 1. *cap.* 4 *num.* 5. qui teſtatur de praxi, & conſuetudine Romanæ Curiæ, & alios plures, quos affert, & ſequitur Diana *part.* 2. *tract. de horis canonicis reſolut.* 21. nempe Henriquez, Vegam, & Malderum. Dubium ergo eſt, an ſufficiat poſſeſſio capta ad hanc obligationem, ſi tamen litigioſa ſit.

2 In eo caſu obligari docet Bonacina *vbi ſuprà punct* 4. *num.* 26. ſaltem quando pacificè incepit poſſidere, quod etiam docet Thomas Sanchez *lib* 2. *conſil cap.* 2. *dub.* 76. *num.* 9. *&* 10. iuncto *num.* 7. niſi quando fructus omnes ſequeſtrantur, quia beneficium nullum habet ſeruitium, & aliunde non eſt veriſimile pro ipſo ferendam eſſe ſententiam, ſed lis eſt in æquilibrio; in hoc enim caſu negat eam obligationem. P. verò Suarez 1. *tom de Relig. tract* 4. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 10. indicat, ad hanc obligationem ſufficere titulum, & poſſeſſionem, quamuis ſit litigioſa. Dicit enim, quòd ſi ex duobus litigantibus ſuper beneficio vnus ſolus illud poſſideat, *ille ſolus tenetur pro tunc recitare, quia tenetur ad totam adminiſtrationem beneficij, & quia neceſſe eſt, vt habeat ſaltem titulum coloratum, & actu fruitur beneficio ratione poſſeſsionis, & actualis miniſterij, & ob illum exteriorem titulum, vt ſic dicam, ſeu ſpeciem veri tituli: ergo non eſt, cur pro eo tempore alter obligetur, quia omnino eſt ab adminiſtratione remotus, & quia non oportet vt hoc peculiare onus duobus imponatur.* Caſtro Palao *tom.* 2. *tract.* 7. *diſp.* 2. *punct.* 1. §. 2. *num.* 24. dicit obligari ad recitandum, eſto poſſeſſionem beneficij litigioſam habeat, ſi lite non obſtante beneficium miniſtret, & ſperat morali certitudine ſibi eſſe fructus applicandos, ſaltem ſeruitio debitos.

3 Alij tamen expreſsè addunt, non obligari beneficiarium ad recitandum Officium ante adeptam pacificam poſſeſſionem, niſi per ipſum ſtet, quòd poſſeſſio non capiatur. ita loquitur expreſsè Bonacina *loco citato*, Diana *dicta reſolut.* 21. Filliucius *tom.* 2. *tract.* 23. *cap.* 5 *num.* 159. docens, neminem habere perfectè beneficium niſi habeat eius pacificam poſſeſſionem. Idem ſupponere videtur P. Suarez *vbi ſuprà, dicto c.* 19. *num.* 7. vbi contra Nauarrum probat ſolum titulum ſine poſſeſſione non obligare ad recitandum Officium, quod probat, *quia in iure non cenſetur quis perfectè, & quaſi conſummatè habere beneficium, donec pacificam eius poſſeſsionem habeat, vel ſaltem per per illum ſtet, quominus habeat.* Denique pro eadem ſententia Thomas Sanchez *dicto lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 76. *num.* 1. affert Paludanum, Palacios, & Dominicum Sotum, quos dicit in eo ſenſu loquutos, vt non ſufficiat capta poſſeſſio, quando non eſt pacifica.

4 Aliqui media via procedunt, & dicunt, quando non obſtante poſſeſſione, poſſeſſor non percipit fructus, quia propter litem ſequeſtrantur, poſſeſſorem non teneri quidem ad Officium recitandum, quia non debet obligari ad onus certum propter incertam mercedem, cùm propter litem dubium ſit, an poſtea fructus illius temporis ſint ipſi applicandi. Cæterùm, ſi poſtea vincat litem, non poteſt recipere fructus correſpondentes toti illi tempori, quo non recitauit, & ideò non fecit fructus ſuos, ſed debet eos dare illis, ad quos ſpectant fructus beneficiarij non recitantis, niſi fortè velit poſtea vti Bulla compoſitionis in iis locis, in quibus vſus illius Bullæ eſt. Ita docuit P. Ioannes de Salas *in manuſcriptis, tract. de oratione, & horis canonicis dub.* 41. qui addit primò, poſſe ex fructibus deducere expenſas litis. Secundò, poſſe fortaſſe vti Bulla compoſitionis, quamuis eius intuitu emiſerit recitationem Officij, quia

Bulla

Bulla excludens ab eius vſu eum, qui ob ſpem Bullæ accipiendæ omittit recitationem, videtur loqui de omittente culpabiliter, & illicitè recitationem: hic autem omiſit abſque peccato. Tertiò denique addit, doctrinam hanc non habere locum in eo, qui certò ſciret, ſe victurum in lite ſine magno incommodo: hic enim teneretur proculdubio ſub peccato recitare, ſiue vellet poſtea fructus ſuos facere litigando, ſiue non vellet, quia tunc per eum ſtaret, ſi non perciperet.

5 Hic tamen modus dicendi ſingularis eſt, & non videtur ſatis conſequenter procedere. Primò, quia ſi ille non peccauit non recitando toto illo tempore; non apparet vnde oriatur poſtea obligatio reſtituendi fructus; hæc enim obligatio impoſita eſt vt pœna omiſſæ recitationis. Quare ſi aliquis, qui re vera tenetur recitare, bona fide omiſiſſet recitationem, quia aliquis, cui credere poterat, dixit illi, quòd non habebat obligationem recitandi, poſtea cognito errore, non deberet fructus perceptos reſtituere, ſed haberet ſe ſicut qui obliuione inuincibili omiſit aliquo die recitationem Officij. Cùm ergo in caſu noſtro inculpabiliter omiſſa ſit recitatio toto tempore litis, non poteſt eſſe obligatio, finita lite, reſtituendi fructus temporis præcedentis.

6 Secundò, quia obligatio ſaltem reſtituendi fructus ob recitationem omiſſam inducta à Pio V. non incipit niſi poſt ſex menſes. Si ergo lis durauit ſolis ſex menſibus, non eſt obligatio ſaltem ex Bulla Pij V. ad reſtituendos illos fructus, etiamſi culpabiliter fuiſſet omiſſa recitatio, quidquid ſit de obligatione alia iuris naturalis, ſi quæ ſit de reſtituenda aliqua parte pro non adimpleta obligatione ſatisfaciendi proprio muneri. Tertiò denique, quia vel tempore litis ille erat verè, & completè beneficiarius, vel non erat: ſi erat, non debet ab onere recitandi excuſari; ſi verò non erat, non eſt, cur poſtea debeat reſtituere fructus, ſi non recitauerat, cùm præceptum recitandi non obliget, niſi beneficiarios, vel habentes Ordinem ſacrum. Nec deeſt illi titulus percipiendi fructus temporis præcedentis, ſicut capta poſſeſſione accipit etiam beneficiarius fructus à die collationis, quo tempore ante adeptam poſſeſſionem ſupponimus cum communiori ſententia non fuiſſe obligationem recitandi, niſi per beneficiarium ſtetit, ne acciperet poſſeſſionem.

7 Hac ergo ſingulari ſententia omiſſa, duplex poteſt reſponſio reddi ad dubium propoſitum, vtraque probabilis. Prima eſſe poteſt, quòd poſſeſſio capta cum titulo ſufficiat ad inducendam obligationem recitandi Officium diuinum, etiamſi poſſeſſio non ſit pacifica, ſed litibus adhuc ſuppoſita. Hanc doctrinam videtur ſupponere P. Suarez *d. cap.* 19. *num.* 10. in verbis ſuprà relatis, & eandem à fortiori tenent, qui dicunt, ſufficere ſolum titulum ſine vlla poſſeſſione. Et quidem, ſpeculatiuè loquendo, videtur ſatis apparenter hoc poſſe probari ab exemplo aliorùm onerum beneficij, quæ omnia ſubire quidem debet beneficiarius, quandiu beneficium poſſidet, etiamſi alius contra eum litiget. Vnde ſi beneficium ſit habens curam animarum, tenebitur eam exercere, & miniſtrare Sacramenta: ſi ſit Canonicatus, debet reſidere, & choro intereſſe: ſi ſit Capellania, debet Miſſas in loco aſſignato celebrare, & ſic de aliis. Cùm ergo vnum ex oneribus beneficij ſit recitatio diuini Officij, non eſt cur ab hoc ſolo onere excuſetur, & non ab aliis propter litem ſubortam: ratio autem à priori eſſe poteſt, quia eo ipſo quòd non obſtante lite vult adhuc poſſidere, & pro beneficiario ſe gerere, vult ſuſcipere onera beneficio annexa, & exercere munera beneficiarij propter ſpem pacificæ poſſeſſionis futuræ, & fructuum percipiendorum, ſi fortè nunc propter litem ſequeſtrantur; quam ſpem tanti æſtimat, vt prudenter velit ſuſcipere nunc onera beneficij, ne perdat poſſeſſionem, quæ multum confert ad victoriam litis obtinendam. Meritò ergo obligatur ad recitationem Officij ille, qui ſponte vult ſuſcipere onera omnia beneficij litigioſi, quorum onerum vnum eſt recitatio Officij diuini.

Quod rurſus confirmari poteſt, quia ſi 8
accipiens poſſeſſionem litigioſam non debet recitare Officium, eo quòd ob litem non ſit certus de fructibus recipiendis, aut retinendis; non video, cur debeat recitare Officium ille, qui ab initio pacificè ingreſſus eſt poſſeſſionem beneficij, quod per annum, vel biennium pacificè poſſidet, & poſtea ei intentatur lis ſuper eodem beneficio: nam re vera hic etiam, ſuborta lite, non recipit fructus, ſi ſequeſtrantur, vel certè debet poſtea eos reſtituere colliticganti, ſi ei applicentur fructus à die litis conteſtatæ. Conſequens autem videtur contra praxim; nemo enim, qui pacificè poſſidet beneficium, aut præbendam, iudicat ſe liberum ab Officij recitatione ſtatim ac aliquis nouam ei litem intentat ſu-

per

per eodem beneficio, ſed potiùs ſicut perſeuerat exercens alia omnia munera, & iura beneficiarij, donec beneficio priuetur, & à poſſeſſione expellatur, ita perſeuerat in recitatione Officij diuini; idem ergo dicendum videtur, quamuis lis ab initio mota fuerit, & ideò poſſeſſio fuerit ab initio litigioſa, ſi tamen verè poſſidet, & exercet reliqua munera beneficiarij, cùm ratio ſit eadem in vtroque caſu. Itaque ſtando in ratione, & ſpeculatiuè loquendo, hæc pars videtur ſatis probabilis.

Quia tamen in praxi durum fortaſſe aliquibus videbitur obligare ad certum onus recitandi Officij ob ſpem incertam fructuum, de quibus adhuc lite pendente dubitari poteſt, ad quem debeant pertinere; ideò poteſt eſſe ſecunda reſponſio diſtinguendo de poſſeſſore. Aliquando enim ita poſſidet beneficium, vt tamen propter litem pendentem omnes beneficij fructus ſequeſtrentur, vt poſtea applicentur ei, qui litem vicerit, nec interim ex obuentionibus, aut aliis manualibus ſeruitiis aliquod emolumentum poſſeſſori proueniat, ſed ſolùm habeat ſpem fructuum ſibi applicandorum, qualem ex dubia, & ancipiti lite habere poteſt. Aliquando verò vel ſpem illam habet moraliter certam, vel ſaltem interim percipit emolumentum ex obuentionibus, vel ſeruitiis manualibus, vel aliquo alio modo occaſione beneficij, quod poſſidet. In primo ergo caſu liberari poteſt ab onere recitandi Officij, quandiu ſtatus ille rerum perſeuerat, nec per eum ſtat, quòd non declaretur: in ſecundo autem caſu non videtur ab onere recitandi liberandus. Ita expreſsè concludit Thomas Sanchez *dicto lib. 2. conſil. cap 2. dub. 76.* præſertim *num. 9. & 19.* & probari videtur rationibus aliarum ſententiarum; quia durum videtur propter ſpem dubiam imponere onus certum, & obligare ad recitationem eum, qui non habet titulum certum ad accipiendum ſtipendium ſui laboris. Si ergo pro tunc nullum habet emolumentum ex obuentionibus, aut manualibus, vel alio titulo, nec in futurum habet ſpem certam recipiendi fructus præſentes, vel ſaltem futuros ob certam ſpem vincendi litem, non eſt facilè obligandus ad onus certum præſens recitationis Officij; ſecùs verò dicendum videtur, quando nunc percipit aliqua emolumenta ex obuentionibus, vel ſtipendiis manualibus ſui laboris, quæ non perciperet niſi titulo beneficij; hæc enim obligant ad recitandum diuinum Officium; idémque eſt, quando ſpes eſt moraliter certa de victoria litis, quia tunc æquiualet poſſeſſioni pacificæ, moraliter loquendo, & debet ſubire eadem onera.

Contra hanc tamen doctrinam videtur ſtatim ſtare argumentum adductum pro priori reſolutione, ſeu reſponſione, quia poſſeſſio beneficij etiam litigioſi ſufficit, vt poſſeſſor obligetur ad reliqua onera beneficij, quæ videtur velle ſubire, eo ipſo quòd vult poſſidere illud, & gerere ſe vt beneficiarium; ergo ſufficiet etiam, vt obligetur ad recitandum Officium quod eſt vnum ex oneribus beneficij. 9

Reſponderi poteſt negando conſequentiam, quia obligatio recitandi Officium diuinum impoſita eſt ſolùm ab Eccleſia beneficiariis, vt cum aliis probat Suarez *dicto lib. 4. cap. 18. num 15.* Eccleſia autem ſolos beneficiarios obligat; ille verò, qui nondum pacificè poſſidet, non cenſetur completè, & perfectè beneficiarius, vt dixit Suarez *dicto cap. 19. num. 7.* Quare, quamuis velit poſſidere, non tamen cenſetur velle ſibi imponere pro tunc hoc onus, quod Eccleſia non impoſuit, niſi perfectis, & completis beneficiariis. Aliud eſt de aliis oneribus, quæ ab intrinſeco adhærent ipſi beneficiario, nec poſſunt ab ipſo ſeparari: ad hæc enim videtur velle ſe obligare poſſeſſor beneficij eo ipſo, quòd vult, non obſtante lite, poſſidere, & inhærere beneficio, & beneficiarij locum occupare. 10

Adhuc tamen remanere videtur difficultas ex ſecunda parte huius poſterioris reſolutionis; videtur enim ſequi, quòd nec teneatur recitare poſſeſſor durante lite, etiamſi obuentiones, & alia manualis ſeruitij emolumenta accipiat, quia ſi adhuc non eſt completè, & perfectè beneficiarius, non apparet, vnde habeat propter illa emolumenta obligationem recitandi, quæ illis ſolis ab Eccleſia impoſita eſt, qui ſunt perfectè, & completè beneficiarij, qualis iſte non eſt ante adeptam pacificam beneficij poſſeſſionem. Vel ergo hic non erit obligatus, vel ille etiam obligari debet. 11

Ad hoc etiam reſponderi poteſt negando ſequelam; debet enim poſſeſſor recitare durante lite, ſi percipit obuentiones, vel alia emolumenta: quam quidem obli- 12

gationem

gationem non dicimus prouenire ex eo quòd tunc ſit perfectè, & conſummatè beneficiarius; ſufficit enim ad hanc obligationem inducendam, quòd pro tunc poſſideat beneficium illud quaſi in commendam, donec adueniente ſententia declaretur, ad quem pertineat verus titulus. Etenim Doctores communiter ſupponunt, illum etiam obligari ad recitandum diuinum Officium, qui fructus accipit beneficij, quod habet in commendam, & hoc non ſolùm quando commenda eſſet perpetua, ſed etiam quando eſſet amouibilis, & ad beneplacitum, ſi tamen integrè commendatur quoad totam adminiſtrationem, & ſeruitium, vt aliis multis relatis docent Suarez *dicto lib.4. cap.12. n* 14. Bonacina *dicta diſp.* 1. *de horis Canonicis quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 2. quia, licèt ille non ſit beneficiarius, nec poſſit ordinari ad titulum illius commendæ non perpetuæ; ſubrogatur tamen loco beneficiarij cum tota eius obligatione. Ob eamdem ergo rationem poſſeſſor in caſu noſtro, quamuis ob litem non ſit perfectè, & conſummatè beneficiarius; ſubrogatur tamen, & occupat locum beneficiarij quoad totam adminiſtrationem, atque adeò ſubire vult omnes obligationes beneficiarij multo magis, quàm ſi beneficium haberet in commendam non perpetuam, ſed amouibiliter, cùm in caſu noſtro adſit titulus, ratione cuius prætenditur inamouibilitas à poſſeſſione habita; meritò ergo, dum percipit emolumenta aliqua, obligatur ad recitandum, ſicut obligatur Commendatarius amouibilis ob adminiſtrationem integram ſibi commendatam; quando verò, ſequeſtratis fructibus, nihil percipit etiam ex obuentionibus, vel manualibus ſeruitiis, non debet obligari ad recitandum ob ſolam poſſeſſionem litigioſam, quia etiamſi eſſet omninò, & perfectè beneficiarius, non obligaretur, ſi fructibus iniuſtè priuatur, & creditur nunquam recuperandos, vt cum aliis docet Bonacina *dicta diſp.* 1. *de horis Canonicis quæſt.* 2. *punct.* 4. *num.* 15. & quamuis beneficiarius ille teneretur recitare ob ſpem fructuum futurorum; non tamen idem dicendum videtur in caſu noſtro, in quo poſſeſſor non obligatur præcisè vt beneficiarius, cùm non ſit perfectè, & omninò talis, dum cum litigio poſſidet; quare non debet obligari ſicut alij perfecti beneficiarij, qui ob ſolam ſpem fructuum futurorum debent recitare, eo quòd verè, & in omni rigore ſunt beneficiarij, & lex obligat generaliter omnes beneficiarios ad recitandum, quia lege non comprehenditur directè poſſeſſor in caſu noſtro, ſed ſolùm indirectè, quatenus volens poſſidere cum litigio, vult ſubrogari, durante lite, loco beneficiarij, & eius onera ſuſtinere. Ex hac autem voluntaria ſubrogatione id ſolùm probatur, nempe velle obligari etiam ad recitandum eo modo, quo obligaretur pacificus, & perfectus beneficiarius, qui tunc ſolùm obligatur ad recitandum, quando vel percipit emolumenta aliqua præſentia, vel ſaltem habet ſpem aliquam fructuum, vel emolumentorum futurorum fundatam in titulo beneficij præſenti certo, & ſecuro: quorum neutrum habet poſſeſſor in caſu noſtro, cùm nulla percipiat emolumenta de præſenti, vt ſupponimus, nec habeat ſpem fructuum futurorum fundatam in titulo beneficij præſenti certo, & ſecuro, ſed in titulo incerto, & litigioſo. Subrogatio ergo in locum beneficiarij perfecti non debet operari, quòd obligetur ad recitandum pro eo caſu, pro quo nec lex Eccleſiaſtica eum obligat, nec ipſi beneficiarij certi, & perfecti obligantur: quæ ſufficiunt, vt probabilitatem illius reſponſionis oſtendamus.

Poſſet tamen vltimò aliquis opponere, 13
quòd rationes à nobis adductæ, ſi quid probant, videntur æquè procedere, ſiue lis mota fuerit ante obtentam poſſeſſionem, ſiue poſtea: nam in vtroque caſu æquè continget, ſequeſtrari omnes fructus, & non remanere vlla emolumenta ex obuentionibus, aut ſeruitiis manualibus; quare in vtroque caſu non debet reputari perfectè, & conſummatè beneficiarius pro eo tempore, quo perſeuerat lis, & fructuum ſequeſtratio. Et tamen Doctores videntur aliquando diſtinguere quoad obligationem recitandi inter eum, qui accepit poſſeſſionem litigioſam ab initio, & illum, qui ab initio poſſedit pacificè beneficium, & poſtquam per annum, vel biennium fuit in poſſeſſione pacifica, incipit perturbari aliqua lite ſuper eodem beneficio.

Ego ingenuè fateor, me nullam inuenire 14
differentiam inter vtrumque caſum: nec tamen auderem doctrinam traditam extendere ad eum etiam, qui antea pacificè poſſederat, & poſtea noua lite perturbatur, niſi inueniſſem id ab aliis etiam concedi, prout expreſsè concedit Thomas Sanchez *dicto lib.* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 76. *num.* 10. his verbis: *quando lis aduenit poſt poſſeſſionem adeptam, & beneficium nullum habet*

habet ſeruitium, vt ſi eſt praſtimonium, & ſic fructus omnes ſequeſtrantur, nulla parte poſſeſſori relicta, iudicandum eſt an hic teneatur recitare, ſicut, quando lis aduenit ante poſſeſſionem, iuxta dicta in ſecunda, & tertia concluſione, & videtur de mente Auctorum quos ibi citauimus. Dixerat autem in ſecunda concluſione teneri beneficiarium recitare, quando veriſimile eſt pro ipſo ferendam ſententiam: in tertia autem concluſione dixerat non teneri recitare, quando non eſt veriſimile pro ipſo beneficiario, qui habet collationem, ferendam eſſe ſententiam, ſed lis ſit in æquilibrio conſtituta, quia probabiliter eſt dubius, & in æquilibrio, an beneficium ſit ſuum, & fructibus eius ſit potiturus, & in dubio, an percipiet commodum, non eſt ad onus adſtringendus. Hæc Sanchez *ibi*, qui cùm poſtea idem ſentiat, quando lis aduenit poſt obtentam poſſeſſionem, clarè ſentit, non eſſe obligandum, quando eſt in dubio, & æquilibrio, an ſententia ſit pro ipſo ferenda. Eodem modo loqui videtur Petrus Ledeſma *tract. 9 cap. 4 concluſ. 6. differ. 10.* dicens poſſeſſorem beneficij non obligari ad horas Canonicas, dum fructus ſequeſtri nomine depoſiti ſunt, & lis eſt ſuper proprietate, quem Bonacina *vbi ſuprà dicto punct. 4. num. 26.* fatetur in ea ſententia eſſe, quam tamen ipſe impugnat, & contendit poſſeſſorem debere recitare. Hæc ſufficiat indicaſſe, neque enim velim aliquid abſolutè aſſerere circa extenſionem huius doctrinæ ad eum, qui iam pacificè poſſidebat, & poſtea contra ipſum lis intentatur ſuper proprietate eiuſdem beneficij, quia fortaſſe inuenietur maior ratio, vt perſeueret in hoc obligatio recitandi, quæ iam inceperat, & video Doctores communiter ſupponere hanc obligationem in eo caſu, à quibus non eſt facilè recedendum.

Dubium VI.

Vtrùm beneficiarius non habens Ordinem ſacrum, peccet grauiter non recitando Officium diuinum, cum animo tamen reſtituendi fructus.

1 Ratio dubitandi erat, quia cùm obligatio recitandi Officium fundetur in eo, quod beneficiarius accipiat fructus beneficij in ſtipendium, & mercedem ſui laboris, beneficium enim datur propter Officium, & ideò peccat contra iuſtitiam accipiendo fructus; & non ſatisfaciendo debito ſui Officij, conſequens videbatur, quòd ceſſaret culpa, & iniuſtitia eo ipſo quòd beneficiarius nihil prorſus vult ſibi accipere ex fructibus, aut emolumentis beneficij, ſed eos vult integrè expendere in fabrica eiuſdem beneficij, vel in vſus pauperum, ad quod ſolum obligat Pius V. in ſua Bulla contra beneficiarios non recitantes Officium.

Reſpondi, certum mihi eſſe, quòd animus reſtituendi omnes fructus non impedit peccatum graue omittentis recitationem Officij diuini: nam independenter ab obligatione reſtituendi fructus, eſt præceptum Eccleſiæ obligans beneficiarium ad recitandum Officium, cui præcepto, quod iam antea ſtabat, acceſſit aliud præceptum Leonis X. in Concilio Lateranenſi, & Pij V. in ſua Bulla obligans ad reſtituendos fructus pro rata Officij omiſſi. Quamuis ergo beneficiarius nolens retinere fructus beneficij correſpondentes illi diei, quo non recitat, non peccet contra ſecundum præceptum reſtituendi fructus; non tamen liberatur à tranſgreſſione culpabili prioris præcepti, quod obligat antecedenter ad recitandum Officium: quod quidem multis argumentis probari poteſt. 2

Primò, quia primis ſex menſibus ab adepta poſſeſſione beneficij, quamuis non ſit obligatio ab Eccleſia impoſita reſtituendi fructus ob non recitatum diuinum Officium, (quidquid ſit de obligatione iuris naturalis, ſi quæ eſt,) habet tamen beneficiarius ſub peccato graui obligationem recitandi Officium etiam pro illo primo ſemeſtri, vt declarauit Pius V. *in prædicta Bulla*; ergo obligatio recitandi Officium non dependet ab obligatione reſtituendi fructus, ſiquidem ſine hac obligatione inuenitur illa. Non ergo minùs perſeuerabit eadem obligatio recitandi toto tempore ſequenti independenter ab obligatione reſtituendi fructus. 3

Secundò, quia ille etiam, qui per accidens non percipit fructus beneficij, atque adeò omittens recitationem Officij non tenetur illos reſtituere, adhuc tenetur ad recitandum Officium, vt conſtat in eo, qui habet Canonicatum, cuius fructus non percipit, quia non reſidet, qui tamen debet recitare, vt cum communi docet Suarez *tom. 2. de Religione lib. 4. de horis Canonicis, cap. 20. num. 12.* Item in eo, qui acceptat beneficium cum onere ſoluendi omnes 4

omnes fructus pro penſione ei, qui in eius fauorem reſignauit tale beneficium, qui certè non debet quidquam reſtituere, ſi non recitat, cùm nullos fructus percipiat: & tamen obligatur ad recitandum, vt docet idem Suarez *dicto cap.* 20. *num.* 2. quod etiam in aliis exemplis inuenitur, quæ clarè oſtendunt, obligationem recitandi non pendere ab obligatione reſtituendi, cùm ſine hac adhuc perſeueret.

5 Tertiò probari poteſt, quia quamuis beneficiarius non percipiat fructus hoc anno, adhuc obligatur ad recitandum propter ſpem percipiendi fructus annorum ſubſequentium, quæ ſpes eſt pretio æſtimabilis, & cum titulo, & poſſeſſione beneficij ſufficit, vt obliget ad recitandum Officium, vt docet idem Suarez *d. cap.* 20. *num.* 10. *&* 11. quod multò magis habet locum in caſu noſtro, in quo beneficiarius non ſolùm habet ius ad fructus anni ſequentis, ſed etiam ad fructus præſentes, quos poteſt percipere, ſi vult, & per eum ſolùm ſtat, ſi eos non percipit, quia non vult.

6 Quartò, quia videtur, ſi res attentè conſideretur, inuolui repugnantiam, dum excuſatur ab onere recitandi ſi habet animum reſtituendi fructus; lex enim Eccleſiaſtica obligans non recitantem ad reſtituendos fructus, eſt lex pœnalis, atque adeò obligat eum ſolum, qui culpabiliter, & illicitè omittit recitationem Officij, non verò eum, qui ſine peccato illud omiſit, vndecumque proueniat, quòd non interuenerit peccatum in omiſſione Officij diuini, vt cum communi docet idem Suarez *dicto lib* 4. *cap.* 30. *num.* 16. & Thomas Sanchez *lib* 2. *conſil. cap.* 2. *dub.* 86 *num.* 1 Ratio autem eſt, quia reſtitutio fructuum impoſita eſt ab Eccleſia in pœnam peccati commiſſi: ſi ergo abſque peccato omiſſa eſt recitatio, non apparet, quo titulo Eccleſia obliget de facto ad reſtitutionem, cùm ſolùm expreſſerit pro titulo culpam commiſſam, vt ex verbis legis ponderat benè Suar. *loco citato.* Videtur ergo inuolui repugnantia, dum dicitur, non peccare beneficiarium non recitando, ſi habeat animum reſtituendi fructus, quia ſi abſque culpa omittit recitare Officium, non eſt, vnde poſtea habeat obligationem reſtituendi fructus, qui non debent reſtitui, niſi in pœnam recitationis culpabiliter, & cum peccato omiſſæ.

7 Quintò probari poteſt hoc ipſum à poſteriori, & ab abſurdo, quod ex illa licentia ſequeretur; ſi enim beneficiarius ſatisfaceret in conſcientia, cum intentione expendendi fructus beneficij, iuxta præſcriptum Pij V. & cum eo animo poſſet licitè non recitare, poſſet accipere beneficium pingue, vt ex fructibus aleret fratres, vel dotaret ſorores indigentes, vt iuxta ſtatum ſuum honeſtè nuberent, atque ita prouidere ſufficienter per multos annos toti ſuæ familiæ, & cognationi ſine onere recitandi Officium: nam Pius V. ſolùm obligat non recitantem ad reſtituendos fructus, vel ad fabricam beneficij, vel ad vſus pauperum; & quidem pauperum nomine comprehendi poſſunt eius conſanguinei, ſi verè indigent, vt omnes fatentur. Satisfaceret ergo huic debito expendendo fructus omnes in alimentis ſuorum fratrum, vel in dotibus ſororum indigentium, & nihil ſibi accipiendo, ſed viuendo interim ex ſuis bonis patrimonialibus. Conſequens autem apparet ex ſe ſatis abſurdum, & contra omnium fidelium, & piorum mentem. Fatendum ergo eſt, Eccleſiam non relinquere beneficiario talem opinionem, ſed determinatè imponere illi onus recitandi, & vlteriùs in pœnam peccati imponere illud aliud onus reſtitutionis faciendæ.

Vnde ſextò addere poſſumus aliud non 8 minus abſurdum; ſi enim ipſe beneficiarius aliunde pauper ſit, nec habeat, vnde viuere poſſit, niſi ex fructibus beneficij, quibus ſufficienter alitur, poſſet licitè nunquam recitare Officium, & retinere ſemper ſibi fructus omnes beneficij quibus indiget ad propriam ſuſtentationem. Quando enim Pius V. obligat non recitantes, vt expendant fructus perceptos in vſus pauperum, concedunt Doctores, ipſummet beneficiarium, ſi pauper ſit, poſſe ſibi applicare fructus illos, ſicut poſſet applicare aliis pauperibus, & ita ſatisfacere præcepto Pontificis, cùm non debeat ipſe peioris eſſe conditionis, quàm alij pauperes, vt aliis citatis fatetur expreſsè Thomas Sanchez *dicto cap.* 2. *dub.* 87. *num.* 3. Si ergo habet animum ſibi eos fructus applicandi vt pauperi, iam habet animum ſatisfaciendi omnino obligationi ſibi à Pio V. impoſitæ, atque adeò cum hoc ſolo animo poterit licitè nunquam recitare Officium, & viuere de eius fructibus Quis autem non videat, quàm longè hoc abſit à mente Eccleſiæ, & Pontificis, vt Clericus pauper obtinens beneficium congruum ad ſuam ſuſtentationem, non illud accipiat cum onere recitandi Officium diuinum, ſed ſatisfacere hoc ſolùm, quòd velit ex fructibus beneficij ſuſtentari?

Septimò

9 Septimò denique ratio à priori eſſe videtur, quòd beneficia omnia inſtituta ſunt ad ſeruitium aliquod Eccleſiæ præſtandum, vt omnes ſupponunt, & ad minus ad ſeruitium illud, quod in recitatione Officij diuini exhibetur. Vnde qui beneficium retineret, quamuis fructus ſibi non acciperet, ſed daret omninò pauperibus, ſi tamen non recitaret, fraudaret Eccleſiam fine primario intento in erectione beneficij, quod in magnum Eccleſiæ detrimentum reſultaret, occupato inutiliter loco alterius, qui Eccleſiæ deſeruire deberet. Sicut, ſi habens beneficium parochiale vellet fructus omnes pauperibus erogare; non ideò, dum beneficium retinet, poſſet curam animarum abiicere, quia beneficium illud ad tale ſeruitium inſtitutum eſt, & affert ſecum obligationem intrinſecam, & affixam perſonæ Parochi, vt obſequium Eccleſiæ debitum non prætermittat, ad quod ſe obligauit eoipſo, quòd acceptauit beneficium. Similiter ergo quodlibet aliud beneficium, ſaltem niſi tenuitas nimia fructuum excuſet, affert ſecum obligationem intrinſecam, & affixam perſonæ beneficiarij, vt inſeruiant Eccleſiæ ſaltem in recitatione diuini Officij, quo ſeruitio illicitè fraudat Eccleſiam, quoties ſine legitimo impedimento Officium non recitat, quamuis non ſemper ad reſtituendos fructus teneatur, niſi poſt primum ſemeſtre, & quando illos percipit. Nullo ergo modo reputari poteſt probabile, prout non nemini forraſſe videbatur, quòd poſſit abſque culpa Officium non recitare beneficiarius, qui habet animum non percipiendi ſibi fructus, ſed eos vel fabricæ, vel pauperibus applicandi.

DVBIVM VII.

Vtrùm Officia aliquorum Sanctorum, quæ in quadam ciuitate recitari ſolebant, & diu omiſſa, ac interrupta fuerunt, poſſint ſine noua Sedis Apoſtolicæ licentia iterum recitari.

1 DEſiderabat Clerus cuiuſdam ciuitatis in Italia ſatis nobilis repetere vſum, qui ibi antea fuerat, recitandi Officia propria de aliquibus ſuis Sanctis, & ſolùm dubitabant, an id liceret, poſtquam diu fuerat interrupta recitatio illorum Officiorum; quare per non vſum timebant ne perditum iam fuiſſet ius, ſeu priuilegium, ſi quod habuerant ad illa Officia recitanda. Reſpondi, difficultatem apud me non fundari in mera interruptione præterita. nam, ſi re vera celebratio natalium illorum Sanctorum, & recitatio Officiorum propriorum facta fuerat aliquando cum facultate, & approbatione Sedis Apoſtolicæ, interruptio ſola, vel non vſus, non poterat impedire reditum ad eadem feſta, & Officia celebranda, & recitanda. Ratio autem deſumitur ex doctrina generali, quam cum aliis latè tradit, & probat Suarez *de legibus lib.*8. *cap.* 34. & alij, quos afferr, & ſequitur Caſtr. Palao *tom.*1. *tract.*3. *diſp.*4. *punct.* 18. *n.*3. *& punct.* 19. *n* 1 qui dicunt, priuilegia, quæ non ſunt in aliorum præiudicium, non perdi per merum non vſum, nec etiam per actus contrarios: niſi interueniat renuntiatio acceptata à concedente priuilegium, vel ab eo, ad quem ſpectat acceptatio renuntiationis. Cùm ergo in caſu noſtro nulla interueniat renuntiatio, & multo minus acceptatio Sedis Apoſtolicæ, non poteſt interruptio illa inducere amiſſionem facultatis à Sede Apoſtolica ſemel conceſſæ; hoc enim priuilegium, ſeu hæc facultas ex iis certè erat, quæ in nullius detrimētum vergunt, ſed ſolùm in commodum illorum, quibus cōceditur.

Difficultas ergo tota eſt in eo, an hæc facultas conceſſa præſumatur à Sede Apopolica, & an ſubſiſtere nunc poſſit, ſi ab alio, quàm à Sede Apoſtolica emanauerit. Et quidem, ſi vera eſſet doctrina, quam tradit Eman. Roderic. *in quæſtionibus Regular. tom.* 1. *quæſt.*42. *art.* 21. res eſſet ferè extra controuerſiam, docet enim hic auctor, poſſe in Religionibus recitari Officia propria Sanctorum illius Ordinis, etiamſi hæc Officia non ſint à Sede Apoſtolica approbata, dummodo digna ſint vt approbentur, vel Religio eis vtatur animo ea à Sede Apoſtolica confirmandi; quam doctrinam ex parte videtur approbare Laym. *lib.*4. *cap.*5 *num.*6. dicens placere ſibi hanc Roderici doctrinam, *ſi lectiones de Sanctis omni ſuſpicione falſi carentes, antehac in Eccleſia recitari conſuetæ fuerant: ſecus ſi lectiones de Sanctis nouiter introducantur.* Hoc autem, quod de Religionibus dicitur, à fortiori procedit de Officiis ab Epiſcopo pro ſua Eccleſia approbatis, cùm maior ſit ad hoc Epiſcopi auctoritas in ſua Eccleſia, quàm Prælati Regularis in ſuo Ordine. Et fundamentum Roderici non minùs in Epiſcopo approbante procedit, fundat enim ſuam doctrinam in ver-

2

bis Rubricæ primæ Breuiarij *de officio duplici num.* 1. vbi dicitur Officium etiam duplex fieri in feſtis Sanctorum, *qui apud quaſdam Eccleſias, Religiones, vel Congregationes conſueuerunt ſolemniter celebrari cum Officijs proprijs à Sede Apoſtolica approbatis, aut eiuſdem Sedis auctoritate receptis, vel recipiendis, (ſeruata tamen forma huius Breuiarij,) alioquin de communi, etiamſi prædicta feſta in hoc Kalendario non ſint deſcripta.* In qua rubrica dictus Auctor verba illa, *vel recipiendis,* ita intellexit, vt ante approbationem à Sede Apoſtolica poſſint Officia illa recitari; ſi tamen adſit animus faciendi illa à Sede Apoſtolica approbari, quia rubrica non requirit approbationem præteritam, ſed vel præteritam, vel ſaltem futuram. Et quidem eodem modo loquitur rubrica de Eccleſiis, ac de Religionibus; quare quod poteſt quoad hoc Prælatus Regularis pro ſuo Ordine, poterit proculdubio Epiſcopus pro ſua Eccleſia.

3 Sed in hoc grauiter lapſus eſt Rodericus, nec intellexit ſenſum verborum illorum, *vel recipiendis,* qui clariſſimus eſt; voluit enim Pius V. cuius auctoritate rubrica illa facta eſt, comprehendere Officia propria, non ſolùm quæ iam tunc recitabantur, ſed etiam futura, & noua, quæ ſucceſſu temporis poterant accreſcere, & in vtriuſque Officiis propriis voluit, quod haberent approbationem Sedis Apoſtolicæ, quæ vel antea ea approbaſſet, vel poſtea præuio examine approbatura eſſet. Vnde ex verbis eiuſdem rubricæ omnes colligunt, non poſſe introduci Officium proprium nouum, niſi antea Sedes Apoſtolica illud approbet. Quinimò, etiamſi lectiones illæ antea recitarentur; poſt illam tamen Bullam Pij V. neceſſariam eſſe Sedis Apoſtolicæ approbationem, vt retineantur, colligitur clarè ex relatis verbis rubricæ, & notauit Gauantus *in rubricas Breuiarij ſect.* 2. *cap.* 2. *num.* 23. & ita de facto Eccleſiæ, & Religiones adduxerunt Officia propria, quæ habebant, & ſucceſſiuè afferunt, quæ de nouo introducunt, vt examinentur, & approbentur à ſacra rituum Congregatione. in quo ſenſu ſacra rituum Congregatio die 8. Aprilis anno 1628. decreuit id, quod poſtea in nouo Breuiario appoſitum eſt. *Non potuiſſe poſt Bullam Pij V. de Breuiario Romano, neque poſſe locorum Ordinarios, tam ſæculares, quàm Regulares, adde Kalendariis, etiam propriis, Sanctorum Officia, niſi ea dumtaxat, quæ Breuiarij Romani rubricis, vel ſacræ rituum Congregationis, ſeu Sedis Apoſtolicæ licentia conceduntur.* ex quibus verbis conſtat non potuiſſe Officia illa poſt Bullam Pij V. introduci cum ſola Epiſcopi approbatione.

Dubium ergo ſolùm eſſe poteſt, an, ſi ſolita fuiſſent recitari cum approbatione, & conſenſu Epiſcopi ante Bullam Pij V. poſſent recitari etiam poſt illam, ſine noua approbatione Sedis Apoſtolicæ; id enim apertè concedere videtur Layman in verbis relatis, *quando lectiones ſint omni ſuſpicione falſi carentes, & antea in Eccleſia recitari conſuetæ fuerant.* quæ verba ex ipſo refert, & approbat Antonius de Quintanadueñas *tom.* 1. *ſingularium tract.* 8. *ſingulari* 1. *num.* 6. ipſe tamen ita intelligit prædicta verba, vt Layman loquatur ſolùm de Officiis propriis, quæ iam ſemel à Sede Apoſtolica approbata fuerunt pro alio loco, quam approbationem dicit ſufficere, vt in alia etiam Eccleſia, vel loco, in quo fit Officium de eodem Sancto, poſſint eædem lectiones recitari: qui tamen ſenſus, quidquid ſit de illius veritate, longè diſtat à ſenſu Layman, qui clarè loquitur de Officiis nunquam à Sede Apoſtolica approbatis, ſed ſolitis recitari ante Bullam Pij V. & omni falſi ſuſpicione carentibus. 4

Sed re vera, & attentis verbis Bullæ Pij V. dicendum videtur, poſt illam non potuiſſe retineri, & continuari Officia propria peculiarium Eccleſiarum, vel Ordinum, quæ non fuiſſent à Sede Apoſtolica approbata, vt probat Gauantus *dicto cap.* 2. *num.* 23. quia Pontifex expreſsè prohibet, ne quidquam addatur, vel tollatur ſuo Breuiario: illæ autem lectiones nondum approbatæ à Sede Apoſtolica adderentur contra præceptum Pontificis, cuius ea potiſſimum fuit intentio, vt tolleretur varietas, & diuerſitas variarum Eccleſiarum, & vbique ab omnibus idem Officium recitaretur. Vnde, quando in rubricis mentionem fecit celebritatis aliquorum feſtorum propriorum in ſingulis Eccleſiis, cautè additum eſt, Officia propria tunc poſſe in illis recitari, quando Officia illa approbata inuenirentur, vel poſtea approbabuntur, à Sede Apoſtolica, vt ſuprà vidimus ex verbis rubricæ. Ex quibus deſumi poteſt argumentum pro hac concluſione firmiſſimum, nam ibi ſolùm permittuntur Officia propria à Sede Apoſtolica recepta, vel recipienda, vbi duplex approbatio diſtinguitur, altera de præterito, altera de futuro. Sicut ergo pro Officiis propriis de nouo introducendis requiritur approbatio Sedis Apoſtolicæ futura, quæ ſignificatur per illa verba, *vel recipiendis:* ita pro Officiis 5

ficiis propriis recitari antea ſolitis requiritur approbatio eiuſdem Sedis præterita, quæ ſignificatur per illa verba, *ex eiuſdem Sedis auctoritate receptis.* Alioquin non debuiſſet fieri mentio approbationis de præterito, quæ ſolùm exigi poterat pro Officiis antiquis, & iam antea recitari ſolitis: nam pro Officiis nouis, & de nouo introducendis, certum eſt, requiri approbationem futuram, & nouam. Cùm ergo ibi pro Officiis propriis requiratur approbatio Sedis Apoſtolicæ diſiunctiuè vel præterita, vel futura, manifeſtè intelligitur, ſermonem ibi fieri, non ſolùm de Officiis de nouo introducendis, quibus neceſſaria eſt approbatio de futuro, ſed etiam de Officiis antiquioribus, & iam antea recitari ſolitis, quibus ſolis prodeſſe poterat approbatio Sedis Apoſtolicæ præterita: quare in vtriſque approbatio neceſſaria eſt, nec poſſunt Officia illa antea recitata retineri, ſi à ſolo Epiſcopo, & non à Sede Apoſtolica approbata fuerant.

6 Obiici poſſunt verba earumdem rubricarum, in quibus permitti videntur feſta, quæ in aliquibus locis, vel Eccleſiis conſueuerunt celebrari, licèt non inueniantur in Romano Kalendario, vt *in dicta rubrica* 1. *num.* 1. *& rubr.* 2. *num.* 1. & alibi: ſufficit ergo vſus præteritus ad retinenda eiuſmodi Officia, & feſta.

7 Ad hoc reſpondet Gauantus *dicto c.* 2. *num.* 27. rubricas illas non eſſe intelligendas de omnibus feſtis propriis, ſed de illis ſolis, quæ ſolita erant ſolemniter celebrari. Sed hoc certè non ſatisfacit, quia *in dicta rubr.* 2. agitur de feſtis etiam propriis, quæ ritu ſolùm ſemiduplici celebrantur, quæ certè non eſt ſolemnitas propriè dicta.

8 Faciliùs fortaſſe, & clariùs reſponderi poteſt diſtinguendo inter feſta propria, & Officia propria: quare admittere poſſumus, & concedere, Pium V. permiſiſſe quòd celebrarentur in ſingulis Eccleſiis, & Ordinibus feſta propriorum Sanctorum, quæ apud illos celebrari ſolebant: non tamen conceſſiſſe, quòd in eorum feſtis recitarentur Officia propria, quæ à Sede Apoſtolica non eſſent approbata, vel approbanda: atque ideò quando de illis Officiis propriis mentionem fecit, ſtatim addidit conditionem illam approbationis Sedis Apoſtolicæ, quam conditionem non addidit, quando de celebrandis feſtis propriorum Sanctorum in multis rubricis ſermo incidit: quia tamen experientia docuit abuſum, & inconuenientiam ex multiplicatione Sanctorum propriorum, de quibus in ſingulis Eccleſiis, vel locis feſtum celebrabatur, ideò hæc etiam facultas abrogata, & reſtricta eſt decreto ſpeciali Congregationis Rituum iuſſu Vrbani VIII. edito die 8. Aprilis anno 1628. & in nouiſſimo Breuiario recognito adiuncto, his verbis: *Item vetuit, & prohibuit celebrari per totam ciuitatem, vel Diœceſim, etiam de cuiuſcumque Ordinarij auctoritate feſtum cum Officio, eo quòd in loco adſit Eccleſia parochialis, vel Regularis, vel Abbatialis, aut aliqua reliquia, ſed tantùm in ipſius Sancti Eccleſia titulari, ſeu vbi aſſeruatur corpus, aut inſignis reliquia, & non alibi. Inſignes autem reliquias declarauit, eſſe caput, brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua paſſus eſt Martyr, modò ſit integra, & non parua, & legitimè ab Ordinariis approbata. De ſanctis Epiſcopis locorum, Martyribus, ciuibus, & aliis feſtis, de quibus in Kalendario Romano, ſeu rubricis Breuiarij nihil habetur, vti etiam de Beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate conſtituatur, ſed omninò conſulatur ſacra Rituum Congregatio.* Poſt cuius decreti promulgationem omnes ferè Italiæ Eccleſias licentiam petiiſſe nouam ad ſuos proprios Sanctos celebrandos à ſacra Rituum Congregatione teſtatur Gauantus *dicto cap.* 2. *num.* 29. Ex quibus omnibus conſtat, Officia de quibus quærebatur, non poſſe nunc iterum repeti, & recitari, nec de illis Sanctis Officium proprium, vel etiam commune fieri ſine noua facultate Sedis Apoſtolicæ, vel ſacræ Congregationis Rituum, niſi eiuſmodi facultas iam antea obtenta fuiſſet, quando illa Officia recitabantur, & eorum Sanctorum feſta celebrabantur.

Solùm ergo reſtare poteſt nunc dubium, 9
cùm modò conſtare non poſſit, an præceſſiſſet tunc eiuſmodi facultas Sedis Apoſtolicæ, quando recitabantur Officia illorum Sanctorum, an in hoc dubio præſumenda ſit Sedis Apoſtolicæ approbatio, & licentia fuiſſe, quando olim ea Officia recitari ſolebant. Ad quod breuiter dico, non præſumi ſufficienter eiuſmodi licentiam, niſi probetur. Ad quod in primis afferri poſſet regula illa generalis, quòd licentia, cùm ſit actus poſitiuus, non præſumitur, nec creditur, niſi probetur, vt probat Thomas Sanchez de licentia Parochi, vt alius Sacerdos matrimonio aſſiſtat *lib.* 3. *de matrimonio, diſput.* 37. *per totam, & num.* 5. concludit, ſi Superior agat contra licentiam, & neget illam, incumbere onus probandi ei, qui aſſiſtit matrimonio, vel ipſis contrahentibus. In hoc autem caſu eſt

& alia magna præſumptio, vt credi potiùs debeat, non præceſſiſſe talem licentiam, nimirum non ſolebant frequenter olim peti tales licentiæ à Sede Apoſtolica, & quia inrerruptio ſubſequuta in Officiis illis recitandis, magnum argumentum eſt, quòd quando Congregatio Rituum incepit adſtringere in hoc negotio, & coarctare Ordinarios, ne ſibi eam auctoritatem aſſumerent, ea de cauſa Officia illa propria, & feſta omiſſa ſunt, quia nulla Sedis Apoſtolicæ facultate approbata, vel ſubnixa reperiebantur. Quare, ſi præſumptionibus ſtandum eſſet, præſumptio magis videtur ſuadere, quòd facultas Sedis Apoſtolicæ non præceſſerit, atque adeò, vt iterum Officia, & feſta illa in vſum reuocentur, petenda neceſſariò videtur facultas, & approbatio à Sede Apoſtolica, vel à ſacra Rituum Congregatione.

DVBIVM VIII.

Vtrùm qui per errorem recitauit hodie Officium craſtinum, debeat cras recitare Officium hodiernum, vel iterum recitare craſtinum.

1 SVppono, Officium vtriuſque diei fuiſſe æquale, vel ferè æquale, ne locus ſit alteri dubio, an hodie cognito errore, debeat ſupplere, vel recitando Officium hodiernum, vel aliquam eius partem ad ponendam æqualitatem; de hoc enim non quærebatur, ſed ſolùm quale Officium debeat cras recitare, an hodiernum, quod omiſit, an iterum idem Officium craſtinum, quod iam hodie recitauerat.

2 Ad hoc dubium multis abhinc annis reſpondi, debere cras recitari Officium diei craſtinæ, quamuis hodie per errorem idem recitatum ſit: quod etiam ſentit Villalobos 1. *p. tractat.* 22. *num.* 3. Ratio autem eſſe poteſt, primò, quia ſingulis diebus eſt præceptum Eccleſiæ recitandi Officium illius diei; ſi ergo hodie per errorem recitaſti aliud Officium, non ideò excuſaris à præcepto craſtino, quod nondum incepit obligare, & quod cras obligat determinatè ad tale Officium.

3 Secundò, quia ſi per errorem hodie ieiunaſti, putans hodie eſſe vigiliam S. Petri, v. gr. quæ erit cras, non ideò excuſaris à ieiunio craſtino: & è contra, ſi vigilia ſit hodie, & tu per errorem putes eſſe cras, non obligaris cras ad ieiunandum. Similiter, ſi putans hodie eſſe Dominicam, cùm ſit Sabbatum, audiſti Miſſam, & abſtinuiſti ab operibus ſeruilibus, non ideò excuſaris cras ab audienda Miſſa, & abſtinendo ab opere ſerui, & ſic in aliis. Quorum ratio eſt, quòd Eccleſia non præcipit ieiunare ſemel in anno in honorem S. Petri, nec audire Miſſam ſemel in hebdomada, vel in ea obſeruare vnum diem feſtum, &c. Sed præcipit determinatè tali die ieiunare, & tali die audire Miſſam, & abſtinere ab operibus ſeruilibus. Eodem autem modo præcipit tali die determinatè recitare tale Officium; quare, ſi per errorem alia die illud recitaſti, nondum ſatisfeciſti præcepto Eccleſiæ, quod nondum inceperat obligare, atque adeò adueniente ſua die, debes illud Officium iterum recitare.

Poſt hoc verò reſponſum à me datum, 4 prodijt tomus primus ſingularium Patris Antonij de Quintanadueñas, qui *tract.* 8. *de recitatione horarum, ſingulari* 9. quamuis verius putet, omiſſo per errorem feſto duplici, vel ſemiduplici hodierno, non poſſe de eo alia die ſequenti recitari; probabile tamen contrarium exiſtimat. Primò, quia intrare videtur regula de tranſlatione feſtorum, quando dies propria eſt impedita: nam, ſicut impeditur dies propria alio duplici maiore, vel Dominica, aut alio Officio magis priuilegiato; ita impeditur obliuione, quæ maximum impedimentum inducit: debet ergo feſtum illud transferri in aliam diem non impeditam. Secundò, quia ignoranti non currit tempus; ergo cùm primum peruenit ad tuam notitiam, quòd fieri debebat Officium de tali feſto, perinde eſt, ac ſi non pertranſiſſet eius dies. Tertiò denique, quia nemo iure ſuo abſque culpa priuandus eſt. Habent autem ius & Sanctus ille, & ipſe recitans, vt de illo feſto ſemel in anno recitetur: nec interceſſit culpa ipſius Sancti, aut recitantis, quia obliuio fuit inculpabilis; ergo nec Sanctus ſuo cultu, nec recitans ſuo iure priuari debet, cùm præſertim nulla ſit rubrica, quæ ad id cogat, ſed potiùs rubrica de tranſlatione feſtorum contrarium ſuadeat.

Doctrina hæc nimis ſingularis mihi videtur, & meritò ab eius Auctore poſita eſt 5 in

in tomo ſingularium titulo inſcripto Tota autem innixa eſt fundamento omnino falſo, ex rubrica de tranſlatione feſtorum, quam Auctor aliter concepit, ac reuera ſit. Supponit enim feſtum duplex, aut ſemiduplex transferri ſemper debere, *cùm proprius dies eſt impeditus.* quæ regula ita vniuerſalis non inuenitur in Breuiario, ſed ſub terminis ſatis expreſſis, & particularibus, nempe transferri debere tunc ſolùm, quando occurrit in Dominicis Aduentus, & Dominicis à Septuageſima, vſque ad Dominicam in Albis, & in certis aliis diebus ibi enumeratis, vt conſtat ex *rubr.* 10. quæ eſt de tranſlatione feſtorum, in qua ſingillatim ponuntur omnes caſus, in quibus ſolis Officium alicuius Sancti transferri poſſit, & debeat extra ſuum diem; in quibus certè non ponitur, quando recitans per obliuionem errauit in Officio recitando. Non fauet ergo, ſed apertè repugnat rubrica menti huius Auctoris.

6 Ratio verò illa, quòd Sanctus videatur habere ius, vt ſemel in anno cultus Officij ei tribuatur, multò debilior eſt. Et quidem, ſi aliquid probaret, concluderet etiam, quòd ſi recitans per errorem feria 6. Hebdomadæ maioris omiſit Officium illius diei, & in Paſchate agnoſceret ſuum errorem, deberet, aut poſſet poſt Octauam Paſchæ, prima die non impedita, recitare Officium feriæ 6. Hebdomadæ maioris, quo certè nihil abſurdius dici, aut fieri poſſet. Sequela verò probari videtur, quia maius ius habet Paſſio Domini, vt de ea ſemel in anno Officium ſolemniter fiat, quàm paſſio vllius Sancti. Cùm ergo anno illo, nullo alio die talis perſona recitauerit illud Officium, quia propria dies impedita fuit propter obliuionem, vel errorem; oportebit, quòd recitatio illius Officij adeò ſolemnis transferatur in diem aliam non impeditam.

7 Adde, poſſe etiam contingere, vt ſine errore, vel obliuione impediatur recitatio Officij de Sancto, propter morbum eo die occurrentem, qui non minùs impedit, quàm error, vel obliuio. Si ergo ſufficit, diem illam eſſe impeditam quocumque genere impedimenti, vt transferri debeat, vel poſſit Officium illud in aliam diem non impeditam; poterit ægrotus, ceſſante morbo, recitare de feſtis omnibus ſucceſſiuè, quorum Officia omiſit morbi cauſa, quod abſurdiſſimum eſſet. Farendum ergo eſt, tranſlationem Officij tunc ſolùm fieri debere, quando ſolùm dies propria impeditur Officio Dominicæ, vel feſti magis priuilegiati, prout in rubricis Breuiarij expreſsè traditur, in quibus de impedimentis alterius generis nulla prorſus mentio habetur.

Reſpondet ad hoc exemplum ægroti ille 8
Auctor *num.* 4. eo caſu ægrotum non teneri ad recitandum die illo, atque ideò obligationem, vel ius ad recitandum de illo Sancto non perſeuerare: nec ad fuit error, aut obliuio, ob cuius impedimentum conceditur iſta tranſlatio; hoc tamen ſatisfacere non poteſt, quia remanet eadem difficultas: ſi enim rubrica concedit tranſlationem feſti in aliam diem, quando dies propria impedita fuit, & hoc intelligi poteſt de impedimento obliuionis, cur non de impedimento morbi? Ratio ergo vniuerſalis reddi debet, quæ non poteſt eſſe alia, niſi quòd rubrica non loquitur vniuerſaliter de omni impedimento, ſed ſolùm quando impeditur Officio Dominicæ, vel feſti, aut feriæ priuilegiatæ tunc occurrentis.

Confirmari poteſt, & explicari, quia vel 9
obligatio recitandi de tali Sancto erat alligata illi diei, & tunc tranſacto illo die ceſſat obligatio, nec poſtea reponendum eſt illud Officium. Vel obligatio illa taliter erat alligata illi diei, vt obliget etiam pro toto anno, quamuis illa die non fuerit ei ſatisfactum, prout dici ſolet de communione in Paſchate, cuius præceptum obligat quidem ad Communionem in Paſchate, vel intra illos quindecim dies; ita tamen vt ſi vel culpabiliter, vel inculpabiliter omiſſa ſit, non ideò ceſſet obligatio, ſed debeat quamprimùm eo anno ſumi Communio. Si ergo talis ſit obligatio recitandi Officium de tali Sancto, redit argumentum ſuprà factum; quia ſiue Communio Paſchalis omiſſa ſit ob errorem, vel obliuionem, ſiue etiam ob infirmitatem, vel impotentiam, vel quodlibet aliud impedimentum, debet tamen intra eumdem annum quamprimùm accipi; nam præceptum taliter obligat ad circumſtantiam temporis Paſchalis, vt præterea obliget ad ſubſtantiam Communionis intra annum. Similiter ergo, ſi præceptum recitandi Officium de hoc Sancto taliter alligatur ad circumſtantiam huius diei, vt etiam poſtea maneat obligans quoad ſubſtantiam intra eumdem annum, manebit vtique obligatio, ſiue per obliuionem, ſiue per morbum, aut aliud impedimentum omiſſa fuerit recitatio in ſua die.

Imò, ſi conſequenter loquendum ſit, 10
idem dici deberet, quando non per obliuionem, ſed ſcienter omiſſa fuit recitatio;

ſi

ſi enim Sanctus ille habet ius, vt ſemel in anno cultus Officij ei deferatur, ſicut non debet eo iure priuari per te, ob errorem, vel obliuionem recitantis; ita non debet ſine ſua culpa ob ſolam culpam recitantis ſuo iure, & cultu priuari, ſed alia die non impedita debebit de ipſo Officium recitari, atque adeò qui per menſem culpabiliter Officium non recitauit, debebit, vel poterit menſe ſequenti recitare de duplicibus, vel ſemiduplicibus, quorum omiſit officia; neque enim apparet, cur minus in vno caſu, quàm in alio fieri poſſit, vel debeat ea tranſlatio, cùm non minùs impedita fuerit dies propria, quando cum culpa, quàm quando ſine culpa Officium fuit omiſſum in propria die.

11 Ratio denique eſt, quia ritus diuini Officij recitandi non debet eſſe priuatus, & proprius ſingulis perſonis, ſed publicus, & communis toti communitati, vel Eccleſiæ, ad quam pertinet hic recitans: atque adeò ſinguli debent ſemper Officium illud recitare, quod recitatur à tota communitate in illo loco, vel Eccleſia, ad quam ſpectant. Si ergo alij Canonici, v. gr. vel Monachi recitent hodie de feria, & tu velis de Sancto ante triduum à te omiſſo recitare, vel debebis duo Officia recitare, alterum priuatim, alterum in Choro cum aliis, (ad quod certè rubrica nulla obligat,) vel debes cum exteris in Choro non canere, quod non eſt minus abſurdum. Nec ſatisfacit Auctor ille *num. 6.* dicens, poſſe te tunc amplecti contrariam ſententiam, & recitare de Officio currenti. hoc, inquam, non ſatiſfacit; quia nos non quærimus, quid poſſit facere per principia extrinſeca, ſed quid præſcribat faciendum eo caſu rubrica Breuiarij Romani, à cuius verbis, & mente dicimus eſſe omnino alienum transferre Officium ex ſolo ſuo errore omiſſum. Si enim ea tranſlatio eſſet iuxta rubricam, præciperet eo ipſo rubrica, quòd illa die non recitaret Officium quod recitat eius Eccleſia, ſed aliud diuerſum, quod euidens eſt contrarium eſſe rubricæ intentioni, quæ ſemper intendit vniformitatem Officij, nec permittit variationem, niſi ad ſummum pro feſtis propriis alicuius Eccleſiæ, vel communitatis.

12 Nec etiam permittit, vt vidimus, tranſlationem Officij in aliam diem, niſi ſolùm quando dies propria impeditur Officio magis priuilegiato, qui eſt caſus vnicus in rubrica tranſlationis expreſſus. Vnde neque eſt ad rem quod dicebatur, *ignoranti tempus non currere*; id enim habet locum in iis, quæ non alligantur certo diei, prout eſt Officium talis Sancti. Sicut nec eſt ad rem, quòd nemo iure ſuo ſine culpa priuandus eſt; ſupponit enim falſum, quòd ſcilicet recitans, vel ipſe Sanctus habeant ius ad Officium indefinitè pro toto anno; nuſquam enim hoc ius conceſſum eſt, ſed ſolùm pro tali die, niſi in caſu ab eâdem rubrica expreſſo, quo propter aliud Officium dignius occurrens, præcipitur tranſlatio in talem diem determinatam, & non in aliam. Sicut ergo putans ex errore hodie eſſe feriam ſextam, cùm ſit feria quinta, & ideo abſtinens hodie à carnibus, debet cras etiam ab eiſdem abſtinere, nec poteſt allegare quod ſine culpa non debet priuari iure ſuo edendi carnes diebus quinque in hebdomada: nam reuera non habebat tale ius, ſed edendi carnes talibus diebus determinatis; ita prorſus in caſu noſtro dicendum eſt, non priuari ſine culpa iure ſuo, ſed ob impotentiam ex errore, vel obliuione, non potuiſſe vti iure ſuo, quo illa ſolùm die vti poterat.

Ex dictis autem infertur deciſio alterius ſimilis dubij, an qui ex errore hodie recitauit Officium de feſto craſtino, cras debeat repetere idem Officium, an verò recitare cras de feſto hodierno. In quo dubio idem Quintanadueñas *dicto tract. 8. ſingulari* 10. *num.* 2. *&* 3. dicit, adueniente poſtea die craſtina propria illius Sancti, non eſſe de illo iterum recitandum, cùm iam debitum Officium ei anticipata ſolutione exhibitum ſit; ſed die illa recitandum Officium, vel de Sancto duplici, vel ſemiduplici, cuius fortè Officium hodie recitari debuiſſet, vel (ſi hodie non occurrebat tale Officium,) recitari debebit de feria, vel Sancto ſimplici occurrenti die craſtina. 13

Hæc tamen ſententia non eſt minus ſingularis, quàm præcedens, & oppoſitum docuit Villalobos *loco ſuprà allegato*, & procul dubio videtur eſſe iuxta mentem Pij V. qui ſingulis diebus alligauit ſuum Officium proprium, nec permiſit variationem, aut tranſlationem à parte antea, nec à parte pòſt: & ſingulis diebus incipit obligare præceptum Officij illius diei, quod antea non obligabat, atque adeò non potuit huic præcepto heri ſatisfieri: nec præceptum eſt recitandi ſemel in anno de tali Sancto, ſed recitandi tali die determinatè. Quare applicari poſſunt exempla ſuprà adducta ex ieiunio, & Miſſa: nam, ſi ex errore heri ieiunaſti, putans eſſe vigiliam S. Petri, quæ eſt hodie, non ideò excuſaris 14

à ieiunio hodierno: item, ſi hodie audiſti Miſſam, & ſeruaſti feſtum, putans ex errore hodie eſſe feſtum S. Laurentij, quod erit cras, non ideò excuſaris ab obſeruatione feſti craſtina, & tuæ ignorantiæ debes imputare, quòd bis ieiunes, vel obſerues feſtum; quia nimirum hæc præcepta non obligant indeterminatè pro ſemel in anno, ſed determinatè pro tali die ſola: idem ergo dicendum eſt de recitatione Officij, in quo eadem eſt ratio, vt vidimus.

15 Ad hoc etiam applicari poſſunt abſurda ſimilia, quæ ſequerentur. Si enim aliquis ex errore anticipauit Officium Hebdomadæ maioris, quod recitauit tota hebdomada Paſſionis præcedenti; poſtea cognito errore in ipſa Hebdomada maiori deberet recitare de feſtis Sanctorum, quorum Officia omiſerat hebdomada præcedenti. Item, ſi per errorem recitauit Officium Natiuitatis Domini ante eius diem, deberet in ipſa die recitare Officium de feria. Imò, cùm iuxta rubricas Miſſalis debeat Miſſa concordare cum Officio, deberet in die Natalis dicere Miſſam de feria. & cùm omnes poſſint illa die tres Miſſas celebrare, poſſet etiam Sacerdos ille tres Miſſas de feria dicere: quæ omnia abſurda ex illa ſententia conſequuntur. Nec minora ſunt, quæ auctor ipſe conſequenter concedit: cùm enim *ſingulari 9. num. 6.* admiſiſſet, idem procedere, quando error communis fuiſſet toti Choro, & communitati, deberet enim poſtea die prima non impedita recitare Officium Sancti, quod per errorem omiſſum fuerat propria die, niſi ſcandalum ſequeretur: poſtea *ſingulari 10. num. 4.* idem dicit in Choro obſeruandum caſu, quo per errorem anticipatum fuiſſet Officium alicuius feſti, vt ceſſante ſcandalo, adueniente die propria, in Choro non fiat Officium de illo feſto, ſed de feria: quare, ſi doctrina illa vera eſſet, anticipato per errorem Officio Natiuitatis, vel Reſurrectionis Dominicæ, deberet etiam in Choro ceſſante ſcandalo, Officium de feria in iis feſtiuitatibus celebrari, ne bis ſoluatur Officium eidem feſtiuitati, quod maximum inconueniens reputat ille Auctor, ſed certè debuiſſent hæc alia grauiora exiſtimari, prout reuera ſunt, & à mente rubricarum valdè aliena.

16 Maior difficultas eſſe poſſet in dubio alio, de quo etiam olim conſultus fueram: nimirum quid facere debeat, qui per errorem incipit recitare de feria, v. gr. immemor feſti occurrentis, vel è contra, & parte Officij illius diei recitata, agnoſcit errorem; an tunc debeat proſequi recitando quod ſupereſt, de Sancto occurrente, an verò iuxta Officium, quod ex errore iam partim recitauerat. Ad quod dubium idem Quintanadueñas *dicto ſingulari 10. num. 4.* reſpondet, ſi ſolùm Veſperæ cum Completorio recitatæ ſunt, non oportet eas repetere, ſed ſolùm addere commemorationem illius Sancti, de quo debet ſequenti die recitari, & proſequi Officium de ipſo. quod idem dicendum putat, ſi Matutinum etiam cum Laudibus recitauit. *& ſi forſan non deerit* (inquit) *qui iuxta ſententiam relatam dicat, tunc proſequendum eſſe inceptum Officium, & Miſſam de illo celebrandam: nam maior pars debet trahere ad ſe minorem, vt conſtans eſt Doctorum axioma. Sed quoad celebrationem Miſſæ attinet, inſpiciatur, ne in Eccleſia adſit ſcandalum, vel ſit magnæ ſolemnitatis dies.* &c. Sed vlteriùs progreditur Caramuel in Regulam S. Benedicti *diſp. 110. num. 1403.* quem affert, & non improbat P. Diana *part. 7. tract. 11. miſcell. 11.* qui ſupponit, vnicum eſſe præceptum omnium horarum, quæ recitantur ſingulis diebus, & inde infert, peccare mortaliter, qui legit horas aliquas de Dominica, & reliquas de Sancto, quia non legit Officium diuinum, ſed duo ſemiofficia, quæ non poſſunt ita connecti, vt vnum Officium diuinum conſtituant; quia ex aliquot horis de Dominica, & aliis de feria, ſi coniungantur, non exſurget Officium diuinum approbatum à Sede Apoſtolica. Hæc ille, qui conſequenter dicere debet in dubio noſtro, eum qui incipit cum errore recitare Officium, v. gr. de feria, vel de alio Sancto, debere vel repetere horas quas dixit, vel proſequi idem Officium, quia ex illa parte, & alia parte Officij de Sancto verè occurrenti non poteſt componi vnum Officium canonicum approbatum.

Sed, vt ab hoc vltimo incipiamus, non 17
credo eſſe obligationem proſequendi Officium ex errore inceptum. Et quidem, ſi argumentum huius Auctoris aliquid concluderet, probaret vtique, eſſe obligationem iterum recitandi horas illas iuxta Officium eo die occurrens; fundatur enim in hoc, quòd non ſunt plura præcepta, ſed vnicum de toto Officio illius diei: præceptum ergo illud non eſt de Officio in genere, ſed de tali Officio, quod huic diei in Breuiario aſſignatur: ſi ergo recitatur aliud Officium, non impletur illud præceptum. Si autem reſpondeas, impleri quoad ſubſtantiam Officij, quamuis non quoad circumſtantiam

cumſtantiam accidentalem talis Officij: ex hoc ipſo ſolui poteſt argumentum, vt non probet intentum illius Auctoris. Sicut enim in illo præcepto conſideras ſubſtantiam, & circumſtantiam rei præceptæ, & dicis, ſatis fieri quoad ſubſtantiam, recitato quolibet Officio ſaltem moraliter æquali: ita dicam ego, ex illis duabus partibus Officij diuerſi reſultare vnum Officium vnitate ſubſtantiali, quamuis non vnum vnitate accidentiali: quare ſatisfactum eſt præcepto recitando vnum Officium ſubſtantialiter, quamuis non habeat vnitatem accidentalem reſultantem ex eo quòd omnes horæ ſint de Officio eiuſdem Sancti, vel feriæ, quæ vnitas eſt circumſtantia accidentalis non pertinens ad ſubſtantiam, ſicut quòd Officium ſit de tali Sancto, non pertinet per ſe ad ſubſtantiam, ſed ad circumſtantiam accidentalem rei præceptæ.

18 Aliunde verò, quòd illa diuerſitas partium intra idem Officium non ſit contra ſubſtantiam, nec impediat Officium eſſe vnum, probari poteſt. Primò, quia Officium alicuius Sancti non minorem reſpectum habet ad primas veſperas, quàm ad ſecundas; vnde quando die ſequenti non poteſt fieri Officium de Sancto ſimplici propter vigiliam, aut feriam priuilegiatam occurrentem; die etiam præcedenti veſperæ non dicuntur de illo Sancto, ſed de feria, ne maneant primæ veſperæ ſine toto Officio conſequenti. Et tamen, ſi aliquis per errorem non recitauit heri veſperas feſti hodierni, poteſt, agnito errore, & debet hodie recitare de feſto hodierno; quia correſpondentia illa ad veſperas heſternas non eſt ſubſtantialis.

19 Secundò, quia intra eamdem diem ſæpè Officium vſque ad nonam recitatur de vno Sancto, & à veſperis recitatur de alio: imò intra eaſdem veſperas dimidia pars dicitur de vno feſto, & altera pars à Capitulo dicitur de alio feſto diuerſo: & aliquando ritus ipſe diuiditur, vt in Vigilia Natalis Domini, in qua Matutinum dicitur feriale, & Laudes dicuntur ritu feſti duplicis. Si ergo Eccleſia ipſa in vno Officio inducit eiuſmodi diuiſiones, & diuerſitates, non erit contra ſubſtantiam Officij vnius, ſi agnito errore, ab horis minoribus, & deinceps recitetur de feſto occurrenti, quamuis Matutinum cum Laudibus dictum fuerit de feria.

20 Tertiò hoc ipſum clariùs oſtendi poteſt in priuata etiam vnius recitatione, hoc ipſum poſſe, & debere aliquando obſeruari. Pone enim, te recitato Matutino hodierno de feria, accipere poſt auroram beneficium alicuius Eccleſiæ, cuius Sancti titularis feſtiuitas ſit hodie: certè ab illa hora, qua poſſeſſionem accepiſti, debes recitare de Sancto illo, vt duplici primæ claſſis, & cum Octaua. Conflatur ergo vnum Officium ex Matutino feriali, & reliquis horis ritu feſti duplicis: quod tamen Officium nuſquam inuenietur in Breuiario ita conflatum. Alioquin non ſatisfeciſſes hodie præcepto, ſi hodie non recitaſti vnum aliquod Officium. Sicut ergo tunc potes, & debes vnire Matutinum feriale cum horis aliis, & Veſperis de Sancto titulari, imò non potuiſſes dicere Matutinum de illo Sancto, quia illa hora nondum eras beneficiarius illius tituli, ſed ab ea hora debes variare Officium, in qua aduenit obligatio recitandi de Sancto: ita in caſu noſtro ea hora, qua innoteſcit tibi obligatio recitandi. De feſto hodierno, quod antea ignorabas, debes incipere recitare aliud Officium, ex quo, & ex horis anterioribus reſultare poteſt vnum Officium, quòd non ſit minùs vnum, quàm ſit in caſu beneficiarij accipientis poſſeſſionem ſui beneficij ante horam primam, vel tertiam. Hoc autem frequenter contingere poteſt, & mihi olim ſæpè contigit venienti primo manè in locum, in quo fiebat Octaua dedicationis Eccleſiæ propriæ: quamuis enim pridie ſero dixiſſem Matutinum feriale, die ſequenti recitabam de Octaua, quia iam tunc debebam ſequi ritum illius loci, in quo manere debebam. Nec mirum, quòd ex illis diuerſis partibus Officij Romani reſultare poſſit vnum Officium ſufficiens ad ſatisfaciendum præcepto, quando ex partibus rituum multò magis diuerſorum poſſet id fieri. Pone enim, quòd Sacerdos aliquis poſt dictum Matutinum ritu Romani Breuiarij, fiat Monachus Benedictinus, vel Carthuſianus, qui ab illa hora debet recitare iuxta ritum Breuiarij ſuæ Religionis, qui eſt multò diuerſus à ritu Romano. Die illa ſatisfacit præcepto per Officium conflatum ex Matutino Romano, & ex aliis horis ritu Monaſtico, ex quibus partibus adeò diuerſis conflatur vnum Officium ſufficiens ad ſatisfaciendum præcepto. Quid, ſi fieret Monachus S. Baſilij, qui Monachi in Italia recitant ritu Græco? Quid, ſi Sacerdos ex ritu Græco cum licentia, (quæ ſæpè conceditur,) tranſiret ad ritum Latinum?

certè

certè in iis caſibus ex Matutino Latino, & horis Græcis, vel è contra fieret vnum Officium ſufficiens ad ſatisfaciendum præcepto: quid ergo mirum, ſi ex Matutino feriali, & horis feſtiuis, cognito errore poſt Matutinum, fieri poſſit vnum Officium ſufficiens ad ſatisfaciendum præcepto?

21 Vnde infero, in caſu noſtro eum, qui in præcedentibus horis errauit, non ſolùm poſſe, ſed debere, quando agnoſcit errorem, reliquas horas recitare iuxta Officium ea die currens, vt ſe in iis ſaltem partibus Officij conformet toti Eccleſiæ, vel illi communitati, cuius eſt pars, & obſeruet præceptum Officij hodierni in ea ſaltem parte, in qua poteſt. Quamuis enim non ſint plura præcepta, ſed vnum de toto Officio huius diei recitando: quando tamen præceptum eſt de re diuidua, & non poteſt tota impleri, ſed pars, debet ea pars impleri, ſi ſit maior pars, vel ſi, quamuis ſit pars minor, certò tamen conſtat, quæ pars ſit. quam regulam optimè explicat, & probat Thomas Sanchez *lib. 1. in Decalog. cap. 19. num. 9.* vbi exemplum affert eius, qui ob carentiam Breuiarij non poteſt recitare totum Officium, poteſt tamen recitare aliquam, vel aliquas horas, quas vel memoria retinet, vel ex diurno poteſt legere, quo caſu dicit, teneri ad eas horas, vel etiamſi vna ſola eſſet, recitandum; quia circa illam partem rei præceptæ non eſt impedimentum. Idem autem contingit in caſu noſtro; quando enim agnoſcitur lex quæ antea ignorabatur, poteſt adhuc obſeruari quoad partem, & conſtat de parte illa: non debet ergo continuari error malè inchoatus, ſed corrigi, vt ſi non in totum, obſeruetur tamen lex, quantum fieri poteſt.

DVBIVM IX.

De numero Miſſarum in beneficij erectione aſsignando.

1 TEſtator dixit: *Volo, vt extrahantur ex mea hæreditate ſex millia ſcuta, & ex iis fundetur beneficium ad celebrandas tot Miſſas in anno in perpetuum in Eccleſia N. pro anima meæ matris.* Cùm ergo erigendum iam eſſet beneficium, dubitatum fuit, ad quot Miſſas obligandus ſit beneficiarius, cùm teſtator earum numerum non deſignauerit.

Tota difficultas oritur ex verbis illis, *celebrandas tot Miſſas in anno.* nam illud *tot*, poteſt referri vel ad ſummam 6000. ſcutorum, ita vt velit teſtator tot Miſſas celebrari, quot correſpondent fructibus illius ſummæ pecuniæ. Vel poteſt referri ad beneficium fundandum, itaut velit tot Miſſas in anno celebrari, quot habens illud beneficium celebrare poterit. Et quidem, quoties agitur de interpretandis verbis dubiis teſtatoris, vtendum eſt coniecturis ex circumſtantiis perſonæ, loci, temporis, & aliis ad indagandam mentem, & intentionem teſtatoris, quæ præualere debet, etiamſi aliquando verba videantur aliud ſonare, vt videri poteſt in exemplis, quæ adduxi *tom. 2. de Iuſtitia, & iure, diſputat. 24. de teſtamentis, ſectione 9. & 10.* 2

Dixi ergo; inueſtigandum in primis eſſe diligenter ex circumſtantiis, an teſtator loquutus fuerit de vero, & rigoroſo *beneficio*, an ſolùm voluerit fundari eos redditus perpetuos in tali Eccleſia, vt in ea Miſſæ correſpondentes fructibus quotannis celebrentur: nam re vera in vulgari modo loquendi beneficium inſtitutum cum ſolo onere Miſſarum pro anima alicuius, quamuis in rigore iuris ſit beneficium Eccleſiaſticum; non tamen ſolet vocari vulgariter *beneficium*, ſed *Capellania*, & qui illam habet, non appellatur communiter *beneficiarius*, ſed *Capellanus*; quare dubitari poteſt, an de vera Capellania teſtator loquutus fuerit, an verò de beneficio non perſonali, ſed reali, vt ita dicam, hoc eſt, affixo, & applicato tali Eccleſiæ, vt Eccleſia illa ex fructibus faciat celebrare tot Miſſas: ſi enim hæc fuiſſet teſtatoris mens, proculdubio fructus omnes, deductis expenſis, deberent in Miſſas ibidem celebrandas erogari. 3

Rurſus, ſi coniecturæ ſenſum prædictum non ſuadeant, ſed verba intelligenda ſint de beneficio vni perſonæ certæ conferendo; inueſtigandum adhuc erit per coniecturas ex circumſtantiis prædictis, quale voluerit eſſe munus illius beneficiarij; audiui enim, eſſe in vſu beneficia aliqua, & beneficiarios, qui ius ſolùm habent recipiendi redditus ſui beneficij ad hoc ſolùm inſtituti, vt curam habeant diſtribuendi pecunias illas Sacerdotibus, quibus velint, & curandi, vt Miſſæ celebrentur correſpondentes illis fructibus. Si ergo hoc beneficiorum genus ſit in vſu in illis partibus, credibile ſit, hanc ſolam 4

fuiſſe mentem teſtatoris, quando ex tali ſumma voluit fundari beneficium, vt tot Miſſæ ſemper celebrentur; conſtructio enim illorum verborum magis plana, & ſincera eſt, vt illud *tot*, referatur ad fructus illius capitalis 6000. ſcutorum, quæ fuerant ad hoc aſſignata. Videndum autem tunc erit, qualis ſit vſus in eiuſmodi beneficiis, an ſcilicet beneficiarius habeat ſolùm ius eligendi Sacerdotes celebraturos, & diſtribuendi illis ſtipendia, & fortaſſe applicandi ſibi partem, ſi ipſe etiam Miſſarum partem celebrare voluerit: an verò vltra hæc habere etiam ſoleat partem aliquam fructuum pro ſtipendio curæ, & laboris in adminiſtratione, & receptione fructuum, & in procurando, vt tot Miſſæ ſemper celebrentur; ſi enim vſus communis hoc habeat in iis locis, meritò præſumi poteſt teſtator beneficium cum iis conditionibus iuxta vſum ſuæ patriæ inſtituere voluiſſe.

5 Denique, ſi nihil horum omnium ex coniecturis, & circumſtantiis colligi poſſit, verba in dubio accipienda ſunt in ſenſu proprio, vt voluerit teſtator ex ſumma illa erigi, & fundari Capellaniam, ſeu beneficium proprium conferendum per collationem canonicam alicui cum onere tot Miſſarum. Tunc autem videtur beneficiarius, ſeu Capellanus in ipſa beneficij erectione grauandus ad Miſſam quotidianam pro anima matris teſtatoris. quod ad minus eius verba ſignificare debent, dum petit *tot Miſſas in anno*, hoc eſt, tot, quot vnus beneficiarius in anno dicere poteſt; neque enim in hoc ſenſu poteſt mitiùs ad aliud referri illud *tot*, niſi ad capacitatem vnius beneficiarij, qui iubebatur inſtitui. Nec videtur credibile, ad pauciores Miſſas voluiſſe eum obligare, cui cum illo ſolùm onere relinquebat fructus ſex mille ſcutorum, qui fortaſſe ad 300. ſcuta annua in illis partibus adſcendere poſſent: qui certè fructus longè maiores ſunt, quàm qui Canonicis Cathedralium communiter dantur pro aſſidua chori aſſiſtentia, & aliis pluribus oneribus Canonicatui annexis.

6 Addi poteſt primò, ſenſum, & affectum teſtatoris erga beneficiarium conſtituendum colligi poſſe, ſi fortè in ipſo teſtamento deſignata ſit perſona, cui primo loco beneficium illud ſit conferendum, & hæc ſit conſanguinea teſtatoris, vel illi peculiariter coniuncta; hinc enim ad minus conſtabit, teſtatorem de vero, & proprio beneficio cogitaſſe, nec voluiſſe plures Miſſas exigere, quàm quæ ab eodem beneficiario celebrari poſſent. Ad hoc etiam proderit, ſi ſaltem deſignauit Patronum, ad quem beneficiarij nominatio, & præſentatio ſucceſſiuè pertineat; hoc enim probat etiam, quòd non ſolùm de redditibus, ſed etiam de perſona vnius beneficiarij perpetuò deligenda cogitauerit.

Secundò videndum erit, an beneficiario alia onera, præter Miſſarum celebrationem, imponantur. Si enim in ea fortaſſe Eccleſia ſint alij beneficiarij, qui choro, & Miſſarum ſolemnium officiis inſeruire debeant, teſtator præſumitur voluiſſe, vt ad meliorem Eccleſiæ cultum, & officiorum diuinorum beneficium nouum erigatur, & hic beneficiarius teneatur etiam ad illas Miſſas pro anima ſuæ matris celebrandas; quo caſu præſumitur teſtator contentus fuiſſe Miſſis illis, quæ ab eo celebrari poterant, quem tamen aliis beneficiariorum oneribus ad cultum Eccleſiæ grauabat. 7

Tertiò, etiamſi ad Miſſas ſingulis diebus à teſtatore obligetur, eſſe tamen ſententiam aliquorum Doctorum, qui dicunt, non eſſe id ita metaphyſicè intelligendum, vt non poſſit Sacerdos obligatus à teſtatore ad celebrandum quotidie, ſemel ſaltem in hebdomada, deuotionis, & reuerentiæ gratiâ à celebratione abſtinere, vt cum Nauarro 1. *part. conſil. lib.* 3. *tit. de Præbendis, conſil.* 7. aliàs 6. tenent alij communiter, quos refert, & ſequitur Diana 2. *part. tract. de celebratione Miſſarum, reſolut.* 28. *& part* 5. *tract.* 13. *miſcell reſolut.* 51. ij tamen aduertunt, id intelligi, quando obligatio dirigitur ad Capellanum ipſum, dicendo, v.g. *qui debeat quotidie celebrare*, &c. ſecus verò, ſi dirigatur ad ipſam celebrationem in tali loco, dicendo, v.gr. *Volo, vt in tali Eccleſia celebretur quotidie Miſſa*, &c. tunc enim dicunt, Capellanum ea die, qua ipſe non celebrat, debere alium pro ſe ſubſtituere. Quare in caſu noſtro dubitari poſſet, quia verba teſtatoris ambigua ſunt, dum dicit, *Volo, vt fundetur beneficium ad celebrandas tot Miſſas in anno in perpetuum in Eccleſia N.* &c. in quibus verbis non videtur dirigi obligatio directè ad beneficiarium, ſed ad Miſſarum celebrationem in tali loco. Adhuc tamen ea obligatio non videtur clara, quia verba in noſtro caſu ſunt ſatis ſimilia verbis relatis à Nauarro *vbi ſuprà*, quibus teſtator reliquit bona reddentia 830. *ſolidos annuos pro vna Capellania, ad dicendas Miſſas*, non expreſſo earum numero: & tamen 8

Nauarrus

Nauarrus eo caſu iudicauit, poſſe Capellanum abſtinere à celebrando ſemel in hebdomada deuotionis, aut maioris reuerentiæ causâ, argumento deſumpto ex *cap. ſignificatum, de præbendis.* Idem autem videtur poſſe dici in caſu noſtro, in quo teſtator non expreſſit Miſſarum numerum: & quamuis dixerit, *ad celebrandas tot Miſſas,* &c. Id tamen videtur poſſe commodè explicari, tot Miſſas, quot idem beneficiarius moraliter, & reuerenter celebrare poterit. Nec expreſſit, vt quotidie in ea Eccleſia celebraretur, ſed verba illa magis videntur driigi ad ipſum beneficiarium, dum iuſſit, beneficium fundari ad celebrandas tot Miſſas in anno in tali Eccleſia: hoc eſt, vt beneficiarius celebret in tali Eccleſia tot Miſſas in anno. Non ergo video clarè, cur ab ea facultate aliis conceſſa abſtinendi ſemel à Miſſa in hebdomada debeat excludi.

9 Denique aduertendum erit, poſſe beneficiarium nominandum in caſu noſtro Miſſas illas, ſi voluerit, non per ſe ipſum, ſed per alios celebrare, quia quoties teſtator, vel fundator non obligat expreſsè Capellanum, vt celebret per ſemetipſum, & non per alios, non debet ad id obligari, vt conſtat ex reſponſo ſacræ Congregationis Concilij Tridentini, quod affert Gonzalez *ſuper regulam octauam Cancellariæ, gloſſ.* 5. *in principio, num.* 84. his verbis: *Item Epiſcopus non poteſt compellere obtinentem Capellaniam, vt ipſemet celebret, licèt in eius fundatione diſponatur, quòd Capellani celebrent: nam iſtis oneribus Miſſarum rectè per ſubſtitutum ſatisfit.* quæ etiam declaratio habetur in declarationibus impreſſis *ſeſſ.* 24. *cap.* 12. *circa finem*, & iuxta eam idem reſoluunt quamplures, quos afferunt, & ſequuntur Bonacina *de Sacramentis, diſput* 4. *q. vlt punct.* 7 §. 1 *n.* 1. & Diana *p.* 2. *tract de celebrat. Miſſarum, reſolut* 18. Quare in caſu noſtro, quo teſtator contrarium non expreſſit, poterit proculdubio beneficiarius Miſſas debitas celebrare per alios Sacerdotes, quibus dare debet, non quantum ipſi beneficiario correſponderet pro ſingulis Miſſis ex fructibus beneficij, ſed ſolùm ſtipendium dari ſolitum Miſſas celebrantibus. Quamuis enim decreto ſacræ Congregationis Concilij edito iuſſu Vrbani VIII. anno 1625. prohibitum ſit, ne Sacerdos ſtipendio pro Miſſa celebranda accepto, poſſit alij Sacerdoti ſtipendij parte data, Miſſam dicendam ei committere, ſed debeat totum ſtipendium, quod accepit, eidem dare, nulla ſibi parte retenta: id tamen locum non habet in caſu noſtro, vt eadem ſacra Congregatio reſpondit anno ſequenti, dicens, decretum illud non intelligi de beneficiario, qui poteſt per alium celebrare, ſed ſufficere quòd ei det eleemoſynam congruam, niſi in fundatione ipſius beneficij aliter cautum fuiſſet. Quod idem procedere in Capellano, qui per alium ſatisfaciat oneri Miſſarum, diximus *tom. de Euchariſtia, diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 30. Siue ergo dicendus ſit beneficiarius, ſiue Capellanus, in caſu noſtro ille, cui Miſſarum onus teſtator impoſuit, poterit huic oneri per alios ſatisfacere, quibus conſuetam ſolùm eleemoſynam pro ſingulis Miſſis dare teneatur.

DVBIVM X.

De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, nouit vacationem præbendæ, quam impetrari curauit pro quodam ſuo amico.

PEtrus in Hiſpania conſignauit faſciculum litterarum Paulo, qui ibi curam habebat expediendi tabellarios publicos, qui Hiſpanicè appellatur *Correo mayor,* Italicè *Maſtro delle Poſte*, illius ciuitatis, eique commendauit, vt litteras illas Romam tranſmitteret ad Ioannem ibi commorantem, qui litteris illis certior fiebat de vacatione cuiuſdam Præbendæ, cuius annui fructus erant 1500. vel 2000. ducatorum. Paulus, vt maiori diligentia rem exſequeretur, faſciculum illum per nuntium, ſeu tabellarium extraordinarium, qui illac tranſibat, miſit Romam ad Antonium ſuum amicum Romæ commorantem, eumque rogauit, vt ſtatim litteras illas Ioanni traderet, quia continebant nuntium Præbendæ vacantis. Antonius, acceptis litteris, non dedit eas Ioanni, cui mittebantur, ſed vocato Franciſco ſuo amico, rem illi communicauit, & communi conſilio Franciſcus ſimul cum eodem Antonio faſciculum, & litteras, quæ Ioanni mittebantur, aperuit, & cognita qualitate Præbendæ vacantis, eam adhibito fauore cuiuſdam Cardinalis, cui inſeruiebat, ſibi impetrauit. Poſtea verò, nullo tamen præcedente antea pacto, dedit Antonio 100. ſcuta pro ſe, & 50. pro Petro, à quibus notitiam vacantis Præbendæ habuerat. Quærebatur, an Antonius teneatur aliquid reſtituere Ioanni, qui tunc alteri Cardinali inſeruiebat, & poſtea duos Epiſcopatus ſucceſſiuè obtinuit. 1

2 Supponebatur in primis, Paulum non habuiſſe ex officio obligationem mittendi litteras illas Romam per nuntium extraordinarium, ſed fuiſſe ſatis, ſi mitteret ſuo tempore per tabellarium ordinarium. Deinde Antonium neſciſſe, qua obligatione, vel conditione Paulus accepiſſet litteras illas mittendas Romam ad Ioannem. Suſpicatur tamen, aliquid ſignificatum Paulo de remuneratione pro diligentia adhibenda in mittendis litteris. Certum eſt, Paulum acceptis poſtea illis 50. ſcutis, nihil Antonio ſcripſiſſe de obligatione, quam habuiſſet circa diligentiam faciendam in fauorem Ioannis.

3 Theologi Hiſpani Salamanticæ, & Valliſoleti conſulti de obligatione Antonij, diuiſi fuerunt in contrarias ſententias. Quia verò diuerſitas hæc oriebatur ex diuerſa intelligentia doctrinæ cuiuſdam, quam olim tradideram *tom.* 1. *de Iuſtitia, & iure, diſput.* 18. *ſect.* 5. *num.* 104. Maior tamen pars liberabat eum ab obligatione reſtituendi: ideò coactus ſum, vt ſenſum meum declararem, & explicarem, quomodo doctrina illa ad caſum præſentem poſſet, aut deberet applicari.

4 Dixi ergo in primis, me eo loco ſolùm dixiſſe contra nonnullos ibi à me relatos, eſſe obligationem reſtituendi pro damno ex illa iniuſta litterarum apertione verè conſequuto. Videndum ergo eſt, an in caſu noſtro damnum ſit Ioanni conſequutum ex eo, quòd eius litteræ apertæ ſunt, an ex alia cauſa, potuiſſent enim litteræ retineri ab Antonio non apertè. Vnde videndum eſt, an eſſet obligatio ex iuſtitia dandi eas litteras Ioanni, nam damnum non fuit ortum ſolùm ex apertione litterarum, ſed ex eo etiam quòd non ſint redditæ Ioanni, ad quem dirigebantur.

5 In Paulo ergo, cui litteræ conſignatæ ſunt, obligatio erat iuſtitiæ eas ad Ioannem tranſmittendi, quia tenebatur ex officio publico ad hoc conſtituto, vt litteræ ad varia loca tranſmittantur. Quamuis verò non teneretur ex officio ad litteras tranſmittendas per nuntium extraordinarium; ſuppoſito tamen, quòd elegit eam viam, debebat procurare, quòd cum effectu darentur Ioanni. Hoc autem iam ipſe videtur præſtitiſſe, curauit enim, & petiit ab Antonio, cui fidebat, vt daret quamprimum Ioanni faſciculum illum litterarum, & quamuis hunc finem non obtinuerit; non fuit ex culpa ipſius Pauli, qui prudenter operatus fuerat, & curauerat, vt quamprimum litteræ ad Ioannis manus peruenirent. Paulus ergo liber videtur eſſe ab omni onere reſtituendi.

Difficultas eſt de Antonio, qui litteras 6 retinuit, & dedit Franciſco aperiendas, vt ſibi Præbendam imperraret. Diſtinguere autem rurſus poſſumus. nam ſi Antonius Miniſter erat Pauli, vel eius Procurator, aut ei fide data promiſerat diſtribuere fideliter litteras, quas ad ipſum deſtinaret; videtur non potuiſſe ſine iniuſtitia retinere Ioannis litteras, atque adeò teneri ad reſtitutionem pro damno ſubſequuto, cùm iam quaſi ex officio teneretur ad litteras reddendas, ſicut ipſe Paulus, cui ſe obtulerat miniſtrum, & exſequutorem hac in parte ipſius obligationis. Sicut illi famuli, quibus in domo tabellarij dantur litteræ diſtribuendæ per Vrbem ſingulis ciuibus, tenentur etiam ex iuſtitia illas fideliter diſtribuere, nec poſſunt eas ſibi retinere, quia participant obligationem iuſtitiæ, quam habet eorum dominus, cuius miniſtri ea in parte ſunt.

Si verò Antonius neque erat Procura- 7 tor, nec miniſter Pauli, nec ei ſe fide data obſtrinxerat ad litteras diſtribuendas, quas ipſi mitteret; non facilè apparet, cur obligaretur ex iuſtitia ad reddendas litteras Ioanni; durum enim eſt obligare te ex iuſtitia ad diſtribuendas litteras, quas amicus tibi pro aliis mittit: imò ſæpè litteræ illæ negliguntur ab eo, qui eas cum ſuis accepit. Sola ergo vrbanitas, & amicitia poſcit, vt litteræ illæ aliis dentur: aliquando etiam charitas obligabit, quando magnum damnum proximo immineret, niſi redderentur, ſed peccatum contra charitatem non obligat ad reſtitutionem, vt conſtat.

Peccauit tamen Antonius contra iuſti- 8 tiam litteras Ioannis aperiendo; quia litterarum alienarum apertio continet grauem iniuriam contra iuſtitiam, vt cum communi Doctorum diximus *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſput.* 14. *ſect.* 9. *num.* 148. quamuis ergo poſſet Antonius litteras Ioanni non dare abſque iniuſtitia; non tamen poterat ſine iniuſtitia eas aperire, & legere. Quare cùm ex læſione grauiter iniuſta conſequatur ſemper obligatio reſtituendi pro toto damno ex illa conſequuto ei, qui iniuriam paſſus eſt, vt probaui *eodem tom.* 1. *de Iuſtitia, diſputat.* 8. *ſect.* 5. conſequens eſt, vt Antonius reſtituere teneatur Ioanni pro toto damno, quod ob litteras eius apertas paſſus eſt. Non dico,

pro

pro damno, quod ob litteras ei non redditas paſſus eſt; quia forraſſe Antonius non tenebatur, vt vidimus, ex iuſtitia ad reddendas litteras: quia tamen tenebatur ex iuſtitia ad non eas aperiendas, debebit reſtituere Ioanni pro damno toto, quod ob litteras eius apertas paſſus eſt. Difficultas ergo tota erit in decernendo, an damnum conſequutum verè ſit Ioanni ex apertione litterarum, & quanti damnum illud æſtimari debeat, quæ quæſtio magis facti eſſe videtur, quàm iuris.

9 Duo ergo potiſſimùm conſideranda ſunt. Primum, an apertio litterarum cauſa fuerit quòd Ioannes non habuerit illam Præbendam. Secundum verò, quanti damnum illud æſtimandum ſit. Quod ergo ad primum ſpectat, ex circumſtantiis loci, temporis, perſonarum, & aliis indagandum eſt, an, ſi litteræ non fuiſſent apertæ, ſed tamen non fuiſſent Ioanni traditæ, Ioannes impetraſſet adhuc ſibi illam Præbendam, habita nimirum interim aliunde notitia eiuſdem vacantis. Si enim aliunde non potuiſſet impetrare, ſignum eſt, quòd apertio litterarum non fuit cauſa quòd non impetraret, ſiquidem, etiamſi non fuiſſent apertæ, non eas accepiſſet, neque impetraſſet: quare ſi Antonius decreuiſſet non reddere litteras illas Ioanni, & hoc independenter, & antequam cogitaret de illis aperiendis, ita vt apertio litterarum non fuerit cauſa illas retinendi, nec quòd Ioannes non haberet Præbendam, quia nec tunc, nec poſtea illam habiturus erat etiam litteris non apertis, non apparet, vnde oriatur obligatio reſtituendi, ſuppoſito quòd Antonius non debebat ex officio, vel promiſſione litteras dare iis, ad quos in eius faſciculo mittebantur. Si autem apertio litterarum impediuit Ioannem ab obtinenda Præbenda, vel quia apertio litterarum fuit cauſa quòd illi litteræ tempeſtiuè non darentur, ſiue quia, niſi fuiſſent apertæ, & ex illa notitia Franciſcus eam ſibi impetraſſet, habuiſſet poſtea Ioannes aliunde notitiam Præbendæ illius vacantis, & eam ſibi potuiſſet impetrare, Antonius tenebatur ad reſtituendum Ioanni pro damno ex litterarum apertione conſequuto plus, vel minus pro maiori, vel minori ſpe, quæ eſſe poterat, vt Ioannes litteris non apertis, damnum illud paſſus non fuiſſet.

10 Quoad ſecundum verò, nempe ad taxandum id, quod reſtitui debet caſu, quo Antonius reſtituere teneatur, pendet id omninò ex variis circumſtantiis, quæ arbitrio prudentis ponderandæ ſunt. Ponderare enim oportet, quantum probabilitatis haberet, quòd litteris illis non apertis poſſet Ioannes Præbendam illam impetrare, ſiue quia tunc litteræ ei redditæ fuiſſent, quarum non reddendarum cauſa fuit earum apertio, ſiue quia aliunde notitiam vacantis Præbendæ opportunè habuiſſet, ſi à Franciſco per furtiuam illam notitiam non fuiſſet præuentus, & pro maiori, vel minori gradu probabilitatis, & ſpei eiuſmodi plus, minuſve deberet ei Antonius reſtituere. Conſiderandum etiam eſt, quanto tempore Præbenda illa fruiturus fuiſſet ante adeptum primum Epiſcopatum, quem habuit, iuxta ea, quæ in ſimili dixi *diſput.* 11. *de Iuſtitia, ſect.* 2. *num.* 39. Item, an potuiſſet obtinere retentionem Præbendæ ſaltem pro aliquo tempore ſimul cum Epiſcopatu. Item, an occaſione Præbendæ habitæ, meliorem, & pinguiorem Epiſcopatum, vel in meliori loco obtinere potuiſſet à Rege, ad quem tunc ſpectabat nominare ſucceſſorem in Præbenda, & an ipſe habens talem Præbendam in Hiſpania, acceptaſſet Epiſcopatum illum in India, quæ omnia, & alia ſimilia pertinent ad factum, nec à me ſciri poſſunt. Quare tutius, & facilius eſſet in eo caſu, quòd Antonius per interpoſitam perſonam conueniret cum Ioanne, oblata ei rationabili aliqua ſumma, & petens ad cautelam remiſſionem totius damni; hoc enim modo cum maiori ſatisfactione, & quiete res tota componetur, & tolletur radix ſcrupulorum in hac materia.

DVBIVM XI.

De obligatione Prælati, aut Beneficiarij Eccleſiaſtici ad dandam eleemoſynam.

PRopoſitum mihi fuit à quodam Theologiæ Magiſtro hoc dubium. Cùm ſit doctrina P. Vaſquez, & aliorum, quos affert P. Diana *p.* 2. *tract.* 16. *reſolut.* 28. nomine congruæ ſuſtentationis intelligi, non ſolùm quæ requiruntur ad conſeruationem ſtatus præſentis, ſed etiam ea, quæ ſunt neceſſaria ad acquirendum ſtatum meliorem, quia aſcenſus ad ſuperiorem ſtatum pertinet ad neceſſitatem, & conuenientiam ſtatus, vnde aliqui inferunt non obligari ad eleemoſynam ex bonis requiſitis ad meliorem ſtatum acquirendum: quærebatur à me primò, an hæc doctrina 1

ſit vera. Secundò, an procedat ſolùm de ſtatu immediato meliori, an etiam de quolibet mediato: nam, ſi in hoc ſecundo ſenſu intelligatur, nunquam eſſet obligatio dandi eleemoſynam, quia omnis pecunia, quantumcumque copioſa, requiritur ad ſtatum maiorem poſſibilem acquirendum. Tertiò, an id intelligatur etiam de meliori ſtatu Eccleſiaſtico, ita vt beneficiatus poſſit in congrua ſuſtentatione computare ea, quibus indiget ad maiorem dignitatem Eccleſiaſticam, vel altiorem ſtatum acquirendum, etiamſi non ſint neceſſaria ad conſeruationem ſtatus.

2 Reſpondi, ſupponi falſum: nam Auctores illi non loquuntur de beneficiario, ſed de laico diuite, de quo quærunt, an obligationem habeat dandi eleemoſynam ex iis, quibus indiget ad acquirendum altiorem ſtatum. Imò expreſsè dicunt, id non habere locum in perſonis Eccleſiaſticis, vt videri poteſt in locis ibi citatis; in quibus tamen aduertere oportet, P. Vaſquez non agere de hoc *in tract de reſtitutione*, in quo citatur à Patre Diana, ſed *in tractatu de eleemoſyna*; ſicut nec etiam Malderus tractat de hoc *q.* 27. in qua ab eodem Diana allegatur, ſed *q.* 32. ij autem expreſsè excludunt ab ea doctrina perſonas Eccleſiaſticas, quas negant poſſe vltra congruam ſuſtentationem ſtatus præſentis, reſeruare ex fructibus Eccleſiaſticis ad acquirendum ſtatum meliorem. Quare corruunt alia duo quæſita: neque enim ad meliorem ſtatum immediatum acquirendum reſeruare poſſunt; multò minus ad mediatum: nec ad meliorem ſtatum ſæcularem, nec etiam ad meliorem ſtatum Eccleſiaſticum comparandum.

3 Hac tamen occaſione iterum quæſitum eſt, an poſſet aliquis ex fructibus Eccleſiaſticis reſeruare ad emendum Clericatum, vel Auditoratum Cameræ Apoſtolicæ, vel ad hoc, vt poſtea ad Cardinalatum promotus habeat ſumptus neceſſarios ad eam dignitatem ſuſtinendam.

4 Reſpondi, ex doctrina præcedenti ſequi, quòd non poſſit reſeruare ad emendum Clericatum, vel Auditoratum Cameræ, quia hoc eſſet reſeruare ad acquirendum ſtatum altiorem; quod tamen Doctores ſuprà adducti expreſsè negant poſſe ex fructibus beneficiorum fieri: nam P. Vaſquez *dicto tractatu de eleemoſyna, cap.4. dub. vltimo, num.* 14 dicit differre Eccleſiaſticos à laicis, *quod laici poſſunt de bonis patrimonialibus ſeruare ad ſtatum ſuum, vel conſanguineorum mutandum, & tunc illud non dicitur ſuperfluum. Vnde vix in ſecularibus inuenies, etiam in Regibus, ſuperfluum ſtatui. At Epiſcopi, & alij Eccleſiaſtici non poſſunt ex bonis beneficij ſtatum mutare altiorem ſibi, vel conſanguineis, vel amicis, vt benè docuit Corduba, quia iſta bona non ſunt data, niſi ad congruam ſuſtentationem.* Eodem modo loquitur Nauarrus *in ſumma, cap.* 24. *num.* 6. vbi, cùm dixiſſet, ſecularem poſſe ex ſuperfluis reſeruare ad ſtatum altiorem obtinendum, quod etiam dixerat *cap.* 23. *num.* 74. ſtatim ſubdit: *Dixi* ſecularem, *quia Eccleſiaſtici non poſſunt in tot fines, ac illi, pecunias coacervare, vt infrà ſequenti capite attingetur.* Sic etiam loquitur Malderus 2. 2. *dicta quæſt.* 32. *art.* 6. *dub.* 4. vbi loquens de obligatione dandi eleemoſynam ex ſuperfluo, ſic ait: *Quòd verò dicatur, rarius contingere, vt quis habeat eiuſmodi ſuperfluum: eſto ſimpliciter loquendo verum ſit; nobis tamen ſufficit aliquando ita contingere, præſertim in Eccleſiaſticis, qui potius debent pauperes iuuare, quàm augere ſtatum, vel conſanguineos, & amicos ditare.* Ratio autem eſt clara, & in primis ab abſurdo; quia, ſi hoc concederetur, nulla maneret obligatio Eccleſiaſticis expendendi ſuperflua in vſus pios; quis enim eſt, qui non adſpiret, vel adſpirare poſſit ad ſtatum altiorem, vel ſecularem, vel Eccleſiaſticum? Deinde de Auditoratu, vel Clericatu Cameræ emendo parum iuuat; quæ enim neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ apparet in iis expenſis? Quaſi, ſi tu non tibi hæc munera emas, defuturi ſint alij multi, & fortaſſe meliores, & digniores, qui eiuſmodi officia adminiſtrent. Hæc ſanè non ſunt, niſi velamenta auaritiæ, vel etiam ambitionis, ne fructus Eccleſiaſticorum beneficiorum in pios vſus expendantur, ad quos ex ſua natura, & conditione deſtinati reperiuntur.

Magis apparenter fortaſſe excuſare poſſet motiuum illud aliud reſeruandi ad expenſas in Cardinalatu faciendas: ſi tamen circumſtantiæ aliquæ concurrant, quæ id poſſint iuſtificare. Prima ſit, quòd Cardinalatus aliunde acceptandus ſit, ita vt pecunia non reſeruetur, vt Cardinalatus acceptari poſſit; hoc enim eſſet reſeruare pecunias ad comparandum ſtatum altiorem, quod diximus Eccleſiaſtico non licere, ſed ita vt reſeruetur, vt habeantur neceſſarij ſumptus faciendi in Cardinalatu, qui aliunde acceptandus eſt. Secunda ſit, quòd probabile ſit, defuturos ſumptus neceſſarios, quando Cardinalatus adueniet, nec eſſe ſpem ſoluendi debita, 5

quæ

quæ tunc ad primos illos ſumptus facien-dos contrahere oportebit: ſi enim ſpes ſit ſoluendi poſtea illa debita, non indiget hac pecunia, vt ſibi tunc ſubueniat. Tertia denique, & potiſſima conditio eſt, quòd neceſſitas hæc probabiliter, & de proximo timeatur. Alioquin quilibet Prælatus poſſet ab adoleſcentia reſeruare, & theſaurizare ex redditibus Eccleſiaſticis ſuperflui ſtatui, vt aliquando fiat Cardinalis, habeat ſumptus neceſſarios ad eam dignitatem ſuſtinendam: quod certè in foro Dei approbandum non credo, & apud pios, & prudentes omnes ſcandalum generaret.

DUBIUM XII.

An Religioſus factus Epiſcopus maneat adhuc Religioſus, & cum voto paupertatis, & an acquirat dominium fructuum ſui Epiſcopatus.

1 DIxi, duas eſſe quæſtiones diuerſas. Prima, an Religioſus factus Epiſcopus maneat adhuc Religioſus, an verò abſoluatur omninò à votis Religioſis etiam ſubſtantialibus, & reducatur ad ſtatum ſecularem. Secunda eſt, an acquirat dominium bonorum, ſeu redditum ſui Epiſcopatus, ſicut alij Epiſcopi in ſententia magis communi acquirunt, an verò ſolum vſum eum licentia adminiſtrandi, & expendendi eiuſmodi bona, quæ ſunt quæſtiones valdè diuerſæ, vt videbimus.

2 Et quidem quoad primam quæſtionem, nulla videretur eſſe dubitandi ratio, niſi aliqui recentiores dubium indicaſſent, inter quos Petrus Hurtado de Mendoza *in tract. de charit. diſp.* 160. *ſect.* 1. *ſubſect.* 3. quamuis ex profeſſo ſolùm tractet ſecundam quæſtionem de dominio redituum; obiter tamen *num* 61. & 64. ſignificat apertè, Monachum factum Epiſcopum non manere Religioſum, quoad eſſentiam Religioſi, ſed quoad aliqua accidentia, qualis eſt retentio ſui habitus, & ſimilia: *relinquitur enim*, inquit, *illis habitus, tum in honorem ſui Ordinis, tum vt ipſe Epiſcopus meminerit non oportere ad luxum diffluere, qui Religionem fuit tandiu profeſſus.*

3 Alij tamen vno ore fatentur, Epiſcopum illum manere adhuc Religioſum non ſolùm quoad accidentia, ſed magis quoad ſubſtantiam: imò id non tractant quaſi ex profeſſo, ſed ſupponunt tanquam omnino certum, & indubitatum, & poſtea ad alias quæſtiones conſequentes deſcendunt, in quibus variæ ſunt Doctorum ſententiæ, nunquam tamen apud illos fuit controuerſia, an Epiſcopus ille eſſet Religioſus, vel merus ſecularis. Vnde P. Suarez *tom.* 4. *de Religione tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 4. cum S. Thoma 2.2 *quæſt.* 185. *art.* 8. & aliis dicit, *certum eſſe Religioſum, cùm fit Epiſcopus, non amittere ſubſtantialem ſtatum Religioſi.* Eodem modo tanquam de re omnino certa, loquuntur alij omnes Theologi, & Canoniſtæ, quos latè congerit Thomas Sanchez *lib.* 6. *in Decalog. cap.* 6 *num.* 1. dicens, *Abſque dubio tenendum, Religioſum creatum Epiſcopum inprimis non abſolui à voto caſtitatis, nec etiam à voto obedientiæ, ſed hoc quodammodo limitari, quia abſoluitur ab obedientia Prælatorum Regularium.* quod probat, *quia hic manet verus Religioſus, vt fatentur omnes*, imò P. Vaſquez, quem Hurtado inducere conatur pro ſua ſententia, expreſsè fatetur 1.2. *quæſt.* 96 *art.* 4. *diſp.* 165. *cap.* 8. *num.* 93. *ad finem*, manere Religioſum, nec liberari à voto obedientiæ reſpectu Summi Pontificis. Idem dicunt Leſſius, Layman, & alij, quos affert, & ſequitur Caſtro Palao *tom.* 4. *tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 20. *n.* 1. ſupponens pro certo, manere verum Religioſum, & inde probans, manere obſtrictum voto obedientiæ, & nouiſſimè Franciſcus Pellizzarius *in manuali Regularium tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 5 *ſect.* 1 *num.* 15. Denique Lezana *tom.* 1. *cap.* 17. *num.* 1. eandem concluſionem vt certam, & vt baſim aliarum quæſtionum ſupponit, nec videtur de hoc puncto Doctores vnquam dubitaſſe.

4 Ratio autem à priori eſt clara, quia vota religioſa ſubſtantialia perpetua fuerunt ex natura ſua, & poteſt manere eorum vinculum radicale, licèt eorum materia in multis deficiat ratione ſtatus: id tamen eſt per accidens, ſicut vinculum matrimonij conſummati manet, licèt poſtea coniuges fiant Religioſi, vel licèt poſtea adueniat impotentia, qua iis reddatur impoſſibilis copula Cardinalis. A fortiori manebit vinculum religioſæ Profeſſionis, quamuis poſtea deficiat materia ad exſequenda vota. Et quidem de voto caſtitatis non eſt dubium, cùm maneat tota eius materia, & magis obligetur Religioſus Epiſcopus ad illud votum obſeruandum. Obedientiæ autem votum manet, & poteſt impleri reſpectu Summi Pontificis, cui Epiſcopus Religioſus debet obedire etiam ex voto

ſuæ Profeſſionis in iis, quæ Papa ei præcipiat ſecundùm regulam. Nec refert, quòd non debeat obedire aliis Prælatis Regularibus, hoc enim eſt per accidens, quia non eſt tunc eorum ſubditus, ſicut nec Generalis perpetuus Ordinis Prædicatorum, vel Societatis IESV poteſt obedire ampliùs vlli Prælato Ordinario Regulari, ſed ſoli Summo Pontifici, & tamen permanet Religioſus adſtrictus vinculo voti obedientiæ. De voto autem paupertatis poſtea explicabimus, quomodo adhuc maneat, non ſolùm quoad vinculum radicale, ſed etiam quoad exſequutionem ſaltem partialem. Non ergo diſſoluitur ex natura rei vinculum Profeſſionis religioſæ per dignitatem Epiſcopalem. Sed nec dici poteſt, quòd diſſoluatur per diſpenſationem Summi Pontificis aſſumentis eum ad Epiſcopatum. Quamuis enim concedam, poſſe Summum Pontificem ex cauſa diſpenſare etiam in votis ſolemnibus; id tamen non poteſt, niſi ex cauſis grauiſſimis: vnde rariſſimè, & ex grauiſſima cauſa ſolet diſpenſare cum habente Ordinem ſacrum, vt ducat vxorem: quales certè cauſæ non exiguntur, vt Religioſus fiat Epiſcopus, ſed paſſim fiunt eadem facilitate, qua Clerici ſeculares, & abſque Eccleſiæ neceſſitate. Non ergo intercedit diſpenſatio voti ſolemnis: alioquin Papa difficiliùs, & rariùs id faceret, cùm ſciat diſpenſationem voti ſine cauſa ſufficienti conceſſam eſſe non ſolùm illicitam, ſed omnino inualidam. Papa itaque non diſpenſat cum Epiſcopo Religioſo in voto obedientiæ, v. gr. ſed ſicut Generalis eximens ſubditum ab obedientia ſui Prouincialis, vel Prælati localis, non diſpenſat cum eo in voto obedientiæ, ſed aufert partem materiæ, faciens quòd Prouincialis, & Prælatus localis non ſint eius Superiores, vnde votum, quod ſolùm eſt obediendi Superioribus, non obligat iam ad illis obediendum: ita Summus Pontifex non diſpenſat cum Religioſo Epiſcopo in voto obedientiæ, ſed facit, quòd Prælati regulares non ſint eius Superiores; & ideo ceſſat obligatio illis obediendi, quamdiu Superiores non ſunt; manet tamen obligatio obediendi Summo Pontifici, qui eſt ſupremus Generalis, & Prælatus eiuſdem Religionis, & cui primo loco promiſſa fuit obedientia per votum Profeſſionis religioſæ. Ex nullo ergo capite diſſoluitur vinculum Profeſſionis per aſſumptionem ad Epiſcopatum.

5 A poſteriori verò multipliciter hoc ipſum probari poteſt. Et in primis non eſt leuis coniectura, quæ deſumitur ex obligatione retinendi habitum Religionis ſaltem quoad colorem: imò ante Clementem VIII. retineri debebat etiam quoad formam, & paulò antè, nempe ante Gregorium XIV. nec ipſi quidem Cardinales regulares ex Monachis, vel fratribus mendicantibus aſſumpti poterant vti bireto rubro, ſed nigro: dicere autem, hoc ſolùm fieri, vt memores ſint ſtatus antiqui, non eſt credibile, nec hoc aliud eſſet, quàm conſeruare accidentia ſine ſubſtantia ſtatus religioſi, ſicut in Euchariſtia accidentia panis conſeruantur ſine ſubſtantia panis. quod certè omnino opponitur ſenſui omnium Doctorum, qui dicunt, Religioſum factum Epiſcopum, manere liberum ab obligationibus accidentalibus, non tamen à ſubſtantialibus ſtatus religioſi. Vnde etiam poſt Epiſcopatum appellantur pleno ore *regulares*; ſic vocantur in Cæremoniali Epiſcoporum *lib. 1. cap. 1.* vbi eorum habitus præſcribitur; quod rurſus repetitur *cap. 3.* his verbis: *Cæterùm quod dicitur de huiuſmodi Epiſcoporum habitu, tam capparum, quàm cæterarum veſtium, non eſt intelligendum de Epiſcopis regularibus, qui non mutant colorem ſui habitus, neque induunt Rochettum, ſed in Eccleſia propria vti debent cappa coloris ſuæ Religioni conuenientis, pellibus, ſeu ſerico eiuſdem coloris ſuffulta. Excipiuntur ab hac regula, vti dictum eſt, Canonici Regulares, qui Rochetto vtuntur: omnes autem tam ſeculares, quam Religioſi Epiſcopi galero vtuntur à parte exteriori nigro*, &c. Vide quoties in Cæremoniali Clementis VIII. iuſſu editi hi Epiſcopi appellentur *religioſi*, & condiſtinguantur ab Epiſcopis ſecularibus. Manent ergo veri Religioſi; alioquin fruſtrà S. Ludouicus excuſaſſet ſe ab acceptando Epiſcopatu Toloſano, niſi priùs permitteretur ingredi Religionem Minorum, & in ea Profeſſionem emittere. Si enim accepto poſtea Epiſcopatu, remaſiſſet ſecularis, ſicut antea, & diſſoluebatur omnino Profeſſio religioſa, ad quid ei circuitus ille deſeruiebat? Temerè etiam S. Antoninus Epiſcopus Florentinus minanti cuidam ex Magiſtratu reſpondiſſet, ſe paratum eſſe, abdicato Epiſcopatu, reuerti ad ſuam cellam, cuius clauem ei oſtendit, quam adhuc penes ſe retinebat. Si enim iam erat omnino ſæcularis, non magis poterat ad Conuentum redire, quàm alij ſæculares, ſed indigebat noua receptione, & probatione per annum nouitiatum, & poſtea denuo profiteri.

Vnde colligitur abſurdũ aliud, quod ex 6
illa

illa ſententia ſequitur: nam ſi Epiſcopus, vel Cardinalis Religioſus, abdicato Epiſcopatu, vel Cardinalatu, & obtenta Summi Pontificis facultate, ad regularem Obſeruantiam, & vitam Conuentualem, vt antea, rediret, indigeret vtique noua Profeſſione, qua Religioſus denuo fieret, cùm iam prioris Profeſſionis vinculum diſſolutum eſſet, & ipſe eſſet omnino ſecularis, ſicut alij Epiſcopi, vel Cardinales ſeculares: imò in rigore indigeret nouo anno nouitiatus, cùm nunc de nouo ex ſeculo ad Religionem tranſiret, & conſequenter antiquitas Profeſſionis non eſſet ei computanda ex priori Profeſſione, quæ iam omnino extrinſeca fuerat, ſed ex poſteriori, ex vi cuius ſolius nunc eſt membrum talis Religionis: quæ omnia abſurda ſunt, & contra mentem omnium Doctorum, & ipſorum ſummorum Pontificum in ſuis Bullis nullam eiuſmodi neceſſitatem nouæ Profeſſionis ſupponentium. Quæſtio quidem eſt apud Doctores, an Epiſcopus regularis depoſito munere Epiſcopali, teneatur ad Monaſterium redire? quibuſdam id affirmantibus, quorum ſententiam probabilem indicat Thomas Sanchez *dicto cap. 6. num.* 28. aliis tamen id negantibus, quos affert, & ſequitur idem Sanchez *ibi num* 29. addens tamen in ſolutione primi argumenti teneri ad id non ſub culpa, ſed ſolo debito decentiæ, & honeſtatis, & *n.* 30. cum P. Henriquez fatetur, ſi ob delicta deponatur, & degradetur, teneri omnino redire ad ſuum Monaſterium. Profectò, ſi redire tenetur, non aliunde tenetur, quàm ex vinculo prioris Profeſſionis adhuc perſeuerante: vnde non erit neceſſaria alia Profeſſio, nec ea poſſet ei iniungi, etiamſi ob delicta degradaretur; neque enim vnquam Eccleſia aliquem obligat ad ſtatum religioſum ſuſcipiendum, niſi ipſemet ad hoc ſe ſponte obligaſſet.

7 Vnde obiter aduerto, non opponi huic doctrinæ id, quod Thomas Sanchez *dicto cap. 6. num.* 31. obſeruauit, nempe, Epiſcopum regularem depoſitum abſque degradatione, redeuntem ad Monaſterium indigere nouo voto obediendi Prælatis regularibus, vel ſaltem quòd Papa, vt ſupremus Prælatus Religionis virtute voti obedientiæ in Profeſſione antea emiſſi, eum Prælatis regularibus ſubiiciat, quia, cùm omnino exemptus ſit ab illorum obedientia, non poteſt ſe illis obligare, niſi nouo voto, vel niſi à Prælato ſuo, qui eſt ſolus Papa, ſubiiciatur illis. quod ex parte amplexus eſt Pelizzarius *vbi ſuprà d. ſect.* 1. *num* 17. Hoc, inquam, non eſt contra noſtram doctrinam; nam ij Auctores fatentur, non indigere noua Profeſſione, vt fiat iterum Religioſus, cùm ſemper manſerit Religioſus; ſed quoniam ratione dignitatis exemptus eſt ab obedientia Prælatorum regularium, dicunt, non poſſe illis ſubiici, niſi vel ipſemet voto ſe illis ſubiiciat, vel à Papa illis ſubiiciatur: non tamen volunt, quòd per votum illud intelligatur Profeſſionem facere, aut, quòd votum illud ſit votum ſolemne obedientiæ pertinens ad Profeſſionem religioſam; ſed quòd deſeruiat ad cedendum priuilegio exemptionis à Prælatis regularibus, quam ratione dignitatis habebat.

In hoc tamen, vt verum fatear, non video, quàm conſequenter hi Auctores loquantur. Fateor quidem, poſſe à Summo Pontifice Prælatis regularibus ſubiici, quia cùm Papa ratione Profeſſionis præteritæ ſit eius ſupremus Prælatus; poteſt ei deſignare Prælatos immediatos, quos voluerit, & iis Prælatis communicare poteſtatem ei præcipiendi. Quòd tamen ipſemet ſolo proprio voto poſſit eos facere Prælatos ſuos, non video, quomodo poſſit ſubſiſtere. Poteſt quidem Epiſcopus Deo ſe obligare ad operandum iuxta alicuius priuatæ perſonæ conſilia: non tamen poteſt facere, quòd illa perſona ſit eius Prælatus, aut habeat poteſtatem, & iuriſdictionem ſupra ipſum, qualem poteſtatem habent Prælati regulares in ſuos ſubditos; hæc enim poteſtas, & iuriſdictio debet, non ab ipſo ſubdito, ſed ab alio Prælato ſuperiore communicari. Niſi ergo Papa communicet Prælatis regularibus poteſtatem, & iuriſdictionem ſupra Epiſcopum regularem ab eorum poteſtate exemptum; non poteſt ipſe Epiſcopus ſola ſua voluntate, & voto hanc poteſtatem, & iuriſdictionem ſupra ſe Prælatis concedere. Votum ergo illud obligabit eum ad facienda, quæ Prælati ei dixerint, ſicut poteſt ſe obligare ad ieiunia, vel alia pia opera: non tamen faciet, quòd Prælati ſint verè eius Prælati, & ipſe ſit eorum ſubditus, & quòd poſſit ab illis corrigi, puniri, excommunicari, &c. qui ſunt actus iuriſdictionis, quam Prælati non poſſunt ab ipſo ſubdito accipere, ſed à Summo Pontifice, qui ſolus eſt Prælatus illius Epiſcopi ſemel exempti. 8

Magis fortaſſe conſequenter videtur mihi dictum, quod Caſtro Palao 1. *tom. tract.* 16. *diſp.* 4. *punct.* 14. *num.* 25. obſeruauit, nimirum, Cardinalem Religioſum ſi renunciet Cardinalatum, & Papa renunciationem 9

tiationem acceptet, debere ipſo iure rediſſe ad obedientiam Prælatorum regularium ſui Ordinis. Quamuis enim hoc non dicatur de Epiſcopo regulari etiam renuntiato Epiſcupatu; ratio tamen eſt, quia adhuc in Epiſcopo perſeuerat dignitas ratione characteris Epiſcopalis indelebilis, ratione cuius eximitur adhuc ab obedientia Prælatorum regularium. Cardinalis autem, qui non erat Epiſcopus, relicto Cardinalatu, nihil prorſus retinet ex dignitate Cardinalitia, ſed remanet ſimplex Sacerdos, vel Diaconus, ſicut antea: ceſſat ergo ipſo facto omnino exemptio, & reducitur ad obedientiam Prælatorum ſui Ordinis, niſi Summus Pontifex poſitiuè ei exemptionem voluerit prorogare. Tantum abeſt, quòd ij non manſerint Religioſi, vt potiùs, ceſſante omnino cauſa, debeant ipſo facto ad obedientiam ſuorum Prælatorum redire.

10 Hoc ipſum pro comperto ſupponunt Summi Pontifices. Vnde Paulus IV. qui & ipſe Clericus Regularis erat Ordinis Theatinorum, in ſua Bulla, quæ incipit, *In ſacra*, & habetur *in* 1. *tom. Bullarij*, & eſt 21. inter eius Bullas, ſtatuit, vt eiuſmodi Epiſcopi, & Archiepiſcopi regulares, qui renuntiato Epiſcopatu ad ſuos Ordines redeunt, non poſſent in iis eligi ad Prælaturas regulares: quod quidem ideo prohibuit, ne ambitione Generalatus, vel alterius Prælaturæ, relinquerent Epiſcopatus, vt ad regularem vitam redirent, vbi bis vocat illos Epiſcopos, & Archiepiſcopos *religioſi Ordinis Profeſſores*, & ideo ſupponit, illos ad ſuum Ordinem redeuntes, capaces eſſe, vt in Prælatos eligerentur, niſi id eis ſpecialiter prohiberetur, prout ea Bulla expreſsè Pontifex prohibuit, & inhabiles eos reddidit ad eiuſmodi paſſiuam electionem.

11 Denique, niſi eiuſmodi Epiſcopi verè eſſent regulares, & vinculum prioris Profeſſionis in eis permaneret, inutiles eſſent, & otioſæ tanquam de ſubiecto non ſupponenti quamplures quæſtiones, quas Theologi, & Canoniſtæ de illis paſſim tractare ſolent. Diſputant enim, an ſi non retineant habitum ſuæ Religionis, ſed vtantur habitu Epiſcoporum ſecularium, incurrant cenſuras impoſitas Religioſis dimittentibus habitum religioſum. An teneantur ſub peccato mortali, vel veniali ad obſeruantias ſui Ordinis, quæ non repugnant ſtatui Epiſcopali. An maneant etiam ligati aliis votis, vel ſolemnibus, vel ſimplicibus, quæ in aliquibus Ordinibus addi ſolent tribus votis ſubſtantialibus Profeſſionis religioſæ. An Epiſcopus ex Ordine Minimorum obligetur adhuc ad vitam Quadrageſimalem, vel ex Ordine Carthuſiano ad non edendas carnes, vel ex Ordine Minimorum ad ieiunandum feria ſexta, in qua occurrat Natalis Domini. An poſſit Epiſcopus Regularis compaternitatem contrahere tenendo baptizatum, vel confirmatum, quod Religioſis prohibitum eſt? An debeat ſocium ex ſuo Ordine ſecum habere? An, & quomodo poſſit de ſuis bonis, & redditibus diſponere, & an ſit capax ſucceſſionis hæreditariæ, præſertim quando eſt ex tali Ordine, cuius Religioſi capaces non ſunt, & alia huiuſmodi, de quibus latè videri poſſunt Sanchez & Suarez *locis ſuprà citatis*, qui auctores alios congerunt de iis diſputantes, & omnes ſupponentes, Epiſcopum illum manere adhuc ſubſtantialiter Religioſum, alioquin quæſtiones illæ, ablato fundamento, omnes corruerent.

Hinc tamen oritur iam ſecunda quæſtio ſuprà indicata, an Epiſcopus regularis ſit verè dominus bonorum, & reddituum, quos percipit? ideo enim P. Hurtado *loco ſuprà citato* negauit, eum manere Religioſum, quia putauit eum eſſe dominum ſuorum bonorum, ad quod dominium inhabilis antea erat per votum ſolemne paupertatis. Fatendum ergo eſt eſt, fuiſſe extinctum votum illud, atque adeò ſtatum etiam religioſum, cuius eſſentia manere non poteſt ſine tribus votis ſubſtantialibus. Sed, pace viri doctiſſimi, & mei olim in docenda Theologia Collegæ, non debuit ea de cauſa negare, eos Epiſcopos eſſe Religioſos; imò ſi alterum negandum erat, debuiſſet potius negare acquiſitionem dominij, quàm permanentiam vinculi Profeſſionis religioſæ, cùm hoc eſſet multò certius, & ab omnibus abſque controuerſia pro certo ſupponeretur, quàm illud de dominio bonorum, quod à maiori Doctorum parte negabatur. Sed re vera, etiamſi concederetur bonorum dominium, non cogebatur dicere extinctam fuiſſe religioſam Profeſſionem, vt ſtatim videbimus. 12

In hoc ergo puncto Doctores non conueniunt; multi enim & multò plures dicunt, Epiſcopum Religioſum non habere dominium redditunm Eccleſiaſticorum, & aliorum bonorum, ſed ſolam adminiſtrationem, quod expreſsè docuit S. Thomas 2. 2. *qu. eſt.* 88. *art.* 11. *ad* 4. *& q.* 185. *art.* 8. *ad* 3. *& in* 4 *ſentent. diſt.* 38. *quæſt.* 1. *art.* 4 *quæſitiunc.* 1. *ad* 5. S. Bonauentura *ibi art.* 2. 13

art.2. quæſt. vlt. ad vlt. quos ſequuti ſunt alij communiter, quorum 42. refert, & ſequitur Thomas Sanchez *dicto lib. 4. cap. 6. num.8* eamdem tenent Tannerus, Sanctarellus, Cenedo, Barboſa, Bartholomæus à S. Fauſto, quos affert Diana 3 *part tract. 2. de dubijs Regularium, reſolutione* 64. quibus addit alios *tract. 8. de eleemoſyna, reſol.* 31. nempe Granadum, Valentiam, Laurentium de Peirinis, Hieronymum Rodriquez, Emanuelem Rodriquez, Caſtrum Palaum, Coninch, & Ioannem de la Cruz: latè autem, & acriter iam probat P. Suarez *dicto tom. 4 de Religione, tract. 8. lib. 5. c.* 19. qui ſatis ſtrictè loquitur in hac materia, inferens primò, Epiſcopum regularem tranſlatum ad aliam Eccleſiam, vel dimiſſo Epiſcopatu, debere relinquere ſtatim apud Eccleſiam, quam relinquit, omnia bona, quæ ex redditibus illius Epiſcopatus acquiſierat: quod idem ferè dicit *num.* 27. de bonis aliunde acquiſitis. Secundò infert, eum peccare contra iuſtitiam donando in malos vſus, & teneri ad reſtitutionem ipſum, & eos, qui ab eo acceperunt. Tertiò grauiter eum peccare habendo ſupellectilem pretioſiorem, quàm quæ Epiſcopo regulari neceſſaria ſit, vel notabilem pecuniæ quantitatem ludo exponendo. Quartò non poſſe conſuetudine ſola obtineri, vt liceat Epiſcopo regulari teſtari de bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis, imò nec Papam poſſe ſine multò grauiori cauſa eam licentiam illi validè concedere. Quintò nec de bonis patrimonialibus poſſe ad nutum diſponere, aut teſtari.

14 Alij tamen non contemnendi Doctores dicunt, Epiſcopum regularem acquirere dominium ſuorum redditunm, & bonorum aliunde acquiſitorum non minus, quàm Epiſcopum ſecularem. hanc ſententiam docuit Sotus *lib. 6. de Iuſt & iure q.4. art. 2. in fine.* Petrus Hurtado acriter eam probans *dicta diſp* 160. *de charitate, ſect.5. ſubſect.3.* P. Vaſquez *in tract. de redditibus cap.3 num.27.* Palatios, Michaël Meſina, & Gratianus, quos affert Sanchez *dicto cap 6. num.7.* qui *num.* 13 fatetur, eam ſententiam eſſe probabilem. Eamdem tenent Alphonſus de Leone *de offic Confeſſar. p.1. recollectione* 11. *num* 178. & Ioannes Marquez *de origine Erem.* Auguſt. *cap* 6 §.4. *&* 5. quos & alios affert & ſequitur Diana *locis proxime citatis.*

15 Ego quidem quoad rem ipſam parum puto referre hanc controuerſiam, imò fortaſſe magna ex parte reduci poſſe ad quæſtionem de nomine, an ille appellandus ſit dominus eorum bonorum, vel non, poſito ſemel eo, in quo ij Doctores, præter Hurtadum, conuenire videntur, quòd ſcilicet ille maneat verè Religioſus. Solùm enim oportet præ oculis habere, quid ſignificetur propriè nomine *domini*; ille nimirum dicitur *dominus* abſolutè, & propriè, qui poteſt diſponere ad libitum ſine vllius iniuria de rebus, quas habet: & quò plus aliquis de poteſtate participat, eò plus dominij habet; quo verò magis ab ea poteſtate recedit, eò magis à vera domini definitione degenerat. Vnde apparet, Epiſcopum ſecularem verè, & in rigore eſſe, & vocari dominum ſuorum reddituum, & aliorum bonorum ſaltem iuxta veriorem ſententiam, quia de illis poteſt diſponere abſque vllius iniuria. E contra verò Religioſus ſimplex nullo modo eſt dominus earum rerum, quas habet, & quibus ex licentia ſui Prælati vtitur, quia prohibente, vel non conſentiente Prælato, non poteſt abſque iniuſtitia de illis diſponere. Inter vtrumque habet ſtatum medium Epiſcopus regularis, qui poteſt quidem liberè diſponere ſine vllius iniuria de ſuis redditibus, & aliis bonis, & hoc ſine licentia Prælati regularis, non tamen ſine licentia ſupremi Prælati ſui Ordinis, qui eſt Summus Pontifex, qui ſimul cum Epiſcopatu eiuſmodi licentiam ei concedit, & ideo videtur ſe habere quaſi, ſi eſſet dominus eorum bonorum, quorum adeò liberam, & vniuerſalem adminiſtrationem habet. Hoc tamen vnum deficit, ne ſit omnino dominus, ſicut Epiſcopus ſecularis, quia non poteſt diſponere de rebus illis ſine licentia ſui Prælati, qui eſt ſolus Summus Pontifex, & qui poſſet illam licentiam limitare, reuocare, & coarctare, ſicut poſſet Prælatus regularis licentiam, quam ſuis ſubditis concedit. Ad praxim verò parum refert, an dicendus ſit *dominus* eorum bonorum, vel ſolùm vniuerſalis adminiſtrator, cùm de facto ea ferè omnia facere poſſit, quæ poſſet, ſi eſſet verus dominus, vt ſtatim dicam, ſolùmque poſſit ferè eſſe differentia circa vſum ſupellectilis nimis pretioſæ, vt poſtea videbimus. quod tamen procederet etiam fortaſſe, quamuis eſſet dominus eorum bonorum.

Quatuor ergo breuiter à nobis probanda ſunt. Primum eſt id, quod paulò antea ſignificauimus, votum paupertatis in Epiſcopo Religioſo non extingui, ſed adhuc eius vinculum perſeuerare, atque ideo neque ex hoc capite illum deſinere eſſe Religioſum. Secundum eſt, quod propriè non acquirat 16

acquitat dominium bonorum,ſed liberam adminiſtrationem adeò amplam, vt poſſit minùs propriè appellari dominium. Tertium eſt, hanc adminiſtrationem extendi ad diſponendum validè in quoſlibet vſus, itaut nec accipientes, nec ipſe Epiſcopus, quamuis fortaſſe in eo vſu peccauerit, teneantur ad reſtitutionem. Quartum denique eſt, peccare tamen poſſe Epiſcopum regularem contra votum paupertatis in aliquo vſu inordinato ſuarum facultatum.

17 Primum itaque, nempe votum paupertatis in eo Epiſcopo non fuiſſe extinctum, probari in primis poteſt illis omnibus argumentis,quibus probauimus,eum manere Religioſum. Cùm enim de ſubſtantia ſtatus religioſi ſit perſeuerantia trium votorum,vno ex illis ſublato, & extincto,extingueretur ſubſtantia ſtatus religioſi, qui eſſentialiter ex illo aggregato conſtatur. Ne tamen aliquis cum Hurtado dicat,ideo negandum eſſe, quòd Epiſcopus maneat Religioſus, quia votum paupertatis non manet, cùm fiat dominus ſuorum bonorum: addidi ſuprà, non eſſe negandum illum eſſe Religioſum,quamuis haberet dominium ſuorum bonorum. Suppono enim id,quod iam apud omnes certum eſt,poſſe aliquem eſſe ſubſtantialiter,& propriè Religioſum,quamuis retineat dominium ſuorum bonorum, dum tamen in eius vſu dependeat à voluntate, & licentia ſui Prælati, vt conſtat de facto in illis, qui in Societate Ieſu emiſerunt ſola vota biennij, qui ad tempus retinent dominium ſuorum bonorum, de quibus diſponere licitè non poſſunt ſine licentia Prælati: & tamen pro eo etiam tempore eos eſſe verè, & propriè Religioſos,definitum eſt à Gregorio XIII. & latè probant Auctores Societatis, & videri poſſunt Suar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 10. *lib* 4. *cap.* 4. & Sanchez *lib.* 7. *in Decalog. cap.* 18. *à num.* 23. *& lib.* 4. *cap.* 24. & alij communiter. Poterat ergo Pontifex cum Epiſcopo regulari diſpenſare,vt retineret, vel acquireret dominium, quamuis maneret Religioſus,nec ad hoc neceſſe erat eum reddere ſecularem.

18 Addidi tamen ſecundò,neque hanc diſpenſationem quoad dominij acquiſitionem datam iis Epiſcopis fuiſſe, ſed liberam illorum bonorum adminiſtrationem. Ratio deſumitur ex ſupradictis, quia diſpenſatio in voto ſolemni non poteſt licitè,nec validè à Summo Pontifice concedi ſine grauiſſima cauſa: qualis certè de facto non inuenitur in omnibus Religioſis, qui Epiſcopi fiunt, vt fiant Epiſcopi, nec Papa ad faciendos eos Epiſcopos quærere ſolet eas cauſas, quas quærit, & rariſſimè inuenit ad diſpenſandum in aliquo voto ſolemni. Non poſſet autem Religioſus poſt ſolemnem votorum profeſſionem acquirere dominium ſaltem licitè, niſi diſpenſaretur in voto ſolemni paupertatis à ſe antea emiſſo: ſuppono enim, Religioſum Profeſſum ex duplici capite impediri ab acquirendo dominio bonorum temporalium. Primò quaſi ab extrinſeco quatenus Eccleſia eum inhabilem reddidit ad dominium acquirendum, & hanc incapacitatem adiunxit voto ſolemni paupertatis, ſicut voto ſolemni caſtitatis annexam fecit inhabilitatem ad matrimonium validè contrahendum. Vnde quantumuis ipſe Profeſſus immemor ſuæ obligationis vellet acquirere dominium alicuius pecuniæ, non poſſet fieri eius dominus propter incapacitatem ei ab Eccleſia impoſitam: hanc tamen incapacitatem poſſet eadem Eccleſia ab eo etiam inuito auferre, quia tota prouenit ex lege Eccleſiaſtica. Nec hoc eſſet diſpenſare in voto,quia ipſe non promiſit incapacitatem, ſed ſolùm negationem actus: ablata autem ab Eccleſia hac incapacitate,ipſe quidem peccaret contra votum volendo acquirere dominium, ſed tamen validè illud acquireret, prout idem de facto diximus *tom.* 1. *de Iuſt diſp* 3. *ſect.* 4. *num.* 77. *& ſeqq.* de ligatis votis biennij in Societate poſſe quidem validè acquirere dominium rerum temporalium, quia Eccleſia non reddidit eos incapaces: peccaturos tamen contra votum paupertatis, ſi id faciant ſine licentia ſui Prælati.

Ex alio tamen capite Religioſus Profeſ- 19
ſus quaſi ab extrinſeco non poteſt acquirere dominium licitè, nimirum ratione voti paupertatis, quo promiſit non ſolùm non vti eiuſmodi boni, ſed nec acceptare, vel acquirere, aut retinere eorum dominium ſine licentia Prælati, itaut non ſolus vſus, ſed dominium ſit materia, quam ſibimet per votum ſolemne prohibuit, vt benè, & doctè explicat, & probat P. Suarez *tom.* 3. *de Religione, lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 13. *& ſeqq.* quia votum ſolemne paupertatis obligat ex intentione vouentis ad non habendum proprium: qui autem vult fieri dominus alicuius rei, eo ipſo vult habere proprietatem illius,atque ideo facit contra votum. Cùm ergo Epiſcopus regularis maneat adhuc ligatus vinculo voti ſolemnis paupertatis, etiamſi auferatur ab eo incapacitas habendi dominium, peccabit

tamen

tamen contra votum paupertatis volendo acquirere dominium, niſi per diſpenſationem legitimam liberetur ab obligatione voti. Sicut, ſi Papa tolleret à Religioſis Profeſſis incapacitatem ſolam, & impedimentum irritans matrimonium conſequens, poſſet quidem Profeſſus validè matrimonium contrahere; non tamen licitè, niſi Papa diſpenſaret cum illo in voto caſtitatis. Sic maneret Epiſcopus regularis ablata ſolùm illi incapacitate habendi dominium; poſſet enim illud validè acquirere, non tamen licitè, niſi diſpenſaretur cum illo in voto paupertatis. Cùm ergo diſpenſatio hæc in voto ſolemni non debeat, nec poſſit ſine cauſa grauiſſima dari, vt diximus, non eſt, præſumendum, quòd Papa cum omnibus Epiſcopis regularibus paſſim diſpenſet in voto, cùm in multis eorum nulla adeò grauis cauſa reperiatur, qualis deſideratur ad diſpenſandum in eiuſmodi voto.

20 Solùm poſſet eſſe difficultas de Religioſo facto Summo Pontifice, quem adhuc manere verè, & ſubſtantialiter Religioſum fatentur Suarez *tom.* 4. *de Religion. tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 4. Nauarrus, Francus, Aragon, & alij, quos affert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. dicto cap. 6. num.* 9. qui fatetur eum eſſe tunc capacem acquirendi dominij, cùm tota incapacitas in Profeſſis proueniat ex lege Eccleſiaſtica, cui Pontifex non ſubditur; peccaturum tamen contra votum, ſi dominium velit acquirere. Et quidem non facilè apparet, quid ei deſit ad proprium, & verum dominium bonorum, quæ habet. In aliis quidem Epiſcopis Religioſis intelligi facilè poteſt, eos eſſe ſolùm adminiſtratores, & totam illam vtendi, & diſponendi facultatem, quam habent, habere ſemper ex licentia, & cum dependentia à ſuo Prælato, qui eſt Summus Pontifex, quod non opponitur voto paupertatis, cùm ſemper vtantur rebus, & de iis diſponant cum licentia ſui Prælati; & ideo etiam non ſunt propriè domini earum rerum, quibus ex alterius arbitrio vtuntur. At verò Summus Pontifex à nemine prorſus dependet, nec vlteriùs indiget licentia ad vtendum, & diſponendum validè, & licitè de ſuis rebus. Quid ergo deeſt illi, vt ſit verè earum dominus, cùm nihil aliud ſit dominium proprium, niſi facultas plena diſponendi de re aliqua in omnem vſum, ſine vllius iniuria, qualem poteſtatem Summus Pontifex perfectiſſimam, & in ſupremo gradu videtur habere? imò nec videtur poſſe non acquirere dominium rerum, quas accipit, quia non poteſt illas accipere, niſi cum eiuſmodi independentia ab alterius arbitrio, in qua omnimoda independentia videtur conſiſtere eſſentia, & perfectio dominij.

Adhuc tamen conſequenter dicendum puto id, quod Sanchez *ſuprà* citatus notauit, quamuis poſſit Summus Pontifex Religioſus dominium validè acquirere, ſi velit; peccaturum tamen contra votum paupertatis, ſi velit: & licèt ipſe non explicet, quomodo poſſit non acquirere dominium, poſſumus id aliqua ratione explicare. Et quidem cogimur modum aliquem quærere, ne dicamus, ipſum facere contra votum, quo ſe obligauit ad non acquirendum dominium, vel certè quòd diſpenſat in ſuo voto: quod quidem difficile eſt, cùm requiratur grauiſſima cauſa, vt diximus ad diſpenſandum in voto ſolemni, & poteſt eiuſmodi cauſa deeſſe, cùm non deſint alij, qui poſſint eligi in Summum Pontificem, quamuis Religioſus non eligatur, ſi ipſe non poſſet eam dignitatem acceptare ſine diſpenſatione voti paupertatis; imò nec apparet facilè, à quo hæc diſpenſatio danda eſſet: nam Cardinales illum eligentes non poſſunt diſpenſare, cùm Collegium Cardinalium non habeat poteſtatem diſpenſandi in voto ſolemni, ſed ſolus Papa. Ipſe autem Papa priùs debet eſſe Papa, quàm diſpenſet, qui eſt actus procedens à poteſtate Pontificia; illo ergo tempore, antequam cogitaret de diſpenſando ſecum in voto, vel erat, vel non erat dominus rerum, quas habebat: ſi erat plenè dominus; ergo violauit votum acquirendo dominium antequam votum non acquirendi diſpenſaret, vel acceptando eam dignitatem, cum qua erat coniuncta acquiſitio dominij, quam ſibi vniuerſaliter, & perpetuò per votum ſolemne prohibuerat. Si verò pro eo tempore non erat adhuc dominus, redit eadem difficultas quid illi poſſet deeſſe ad perfectum dominium, cùm haberet iam pleniſſimam poteſtatem ſine dependentia ab arbitrio cuiuſlibet alterius. Et quidem, ſicut eo tempore potuiſſet eſſe Papa ſine proprio, & perfecto dominio, potuiſſet etiam toto tempore ſequenti abſque violatione, vel di- 21

ſpenſatione voti ſolemni paupertatis à ſe emiſſi.

22 Scio aliquos dicere, quòd dominium earum rerum tunc eſſet penes Chriſtum, cui ſoli Summus Pontifex ſubditur. Hoc tamen non videtur ſoluere difficultatem, quia nos loquimur de dominio humano, & quod deſeruit ad vſus humanos, & vi cuius dominus præfertur aliis hominibus viatoribus in ordine ad vſum earum rerum. Si enim hanc prælationem habes, eris perfectè dominus, licèt non poſſis præferri Deo, vel Chriſto, qui altius dominium habent. Et quidem per votum paupertatis hoc ſolùm dominium intendit Profeſſus ſibi prohibere, quo præferatur aliis hominibus, non quo præferatur Deo, vel Chriſto. Ergo aliter hoc ſoleo explicare exemplo deſumpto à contrario, quando duo coniuges poſt matrimonium conſummatum, mutuo conſenſu profitentur Religionem; adhuc enim manet in illis vinculum matrimonij: & quamuis non poſſint mutuò petere, vel reddere vſum coniugalem; retinent tamen ſinguli dominium corporis alterius; quod dominium, & vinculum hoc ſaltem operatur, vt ſi Summus Pontifex diſpenſaret in eorum votis, poſſent, & deberent ſinguli alteri petenti reddere vſum coniugalem. Sic ergo in Summo Pontifice remanere poteſt Profeſſio religioſa quoad vinculum: atque ita de facto perſeuerat votum obedientiæ quoad vinculum; quia, licèt nemini obedire debeat, aut poſſit, dum eſt Summus Pontifex; id tamen eſt per accidens, quia tunc non habet Prælatum: ſi autem renuntiaret Summum Pontificatum, ipſo facto maneret ſubditus, & deberet ex voto priori obedientiæ obedire ſpecialiter Summo Pontifici, & aliis, quos idem Papa illi Superiores conſtitueret. Manebat ergo adhuc in Papa votum obedientiæ religioſæ quoad vinculum, quia votum obedientiæ ſemper intelligitur cum conditione quaſi implicita, obediendi Prælatis, ſi eos habuerit: illis autem deficientibus, non deficit votum, ſed materia, circa quam exſequutioni mandetur.

23 Hoc ergo cum proportione debita dicere poſſumus de Papa religioſo, perſeuerare in illo votum paupertatis quoad vinculum, eóque obligari ad non acquirendum dominium, quod verè, & propriè ſit dominium; hoc enim eſt ius diſponendi de rebus omnino abſolutum, & independens: quod quidem ius Papa religioſus non poteſt licitè acquirere, ſed ſolum vſum, & adminiſtrationem earum rerum cum dependentia, & ſubordinatione ad ſuperiores, ſi eos habeat; hæc enim dependentia, & ſubordinatio conditionalis ſemper in eo manet, & ratione illius, ſi deponat Pontificatum, non poteſt ampliùs vti rebus illis, vel de illis diſponere ſine licentia ſuorum Prælatorum, quicumque illi eſſent: & hæc dependentia conditionalis à Prælatis ſufficit, vt non ſit abſolutè, & plenè dominus eorum bonorum, & vt maneat adhuc votum paupertatis quoad vinculum; ſicut manet matrimonium quoad vinculum in coniugibus Religioſis Profeſſis propter obligationem conditionalem reddendi debitum petenti, ſi auferatur votum caſtitatis. Cui autem interim acquiratur dominium eorum bonorum, facilè dici poteſt acquiri Cameræ Apoſtolicæ, cui etiam acquiruntur bona, Sede vacante obuenientia, niſi tamen Pontifex ipſe vel inter viuos, vel cauſa mortis de bonis illis diſpoſuerit; quia eius diſpoſitio propter ampliſſimam & abſolutam adminiſtrationem, quam habet, valida erit, perinde ac ſi eſſet verè, & propriè eorum dominus.

Habemus autem ad hoc declarandum optimum exemplum ex caſu moraliter quidem impoſſibili, ſi Religioſus Profeſſus remaneret ſolus in mundo, qui certè adhuc maneret Religioſus, & votorum vinculo ligatus: haberet tamen ampliſſimam rerum adminiſtrationem, & independentem ab omni alio Prælato, quia nullus eſſet: non tamen acquireret rerum dominia, præſertim ſi eſſet ex ordine Minorum Obſeruantium, qui nec in communi, nec in particulari habent dominium, ſed ſolùm vſum facti. Imò loquendo de caſu magis poſſibili, & frequenti, Religioſus Profeſſus, perpetuò expulſus adhuc manet Religioſus, & ligatus voto paupertatis, atque adeò nec licitè, nec validè poteſt rerum dominium comparare: habet tamen liberam bonorum, quibus vtitur, adminiſtrationem, quibus non ſolùm poteſt vti, ſed etiam de illis validè, & licitè diſponere inter viuos ſine alia Prælatorum facultate, vt cum aliis, quos affert, docet Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 9. numer. 45. & ſequentibus*, quia nimirum 24

pro

pro eo tempore nullum habet Prælatum regularem, à quo dependeat. Quare nihil facit contra votum paupertatis, quod ſolùm obligat, ne dominium acquirat, nec rebus his vtatur ſine licentia Prælatorum, quos habuerit. Quid ergo mirum, quòd Religioſus factus Papa, quamuis maneat ligatus voto paupertatis, habeat ſine dominij acquiſitione, (quod quidem validè, ſed non licitè poſſet acquirere,) liberam, & plenam bonorum adminiſtrationem ſine licentia Prælati, quia nullum habet Prælatum, à quo dependeat? Poteſt tamen Papa in morte etiam de bonis diſponere, quod non poteſt Profeſſus expulſus, quia diſpoſitio teſtamentaria ſecundùm ſe non eſt contra votum paupertatis, ſi non fiat ſine licentia Prælati: & tota impotentia teſtandi de facto prouenit ex lege Eccleſiaſtica, quam Papa auferre poteſt, & aliquando aufert, & diſpenſat cum aliquibus Religioſis, non tamen per hoc diſpenſando in voto ſolemni paupertatis; ipſe verò Papa eiuſmodi lege non ligatur, vt conſtat.

25 Hinc ergo probatur iam id, quod tertio loco propoſuimus, nempe Epiſcopum regularem, excepta facultate teſtandi, quam nec etiam Epiſcopi ſeculares habent, niſi ſpecialiter Pontifex illam concedat, quoad reliqua habere ita amplam, & generalem, ac liberam bonorum adminiſtrationem, vt quomodocumque, & ad quoſcumque vſus de iis diſponat, validè id faciant, neque ipſi, vel illi, qui ab iis accipiunt, vllam reſtituendi obligationem habeant, niſi donatio facta fuerit cauſa mortis, vel ita paulò ante mortem, vt præſumi poſſit intuitu mortis facta donatio. ita docent Azor, & Nauarrus, & alij quos affert, & ſequitur Sanchez *dicto lib. 6. cap. 6. numer.* 13. *&* 14. qui quoad hoc æquales faciunt Epiſcopos regulares, & ſeculares. idem docent Lorca, Granadus, & alij, quos affert, & ſequitur Diana *p.*5. *tract.* 2. *de poteſtate Cardinalium, reſolutione* 64. *& tract.* 8. *de Eleemoſyna, reſolutione* 31. Et eamdem à fortiori tenent, qui dicunt, Epiſcopum regularem acquirere licitè, & validè dominium bonorum, quæ poſſidet, quos *ſuprà* retulimus.

26 Ratione etiam probari poteſt, in primis ab exemplo Religioſi Profeſſi expulſi in perpetuum ab Ordine, cui Doctores concedunt adminiſtrationem liberam, & abſolutam bonorum, quæ habet, de quibus poteſt inter viuos validè diſponere in quoſlibet vſus. A fortiori ergo idem concedendum eſt Epiſcopo regulari, qui ſanctiori titulo, & magis abſoluitur ab obedientia regulari. Deinde ex vſu, & praxi vniuerſali, quæ eſt optima legis interpretatio; nemo enim putat, ſe debere reſtituere id, quod ab eiuſmodi Epiſcopis accipit. Cùm ergo Papa poſſit licentiam, & adminiſtrationem cum ea vniuerſalitate, & amplitudine dare, & ſciat in hoc ſenſu ab iis intelligi, & ita ad praxim reduci; moraliter certò præſumitur, & ſupponitur hoc modo licentiam concedi. Nec mirum, quòd ita liberalem, & amplam adminiſtrationem iis Eccleſia concedat, qui in eiuſdem Eccleſiæ Principes eliguntur, & quorum prudentiæ, & zelo pretioſiorem animarum theſaurum, & earum gubernationem confidit, cùm videamus, aliquando Pontifices nonnullis Religioſis intra clauſtra degentibus concedere adminiſtrationem, & liberam diſpoſitionem aliquarum pecuniarum, vel aliquorum bonorum independenter ab aliis Prælatis regularibus: quantò magis Epiſcopo regulari hæc libera adminiſtratio conceditur? Denique hoc videbatur omnino neceſſarium in Epiſcopo regulari, qui ſolum Papam habet Prælatum, à quo difficile, imò impoſſibile eſſet licentiam toties quoties petere ad donandum, vel diſponendum de re aliqua, præſertim vbi Epiſcopus longiſſimè à Pontifice diſtat. Quare ex natura rei licentia hæc, & adminiſtratio generalis cenſebatur Epiſcopo conceſſa, quam praxis vniuerſalis ſubſequuta manifeſtè teſtatur.

Reſtat quartum, & vltimum, quod 27
propoſuimus, nempe peccare poſſe Epiſcopum regularem contra votum paupertatis in aliquo vſu inordinato bonorum ſuorum. in quo quidem conuenio cum P. Suarez *dicto tom.* 4. *de Religione, tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 16. *numer.* 30. dicente, Epiſcopum regularem faciliùs poſſe grauiter peccare, ſi ſupellectilem ditiorem, vel familiam ampliorem habeat, quàm Epiſcopum religioſum deceat; quia quamuis poſſit, & debeat Epiſcopalem dignitatem cum debita decentia, & honore tractare, debet tamen paupertatem, & mo-

deſtiam religioſam ſeruare in his, quæ dignitati Epiſcopali non repugnant. Sicut etiam faciliùs poterit contra idem votum grauiter peccare ſumptus magnificos, & ſuperfluos prophanos faciendo. Ratio autem eſſe poteſt, quia, vt dixi *tom.* 1. *de Iuſtitia, diſputat.* 3. *ſection.* 7. *num.* 131. votum paupertatis ad duo potiſſimùm obligat vouentem. Primum eſt, ne habeat proprium, hoc eſt, communiter loquendo, ne retineat, vel acquirat dominium bonorum temporalium, & in vniuerſum, ne vtatur bonis illis ſine licentia, & voluntate ſui Prælati. Secundum verò eſt, ne vtatur rebus temporalibus ſicut diuites, & opulenti, ſed ſicut pauperes. Quare victus, vel ornatus, aut veſtitus pretioſus, nec etiam de licentia Prælati licere poſſunt Religioſis Profeſſis, qui voto ſuo pauperum ſtatum profitentur. Sicut ergo Sacerdos religioſus debet viuere memor paupertatis competentis Sacerdoti pauperi: ita Epiſcopus religioſus debet modeſtè, & frugaliter viuere, vt Epiſcopus pauper, ita tamen vt non ſordidè, ſed decenter Epiſcopi dignitatem ſuſtineat. Si ergo ad hoc ex voto ipſo immediatè obligatur, non poteſt ſine voti diſpenſatione ab ea frugalitate diſcedere: neque ad hoc ſufficit licentia, niſi accedat diſpenſatio voti, nam Profeſſus non promiſit ſolùm non habere ſupellectilem pretioſam ſine licentia Prælati, ſed abſolutè promiſit paupertatem in ſuo ſtatu ſeruare. Cùm ergo ſupponamus, Papam non diſpenſare cum Epiſcopo religioſo in voto ſolemni paupertatis (ad diſpenſationem enim voti ſolemnis grauiſſima, & rariſſima cauſa requiritur,) ſed ſolùm dare illi licentiam generalem ad vſum, & adminiſtrationem bonorum, non poſſunt excuſari à voti violatione Epiſcopi regulares, qui pretioſa nimis ſupellectile vtuntur, & quæ excedat nimis modeſtiam, qua Epiſcopus religioſus gradum propriæ dignitatis decenter, & honeſtè ſuſtineat. Multóque minùs excuſantur, ſi familiam ex paraſitis, venatoribus, & muſicis refertam habeat, quæ vix in Principe ſeculari approbari poſſunt, longè verò à ſtatu Apoſtolico Religioſi Prælati abeſſe debeant.

28 Reſtat nunc breuiter reſpondere ad ea, quibus P. Hurtado *loco ſuprà citato*, probare conatur ſuam aſſertionem, nimirum Epiſcopum regularem manere omnino liberum à votis religioſæ Profeſſionis. Primò ergo affert §. 56. aliquos Auctores pro ſua ſententia; ij tamen, vt dixi, ſolùm dicunt, Epiſcopum regularem eſſe capacem dominij acquirendi, non tamen dicunt, non manere verè, & ſubſtantialiter Religioſum: imò quod dicunt de dominij acquiſitione, explicari poſſet ſano modo de dominio non omnino ſtrictè accepto, ſed in latiori ſignificatione. Secundò affert præcipuum argumentum ex *cap. ſtatutum* 18. *quæſt.* 1. vbi dicitur, *Statutum eſt rationabiliter ſecundùm Sanctos Patres à Synodo confirmatum, vt Monachus, quem Canonica electio à iugo regulæ Monaſticæ Profeſſionis abſoluit, & ſacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit; velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habeat, ſed quidquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat, Monaſterio relinquat; & Abbatis ſui, qui fuerat ſecundùm regulam Sancti Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim Epiſcopus ordinatur ad Altare, ad quod ſanctificatur, & titulatur, ſecundùm ſacros Canones, quod acquirere poterit, reſtituat.* In quibus verbis ponderat prædictus Auctor, quòd Epiſcopus regularis dicitur *legitimus hæres, & vendicat ſibi hæreditatem paternam*: ex quibus arguitur, illum abſolui omnino à voto ſolemni paupertatis, per quod factus fuerat incapax acquirendæ hæreditatis, & eam ſibi vendicandi, quo *vendicandi ſibi* verbo ſignificatur dominij acquiſitio. Ad hoc tamen reſpondent communiter Doctores, Epiſcopo regulari auferri quidem incapacitatem ſucceſſionis hæreditariæ, quæ incapacitas non erat materia voti, ſed proueniebat ex lege Eccleſiaſtica, atque ideo potuit Summus Pontifex iuſtis de cauſis auferre hanc incapacitatem ex lege prouenientem, & concedere Epiſcopo adminiſtrationem liberam modo ſuprà explicato, in bonis hæreditariis abſque diſpenſatione propria voti paupertatis, quod votum ſatis obſeruatur, quoties Religioſus nullis bonis vtitur, nec ea adminiſtrat ſine licentia ſui Prælati, in quo ſenſu intelligi debet, quod ibi dicitur, poſſe velut legitimum hæredem vendicare ſibi hæreditatem paternam, nempe quoad vſum, & adminiſtrationem liberam, & ideo fortaſſe addita eſt particula *velut*, quaſi non ſit ſtrictè hæres, ſed quaſi hæres: & ſatis id colligitur ex ſubſequentibus, quibus dicitur eum eſſe obligatum ad reſtituendum totum, quod

quod acquirit, Eccleſiæ, cui Epiſcopus præficitur, ſicut ante Epiſcopatum acquiſita debebat Monaſterio reſtituere. Dicitur tamen adeundo hæreditatem, illam ſibi vendicare, quia adeò amplam habet facultatem bona illa adminiſtrandi, & de illis in vita ſua diſponendi, vt reputari quodammodo poſſit quaſi illorum dominus, & ita poſſit vulgariter dominus appellari.

29 Vrget tamen Hurtado §. 62. ex verbis illis, *& ſacra ordinatio de Monacho Epiſcopum facit*, ſunt enim illi duo termini, *Monachus*, & *Epiſcopus*, termini *à quo*, & *ad quem*, quorum alter motu deſtruitur, alter acquiritur: ſicut quando ex homine fit cadauer, vel ex ligno ignis, in quibus, & aliis mutationibus deſtruitur homo, & lignum, vt fiat cadauer, vel ignis. Si ergo ex Monacho fit Epiſcopus, ſignificatur deſtrui Monachatum, & introduci Epiſcopatum. Reſpondetur, particulas illas, *ex*, vel *de*, non ſemper ſignificare terminum *à quo*, qui deſtruatur, ſed aliquando ſignificare materiam, ex qua aliquid fit, vt cùm dicimus, de ligno fieri cathedram, non ſignificamus deſtrui lignum. Sic etiam dicimus, ex ciuibus creari Conſules, quamuis hi maneant adhuc ciues. Item ex Presbyteris fieri Epiſcopos, qui tamen manent adhuc Presbyteri: ex Monachis fieri Abbates, qui tamen manent adhuc Monachi. quod multò magis dici potuit in caſu noſtro, in quo, licèt maneat Monachatus quoad ſubſtantiam Profeſſionis, non manet quoad plures effectus, nec quoad vitam Monachalem. Sic etiam, quando duo coniuges mutuo conſenſu ingrediuntur Religionem, & faciunt Profeſſionem, dicere poſſumus, virum illum ex vxorato factum fuiſſe Monachum: & tamen matrimonium quoad vinculum, non deſtruitur, vt conſtat; quia tamen non manet quoad vitam coniugalem, & quoad plures eius obligationes, id ſufficit, vt dicere poſſimus, hominem illum ex vxorato factum fuiſſe Monachum. Similiter ergo dici poteſt hunc alium ex Monacho factum eſſe Epiſcopum, quia licèt vinculum Profeſſionis non deſtruatur, non tamen manet quoad ſtatum, & vitam Monachalem, nec quoad alias multas obligationes, quod ſufficit abundè ad mutationem moralem illis vocibus ſignificandam. Non eſt ergo vis facienda in illo loquendi modo, præſertim quando de re ipſa aliunde ſatis conſtat.

30 Arguit denique idem Hurtado §. 61. ratione à priori ex definitione dominij, quod nihil eſt aliud, niſi poteſtas vtendi re pro libito citra iniuſtitiam contra alium. Hoc autem totum habet Epiſcopus regularis circa ſua bona, de quibus omnibus poteſt pro libito diſponere; ergo eſt verè, & propriè eorum dominus. Hoc tamen gumentum nimis debile eſt, cùm æquè probaret, Religioſos alios non Epiſcopos, eſſe verè, & propriè dominos bonorum; quando nimirum habent facultatem à Prælato ſuo non ſolùm vtendi, ſed diſponendi de illis bonis, imò aliquando habent etiam à Summo Pontifice facultatem teſtandi de illis, quam facultatem Epiſcopi regulares communiter non habent. Certum autem eſt, illos non eſſe dominos illorum bonorum, nec illis conuenire definitionem veri dominij. nam verba illa, *citra iniuriam alterius*, hunc habent ſenſum, & ad hoc poſita ſunt, vt ſignificetur, verum dominum ita poſſe de re ſua diſponere, vt etiam quocumque alio inuito, & repugnante nulli inferat iniuriam de re illa diſponendo. quod quidem Religioſus non habet: quia quantamcumque habeat ſui Prælati, vel etiam Summi Pontificis licentiam, ſemper tamen eorum voluntati ſubeſt, & ipſis repugnantibus non poteſt ſine iniuria de re illa diſponere; quia, quidquid circa rem illam poteſt, id totum ex voluntate Prælati facere poteſt, ſicut famulus diſponit de rebus domini ex voluntate ſui domini, & non vt earum dominus. Hoc autem ipſum procedit in Epiſcopo regulari; quia, licèt habeat magis amplam facultatem tam circa plures res, quàm ad longius etiam tempus, quàm ſoleant alij Religioſi non Epiſcopi habere: id tamen totum non aliter poſſunt, niſi ex licentia Prælati, qui eſt Summus Pontifex, quo auferente, vel ſuſpendente, aut limitante ſuam licentiam, non poſſet ampliùs Epiſcopus regularis de bonis illis diſponere, niſi iuxta voluntatem Prælati, qui reſpectu illius eſt ſolus Summus Pontifex, vt dictum eſt; quæ dependentia ſufficit, vt non ſit verè, & propriè eorum dominus, ſed ſolùm minùs propriè, & in modo loquendi vulgari, quo etiam ſenſu Conuentus fratrum Minorum dici ſolent domini ſuorum mobilium, quamuis in rigore dominium non ſit penes ipſos, ſed penes Sedem Apoſtolicam.

Poſſet tamen aliquis adhuc vrgere ex exemplo quod adduximus hominis coniugati tranſeuntis de licentia coniugis ad 31

Religionem; hic enim emittens Profeſſionem ſolemnem, adhuc retinet vinculum matrimonij, atque adeò videtur retinere dominium corporis coniugis, quamuis impeditum per votum ſolemne caſtitatis, ne poſſit à coniuge debitum coniugale exigere. Sicut ergo ille manet Religioſus Profeſſus cum dominio corporis coniugis, potuit etiam Epiſcopus manere adhuc Religioſus Profeſſus cum dominio bonorum. Cur ergo non ita de facto manſit, aut cur, ſicut Papa, permiſit votum ſolemne caſtitatis cum retentione dominij corporis coniugis, non permiſit in Epiſcopo regulari dominium bonorum cum voto ſolemni paupertatis in Profeſſione antea emiſſo?

32 Reſp. loquendo de poſſibili, potuiſſe quidem Summum Pontificem id facere, quia incapacitas dominij acquirendi eſt annexa de iure Eccleſiaſtico voto ſolemni paupertatis: quare potuiſſet Eccleſia hanc incapacitatem ab extrinſeco prouenientem auferre, & relinquere illum Epiſcopum capacem dominij validè acquirendi cum obligatione voti, vt non poſſet licitè illud acquirere ſine licentia Prælati, qui eſt Summus Pontifex, ſicut nec poteſt ſine eius licentia adminiſtrare, vel diſponere de bonis ſuis. De facto tamen hanc incapacitatem non abſtulit. Primò, quia id neceſſe non erat; ſufficiebat enim ad munus Epiſcopale libera bonorum adminiſtratio, & licentia illa generalis. Secundò, quia dominij acquiſitio non ſolùm impediebatur ob incapacitatem ab Eccleſia appoſitam, ſed etiam propter votum ſolemne paupertatis, quo Religioſus interdicit ſibi dominij acquiſitionem, vt diximus; quare etiam ablata incapacitate, non poſſet licitè velle dominium acquirere, niſi diſpenſaretur hac in parte votum paupertatis, quæ diſpenſatio ſine cauſa grauiſſima dari non debet. In exemplo autem coniugati tranſeuntis ad Religionem eſt diuerſa ratio, matrimonium enim non affert incapacitatem ad Profeſſionem religioſam, nec Profeſſio religioſa incapacitatem ad matrimonium præteritum. Nec potuit quidem Eccleſia auferre vi Profeſſionis dominium ſuprà coniugis corpus & matrimonio præterito, quia non potuit vinculum matrimonij contracti, & conſummati diſſoluere: aliunde verò noluit coniugatis claudere aditum ad conuerſionem, & vitam religioſam. Fecit ergo Eccleſia quod potuit, reddens omnes Profeſſos incapaces ad nouum matrimonium ineundum, & interdicens illis vſum prioris matrimonij, quod ſufficit ad ſubſtantiam voti ſolemnis caſtitatis, neque hanc incapacitatem, aut prohibitionem illis aufert, niſi diſpenſando in voto ex cauſa grauiſſima. Idem ergo cum debita proportione facit cum Epiſcopo Religioſo, cui neque aufert incapacitatem ad dominium ſemel in Profeſſione impoſitam, nec per diſpenſationem aufert ei obligationem voti, vt poſſit licitè dominium de nouo acquirere, quamuis, ſi neceſſe eſſet, vel grauiſſima cauſa intercederet, poſſet vtrumque facere. Et hæc ſufficiant de hoc puncto, de quo fortaſſe paulò plura diximus, propter opinionem illam ſingularem P. Hurtadi, qui immeritò voluit Epiſcopos, & Cardinales regulares à Religione omnino expellere, & ad ſtatum merè ſecularem reducere.

Dvbivm XIII.

De Epiſcopo petente diſpenſationes à Summo Pontifice, vt à ſua Eccleſia per aliquot menſes abeſſet.

Cardinalis quidam, qui Epiſcopatum celeberrimum habebat ab Vrbe remotum, cùm ad limina viſitanda de more veniſſet, & negotia priuata haberet, quæ non ita facilè poterant expediri, voluit finito tempore ad vſitanda limina deſignato, continuare per trimeſtre, quod Epiſcopis à Concilio Tridentino conceditur, vt poſſit ob iuſtas cauſas abeſſe, ac inſuper petebat diſpenſationem Summi Pontificis, vt poſtea per vnum, vel alterum menſem morari poſſet, vt finita æſtate, (hoc enim agebatur menſe Aprili,) poſſet ad propriam Diœceſim, negotiis ſuæ domûs expeditis, redire. Dubitatum fuit in primis, an poſſet Papa in reſidentia Epiſcopi diſpenſare: deinde, an ſubeſſet cauſa iuſta diſpenſandi. 1

Reſpondi ad primum, ſententiam eſſe magnorum virorum, qui dicunt, poſſe quidem Papam in voto diſpenſare, non tamen poſſe diſpenſare, propriè loquendo, in reſidentia Epiſcopi, ſed ſolùm interpretari, & declarare, quòd in caſu occurrente reperiatur cauſa ſufficiens ad non reſidendum. Ratio autem differentiæ eſt, quia diſpenſando in voto remittit obligationem, qua vouens ſe Deo obligauerat, cui obligationi Deus ipſe cedere 2

dere poteſt, ſicut, & ego cedere poſſum obligationi, qua te mihi obligaſti ad dandum mihi librum. Vnde Papa Dei nomine, & vt eius œconomus, & miniſter, qui poteſtatem ſoluendi ab eo accepit, poteſt etiam interueniente iuſta cauſa, cedere obligationi, quæ ex voto orta eſt. Reſidentiæ autem obligatio non oritur ex ſpontanea promiſſione, ſed ex natura intrinſeca officij paſtoralis, quod obligat ad habendam curam de ouibus, quam curam non poteſt Epiſcopus benè habere, ſi non reſideat vt ſignificauit Tridentinum *ſeſſ.* 23. *in decreto, de reformatione, cap* 1 Non poteſt autem Papa diſpenſare, vt aliquis retento munere, & officio, non ſatisfaciat eius obligationi, ſicut non poteſt diſpenſare, vt pater non habeat curam ſuorum filiorum, nec vir ſuæ vxoris, vel quòd Princeps non attendat ad gubernandos ſuos ſubditos, & ſic de aliis Sic etiam non poteſt diſpenſare, vt Epiſcopus, & Paſtor non gubernet modo neceſſario ſuas oues, ſed ſolùm poteſt iudicare de ſufficientia cauſæ ad non reſidendum. Ita P. Vaſquez *in opuſculo de beneficiis, cap.* 4 § 2 *art.* 1. *dub.* 1. *num.* 130. *& ſeqq.* Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 13. *diſput.* 5. *punct.* 1. *num.* 4. & alij apud ipſos.

3 Alij tamen videntur ſupponere, etiamſi obligatio reſidendi ſit de iure diuino, (quod alij negarunt;) poſſe tamen Papam ex cauſa in hac obligatione diſpenſare. Azor 2. *tom. lib.* 7. *cap.* 4. *q.* 1. Filliucius *in Appendice, tract.* 41. *cap.* 6. *num* 27 Ego partim cum vtraque ſententia ſentio; ex duplici enim iure naſcitur in Epiſcopo obligatio reſidentiæ, nempe ex iure naturali diuino, quam obligationem affert munus Epiſcopale; atque etiam ex iure poſitiuo Eccleſiaſtico, quo prohibentur Epiſcopi abeſſe à ſua reſidentia. Quamuis ergo Papa non diſpenſet in prima obligatione iuris naturalis, propter argumentum à prima ſententia adductum; poteſt tamen auferre obligationem prouenientem ex iure poſitiuo humano, quod etiam neceſſe eſt auferre, vt Epiſcopus licitè abſit à reſidentia. Sicut ad hoc vt Catholicus licitè ducat in vxorem fœminam hæreticam, datur impedimentum iuris naturalis propter periculum peruerſionis, & propter malam prolis educationem, & alia ſimilia: & datur etiam impedimentum ex lege Eccleſiaſtica illud matrimonium prohibente. Nec ſufficit, quòd ceſſet obligatio orta ex iure naturali, prout aliquando ceſſat, ceſſante omni periculo, vel propter maius bonum Religionis, quod ex illo coniugio ſperatur: ſed tamen neceſſe etiam eſt, quòd Papa diſpenſet in lege Eccleſiaſtica, ſaltem vbi ea lex recepta inuenitur. Sic ergo Epiſcopus non poteſt licitè diſcedere à ſua reſidentia, etiamſi cauſa ſubſit, ob quam ceſſat obligatio iuris diuini, niſi in caſibus à Sede Apoſtolica generaliter conceſſis, vel cum diſpenſatione Summi Pontificis. Poterat ergo Papa hanc obligationem prouenientem ex iure poſitiuo Eccleſiaſtico auferre, & quoad hanc partem diſpenſare, & quoad obligationem iuris diuini interpretari, quod in hoc caſu ceſſaret ob rationes peculiares in eo concurrentes. Difficultas ergo tota in hoc ſolùm eſſe poterat, an concurrerent cauſæ tales, ob quas prudenter iudicari poſſet, ceſſare obligationem iuris diuini, vel naturalis.

Et quidem non vna, ſed plures rationes 4 occurrebant, quæ facultatem illam iuſtificare poterant. Prima erat neceſſitas aſſiſtendi in Vrbe liti grauiſſimæ circa feuda, & bona ſtabilia maximi pretij: quæ cauſa, licèt à Doctoribus in ſpecie non afferatur, videtur tamen afferri in æquiualenti, quatenus inter alia exempla afferunt etiam neceſſitatem curandi ſanitatem in morbo, quam dicunt excuſare, poſſe à reſidentia per aliquod tempus, vt fatetur Azor *dicto cap.* 4 *q.* 4 & includi videtur nomine *neceſſitatis*, quam Tridentinum loco ſuprà adducto dixit eſſe cauſam legitimam non reſidendi: quam cauſam minùs propriè idem Azor paulò antè retulit ex Concilio Tridentino ſub nomine *communis neceſſitatis.* Nam neque Concilium nominauit *communem neceſſitatem*, ſed *neceſſitatem:* neque morbus Epiſcopi curandi eſt communis neceſſitas, ſed priuata ipſius Epiſcopi. Dixi autem, huic cauſæ æquiualere neceſſitatem aſſiſtendi liti, in qua de maxima bonorum iactura agitur, frequentiùs enim inuenias homines prudentes, qui eam ob cauſam paululum à propria domo, & ciuitate aliò ſe transferant, quàm qui ſolius valetudinis cauſa id faciant. Si ergo morbi curatio æſtimatur cauſa ſufficiens ad abſentiam, non video, cur procuratio litis tanti momenti, ſufficiens non ſit ad eam abſentiam tempore breui indulgendam. Vnde videbatur etiam interuenire aliquomodo cauſa, quam Tridentinum nominatim approbauit, nempe *Chriſtiana charitas*; hanc enim breuem aſſiſtentiam exigebat charitas erga propriam familiam illuſtriſſimam, & cui paucæ inueniebantur in tota Italia pares, quæ ex litis illius ſuc-

ceſſu magna ex parte pendebat ad proprium ſtatum conſeruandum.

5 Tertia aderat cauſa, nempe probabilis timor ſcandali futuri, & diſcordiarum, ac diſſenſionum grauium, quæ facilè oriri poterant in loco reſidentiæ inter Epiſcopum Cardinalem, & alium Cardinalem Legatum à latere, qui eo tempore ibi aderat paulò pòſt diſceſſurus. Cùm ergo Doctores inter cauſas non reſidendi enumerent graues inimicitias, vt Azor *loco citato*, & alij communiter; non apparet, cur probabilis earum timor, & ſcandali futuri non poſſit abſentiam iuſtificare ad breue ſaltem tempus, quale in hoc caſu petebatur. Imò ad Summi Pontificis prouidentiam ſpectare videbatur, ad præcauendum hoc periculum, Epiſcopum aliquandiu in Vrbe retinere.

6 Accedebat quartò ſpes futuræ vtilitatis, ſi Cardinalis ille in Vrbe eo tempore commoraretur, quo is multùm prodeſſe poterat ad conciliandum Pontifici Principem ſecularem magni nominis, qui breui ſperabatur, & cum quo Cardinali illi arcta erat neceſſitudo, & ſanguinis etiam coniunctio: & ratio hæc iam videbatur ad communem Eccleſiæ vtilitatem accedere. Denique dignum conſideratione erat, parum ſatis eſſe id totum, cuius diſpenſatio petebatur. Venerat enim iure ſuo ad limina: poſtea continuare volebat trimeſtre, quod ex cauſa ſingulis annis Epiſcopo conceditur, & poſtea ſufficiebant illi tres alij, vel quatuor menſes. Quamuis enim fortaſſe non poſſet Epiſcopus propria auctoritate coniungere trimeſtre ſibi ex cauſa permiſſum, & illo frui immediatè poſt menſes ad viſitanda limina conceſſos: ex diſpenſatione tamen id videbatur licitum. Hæc autem diſpenſatio videbatur leuiter opponi legi, cùm non tangeret ſubſtantiam abſentiæ, ſed circumſtantiam continuationis, vt poſſet continuari tempus abſentiæ, quod cum interruptione poſſet ſine diſpenſatione haberi.

7 His itaque ponderatis, quamuis ſingula fortaſſe non ſufficerent, omnibus tamen concurrentibus, dixi, poſſe licitè, & prudenter licentiam à Pontifice concedi; curandum tamen omnino, ne interim Eccleſia propria ob Epiſcopi abſentiam detrimentum pateretur: prout ea cura adhibita Pontifex licentiam pro certo, ac limitato tempore conceſſit.

* * *

Dvbivm XIV.

An Epiſcopus non conſecratus poßit ſine diſpenſatione ducere exercitum.

In hoc puncto aliqua ſunt communia, aliquid tamen erat, quod ob circumſtantiam perſonæ ſpecialem difficultatem præferebat. Primò ergo concedunt Doctores, poſſe Clericos, ac proinde etiam Epiſcopos, de quibus non apparet ſpecialis difficultas, pugnare ſuis manibus immediatè, occidere, mutilare, & ducere exercitum, ac præeſſe iis, qui machinas, vel tormenta bellica dirigunt, nec incurrere vllam irregularitatem, quoties bellum neceſſarium eſt ad defenſionem propriæ vitæ, & perſonæ, vel patriæ, & boni communis. videantur Suarez *tom. de cenſuris, diſp.47. ſect.6. num.* 1. *&* 2. Coninch *de fide, ſpe, & charitate, diſput.*31. *dub.6. num.*91. Molina *tract.* 2. *de Iuſtit. & iure, diſput.*108. *& tract.*3. *diſput.*73. Lorca *de charit. ſect.* 3. *diſput.* 51. Addunt aliqui, idem procedere poſſe aliquando in bello iuſto aggreſſiuo, quando id neceſſarium eſſet ad obtinendam victoriam, à qua pax, ſalus innocentium, & bonum Eccleſiæ dependet. ita Molina *locis citatis*, & Coninch *dicto dub 6. num.*91. tunc enim Clericus, qui aliàs iuſto titulo aderat bello non pugnaturus, nec exercitum ducturus, cùm videat ad eum ſtatum eſſe reductum, videtur iam non aggredi, ſed defendere ſe, vel cauſam publicam. Extra hos verò caſus clericus in ſacris non poteſt propria manu pugnare, vel exercitum ducere, aut machinis præeſſe. Quod idem dicunt de habente, & retinente beneficium Eccleſiaſticum, etiamſi non ſit in ſacris, Suarez *num.* 7. Coninch *num.* 87. Molina *dicta diſput.* 108. *ſub fin.* Lezana *tom.* 3. *verb. bellum, num.* 20. & alij, quos afferunt. Cùm ergo Epiſcopus, etiam ſi non ſit conſecratus, nec in Sacris, habeat tamen beneficium Eccleſiaſticum, & quidem præſtantiſſimum, non videtur, poſſe ducere exercitum etiam in bello iuſto, ſicut nec poteſt pugnare propria manu, niſi id faciat de licentia Summi Pontificis, vel in caſibus ſuprà aſſignatis. 1

Difficultas tamen ſpecialis erat, quia ille, de quo quærebatur, habuerat à Summo Pontifice priuilegium, quo diſpenſabatur, vt poſſet etiamſi fieret Epiſcopus, gaudere, & vti omnibus gratiis, priuilegiis, 2

&

& indultis certi Ordinis militaris, & habere in illo vocem actiuam, & paſſiuam, quamuis eius habitum non ſuſciperet, nec in eo Profeſſionem emitteret; imò de facto habitum ſuſcepit, & Profeſſionem emiſit. Cùm ergo milites illius Ordinis poſſint pugnare, & exercitum ducere; hoc etiam poterit ille Epiſcopus. Dixi tamen, eam diſpenſationem ad caſum noſtrum non extendi: neque enim mens Summi Pontificis fuit diſpenſare in legibus Epiſcoporum, ſed in legibus illius Ordinis militaris, vt poſſet eius priuilegiis, & indultis frui, & capax eſſet electionis actiuæ, & paſſiuæ, quamuis nec Profeſſionem feciſſet, nec habitum ſuſcepiſſet, aut geſtaret: non tamen diſpenſauit, vt quamuis eſſet Epiſcopus, non ſeruaret leges Epiſcopis impoſitas. Imò, ſi res attentè expendatur, gerere arma, & pugnare non eſt computandum inter priuilegia illius Ordinis, cùm ea omnia facere poſſint alij, qui ex eo Ordine non ſunt, ſed potiùs ſunt onera militibus illius Ordinis impoſita. Cui ergo conceditur frui priuilegiis illius Ordinis, etiam habitu non ſuſcepto, non cenſetur per hoc concedi, quòd poſſit pugnare in bello, quamuis Epiſcopus ſit, ſicut pugnant milites illius Ordinis: nam illi non pugnant ex priuilegio, ſed ex obligatione. Et de facto videmus Cardinales aliquot Profeſſionem emittere in Ordine S. Ioannis Hieroſolymitani, vt aliquam eius Ordinis Commendam pinguem, vel Prioratum habeant, & fruuntur quidem priuilegiis illius Ordinis, non tamen obligantur ad militandum in claſſe Marina illius Religionis, prout tenentur alij omnes facere per aliquot annos, antequam vllam Commendam obtinere poſſint: quæ exemptio non eſt excluſio ab aliquo priuilegio, ſed potiùs nouum priuilegium, vt poſſint frui priuilegiis, & emolumentis Ordinis, non ſubeundo eius onera. Nec vllus putauit, eos Cardinales, quia Profeſſionem emiſerunt in eo Ordine, poſſe per ſe ipſos pugnare ſine noua Summi Pontificis licentia.

3 Conſului ergo, vt ſi id ad bonum publicum expedire iudicetur, petatur licentia, & diſpenſatio ſpecialis à Summo Pontifice, qui in primis facilè concedet, quòd aliquando in functione aliqua publica, & ſolemni poſſit procedere armatus, ſicut de facto id habent Epiſcopi aliqui ob annexum Principatum, vel ſtatum temporalem in aliquibus locis, in quibus ex antiqua conſuetudine, & conceſſione ita fieri ſolet. Difficiliùs concedetur, quòd ducat exercitum, vel pugnet per ſe ipſum. Si tamen bonum Religionis, & Eccleſiæ vtilitas id poſcat, credebam concedi poſſe, vt in bello contra infideles, vel hæreticos, id ſine peccato, vel metu irregularitatis facere poſſit. Hoc enim Pontifices antiqui, & moderni conceſſerunt ſæpiùs multis Cardinalibus, quos Legatos, & Vicarios ſuos deſtinarunt ad gerenda bella contra rebelles Eccleſiæ, quorum exempla paſsim in Annalibus Eccleſiaſticis inueniuntur.

Dvbivm XV.

An poſſet Summus Pontifex creare Epiſcopum Titularem eum, qui non habebat doctrinam, quæ pro Epiſcopis petitur à Tridentino.

VErba Concilij Tridentini *ſeſſ. 22. c. 2. de reformat.* ſunt hæc: *Quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, is non ſolùm natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plenè ſit præditus, verùm etiam in ſacro Ordine antea, ſaltem ſex menſium ſpatio, conſtitutus. quarum rerum inſtructio, ſi eius notitia nulla, aut recens in Curia fuerit, à Sedis Apoſtolicæ Legatis; ſeu Nuntiis Prouinciarum, aut eius Ordinario, eóque deficiente, à vicinioribus Ordinariis ſumatur. Scientia verò præter hæc eiuſmodi polleat, vt muneris ſibi iniungendi neceſſitati poſſit ſatisfacere. Ideoque antea in vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure Canonico meritò ſit promotus, aut publico alicuius Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur. Quòd ſi Regularis fuerit, à Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat.* Hæc ibi. Cùm ergo ageretur de promouendo ad Epiſcopatum titularem Regulari quodam ſanguinis ſplendore inter Principes Europæ familias recenſendo, qui tamen eum doctrinæ gradum planè non habebat, hæſitauit Summus Pontifex, an poſſet licitè ad eam dignitatem deſignari. 1

Obſtabat in primis locus ille Tridentini, in quo generaliter de omnibus Epiſcopis ſermo eſſe videtur, ſine diſtinctione Epiſcopi Titularis ab aliis Epiſcopis: deinde, quia Epiſcopus Titularis, licèt de facto non habeat ſubditos, quia in ciuitate ſui tituli omnes ſunt infideles; re tamen ipſa ius habet ad exercendam iuriſdictionem in illos, ſi fideles fiant, vel in alios fideles, 2

qui

qui illuc de nouo venerint. imò in litteris ſuæ Bullæ admoneri dicuntur à Summo Pontifice, vt quamprimum eis liceat, ad ſuam Diœceſim ſe transferant, vt ſuum Epiſcopale munus exerceant. In ipſa etiam conſecratione dicitur eis à conſecrante, ſicut aliis Epiſcopis, *Accipe Euangelium, & vade, prædica populo tibi commiſſo*, &c. Vnde. proculdubio, quamdiu non renuntiant titulo, adſtricti ſunt vinculo ſpirituali Eccleſiæ ſibi aſsignatæ, nec transferuntur poſtea ad aliam Eccleſiam in partibus fidelium, niſi priùs Pontifex eos abſoluat à vinculo prioris Eccleſiæ, cuius titulum habebant. de quibus videri poſſunt vltra alios P. Vaſquez 3. *tomo in tertiam partem, diſput.* 241 *cap.* 1. *num.* 6. *& ſeqq.* & Petrus Bollus *in œconomia Canonica, claſſe* 3. *cap.* 2. §. 4. Et quidem, quamuis P. Suarez *diſp.* 11. *de fide, ſect.* 1. *num.* 18. dicat, Epiſcopos Titulares, per ſe loquendo, non eſſe neceſſe, quòd vocentur ad Concilia, quia carent iuriſdictione Epiſcopali, & ita eſſe in vſu: ipſe tamen fatetur, poſſe ſine dubio vocari, & habere ſuffragia: alij tamen ſimpliciter, & abſolutè fatentur, eos ius habere veniendi ad Concilia, Iacobatius *de Concil. lib.* 2. *art.* 2 & Azor *part.* 2. *lib* 5. *cap.* 11. *q.* 4.

3 Denique pro hac parte non parum me mouebar, quòd, in rigore loquendo, Epiſcopus Titularis, eo ipſo, quòd titulum accipit, & Eccleſiæ præficitur, videtur eſſe approbatus ad audiendas confeſſiones. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. ſolùm petit ad hanc idoneitatem, quòd vel Parochiale beneficium habeat, vel ab Epiſcopo medio examine, vel aliàs, ſi idoneus iudicetur, approbationem obtineat. Nomine autem *beneficij Parochialis* in hoc loco omnes intelligunt comprehendi etiam Epiſcopatum, nec facilè apparet, cur non comprehendantur Epiſcopi Titulares, quamdiu titulum, vel Eccleſiam non renuntiant. Ratio enim eadem eſt de illis, ac aliis Parochis, quos ideo Concilium noluit alia approbatione indigere, quia quando Parochi ſunt facti, iudicati iam ſunt idonei ad audiendas confeſſiones ſuarum ouium. quæ ratio cum proportione procedit in Epiſcopo Titulari. Si enim ciuitas illa, cuius Epiſcopus nominatur, quæ nunc eſt infidelium, recuperaretur interim à fidelibus, ille idem eſſet eorum Epiſcopus, & abſque noua approbatione poſſet eorum confeſsiones audire; iam ergo iudicatus eſt idoneus ex parte ſua ad audiendas confeſsiones: quare ille, qui facultatem haberet eligendi ſibi Confeſſarium approbatum, videtur quòd poſſet eligere hunc Epiſcopum Titularem, ſicut eligere poteſt quemcumque Parochum illius loci, aut Diœceſis. Hinc ergo oriebatur ratio dubitandi in caſu noſtro, in quo non conſtabat de idoneitate, & doctrina ſufficienti illius perſonæ ad audiendas confeſsiones; quare non videbatur eligi poſſe ad Epiſcopatum titularem, per cuius collationem eo ipſo cenſeretur approbatus ad audiendas confeſsiones omnium, quicumque poſſent eligere Confeſſarium approbatum.

4 Omitto obligationem generalem eligendi digniores ad Prælaturas, & Dignitates Eccleſiaſticas, de qua dixi latè *tom.* 2. *de Iuſtit. diſput.* 35. *ſect.* 2. cui obligationi non videtur fieri ſatis, dum omiſsis tot aliis viris doctis eligitur ad Epiſcopatum homo clarè indoctus. hoc, inquam, ſcienter omitto, quia hæc electio, neque eſt in præiudicium Eccleſiæ, cùm nulla ſit Eccleſia, cui præeſſe debeat, nec vllæ animæ, quarum debeat curam gerere. Nec etiam eſt in præiudicium aliorum digniorum, qui prætermittuntur: nam electio huius, nullius alterius dignioris electionem impedit; ſunt enim tot alij tituli ſimiles vacantes in partibus infidelium, vt quemcumque alium digniorum velit Papa in Epiſcopum Titularem eligere, nunquam timeri poſsit, quòd ob defectum tituli vacantis illum alium digniorem non eligat. Ceſſant ergo in hoc caſu rationes, quæ obligant ad electionem dignioris.

5 Pro contraria tamen parte multæ rationes occurrebant, quibus ſuaderi poterat Pontifex ad hanc perſonam eligendam: nempe ſplendor familiæ illuſtriſsimæ, & de ipſo Pontifice non parum bene meritæ, ob quæ moraliter fieri non poterat, vt maneret in communi Regularium vita ſine multis priuilegiis, & exemptionibus, quæ religioſam Obſeruantiam non parum lædere poterant, & perturbare pacem internam, cùm inæqualitas ipſa inter ſodales redderet illum odioſum, & offendere ſæpe poſſet fraternam charitatem cum ſcandalo domi, & foris, & ipſius Ordinis dedecore, cui malo obuiari moraliter non poterat, niſi illum honeſto titulo extrahendo à communi Regularium vita, quam ſi intra Monaſterium non teneret, prout moraliter teneri non poterat, maiori ſanè & religionis, & diſciplinæ detrimento id fieret, quàm ſi in ſtatu Epiſcopali commoda aliqua, & pompam honeſtam haberet, quæ Epiſcopum religioſum non dedeceret.

Ad

6 Ad ea autem, quæ in contrarium opponebantur, videbatur facilè poſſe reſponderi. Ad id enim, quod primo loco afferebatur de doctrina ad Epiſcopatum requiſita, non video in praxi eumdem doctrinæ gradum requiri ad Epiſcopatum merè titularem, qui requiritur ad alios iuriſdictionem habentes. Nam cùm Romæ ex decretis Pontificiis nemo ad Epiſcopatum vllum in Italia, vel in Sicilia proponi poſſit, niſi præuio rigoroſo examine, quo coram Summo Pontifice, & multis Cardinalibus, ac aliis Doctoribus circa doctrinam examinetur: id tamen circa Epiſcopos Titulares non obſeruatur. Nec ex natura rei apparet, cur tanta doctrina exigatur in eo, de quo non eſt moralis ſpes, quod aliquam iuriſdictionem debeat vnquam exercere, vel vllam animarum curam gerere; regula enim generalis eſt, eam litteraturam, & doctrinam in ſingulis beneficiariis requiri, quæ neceſſaria eſt ad officio, quod illi beneficio annexum eſt, ſatisfaciendum, vt cum aliis docet Filliucius *in Appendice, tract.* 41. *cap.* 5. *q.* 8. *num.* 54. Ad Epiſcopatum ergo merè titularem, in quo nulla iuriſdictio exercetur in foro externo, vel interno, ſufficit ex natura rei doctrina neceſſaria ad Pontificalia exercenda, in quo ſolùm Epiſcopi titulares ſolent adiuuare alios Epiſcopos. Quare, in rigore loquendo, doctrina ſufficiens ad Ordinem ſacerdotalem, videtur etiam ſufficiens ad Epiſcopatum titularem. Multò enim maioris momenti eſſe videtur conſecratio Euchariſtiæ, quod eſt digniſſimum, & ſupremum omnium Sacramentorum, quàm conſecratio Altaris, vel alia ſimilia, quæ ſolent Epiſcopo Titulari committi, præſertim cùm in his aſſiſtat ei ſemper cæremoniarum Magiſter, à quo, ſi fortè erraret, corrigi facilè poteſt: qua aſſiſtentia in Miſſæ priuatæ celebratione caret. Qui ergo tantum habet doctrinæ, vt approbetur ad Miſſam quotidie celebrandam, prout ille, de quo agitur, approbatus erat, & celebrabat; faciliùs videtur poſſe cum eo doctrinæ gradu approbari ad reliqua munera Epiſcopalia celebranda, quæ iuriſdictionem non inuoluunt.

7 Quod verò opponebatur, Epiſcopum Titularem verè habere iuriſdictionem in Eccleſia ſibi commiſſa, quandiu titulo non renuntiat, poſſeque illam ibi exercere, ſi adſint ſubditi: hoc, inquam, reduci poteſt ad quæſtionem de nomine. Quare aliqui dicunt, illum habere quidem iuriſdictionem habitu, non actu, quod eſt dicere, habere potentiam ad habendam iuriſdictionem, ſi habeat ſubditos, quorum defectu eam actu non habet. Hic autem modus habendi ſubditos non videtur conſiderandus ad doctrinam maiorem exigendam, cùm non ſit morale periculum erroris committendi in vſu iuriſdictionis, quando non eſt ſpes moralis, quòd talis vſus ponendus ſit: nam, vt rectè conſiderauit loquens de Epiſcopo Titulari Azor *vbi ſuprà dicto cap.* 11. *q.* 4. *Quemadmodum Parochialis Eccleſia, quæ habitu tantùm, & non actu populum, & curam habet, in iure pro Parochiali non habetur: ſic Epiſcopi Titulares dumtaxat, quia titulum tantùm habent, non Diœceſim ſibi ſubiectam, pro Epiſcopis, quod attinet ad iuriſdictionem, non habentur in iure.* Hæc ille. Ex quibus inferri videtur, quòd ſicut ad beneficium, quod non habet curam animarum actu, ſed habitu, eo quòd non habeat actu populum, non requiritur doctrina, quanta, & qualis deſideratur in Parocho habente actu curam animarum; ita in Epiſcopo Titulari non habente actu Diœceſim, & iuriſdictionem, non debet peti doctrina neceſſaria Epiſcopo iuriſdictionem, & Diœceſim non ſolùm habitu, ſed actu habenti.

Quod verò additur de iure, quod habet Epiſcopus Titularis ſuffragij ferendi in Concilio generali, multi id negant, & quidem vſus videtur eſſe, quòd non vocentur, niſi Papa aliquem ſpecialiter voluerit vocari: & in ſerie Epiſcoporum, qui interfuerunt Concilio Tridentino, quæ habetur poſt idem Concilium, non inuenio nomina vllorum Epiſcoporum Titularium. Quare ex hac parte non apparet periculum morale dandi ius ſuffragij in Concilio Epiſcopo minùs idoneo, præſertim, cùm hoc tempore non facile poſſit occurrere proximè occaſio conuocandi Concilium generale. Nec etiam omnes Epiſcopi, qui ibi interſunt, poſſint per ſe ipſos examinare dogmata fidei, ſed auditis Theologis, & eorum ſententiis, decernunt, cùm magna ex parte ipſi Epiſcopi Theologi non ſint. Ad alia verò negotia tractanda, quæ ſpectant ad meram gubernationem, fortaſſe non erat minùs aptus ille, de quo agebatur, quàm alij multi Epiſcopi habentes Diœceſes, propter notitiam rerum humanarum, quam in variis Europæ Prouinciis comparauerat. Sed re vera nullum erat periculum, quod ad Concilium generale vocaretur. 8

Denique difficultati illi ex inſufficientia doctrinæ neceſſariæ ad audiendas Confeſſiones, 9

feſſiones, ad quas tamen audiendas videbatur declarari idoneus, & approbari eo ipſo, quòd fiat Epiſcopus Titularis, occurri poterat. Nam in primis dubitari poterat, an Epiſcopatus merè titularis comprehendatur in decreto Tridentini, in quo declarantur idonei ad Confeſſiones audiendas, qui habent beneficium Parochiale. Sicut enim non cenſetur in iure beneficium Parochiale illud, quod habitu tantùm, & non actu populum, & curam habet, vt paulò antè vidimus, ita dici poſſet, non intelligi ſub eo nomine Epiſcopatum merè titularem, qui habitu, & non actu ſubditos, & iuriſdictionem habet. Quidquid tamen ſit de hoc, poterat huic periculo occurri prohibendo illi, ne etiam factus Epiſcopus Titularis, audiret Confeſſiones aliquorum, niſi priùs ad eas audiendas examinaretur, & approbaretur. Hoc enim modo non poſſet iam eligi in Confeſſarium etiam ab iis, qui poſſent ſibi eligere quemlibet Confeſſarium approbatum.

10 Propter has rationes dubius hæſit Summus Pontifex & iuſſit, rem totam diligenter, & attentè diſputari, & examinari à Doctiſſimis Theologis, & Prælatis coram Eminentiſſimo quodam Cardinali; qui omnes poſt longum, & diligens examen, ac diſputationem in eam conuenere ſententiam, vt Summus Pontifex, ſi vellet, eum promoueret ad Epiſcopatum Titularem: tribus tamen conditionibus obſeruatis. Prima, vt vocato ad ſe Epiſcoporum examinatore, eius conſcientiam grauiter oneraret, eique imponeret, vt diligenti examine adhibito, videret, an ille, de quo agebatur, eam doctrinam haberet, quæ ſufficeret ad exercenda Pontificalia. Secunda conditio erat, vt idem Pontifex eum ſuſpenderet, ſeu inhabilitaret ad audiendas Confeſſiones, donec ſpecialiter ad hoc munus examinaretur, & approbaretur. Tertia denique erat, vt acceptaretur oblatio, qua offerebatur capitale pecuniæ ſufficiens ad fundandos reditus annuos perpetuos 300. aureorum, qui pro miſſionibus ad conuertendos infideles deſeruiant; quæ omnes conditiones approbante, & iubente ipſo Pontifice, obſeruatæ ſunt. Potuiſſet autem fortaſſe alicui hæc vltima conditio difficultatem ingere, ne in ea aliqua ſimoniæ ſpecies lateret, ſi pro pecunia ad pios vſus oblata concederetur dignitas Epiſcopalis, quæ ſpiritualis eſt, in qua quidem ſimonia Pontifex diſpenſare non poſſet, nec ſimoniæ labem auferre, quia eſſet iuris diuini, cùm dignitas Epiſcopalis de iure diuino ſit inuendibilis: nec poſſet Pontifex in hoc caſu ſeparare temporale à ſpirituali, vt facit in aliis beneficiis, quando admittit reſignationes beneficiorum cum penſionibus, vel etiam cum obligatione redimendi penſiones pecunia numerata præſenti; quia in caſu noſtro nullum prorſus erat emolumentum temporale in Epiſcopatu, qui confertur, nec vlli redditus, vel fructus, ſed mera dignitas, & titulus Epiſcopalis. Quare quidquid temporale ab Epiſcopo exigeretur, vel acciperetur, videretur id totum exigi pro ſolo titulo, & dignitate Epiſcopali, quæ inuendibilis eſt.

Hoc tamen facilè ſolui poteſt exemplo 11 compoſitionis pecuniariæ, quæ exigitur à petente diſpenſationem ad matrimonium cum conſanguinea, vel cum affine contrahendum. quæ diſpenſatio eſt merè actus iuriſdictionis ſpiritualis, & de iure diuino inuendibilis. Quare compoſitio illa pecuniaria non petitur, vt pretium diſpenſationis, ſed vt conditio ad iuſtificandam cauſam conceſſionis, ſeu diſpenſationis. Quid enim magis ſpirituale, & inuẽdibile, quàm Indulgentiæ: quæ tamen paſſim in Iubileo ſolemni concedi ſolent ſub conditione iis, qui ieiunauerint tribus diebus, & eleemoſynas dederint. Et in Bulla Cruciatæ conceduntur multæ indulgentiæ, & facultates ad abſolutionem obtinendam à caſibus reſeruatis, & alia priuilegia ſpiritualia, quæ omnia conceduntur ſub conditione dandæ certæ eleemoſynæ ad ſubſidium belli contra infideles gerendi, non quòd Indulgentiæ, & facultates vendantur pro illa pecunia, abſit; ſed quia eleemoſyna, & opus illud pium eſt conditio, & cauſa iuſtificans diſpenſationes, & conceſſiones in Iubileo, vel Cruciata contentas, quæ ſine cauſa ſufficienti concedi licitè non poſſunt. Idem ergo in caſu noſtro fieri potuit, in quo fundatio illorũ redditũm non erat vllo modo pretium Epiſcopalis dignitatis, ſed opus piũ in Dei honorem, & religionis augmentum, quod fundatorem ipſum magis dignũ reddebat illius Eccleſiaſtici honoris accipiendi. Sicut qui propriis expenſis erigit beneficium Eccleſiaſticum, eique perpetuos redditus aſſignat, dignus fit, vt ei ius patronatus concedatur, & poteſtas præſentandi beneficiarios, quoties beneficium illud vacauerit, quæ poteſtas proculdubio ſpiritualis eſt, & inuendibilis, nec Pontifex illam vendit, ſed vt alliciantur laici ad dotandas Eccleſias, & erigẽda beneficia, vult illis ius patronatus concedere, & facultatem præſentandi. Idem ergo ob ſimilem

rationem

rationẽ potuit facere in caſu noſtro, in quo, dixi, nullũ redundabat Eccleſiæ præiudiciũ ex ordinatione eiuſmodi Epiſcopi titularis.

Dubium XVI.

An, & quomodo conſentire poſſet Epiſcopus, vt Abbatia quædam ſepararetur ab eius dignitate Epiſcopali.

1 Epiſcopus quidam habebat incorporatã ſuæ dignitati Epiſcopali Abbatiam cuiuſdam Monaſterij, & eius prouentus, cum onere alendi Monachos, & erogandi sũptus neceſſarios ad cultum diuinũ ibidem ſuſtinendũ. Deſiderabant Monachi habere Abbatem Monachũ ex ipſis, atque adeò, quòd ſepararetur Abbatia ab Epiſcopatu. Epiſcopus non repugnabat, ſed libenter onus illud gubernandi Monachos à ſe abiiciebat; quæſiuit tamen, an poſſet cõſenſum præſtare, & an id corã Deo expediret: item qualẽ tunc, & quantã redditũum portionẽ pro Abbatis, & Monaſterij alimẽtis deberet aſſignare, cuius portionis ſeparatio cõſequenter facienda erat à menſa Epiſcopali: ſupponebatur autem, id totũ non propria auctoritate, ſed Summi Pontificis conſenſu faciendum eſſe.

2 Dixi, in primis regulariter, & cõmuniter loquendo, magis expedire, quòd Monachi à Prælato Monacho regantur, qui ſub eadẽ regula, & diſciplina militans, multò meliùs eam notã habebit, & verbo pariter, ac exemplo poterit ſubditos ad profectionẽ, & regularem obſeruantiam dirigere: idcirco beneficia regularia conferri non poſſe, niſi Religioſis illius Ordinis, ſtatutũ eſt in Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 10. quo loco ſacra Congregatio Concilij de hoc interrogata reſpondit die 12. Decemb. ann. 1585. poſſe quidẽ ordinarios Collatores conferre portiones Monachales, & Canonicales, & ſimilia ſimplicia beneficia Regularibus prouideri conſueta non ſolùm eius Ordinis Profeſſis, ſed etiam ſecularibus, qui habitũ ſuſcipere, & Profeſſionẽ emittere omnino teneantur: Abbatias tamen, & beneficia adminiſtrationẽ habentia, non niſi Profeſſis, iuxta canones per Ordinarios inferiores conferri poſſe; imò apud aliquos, ſi eligatur in Abbatẽ huius Monaſterij Monachus eiuſdem quidem Ordinis, ſed Profeſſus in alio Monaſterio, neceſſe eſt, quòd priùs huic ſecundo Monaſterio aliquandiu hæreat, & Profeſſionẽ nouam illic emittat, antequam Abbas ibi ſit, vt ex *c. Abbate, de verb. ſignific.* colligit Panorm. *ibi n.* 4. Tanti referre exiſtimatũ fuit, quòd Monachi regerentur ab Abbate, qui omnino Monachus eiuſdẽ omnino Profeſſionis eſſet. Et quidem meritò, quia meliùs notam habebit regulæ obligationẽ, quàm Abbas, vel Prælatus ſecularis: & meliùs ſciet remedia opportuna applicare morbis religioſis. Adde, ſi à ſeculari Abbate regãtur, occaſionem magnã dari Monachis vagãdi, & adeundi frequenter ad Palatiũ Epiſcopi, à quo in omnibus, vt ab Abbate, dependent, & ad quem in omnibus debent recurrere. Datur etiã iis occaſio ambitionis non ſolùm apud Epiſcopum, ſed apud eius miniſtros, & domeſticos, quos facilè precibus, & muneribus ſollicitabunt, vt per ipſos obtineant ab Epiſcopo, quę deſiderãt: quæ peſtis eſt religioſæ, & Monaſticæ diſciplinæ. Expedit ergo ad bonũ regimẽ Monachorum, quòd Abbatẽ habeant regularẽ ex eorũ gremio, à quo regantur, niſi in caſu aliquo raro, in quo adeò diſſoluti eſſent Monachorũ mores, vt ſub Abbate proprio timẽdũ meritò eſſet, ne maiorẽ peccandi licentiã ſibi acciperent, quàm ſi ab Epiſcopo, tanquã ab Abbate dirigi, & coerceri poſſent; quòd rariſſimum eſſet, & tunc expediret fortaſſe magis religioſum illum cœtum extinguere, quàm ſub Religionis nomine eiuſmodi licentiam, & morum relaxationem ſuſtinere.

Addi, ſeparationem illã vtilem eſſe poſſe, 3 ad vitandũ fomitem, & ſegetẽ aſſiduam querelarum, & litium; experientia enim cõſtat, quandiu non taxatur id, quod Abbas ſecularis dare debeat pro victu Monachorum, & pro cultu diuino, ac expenſis Eccleſiæ; ſemper Monachos de Abbate conqueri, quòd debito ſuo non ſatisfaciat, è contra verò Abbatem conqueri de Monachis, quod nimis lautè viuere velint, nec poſſit eorũ importunis petitionibus ſatisfieri. Vnde Abbates Cõmendatarij iam ferè ad certã ſummam obligationem illam reduci curarunt: imò & vidi aliquando datam fuiſſe illis ex pacto pecuniam ad Monaſteriũ alio loco ædificandum, ne ibi remanentes poſſent ſaltem circa habitationem, & eius reparationem lites quotidianas mouere; hanc ob cauſam, cùm olim indiuiſæ fuiſſent partes redditũum pro Epiſcopo, pro Capitulo, pro fabrica Eccleſiæ, & pauperibus: poſtea tamen experiẽtia docuit hanc totius maſſæ indiuiſionem Seminariũ eſſe perpetuum querelarum, & litium, quaſi nõ benè ſingulis portiones ſuæ diſtribuerẽtur: ideóque ſemel diuiſio facta fuit, & portiones ſingulis aſſignatæ, quo pacto controuerſię ceſſarunt, nunquã alioquin ceſſaturæ: quod multò magis in caſu noſtro timeri poteſt, cùm Monachis ſemper odioſũ ſit, quod facultates ſui Monaſterij à ſecularibus adminiſtrẽtur, à quibus dependere debeant in ſuarũ neceſſitatũ ſubleuatione, quibus quidquid ſubtrahetur, in maiorẽ Epiſcopi vtilitatẽ cedere debet. Hoc autẽ aliter impediri non

nõ poteſt niſi taxando ſemel id, quod Monachis dari debet, & quod ab ipſis ſuo cõmodo, vel damno adminiſtrandum erit.

4 Qualis autem, & quanta eiuſmodi portio aſſignanda ſit, quæſtio magis eſt facti, quàm iuris; debet enim prudẽter conſiderari, qui, & quanti ſumptus fieri ſoleant in victu, & veſtitu Monachorum, & in cultu diuino, in ædiũ, & ſabricæ reparatione, & aliis omnibus, ad quæ Abbas ſolet, & debet cõtribuere. Ad quos omnes ſumptus aſſignari debẽt redditus ſufficientes, & bona ſtabilia, quæ eos redditus afferant, debent ad hunc finem ſeparari, & Monachis conſignari, vt ab ipſis deinceps tanquam propria adminiſtrentur. Debent autem, meo iudicio, eiuſmodi bona ad eum finem eligi, quæ magis ſecuros prouẽtus habeant, & minùs ſint periculis expoſita, tã quoad redditus annuos, quàm quoad capitale, & ſubſtantiam bonorum: imò electio, & optio videtur ipſis Monachis compẽtere, vt intra eam ſummã eligant ſibi ea bona ſtabilia, quæ magis ſecura eſſe exiſtimabunt. Ratio autem eſt, quia nunc Epiſcopus primò loco tenetur prouidere Monachis, & Monaſterio in iis omnibus, nec poteſt ſibi retinere, niſi id, quod poſt eas expenſas ſupereſt. Fiunt ergo ij ſumptus ſẽper ex redditibus magis certis, cùm omnes Abbatiæ redditus obligati ſint ad eos ſumptus integrè ſoluendos. Æquitas ergo poſtulat, vt ſi certa bona ſtabilia ad hunc finem ſeparantur, & deputantur, ea ſint, quæ magis ſecuros redditus promittere poſſint: imò, ſi iuſtitiæ rigor ſeruãdus ſit, putarem, plus aliquid in hac ſeparatione deſignandum pro Monachis, quàm ſit illud, quod Epiſcopus ſolebat ſingulis annis illis dare: ponamus enim, quòd Epiſcopus, v. g dabat illis 1000. aureos ad victum, & alias expenſas: hos tamen ita dabar, vt ſi maior pars prædiorum Abbatiæ ſterilis eo anno fuiſſet, adhuc ex parte alia, quæ fructus tuliſſet, ſumptus illi ſemper ſoluendi eſſent. Hanc autem ſecuritatem, ſeparatione bonorum facta, Monachi amittũt, quia pro anno bona illa ſtabilia ipſis aſſignata ſterilia fuerint, non accipient ſuas expenſas ex aliis bonis, quæ apud Epiſcopũ remanſerunt Hoc autem periculum, quod certè ob varios caſus, & euentus periculum magnum eſt, debet aliquomodo cõpenſari: nec id aliter fieri poſſe videtur, niſi augendo capitale, & redditus, ita vt hic exceſſus ordinarius ſuppleat defectum extraordinarium, qui timeri poteſt. Hæc autem omnia fieri non poſſunt, vt dixi, niſi interueniente conſenſu, & approbatione Summi Pontificis, ad quam petendam præcedere debet conſenſus Monachorum, & Epiſcopi, qui ſtantibus prædictis conditionibus, prudenter, & iuſtè illum præſtare poteſt.

Dubium XVII.

In quo reſpondetur ad duo quæſita circa Officia propria Sanctorum Eccleſiæ Palentinæ.

Quæſitum fuit primò ex parte Capituli Eccleſiæ Palentinæ in Hiſpania, an poſſent recitare in tota Diœceſi Officium de illo Sãcto, cuius corpus, vel reliquia inſignis eſſet in aliqua Eccleſia eiuſdẽ Diœceſis? Videbatur affirmatiuè reſpondendũ, propter ſpeciale priuilegium Hiſpaniæ Eccleſiæ conceſſũ à Greg. XIII. in Bulla edita anno 1573. quæ incipit, *Paſtoralis officij*, & refertur integra in codice Officiorum Sãctorum Hiſpanorum, & ex parte affertur apud Quarantam *in ſumma Bullarij, verb. Diuinum Officium*, & apud Lezan. *tom.* 1. *c.* 12. *n.* 34. cùm enim Pius V. conceſſiſſet Eccleſiis Hiſpaniæ, vt poſſent celebrare Officia propria Sanctorum illius Prouinciæ, quæ cõceſſio ita vniuerſalis poterat confuſionẽ afferre, propter nimiam Sanctorum multitudinem, qua Officia feriarum ferè omnino impediri poterant; ideo Gregorius eiuſmodi conceſſionem ita declarauit: *vnamquamque Hiſpaniæ Eccleſiam eorum tantùm Sanctorũ, qui in Breuiario non ſunt deſcripti, Officia propria celebrare poſſe, qui vel illius Diœceſis ſunt naturales, vel eius Eccleſiæ, vel Diœceſis ſunt Patroni, vel eorum corpora, ſeu notabiles reliquiæ in ea Eccleſia, ſeu Diœceſi requieſcunt; de aliis verò Sanctis, etiamſi ſint naturales, vel Patroni alterius Diœceſis, etiãſi illorũ corpora, vel notabiles reliquiæ in aliqua Eccleſia alterius Diœceſis requieſcant, non celebretur Officiũ proprium, ſed ſeruetur ordo Breuiarij Romani*, &c. In quibus verbis videtur clarè contineri conceſſio generalis, vt omnes Eccleſiæ vnius Diœceſis poſſint celebrare, & recitare Officiũ illius Sancti, cuius corpus, vel inſignis reliquia conſeruatur in aliqua Eccleſia eiuſdẽ Diœceſis. Et in hoc ſenſu videtur hãc conceſſionem intellexiſſe, & illam praxim approbaſſe Ægid. Trul. *lib.* 1. *in Decal. c.* 7. *dub.* 14. *n.* 14. & Caſtr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 7. *de orat. diſp.* 2. *punct.* 2. *num.* 10. qui vniuerſaliter loquuntur de quolibet Sancto, cuius corpus ſit in ea Diœceſi. 1

Contrarium tamen ſupponere, & docere videntur alij Doctores, qui ſolùm in ea Eccleſia, vbi corpus, vel inſignis reliquia habetur, concedunt poſſe fieri Officium illius Sancti. quod quidẽ, ſecluſo illo priuilegio, & extra Hiſpaniam certiſſimum eſt, vt cum alii 2

aliis docent Gauant. *in rub. Breuiarij, ſect. 3. c. 3. n. 5.* Barboſ. *de offic. Paroch. cap. 1. n. 7* & Nouar. *in Lucerna, verb. Officiũ, n. 7* Sed ipſimet etiã Doctores Hiſpani eam reſtrictionem in Hiſpania procedere fatentur, nec poſſe Officiũ ad totam Diœceſim extendi, vt fatetur nouiſſimè Anton. de Quintanad. *ſingularium tr. 7. ſing. 27. n. 2. & 3.* & fundãtur omnes in decreto ſacræ Congregationis Rituum, quod iuſſu Vrbani VIII. appoſitum fuit in editione nouiſſima Breuiarij Romani, vbi inter alia hoc etiã apponitur. *Inſuper vetuit & prohibuit celebrari per totam ciuitatem, vel Diœceſim, etiam de cuiuſquam Ordinarij auctoritate Miſſam, vel feſtum cum Officio de Sancto, eo quòd in loco adſit Eccleſia Parochialis, vel Regularis, aut Abbatialis, aut aliqua reliquia, ſed tantùm in ipſius Sancti Eccleſia titulari, ſeu vbi aſſeruatur inſignis reliquia, ſed non alibi.*

3 Hoc tamen decretum, vt verum fatear, non caret ſolutione, vel interpretatione in caſu noſtro. Fatemur enim, de iure cõmuni ita eſſe obſeruandum, & ſecluſo priuilegio Sedis Apoſtolicæ, cuiuſmodi priuilegia in eo decreto non videntur reuocari, cùm in eo nulla ſit clauſula derogatoria, vel reuocatoria priuilegiorum: lex autem generalis ſine ea clauſula expreſſa non tollit etiam tacitè priuilegia etiã non contenta in corpore iuris, vt ex *c. 1 de conſtit. in 6.* cum communi Doctorum probat Suar. *lib. 8. de legib. c. 39. n. 2.* Imò ex cõtextu totius decreti colligi videtur, illud totum tendere ad declarãdum, quòd Epiſcopi, vel Prælati inferiores non poſſunt vllo prætextu, qualis eſſet, quòd Sanctus ſit naturalis, vel quòd eius corpus intra Diœceſim requieſcat, introducere eius Officium ſine licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, vel approbatione ſacræ Congregationis Rituum. Ideo enim decretum ſic incipit: *Sacra Rituum Congregatio declarauit, & decreuit, non potuiſſe poſt Bullã Pij V. de Breuiario Romano, neque poſſe locorũ Ordinarios, tam ſeculares, quàm Regulares, addere Kalendariis, etiam propriis Sanctorum Officia, niſi ea dumtaxat, quæ Breuiarij Romani rubricis, vel ſacræ Rituũ Congregationis, ſeu Sedis Apoſtolicæ licentia conceduntur: neque propria auctoritate, quouis prætextu mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, ſeu rubricis Breuiarij, in altiorem ritum: neque extendere conceſſa Officia de loco ad locum.* & poſtea additur: *De ſanctis Epiſcopis locorum, Martyribus, ciuibus, & aliis feſtis, de quibus in Kalẽdario Romano, ſeu rubricis Breuiarij nihil habetur, vti etiam de Beatis nondũ canonizatis, nihil propria auctoritate conſtituatur, ſed omnino conſulatur ſacra Rituum Congregatio.* Vides, totum decretum eſſe, ne ea fiant propria auctoritate, vel ſine licentia Sedis Apoſtolicæ, aut ſacræ Rituũm Congregationis. Cùm ergo pro Eccleſiis Hiſpaniæ præceſſerit Bulla, & licentia Sedis Apoſtolicæ, non erit hic vſus vllo modo contra hoc nouiſſimum decretum. Ex hoc ergo capite non videtur negandum, quòd Eccleſiæ Hiſpaniæ poſſint adhuc indulto illo Gregorij XIII. vti, & recitare Officium in tota Diœceſi de Sanctis, quorum reliquiæ inſignes, vel corpora ſint in eadem Diœceſi, prout in aliquorum Sanctorum Officio teſtatur Quintanadueñas *dicto tract. 7 ſing. 27. n. 4* vſum eſſe in Eccleſia Hiſpalenſi: quamuis ipſe *n. 3.* fateatur, in Eccleſia Toletana contrarium obſeruari.

Ego quidem, ſtando in verbis dictæ Bullæ Greg. XIII. & decreti nouiſſimi Congregationis Rituum ſuprà relati, diſtinguendum putarem inter Sanctos, qui naturales fuerunt regni Hiſpaniæ, & inter illos, qui non ſunt naturales, ſed alienigenæ; quorum tamen corpora, vel Reliquiæ inſignes in Hiſpania aſſeruantur. Nam Greg. XIII. in prędicta Bulla, dum concedit Officium pro tota Diœceſi, videtur ſolùm loqui de Sanctis naturalibus, & Hiſpanis; de his enim ſolis loquutus fuerat Pius V. quando in vniuerſum eorum Officia pro tota Hiſpania videbatur conceſſiſſe; quod quia nimium erat propter eorum Sanctorum multitudinem, ideo Greg. XIII declarauit, ſolùm intelligi reſpectiuè, vt in qualibet Diœceſi fieri poſſet Officiũ eorum Sanctorum, qui vel naturales illius Diœceſis ſunt, vel eius Patroni, vel quorum in ea Diœceſi reliquia inſignis habeatur, nimirum ſi Sancti illi ſint Hiſpani; de iis enim ſolis loquutus fuerat Pius V. cuius conceſſionẽ declarare, vel moderari volet ibi. Gregorius, qui noluit ſingulas Eccleſias Hiſpaniæ poſſe recitare Officiũ de omnibus Sanctis Hiſpanis, ſed ſingulas de iis Sãctis Hiſpanis, qui vel naturales eſſent eius Diœceſis, vel quorũ ibi reliquiæ inſignes habeantur. Porrò nõ fuiſſe ibi Gregorium loquutum de Sãctis alienigenis, quorum corpora ſunt in Hiſpania, conſtare videtur apertè ex eadẽ Bulla, vbi paulò pòſt idem Põtifex addit aliam conceſſionẽ, his verbis: *Item concedimus, quòd qualibet Eccleſia, & Monaſterium Hiſpaniæ habens aliquas reliquias inſignes, puta, caput, brachium, vel crus alicuius Sancti, etiam alienigenæ, nõ exſiſtẽtis in Breuiario, vel de quo in dicto Breuiario fit tantùm cõmemoratio, poſſit illius feſtiuitatẽ celebrare, & Officium duplex facere,* &c. 4 Vbi

Vbi apertè diſtinguit Sanctos alienigenas à Sanctis Hiſpanis, & de Sancto alienigena, cuius inſignis reliquia habetur, concedit Officium duplex illi ſoli Eccleſiæ, vel Monaſterio, vbi habetur reliquia: quod certè fruſtrà concederetur, ſi iam conceſſum eſſet in verbis præcedentibus Officium pro tota illa Diœceſi. Fatendum ergo eſt, conceſſionem præcedentem fuiſſe pro ſolis Sanctis Hiſpanis, hanc verò ſecundam loqui de alienigenis, ſed cum limitatione ad Eccleſiam, vbi reliquia habetur. Si autem Sanctus non ſit alienigena, ſed Hiſpanus, credibile eſt ex vi Bullæ Gregorij XIII. poſſe fieri in tota Diœceſi, in qua habetur reliquia inſignis Officium ſaltem ſemiduplex; dico, *ex vi Bullæ*, quia oportet attẽdere ad vſum ſingulorum locorum, qui oſtendit, an & quomodo conceſſio illa in ſingulis locis acceptata fuerit: ſicut etiam conſiderandum erit, an ſacra Cõgregatio Rituum eiuſmodi Gregorij cõceſſionem reuocauerit aliquando etiã pro Hiſpania: nam Quintanadueñas *dicto ſing.* 27.*n.* 3. affert aliquas Congregationis declarationes contrarias dictæ conceſſioni, nẽpe in Calagurr. 1. Sept. 1612. & in Conchenſi 12. Martij 1618. quæ vtique videntur de Eccleſiis Hiſpanis egiſſe. & hæc dicta ſunt ad 1. quæſitum.

5 Secundò ab eodem Capitulo quærebatur, an approbãdum videretur, quòd in ſua Eccleſia Palentina die 21. Octobris Officiũ fieri ſoleat duplex ſanctarum Vrſulæ, & ſociarum eius, propter caput vnius ex illis, quod ibi aſſeruatur, & rurſus die ſequenti fiat etiam Officiũ duplex S. Cordulæ, quæ fuit vna ex ſociis S. Vrſulæ, cuius etiã caput ibidem habetur. Ratio autem dubitandi erat, quia quamuis S. Cordula paſſa fuerit die ſequenti, Eccleſia tamen videtur eas omnes ſimul die præcedenti celebrare.

6 Dixi tamen, in primis diligenter examinandum, an verè illud ſit caput S. Cordulę; audio enim Mediolanẽſes affirmare, quòd apud ipſos ſit, imò & Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium die 22. Octob. approbare videtur hiſtoriã de tranſlatione S. Cordulæ contentam in vita Alberti Magni part. 2. cap. 9. Si tamen ſufficienter conſtaret de veritate, & identitate illius reliquiæ, crederẽ poſſe in Eccleſia Palentina, vbi habetur, fieri ſeorſim Officium duplex de ea, die 22. Octob. poſtridie feſti SS. Vrſulæ, & ſociarũ, cùm ipſa non cum aliis, ſed die ſequenti paſſa ſit. Fateor, Eccleſiam aliquando coniungere eãdẽ die in Officio eos Martyres, qui diuerſis diebus mortui ſunt. Sic enim celebrat die 18. Iulij feſtũ S. Symphoroſæ, & eius filiorum, cùm tamen Symphoroſa non eadem die cum filiis, ſed die præcedenti fuerit occiſa. Sic 9. Ianu. S. Iulianus celebratur, & cõiungitur cum multis ſociis, qui non eadem die mortui ſunt. Similiter die 22. Sept. celebrat omnes ſocios S. Mauritij, qui tamen non omnes eadem die obierunt. Item die 28. Febr. coniungit in Martyrologio omnes illos, qui Alexandriæ ſeſe deuouerunt, vt peſte infectis miniſtrarẽt, & in eo pro miniſterio obierunt, quos certum eſt, non omnes eadem die obiiſſe. Sic etiã die 24. Iun. collocantur ſimul plurimi ſancti Martyres, qui Romæ ſub Nerone Imperatore ſucceſſiuè necati ſunt, & alibi ſæpe idem facit. Aliquãdo tamen ſeparat in cultu eos, qui diuerſis diebus mortui ſunt, licèt in Martyrio ſocij fuerint: vt de facto ſeparat S. Fœlicitatẽ à ſuis filiis; S. Romanum à S. Laurentio, & alios ſimiles. quod idem facit in S. Cordula, cuius Martyrium legit in Martyrologio die ſequenti, poſtquam lectum fuerat Martyriũ S. Vrſulæ, & eius ſociarũ. Voluit ergo, quòd in Officio diuino ſepararentur: nam lectio Martyrologij, quæ in Choro ad Primam quotidie recitatur, pars eſt Officij diuini: & conſtat ex rubrica 2. eiuſdem Martyrologij, debere legi Sanctorum memoriam die præcedenti eorum feſtum: quare, cùm Eccleſia recitet in Choro martyrium S. Cordulæ die 21. Octob. eo ipſo vult, quòd de ipſa Officium fiat, vbi id faciendum ſit die ſequenti, quæ eſt 22. eiuſdem menſis. Vnde non videtur reprobanda, ſed potiùs omnino retinenda illa conſuetudo recitandi Officium S. Cordulæ die 21. ſeorſim ab eius ſociis, cùm hoc ſit iuxta mentem Eccleſiæ Romanæ, quæ eo modo, quo recitat Officium S. Cordulæ, recitat ſeorſim, & die diuerſa, dum in Choro ad Primam legit eius martyrium die ſequenti, poſtquam legerat martyrium Vrſulæ, & ſociarum.

Dvbivm XVIII.

An expediat Epiſcopum taxare Miſſæ ſtipendium, ita vt maius accipi non poſſit, nec dari.

1 Epiſcopus quidam zelo ductus omnem auaritiæ ſpeciem à Sacerdotibus tollere deſiderans, edictum promulgauit, quo pro data ſibi à Sacraſancta Synodo Tridentina poteſtate, atque vt Apoſtolicæ Sedis ſuper hac re delegatus ad tollendos abuſus circa Miſſæ ſacrificium introductos, omnibus Sacerdotibus ſecularibus, & regularibus

gularibus diſtrictè prohibuit, ne quis ſub quouis prætextu, aut quæſito colore, neque directè, neque indirectè poſcat in poſterum, vel recipiat pro qualibet Miſſa quocumque feſto, vel feriali die celebranda maiorem eleemoſynam, vel ſtipendium ſupra taxam ab eodem Epiſcopo ibidem præſcriptam, ſub pœna ſuſpenſionis à Diuinis ipſo facto incurrenda, & addita obligatione reſtituendi totum exceſſum iis, qui dediſſent. Rurſus largientibus eleemoſynas, vel ſtipendia prohibuit, ne ſupra taxam darent, vel offerrent ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eidem Epiſcopo reſeruatæ. Si verò dantes non eſſent ſingulares perſonæ, ſed communitates, Congregationes, Confraternitates, &c. ſub pœna interdicti etiam ipſo facto incurrenda. Putabat autem Epiſcopus, ſe id totum prohibere poſſe etiam ſub cenſuris, ex poteſtate ſibi tradita in Concilio Tridentino *ſeſſ. 22.* in decreto de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ, vbi ſtatuitur, vt Epiſcopus procedat, etiam vt delegatus Sedis Apoſtolicæ ad prohibenda omnia, quæ à tanti ſacrificij dignitate aliena ſunt, & nominatim circa auaritiam Sacerdotum, & cuiuſvis generis mercedum conditiones, & pacta, necnon importunas, atque illiberales eleemoſynarum exactiones, potius quàm poſtulationes, aliaque huiuſmodi. Dubitatum ergo fuit, an virtute horum verborum potuerit Epiſcopus ita rigidè procedere etiam contra ſponte, & liberaliter dantes, & contra accipientes à ſponte, & liberaliter dantibus.

2 Dixi primò, non videri poſſe taxari eamdem eleemoſynam pro omnibus, & ſingulis Miſſis in vniuerſum: nam in primis, ſi Miſſa ſolemniter cantanda ſit, non eſt rationabile, quòd non detur maior eleemoſyna, quàm ſoleat dari, quando ſine cantu ſimplex, & priuata Miſſa recitatur, vt docent Suarez *tom. 3. in 3. part. diſp. 86. ſect. 4.* Bonacina *de Sacramentis, diſp. 4. quæſt. vlt. punct. 8. n. 13.* Lezan. *tom. 4. verb Miſſa, n. 23.* & alij, quos afferunt. Nec Diana *part. 2. tr. de celebratione Miſſarum, reſol. 9.* quem Lezana pro contraria ſententia affert, id negat; non enim loquitur de Miſſa cantata, ſed de Miſſa in die feſtiuo dicenda, pro qua negat ratione dici feſtiui poſſe accipi duplicatum ſtipendium; quia id dicit prohibitum iam eſſe in decretis ſacræ Congregationis Concilij. Sed re vera in iis decretis neque hoc prohibetur, ſed ſolùm, quòd Sacerdos, qui accepit ſtipendia, vt duas Miſſas celebraret, velit vnica Miſſa ſatiſfacere. Aliud verò eſt, ſi detur ei duplicatum ſtipendium, vt in die feſtiuo, vel cum ſolemnitate, & cantu vnam Miſſam celebret: de quo caſu ſacra Congregatio nihil decreuit.

Deinde poteſt augeri ſtipendium, & 3
eleemoſyna, ſi Miſſa celebranda imponatur tempore, vel loco magis incommodo, vt ſi debeat ſummo manè ire ad celebrandum, vel è contra expectare poſt meridiem, vel ire ad locum valde diſtantem, præſertim cum æſtu, vel imbre, aut ſimilia incommoda pati, quæ omnia rationabiliter maius ſtipendium merentur, vt dixi *diſp. 21. de Euchariſtia, ſect. 1. num. 11.* non ergo poteſt vnum & idem ſtipendium præſcribi, itaut nunquam etiam poſitis grauioribus circumſtantiis extrinſecis poſſit augeri.

Dixi ſecundò, potuiſſe Epiſcopum finem 4
intentum corrigendi abuſus obtinere indirectè, abſque eo quòd veniret ad rigidam prohibitionem pinguioris eleemoſynæ vllo caſu dandæ, vel accipiendæ: ſi enim ex Sacerdotum auaritia abuſus irrepſerant, eo quòd ij maiorem eleemoſynam peterent, & extorquerent; poterat Epiſcopus lege ſua iuſtum, & rationabile Miſſarum manualium ſtipendium taxare: qua taxatione poſita, exceſſus iure ipſo eſſet iniuſtus, & reſtitutioni obnoxius. Nam, licèt ſtipendium illud non ſit in rigore pretium Miſſæ, quæ inuendibilis eſt; imitatur tamen rerum pretia, & ideo debetur ex iuſtitia ad ſuſtentationem totalem, vel ſaltem partialem Sacerdotis, vt dixi *loco citato* de Euchariſtia, & me etiam citato explicat Pelliz. *in manuali Regular. tom. 1. tract. 5. c. 9. n. 56.* Quare, ſicut in aliis rebus pretium lege taxatum eſt pretium iuſtum, quod excedere venditori non licet; ſic poſtquam ſtipendium Miſſæ manualis lege publica taxatum eſt, illud erit iuſtum ſtipendium, atque adeò non poterit Sacerdos ſine iniuſtitia maius ſtipendium exigere, imò tenebitur poſtea reſtituere totũ exceſſum ei, qui dedit vtpote iniuſtè acceptum: ſicut venditor in foro conſcientiæ debet reſtituere id totum, quod ſupra iuſtum pretium accepit.

Dixi denique tertiò, Epiſcopum non 5
debuiſſe ita generaliter prohibere Sacerdotibus, ne vnquam pinguius ſtipendium, vel eleemoſynam acciperent, etiam à ſponte dantibus, & multò minùs debuit prohibere petentibus Miſſas, ne illud ſponte darent. Imò ea etiam prohibitione poſita, parum efficax eſſet, ſi ipſi re vera vellent ſponte dare; poſſent enim ipſi ſaltem poſt Miſſam celebratam, dicere Sacerdoti, ſe

illum exceſſum non dare in ſtipendium Miſſæ, ſed ex deuotione gratis omnino illum donare: quare Sacerdotes poſſent illum accipere, cùm non acciperent pinguius ſtipendium, ſed donum gratis datum, quod ipſis prohibitum non erat. Sicut dici etiam ſolet, quòd licèt alij Canonici non poſſint Canonico non aſſiſtenti in Choro remittere ſinguli partem, quæ ad illos pertinet de eius diſtributione; poſtquam tamen inter ipſos præſentes diſtributa fuit, poſſunt ſinguli donare ſuam partem illi, qui Choro abfuit, dummodo id non fiat in fraudem legis, nec pactum præceſſerit, ſed ex amicitia ſinguli donent, vt cum aliis docet Thomas Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 2. dub.* 109. quia donare non eſt remittere. Sic ergo prohibita ſolutione ſtipendij, non prohibetur donatio ex amicitia, vel deuotione; quare poſſet, qui Miſſam petit, non obſtante edicto Epiſcopi, dicere: Ego do tibi vnum ſolùm Iulium pro ſtipendio Miſſæ, ſed rurſus dono tibi ex deuotione alios duos Iulios ex mera liberalitate, & hoc modo redderetur inefficax prohibitio quoad eam partem.

6 Porrò, non debuiſſe Epiſcopum ita vniuerſaliter prohibere exceſſum voluntarium ſtipendij, probari poteſt ex vſu laudabilium fidelium, qui ex maiori deuotione erga res ſacras, & ex maiori reuerentia erga Sacerdotes, ſolent inſtituere Capellanias, vel Miſſas perpetuas, aſſignando pro ſingulis Miſſis tres, vel quatuor, aut plures Iulios, vt Capellanus magis decenter, & honorificè viuat, qui vſus ab omnibus approbatur. Cur ergo in Miſſis manualibus damnandus eſt, qui ex iiſdem pietatis, & religionis motiuis velit pinguius ſtipendium Sacerdoti elargiri? præſertim cùm in eiuſmodi eleemoſynis attendi etiam ſoleat dignitas dantis eleemoſynam, & turpe ſibi putet Princeps, & indecorum, ſi in danda eleemoſyna ſeruet eamdem regulam, & menſuram, quam homo plebeius, & pauper. Et quidem mirum eſſet, quòd Princeps, vel nobilis vir duplo, vel quadruplo maius ſtipendium ſoluat famulo ſuo, quàm ſoleat ſoluere homo plebeius: Sacerdoti verò, cuius miniſterio vtitur, vt per ipſum ſacrificium Deo offerat, non poſſit maius ſtipendium dare, quàm homo ex infima plebe dare ſoleat. Meritò ergo Pellizarius *dicto tract.* 5. *cap.* 9. *ſect.* 3. *n.* 56. dicit, taxationem ſtipendij in Miſſis, ſicut non cogit Sacerdotem, ne minus accipiat, ſi velit, ita non impedire dantes illud, ne maius, & pinguius dare poſſint, ſi velint.

Ad ſummum ergo potuiſſet Epiſcopus prohibere, ne Sacerdotes plus exigant, aut accipiant præcedente pacto, vel exactione explicita, vel implicita, directa, vel indirecta: hæc enim redolent, & præ ſe ferunt ſpeciem auaritiæ ex parte Sacerdotum, atque adeò prohiberi poſſent ab Epiſcopo, ſicut alij abuſus, & conſuetudines, quæ circa Miſſæ ſacrificium indecentiam aliquam continent, vt ſtatuitur in dicto decreto Concilij Tridentini. Quòd verò fideles ex mera pietate, & maiore deuotione ſponte largiantur maiorem eleemoſynam, & ſtipendium Sacerdoti illud non exigenti, nullam continet irreuerentiam, & indecentiam circa Miſſas, ſed maximam reuerentiam, & pietatem. Quare non apparet, quomodo virtute præfati decreti Concilij Tridentini, id poſſit Epiſcopus prohibere. Sicut nec prohiberi poteſt in vniuerſum, ne teſtator iubeat dari Religioſis, vel Clericis eius funus comitantibus duplo maiorem eleemoſynam, quàm communiter in aliis funeribus dari ſoleat: vel plures, & maiores cereos dari Eccleſiæ, in qua ſepelitur, quàm dari ſoleant; hæc enim omnia nullam indecentiam, aut irreuerentiam continent, ſed ſigna ſunt pietatis, & reuerentiæ, vt conſtat. 7

DVBIVM XIX.

Vtrùm Archidiaconus diſpenſatus à Summo Pontifice in defectu ætatis, poſſit habere votum in Capitulo.

NObilis quidam iuuenis prouiſus fuit à Summo Pontifice de Archidiaconatu Eccleſiæ Cathedralis, quæ non erat prima dignitas poſt Pontificalem, & ſimul diſpenſatus fuit in defectu ætatis requiſitæ, his verbis: *Nos tibi*, &c. *Archidiaconatum prædictum cum omnibus iuribus, & pertinentiis ſuis, Apoſtolica auctoritate conferimus, & de illo etiam prouidemus, decernentes*, &c. *non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis, dictaque Eccleſiæ etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus contrariis quibuſcumque. Nos enim tecum, etiamſi non ſis in ætate legitima ad ſacros Ordines ſuſcipiendos conſtitutus, nihilominus vt Archidiaconatum prædictum ex nunc recipere, & quoad vixeris, retinere liberè, & licitè valeas, conſtitutionibus,* 1

bus, & ordinationibus, ſtatutis, & conſuetudinibus ſupradictis, &c. *de ſpeciali gratia derogamus*, &c. *Volumus tamen, vt Ordinem, quem ætas poſtulauerit, ſcilicet Subdiaconatus, Diaconatus, & Presbyteratus, ſuſcipere tenearis.* Dubitatum ergo fuit, an poſitus iam in poſſeſſione Archidiaconatus, nondum tamen ſuſcepto Ordine ſacro, poſſet virtute prædictæ diſpenſationis habere vocem in Capitulo.

2 Videbatur affirmatiuè reſpondendum, propter illa verba generalia, *Archidiaconatum prædictum cum omnibus iuribus, & pertinentijs ſuis.* nam inter alia, quæ Archidiacono competunt, ratione ſuæ dignitatis, vnum eſt de Eccleſiæ conſuetudine, vt ad ipſum ſpectet, abſente Decano, conuocare Capitulum, & in eo proponere, & reſolutiones accipere, idque eum præſtare poſſe, etiamſi non ſit in Sacris, cùm iſte ſit actus iuriſdictionis, qui competit Archidiacono, etiam in Sacris non conſtituto, & ad Decanum non ſpectat ratione Ordinis, ſed antiquitatis, & ſuperioritatis, reſpondit olim ſacra Congregatio Concilij, vt habetur in eius declarationibus impreſſis ſuper *cap. 4. de reformatione, ſeſſ. 22.* Vnde multò magis accedente diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, vt poſſit habere Archidiaconatum cum omnibns iuribus, & pertinentiis ſuis.

3 Adhuc tamen videtur, diſpenſationem illam non ſufficere, vt vocem habeat in Capitulo, quamdiu in Sacris non fuerit. Eſt enim doctrina ſatis communis apud omnes, diſpenſationem eſſe odioſam, atque adeò ſtrictè interpretandam, ita quidem, vt non ſit omnino inutilis, & fruſtratoria, (aliquid enim debet operari,) ſed itaut habito aliquo effectu non extendatur ad alia, quæ in ea non explicantur. de qua regula vltra alios videri poteſt Gonzal *ſuper regul. Cancellariæ gloſſ. 15. num. 29* vbi affert verba regul 50. Cancellariæ, quibus dicitur: *Diſpenſatio non venit ſub quacumque ſignatura in quauis gratia, niſi totaliter gratia effectum huiuſmodi diſpenſationis concernat, vel alià s nihil conferat, vel operetur.* de quo etiam videri poteſt Thomas Sanchez, alios referens *lib. 6. de matrim. diſp. 1. num. 3. & 20.* vbi exemplum affert illius, qui diſpenſatus eſt, ne reſideat in beneficio, neque enim ideo diſpenſatus eſt, vt fructus percipiat, qui abſentibus dari non ſolent. & *num. 21.* addit, diſpenſationem non extendi ad annexa ſeparabilia, quoties id, ſuper quo principaliter diſpenſatur, poteſt ſortiri effectum, licèt non ita plenè, & facilè, ſicut ſi eſſet diſpenſatus etiam ſuper antecedenti, & conſequenti. In caſu autem noſtro ſunt duo ſeparabilia, habere Archidiaconatum ſine ætate ad eum requiſita, & habere vocem in Capitulo ſine Ordine ſacro: quare diſpenſatio poteſt ſortiri ſuum effectum quoad primum, quamuis non extendatur ad ſecundum, quod in diſpenſatione non fuit explicatum Nec eſt ſimile, quando aliquis habens Canonicatum diſpenſatur, vt fiat Subdiaconus ante ætatem requiſitam ad hunc Ordinem, quo caſu conſequenter poterit habere vocem in Capitulo, quam ideo ſolùm non habebat, quia non erat in Sacris; quare diſpenſatus ad Ordinem, & eo ſuſcepto, poteſt ſine alia diſpenſatione. habere vocem in Capitulo, vt cum aliis docet idem Sanchez *ibi num. 23.* At in caſu noſtro ſunt duo impedimenta diuerſa. Primum eſt defectus ætatis ad dignitatem illam habendam. Secundum eſt defectus Ordinis ſacri ad habendam vocem in Capitulo. Primum habetur ex Tridentino *ſeſſ. 24. cap. 12 de reformat.* Secundum verò ex eodem Tridentino *ſeſſ. 22. cap. 4. de reformat.* In primo ergo impedimento fuit diſpenſatum in caſu noſtro, quæ diſpenſatio non debet extendi ad ſecundum, de quo in reſcripto nihil dicitur, & quod bene poteſt remanere, etiamſi primum ablatum ſit, cùm ſint effectus omnino ſeparabiles.

Nec obſtant verba illa reſcripti, quibus 4
dicitur, dari Archidiaconatum *cum omnibus iuribus, & pertinentiis ſuis*, &c. Reſponderi enim poteſt, illa verba habere ſuum effectum, quamuis ante Ordinem ſacrum non habeatur vox in Capitulo: nam ius Archidiaconi, vel Canonici non eſt habere ſemper vocem in Capitulo, ſed habere illam, quando fuerit in Sacris: datur ergo in caſu noſtro Archidiaconatus Oratori cum omnibus iuribus ſuis, quorum vnum eſt habere vocem in Capitulo, quando fuerit in ſacris Sicut etiam inter iura Cardinalatus vnum eſt habere vocem actiuam in electione Summi Pontificis, quando ſaltem in ordine Diaconatus fuerit; quod ius datur Cardinali, quando fit Cardinalis: non tamen poteſt habere vocem actiuam in electione Summi Pontificis, niſi fuerit promotus ad Ordinem dictum Diaconatus; quia hoc ſolùm eſt ius, quod accipit cum Cardinalatu, nempe ad vocem actiuam, ſi habuerit Ordinem ſacrum ſaltem Diaconatus. Similiter ergo in caſu noſtro conceditur Archidiaconatus cum

iuribus ſuis, quorum vnum eſt habere vocem in Capitulo, quando fuerit in Sacris, quo pacto verificantur verba illa conceſſionis, præſertim cùm diſpenſatio ſit ſtrictè interpretanda, vt diximus, & ſatis ſit, ſi in aliquo ſenſu propriò verificantur.

5 Nec etiam obſtant verba illa reſcripti, *non obſtantibus conſtitutionibus Apoſtolicis*, &c. quia in primis eiuſmodi clauſula derogatoria non inducit diſpenſationem, niſi ex aliis claris verbis id conſtet, vt cum aliis notat Gonzalez *dicta gloſſ.* 15. *numer.* 32. Deinde, quia eiuſmodi derogatio generalis, quamuis tollat obſtantias perpetuas, non tamen tollit temporales, vt ex Rota, & aliis notat idem Gonzalez *gloſſ.* 21. *numer.* 30. impedimentum autem in caſu noſtro ad vocem in Capitulo non erat perpetuum, ſed temporale, donec adueniente ætate ſuſciperet Ordinem ſacrum, quem quidem breui interuallo accipere poterat, nempe poſt annum à conceſſione præbendæ, cùm tunc temporis narrauerit ſe inchoaſſe 21. ætatis annum. Denique ex ipſis verbis derogationis conſtare videtur, non derogaſſe Pontificem conſtitutionibus contrariis ad effectus habendi vocem in Capitulo ſine Ordine ſacro, ſed ad effectus obtinendi Archidiaconatum ante ætatem legitimam; poſt verba enim illa, *non obſtantibus, &c. contrariis quibuſcumque*, ſtatim immediatè addit: *Nos enim tecum, etiamſi non ſis in ætate legitima ad ſacros Ordines ſuſcipiendos conſtitutus, nihilominus, vt Archidiaconatum prædictum ex nunc recipere, & quoad vixeris retinere liberè, & licitè valeas, conſtitutionibus, & ordinationibus, ſtatutis, & conſuetudinibus ſupradictis*, &c. *de ſpeciali gratia derogamus.* quæ verba ſatis apertè limitant derogationem, vt ſolùm intelligatur ad effectus accipiendi, & Archidiaconatum, non ad effectum vocis in Capitulo ſine Ordine ſacro, qui effectus, vt dixi, ſeparabilis eſt ab adeptione, & retentione Archidiaconatus, & ideo diſpenſatio, & derogatio odioſa non videtur ad illum effectum extendenda.

***

Dvbivm XX.

An poſſit Epiſcopus prohibere, ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis diebus Quadrageſimæ, quibus eadem hora habetur concio in Eccleſia collegiata eiuſdem loci.

Prohibuit id de facto quidam Epiſcopus, & procedere volebat contra Regulares non obedientes: qui fortaſſe intentionem ſuam fundare poterat, primò in verbis Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. *c.* 4. *de reformat.* vbi prohibetur, *ne vllus ſecularis, ſiue Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat.* nam in caſu noſtro Epiſcopus expreſsè contradicebat, ne illis diebus, vel horis prædicarent. Secundò fundari poterat in verbis Gregorij XV. *in conſtitutione de exemptorum priuileg.* edita anno 1622. vbi habetur, quòd Epiſcopus tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus habeat auctoritatem coërcendi, ac puniendi quoſcumque exemptos, tam ſeculares, quàm Regulares, qui in alienis Eccleſiis, aut quæ ſuorum Ordinum non ſunt, abſque Epiſcopi licentia, & in Eccleſiis ſuis, aut ſuorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipſo contradicente, prædicare præſumpſerint. Poterant ergo puniri ab Epiſcopo in caſu noſtro, qui ipſo contradicente, iis diebus, & horis prædicabant. Denique confirmari poteſt ex declaratione ſacræ Congregationis, quam ex Gauanto *in Manuali Epiſcoporum, verb. Concio ſacra*, refert Lezana *tom.* 3. *verb concionari, num.* 13. qua dicitur poſſe prohiberi ab Epiſcopo concionem non ſolitam extra cathedralem tempore Aduentus, & Quadrageſimæ. Nam in caſu propoſito Epiſcopus allegabat, non fuiſſe ſolitum, vt extra Collegiatam iis diebus conciones haberentur. 1

Contra hanc tamen Epiſcopi prohibitionem videtur in primis obſtare, quod habetur *in Clement. Dudum, de ſepulturis*, in qua ſolùm prohibentur Regulares prædicare in ſuis Eccleſiis illa hora, qua Epiſcopus prædicare voluerit, vel coram ſe ſolemniter prædicari. Vnde multi dicunt, ſemel petita benedictione Epiſcopi, non poſſe Prædicatores Regulares prohiberi ab Epiſcopo, ne in Eccleſia ſui Ordinis concionen 2

concionentur; ſed poſſe eos, etiam Epiſcopo contradicente prædicare. ita Miranda, Barboſa, & Peiriuus, quos affert, & ſequitur Diana *part. 4. tract. 2. de dubijs Regularium, reſolut.* 58. qui addit, ratione ſcandali, practicè loquendo, debere Regularem, prohibente Epiſcopo, à prædicatione abſtinere.

3 Afferunt etiam aliqui ad hoc probandum Breue quoddam Vrbani VIII. datum 30. Ianuarij 1629. vbi habetur, *Quod dicitur, Regulares non poſſe Verbum Dei prædicare ſine Epiſcopi licentia, id locum ſibi vendicat in his tantùm Eccleſiis, quæ ſui Ordinis non ſunt; cùm in aliis Eccleſiis ſui Ordinis ſufficiat Epiſcopi benedictio petita, licèt non obtenta: ita tamen, vt, ſi Epiſcopus non modò benedictionem ſimpliciter non conceſſerit, verùm etiam Regularibus prohibuerit, quo minus prædicent, tunc illo contradicente, in ſui quidem Ordinis Eccleſiis liceat illis prædicare, quemadmodum ſacri Concilij decretis ſalubriter cautum eſt.* quæ eadem ferè verba refert Lezana *tom 3 verb concionari, n. 7.* ex Nouario, & aliis tanquam declarationem datam à ſacta Congregatione 20. Ianuarij 1629 Ego tamen vtrobique credo errorem litteræ ſubrepſiſſe, vt obſeruauit benè Pellizzarius *in Manual. Regul tom. 2. tract. 8. de priuilegiis, cap. 2. ſect. 1. quæſt. 3. num* 4 qui monet, in originali illius Breuis additam eſſe particulam *non*, & dici, *non liceat illis prædicare, quemadmodum ſacri Concilij Tridentini, &c.* vt teſtantur ij, qui originale Breuis viderunt. Et quidem ex contextu verborum id ſatis conſtat. Primò ex illis verbis, *ita tamen*. nam aduerſatiua *tamen*, ſignificat exceptionem oppoſitam verbis præcedentibus, quibus dictum fuerat, ſufficere benedictionem petitam, & non obtentam: excipitur tamen ſtatim caſus, quo Epiſcopus non ſolùm benedictionem non conceſſerit, ſed etiam expreſsè prohibuerit, in quo ſenſu cohæret benè tota littera, quæ aliàs non cohæret. Secundò, quia dicitur, id eſſe iuxta id, quod in Concilio Tridentino ſalubriter cautum eſt: conſtat autem in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de reformat.* prohiberi, *ne vllus ſecularis, ſiue Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat.* Quomodo ergo poterat decretum Concilij ab Vrbano VIII. allegari, vt etiam contradicente Epiſcopo, poſſet Regularis in Eccleſia ſui Ordinis prædicare?

4 Meliùs afferri poſſet pro hac parte declaratio quædam ſacræ Congregationis facta 5. Iunij 1590. in hæc verba: *Non debent impediri Regulares, quo minus in Quadrageſima concionem habeant in ſuis Eccleſiis, etiamſi non fuerit conſuetudo.* quam declarationem refert Gauantus *in Enchirid. Epiſcoporum, verb Regularium iura ſub Epiſcopis, num* 15. & ex ipſo eamdem refert Pellizzarius *vbi ſuprà num.* 5. quæ videtur continere caſum noſtrum in propriis terminis. Nec videtur obſtare illa alia declaratio, quam ex eodem Gauanto *ſuprà* retulimus, in qua dicitur, poſſe Epiſcopum prohibere concionem non ſolitam extra cathedralem tempore Aduentus, & Quadrageſimæ: nam in primis ibi non agitur de Regularibus concionantibus in propriis Eccleſiis, qui, vt magis priuilegiati, debuiſſent exprimi nominatim. Deinde, quia ibi ſermo erat de concurſu in concione cum Cathedrali, in qua concio eſt magis priuilegiata propter præſentiam Epiſcopi, qui poteſt prohibere, vt *ſuprà* vidimus, ne ipſo prædicante, vel faciente coram ſe ſolemniter prædicari, alibi prædicetur: noſtro autem caſu concurſus erat ſolùm cum Eccleſiis Collegiatis, in quibus concio habebatur.

Sed, vt verum fatear, ſemper reſtat difficultas ex verbis Tridentini, quibus generaliter negatur, poſſe Regulares etiam in propria Eccleſia prædicare, contradicente Epiſcopo. Scio, aliquos apud Dianam *part. 7. tract. 12. reſolut. 24.* explicare verba illa Concilij, de caſu, quo Epiſcopus vult prædicare, vel coram ſe prædicari. Sed certè verba Concilij ſunt vniuerſalia, vt legenti conſtat. Video etiam, poſſe aliquem reſpondere, ibi non agi de prohibitione ipſius concionis, ſed de prohibitione facta alicui in particulari, ne ipſe concionetur. Aliud enim eſt, quod Epiſcopus prohibeat alicui Regulari, ne prædicet, quod Concilium voluit poſſe fieri ab Epiſcopo, qui propter vitam vel doctrinam minùs decentem poterit prohibere alicui munus concionandi. Aliud verò eſt, quod prohibeat vniuerſaliter, ne vllus in tali loco concionetur, quod videtur eſſe contra facultates concionandi Regularibus à Summis Pontificibus conceſſas, de quo caſu non videtur agi in prædicto loco Concilij Tridentini. Sed tamen hanc reſponſionem non admitteret P. Suarez, qui *tom. 4 de Religione, tract. 10. lib. 9. cap 1 num. 30.* ſupponit, quamuis alia iura deeſſent, ex vi illorum verborum Tridentini, poſſe Epiſcopum prohibere, ne ipſo prædicante, vel faciente coram ſe ſolemniter prædicari, Regulares

Regulares etiam in propriis Eccleſiis concionentur; quia iam eo caſu prædicarent Epiſcopo prohibente, quod vniuerſaliter à Tridentino prohibetur. Supponit ergo, prohibitionem illam generalem concionis tali loco, & hora faciendæ comprehendi ſub illa regula vniuerſali contenta in Concilio Tridentino, nolente, Regulares concionari in propriis Eccleſiis, niſi petita ab Epiſcopo benedictione, & ipſo Epiſcopo non contradicente.

6 Poſſent fortaſſe hæc omnia concordari iuxta eiuſdem Concilij mentem, diſtinguendo duplex debitum, quod in diuerſis perſonis conſiderari poteſt. Vnum eſt ex parte ipſorum Regularium, qui concionari volunt: alterum eſt ex parte Epiſcopi, qui contradicit. Et quidem Regulares ipſi videntur non poſſe, contradicente Epiſcopo, adhuc concionari; id enim ſignificant verba Tridentini, & verba etiam Vrbani VIII. ſuprà relata, qui in hoc ſenſu explicat mentem Tridentini: & indecens ſanè eſſet, & ſcandalum generaret, quòd Regulares, contradicente Epiſcopo, concionarentur, nec poſſet fructus ex tali concione ſperari, ſed meritò timeri poſſent iurgia, & detrimenta ſpiritualia, vt in ſimili dixit Suarez *dicto cap. 1. num 9 de Religioſo*, cui Epiſcopus iniuſtè negat licentiam neceſſariam ad prædicandum, quem quidem dixit debere adhuc à concione abſtinere, donec licentiam obtineat. Si autem ſermo ſit de ipſo Epiſcopo, requiritur quidem cauſa iuſta, vt contradicat Religioſis volentibus in propriis Eccleſiis prædicare: quæ cauſa non videtur ſufficiens eſſe in caſu noſtro, præſertim in concurſu, non cum Cathedrali, ſed cum Collegiata: vnde non mirum, quòd ſacra Congregatio eiuſmodi cauſam non approbauerit. Quamuis ergo ipſi Regulares abſtinere debeant à concione contradicente Epiſcopo; poſſunt tamen ab eiuſmodi contradictione reclamare coram ſacra Congregatione, ad quam ſpectat monere Epiſcopum, prout ſæpe fecit, vt ab eiuſmodi prohibitione, & contradictione deſiſtat. Atque ita omnia debito ordine fiunt, ſeruata reuerentia Epiſcopis debita, & ablata ſcandali occaſione, quod ex inobedientia, & reſiſtentia Regularium oriretur; & cohibita etiam Epiſcoporum licentia, dum per eorum Superiores monentur, & coguntur ab indebitis prohibitionibus, & contradictionibus deſiſtere, quo pacto, ni fallor, omnia iuxta Tridentini mentem concordari poſſunt.

DVBIVM XXI.

An Epiſcopus poßit procedere ad taxam contributionis pro Seminario faciendam cum tribus ſolis deputatis, renuente Clero quartum eligere.

VT Seminarium Clericorum iuxta decretum S. Concilij Tridentini in vnaquaque Diœceſi erigatur, decreuit idem Concilium *ſeſſ. 23. cap. 18. de reformatione*, vt Epiſcopus ſtatuat, & taxet portionem ex fructibus ſingulorum beneficiorum detrahendam pro expenſis Seminarij, cum conſilio tamen duorum de Capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter ab ipſo Capitulo eligatur, itemque duorum de Clero ciuitatis, quorum alterius electio ad Epiſcopum, alterius verò ad Clerum pertineat. Cùm ergo iuxta tenorem huius decreti tres iam electi eſſent, qui Epiſcopo aſſiſterent, & deſideraretur ſolùm electio quarti deputati, qui à Clero eligendus erat, Clerus noluit ad eius electionem deuenire. Vnde Epiſcopus dubitauit, an ſine quarto deputato, & cum ſolis tribus iam ritè electis poſſet procedere ad taxationem contributionis deſignandam. Ratio autem dubitandi eſſe poterat, quia ex verbis Concilij videtur requiri pro ſubſtantia horum actuum, quòd fiant cum conſilio illorum quatuor deputatorum. Vnde Congregatio Concilij 13. Ianuarij 1594. reſpondit, vnionem ab Epiſcopo factam Seminario abſque conſilio quatuor deputatorum, iuxta præſcriptum Concilij Tridentini, non eſſe validam, prout habetur in declarationibus Congregationis impreſſis. Idem ergo dici deberet à fortiori de taxatione contributionis faciendæ, pro qua idem Concilium magis clarè, & expreſsè requirit conſilium quatuor deputatorum. Vereri ergo poterat Epiſcopus, ne ſi cum conſilio ſolùm trium deputatorum procederet, argueretur de nullitate contra taxationem factam, non ſeruata forma Concilij Tridentini. 1

His tamen non obſtantibus, ſacra Congregatio Concilij Tridentini die 28. Nouembris 1648. reſpondit, & decreuit, vt Epiſcopus præfixo termino competenti, ſi non ſequeretur electio quarti deputati, ipſe cum tribus iam electis procederet ad taxam iuxta præſcriptum Concilij faciendam; quod quidem meritò reſponſum fuit, 2

fuit, quia alioquin eſſet in poteſtate Cleri impedire taxam, & contributionem faciendam, non veniendo ſcilicet vnquam ad electionem quarti deputati; atque ita fraudaretur intentio Concilij ſubueniendi Seminario ex contributione communi ad alimenta neceſſaria pro eius alumnis.

3 Ratio autem eſſe poteſt, quia Epiſcopus in primis ex vi Concilij, licèt teneatur adhibere in conſilium illos deputatos, & cum eorum conſilio decernere; non tamen tenetur eorum conſilium ſequi, vt ſæpe declarauit ſacra Congregatio, & conſtat ex verbis Tridentini, vbi non dicitur *de conſilio*, ſed *cum conſilio*, quæ formula regulariter non inducit obligationem ſequendi, ſed ſolùm audiendi conſilium, vt obſeruant communiter Doctores, & in terminis noſtri caſus notauit Gonzalez *in regul.*8. *Cancellar. gloſſ.*46 *num.* 73. Regula autem generalis eſt, vt quando quis debet exquirere, & audire conſilium alterius ad aliquem actum faciendum, debeat quidem opporunè eum monere, & expectare tempore debito, & competenti, vt Conſiliarius reſpondere poſſit. Si tamen Conſiliarius differat plus debito, vel nolit conſilium dare, poteſt procedi ad actum, ipſius conſilio non expectato, vt colligitur ex *cap. cùm in veteri*, 52. *de elect.* & docent Abbas *ibi num.*8. Butrius *num.*7. *&* 8. Bartolus, Lambertinus, & alij, quos refert, & ſequitur idem Gonzalez *d. gloſſ.* 46. *n.* 59. *&* 60. Cùm ergo in caſu noſtro Epiſcopus in prædicta taxa facienda debeat exquirere conſilium Capituli, & Cleri, ad quem finem Capitulum debet deputare vnum ex ipſo Capitulo, & Clerus alium de ipſo Clero: debet vtique Epiſcopus opportunè admonere Clerum, vt deputet illum, cuius conſilium nomine Cleri audiendum ſit. Si autem debito tempore elapſo Clerus nolit deputare; poterit vtique Epiſcopus ad actum procedere cum aliis Conſiliariis deputatis; idem enim eſt, quòd Clerus nolit conſilium dare, ac quòd nolit deputare illum, qui nomine Cleri Conſiliarius ſit, atque adeò procedet regula ſuprà poſita, quòd debeat tempus opportunum, & ſufficiens aſſignari ad electionem Conſiliarij à Clero faciendam, quo tempore elapſo ſi Clerus nolit Conſiliarium deputare, Epiſcopus ſatisfeciſſe cenſebitur ſuo debito petendi conſilium à Clero, & eo deficiente, procedere poterit ad actum ſine timore inualiditatis: quæ fuit reſponſio prudentiſſima Eminentiſſimorum Patrum ſacræ Congregationis.

DVBIVM XXII.

An Clericus tranſiens ad armatam militiam perdat penſionem, quam ex diſpenſatione retinere poterat in ſtatu matrimonij, & ſine habitu clericali.

N. Clericus minorum Ordinum, cui reſeruata fuerat penſio Eccleſiaſtica, diſpenſationem poſtea obtinuit, vt poſſet eamdem penſionem retinere etiam ſine habitu clericali, & in ſtatu matrimonij. Sed tamen idem N. tranſiit etiam ad armatam militiam: quæſiuit Epiſcopus, an non obſtante dicta diſpenſatione, amiſerit ipſo facto penſionem, quam habebat. 1

Duo videbantur contineri in hoc quæſito. Primum, an diſpenſatio obtenta extenderetur etiam ad hunc caſum. Secundum, an, ſi re vera non extendebatur, cenſeretur ipſo facto extincta penſio, abſque alia declaratione, vel monitione. Ad primum dixi, diſpenſationem illam non extendi ad caſum hunc; quotieſcumque enim intercedunt plura impedimenta prouenientia ex diuerſis prohibitionibus, & legibus, requiruntur diſpenſationes in iis omnibus, vel certè vna diſpenſatio, quæ omnes illas prohibitiones comprehendat ſub aliqua ratione generica, & vniuerſali, vt colligunt Doctores ex *cap. paſtoralis, de priuilegiis*, & ex *cap.* 2. *de filiis Presbyterorum, lib.*6. Geminian. Franch. Rota, & alij, quos congerunt, & ſequuntur Gonzalez *in regul.*8. *Cancell. gloſſ.* 13. *num.*97. & Lotterius *de re beneficiaria tom.*1. *lib.* 1. *q* 11. *num.* 192. Conſtat autem, ad penſionem Eccleſiaſticam habendam, & retinendam, aliud eſſe impedimentum, ſi matrimonium contrahatur; aliud, ſi deſideratur habitus clericalis, & tonſura; aliud verò ſi penſionarius tranſeat ad malitiam armatam; hoc enim vltimum, tanquam impedimentum diuerſum enumerant Doctores, quos afferunt, & ſequuntur Gonzalez *vbi ſuprà gloſſ.*15 *num.*54 Lotterius *tom.*2. *lib.*3 *q.*16. *num.*87. *&* 88. Azor 2. *part. lib.*8. *cap.* 10. *quæſ.* 4. Caſtro Palao *tom* 2. *tract.* 13. *de beneficiis diſp.*1 *punct.* 11. §. 10. *num.*9. Cùm ergo diſpenſatio ſolùm fuerit facta ad retinendam penſionem in ſtatu matrimonij, vel ſine habitu clericali, non debet extendi ad caſum aſſumptæ militiæ armatæ, qui eſt caſus diuerſus, & quidem multò grauior, 2

uior, & difficilior, cùm multò minùs deceat Clericum militiam exercere, quàm vxorem ducere, vel habitu laico incedere: quare ad retinendam penſionem eo etiam caſu, neceſſaria eſſet expreſſa illius mentio, vt conſtat ex dictis.

6 Maior eſſe poſſet difficultas circa ſecundum punctum, an ſcilicet aſſumpta militia armata, ipſo facto extincta eſſet penſio, an verò præ requiratur legitima monitio, vt penſionario non parente, & militiam deſerente, extingui poſſet. Aliqui enim ex allegatis Doctoribus ſignificare videntur, & ſupponere, quòd ipſo facto penſio extinguatur, quos affert, & ſequitur Gonzalez *dicta gloſſ.* 15. *num.* 54. Et quidem Doctores eodem modo loqui videntur de Clerico vxorem ducente, & de illo, qui miles fit, vt conſtat ex gloſſ. *in cap. qualiter, verb. quadriennium, & in cap. vltimo, verb. redierint, de Clericis non reſidentibus*; quare in vtroque loco dicitur, vacare ipſo facto beneficia: & quidem de caſu matrimonij contracti omnes ſupponunt ipſo facto vacare, & vbi primum conſtat de matrimonio contracto, poſſe beneficia vt vacantia aliis conferri.

7 Alij tamen volunt, Clericum militem factum monendum eſſe, antequam penſione Eccleſiaſtica priuetur, vt militiam deſerat, & ad ſtatum clericalem redeat. ita tenet Azor. 2. *part. lib.* 8. *cap quæſ.* 4. Gigas *de penſionib. quæſt.* 55. & Caſtro Palao *vbi ſuprà dicto num.* 9. & aliquo modo fauet Lotterius *dicto lib.* 3. *quæſt.* 26. *num.* 90. *& ſeqq.* fauet etiam Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica part.* 2. *verb. habitus, cap.* 1. §. *limita* 4. vbi etiam ſtante Bulla Sixti V. procedens ſine habitu, & tonſura priuantur ipſo facto omnibus penſionibus; indicat tamen probabile eſſe, quòd id non habeat locum in foro conſcientiæ non præcedente monitione, & contumacia. Denique idem videtur colligi ex *cap. quicumque* 23. *quæſt.* 8. vbi ſic dicitur: *Quicumque ex Clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant: ſed Profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tanquam ſacrorum Canonum contemptores, & Eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores, proprij gradus amiſſione mulctentur, quia non poſſunt ſimul Deo, & ſeculo militare.* Videtur ergo requiri monitio, vt reperiatur contemptus; imò & videtur requiri ſententia, cùm ſine illa mulctari non poſſint.

Ego quidem magnam videor mihi differentiam agnoſcere inter matrimonium, & militiam, cùm matrimonium afferat ſtatum firmum, & perpetuum, qualem non affert militia, quæ aliquando aſſumi poteſt ad aliquod breue tempus, vel durante aliqua breui expeditione, cum animo redeundi ſtatim ad vitam domeſticam, & inermem. Vnde quamuis facto matrimonio, eo ipſo, & ante omnem monitionem, & ſententiam vacent beneficia, & extinguantur penſiones: id tamen non videtur in vniuerſum verum, ſaltem in foro conſcientiæ, quando aliquis militiam profitetur. Si, v.gr. ipſe conſcius ſibi ſit animi, & intentionis deſerendi citò militiam, & deponendi arma. Videtur enim vacatio beneficiorum, & extinctio penſionum fundari in præſumptione, qua miles præſumitur deſerere omnino ſtatum clericalem, & aſſumere ſtatum omnino incompatibilem: vt colligitur ex gloſſ. *in dict. cap. qualiter, verb. Quadriennium, de Clericis non reſidentibus*, vbi dicitur: *quamdiu non renuntiat, Clericus ſemper eſt: & licèt vagetur, non habet Eccleſiam pro derelicto, niſi contrahat contrariam negotiationem, vt ſi fiat miles, vel ſi contrahat matrimonium.* Et rurſus gloſſ. *in dicto cap. fin. verb. redierint, eodem titul.* vbi dicitur: *ſuper hoc tamen diſtingue, quia aut habet Eccleſiam pro derelicto, aut non. Si habet eam pro derelicto, puta, quia contraxit matrimonium, vel factus eſt miles, vel ioculator: cùm de hoc conſtiterit, Epiſcopus ſtatim poteſt Eccleſiam illam alij conferre, &c. vel ſi recepit aliam Eccleſiam habentem curam animarum, cùm priùs talem haberet, &c. ſi verò non habet eam pro derelicto, monendus eſt.* Totum ergo reducitur ad præſumptionem relinquendi ſtatum clericalem: quod idem in caſu noſtro applicari poteſt ad præſumptionem relinquendi ſtatum togatum, & aſſumendi ſtatum militarem: quare in foro conſcientiæ ſtandum erit conſcientiæ, & confeſſioni ipſius penſionarij. In foro etiam conſcientiæ credo, quòd is, ad quem pertinent penſionem ſoluere, ſi ei conſtet penſionarium factum militem, poſſit interim eam non ſoluere; quia, licèt id non ſufficiat ad agendum, videtur ſufficere ad excipiendum, quamdiu penſionarius non probat de retento animo redeundi quamprimum ad priorem ſtatum, & relinquendi militiam. Quod à ſimili probari poteſt; quia quamuis aliqui dicant, penſionarium in foro conſcientiæ non priuari 8

vari ſua penſione ipſo facto ante declarationem, & monitionem, licèt in habitu laico, ſine tonſura incedat: adhuc tamen dicunt, beneficiatum poſſe eam penſionem non ſoluere, quando incipit penſionarius publicè ſine habitu incedere, vt notauit Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica, part. 2. verb. habitus cap. 1. in fine*, ex Garzia *part. 7. cap. 1. numer. 19.* Ergo eodem modo dicendum erit de aſſumente militiam armatam; contra ipſum enim ſtare videtur præſumptio, quòd mutauerit ſtatum, & amplexus fuerit ſtatum incompatibilem cum penſione: quare ipſi videtur incumbere onus probandi, ſe non niſi ad breue tempus, aut ex neceſſaria cauſa militiam aſſumpſiſſe, quod dum non probat, poterit bona conſcientia penſio ei à beneficiario negari. Denique in foro externo iudex, vt cautè procedat, deberet priùs monere, & citare penſionarium, antequam penſionem extinctam declaret. Poteſt enim multa penſionarius allegare ad excuſandam ſuam actionem, vt in ordine ad vacationem beneficij ob relictum habitum clericalem, & aſſumptas veſtes laicas, monuit Lotterius *dicto lib. 1. quaſt. 16. à num 90. vſque ad finem* Vnde in caſu noſtri dubij Eminentiſſimi Patres ſacræ Congregationis Concilij putarunt, monendum eſſe ſecretò Epiſcopum, vt præmitteret monitionem, antequam ad declarandam extinctam penſionem ob aſſumptam militiam armatam iuridicè procederet.

DVBIVM XXIII.

An tertius addendus Adiunctis Capitularibus, quando ipſi non concordant cum Epiſcopo, debeat eſſe ex eodem Capitulo.

1 Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 6, de reformation.* ſtatuit, vt in Capitulis exemptis initio cuiuſlibet anni Capitulum eligat duos ex Capitulo, de quorum conſilio & aſſenſu Epiſcopus, quando extra viſitationem procedit, tam in formando proceſſu, quàm in cæteris actibus contra aliquem ex Capitularibus, procedere teneatur: vtriuſque autem adiuncti vnum ſolum ſit votum, *Quòd ſi ambo ab Epiſcopo diſcordes in aliquo actu, ſeu interlocutoria, vel definitiuâ ſententiâ fuerint, tunc intra ſex dierum ſpatium cum Epiſcopo tertium eligant: &, ſi in electione tertij etiam diſcordent, ad viciniorem Epiſcopum electio deuoluatur; & iuxta eam partem, cum qua tertius conuenict, articulus, in quo erat diſcordia, terminetur*, &c. Dubitatum ſæpe fuit, an diſcordantibus Adiunctis ab Epiſcopo, tertius debeat neceſſariò ex eodem Capitulo eligi, an verò poſſit eligi aliquis, qui de Capitulo non ſit.

Sententia affirmans, poſſe quemlibet eligi etiam extra Capitulum, multis argumentis probari videbatur. Primò, quia ſi Concilium voluiſſet, tertium eſſe omnino de Capitulo, vtique id expreſſiſſet, prout expreſſit in verbis proximè præcedentibus, duos illos Adiunctos debere eſſe de Capitulo; poſtea verò, quando de tertio loquitur, eam particulam omiſit, & ſolùm dixit, quòd intra ſex dies *cum Epiſcopo tertium eligant* Cùm ergo ibi non appoſuerit in tertio eligendo eamdem qualitatem, non debet præſumi coarctata electio paſſiua ad ſolos Capitulares, hac enim de cauſa reſponſum fuit, poſſe deputari Vicarium Capitularem, qui non ſit de Capitulo, quia non reperitur cautum, quòd ſit de Capitulo, vt notarunt Garzia *de benefic. part. 5. cap 7. numer. 13.* Meroll. *oper. moral. tom. 3. diſputat. 7. cap. 7. numer. 187.* Vulp. *in prax. Epiſcop. cap. 44. numer. 25.* & alij, quos affert Diana *part. 8. tractat. 4. reſolution. 57.* ergo idem erit in caſu noſtro. Præſertim cùm lex noua correctoria iuris communis debeat reſtringi potius, quàm ampliari: qualis proculdubio eſt lex illa cùm de iure communi nemo ſit exemptus in criminalibus à iuriſdictione, & iudicio ſui Epiſcopi: quare exemptio Canonicorum, vt non poſſint in criminalibus à ſolo Epiſcopo iudicari, ſed cum adiunctis, debet omnino ſtrictè explicari, quantum verborum proprietas pati poſſit, vt quàm minimum Epiſcopi iuriſdictio lædatur, quæ fundatur in iure communi, vt conſtat.

3 Secundò, quia qualitas illa, *de Capitulo*, appoſita in præcedentibus, non cenſetur repetita in ſubſequentibus, iuxta doctrinam Baldi *conſil. 123. num. 3. lib. 5.* dicentis, quòd quoties ſequentia diſcrepant à præcedentibus in ratione, intelligitur noua forma data, non ſuperior repetita Conſtat autem diuerſitas magna, quæ eſt inter electionem

ctionem adiunctorum, & inter electionem tertij, ſi hic etiam deberet eſſe de Capitulo; quando enim duo adiuncti ſunt de Capitulo, vtriuſque vnum ſolum eſt votum, nec vterque poteſt præualere voto Epiſcopi, vel eius Vicarij. In caſu antem diſcordiæ, ſi tertius debeat eſſe de Capitulo, iam Capitulum præualet Epiſcopo, cùm ſint tres de Capitulo, quibus cedere debet votum Epiſcopi, atque adeò non ſeruaretur æqualitas, quam Concilium Tridentinum intendiſſe videtur in hoc negotio, & quæ ſeruatur quidem, quando duo adiuncti ſunt de Capitulo; non ſeruatur autem, ſi addatur tertius de eodem Capitulo, cuius iudicio res tota terminanda ſit.

4 Vnde arguitur tertiò, quia, quando tertius in aliqua cauſa eligendus eſt, neutri parti debet eſſe ſuſpectus, vt colligitur ex *l. item ſi vnus* 19. §. *fin.* in vltimis verbis, *ff. de receptis arbitris*, & magis in terminis noſtri dubij *in cap. cùm R. Canonicus, de officio delegati*, & Canoniſtæ id tradunt communiter *in cap. ſuſpicionis, eod. tit. & in cap. innotuit, de arbitris.* Eſt autem quilibet Canonicus ſuſpectus in cauſis alterius ſui Canonici, ex dicto textu *in cap. cùm R. Canonicus*, & *ibi* gloſſa, & aliis, quibus adde Aluarum Pelagium *de planctu Eccleſiæ lib. 2. cap. 26. verſ. 9.* Riccium *deciſ.* 179. *part.* 1. Et quidem in caſu noſtro Canonici non patiantur, quòd eligeretur in tertium Vicarius, vel alius Miniſter Epiſcopi: ergo nec Epiſcopus arctari debet, vt eligat vnum ex Canonicis, qui ſemper ſuſpectus cenſetur, vt fauere velit ſuo Canonico, & ſodali.

5 His tamen non obſtantibus, contraria ſententia tenenda videtur, & dicendum, illum tertium debere eſſe ex eodem Capitulo, ſicut alios duos adiunctos. quod in primis colligi videtur ex contextu verborum Concilij, vbi, poſtquam dictum eſt, debere eligi duos ex Capitulo, qui ſimul cum Epiſcopo cognoſcant de criminibus Capitularium; ſubditur immediatè, ſi ij non concordent cum Epiſcopo, debere à Capitulo cum Epiſcopo tertium eligi, &c. vbi particula *tertium*, videtur omnino relatiua, ſicut particula *alium*, atque adeò afferre, & repræſenrare omnes qualitates poſitas in aliis duobus præcedentibus: de quo videri poſſunt Alex. *lib. 2. conſil.* 204. *num.* 4. Barboſa *de diction dictione* 26. *n.* 3. Surd. *conſ.* 21. *num.* 14. & quidem communis omnium ſenſus hic eſſe videtur, vt ſimiles clauſulæ ita intelligantur. Si, v.gr. dicatur: Petatur conſilium à duobus Religioſis; & in caſu diſcordiæ, petatur etiam à tertio, &c. vel ſi dicatur: Aſſumantur duo milites, &, ſi neceſſe fuerit, addatur tertius, &c. omnes intelligent tertium debere eſſe etiam Religioſum, vel militem. Cùm ergo Concilium dicat, eligendos eſſe duos Capitulares, qui cum Epiſcopo iudicent, & iis ab Epiſcopo diſſentientibus, eligendum tertium, ſubintelligi debet, *tertium Capitularem*: alioquin non eſſet tertius in illo genere, ſed primus in alio genere diuerſo. Senſus ergo planus, & ſincerus illorum verborum eſt, quòd vltra duos Capitulares electos, eligatur alius tertius Capitularis ex eodem genere perſonarum.

Confirmatut primò ex regula genetali, 6
quod additamentum debet ſemper ſimile eſſe iis, quibus additur; de quo videri poteſt Barboſa *axiomate* 13. *num.* 1. *& axiomate* 34. *num.* 1. Ergo rertius additus duobus præcedentibus, debet habere eamdem naturam, & qualirates. Confirmatur ſecundò ex alia regula etiam communi, quòd ſubrogatum debet ſapere id, in cuius locum ſubrogatur, vt notant communiter Doctores ex *l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ff. ſi quis caut. l. legatum ſub conditione, ff. de adimendis legatis*, & in terminis iudicis ſubrogati Alex. *conſil.* 20. quod incipit, *In cauſa appellationis, num. 9. in fin. lib. 4. & conſil. 88. num. 3. verſ. præterea, lib.* 7. & faciunt notata per Gratianum *in addit ad deciſ. Marchiæ* 157. *num.* 12. & videri poteſt Barboſa *de axiom. iur. axiom.* 213. *num.* 1. Videtur autem tertius in caſu noſtro ſubrogari in defectum duorum diſcordantium, vel certè non parum imitatur naturam, & conditiones ſubrogationis.

Secundò principaliter probari poteſt, 7
(& ſimul hoc deſeruit ad ſoluenda argumenta contraria,) quia in caſu noſtro non eſt minor ratio, vt tertius deberet eſſe ex Capitulo, quàm vt alij duo de eodem Capitulo eligerentur. Nam in primis indecèns eſſet, vt Canonici, qui antea exempti fuerant, etiam ab ipſius Epiſcopi iudicio, & ſoli Capitulo ſubdebantur, poſtea non ſolùm Epiſcopo ſubderentur, ſed etiam iudicio alterius Clerici priuati, qui neceſſariò deberet eſſe in gradu inferiori: cùm nullus ſit Clericus, per ſe loquendo, qui Canonicis Cathedralis Eccleſiæ par ſit; nam ipſi poſt Epiſcopum habent primum locum, & præcedunt totum clerum: indecens ergo eſſet, quòd diſſentientibus adiunctis ab Epiſcopo, eligeretur in iudicem Clericus inferioris conditionis; & quidem

in

in iudicem talem, cuius ſolius iudicio res omninò terminanda eſſet. nam,vt habetur ex Tridentino *ibi*,in quamcumque partem tertius ille inclinet, illud habendum eſt pro ſententia legitima. Non potuit ergo Concilij mens hæc eſſe, vt tertius eligeretur ex claſſe inferiori, & quòd Canonicus reus debeat iudicari à ſuo inferiori.

8 Rurſus hoc ipſum confirmari poteſt ex eo quòd, ſi delictum, de quo agitur, ſit commune totius Capituli, tunc Epiſcopus non debet aſſumere Adiunctos extra Capitulum, ſed tota cauſæ cognitio deuoluitur ad ſolum Epiſcopum, vt declarauit ſacra Congregatio Concilij Tridentini, & habetur in declarationibus impreſſis *in illo cap. 6.* his verbis: *Propoſitum fuit, an ad Epiſcopum, vel ad alium ſuperiorem pertineat facultas procedendi contra Capitulares, quando vniuerſum Capitulum deliquit? Item dato quòd ad Epiſcopum pertineat, an de conſilio, & aſſenſu duorum ex Capitulo procedere teneatur iuxta hoc caput? Ad has duas dubitationes ſacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum ſic reſpondendum cenſuit: nempe, quoad primum, huiuſmodi facultatem procedendi competere ad Epiſcopum etiam abſque adiunctis, quando totum Capitulum deliquit: modò delictum non ſit in perſonam Epiſcopi, vel in contemptum eius, vel vbi Epiſcopus habeat intereſſe; tunc enim ea facultas contra Capitulares procedendi deuoluitur ad proximum Superiorem. Ad ſecundum verò rrſpondit, Epiſcopum de conſilio, & aſſenſu duorum ex Capitulo procedere non teneri.* Ex qua reſponſione conſtat, quàm longè diſtet à mente Concilij, quòd Capitulares in cauſis criminalibus iudicentur ab inferioribus, cùm maluerit, quando omnes Capitulares deliquerunt, reduci iudicium ad ſolum Epiſcopum, quàm dari illi adiuuctos Ordinis inferioris. Quando verò Epiſcopus eſſet ſuſpectus, quia delictum fuerat contra ipſum, voluit recurri omnino ad alium Superiorem, vt nullo caſu Capitulares ab inferioribus iudicarentur.

9 Denique hoc ipſum ex ſolutione argumentorum contrariæ partis magis confirmabitur, & declarabitur. Ad primum enim conſtat ex dictis, mentem Concilij fuiſſe, vt tertius eſſet etiam de Capitulo, quia eam conditionem explicuit in duobus adiunctis, & repetita cenſetur in tertio, quem dicit addendum, cùm ſit particula relatiua, & repræſentet qualitates proximè declaratas, vt *ſuprà* vidimus. Nec obſtat, poſſe Capitulum deputare, Sede vacante, Vicarium, qui non ſit de gremio Capituli, eo quòd Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 16. de reformat.* non dixerit debere eſſe de Capitulo; fateor enim, in eo caſu non requiri, quòd ſit de Capitulo, quia neque ex verbis præcedentibus id colligi poterat; prout in caſu noſtro colligitur ex verbis proximè præcedentibus, in quibus duo primi dicuntur eligendi de Capitulo, quibus cùm poſtea dicatur addendus tertius, intelligitur cum eadem qualitate implicitè repetita, vt vidimus.

Illud verò, quod in eodem argumento 10
addebatur, correctionem legum priorum eſſe vitandam, atque ideo hæc Concilij verba explicanda eſſe, vt minimum lædatur iuriſdictio Epiſcopalis, quæ fundatur in iure antiquo. hoc, inquam, retorqueri maximè poteſt contra arguentes; ſi enim res hæc attentè perpendatur, conſtabit, illud decretum Tridentini magis fuiſſe promulgatum ad corrigendum ius antiquum circa exemptiones Capitularium, quàm circa poteſtatem Epiſcoporum: nam ius, quod extabat ante illud Tridentini decretum, non erat, quòd Epiſcopi cognoſcerent de criminibus Canonicorum, ſed potiùs quòd hi eſſent exempti à iuriſdictione Epiſcopi, & ſubderentur ſolùm iudicio Capituli. Pro quo aduerte, totum illud decretum non habere locum in iis Capitulis, in quibus Epiſcopi poterant de iure, vel conſuetudine de criminibus Capitularium iudicare; quoad hæc enim Capitula nihil prorſus voluit Tridentinum Epiſcopis demere, ſed addere illis iuriſdictionem cum adiunctis in iis Capitulis, quæ ab Epiſcopi iuriſdictione exempta erant. Si ergo lex hæc noua correctoria eſt, corrigit quidem iura antiqua, quæcumque illa eſſent, quæ Capitularium exemptionibus fauebant. Quare, ſi correctio legum priorum vitanda eſt, & lex noua in eo ſenſu intelligenda, in quo minùs corrigat legem priorem, conſequens potius eſſet, vt verba Tridentini in eo decreto in dubio ita intelligi debeant, vt minùs recedatur à lege anteriori eximente Capitulares à iudicio aliorum, præterquam ipſius Capituli.

Adde, ſi non ſolùm attendamus ad leges 11
proximè anteriores, quæ Concilium Tridentinum præceſſerunt, & fauebant exemptioni Capitularium, ſed ad leges antiquiores, & vetuſtiores; has etiam reperiri fauentes exemptioni Canonicorum, vt non debeant ab inferioribus iudicari, ſed ab Epiſcopo cum Capitulo; vt habetur ex Concilio Carthag. IV. *cap. 23.* & Hiſpal. II. *cap. 6.* relatis *in cap. penult. & vlt. 15. q. 7.* in

quorum primo dicitur: *Epiſcopus nullius cauſam audiat ſine conſenſu Clericorum, alioquin irrita erit ſententia Epiſcopi, niſi Clericorum præſentia confirmetur.* In ſecundo autem additur ratio his verbis: *Epiſcopus Sacerdotibus, ac Miniſtris ſolus honorem dare poteſt, auferre ſolus non poteſt.* & paulo pòſt: *Qui profectò nec ab vno damnari, nec vno iudicante poterunt honoris ſui priuilegiis exui: ſed præſentati Synodali iudicio, quod Canon de illis præceperit, definiri.* in quo etiam ſenſu loqui videtur Alexander III. *in cap 1. de exceſſibus Prælatorum,* vbi Epiſcopis prohibet, ne Presbyteros ſine iudicio Capituli ſuſpendere, vel eorum Eccleſias interdicto ſubiicere attentent, vbi gloſſ. *verb Capituli,* dicit, requiri conſenſum Capituli, prout etiam illud, *iudicium Capituli,* explicuit Felinus *in cap. irrefragabili, ſub num 3. verſ ſed dic, quòd imò, de offic. ordinarij,* & videri poſſunt Lotterius *de re beneficiali lib. 1 q. 5. num. 60. & ſeqq.* Barboſa *de Canonic. cap. 25. n. 1.* Lud. à Sceuaria *in tract. de adiunctis q. 1. à num. 10. vſque ad 47.* Si ergo legum antiquiorum correctio vitanda eſt in interpretatione legis nouæ, debemus in eo magis ſenſu decretum Tridentini intelligere, vt minùs derogetur iuri antiquo, quo Canonici iudicari non poterant ſine iudicio ipſius Capituli. Certum eſt autem, magis recedi ab hoc antiquo iure, ſi deciſio cauſæ deferatur ad iudicium Clerici non Capitularis, quàm ſi tertius adiunctus debeat eſſe de corpore Capituli, quo caſu iam videtur Capitulum ipſum per vnum de Capitulo de cauſa tota cognoſcere.

12 Ad ſecundum argumentum ſimiliter reſpondetur, non eſſe rationem ſpecialem in electione tertij, ob quam ille non debeat eſſe de Capitulo, ſicut de aliis duobus explicuerat Tridentinum. Fateor, Concilium intendiſſe æqualitatem conſtituere, & ideo duobus adiunctis dediſſe vnicum votum, & quòd vtrique æquiualeret Epiſcopus. In caſu autem diſcordiæ cutauit idem Concilium ſeruare æqualitatem, quantum fieri poterat. & ideo voluit, quòd tertius eligeretur quidem de Capitulo, ſed qui eſſet gratus Epiſcopo, ſine cuius conſenſu electio tertij non poſſit ſubſiſtere: qui Epiſcopi conſenſus non requiritur ad electionem aliorum duorum adiunctorum, ſed eliguntur à Capitulo independenter ab Epiſcopo: tertius autem debet eſſe gratus Epiſcopo, & ab eo ſimul cum Capitulo nominari. Præſumitur autem, ſemper in Capitulo reperiri aliquem, de cuius integritate Epiſcopus confidere poſſit, quòd ſi Capitulum hunc noluerit, recurritur ad Superiorem, à quo cogetur Capitulum in electionem illam conſentire, ſi perſona apta, & idonea æſtimabitur.

Vnde ad tertium argumentum reſpondetur, non eſſe vniuerſaliter verum, quòd omnes Capitulares ſint ſuſpecti, quando agitur de aliquo Canonico puniendo: nam certum eſt, Sede vacante, totam iuriſdictionem reſidere penes Capitulum, à quo, vel ab eius Vicario Capitulari Canonici delinquentes iudicantur, & puniuntur. Idemque ſeruatur in omnibus Ordinibus religioſis exemptis, in quibus Capitulum Generale, vel Prouinciale cognoſcit dè criminibus Religioſorum ſine interuentu Epiſcopi. Nec obſtat textus *in cap. cum R. Canonicus, de offic. delegati.* nam ibi in primis non agebatur de puniendo Canonico, ſed laico quodam ad inſtantiam Canonici, vel de lite ciuili inter illos. Et quidem, quamuis concedamus iudicem Canonicum eſſe ſuſpectum laico litiganti cum alio Canonico, quia iudex debet eſſe indifferens vtrique parti: aliud tamen eſt, quando agitur de corrigendo Canonico, in cuius correctione habet intereſſe totum Capitulum, cuius intereſt bonum nomen, & integritas morum in ſuis Capitularibus: quare meritò præſumi poteſt zelus Capituli ad correctionem neceſſariam, præſertim interueniente Epiſcopo cum ſuffragio æquali & potente Epiſcopo in caſu diſcordiæ eligere Capitularem tertium zelo flagrantem, cuius electio, ſi rationabilis ſit, approbabitur à ſuperiore caſu, quo Capitulum nollet conſentire.

Meritò ergo ſacra Congregatio Concilij Tridentini ſæpiùs de hoc dubio interrogata, & auditis partibus, reſpondit, tertium eligi debere ex eodem Capitulo, ita reſponſum fuit ſemel in Palentina, & bis in Conchenſi, poſtquam à Procuratoribus vtriuſque partis acriter diſputatum, & informatum fuerat: quare non videtur ampliùs ab hac ſententia recedendum. 13

DVBIVM XXIV.

An Epiſcopus poſſit deputare Confeſſarium extraordinarium in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari.

IN quadam Diœceſi Epiſcopus in Synodo diœceſana conſtitutionem edidit, 1

dit, qua vt obuiaret periculo reticendi aliqua peccata in confeſſione, in iis præſertim locis, vbi vnus eſt Parochus, qui ſolus omnium confeſſiones audit, inter alia dixit: *Mandamus Vicariis foraneis, vt ſemel ſaltem in anno inuiſant Parochias ſibi ſubiectas, & ipſe per ſe, vel alium Sacerdotem à nobis approbatum tanquam Confeſſores extraordinarij audiant confeſſiones ſingulorum illius Parochiæ, monito priùs populo, vt ſinguli parati accedere valeant, & concordato tempore cum illo Parocho, ne res improuiſa haud patiatur ſortiri effectum, quem attendimus. Et pro illa vice concedimus illi Confeſſario facultatem abſoluendi à caſibus reſeruatis cruce non ſignatis per tres dies, & plures ſi tanto tempore perſeuerauerit in audiendis confeſſionibus illius populi.*

2 Erant autem intra illam Diœceſim aliquæ Eccleſiæ Parochiales vnitæ cuidam Monaſterio cuiuſdam Ordinis Monachalis, quarum cura exercebatur vel per Monachos, vel per Sacerdotes ſeculares ad nutum Abbatis Monaſterij deputatos, & ab Epiſcopo approbandos iuxta præſcriptum Concilij Tridentini *ſeſſ.* 25. *cap.* 11. *de Regularib.* Vnde Abbas Monaſterij conqueſtus eſt, quòd inferretur ſibi præiudicium, ſi Epiſcopus vltra approbationem vellet etiam ſibi aſſumere nominationem Confeſſarij extraordinarij pro illis oppidis, in quibus Confeſſarius ordinarius, ſeu Parochus ab Abbate nominari debet, ab Epiſcopo autem ſolùm debet approbari. Videtur autem Abbati fauere in primis decretum Tridentini *dicti cap.* 11. quo ſtatuitur, vt in Eccleſiis Parochialibus vnitis Monaſterio Regularium, Parochus, ſeu Vicarius nominari debeat à Prælato regulari, approbari verò ab Epiſcopo, in cuius Diœceſi Parochiæ ſunt. Si ergo ad Abbatem ſpectat nominare Confeſſarium ordinarium illius Parochiæ, ad eumdem ſpectabit nominare Confeſſarium extraordinarium, qui ſimiliter ab Epiſcopo approbetur. Quod maximè confirmatur ex Bulla Pij V. quæ incipit, *Ad exequendum*, & habetur in Bullario *tom.* 1. & *cap.* 46. inter Bullas Pij V. vbi expreſsè habetur ad Prælatos regulares ſpectare deputationem Vicarij, qui curam animarum exerceat in eiuſmodi Eccleſiis vnitis Monaſterio Regularium, ad Epiſcopum verò ſpectare approbationem illius, quem Regulares nominauerint. Notandum autem eſt, prædictam conſtitutionem Pij V. emanaſſe poſt publicationem Concilij Tridentini, vt aduertit Gonzalez *in regul.* 8. *Cancell. gloſſ.* 5. § 3. *num.* 52 qui *num.* 79. addit, hanc conſtitutionem non eſſe reuocatam per Bullam Gregorij XIII. datam Kal. Martij anno 1.

3 Confirmatur item ex Bulla 18. Gregorij XV. in qua licèt Regulares exercentes curam animarum circa hoc exercitium, & adminiſtrationem Sacramentorum ſubijciantur omnimodæ iuriſdictioni Epiſcoporum: ibi tamen §. 5. declaratur, quòd in Monaſteriis Monialium ſubditis Prælatis Regularibus, ad hos ſpectat nominare Confeſſarios ordinarios, & extraordinarios, ab Epiſcopo tamen approbandos. Similiter ergo in illis Parochiis vnitis Monaſterio, ad eumdem Abbatem, ad quem ſpectat nominare Sacerdotem habentem curam ordinariam animarum, ſpectabit etiam nominare habentem curam extraordinariam, ſeu Confeſſarium extraordinarium. ab Epiſcopo tamen approbandum, & inſtituendum.

4 Denique videtur facere pro eodem Abbate, quòd, licèt Epiſcopus poſſit viſitare illas Parochias, & corrigere in iis, quæ ſpectant ad curam animarum: debet tamen per ſe ipſum viſitare, ſi poſſit, & non per Vicarium, maximè foraneum, vt refert, & probat Strozz. *de off. Vicarij* Imò in rigore in caſu noſtro Vicarius foraneus non videtur deputari ab Epiſcopo ad viſitandum, ſed ad ipſum exercitium curæ animarum, quod eſt audire confeſſiones: quare videtur Epiſcopi poteſtatem excedere. Et quidem pro Abbate reſpondit Sacra Congregatio Concilij Tridentini in quadam Regienſi 18. Iulij 1648. ab Abbate deputandum Confeſſarium extraordinarium, & ab Epiſcopo approbandum.

5 Hanc tamen reſponſionem ego non ita intelligo, vt Epiſcopus non poſſit alicui Sacerdoti dare facultatem audiendi confeſſiones incolarum in illis Eccleſiis: quamuis enim Eccleſiæ illæ ſint vnitæ Monaſterio, & Parochi debeant ab Abbate nominari: hoc tamen non facit, quòd Epiſcopus non poſſit in illis etiam Eccleſiis, & eorum oppidorum incolis Sacramenta miniſtrare, cùm id abſolutè poſſit in omnibus Parochiis ſuæ Diœceſis. Poſſet ergo ſine proprij Parochi præſentia, Epiſcopus aſſiſtere matrimonio aliquorum in illa Parochia. poſſet illorum confeſſiones audire, eóſque à peccatis ſibi reſeruatis abſoluere, à quibus Parochus proprius ſine ſpeciali Epiſcopi licentia abſoluere non poſſet:

quate ad hæc, & ſimilia poſſet Epiſcopus dare licentiam aliis Sacerdotibus, qui, ſi ab Epiſcopo ſint approbati, & habeant ab eo licentiam audiendi confeſſiones in illa Eccleſia, non video quomodo poſſent à Parocho, vel ab Abbate impediri, ſicut nec Epiſcopus ipſe impediri poſſet, ne ibi confeſſiones audiat ſuorum ſubditorum. In quo eſt differentia à Confeſſario extraordinario deputato ad audiendas confeſſiones Monialium; quando enim hæ ſunt exemptæ, Epiſcopus non poteſt dare iuriſdictionem Confeſſario ad eas confeſſiones, ſed ſolùm debet illum approbare, & Prælatus regularis confert iuriſdictionem, quia Moniales ſunt eius ſubditæ, & exemptæ ab Epiſcopi iuriſdictione. At verò incolæ illius oppidi ſunt ſubditi, & oues ipſius Epiſcopi, qui poteſt eos per ſe, vel per alios abſoluere, quamuis cura animarum ſit vnita Monaſterio, ad quod ſpectat per Monachos, vel ſeculares cum approbatione Epiſcopi illam exercere. Non ergo intendit Congregatio negare Epiſcopo facultatem delegandi Confeſſarios, qui in tota Diœceſi, atque adeò etiam in illo oppido poſſint audire confeſſiones; ſed quia agi videbatur de deſignando Confeſſario ſpeciali extraordinario pro illa Eccleſia, qui quaſi ex officio eſſet coadiutor Parochi quoad curam animarum, quæ cuta ibi exerceri debet per Monachos, vel per ſecularem ab ipſis deputatum, videbatur Monachis præiudicari, ſi non ipſi, ſed Epiſcopus deputaret alium ad hanc curam etiam ad tempus, & hoc ſolùm præcauere intendit ſacra Congregatio in præfata reſponſione.

DVBIVM XXV.

An potuerit Epiſcopus prohibere Regularibus, ne in Eccleſiis ſecularibus Miſſas celebrent.

1 EPiſcopus certis de cauſis prohibuit Parochis, ne in ſuis Eccleſiis permitterent Miſſas celebrari à Regularibus, niſi ij ab Epiſcopo licentiam haberent: poſtea verò in Synodo Diœceſana declarauit, id intelligi ſolùm de iis Miſſis, ad quas in iis Eccleſiis celebrandas Regulares pacto ob certum ſtipendium ſeſe obligarunt. Motus autem fuit Epiſcopus eo fine, vt rixarum materiam inter Regulares, & ſeculares Sacerdotes impediret; cùm enim multi eſſent Sacerdotes ſeculares pauperes, non debebant cum eorum incommodo admitti Regulares ad partem ſtipendij, quod pro Miſſis in eorum Eccleſiis celebrandis fideles contribuere vellent, præſertim, quia hac occaſione Regulares ſine ſocio plerumque extra Conuentum vagabantur, non ſine aliorum ſcandalo, ac proprias Eccleſias deſtituebant, cum incommodo fidelium vicinorum, qui in iis non inueniebant Miſſas, quas poſſent pro ſua deuotione audire, & vt diebus feſtiuis præcepto ſatisfacerent.

Dubitatum fuit, an hæc prohibitio præiudicaret libertati, & immunitati Regularium, qui videntur facultatem habere vbique liberè celebrandi. Dixi, in rigore non præiudicare, quia facultas celebrandi non dat ius cogendi dominum, vt eo inuito, poſſint Regulares in eius domo celebrare. 2 Poſſunt itaque celebrare vel in ſuis locis, vel etiam in alienis, permittentibus loci dominis; ſemper enim præſupponuntur termini habiles in eiuſmodi facultatibus. Quare dum habent Religioſi facultatem celebrandi in priuatis etiam Oratoriis approbatis ab Ordinario, ſemper ſubintelligitur, ſi dominus illius domus, in qua eſt Oratorium, non contradixerit. Alioquin poſſent Regulares irruere manu armata, vt inuito etiam domino portas aperirent, & Miſſam celebrarent, quod nemo concedet. Cùm ergo Eccleſiæ ſeculares ſint ſub dominio, vel libera adminiſtratione Cleri ſecularis; non videntur habere Regulares ius, vt Clero ſeculari inuito, poſſint adhuc in eiuſmodi alienis Eccleſiis celebrare. Quare Epiſcopus, qui eſt ſupremus Parochus in tota Diœceſi, non infert Regularibus iniuriam, ſi nolit ſuas Eccleſias Regularibus ad celebrandum commodare, niſi ſpecialem ad hoc licentiam ab eo obtineant; vnuſquiſque enim eſt dominus ſuæ domus, & poteſt eius vſum aliis concedere, vel negare. Fateor, non poſſe Epiſcopum prohibere, ne Religioſi ingrediantur Eccleſias ſeculares ad audienda ibi diuina Officia, & orandum, quia hoc eſſet excludere illos à beneficio communi totius populi, & quia locus ille quoad hæc omnia communis eſt, & omnes habent ius illuc ad hæc omnia ingrediendi. Quoad celebrandum verò, vel canenda diuina Officia, non eſt locus omnibus communis, ſed ſubeſt illis, à quibus legitimè regitur, & poſſidetur: quare quoad hæc poteſt Epiſcopus, vel Clerus admittere, & reiicere quos voluerit.

Quod

3 Quod videtur manifeſtè probari argumento à contrario: quia ipſi Religioſi non tenentur admittere in ſuis Eccleſiis ad celebrandum omnes Clericos ſeculares, qui ibi celebrare noluerint: nec poſſent Parochi iure conqueri, quod à Regularibus non permittantur, quoties volunt, in eorum Eccleſiis celebrare. Imò Pius V. in Bulla edita in fauorem Mendicantium, quæ eſt 41. in 2. tom. Bullarij inter Bullas Pij V. §. 2. *num.* 25. declarat, & mandat omnibus Ordinariis, *ne mortuorum Officia agere Rectores Parochialium in Eccleſiis ipſorum fratrum contra illorum voluntatem permittant.* quam partem nõn fuiſſe reuocatam, ſed potiùs ita fuiſſe ſæpe à S. Congregatione deciſum, teſtantur Peregrin. *2. part. ſui Compendij, tit. Sepultura, in ſcholio* §. 3. Laurent. de Peirinis *tom.* 1. *priuileg. Minim. in conſtit.* 2. *Iulij* 2. §. 21. *num.* 57. & Lezana *tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 38. *& tom.* 2. *cap.* 1. *num.* 47. *& tom.* 3. *verb. defunctus, num.* 6. Eſſet ergo odioſa inæqualitas, ſi quod Clerici ſeculares non poſſent in Eccleſia regulari facere ſine Regularium licentia, id poſſent Regulares in Eccleſia ſeculari ſine Clericorum conſenſu, imò ipſis repugnantibus, & contradicentibus. Denique hoc ipſum ſacra Concilij Tridentini Congregatio decreuit, & reſpondit in fauorem Epiſcoporum anno 1648.

4 Solùm poſſet obiici in fauorem Regularium Bulla illa proximè relata Pij V. edita in fauorem Mendicantium, vbi §. 2. *num.* 8. dicitur, quòd *Fratribus mendicantibus non ſolùm prohiberi non poſſit, ne Miſſas, & alia diuina Officia faciant in eorum Eccleſiis, verùm etiam in quibuſcumque aliis, vbi celebrari Miſſas ſolitum eſt, etiam ipſis non vocatis, ſeu ad id requiſitis, celebrare valeant.* Ad hoc verò facilis eſſet reſponſio, dicendo, Bullam illam Pij V. reductam fuiſſe poſtea ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini à Gregorio XIII. in Bulla, quæ incipit, *In tanta.* & eſt 9. inter Bullas Gregorij tom. 2. Bullarij. Quare cùm de iure communi non poſſent cogi Parochi ad admittendos Regulares volentes in eorum Eccleſiis celebrare, non poterunt etiam nunc ad id compelli ex vi prædictæ Bullæ. Verùm ibi fortaſſe non eſt ſermo de caſu noſtro, ſed quia Parochi prætendebant, Regulares non poſſe celebrare pro mortuis, vel facere eorum Officia in propriis, vel aliorum Eccleſiis, niſi ipſo Parocho vocato; decernitur, poſſe non ſolùm in Eccleſiis propriis, ſed in aliis, non vocato Parocho: quare hoc vltimum videtur intelligendum ſuppoſitis terminis habilibus, hoc eſt; ſi ij, ad quos illæ aliæ Eccleſiæ ſpectant, non contradicant, ſed conſentiant: vt ſi eſſet Eccleſia regularis alterius Ordinis, vel Hoſpitale; aut alius locus, vbi ſolent diuina celebrari, & cuius adminiſtratores id gratum habeant. Aliud verò eſt cogere Parochum, vt in propria Eccleſia ſinat Regulares Diuina celebrare, quod eſſet nimis violentum, neque vnquam Capitulum Eccleſiæ Cathedralis permitteret, vt Regulares venirent ad ſuam Eccleſiam, ad celebrandum ſolemniter, vel cantandum diuinum Officium, niſi quando ad id vocantur in caſu ſpeciali, vt in exequiis Regum, quo caſu ſolet ſingulis Religionibus vna Capella deſignari; vt ibi pro anima defuncti canant ſolemniter Miſſam, & Officium defunctorum.

Dvbivm XXVI.

An ſufficiant coniecturæ de mente teſtatoris, vt Capellanus teneatur celebrare per ſe ipſum, quando teſtator id ſatis non expreſſit.

Teſtator dixit, & iuſſit, *vt Capellani deinceps canonicè inſtituantur, & infra annum à die inſtitutionis, & pacificæ poſſeſſionis in Presbyteros ſe faciant promoueri, & perſonaliter reſideant, quinque Miſſas qualibet hebdomada ad dictum Altare celebrent,* &c. *niſi legitimo impedimento fuerint occupati: quo caſu celebrare per alium facere ſint adſtricti, alioquin pro defectu cuiuſlibet Miſſæ* 12. *denarios Pariſienſes monetæ Flandriæ, fabricæ, & menſæ pauperum dictæ Eccleſiæ Parochiali dare teneantur. Nec ſuperſedere poterit idem Capellanus, qui erit pro tempore per menſem de celebrando, vel celebrare faciendo Miſſas huiuſmodi mediante ſolutione dictorum* 12. *denariorum,* &c. *niſi infirmitate notabili detentus fuerit, & ſaluâ honeſtate.* De facto tamen à tempore immemorabili, nullus Capellanus per ſe ipſum reſedit, vel Miſſas per ſe ipſum celebrauit, ſed per ſubſtitutos. Quæſitum fuit, an id licitè fieri potuerit, & deinceps permitti, vel fieri poſſit? 1

Videbatur negatiuè reſpondendum, quia, licèt teſtator non fuerit vſus illis verbis formalibus, *Volo vt per ſe ipſos celebrent;* vſus tamen videtur æquipollentibus: cùm autem agitur ſolùm de indaganda mente, & voluntate teſtatoris, parum refert, quòd his; 2

his, vel illis verbis vſus fuerit, ſi tamen de eius mente ſatis conſtat. Porrò in caſu noſtro teſtatorem mentem ſuam ſatis explicuiſſe, probari videtur in primis ex illis verbis, *quinque Miſſas qualibet hebdomada ad dictum Altare celebrent*, &c. *niſi legitimo impedimento fuerint occupati; quo caſu per alium celebrare facere ſint adſtricti*; exceptio enim iuxta communem doctrinam firmat regulam in contrarium. Cùm ergo excipiatur caſus ſolus legitimi impedimenti, quo poſſit per alium celebrare, reſtat regula vniuerſalis, vt ceſſante legitimo impedimento debeat celebrare per ſe ipſum. Secundò hoc idem colligitur ex obligatione accipiendi presbyteratum intra annum à die inſtitutionis, & pacificæ poſſeſſionis; ſi enim ſufficit facere Miſſas per alios celebrare, quid refert, quòd habeat, vel non habeat presbyteratum ipſe Capellanus?

3 Nec ſatisfacies, ſi dicas nomine *Presbyteri* non ſemper debere intelligi Sacerdotem, vt in his terminis firmauit Rota coram Mantica *deciſ.* 129. *num.* 2. & in fortioribus terminis idem reſpondit ſacra Congregatio Concilij in Ariminenſi 17. Maij 1636. vbi mandabatur eligi vnum Presbyterum bonum, qui continuò celebret Miſſas, &c. Atque idem tenuit Rota in Maceratenſi beneficij 15. Ianuar. 1640. coram Merlinu *colum. 6. verſ. non obſtant verba, eligant vnum Presbyterum*. Hæc, inquam, non ſatisfaciunt in caſu noſtro: non enim ſolùm petitur Presbyter, ſed iubetur, vt ſuſcipiat presbyteratum intra annum: quod non poteſt intelligi de ſtatu clericali, quia ante inſtitutionem, & poſſeſſionem debebat eſſe Clericus, vt conſtat; debet ergo intelligi de Ordine ſacerdotali, pro quo frequentiùs ſtat nomen *Presbyteri*, præſertim in ſermone Latino, in quo teſtamentum noſtrum loquitur: licèt in idiomate vulgari Italico vox *Prete*, latiùs ſoleat vſurpari, & extendi ad omnes Clericos, cuiuſcumque Ordinis ſint.

4 Tertiò videtur probari ex verbis illis, *& perſonaliter reſideant*, nam reſidentia perſonalis non fruſtrà exigitur, ſed propter officium perſonale, quod in caſu præſenti non eſt aliud, niſi celebrandi, cùm nullum aliud onus Capellano imponatur. Si ergo poſſet pro libito ſubſtituere alium ad Miſſas celebrandas, non apparet, ad quid deberet perſonaliter reſidere. Denique non obſtat obſeruantia contraria ſubſequuta etiam ab immemorabili, quia hæc ſolùm attenditur in dubiis, non verò quando conſtat de voluntate teſtatoris, cui præiudicare non poteſt obſeruantia contraria, vt obſeruauit Rota apud Manticam *deciſ.* 67. *num.* 2. *&* 3. & Lottetius *de re beneficiaria, lib.* 3. *q.* 27. *num.* 14.

Sunt tamen pro contraria parte non pau- 5
ca, vel leuia argumenta, quæ ſuadeant, non obligati prædictum Capellanum ad celebrandum per ſe ipſum, ſed ſatisfacere, ſi alium Sacerdotem ſubſtituat, qui pro ipſo celebret; eſt enim regula generalis, quam ſæpè canonizauit Rota Romana, quòd id ſufficiat, quoties in fundatione non exprimitur, quòd bebeat celebrare *per ſe ipſum*, vt ex Lapo *allegatione* 36. quæ incipit, *Vtrùm abſque diſpenſatione*, decreuit Rota coram Mantica *deciſ.* 129. *num.* 4. *& dicta deciſ.* 67. *num.* 1. & priùs deciſum fuerat ab eâdem Rota in Romana Capellaniæ 23. Ianuar. 1589. coram Hieronymo Pamphilio; latiùs in dicta Maceratenſi beneficij 15. Ianuar. 1640. coram Merlino *colum.* 3. *verſ habens Capellaniam, & colum.* 4. vbi aderant verba, *eligant vnum presbyterum, & colum.* 7. *verſ. eo demum.* de quo videri etiam poteſt Lotter. *dicto c.* 27. *num.* 13.

Hunc eumdem ſenſum habuit ſacra 6
Congregatio Concilij, quæ ſæpe reſpondit, poſſe Capellanum per alium celebrare, niſi in fundatione addita fuerint verba illa, *per ſe ipſum*. Ita in Tudertina anno 1572. vbi dictum fuit: *Sacra Congregatio cenſuit, ſi in fundatione beneficij, ſeu Capellaniæ ſimplicis non fuerit expreſſum, quòd conferatur Sacerdoti, & quòd obtinens celebret per ſe ipſum Miſſas, non dici ſacerdotalem, & poſſe conferre maiori* 14. *annorum, licèt non ſit Sacerdos.* quod ſæpe aliàs reſponſum fuit; & quidem in terminis magis ſtrictis, vt in Romana Capellaniæ 23. Nouemb. 1641. vbi verba inſtitutionis erant hæc, *Doueranno eſſi Capellani nell' Altare priuilegiato celebrare due Meſſe.* videbatur enim illa dictio *eſſi*, quod Latinè ſonat *ipſi*, æquipollere verbis illis, *per ſe ipſos*, cùm ſit verbum perſonaliſſimum ad oculum, vt per Gratianum *in tract. de dictionibus. dictione* 103. qui alios cumulat: & tamen ſacra Congregatio Concilij *dubio bis maturè diſcuſſo reſpondit, huiuſmodi Capellanos, vt ſuprà deputatos, non teneri per ſe ipſos Miſſas celebrare, cùm non ſit expreſſum, per ſe ipſos.* Item in quadam Ariminenſi 17. Maij 1636. vbi mandabatur *eligi Presbyterum bonum, qui continuò celebret Miſſas ſuper Altare S. Petri*, &c. *& ipſo Presbytero defuncto, aut ſi dum viueret, nollet celebrare,*

alius

alius Presbyter eligeretur. Et tamen Congregatio cenſuit, ſic electum non teneri per ſe ipſum celebrare, quia non dictum erat, *per ſe ipſum.*

7 Vnde nec videntur obſtare verba illa, *perſonaliter reſideant*; quia hæc non videntur obligare ad celebrandum per ſe ipſum, quamdiu non dictum eſt, *per ſe ipſos,* prout in aliis ſimilibus videtur intellexiſſe eadem ſacra Congregatio, præſertim in Romana 18. Martij 1634. vbi verba fundationis erant: *Capellanus celebret quolibet die Dominico, Mercurij, & Sabbati, & omnibus diebus, quibus Miſſæ Canonicales, & communes celebrantur, & horis canonicis intereſſe debeat, nec non incedere proceſſionaliter in omnibus proceſſionibus.* & in Aretina 10. Aprilis 1645. in qua mandabatur celebratio Miſſarum, & quod diebus feſtis, & Dominicis, ac certis aliis perſonaliter intereſſet Miſſis cantatis, & Veſperis, & tamen quia non dicebatur *per ſe ipſos*, dictum fuit, poſſe per alium celebrare.

8 Quod confirmari poteſt primò ex verbis ſequentibus, quibus dicitur, *Alioquin pro defectu cuiuſlibet Miſſæ* 12. *denarios fabricæ, &c. dare teneantur.* ex quibus colligi videtur reſidentiam, quæ petitur in hoc caſu, non eſſe continuam, ſed cauſatiuam, quam latè explicant Doctores cum Butrio *in cap. fin. num. 6. verſ. in 3 caſu, de Clerico non reſidenti*, Gratian. *diſceptat. forenſ.* qui alios allegat *diſceptat.* 133. *numer.* 25. & Gonzalez *in regul cancell. gloſſ.* 15. *num.* 21. *& ſeqq.* qui reſidentiam cauſatiuam dicit eſſe, *ſolum reſpectu priuationis fructuum, ita quòd, licèt non reſidendo priuetur fructibus, titulo tamen priuari non poſſit.* quod etiam firmauit Rota *deciſ.* 551. *coram Caualerio ſub num* 4. *in fine,* vbi erant verba, *debeant continuò reſidere*, iuncto *num.* 6. vbi allegantur deciſiones concordantes. Item *in deciſ.* 489. *n.* 2. *poſt medium, cum ſeq part.* 2. *in recent. & in deciſ* 155. *num.* 2. *part.* 4. *in eiſdem* & in Segobien Capell. 13. Ianuar. 1623. coram Vbaldo, vbi erant verba, *Capellani debeant manere, & reſidere*, & in aliis. Sicut etiam in eamdem ſententiam reſpondit ſacra Congregatio in Raguſina 18. Nouemb. 1628. & ſæpe aliàs.

9 Confirmatur ſecundò ex verbis vltimis, in quibus teſtator magis ſuam mentem explicuit, dicens, quòd *ſi Capellanus per menſem non celebrauerit nec per ſe, nec per alium, non cenſeatur ſatisfacere ſoluendo dictos* 12. *denarios pro ſingulis Miſſis prætermiſſis, niſi infirmitate notabili detentus fuerit, & ſalua debita honeſtate.* in quibus verbis videtur ampliare facultatem Capellani, vt celebret per ſe, vel per alium, *niſi obſtet infirmitas, vel debita honeſtas.* quæ verba prima facie videntur repugnare verbis præcedentibus, in quibus obligauerat Sacerdotem ad celebrandum per alium, quando ipſe eſſet legitimè impeditus. Quare, ne dicamus teſtatorem ſibi contrarium fuiſſe intra pauca verba, coniicienda eſt eius mens ex omnibus illis verbis, quòd ſcilicet deſiderabat, Capellanum per ſe ipſum celebrare, ſi commodè poſſit. Noluit tamen celebrationem vacare, quando ipſe non poſſet commodè celebrare, ſed voluit tunc per alium celebrari, & ad hoc obligauit ſub pœna ſoluendi 12. denarios pro ſingulis Miſſis: ſi autem negligentia illa celebrandi per ſe, vel per alium protraheretur per menſem, noluit ſatisfieri ſolutione illorum 12. denariorum. Quare videtur voluiſſe, quòd in eo caſu poſſet procedi ad priuationem Capellaniæ: & hæc videtur fuiſſe intentio teſtatoris. Voluit ergo primo loco, ne vlla occaſione, vel impedimento intermitteretur celebratio Miſſarum, & ad hoc appoſuit pœnam 12. denariorum pro ſingulis vicibus, & poſt menſem voluit vlteriùs procedi ad priuationem Capellaniæ, niſi infirmitas, vel honeſtatis debitum excuſaret, qua excuſatione interueniente, contentus fuit pœna ordinaria 12. denariorum. Deſiderauit etiam, quòd Capellanus per ſe ipſum celebraret, ſi poſſet, & vt faciliùs poſſet, voluit etiam promoueri ad Sacerdotium intra annum. Noluit tamen præcisè ad hoc obligare, nec id exprimere, ſed ſolùm id, de quo magis curabat, nempe, quòd omnino faceret per alium celebrare, quoties per ſe ipſum non celebraret, quod quidem ſemel, & iterum expreſſit. Hanc verò fuiſſe eius mentem, fit ſatis veriſimile ex obſeruantia ab immemorabili conſequuta, quòd Capellani per ſe ipſos non celebrarent, quod quidem patroni, & alij, quorum intererat, non ita facilè permiſiſſent, ſi conſtaret de expreſſa voluntate contraria teſtatoris: quare ad minus videtur dubitatum fuiſſe de teſtatoris mente, propter verba non ſatis clara: & tunc attendi maximè debet ad obſeruantiam, præſertim immemorabilem, vt habetur *in dicta deciſ.* 129. coram Mantica *num.* 1. *& ſub num.* 3. & in fortioribus Rota *deciſ.* 256. *in fine, part.* 2. *diuerſ.* quæ affert concordantes, & colligitur ex *cap cùm dilectus, de conſuetudine, & l. ſi de interpretatione, ff. de legib.* Cùm ergo ex iis maneat aliquomodo

do dubia mens teſtatoris , videtur ſuccedere regula , quòd Capellanus non ſit obligandus ad celeb randum per ſe ipſum, niſi id teſtator expreſſerit.

10 Hæc ſunt,quæ pro vtraque parte afferri poſſunt, & ſatis ancipitem reddebant reſolutionem : quare conſulenda viſa fuit ſacra Congregatio Concilij, in qua, cùm ter hoc dubium proponeretur , & diligenter diſcuteretur, tandem Congregatio 29. Maij 1649. poſt longam, & accuratam diſputationem in eam ſententiam venit, quòd in caſu propoſito Capellanus non eſſet obligandus ad celebrandum per ſe ipſum, dum per alios ſatisfacere vellet.

11 Vnde ad fundamenta in contrarium adducta,poſſumus ex ſupradictis reſpondere. Ad primum fatemur, verba illa, *ad dictum Altare celebrent, niſi legitimo impedimento fuerint occupati*, ſonare obligationem celebrandi per ſe ipſos,& illam probarent, niſi modificationem acciperent ex verbis immediatè ſequentibus , *alioquin pro defectu cuiuſlibet Miſſæ*, &c. quibus pœna ſtatuitur, quoties nec per ſe, nec per alium celebrat, & alia pœna grauiòr, ſi per menſem id fiat, niſi infirmitas, vel honeſtas excuſet. Ex limitatione enim vtriuſque pœnæ ad caſum ſolum, quo nec per ſe, nec per alium celebret, relinquitur ad minus dubia intentio teſtatoris circa obligationem præciſam imponendam ad celebrandum per ſe ipſum, vt paulò antè dicebamus. Quare videntur ea verba interpretationem recipere, vt ſignificent debitum decentiæ, & deſiderium teſtatoris, qui quando obligationem voluit imponere, clarioribus verbis vſus eſt in immediatè ſequentibus, dicens, *quo caſu per alium celebrare facere ſint adſtricti: alioquin pro defectu*, &c.

12 Ad ſecundum fateor,teſtatorem voluiſſe, quòd Capellani fierent Sacerdotes intra annum, vt poſſent per ſe ipſos celebrare,quod ipſe magis deſiderabat: noluit tamen ad hoc præciſè, & expreſsè obligare. Magis enim deſiderabat, ne Miſſarum celebratio intermitteretur, quod periculum,vt omnino præcaueret,noluit ita ſtrictè prohibere celebrationem per alium, timens fortaſſe, ne ſi id omnino prohiberet, Capellanus ægrotans,vel legitimè impeditus, poſſet hoc prætextu Miſſæ celebrationem omnino omittere. Ideo vt hoc periculum vitaret, voluit benignior eſſe circa obligationem celebrandi per alium, quia minus malum id reputabat, quàm ſi omnino Miſſæ celebratio omitteretur. Ex obligatione ergo accipiendi presbyteratum non arguitur clarè obligatio celebrandi per ſe ipſum, cùm potuerit id præcipi, (vt dixi,) ad hoc, vt Capellanus magis promptus eſſet ad celebrandum per ſe ipſum.

Ad tertium denique reſponderi poteſt, 13 verba illa,*& perſonaliter reſideant*,non poſſe afferre maius onus, quàm verbum *celebrent*, cùm non impoſitum ſit Capellanis onus aſſiſtendi Choro, vel Officiis diuinis, ſed ſolùm celebrandi. Quare cùm ex ſequentibus verbis colligatur, non fuiſſe præciſum onus celebrandi per ſe ipſos,ſed vel per ſe,vel per alios,vt vidimus, eodem modo debet intelligi reſidentia, præſertim cùm ex verbis ſubſequentibus appareat, illam non fuiſſe reſidentiam præciſam, ſed cauſatiuam, nempe ſub pœna ſoluendi 12. denarios, quoties nec per ſe, nec per alium celebratum fuerit, nec excogitari poſſit in hoc caſu aliud genus reſidentiæ, niſi quatenus neceſſaria ſit ad celebrandum eo modo, quo celebratio imponitur. Si tamen aliquis velit, teſtatorem obligaſſe præciſè Capellanum ad reſidendum, vt faciliùs poſſet celebrare per ſeipſum; ſicut ob eamdem rationem videtur eum obligaſſe ad ſuſcipiendum Sacerdotium intra annum, vt poſſet per ſe ipſum celebrare,quamuis noluerit preciſè obligare ad celebrandum per ſe ipſum, vt *ſuprà* vidimus; non erit de hoc multum contendendum, dum tamen poſſit ſatisfacere celebrando per alium, prout diximus, ſacram Congregationem nouiſſimè declaraſſe.

LIBER

LIBER SEXTVS
Continens dubia ad varias materias ſpectantia.

DVBIVM I.

An maneat reſeruatum Summo Pontifici votum caſtitatis, poſtquam diſpenſatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium.

1 CASVS frequenter contingit, ſolet enim is, qui votum caſtitatis emiſit, petere apud ſacram Pœnitentiariam diſpenſationem, vt poſſit matrimonium contrahere, ob varias cauſas, quæ ad id obtinendum allegari ſolent: diſpenſatio autem, vel commutatio ſolet concedi ad effectum ſolùm contrahendi matrimonium, itaut quoad reliqua maneat voti vinculum; imò cum clauſula expreſſa, vt ſi coniux moriatur, ille, qui votum emiſerat, *debeat poſtea calebs manere, vtpote eodem voto obligatus*, vt aduertit Thomas Sanchez *lib.8.de matrim diſput.*31 *num* 2.*& in compendio priuilegiorum Societatis, verb diſpenſatio*, §. 9. vbi habebatur facultas, qua ex viuæ vocis Otaculo, & ex commiſſione Prouincialis poterant Confeſſarij Societatis diſpenſare cum ſuis pœnitentibus ad petendum debitum, quando poſt votum ſimplex caſtitatis matrimonium contraxerant, & additum expreſsè fuit, ne id faciant, niſi *monito pœnitente, vt ſi coniugi ſuperuiuat, votum ſeruet*; quia nimirum diſpenſatio eſt ad caſum ſpecialem, manente adhuc voti vinculo quoad reliqua. Dubium ergo erat, an poſtquam votum non manet integrum, ſed diſpenſatum, & ablatum quoad ſui partem, maneat adhuc reſeruatum ſoli Summo Pontifici, an verò maneat in tali ſtatu, vt poſſit per commutationem, vel diſpenſationem tolli ab iis, qui poſſunt vota non reſeruata commutare, vel diſpenſare.

2 Ratio dubitandi erat, quia regula generalis eſſe videtur, quòd quoties materia voti deficit quoad aliquid à materia integra voti reſeruati, votum illud non cenſetur reſeruatum, vt cum aliis docet latè Sanchez *lib.*4.*in Decalog.cap.*40.*num.*41.*& ſequentibus* Vnde Doctores communiter inferunt, non eſſe reſeruatum votum caſtitatis coniugalis, nec votum caſtitatis temporalis, nempe per aliquot annos, nec votum non petendi debitum, nec votum non ineundi matrimonium, nec votum non fornicandi, quia horum votorum materia deficit à materia integra voti caſtitatis: in hoc autem ſtatu videtur remanere votum illud caſtitatis poſt diſpenſationem conceſſam ad matrimonium; iam enim vouens non manet obligatus ad caſtitatem integram, ſed ſolùm ad caſtitatem coniugalem, & ad abſtinendum à ſecundis nuptiis. Reductum eſt ergo votum ad eum ſtatum, in quo fuiſſet, ſi à principio non fuiſſet factum votum caſtitatis omnimodæ, ſed ſolùm votum caſtitatis coniugalis, & abſtinendi à ſecundo coniugio, quod ſanè votum non fuiſſet reſeruatum ex defectu materiæ integræ: qui ergo reducit votum caſtitatis ad votum caſtitatis coniugalis, & abſtinendi à ſecundis nuptiis, eo ipſo videtur auferre reſeruationem, cùm reducat votum ad ſtatum, in quo ſi ab initio conceptum fuiſſet, non fuiſſet vllo modo votum reſeruatum.

Confirmarique poteſt, & explicari ex doctrina, quam idem Sanchez *ibi num.*46. *& lib.*8.*de matrim. diſput* 9.*num.*20. & alij, quos in vtroque loco affert, tradunt, & probant, poſſe ab aliis commutari; vel diſpenſari materiam non reſeruatam, in quam auctoritate Summi Pontificis votum reſeruatum commutatum fuit. v.gr. ſi votum 3

tum caſtitatis commutatum fuit à Pontifice in ieiunia, & alia opera pia, poſſe poſtea per diſpenſationem, vel commutationem tolli hanc obligationem à potente commutare, vel diſpenſare vota non reſeruata, quia per priorem diſpenſationem, vel commutationem obligatio prior circa materiam reſeruatam tranſiit in obligationem circa materiam non reſeruatam, nec detulit ſecum reſeruationem. Idem ergo dicendum videtur in caſu noſtro, in quo per diſpenſationem obligatio circa caſtitatem integram, quæ erat materia reſeruata, tranſiit in obligationem circa caſtitatem incompletam, quæ eſt materia non reſeruata: non ergo remanet reſeruatio, ablata obligatione circa materiam reſeruatam.

4 His tamen non obſtantibus, dixi, manere adhuc votum illud reſeruatum Summo Pontifici. quod quidem ſupponere videntur Doctores pro comperto, quamuis id in particulari non diſputent; loquuntur enim de obligatione illa remanente, quaſi de obligatione, quam nemo alius à Summo Pontifice tollere poſſit. Vnde, quando Doctores communiter dicunt, poſſe Epiſcopum diſpenſare in voto caſtitatis ad contrahendum matrimonium, quando non eſt recurſus ad Summum Pontificem, & eſt periculum ingens in mora, declarant, id ita eſſe intelligendum, vt ſolùm diſpenſetur ad id, quod præſens neceſſitas exigit, atque ideo dicunt, non poſſe Epiſcopum diſpenſare, vt ſoluto poſtea illo matrimonio, poſſit ille aliud matrimonium contrahere, vel etiam vt durante eo matrimonio, fornicatio non ſit contra votum; quia, cùm ſola neceſſitas vrgens hanc diſpenſandi poteſtatem Epiſcopo tribuat, eatenus ſolùm poteſtas extendetur, quatenus neceſſitas poſtulat. Ita cum aliis P. Suarez, quem affert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib.* 4. *in Decalog cap.* 40. *num.* 40. qui idem docuerat *lib.* 8. *de matrimonio, diſp.* 9. *num.* 26. quod etiam docent Baſilius Pontius *lib.* 8. *de matrim. cap.* 9. *num.* 1. Syluester, Nauarrus, Reginaldus, Layman, & Bonacina, quos affert, & ſequitur Lezana *tom* 4. *quæſtionum regul. verb. votum pro Regularibus*, *num.* 12. Hæc autem doctrina ſubſiſtere non poſſet, ſi per priorem diſpenſationem reſeruatio tota tolleretur: nam, poſtquam Epiſcopus ſemel diſpenſauit ob periculum ingens, ad contrahendum ſtatim matrimonium, iam non manet obligatio ad totam integram materiam voti caſtitatis, ſed ad partem illius: poterit ergo rurſus Epiſcopus, vel alius habens facultatem diſpenſandi in votis non reſeruatis, diſpenſare in obligatione voti remanente, vel illam commutare, cùm iam illam inueniat abſque reſeruatione. Malè ergo prædicti Auctores aduertunt, non poſſe Epiſcopum ob neceſsitatem, & periculum imminens diſpenſare, niſi ad illum ſolum effectum, ad quem neceſsitas vrget, non verò quoad reliqua, ad quæ non vrget neceſsitas, & quæ intra materiam voti præcedentis comprehendebantur; imò enim debuiſſent dicere, Epiſcopum non poſſe directè, & ex primaria intentione diſpenſare, niſi quoad contrahendum illud matrimonium, ad quod neceſsitas vrget: conſequenter tamen, & ſecundariò poſſe poſtea in tota voti materia diſpenſare, eo quòd propter ablationem obligationis quoad vnam partem remanſerit iam materia voti incompleta, atque ideo non reſeruata, ſed ſubdita diſpenſationi, & commutationi Epiſcopi, & aliorum, ſicut alia omnia vota non reſeruata; quod tamen longè abeſt à ſenſu Doctorum, quos attulimus, qui expreſsè dicunt, non poſſe Epiſcopum diſpenſare quoad ſecundum matrimonium, niſi poſtea alia noua neceſsitas occurrat ſimilis priori, ratione cuius, & propter periculum in mora, poſsit, ſicut diſpenſauit prima vice, ita etiam ſecunda vice propter ſimile periculum diſpenſare. Supponunt ergo, etiam poſita prima diſpenſatione, remanſiſſe votum reſeruatum, ſicut antea, ad reliquam partem materiæ promiſſæ, ad quam non ſe extendebat reſeruatio. Idem ergo dicere debent in caſu noſtro, quando Papa diſpenſat ſolùm ad effectum contrahendi vnum matrimonium, & cum clauſula, quòd maneat obligatio voti quoad reliqua. Quòd enim diſpenſatio fiat à Summo Pontifice, vel ab Epiſcopo, parum videtur referre quoad hoc. Primò, quia Epiſcopus in illo caſu non videtur propria auctoritate diſpenſare, ſed auctoritate Papæ, qui præſumitur propter neceſsitatem, & periculum tunc ei ſuas vices committere, vt expreſsè notauit Sanchez *dicto lib.* 4. *in Decalog. c.* 40. *num* 40. dicens, quòd in eo caſu neceſsitatis & periculi Epiſcopus *diſpenſat nomine Papæ ex interpretatiua eius voluntate*. Vnde poſtea *cap.* 43. *num.* 7. dicit Regulares habentes facultatem diſpenſandi in votis reſeruatis Epiſcopo, non poſſe diſpenſare in voto caſtitatis ad contrahendum matrimonium, quando Epiſcopus ob neceſſitatem, & periculum poteſt diſpenſare, quia in

in eo caſu ſunt vota illa verè reſeruata Papæ, & ideo caſus ille non cenſetur Epiſcopalis, & ordinario Epiſcoporum iuri ſubiectus; ſed per accidens poteſt Epiſcopus in eo diſpenſare ex quadam benigna voluntatis reſeruantis interpretatione. Tunc ergo reſeruatio etiam tollitur ab ipſo Papa, vel ex eius voluntate, ſicut quando ad eumdem effectum diſpenſatur à maiori Pœnitentiario. Secundò, quia, etiamſi daremus diſpenſationem tunc dari ab Epiſcopo propria auctoritate, id parum refert ad noſtrum propoſitum: nam, quomodocumque id fiat, obligatio voti præcedentis non manet integra, ſed diminuta quoad partem. Si ergo hæc diminutio ex parte materiæ non facit, quòd obligatio remanens non maneat reſeruata Papæ, vt ſupponunt apertè illi Doctores; non apparet, cur non maneat etiam reſeruata, quando ipſe Papa diſpenſat ad effectum ſolùm contrahendi vnum matrimonium, cùm non magis perſeueret obligatio voti integra in primo caſu, quàm in ſecundo.

5 Ratio denique à priori, ex qua ſolui etiam poteſt ratio dubitandi in contrarium propoſita, ea videtur eſſe, quòd in his caſibus votum caſtitatis integræ præcedens non commutatur in votum caſtitatis incompletæ, nec vna obligatio ſuccedit, vel ſubrogatur loco alterius, prout fit, quando votum caſtitatis commutatur in alia opera pia. Sed, ſi res attentè conſideretur, votum idem præcedens permanet quoad ſui partem: ſicut enim eius materia erat diuiſibilis, ita erat diuiſibilis eius obligatio in plures obligationes partiales, ex quibus illa obligatio, quæ prohibebat hoc primum matrimonium, ablata eſt per diſpenſationem, & commutata in obligationem nouam ad alia opera pia; quare hæc noua obligatio non eſt reſeruata, iuxta probabilem aliquorum ſententiam ſuprà relatam, quia hæc non eſt ad caſtitatem, ſed ad alia opera pia. Illa autem alia pars obligationis præcedentis prohibens ſecundum matrimonium, & alia omnia, quæ caſtitati aduerſantur præter primum coniugium, non eſt obligatio noua, ſed eſt eadem omnino, quæ antea erat, quæ nunquam fuit ablata, ſed eadem perſeuerat, ſicut erat priùs. Cùm ergo à ſui initio fuerit reſeruata, non mirum, quòd perſeueret cum eadem qualitate, & reſeruatione, cum qua genita fuit: nam reſeruatio ita affecit votum illud, vt omnes, & ſingulas eius partes affecerit; quare non ſolùm totum votum per modum totius, ſed ſingulæ eius partes reſeruatæ fuerunt. quam rationem videtur mihi breuiter inſinuaſſe Baſilius Pontius *loco ſuprà citato*, dicens: *In talibus autem caſibus non concedit Epiſcopus ſimpliciter, & abſolutè diſpenſationem auferendo obligationem voti, ſed tantum ex parte quoad illum finem, & effectum.* Quod idem dicere potuit de Papa diſpenſante expreſsè ſolùm quoad illum effectum contrahendi ſemel matrimonium; in neutro enim caſu tollitur obligatio voti, niſi quoad ſui partem, quoad alias verò eadem prorſus obligatio, & idem votum perſeuerat, quod erat antea.

Confirmari poteſt primò hæc ratio exemplo excommunicationis reſeruatæ, à qua ille, qui in articulo mortis abſoluitur, debet, ſi conualuerit, præſentare ſe quamprimum poſſit, Prælato ſuperiori, cui reſeruata erat excommunicatio, alioquin in eamdem excommunicationem reincidit, vt decernitur *in cap. eos, qui, de ſent. excommun. lib. 6* quo caſu, ſi ille, qui conualuit, non ſatisfaciat debito ſuo, relabitur quidem in excommunicationem, non ſimpliciter, ſed reſeruatam, ſicut erat prior, cuius rationem eam eſſe diximus *diſp. 20. de pœnit. ſect. 10. num. 112. & ſeqq.* quia excommunicatio illa iuris, licèt videatur eſſe diuerſa à priori; moraliter tamen, & fictione iuris non eſt diuerſa, ſed eadem in ſpecie, & in indiuiduo, quæ fuerat priùs, & reuixit; atque ideo retinet eamdem reſeruationem, quam antea habebat, licèt fortaſſe non ſemper reddat excommunicatum non toleratum, atque vitandum, ſicut antea reddebat, vt *ibidem* explicui *n. 216.* Hoc autem multò magis locum habet in caſu noſtro, in quo non quidem fictione iuris, & ſolùm moraliter, ſed verè, & realiter perſeuerat eadem obligatio, & idem numero votum præcedens, obligans ad partem materiæ promiſſæ, atque adeò remanere debet cum ſua reſeruatione, quam habebat; quia, vt diximus, non commutatur votum præcedens in hoc aliud votum minus, ſed extinguitur pars prioris voti, remanente alia parte eiuſdem voti, quæ pars omnino intacta fuit, & ideo hæc pars retinet eamdem naturam, & qualitatem, quas ab initio habebat. 6

7 Confirmari poteſt ſecundò alio exemplo Ordinum militarium, cum quorum equitibus, cùm antea ad integram caſtitatem obligarentur, diſpenſatum fuit, vt ſolùm ad caſtitatem coniugalem obligarentur: quam diſpenſationem aliqui putant factam fuiſſe non ſolùm pro illis, qui deinceps

deinceps Profeſſionem emitterent, ſed etiam pro iis, qui iam Profeſſi erant. Sed, quidquid fuerit de facto, loquendo tamen de poſſibili, negari non poteſt, quia Summus Pontifex, interueniente iuſta cauſa, vtroſque potuerit comprehendere, vt notauit P. Suarez *tom. 3. de Relig. lib. 9. cap. 26. num 9.* quo caſu diſpenſatio non cadebat ſupra totam materiam voti caſtitatis religioſæ, ſed ſupra partem illius, ita vt idem votum præcedens remaneret, & obligaret quoad alias partes, in quibus non fuerat diſpenſatum. Manebat autem votum cum eadem reſeruatione, & indeſpenſabilitate, quam antea habuerat, cùm eſſet adhuc votum annexum ſtatui, atque adeò tale, vt nemo, niſi Summus Pontifex, poſſet illud diſpenſare, vel commutare.

8 Hæc autem ad minus probant, poſſe Summum Pontificem, quando diſpenſat in voto ſimplici caſtitatis in ordine ſolùm ad contrahendum vnum matrimonium, relinquere idem omnino votum in ordine ad omnem aliam materiam caſtitatis, quam comprehendebat, intactum, & cum eadem omnino reſeruatione, quam habebat; quia, vt optimè explicuit idem Suarez *dicto cap. 26. num. 8.* votum caſtitatis, ſiue ſimplex ſit, ſiue etiam ſolemne, non eſt indiuiſibile, ſed diuiſibile ex parte obiecti, & ideo poteſt non in totum, ſed pro maiori, vel minori parte auferri pro arbitrio diſpenſantis, iuxta exigentiam cauſæ, cui dandum eſt id ſolum, quod ad conſulendum illi neceſſitati ſufficit. Porrò de facto hanc eſſe mentem Summi Pontificis, quando diſpenſat in voto ſimplici caſtitatis, cum clauſulâ expreſſa ad effectum contrahendi matrimonij, & *ita vt ſi coniugi ſuperſtes fuerit, debeat cælebs remanere*; nimirum tunc non auferre reſeruationem voti quoad reliquos effectus remanentis, colligi videtur apertè tum ex modo diſpenſandi, quo Pontifex explicat, ſe quoad illum ſolùm effectum auferre voti obligationem; quoad alios verò velle, quòd illa omnino inuiolata perſeueret: tum etiam ex ſenſu omnium fidelium, qui eiuſmodi diſpenſationibus obtentis ad vſum quoad aliquem effectum determinatum, nunquam crediderunt auferri reſeruationem voti remanentis quoad alios effectus. Nam, ſi aliquis poſt votum caſtitatis contrahat matrimonium, poteſt ab Epiſcopo diſpenſari ad petendum debitum, imò & poterant etiam diſpenſare multi ex Religioſis mendicantibus antequam reuocarentur facultates viuæ vocis Oraculo illis conceſſæ: nemo tamen cogitauit, quòd poſita illa diſpenſatione Epiſcopi, vel Confeſſarij ad petendum debitum, votum caſtitatis non maneret reſeruatum, ſed poſſet iam commutari, vel diſpenſari à quolibet potente commutare, vel diſpenſare vota non reſeruata: quod tamen concedendum fuiſſet, ſi ratio in contrarium adducta ſubſiſteret, poſita enim diſpenſatione ad petendum debitum, non videtur iam manere votum integrum caſtitatis, ſed diminutum, & in tali ſtatu, & limitatione ex parte materiæ, in qua ſi ab initio conceptum fuiſſet, non fuiſſet votum reſeruatum, quia non fuiſſet votum caſtitatis ſimpliciter, & abſolutè, ſed cum limitatione. Non ergo debet attendi ad ſtatum, in quo nunc eſt, ſed in quo emiſſum fuit, vt iudicetur eſſe, vel non eſſe reſeruatum; quia nimirum mens Pontificis diſpenſantis hæc eſt, vt votum maneat quoad reliqua idem ipſum, quod erat antea, & cum eiſdem qualitatibus, quod maximè ſignificant verba illa, quæ apponi ſolent in commiſſione diſpenſandi ad diſcretum Confeſſarium directa, quæ refert Sanchez *dicto lib. 8. de matrim. diſputat. 34. num. 2.* nam in fine commiſſionis iterum pœnitens admonendus dicitur de voti perſeuerantia, his verbis: *Quòd ſi iterum contraxerit, & conſummauerit matrimonium, aut vnquam extra matrimonium fornicatus fuerit, ſciat ſe contra huiuſmodi votum facturum.* vbi notanda ſunt verba illa, *contra huiuſmodi votum*; nempe contra illud idem, cuius diſpenſatio petebatur, & concedebatur quoad aliquem vſum; contra illud enim, & non contra aliud nouum, in quod illud prius commutatum ſit, peccat qui ſecundum matrimonium contrahit, vel extra illud fornicatur, quia illud idem votum perſeuerat ex intentione Summi Pontificis, de qua non videtur practicè dubitandum.

DVBIVM II.

De legato relicto ſub conditione prolis legitimæ, an ſit ſoluendum quando dubitatur de valore matrimonij.

Titius metu graui mortis iniuſtè ad 1 eum finem incuſſi contraxit matrimonium cum Berta, & cum ea per annos quindecim cohabitauit. Poſtea audiens, matrimonium

matrimonium illud ex cauſa metus non fuiſſe validum, ab ea diſceſſit, & duxit aliam, ex qua etiam filium maſculum ſuſcepit. Vtrâque mortuâ, relictum fuit illi legatum ſub conditione, ſi filium maſculum legitimum haberet. Dubitatum fuit, an ei deberetur hoc legatum, cùm filius natus eſſet ex ſecunda vxore, quam duxerat viuente prima, cum qua per tot annos cohabitauerat, poſtquam metus ceſſauerat, atque adeò per cohabitationem,& copulam videbatur iam matrimonium fuiſſe reualidatum, atque ideo filium poſtea ex ſecunda coniuge non fuiſſe legitimum,ſed ſpurium. Hoc autem totum quærebatur ſolùm pro foro conſcientiæ; iniecerant enim Titio ſcrupulum, ne legatum reciperet.

2 Dixi, poſſe ſatis tuta conſcientia illud exigere, & recipere, quia in primis, ſi Titius toto illo tempore ignorauit inualiditatem prioris matrimonij à metu inductam, cohabitatio illa diuturna non potuit ſufficere ad nouum matrimonij valorem, vt ſupponit, vt certum, Thomas Sanchez *lib.4. de matrim. diſput.* 18. *num.* 5. nam tota illa cohabitatio, & copula ipſa procedebar ex errore circa valorem matrimonij contracti, qui error impedit conſenſum legitimum ad matrimonij valorem requiſitum.

3 Secundò, quia etiamſi Titius inualiditatem matrimonij cognouiſſet, & voluiſſet affectu maritali ad Bertam accedere; verior tamen ſententia tenet, non potuiſſe matrimonium, quod ab initio fuerat inualidum, reualidari per nouum conſenſum, niſi adhibita iterum Parochi, & teſtium præſentia: quam ſententiam multis relatis optimè defendit Baſilius Pontius *lib.* 5. *de matrimonio, cap.*6. *num.* 6. *& ſequentibus*, vbi probat, eam eſſe ex mente ſacræ Congregationis Cardinalium Interpretum Concilij Tridentini, eámque à ſacra Rota, & Pœnitentiaria acceptari. Quare cùm Titius nunquam conſenſum reualidarit coram Parocho, & teſtibus,potuit iure optimo matrimonium illud primum inualidum reputare.

4 Tertiò, quia etiamſi potuiſſet re vera abſque Parocho, & teſtibus conſenſum validè renouare, atque ita de facto fuiſſet; ſi tamen poſteà ex Doctorum horum conſilio iudicaſſet, non fuiſſe ſufficienter reualidatum, atque ita bona fide ſecundum matrimonium celebraſſet, non tamen clandeſtinè, ſed præmiſſis præmittendis, & coram Parocho, & teſtibus; hoc ſufficeret; vt filius èx eo ſecundo matrimonio genitus reputaretur, & eſſet legitimus, cui ad legitimitatem ſufficit bona fides parentum, etiamſi ob aliquod impedimentum matrimonium inter parentes reperiatur poſtea non fuiſſe validum, vt conſtat ex *cap. cùm inter*, *cap. quod nobis*, iuncta gloſſ. *cap. ex tenore*, *qui filij ſint legitimi*, & tradunt communiter Doctores, quos congerit, & ſequitur Baſilius Pontius *lib.* 11. *de matrim cap.* 8. *num.* 2. & Sanchez *lib.*8.*de matrim diſp.*34. *num.* 46. Si ergo Titius bona fide ſecundum matrimonium iniit, putans primum fuiſſe inualidum, & ſolemnitates debitas in facie Eccleſiæ obſeruauit, hoc ſufficit, vt filius ex eo matrimonio ſuſceptus legitimus ſit, quamuis re vera prius matrimonium validum fuiſſet.

Quartò denique, etiamſi Titius mala fide ſecundum matrimonium contraxiſſet, ſi tamen eius ſecunda vxor contraxit, putans eum eſſe ſolutum, & non clandeſtinè, ſed coram Parocho, & teſtibus, & præmiſſis denuntiationibus, id ſufficeret vt filius legitimus eſſet, cùm ad eum effectum ſufficiat bona fides in altero ex parentibus, vt conſtat ex iuribus,& Doctoribus allegatis. Cùm ergo legatum non requirat aliam conditionem, niſi quòd Titius aliquem filium legitimum habuerit, fatendum eſt purificari, ſiquidem filius ille ex tot capitibus legitimus eſt,vt de eius legitimitate dubitari non poſſit, quamuis fortaſſe hæres dubium magnificauerit, vt ſe à legati ſolutione, ſi poſſet, liberum redderet. 5

Dubium III.

Utrùm Bulla Gregorij XIII. contra dantes & accipientes pro rebus gratiæ, vel iuſtitiæ, locum habeat contra dantes, & accipientes in Tribunalibus laicis ſtatus Eccleſiaſtici.

Svppono, Gregorium XIII. in ſua Bulla edita anno 1574. quæ incipit, *Ab ipſo Pontificatus*, inhærendo decreto Bonifacij VIII. quod continetur *in Extrauaganti* 1. *de ſentent. excommunicat.* inter Extrauagantes communes, grauiſſimas pœnas, & cenſuras ediiſſe contra dantes, vel accipientes, aut promitten- 1

tes pro iuſtitia, ſiue gratia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda. quæ Bulla ad litteram habetur apud Nauarrum *tom. 3. in fine*, vbi commentarium longum eiuſdem Bullæ habetur ſub tit. *de datis, & promiſſis pro iuſtitia, vel gratia obtinendis*; & nunc etiam habetur eadem Bulla *in Bullario communi, tom. 2.* & eſt 24. inter Bullas eiuſdem Gregorij. Nauarrus autem *in dicto commentario, num. 29.* obſeruat, pœnas illas eſſe contra dantes, promittentes, vel accipientes pro gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam obtinenda. Nomine autem *Sedis Apoſtolicæ* intelligi quæ pertinent ad Tribunal Summi Pontificis, quatenus Summus Pontifex eſt, non quatenus eſt Rex, vel dominus temporalis ſui territorij, & ſtatus Eccleſiaſtici, in quo exercet etiam iuriſdictionem temporalem; in cauſis enim, vel negotiis, quæ pertinent ad poteſtatem Papæ, quatenus eſt Princeps temporalis, quamuis peccaret qui daret, vel promitteret ad obtinendam gratiam, vel iuſtitiam; non tamen incurreret pœnas illius Bullæ, quæ ſolùm ſunt contra id facientes pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam, quod in ſenſu formali intelligit Nauarrus, hoc eſt, quatenus Sedes Apoſtolica eſt.

2 Contra hanc tamen Nauarri doctrinam non leuiter dubitatum eſt, an ea locum habere iam poſſit, poſtquam Clemens VIII. in ſua Bulla edita anno 1592. quæ incipit, *Pro commiſſa nobis*, & eſt Bulla 10. eiuſdem Clementis *in 3. tomo Bullary communis*, prohibitiones, & pœnas dictæ Bullæ Gregorij XIII. extendit ad omnia Tribunalia etiam laica, atque etiam extra curiam, in toto ſtatu Eccleſiaſtico. Verba Clementis in ea Bulla §. 22. ſunt hæc: *ſed & conſtitutiones piæ memoriæ Bonifacij VIII. & Gregorij decimitertij Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum contra paciſcentes, dantes, aut recipientes quicquam paruum, vel magnum, pro gratia, vel iuſtitia pro ſe, vel aliis obtinenda, & contra complices, vel dantes in præmiſſis auxilium, conſilium, vel fauorem, cum omnibus in eis contentis pœnis, cenſuris, & extenſionibus, quæ ſupradictis aggrauata, & additæ, non autem per eas imminuta, aut immutatæ cenſeantur, harum ſerie approbamus, & innouamus, ac ad omnes ſuperiùs expreſſas perſonas etiam ſpeciali nota dignas, quæ contra vltimò dictas conſtitutiones, in quibuſvis caſibus per eas expreſſit, dando, recipiendo, promittendo, paciſcendo, conſentiendo, aut permittendo non ſolùm apud Sedem Apoſtolicam, ſed in quibuſvis Tribunalibus, & eorum quibuſcumque iudicibus etiam laicis almæ vrbis, tam in Romana curia, quàm extra eam, in quibuſlibet temporali ditioni noſtræ mediatè, vel immediatè ſubiectis, Prouinciis, ciuitatibus, oppidis, terris, & locis deliquerint, per eaſdem præſentes extendimus, & ampliamus, pœnis aliis à iure, vel per alias conſtitutiones Apoſtolicas, aut propria locorum ſtatuta, vel conſuetudines, contra perſonas aliquid præmiſſorum committentes, vel omittentes, forſan decretis, vel inflictis, nihilominus in ſuo robore permanſuris.* Horum itaque verborum vigore aliqui planè dicunt, doctrinam illam Nauarri locum iam non habere, ſed conſtitutionem, & pœnas Gregorij XIII. procedere in quibuſcumque cauſis, & negotiis, in quibus gratia, vel iuſtitia in quolibet Tribunali, vel apud quemlibet iudicem in ſtatu Eccleſiaſtico modis illis prohibitis obtineatur. ita docet Bonacina *tom. 3. de cenſuris particularibus, diſput. 2. q. 3. puncto 32. num. 4.*

Alij tamen communiter, non ita vniuerſaliter verba illa Clementis intellexerunt, ſed ſolùm iuxta ſubiectam materiam; itaut Bullam, & pœnas Gregorij, & Bonifacij extenderint ad eos, qui de bonis communitatum ſtatus Eccleſiaſtici dant, vel accipiunt, vel promittunt pro gratia, vel iuſtitia obtinenda, non ſolùm apud Sedem Apoſtolicam, & in Vrbe, ſed etiam in quolibet Tribunali, & apud quemlibet iudicem in toto ſtatu Eccleſiaſtico. Tota enim illa Bulla edita fuit ad hoc ſolùm, vt bona ciuitatum communia, & oppidorum ſtatus Pontificij non diſpergerentur, & diminuerentur largitionibus, & expenſis immoderatis, quas adminiſtratores eorum bonorum communium paſſim facere ſolebant cum maximo detrimento communitatum, vt conſtat ex proœmio eiuſdem Bullæ, iuxta quod tota Bulla intelligenda eſt. Sic enim præfatur Clemens: *Pro commiſſa nobis à Domino ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, eiſque etiam in temporalibus ſubiectorum ciuitatum, & populorum tutela, paternaque erga noſtros ſubditos charitate, præcipuo ſtudio tenemur prouidere, vt ad eos pertinentia bona, ea, qua decet, fide, & cura, vtiliter, & prouidè adminiſtrentur, præſertim verò tollantur praui abuſus, qui in publicum, & commune damnum paulatim irrepunt. Ex quibus & hactenus graui ære alieno* 3

communia

communia illorum bona oppreſſa, vel ab ipſo noſtri Pontificatus initio comperimus, & malum hoc, niſi celeriter opportuna remedia adhibeantur, quotidie in deterius prolabi videmus. Dum enim pauci ſua priuata commoda, & lucra quærunt, atque illicitis modis, quod prauè ambiunt, aut concupiſcunt, conſequi affectant, potentiorum, aut vulgi gratiam vanis aſſentationibus aucupantur, ſuas denique cupiditates explere ſatagunt, nulla vtilitatis publicæ ratione habita, ærarium ipſarum ciuitatum, & locorum exhauriunt, graui ære alieno implicant, inanibus pompis, & oſtentationibus dilapidant. Quibus malis, atque incommodis, (quantum noſtra vigilantia, atque auctoritate eniti poſſumus,) occurrere cupientes, hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, &c. & proſequitur multa remedia adhibens, quibus, & pœnis etiam additis, & cautionibus, adminiſtratores bonorum communium intra debitos limites contineantur. Poſtea verò dicto §. 22. addit verba ſuprà relata extendendo ad hunc caſum etiam extra curiam pœnas à Bonifacio VIII. & Gregorio XIII. ſtatutas; nimirum, vt eas incurrant, qui actiones ab illis Pontificibus prohibitas, circa hanc etiam materiam admiſerint. In quo ſenſu explicatur ille § in ſummario illius ad marginem addito, in quo poſtquam in præcedenti ſummario marginali dictum fuerat, *contrauenientes in prædictis pœnas hic deſcriptas incurrunt* de iiſdem delinquentibus circa bona communia ciuitatum, & locorum additur: *contra quos extenditur Bonifacy VIII. conſtitutio 1. & Gregorij XIII. conſtitutio 24.* non ergo fit hæc extenſio contra alios, ſed contra eoſdem, de quibus tota hæc Clementis conſtitutio in Superioribus egerat. Eodem modo, & in eodem ſenſu prædicta verba intellexit Flauius Cherubinus *in compendio Bullarij*, vbi prædicta verba Clementis dicto §. 22. ita in compendio refert. *Conſtitutionem Bonifacij VIII. & Gregorij XIII. contra dantes, aut aliquid recipientes pro habenda gratia, vel iuſtitia, contra prædictos extendit.* nempè in contrauenientes, & malè adminiſtrantes bona ciuitatum, & communitatum, de quibus immediatè antè loquutus fuerat. In eodem ſenſu prædicta verba Clementis explicuit P. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica, part. 2. verb. munera* §. 7. vbi ita dictam extenſionem refert: *Præterea addit Clemens § 22 quòd ſi dictæ erogationes factæ, vel promiſſæ fuerint pro gratia, vel iuſtitia pro ſe, vel aliis obtinenda, tunc tam dantes, quàm accipientes, vel promittentes, & dantes ad id auxilium, conſilium, vel fauorem incurrunt in excommunicationem, & pœnas omnes latas in Extrauag. 1. de ſent. excommunicat. & in Bulla Gregorij decimitertij de datis, & promiſſis, de quibus dixi verb. ſimonia, cap. 15. & procedit contra dantes paruum, vel magnum, vt in dicta Bulla Clementis VIII.* Hucuſque Theſaurus, quod antea dixerat Filliucius, qui *tractat* 15. *num* 142. in eodem ſenſu extenſionem illam Clementis intellexerat. Et mihi quidem ferè certum eſt, Clementem de aliis non cogitaſſe: quorſum enim, dum totus erat in prouidendo communitatibus, & eorum bonis, ſaltaſſet extra chorum, & repentè pœnas adeò exorbitantes extenderet ad omnes dantes, vel accipientes pro qualibet gratia temporali, vel iuſtitia cuilibet iudici laico, vel miniſtro Tribunali? Denique idem Bonacina *loco ſuprà citato* fatetur, probabilem eſſe hanc interpretationem, nec ego adhuc vllum alium vidi, qui de ea dubitaret. Poſt hæc tamen ſcripta inuenio apud Dianam *part* 7. *tract.* 4. *reſolut.* 3. afferri P. Leonem de cenſuris, intelligentem Bullam Clementis in ſenſu vniuerſali. Sed ipſe Diana ibi magis noſtræ ſententiæ adhærere videtur.

DVBIVM IV.

In quo aliqua obſeruantur circa Bullam proximè citatam Gregorij XIII. de datis, & promiſſis, vbi quando ignorantia ab eius pœnis excuſet.

QVia dubio præcedenti mentionem fecimus conſtitutionis Gregorij XIII. de datis, & promiſſis, cuius rigorem Nauarrus operæ pretium duxit temperare adhibito docto commentario, & tamen adhuc aliquibus durus videtur ille ſermo, & quem nonnullorum praxis probat fortaſſe ab illis ignorari, opportunum putaui aliqua obſeruatu digna breuiter indicare, quæ ſparſim apud aliquot auctores reperiuntur, & in casûs contingentia, quæ frequens eſt, apud illos videri poſſunt. 1

Et in primis, quia Bulla illa, & pœnæ in ea ſtatutæ à multis hodie ignorantur, ha-

benda eſt præ oculis doctrina, quam cum aliis probat latè Thomas Sanchez *lib. 9. de matrim. diſput. 32. num. 17. 18. & 31.* vbi docet, non incurri cenſuras, nec alias pœnas Eccleſiaſticas ſine illarum legum notitia, vel ignorantia craſſa, ſupina, vel etiam affectata. Vnde multi excuſari fortaſſe poſſunt à pœnis dictæ Bullæ propter ignoranriam illius, vel inuincibilem, vel vincibilem, non tamen ſupinam, craſſam, vel affectatam.

3 Secundò aduertendum eſt, Gregorium in ea Bulla extendere pœnas primò ad eos, qui cupiditate improbi quæſtus potentiorum ſuffragationibus adnixi, huiuſmodi negotiorum expeditiones hac illac conquirentes turpiſſimè nundinantur. Secundò ad eos, qui quos gratia præſtare arbitrantur, donis, pollicitationibuſque ambiunt. Tertiò ad eos, qui ſe eorumdem operam, atque induſtriam pretio, & muneribus quæſiſſe affingunt. Ad hæc autem non extenduntur pœnæ illæ, niſi cum addito, nempe ad eos, qui hæc facinora committere audent. Eſt autem doctrina ſatis trita, quam cum aliis tuetur idem Thomas Sanchez *dicta diſput. 32. num. 37. & 39.* quòd quoties lex loquitur contra *audentes* aliquid facere, excuſat etiam ignorantia craſſa, & ſupina, dum non ſit affectata, vel ingens temeritas, quæ ſcientiæ æquiparatur.

4 Tertiò aduerto, aliquos excuſare à ſimonia (& conſequenter idem dicent de pœnis prædictæ Bullæ,) eum, qui non pro beneficio, vel gratia, aut re ſpirituali promittit, vel dat, ſed pro labore, & induſtria illius, qui gratiæ aſſecutionem negotiatur, vel procurat. Imò addunt, quamuis id, quod pro dicto labore datur, excedat eius valorem, non eſſe ſimoniam, ſed iniuſtitiam in accipiente, vel exigente; quia non datur, vel promittitur pro re ſpirituali, ſed pro labore, qui eſt aliquid temporale. Quare purgari poterit iniuſtitiæ labor, ſi dans, vel promittens velit gratis donare exceſſum illum. Ita cum aliquibus docuit Diana *part. 2. tract. 1. miſcell. reſolut. 37. vel 39. & part. 3. tract. 2. reſolut. 64.* Poſtea tamen *part. 6. tract. 7. reſolut. 42.* re magis conſiderata, dixit, quamuis eam ſententiam olim ſpeculatiuè probabilem exiſtimauerit, in praxi tamen non eſſe amplectendam. quod quidem meritò dixit: eſt enim practicè, & moraliter impoſſibile, quòd impetraturo mihi beneficium promittam 200. ſcuta pro labore, qui valeat ſolùm 10. & quòd non dem, vel promittam 190. pro beneficio obtinendo, ſed pro ſolo labore, præſertim quando nolo illa dare, poſito toto labore, ſed obtento beneficio. Nec minùs impoſſibile eſt, quòd velim illum exceſſum dare gratis, cùm antecedat pactum dandi illa 200. obtento beneficio, quod pactum repugnat eſſentialiter donationi gratuitæ futuræ. Si velis ergo tuta conſcientia procedere, debes apertè proteſtari, te pro labore velle dare 10. ſiue beneficium obtineatur, ſiue non obtineatur. Te tamen ſcire, quid deceat hominem gratum, imò habere animum donandi benefactori 200. ad id tamen nolle te nunc obligare, quia ſcis vltra peccatum grauiſſimum, & cenſuras, gratiam ipſam fore irritam, & nullius valoris. Hæc ſi non ſolis verbis, ſed ſincerè, & ex corde dicantur, & intelligantur, non incurris pœnas, nec labem ſimoniæ, quamuis poſtea ex gratitudine, & abſque pacto, vel obligatione præcedente, dones 200. tuo Procuratori. Sed caue, ne in foro externo iudex poſſit de te præſumere ſimoniam, vel pactum, quam præſumptionem non ita facilè purgabis.

His ergo breuiter prænotatis, difficul- 5
tas non leuis eſſe poteſt, an ignorantes eam Bullam ignorantia etiam inculpabili, contrahant adhuc inualiditatem gratiæ obtentæ, quæ in eâdem Bulla tranſgreſſoribus imponitur. Poteſt autem caſus hic dupliciter occurrere. Primò itaut omnes tam dantes, ſeu promittentes, quàm accipienres, cum ignorantia inculpabili, & bona fide concurrerint. Secundò, vt alter illorum bona fide, & cum ignorantia, alter verò mala fide, & ſcienter operatus ſit. Dicemus in primis de primo caſu, & poſtea de ſecundo.

Non credo defuturos, qui dicant, ad- 6
huc in eo primo caſu impetrationem gratiæ eſſe inualidam, neque ab hoc effectu excuſare poſſe ignorantiam etiam inculpabilem: dicunt enim, irritationem actus non eſſe propriè pœnam, atque contrahi poſſe etiam ab inuincibiliter ignorantibus. Pro hac ſententia affert aliquos P. Theſaurus *in praxi Eccleſiaſtica, part. 1. cap. 35. q. 1. reſponſ. 4.* Et quidem in caſu ferè ſimili, nempe quando ſimonia materialiter ſolùm, & inculpabiliter commiſſa fuit, idem videtur tenere de inualiditate actus Leſſius *lib. 2. de Iuſtitia, cap. 35. dub. 25. num. 142.* vbi hæc habet: *Petes ſecundò, quid ſi per ignorantiam inculpatam ſimonia ſit commiſſa? Reſpondeo:*

ſi

ſi ab aliis te ignorante, tuâ cauſâ ſimonia commiſſa eſt, non incurris quidem pœnam excommunicationis; efficeris tamen inhabilis ad idem beneficium, itaut abſque diſpenſatione non poßit tibi illa vice conferri: idque in pœnam illorum, qui ſimoniacè te promouere voluerunt: vt patet ex cap. nobis fuit, & cap. ſicut tuis, iuncta gloſſa, de ſimonia. Quòd ſi illi laboraſſent ignorantia inculpata, tunc neque inhabilis efficereris, quia nulla culpa commiſſa eſt, ob quam illa inhabilitas eſt conſtituta. Vnde poſſet illud beneficium tibi ſecundò conferri abſque vlla diſpenſatione. Idem videtur dicendum, ſi contractus ſimoniacus ab ipſo beneficiario per ignorantiam celebratus ſit: in vtroque tamen caſu beneficium reſignari debet, niſi ſecundò conferatur, quia prior collatio irrita fuit, vtpote per contractum irritum facta. Hæc Leſſius, qui videtur ſupponere, contractum eſſe inualidum, etiam nulla intercedente culpa, vel malitia formali ſimoniæ. Poteſt autem confirmari ex illo exemplo: nam minùs excuſat ignorantia iuris, quàm ignorantia facti, vt habetur in regula, *ignorantia facti, de regul. iur. in 6.* Cùm ergo non poſſit quis retinere beneficium, quando, ipſo omnino ignorante, intercesſit ſimonia inter collatorem, & alium tertium: minùs ſubſiſtet collatio, quando ipſemet beneficiarius ſimoniam commiſit, quamuis ob ignorantiam iuris à culpa formali ſimoniæ excuſatus fuerit.

7 Verùm alij aliter loqui videntur vel in genere, vel etiam in caſibus ſpecialibus non diſſimilibus. Nam in primis Thomas Sanchez *lib. 9. de matrim diſp. 32. num. 18.* vniuerſaliter docet, *annullationem actus, quando non eſt ob defectum ſolemnitatis, ſed in delinquentis pœnam non incurri ab ignaris.* quod etiam docet *lib 3. diſput. 17. num. 9. & 11.* idem cum aliis, quos affert, tenet P. Theſaurus *vbi ſuprà. §. vnde ſequitur,* dicens irritationem actus, quando lata eſt à iure in pœnam, ſeu odium delicti, ſeu tranſgreſſionis, non ligare ignorantes legem prohibentem, & irritantem, ſeu cum bona fide operantes; ſed tamen hic Auctor in particulari videtur magis explicare ſuam mentem poſtea *part. 2. verb. ſimonia, cap. 2.* vbi relata nullitate collationis beneficij interueniente ſimonia, addit: *Neque à tali nullitate, & obligatione dimittendi excuſat ignorantia etiam inuincibilis, ſeu bona fides.* & relatis aliis Doctoribus addit rationem ex S. Thoma *2. 2. q 100. art. vlt. ad 3.* eam eſſe, *quia hæc non eſt priuatio pœnalis iuris quæſiti, ſed obligatio reſtituendi nulliter, & iniuſtè acceptum ob defectum conſenſus Eccleſiæ, & ob irritationem actus acquiſitionis ab initio, ex qua prima acquiſitio impeditur, ſi non ſit gratuita.* Poſtea verò *cap. 15. in fine*, dicit, inualidationem gratiæ non incurri ab habentibus ignorantiam inculpabilem, niſi ſolùm in ſimonia ſuper beneficiis: quare in aliis caſibus contentis in dicta Bulla Gregorij XIII. ſi non ſit ſimonia in rebus beneficialibus, non incurri ab operantibus cum ignorantia inuincibili, quia irritatio gratiæ in illa Bulla contenta eſt mera pœna.

Ego quidem in hoc dubio libenter diſtinguerem, vt ſuprà dicebam; nam vel omnes immunes fuerunt à culpa, tam dantes, & promittentes, quàm accipientes, & acceptantes; vel aliqui inculpabiliter operati ſunt propter ignorantiam, alij tamen culpabiliter. In primo caſu difficile mihi ſemper viſum eſt, quòd irritatio gratiæ contrahatur, cùm hæc videatur eſſe propriè pœna in odium delicti ſtatuta; quod tamen delictum nemo commiſit, cùm ſupponamus, neminem prorſus ea in parte peccaſſe. Et quidem de irritatione gratiæ ſtatuta in Bulla Gregorij XIII. iam id concedit P. Theſaurus in loco proximè citato: contendit tamen incurri in materiâ beneficiali, in qua nullitas collationis non eſt mera pœna delicti, ſed prouenit ex defectu conſenſus Eccleſiæ; quare ad hunc effectum ſufficit ſimonia materialis, quamuis non fuerit formalis ob ignorantiam inculpabilem. Pro quo afferuntur aliqui alij Auctores; ſed pro eorum intelligentia aduertendum eſt, pleroſque illorum loqui in caſu diuerſo, nempe quando ſimonia non eſt commiſſa ab accipiente beneficium, ſed ipſo ignorante, ab alio tertio eius amico, vel cognato: quo caſu, re poſtea cognita, debet beneficium dimittere, vt habetur *in cap. ſicut tuis, de ſimonia*; qui caſus, vt dixi, eſt valde diuerſus: nam ibi interceſſit vera, & formalis ſimonia, & delictum, quod Eccleſia punire voluit, etiam cum detrimento innocentis, ne ille, qui deliquit, fructum ex delicto obtineat, nempe permanentiam beneficij in perſona, cui ipſe eam ſimoniacè procurauit: de hoc autem caſu loquitur S Thomas *dicto art. vlt.* Sicut etiam P. Suarez *tom. 1. de Religione, lib. 4. de ſimonia cap. 57. num. 37. & ſeqq.* quem affert pro ſe Theſaurus *vbi ſuprà*: ſed immeritò, quia ſemper Suarez in toto illo diſcurſu ſupponit, peccatum ſimoniæ ab aliquo fuiſſe commiſſum: vnde *num. 38.* dicit, hunc effectum annullationis ob

ſimoniam etiam ignotante beneficiario commiſſam, haberi non ſolùm ex iure antiquo, ſed etiam ex iure nouo *in Extrauaganti 2. de ſimonia*, in qua vniuerſaliter annullantur collationes, & nominationes, &c. quas contigerit ſimoniaca labe fieri: qualis proculdubio eſt illa, de qua agitur, in qua tertius peccatum ſimoniæ commiſit. Non ergo loquitur ibi Suarez de caſu, quo à nemine prorſus ſimoniaca labes contracta fuit, nec huius caſus in toto illo diſcurſu meminit. Nec magis fauet illi ſententiæ Thomas Sanchez *lib. 2. conſil. cap. 3. dub.* 115. *num.* 1. quem eo loco citat P. Theſaurus *vbi ſuprà.* nam ibi nec verbum vllum eſt, quod ad hoc ſpectare poſſit. Magis apparenter poſſet afferri idem Sanchez *eodem cap.* 3. *dub.* 120. *num.* 24 vbi poſtquam dixerat, poſſe Epiſcopum cum illo, qui ignoranter accepit beneficium ſimplex per ſimoniam, & cognita ſimonia ſponte renuntiat, diſpenſare, vt idem beneficium habeat; addit hæc verba: *Nota primò, quòd dum loquimur de beneficio habito ſimoniacè ignoranter, non intelligimus, quando ipſemet beneficiarius commiſit ſimoniam, ignorans eſſe talem, ſed quando alij commiſerunt ſimoniam, ipſo ignorante. Sic enim loquitur cap penult. de elect. & omnes Doctores citati.* in quibus verbis videtur ſignificare, quòd in caſu noſtro Epiſcopus non poteſt diſpenſare, atque adeò tunc incurri multò magis inhabilitatem, quàm quando ab alio tertio commiſſa fuit ſimonia. Verùm nec eo loco Sanchez id dixit, ſed omiſit caſum noſtrum, teſtans, ſe non loqui de illo, ſed ſolùm quando ſimonia ab aliis commiſſa fuit. Quid autem iuris ſit, quando ab ipſomet beneficiario ignoranter committitur, ipſe non explicuit, fortaſſe, quia diſtinctione opus erat, & aliud dicendum eſſet, ſi omnes inculpabiliter operati ſunt: aliud ſi ſolus, qui beneficium accepit, excuſatus fuit propter ignorantiam inculpabilem, qui eſt caſus diuerſus, vt poſtea videbimus. Nunc autem loquimur, quando nemo prorſus labem ſimoniæ contraxit, quia omnes bona fide proceſſerunt. quo caſu durum videtur pœnam nullitatis collationis agnoſcere, quando à nemine ſimoniæ peccatum commiſſum fuit. Denique minùs ad rem affertur ab aliquibus pro contraria ſententia Caſtr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 13. *diſp.* 2. *punct.* 33. *num* 11. vbi dicit, eos ſolos excludi à beneficio regulæ de triennali, qui beneficia ſimoniacè ſcienter ſunt ingreſſi, non verò eos, qui ignoranter: ſupponit ergo collationem fuiſſe inualidam, etiam quando ignoranter operati ſunt, alioquin non indigerent beneficio triennalis poſſeſſionis. Sed hic Auctor loquitur, ſicut & alij, de illis, quibus ignorantibus, ſimonia ab aliis commiſſa eſt, vt legenti conſtabit: quo caſu iam diximus puniri ſimoniacum etiam in perſona innocentis, qui vel inualidè acquirit beneficium, vel certè, cognita ſimonia, debet illud dimittere, & renuntiare, iuxta varias Doctorum ſententias. Nos autem loquimur, quando omnes innocentes ſunt, quia omnes bona fide contraxerunt, quo caſu nemo videtur puniendus, cùm nemo prorſus peccauerit.

9 Ratio denique à priori ſumi poteſt ex fundamento contrario, quia nimirum ſicut excommunicatio, & aliæ pœnæ, ſic etiam nullitas collationis ſimoniacæ videtur pœna non ex defectu ſolemnitatis, aut formæ requiſitæ, ſed in odium delicti, & ad coërcendos homines ab eiuſmodi deteſtabili labe contrahenda; hæc enim annullatio collationis habetur ex *Extrauaganti, cùm deteſtabile, de ſimonia*, in qua non potuit clarioribus verbis Paulus II. proteſtari, ſe illam tanquam meram pœnam ſimoniacæ labis ſtatuere, & in eius odium, ac punitionem. Sic enim incipit, *Cùm deteſtabile ſcelus ſimoniacæ prauitatis, tam diuinorum, quàm ſacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet: nos conſiderantes, quòd plures pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere ſolet à voluntate peccandi, ac ſummis deſideriis affectantes, vt horum peſtiferum vitium, non ex vſu ſolùm, ſed etiam ex mentibus hominum ſaltem propter pœnarum metum penitus euellatur*, &c. & reuocatis pœnis aliis à ſuis prædeceſſoribus ſtatutis, addit inualiditatem electionis, nominationis, & confirmationis ſimoniacæ, illarum ſcilicet, *quas ſimoniaca contigerit labe fieri.* Non ergo aliarum, quæ ſine tali labe, aut vllo peccato fiant, lex enim odioſa non debet extendi ad ea, quæ in illius verbis non comprehenduntur.

10 Rationem hanc tradidit optimè P. Suarez *lib.* 5. *de legibus cap.* 22. *num.* 3. vbi vniuerſaliter docet, *quando irritatio tantùm in pœnam impoſita eſt, per ignorantiam, vel aliam ſimilem cauſam, quæ à culpa excuſat, impediri.* & adductis pro hac concluſione aliis Doctoribus, probat, *quia ceſſante cauſa, ceſſat effectus, ſed in præſenti caſu culpa eſt cauſa per ſe, & adæquata talis irritationis, quia hoc modo eſt cauſa pœnæ, & illa irritatio pœna quædam eſt, vt ſupponitur; ergo. Vnde confirmatur ex generali principio, quòd ignorantia*

rantia excuſans culpam, excuſat etiam pœnam, quod ſuprà traditum eſt, & probatum; ſed non eſt minor ratio in hac pœna irritationis actus, vt ceſſare debeat, ceſſante culpa, quàm in alijs: ergo idem in illa dicendum eſt. Hæc Suarez, qui affert ad hoc optimum exemplum his verbis: *Et poteſt* (inquit) *hoc confirmari ex his, quæ diximus lib. 4. de orat. cap. 30. num. 17. ſcilicet, eum, qui ex obliuione naturali omittit diuinum Officium, facere fructus ſuos, non obſtante lege pœnali irritante acquiſitionem fructuum, contra non recitantes lata, quia per illam obliuionem ceſſat culpa, & conſequenter etiam pœna; ergo idem dicendum erit in omnibus ſimilibus.* Poſtea verò obiicit ſibi exemplum illius, qui accepit beneficium, ignorans ſimoniam ab alio commiſſam, & tamen collatio eſt irrita. Ad quod reſpondet his verbis: *Reſpondetur, illud eſſe ſpeciale, quia fuit in illa lege expreſſum in deteſtationem illius delicti. Addo etiam, ibi ſemper interuenire aliquam culpam, vel collatoris, vel alicuius tertij, quæ ſufficit ad ſuſtinendam illam pœnam, etiamſi recipiens excuſetur: nam ad punitionem alterius, ipſe etiam per accidens patitur.* Vides, quomodo P. Suarez agnoſcat irritationem collationis beneficij ſimoniacæ eſſe pœnam, atque adeò non incurri, ſi nullius prorſus culpa interceſſerit: & quidem ex verbis Extrauagantis ſuprà relatis id videtur manifeſtè conſtare, cùm ad nihil aliud Pontifex ibi talem irritationem inducat, niſi ad puniendos ea labe, & ſcelere infectos, & vt timore pœnæ alij omnes deterreantur, quandu Dei timore non terrentur.

11 Maius eſt dubium in ſecundo caſu ſuprà indicato, quando ſcilicet accipiens beneficium propter ignorantiam excuſatur à culpa, & à peccato ſimoniæ, collator tamen eam benè animaduertit, & amore lucri peccauit: quo caſu non eſt dubium, quòd collator incurrerit excommunicationem, & alias pœnas perſonales, quamuis qui beneficium bona fide accepit, ab iis ſit liber, quia bona fides eum à culpa, & ab eiuſmodi pœnis reddidit immunem. Dubium autem eſt de pœna reali irritationis collationis, quæ indiuiſibilis eſt, & non poteſt quoad delinquentem habere locum, quin etiam redundet in innocentem. Si enim collatio valida ſit, ne innocens ſinè culpa puniatur, manebit delinquens impunitus, & fructum, ac emolumentum ex propria nequitia reportabit.

Porrò in prædicto caſu non reddi collationem inualidam, probari poteſt. Primò, quia quando pœna indiuiſibilis eſt, nec poteſt quoad delinquentem ſubſiſtere, quin etiam ſocius innocens puniatur, debet potiùs præualere innocentia vnius, & impedire effectum pœnæ, ne puniatur innocens, quamuis per accidens, qui peccauit, liber remaneat. Ad quod deſeruire poteſt exemplum, quod affert, & cum aliis probat Thom. Sanchez *lib. 8. de matrim. diſp. 25. num. 30. & 31.* quando alter ſolus ex contrahentibus contraxit matrimonium, ſciens adeſſe impedimentum irritans, alter verò id neſciebat: quo caſu dicunt, non incurri pœnam Trident. *ſeſſ. 24. cap. 5 de matrim.* vbi dicitur: *Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimonium contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpenſationis conſequendæ careat. idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, ſed & conſummare auſus fuerit.* hanc, inquam, pœnam carendi ſpe diſpenſationis, dicunt non incurri, quando alter ex illis bona fide contraxit, licèt alter ſcienter contraxerit, ne innocens ob alterius ſcelus plectatur. Idem ergo dicendum erit in caſu noſtro de pœna inualiditatis collationis, quæ ſi locum habeat, plectetur innocens ob delictum ſolius ſocij, qui mala fide ſimoniam commiſit, à cuius malitia alter ob inculpabilem ignorantiam excuſatur.

Secundò probari hoc ipſum poteſt. quia 12
quamuis, vt ſuprà diximus, debeat dimittere beneficium, qui bona fide illud accepit, ignorans ſimoniam, quam eam ob cauſam alius tertius cum collatore commiſit; quia in eo caſu ſpecialiter ita Eccleſia diſpoſuit, ſine qua ſpeciali diſpoſitione non poſſet innocens plecti ob alienam culpam, vt fatetur Suarez *lib. 5. de legib. cap. 22. num. 3.* In aliis caſibus, in quibus lex id ſpecialiter non ſtatuerit, ſtandum erit regulæ generali, quod innocens propter ſcelus alterius pœnam non ſuſtineat. Caſus autem noſter videtur eſſe diuerſus, cùm in caſu noſtro ſimonia non ſit commiſſa inter alios duos, ſed ab ipſomet collatore, & recipiente beneficium, qui tamen ignorantia inculpabili excuſatur à labe ſimoniæ.

Contra hoc tamen ſemper vrgere vide- 13
tur, quòd in caſu noſtro verè commiſſa fuit ſimonia, & eius labe infectus fuit, qui beneficium contulit, vel reſignauit. Quamuis autem ab ea labe fuerit immunis, qui beneficium accepit propter ignorantiam inculpabilem; Eccleſia tamen tanto odio ſimoniæ crimen proſequitur, vt à quocumque admiſſum ſit, impunitum illud non

relinquat:

relinquat: ad quod deſeruit caſus ille in iure expreſſus, quando ſimonia ab alio tertio commiſſa eſt, ignorante illo, qui beneficium accipit: quo tamen caſu collatio beneficij non ſubſiſtit, vt conſtat ex *cap. nobis, cap. ſicut tuis*, & aliis, *de ſimonia*, in quibus vel caſus eſt idem cum noſtro, vel certè ratio prohibitionis non eſt ſimilis, ſed eadem omnino, nempe turpitudo criminis ſimoniæ, cuius labe infectam collationem nouit Eccleſia ſubſiſtere, quamuis accipiens beneficium immunis à culpa reperiatur. quæ ratio eadem eſt in noſtro caſu: quòd enim peccatum ſimoniæ committatur à parentibus beneficiarij, vel ab ipſo Collatore, aut reſignante, parum videtur referre: imò magis proximè, vt ita dicam, infici videtur collatio, quando ipſemet Collator, aut reſignans contrahit labem ſimoniæ, quàm quando parentes prouiſi, vel amici eam contrahunt; qui magis extrinſecè, & remotè concurrunt ad ipſam collationem. Vnde videtur omnino in hoc caſu locum habere regula, & doctrina communis, quam cum communi ſententia docet, & probat Suar. *lib. 6. de legib. cap. 3. num.* 19. *& ſeqq.* nimirum, quòd, quidquid ſit, an lex pœnalis extendi debeat ad caſum ſimilem, in quo ſimilis ratio procedit, debet tamen extendi, quando non ſimilis, ſed eadem ratio adæquata inuenitur quod in caſu noſtro maximè locum habere videtur, qui ſolùm materialiter differre videtur à caſu in illis iuribus explicato: quare caſus ille ibi videtur ſolùm in exemplum adductus, & quia de illo ſolùm tunc conſulebantur Pontifices: doctrina tamen formalis illarum Decretalium eſſe videtur generalis, nempe collationem beneficij non ſubſiſtere, quando ſimoniaca labe infecta eſt, quamuis beneficium accipiens non peccauerit, ſiue id ſit, quia ipſe ignorauit ſimoniam ab aliis ipſo inſcio commiſſam, ſiue quia ipſe etiam materialiter ad eam concurrens ignorauit prohibitionem, & culpam, quam alius non ignorauit, & ideo re vera collatio peccato ſimoniæ infecta fuit: quæ eſt tota ratio illius legis, atque ideo ego neque in foro conſcientiæ liberarem ab obligatione dimittendi beneficium eum, qui hoc modò illud obtinuit, niſi in foro conſcientiæ diſpenſationem impetraret. An verò ex promiſſione ficta, vel non acceptata, incurrantur prædictæ pœnæ, videri poſſunt auctores, quos affert Diana *part. 7. tractat. 4. reſolut. 4. & 5.*

Dvbivm V.

Utrùm priuilegia conceſſa Indis proſint iis, qui nati ſunt ex patre Hiſpano, & matre Inda, vel è contra.

Svpponuntur nonnulla priuilegia conceſſa Indis à Summis Pontificibus, qui vt Chriſtianos illos nouos in Religione Chriſtiana confirmarent, & eorum imbecillitati compatientes, diſpenſarunt cum iis in aliquibus Eccleſiæ præceptis, de quibus videri poteſt Emanuel Rodriq. *tom. 2. quæſt. regul. quæſt. 99. art.* 5. quo ſuppoſito, quæſitum fuit, an eiuſmodi priuilegia extenderentur etiam ad illos, qui ſunt geniti ex patre Hiſpano, & matre Inda, vel ex patre Indo, & matre Hiſpana, qui vulgari ſermone ibi vocantur *Meſtici*, hoc eſt ſanguine Hiſpano, & Indico. Et quidem pro parte negante aliqui afferebant P. Thom. Sanchez, qui *lib. 8. de matrim diſp. 24. n. 35.* cum Veracruz obſeruat, priuilegium Pauli III. qui diſpenſauit cum Indis, vt in tertio, & quarto gradu poſſint matrimonio coniungi, non debere intelligi, niſi de ſolis Indis Neophytis noui Orbis. Inde tamen nihil pro vna, vel altera parte noſtræ quæſtionis colligi poteſt: fatemur enim conceſſionem illam, & alias ſimiles intelligi pro ſolis Indis: ſed quæſtio eſt, qui debeant hoc Indorum nomine intelligi, an ſoli puri, & ex vtroque parente Indi, an etiam mixti, & qui ex vno ſolo parente Indo nati ſunt. 1

Ego tamen ſub diſtinctione reſpondi. Poſſumus enim loqui de conceſſione illa ad contrahendum matrimonium in tertio, & quarto gradu, vel de aliis etiam conceſſionibus, & diſpenſationibus in aliis præceptis, v. gr. ieiunij, dierum feſtiuorum, & ſimilium. Quod ergo attinet ad matrimonia in tertio, & quarto gradu, videtur eſſe peculiaris ratio, vt comprehendat non ſolùm puros Indos, ſed etiam mixtos propter conceſſionem alteram ſuperadditam Gregorij, quam ex Fr. Ioanne Baptiſt. *in Aduertentiis Confeſſ. 1. part. in tabula verb. Meſtizos*, refert D. Ioannes de Solorzano *tom. 2. de Indiarum iure, & gubernatione lib. 1. cap. 28. num. 50. & ſeqq.* qui dicunt die 21. Septembris anno 1591. Gregorium XIV. (quamuis ibi dicatur Gregorius XIII. fortaſſe ex errore Typographi, nam eo anno non ſedebat Gregorius XIII. ſed XIV.) ſuo peculiari Breui declaraſſe, 2

quoad

quoad hunc effectum, vt diſpenſari poſſet cum Indis ad contrahendum in tertio, & quarto gradu, ab iis, quibus facultas conceſſa fuerat, hos etiam mixtos intelligendos fore nomine Indorum, ſeu Neophytorum. quas quidem Bullas ego non vidi: inuenio tamen diſcrimen in iis Auctoribus, qui referunt has conceſſiones: nam apud Solorzanum, & Ioann. Bapt. ſuprà adductos, non dicitur, Paulum III. diſpenſaſſe in iis gradibus, ſed ſolùm conceſſiſſe facultatem aliquibus Religioſis, vt poſſent cum Indis in iis gradibus diſpenſare. Alij verò referunt, ipſummet Pontificem vniuerſaliter diſpenſaſſe, & abſtuliſſe pro Indis impedimentum tertij, & quarti gradus. ita refert Eman. Rodriguez *dicta quaeſt.* 99. *art.* 5. & eodem modo ex Veracruz 1 *parte ſpeculi art.* 44. *concluſ.* 3. eam conceſſionem refert Thomas Sanch. *dicto lib.* 8. *de matrim. diſp.* 24. *num.* 35. Vtcumque ſe res habeat, ſtante conceſſione Gregorij XIV. & extenſione ſuprà adducta, certum erit, eam gratiam extendi etiam ad Indos mixtos, cùm Summus Pontifex de facto eam voluerit extendi.

3 Magis dubitari poſſet de iis, qui nati ſunt ex patre Hiſpano, & matre non purè Inda, ſed mixta, vel è contra ex patre mixto, & matre Hiſpana, qui vulgò appellari ſolent *Quarterones*, eo quòd quartam ſolùm ſanguinis partem ex Indis habeant: an ij etiam frui poſſint facultate illa Indis conceſſa, & ad mixtos, ſeu *Meſtizos*, à Gregorio XIV. extenſa. Et quidem puto non comprehendi eo indulto; quia eiuſmodi homines non niſi largè dicuntur *Meſtizos*: vt conſtat ex ſchedula Regia expedita anno 1587. quam refert idem Solorzano *dicto tom.* 2. *lib.* 3 *cap.* 20. *num.* 4. cùm enim iniunctum eſſet Epiſcopis à Rege, ne *Meſtizos* ad Ordines promouerent, explicuit Rex Philippus II. hoc de *Meſtizis* intelligi debere ſtrictè, atque adeò de illis ſolis, qui ex Indo puro, & Hiſpana, vel ex Hiſpano, & Inda pura nati ſunt. Quare idem dicendum videtur de diſpenſatione ad matrimonium in tertio, & quarto gradu *Meſtizis* conceſſa: nam diſpenſatio etiam debet ſtrictè intelligi, vt de omni diſpenſatione docent communiter Doctores, quos congerit, & ſequitur Thomas Sanchez *lib.* 8 *de matrim. diſp.* 6. *num.* 3. *& ſeqq.* & Baſilius Pontius *de matrim. lib.* 8. *cap.* 21. *num.* 1. Ratio autem eſſe poteſt, quia illi, quibus tres partes ſunt ſanguinis Hiſpani, & ſola quarta pars ſanguinis Indici, ſimpliciter, & abſolutè ſunt Hiſpani, & non reputantur ampliùs Indi, parum enim pro nihilo reputatur: quare neque in prohibitionibus, neque in diſpenſationibus debent cum Indis communicare.

Hinc autem colligi iam poteſt, quid ſentiendum ſit de aliis conceſſionibus, & diſpenſationibus quoad alia praecepta Eccleſiae, quae pro Indis factae ſunt: dixi enim, eas non extendi ad mixtos, ſeu *Meſtizos*. Ratio autem eſt, quia, vt paulò antè dicebam, & fatentur Doctores omnes, diſpenſatio eſt ſtricti iuris, & in ſenſu ſtricto interpretanda eſt: quare non de Indis largo modo, quales ſunt mixti, ſed de puris debet intelligi, niſi Pontifex ad mixtos extenderit illam de matrimonio in tertio, & quarto gradu conſanguinitatis Et quidem certum videtur, ſi aliquis diſpenſatus eſſet à ſolutione gabellae in venditione equorum, non manere liberum à ſoluenda gabella, ſi vendat mulos, qui tamen nati ſunt ex aſino, & equa, ſicut è contra gabella impoſita vendenti mulos non deberetur à vendente equos, vel aſinos, ex quibus muli per mixtionem ſeminum generantur. Denique, ſi ij *Meſtizi* gaudent priuilegiis propriis Indorum propter matrem Indam, deberent etiam gaudere priuilegiis propriis Hiſpanorum, propter patrem Hiſpanum: vnde melioris eſſent conditionis, quàm puri Indi, & puri Hiſpani, quia vtrorumque priuilegiis potirentur, quod quàm ſit abſurdum, facilè patet. Praeſertim, cùm plerumque eiuſmodi homines mixti, ſeu *Meſtizi* non niſi ex adulterio, vel alio illicito concubitu naſcantur, vt obſeruauit Solorzano *dicto lib* 3. *cap.* 20. *num.* 6. qui ſaltem ex hoc capite deterioris conditionis eſſe deberent, quàm Indi, vel Hiſpani, qui ex legitimo matrimonio naſcuntur.

Hac tamen occaſione rurſus quaeri poteſt, quid dicendum ſit de filiis natis ex patre Indo, & matre mixta, ſeu *Meſtiza*, an ij gaudere poſſint conceſſionibus pro Indis factis. Et quidem certum eſt, ſi eſſent filij ex patre Hiſpano, & matre *Meſtiza*, non poſſe gaudere diſpenſationibus factis pro Indis, cùm multò minùs participent de Indis, quàm *Meſtizi*, imò nec ſub *Meſtizis* comprehendantur, atque ideo nec fruantur diſpenſatione Pauli III. ad contrahendum in tertio, & quarto gradu, vt paulò antè diximus. Loquendo verò de caſu contrario, quando pater eſt Indus, & mater *Meſtiza*, crederem, quoad omnes eiuſmodi diſpenſationes, & priuilegia, debere eos pro Indis reputari. Tunc enim filius ex quatuor partibus vnam ſolam haberet 5

beret

beret ſanguinis Hiſpani, tres verò ſanguinis Indici, quæ omnino prævalere deberent, vt Indus reputaretur. Nam ſicut vinum, cui modica aqua miſcetur, quamuis non ſit vinum omnino purum, reputatur tamen moraliter pro vino, atque ideo in ordine ad valorem conſecrationis non refert, quòd ſit purum, vel mixtum exiguæ parti aquæ, quia hæc duo vina pro eodem moraliter reputantur: ſic Indus purus, cui nihil ſanguinis Hiſpani admixtus eſt, & ille, cui parum ſanguinis Hiſpani miſcetur, non videntur moraliter differre, & vterque ſimpliciter, & abſolutè reputatur Indus. Quod etiam in Phyſicis fortaſſe locum habet: nam quamuis mulus non ſit equus, nec aſinus, vt dicebamus; ſi tamen mulus generare poſſet, & ex ipſo equa conciperet, filius rediret multum ad naturam, & ſpeciem equi, & in tantum de eius proprietatibus participaret, vt ferè eſſet equus, & moraliter pro equo reputaretur. Sicut è contra, ſi aſina ex mulo conciperet, filius rediret ad naturam, & ſpeciem aſini, & moraliter pro aſino reputaretur, licèt parum aliquid ab aliis aſinis differret. Cùm ergo ſimus in materia morali, non deberet attendi illa parua differentia, ſed filius Indi, & *Meſtiza* reputaretur moraliter pro Indo, atque adeò conceſſionibus, & priuilegiis Indorum potiri deberet.

6 Vnde obiter infero, aliter dicendum fuiſſe, ſi filius Indi, & Hiſpanæ, hoc eſt, mixtus, ſeu *Meſtizus* generaret filium ex alia fœmina mixta, ſeu *Meſtiza*, filia nempe Indi, & Hiſpanæ; tunc enim filius eſſet propriè *Meſtizus*, ſicut eius parentes, non enim plus, vel minus participaret de ſanguine Indico, vel Hiſpano, quàm eius parentes. Quare ſicut parentes, ita & ipſe gauderet indulto contrahendi matrimonium in tertio, & quarto gradu, quod pro *Meſtizis* etiam conceſſum eſſe dicebamus, Non tamen poſſet frui aliis priuilegiis, & diſpenſationibus conceſſis pro Indis, quibus *Meſtizos* diximus gaudere non poſſe. Ad quod explicandum eſt optimum exemplum ſuprà adductum: ſi enim mulus generare poſſet, certè ex mulo, & mula naſceretur alius mulus eiuſdem omnino rationis, & conditionis, ac ſinguli eius parentes, & rurſus filij huius, ſi cum mula coïret, eſſent propriè muli, & ſic in infinitum, quia non eſſet vnde ad equi, vel aſini naturam, vel ad aliam ſpeciem transferrentur. Sic ergo filij *Meſtizi*, & *Meſtizæ*, & eorum filij in infinitum, ſemper eſſent propriè *Meſtizi*, ſicut primi eorum parentes, quia non eſſet vnde magis redirent ad ſanguinem Hiſpanum, vel Indicum, atque adeò pro veris & propriis *Meſtizis* ſemper reputarentur in ordine ad participanda, vel non participanda Indorum priuilegia.

Dvbivm VI.

An poſſet Summus Pontifex de poteſtate abſoluta delegare iuriſdictionem ſpiritualem homini non baptizato.

Negabant aliqui, quia Papa non poteſt non baptizatis præcipere, cùm non ſint eius ſubditi, niſi fortè in temporalibus, ſi ſint eius ſubditi temporales, quia degunt in ſtatu temporali Eccleſiæ. Hoc tamen fundamentum non videtur efficax, quia non videtur argui benè à poteſtate delegandi ad poteſtatem præcipiendi; poteſt enim Princeps delegare iuriſdictionem alicui, qui non eſt eius ſubditus, dum tamen ſubditi eius ſint illi, in quo iuriſdictio conceditur. Sic paſſim Princeps ſecularis dat iuriſdictionem homini Eccleſiaſtico in perſonas ſeculares, cùm tamen Eccleſiaſticus non ſit ſubditus Principis ſecularis. Sic Prælatus regularis poteſt dare iuriſdictionem Confeſſario ſeculari, vt audiat confeſſiones ſuorum ſubditorum regularium, & in aliis ſimilibus Ratio autem eſt, quia communicans iuriſdictionem non exercet iuriſdictionem in eum, cui communicat illam, ſed in eos ſuper quos communicatur iuriſdictio. Ex hoc ergo capite non repugnaret, Pontificem dare non baptizato iuriſdictionem ſpiritualem in baptizato. 1

Eamdem ſententiam negatiuam docet P. Suarez *diſp.* 2. *de cenſuris, ſect.* 3. *num.* 8. *&* 12. qui tamen id ſolùm probat ex vſu, & traditione perpetua Eccleſiæ, quæ ius diuinum declaraſſe videtur. Eamdem ſententiam tenent Filliucius *tract.* 11. *cap.* 2. *quæſito* 7. Bonacina *diſp.* 1. *de cenſuris q.* 1. *punct.* 2. *num.* 3. eo quòd Baptiſmus ſicuti eſt ianua Sacramentorum, ita ſit ianua Eccleſiaſticæ iuriſdictionis. Neutrum tamen argumentum videtur rem conuincere: non primum de vſu, & traditione perpetua; quia non minor eſt traditio, & vſus non communicandi iuriſdictionem ſpiritualem fœminis, vt fatetur idem Suarez *d. ſect.* 3. vbi dicit, nunquam ab vllo Pontifice eiuſmodi 2

modi iuriſdictionem conceſſam eſſe vlli fœminæ; & tamen ibidem ipſe Suarez fatetur, fortaſſe non repugnare, quòd Summus Pontifex validè eam poſſit concedere. Non ergo arguitur efficaciter à negatione actus ad carentiam potentiæ, quia, ſicut ob indecentiam potuit de facto nunquam concedi fœminæ, potuit ob ſimilem indecentiam nunquam concedi non baptizato.

3 Neque etiam videtur omnino efficax ſecundum fundamentum, hoc enim eſt, quod inquirimus, an ſicut Baptiſmus eſt ianua neceſſaria ad alia Sacramenta, ſic etiam ſit ianua neceſſaria ad iuriſdictionem ſpiritualem habendam. Nam, ſicut Profeſſio religioſa videtur eſſe ianua ad participanda omnia iura, & priuilegia Ordinis; & tamen Summus Pontifex, imò & Prælatus regularis poteſt delegare alicui Clerico ſeculari iuriſdictionem ſpiritualem ſupra ſuos ſubditos regulares, vt ſuprà dicebam: cur non poterit Papa dare iuriſdictionem Eccleſiaſticam ſupra baptizatos alicui non baptizato, & qui nondum fuerit ingreſſus Eccleſiam per eius ianuam, quæ eſt Baptiſmus. Hoc enim non eſt gaudere paſcuis ipſius Eccleſiæ, qualia ſunt Sacramenta, ſed exercere nomine proprij Paſtoris iuriſdictionem ſupra ſubditos, & oues eiuſdem Paſtoris.

4 Ego in primis, vt à minùs dubiis incipiam, non dubito, quin poſſit Summus Pontifex cogere ſuo præcepto fideles, atque etiam ſub cenſuris, vt faciant, quòd illis aliquis nondum baptizatus præcipiat in tali, vel tali materia. Nam totum hoc fieri poſſet nullam prorſus dando illi non baptizato iuriſdictionem ſupra baptizatos, ſed ſolùm deſignando res ab eo iniunctas, vt materiam præcepti impoſiti ab ipſo Pontifice. quod quidem multis adductis exemplis explicui, & probaui *diſputat.* 7. *de Sacramentis in genere, ſect.* 2. *num.* 30. Sic enim Confeſſarius poteſt imponere pœnitentiam obligando pœnitentem, vt faciat illud opus pœnale, quod eius mater ei deſignauerit. quo caſu mater non accipit iuriſdictionem fori ſacramentalis ad imponendam pœnitentiam, ſed deſignat opus, quod ſi à filio non fiat, non peccat contra præceptum matris, ſed Confeſſarij, qui illud opus præcepit. Sic ergo Papa poſſet etiam ſub excommunicatione præcipere fidelibus, vt facerent id, quod eis iniungeret talis homo non baptizatus: quo caſu violantes hoc præceptum incurrerent excommunicationem, non quidem impoſitam ab illo non baptizato, ſed ab ipſo Summo Pontifice, qui non dedit iuriſdictionem ſpiritualem non baptizato, ſed commiſit ei deſignationem operis ab ipſo Pontifice ſub excommunicatione præcepti. Et in hoc non videtur eſſe poſſe difficultas, ſed ſolùm, an poſſit Pontifex dare illi non baptizato iuriſdictionem ſpiritualem, & poteſtatem etiam ad excommunicandum, v.gr. & alios actus iuriſdictionis exercendos, qui characterem non requirant.

Pro vtraque parte afferri poſſunt argumenta: & quidem pro parte negatiua vltra illa, quæ retulimus, ponderari poteſt, quod, licèt Theologi de hoc communiter non loquantur, videntur tamen ſupponere, incapacitatem hanc hominis non baptizati eſſe de iure diuino; quando enim diſputant, an ſit de fide, hunc hominem, qui pro tempore præeſt Eccleſiæ, eſſe verum Papam, opponere ſolent, quòd ſi hoc eſſet de fide, eſſet etiam de fide eum eſſe baptizatum, nam ſine Baptiſmo non poteſt eſſe Papa. Ad quam difficultatem communiter reſpondent admittendo id, quod obiectio ſupponit, nempe non poſſe eſſe verum Papam, qui non eſt baptizatus, & conſequenter concedunt, eſſe etiam omnino certum, hunc hominem eſſe baptizatum, quia Baptiſmus includitur, vel ſupponitur eſſentialiter ad eius Pontificatum, qui eſt de fide. ita Suarez *diſputat.* 10. *de fide, ſect.* 5. *num.* 7. Hurtado *de fide, diſputat.* 34. *ſect.* 3. §. 46. & alij, quos adduxi, & ſequutus ſum *diſputat.* 1. *de fide, ſect.* 13. §. 5. *num.* 326. *&* 330. Supponunt ergo omnes, non eſſe capacem iuriſdictionis ſpiritualis ſupra fideles eum, qui non eſt baptizatus, ſi enim non eſſet incapax de iure diuino, non facilè apparet, cur non poſſet eſſe valida electio non baptizati in Summum Pontificem. Nam, quamuis non poſſet conſecrari Sacerdos, vel Epiſcopus, antequam baptizaretur, atque ita ſine Baptiſmo non poſſet habere poteſtatem Ordinis, videtur tamen, quòd poſſet habere poteſtatem iuriſdictionis, quam proculdubio habet ille, qui canonicè eligitur in Summum Pontificem, quamuis adhuc non ſit Sacerdos, vel Epiſcopus conſecratus. Si ergo hanc poteſtatem iuriſdictionis habere non poteſt, qui eligeretur, ſi non eſſet baptizatus, fatendum erit, id prouenire ex incapacitate, quam de iure diuino habet non baptizatus 5

ad iuriſdictionem ſpiritualem, vel Eccleſiaſticam.

6 Vnde poſſet ſecundò hoc ipſum probari, quia ſi non baptizatus capax eſſet iuriſdictionis ſpiritualis delegatæ, non apparet facilè, cur non poſſet Summus Pontifex eidem conferre iuriſdictionem etiam ordinariam, cùm non ſit minor, nec debilior iuriſdictio delegata, quàm ordinaria, ſed potiùs aliquando ſit maior, & debeat præualere. Sicut ergo poſſet non baptizatus fieri à Summo Pontifice Legatus à Latere, ita etiam poſſet ab eodem fieri Parochus, Epiſcopus, vel Archiepiſcopus, non quidem quoad poteſtatem Ordinis, cùm non poſſet eſſe Sacerdos, vel habere characterem Epiſcopalem ante Baptiſmum; benè tamen quoad poteſtatem iuriſdictionis, qualem poteſt habere & exercere Parochus, & Epiſcopus antequam conſecretur in Sacerdotem, vel in Epiſcopum. Hoc autem ex terminis videtur afferre ſecum repugnantiam, & abſurditatem, vt is, qui adhuc non eſt intra Eccleſiam, ſit paſtor in Eccleſia, quales ſunt Parochi, vel Epiſcopi.

7 Ad hæc tamen poſſet adhuc vtcumque reſponderi negando ſequelam vtriuſque argumenti. Magis enim videtur repugnare, quòd ante Baptiſmum ſit aliquis Papa, Epiſcopus, vel Parochus, quàm quòd ex mera delegatione, & nomine alterius habeat iuriſdictionem in ſubditos delegantis: nam qui habet iuriſdictionem ordinariam in Eccleſia, eſt paſtor fidelium, atque ideo pertinet intrinſecè ad Hierarchiam Eccleſiaſticam, quæ conſtituitur intrinſecè ex diuerſis gradibus ſubordinatis inter ſe: quare non poteſt, qui non eſt intra Eccleſiam, habere gradum Hierarchicum, qui pertinet intrinſecè ad ipſam Eccleſiam vt pars intrinſeca illius. Nec poteſt concipi, quòd Papa, qui eſt caput Eccleſiæ, non ſit pars ipſius Eccleſiæ: nam caput ex natura ſua neceſſariò eſt pars corporis illius, cuius eſt caput. quod idem cum proportione dici poteſt de aliis Prælatis inferioribus; ſinguli enim ſunt capita ſuarum Eccleſiarum, atque adeò debent pertinere intrinſecè ad Eccleſiam, quam cum aliis membris intrinſecè conſtituunt, & componunt. Adde, ſi Papa non eſſet baptizatus, quamuis malè ſentiret de fide Catholica, non poſſet à tota Eccleſia iudicari, & condemnari, vt deponeretur, nam in caſu hæreſis, & contumaciæ debet præcedere iudicium Eccleſiæ in Concilio vniuerſali, vt iuridicè conuincatur, & declaretur hæreticus, qua condemnatione poſita ipſo facto cadit à Pontificatu, vt cum aliis docet Suarez *diſputat.* 10. *de fide, ſect.* 6. *num.* 7. *& ſequentibus.* Si autem Papa non eſſet baptizatus, non facilè apparet, quomodo Eccleſia poſſet de illo, qui foris eſt, & non eſt ſubditus Eccleſiæ, iudicare, vel eum condemnare. quod etiam procedit de aliis Epiſcopis, qui non eſſent baptizati, ij enim licèt poſſent à Summo Pontifice ob ſua crimina priuari, & ſpoliari iuriſdictione Eccleſiaſtica, non tamen apparet, quomodo poſſent ab illo puniri, cùm non ſint eius ſubditi. Hoc autem ipſum maximum eſſet abſurdum, quod paſtores inferiores non poſſent coërceri, & puniri à ſupremo Paſtore Eccleſiæ, ſi delinquerent: quare non videtur poſſibilis talis ordo Paſtorum, qui nondum Eccleſiam ingreſſi, Eccleſiam tanquam veri Paſtores regere, & gubernare poſſent.

Hæc autem omnia non ita videntur in iuriſdictione merè delegata procedere: 8
ij enim, quibus ex ſola delegatione competeret, non eſſent propriè paſtores, nec deberent pertinere ad conſtituendum intrinſecè corpus Eccleſiæ, vt partes illius, ſed eſſent quaſi inſtrumenta extrinſeca Paſtoris delegantis, cuius nomine, & virtute ſola operarentur. Sicut ſi aliquis Sacerdos ſecularis haberet à Prælatis regularibus iuriſdictionem delegatam in ſuos ſubditos regulares, non ideo pertineret intrinſecè ad ipſum ordinem regularem tanquam pars illius, nec eſſet regularium Paſtor, propriè loquendo, ſed eſſet merum inſtrumentum Prælati regularis, cuius nomine, & virtute operaretur, quamuis ab eo puniri non poſſet, ſi delinqueret, ſed ſolùm ſpoliari iuriſdictione delegata, reuocata delegatione.

Ideo Vgolinus *de cenſuris tabul.* 1. *cap.* 2. 9
§. 9. dubitat, an Summo Pontifici neganda ſit hæc poteſtas delegandi iuriſdictionem ſpiritualem homini non baptizato? Quod rurſus confirmari poſſet ex eo, quòd non videtur minùs repugnare iuriſdictio Eccleſiaſtica fœminæ, quàm Catechumeno, cùm ipſe ſexus videatur naturaliter repugnare. Et tamen multi fatentur, poſſe Summum Pontificem de poteſtate abſoluta eiuſmodi iuriſdictionem fœminæ delegare, vt cum Paludano, Soto, Nauarro, & aliis concedit Suarez *diſp.* 2. *de cenſuris ſect.* 3. *num.* 7. Certum etiam videtur, poſſe Summum Pontificem hanc iuriſdictionem

nem meto laico committere, vt cum communi Doctorum concedit idem Suarez *ibi num.* 12. & Canoniſtæ communiter, quos more ſuo congerit Solorzano *tom. 2. de Indiarum gubernatione, lib. 3. cap 2. num.* 44. *& ſeqq. vſque ad num* 51. Ego tamen non dubito, quòd eſto validè id faceret Papa vt iuriſdictionem ſpiritualem non baptizato delegaret, licitè tamen non faceret, ſicut ſi fœminæ eiuſmodi iuriſdictionem communicaret, fatetur Suarez *d. num* 7. quamuis id validè faceret, non tamen licitè propter indecentiam, quam ſecum afferret. quod à fortiori in caſu noſtro dicendum eſſet propter maiorem indecentiam, & vſum perpetuum contrarium magis certum, & propter maiora inconuenientia, quæ res illa poſſet afferre. Si enim Paulus Apoſtolus adeò ægrè ferebat, quòd fideles recurrerent ad iudices Ethnicos, etiam in cauſis ciuilibus: quid diceret, ſi pro cauſis ſpiritualibus ad eos recurrere cogerentur? Denique an id validè fieri poſſet, ſicut Vgolinus ſuprà adductus dubitauit, ego etiam fateor, me adhuc dubitare, nec pro alterutra parte firmum aliquod fundamentum inuenire.

Dubium VII.

An poßit aliquis per contractum ſe alteri obligare ad eos actus, ad quos lege, vel præcepto humano obligari non poſſet. Vbi, an Prælatus ex voto obedientiæ poßit præcipere actus internos.

1 Ratio dubitandi eſſe potuit ex doctrina communi, quam tradunt Thomas Sanchez *lib. 6. in Decalog. cap. 2. numer.* 6. Rodriguez *tom. 3. quæſt. regular. quæſt.* 19. *art.* 2. Lezana *tom. 1. cap. 4. num* 5. Azor, Portel, & alij, quos affert, & ſequitur Pellizzarius *in Manuali regular. tract.* 4 *cap* 4. *ſect. 3. num.* 93. qui dicunt, Prælatos regulares non poſſe etiam ex voto obedientiæ præcipere ſubditis actus merè internos: quare non videntur agnoſcere obligationem voti in materia, ad quam lex humana extendi non poſſet, quales ſunt actus merè interni.

2 Dixi tamen, negari non poſſe in genere loquendo, multò magis extendi poſſe obligationem ex promiſſione, vel contractu humano, quàm ex mera lege, vel præcepto Superioris: nam lex humana, vel etiam ipſe Summus Pontifex non poteſt aliquem obligare ad ſtatum religioſum, vt cum communi ſupponit Sanchez *dicto cap. 2. num.* 22 & tamen poteſt quis non ſolùm Deo ſe ad hoc per votum obligare, ſed etiam homini per promiſſionem acceptatam, vel per contractum, vt fatetur idem Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap.* 15. *num.* 11. *& ſequentibus.* Item, quamuis lex humana non poſſit præcipere, aut prohibere actus merè internos; certum tamen videtur eos poſſe eſſe materiam iuſtitiæ, & iniuſtitiæ inter homines: nam iudicium temerarium eſt actus merè internus, & tamen continet malitiam grauem contra iuſtitiam, vt conſtat, quia auſert apud iudicantem famam proximi, quæ fama eſt aliquid intra hominum mentes exſiſtens, nempe bona exiſtimatio de aliquo, ad quam bonam exiſtimationem internam habet ius quilibet, quamdiu non eſt fundamentum ſufficiens ad ſiniſtram opinionem de ipſo concipiendam. Sicut ergo iure ipſo naturæ poteſt quis habere ius ad actus internos alterius, & pati iniuriam propriè dictam, ſi illi actus interni negentur; cur non poterit etiam ex contractu acquirere ius ad alios actus internos, itaut ſine iniuria negari non poſſint? Quòd enim de iis actibus, vel eorum carentia conſtare non poſſit exteriùs, non impedit, quòd poſſint eſſe materia iuſtitiæ, vt conſtat clarè in exemplo adducto iudicij temerarij, quod eſt contra iuſtitiam, licèt exteriùs non poſſit de ipſo conſtare, nec ab humano iudice puniri. Denique ad hoc ipſum deſeruire poteſt exemplum confeſſionis ſacramentalis, quam quidem Eccleſia præcipere non poteſt ita, vt obliget pœnitentem ad confitenda ſacramentaliter iterum eadem peccata, quæ iam ſemel confeſſus eſt, & à quibus fuit ſacramentaliter, & directè abſolutus à Confeſſario habente legitimam poteſtatem, vt probaui *diſputat. 15. de Pœnitent ſect. 6. num.* 93. Poteſt tamen aliquis per contractum explicitè, vel implicitè obligare ſemetipſum ad ſecundam eorundem peccatorum confeſſionem, vt probaui eodem loco *num.* 15.

Ratio autem à priori horum omnium 3
eſt maior poteſtas, quam quilibet habet in actus proprios, quàm in alienos, ratione cuius faciliùs poteſt ſe ſponte ſua ad aliqua obligare, ad quæ à Prælatis, vel Legiſlatoribus

ribus humanis obligari non poſſet. Sic enim poteſt aliquis ſe in ſeruum vendere, vel etiam pretio accepto ad remigandum in triremibus ſe obligare: ad quorum neutrum poſſet à Superiore, aut Principe cogi, niſi in pœnam grauiſſimorum criminum. Similiter non poteſt præcepto cogi ad matrimonium ineundum; poteſt tamen ex promiſſione ad id obligari, vel ex iniuria fœminæ illata, quam aliter non poſſit reſarcire. Vides, quantò plus poſſit homo reſpectu ſui, quàm Superior humanus reſpectu ſubditorum.

4 Dubium ergo non videtur eſſe loquendo de poſſibili: ſed poſſet eſſe difficultas, an de facto Religioſus per votum obedientiæ obliget ſe ad obediendum Prælato imperanti etiam actus internos, vel alia, quæ ſecluſo voto, non poſſet lex humana, vel Superior humanus imponere. Tota autem difficultas reduci videtur ad actus merè internos: nam de actibus externis omnes ſupponunt poſſe Prælatum præcipere ſubdito regulari omnia illa, quæ ſunt ſecundùm regulam, in quibus multa proculdubio ſunt, ad quæ, ſecluſa Profeſſione, & votis religioſis, non poſſet Superior humanus lege, vel præcepto ſubditos obligare: & quidem P. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 10. *cap.* 9. *num.* 5. *&* 9. & Layman *lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 9. *num.* 4. ita dicunt poſſibile votum obedientiæ religioſæ extendi poſſe ad actus internos, vt ſatis indicent, credibile eſſe, quod de facto in aliquibus Religionibus hæc ſit intentio vouentis, qualem vterque ſignificat eſſe Societatem Ieſu; ad hoc enim totum videtur extendi perfectum non ſolùm ſacrificium, ſed holocauſtum, quo ſe Religioſus vult Deo auferre, nihil prorſus retinendo ſui ipſius, ſicút in holocauſto tota victima conſumebatur. Alij tamen, quos ſuprà attulimus, vniuerſaliter loquuntur, & negant communiter poſſe Prælatum etiam ex vi voti præcipere ſubdito actus merè internos. Quamuis enim perfectio obedientiæ inclinet ad obediendum etiam in his, & ſequendum conſilium, & dictamen Prælati, ſicut etiam perfectus obediens non expectat præceptum, ſed ſufficit illi manifeſtari ſibi voluntatem Prælati: loquendo tamen de rigoroſa obligatione præcepti, non putant extendi poſſe ad eiuſmodi actus merè internos.; quia tota hæc ſubordinatio, quantacumque eſt, non extendit limites ſubordinationis humanæ, & viſibilis.

5 Ego quidem iam dixi, loquendo de poſſibili, non eſſe contra, vel ſupra naturam voti, quòd aliquis ſe Deo per votum obliget ad faciendum id, quod Confeſſarius, vel Prælatus illi dixerit, maximè, ſi id ſit expediens ad animæ ſalutem: nam ſicut poteſt ſe voto obligare ad orandum mentaliter, ad examen ſuæ conſcientiæ, & ad alios actus bonos internos; cur non poterit ſe voto obligare ad hos, vel ſimiles actus faciendos, quando Prælatus eos iniunxerit? Loquendo tamen de facto, non puto recedendum à communi ſententia, nec facilè mihi perſuadebo, hanc eſſe in vlla religione vouentis intentionem, vt ſe obliget ſub peccato graui ad obediendum circa actus merè internos ex vi voti religioſæ obedientiæ; non nego enim poſſe aliquem ex priuata deuotione ſe peculiari voto ad id etiam obligare: illud tamen non erit votum religioſæ obedientiæ, hoc eſt, conſtituens Profeſſionem religioſam, ſed votum peculiare talis perſonæ ex eius peculiari deuotione profectum.

Moueor primò, quia promiſſio obedientiæ alicui Superiori humano facta, ſiue 6
ex voto, ſiue ex iuramento, ſiue ex promiſſione, nuſquam alibi ſignificat pluſquam obedientiam externam, qualis inter homines eſſe ſolet: nam in primis eiſdem verbis electus in Epiſcopum, antequam conſecretur, promittit cum iuramento in manibus conſecrantis obedientiam Summo Pontifici, vt habetur in Pontificali Romano. Item Presbyteri omnes, quando Sacerdotes fiunt, Epiſcopo interroganti, *Promittis mihi, & ſucceſſoribus meis, vel Ordinario tuo reuerentiam, & obedientiam?* reſpondent, *Promitto.* Cardinales etiam, antequam Capellum Cardinalitium accipiant, cum iuramento dicunt, *Promitto, & iuro, me ab hac hora deinceps, quamdiu vixero, fidelem, & obedientem B. Petro, ſanctæque Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, ac Sanctiſſimo D. Noſtro N. Papæ, eiúſque ſucceſſoribus canonicè, legitiméque electis futurum*, &c. Denique, vt alia innumera exempla omittam, quæ paſſim occurrunt, omnes, qui fidei Profeſſionem emittunt iuxta formulam communem à Pio IV. præſcriptam, proferunt verba illa ibi contenta: *Romanóque Pontifici B. Petri Apoſtolorum Principis ſucceſſori, ac Ieſu Chriſti Vicario, veram obedientiam ſpondeo, ac iuro.* & in fine addunt: *Ego idem ſpondeo, voueo, & iuro*, &c. imò & ſcholares in Academiis nobilioribus, qualis eſt Salmantina, debent initio cuiuſlibet anni ſub iuramento promittere obedientiam Rectori eiuſdem vniuerſitatis.

tatis. in quibus, & aliis ſimilibus formulis nemo dixerit, promitti obedientiam etiam ad actus merè interuos. Cùm ergo eiſdem verbis Religioſi promittunt obedientiam ſuis Prælatis, non debent intelligi de alia obedientia, niſi externa, proportionata tamen ſtatui, quem profitentur, atque adeò quæ ad plura, & difficiliora extendi poſſit ob maiorem perfectionem regulæ, quam profitentur.

7 Vnde ſumi poteſt ratio à priori, quia nimirum eiuſmodi obedientia, quæ voto, vel iuramento, aut promiſſione ſolet promitti, ſemper eſſe ſolet in ordine ad illum, qui eſt caput alicuius communitatis humanæ, quam regit, & gubernat: quare tota illa obedientia, quæ promittitur, videtur ordinari, & referri ad gubernationem illius capitis, & in ordine ad illa, quæ vt caput, & gubernator illius communitatis præcipere poteſt. Cùm ergo omnis gubernatio humana, qua regitur humana communitas, non tranſcendat limites gubernationis externæ; eſt enim regimen viſibile, quo viſibiliter connectitur caput viſibile, cum membris viſibilibus ad conflandum vnum corpus viſibile perfectum in ſuo genere: hinc fit, eam ſolam obedientiam à ſubditis exigi, & promitti, quæ ad hanc viſibilem gubernationem communitatis viſibilis deſeruiat: nec de alia intelligere poſſunt homines, quando obedientiam exigunt, vel promittunt, niſi de ea obedientia, quam leges omnes, & Legiſlatores intelligere ſemper conſueuerunt.

8 Adde, poteſtatem præcipiendi in Superiore connexam eſſe debere cum poteſtate puniendi tranſgreſſores legis, vel præcepti, vt dixit Ariſt. 10. *Ethic. cap.* 5. Non poteſt autem Superior punire tranſgreſſorem legis, vel præcepti circa actus merè internos, cùm, per ſe loquendo, tranſgreſſio illa conſtare non poſſit, nec probari: non datur ergo Prælato Regulari per votum obedientiæ poteſtas præcipiendi eiuſmodi actus merè internos. Pro cuius explicatione aduerto, me non negare, poſſe ſubditum, ſi velit, obligare ſe voto ad actus internos, quos ei Prælatus conſuluerit, vel præſcripſerit faciendos; in hoc enim ſenſu, loquendo de poſſibili, dixi id fieri poſſe. Hoc tamen in rigore non eſſet dare Prælato poteſtatem præcipiendi, aut iuriſdictionem ſupra ſubditum ad eos actus; ſed eſſet ſola obligatio voti, quod fieret Deo, & obligaret vouentem ad eos actus faciendos, quoties Prælatus eos conſuleret, vel præſcriberet: non tamen orietur obligatio ex præcepto Superioris. Sic de facto Profeſſi Societatis voto ſimplici ſe obligant Deo, vt ſi aliquando præcepto Summi Pontificis fiant Epiſcopi, debeant in iis, quæ ſpectant ad ſuam ſalutem, & rectam muneris ſui adminiſtrationem, non dedignari audire conſilia, quæ Generalis Societatis eis ſuggeſſerit, imò ea amplecti, ſi meliora eſſe iudicauerint. Per hoc tamen nullam prorſus poteſtatem tribuunt Generali præcipiendi eis, vt expreſsè declarauit S. Ignatius in conſtitutionibus eiuſdem Societatis, ſed ſoli Deo ſe obligant, nullo modo ſe in ea materia ſubdentes poteſtati Generalis. Sic in caſu noſtro non ob incapacitatem perſonæ, ſicut in caſu illo, ſed ob incapacitatem materiæ, votum illud fieret ſoli Deo, nec vllam tribueret Prælato poteſtatem, aut iuriſdictionem ad præcipiendum, vel iuriſdictionem, aut Superiorem exercendam. Cùm ergo de facto votum obedientiæ, quod à Religioſis in ſua Profeſſione emittitur, ſit correlatiuum ad præcepta, ad hoc enim fit, vt Prælatus poſſit ex vi voti præcipere, non videtur votum ex intentione vouentis extendi, niſi ad eam materiam, in qua Prælatus vti poſſit præcepto. quam intentionem declarat ſatis praxis vniuerſalis; nunquam enim Prælati regulares obligare volunt virtute voti, niſi præcipiendo in virtute obedientiæ, neque vnquam dicunt, *Declaro, hanc eſſe meam voluntatem*, ſed expreſsè dicunt, *Præcipio tibi*; hanc ergo ſolam ex voto poteſtatem in ſe agnoſcunt, ſcilicet ad præcipiendum: quare ad id, quod præcipere non poſſunt, non agnoſcunt in ſe poteſtatem ad obligandos ſuos ſubditos ex voto obedientiæ religioſæ.

Vnde poſſet vlteriùs aliquis non ſine fundamento exiſtimare, non poſſe aliquam religionem facere, vt votum ſolemne obedientiæ, quod ſui Religioſi in Profeſſione emittunt, extendatur etiam ad obligandum circa actus merè internos. 9 Poſſent quidem ſinguli Religioſi ex ſua deuotione ſe voto priuato obligare Deo, vt diximus, ad faciendos actus internos, quos Prælatus ipſis conſulet, vel ſignificabit: non tamen poſſunt ſuo voto dare poteſtatem Prælato ad eos actus præcipiendos. Cùm ergo votum obedientiæ religioſæ ſit ad hoc, vt Profeſſus ſubdatur Prælato in ordine ad ſui gubernationem in communitate religioſa viſibili, videtur non poſſe dari tale votum, vi cuius ſubdatur vnus homo alteri in iis etiam, in quibus vnus homo alteri ſubdi non

non poteſt Poſſet quidem Deus dare poteſtatem Prælato ad præcipiendos actus merè internos, ſicut ipſe Deus poteſt eos præcipere, & ſicut de facto Confeſſarius ex delegatione Chriſti poteſt pœnitenti præcipere, & imponere ei pœnitentiam actus internos, vt cum aliis dixi *diſp.* 12 *de Pœnitent ſect.* 2. *num.* 41. *& diſp* 25. *ſect.* 4. *num* 67. illa tamen poteſtas non pertineret ad gubernationem ſenſibilem, & viſibilem, ſed magis ad aliam ſuperiorem propriam ipſius Chriſti, qui eſt caput inuiſibile totius Eccleſiæ; homines verò non poſſunt tale genus poteſtatis communicare aliis hominibus.

10 Dices, poſſe ſaltem vnum hominem obligare ſe ex iuſtitia alteri homini ad actus internos, prout initio huius dubij conceſſimus: quare hoc modo poterit dare Prælato poteſtatem ad præcipiendos actus internos, quando voluerit vti iure iuſtitiæ acquiſito per promiſſionem acceptatam. Ad hoc tamen reſponderi poteſt, licèt id de poſſibili non repugnet: hoc tamen longè eſſe de facto à mente promittentis obedientiam religioſam. Si enim obligati eſſent ex iuſtitia ad opera, quæ Prælatus præcipit, maneret poſtea obligatus ad reſtitutionem, quicumque Religioſus violat votum obedientiæ, quod tamen nemo vnquam dixit, ſed omnes condiſtinguunt etiam in Religioſis peccata contra obedientiam à peccatis contra iuſtitiam. Adde, quamuis aliqua Religio vellet, ſuos Profeſſos obligari hoc modo ex iuſtitia ad actus internos ponendos Prælato exigente: illud tamen votum ſub hac formalitate non videri eſſe votum obedientiæ, ſed votum iuſtitiæ, quia obedientia reſpicit ſuperiorem vt præcipientem: illa autem obligatio non reſpiceret formaliter Prælatum vt ſuperiorem, & vt præcipientem, ſed vt dominum exigentem id, ad quod habet ius ex iuſtitia. Vide, quæ dixi *diſp.* 3 *de Incarnatione, ſect.* 4. *num* 70. *& ſeqq.* vbi oſtendi, dominum vt dominum non præcipere, ſed exigere quod ſuum eſt: eumdem tamen vt ſuperiorem præcipere poſſe eadem opera. Petenti ergo ex ſolo titulo iuſtitiæ non correſpondet obedientia, ſed actus iuſtitiæ: ſuperiori verò præcipienti titulo ſuperioritatis correſpondet obedientia. Si ergo Prælatus regularis non poſſet vt ſuperior præcipere actus merè internos, ſed ſolùm illos exigere à ſubdito tanquam debitos ex iuſtitia, ſubditus exhibendo illos actus non obediret in rigore, ſed ſolueret, quod debet. Quare, cùm Profeſſio religioſa non includat votum iuſtitiæ, ſed obedientiæ, non poteſt aliqua Religio facere, quòd votum obedientiæ comprehendat ea, in quibus ponendis ſubditus formaliter non exercet actum obedientiæ, ſed iuſtitiæ. Hæc tamen ſubtiliora videntur, quàm materia moralis exigat, quam tractamus. Sufficiat nobis, de facto non videri hanc eſſe mentem Profeſſi, vt voto obedientiæ ſe obliget ad obediendum etiam in actibus merè internis.

11 Obiici adhuc poteſt, quòd de facto in multis Religionibus conſtitutiones approbatæ à Sede Apoſtolica præcipere videntur actus merè internos, v. gr. attendere ſingulis diebus per horam, vel ſemihoram orationi mentali examinare conſcientiam ſemel, aut bis in die, & alia huiuſmodi, quæ ſunt opera merè interna Hoc tamen argumentum retorqueri poteſt; quia etiam regulæ Miſſalis Romani videntur iniungere Sacerdotibus etiam ſecularibus, & nullo voto adſtrictis, aliquos actus merè internos. Sic enim in canone Miſſæ poſt ſumptum corpus Chriſti, ante ſumptionem ſanguinis iubetur, vt Sacerdos *aliquantulum quieſcat in meditatione ſanctiſſimi Sacramenti.* quæ certè meditatio eſt actus merè internus. Et tamen ſecluſo voto obedientiæ regularis, Doctores non admittunt communiter, leges Eccleſiaſticas ferri poſſe obligantes ad actus purè internos; omnes ergo reſpondere debemus ſupponentes doctrinam communem, quam latè explicat, & probat P. Suarez *tom.* 4. *de Relig tract.* 10. *lib.* 4. *cap.* 13. *num* 3. *& c.* 14. *num.* 16. nimirum duplicem eſſe obedientiam, alteram ſtrictam, quæ reſpicit præceptum; alteram in latiori ſignificatione, quæ ſolùm reſpicit voluntatem Superioris etiam non volentis, vel non potentis in illa materia obligare ſub præcepto: & in hoc ſenſu non repugnat, quòd regula aliqua præſcribat orationem mentalem, & quòd Prælatus eamdem aliquando iniungat ſubditis, atque alios actus internos. Et in hoc etiam ſenſu votum obedientiæ poteſt dici holocauſtum, quo totus homo offertur Deo nihil ſibi ſui retinendo. Et quidem quoad externa totus homo ſubiicitur obedientiæ rigoroſæ, & præcepto Superioris, quod ſufficeret ſatis ad nomen holocauſti; quando enim Deus præcepit Abrahæ, vt offerret illi in holocauſtum filium ſuum Iſaac, non præcepit, vt offerret etiam actus internos ipſius Iſaac. Sed tamen in caſu noſtro ipſi etiam actus interni pertinent, vt diximus, aliquo modo ad hoc holocauſtum,

ſtum, quatenus & ipſi poſſunt eſſe materia obedientiæ minùs rigoroſæ, nempe non obligantis ſub rigoroſo præcepto, ſed dirigentis, & regulantis actus ſubditi, quod ſufficit ad exercendum actum virtutis obedientiæ circa illa opera, vt explicat Suarez *loco citato*, & alij communiter.

Dvbivm VIII.

Vtrùm poſſit aliquis votum emittere, non ſe obligando ſub peccato, ſed ſub imperfectione.

1 Svppono, poſſe aliquem voto ſuo velle ſe obligare, etiam in materia graui, ſolùm ſub peccato veniali. quod licèt neget P. Vaſquez *in* 1. 2. *diſput.* 158. *cap.* 4. cum Soto, & Corduba, quos affert Suarez *tom.* 2. *de Relig. tract.* 6. *lib.* 4. *de obligatione voti, cap* 4. *num.* 3. Idem tamen Suarez *ibi num.* 7. & Thomas Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 9. *num.* 6. id concedunt, quod ego etiam conceſſi *tom.* 2. *de Iuſtit. diſp.* 22. *ſect.* 4. *num.* 41. *& ſeqq.* vbi tamen aduerti, illum non debere appellari ſimpliciter, & abſolutè votum caſtitatis, vel obedientiæ, &c. ſed imperfectè, & ſecundùm quid: atque ideo nullo modo ſufficere ad Profeſſionem, vel ad conſtituendum ſtatum religioſum. Sicut etiam in contractibus humanis non ſufficeret voluntas illa obligandi ſe ſolùm ſub veniali ad conſtituendum non ſolùm contractum matrimonij, ſed neque ſponſalia, nec alios contractus ciuiles, venditionis, locationis, mutui, & ſimiles, quamuis in pleriſque poſſet oriri obligatio perſonalis ſub veniali ex contractu illo imperfecto, & diminuto, vt latiùs explicui *loco citato*.

2 Hinc ergo procedit ratio dubitandi ad noſtrum dubium; ſi enim ſemel conceditur, poſſe ex voluntate vouentis limitari, & temperari obligationem voti ita, vt etiam in materia graui tranſgreſſio non ſit peccatum graue, ſed leue; cur non poterit ex eadem voluntate vouentis rurſus limitari, vt tranſgreſſio non ſit peccatum mortale, nec etiam veniale, ſed ſolùm ſit imperfectio? Quod adhuc explicari, & vrgeri magis poteſt, quia in multis Religionibus regulæ non obligant ſub peccato mortali, aut veniali: & tamen negari non poteſt, quòd earum tranſgreſſio ſit imperfectio moralis; cur ergo non poterit aliquis circa aliquam materiam conſilij imponere ſibi ſimilem obligationem, vt tranſgreſſio contineat imperfectionem, qualem continet tranſgreſſio regulæ in Ordine religioſo?

3 Dixi, in primis illud non poſſe appellari votum, non ſolùm ſtrictè, ſed neque etiam in minùs ſtricta ſignificatione: non quidem ſtrictè, quia, vt paulò antè dicebam, non eſt votum caſtitatis, vel Religionis ſimpliciter, & abſolutè illud, quo quis ſe vellet obligare ſolùm ſub peccato veniali: multò ergo minùs dicetur votum, quo nec ſub culpa veniali ſe quis velit obligare, vnde neque etiam in latiori ſignificatione dici poterit votum, cùm non poſſit intelligi votum ſine voluntate ſe obligandi, quæ voluntas eſt de eſſentia cuiuſcumque voti.

4 Dices, ſufficere voluntatem ſe obligandi ſub imperfectione: iam enim adeſt aliqualis obligatio, cùm non poſſit homo deficere ſine nota imperfectionis. Sed contra hoc adhuc eſt, quòd nec intelligi poteſt, quomodo ſe quis velit obligare ad imperfectionem; imperfectio enim moralis, prout condiſtinguitur ab omni culpa mortali, & veniali, non videtur eſſe aliud, niſi carentia actus perfectioris, quem homo poſſet tunc habere: hæc autem carentia non oritur ex promiſſione facta, ſed ex obiecto ipſius operationis omiſſæ. Ponamus enim, v. gr. te obligare velle voto temetipſum ad dandum cras certam eleemoſynam, non tamen ſub peccato, ſed ſolùm ſub imperfectione. Adueniente occaſione, non das eleemoſynam: tunc fateor, ſi melius erat dare eleemoſynam, quàm non dare, contrahi à te notam imperfectionis. Hoc autem non prouenit ex voto facto, ſed quia relicto obiecto perfectiori, eligis minùs perfectum, quamuis alioquin licitum. Non ergo oritur imperfectio ex promiſſione, vel obligatione, ſed ex præſtantia obiecti, quod ex ſe melius erat, quàm eius oppoſitum. Si enim obiectum ipſum ex ſe non eſſet melius, quàm oppoſitum, non poſſet promiſſio facere, quod eſſet melius, & quod eius omiſſio eſſet imperfectio. Poteſt quidem promiſſio facere, quòd obiectum, quod de ſe erat licitum, fiat illicitum prout matrimonium de ſe licitum fit illicitum vouenti caſtitatem, quia promiſſio addit debitum, quod fundat culpam contra virtutem Religionis: non verò poteſt facere promiſsio, quòd obiectum, quod de ſe non eſt melius, ſit melius, atque adeò refundat imperfectionem eius omiſsio. Imperfectio ergo omittentis eleemoſynam non proue-

nit ex promiſſione, ſed ex maiori perfectione obiecti omiſſi.

5 Dices adhuc, poſſe conſiderari nouam cauſam imperfectionis maioris ex eo, quòd poſt illam qualemcumque promiſſionem homo deficiat à fidelitate erga Deum, cui opus illud promiſerat. Reſpondeo, ſupponi falſum, nempe quòd voluerit homo obligare ſe Deo ex fidelitate: imò ſi id voluiſſet, peccaſſet mortaliter non ſtando promiſſis. Quamuis enim fidelitas erga homines obliget ſolùm ſub peccato veniali, ſecluſo alio damno extrinſeco; erga Deum tamen obligat ſub mortali ob infinitam Dei Maieſtatem, & reuerentiam illi debitam, vt dixi *tom. 2. de Iuſtit. diſput.* 23. *ſect.* 6 *num.* 96. vbi addidi, id verum eſſe, etiamſi promittens excluſiſſet expreſsè omnem obligationem ſub peccato, quæ ex promiſſione ſoleat alioquin oriri. Quod tamen intelligi debet, quando adhuc vellet efficaciter promittere, quia tunc non poſſet impedire obligationem grauem, quæ ex promiſſione neceſſariò oritur. Secus verò eſſet, ſi efficaciùs vellet non ſe obligare, itaut potiùs vellet non promittere, quàm ſe obligare; tunc enim neque eſſet obligatio, neque etiam promiſſio ex fidelitate. Imò *diſput.* 3. *de Incarnatione, ſect.* 8. *num.* 128. & 129. dixi in vniuerſum, obligationem voti non eſſe ex iuſtitia, ſed ex Religione, & fidelitate erga Deum, quæ obligat grauiter ad ſeruandam fidem Deo datam. Non poteſt ergo fieri, quòd homo ex fidelitate velit promittere Deo aliquid ſub ſola obligatione imperfectionis, quia ſi Deo data eſt verè fides, obligat reuerentia Deo debita etiam ſub reatu culpæ ad eam ſeruandam.

6 Addo tamen vltimò, quamuis non videatur quis poſſe promiſſione ſua ſe obligare Deo ad ſolam imperfectionem ex tranſgreſſione promiſſionis incurrendam: non videri tamen impoſſibile, quòd alio modo poſſet ſibi aliquis illud onus indirectè imponere. Pro quo aduerto id, quod obſeruaui *tom.* 2 *de Iuſtitia, diſput.* 23. *ſect.* 1. *num.* 1. poſſe nos dupliciter cum Deo agere, nempe vel promittendo, vel ſolùm proponendo, & intimando etiam Deo noſtrum propoſitum, ſed ſiſtendo adhuc intra terminos meri propoſiti, & abſque vlla prorſus promiſsione. Neque enim propoſitum etiam intimatum alteri fit promiſſio: nam, vt ibi latiùs explicui, promiſsio ſimplex, qua quis vult non ex iuſtitia, ſed ex ſola fidelitate ſe obligare, non obligat ex ſola veracitate: hæc enim ſolùm obligat ad conformanda verba cum mente loquentis: fidelitas verò, qua promitto tibi me cras venturum domum tuam, obligat ad conformanda facta cum verbis, quia nimirum, qui loquitur, petit fidem ab audientibus, quæ fides ceſſaret, ſi loquens non deberet exprimere ſuam mentem; qui verò promittit, exigit à promiſſario fiduciam, quæ etiam ceſſaret, ſi promittens poſſet non conformare facta cum dictis: ideo, ſicut veracitas obligat ad conformitatem verborum cum mente; ita fidelitas obligat ad conformitatem dictorum cum factis, vt latiùs explicui *loco citato.* vbi ſimiliter dixi, hanc obligationem fidelitatis non dari, quando aliquis non promittit, ſed ſolùm vult affirmare ſuum propoſitum præſens, & dicit: Ego habeo propoſitum veniendi cras ad te, & credo, quòd proculdubio id faciam. quo caſu ſola veracitas obligat ad conformanda verba cum mente, & ad id non aſſerendum, niſi de facto habeat nunc illud propoſitum, & credat, quòd re vera ita cras fiet. Nec refert, quòd illud manifeſtet illi, de cuius vtilitate agitur; adhuc enim poſſet ei non promittere, ſed ſolùm velle ei manifeſtare propriam intentionem, & mentem; ſic enim multa proponimus coram Deo, cui hæc eadem propoſita manifeſtamus, nihil tamen promittentes, aut vouentes, vel vllam obligationem etiam ex fidelitate nobis imponentes.

Dixi tamen illo *num.* 1. ex illo propoſito, 7 licèt non oriatur obligatio fidelitatis, negari tamen non poſſe, quòd ex propoſito, præſertim ſæpiùs repetito, & coram Deo facto, eique etiam abſque voto, aut promiſſione manifeſtato, naſcatur titulus nouus, ratione cuius, ſi deficias in bono propoſito, incurras notam inconſtantiæ, & inſtabilitatis, quæ opponitur conſtantiæ, & perſeuerantiæ in bono: quam notam non incurreres, ſi non propoſuiſſes. Vnde ad caſum noſtrum redeundo, inferre iam poſſumus, quomodo abſque promiſſione poſſit aliquis imponere ſibi onus aliquid faciendi, vel omittendi ſub periculo imperfectionis. Si enim firmiter coram Deo proponat, v. gr. ingredi Religionem, & hoc ſecum propoſitum in Dei conſpectu ſæpe repetat, & confirmet, eo ipſo neceſſariò conſequitur, vt ſi poſtea ſine noua cauſa vrgente deficiat, non poſſit euadere notam inconſtantiæ, & inſtabilitatis, quæ in genere moris erit ad minus imperfectio non leuis. Potuit ergo ſine vlla promiſſione hanc quaſi pœnam incurrendæ imperfectionis ſibi

ſibi imponere. Imò re vera non eſt neceſſe, quòd intendat hanc quaſi pœnam ſibi imponere, ſequitur enim ex natura rei, etiamſi ipſe nihil de hoc cogitet. Nam poſito illo propoſito, & deliberatione ſæpiùs, & cum deliberatione matura repetita, & confirmata, neceſſariò conſequitur ex ipſa inconſtantia, & inſtabilitate imperfectio non leuis: quare multò magis poterit explicitè hoc ipſum intendere homo, quando ſuum propoſitum coram Deo confirmabat, & dicere: Ego firmiſſimè hoc propono: alioquin volo notam, & imperfectionem inconſtantiæ, & inſtabilitatis incurrere. Non tamen debet dici, quòd ille votum emiſerit obligando ſe ad ſolam imperfectionem; illa enim nullo modo fuit promiſſio, aut votum, ſed ſolùm propoſitum firmiter ſtabilitum, cuius tranſgreſſio affert plerumque non ſolùm imperfectionem communem ex carentia operis perfectioris, quod poſſet fieri, ſed etiam magis ſpecialem imperfectionem ex carentia conſtantiæ, & ſtabilitatis in propoſito firmiter ſtabilito, & ſæpiùs coram Deo confirmato.

Dubium IX.

Utrùm qui pro debitore ſoluit, poſſit ab eo exigere non ſolùm capitale, ſed etiam fructus.

1 Antonius grauatus multo ære alieno, pro quo etiam ad intereſſe, & fructus erat ſuis creditoribus obligatus, rogauit Franciſcum, vt in ſe reciperet omnia illa debita, cui etiam ſe obligauit intra quatuor annos totam ſummam illi reddere, & interim ſoluere ei ſex pro centum ſingulis annis. Itaque Franciſcus aſſumpſit, & accollauit ſibi omnia debita Antonij quoad capitale, & intereſſe, acceptantibus creditoribus, & liberantibus Antonium: breui autem tempore Franciſcus partim induſtria, partim cum diſpendio extinxit omnia illa debita, vt ſe à tot creditoribus, & intereſſe currenti liberaret. Antonius prætendit, ſe iam non debere Franciſco, niſi capitale poſt quadriennium ſoluendum, non verò fructus promiſſos ſex pro centum ſingulis annis vſque ad reſtitutionem capitalis, quia, cùm Franciſcus nullum iam intereſſe tempore ſequenti ſoluat creditoribus, quibus iam capitale ſoluit, nullum habet titulum ad illud intereſſe ab Antonio exigendum, niſi ob eius debita ſoluta, quod fuit quaſi mutuum, atque adeò fructus temporis intermedij eſſent vſurarij, cùm re vera Franciſcus ſoluat, v. gr. ſolùm 6000. & exigeret poſtea ab Antonio 7449. computatis, quæ quaſi fructus redduntur ſex pro centum ſingulis annis illius quadriennij.

Interrogauit itaque Franciſcus pro foro conſcientiæ, an ipſe poſſet licitè fructus illos exigere, & recipere? cui pro eodem foro, in quo ipſi ſoli ritè examinato credendum erat, reſponſum eſt affirmatiuè. Pro quo ſupponendum eſt, hos fructus non deberi Franciſco pro intereſſe, quod Antonius debebat ſuis creditoribus, & quòd Antonius accollauit ſibi: nam re vera illud intereſſe non fuit ſolutum, ſed debitum fuit extinctum, ſoluto capitali, antequam currere poſſet intereſſe illorum quatuor annorum: pro illo ergo intereſſe nihil poſſet Franciſcus exigere, vel recipere, imò, in rigore loquendo, tota illa prima obligatio, qua Antonius debebat intereſſe ſuis creditoribus, extincta fuit, quando Franciſcus, conſentientibus creditoribus, accollauit ſibi omnia illa debita. Fuit enim nouus contractus, quo Franciſcus obligauit ſe ad capitale, & ad intereſſe: ita tamen, vt prior obligatio Antonij omnino extingueretur. Pro hac autem obligatione, qua Franciſcus illis creditoribus ſe adſtrinxit, obligauit ſe ei Antonius per nouum contractum ad reddendum illi intra quadriennium ſummam totam, & interim ſoluendum intereſſe ſex pro centum. quod intereſſe debetur Franciſco ex vi huius ſecundi contractus, quo ſe illi Antonius obligauit pro onere, quod Franciſcus ſubibat accollandi in ſe debita Antonij, & eum liberandi, omnino extinguendo omnia iura creditorum aduersùs illum. Ad iuſtificandum ergo hoc intereſſe non eſt conſiderandum, an Franciſcus ſoluerit intereſſe creditoribus; ſed an pro obligatione, quam ſubibat, & pro liberatione præſtita Antonio, potuerit iuſtè obligare Antonium ad ſolutionem non ſolùm capitalis, ſed etiam illorum fructuum taxatorum, quamdiu non ſolueretur illo quadriennio.

Iuſtificatio ergo huius ſecundi contractus probari poteſt, primò ex æqualitate inter onus, quod ſibi aſſumpſit Franciſcus, & inter pretium, quod pro hoc onere promiſit ei Antonius. Nam in primis Franciſcus obligauit ſe creditoribus ad ſoluendum illis totum capitale: item aſſumpſit 3

in

in ſe onus ſoluendi eis totum intereſſe, quod Antonius debebat ſoluere,quamdiù non redderetur illis capitale, quod quidem onus Antonius magno pretio redemiſſet, quia intereſſe magnum erat, & multò maius, quàm illa ſex pro centum. Totum ergo hoc onus aſſumpſit in ſe Franciſcus: & quidem pro onere ſoluendi capitale, voluit tantumdem ſibi ab Antonio intra quadriennium reſtitui. Pro onere autem ſoluendi creditoribus intereſſe, quod onus Antonius habebat, & Franciſcus illud totum in ſe aſſumebat,voluit aliquod aliud pretium: quod iure facere potuit,nam onus illud,quod Antonius habebat, & liberatio ipſius à tali onere, res erat pretio digna: quare pro hoc onere, & liberatione Antonij promiſſa eſt Franciſco pecunia adæquans ſex pro centum durante quadriennio: quæ pecunia non petitur à Franciſco vt fructus capitalis ab ipſo ſoluti,& ab Antonio non redditi; ſed vt pretium obligationis, qua Franciſcus ſe obligat creditoribus ad ſoluendum intereſſe ab Antonio promiſſum,à qua obligatione, vt ſe aliquomodo Franciſcus reddat indemnem,quia ipſe exponit ſe periculo ſoluendi illud intereſſe creditoribus, vult Antonium viciſſim ipſi obligatum manere ad reddendum ipſum indemnem, & reddendum ei hoc intereſſe.Quia verò intereſſe illud erat in grauiori ſumma, reductum eſt in gratiam Antonij ad minorem, nempe ad ſex pro centum: pro qua ſumma tanquam pro pretio obligationis, aſſumpſit in ſe Franciſcus obligationem creditoribus ſoluendi intereſſe illud maius: in quo nulla apparet iniuſtitia, imò beneficium in Antonium, qui pro minori ſumma liberatur ab obligatione ſoluendi maiorem ſummam creditoribus, quam obligationem aſſumpſit in ſe Franciſcus. Ipſe autem poſtea propria induſtria, & diſpendio liberauit ſe ab ea obligatione, quam contraxerat ſoluendi illud intereſſe maius creditoribus: non tamen ideo minùs poteſt exigere ab Antonio pretium ſibi promiſſum pro illa obligatione, quam contraxerat, quæ obligatio digna erat, vt vidimus, illo & maiori pretio. Non eſt ergo iniuſtus hic contractus ex parte Franciſci ob exceſſum pretij,cùm libenter Antonius pro illo pretio redemerit ſe ab obligatione longè grauiori. Neque etiam habet vſuram implicitam quaſi fructuum pecuniæ anticipatè ſolutæ à Franciſco, & nondum redditæ ab Antonio, quia fructus illi non ſunt promiſſi Franciſco vt fructus pecuniæ ab ipſo antea ſoluendæ;ſed ad reddendum illum indemnem ab obligatione ſibi aſſumpta ſoluendi intereſſe creditoribus, & vt pretium illius obligationis.Neque enim Franciſcus ſe obligauit ad ſtatim ſoluendum creditoribus, ſed ſolùm aſſumpſit in ſe obligationem, quam habebat Antonius ſoluendi capitale,& interim intereſſe, pro qua obligatione voluit Antonium ſibi obligari ad capitale intra certum tempus, & interim ad fructus minores, ſed certos,qui ex vtriuſque concordia taxati ſunt pro intereſſe maiori incerto, ad quod Franciſcus ſe creditoribus obligabat: in quo nulla apparet vſura,ſed taxatio,& reductio incerti maioris damni ad minus pretium, & lucrum certum.

Secundò probari,& declarari poteſt hoc ipſum ex doctrina, quam tradidi *tom.2. de Iuſtitia, diſput. 28. ſect. 10. num. 134.* vbi propoſitum fuit dubium de Religioſo, qui apud mercatorem campſorem fideiuſſit pro Petro, cui campſor dedit ad cambium certam ſummam: poſtea verò, quia idem campſor debebat eidem Religioſo aliam æqualem ſummam,loco ſolutionis ceſſit ei creditum illud contra Petrum tam quoad capitale,quàm quoad intereſſe, donec Petrus ſolueret: à quo cùm Religioſus poſtea peteret ſortem, & intereſſe, quale ab initio taxatum fuerat; opponebat Petrus,non poſſe Religioſum exigere intereſſe ab illa die, qua campſor ei ceſſerat creditum illud, cùm iam tunc extinctum eſſet debitum,& ſatisfactum eſſet campſori,qui iam tunc pro ſoluta habebat ſortem, & intereſſe decurſum: poſtea verò Religioſus non poterat ſuo nomine exigere intereſſe,cùm ipſe non poſſet negotiari, nec illi lucrum ceſſaret ex dilata ſolutione ſortis principalis. Dixi tamen, potuiſſe ſaltem validè campſorem ab initio paciſci cum Petro pro lucro ceſſante, quamdiu ſors non redderetur, taxando ab initio illud lucrum ceſſans, vel damnum emergens, quod timeri poterat, & reducendo illud ad certam ſummam moderatam. quo caſu campſor potuit poſtea totum hoc ius ſuum ad capitale, & ad lucrum cedere Religioſo, qui, licèt in ſe non eſſet capax lucrandi; poterat tamen titulo ceſſionis exigere lucrum, cuius campſor capax erat, quia ſufficit capacitas in cedente, licèt in ceſſionario non ſit talis capacitas,quod aliis exemplis ibidem comprobaui. Ex hoc autem caſu videtur poſſe argumentum deſumi ad caſum noſtrum, in quo etiam creditores Antonij ceſſerunt iura omnia, quæ aduersùs

uerſùs illum habebant ad ſortem, & ad intereſſe in fauorem Franciſci, cui ceſſioni ipſe etiam Franciſcus conſenſit, & poſtea totum illud ex vtriuſque conſenſu ad minorem ſummam reductum eſt. Nec apparet, cur ſicut in primo caſu cedens retinuit ius radicale, ratione cuius ceſſionarius Religioſus potuerit exigere lucrum, cuius ipſe non erat capax; non potuerint etiam in caſu noſtro creditores cedentes retinere ius radicale, ratione cuius Franciſcus ceſſionarius potuerit exigere lucrum, quamdiu Antonius creditoribus non ſolueret.

5 Dices, non potuiſſe in caſu noſtro creditores retinere ius etiam radicale ad intereſſe, iam enim illis Antonius ſoluit capitale, ſiquidem loco ſolutionis fecit, quòd Franciſcus accollaret ſibi illud debitum; quod genus ſolutionis ipſi creditores acceptarunt. Poſtquam verò eis ſatisfactum eſt pro capitali, non potuerunt retinere ius aliquod ad intereſſe. Reſpondeo, creditores non acceptaſſe abſolutè pro ſolutione completa illam ſubrogationem Franciſci, ſed ſub conditione, itaut Antonius maneret adhuc obligatus ad ſoluendum Franciſco id totum, quod ipſis ſoluere debuiſſet. Quando ergo Franciſcus accollauit ſibi illud debitum, nondum ſatisfecit completè Antonius creditoribus, cùm adhuc conditio completa non eſſet. Rurſus, quando Franciſcus ſoluit creditoribus, adhuc creditores retinere potuerunt ius radicale aduerſùs Antonium, quia ceſſerunt Franciſco iura ſua ad capitale, & ad intereſſe: ergo non liberarunt abſolutè Antonium à ſua obligatione, ſed ſolùm ſub conditione, ſi ipſe ſolueret Franciſco totum id, quod eis ſoluere debuiſſet. Quamdiu ergo Antonius non ſoluit cum effectu, ſemper remanet in creditoribus ius radicale, & in Franciſco, vt eorum ceſſionario ius proximum ad capitale, & intereſſe, quod creditoribus deberetur.

6 Denique ad tollendum omnem ſcrupulum pro iuſtificatione huius contractus afferuntur rationes generales, quæ in hoc caſu ſpecialiter locum habuerunt, nempe damni emergentis, quod re vera Franciſcus incurrebat, vel prudenter timebat ex anticipata ſolutione à ſe facta, antequam ab Antonio debitum reciperet. Item periculum, cui ſe exponebat amittendi ſortem, quod periculum fuiſſe verum, experientia comprobauit: qui tituli communiter approbantur à Theologis ad paciſcendum ab initio de intereſſe proportionato vltra ſortem ſine labe vſuræ. Cùm ergo ageretur ſolùm de foro conſcientiæ, in quo ipſi ſoli Franciſco credendum erat, qui pro ſua ſola conſcientia interrogabat; meritò illi reſponſum eſt, quòd iis ſtantibus poſſet licitè vltra capitale exigere intereſſe illius quadriennij, prout inter ſe antea conuenerant.

Dubium X.

An in legato ſupellectilis ſacræ comprehendatur planeta, quæ nondum fuerat ad vſum adhibita.

Cardinalis quidam in ſuo teſtamento ita ſcripſit: *Lego Eccleſiæ mei tituli N. omnem ſacram ſupellectilem mei ſacelli; hoc eſt, non ſolùm omnes ſacras veſtes Sacerdotis, & Altaris, ſed etiam cruces, candelabra argentea, & alia vaſa, ac inſtrumenta, quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant.* Reperta fuit tempore mortis planeta pretioſa vna, vel plures, quæ adhuc ad vſum non fuerant adhibitæ. Quæſitum fuit, an in eo legato comprehenderentur? Videbantur non comprehendi, propter verba illa teſtatoris, *quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant* Non ergo legauit, quæ adhuc adhibita non fuerant. 1

Dixi, totam quæſtionem reduci ad hoc, an verba illa referri debeant ad omnia præcedentia, an verò ſolùm ad vltima, nempe ad *cruces, candelabra*, &c. quæ eſt quæſtio celebris apud Iuriſtas, quando clauſula vltima referri debeat ad omnia præcedentia, vel ſolùm ad immediata, & proxima. Et quidem ſolet regula generalis aſſignari, quòd clauſula in fine poſita referri debeat ad omnia præcedentia; quod probari ſolet ex *l. talis ſcriptura, § fin. ff. de legatis* 1. vbi Vlpianus de clauſula à teſtatore addita, ſic ait: *Hanc autem ſcripturam non ad præcedentia ſola legata, ſed & ad vniuerſa, quæ teſtamento adſcripta ſunt, extendi, Gallus, Aquilius, Offilius, Trebatius reſponderunt: ídque verum eſt.* atque ideo hanc regulam aliis adductis, probat Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſput* 7. *num.* 17. Debent ergo verba illa teſtatoris ad totam ſupellectilem ſacram referri, atque adeò limitare legatum ad ea ſolùm, quæ iam ad vſum adhibita fuerant. 2

In contrarium tamen eſt doctrina etiam communis Iuriſtarum, qui ſupradictam regulam 3

regulam limitant, vt non habeat locum, quando non procedit eadem ratio in omnibus præcedentibus, ſed diuerſa; tunc enim clauſula in fine, vel in principio poſita non debet referri ad omnia præcedentia, vel ſubſequentia, ſed ad illa ſolùm, in quibus ratio peculiaris inuenitur, niſi contrarium conſtet de mente teſtatoris, vel legiſlatoris. quam limitationem probant Decius, Nauarrus, Bartolus, Iaſon, Alciatus, Menochius, & alij, quos affert, & ſequitur idem Sanchez *lib. 6. de matrimon. diſput. 21. num. 18. in reſponſ. ad confirmationem tertij argumenti, & lib. 8. diſput. 16. num. 11. & lib. 10. diſp. 16. num. 15. in fine.*

4 Hæc ergo doctrina videtur poſſe cum magno fundamento applicari ad caſum noſtrum, in quo diuerſa erat ratio de crucibus, candelabris, & vaſibus argenteis; huiuſmodi enim poterant multa alia inueniri in domo illius Cardinalis, quæ non erant ad vſum ſolum Sacelli deſtinata: nam erant multa alia candelabra argentea, multæ etiam aliæ cruces in Oratoriis, ſeu genuflexoriis priuatis iuxta lectum, vel in cameris ſecretis ad Orationem priuatam: multi etiam vrceoli, & bacilia: quare meritò teſtator limitauit legatum harum rerum ad ea ſolùm, quæ ab ipſo in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant. quæ ratio non procedebat in veſtibus ſacris Sacerdotis, vel Altaris, ſolùm deſeruire poterant ſacello, & ſacrificio, nec alio fine fiebant, ſed eo ipſo deputabantur pro ſeruitio Sacelli. In iis ergo nullam limitationem appoſuit, imò quando de illis loquitur, appoſuit ſignum vniuerſale, dicens, *non ſolum omnes ſacras veſtes Sacerdotis, & Altaris*; ſtatim verò quando de aliis rebus argenteis loquitur, addidit particulam limitantem, dicens; *ſed etiam cruces, candelabra argentea, & alia vaſa, ac instrumenta, quæ à me in ſacris myſteriis adhiberi ſolebant.* quaſi diceret: quamuis hoc legato includi velim omnia, quæ ad veſtes ſacras pertinent; alia tamen, quæ argentea vaſa, vel inſtrumenta ſunt, non intelligo omnia, ſed ea, quæ adhiberi ſolent à me in ſacro miniſterio, quia in his poterat eſſe controuerſia propter alia eiuſdem generis, quæ reperiri poterant, non deſeruientia ad ſacras functiones. Et quamuis quoad calices, & patenas ſacras non eſſet periculum; potuerunt tamen hæc ſub ea clauſula limitante comprehendi, quia idem erat dicere, *lego omnes calices, & patenas*, ac dicere, lego vaſa ſacra, quæ adhiberi ſolent ad myſteria ſacra, omnia enim illa adhiberi ſolebant; illa ergo appoſitio illius ſigni vniuerſalis, *omnes*, in veſtibus, & omiſſio illius in candelabris, & aliis, ſatis indicat, animum teſtatoris fuiſſe, quòd limitatio ſubſequens referretur ſolùm ad res poſteriores, non ad res prioris generis.

Confirmatur primò ex alia doctrina multorum, qui hanc regulam ſtatuunt, 5 vt quando vnica eſt clauſula in diſpoſitione, verba limitantia, vel ampliantia referri debeant ad omnia, ſecus quando ſunt duæ clauſulæ, de qua regula videri poteſt Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. diſput.* 108. *num* 3. Videtur autem teſtator in caſu noſtro duas clauſulas diſtinxiſſe: primam ibi, *non ſolùm omnes ſacras veſtes:* ſecundam verò ibi, *ſed etiam cruces*, &c. quare limitatio ſubſequens ad ſecundam ſolùm clauſulam, non ad primam referenda erit. Videatur Decius *conſil.* 92. vbi, licèt velit, clauſulam in fine poſitam referri ad omnia, fatetur tamen id non procedere, quando in legato ſunt duæ clauſulæ. Videri etiam poſſunt Cardinalis Tuſchus *tom. 5. littera L. concluſ.* 21. *numer.* 14. & Philippus Corneus *tom. 4. conſiliorum, conſil.* 218. vbi affert caſum noſtro ferè ſimilem, & in fauorem legatarij reſoluit.

Denique confirmari poteſt, quia licèt 6 regula generalis ſit, quòd in legatis interpretatio ſtricta facienda ſit, vt hæres minùs grauari iudicetur, in dubio enim pro ipſo hærede, qui poſſidet, interpretandum eſt; id tamen fallit in legato pio, in quo in eius fauorem interpretatio magis benigna facienda eſt, vt cum aliis obſeruat Cardinalis Tuſchus *vbi ſuprà concluſ.* 58. vbi alios refert. In noſtro ergo caſu, in quo hæres non erat cauſa pia, ſed conſanguinei, & legatarius erat locus pius, nempe Eccleſia Titularis, in fauorem potiùs legatarij verba illa, etiamſi dubia eſſent, interpretari debemus. quod multò magis locum habet in hac materia, cùm agatur de veſte ſacra pertinente ad Capellam Cardinalis, de quibus veſtibus ſacris non ſolet dari licentia teſtandi, niſi cum clauſula, vt de iis diſponant in fauorem alicuius Eccleſiæ, vel loci pij: quæ clauſula non ſcio, an appoſita fuerit in indulto teſtandi illius Cardinalis. Scio, hodie à Sanctiſſimo D. N Innocentio X apponi, & mihi ab ipſo appoſitam eſſe: & meritò, cùm omnino non deceat, eiuſmodi res ſacras ad manus hæredum laicorum

xum deuolui : quare præſumi non poteſt, Cardinalem illum voluiſſe planetas illas à Legato excipere, vt ad dominium profanum laicorum deuenirent.

Dvbivm XI.

An nomine pecuniæ numeratæ veniat maſſa argenti rudis.

1 Locus pius contendebat, ſe ex legato habere ius ad plura bona, quæ teſtator quidam in India Occidentali ei reliquerat. Negabant hæredes, & tandem ventum eſt ad concordiam, vt locus pius renuntiaret iuri ſuo, & hæredes cederent *pecuniæ ſolùm numeratæ*, quam locus pius acceperat de bonis teſtatoris, reliqua verò reddere deberet hæredibus. Dubitarunt Superiores loci pij, an deberent etiam hæredibus reddere glebas aliquot argenteas, quas locus pius inter alia teſtatoris bona habuerat.

2 Dixi, debere reddi totum illud argentum hæredibus, niſi aliud ex vſu illius Prouinciæ præſumi poſſit. Ratio eſt, quia ſi alicui legetur argentum, non debetur ei pecunia argentea, quæ relicta eſt à teſtatore, ſed ſolùm aliud argentum condiſtinctum à pecunia, vt habetur *in l. Quintus Mutius ff. de auro, & argento legatis.* vbi Vlpianus §. 1. ita loquitur: *An cui argentum omne legatum eſt, ei nummi quoque legati eſſe videantur, quæritur. Et ego puto, non contineri. Non facilè enim quiſquam argenti numero nummos computat* Hinc autem à fortiori probari poteſt noſtra reſponſio, quia faciliùs credi poteſt, quod nomine *argenti* intelligantur etiam pecuniæ argenteæ, cùm & ipſæ verè ſint argentum, quàm quòd nomine *pecuniæ* intelligatur maſſa argenti rudis, quæ verè pecunia non eſt: ſi ergo Iureconſultus reputat parum credibile, quod teſtator nomine *argenti* intellexerit nummos argenteos, multò minùs credi poterit, quòd hæredes nomine *pecuniæ*, cui ſoli cederunt, intellexerint maſſam rudis argenti, præſertim in ſumma tanti valoris.

3 Porrò glebas illas argenti, ſeu Marcos non eſſe verè pecuniam, probari facilè poteſt, quia pecunia conſtituitur formaliter in eſſe pecuniæ per ſigillum Principis impreſſum, à quo habet valorem legalem monetæ, ratione cuius obligantur ſubditi, & creditores ad eam acceptandam in commercio ciuili: qui tamen non tenentur acceptare argentum rude, & non ſigillatum ſigno illo proprio monetæ currentis: non eſt ergo verè, & propriè pecunia, ſed ſolùm æquiualenter, & virtualiter, quatenus facilè ad monetam, & pecuniam reduci poteſt.

Secundò hoc ipſum probari poteſt ex 4
addito illo *numeratæ*; nam hæredes expreſsè dixerunt, ſe cedere in fauorem loci pij *pecuniæ ſolùm numeratæ*, quam ex bonis teſtatoris accepiſſet. Quamuis autem vocabulum *pecuniæ* nudè vſurpatum potuiſſet in latiori ſignificatione vſurpari, vt comprehenderet pecuniam impropriam, qualis eſt maſſa argenti; voces tamen illæ, *pecuniæ numeratæ*, habent ſtrictiſſimam ſignificationem, vt ex Alciato obſeruat Ioann. Caluinus Iuriſta *in ſuo Lexic. iuris, verb. pecunia numerata* Ratio autem eſſe poteſt, quia numerari non ſolet, niſi pecunia ſigillata, & moneta vſualis, quæ nec ſoluitur, nec accipitur, niſi præcedente numeratione. Vnde ſtante Bulla Pij V. de cenſibus, in qua ſtatuitur, quòd cenſus non niſi pecunia numerata præſenti conſtitui poſſit; ſicut non ſufficiunt merces loco pecuniæ, ſic nec maſſa argenti ad conſtituendum cenſum, vt adductis Doctorum ſententiis notauimus *tom. 2. de Iuſtitia, diſput. 27 ſect. 5. numer. 82. & ſequentibus.* Cùm ergo hæredes in caſu noſtro de ſola pecunia numerata loquuti ſint, non intenderunt ſub eo nomine argenti maſſam comprehendere.

Tertiò denique probari poteſt, quia, 5
licèt in teſtamentis verba poſſint aliquando in benigniori ſignificatione intelligi, quia ex benignitate, & liberalitate teſtatoris procedunt: in contractibus tamen onerosis ſinguli contrahentes proferre præſumuntur verba in ſenſu magis fauorabili proferenti; quia vnuſquiſque præſumitur, ſe quàm minimum poſſit, velle obligare, iuxta regulam vulgarem deſumptam ex *l. quidquid adſtringendæ 99 ff. de verbor. obligationibus.* vbi gloſſa *verb. ſecundùm promiſſorem*, eam regulam exemplis exornat. Cùm ergo in caſu noſtro verba illa, *pecuniæ ſolùm numeratæ*,

merata, prolata fuerint ab hæredibus, debent in eorum fauorem explicari in magis benigno ſenſu, vt ſolùm ſe voluerint obligare ad cedendum pecuniæ, quæ propriè, & in rigore ſit pecunia, non quæ ſolùm virtualiter ſit talis, qualis eſt maſſa argenti.

6 Dixi tamen, *niſi aliud ex vſu illius Prouinciæ præſumi poſſet*; quia in primis vocabula iuxta vſum regionis, & populi ſenſum interpretanda ſunt: quare, ſi ibi nomine *pecuniæ* argentum etiam non laboratum, ſed rude, intelligi ſoleret, idque etiam nomine *pecuniæ numeratæ*, eodem modo in hoc caſu deberent intelligi verba illa. Rurſus, ſi maſſa etiam argenti vſurpari ibi ſoleret loco monetæ, atque haberet iam ſuum legitimum valorem, iuxta quem in ſolutionibus, & commerciis cogi poſſent creditores ad eam accipiendam; iam tunc videretur poſſe comprehendi nomine *pecuniæ numeratæ*; habent enim, (ni fallor,) illæ glebæ argenti ſigillum publicum ſingulis impreſſum, quo videtur fides publica fieri de ſingulorum pondere, & valore; quare aliquo modo videntur participare conditionem monetarum, & pecuniarum. Vereor tamen, ne ſit alius finis ſigillum illud imprimendi; inuenio enim apud Solorzanum *tom. 2. de Indiarum gubernatione, lib. 5. cap. vnico, num.* 23. regium ſignum, ſiue ſtigma ſolere ibi eiuſmodi metallis imprimi, vt domini poſſint liberè vti metallis illis, nam ſignum illud oſtendit, quòd iam ſatisfecerint Regiæ Cameræ, ſoluendo quintam partem fiſco debitam. Poteſt etiam ſignum illud imprimi, vt conſtet de legitimo pondere illius maſſæ, vel ob alias rationes, abſque eo quòd intendatur dare qualitatem monetæ. Si autem neque eſt moneta, neque in illa regione ſub nomine *pecuniæ numeratæ* intelligi ſolet maſſa argenti, non video, quomodo locus pius ex illa ſola ceſſione pecuniæ numeratæ, quam fecerunt hæredes, poſſint licitè retinere maſſas argenti, quas apud ſe habebant de bonis teſtatoris.

***

DVBIVM XII.

De cenſu ſoluendo, ſequuta mutatione monetæ, & deficiente etiam ex parte hypotheca.

PEtrus Eccleſiaſticus ſecularis vendidit cenſum loco regulari 600. librarum Genuenſium annuarum, quem cenſum impoſuit ſuper fundo quodam, & ſuper aliquibus locis Montium, quæ Romæ in Montibus habebat. Hæ autem 600. libræ faciebant tunc 120. ſcuta. Poſtea idem Petrus Profeſſionem religioſam fecit, reſeruata ſibi ad tempus cura, & adminiſtratione mera ſuæ hæreditatis, quam alteri Conuentui eiuſdem Ordinis reliquerat. Dum ergo hæreditatem ſuam adminiſtraret, vendidit ob euidentem vtilitatem loca Montium Romana, quæ dicto cenſu ſpecialiter ſubiacebant. Mortuo Petro, illi, ad quos ſpectat adminiſtratio hæreditatis ab eo relictæ, nolunt ampliùs ſoluere integra illa 120. ſcuta annua loco regulari, qui cenſum emerat, ſed ſolùm 100. imò ex his etiam volunt demere tertiam partem. 1

2 Eorum fundamento duo ſunt. Primum eſt, quia deficiente hypotheca totaliter, deficit cenſus; ergo deficiente ex parte hypotheca, debet ex parte deficere etiam cenſus. Cùm ergo loca Montium Romana alienata fuerint, & tranſierint ad alios poſſeſſores, ab iis debet exigi pro rata cenſus annuus, quia loca Montium debuerunt ad ipſos cum ſuo onere reali tranſire. Cùm ergo loca Montium ſint tertia pars totius hypothecæ ſpecialis, quam cenſus habuit, debet tertia pars fructuum cenſus cum illis Montibus tranſire, vel extingui.

3 Dixi tamen, ex hoc capite non videri excuſandum hæredem Petri à ſolutione integra 600. librarum annuarum, primò, quia iuxta ſententiam probabilem creditor poteſt petere à ſingulis, inter quos poſtea diuiditur res cenſui ſubiecta, & ab illo, quem maluerit, exigere penſionem integram, vt docent Molina *tom. 2. de Iuſtitia, diſput.* 391. *num.* 3. Leſſius, & Nauarrus, quos attuli *tom. 2. de Iuſtitia, & iure, diſput. 27. ſect. 6. §. 4. numer.* 106. Deinde,

Deinde, quia etiam retenta contraria aliorum ſententia, adhuc in caſu noſtro erit actio aduerſus Petrum venditorem cenſus, & eius hæredes, nam vel Petrus vendidit illa loca Montium aliis, vel extinxit recepto pretio, quod dederat. Si extinxit, debebat ſubrogare aliam hypothecam loco illorum, & ſeruare indemnem emptorem cenſus: quare ex hoc ſaltem capite tenebitur nunc ad reſarciendum hoc damnum, & ſoluendos redditus integros; ſi verò non extinxit, ſed vendidit loca Montium aliis, tenebitur illis ad minus de euictione, ſi loca Montium tranſierunt cum illo onere reali. Cùm ergo in caſu noſtro vterque locus pius, & qui emit cenſum, & hæres venditoris, ſit locus regularis ſub eodem generali, ad quem pertinet adminiſtratio bonorum vtriuſque, fatendum videtur, quòd licèt de rigore iuris emptor cenſus deberet recurrere ad poſſeſſores illorum locorum Montium, (ſi fortè vendita fuerunt,) & illi poſtea recurrere ad hæredes venditoris, qui tenentur de euictione: Generalis tamen, qui ſcit obligationem ſui ſubditi, qui eſt hæres venditoris, debet vitare hunc circuitum, & ſeruare indemnes emptores locorum Montium, extinguendo partem illam cenſus pro rata locorum Montium ex pretio pro illis accepto, ad quod tenebatur Petrus venditor; & interim ſoluere partem illam redditúum correſpondentem locis Montium, vt illorum emptores ſeruet indemnes.

4 Opponunt primò, Petrum, quando alienauit, vel extinxit loca Montium, fuiſſe iam Profeſſum, atque ideo iam non fuiſſe dominum, nec debitorem cenſus, ſed merum adminiſtratorem: quare non videtur procedere regula, quòd venditor cenſus alienans, vel extinguens bona hypothecata, debet ſubrogare alia bona in eorum locum. Reſpondeo, Petrum fuiſſe tunc adminiſtratorem ex voluntate, & nominatione eiuſdem Petri, antequam eſſet Profeſſus; quo tempore nominans ſe adminiſtratorem pro tempore ſequenti, eo ipſo voluit ratas habere obligationes, & onera omnia, quæ conſequerentur ad omnes contractus quos ipſe poſtea in ea adminiſtratione celebraret, ſicut ſi eos ante Profeſſionem celebraſſet: quare regula illa habebit locum, cùm tota illa obligatio fundetur in voluntate eiuſdem Petri, quando non erat Profeſſus, ſed dominus abſolutus, & liber illorum bonorum.

Opponunt ſecundò, quòd Petrus iam Profeſſus alienauit illa loca Montium cum licentia ipſius Generalis; qui cùm eſſet Superior etiam illius loci pij, qui emerat cenſum, eo ipſo videtur nomine illius præbuiſſe conſenſum ad alienationem illorum locorum, non obſtante præiudicio, quod debebat ſequi de diminutione fructuum cenſus quoad illam partem. Reſpondeo, Generalem nec intendiſſe, nec potuiſſe velle dare licentiam, niſi quatenus præcisè requirebatur, & petebatur ad alienanda loca Montium, (quam licentiam poterat tunc dare ante prohibitionem factam à ſacra Congregatione Concilij Tridentini,) non verò ad præiudicandum iuri illius loci religioſi, qui prædictum cenſum emerat. Si enim Generalis ſciret, illa loca Montium eſſe hypothecata tali loco pio, & cenſui ſubiecta, non potuiſſet dare licentiam ad alienandum, niſi vel monitis emptoribus de onere affixo, vel ſubrogando aliam hypothecam loco illius, quia non poterat cedere iuri hypothecæ, quam habebat emptor cenſus, niſi hoc eſſet in euidentem eiuſdem vtilitatem, quæ non erat, ſed euidens damnum, & diminutio cenſus empti quoad tertiam partem ſine vlla prorſus vtilitate, vel compenſatione. Dum ergo Generalis hoc ignorauit, non debet vllo modo præſumi, quòd implicitè conſenſerit præiudicio emptoris cenſus, ſed potiùs, quòd voluerit implicitè ſubrogare aliam hypothecam, vel certè obligare hæredes venditoris ad conſeruandum omnino indemnem dominum cenſus, cui loca illa Montium erant ſpecialiter ſubiecta. 5

Ceſſante ergo hoc motiuo ad diminuendos fructus cenſus, veniamus ad alterum, quod maiorem videtur præferre difficultatem. Dicunt ergo, quamuis initio ſoluerentur 120. ſcuta annua, quibus tunc æquiualebant 600. libræ annuæ aſſignatæ pro annua penſione: nunc tamen ſoluenda eſſe ſolùm 100. ſcuta, quibus ſolis nunc æquiualent 600. libræ. Pro quo ſciendum eſt, libram Genuenſem eſſe monetam non vſualem, ſed imaginariam continentem 20. ſolidos, ſicut ducatum Hiſpanum continet 11. regales: & ſicut in Hiſpania, quamuis nulla ſit moneta, quæ æquiualeat 11. regalibus, vel ſit ducatum; redditus tamen cenſuum, & aliæ penſiones deſignantur per ducata: ita Genuæ nominantur 6

libræ in penſionibus, & aliis contractibus, quamuis nulla ſit talis moneta, ſed ſolùm contineat 20. ſolidos. Ipſi tamen ſolidi, qui libram componunt, paſſi fuerunt tempore ſequenti mutationem intrinſecam, eo quòd cuſi fuerint ſolidi paulatim deteriores in ſua ſubſtantia; quare ſolidi moderni componentes 600. libras æquiualent quoad perfectionem intrinſecam ſolidis antiquis componentibus ſolas libras 500. Hinc ergo oritur difficultas; quia hæredes Petri dicunt, ſe ſatisfacere ſoluendo libras 600. nominatas in contractu: cùm autem 600. libræ hodiernæ propter deteriorationem ſolidorum æquiualeant ſolis 100. ſcutis, dicunt, ſe ſatisfacere ſoluendo 100. ſcuta, cùm tamen antea propter perfectionem maiorem ſolidorum oporteret dare 120. ſcuta pro ſoluendis 600. libris annuis, quæ ex contractu debebantur. Ex aduerſo verò emptor cenſus prætendit ſibi ſoluenda eſſe 120. ſcuta, quæ æquiualent 600. libris antiquis, ipſe enim debet exigere libras, quales tunc erant, non alias, quæ ſolo nomine conueniant cum illis, & differant quoad ſubſtantiam, & bonitatem intrinſecam.

7 Vnde quoad hoc etiam punctum reſpondi in fauorem emptoris cenſus, quia regula generalis eſt, vt quando valor intrinſecus pecuniæ decreſcit ob deteriorationem intrinſecam ipſius pecuniæ, creditores, ſiue creditum proueniat ex mutuo, ſiue ex cenſu, ſiue ex quocumque alio contractu, recipere, & exigere poſſint à debitoribus ſolutionem iuxta valorem, quem monetæ habebant tempore contractus, quæ regula colligitur ex *cap. olim, & cap. cùm Canonicis, de cenſibus*; & latè eam explicant, & probant Barboſa *in Collectan. Decretalium* ſuper illos textus, & P. Layman *lib.* 3. *ſect.* 5. *tractat.* 3. *part.* 1. *cap.* 5. *num.* 10. *&* 16. & latiùs *num* 25. Et quidem ipſemet Senatus Genuenſis lege publica ſtatuit, vt debita antiqua in moneta meliori, & antiqua, vel in pluribus modernis monetis adæquantibus valorem intrinſecum antiquarum ſoluerentur. Cùm ergo cenſus, de quo agitur, impoſitus fuerit ante ſequutam mutationem, & deteriorationem monetæ, debet omnino ſolui in moneta antiqua, vel multiplicato numero modernarum vſque ad valorem, & æſtimationem, quam hodie habent monetæ antiquæ.

8 Obiiciebat debitor primò, legem illam factam à Senatu promanaſſe à poteſtate ſeculari, atque ideo non potuiſſe obligare Eccleſiaſticos, quales erant debitores cenſus. Hoc tamen parum vrget, quia in primis, ſecluſa etiam lege poſitiua, lex naturalis obligaret ad obſeruandum contractum iuxta mentem contrahentium: nec lex poſitiua aliud fecit, niſi explicare obligationem naturalem, & mentem contrahentium, qui vtique præſumuntur intellexiſſe de pecunia illa, quæ, & qualis tunc in vſu erat, non de alia intrinſecè deteriori, quæ ſuperuenire poterat. Deinde, quia lex ciuilis iuſta, communis, & vniuerſalis, quæ fertur in publicam omnium vtilitatem, non minùs obſeruari debet ab Eccleſiaſticis, qui ſunt pars illius Reipublicæ, & communitatis, vt cum communi Doctorum probat latè P. Suarez *lib* 3. *de legib. cap.* 34. quæ doctrina maximè locum habet in hac lege, quæ tota ordinatur ad bonum commune, nec minùs vtilis eſt Eccleſiaſticis, quàm laicis, & ſecularibus. Adde, videri, quòd lex illa ſtatuerit valorem legitimum monetæ: nam eo ipſo, quòd prohibet, debita antiqua ſolui in moneta moderna, niſi hæc multiplicetur, videtur conſequenter iubere, quòd libra ex ſolidis modernis non valeat, quantum libra ex ſolidis veteribus. Siquidem iubet, quòd in ſolutione non æquiualeat libra moderna libræ antiquæ. Valor autem monetæ, imò & mercium lege publica ſtatutus obligat proculdubio Eccleſiaſticos. Vnde, cùm cenſus, de quo agitur, fuerit emptus ante deteriorationem ſolidorum, atque adeò comprehendatur ſub debitis antiquis, quæ lex ſtatuit debere ſolui in libris antiquis; fatendum videtur, quòd emptor cenſus poſſit reditus eius exigere iuxta computum librarum antiquarum, & earum æſtimationem præſentem.

DVBIVM XIII.

De pœna à teſtatore impoſita, an obliget hæredem hæredis.

Teſtator grauauit hæredem his verbis, *Iubeo, quòd hæres infraſcriptus debeat facere celebrare per* 60. *annos Miſſas* 60. *ſingulis annis in tali Eccleſia: ſi verò per tres annos continuos id omiſerit, lego tali Confraternitati* 200. *ſcuta, vt id faciat in perpetuum.* Poſtea verò poſt alia legata inſtituit hæredem Titium, qui, dum vixit, id omninò 1

ninò obſeruauit. Titio mortuo ſucceſſerunt tres hæredes: quorum vnus negligens fuit in obſeruantia pro rata ſuæ partis voluntate primi teſtatoris. Quæſitum fuit, an tranſacto triennio cum illa omiſſione, incurrerit pœnam, & debeat pro rata ſoluere legatum Confraternitati.

2 Reſpondi breuiter, hæredes Titij ſuccedere ſingulos pro rata in onere faciendi celebrare illas Miſſas per annos 60. probabile tamen eſſe non obligari ad pœnas dandi Confraternitati 200. ſcuta, vel eius partem pro rata ob negligentiam triennalem, ſed in vtroque foro ſatisfacere faciendo celebrare Miſſas omiſſas, & ſimul alias correſpondentes annis ſubſequentibus. Prior pars probatur, quia hæres, ſicut repræſentat defunctum in iure actiuo, ita cum repræſentat in iuribus paſſiuis, ſeu debitis, quæ non minùs iuxta vires hæreditatis debent ſolui pro rata ab hærede, quàm à defuncto, vt cum communi docet Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap.* 15. *num.* 4. vbi benè probat, in eiuſmodi obligationibus diuiduis non teneri ſingulos hæredes in ſolidum ad totum, ſed ſolùm ad partem pro rata partis hæreditatis, & hoc etiamſi alij cohæredes non ſoluant ſuam partem, vndecumque id proueniat: in noſtro autem caſu obligatio ex parte obiecti erat omnino diuidua, cum 60. Miſſæ poſſent commodè diſtribui inter tres hæredes Titij, itaut ſingulis incumberet onus 20. Miſſarum in anno, ſi pro partibus æqualibus ſucceſſerant in hæreditate.

3 Poſterior verò pars probari poteſt ex verbis teſtatoris, qui legatum Confraternitati reliquit ſolùm caſu, *quo hæres infraſcriptus* per tres annos continuos omitteret celebrationem illarum Miſſarum annuarum. Poſtea verò ſolùm Titium nominauit hæredem, nec explicitè, nec implicitè loquutus fuit poſtea de hæredibus Titij, nec voluit per fideicommiſſum tranſmitti ſua bona ad alios poſt Titium. Solus ergo Titius intelligi debet nomine *hæredis infraſcripti*, quo omittente per triennium celebrationem Miſſarum, legatum relictum fuit Confraternitati. Regula enim generalis eſt, vt dictio illa, *infraſcriptus*, limitet ad hæredem, qui conſtare poteſt ex ipſo teſtamento: & quamuis *hæredum* nomine poſſent venire omnes, qui vtcumque mediatè, vel immediatè teſtatori ſuccedunt, quando tamen ſermo eſt de hærede infraſcripto, limitatur ad illum ſolùm, quem teſtator in eodem teſtamento deſignatit: de qua regula videri poſſunt vltra alios Barboſa *in tractat. de dictionibus, in dict. Infraſcriptus*, & Cardinalis Tuſchus *littera D. in verb. Dictio*, concluſione 260. Cùm ergo teſtator legatum reliquerit Confraternitati tunc ſolùm, quando hæres infraſcriptus omitteret per triennium continuum celebrationem Miſſarum, non purificatur conditio, nec debetur legatum, quando hæres hæredis omiſit pro rata ſuæ portionis ſatisfacere.

Dices, ex hac doctrina ſequi contra primam partem noſtræ reſponſionis. Si enim nomine hæredis infraſcripti non veniunt hæredes mediati, ſed ſola perſona in eodem teſtamento nominanda: ergo hæredes Titij non obligantur ad onera Miſſarum proſequenda; nam teſtator ad Miſſarum celebrationem obligauit ſolùm hæredem infraſcriptum, quo nomine Titius ſolus venire debet, vel fatendum erit, in tota illa clauſula comprehendi debere hæredes etiam Titij futuros. 4

Reſpondetur negando ſequelam. Ratio eſt, quia obligatio ad onera Miſſarum tranſit cum ipſa hæreditate Titij ad eius hæredes, etiamſi teſtator primus de hoc non cogitauerit; neque enim poteſt hæreditas Titij non ferre ſecum omnia onera, & obligationes reales, quas habebat Titius, vt *ſuprà* vidimus, & notauimus etiam *primo tomo de Iuſtitia, diſput 6. ſect.* 5. *n.* 60. Vnde eo ipſo, quòd Titius ſit hæres inſtitutus, manet obligatus ad onera impoſita, & per conſequens eius hæres, qui perſonam Titij repræſentant, debent ſubire eaſdem obligationes. Alia verò ratio videtur de legato relicto Confraternitati: quod quidem fuit conditionale, atque adeò non debetur, niſi conditione in toto rigore poſita: conditio autem erat, ſi Titius per triennium continuum omitteret Miſſarum celebrationem; quæ conditio nunquam poſita fuit, nec Titius vnquam defuit ſuæ obligationi; quare legatum non potuit tranſire in abſolutum. 5

Confirmatur primò, quia, licèt aliqui doceant verba teſtatoris eſſe latè interpretanda in fauorem vltimæ voluntatis, quos affert Thomas Sanchez *lib. 4. in Decalog. cap.* 15. *num* 46. ipſe tamen cum aliis id explicat, quando interpretatio redundat in fauorem hæredis, ſecus quando eſt in fauorem legatarij, & contra hæredem, vt colligitur ex *l nummus* 73. *ff. de legatis* 3. *& l. apud Iulianum* §. *Seio & l ſi ita ſcriptum, in fine, ff. de legatis* 1. Ratio autem eſt, 6

quia teſtator cenſetur velle quàm minimum poſſit grauare hæredem, quem ſemper plus diligit, quàm legatarios. quod etiam in legatis piis locum habere, docet idem Sanchez *loco citato*. Vnde conditio illa in noſtro caſu debet in ſenſu proprio verborum intelligi de omiſſione ab ipſo Titio ponenda, non de caſu quo alij præter Titium omitterent.

7 Confirmatur ſecundò, quia ſi Titius grauatus fuiſſet à teſtatore, vt iret eius nomine ad domum Lauretanam, vel niſi iret, ſolueret 100. aureos Xenodochio: mortuo Titio, antequam iret Lauretum, eius hæres teneretur quidem ad onus reale, nempe ad ſoluendos 100. aureos, non tamen teneretur ad onus perſonale peregrinationis Lauretanæ, imò nec ſatisfaceret eundo, quia peregrinatio non fuit ei impoſita, ſed ſoli Titio, vt in ſimili docet idem Sanchez *dicto cap.* 15 *num.* 31. quando defunctus votum fecerat peregrinationis, vel erogandi pecuniam diſiunctim; ſi enim moriatur non peracta peregrinatione, hæres obligatur determinatè ad partem realem pecuniæ erogandæ, nec poteſt peregrinationem eligere, quæ erat perſonalis, & ſolum defunctum reſpiciebat. Sicut ergo hæres non ſuccedit in onere perſonali defuncti, ſed in ſolo reali; ſic nec ſuccedet hæres Titij in pœna ob omiſſionem perſonalem Titij, quando Titius non omiſit: quia diſiunctim in caſu noſtro à teſtatore volitum erat celebratio annuarum Miſſarum, vel legatum Confraternitati ſoluendum, ſi Titius per triennium omitteret. Cùm ergo nunquam Titius omiſerit, non datur locus legato, quod non debetur, niſi in caſu, quo Titius partem ſuam non expleuerit. Hæc pro huius partis probabilitate dicta ſunt, quam tamen nolo probabiliorem aſſerere: video enim, pro parte etiam contraria afferri poſſe argumenta non leuia ad probandum, hæredes ſucceſſiſſe in onere Miſſarum cum eâdem pœna legati ſoluendi. Nunc tamen ſolùm reſpondimus in fauorem hæredum, quorum vnus ſcire volebat, an probabiliter poſſet excuſari à pœna incurſa pro rata ſuæ portionis.

Dvbivm XIV.

De venditione vini facti communis per admixtionem.

1 Seius adminiſtrator rerum Titij pretio ab ipſo Titio ad hoc conductus miſcuit 200. menſuras vini æquè boni cum 300. aliis Titij in cella vinaria, & in doliis eiuſdem Titij. Poſtea pretio bono currente cogitans de prædio ſibi emendo vendidit 200. menſuras vini: habuit tamen vel tunc, vel poſtea, (hoc enim ex facti narratione non ſatis conſtabat,) hanc mentem, vt ſi poſtea vini pretium creſceret, illa prima venditio intelligeretur facta de parte ſolius Titij: ſi verò è contra pretium decreſceret, intelligeretur facta ſolùm de parte ſua; quæſitum fuit, an decreſcente poſtea pretio vini, poſſit Seius retinere ſibi totum pretium primæ venditionis.

Reſpondi, de hac materia mixtionis pauca reperiri apud noſtros Theologos. 2
Ego latiùs egi *tom.* 1. *de Iuſtitia*, *diſput.* 6. *ſect.* 13. *num.* 159. *& ſequentibus*. Ex doctrina autem ibi tradita, præſertim *n.* 173. *&* 174. dixi, in caſu propoſito Seium triplicem potuiſſe habere intentionem diuerſam. Primò enim potuit velle vendere ſolam ſuam partem: eius intentionis indicium eſſe poteſt, quòd vendidit, vt emeret ſibi prædium. Et tunc quidem licitè vendidit ſuam ſolam partem, quia, licèt per admixtionem factam ex conſenſu vtriuſque Domini vinum totum fiat commune vtrique, prout in hoc caſu factum videtur, quia Seius nomine ſuo, & nomine Titij, cuius Procurator erat, mixtionem fecit: per intentionem tamen illam videtur iam Seius ſeparaſſe, & deſignaſſe partem ſuam ſeorſim à parte Titij. Quare peccauit poſtea Seius poſt venditionem eo animo factam mutando intentionem; quia te vera vendiderat iam partem ſuam, & non poterat in præiudicium Titij reuocare quod iam factum fuerat. Hoc tamen peccatum fuit ſolùm ſecundùm affectum, non ſecundùm effectum, quia non potuit Seius facere, quòd venditio iam facta non fuiſſet facta ſuo ſolo nomine, ſed nomine Titij. Debet ergo Seius pœnitere de hoc peccato ſecundæ intentionis iniquæ, & retinere pretium totum primæ venditionis, quæ legitima fuit, nec reuocari poſtea potuit.

Secunda intentio, quam Seius potuit 3
habere tempore venditionis, eſſe poterat, ſi tunc voluit eo animo vendere 200. menſuras vini, vt ſi pretium vini poſtea decreſceret, venditio cenſeretur facta de ſuo vino; ſi verò pretium creſceret, venditio illa cenſeretur facta de vino Titij. Hæc autem intentio proculdubio erat iniqua, & iniuſta, cùm vellet Seius totum damnum, & periculum transferre in Titium, & totum commodum, & vtile ad ſe ipſum.
quod

quod in primis erat contra leges, & debitum bonæ adminiſtrationis, qua ipſe adminiſtrare debebat res Titij bona fide eius commoda procurando. Erat etiam illa intentio contra leges venditionis, qua vendebat vinum, & eius dominium transferebat in emptores. Debebat enim tempore venditionis, & pretij accepti dominium à venditore in emptorem transferri: quare non poterat manere ſuſpenſa perſona venditoris dependens à conditione futura incrementi, vel decrementi pretij futuri; interim enim à quo venditum eſſet vinum, & translatum dominium? Debuit ergo Seius velle tunc determinatè vendere ſuo nomine, vel nomine Titij, vel vtriuſque. Cùm igitur voluntas, & intentio illa fuerit iniuſta, debet poſtea Seius eam corrigere, & reducere ad eum ſtatum, vt Titius non maneat damnificatus. Hoc autem fiet ratificando eam venditionem tanquam factam communi nomine vtriuſque; hoc enim modo fiet, vt commodum, atque incommodum, lucrum, & periculum commune fuerit vtrique ſocio. Quare Seius non poterit ſibi ex pretio vini venditi retinere, niſi duas quintas partes, & aliæ tres quintæ pertinebunt ad Titium.

4 Tertia denique intentio Seij in actu venditionis eſſe potuit, ſi voluit vendere vinum communi nomine vtriuſque: & idem dicendum videtur, ſi nihil cogitauit, ſed data illa opportunitate vendendi, voluit vendere vinum illud in eo ſtatu, in quo reperiebatur, in quo erat factum proculdubiò commune, propter mixtionem, vt ſuprà vidimus. Poſita autem hac intentione, nihil refert, quòd poſt venditionem factam, & perfectam, habuerit nouam intentionem, & voluerit, quòd venditio facta fuerit ſuo ſolo nomine, ſi pretium poſtea decreſceret, vel facta fuerit nomine ſolius Titij, ſi pretium creſceret. Hæc enim intentio ſubſequens non potuit præiudicare venditioni factæ, & perfectæ nomine vtriuſque. Peccauit quidem Seius poſtea habendo hanc ſecundam intentionem iniuſtam: peccauit tamen peccato iniuſtitiæ affectiuæ, non effectiuæ, quia per eam voluntatem nullum nocumentum Titio afferre potuit cum effectu, ſed ſolùm in affectu: debet ergo pœnitentiam de hoc affectu agere, & pretium diuidere pro rata, vt dictum eſt, ita vt duæ quintæ partes ad ipſum pertineant, & reliquiæ tres quintæ partes ad Titium.

DVBIVM XV.

De valore, vel inualiditate cuiuſdam cenſus.

Titius per procuratorem emit prædium à Sempronio pretio 1000. aureorum, quos eidem ſoluit, eâdem verò hora, in eodem loco, coram eodem Notario, & teſtibus Sempronius emit à Titio eodem pretio, & pecunia eâdem præſenti, cenſum aureorum 60. annuorum, qui cenſus conſtitutus fuit ſuper eodem prædio, & ſuper aliis locis montium, quæ habebat idem Titius, cuius cenſus redditus ſoluit Titius per 60. annos, poſt quos dubitatum fuit de valore illius cenſus. 1

Contrà cenſus valorem eſſe quod dicitur *in l qui ſic ſoluit* 55. *ff. de ſolutionibus*, vbi ita reſpondet Vlpianus: *Qui ſic ſoluit, vt recuperetur, non liberatur: quemadmodum non alienantur nummi, qui ſic dantur, vt accipiantur.* quod idem in re ipſa reſpondiſſe videtur Iulianus *in l. ſi tibi pecuniam*, 20. *ff. de rebus creditis ſi certum petatur*; vbi ita ſcribit: *Si tibi pecuniam donaſſem, vt mihi eamdem crederes, an credita fieret? Dixi, in huiuſmodi propoſitionibus non propriis verbis nos vti. Nam talem contractum neque donationem eſſe, neque pecuniam creditam: donationem non eſſe, quia non ea mente pecunia daretur, vt omnimodo penes accipientem maneret; creditam non eſſe, quia exſoluendi cauſa magis daretur, quàm alterius obligandi. Igitur, ſi is, qui pecuniam hac conditione accepit, vt mihi in creditum daret, acceptam dederit, non fore creditam; magis enim meum accepiſſe intelligi debeo.* Hæc ibi, in quibus ratio à priori ſignificatur, quia ſcilicet qui dat cum obligatione, quam accipienti imponit expendendi pecuniam in certum vſum, non dat abſolutè, nec transfert omnino in accipientem dominium illius pecuniæ; dominus enim abſolutè non eſt, niſi qui poteſt diſponere de re ſua in quoſlibet vſus, quam poteſtatem tunc non habet pecuniam accipiens cum ſola facultate expendendi in certum vſum. Quia ergo in caſu noſtro Sempronius vendens Titio prædium, & ſtatim reddens idem pretium eidem Titio ad conſtituendum cenſum, præſumitur ex condicto accepiſſe pretium cum illa conditione, & obligatione reddendi pecuniam ſtatim Titio, cenſetur pariter non accepiſſe dominium plenum illius pecuniæ, atque adeò non potuiſſe illa pecunia emere cenſum, qui ex Bulla Pij V. 2

non poteſt validè conſtitui, niſi pecunia numerata præſenti, quæ ſoluatur ab emptore, quæ conditio in præſenti videtur defuiſſe; neque enim Sempronius re ipſa dediſſe videtur pecuniam, quæ non erat ſua, vero, & abſoluto dominio, pro cenſu, ſed potiùs voluiſſe dato prædio, habere loco illius cenſum ſuper ipſo prædio, & ſuper locis montium: quare non videtur fuiſſe rigoroſa emptio, ſed permutatio, quæ iuxta Bullam Pij V. non permittitur in noua cenſus conſtitutione, ſed debet eſſe vera emptio ſoluto pretio in pecunia numerata præſenti.

3 Reſpondi, valorem cenſus pendere ex intentione contrahentium: quare, ſi res ageretur in foro externo, & iudiciali, difficilior eſſet fortaſſe reſponſio, propter varietatem ſententiarum, & placita iuriſperitorum ad præſumendam bonam, vel malam contrahentium mentem; quia tamen interrogatio fiebat ſolùm pro foro conſcientiæ, in quo credi debet interroganti: ego dixi, me reſpondere ſoli Titio interroganti pro conſcientia ſua; quando enim Sempronius ſcire vellet ſuam obligationem, ipſe poterat pro ſe interrogare. Titio igitur quærenti, an ipſe poſſet fructus annuos illius cenſus exigere? reſpondi, poſſe, ſi quando emit prædium, non præceſſit pactum, quo obligaſſet Sempronium ad non retinendum pretium prædij, ſed reddendum ei ſtatim pro emptione, & conſtitutione noui cenſus, vel quo Sempronius ipſum Titium obligaſſet ad vendendum cenſum eodem pretio recepto ſupra idem prædium, & loca montium. Si enim eiuſmodi pactum præceſſit, & correſpectibilitas, ac dependentia inter vtrumque contractum, cenſus non videtur validus, vbi obligat Bulla Pij V. propter rationem ſupradictam, cùm Sempronius non emerit cenſum in rigore loquendo cum pecunia numerata ſua, ſed vel pro prædio, quod dedit Titio pro cenſu conſtituendo ſuper ipſo prædio; & locis montium, vel certè pro pecunia, cuius dominium liberum non habebat, ſed ligatum ad illum ſolum vſum emendi cenſum: quare ſeruata non fuit conditio à Pio V. requiſita, vt in ſimili propter eamdem rationem dixi *tom. 2. de iuſtitia, diſp. 27. ſect. 5. num. 90.* quando creditor emit cenſum à debitore, cum eo tamen pacto, vt debitor illa pecunia debeat ſtatim emptori ſoluere debitum antiquum. Quo etiam caſu dixi deeſſe conditionem à Pio V. requiſitam, quia tunc re vera pecunia numerata non ponitur in plena poteſtate, & dominio venditoris.

Si verò pactum illud non anteceſſit, nec 4
incluſus fuit in emptione prædij, ſed contractus emptionis factus fuit omninò independens à cenſu ſequenti, & pretium prædij poſitum fuit in plena & libera poteſtate Sempronij, qui poſtea abſque vlla obligatione voluit eadem pecunia emere cenſum à Titio, non apparet aliquid, vnde cenſus in foro conſcientiæ inualidus, aut illicitus cenſendus ſit. Imò idem dicendum erit, quamuis contrahentes hanc intentionem ab initio haberent, & de hoc tractaſſent, dum tamen ad ſecundum contractum non ſe obligarent, ſed primum contractum emptionis prædij liberum celebrarent, relinquendo liberum vtrumque contrahentem ad contractum cenſus poſtea faciendum, vel non faciendum. Intentio enim ſola etiam exteriùs prodita, dum manet intra terminos meræ intentionis, non alterat primum contractum, loquendo in foro conſcientiæ, in quo ceſſat præſumptio fraudis, quando conſtat de veritate; hac enim ratione communis ſententia excuſat in foro conſcientiæ à peccato vſuræ, & ab omni culpa, loquendo ex natura rei, & secluſa legis prohibitione, mercatorem qui vendit pretio iuſto ſummo, ſed credito, merces ſuas Titio, qui ſtatim, quia pecunia præſenti indiget, vendit eidem venditori eaſdem merces pretio iuſto infimo in pecunia præſenti: dum tamen prima venditio fiat ſine vllo pacto explicito, quo Titius obligetur ad vendendas merces illas eidem venditori pretio minori: & hoc dicunt procedere etiam, quando mercator ſperabat, Titium venditurum ipſi ſtatim eaſdem merces pretio infimo, quia Titius id ei ſignificauerat, dum tamen nulla intercedat obligatio explicita, vel implicita ad ſecundam venditionem, de quo, & de auctorum mente dixi latiùs *tom. 2. de Iuſtitia, diſp. 16. ſect. 3. §. 2. n. 205. & ſeqq.*

Eſt autem hæc doctrina ex mente Iu- 5
riſconſultorum, quorum verba ſuprà retulimus, qui tunc ſolùm dicunt non tranſire pecuniam in dominium accipientis, nec fieri donationem, vel creditum, quando data fuit cum pacto, ſeu conditione, & obligatione, vt iterum danti redderetur: quare ſecluſa ea conditione, & pacto, contrarium videntur ſupponere. Videtur etiam id omninò ſupponi à Iuriſconſulto Marcello *in l. ſi quis duos, 67. ff. de ſolutionibus*, vbi dicit, ſi Titius, v. gr. debeat

Caio

Caio 100. & ſoluat ei decem, quæ Caius Titio ſtatim reddat, & Titius iterum Caio ſoluat, & toties eadem à Caio recepta, iterum, ac iterum eidem ſoluat, decies repetita ſolutione eorumdem decem, ſoluiſſe integrè Titium omnia 100. quæ debebat, quod quidem verum non eſſet, niſi Caius, & Titius ſemper denuo dominium illorum reciperent, & transferrent; quia tamen nullum pactum, aut obligatio interueniebat reddendi eadem decem danti, ideò potuit eſſe vera donatio, & ſolutio, vt notauit ibi gloſſa *verb. quod*, dicens ibi fuiſſe veram donationem ex parte creditoris quoties reddebat Caio 10. *Nec enim*, inquit, *creditor ſe obligauit ad reddendum: & ſic non obſtat lex* qui ſic, *ſuprà eodem. nam ibi ex pacto ſe adſtrinxerat ad reddendum, quod hic non fecit.* Vides, ceſſante pacto, non obſtare animum reddendi, quo minus transferatur plenè dominium pecuniæ traditæ. Ratio autem eſt clara, quia in caſu noſtro Bulla Pij V. ſolùm vult, quòd cenſus non conſtituatur, niſi emptor ſoluat pretium pecuniâ numeratâ præſenti. Hoc autem totum fecit Sempronius, qui iam pro prædio acceperat mille aureos, quorum iam erat plenè dominus, cùm eos acceperit abſque vllo pacto, & obligatione emendi cenſum, atque adeò poterat illos ſibi retinere, & cenſum non emere, vt ſupponimus. Dum ergo eadem pecunia emit ſtatim cenſum à Titio, verè emit cum pecunia numerata præſenti, & ſua, atque adeò, obſeruat totum quod requiritur in prædicta Bulla.

6 Contra hanc vltimam reſponſionis partem videtur ſentire Leonardus Duarenus *de cenſibus, parte 1. §. 2. q. 1. num. 28.* vbi tangit hunc caſum, & dicit præſumi inualidum, addit tamen, *quando contrahentes ſoliti erant vſuras palliatas facere.* In quo etiam ſenſu procedere videtur Rota Romana in deciſione ſub Peña, quæ eſt deciſio 121. inter illas, quas idem Duarenus congerit 2. tomo in fine illius operis, vbi Patres ponderarunt, quòd contrahentes ſoliti erant palliare vſuras. Et quidquid de hoc ſit, longè diuerſa eſt quæſtio, an præſumendus ſit in foro externo contractus illicitus, de quo nos non agimus, ſed an ſit illicitus, & inualidus, quando conſtat, contractus illos ſeorſim factos eſſe ſine dependentia vnius ab alio; omnis enim præſumptio ceſſat, quande de veritate conſtat. Poſſet ergo iudex in caſu noſtro ex ſimultate temporis, & aliis circumſtantiis præſumere, Titium non ſoluiſſe pretium prædij, niſi obligando Sempronium, vt eodem pretio emeret ſtatim cenſum ab ipſo. Theologus tamen, quem Titius in foro conſcientiæ conſulit, & profitetur, ſe nullo modo Sempronium obligaſſe ad hoc, ſed liberum eum reliquiſſe, vt pretium prædij ſibi retineret, non debet reſpondere Titio iuxta præſumptionem contrariam fori externi, cùm Titius id non poſſit præſumere, qui contrarium verum eſſe ſcit, ſed debet ei reſpondere pro eius conſcientia iuxta eius narrationem, & confeſſionem. Nam re vera valor illius cenſus, & eius iuſtificatio pendet omnino ex eo, quòd duo illi contractus facti fuerint ſine dependentia vnius ab altero, & ſine obligatione Sempronio impoſita emendi à Titio cenſum, quidquid ſit, an de hoc ipſo cogitauerint, & tractauerint, dummodo obligatio nulla interuenerit.

DVBIVM XVI.

A quo ſit reſarciendum damnum illatum dominis prædiorum pro extruenda arce tempore belli.

Viſum fuit, vrgente bello, oportere, vt 1
ad tutelam conſtrueretur, & muniretur arx noua in quodam loco: cumque periculum eſſet in mora, dux exercitus exequutioni mandauit cum magno diſpendio eorum, qui prædia ibi poſſidebant, quorum pars fuit occupata ad fabricam, pars effoſſa ad eruendos lapides, & cæmenta: arbores etiam exciſæ, vt ligna, & trabes haberentur. Recurrunt prædiorum domini ad Principem, dolentes ſuam iacturam: dubitauit Princeps, an iuſtè exigerent id, quod propter commune bonum in communi neceſſitate paſſi fuerant.

Reſpondi, per ſe loquendo, obligatio- 2
nem eſſe reſarciendi damnum dominis prædiorum, vel lignorum, & arborum iuxta rationabilem taxationem: quæ compenſatio fieri poſſet, vel ſoluendo illis pretium, vel eximendo eos ad tempus ab aliquibus tributis, & oneribus, vel conceſſo eis aliquo priuilegio æquiualenti, vel denique cogendo totum territorium, in cuius vtilitatem ars extructa eſt, ad concedendas eis aliquas exemptiones, vel contribuendum ad valorem. Ratio autem eſt, quia, licèt bona ſingulorum ciuium deſeruire debeant in neceſſitate ad bonum publicum, & ad hoc potiſſimum deſeruiat dominium altum, quod Reſpublica habet ſuper

ſuper bonis ſingulorum: ad has tamen neceſſitates communes debent concurrere omnes illi, quos communis vtilitas tangit. Non eſt enim æquum, vt pauci ſoli ſentiant totum damnum, quando vtilitas, & intereſſe pertinet ad totam communitatem, ſed lex iuſtitiæ diſtributiuæ exigit, vt onera diſtribuantur inter illos, qui debent ſentire commoda talium expenſarum, vt notaui in ſimili *tom. 1. de Iuſtitia diſp. 6. ſect. 6. num. 61.* & ſignificauit etiam P. Molina *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 47. circa medium.*

3 Difficultas maior erat, quia Princeps excuſabat ſe eo quòd miniſtri, & duces belli excedebant mandatum expreſſum cædendo arbores, & alia damna inferendo contra Principis voluntatem, & ſine præciſa neceſſitate; quare Princeps non videbatur teneri ad reſarciendum damnum ab aliis contra eius intentionem illatum, & quòd ipſe præcauere non poterat. Ad hoc reſpondi, ex duplici capite oriri poſſe obligationem reſtituendi iuxta vulgarem regulam; nempe ex iniuſta acceptione, & ex re accepta. Et quidem ex primo capite Princeps, ſi omni caruit culpa, non potuit teneri ad reſarcienda damna, cùm eiuſmodi obligatio ſupponat peccatum, & quidem graue, ſi reſtitutio debet eſſe grauis. Imò & ipſi miniſtri, ac duces exercitus, ſi bona fide, & abſque peccato, ſiue ex ignorantia inuincibili, ſiue ex alio capite operati ſunt, excuſati poſſunt, ſaltem in foro conſcientiæ ab onere reſtituendi propter eamdem rationem: ideò dixi ſuprà, obligationem eſſe reſtituendi, per ſe loquendo, quia per accidens ratione ignorantiæ, vel ob aliam ſimilem cauſam poteſt impediri hæc obligatio.

4 Si autem miniſtri illi non fuerunt immunes à culpa, tenebuntur ipſi hoc titulo iniuſtæ acceptionis, ſeu læſionis ad reſarcienda damna omnia, in quo non poteſt eſſe difficultas.

5 Ex altero autem capite, nempe ex re accepta, poteſt reperiri obligatio in Principe, etiamſi abſque eius culpa damnum illatum ſit. Certum enim eſt, etiam abſque culpa præcedenti, obligari ad reſtitutionem eum, apud quem res aliena in ſe ipſa reperitur, vel in æquiualenti, quatenus ſcilicet ex illa factus eſt ditior. Si ergo in caſu noſtro exſtant partes agrorum alienorum occupatæ arce denuo extructa, partes illæ reddi debent, per ſe loquendo, ſuis dominis; quia tamen id fieri non poteſt ſine magno incommodo, & demoliendo arcem extructam, reſtitui debet pretium iuxta rationabilem taxationem. Quod idem dicendum videtur de lignis, lapidibus, & cæmentis alienis ad ædificium acceptis; hæc enim omnia exſtant, & obligant ad reſtitutionem ratione rei acceptæ. Imò, quamuis aliqua ex his iam non exſtarent, ſed conſumpta eſſent ad fabricam, vel ad alia commoda permanentia, obligatio eſſet reſtituendi, quatenus ex illis omnibus factus eſt hodie Princeps, vel communitas locupletior, per quod illa omnia cenſentur æquiualenter permanere. Quare deueniendum tunc erit ad aliquem modum ex ſuprà indicatis; vt compenſetur dominis pro damno, quod ſinguli paſſi ſunt. Neque enim patitur æquitas, vt cum damno paucorum Princeps, vel communitas locupletior maneat; ſed debet damnum illud diſtribui etiam inter omnes, qui commodum ex illo damno ſentiunt, vt dictum eſt.

DVBIVM XVII.

An pauper poſſit petere eleemoſynam ſupra id, quo actu indiget.

SVppono, illum, qui ficta paupertate eleemoſynas congregat, peccare, quatenus per dolum & deceptionem extorquet pecuniam ab iis, qui ſecluſa deceptione, nullo modo darent ei eiuſmodi eleemoſynas. Sunt enim variæ Doctorum ſententiæ, an verè transferatur dominium in accipientem: quibuſdam id affirmantibus, quia error non eſt circa ſubſtantiam, ſed circa qualitatem, quæ non reddit donationem irritam: & quia finis dantis eſt charitas Dei, qui finis ſemper obtinetur: aliis verò negantibus, quia obiectum ſubſtantiale dantis eleemoſynam eſt ſubleuatio miſeriæ pauperis petentis, qui finis tunc deficit, atque adeò error eſt circa ſubſtantiam: quare dicunt obligari pauperem fictum ad reſtituendum totum, quod accepit, vel iis, qui dederunt, vel ſi ſinguli modica dederunt, ad diſtribuendum id totum aliis veris pauperibus, quæ videtur eſſe voluntas præſumpta eorum, qui dederunt, circa quod etiam variæ ſunt Doctorum ſententiæ, de quibus videri poſſunt P. Molina *tom. 1. de Iuſtitia, tract. 2. diſp. 110.* P. Vaſquez *in opuſculo de Eleemoſyna, cap. 3. dub. vlt.* Thomas Sanchez *lib. 7. de matrim. diſp. 18. num. 24.* & alij multi, quos 1

quos congerit Diana *p. 5. tract. 8. reſol 21. & 22. & p 2. tract. 6. reſolut. 10*. Videnda etiam erit doctrina, quam ego tradidi *tom. 2. de Iuſtitia, diſp 22 ſect. 7. num 69. & 89.* vbi probaui, donationes gratuitas in hoc differre à contractibus oneroſis, quòd in donatione, vel promiſſione gratuita dolus, etiamſi non verſetur circa ſubſtantiam, ſed ſolùm circa motiuum donandi, vitiat donationem, vel promiſſionem. Vnde non mirum, ſi paupertatis fictio impediat dominij tranſlationem, cùm motiuum dandi eleemoſynam huic pauperi, ſit eius paupertas, quam ille nequiter doloſè fingit ad extorquendam eleemoſynam.

2 Contra hanc communem doctrinam obiici poſſet, quia ignorantia conſequens in hoc differt ab ignorantia antecedenti, quòd ignorantia antecedens cauſat inuoluntarium ſimpliciter, conſequens verò cauſat voluntarium ſimpliciter, & inuoluntarium ſolùm ſecundùm quid, vt cum S. Thoma 1. 2. *quæſt. 6. art. 8.* docent communiter ibi Theologi; ideò enim omiſſio Miſſæ eſt voluntaria illi, qui ignorauit eſſe diem feſtiuum, quando potuit id ſcire, & noluit, quia hæc ignorantia non eſt antecedens, ſed conſequens, & volita, quamuis; ſi re vera ſciret præceptum, audiret Miſſam. Talis autem videtur eſſe ignorantia dantis eleemoſynam pauperi ficto, non daturi, ſi ſciret fictionem; potuit enim examinare veritatem, vel fictionem paupertatis, & noluit: fuit ergo ignorantia conſequens, ac per conſequens non reddit inuoluntariū ſimpliciter largitionem eleemoſynæ, ſed ad ſummum inuoluntarium ſecundùm quid, quod non impedit valorem actus, & dominij tranſlationem.

3 Reſponderi tamen poteſt, eo modo quo ibi datur ignorantia conſequens, dari etiam voluntarium ſimpliciter, oportet enim diſtingere in dante eleemoſynam duas voluntates: alteram exercendi illam actionem externam, alteram transferendi dominium per illam actionem. Prima quidem eſt voluntas abſoluta, & ideò illa actio exterior eſt voluntaria ſimpliciter, non obſtante ignorantia, quia ipſa ignorantia eſt conſequens, & volita. Secunda verò voluntas poteſt eſſe conditionata transferendi dominium, ſi petens ſit verè pauper; quare deficiente conditione non transfertur: non quidem ex defectu ſcientiæ, ſed ex defectu conditionis, quam operans appoſuit. Si autem voluntas transferendi dominium fuit etiam abſoluta, transferretur, etiamſi donans eſſet in ea diſpoſitione, vt ſi ſciret non eſſe pauperem, non daret, niſi vel lex impediat tranſlationem dominij propter dolum, vel niſi dicamus deficere obiectum illius voluntatis, quod eſt ſubleuatio pauperis: in quibus Doctores non conueniunt, neque ad dubium præſens multum refert, ſufficit enim hæc breuiter indicaſſe.

Hoc ergo ſuppoſito, quærebatur primò, an pauper, qui verè pauper eſt, poſſit petere ſupra id, quo præcisè indiget, an præcisè id, quo indiget. Certum eſt autem apud omnes, diuitem non poſſe ſibi eleemoſynas petere, quibus non indiget, quia hoc eſſet & contra voluntatem dantis, & contra veros pauperes, quibus illæ eleemoſynæ ſubtrahuntur, vt docent communiter Doctores, quos affert, & ſequitur Thomas Sanchez *lib 7. in Decalog. cap. 24. num. 13. & ſeqq* Deinde puto, etiamſi nunc actu non indigeat ad ſuum victum, ſi tamen imminet neceſſitas proxima, ratione cuius indigebit neceſſariis, poſſe nunc petere ad ſubleuandam illam neceſſitatem: nam id, quod in proximo timetur, iam reputatur præſens, & exigit prouidentiam hodiernam; ideò enim piger à Spiritu ſancto ire iubetur ad formicam, quæ quidem, quando victum præſentem habet, prouidet ſibi ad inſtantem iam hyemem, quando victu indigebit, ne hyems eam inueniat imparatam. Sic ergo pauper, quando opportunitas datur comparandi eleemoſymas, poteſt ex iis ſibi ad inopiam imminentem prouidere. 4

Vnde poterit etiam eleemoſynas petere, qui filias habet nubiles, quas commodè dotare non poteſt, etiamſi non deſint neceſſaria ad vitam ſuam, & filiarum vtcumque ſuſtentandam, vt ex Baldo, quem affert, obſeruat Diana *p 2. tract. 1. miſcell reſolut. 8* qui etiam ibidem hoc ipſum docet de illo, cui incumbit onus matrem pauperem ſuſtentandi. Sicut enim indiget pater, qui filios debet alere; ſic etiam dicitur egere filius, qui debet alere ſuos parentes. 5

Magis dubitari poſſet, an poſſet eleemoſynas petere, qui ſibi non indiget, habet tamen fratres, vel ſorores indigentes. Ego quidem id non damnarem, quia, quamuis Thomas Sanchez *lib 4. in Decalog. cap. 20. num 30. & 32.* dicat non obligari aliquem ad manendum in ſæculo ob neceſſitatem ſororum, imò debere ingredi Religionem, quando ad ingrediendum voto ſe adſtrinxit præfigendo tempus, niſi fortè ſorores ob paupertatem eſſent in periculo impudicitiæ, quo caſu poſſet ad tempus ingreſſum

ſum differre, non tamen ob neceſſitatem fratrum: ipſe tamen Sanch. *lib. 1. in Decalog. c. 14. n. 6.* agnoſcit in fratre diuite obligationem legalem ſubueniendi fratribus pauperibus: incumbit ergo ei aliquo modo cura fratrum, & ſororum pauperum, & in vniuerſum ceſſare poteſt omnis ſcrupulus in caſu noſtro ex doctrina generali, quam cum Caietano, & Valentia tradit idem Sanch. *lib. 7. in Decalog. cap. 24. n. 14.* dicens, diuites poſſe petere eleemoſynas, quando eleemoſynas illas, aut tantumdem de ſuis bonis erogant pauperibus. Si ergo diues poteſt petere eleemoſynas, vt illas det pauperi extraneo, quantò magis poterit, vt ſubueniat fratri, vel ſorori indigenti? Hoc tamen limitarem primò, ſi ipſe diues ſit, & poſſit ex ſuis bonis fratri, vel ſorori ſubuenire. Cùm enim ad id teneatur debito legali, ad quod poteſt à iudice compelli, vt dicebat Sanch. *d. c. 14 n. 6.* non cenſetur frater eſſe pauper: non eſt enim pauper, qui ius petendi alimenta habet, vt cum Surdo *de alimentis tit. 7. q. 37. à n. 1. vſque ad 11.* docet idem Sanchez *ibidem*: non ergo habet ius petendi eleemoſynam pro fratre, qui eo caſu pauper non eſt.

6 Secunda limitatio prædictæ doctrinæ eſſe poteſt, quando is, qui ſibi non indiget, & petit eleemoſynam, vt ſubueniat pauperi extraneo, illam accipit à dantibus ex motiuo ſpeciali neceſſitatis perſonalis ipſius perſonæ petentis, cui ob peculiarem amicitiam, conſanguinitatem, vel connexionem particularem ſpecialiter afficiuntur, & compatiuntur, ac dolent, quòd talis perſona indigeat, tunc enim adeſſe videtur dolus dans cauſam donationi: quando verò talis ſit animus dantis eleemoſynam ex circumſtantiis perſonarum, & eleemoſynæ, quæ datur, arbitrio prudentis iudicandum erit.

7 Quærebatur vlteriùs, an qui curam habet alicuius eremitorij, & petit pro ipſo eleemoſynas, poſſit viuere ex ipſis, & dare etiam ſuis conſanguineis, vel aliis pauperibus extraneis? Reſpondi dupliciter poſſe illum eremitam accipere curam illius loci. Primò, ſi ab iis ad quos pertinet ille locus, ſiue ſit Capitulum alicuius Eccleſiæ, ſiue aliqua Confraternitas, ſiue aliqui alij, conſtituatur ibi, vt ex eleemoſynis gubernet locum illum, & decenter teneat. Secundò, ſi ipſe ex deuotione peculiari locum illum conſtruxerit, vel ſibi elegerit, vt ibi Deo inſeruiat. In primo caſu videtur quaſi locaſſe operas ſuas in ſeruitium illius loci, & ad hoc contentum fuiſſe eleemoſynis à ſe colligendis. Tunc autem ſeruandæ erunt regulæ, quas latiùs examinaui *tom. 2. de Iuſtitia, diſp. 29. ſect. 1. n. 3. & ſeqq.* circa eos, qui conducunt licentiam petendi eleemoſynas pro alia perſona, quando, & quouſque poſſint aliquid ſibi lucrari. In vtroque autem caſu videtur poſſe ſibi accipere, quod iuxta ſuam conditionem, & ſtatum neceſſe eſt ad eius alimenta, quia inter ea, quæ neceſſaria ſunt illi loco, vnum ex victus illius, qui loco aſſiſtat, & curam eius habeat. Reliqua expendenda ſunt in ſeruitium, & bonum illius loci, ad quem finem petuntur, & dantur. Si verò aliqua ſuperſunt, non video, cur non poſſint dari aliis pauperibus, ſiue cognatis, ſiue extraneis. Nam, ſicut illum, qui non indigens petiit, aliis pauperibus ea erogare poſſe, dicunt Doctores, vt *ſuprà* vidimus, imò & ad eum finem petere: cur non poterit eremita nomine loci pij petere ad eum finem, vt aliis pauperibus prouideat de iis, quibus eremitorium non indiget? Imò & Religioſi ipſi, qui magis ſtrictam mendicitatem profitentur, non ita ſibi ſolis petunt, vt non habeant ex ipſis eleemoſynis, vnde poſſint alios mendicos quotidie ſubleuare. Quod tamen intelligi debet cum ea limitatione, quam Doctores communiter adhibent, dicentes, id non intelligi, quando aliquis fingens propriam indigentiam, eleemoſynam notabilem in magna ſupra ſolitum ſumma obtinuit, ſed intelligi de eleemoſynis minutis: alioquin ille, qui dedit, cenſetur reſpexiſſe peculiariter ad ſubleuationem perſonalem petentis, & ad motiuum illud, quod proponebatur illius ſpecialis neceſſitatis, vel deuotionis erga talem perſonam, vel locum, de quo videri poſſunt auctores *ſuprà* citati.

DVBIVM XVIII.

De ceſſione debiti acerbi, an cenſeatur facta pro tota ſumma, an pro minori.

CONuentus quidam Regularium debebat fiſco, ſeu Cameræ regiæ 700. aureos, cùm autem non haberet in promptu ad ſoluendum, & timeret vexationem à regiis miniſtris, cogitarunt de facienda compenſatione, oſtendendo ſe creditores regiæ Cameræ æqualis ſummæ ex alio titulo. Ad hoc autem petierunt à Religioſis alterius Conuentus eiuſdem Ordinis, qui creditores erant Cameræ Regiæ in ea ſumma, 1

ſumma, vt hoc creditum ipſis cederent, nam ſperabant ſe obtenturos compenſationem debitorum. quod quidem illi alij Religioſi libenter fecerunt, atque eò libentius, quo ſæpiùs tentata recuperatio ſui crediti nunquam obtineri poterat. Facta ergo ceſſio fuit hac conditione addita, vt ſi Camera regia non acceptaret compenſationem, ſeu contrapoſitionem debitorum, fieret retroceſſio, ſeu diſſolueretur prima ceſſio. Illis tamen, quibus ceſſio facta fuerat, procurantibus. Camera regia acceptauit compenſationem, & per contrapoſitionem debitorum liberati ſunt à debito, quo Cameræ tenebantur. Poſt aliquod tempus ſecundus Conuentus, qui creditum ceſſerat, exigit à primo Conuentu ſolutionem ſui debiti, cui ſecundus Conuentus opponit, ſe non debere totam ſummam integram 700. aureorum, ſed dimidium, quia debitum illud acerbum difficilis omninò exactionis non pluris, ſed nec tanti æſtimaretur, ſi in foro venale propoſitum fuiſſet. Ad ſuam autem induſtriam, & gratiam apud Cameræ miniſtros, quam habebant, ſpectare, ſi pro alio debito integrè acceptatum fuit: quare non potuit habere animum acceptandi ceſſionem pro tota ſumma, quam ſonabat, cùm eiuſmodi credita non niſi iuxta dimidium ſoleant æſtimari, vt fatetur Leſſ. c. 21. *dub.* 9. & notauimus *tom.* 2. *de Iuſtitia, diſp.* 26 *ſect.* 7. § 1. *num.* 93.

2 Dixi tamen, dum non conſtat Conuentum fuiſſe de minori pretio, cenſendum eſſe pro tota ſumma ceſſionem factam fuiſſe: congruum tamen fore, ſi Generalis Ordinis, ad quem vtraque pars recurrerat, & penes quem ſuprema bonorum adminiſtratio erat, remittat primo Conuentui partem aliquam, v. gr. 100. aureos gratitudinis cauſa ob induſtriam poſitam ad recuperationem illius debiti, quod aliter difficillimè potuiſſet à regia Camera extorqueri.

3 Mouebar primò ad hoc aſſerendum, quia, quamuis eiuſmodi debita acerba minoris ſoleant eſſe pretij, & pro parte ſui valoris vendantur; adhuc qui venderet illa pro valore totius ſummæ, non excederet pretium illorum iuſtum, vt ſupponit P. Molina *tom.* 2. *de Iuſt. diſp.* 310. *n* 5. vbi fatetur, *non committi vſuram, nec iniuſtitiam, ſi tibi petenti à me mutuum, ego partem tibi dem in pecunia, partem in debito difficilis exactionis, obligando te ad reddendum poſtea totum in pecunia numerata, dum tamen tu non inuoluntariè mixtè ſuſcipias partem mutui in eiuſmodi debito, ſed tua ſponte, vel quia ipſe modum habes illud debitum facilè recuperandi, vel quia ex liberalitate, & gratitudine vis onus illud ſuſcipere ob mutui beneficium: & hoc, quamuis ego offeram illud mutuum, & cedat in meum commodum* Hæc Molina ibi, quæ vera non eſſent, ſi valor iuſtus illius debiti non poſſet eſſe tota ſumma, iam enim mutuans non poſſet excuſari ab iniuſtitia, & vſura, obligans mutuatarium ad reddendum ſupra valorem dati in mutuo. Fatendum ergo eſt, poſſe, ſi ceſſionarius velit, creditum illud dari pro valore totius ſummæ.

Vnde fieri poteſt ſecundum argumentum, quia, quando creditum acerbum ceditur, aut venditur pro minori ſumma, debet explicari pretium, vt cedenti, aut vendenti conſtet diminutio, & videat, an ei expediat cum tanta diminutione vendere ius illud, quod habet. Quando ergo emptor, aut ceſſionarius nihil dicit, præſumitur accipere pro tota ſumma, quia ſperat, ſe illud creditũ recuperaturũ, & in his circumſtantiis vtilis ei eſt talis emptio, prout reuera in caſu poſito vtilis erat ceſſionario, vt ſe à præſenti periculo liberaret, & anguſtiis, in quas conijciebatur, vt Cameræ regiæ ſolueret. 4

Confirmatur primò, quia ſi habens illud creditum, dediſſet illud ſuo creditori in ſolutionem alicuius debiti, & creditor illud acceptaret, nihil explicans de diminutione valoris, cenſeretur illud acceptaſſe pro valore integro totius ſummæ, ſicut acceptantur librantię ſupra aliquos mercatores, quæ ſemper in ſolutionem acceptantur pro tota ſumma, quam continent. Similiter ergo, dũ ceſſionarius nihil expreſſit de diminutione pretij ſoluendi, intelligitur facta pro tota ſumma, quam creditum continebat. 5

Confirmatur ſecundò, quia venditio facta pro pretio incerto, & indeterminato, non valet, niſi fortè conuenerit de pretio taxando arbitrio tertij: nam, ſicut non poteſt venditio fieri rei indeterminatæ, ita nec pro pretio non determinato, cùm in neutro caſu poſſit reſultare obligatio, nec actio quæ debet eſſe ad petendum aliquid determinatum, ſaltem ſub diſiunctione, In noſtro ergo caſu, in quo contrahentes nihil dixerunt de pretij diminutione, conſequens eſt, vt vel non validè contraxerint, vel ceſſio intelligatur facta pro pretio determinato, nempe pro valore integro ſummæ contentæ in debito, quod cedebatur. 6

Tertiò, & efficaciùs probari poteſt eadem ſententia tollendo dubium omne, quod remanere poſſet, quia nimirum ideò debita acerba, & difficilis exactionis emi poſſunt licitè pretio minori, quia emptor imponit ſibi periculum non recuperandi debitum, cui 7

cui periculo ſe exponit,& ideò poteſt compenſare ſibi diminutione pretij. In caſu autē noſtro ceſſionarius nullū eiuſmodi periculū ſubire voluit, acceptauit enim ceſſionem cum pacto retroceſſionis, ſi regia Camera nollet acceptare cōtrapoſitionem debitorum, quo caſu adueniente, noluit obligari ad ſoluendum poſtea aliquid cedenti, ſed voluit tunc ſatisfacere cedendo iterū idem creditū in fauorem primi cedentis. Nullus ergo manebat titulus ad iuſtificandam emptionem crediti minori pretio, fuiſſet enim contractus hoc modo factus: *Emo creditum 700. aureorum, quos ſi integrè exegero à debitore, dato tibi 350 ſi non exegero, reſtituā tibi tuum creditum.* quo nihil iniquius cogitari poterat: quare fatendum eſt, mentem contrahentium fuiſſe, vt ſi Camera regia acceptaret contrapoſitionem debitorum, ceſſionarius teneretur poſtea ad ſoluēdum valorem integrum totius debiti, qui contractus adhuc erat vtiliſſimus ceſſionario, qui eo modo euadebat anguſtias præſētes, quibus à Camera vrgebatur, & habebat aliū creditorem magis beneuolū, à quo dilationē ſolutionis per aliquot annos poterat ſperare.

8 Vnde fieri poteſt quartum argumenrum: quia, licèt eiuſmodi debita propter difficilē exactionem minori pretio tunc vendi ſolerent; id tamen erat, quando pro pecunia præſenti vendebantur, qui enim pecunia præſenti indigebat, vt præſenti neceſſitati conſuleret, vendebat libenter debitum Camerale 600. aureorum pro 400. vel etiam 300. præſentibus; in noſtro autem caſu cedens non vendidit pro pecunia præſenti, ſed credito: quare ex hoc capite non reddebat meliorem ſuam conditionem, imò euentus probauit, non minùs difficilē fuiſſe illi exactionem debiti à ceſſionario, quàm fuiſſet ab ipſa Camera. Non poteſt ergo præſumi, quòd in talibus circumſtantiis vellet pretium etiam diminuere, præſertim cùm Camera non ſoluenre, nec acceptante compenſationem debitorum, tedire deberet, vt dicebamus, ad idem periculum, & reſumere ſibi idem creditum Camerale.

9 Denique, cùm conſtet de ceſſione, & de eius acceptatione, dimiuutio autē pretij ſit aliquid facti, hęc deberet probari ab eo, qui affirmat: nam quę pertinent ad factum, non præſumuntur, niſi probentur: itaq; in rigore iuris dixi totam ſummam 700. aureor. eſſe ſoluendam: ex congruentia tamen, & gratitudine decere, quòd remitterētur centum ob induſtriam adhibitam, & occaſionem datam recuperādi debitum, quod alioquin difficilis valdè exactionis eſſe conſtabat.

DVBIVM XIX.

De deflorante conſanguineam per vim, & cum ſpe coniugij.

Titius nobilis adoleſcens Seiam virginem, non quidem æquè nobilem, ſed tamen nobilem, ad copulam ſollicitauit, & inſinuauit eſſe animum matrimonij futuri. Denique renitentem vi oppreſſam deflorauit, non quidem multum reſiſtentem, nec vociferantem, vocantem tamen ſeruam, vt ſibi auxilium præſtaret. Ex hoc congreſſu Seia manet grauida, erat autem coniuncta Titio intra quartum gradum conſanguinitatis. Titius commiſſo hoc ſcelere fugit, & petit, ad quid in foro conſcientiæ teneatur, cùm & eius cognati ægrè ferant matrimonium cum Seio, & ipſe, qui primogenitus non eſt, difficilè poſſit eā in coniugio alere, aliunde verò non habet ad eam dotandam, nec aliter poteſt damnum illatū reſarcire. 1

Videbatur Titius excuſandus ab obligatione ducendi Seiam. Primò, quia, ſi promiſſio matrimonij præceſſit, (qualis tamen non colligitur ex facti narratione, ſed ſolùm inſinuatio animi eam ducendi,) ſed eſto fuerit vera promiſſio, ea non videtur fuiſſe à Seia acceptata, imò videtur refutata, cùm ſemper reſtiterit ſollicitationi Titij; quare non videtur Titius ex promiſſione teneri, cùm Seia non ſpe matrimonij, ſed per vim deflorata fuerit. 2

Secundò, quia eſt ſententia plurium Doctorum, promiſſionem matrimonij factam conſanguineæ non habere vllum valorem, nec vim aliquam obligandi promittentem, ad petendam, & procurandam diſpenſationem, quam opinionem tenēt plures ex Theologis, & Iuriſtis, quos latè congerit Th. Sanch. *lib.* 5 *de matr. diſp.* 5 *n.* 5 vbi eam probabilem eſſe fatetur, & *n.* 7. addit, id procedere, etiamſi ſpe matrimonij, & ratione promiſſionis virgo deflorata fuerit, quia damnum illud alia via reparari poteſt. 3

Nec obſtat textus *in cap.* 1. *de adulteriis*, vbi deflorans præcipitur defloratam ducere: nam textus ille non loquitur de caſu, quo datur impedimentum matrimonij propter conſanguinitatem, vt notat idem Sanchez *lib.* 8. *de matrim. diſp.* 36. *n.* 12. 4

Tertiò probari poteſt, quia ſecluſa obligatione promiſſionis, & attenta ſolùm obligatione reſultaote ex iniuria illata, non videtur poſſe Titius obligari ad ineundum matrimonium. Nam ille, qui per vim, vel dolum auertit aliquem à Religione, vel extrahit ab illa, non obligatur ad ſe tradendum 5

dum Religioni loco illius, & in eo ordine profitendum, vt docet communis Doctorum ſententia, quos retuli, & ſequutus ſum *tom. 1 de Iuſt. diſp. 9. ſect. 3 n.* 30. ergo nec deflorator iniuſtus tenebitur ad ducendam defloratā ſecluſa promiſſione: neque enim minor libertas videtur requiri ad cōtrahēdum matrimonium, præſertim cum vxore non diuite, quàm ad profitendā Religionē.

6 Quartò poteſt ad hoc ipſum induci exemplum illius, qui occidit maritum, non tamen obligatur ad matrimonium contrahendum cum eius vxore vidua, quamuis non poſſit aliter reſarcire damnum, quod ei intulit: ergo nec deflorator iniuſtus, quamuis aliter non poſſit reſarcire damnum fœminæ defloratæ illatum, tenebitur illam in vxorem ducere; eadem enim videtur eſſe in vtroque caſu ratio.

7 Quintò, qui per vim, vel fraudem violat viduam honeſtæ conditionis, non obligatur ad matrimonium cum ea contrahendum, ſecluſa promiſſione, vt videntur ſentire aliqui, quos attuli *tom. 1. de Iuſtitia, diſp. 12. ſect. 1. num.* 33. ergo loquendo de iure naturæ, idem dicendum erit in caſu noſtro. Quòd enim grauior iniuria inferatur virgini, quàm viduæ, videtur eſſe differentia ſolùm ſecundùm magis & minus; quare poteſt ex qualitate perſonæ, & aliis capitibus creſcere iniuria, & damnum, quod infertur alicui viduæ, itaut ſuperet iniuriam, & damnum illatum alicui virgini; quare de iure naturæ vel vtramque, vel neutram ducere tenebitur.

8 Sextò, qui poſt votum caſtitatis promiſit virgini matrimonium, & ſub ea ſpe eam defloraiuit, non tenetur illam ducere in vxorem, ſaltem ſi ipſa ſciebat votum caſtitatis emiſſum, vt dicunt Leſſius, & Thom. Sanchez, quos attuli *dicta diſp. 12. ſect 3. num.* 50. Non minùs autem, ſed magis impedit matrimonium conſanguinitas, quàm votum ſimplex; ergo, cùm fœmina in noſtro caſu ſciret impedimentum conſanguinitatis, non reſultat obligatio in Titio ad eam ducendam in vxorem.

9 His tamen non obſtantibus, dixi, Titium ex mea ſententia obligationem habere ad ducendam Seiam, niſi conditionis diſparitas tanta ſit, vt cum tanto diſpendio ſubeundo excuſari poſſit à reſtitutione pro damno illato.

10 Doctrina huius reſponſionis continetur in principiis, quæ latiùs tradidi, & probaui *d tom. 1. de Iuſt. diſp. 12. ſect 1 & 4.* & in primis, quòd ſi exceſſus ſit nimius, prudentis arbitrio, non ſit obligandus, dixi *ibi n.* 18. quia regula generalis eſt, vt debitor etiam ex delicto non teneatur ſoluere, quando longè plus expendendum eſt ad reſtituendum debitum, quàm ſit valor illius; neque enim cogendus eſt ad ſoluendum cum tanto ſuo onere, ſed poteſt differre donec ſine tanto diſpendio poſſit: vel, ſi non eſt ſpes, quòd poſſit, poterit quod iuſtum eſt, expendere pro anima creditoris, vt cum aliis tradit Molina *tom. 3. de Iuſtit. tract 2. diſp. 752. in fine, & tom. 4. diſp* 102.

Quod verò, non interueniente illo nimio exceſſu, & non potens alia via damnum illatum reſarcire, debet Titius Seiam ducere in vxorem, dixi *ibid. num* 11 & loquendo de deflorante conſanguineam, dixi *ſect. 4 per totam.* Ratio verò efficax eſt, quia totum damnum, quod Seiæ prouenit ex defloratione, prouenit ex iniuria Titij ei violenter illata. Regula autem generalis eſt, vt iniuſtus damnificator debeat reſarcire totum damnum ei, qui ab ipſo iniuſtè læſus fuit, hoc enim iuſtitia maximè poſtulat, vt res ad æqualitatem reducantur, & ſinguli habeant totum id, quod ante læſionem habebant. Si ergo propter impotentiam Titii non eſt alia via reſarciendi Seiæ damnum, quod paſſa eſt niſi per nuptias cum defloratore: alioquin innupta manere cogetur, vel contra ſuam dignitatem indignè nubet; non apparet, cur Titius excuſandus ſit ab eo matrimonio, quod eſt medium vnicum, & neceſſarium ad reparandam iniuriam grauiſſimam Seiæ illatam. quod magis conſtabit reſpondendo ad ſingula argumenta in contrarium adducta. 11

Ad primum ergo, & ſecundum dico, quidquid ſit de veritate, aut probabilitate illarum opinionum, nos non fundare obligationem Titij in promiſſione matrimonij, ſed in iniuria Seiæ illata, quæ ſecum affert de iure naturæ obligationem reſarciendi, vel ducendo eam in vxorem, vel certè augendo taliter eius dotem, vt poſſit non minùs honeſtè nubere, quàm ſi iniuria non præceſſiſſet. Quamuis ergo, ſecluſa promiſſione, non teneatur deflorator ad nuptias determinatè, ſed poſſit alterutrum eligere: quando tamen alterum extremum non eſt poſſibile, remanebit eadem obligatio ad illud, quod poſſibile eſt, quod in caſu noſtro eſt ſolùm matrimonium. 12

Quod autem matrimonium fieri non poſſit propter impedimentum conſanguinitatis, non excuſat Titium ab obligatione petendi, & procurandi diſpenſationem, ſi ſit ſpes eam obtinendi, vt dixi *dicta ſect. 4. num.* 54. quia qui tenetur ad damni repara- 13

tionem, tenetur conſequenter ad media neceſſaria adhibenda, vt cum Thom. Sanchez *lib. 8. de matr. diſp. 36. n. 12. ibid* probaui, & adduxi exemplum illius, qui debet reſtituere famam à ſe iniuſtè læſam. Si enim reparatio famæ multum referat, nec poſſit aliter fieri, niſi mittendo ad hunc finem nuntium, & litteras propriis expenſis; planè ad id totum tenetur, qui iniuſtè damnum intulit. Non ergo mirum, ſi obligemus Titium ad petendam diſpenſationem, quæ omnino neceſſaria eſt ad reparandum damnum grauiſſimum à ſe iniuſtè, & violenter illatum.

14 Ad tertium reſpondeo, eſſe diuerſam rationem exempli in argumento adducti, quam reddidi *d. diſp. 12. n. 56.* nam qui aliquem à Religione auertit, ſi deberet ſe ipſum pro ea tradere Religioni, longè grauius onus ſubire cogeretur, quàm ſit damnum Religioni illatum, quam quidem ſit priuauit vno Religioſo, non tamen libertate, prout ipſe ſe priuare deberet perpetuò ad omnes actiones; quare cum tanto exceſſu non tenetur in alio rerum genere ſatisfacere. In caſu autem noſtro ſtuprator iniuſtus priuauit fœminam libertate nubendi alteri: non ergo mirum eſt, quando aliter reſarcire non poteſt, ſi ſeipſum ei in virum tradat, quam ita ardenter amauit, & priuet ſe libertate alteram ducendi, quod non eſt plus, quàm ſit fœminam illam eius cauſa manere ſemper innuptam, & ſine honore.

15 Ad quartum ſimiliter reſpondetur negando paritatem, propter eamdem rationem, quam *ibid. n. 57.* explicui. Vidua enim non priuatur honore, cùm eumdem poſſit in viduitate retinere, maximè ſi habeat filios ex viro occiſo ſuſceptos. Nec etiam priuatur libertate nubendi cui voluerit: qua libertate priuaretur occiſor, ſi ad eam ſolam ducendam cogeretur, quod eſſet ei grauiſſimum onus. quod tamen ſtupratori violento non immeritò imponitur, quando aliter reſarcire non poteſt, cùm non excedat damnum virgini deflotatæ per violentiam, & iniuriam illatum.

16 Ad quintum reſponderi poteſt, eamdem cum debita proportione debere eſſe rationem de vidua. Si enim aliquis vim turpem intuliſſet viduæ honeſtæ, quæ graue ea de cauſa detrimentum pateretur in honore, & libertate nubendi, nec aliter reſarciri poſſet, deberet vtique, qui vim intulit, eam ducere in vxorem, niſi ex hoc longè maius onus ipſe ſubiret, prout dictum eſt. quod cum aliis, quos retuli, de vidua in caſu ſimili dixi *dicta diſp. 12. num. 34. & 48.*

Ad ſextum denique in mea ſententia facilè reſpondetur: nam *d. diſp. 12. ſect. 3. n. 41. & 50.* dixi, ſiue fœmina notitiam habuiſſet voti, ſiue non habuiſſet, defloratorem obligari ad petendam voti diſpenſationem, quæ quidem eo caſu facilè obtineri poteſt. Si qui autem negauerint eam obligationem, reſpondebunt id eſſe, quia prior promiſſio voti præualet, & antiquior creditor præferri debet ſecundo creditori, qui in præiudicium primi non potuit ius vllum acquirere. Sed, vt verum fatear, illi Doctores solùm dicunt, non poſſe ob ſtuprum conſequens ducere vxorem ſine diſpenſatione voti; non tamen dicunt, non teneri ad petendam diſpenſationem ratione iniuriæ in ſtupro violento illatæ: quam obligationem nos aſſerimus in ſtupratore violento conſanguineæ, quando aliter reſarcire non poteſt, quia tenetur ad ponenda media neceſſaria ad reparandum damnum illatum, quorum mediorum vnum eſt petitio diſpenſationis, quando hæc in iis caſibus concedi conſueuit.

DVBIVM XX.

Quomodo Senatus, vel Capitulum generale obligetur propriis legibus, v. gr. quando præcipit, ne congregetur, niſi in tali loco, vel ne agatur ibi de tali materia.

Sermo eſt de Senatu, vel Congregatione habente ſupremam poteſtatem ad condendas leges. Si enim habeant ſuprà ſe alium ſuperiorem, cuius nomine leges illæ fiant, & promulgentur; non eſt dubium, quòd non poſſint ab eodem Senatu, vel Congregatione poſtea reuocati; ſed eiſdem legibus obligabitur etiam quoad vim coactiuam ipſemet Senatus, vel Congregatio, non ſolùm diuiſim, & ſinguli, ſed collectiuè, quia etiam collectiuè ſubeſt ſuperiori, à qua leges illæ ſuam vim habent, & vigorem. Loquimur ergo de Senatu habente poteſtatem legiſlatiuam, in quem à populo tranſlata eſt tota poteſtas, ſicut transferri ſolet in Regem, vel Principem ſupremum. Vnde ſicut Princeps ſupremus non obligatur ſuis legibus ſaltem quoad vim coactiuam, ſed ſolùm quoad directiuam, & poteſt illas ſuſpendere, vel etiam abrogare: idem videtur dicendum de Senatu habente ſupremam poteſtatem, quòd licèt ſinguli ſeorſim legibus ſubiiciantur quoad vim coactiuam; 2

totus

totus tamen Senatus collectiuè ſumptus non obligetur iis legibus, niſi qnoad vim directiuam. Atque idem cum proportione dicendum videtur de Capitulo generali alicuius Ordinis religioſi, in quo reſideat ſuprema poteſtas regendi Ordinem: atque ideò poteſt condere leges, quæ obligent omnes, & ſingulos, atque ipſum etiam Prælatum generalem: Capitulum tamen collectiuè ſumptum non obligetur iis legibus, niſi quoad vim directiuam, quippe quòd poteſt leges illas reuocare, ſuſpendere, & abrogare, cùm nemo in ſeipſum, vel in ſuum parem, (quale erit aliud Capitulum generale ſequens,) habere poſſit iuriſdictionem, qua cogere poſſit, & obligare.

2 In contrarium tamen eſſe videtur, quòd ſolent eiuſmodi Senatus, vel Congregationes, aut Capitula edere interdum leges, quæ non ordinantur ad ſingulos, ſed ad ipſum Senatum, vel Capitulum: poſſunt ergo iis legibus obligare, alioquin eſſent omninò inutiles, imò non eſſent leges, quarum proprius effectus eſt obligatio. Antecedens verò conſtat experientia, quia interdum decernunt, ne Senatus, vel Capitulum conuocari poſſit, niſi in tali loco, vel in tali tempore, vel in talibus circumſtantiis: itē ne ibi tractari poſſit de tali, vel tali materia, ne ſuffragia ſint publica, vel etiam ne ſint ſecreta, & alia eiuſmodi, quorū obſeruantia ſpectat ad ipſum Senatum, vel Capitulum collectiuè ſumptum: ergo collectiuè etiā poſsūt ſuis legibus obligari. Quærebatur itaque à me, quid in hoc puncto ſentirē?

3 Dixi, in primis certum videri, Senatum habentem ſupremam poteſtatem legiſlatiuam, non magis, nec aliter obligari ſuis legibus, quàm obligentur ſuis alij Principes ſupremi, vt pro certo ſupponit Suarez *lib. 3. de legibus c. 35. n. 1.* Quod idem cum proportione dicendum eſt de Capitulo generali, penes quod ſit ſuprema poteſtas Ordinis religioſi, vt cum aliis fatetur nouiſſimè Pelliz. *tom. 2. de Regularib. tract. 9. c. 8. n. 7.* & ratio eſt clara, quia in his ſenatibus, & Capitulis procedit eadem ratio, quæ in aliis Principibus ſupremis, quòd nemo poſſit habere iuriſdictionem, & vim coactiuam ſupra ſeipſum: quare ſolùm obligari poſſunt ad eas leges ſeruandas per vim directiuam, ſicut alij Principes ſupremi ad ſuas leges ſeruandas obligantur.

4 Vnde rurſus infertur, eumdem Senatum, vel idem Capitulum generale legitimè congregatum poſſe leges à ſe ipſo, vel à Senatu, aut Capitulo præcedente factas ſuſpendere, vel caſſare, quia omnis res per quaſcumque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolui poteſt. Nec potuit habere maiorem auctoritatem Senatus, vel Capitulum præcedens ad condendam legem, quàm habeat Senatus, vel Capitulum ſubſequens ad eam diſſoluendam. Hoc tamen intelligi debet, niſi ea lex per aliquam auctoritatem ſuperiorem confirmata ſit. In quo tamen aduertendum eſt, Capitulum generale regulare non poſſe reuocare legem factam ab alio Capitulo generali, quæ ſit confirmata à Papa *ex certa ſcientia*, vt dicit eum aliis Pellizzar. *vbi ſuprà, d. tract. 9. c. 8. n. 7.* vel cum clauſula, vt *quidquid in contrarium factum fuerit, irritum ſit*, vt loquitur Suarez *lib. 6. de legibus cap. 26. n. 24.* ſecus verò dicendum de ſtatutis confirmatis ſolùm in forma communi ad maiorem auctoritatem, & approbationem, quia adhuc lex illa non fit Pontificia, nec extrahitur ex ſua natura, & conditione, vt cum Baldo, & Bartolo notat Suar. *ibi n. 22.* & Pellizzar. *n. 71.*

Dixi tamen, hanc poteſtatem habere quodlibet aliud Capitulum generale ſubſequens *legitimè congregatum*: ſi enim non ſit legitimè congregatum, id facere non poterit. Et in hoc ſenſu poteſt Capitulum generale indirectè obligare ſua lege Capitulum ſubſequens, ſcilicet præſcribendo formam, qua debeat legitimè congregari, & qua non obſeruata, non cenſeatur legitimè congregatum: non enim poterit Capitulum ſubſequens diſpenſare pro illa vice, aut reuocare illam legem, ita vt etiam ſine illa forma poſſit tunc cenſeri legitimū. Ad hoc enim prærequiritur, quòd antea ſit legitimum Capitulum generale, alioquin nondum habet poteſtatem condendi, vel reuocandi leges. Cùm ergo non præſupponatur tale, illa forma non ſeruata, non poterit diſpenſare, vel reuocare legem pro illo caſu: Poterit quidem, poſtquam eſt legitimè congregatum, reuocare illam legem ad caſus futuros, quia iam ſupponitur habens parem poteſtatē cum Capitulo præcedenti: non poteſt tamen diſpenſare etiam pro illo caſu, quia nondum eſt legitimum Capitulum, & ideò non habet poteſtatem parem cum Capitulo legitimo, à quo lex illa condita fuit. Quod cum proportione debita applicari etiam poteſt ad Senatū ſecularem habentem ſupremam poteſtatē concedendi, vel reuocandi leges, cùm eadē ſit ratio. Denique hoc ipſum (ſi attentè conſideretur) reperitur in Summo Pōtifice, qui, cùm habeat ſemper parem poteſtatem cum omnibus ſuis prædeceſſoribus, non poteſt eorū legibus obligari quoad vim coactiuam: imò

imò poteſt eorum leges caſſare, & reuocare. Adhuc tamen poteſt indirectè obligare ſucceſſores eo modo, quo dicebamus, nempe præſcribendo certam formam eorum electioni, qua non ſeruata, electus non cenſeatur legitimus Pontifex, atque adeò non poſſit in eorum legibus diſpenſare. Sic præſcripſerunt formam, vt debeat eligi à duabus tertiis partibus Cardinalium præſentium, & nouiſſimè Gregorius XIV. præſcripſit formam, vt regulariter fieri debeat electio per ſuffragia ſecreta, niſi in aliquibus caſibus extraordinariis, quibus eligatur per compromiſſum, vel inſpirationem, & acclamationem communem omnium, nullo præcedente tractatu. In qua lege non poſſunt Cardinales, nec ipſe electus diſpenſare pro illa vice, quia antequam ſeruetur ea forma, nondum eſt Pontifex legitimus habens poteſtatem æqualem eum prædeceſſoribus. Idem ergo à fortiori dicendum erit de Capitulo generali, quòd poſſit hoc modo indirectè obligare ſuis legibus Capitulum ſubſequens, impediendo, ne ſit Capitulum legitimum, niſi ſeruata tali forma ad congregandum Capitulum præſcripta. An verò eiuſmodi leges fiant cum tanto rigore, impediendo legitimitatem, & validitatem Capituli ſequentis, niſi forma ſeruetur, pendet ex verbis, quibus lex editur, quæ attentè conſideranda, & ponderanda erunt.

6 Denique contingit, vt ſuprà dicebatur, quòd Senatus, vel Capitulum generale ſua lege prohibeat, ne in Senatu, vel Capitulo generali tractari poſſit de tali, vel tali materia. Sic Patres Societatis in Congregatione generali ſexta decreto 11. prohibuerunt, ne poſſet in Congregationibus generalibus agi de mutandis in totum, vel in partem conſtitutionibus, niſi ſub certis conditionibus, his verbis: *ne liceat de iis*, ſcilicet conſtitutionibus, immutandis, *in Congregatione tractare, ſi quid vnquam proponeretur, niſi ad plura medietate ſuffragia de eo tractanda ſtatuatur. Ipſa verò deliberatio, & decretum non fiat niſi ad duas tertias partes.* Eiuſmodi autem leges videndum eſt, quomodo obligare poſſint Congregationes generales ſequentes.

7 Dixi, eiuſmodi leges vtiles eſſe poſſe ad aliquos effectus. Primò, ſi fiant in aliquo Senatu pleniori, & ſuperiori, & prohibeatur, ne in Senatu communi de aliqua materia agatur, vel ſtatuatur; tunc enim Senatus communis, qui inferior eſt Senatu pleniori, obligabitur proculdubio ea lege, nec poterit illam reuocare.

Secundò etiam erga Congregationem ſequentem, habentem parem auctoritatem, plurimum habet ponderis deliberatio facta à Congregatione præcedenti, præſertim ſi cum exhortatione vehementi facta fuit, petens à ſucceſſoribus, ne à mente ſuorum Patrum in re tanti ponderis, & tamdiu conſiderata vllo tempore recederent: hanc ob cauſam Societas Ieſu in Congregatione generali VII. decreto 11. cùm quæreretur, an expediret, quod in Congregationibus prouincialibus decerneretur per ſuffragia ſecreta, & non publica, (vt nunc fit,) de cogenda, vel non cogenda Congregatione generali, & omnes Patres enixè conſpirarent in retinendo vſu Societatis, & aliunde ſcirent, ſe non poſſe condere legem adeò firmam, quam ſucceſſores non poſſent abrogare; decretum ſuum concipi voluerunt, his verbis: *Cenſuerunt Patres omnes, nullo diſſentiente, plurimis grauibúſque ducti rationibus, nullo modo concedendum, vt per ſuffragia ſecreta de cogenda, vel non cogenda generali Congregatione res in prouincialibus Congregationibus tranſigatur. Optabátque Congregatio vniuerſa, nullo vnquam tempore Societatem ab hac ſententia diſcedere; quod per ſecretorum ſuffragiorum conceſſionem grauiſſima meritò damna vniuerſæ Societati inurenda ſibi certò perſuaderet, vtámque ſterni ad eam è veteri loco mouendam*, in quibus verbis prudenter, & doctè illi Patres agnoſcentes, ſe non poſſe legem condere, quam eius ſucceſſores pares illis in poteſtate reuocare non poſſent, obteſtatione ſolùm, & exhortatione vſi ſunt, vt eos à lege reuocanda continerent: quod, vt dixi, non parum efficax eſſe ſolet, vt poſteri à lege reuocanda contineantur.

Tertiò denique obligat lex illa ſingulos 8
ſaltem in illa communitate: quare nemo poterit etiam in Senatu, vel Congregatione de materia illa prohibita agere, niſi antea Senatus, vel Congregatio cum illo diſpenſet, vt agere poſſit; lex enim, licèt non obliget Senatum collectiuè ſumptum, obligat ſingulos, & ideò oportet, quòd priùs Senatus collectiuè auferat prohibitionem, quia ea non ablatâ peccaret contra legem, & prohibitionem Senator, vel Religioſus, qui propria auctoritate legem tranſgrederetur. Loquendo tamen de Senatu, vel Congregatione collectiuè ſumpta, fatendum eſt, quòd, cùm parem habeat auctoritatem cum eo, qui legem condidit, poſſit in ea diſpenſare, vel eam ſuſpendere, aut reuocare, vt ſæpe dictum eſt.

DVBIVM XXI.

Vtrùm iuriſdictio ſpiritualis poſsit accipi ex conſenſu partium, ſicut accipitur de facto ex eo conſenſu iuriſdictio ciuilis.

1 RESpondi, quæſitum poſſe fieri de duplici iuriſdictionis genere; eſt enim quædam iuriſdictio, quæ accipitur ſolùm ex conſenſu partium, quæ ad vitandas lites compromittere ſolent, quòd ſtabunt iudicio alicuius viri prudentis, quem ſibi Arbitrum eligunt. quod quidem compromiſſum à lege non reprobatur, imò approbatur, & fouetur, vt remedium opportunum ad vitandas moleſtias fori iudicialis, vt conſtat ex *l.1. & toto titulo ff. de receptis arbitris.* Hæc autem verè, & propriè non eſt iuriſdictio, ſed eſt obligatio quædam orta ex pacto litigantium, qui ſe pacto mutuo obligant ad ſtandum ſententiæ talis arbitri, vt benè cum aliis notat P. Molina *tom. 6. de Iuſtitia, diſput. 8. & diſput. 30. num. 1.* Et hæc eſt ratio, meo iudicio, cur in cauſis criminalibus non poſſint partes compromittere in Arbitrum, vt conſtat ex *l. non diſtinguemus, 37. §. Iulianus, ff. de receptis arbitris*, quia nimirum nemo poteſt puniri pœna corporali, vel etiam infamia, niſi à Magiſtratu, qui habet in ipſum veram iuriſdictionem, & ſuperioritatem, qualem arbiter non habet, ſed profert ſuum ſenſum, quo prolato, partes ex ſuo pacto obligantur ad ſtandum compromiſſo. Altera ergo eſt vera, & propria iuriſdictio, quam habent Principes acceptam à populo, vel alio iuſto titulo, & quam communicant iudicibus, & magiſtratibus inferioribus ad res ciuiles iudicandas. Iuxta quam diſtinctionem duplicis iuriſdictionis ad propoſitum quæſitum reſpondendum eſt.

2 Si ergo ſermo ſit de iuriſdictione primi generis, & impropria, quam arbitri accipiunt ab vtraque parte compromittente; dixi, non poſſe à partibus tribui iuriſdictionem ſpiritualem, niſi ad eas cauſas, & ad eas actiones ſpirituales, ad quas poterant ſe licitè pacto oneroſo obligare. Cùm enim tota iuriſdictio arbitri fundetur, vt diximus in compromiſſo, & pacto compromittentium; nihil aliud erit, quàm obligatio partium ad res, vel actiones ſpirituales præſtandas. Quare, cùm in materia beneficiali omnia pacta ſint prohibita ſub excommunicatione, & omnes ſimiles obtentiones ſint irritæ, inualida erunt omnia, quæ ab eiuſmodi arbitro fierent. In aliis etiam materiis, & rebus ſpiritualibus illicitè fit pactum de illis pro aliquo temporali. In iis verò materiis, in quibus licet ſpirituale pro ſpirituali paciſci, (ſi quæ ſunt,) vel obligare ſe ad aliquid ſpirituale dandum, vel relinquendum, non video, cur non liceat promittere ſtare arbitrio alicuius tertij, quod eſſet in rigore conſtituere illum arbitrum in tali controuerſia.

Si verò ſermo ſit de iuriſdictione ſecundi generis, quæ eſt vera, & propria iuriſdictio, certum eſt omnem iuriſdictionem ſpiritualem veram, & propriam collatam eſſe à Chriſto Domino priuatiuè B. Petro, & eius ſucceſſoribus, dependenter à quibus eam participant omnes alij Prælati Eccleſiaſtici, ſinguli in ſuo gradu, & ordine. Non poteſt ergo à ſubditis conferri alicui eiuſmodi iuriſdictio: eſſet enim contra Chriſti ordinationem, qui noluit, in vllo reperiri de facto iuriſdictionem ſpiritualem, niſi dependenter à primo capite, qui eſt Summus Pontifex, & conſequenter perturbaret totum ordinem hierarchicum Eccleſiæ Chriſtianæ, & ſubordinationem debitam miniſtrorum, donec reducantur ad primum caput, à quo omnes alij dependere debent. 3

Loquendo tamen de ſtatu poſſibili naturæ puræ, vel etiam de ſtatu legis naturæ, in quo erant homines poſt lapſum Adami; non videtur negandum, quòd ſicut iuriſdictio ciuilis eſſet radicaliter, & originaliter à Deo, immediatè autem eſſet in ipſa communitate perfecta, à qua communicari poſſet vel vni perſonæ, vel pluribus, per quas adminiſtraretur: ita dicendum idem eſſet cum proportione de iuriſdictione ſpirituali, vt probat latè Suarez omninò videndus *lib. 4. de legibus, cap. 2. num. 3 & ſequentibus.* Quid verò dicendum eſſet de tempore legis ſcriptæ in ordine ad populum Iudaicum, qui ei legi ſubdebatur, tractat idem Suarez *ibi num. 6. & ſequentibus*, qui videri poteſt: eſt enim res magis obſcura propter limitationem, qua poteſtas data fuit Sacerdotibus Leuiticis, de quibus, & de eorum Summo Sacerdote, non ſatis conſtat, qualem, & quantam iuriſdictionem, & poteſtatem habuerint ad condendas leges in materiis ſpiritualibus. Loquendo itaque de poſſibili, potuit etiam Deus in illo populo non alligare iuriſdictionem ſpiritualem vni familiæ, ſed relinquere illam penes communitatem, 4

à qua aliis communicaretur, ſicut diximus factum eſſe in lege naturæ, & ſicut tempore etiam legis ſcriptæ fieri poterat apud eos Gentiles, qui obſeruabant legem naturæ, & Religionem, ac cultum vnius veri Dei retinebant.

DVBIVM XXII.

An peregrinus incurrat excommunicationem latam ab Epiſcopo illius loci, v. gr. ob furtum ibi ab ipſo commiſſum.

1 Titius aduena, & peregrinus, dum eſſet in ciuitate Placentina, furatus eſt centum aureos, quorum dominus ignorans furem, facto recurſu ad Epiſcopum eiuſdem ciuitatis, obtinuit eius edictum contra furem, quicumque eſſet, vt intra tot dies reſtitueret, alioquin termino elapſo, incurreret ipſo facto excommunicationem. Quæſitum eſt, an Titius, etiamſi peregrinus eſſet, incurrere potuerit hanc excommunicationem ab alieno Epiſcopo prolatam.

2 Suppono, eſſe quæſtionem celebrem inter Doctores, an peregrini obligentur legibus illius loci, in quo commorantur, quibuſdam affirmantibus, quibuſdam negantibus obligari, niſi in certis caſibus, quos excipiunt. de qua quæſtione vltra alios videri poſſunt Suarez *tom.* 1. *de Relig tract.* 2. *lib.* 2. *de feſtis, cap.* 14. *& tom. de legibus, lib.* 3. *cap.* 33. Thomas Sanchez *lib.* 3. *de matrim. diſp.* 19. Leſſius *lib* 4. *cap.* 1. *dub.* 8. *num.* 51. & alij, quos affert Diana *part.* 1. *tract.* 10. *reſolut.* 15.

3 His ſuppoſitis, quærebatur, an ſuppoſita ſententia eorum, qui dicunt peregrinos non obligari legibus loci, in quo reperiuntur, niſi in certis caſibus, fatendum ſit, Titium ligati potuiſſe cenſura Epiſcopi illius loci lata contra eum, qui talem pecuniam furatus eſſet, niſi intra certum terminum reſtitueretur. Videbatur enim, etiam ſuppoſita illa ſententia, incurriſſe cenſuram, quia regula generalis eſt, quòd quilibet ratione delicti ſortitur forum loci illius, in quo delinquit: quare etiam contra aduenas, & peregrinos illac tranſeuntes procedit iudex ſæcularis, & punit eos pœna etiam capitali ob delicta ibi commiſſa. Contra hoc tamen ex aduerſo opponebatur, quia ſi præcisè ratione delicti puniri ibi poteſt, hæc punitio pertinebit ad eum iudicem, ad quem pertinet cognoſcere de illo delicto, qui eſt iudex ſæcularis. Supponimus enim, Titium eſſe merum laicum, & furtum non fuiſſe rei ſacræ, nec de loco ſacro: non ergo pertinet ad Epiſcopum punire eum, qui nullo modo eius ſubditus eſt. Poteſt quidem Epiſcopus excommunicare incolas illius loci, ſi non reſtituunt, quæ furto acceperunt: id tamen facit, quatenus ſpectat ad eum procurare ſalutem ſpiritualem ſuarum ouium; quæ cura reſpectu Titij, qui non eſt eius ouis, nec ſubditus, non videtur ad Epiſcopum pertinere, atque adeò nullum habet titulum ad eum excommunicandum, quia, ſicut ſententia Paſtoris timenda eſt, ita non videtur timenda ſententia eius, qui non eſt Paſtor illius, contra quem talis ſententia profertur.

Hæc pro vtraque parte afferebantur. 4
Ego dixi, Titium non incurriſſe excommunicationem, & hoc procedere, ſiue ſequamur ſententiam negantem peregrinos obligari legibus loci, in quo reperiuntur, ſiue ſequamur ſententiam contrariam id affirmantem; nemo enim magis ſententiam affirmantem ſequitur, quàm P. Suarez, qui vult omninò, eos obligari legibus loci, in quo reperiuntur: & tamen idem *in tomo de cenſuris, diſp.* 5. *ſect.* 5. *à num.* 7. *vſque ad* 15. latè probat, peregrinum non ligari ſententia ſpeciali, vel generali Epiſcopi illius loci, quæ inferat excommunicationem, qui id probat ex *cap à nobis.* 1 *de ſententia excommunicationis*, vbi Pontifex vniuerſaliter dicit, ſententiam excommunicationis latam his verbis: *Quiſquis furtum fecerit, excommunicatus ſit*; non comprehendere niſi ſubditos illius, qui ſententiam protulit. Ratio verò, qua ipſe Suarez vtitur, videtur mihi ſatis efficax, quia nimirum debet eſſe differentia inter ſtatutum, & ſententiam: nam ſtatuta reſpiciunt territorium; ſententia verò ſolùm reſpicit perſonas ſubditas, vbicumque ſint. Quare ſtatuta ſui domicilij non obligant ſubditum extra illud territorium degentem: ſententia verò proprij Paſtoris obligat ſubditum etiam extra territorium commorantem. E contra verò ſtatuta in ſententia communi obligant etiam peregrinos, quia conuenit, eos conformari moribus, & legibus loci, vbi ſunt: ſententia verò excommunicationis non poteſt eos ibi obligare, niſi priùs ſubditi ſint ſententiam proferentis; ſententia enim non facit ſubditum, ſed debet illum inuenire ſubditum, vt legitimè proferatur: ille autem peregrinus ante

ante ſententiam non erat ſubditus huius Epiſcopi, cùm habeat alibi ſuum proprium Paſtorem, & Epiſcopum: non ergo potuit dirigi ſententia illa ad hunc peregrinum non ſubditum proferentis ſententiam.

5 Dices, fieri ſubditum ratione delicti, atque adeò poſſe peregrinum puniri ab Epiſcopo huius loci, cui ratione delicti ibi commiſſi ſubditus factus eſt. Hæc tamen reſponſio in hoc, vt benè indicat Suarez, locum non habet: quia delictum immediatum, ob quod fertur excommunicatio, eſt inobedientia, & contumacia ſubditi non obedientis Epiſcopo prohibenti furtum, vel præcipienti reſtitutionem: ad hanc autem inobedientiam, & contumaciam neceſſariò ſupponitur, quòd Epiſcopus potuerit illi præcipere reſtitutionem: cùm autem ſupponamus, Epiſcopum non poſſe per ſententiam, (quidquid ſit per ſtatutum,) præcipere ſubdito alterius Diœceſis ob defectum ſubiectionis requiſitæ non potuit ſupponi delictum inobedientiæ, & contumaciæ, quòd immediatè puniatur per excommunicationem. Quamuis autem furtum ipſum delictum ſit contra legem naturæ; per hoc tamen nullum ſtatutum, vel lex Eccleſiaſtica ipſius Epiſcopi violata fuit: quare de peccato illo poterat cognoſcere Epiſcopus in ordine ſolùm ad ſalutem animarum ſuorum ſubditorum, quorum curam ſpiritualem ex officio habere debet; non tamen poteſt illos excommunicatione punire, niſi ſubſequatur inobedientia ad præceptum illis impoſitum reſtituendi; quod præceptum peregrino imponere non poteſt, qui ſolùm obligari poteſt ad ſummum legibus, & ſtatutis ipſius Epiſcopi, non verò præceptis, aut ſententia ſpeciali, vel generali, niſi præceſſerit aliud delictum pertinens ad forum Epiſcopi, ratione cuius factus ſit eius ſubditus. Non ergo reſtat titulus, ob quem Titius potuerit illa excommunicatione comprehendi, quæ prolata fuit, non per ſtatutum, ſed per ſententiam generalem, vel ſpecialem Epiſcopi, cuius Titius ſubditus non erat.

6 Vnde aliter dicendum eſſet, ſi delictum à Titio commiſſum eſſet prohibitum lege Eccleſiaſtica de iure communi Canonico, vel lege Pontificia ſub excommunicatione, & aliis pœnis à iudice Eccleſiaſtico infligendis; tunc enim Titius ratione delicti ibi commiſſi ſortiretur forum Epiſcopi illius loci, in quo deliquit, & ab eo puniri poſſet: quia iam tunc præcederet verum delictum lege Eccleſiaſtica prohibitum, & ratione illius fieret ſubditus iudicis Eccleſiaſtici illius territorij, in quo deliquit. quod concedi debet tam in opinione eorum, qui negant, peregrinos obligari legibus propriis loci illius, quàm in opinione eorum, qui id concedunt: Vtrique enim fatentur, peregrinos obligari legibus iuris communis, atque adeò delinquere illas violando: quare ratione veri delicti debent pertinere ad forum iudicis illius loci; idque videmus in praxi obſeruari, vt peregrini delinquentes in cauſis fidei iudicentur, & puniantur ab Epiſcopo loci illius, in quo delictum committitur, & non remittuntur ad Epiſcopum domicilij, vt cum aliis teſtantur Catena *de officio ſanctæ Inquiſitionis part. 1. tit. 4. num. 17.* & Bordonus *in ſancto Tribunali cap. 40. q. 7. n. 9.* quia iam tunc præcedit verum delictum, ratione cuius ſortitur forum Epiſcopi illius loci; imò prævalet Epiſcopus loci delicti Epiſcopo domicilij, quia fortius, & firmius radicatur, & acquiritur iuriſdictio ratione delicti, quàm ratione domicilij, vt obſeruant cum aliis prædicti Doctores.

DVBIVM XXIII.

An licitum ſit in dote pactum, vt reſtitui debeant totidem nummi aurei, ſtante ferè certitudine, quòd valor auri creſcere debeat.

Placentiæ dos hoc adhibito pacto conſignata fuit in monetis aureis, ita vt maritus, vel eius hæredes, quando dos reſtituenda eſſet, deberent reddere totidem ſcuta aurea, quot acceperant. Erat autem ferè certum, quòd valor auri ſucceſſiuè creſcere deberet: quare mille ſcuta aurea, v. gr. quæ nunc valebant 1500. ſcuta monetæ, poſtea tempore dotis reſtituendæ valitura eſſent 2000. ſcuta monetæ, vel certè multò plus, quàm nunc valerent: quare ſtante hoc pacto, dos reſtituenda erat cum incremento notabili. Vnde illicitum videri poterat pactum illud ex regula generali, quòd in mutuo non poſſit apponi pactum reddendi pecunias eiuſdem ſpeciei, & in eâdem menſura, & numero, quando creditur, tempore ſolutionis maiorem futurum eſſe valorem illius pecuniæ; niſi vel ratione lucri ceſſantis, aut damni emergentis, vel niſi mutuans ſeruaturus erat pecunias ſuas vſque ad tempus illud maioris valoris, vt cum aliis dixi *tom. 2. de Iuſtitia,* 1

&

& iure, diſp. 25. *ſect.* 7. *n.* 125. iuncto *n.* 118. *& ſeqq.* quia, ſi hoc liceret, poſſet mutuans lucrari ex mutuo cum detrimento mutuatarij, quod eſſet licitam reddere vſuram.

2 Reſpondi tamen cum aliis Theologis doctiſſimis, qui conſulti fuerunt, in caſu propoſito pactum fuiſſe licitum, niſi fortè adeſſet in loco illo ſtatutum aliquod prohibens in dotibus eiuſmodi pacta. Ratio potiſſima erat differentia magna, quæ eſt inter dotem, & mutuum: nam in mutuo ad eius iuſtitiam requiritur omnimoda æqualitas inter datum, & acceptum, ne mutuatarius plus, minúſve reddat, quàm accepit: ſi enim mutuans plus recuperat, ſine titulo vllo id accipit. In dote verò non requiritur hæc æqualitas: nam, licèt dos detur viro ad alendam vxorem, & ſuſtinenda onera matrimonij: ſæpè tamen dos ad hoc non ſufficit, & tamen non fit iniuria viro, qui ſciens, & volens ſubire voluit ea onera ſine dote ſufficienti. Imò aliquando ipſe vir dotare ſolet vxorem, quod quidem ante contractum matrimonium fieri ſemper poteſt, vt cum communi docet Thom. Sanch. *lib.* 6. *de matr. diſp.* 7. *n.* 2. Aliquando etiam poſt contractum matrimonium id fieri poteſt, vt obſeruat idem Sanchez *ibi n.* 3. Et quidem ſæpè Summus Pontifex in diſpenſationibus imponit viro obligationem dotandi vxorem, antequam eam ducat, vt obſeruat idem Sanch. *lib* 8. *de matr. diſp.* 35. *num.* 6. Sicut ergo poteſt maritus dare partem, vel totam etiam dotem vxori, poterit obligare ſe ad reddendam dotem cum maiori valore, quàm accepiſſet: quia hoc totum in rigore non eſt aliud, quàm augere ex ſuis bonis dotem vxoris, dum accepit 1500. ſcuta monetæ, & fatetur ſe debitorem 2000. ſcutorum, cùm ſe obliget ad reddenda totidem ſcuta aurea, quæ eum valorem habebunt tempore ſolutionis, ſeu reſtitutionis dotis. quod confirmari poteſt ex alio ſtatuto eiuſdem ciuitatis Placentiæ, quo maritus obligatur, vt ſoluto matrimonio reddere debeat dotem cum auctario, nimirum addendo 30. pro ſingulis 100. quæ accepit; ad quod augmentum ſe iure ipſo maritus implicitè obligat. Poteſt ergo explicitè ſe obligare ad illud aliud augmentum incrementi valoris monetæ, quam accipit, quia quod lex poteſt facere per obligationem implicitam, videtur poſſe ipſe facere per conſenſum, & obligationem explicitam.

3 Solùm poſſet obſtare, quòd hæc promiſſio, quamuis non ſit contra iuſtitiam, videtur tamen eſſe contra legis prohibitionem, qua vniuerſaliter prohibentur donationes irreuocabiles inter virum, & vxorem, quæ prohibitio extenditur etiam ad donationes factas ante initum matrimonium, quando earum effectus non præcedit matrimonium, ſed refertur ad tempus contracti matrimonij, vt cum aliis obſeruat Thomas Sanchez *lib* 6. *de matrimonio, diſp.* 7. *num.* 2. vbi dicit, dotis conſtitutionem à viro factam ante contractum matrimonium, relatam tamen ad tempus, quo matrimonium contractum ſit, non ſubſiſtere. Talis autem videtur promiſſio huius augmenti, cùm non ſit habitura effectum, niſi matrimonio ſequuto.

Ad hoc tamen reſponderi poteſt, quidquid ſit, an referatur hæc promiſſio ad tempus ſubſequens, (de quo dubitari poteſt,) ſed tamen non referri ad tempus ſtãtis matrimonij, ſed ad tempus matrimonij ſoluti, quo tempore dotis reſtitutio facienda eſt; duo enim tempora ſolùm conſiderari poſſunt in hac promiſſione. Vnum eſt tempus, quo promiſſio fit; & hoc planè eſt ante initum matrimonium. Alterum eſt tempus, quo ponenda eſt exſequutio obligationis, & hoc eſt etiam tempus poſt ſolutum matrimonium, quando dos debet reſtitui vxori, vel eius hæredibus. Neutrum autem tempus eſt conſtantis matrimonij, quare ex eo capite non poteſt impugnari promiſſionis valor, quia in hoc caſu videtur potiùs locum habere alia regula, quam tradit idem Sanchez *dicto lib.* 6. *diſput.* 3. *num.* 8. quòd ſcilicet validæ, & irreuocabiles ſunt donationes coniugum, quando referuntur in tempus ſoluti matrimonij, quia paria ſunt facere tempore permiſſo, & in idem tempus referre, ex *l. in tempus, ff. de hæred. inſtit.* Adde, illas ſolùm donationes prohiberi inter virum, & vxorem quæ gratioſæ ſunt, non quæ continent pactum oneroſum, vt cum communi Doctorum obſeruat idem Sanchez *dicto lib.* 6. *diſput.* 5. *num.* 1. vbi ex eo probat, validum eſſe pactum quo ante initum matrimonium alter coniux renuntiat lucris futuris conſtante matrimonio in iis Prouinciis, vbi eiuſmodi lucra diuidnntur inter vtrumque coniugem: quia nimirum illa non eſt donatio, ſed contractus oneroſus, cùm ſit integrum cuilibet illorum non aliter velle matrimonium, niſi ſeruatis certis conditionibus. quod idem in caſu noſtro procedit, cùm ſponſa nolet matrimonium contrahere, niſi hoc pacto, & conditione adhibita, quòd dos reſtituenda ſit in totidem ſcutis aureis, etiamſi valor auri interim, (prout creditur,)

tur,) augmentum habere debeat. Ad omne denique dubium tollendum, & reddendam omnino firmam, & irreuocabilem illam promiſſionem, dixi addi poſſe iuramentum, quia, quamuis donationes inter coniuges reuocabiles ſint; quando tamen iuramento donantis confirmantur, manent firmæ, & irreuocabiles, vt cum communi ſententia probat bene idem Sanchez *dicto lib.6. diſp.*11. *num.*2. *& ſequentibus*, & probari poteſt ex iis, quæ latè diximus *tom.*2. *de Iuſtitia, & iure, diſput.*22. *ſect.*8. *n* 202. *& ſequentibus*, vbi diximus, contractus, qui ſecundùm ſe eſſent validi, iure tamen humano facti ſunt reuocabiles, & reſcindibiles; manere firmos, & irreuocabiles, quando iramento confirmantur: talis autem eſt donatio inter coniuges, quæ ex natura quidem ſua valida eſt, ſed iure humano facta eſt reuocabilis, & reſcindibilis à donatore ante mortem; ſi ergo iuramento confirmetur, amittet hanc totam reuocabilitatem, quam iure humano ſortiebatur. Vide quæ ibi latè de hoc dicta à nobis ſunt.

Dubium XXIV. & vltimum.

An tuti ſint in conſcientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitimæ debitæ, & cogunt eas renuntiare legitimæ.

1 SVpponendum eſt, de iure communi, quamuis filia accipiens dotem à patre dicat, ſe contentam eſſe ea dote, & renuntiare paternæ hæreditati; pactum tamen illud eſſe inualidum, & eo non obſtante poſſe filiam poſtea petere complementum ſuæ legitimæ portionis, vt habetur ex *l. pactum dotale, Cod. de collationibus, l. ſi quando, Cod. de pactis*, *& cap. quamuis pactum, de pactis, lib.* 6. & in hoc conueniunt Doctores, quos afferunt, & ſequuntur Molina *tom.*1. *de Iuſtitia, & iure, tract.*2 *diſp.*149. & Thomas Sanchez *lib.* 4. *conſil. cap.* 34. *num.* 5. Si tamen eiuſmodi pactum iuramento confirmetur, validum eſt, & in vtroque foro debet obſeruari, vt habetur *in dicto cap quamuis pactum*, & tradunt Doctores apud prædictos Molinam, & Sanchez *locis citatis*, qui Sanchez idem docuerat *lib* 4. *de matrim. diſp.*9. *num* 13.

2 Hoc ſuppoſito, ad dubium in titulo propoſitum reſpondi primò, ſi filia coactione, vel fraude inducatur ad eam renuntiationem faciendam, parentes non eſſe tutos in conſcientia, ſed debere filiæ ſuam libertatem reſtituere, cùm conſenſus vi, vel fraude extortus obliget ſemper ad reſtitutionem illum, qui vim, vel dolum appoſuit. videatur Sanchez *lib* 4. *de matrim. dicta diſput.*9. *num.*13 vbi de noſtro caſu in terminis loquitur: qui addit, idem procedere, quando metus non eſt cadens in conſtantem virum, ſed leuis, & tamen iniuſtè illatus. quod quidem in mea ſententia intelligendum eſt cum diſtinctione, quam latè explicui, & probaui *tom.* 2. *de Iuſtitia, & iure, diſput.*22 *ſect.*7. *num.*135. *& ſequentibus*, vbi dixi, id verum eſſe, quoties metus iniuſtè illatus fuit cauſa contractus; cauſa, inquam, vel totalis, vel partialis, ita tamen, vt vel illo ſolo metu remanente, & ablatis aliis motiuis, adhuc contractus fieret, vel ſaltem ablato metu, & remanentibus aliis motiuis, quæ nunc proponuntur, contractus non fieret, niſi aliquod aliud motiuum nouum proponeretur, quod loco metus ceſſantis ſubrogaretur. Si enim metus ita partialiter mouet, vt ille ſolus non ſufficeret, & ceſſante metu adhuc contractus fieret propter alia motiua nunc propoſita, non eſt cogendus metum inferens ad plenam reſtitutionem, vel reſciſſionem contractus, ſed ſolùm ad partem damni reſarciendam maiorem, vel minorem, iuxta maiorem, vel minorem influxum, quem metus habuit, ſecundùm computum ibi à me adductum, vbi hæc omnia latiùs explicui; & quando, & quomodo id locum habere poſſit in metu reuerentiali: tunc nimirum, quando implicitè continet metum mali iniuſtè inferendi à perſona, quam reueremur: & *num.* 142. dixi, idem cum proportione dicendum eſſe de dolo leui, quando fuit cauſa totalis, vel partialis quoad obligatiouem reſcindendi contractum, vel reſtituendi ſolùm quoad partem damni illati.

Si verò pactum, & renuntiatio confirmata fuit à filia cum iuramento, debet quidem illud obſeruare ob religionem iuramenti, quia tamen iniuſtitia præceſſit ex parte parentis iniuſtè cogentis, poterit filia petere priùs à Prælato relaxationem iuramenti iniuſtè ab ipſa extorti, & ea obtenta, nullam habet obligationem ſtandi pacto, quod ſupponitur à coactione iniuſta taliter proceſſiſſe, vt ſine illa non fieret. de quo latè videri poteſt Thom. Sanchez *lib.*3. *in Decalog. cap.*12. & alij, quos retuli, & ſequutus ſum *dicto tomo* 2. *de Iuſtitia, diſp.*22. *ſect.* 8. *num.*187. *&* 195. 3

Reſtat

4 Reſtat tamen dubium, ſi filia non fuit per coactionem iniuſtam, vel dolum inducta ad eam renunriationem faciendam: ignorabat tamen, eiuſmodi renuntiationem legibus irritari, & tamen dote præſenti contenta renuntiauit legitimæ paternæ, & renuntiationem iuramento confirmauit, an ea ſolùm ignorantia ſufficiat ad impediendum valorem renuntiationis, atque adeò obtenta relaxatione iuramenti à Prælato Eccleſiaſtico, poſſit tamen in foro conſcientiæ non ſtare renuntiationi à ſe factæ. Sed re vera hoc ſubterfugium rarò prodeſſe poterit filiæ, ſi aliunde metus, & dolus non intereeſſit, quia eo ipſo quòd filia renunriat iuri, quod habet ad legitimam, ſcire videtur, ſe habere aliquod ius, cui renunciet, vel ſaltem dubitat an illud habeat, nam circa certò impoſſibilia non verſantur contractus humani: quòd autem neſciat, hoc ius maius fundamentum habere in legibus irritantibus eiuſmodi renuntiationem ſine iuramento factam, parum refert, cùm habeat voluntatem efficacem abdicandi à ſe illud ius, vndecumque proueniat, & ad hunc finem apponat iuſiurandum, vt proſit quantum prodeſſe poteſt ad firmiorem abdicationem. Ex hoc ergo capite difficilè liberari poteſt filia ab obligatione ſtandi pacto, quod iuramento confirmauit.

An verò eiuſmodi renuntiatio iuramento confirmata excludat filiam, vel filium renuntiantem à ſucceſſione, etiam quando pater inteſtatus decedit, videatur Sanchez *lib. 4. conſil. cap. 1. dub. 34. num. 25.* An autem excludatur renuntians etiam à ſucceſſione mediata, v. gr. ſi frater renuntiantis ſucceſſit in bonis paternis, & poſtea ipſe moriatur ab inteſtato, videatur idem Sanchez *ibi num. 28.* & quid, ſi moriantur viuo parente, filij omnes, & filiæ qui extabant tempore factæ renuntiationis, vide *ibi num. 31. & ſequentibus.* Denique, an hæc renuntiatio noceat non ſolùm renuntianti, ſed etiam eius filiis, & deſcendentibus, vide eumdem *ibi num. 39. & ſequentibus.* 5

FINIS.

INDEX
Rerum, & Verborum notabilium.

Prior numerus Paginam, alter Columnam notat, tertius eſt marginalis.

A

Abbas.

ABBAS cui conceduntur functiones Epiſcopales, an poſſit conferre Sacramentum Confirmationis, ſi expreſſè non prohibetur. 14.1.1 & ſeqq.

Abbatia.

Abbatia vt ſeparetur ab eius dignitate Epiſcopali, an & quomodo conſentire poſſit Epiſcopus 325.1.1 & ſeqq.

Abortus.

Abortum procurans fœmina in ſe, an incurrat excommunicationem latam à Sixto V. 84.2.1. & ſeqq.

Abſolutio.

Si quis nunc à S. Petro Abſolueretur, an deberet adhuc peccata illa confiteri Sacerdoti mortali. 25.2.1 & ſeqq.

Abſoluendi facultas conceſſa Prælato Regulari, an tranſeat ad eius ſucceſſorem. 29.1.1 & ſeqq.

Facultas Abſoluendi, nondum mandata executioni, quando poteſtas ceſſat in concedente. 30.1.1 & ſeqq.

Habens facultatem ab Epiſcopo Abſoluendi ab omnibus caſibus ei reſeruatis, an poſſit abſoluere poſt conceſſam licentiam. 33.1.1 & ſeqq.

Confeſſarius an poſſit Abſoluere adueniente peccati reſeruatione poſt inceptam confeſſionem. 36.2.1 & ſeqq

Confeſſarius an teneatur ſemper Abſoluere pœnitentem, cuius confeſſionem audiuit, & ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem. 37.2.1 & ſeqq.

Confeſſarius ordinarius Regularium an poſſit eos Abſoluere à reſeruatis Papæ. 39.1. & ſeqq.

Confeſſarius an poſſit negare Abſolutionem Nouitio nolenti egredi, & ad ſæculum redire 42.1.1. & ſeqq.

Subditi Societatis non poſſunt à Confeſſario Abſolui ſine licentia ſuorum Superiorum, virtute cuiuſlibet indulti, & conceſſionis Pontificiæ. 42.1.12

Regulares an poſt decreta Clementis VIII. & Pauli V. Abſoluere adhuc poſſint iuxta ſua priuilegia à peccatis circa duellum, excepta prouocatione, & pugna. 82.2.1 & ſeqq.

Regulares an virtute Bullæ Cruciatæ poſſint ſaltem, extra confeſſionem Abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis. 118.1.1 & ſeqq.

Actus.

Prælatus an ex voto Obedientiæ poſſit præcipere Actus internos. 365.1.8

Adiunctus.

An tertius addendus Adiunctis capitularibus, quando ipſi non concordant cum Epiſcopo, debeat eſſe ex eodem Capitulo. 337.1.1 & ſeqq.

Affinitas.

Diſpenſandi facultas, excepto primo gradu, an extendatur ad primum gradum Affinitatis ex copula illicita. 62.1.1 & ſeqq.

Alienatio.

Alienari an poſſint ſine licentia S Congregationis, bona quæ poſſident Regulares ſupra ſummam ſtatutam. 24.2.1 & ſeqq

Alienatio facta contra formam facultatis conceſſæ à ſacra Congregatione. 13.2.1 & ſeqq.

Ambitus.

Ambitus pœnas an incurrat, qui ambit pro perſona incerta. 218.2.1 & ſeqq.

Angelus.

Si quis Euchariſtiæ Sacramentum de manu Angeli alicuius acciperet, an poſſet adhuc eadem die iterum de manu proprij Paſtoris Euchariſtiam ſumere. 27.2.7

Appellatio.

Appellatio à denuntiatione excommunicationis an ſuſpendat effectum. 89.1.1 & ſeqq.

Archidiaconus.

Archidiaconus diſpenſatus à Summo Pontifice in defectu ætatis, an poſſit habere votum in Capitulo. 330.2.1 & ſeqq.

B

Baptiſmus.

Baptiſmus in capillis an ſit validus. 1.1.1 & ſeqq.

An repetendus. ibid.

Baptiſmi forma. 6.1.1 & ſeqq.

Filius Iudæi an poſſit, patre eius inuito, volens Baptizari, quando dubitatur de vſu rationis. 8.2.1 & ſeqq.

Patrinus an poſſit eſſe pater in Baptiſmo ſui filij illegitimi. 10.1.1 & ſeqq.

Baptizatus.

Baptizatus à Miniſtro Caluiniſta, an ſit iterum baptizandus ſub conditione. 4.2.1 & ſeqq.

Beneficiarius.

Beneficiarius non habens Ordinem ſacrum, an peccet grauiter non recitando Officium diuinum, cum animo tamen reſtituendi fructus. 291.1.1 & ſeqq.

De obligatione Beneficiarij Eccleſiaſtici ad dandam eleemoſynam. 305.2.1 & ſeqq.

Beneficium.

Irregularis occultus an poſſit retinere Beneficium ſolùm habens annexam recitationem Officij. 96.1.1 & ſeqq.

An poſſit quis habere animam reſignandi Beneficium, dum procurat adhuc expeditionem Bullæ. 285.2.1 & ſeqq.

An debeat recitare Officium diuinum, qui cum titulo colorato accepit poſſeſſionem Beneficij, non tamen pacificam, ſed litigioſam. 287.1.1 & ſeqq.

Bona.

Bona quæ poſſident Regulares ſupra ſummam ſtatutam, an poſſint alienari ſine licentia S. Congregationis. 124.2.1 & ſeqq.

Bona immobilia, vide *Regulares, Fructus.*

Bulla.

Virtute Bullæ Cruciatæ an Regulares poſſent ſaltem extra confeſſionem abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis. 118.1.1 & ſeqq.

Bulla Gregorij XIII. contra dantes & accipientes pro rebus gratiæ, vel iuſtitiæ, an locum habeat contra dantes, & accipientes in Tribunalibus laicis ſtatus Eccleſiaſtici. 351.2.1 & ſeqq.

Obſeruantur aliqua circa Bullam Gregorij XIII. de datis, & promiſſis, vbi & quando ignorantia ab eius pœnis excuſet. 353.2.1 & ſeqq.

C

Caluiniſta.

à Caluiniſta Miniſtro baptizatus, an baptizandus ſit iterum ſub conditione. 4.2.1 & ſeqq.

Capellanus.

An ſufficiant coniecturæ de mente teſtatoris, vt Capellanus teneatur celebrare per ſeipſum, quando teſtator id ſatis non expreſſit. 343.2.1 & ſeqq.

Capillus.

in Capillis an Baptiſmus validus ſit. 1.1.1 & ſeqq.

Capitulum.

Capitulum generale quomodo obligetur propriis legibus. 388.2.1 & ſeqq.

Caſuum reſeruatio.

Caſuum reſeruatio facta ab Epiſcopo, & promulgata à Capitulo Sede vacante, an obliget. 31.1.1 & ſeqq.

Ceſſante approbatione, an ceſſet etiam facultas ad Caſus reſeruatos, ita vt per ſubſequentem approbationem non reuiuiſcat. 34.2.1 & ſeqq.

Celebrans, & Celebratio.

Parochus bis Celebrans diebus feriis in duabus Parochiis, quas habet, an poſſit permitti in eiſdem etiam celebrari diebus profeſtis. 21.2.1 & ſeqq.

Potens approbare Oratoriam ad Celebrandum, an poſſit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in Aula, vbi conſtituitur Præſepe Dominicum. 20.2.1 & ſeqq.

Suſpenſus occultus an Celebrare poſsit ſine periculo irregularitatis ad alendum ſe, & matrem egentem. 94.1.1 & ſeqq.

Celebratio diuinorum, vide *Parochus, Oratorium.*

Cenſura.

Cenſuras an incurrerit Parochus, qui retenta ſibi penſione ſine conſenſu Epiſcopi alium deputauit Vicarium ſuum irreuocabilem. 83. 1. 1 & ſeqq.

Regulares an poſſint extra confeſſionem abſolui à Cenſuris Papæ reſeruatis, virtute Bullæ Cruciatæ. 118. 1. 1 & ſeqq.

Cenſus.

Obligatio Prælato impoſita extinguendi Cenſum, vel inueſtiendi pecunias intra certum terminum. 132. 1. 1 & ſeqq.

Cenſus ſoluendus ſequuta mutatione monetæ, & deficiente etiam ex parte hypotheca. 374 2. 1 & ſeqq.

Valor, vel inualiditas cuiuſdam Cenſus. 379. 2. 1 & ſeqq.

Ceſſio.

Ceſſio debiti acerbi, an cenſeatur facta pro tota ſumma, an pro minori. 384. 2. 1 & ſeqq.

Chriſma.

Chriſma confectum ex aliis ingredientibus vltra oleum, & balſamum, an poſſit adhiberi in Sacramento Confirmationis. 14. 2. 1. & ſeqq.

Clericus.

An ſine læſione eccleſiaſticæ immunitatis potuerint Clerici cogi ad ſoluendum, quod in vtilitatem ipſorum etiam expenſum fuerat. 283. 1. 1 & ſeqq.

Clericus tranſiens ad armatam militiam, an perdat penſionem, quam ex diſpenſatione retinere poterat in ſtatu matrimonij, & ſine habitu clericali. 33. 2. 1 & ſeqq.

Collegium.

Quando aliquis è Societate ante Profeſſionem relinquit legatum cuidam Collegio, an Generalis poſſit poſt mortem teſtatoris illud acceptare. 175. 1. 1 & ſeqq.

Teſtator an potuerit obligare Collegium Societatis ad dandos Domui profeſſæ redditus annuos per viginti annos. 178. 2. 1. & ſeqq.

Collegium Societatis an grauari poſſit à teſtatore ad dandos redditus annuos perpetuos Domui profeſſæ ad fabricam Eccleſiæ à ſe fundatæ. 180. 1. 9 & ſeqq.

Communio.

Tabachi aliquid in fronte, ſumptum ore, vt dentibus ſolùm conteratur, an ſoluat ieiunium naturale ad Communionem neceſſarium. 15. 2. 1 & ſeqq.

Sacerdos ſecundò celebraturus an poſſit in prima Miſſa dare ablutionem in calice laico accipienti Communionem. 17. 2. 1 & ſeqq.

Vide *Euchariſtia.*

Communitas.

Communitati ſæculari an licitè promittant Regulares, ſe nunquam empturos bona immobilia in eo territorio. 123. 1. 1. & ſeqq.

Confeſſarius.

Epiſcopus non poteſt extra Diœceſim approbare Confeſſarios pro ſuis ſubditis extra Diœceſim exiſtentibus, & cur. 28. 1. 1 & ſeqq.

Confeſſarius an poſſit abſoluere aducniente peccati reformatione poſt inceptam confeſsionem 3. 2. 1 & ſeqq.

Confeſſarius an teneatur ſemper abſoluere pœnitentem, cuius confeſsionem audiuit, & ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem. 57. 2. 1 & ſeqq.

Præpoſitus, vel Rector, an poſſit eligere ſibi Confeſſarium, à quo abſoluatur à reſeruatis. 224. 2. 1 & ſeqq.

Epiſcopus an poſſit deputare Confeſſarium extraordinarium in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari. 340. 2. 1 & ſeqq.

Confeſsio.

Siquis nunc à S. Petro abſolueretur, an deberet adhuc peccata illa Confiteri Sacerdoti mortali. 25. 2. 1 & ſeqq.

Præcepto Confeſsionis non ſatisfit, niſi peccata confitearis Miniſtris Eccleſiæ viſibilis. 26. 2. 4 & ſeqq.

Epiſcopus an poſſit totum Conuentum Regularium à Confeſsionibus audiendis ſuſpendere. 28. 2. 1. & ſeqq.

Regulares an virtute Bullæ Cruciatæ poſſint ſaltem extra Confeſsionem abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis. 118. 1. 1 & ſeqq.

Confirmatio.

Facultatem conferendi Sacramentum Confirmationi an liceat committere Sacerdoti ſimplici in aliquibus locis. 12. 1. 1 & ſeqq.

Sacramentum Confirmationis an poſſit conferre ille Abbas cui conceduntur functiones Epiſcopales, ſi expreſsè non prohibetur. 14. 1. 1 & ſeqq.

Congregatio.

ad Congregationem generalem an debeant, aut poſſint venire Prouinciales Societatis in India. 222. l. 1 & ſeqq.

in Congregatione Prouinciali ſuffragium dubium. 238. 2. 1 & ſeqq.

Congregatio ſodalium B. Virginis an poſsit erigi in loco, qui non ſit ſub dominio Societatis. 254. 2. 1 & ſeqq.

Coniectura.

An ſufficiant Coniecturæ de mente teſtatoris, vt Capellanus teneatur celebrare per ſeipſum quando teſtator id ſatis non expreſſit. 343. 2. 1 & ſeqq.

Conſanguinea.

Deflorans Conſanguineam per vim, & cum ſpe coniugij. 386. 1. 1 & ſeqq.

Conſeruator.

Conſeruatores an hodie poſſint cognoſcere de aliis cauſis præter caſum manifeſtæ iniuriæ, & violentiæ. 246. l. 3

Contributio.

Epiſcopus an poſſit procedere ad taxam Contributionis pro Seminario faciendam cum tribus ſolis deputatis, renuente Clero quartam eligere. 334. 2. 1 & ſeqq.

Conuictor.

Conuictores Seminarij an reputentur vt familiares Societatis in ordine ad recipienda Sacramenta 234. 2. 1 & ſeqq.

Copula.

Ordinarius an poſſit credere viro neganti Copulam cum conſanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eandem copulam antea iuramento confirmaſſet. 72. 1. 1 & ſeqq.

Cura.

Qui Curam habet alicuius Eremitorij, & petit pro ipſo eleemoſynas, poſſit viuere ex ipſis, & dare etiam ſuis conſanguineis, vel aliis pauperibus extraneis. 383. 1. 7

D

Damnum.

Damnum à quo ſit reſarciendum illatum dominis prædiorum pro extruenda arce tempore belli. 381. 2. 1 & ſeqq.

Debitor, & Debitum.

An qui pro Debitore ſoluit, poſſit ab eo exigere non ſolùm capitale, ſed etiam fructus. 369. 1. 1 & ſeqq.

Ceſſio Debiti acerbi, an cenſeatur facta pro tota ſumma, an pro minori. 384. 2. 1 & ſeqq.

Denuntiatio.

Vide *Matrimonium.*

Dimiſſio, & Dimiſſus.

An qui poſt vota biennij è Societate Dimittitur, indigeat nouitiatu nouo. 162. l. & ſeqq.

Dimitti qui petiit è Societate, vt hæreditatem patrui ab inteſtato obtineret, an potuerit validè dimitti, & hæreditatem acquirere. 165. 1. 1 & ſeqq.

Nouitius, qui per errorem Dimiſſus fuit, & poſt ſex dies iterum receptus, an poſſit continuare biennium ſuæ probationis. 164. 1. 1 & ſeqq.

Homicidio non probato, an ſufficiat ad Dimittendum nondum Profeſſum in Societate. 202. 2. 1 & ſeqq.

Generalis Societatis an poſſit Dimittere aliquem ſub conditione recidendi in obligationem votorum, ſi ad talem locum redierit. 216. l. 1 & ſeqq.

Diſpenſatio.

Diſpenſandi facultas, excepto primo gradu, an extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita. 62. l. 1 & ſeqq.

Pontifex an poſſit Diſpenſare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum ſua nuru. 63. 1. 1 & ſeqq.

Diſpenſatio an concedi poſſit ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, & ſecundo ſimul conſanguinitatis. 74. 2. 1 & ſeqq.

in Diſpenſatione irregularitatis ex homicidio, an neceſſe ſit ad eius valorem narrare diſpenſationem præcedentem ob alterum homicidium. 91. 2. 1 & ſeqq.

Epiſcopus petens Diſpenſationes à Summo Pontifice, vt à ſua Eccleſia per aliquot menſes abeſſet. 318. 2. 1 & ſeqq.

Diſpenſatio poſtquam obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium, an Summo Pontifici maneat reſeruatum votum caſtitatis. 347. l. 1 & ſeqq.

Domus profeſſa.

Eleemoſyna relicta Domui profeſſæ Soc. IESV. 176. 2. 1 & ſeqq.

Teſtator an potuerit obligare Collegium Societatis ad dandos Domui profeſſæ redditus annuos per viginti annos. 178. 2. 1 & ſeqq.

Collegium Societatis an grauari poſſit à teſtatore ad dandos redditus annuos perpetuos Domui profeſſæ ad fabricam Eccleſiæ à ſe fundatæ. 180. 1. 9. & ſeqq.

Quæſita

Quæſita circa fructus horti quem habent Domus profeſſæ Societatis.183.2.1.&ſeqq.
Domus profeſſa Societatis an poſſit vendere domum ſibi legatam in ſolam vitam emptoris: vbi, quid de venditione cum pacto retrouendendi. 189.2.1 & ſeqq.

Donatio, & Donator.

de Donatione facta ab Epiſcopo Regulari ægrotante in fauorem ſui nepotis, quid. 279.1.1 & ſeqq.
Fructus à Donatore deſtinati ad emptionem bonorum immobilium, an poſſint ex eius conſenſu applicari ad ſoluenda debita eiuſdem conuentus. 128.1.1 & ſeqq.

Dos.

An tuti ſint in conſcientia parentes, qui dant Dotem filiabus infra portionem legitimæ debitæ, & cogunt eas renuntiare legitimæ.378.1.1 & ſeqq.
An licitum ſit in Dote pactum, vt reſtitui debeant totidem nummi aurei, ſtante ferè certitudine, quòd valor auri creſcere debeat. 393 2.1 & ſequentibus.

Duellum

Excommunicationem an incurrerit ob Duellum, qui non prouocauit explicitè, ſed confusè. 81.1 1 & ſeqq.
Regulares an poſt decreta Clementis VIII & Pauli V. abſoluere adhuc poſſint iuxta ſua priuilegia à peccatis circa Duellum, excepta prouocatione & pugna. 82.1.1 & ſeqq.

E

Eccleſia.

in Eccleſia Cathedrali recipiens Sacramenta in Paſchate, an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ. 24.1.1 & ſequentib.

Electio.

Formula Congregationis Prouincialis non obſeruata an reddiderit inualidam Electionem ſubſequutam.217.2.1 & ſeqq.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna annua relicta Domui profeſſæ Societatis Ieſu. 176.2.1 & ſeqq.
De obligatione Prælati, aut Beneficiarij Eccleſiaſtici ad dandam Eleemoſynam. 305 2.1 & ſeqq.
Pauper an poſſit petere Eleemoſynam ſupra id, quo actu indiget. 382.2.1 & ſeqq.
An qui Curam habet alicuius Eremitorij, & petit pro ipſo Eleemoſynas, poſſit viuere ex ipſis, & dare etiam ſuis conſanguineis, vel aliis pauperibus extraneis. 384.1.7
An poterit Eleemoſynas petere, qui filias habet nubiles, quas commodè dotare non poteſt, etiamſi non deſint neceſſaria ad vitam ſuam, & filiam vtcumque ſuſtentandam. ibid.2 5
An poſſet Eleemoſynas petere, qui ſibi non indiget, habet tamen fratres, vel ſorores indigentes. ibid.

Emptio.

Fructus à donatore deſtinati ad Emptionem bonorum immobilium, an poſſint ex eius conſenſu applicari ad ſoluenda debita eiuſdem Conuentus. 128.1.1 & ſeqq.

Epiſcopatus.

Ad acceptandum Epiſcopatum an Generalis Regularis poſſit obligare ſubditum. 106.1.1 & ſeqq.
ad Epiſcopatum acceptandum an Summus Pontifex poſſit cogere Religioſum præcepto ſuo. 112.1.1 & ſeqq.

Epiſcopus.

Epiſcopus non poteſt extra Diœceſim approbare Confeſſarios pro ſuis ſubditis extra Diœceſim exiſtentibus, & cur. 28.1.1 & ſeqq.
Epiſcopus an poſſit totum Conuentum Regularium à confeſſionibus audiendis ſuſpendere. ibid.2.1 & ſeqq.
Caſuum reſeruatio facta ab Epiſcopo, & promulgata à Capitulo Sede vacante, an obliget. 31.1.1 & ſeqq.
Epiſcopus ſuffraganeus an poſſit cum licentia Epiſcopi nondum reuocata, poſt eius mortem exercere Pontificalia Sede vacante. 51.1.1 & ſeqq.
Epiſcopus an poſſit ſua lege irritare matrimonia contrahenda ſine præmiſſis denuntiationibus. 77.1.1 & ſeqq.
cum Epiſcopo irregulari quid agendum ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione Epiſcopatus. 90.20.1
De vnione duarum Eccleſiarum parochialium, an potuerit fieri ab Epiſcopo poſt decretum Concilij Tridentini. 281.2.1 & ſeqq.
Epiſcopus regularis an ſit verè dominus bonorum, & redditeuum, quos percipit. 310.2.12
Epiſcopus petens diſpenſationes à Summo Pontifice, vt à ſua Eccleſia per aliquot menſes abeſſet. 318.1.1 & ſeqq.
Epiſcopus non conſecratus an poſſit ſine diſpen

diſpenſatione ducere exercitum. 320. 2.1 & ſeqq.
Summus Pontifex an poſſet creare Epiſcopum Titularem eum, qui non habebat doctrinam, quæ pro Epiſcopis petitur à Tridentino. 321.2.1 & ſequentib.
Epiſcopus an & quomodo conſentire poſſet, vt Abbatia quædam ſepararetur ab eius dignitate Epiſcopali. 325.1.1 & ſeqq.
An expediat Epiſcopum taxare Miſſæ ſtipendium, ita vt maius accipi non poſſit, nec dari. 328.2.1 & ſeqq.
Epiſcopus an poſſit prohibere, ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis diebus Quadrageſimæ, quibus eadem hora habetur concio in Eccleſia collegiata eiuſdem loci. 332.2.1 & ſeqq.
Epiſcopus an poſſit procedere ad taxam contributionis pro Seminario faciendam cum tribus ſolis deputatis, renuente Clero quartum eligere. 334.2.1 & ſeqq.
Epiſcopus an poſſit deputare Confeſſarium extraordinarium in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari. 340.2.1 & ſeqq.
Epiſcopus an potuerit prohibere Regularibus, ne in Eccleſiis ſecularibus Miſſas celebrent. 341.1.1 & ſeqq.

Euchariſtia.

Referre Euchariſtiam infirmo adorandam, qui eam ſumere non poteſt, an ſit licitum. 10.2.1 & ſeqq.
Si quis Euchariſtiæ Sacramentum de manu S. Petri, vel alicuius Angeli acciperet, an poſſet adhuc eadem die iterum de manu proprij Paſtoris Euchariſtiam ſumere. 27.2.7 & ſeqq.

Examinator.

de Examinatoris ſuffragio dicentis illum vix, aut ægrè poſſe docere, quid dicendum. 111.2.1 & ſeqq.

Examen.

Examen ſecundum an concedendum ei, qui in primo non fuit approbatus ad Profeſſionem. 210.1.1 & ſeqq.

Excommunicatio.

Excommunicationem an incurrerit ob duellum, qui non prouocauit explicitè, ſed confuſè. 8.1.1 & ſeqq.
Excommunicationem an incurrat fœmina procurans abortum in ſe. 84.2.1 & ſequentib.
Appellatio à denuntiatione Excommunicationis an ſuſpendat effectum. 89.1.1 & ſeqq.
Excommunicationem an incurrerint extrahentes puellam è Monaſterio, vbi ad educationem commorabatur. 122.1.1 & ſeqq.
An peregrinus incurrat Excommunicationem latam ab Epiſcopo illius loci, furtum ab ipſo commiſſum. 392.1.1 & ſeqq.

Excommunicatus.

Excommunicatus nominatim per edicta publica, niſi intra certum terminum ſatisfecerit, an tranſacto termino ſit vitandus. 86.2.1 & ſeqq.

Exercitus.

Epiſcopus non conſecratus an poſſit ſine diſpenſatione ducere Exercitum. 320.2.1 & ſeqq.

F

Feſtum.

FEſtum, & feſtiui dies, quid. 54.2.2 & ſeqq.

Fœmina.

Fœmina procurans abortum in ſe, an incurrat excommunicationem latam à Sixto V. 84.2.1 & ſeqq.

Formula.

Formula Congregationis Prouincialis non obſeruata, an reddiderit inualidam electionem ſubſecutam. 217.2.1 & ſeqq.

Fructus.

Fructus à donatore deſtinati ad emptionem bonorum immobilium, an poſſint ex eius conſenſu applicari ad ſoluenda debita eiuſdem Conuentus. 128.1.1 & ſeqq.

Fundatio.

De pecunia donata & legata ad Fundationem Collegij, quando Epiſcopus non conſentit fundationi, quid faciendum ſit. 231.2.1 & ſeqq.

Fundus.

Promiſſio facta à Regularibus locandi Fundum per plura triennia. 132.2.1 & ſeqq.

G

Generalis.

GEneralis Regularis an poſſit præcepto obligare ſubditum ad acceptandum Epiſcopatum. 106.1.1 & ſequentib.
Generalis Societatis an poſſit demittere aliquem ſub conditione reincidendi in obligationem votorum, ſi ad talem locum redierit. 216.1.1 & ſeqq.
Generalis Societatis an poſſit applicare Miſſas

Miſſas ſuorum ſubditorum, loco illarum, quas Collegium aliquod ex teſtamento debebat. 228. .1 & ſeqq.
Generalis Societatis an poſſit acceptare legatum rei immobilis alicui Collegio relictum cum animo alienandi. 231.1.1 & ſeqq.
Generalis an poſſit facultatem benedicendi veſtes ſacras communicare Prouincialibus, & Rectoribus Seminariorum. 250.1.2
An de facto eam illis communicaſſe cenſeatur. ibid.
Generalis Societatis an poſſit ſubdelegare Prouinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos. 259.2.1 & ſeqq.

Grangium.

Grangia Regularium an gaudeat immunitate. 136.2.1 & ſeqq.

H

Habitus.

Habitus religioſus aſſumptus an ſit ſemper impedimentum eſſentiale ad ingreſſum in Societatem. 201.1.1 & ſeqq.

Hæres.

Hæredem hæredis an obliget pœna à teſtatore impoſita. 376.2.1 & ſeqq.

Hæreditas.

Religioſus non manifeſtans ſibi delatam Hæreditatem. 135.1.1 & ſeqq.
An qui petit dimitti è Societate vt Hæreditatem patrui ab inteſtató obtineret, an potuerit validè dimitti, & hæreditatem acquirere. 165.1.1 & ſequentib.
Societas an prætendere poſſit Hæreditatem ab inteſtato nomine Profeſſi, qui ante Profeſſionem omnia ſua iura ceſſerat Collegio cuidam Societatis. 168.2.1 & ſeqq.

Hermaphroditus.

Hermaphroditus, ſi poſt ordinationem validam incipiat in eo prævalere ſexus fœmineus, an poſſit validè celebrare. 48.1

Homo.

Homo non baptizatus, vide *Iuriſdictio ſpiritualis.*

Homicidium.

In diſpenſatione irregularitatis ex Homicidio, an neceſſe ſit ad eius valorem narrare diſpenſationem præcedentem ob alterum homicidium. 91.2.1 & ſeqq.
Tacens Homicidium ad iudicium deductus, an licitè, & validè Profeſſionem emiſerit. 100.1.1 & ſeqq.
Homicidio non probato, an ſufficiat ad dimittendum nondum Profeſſum in Societate. 201.2.1 & ſeqq.
Homicidium quoddam caſuale factum in defenſionem, an fuerit impedimentum ad ingreſſum Societatis. 206.2.1 & ſequentib.
Conſulens Homicidium an ipſo ſequuto ſit inhabilis ad ingrediendam Societatem. 273.1.1 & ſeqq.
Vide *Irregularitas.*

Hortus.

Quæſita nonnulla circa fructus Horti ſuburbani, quem habent Domus profeſſæ Societatis. 183.2.1 & ſeqq.

I

Ieiunium.

Ieiunium naturale ad Communionem neceſſarium an ſoluat Tabachi aliquid in fronte, ſumptum ore, vt dentibus ſolùm conteratur. 15.2.1 & ſeqq.

Immunitas.

Immunitate an gaudeat grangia irregularium. 136.2 1 & ſeqq.
An ſine læſione Eccleſiaſticæ Immunitatis potuerint Clerici cogi ad ſoluendum, quod in vtilitatem ipſorum etiam expenſum fuerat. 283.1.1 & ſeqq.

Irregularis, & Irregularitas.

Irregularitas cuiuſdam Parochi Regularis incitantis ſubditos ad occidendos aggreſſores. 92.2.1 & ſeqq.
Irregularis an poſſit reſignare beneficium ſolùm habens annexam recitationem Officij. 96.1.1 & ſeqq.
Irregularitas ex infamia occulta in loco diſtanti. 98 1.1 & ſeqq.
In diſpenſatione Irregularitatis ex homicidio, an neceſſe ſit ad eius valorem narrare diſpenſationem præcedentem ob alterum homicidium. 91.2.1 & ſeqq.

Iudæus.

Iudæi filius an poſſit, patre inuito, volens baptizari, quando dubitatur de vſu rationis. 8.1.1 & ſeqq.

Iuriſdictio.

Iuriſdictio ſpiritualis an poſſit accipi ex conſenſu partium, ſicut accipitur de facto ex eo conſenſu iuriſdictio ciuilis. 391.1.1 & ſeqq.
An poſſet Summus Pontifex de poteſtate

ſtate abſoluta delegare Iuriſdictionem ſpiritualem homini non baptizato. 360.2.1 & ſeqq.

Ius Canonicum.

Iuris Canonici materias quouſque poſſint Magiſtri Societatis tradere in ſcholis. 237.1.1 & ſeqq.

L

Laicus.

LAico accipienti Communionem an dari poſſit in prima Miſſa ablutio in calice. 17.2.1 & ſeqq.

Legatum.

Cui acquiratur Legatum relictum Profeſſo Societatis, qui ante Profeſſionem renunciauerat omnia ſua bona. 17.2.1 & ſeqq.

Quando aliquis è Societate ante Profeſſionem relinquit Legatum cuidam Collegio, an Generalis poſſit poſt mortem teſtatoris illud acceptare. 175.1.1 & ſeqq.

Generalis Societatis an poſſit acceptare Legatum rei immobilis alicui Collegio relictum cum animo alienandi. 231.1.1 & ſeqq.

Legatum relictum ſub conditione prolis legitimæ, an ſit ſoluendum quando dubitatur de valore matrimonij. 350.2.1 & ſeqq.

An in Legato ſupellectilis ſacræ comprehendatur planeta, quæ nondum fuerat ad vſum adhibita. 371.2.1 & ſeqq.

Legatus à latere.

Legatus à latere an poſſit vti priuilegiis Societatis circa perſonas eiuſdem Societatis, ſicut poſſint Prælati Societati. 277.2.1 & ſeqq.

Leo X.

Quouſque extendatur conceſſio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem. 148.1.1 & ſeqq.

Legitima.

An tuti ſint in conſcientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem Legitimæ debitæ, & cogunt eas renunciare legitimæ. 395.1.1 & ſeqq.

Libri prohibiti.

Generalis Societatis an poſſit ſubdelegare Prouinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos Libros prohibitos. 259.2.1 & ſeqq.

Locatio.

Promiſſio facta à Regularibus Locandi fundum per plura triennia ſucceſſiuè. 132.2.1 & ſeqq.

M

Magiſter.

MAgiſtri Societatis quouſque poſſint tradere in ſcholis materias Iuris Canonici. 237.1.1 & ſeqq.

Matrimonium.

Matrimonium contractum coram Sacerdote ex licentia Parochi, mortuo tamen Parocho ante contractum matrimonium, an validum ſit. 55.2.1 & ſeqq.

Sacerdos regularis an poſſit aſſiſtere Matrimonio, vbi nec eſt, nec vnquam fuit Parochus. 56.2.1 & ſeqq.

Matrimonium celebratum coram Parocho minus principali. 57.2.1

Religioſi an poſſint validè aſſiſtere Matrimonio ſuorum familiarium. 60.1.1 & ſeqq.

Pontifex an poſsit diſpenſare cum aliquo ad contrahendum Matrimonium cum ſua nuru. 63.1.1 & ſeqq.

Ordinarius an poſsit credere viro neganti copulam cum conſanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eamdem copulam antea iuramento confirmaſſet. 72.1.1 & ſeqq.

Ad valorem Matrimonij an requiratur acceptatio conſequens ex parte coniugis, qui prior conſenſum expreſſerat. 73.1.1 & ſeqq.

Diſpenſatio an concedi poſsit ad contrahendum Matrimonium in primo gradu affinitatis, & ſecundo ſimul conſanguinitatis. 74.1.1 & ſeqq.

Non obſtante promiſsione, an poſsit non contrahi Matrimonium promiſſum, cedente fœmina cum damno prolis. 76.1.1 & ſeqq.

Epiſcopus an poſsit ſua lege irritare Matrimonia contrahenda ſine præmiſsis denuntiationibus. 77.1.1 & ſeqq.

Valor Matrimonij facti coram ſimplice Sacerdote ex delegatione Vicarij deputati ab Epiſcopo nondum confirmato. 78.2.1 & ſeqq.

An Summo Pontifici maneat reſeruatum votum caſtitatis, poſtquam ad effectum contrahendi Matrimonium diſpenſatio obtenta fuit. 347.1.1 & ſeqq.

In dubio valoris Matrimonij, an legatũ relictum ſub conditione prolis legitimæ ſoluendum ſit. 350.2.1 & ſeqq.

Militia.

Clericus tranſiens ad armatam Militiam, an perdat penſionem,quam ex diſpenſatione retinere poterat in ſtatu matrimonij, & ſine habitet clericali. 335.2.1 & ſeqq.

Miniſter.

Præcepto conceſſionis non ſatisfit, niſi peccata quis confiteatur Miniſtris Eccleſiæ viſibilis. 26.2.4 & ſequentibus.

Minor.

Quouſque extendatur conceſſio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem. 148.1.1 & ſeqq.

Miſſa.

Sacerdos ſecundò celebraturus an poſſit in prima Miſſa dare ablutionem in calice laico accipienti Communionem. 17.2.1 & ſeqq.

Generalis Societatis an poſſit applicare Miſſas ſuorum ſubditorum, loco illarum, quas Collegium aliquod ex teſtamento debebat. 228. 2. 1 & ſeqq.

Miſſarum numerus in beneficij erectione aſsignandus. 301.2.1 & ſeqq.

An expediat Epiſcopum taxare Miſſæ ſtipendium. 328.2.1 & ſeqq.

Epiſcopus an poſſit prohibere Regularibus, ne Miſſas celebrent in Eccleſijs ſæcularibus. 342.1.1 & ſequentibus.

Monaſterium.

è Monaſterio puellam extrahentes, an incurrerint excommunicationem. 122.1.1 & ſeqq.

Monialis.

Monialis an cauſâ correctionis,& punitionis poſſit extrahi ad aliud Monaſterium eiuſdem Ordinis ſine licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ. 149.2.1 & ſequentibus.

N

Negotiatio.

Negotiatio an liceat Religioſis ad recuperandum debitum, vel ad ſuſtinendam illam pro cenſu extracto. 158.1.1 & ſeqq.

Nouitiatus.

An qui poſt vota biennij è Societate dimittitur, indigeat Nouitiatu nouo. 162.1.1 & ſeqq.

Nouitius.

Confeſſarius an poſſit negare abſolutionem Nouitio nolenti egredi, & ad ſæculum redire. 42. 1.1 & ſequentib.

Nouitius qui per errorem dimiſſus fuit, & poſt ſex dies iterum receptus, an poſſit continuare biennium ſuæ probationis. 164.1.1 & ſeqq.

Nurus.

Pontifex an poſſit diſpenſare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum ſua Nuru. 63. 1.1 & ſequentib.

Vide *Matrimonium.*

O

Obedientia.

Obedire Prælato an poſſit ſubditus, quando dubitat, an ſit licitum quod præcipitur. 151.2.1 & ſeqq.

Obligatio.

Obligatio Prælato impoſita extinguendi cenſum, vel inueſtiendi pecunias intra certum terminum. 132. 1.1 & ſequentib.

Obligatio illius, qui apertis litteris alienis, nouit vacationem præbendæ,quam impetrari curauit pro quodam ſuo amico. 303.2.1 & ſeqq.

Obligatio Prælati, aut Beneficiarij Eccleſiaſtici ad dandam eleemoſynam. 305.2.1 & ſeqq.

An poſſit aliquis per contractus ſe alteri Obligare ad eos actus, ad quos lege, vel præcepto humano obligari non poſſet. 363.1.1 & ſeqq.

Officium.

Quouſque extendatur conceſsio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officij mentalem. 148.1.1 & ſeqq.

An qui per errorem recitauit hodie Officium craſtinum, debeat cras recitare Officium hodiernum, vel iterum recitare craſtinum. 296. 1.1 & ſeqq.

An debeat recitare Officium diuinum, qui cum titulo colorato accepit poſſeſsionem beneficij, non tamen pacificam, ſed litigioſam. 287. 1. 1 & ſeqq.

Officia aliquorum Sanctorum,quæ in quadam ciuitate recitari ſolebant, & diu emiſſa, ac interrupta fuerunt, an poſſint ſine noua Sedis Apoſtolicæ licentia iterum recitari. 293. 1. 1 & ſequentib.

Reſponſum ad duo quæſita circa Officia propria Sanctorum Eccleſiæ Palentinæ. 326.2.1 & ſeqq.

Beneficiarius non habens Ordinem ſacrum, an peccet grauiter non recitando Officium diuinum. 391.1.1 & ſeqq.

Oratorium.

Potens approbare Oratorium ad celebrandum, an poſſit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in Aula, vbi conſtituitur Præſepe Dominicum. 22.2.1 & ſeqq.

Ea facultas an delegari poſſit à Prouinciali, cuius nomine alius deputet, & approbet Oratorium. 23.1.1

Ornamenta.

Ornamenta ſacra an poſſint benedici à Prouinciali Societatis. 249.2.1 & ſequentib.

An à Rectoribus Seminariorum. ibid.

Ordinarius.

Ordinarius an poſſit credere viro neganti copulam cum conſanguinea vxoris, quam vult ducere, cùm eadem copulam antea iuramenro confirmaſſet. 72.1.1 & ſeqq.

Ordinarius an habeat iuriſdictionem in Regulares in omnibus cauſis ciuilibus. 247.1.6

Ordinatio.

Hermaphroditus, ſi poſt Ordinationem validam, incipiat in eo præualere ſexus fœmineus, poſſit ne celebrare validè. 48.1

Sacerdos qui non tetigit calicem & patenam, dum forma proferebatur, ſed immediatè pòſt, an debeat, vel poſſit iterum ſub conditione Ordinari. 52.2.1 & ſeqq.

Ordinatus.

Ordinatus, cui in Subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, ſed plenus vino, & aquâ. 46.1

Ordo.

Ordines minores an conferri poſſint in quocumque feſto duplici, etiamſi non ſit feſtiuus ex præcepto. 54.2.1 & ſequentib.

Beneficiarius non habens Ordinem ſacrum, an peccet grauiter non recitando Officium diuinum, cum animo tamen reſtituendi fructus. 391.1.1 & ſeqq.

P

Pactum.

Pactum an licitum ſit in dote, vt teſtitui debeant nummi aurei, ſtante ferè certitudine, quòd valor auri creſcere debeat. 393.2.1 & ſeqq.

Parens.

An tuti ſint in conſcientia Parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitimæ debitæ, & cogunt eas renuntiare legitimæ. 395.1.1 & ſeqq.

Parochia.

in Parochiis vnitis Abbatiæ regulari an Epiſcopus poſſit deputare Confeſſarium extraordinarium. 340.2.1 & ſequentib.

Parochus.

Parochus bis celebrans diebus feſtis in duabus Parochiis, quas habet, an poſſit permitti in eiſdem etiam celebrare diebus profeſtis. 21.2.1 & ſeqq.

Sacerdos regularis an poſſit aſſiſtere matrimonio, vbi nec eſt, nec vnquam fuit Parochus. 56.2.1 & ſequentib.

Cenſuras an incurrerit Parochus, qui retenta ſibi penſione ſine conſenſu Epiſcopi alium deputauit Vicarium ſuum irreuocabilem. 83.2.1 & ſequentib.

Irregularitas cuiuſdam Parochi Regularis incitantis ſubditos ad occidendos aggreſſores. 92.2.1 & ſequentibus.

Paſcha.

in Paſchate recipiens Sacramenta in Eccleſia Cathedrali, an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ. 28.1.1

Paſtor.

Si quis Euchariſtiam de manu S. Petri, vel alicuius Angeli acciperet, an poſſet adhuc eadem die iterum de manu proprij Paſtoris Euchariſtiam ſumere. 27.2.7 & ſeqq.

Patrinus.

Patrinus an poſſit eſſe pater in Baptiſmo ſui filij illegitimi. 10.1.1 & ſeqq.

Pauper.

Pauper an poſſit petere eleemoſynam ſupra id, quo actu indiget. 382.2.1 & ſeqq.

Pauper, qui verè pauper eſt, an poſsit petere ſupra id, quo præcisè indiget, an præcisè id, quo indiget. 383.2.4

Peccatum.

Quæ verba ſufficiant ad Peccatum reſeruatum

ſeruatum contra votum obedientiæ, & quid quando non dicuntur ipſi Superiori immediatè, ſed per alium. 214.2.1 & ſeqq.

Pecunia.

de Pecunia donata & legata ad fundationem Collegij, quando Epiſcopus non conſentit fundationi, quid faciendum ſit. 232.2.1 & ſeqq.

An nomine Pecuniæ numeratæ [illegible] maſſa argenti rudis [illegible] 1. 1 & ſequentib.

Penſio.

Clericus tranſiens ad armatam militiam, an perdat Penſionem, quam ex diſpenſatione retinere poterat in ſtatu matrimonij, & ſine habitu clericali. 335.2.1 & ſeqq.

Pereginus.

Peregrinus an incurrat excommunicationem latam ab Epiſcopo illius loci, ob furtum ibi ab ipſo commiſſum. 392.1.1 & ſeqq.

S. Petrus.

à S. Petro ſi quis non abſolueretur, an deberet adhuc peccata illa confiteri Sacerdoti mortali. 25 2. 1 & ſeqq.

Si quis Euchariſtiæ Sacramentum de manu S. Petri, vel alicuius Angeli acciperet, an poſſet adhuc eadem die iterum de manu proprij Paſtoris Euchariſtiam ſumere. 27. 2. 7

Planeta.

An in legato ſupellectilis ſacræ comprehendatur Planeta, quæ nondum fuerat ad vſum adhibita. 371.2.1 & ſeqq.

Pœna à teſtatore impoſita, an obliget hæredem hæredis. 376. 2. 1 & ſequentib.

Pœnitens.

Confeſſarius an teneatur ſemper abſoluere Pœnitentem, cuius confeſſionem audiuit. 37.2 1 & ſeqq.

Pœnitens an poſſit recipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de vno veniali, quin doleat de aliis venialibus ſpecie diuerſis, etiam grauioribus. 44.1.1 & ſeqq.

Pœnitentia.

Pœnitentiæ Sacramentum. 25. 2. 1 & ſequentib.

Pœnitens an poſſit recipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore vno veniali, quin doleat de aliis venialibus ſpecie diuerſis, etiam grauioribus. 44.1.1 & ſeqq.

Pontifex.

Pontifex an poſſit diſpenſare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum ſua nuru. 63.1.1 & ſeqq.

Pontifex an poſſit cogere Religioſum ſuo præcepto ad acceptandum Epiſcopatum. [illegible] ſeqq.

Pontifex an poſſ[illegible] Epiſcopum Ti[illegible] eum qui non habebat doctrinam, quæ pro Epiſcopis petitur à Tridentino. 321.2.1 & ſeqq.

Pontifici an maneat reſeruatum votum caſtitatis, poſtquam diſpenſatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium. 347.1 1 & ſeqq.

Pontifex an poſſit de poteſtate abſoluta delegare iuriſdictionem ſpiritualem homini non baptizato. 360. 2. 1 & ſequentib.

Pontificalia.

Epiſcopus ſuffraganeus an poſſit cum licentia Epiſcopi nondum reuocata, poſt eius mortem exercere Pontificalia Sede vacante. 51. 1. 1 & ſequentib.

Præbenda.

De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, nouit vacationem Præbendæ, quam impetrari curauit pro quodam amico ſuo. 303.2.1 & ſequentib.

Prædium.

A quo ſit reſarciendum damnum illatum dominis Prædiorum pro extruenda arce tempore belli. 381.2.1 & ſeqq.

Prælatus.

Abſoluendi facultas conceſſa Prælato Regulari, an tranſeat ad eius ſucceſſorem. 29.1.1 & ſeqq.

Subditus an poſſit, & debeat obedire Prælato, quando dubitat, an ſit licitum quod præcipitur. 152. 2. 1 & ſeqq.

De obligatione Prælati, aut Beneficiarii Eccleſiaſtici ad dandam eleemoſynam. 305.2.1 & ſeqq.

Prælatus an ex voto obedientiæ poſſit præcipere actus internos. 363. 1. 1 & ſequentib.

Præpoſitus.

Præpoſitus, vel Rector, an poſſit eligere ſibi Confeſſarium, à quo abſoluatur à reſeruatis. 224. 2. 1 & ſequentibus.

Præſepe.

Potens approbare Oratorium ad celebrandum, an poſsit dare facultatem

celebrandi nocte Natalis in Aula, vbi conſtituitur Præſepe Dominicum. 22.2.1 & ſeqq.

Priuilegium.

Priuilegia Societati conceſſa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, an competant iis, qui [illegible]dia naſcuntur, vel ibi Societatem ingredi[illegible] [illegible]4.2.2 & ſeqq.

An Legatus à latere poſſit vti [illegible]legiis Societatis circa perſonas eiuſdem Societatis, ſicut poſſunt Prælati Societatis. 277.2.1 & ſeqq.

Priuilegia conceſſa Indis an proſint iis, qui nati ſunt ex patre Hiſpano, & matre Inda, vel è contra. 358.2.1 & ſeqq.

Profeſſio.

Profeſſionem an licitè & validè emiſerit tacens homicidium deductum ad iudicium. 100.1.1 & ſeqq.

Profeſſio illius, qui annum probationis interruperat. 102.1.1 & ſeqq.

Prætenſa inualiditas Profeſſionis cuiuſdam Monialis ex cauſa metus, & poſtea ratificatæ. 137.2.1 & ſeqq.

An qui Profeſſionem fecit non præmiſſis informationibus, quas exigit Sixtus V. poſſit poſt quinquennium reclamare. 159.2.1 & ſeqq.

Profeſſio emiſſa ante tempus, quod Generalis præſcripſerat, an fuerit valida. 195.1.1 & ſeqq.

Profeſſio facta in manibus Epiſcopi ſæcularis ex commiſsione Prouincialis, an fuerit valida. 198.1.1 & ſeqq.

Profeſſio in Societate an ſit valida ante ſolidam ætatem, & an iura antiquitatis debeantur à die Profeſsionis computari, an verò à die ætatis completæ. 212.2.1 & ſeqq.

Profeſsionem in Societate emiſſuri an poſſint examinari ante finem ſtudiorum. 276.1.1 & ſeqq.

de Profeſsione data ex errore commiſſo à Secretario, qui litteras Generalis ſcripſit, quid. 261.1.1 & ſeqq.

Profeſſus.

Cui acquiratur legatum relictum Profeſſo Societatis, qui ante Profeſsionem renunciauerat omnia ſua bona. 172.2.1 & ſeqq.

Profeſſus legitimè carceratus, an ſit ad Congregationem Prouincialem vocandus, vel poſsit in ea eligi. 220.1.1 & ſeqq.

Profeſſus Societatis an poſsit ſine præcepto Summi Pontificis aſsiſtere loco ordinarij in Tribunali Sancti Officij. 241.2.1 & ſeqq.

de Profeſſo Societatis fugitiuo quid iudicandum ſit. 244.1.1 & ſeqq.

Profeſſo Societatis tranſeunte ad alium Ordinem, & inde poſtea ad Clericos Regulares S. Ioannis Hieroſolymitani, quid. 256.2.1 & ſeqq.

Societas an prætendere poſsit hæreditatem ab inteſtato nomine Profeſsi, qui ante Profeſsionem omnia ſua iura ceſſerat Collegio Societatis. 168.2.1 & ſeqq.

Profeſti dies.

Profeſti dies, quid. 55.2.3

Promiſſio.

Promiſsio facta à Regularibus colendi fundum per plura triennia ſucceſsiuè. 132.2.1 & ſeqq.

Prouincialis.

Prouinciales Societatis in India, an debeant, aut poſsint venire ad Congregationem generalem. 222.1.1 & ſequentib.

Prouincialis Societatis an poſsit benedicere ſacra ornamenta. 249.2.1 & ſeqq.

Vide *Oratorium.*

Puella.

Extrahentes Puellam è Monaſterio, vbi ad educationem commorabatur, an incurrerint excommunicationem. 122.1.1 & ſeqq.

R

Rector.

Rector, aut Præpoſitus an poſsit eligere ſibi Confeſſarium, à quo abſoluatur à reſeruatis. 224.2.1 & ſequentib.

Rectores Seminariorum an poſsint benedicere ſacra ornamenta. 249.2.1 & ſequentib.

Redditus.

Teſtator an potuerit obligare Collegium Societatis ad dandos Domui profeſſæ Redditus annuos per viginti annos. 178.2.1 & ſeqq.

Collegium Societatis an grauari poſsit à teſtatore ad dandos Redditus annuos perpetuos Domui profeſſæ ad fabricam Eccleſiæ à ſe fundatæ. 180.1.9

Regula.

Senſus Regulæ prohibentis omnibus Societatis perſonis officia executoris teſtamenti, & Procuratoris. 226.2.1 & ſeqq.

Regularis.

Epiſcopus an poſſit totum Conuentum Regularium à Confeſſionibus audiendis ſuſpendere. 28.2. 1 & ſeqq.

Regulares an poſt decreta Clementis VIII. & Pauli V abſoluere adhuc poſſint iuxta ſua priuilegia à peccatis circa duellum, excepta prouocatione, & pugna. 82. L 1 & ſeqq.

Regulares cuiuſdam Congregationis an potuerint reclamare contra Prælatos, à quibus regebatur. 104.1.1 & ſeqq.

Regulares an virtute Bullæ Cruciatæ poſſint ſaltem extra Confeſſionem abſolui à cenſuris Papæ reſeruatis. 118. L. 1 & ſeqq.

Regulares an licitè promittant Communitati ſæculari, ſe nunquam empturos bona immobilia in eo territorio. 123.1. 1 & ſeqq.

Promiſſio facta à Regularibus locandi fundum per plura triennia ſucceſſiuè. 132.2. 1 & ſeqq.

Regularium grangia an gaudeat immunitate. 1 6.2. 1 & ſeqq.

Epiſcopus an poſſit prohibere, ne Regulares concionentur in ſuis Eccleſiis diebus Quadrageſimæ, quibus eadem hora habetur concio in Eccleſia collegiata eiuſdem loci. 332.2. 1 & ſeqq.

Epiſcopus an poſſit prohibere Regularibus, ne in Eccleſiis ſæcularibus Miſſas celebrent. 342.1.1 & ſeqq.

Religioſus.

Religioſi an poſſint validè aſsiſtere matrimonio ſuorum familiarium. 60. L. 1 & ſeqq.

Religioſus an cogi poſſit à S. Pontifice ſuo præcepto vt Epiſcopatum acceptet. 112. L. 1 & ſeqq.

Religioſus non manifeſtans delatam ſibi hæreditatem. 135 1. 1 & ſeqq.

Religioſis an liceat negotiatio ad recuperandum debitum, vel ad ſubſtituendam illam pro cenſu extincto. 158. L. 1 & ſeqq.

Religioſus an poſſit eligere ſibi ſpecialem iudicem Conſeruatorem diuerſum ab eo, qui eſt iudex Conſeruator illius Collegij. 248.2.14

Religioſus Societatis an poſſit cogere actorem, vt eum potiùs conueniat coram Conſeruatore, an verò ipſe actor poſſit pro libito adſtringere Religioſum, vt coram alio iudice reſpondeat. 249.1. 15

Actor an poſſit agere contra illum Religioſum, vbi eſt ipſe Religioſus, an vbi ſunt bona ſtabilia, quæ petuntur. ibid 17

Religioſus factus Epiſcopus an maneat adhuc Religioſus, & cum voto paupertatis, & an adquirat dominium fructuum ſui Epiſcopatus. 307.1.1 & ſeqq.

Religioſus factus Summus Pontifex, an ſit dominus bonorum, & redditruum, quos percipit. 313.1.20

Renuntiatio.

Cui adquiratur legatum relictum Profeſſo Societatis, qui ante Profeſsionem Renuntiauerat omnia ſua bona. 172 2. & ſeqq.

Reſeruata.

De eo, qui poſt conceſsionem illimitatam ad Reſeruata, obtinet aliam magis limitatam. 35.2. & ſeqq.

Confeſſarius ordinarius Regularium an poſſit eos abſoluere à Reſeruatis Papæ. 93.1. 1 & ſeqq.

Præpoſitus, vel Rector an poſsit eligere ſibi Confeſſarium, à quo abſoluatur à Reſeruatis. 224.2. 1 & ſeqq.

Reſignatio.

An poſsit quis habere animum Reſignandi beneficium, dum procurat adhuc expeditionem Bullæ. 285.2.1. & ſeqq

Retrouenditio.

Vide *Venditio.*

S

Sacerdos.

Sacerdoti ſimplici an poſsit committi in aliquibus locis facultas conferendi Sacramentum Confirmationis. 12.1. 1 & ſeqq.

Sacerdos ſecundò celebraturus an poſsit in prima Miſſa dare ablutionem in calice laico accipienti Communionem. 17. 2. 1 & ſeqq.

Si quis nunc à S Petro abſolueretur, an deberet adhuc peccata illa confiteri Sacerdoti mortali. 25.2. 1 & ſeqq.

Sacerdos qui non tetigit calicem, & parenam, dum forma proferebatur, ſed immediatè pòſt, an debeat, vel poſſit iterum ſub conditione ordinari. 52.2. 1 & ſeqq.

Sacerdos regularis an poſſit aſſiſtere matrimonio, vbi nec eſt, nec vnquam fuit Parochus. 56.2.1 & ſeqq.

Sacramentum.

In Paſchate recipiens Sacramenta in Eccleſia Cathedrali, an ſatisfaciat præcepto Eccleſiæ. 24. 1 1

Scholaris.

Scholaris Societatis, qui poſt vota biennij retinet adhuc dominium ſuorum bonorum, ſuper quibus intentatur ei lis à ſæcularibus, an poſſit conueniri coram iudice conſeruatore eiuſdem Societatis. 247. 2. 9

Seminarium.

Seminarij conuictores an reputentur vt familiares Societatis. 234. 2. 1 & ſeqq.

Senatus.

Senatus, vel Capitulum generale, quomodo obligetur propriis legibus. 388. 2. 1 & ſeqq.

Societas.

An qui poſt vota biennij è Societate dimittitur, indigeat nouitiatu nouo. 162. 1. 1 & ſeqq.

An qui petiit dimitti è Societate, vt hæreditatem paterni ab inteſtato obtineret, an potuerit validè dimitti, & hæreditatem acquirere. 165. 1. 1 & ſeqq.

Societas an ſine facultate Sedis Apoſtolicæ poſſit ei, quem dimittit, reddere bona immobilia, quæ antea ab ipſo per renuntiationem acceperat. 265. 2. 1 & ſeqq.

Societas an prætendere poſſit hæreditatem ab inteſtato nomine Profeſſi, qui ante Profeſſionem omnia ſua iura ceſſerat Collegio cuidam Societatis. 168. 2. 1 & ſeqq.

An ille, qui eſt iam plenè emendatus, poſſit in Societate denuntiari Prælato, vt Patri. 270. 2. 1 & ſeqq.

Quando aliquis è Societate ante Profeſſionem relinquit legatum cuidam Collegio, an Generalis poſſit poſt mortem teſtatoris illud acceptare. 171. 1. 1 & ſeqq.

An conſulens homicidium, ipſo ſecuto, ſit inhabilis ad ingrediendam Societatem. 273. 1. 1 & ſeqq.

An priuilegia Societati conceſſa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, competant iis, qui vel in India naſcuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur. 274. 2. 1 & ſeqq.

An poſſint Profeſſionem in Societate emiſſuri, examinari ante finem ſtudiorum. 276. 1. 1 & ſeqq.

Societatis priuilegia, vide *Priuilegia*.

Subdelegatio.

Generalis Societatis an poſſit Subdelegare Prouinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos. 259. 2. 1 & ſeqq.

Subditus.

Subditi Societatis non poſſunt à Confeſſario abſolui ſine licentia ſuorum Superiorum, virtute cuiuſlibet indulti, & conceſsionis Pontificiæ. 42. 1. 12

Generalis Regularis an poſsit obligare Subditum ad acceptandum Epiſcopatum. 106. 1. 1 & ſeqq.

Subditus an poſsit, & debeat obedire Prælato, quando dubitat, an ſit licitum quod præcipitur. 152. 2. 1 & ſeqq.

Succeſſor.

Abſoluendi facultas conceſſa Prælato Regulari, an tranſeat ad eius Succeſſorem. 29. 1. 1 & ſeqq.

Suffragium.

De Suffragio examinatoris dicentis illum vix, aut ægrè poſſe docere, quid dicendum. 211. 2. 1 & ſeqq.

Suffragium dubium in Congregatione Prouinciali. 238. 2. 1 & ſeqq.

Supellex.

Supellex Congregationis Parthenicæ, an diſſoluta Congregatione pertineat ad Collegium Societatis. 193. 1. 1 & ſeqq.

An in legato Supellectilis ſacræ comprehendatur planeta, quæ nondum fuerat ad vſum adhibita. 371. 2. 1 & ſeqq.

Suſpenſus.

Suſpenſus occultus an celebrare poſſit ſine periculo irregularitatis ad alendum ſe, & matrem egentem. 94. 1. 1 & ſeqq.

T

Tabachum.

Tabachi aliquid in fronte, ſumptum ore, vt dentibus ſolùm conteratur, an ſoluat ieiunium naturale ad Communionem neceſſarium. 15. 2. 1 & ſeqq.

Quid ſi folium Tabachi ore ſumatur, & dentibus conteratur ad ſputa, & phlegmata ex ore proiicienda. 16. 2. 1

Taxa.

Epiſcopus an poſsit procedere ad Taxam contributionis pro Seminario faciendam cum tribus ſolis deputatis, renuente Clero quartum eligere. 334. 2. 1 & ſeqq.

Teſtator.

Teſtator an potuerit obligare Collegium Societatis ad dandos Domui profeſſæ reddituS annuos per viginti annos. 178. 2. 1 & ſeqq.

Teſtator excludens Profeſſum ab aliquo legato, an cenſeatur excludere eum, qui emiſit vota ſimplicia in Societate. 263. 2. 1 & ſeqq.

An

An ſufficiant coniecturæ de mente Teſtatoris, vt Capellanus teneatur celebrare per ſeipſum, quando teſtator id ſatis non expreſſit. 143. 2. 1 & ſeqq.

V

Venditio.

an Vendere domum ſibi legatam in ſolam vitam emptoris poſſit Domus profeſſa Societatis. 189. 2 1 & ſeqq.
De venditione cum pacto retrouendendi quid. ibid.
Venditio vini facti communis per admixtionem. 378. 1. 1 & ſeqq.

Verbum.

Quæ Verba ſufficiant ad peccatum reſeruatum contra votum obedientiæ: & quid, quando non dicuntur ipſi Superiori immediatè, ſed per alium. 214. 2. 1 & ſeqq.

Vinum.

Venditio Vini facti communis per admixtionem. 378. 1. 1 & ſeqq.

Vnio.

Vnio duarum Ecclesiarum parochialium, an potuerit fieri ab Epiſcopo poſt decretum Concilij Tridentini *ſeſſ.* 24. *cap.* 13.

Votum.

An qui poſt Vota biennij è Societate dimittitur, & poſtea iterum recipitur, indigeat nouitiatu nouo. 162. 1 & ſeqq.
Archidiaconus diſpenſatus à Summo Pontifice in defectu ætatis, an poſſit habere Votum in Capitulo. 330. 1. 1 & ſeqq.
An maneat reſeruatum Summo Pontifice Votum caſtitatis, poſtquam diſpenſatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium. 347. 2. 1 & ſeqq
Prælatus an ex Voto obedientiæ poſſit præcipere actus internos. 365. 1. 8
An poſſit aliquis Votum emittere non ſe obligando ſub peccato, ſed ſub imperfectione. 367. 1. 1 & ſeqq.

INDICIS FINIS.

99 972735

45